กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง

THE STRATEGIES OF MORALITY PROMOTION FOR SCHOOL TEACHERS AND ADMINISTRATORS UNDER TRANG CITY MUNICIPALITY

[1]ธีระวัฒน์ สุทธินนท์, [2]ทิพมาศ เศวตวรโชติ และ [3]สันติ อุ่นจะนำ

[1]Teerawat Sutthinon, [2]Tippamas Sawetworachot and [3]Santi Aunjanam

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

[1]bg.teerawat@hotmail.com

Received: May 16, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมของครูและปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง จำนวน 152 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (ทาโร่ ยามาเน่) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามปลายเปิดที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.918 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการ

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง มีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก 2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง พบว่า กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิบัติตนที่ดี กลยุทธ์ที่ 2 การมีจิตสำนึกที่ดี กลยุทธ์ที่ 3 การใช้หลักธรรมและกลยุทธ์ที่ 4 การตระหนักรู้

คำสำคัญ : กลยุทธ์, การส่งเสริมคุณธรรม

Abstract

The objective of this research were to 1) to study the ethical standards of teachers and the problems and obstacles in promoting the morality of teachers and school administrators 2) to study the strategies for promoting the morality of teachers and school administrators in schools under the office of education Trang City Municipality. The sample group consists of 152 teachers and school administrators from schools under the office of education Trang City Municipality was determined by Taro Yamane sample size table. The research instruments used to collect the data were open-form questionnaire and semi-structured interview. The statistics for data analysis were percentages, means, standard deviations, and content analysis through inferential statistics by using software packages and content analysis. The research results were as follows: 1. Teachers and school administrators in schools under the office of education Trang City Municipality indicates that the overall perception towards these strategies is at the highest level. 2. Teachers and school administrators in schools under the office of education Trang City Municipality generally perceive the problems and obstacles in promoting morality among teachers and school administrators in schools under Trang City Municipality to be at a high level. 3. The strategies for promoting morality among teachers and school administrators in schools under the office of Education Trang City

Municipality consist of 4 main strategies : Good conduct practice strategy ,Developing good conscience strategy, Utilizing moral principles strategy and Awareness- raising strategy.

Keywords : strategies, morality promotion

บทนำ

“การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ”นั้นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ประชาชนในประเทศใดที่การศึกษามีองค์ความรู้สูง ย่อมส่งผลให้ประเทศนั้นมีความเจริญตามไปด้วย การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การศึกษานั้นทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและไม่มีที่สิ้นสุดถือว่าได้กลายเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษานั้นยังสร้างความได้เปรียบในการประกอบอาชีพที่ต้องแข่งขันกันในทุกๆด้าน รากฐานของคุณธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามควรแก่การประพฤติปฏิบัติ การพัฒนาบุคคลในองค์กรโดยใช้คุณธรรมนั้น เป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกาย วาจา และใจ ในส่วนของการบริหารสถานศึกษาก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศการกำหนดนโยบายในการจัดการเปลี่ยนแปลงการศึกษาของประเทศไทย มุ่งเน้นหลักคุณธรรมให้เกิดขึ้น ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรูปที่ได้จากห้องเรียนมาสร้างความตระหนัก เสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักและส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยเฉพาะการยกระดับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การพัฒนาการศึกษาเพื่อความมั่นคงนั้นผู้เรียน ครู และสถานศึกษาจะต้องมีการเฝ้าระวังภัยทุกรูปแบบที่จะเกิดขึ้น ผู้เรียนรวมถึงบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความรักใคร่ปรองดองอยู่ด้วยกันอย่างสันติวิธี ยึดถือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การศึกษานั้นมุ่งเน้นในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่อยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขโดยใช้หลักคุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันโดยใช้หลักการบวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุขโดย 8 คุณธรรม คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ พัฒนาชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นสังคมคุณธรรมนำความรู้ ชีวิตของคนในชาติ การจัดการสถานศึกษาในปัจจุบันนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ มีความรู้คุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข อีกหนึ่งภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนทุกภาคส่วน รวมถึงนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นอีกหนึ่งกลไกที่จะช่วยเคลื่อนให้ระบบการศึกษาในปัจจุบันเกิดการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ครูผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมจนกระทั้งยังเป็นแบบอย่างที่สำคัญต่อผู้เรียน ครูผู้สอนจะคอยสั่งสอนอบรมวิชาความรู้ต่างๆ คอยดูแลเอาใจใส่ ครูผู้สอนคือผู้ที่ให้การศึกษาในทุกๆระดับ เป็นผู้ที่พัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพที่สมบูรณ์บนพื้นฐานการอบรม เลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่นักเรียนอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้นักเรียนพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติหลักสูตรการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนให้ได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาทางด้านร่างกาย การพัฒนาทางด้านอารมณ์จิตใจ สังคม และการพัฒนาทางด้านของสติปัญญาอย่างมีคุณภาพเกิดความต่อเนื่องตลอดจนส่งเสริมในเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขให้แก่ผู้เรียน ด้วยความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน

กลยุทธ์เป็นการวางแผนเพื่อนำองค์กรไปสู่ภาพลักษณ์ใหม่ก้าวไปสู่สิ่งใหม่ กลยุทธ์ไม่ใช่วิธีการธรรมดาที่สามารถนำมาใช้ได้ในองค์กร แต่ใช้ความคิดพิเศษเพื่อกลั่นกรองแนวทางที่ดีที่สุดในการวางแผนกลยุทธ์นั้นจึงเป็นการวางแผนในภาพรวมขององค์กรที่จะมีการกำหนดขึ้น ซึ่งปัจจัยในการชี้อนาคตขององค์กรได้อย่างเห็นได้ชัดเจน การวางแผนที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ดีนั้นจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่แน่ชัด มีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ องค์จะต้องมีการปรับตัวสำหรับการทำงานในสภาพสิ่งแวดล้อมใหม่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ชุดปฏิบัติการที่ออกแบบมานั้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร จากสภาพปัจจุบันไปสู่เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ (ศิริวิช ดโนทัย. 2561 : 4) การมีกลยุทธ์ที่ดีทำให้ไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจนซึ่งในปัจจุบันนั้นการวางแผนกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานได้เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม เกิดความชัดเจนในภารกิจบทบาทรูปแบบการวางแผนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย องค์กรที่ดีจำเป็นจะต้องมีการวางกลยุทธ์หรือเป้าหมายกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนกลยุทธ์จะต้องแสดงถึงการแข่งขันภายในองค์กรที่สร้างโอกาสช่วยให้องค์กรมุ่งไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ คุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาคือการที่สามารถปฏิบัติตนที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ต่อนักเรียนโดยการมีจิตสำนักที่ดีรู้จักตระหนักถึงสิ่งที่ถูกและผิด โดยการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือนั้นมาปรับใช้ในการดำเนินงานในชีวิตประจำวันและอยู่บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกที่ดี ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเริ่มจากการปฏิบัติตนที่ดี มีการทำงานอย่างโปร่งใส มีความซื่อสัตย์สุจริต คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดถือหลักศีลธรรม

จรรยา มีทักษะการพูดและการสื่อสารตรงประเด็น ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติตนดีแล้วย่อมมี ทัศนคติ การแก้ไขปัญหาได้ดี และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือจะต้องพัฒนาตนเองและมุ่งมั่นพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ นอกเหนือจากนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมและการเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่ประพฤติตนอยู่ในหลักคำสอนและวินัยอันดีงามและที่สำคัญครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและอยู่บนรากฐานการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพราะครูคือแม่พิมพ์ของชาติ หากมีแบบอย่างที่ดีลูกศิษย์ของตนนั้นจะถือเป็นแบบปฏิบัติตามด้วย ผู้ที่มีคุณธรรมย่อมนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น และรู้จักการแบ่งปัน มีการเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นรู้จักให้อภัย มีความรักความเมตตาและใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ครูและผู้บริหารสถานศึกษายึดถือหลักธรรมไม่มีจิตใจอิจฉาริษยา มีแต่การยกย่องยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีแต่นอกเหนือสิ่งใดนั้นจะต้องมีการตระหนักรู้ถึงตนเองกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะการเข้าใจตนเองและการไตร่ตรองข้อมูลต่างๆ เป็นอย่างดีนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการดำรงค์ชีวิตการเป็นครูและผู้บริหาร จะต้องรู้จักยับยั้งอารมณ์ความรู้สึกและการกระทำที่ไม่เหมาะสม การขาดไร้ซึ่งคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารจะนำพาซึ่งผลเสียต่อ ผู้บริหารกับครู ครูกับครู ครูกับนักเรียน ก่อให้เกิดผลเสียต่างๆ จากกรณีการเผยแพร่ข่าวทางสื่อสังคมออนไลน์ โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ ครูชายเมาอาละวาดควงมีดบุกทำร้ายร่างกายครูสาวในโรงเรียนเดียวกันต่อหน้านักเรียน ข่มขู่เอาชีวิตครูสาวโดยที่อีกฝ่ายไม่เคยมีเรื่องบาดหมางซึ่งกันและกันในปัจจุบันการขาดคุณธรรมในสังคมไทยได้ทวีความรุนแรง และมีความหลากหลายมากกว่าอดีตที่ผ่านมา โดยสาเหตุส่วนใหญ่นั้นเกิดจากสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมและเทคโนโลยี ปัญหาการขาดคุณธรรมของคนในปัจจุบันนั้นส่งผลให้เด็ก เยาวชน รวมไปถึงครูและผู้บริหารในปัจจุบันหลงผิด มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัยและการขาดสติ ยกตัวอย่างครูผู้สอนกรณีโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดบุรีรัมย์ ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ได้มีการหลอกล่อกระทำชำเรานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในห้องน้ำครูและได้มีการบันทึกคลิปวีดีโอเอาไว้เป็นหลักฐาน , ซึ่งอีกหนึ่งกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในจังหวัดสุพรรณบุรี ครูทำร้ายร่างกายนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการต่อยเจาะยางอย่างรุนแรงจนเกิดรอยเขียวฟกช้ำตามร่างกายจนทำให้นักเรียนดังกล่าวไม่อยากกลับไปเรียนในโรงเรียน

จากบทความของ (มัลลิกา การกสิขวิธีและคณะ. 2563: 1) คุณธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นเกิดจากสภาพคุณงามความดีจากการปฏิบัติตนเองและมาจากภายใน พฤติกรรมติดตัวที่เรียกว่านิสัยหรือหลักของการควบคุมการกระทำของตนเอง โดยสอดคล้องกับหลักในการปฏิบัติที่ตนเองยึดถือดำเนินตามรอยมาโดยตลอด (สุเมธ งามกนก. 2564 :76) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความตระหนักถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ที่จะสามารถช่วยให้การปฏิบัติงาน

สำเร็จบรรลุผลตามที่ต้องการ และควรมีความตระหนักในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของตนเอง และพิจารณานำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติให้เกิดความเหมาะกับภารกิจของผู้บริหาร ก็จะเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมต้องสำรวม ระวังตัวไว้ให้ตั้งตนอยู่แต่ในความดี มีความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความเป็นธรรม อันเป็นการเลือกกระทำการปฏิบัติ (อัญชลี มีบุญ. 2561:1402) คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การใช้หลักธรรมปฏิบัติในการบริหารองค์การทุกระดับ ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง คุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์ หรือภายในจิตใต้สำนึก โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัสซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคล (จักรพันธุ์ จันทร์เจริญ. 2561: 41) คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับบุคคลทุกสาขาอาชีพ เพราะว่าคุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่บุคคลทุกสาขาอาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประกอบอาชีพครู เพราะครูเป็นอาชีพชั้นสูง ฉะนั้นจึงควรมีคุณธรรมในจิตใจ และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ ครูจะต้องมีหลักพุทธธรรมสำหรับความเป็นครู (สุทธิพงษ์ ทะกอง, พระครูสุธีจริยวัฒน์. 2561: 56) ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาจากผู้รับบริการและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมไทยเป็นสังคมชาวพุทธเป็นส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธและยึดตามหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสอนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม (ฤทธิพล ไชยบุรี. 2562: 172) คุณธรรม เป็นภาพของลักษณ์ของคุณงามความดีหรือหน้าที่ที่ทุกคนพึงมีอยู่ในตัวเอง อันถือว่าเป็นตัวตนและจิตวิญญาณที่มีอยู่ในตัวของบุคคลนั้นขึ้นอยู่ที่การอบรมบ่มนิสัยหรือการกล่อมเกลาเรียนรู้โดยมาจากครอบครัว การนับถือศาสนา การศึกษา และพรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ สังคม และทัศนคติอุดมการณ์ที่จะถูกปลูกฝังขึ้นจากภายในของบุคคลนั้นจนก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีรู้สึกรับผิดชอบ ชั่ว ดี และเกิดการเกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว

ดังนั้น ในการพัฒนาการศึกษาให้ยกระดับนั้นเริ่มต้นจากบุคคลภายในองค์กรทางการศึกษาครูและผู้บริหารจะต้องครองตนให้อยู่ในคุณธรรมที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูและผู้บริหารซึ่งเป็นต้นแบบแห่งการผลิตทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติ โรงเรียนเปรียบเป็นสถานที่ในการบ่มเพาะเยาวชนของชาติให้เป็นคนเก่งที่ดีและมีคุณธรรม ครูเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ที่เป็นแบบอย่างในการหล่อหลอมนักเรียน ครูและผู้บริหารที่ดีควรมีคุณธรรมทั้งหมด 4 ด้านอาทิ 1) การปฏิบัติตนที่ดี2) การมีจิตสำนึกที่ดี 3) การใช้หลักธรรม และที่สำคัญคือ 4) การตระหนักรู้จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลระดับคุณธรรม ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครู โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง ไปใช้เป็นกลยุทธ์ส่งเสริมคุณธรรมให้ครูและผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง ได้ทราบถึงการปฏิบัติตนและเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารให้เป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนร่วมงานและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครตรัง
2. เพื่อทราบระดับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร 2 คน ครู 2 คน ผู้ปกครอง 1 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน ในเรื่องกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการดำเนินกลยุทธ์ส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตนที่ดี 2) การมีจิตสำนึกที่ดี 3) การใช้หลักธรรม และ4) การตระหนักรู้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ (Likert) 5 ระดับซึ่งจะทำการวัดระดับ กลยุทธ์ส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง

ตอนที่ 3 การตอบแบบสอบถามระดับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมโดยการประมาณค่าเรตติ้งสเกล (Rating Scale) ควบคู่กับแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง

2.2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง ทั้ง

4 ด้านคือ 1) การปฏิบัติตนที่ดี 2) การมีจิตสำนึกที่ดี 3) การใช้หลักธรรม 4) การตระหนักรู้ รวมถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมรายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาสรุปประเด็นโดยวิเคราะห์สาระ (Content Analysis) เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง ทั้ง 4 ด้านคือ 1) การปฏิบัติตนที่ดี 2) การมีจิตสำนึกที่ดี 3) การใช้หลักธรรม 4) การตระหนักรู้ รวมถึงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ และนำเสนอเชิงบรรยายประกอบการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นพนักงานครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง จำนวน 152 คน เป็นเพศชาย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23 และ เป็นเพศหญิง จำนวน 117 คน คิด เป็นร้อยละ 77 และสามารถจำแนกตามอายุได้ดังนี้ อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 28.29 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 35.53 และอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 23.68 จำแนกตามสถานการปฏิบัติงาน ดังนี้สถานการปฏิบัติงานในระดับ ผู้บริหาร จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 และสถานการปฏิบัติงานในระดับ ครู จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 90.10 จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นดังนี้ ระดับปริญญาตรี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20 ระดับปริญญาโท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 40.10 และระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวมรายด้าน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่อง กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวม

กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรม 4 ด้าน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. การปฏิบัติตนที่ดี	4.73	0.45	มากที่สุด
2. การมีจิตสำนึกที่ดี	4.71	0.47	มากที่สุด
3. การใช้หลักธรรม	4.70	0.52	มากที่สุด
4. การตระหนักรู้	4.60	0.52	มากที่สุด
รวม	**4.69**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรังมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปฏิบัติตนที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =4.73, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ ด้านการมีจิตสำนึกที่ดี ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47) ด้านการใช้หลักธรรม ($\overline{X}$ = 4.70, S.D. = 0.52) และด้านการตระหนักรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง พบว่า มีความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การแสดงพฤติกรรมดีต่อเพื่อร่วมงานทั้งกาย วาจา และใจ ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่อการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.74, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวม ก่อให้เกิดการส่งเสริมคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47) ความสามัคคีปรองดองกันในหมู่คณะสามารถทำให้คุณธรรมเกิดขึ้นในองค์กร ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.60) ความไม่ยุติธรรมไม่เที่ยงตรง คืออุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมในองค์กร ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.61) ความไม่ซื่อสัตย์ไม่ซื่อตรง เกียจคร้านในงานอาชีพ ส่งผลให้ไม่เกิดคุณธรรมในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.81) การไม่เข้าอกเข้าใจในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นอีกหนึ่งปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.54,S.D. = 0.69) การมีทัศนคติในด้านลบต่อองค์กร จะช่วยให้บุคคลในองค์กรมีคุณธรรมที่น้อยลง ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.79) เมื่อเกิดปัญหาภายในองค์กร การปิดกั้นการรับฟังความคิดเห็น

จากผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่ส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กร ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.77) การยอมรับความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงความถูกผิด ก่อให้เกิดเป็นหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.79) การถูกเอารัดเอาเปรียบในการปฏิบัติงานเป็นประจำ ทำให้คุณธรรมในตัวบุคคลที่กระทำ และโดนกระทำลดน้อยลง ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.82) การย้ำคิดย้ำทำไตร่ตรองก่อนลงมือปฏิบัติงาน เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรเกิดคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.83) ค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ก่อให้เกิดการไร้ซึ่งคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.86) ภาระงานที่ซ้ำซ้อน เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาในการส่งเสริมคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.96)การปิดกั้นกั้นไม่ยอมรับสิ่งใหม่กลัวการเปลี่ยนแปลง มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมเพียงใด ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.93) การเปลี่ยนแปลงผู้นำ ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายบ่อยครั้งถือว่าเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 1.05) การปฏิบัติงานที่ไม่ยอมเข้าสังคมมักอยู่ในโลกส่วนตัวหรือพื้นที่เซฟโซนของตัวเอง ส่งผลในการทำให้ไม่เกิดคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 1.01) และคุณวุฒิและวัยวุฒิที่ต่างกันทำให้การส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรน้อยลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 3.99, S.D. = 1.09) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง พบว่า กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง 12 วัตถุประสงค์ และ 24 แนวทางการดำเนินการ พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 การปฏิบัติตนที่ดี ประกอบด้วย 4 วัตถุประสงค์ 7 แนวทางการดำเนินการ, กลยุทธ์ที่ 2 การมีจิตสำนึกที่ดี ประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ 5 แนวทางการดำเนินการ, กลยุทธ์ที่ 3 การใช้หลักธรรม ประกอบด้วย 3 วัตถุประสงค์ 7 แนวทางการดำเนินการ และกลยุทธ์ที่ 4 การตระหนักรู้ ประกอบด้วย 2 วัตถุประสงค์ 5 แนวทางการดำเนินการ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง” ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่า ระดับคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง มีระดับคุณธรรมอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรังมีการปฏิบัติตนที่ดี

โดยการบริหารงานอย่างโปร่งใส มีความซื่อสัตย์สุจริต คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดถือหลักศีลธรรมจรรยา มีทักษะการพูดและการสื่อสารตรงประเด็น ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติตนดีแล้วย่อมมีทัศนคติ การแก้ไขปัญหาได้ดี มีการพัฒนาตนเองและมุ่งมั่นพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครตรังมีจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อสังคมและการเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่ประพฤติตนอยู่ในหลักคำสอนและวินัยอันดีงามและที่สำคัญครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ปฏิบัติตนอยู่บนรากฐานการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยในการปฏิบัติมีการนำหลักธรรมมาปฏิบัติใช้จริง ไม่ยึดมั่นถือมั่น และรู้จักการแบ่งปัน มีการเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นรู้จักให้อภัย มีความรักความเมตตาและใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ครูและผู้บริหารสถานศึกษายึดถือหลักธรรมไม่มีจิตใจอิจฉาริษยา มีแต่การยกย่องยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี รวมไปถึงการที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการเข้าใจตนเอง พิจารณาด้วยเหตุและผลจากการไตร่ตรองข้อมูลอย่างดี และที่สำคัญจะต้องรู้จักยับยั้งอารมณ์ความรู้สึกและการกระทำที่ไม่เหมาะสม

2. ระดับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง พบว่า การแสดงพฤติกรรมดีต่อเพื่อร่วมงานทั้งกาย วาจา และใจ ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่อการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวม ก่อให้เกิดการส่งเสริมคุณธรรม ความสามัคคีปรองดองกันในหมู่คณะสามารถทำให้คุณธรรมเกิดขึ้นในองค์กร ความไม่ยุติธรรมไม่เที่ยงตรง คืออุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมในองค์กร ความไม่ซื่อสัตย์ไม่ซื่อตรง เกียจคร้านในงานอาชีพ ส่งผลให้ไม่เกิดคุณธรรมในการทำงาน การไม่เข้าอกเข้าใจในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นอีกหนึ่งปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรม การมีทัศนคติในด้านลบต่อองค์กร จะช่วยให้บุคคลในองค์กรมีคุณธรรมที่น้อยลง เมื่อเกิดปัญหาภายในองค์กร การปิดกั้นการรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่ส่งเสริมคุณธรรมภายในองค์กร การยอมรับความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงความถูกผิด ก่อให้เกิดเป็นหาอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรม การถูกเอารัดเอาเปรียบในการปฏิบัติงานเป็นประจำ ทำให้คุณธรรมในตัวบุคคลที่กระทำ และโดนกระทำลดน้อยลง การย้ำคิดย้ำทำ ไตร่ตรองก่อนลงมือปฏิบัติงาน เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการส่งเสริมให้องค์กรเกิดคุณธรรม ค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ก่อให้เกิดการไร้ซึ่งคุณธรรม ภาระงานที่ซ้ำซ้อน เป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาในการส่งเสริมคุณธรรมการปิดกั้นกั้นไม่ยอมรับสิ่งใหม่กลัวการเปลี่ยนแปลง มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมเพียงใดการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนนโยบายบ่อยครั้งถือว่าเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรม การปฏิบัติงานที่ไม่ยอมเข้าสังคม มักอยู่ในโลกส่วนตัวหรือพื้นที่เซฟโซนของตัวเอง ส่งผล

ในการทำให้ไม่เกิดคุณธรรม และคุณวุฒิและวัยวุฒิที่ต่างกันทำให้การส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรน้อยลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรังโดย จำนวน 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง หลักเกณฑ์คือ ผู้บริหาร 2 คน ครู 2 คน ผู้ปกครอง 1 คน และ กรรมการสถานศึกษา 1 คน โดยเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ผู้วิจัยได้สรุปผลการสนทนากลุ่มและพบว่ากลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์รอง 12 วัตถุประสงค์ และ 24 แนวทางการดำเนินการ ดังนี้

กลยุทธ์การปฏิบัติตนที่ดี เป้าหมายในการดำเนินการคือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานอย่างโปร่งใส ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต บริหารงาน โดยการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดถือหลักศีลธรรมจรรยา มีทักษะการพูดและการสื่อสารตรงประเด็น ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติตนดีแล้วย่อมมีทัศนคติที่ดี การแก้ไขปัญหาได้ดี และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งคือจะต้องพัฒนาตนเองและมุ่งมั่นพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ โดยมีวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การปฏิบัติตนที่ดี 4 ด้านด้วยกันคือ 1) เพื่อส่งเสริมครูและผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานอย่างโปร่งใส 2) เพื่อส่งเสริมครูและผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 3) เพื่อส่งเสริมครูและผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานโดยการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 4) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดถือหลักศีลธรรมจรรยา และมีแนวทางในการดำเนินการ 7 แนวทางคือ 1) การประพฤติปฏิบัติงานตามหลักความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และมีการบริการอย่างเท่าเทียม 2) ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 3) ประพฤติปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง 4) ประพฤติปฏิบัติตนด้วยแบบอย่างที่ดี ยึดถือหลักศีลธรรมจรรยา 5) มีทักษะการพูดและการสื่อสารตรงประเด็น 6) ประพฤติปฏิบัติตนในการแก้ไขปัญหาได้ดี และ 7) พัฒนาตนเองและมุ่งมั่นพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ

กลยุทธ์การมีจิตสำนึกที่ดี เป้าหมายในการดำเนินการคือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมและการเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ที่ประพฤติตนอยู่ในหลักคำสอนและวินัยอันดีงามและที่สำคัญครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและอยู่บนรากฐานการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การมีจิตสำนึกที่ดีด้วยกัน 3 ด้าน 1) เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมและการเสียสละเพื่อส่วนรวม 2) เพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้ที่ประพฤติตนอยู่ในหลักคำสอนและวินัยอันดีงาม และ 3) เพื่อส่งเสริมความอ่อนน้อมถ่อมตนและอยู่บนรากฐานการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมี

แนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทางคือ 1) ประพฤติตนด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ประพฤติตนด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวมเสมอ 3) ประพฤติตนอยู่ในหลักคำสอนและวินัยอันดีงาม 4) ประพฤติตนด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน และ 5) ประพฤติตนอยู่บนรากฐานการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์การใช้หลักธรรม เป้าหมายในการดำเนินการคือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาไม่ยึดมั่นถือมั่น และรู้จักการแบ่งปันมีการเสียสละ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นรู้จักให้อภัย มีความรักความเมตตาและใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ครูและผู้บริหารสถานศึกษายึดถือหลักธรรมไม่มีจิตใจอิจฉาริษยา มีแต่การยกย่องยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี โดยมีวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การใช้หลักธรรม 3 ด้านคือ 1) เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาไม่ยึดมั่นถือมั่น 2) เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษารู้จักการแบ่งปัน มีการเสียสละไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นรู้จักให้อภัย มีความรักความเมตตาและใช้เหตุผลในการตัดสินใจ และ 3) เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษายึดถือหลักธรรมไม่มีจิตใจอิจฉาริษยามีแต่การยกย่องยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี โดยมีแนวทางในการดำเนินการ 7 แนวทางด้วยกัน 1) ปฏิบัติตนด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่น 2) การแบ่งปัน การเสียสละต่อผู้อื่นเสมอ 3) การไม่เอาเปรียบผู้อื่น 4) การรู้จักให้อภัย 5) มีความรักความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น 6) ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเสมอ และ 7) ยกย่องยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีเสมอ

กลยุทธ์การตระหนักรู้ เป้าหมายในการดำเนินการคือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการเข้าใจตนเอง พิจารณาด้วยเหตุและผลจากการไตร่ตรองข้อมูลอย่างดี และที่สำคัญจะต้องรู้จักยับยั้งอารมณ์ความรู้สึกและการกระทำที่ไม่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การตระหนักรู้ 2 ด้านคือ 1) เพื่อส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการเข้าใจตนเอง พิจารณาด้วยเหตุและผลจากการไตร่ตรองข้อมูลอย่างดี 2) เพื่อส่งเสริมครูและผู้บริหารสถานศึกษารู้จักยับยั้งอารมณ์ความรู้สึกและการกระทำที่ไม่เหมาะสมสามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีแนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทาง 1) ใช้ประสบการณ์เพื่อเป็นเหตุผลในการเข้าใจตนเองเสมอ 2) พิจารณาด้วยเหตุและผลจากการไตร่ตรองข้อมูลอย่างดี 3) สามารถยับยั้งอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ด้วยหลักธรรม 4) รู้เท่าทันอารมณ์ที่จะก่อให้เกิดการกระทำที่ไม่เหมาะสม และ 5) สามารถควบคุมอารมณ์อารมณ์ของตนเองได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ระดับคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนั้น การวางตัวและการปฏิบัติตนของ

ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรังบางท่านมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปทั้งในด้านของเพศ ศาสนา รวมถึงคุณวุฒิและวัยวุฒิ ดังนั้น จึงควรมีจัดกิจกรรมให้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง ได้เข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียงกันเพื่อบรม พัฒนา ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติตน การสร้างจิตสำนึกที่ดี โดยนำหลักธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรังเกิดความตระหนักรู้ มีการประพฤติตนตามสมควรแก่สถานะ และเป็นแบบอย่างที่น่ายกย่อง

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การแสดงพฤติกรรมดีต่อเพื่อร่วมงานทั้งกาย วาจา และใจ ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่อการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวม และคุณวุฒิและวัยวุฒิที่ต่างกันทำให้การส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรน้อยลง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นควรมีการส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจจัดกิจกรรมให้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรังได้ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตน การสร้างจิตสำนึกที่ดี โดยนำหลักธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรังเกิดความตระหนักรู้

กลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครตรัง ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของการปฏิบัติงานเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานและการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธุ์ จันทร์เจริญ.(2561). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับครู.* วารสารบัณฑิตศึกษา. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2561).

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒประสานมิตร.

พิพัฒน์ ศรไพบูลย์และคณะ. (2563). *ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัย.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (พฤศจิกายน – มิถุนายน).

มัลลิกา การกสิขวิธี, นารท ศรีละโพธิ์. (2563). *คุณธรรมจำเป็นสำหรับโรงเรียนชายขอบทางภาคเหนือ.* วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2563).

ฤทธิพล ไชยบุรี. (2562). *การดำรงตนในสังคมด้วยคุณธรรม จริยธรรม.* วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์. ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2562).

ศิริวิช ดโนทัย. (2561). *กระบวนการวางแผนกลยุทธ์.* มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

สมนึก ภัททิยธนี. (2561). *ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการทำวิจัย.* วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 13 พฤศจิกายน 2550 – ปีที่ 14 พฤศจิกายน.

สุทธิพงษ์ ทะกอง, พระครูสุธีจริยวัฒน์. (2561). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำาเชิงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน : โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง.* วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2561).

สุเมธ งามกนก. (2564). *คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ : คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ.* วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2564).

อัญชลี มีบุญ. (2561). *คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหารที่สอดคล้องกับกำรปกครองในองค์กรภาครัฐ.* วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2561).

Cronbach, L.J. (1990). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16 (3), 126-127.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การศึกษาปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชน ในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

A STUDY OF INTERPERSONAL RELATIONSHIP FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO QUIT A PRIVATE COMPANY EMPLOYEE IN PHRA KHANONG, BANGKOK

[1]จิรัฐิติกาล นพพลกรัง และ [2]มัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์

[1]Jirattikan Noppolkrang and [2]Mallika Thammachariyawat

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhang University, Thailand.

[1]jirattikan_2021@outlook.co.th

Received: May 17, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยมีสมมติฐานของ การวิจัยดังนี้ ปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงาน บริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานบริษัทเอกชนระดับ

[1] นักศึกษา, หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปฏิบัติการในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร จำนวน 347 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์หาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มิอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงาน ขอลพนักงานเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลวิจัยพบว่า 1.ปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของพนักงานระดับปฏิบัติ การบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายตัวแปรโดยวิเคราะห์จากค่า Beta ในตารางซึ่งแสดงถึงระดับค่าอิทธิพลมากที่สุดไปน้อยที่สุดของแต่ละตัวแปร พบว่าด้านความมั่นคงในงาน (Beta = 0.216) มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความไว้วางใจในงาน (Beta = 0.202) ด้านสภาพการทำงาน (Beta = 0.107) ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ (Beta = 0.093) ด้านการสื่อสารระบบเปิด (Beta = 0.051) และด้านโครงสร้างบริษัท (Beta = 0.022) ตามลำดับ 2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ด้านความไว้วางใจในงาน ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสารระบบเปิด ด้านความมั่นคงในงาน ด้านโครงสร้างบริษัท ด้านสภาพการทำงาน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง คิดเป็นร้อยละ 62.5 (R-Squared (R^2) = 0.625) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ภาวะปัจจัยส่วนบุคคล; ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล; การตัดสินใจลาออกจากงาน

Abstract

This article has the objectives: 1. To study the interpersonal factors that influence the decision to resign from work among employees of private companies in Phra Khanong District. Bangkok 2. To study and compare personal factors including age, gender, educational level. Work experience that influences the decision to resign from work among employees of private companies in the Phra Khanong area Bangkok 3. To study recommendations for interpersonal factors that influence the decision to resign from a job at a private company in Phra Khanong District Bangkok. With the assumption of Research as follows: Interpersonal factors

It influences employees' decision to resign from work. Private companies in Phra Khanong District Bangkok There is a difference. The sample group consisted of employees of private companies operating in the Phra Khanong area. Bangkok, 347 people. Data were analyzed using frequency distribution, percentage, mean ($\overline{X}$) and standard deviation (S.D.). Analyzed for relationships between people that do not influence the decision to resign from work. Asking for private employees in Phra Khanong area Bangkok By the method of finding the Pearson correlation coefficient.Research results found that. 1. Interpersonal relations factors of operational level employees Private companies in Phra Khanong area Bangkok Personal factors: gender, age, education level, status, work experience. and different average monthly incomes There are different influences on employees' resignation decisions. When considering each variable by analyzing the Beta value in the table, which represents the level of greatest to least influence of each variable. It was found that job security (Beta = 0.216) had the greatest influence on the dependent variable, followed by job trust (Beta = 0.202), working conditions (Beta = 0.107), and creativity (Beta = 0.093), open communication system (Beta = 0.051) and company structure (Beta = 0.022), respectively. 2. The results of the coefficient analysis found that the independent variable was trust in the work. Creative initiatives Open communication system Job security Company structure Working conditions Can explain changes in the dependent variable, namely the decision to resign from work by employees of private companies in Phra Khanong District. It is 62.5 percent (R-Squared (R^2) = 0.625) with statistical significance at the 0.05 level.

บทนำ

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นเรื่องที่สำคัญในการดำเนินชีวิต ทั้งในเรื่องส่วนตัว รวมไปถึงการอยู่ร่วมกับคนอื่น เป็นการติดต่อและเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเป็นประจำของทุกคน เป้าหมายหลักในการติดต่อ หรือการสร้างความสัมพันธ์ คือ การทำให้บุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วยมีส่วนทำให้ความต้องการเราบรรลุผลนั่นเอง ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องระหว่างกันหรือจะ

ด้วยวิธีการในช่องทางใดก็แล้วแต่ ในทางจิตวิทยาถือว่าเป็นกิจกรรมในทางสังคม เพราะทั้งสองฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กันก็จะเกิดความรู้สึกที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น เมื่อบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกัน เป็นความรู้สึกที่มีผลมาจากการกระทำระหว่างกัน เราจึงถือว่าบุคคลเหล่านั้นมี สัมพันธภาพระหว่างกัน ดังนั้น สัมพันธภาพระหว่างบุคคลจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีขอบเขตที่กว้างขวางมากกว่ามนุษยสัมพันธ์ตรงจุดที่สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็น

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในบริษัทหรือองค์กรเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกัน การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน สร้างความเข้าใจ มีความสามัคคีและสานสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เป็นเครื่องมือ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหา เพื่อลดความขัดแย้งภายในบริษัทหรือองค์กรนั้นอย่างราบรื่น ทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Theory of Interpersonal Relations) จะแบ่งการสร้างสัมพันธภาพออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเริ่มต้นสร้างสัมพันธภาพ 2) ระยะระบุปัญหา 3) ระยะดำเนินการแก้ปัญหา และ 4) ระยะสิ้นสุดสัมพันธภาพ ในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลกับผู้รับบริการต้องเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคลของกันและกัน (ญาธิดา วุฒิศาสตร์กุล, 2565) ดังนั้นเพื่อให้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ต้องรู้จักเรียนรู้ที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ในเรื่องของความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง เกิดความสัมพันธ์กับบุคคลในองค์กร องค์ประกอบหลักที่สำคัญ แห่งความสำเร็จคือ คนหรือบุคคล เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในบริษัทหรือองค์กรที่ควรตระหนักและหันให้ความสนใจเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรให้สูง ขึ้น ในการทำงานกับกลุ่มคนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ถ้าหากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือในกลุ่มไม่รู้สึกมีความไว้วางใจกัน ทำให้การทำงานนั้นเกิดความไม่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และไม่มีแรงจูงใจในทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันเวลาให้มีประสิทธิภาพนั้นแล้วนั้น แสดงว่าบุคคลหรือกลุ่มคนในบริษัทหรือองค์กรไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน

พนักงานเป็นทรัพยากรเป็นหัวใจที่จะการขับเคลื่อนบริษัทหรือองค์กรให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บริษัทหรือองค์กรใดที่จะสามารถดำเนินกิจการไปได้อย่างสำเร็จลุล่วงได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับพนักงานหรือบุคลากรที่จะทำ หน้าที่ดำเนินงานหรือกิจกรรมและมีการสร้างสรรค์ผลงานของตัวเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะ**ได้นำองค์กร**นั้นนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ดังนั้น บริษัทหรือองค์กรที่จะไปในทิศทางใดถือว่าพนักงานหรือบุคลากรเป็นส่วนที่สำคัญที่จะ ขับเคลื่อนบริษัทหรือองค์กรให้ก้าวนำไปสู่ความสำเร็จ ให้ความใส่ใจและตระหนักถึงความสุขในการทำงาน และใส่ใจกับปัญหาของพนักงานหรือบุคคลในบริษัทหรือองค์กร การสร้างการรับรู้ให้พนักงานรู้สึกดีต่อองค์กรและมีความภาคภูมิใจว่าเขามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของความประสบความสำเร็จของบริษัท

หรือองค์กร และพร้อมที่จะเคียงข้าง ทุ่มเท มุ่งมั่นกับการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข ต้องรู้จักเรียนรู้ที่พัฒนาและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอจะทำให้การทำงานเป็นทีมราบรื่นและบรรลุ ถึงเป้าหมายทั้งต่อตนเองและบริษัทหรือองค์กร ปัญหาในปัจจุบันมีหลาย ๆ บริษัทหรือองค์กรไม่สามารถที่จะรักษาพนักงานไว้ได้แต่มีอีกหลายบริษัทหรือองค์กรที่โชคดีสามารถปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์และบรรยากาศในที่ทำงานเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน ทำให้พนักงานทำงานได้ภายใต้ความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรหรือบริษัท

การลาออกเป็นปัญหาหนึ่งที่หลายบริษัทกำลังประสบกับปัญหาดังกล่าว ถึงแม้ว่าสถานการณ์ช่วงโควิดจะคลี่คลายแล้วก็ตาม แต่ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันสิ่งของที่จำเป็นในชีวิตประจำวันมีการปรับราคาที่แพงขึ้นในขณะที่เงินเดือนหรือผลตอบแทนในการทำงาน เป็นผลมาจากจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แข่งขันการสูงในทุกด้าน รวมไปถึงการแข่งขันเพื่อ แย่งพนักงานโดยเฉพาะพนักงานที่มีทักษะในการทำงานที่มีความสามารถ และมีความต้องการที่จะฝึกฝนตนเองให้เกิดความชำนาญและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นที่ต้องการของบริษัทหรือองค์กร แต่ในมุมมองของคนที่มีความสามารถรอบด้านที่บริษัทมีความต้องการนั้น พวกเขาเหล่านั้นก็มองหาและต้องการสถานที่ทำงานที่ ดีบรรยากาศการทำงานที่ดี เพื่อสร้างผลงานและพัฒนาตัวเอง ถึงแม้ว่าการสรรหาพนักงานจะถูกมองว่าเป็นเพียงหน้าที่ของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ แต่ในความเป็นจริงการที่จะเก็บรักษาพนักงานไว้กับองค์กรนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนในบริษัทหรือองค์กรต้องร่วมกันรับผิดชอบ (ไพศาล บุญสุวรรณ, 2562)

การรักษาพนักงานไว้ได้ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะคนเป็นถือปัจจัยที่สำคัญในบริหารควบคุมและยังรวมไปถึงการจัดการปัจจัยอื่น ๆ ให้ มีความสำเร็จทั้งในส่วนของเงินทุน วัตถุดิบ และเครื่องจักร การรักษาพนักงานให้อยู่กับบริษัทหรือองค์กรได้นานหลาย ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริษัทหรือองค์กร หากจะมีวิธีการใดในการทำให้พนักงานอยู่กับองค์กรให้นานที่สุด ต้องมีวิธีการลดปัจจัยของการลาออกของพนักงาน ในการสรรหาพนักงานใหม่นำมาซึ่งค่าใช้จ่าย เช่น มีค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมพนักงานใหม่ก่อนเริ่มงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนะธรรมของบริษัทหรือองค์กร การฝึกพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมไปถึงการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่จะช่วยทำให้การอยู่ร่วมกันในที่ทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้นหากองค์การสามารถรักษาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและมีบทบาทสำคัญให้คงอยู่กับองค์การได้ย่อมส่งผลให้องค์การดำเนินธุรกิจไปได้อย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพในการแข่งขันในทางตรงกันข้าม หากองค์การไม่สามารถรักษาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและมีบทบาทสำคัญให้คงอยู่ในองค์การได้อาจส่งผลต่อความต่อเนื่องของการแข่งขันทางธุรกิจและประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การได้เช่นกัน (อธิพัชร์ กอบรัตนสวัสดิ์ และจุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา ปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชน ในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาปัจจัยในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ของบุคคลในบริษัทเอกชน และนำประสิทธิผลไปพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชนที่ทำงานอยู่ในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นพนักงาน ตำแหน่งระดับปฏิบัติการ จำนวน 3,500 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือพนักงานเอกชน จำนวน 346 ตัวอย่าง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการศึกษาปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผล เกี่ยวกับปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความไว้วางใจในงาน	3.35	0.83	ไม่แน่ใจ
2. ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์	3.45	0.92	ดี
3. ด้านการสื่อสารระบบเปิด	3.08	1.11	ไม่แน่ใจ
4. ด้านความมั่นคงในงาน	3.49	0.71	ดี
5. ด้านโครงสร้างบริษัท	3.33	0.79	ไม่แน่ใจ
6. ด้านสภาพการทำงาน	3.08	1.08	ไม่แน่ใจ
รวม	3.30	0.70	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกจากงาน ของบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมั่นคงในงาน อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.49) รองลงมา คือ ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.45) ด้านความไว้วางใจในงาน อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\overline{X}$ = 3.35) ด้านโครงสร้างบริษัท อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\overline{X}$ = 3.33) ด้านการสื่อสารระบบเปิด อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\overline{X}$ = 3.08) และด้านโครงสร้างบริษัท อยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\overline{X}$ = 3.08) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผล เกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานครโดยรวม

การตัดสินใจลาออกจากงาน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลตอบแทน	3.73	0.75	ดี
2. ด้านลักษณะงานที่ทำ	3.46	0.77	ดี
3. ด้านประสิทธิภาพในการบริหารงานของหัวหน้า	3.65	0.93	ดี
4. ด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน	3.79	0.68	ดี
5. ด้านการขาดโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน	3.36	0.74	ไม่แน่ใจ
รวม	**3.60**	**0.58**	**ดี**

จากตารางที่ 2 พบว่า การตัดสินใจลาออกจากงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับดี โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านผลตอบแทน อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.73) ด้านประสิทธิภาพในการบริหารงานของหัวหน้า อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.65) ด้านลักษณะงานที่ทำ อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการขาดโอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.36)

อภิปรายผล

จากวิจัยเรื่องการศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชน ในเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ข้อมูลของปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า พนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนงที่มีปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของพนักงานที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของวรัญพงศ์ บุญศิริธรรมชัย, กุลกานต์ เมเวส และพลอย สุดอ่อน (2564) ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกของกลุ่มพนักงานวิศวกรที่อยู่ในช่วงเจเนอเรชั่น Y ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลทางบวกโดยตรงต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โอกาสในการเจริญก้าวหน้าในการทำงานและผลตอบแทน

2. ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านความไว้วางใจในงาน ด้านการริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสารระบบเปิด ด้านความมั่นคงในงาน ด้านโครงสร้างบริษัท ด้านสภาพการทำงาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกจากงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตพระโขนง จากผลการวิจัยพบว่า ด้านความมั่นคงในงาน งานที่ทำอยู่ในปัจจุบันมีความมั่นคง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของไพศาล บุญสุวรรณ, (2562) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกจากงาน ของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัท จี4 เอส ซีเคียวริตี้เซอวิสเซส (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลาออกจากงาน ของพนักงานรักษาความปลอดภัย มี 3ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกจากงาน

จากมากไปน้อยได้แก่ ปัจจัยด้านโอกาสและความก้าวหน้าในการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานตามลำดับ ในด้านพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานการส่งเสริมให้แสดงความเห็นขณะปฏิบัติร่วมกัน และเพื่อนร่วมงานในแผนกมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคม และในองค์กรหรือบริษัทเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยในการปฏิสัมพันธ์และทำความเข้าใจกันระหว่างบุคคล เรียนรู้และปรับตัวที่จะอยู่ในวัฒนธรรมขององค์กรนั้นๆได้และการเรียนรู้สัมพันธภาพระหว่างบุคคล จะส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและความสำเร็จที่ดีขึ้น เป็นตัวอย่างให้ผู้ตาม สร้างวัฒนธรรมที่เน้นจริยธรรมและความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นทีม

เอกสารอ้างอิง

ญาธิดา วุฒิศาสตร์กุล. (2565). *การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของเพบพลาวในกระบวนการพยาบาล.* พยาบาลสาร 49, 2 (เม.ย.-มิ.ย. 2565), 365-375.

ไพศาล บุญสุวรรณ. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย บริษัท จี 4 เอสซี เคียวริตี้ เซอร์วิสเซส (ประเทศไทย) ที่ทำงานภายในศูนย์การค้าเซ็นทรัลเฟสติวัล หาดใหญ่*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/13090

วรัญพงศ์ บุญศิริธรรมชัย, กุลกานต์ เมเวส และพลอย สุดอ่อน. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานและความตั้งใจในการลาออกของพนักงาน กรณีศึกษา: ในกลุ่มพนักงานวิศวกรเจเนอเรชั่น Y ในเขตกรุงเทพมหานคร.* วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(2) : 1-16.

อธิพัชร์ กอบรัตนสวัสดิ์ และจุฑามาศ ทวีไพบูลย์วงษ์. (2562). *อิทธิพลของสภาพแวดล้อมในการทำงานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การส่งผลต่อความตั้งใจที่จะลาออกของพนักงานในบริษัท กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ เขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะ ซิตี้ จังหวัดระยอง*. วารสารบริหาร ศาสตร์มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, 8(16) : 1-17.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1

ADMINISTRATIVE SKILLS IN THE 21ST CENTURY OF SCHOOLS ADMINISTRATORS IN SCHOOL IN DON TUM DISTRICT UNDER NAKORNPATOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ปณชัย สุขสี และ [2]ธารินทร์ รสานนท์

[1]Panachai Suksee and [2]Tharin Rasanond

มหาวิทยาลัยพะเยา, ประเทศไทย

University of Phayao , Thailand

[1]yor.panachai@gmail.com

Received: May 18, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ตามการรับรู้ของครู จำแนก ตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียน

[1] นิสิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

[2] อาจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

ในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวน 185 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ .67 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t test) และการวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีทักษะการบริหารงาน โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดดังนี้ ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรร และทักษะด้านความเป็นผู้นำตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียนที่สังกัด พบว่าทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study school administrators' administrative skills in the 21st Century as perceived by teachers in schools in Don Tum District under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1. 2) To compare school administrators' administrative skills in the 21st century in schools in Don Tum District under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1 as perceived by teachers classified by levels of education, Work experiences and schools size. The sample group were 185 school teachers in Don Tum District. Under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1. The research tool was a 5 rating scale questionnaires which validity = .67 and reliability = .92. The Statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One way ANOVA and testing for pairwise differences by Scheffee's method. The research results were as follow: 1) The school administrators' administrative skills in the 21 Century as perceived

by teachers in schools in Don Tum District Under Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 1, was at a high level in overall and each aspect. In orderly from highest to lowest mean were: Educational Organization Management skills, Human Skills, Technological and Digital Literacy Skills, Critical and Creative Thinking Skills and Leadership Skills, respectively. 2) The comparision of the school administrators' administrative skills as perceived by school teachers classified by levels of education, work experiences and schools size, in overall and each aspect, were significantly different at .05 level.

Keywords : Administrative Skills in the 21st Century, School Administrators

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเกิดความเปลี่ยนแปลงในทุกด้านและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้ประเทศ ต่าง ๆ ทั่วโลกเกิดความเปลี่ยนแปลงตลอดอยู่เวลา ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี และด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ทำให้แต่ละประเทศต้องเร่งพัฒนาประชากรของตนเองให้มีความรู้และทักษะในการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับวิกฤตการณ์ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยสำคัญในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงคือ "คุณภาพของคน" เพราะคนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้สังคมเกิดการพัฒนาและสามารถดำรงอยู่ได้ไม่ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม อีกทั้งคนยังถือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาประเทศทุกด้าน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) กำหนดตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) ที่มีแนวคิดให้คนไทยมีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและ อนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทักษะของผู้บริหารในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักวิชาการต่างๆ ได้แก่ ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ซึ่ง

ผู้บริหารต้องมีพฤติกรรมต้องสามารถสร้างวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และเป้าหมายทางการศึกษา พร้อมทั้งบุคลากรและนักเรียนให้สามารถพัฒนา การศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้ ทักษะด้านมนุษย์ ผู้บริหารสามารถเลือกสรร พัฒนาครูและบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งผู้บริหารต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีทั้งในและนอกสถานศึกษา พร้อมทั้งเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารและจัดการ ด้านการบริหารและจัดการองค์กรทางการศึกษา โดยผู้บริหารสามารถนำทฤษฎี การบริหาร ที่เป็นศาสตร์มาใช้ ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารต้องคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ ผู้บริหารสามารถคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ อันจะนำไปสู่ความคิด และวิธีการใหม่ ๆ พร้อมทั้งสนับสนุนแนะนำให้ครูสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ด้านทักษะในทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิตอล โดยผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร ครู และนักเรียนให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิตอล ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากการสังเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดทฤษฎีของ Katz (2005), Weigel (2012), Hoyle, English and Steffy (2005) และ Drake and Roe (1986)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาและส่งเสริมทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องสู่การส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และสร้างทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยจำแนก ตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 จำนวน 185 คน โดยได้จากสูตรสูตร ทาโร่ ยามาเน่ เป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่มโดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 46 คน ขนากลาง 94 คน และขนาดใหญ่ 45 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยเรื่องนี้ คือ ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) 2) ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) 3) ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา (Educational Organization Management Skills) 4) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (Critical and Creative Thinking Skills) และ 5) ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and Digital Literacy Skills) ตามแนวคิดทฤษฎีของ Katz (2005), Weigel (2012), Hoyle, English and Steffy (2005) และ Drake and Roe (1986)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีลักษณะเป็นระดับ 5 ระดับของ (Rating Scale) และตรวจสอบซึ่งผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามและใช้เทคนิค (index of item objective congruence) เลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป และนำไปทดลองกับครูที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำแบบสอบไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของ Cronbach ได้ค่าเท่ากับ .92

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบที (t-test) และการวิเคราะห์แปรปรวน (One way ANOVA)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ปรากฏการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับของทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยรวมและในแต่ละด้าน

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21	n = 185		ระดับ
	$\overline{X}$	SD	
1. ทักษะด้านความเป็นผู้นำ (Leadership Skills)	4.31	0.62	มาก
2. ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills)	4.38	0.58	มาก
3. ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา (Educational Organization Management Skills)	4.39	0.57	มาก
4. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (Critical and Creative Thinking Skills)	4.35	0.60	มาก
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and Digital Literacy Skills)	4.36	0.56	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.36**	**0.59**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่าทักษะผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีระดับทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในทุกด้าน เรียงลำดับตามการรับรู้จากมากที่สุดไปต่ำสุด ดังนี้ 1) ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา 2) ทักษะด้านมนุษย์ 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 4) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และ 5) ทักษะด้านความเป็นผู้นำ

2. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียนที่สังกัด แสดงดังตารางที่ 2-4 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและในแต่ละด้าน

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21	ระดับการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n = 122)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 63)			
	$\overline{X}$	SD.	$\overline{X}$	SD.		
1. ทักษะด้านความเป็นผู้นำ	4.20	0.52	4.53	0.54	4.02*	0.00
2. ทักษะด้านมนุษย์	4.22	0.50	4.57	0.49	4.52*	0.00
3. ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา	4.24	0.49	4.59	0.54	4.78*	0.00
4. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.24	0.49	4.58	0.49	4.61*	0.00
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.24	0.47	4.57	0.49	4.48*	0.00
รวม	**4.25**	**0.47**	**4.58**	**0.48**	**4.46***	**0.00**

หมายเหตุ :*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและในรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน **โดยรวมและรายด้าน**

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ทักษะด้านความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	15.34	2	7.67	35.07*	0.00
	ภายในกลุ่ม	39.79	182	0.22		
	รวม	55.13	184			
2. ทักษะด้านมนุษย์	ระหว่างกลุ่ม	12.02	2	6.01	32.16*	0.00
	ภายในกลุ่ม	34.01	182	0.19		
	รวม	46.03	184			
3. ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	10.42	2	5.21	29.76*	0.00
	ภายในกลุ่ม	31.87	182	0.18		
	รวม	42.29	184			

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
4. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	9.93	2	4.97	27.86*	0.00
	ภายในกลุ่ม	32.43	182	0.18		
	รวม	42.36	184			
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	ระหว่างกลุ่ม	9.28	2	4.64	27.35*	0.00
	ภายในกลุ่ม	30.89	182	0.17		
	รวม	40.18	184			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**12.88**	**2**	**6.44**	**35.73***	**0.00**
	ภายในกลุ่ม	**32.81**	**182**	**0.18**		
	รวม	**45.69**	**184**			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่าการเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและในรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและในแต่ละด้าน

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. ทักษะด้านความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	12.19	2	6.09	25.83*	0.00
	ภายในกลุ่ม	42.94	182	0.24		
	รวม	55.13	184			
2. ทักษะด้านมนุษย์	ระหว่างกลุ่ม	10.17	2	5.09	23.05*	0.00
	ภายในกลุ่ม	40.17	182	0.22		
	รวม	50.34	184			
3. ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	8.39	2	4.19	19.48*	0.00
	ภายในกลุ่ม	39.19	182	0.22		
	รวม	47.58	184			
4. ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	8.00	2	4.00	18.12*	0.00
	ภายในกลุ่ม	40.16	182	0.22		
	รวม	48.16	184			
5. ทักษะด้านเทคโนโลยีและ	ระหว่างกลุ่ม	6.26	2	3.13	14.46*	0.00

ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
การใช้ดิจิทัล	ภายในกลุ่ม	39.43	182	0.22		
	รวม	45.69	184			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	6.26	2	3.13	14.46*	0.00
	ภายในกลุ่ม	39.43	182	0.22		
	รวม	45.69	184			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและในรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ควรอภิปราย ดังนี้

1. ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ในภาพรวมและรายด้าน ดังนี้ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 มีระดับทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในทุกด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ (1) ด้านทักษะด้านมนุษย์ (Human Skill) (4.39) (2) ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา (Educational Organization Management Skills) (4.39) (3) ทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล (Technological and Digital Literacy Skills) (4.36) (4) ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ (Critical and Creative Thinking Skills) (4.35) และ (5) ทักษะด้านความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) (4.31) ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการใช้ทักษะ 5 ด้าน กระตุ้นส่งเสริมให้ครูใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อการสอน และทุ่มเท

ให้กับโรงเรียน รวมถึงส่งเสริมครูในการใช้เทคโนโลยี มาพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมในการเรียนการสอนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ และใช้ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การการศึกษา ใช้ทักษะด้านมนุษย์ ใช้ทักษะด้านความเป็นผู้นำ และใช้ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่อยู่บนหลักการของการมีเหตุผล ตามแนวคิดทฤษฎีของ Katz (2005) และ Drake and Roe (1986) และนักวิจัยคนอื่น ๆ ที่กล่าวว่า สมรรถนะด้านทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 5 ทักษะ ดังนี้ (1) ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills) (2) ทักษะทางมนุษย์ (Human Skills) (3) ทักษะทางความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) (4) ทักษะทางการศึกษาและการสอน (Educational and Instructional Skills) และ (5) ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกร วรรณวัตน์ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีการรับรู้ต่อทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสัตตบุษย์ โพธิรุท (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน

2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและในแต่ละด้าน จากการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ได้รับการศึกษาทฤษฎีการบริหารและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสังเกตุพฤติกรรมของผู้บริหาร สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริหารในทักษะด้านต่าง ๆ ได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุจรี แก้วบริบัติ และอุไรสุทธิแย้ม (2566) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานจากการวิจัย พบว่า ครูโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1 – 5 ปี มีการรับรู้ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านในทุกด้าน แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปี และ 11 ปีขึ้นไป มีการรับรู้ระดับทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1 – 5 ปี อาจเพราะเป็นว่าครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 5 ปี ได้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารที่มีความสามารถและทักษะหลากหลายมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกร วรรณวัตน์ และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกัน

2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ตามการรับรู้ของครู จำแนกตามขนาดของโรงเรียน การวิจัย พบว่า ครูโรงเรียนในอำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ที่สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก มีการรับรู้ระดับทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านในทุกด้าน แตกต่างจากครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก มีการรับรู้ระดับทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาน้อยกว่าครูที่สังกัดโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ อาจจะเพราะว่าผู้บริหารสังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารที่ได้รับการบรรจุใหม่ จึงมีประสบการณ์และทักษะในการบริหารงานน้อยกว่า ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งสะสมประสบการณ์และทักษะในการบริหารโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริธัญญ์ ประสุนิงค์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัย

พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล คล้ำมณี พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และมิตภาณี พุ่มกล่อม (2565) ได้ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า การเปรียบเทียบทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีทักษะการปฏิบัติงานมากกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยเรื่องดังกล่าว แสดงว่าทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำและทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ อยู่ระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ในเรื่องของการกำหนดวิสัยทัศน์ ที่สามารถปฏิบัติได้จริง และกำหนดกลยุทธ์ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรม และคิดค้นนวัตกรรมและวิธีการใหม่ๆ โดยผู้บริหารอาจศึกษาด้วยตนเอง เข้ารับการอบรมออนไลน์ ออนไซต์ หรืออบรมในเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งการสัมมนาเชิงวิชาการ การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ทั้งที่จัดภายในเขตพื้นที่การศึกษา หรือจัดโดยองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริหารเพิ่มพูนทักษะที่สำคัญสามารถใช้ทักษะต่างๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาอันจะส่งผลต่อศักยภาพของผู้เรียนในการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กมล คล้ำมณี พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ และมิตภาณี พุ่มกล่อม. (2565). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี.* Journal of Roi Kaensarn Academi, 1 (7).

ณฐกร วรรณวัตน์ และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71*

กรุงเทพมหานคร. Journal of Roi Kaensarn Academi. 6(2).

นุจรี แก้วบริบัติ และอุไร สุทธิแย้ม. (2566). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.* วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2 (7).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1 - 23.

สัตตบุษย์ โพธิรุท. (2564). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สิริธัญญ์ ประสุนิงค์. (2559). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

Drake, T. L. and Roe, W. H. (1986). *The Principal Ship.* New York: Macmilan.

Hoyle, J. R., English, F. W. and Steffy, B.E. (2005). *Skills for Successful 21st Century School Leaders: Standards for Peak Performers.* American Association of School Administrators: Arlington.

Katz. (2005). *Educational Administration: Theory-Research- Practice.* 6th ed. New York: McGraw-Hill.

Weigel. (2012). *The 1001 Genomes Project for Arabidopsis Thaliana.* Genome Biology, 10: 107.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

FACTORS CORRELATED WITH OPERATIONAL STRESS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

[1]ฐิดารัตน์ คำผาลา, [2]เศวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และ [3]ไพรวัลย์ โคตรรตะ

[1]Thidarat Kamphala, [2]Sawettaporn Tangwancharoen and [3]Paiwan Kotta

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

[1]thidarat.kG64@ubru.ac.th

Received: May 19, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 77 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อยู่ในระดับปกติ 2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับความเครียดในการ

---

[1] นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ปรากฏว่า 2.1) ปัจจัยด้านองค์กรในด้านบทบาทในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในด้านนโยบายหรือกฎหมายมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด, การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research is (1) To study the stress level of School Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2 (2) To study the relationships of the organizational and environmental factors and stress of the school Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2. The population used in this research was school Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2 with a total of 217 people. The research instruments were rating scale questionnaire of 77 items with the reliability .90. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and Pearson Correlation Coefficient, at .05 level of significance. The research findings were as follows: 1)The stress level of School Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2 was as the normal level 2) Results of analysis of the relationships of organizational and environmental factors and stress of the school Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2, the following were found 2.1)Organizational factors such as organization's role was related to the stress level of School Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2 at statistically significant at .05 level. 2.2) Environmental factors such as policy or law was related to the stress level of School Administrators Under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 2 at statistically significant at .05 level.

Keywords: Factors Correlated with Operational Stress, Operational Stress of School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์มีการปรับเปลี่ยน เกิดการปรับตัวและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ไม่เว้นแม้แต่ด้านการจัดการศึกษา ที่ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน(Teacher) ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาสาระ องค์ความรู้ต่าง ๆ กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมการค้นคว้าหาคำตอบ พร้อมสร้างกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในห้องเรียน ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ตามความสามารถผู้เรียน โดยนำมาผสานกับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (นวรัตน์ รามสูต 2564: 80-81) และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายหลักของการศึกษา นโยบายหลักของ กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของคนไทยในทุกช่วงวัยและทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และมีสมรรถนะสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้บุคคลที่แบกรับภาระในการนำเอานโยบายจากส่วนกลางลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะเสริมสร้างคุณภาพทางการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร การสร้างคุณภาพภายในโรงเรียนจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ความมั่นใจกับผู้รับบริการทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมส่วนรวม (จิณณวัตร ปะโคทัง 2561: 37) โดยบทบาทสำคัญตามที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดไว้นอกเหนือจากการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคลและงานบริหารทั่วไปแล้ว ผู้บริหารยังต้องมีการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา เป็นผู้นำการปฏิบัติงานของครู สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นผู้ตัดสินปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ยิ่งไปกว่านั้นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมมาเป็นผู้นำที่วางแนวทางการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการเชิงรุก เพื่อนำพาสถานศึกษาไปยังเป้าหมายที่กำหนด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการแสวงหาความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ (ชัยยนต์ เพาพาน 2560: 96) ซึ่งการทำงานภายใต้สภาวะที่กดดัน หากบริหารสถานศึกษาผิดพลาด ย่อมส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเครียด ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพจิต จากการศึกษาสภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีสภาวะความเครียด อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบทบาทขององค์กร (พรรณทิพา สุตาสุข 2560: 79-82) เช่นเดียวกับ ดารารัตน์ ศรีโรจน์ศิลป์ (2559: 78-80) ที่ได้ศึกษาความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเครียดอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ Oskolkoff, Nadia (2019: 129-146) ยังพบว่าระดับความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้มีระดับที่ต่ำลง และกรมสุขภาพจิตยังพบว่า ในปี พ.ศ. 2560 คนไทยมีแนวโน้มความเครียดเพิ่มมากขึ้นเกือบ 2 เท่าตัวเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2557 โดยพบเป็นวัยทำงานมากที่สุด (Department of Mental Health, 2017) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลุ่มหนึ่งของคนวัยทำงาน

ความเครียดถือเป็นภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงของบุคคลเมื่อตกอยู่ภายใต้สถานการณ์แวดล้อมที่รับรู้ว่ามาคุกคามต่อความผาสุกของบุคคล การเปลี่ยนแปลงจะแสดงออกมาในลักษณะของการตื่นตัวของร่างกาย ความรู้สึกทุกข์ใจ และมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด (นันท์ณิชา สิงหเดชวีระชัย 2562: 8) สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ (คณิน จินตนาปราโมทย์ และพรชัย สิทธิศรัณย์กุล: 2561) จากแนวความคิดของ Cartwright and Early (2001: 28) Davis and Newstrom (1989: 488) Murdock and Scutt (1993:159) และ Robbins (2007: 597) พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด ประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญอยู่ 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านองค์กร เป็นรูปแบบในการปฏิบัติงาน ในด้านคุณลักษณะของงาน บทบาทหน้าที่ บรรยากาศในการปฏิบัติงาน รวมถึงความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่มากระตุ้น รบกวน ก่อให้เกิดความเครียด และ 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เป็นสภาพแวดล้อมภายในและนอกองค์กร ที่ไม่สามารถควบคุมได้ทั้งในด้านกฎ ระเบียบ และวัฒนธรรมองค์กร และจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 เกิดจากการปฏิบัติงานภายใต้โครงสร□างและบรรยากาศในองค□กร (นาตยา สุวรรณจันทร์ 2560: 58) เช่นเดียวกับ วิทยา มูลเมือง (2557: 91-94) ที่พบว่าปัจจัยด้านงานและบทบาทหน้าที่ ส่งผลโดยตรงต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน นอกจากนี้ Graf Katie (2019: 159-167) ยังพบว่า ปัจจัยด้านงานที่ขาดแรงสนับสนุน หรือความช่วยเหลือ จากหน่วยงานต้นสังกัด ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเครียด และไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

ในการพัฒนาการศึกษา จำเป็นต้องยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากทดสอบระดับชาติ (National Test: NT) และระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational

Test: O-NET) และจากทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเร่งพัฒนาตนเองและสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้ และด้วยนโยบายของแต่ละสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดสถานศึกษา สภาพที่ตั้ง จำนวนครู จำนวนนักเรียน สภาพแวดล้อมและชุมชน หรืองบประมาณในการสนับสนุนล้วนเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเครียดในการปฏิบัติงานอย่างหลักเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้บริหารถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ หากไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการศึกษา ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ที่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา เพื่อที่จะสามารถนำไปปรับปรุงดูแลระบบสุขภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจ หาแนวทางในการลดและป้องกันสาเหตุต่าง ๆ ที่มีต่อความเครียด และเมื่อกระบวนการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารสนเทศที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานภายใต้สุขภาวะทางจิตที่ดีและมีประสิทธิภาพ อันจะนำพาอนาคตของชาติไปสู่การพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำนวน 217 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการศึกษาคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะ รายได้ต่อเดือน และขนาดสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 ข้อ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-Ended Form)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์กร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะของงาน ด้านบรรยากาศในองค์กร ด้านบทบาทในองค์กร และด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-Ended Form) แบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 36 ข้อ แบ่งออกเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) 11 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 25 ข้อ (Negative)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-Ended Form) แบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 12 ข้อ แบ่งออกเป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) 6 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 6 ข้อ (Negative)

ตอนที่ 4 เป็นแบบประเมินความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แบบประเมินและวิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เป็นแบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ เป็นประจำ เป็นบ่อย เป็นครั้งคราว และไม่เคยเลย จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 สรุปผล ดังนี้

1. ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อยู่ในระดับปกติ ($\overline{X}$=12.5) จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 63.1

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า

2.2 ปัจจัยด้านองค์กร ในด้านบทบาทในองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

2.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านนโยบายหรือกฎหมายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายไว้ ดังนี้

1. ระดับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมมีความเครียดอยู่ในระดับปกติ เทียบได้กับระดับปานกลาง (Moderate Stress) ของกรมสุขภาพจิต (2563: ออนไลน์) เป็นความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและสามารถปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 มีรูปแบบการทำงานที่เป็นระบบ มีแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาจะได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติในด้านเนื้อหา การเรียนรู้สภาพจริงและการจัดทำและเสนอแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาก่อนได้รับการแต่งตั้ง ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับตัวและรับมือกับความเครียดในการปฏิบัติงานได้ สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการปรับตัวของ Heifetz (Heifetz, 1994; Northouse, 2016) ที่เชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์ไม่ชอบการอยู่ภายใต้สภาวะที่กดดัน จึงต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาลักษณ์ โสมแผ้ว (2565: 234) ที่ได้ศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ

บริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเครียดในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัฒน์ ศิริวโรจนกุล (2563: 100-102) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเครียดในการปฏิบัติงานระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ด้านโครงสร้างและบรรยากาศในองค์กร และด้านสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นในการปฏิบัติงาน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของนาตยา สุวรรณจันทร์ (2560: 104-107) ที่ได้ศึกษาการศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเครียดในการบริหาร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณทิพา สุตาสุข (2560: 79-82) ที่ได้ศึกษาสภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีสภาวะความเครียด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของดารารัตน์ ศรีโรจน์ศิลป์ (2559: 78-80) ที่ได้ศึกษาศึกษาความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความเครียดอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ อาการเครียดทางฮอร์โมน รองลงมาคือ อาการความเครียดทางประสาทอัตโนมัติซิมพาเทติก ตามด้วยอาการ ความเครียดทางประสาทอัตโนมัติพาราซิมพาเทติก อาการเครียดทางภูมิคุ้มกันร่างกายจิตใจและพฤติกรรม อาการเครียดทางความคิด อาการเครียดทางอารมณ์ และอาการความเครียดทางกล้ามเนื้อ โครงกระดูก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Oskolkoff, Nadia (2019: 129-146) ที่ได้ศึกษาระดับความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความเครียดอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทสภาพแวดล้อมการทำงานในแต่ละพื้นที่ ประกอบกับบุคคลมีพื้นฐานทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม วัฒนธรรมที่ต่างกัน

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านองค์กร ในด้านบทบาทในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานตามอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบภายในและภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Cartwright &Cooper (1997 อ้างถึงใน Cooper, Cartwright &Early, 2001: 28) ที่กล่าวว่าปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ในองค์การ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา มูลเมือง (2557: 91-94) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ปัจจัยด้านงานและบทบาทหน้าที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของตรีรินทร์ คนจริง (2563) ที่ได้ศึกษาปัจจัยด้านการทำงานที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของข้าราชการกรมสรรพากร กรณีศึกษาข้าราชการในสังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 2 พบว่า ปัจจัยด้านการทำงานในด้านบทบาทหน้าที่ในองค์กร ด้านสัมพันธภาพในการทำงาน และด้านโครงสร้างและบรรยากาศในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความเครียด ในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมสรรพากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐรัตน์ งาทอง และปราโมทย์ ลือนาม (2562: 9) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของความเครียดในบทบาทหน้าที่ของงานและความเครียดจากเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อผลิตภาพการทำงานจากที่บ้าน กรณีศึกษาข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ พบว่าข้าราชการกรุงเทพมหานครได้รับแรงกระตุ้นหรือได้รับความเครียดในบทบาทหน้าที่ของงาน ส่งผลให้ผลิตภาพการทำงานสูงขึ้น เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานและเห็นตระหนักถึงความสำคัญในผลลัพธ์ของงานที่ตนเองรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

2.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านนโยบายหรือกฎหมายมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจากนโยบายหรือกฎหมายที่มาจากส่วนกลางยากต่อการปฏิบัติ หรือหน่วยงานต้นสังกัดไม่มีการแจ้งนโยบาย คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย ให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Murdock and Scutt (1993:159, อ้างถึงใน ชานนทร์ มุ่งเขตกลาง 2556: 37) ที่กล่าวว่า กฎ ระเบียบ นโยบาย และสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนาตยา สุวรรณจันทร์ (2560: 104-107) ที่ได้ศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่า นโยบายและแนวทางจากต้นสังกัดที่ยากต่อการปฏิบัติและขาดความชัดเจนส่งผลต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของต่อลาภ อยู่พงษ์พิทักษ์ และอริสรา เสยานนท์ (2559: ออนไลน์) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่ พบว่า นโยบายการบริหารงานมี

ความสัมพันธ์กับความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญา แก้วสระแสน และ ไพบูลย์ อาชารุ่งโรจน์ (2560: 1042-1057) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยในการทำงาน ความเครียด และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นโยบายในการบริหารงานมีความสัมพันธ์กับความเครียด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านองค์กรและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกัน และขจัดสาเหตุต่างๆ ที่มีผลต่อความเครียดให้ลดลงหรือหมดไป พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพจิตของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อลดความเครียด และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. *ระดับของความเครียด.* [Online]. เข้าถึงได้จาก https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30438. [2565, ธันวาคม 22], 2563.

คณิน จินตนาปราโมทย์ และพรชัย สิทธิศรัณย์กุล. *สรีรวิทยาความเครียดจากการทำงานและการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญความเครียดในอาชีพแพทย์.* วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 26,2 (2561): 112-123.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,

ชัญญา คลองแห้ง. (2562). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี.*บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

ชัยยนต์ เพาพาน. แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารชุมชนวิจัย 11,1 (มกราคม - เมษายน 2560): 94-102.

ดารารัตน์ ศรีโรจน์ศิลป์. (2559). *การศึกษาสภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ต่อลาภ อยู่พงษ์พิทักษ์ และอริสรา เสยานนท์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสินสำนักงานใหญ่.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ธีรวัฒน์ ศิริวโรจนกุล. *แนวทางการจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2563.

นวรัตน์ รามสูต. (2564). *ครูไทยกับ AI ในสนามการศึกษาเพื่อสร้างคนสู่สตวรรษที่ 21.* หนังสือวันครู 16 มกราคม

นันท์ณิชา สิงหเดชวีระชัย.(2562), *การศึกษาความเครียดและการจัดการความเครียดด้วยกิจกรรมนันทนาการของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองกระทุ่ม อำเภอกำแพงแสน* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร

นาตยา สุวรรณจันทร์. (2560). *การศึกษาความเครียดในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,

พรรณทิพา สุตาสุข. (2560). *การศึกษาสภาวะความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี,

พิมพ์ใจ รสธรรม. (2557). *ปัจจัยความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี,

วิทยา มูลเมือง. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี,

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ. การศึกษาความเครียดจากการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย. 11,1 (2562): 94-102.

Cartwright, S & Cooper, C. L. Managing Workplace Stress. New York : Sage, 1997.

Department of Mental Health. Departmentof Mental Health revealed that stressful problems to win the championship hotline1323 in the year2560. Retrieved DEC 6, 2022, from http://www.prdmh.com. 2017. (in Thai)

French, Cobb and Rodgers. "Coping with Job Stress," ISR Newsletter. 5 4 (Winter 1982): 8-17.

Hancock, Dawson R et al. "Causes of Stress and Strategies for Managing Stress among German and US Principals" Sage journals. 14,2 (June 2019): 355-359.

Heifetz R.A. (1994). Leadership without easy answers. Cambridge, MA: Belknap Press.

Oskolkoff, (2019).Nadia. Explicit Self-Care for Principals and Their Teachers: A Qualitative Transcendental Phenomenological Study on Administrator Stress Levels**.** Doctoral Dissertation submitted to the Faculty of the College of Education Concordia University–Portland, Portland,

Stephen P. Robbins**.** (2007.Organizational Behavior: Concept Controversies, Application. New Jersey: Prentice-Hall.

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT FOR BEING CHILD PROTECTIONSCHOOL IN HIGH SCHOOL OF THE SECONDARY EDUCATIONALSERVICE AREA OFFICE NONG KHAI

[1]วีรยุทธ เกษร, [2]พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ [3]นวัตกร หอมสิน

[1]Weerayut Kesorn, [2]Patcharin Chompuwiset and [3]Nawattakorn Homsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]weerayutgaysorn@schoolptk.ac.th

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณี (Multi – cases study) จากโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนเครือข่ายโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ได้แก่ โรงเรียนร่มธรรมานุสรณ์ โรงเรียนสังคมวิทยา และโรงเรียนท่าบ่อ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การจดบันทึก และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรหลักในสถานศึกษา ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า 1. กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียน

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

คุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียน มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ทั้ง 3 มาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA คือ พบว่า ขั้นตอนการวางแผน (Plan) มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานตามมาตรฐานคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การประชุมและการวางโครงสร้างการบริหารแบบ 3 ระดับ 5 ระดับ และตามนวัตกรรมของโรงเรียน ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (Do) พบว่า มีการปฏิบัติงานในแบ่งเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การจัดทำโครงการ การจัดทำกิจกรรม การออกมาตรการ การจัดระบบ และการติดต่อประสานงานจากหน่วยงานภายนอก ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) พบว่า ผู้บริหารมีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานรายภาคเรียน และมีดำเนินงานประเมินผลตามโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานนำข้อสังเกตหรือปัญหาจากการดำเนินงานและการประชุมมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการต่างๆ ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของโรงเรียนคุ้มครองเด็ก 2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครอง เด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า 1) มาตรฐานที่ 1 มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 5 กรณี แบ่งเป็นปัญหาเชิงระบบ 2 กรณี ปัญหาด้านบุคลากรครู 1 กรณี ปัญหาเรื่องการประสานงาน 1 กรณี และปัญหาการเกิดความรุนแรงซ้ำ 1 กรณี 2) มาตรฐานที่ 2 มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 6 กรณี แบ่งเป็น ปัญหาด้านระบบ 3 กรณี ปัญหาด้านบุคลากรครู 1 กรณี ปัญหาด้านพื้นที่ 1 กรณี และปัญหาด้านนักเรียน 1 กรณี และ 3) มาตรฐานที่ 3 มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 11 กรณี แบ่งเป็นปัญหาด้านบุคลากรครู 3 กรณี ปัญหาด้านนักเรียน 3 กรณี ปัญหาด้านการประสานงาน 1 กรณี ปัญหาด้านระบบ 4 กรณี รวมทั้ง 3 มาตรฐานมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 22 กรณี โดยมีแนวทางการแก้ไขทุกกรณี

คำสำคัญ : กระบวนการบริหาร, การบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนคุ้มครองเด็ก

Abstract

The purposes of this research were to inspect solution process and ways of school administration solutions to be protective high school of secondary educational service area office Nong Khai. This research used 2 methods were qualitative research methodology and multi-cases study. The samples were the schools from protection children's right project 2564 of The Center for the Protection of Children's Rights

Foundation. There were 3 school as the samples; Romthammanusorn school, Sangkhomwittaya school, and Thabo school. The researcher collected data by using in-depth interview, document analysis, observation, taking note and content analysis, the data was from main staff in each school. The researcher used Data Triangulation to assure reliability and validity of each data that was correct and reliable. The consequences of thesis. 1. Management process to being protective high school of Secondary Educational Service Area Office Nong Khai with PDCA cycle found that 3 schools has followed the plan of protection school with 3 standard 9 indicators of PDCA cycle found that the first step is Plan. It has systemic process implementations of standard of protection children that are conference, planning structure of management in 3 and 5 level and innovation of school. The second step is Do. There are 5 conformations: project, activity, policy, systematization and corporation with other organizations. The third step is Check. The administrator had investigated, assessed the result of semester process and run assessment of projects. The last step is Act. The administrator brought problems, from process and conference, to fix with standard and indicators of protection school. 2. Problem and solution of administration to being protective high school of Secondary Educational Service Area Office Nong Khai found that 1) Standard 1 had problem of process 5 cases. It could be 2 systemic problems: teacher problem, coordination problem and violence problem. 2) Standard 2 problem of process 6 cases: 3 systemic problems, a teacher problem, an area problem and a student problem. 3) Standard 3 had problem of process 11 cases: 3 teacher problems, 3 student problems, a coordination problem and 4 systemic problems. All of 3 standards had problem from the process 22 items and had solutions for all cases.

Keywords : Administrative process, administration, child protection school

บทนำ

การให้ความสำคัญของสิทธิเด็ก การรับรอง และการคุ้มครองเด็กเริ่มต้นจากการที่องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเด็กจึงได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้น ภายหลังจากที่ประเทศโปแลนด์นำเสนอร่างอนุสัญญาเมื่อปี พ.ศ.2521 โดยผ่านการพิจารณาของคณะทำงานขององค์การสหประชาชาติและได้รับการรับรองจากประเทศต่าง ๆ ในการประชุม

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติในปี พ.ศ. 2532 มากที่สุดในโลกถึง 196 ประเทศ ตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกันโดยคำนึงว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและช่วยเหลือทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานของประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นมีหลักการที่สำคัญคือ “การไม่เลือกปฏิบัติและประโยชน์สูงสุดของเด็ก” โดยมีเป้าหมายเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กรวม 4 ด้าน ได้แก่ สิทธิในการอยู่รอด สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม (อวิการัตน์ นิยมไทย, 2552: 139-149)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 ได้มีบทบัญญัติที่มุ่งให้ความคุ้มครองแก่เด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งนี้เนื้อหาในพระราชบัญญัติเน้นไปในเรื่องของการดูแลให้เด็กมีความเป็นอยู่ที่ดีเป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน และจะไม่ยอมให้มีการทารุณกรรมเด็ก พร้อมทั้งระบุถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยที่จะให้การช่วยเหลือเด็กผ่านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546, 2546: 1-33) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาอยู่หลายด้าน ทั้งในด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ด้านเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ ด้านการศึกษา เป็นต้น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560: 1-90) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทุกระดับมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม โดยมีใจความสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับเด็กและเยาวชนคือกำหนดให้มีการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชน 8,781 แห่ง รวมทั้งให้กรมกิจการเด็กและเยาวชนส่งเสริมสนับสนุนประสานงานจัดให้มีและดำเนินกิจการสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560, 2560: 1-37) รวมไปถึงกฎหมายแรงงานที่ห้ามใช้งานเด็ก ตามประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดบทลงโทษหนักแก่ผู้ที่ละเมิดสิทธิเด็ก และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน นักศึกษา กำหนดไม่ให้ครูลงโทษนักเรียนด้วยการเฆี่ยนตี ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก (วิชาญ ทรายอ่อน, 2561: 14)

แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่าประเทศไทยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิเด็กอันเป็นสิทธิสากล (Universal Rights) และเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) ที่เด็กพึงจะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามพันธกรณีระหว่างประเทศ แต่หากพิจารณาในทางปฏิบัติแล้วหลักการดังกล่าวเป็นเพียงหลักการที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ไม่ได้ปรากฏในเชิงปฏิบัติเท่าที่ควรจะเป็นเพราะคนในสังคมไทยไม่ได้ให้ความสำคัญกับหลักการดังกล่าวนี้เท่าใดนัก เพราะบุคคลทั่วไปไม่ได้ศึกษาหลักการของสิทธิเด็กนี้อย่างแท้จริงทำให้ยังคงมีความเข้าใจผิดคิดว่าเด็กไม่มีสิทธิใด ๆ ในทางกฎหมายทัดเทียมผู้ใหญ่ ทั้งที่แท้จริงแล้วเด็กมีสิทธิต่าง ๆ ที่พวกเขาพึงมีและพึงได้อยู่มากมาย ซึ่งสิ่งนี้เองก่อให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก
การละเมิดทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาเรื้อรัง ไม่ได้รับการแก้ไข มีแต่จะทวีความรุนแรงและปรับเปลี่ยนรูปแบบการละเมิดไปตามพลวัตของสังคม ส่งผลให้เด็กใช้ชีวิตด้วยความหวาดกลัวและหวาดระแวงซึ่งขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ ทั้งนี้ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กมีปรากฏให้เห็นแทบทุกสถาบันของสังคมไทย ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ และชุมชนออนไลน์ (Online community)

ทั้งนี้หน่วยงานทางราชการรับรู้ถึงปัญหาและตระหนักถึงการแก้ปัญหาโดยการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนโดยสถานศึกษา พ.ศ. 2543 การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นแนวทางและแนวปฏิบัติในการลดการละเมิดสิทธิเด็ก รวมถึงมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างความปลอดภัยให้กับเด็ก จึงได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กขึ้นในปี 2546 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้คุณครูในโรงเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างระบบความปลอดภัยในโรงเรียนโดยให้คุณครูได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้อง คุ้มครอง ช่วยเหลือ สอดส่องดูแลและเฝ้าระวังเด็กให้ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ในโรงเรียนทั้งในด้านตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในโรงเรียน โดยให้โรงเรียนได้ร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ ชุมชนและผู้ปกครองของเด็กนักเรียนในการร่วมกันสร้างความปลอดภัยให้กับเด็ก ต่อมาในปี 2551 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครและภาคีเครือข่ายได้ร่วมมือกันพัฒนาการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กทั้งในกระบวนการ พัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน การจัดทำมาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็กและแบบประเมินการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก และในปี 2564 สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายขยายโรงเรียนคุ้มครองเด็กไปยังเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 245 เขต (เขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียน)

ในการนี้เพื่อให้การปฏิบัติพันธกิจดังกล่าวมีเครือข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายจึงได้ประสานงานระหว่างภาครัฐเอกชน และองค์กรชาวบ้านในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้ขยายลงไปถึงระดับโรงเรียนโดยดำเนินการรวบรวมและเผยแพร่เอกสารที่เกี่ยวข้องให้สถานศึกษา จัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อติดตามสนับสนุนป้องกันให้เด็กปลอดภัยจากการถูกละเมิด รวมทั้งติดตาม

วิเคราะห์ผล ดูแลและสรุปผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง (กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย, 2563: 61-62)

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานทางการศึกษาเห็นความสำคัญของการคุ้มครองเด็กมากขึ้น มีแนวทางในการคุ้มครองเด็กในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา และสามารถประยุกต์รูปแบบการคุ้มครองเด็กในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ตามบริบทของนักเรียนและพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ใช้วิธีแบบพหุกรณี (Multi – cases study) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งสิ้น 9 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะให้ข้อมูลในกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุ้มครองเด็ก กลุ่มผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน หรือครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา และกลุ่มครูผู้สอน จำนวน 3 คน ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินงานการบริหารโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ต้องมีกระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็ก และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็ก

ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ของเดมมิ่ง (Deming Cycle) ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน มาตรฐานที่ 2 นักเรียนได้รับการเฝ้าระวัง การดูแล การช่วยเหลือ และการคุ้มครองให้นักเรียนปลอดภัยทั้งในและนอกบริเวณโรงเรียน มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรฐานโรงเรียนคุ้มครองเด็ก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการวิเคราะห์ประเด็นหลักและประเด็นย่อย จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ดังนี้

1. กระบวนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ตามวงจรบริหารงานคุณภาพ PDCA

1.1 ขั้นตอนการวางแผน (P) มีกระบวนการวางแผนดังนี้

1.1.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานตามมาตรฐานคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ มีการวางโครงสร้างการบริหารงานแบบ 3 ระดับ และ 5 ระดับ รวมทั้งมีการวางแผนการการบริหารงานตามนวัตกรรมของโรงเรียน

1.1.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน โดยจัดการประชุมครู ผู้ปกครอง ภาคีเครือข่าย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ให้มีส่วนช่วยในการร่วมกันวางแผนการทำงานในแต่ละปีการศึกษา

1.1.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนการประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีผ่านแผนการดำเนินงานตลอดปีการศึกษา

1.2. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (D) มีกระบวนการดังนี้

1.2.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารมีการดำเนินงานตาม โครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบโดยการแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีการจัดระบบการป้องกันและเฝ้าระวังอันตรายที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานศึกษา ตามหลัก 3 ป คือ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม เพื่อ ให้ครอบคลุม 4 กลุ่ม คือ ภัยที่เกิดจากความรุนแรง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางกายและจิตใจ

1.2.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร พบว่า โรงเรียนมีระบบ การคัดกรองเฝ้าระวัง และดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาและ 5) การส่งต่อนักเรียน ประกอบกับการใช้นวัตกรรม CARE 4.0 MODEL มี และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการในโรงเรียน

1.2.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและครอบครัว และมีการเสริมสร้างความปลอดภัยโดย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ภัยที่เกิดจากความรุนแรง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางกายและจิตใจ โดยให้ หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม

1.3. ขั้นตอนการตรวจสอบ (C) มีกระบวนการดังนี้

1.3.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีการตรวจสอบ ป้องกันและเฝ้า

ระวัง อันตรายที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงทีอาจจะเกิดขึ้นในสถานศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติงานรายภาคเรียน

1.3.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร มีดำเนินงานประเมินผลตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการในโรงเรียน

1.3.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนจัดทำโครงการและออกมาตรการ ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีพฤติกรรมที่เหมาะสม พร้อมทั้งประเมินการจัดโครงการ

1.4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (A) มีกระบวนการดังนี้

1.4.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารมีการดำเนินงานนำข้อสังเกตหรือปัญหาจากการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขในการสร้างความปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น

1.4.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง พบว่าผู้บริหาร มีการดำเนินการนำข้อสังเกตหรือปัญหาจากการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขในแต่ละขั้นตอนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ มาวิเคราะห์และหาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียนต่อไป

1.4.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดจัดทำรายงานโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญาและครอบครัว

2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA

2.1 มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน

2.1.1 ปัญหาที่พบ มีดังนี้ 1) โครงการที่ปรากฏในแผนการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือจึงจำเป็นต้องประสานงานค่อนข้างมาก 2) บางตัวชี้วัดของโครงการคุ้มครองเด็กโรงเรียนได้จัดทำโครงการที่มีความซ้ำซ้อนกันกับโครงการอื่น 3) จำนวนบุคลากรค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 4) ระบบการรับมอบหมายงานเป็นแบบบนลงล่างทำให้บางนโยบายที่คณะผู้บริหารกำหนดมาอาจทำให้ปฏิบัติได้ยากในบริบทจริง และ 5) ยังพบเห็นความรุนแรงในสถานศึกษา

2.1.2 แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ 1) วางแผนการดำเนินงานจะจัดทำขึ้นโดยอ้างอิงตามแนวโน้มของนโยบายทาง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงานจัด 2) ประชุม คณะครูก่อนปิดภาคเรียนและประชุมผู้ปกครองในปีการศึกษานั้น 3) มอบหมายหน้าที่ให้คุณครูที่ปรึกษาหรือคุณครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน 4) ตัดคะแนนความประพฤติของผู้เรียน 5) ประชุมสะท้อนปัญหาการปฏิบัติงาน 6) ออกมาตรการดูแลความปลอดภัยอย่างใกล้ชิด โดยให้ครูที่ปรึกษาเป็นหลักในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน 7) ครูใช้พฤติกรรมเชิงบวก ในการจัดการชั้นเรียนหรือเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน 8) ครูใช้วิธีการเรียกมาปรับทัศนคติ ภาคทัณฑ์ และลงบันทึกเอาไว้เพื่อแจ้งให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ

2.2 มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร

2.2.1 ปัญหาที่พบ มีดังนี้ 1) ครูที่ปรึกษาบางครั้งไม่สามารถที่จะดูนักเรียนได้อย่างทั่วถึง คัดกรองนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ภายในหนึ่งปีการศึกษา เพราะว่าครูมีภาระงานเยอะมาก 2) โรงเรียนยังไม่มีการกำหนดโครงการที่เป็นรูปธรรม 3) กระบวนการทำงานตามนวัตกรรมและระบบการคัดกรองต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อดูพัฒนาการของนักเรียน 4) นักเรียนในโรงเรียนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีนักเรียนพกอาวุธเข้าไปในโรงเรียนแล้วเกิดการทำร้ายร่างกายกัน 5) โรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวางและคนเข้าออกสะดวก มีความเสี่ยงต่อการก่ออันตรายแก่นักเรียน 6) สืบเนื่องจากมาตรการการยกเลิกการเข้าเวรครูทำให้การเฝ้าระวังดูแล และคุ้มครองนักเรียนมีความเสี่ยงมากยิ่งขึ้น

2.2.2 แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ 1) กำหนดเป็นแนวปฏิบัติรายกรณี เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจ้างพนักงาน 2) ครูที่ปรึกษานำข้อมูลนักเรียนส่งต่อให้กับครูที่ปรึกษาในปีการศึกษาถัดไป 3) คณะครู ตรวจ อาวุธของนักเรียน 4) ประสานกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 5) ขอความช่วยเหลือหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลความปลอดภัยนักเรียนและครูภายในโรงเรียน เช่น จ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยมาดูแลความปลอดภัยของนักเรียนตลอด 24 ชั่วโมง

2.3 มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ปัญหาที่พบ มีดังนี้ 1) ครูผู้สอนให้สอนไม่ทัน เนื่องจากมีกิจกรรมเยอะ 2) ต้องมีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองค่อนข้างมาก 3) นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง 4) นักเรียนไม่ได้รับความปลอดภัยครบทั้ง 4) นักเรียนไม่ได้รับความปลอดภัยครบทั้ง 4 กลุ่มตามแผนการที่วางไว้ 4 กลุ่มตามแผนการที่วางไว้ 5) มีการทำเอกสารขอความร่วมมือเป็นจำนวนมากอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน 6) โครงการในการดำเนินงานตลอด 1 ปีการศึกษาจำนวนมาก 7) ความประพฤติของนักเรียนไม่ได้มาจากจิตสำนึกของผู้เรียน 8) ครูอาจจะดูแลได้อย่างไม่ทั่วถึง 9) โครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน มีทั้งด้านวิชาการและความประพฤติ 10)นักเรียนมีบุหรี่ไฟฟ้าไว้ในครอบครอง และมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการสร้างความเดือดร้อน วุ่นวาย 11) บางกิจกรรมครูไม่ได้มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินกิจกรรม

2.3.2 แนวทางการแก้ไข มีดังนี้ 1) หมุนเวียนคุณครูเร่วมกิจกรรมเพื่อลดปริมาณกิจกรรมที่กระทบต่องานสอนของครูผู้สอน 2) ขอความร่วมมือของผู้ปกครองสะท้อนปัญหาที่บ้าน ครูสะท้อนปัญหาที่โรงเรียน 3) ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลเสียที่ตามมาจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสม 4) กำหนดมาตรการในการดำเนินการ คือ ป้องกัน ปลูกฝัง และปราบปราม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยตั้งแต่ต้นทาง 5) บูรณาการการพัฒนาด้านต่าง ๆ กับสาระวิชาที่นักเรียนเรียนเป็นปกติ 6) ปลูกฝังนักเรียนให้นำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำขึ้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่ใช่เพียงหน้าที่ 7) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยดูแล 8) สร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกันด้วยวิธีการเขาช่วยเรา เราช่วยเขา 9) ประสานคุณครูผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการและกิจการนักเรียน 10) ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงผลเสียที่ตามมาจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสม 11) ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนว่านักเรียนจะมีความปลอดภัย

จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำให้ค้นพบผลการศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เป็นผลมาจากการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ทั้ง 3 มาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ตามมาตรฐานที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. มาตรฐานที่ 1 นักเรียนมีความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และบุคคลที่อาจก่ออันตรายต่อนักเรียนในโรงเรียน ผู้บริหารมีการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานตามมาตรฐานคุ้มครองเด็กอย่างเป็นระบบ และดำเนินการวางโครงสร้างการบริหารเป็น 3 ระดับ คือ ระดับนโยบาย ระดับประสานงาน และระดับปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2558 :6) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการวางโครงสร้างการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ไว้ว่า กระบวนการในการวางโครงสร้างการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ มีการแบ่งบทบาทในการบริหาร (Roles in Strategic Management) เป็น 3 ระดับ คือ 1) ผู้บริหารระดับสูงหรือระดับนโยบาย (Strategic Management) มีหน้าที่ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ให้กับองค์การต่างๆ สำหรับในด้านการบริหารองค์การแล้วคำว่าผู้บริหารระดับสูงหมายถึงบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีอำนาจและหน้าที่อยู่ในระดับสูงขององค์กรตามสายงานบังคับบัญชา ถือว่ามีอำนาจสูงสุด มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์อันเชื่อมโยงถึงการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสำเร็จ ความล้มเหลวของกิจการ ดังนั้นจึงต้องอาศัยการผสมผสานทักษะความสามารถและความเชี่ยวชาญของบุคลากรจากฝ่ายต่างๆ เข้ามาช่วยทำการวิเคราะห์ นำไปสู่การปฏิบัติ หรือร่วมตัดสินใจเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานการณ์ต่างๆ ด้วย 2) ผู้บริหารระดับกลางหรือระดับสั่งการ (Tactical Management) ในองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ จะมีผู้บริหารระดับกลางหรือคณะกรรมการอำนวยการซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่โดยมีอำนาจและหน้าที่ตามขอบเขตที่ผู้บริหารระดับสูงกำหนด และในผู้บริหารระดับกลางหรือคณะกรรมการอำนวยการจะมีการคัดเลือกประธานขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลกิจกรรมของคณะกรรมการซึ่งหากเทียบกับการบริหารโรงเรียนแล้ว จะมีตำแหน่งเดียวกันกับครูผู้รับผิดชอบโครงการนั่นเอง และ ผู้บริหารระดับล่าง หรือระดับปฏิบัติการ (Operation Management) การที่กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์จะได้รับการนำมาปฏิบัติและใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจังในองค์กรนั้นจะต้องมีการจัดตั้งทีมงานหรือผู้บริหารระดับล่าง เข้ามาช่วยดำเนินการ ซึ่งจะมีหน้าที่ควบคุมดูแล ให้เป็นไปตามแผนการของผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูง

2. มาตรฐานที่ 2 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร มีการดำเนินงานอย่าง

เป็นขั้นตอนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาและ 5) การส่งต่อนักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครอง ครู ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้ปกครองและครูจะมีบทบาทอย่างมากในขั้นตอนที่ 1 และ 2 คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน ส่วนขั้นตอนที่ 3 และ 4 เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของคณะผู้บริหาร คณะครู และชุมชนในการเปิดโอกาสหรือสร้างโอกาสให้นักเรียนสามารถแสดงศักยภาพได้มากยิ่งขึ้น และในกระบวนการสุดท้ายเป็นกระบวนการส่งต่อ เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลภายนอก เช่น นักจิตวิทยา ในการช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้ วนิดา ชนินทยุทธวงศ์ (2546 : 10-32) ได้อธิบายรายละเอียดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ ไว้ ดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอม ให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้จักข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการ คัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

2.2 การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน อาจนิยามกลุ่มได้ 4 กลุ่ม คือ

2.2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา

2.2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

2.2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

2.2.4 กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน อย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมนักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด ทั้งนี้การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครู

ที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะ มีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ซึ่งบางกรณีจำเป็น ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

2.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกัน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษา จำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ การให้คำปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

2.4 การพัฒนาและส่งเสริมผู้เรียน การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มความสามารถพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพ ตามมาตรฐานที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป ทั้งนี้ การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การเยี่ยมบ้าน (การเยี่ยมบ้านนักเรียนประจำภาคเรียน) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.5 การส่งต่อ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหา ของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครู คนใดคนหนึ่งเพียงลำพังความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียน ในแต่ละกรณี การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือ

ฝ่ายปกครอง และการส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่าเป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้

จากกระบวนการดังกล่าวจะพบว่าโรงเรียนคุ้มครองเด็กในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายได้ดำเนินการตามระบบการช่วยเหลือนักเรียนตามหลักการข้างต้น

3. มาตรฐานที่ 3 การประสานความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดโครงการส่งเสริมพัฒนานักเรียนตามพัฒนาการ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และครอบครัว และมีการเสริมสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน อย่างครอบคลุมทั้ง 4 กลุ่ม คือภัยที่เกิดจากความรุนแรง ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิด และภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาจากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโลกอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ส่งเสริมความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้กับสังคมเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยแก่นักเรียนครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ลงนามความร่วมมือในโครงการ “SAFE สถานศึกษาปลอดภัย” กับ 8 กระทรวง และอีก 2 หน่วยงาน ประกอบด้วย กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงยุติธรรม และสำนักนายกรัฐมนตรีเพราะทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญร่วมกันว่า มีความจำเป็นอย่างสุงสุดในการจัดการปัญหา ความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและเยาวชน ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ 2) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ 3) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ์ 4) ภัยที่เกิดจากผลกระทบต่อสุขภาวะทางกายและจิตใจ ซึ่งความเสี่ยงความไม่ปลอดภัยเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่คาดคิด และ ศธ.ก็มีความมุ่งมั่นในการจัดให้มีรูปแบบ วิธีการ กระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เกิดความปลอดภัยในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาเด็กและเยาวชนไทย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุ้มครองเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรกำหนดนโยบายในการสนับสนุนโรงเรียนคุ้มครองเด็กร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจน ไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการกำกับนิเทศติดตามอย่างละเอียด ด้วยการแนะนำ ส่งเสริมให้กำลังใจการปฏิบัติงานอย่างจริงจังของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ควรเปิดโอกาสทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในทำกิจกรรม การพัฒนา การส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนคุ้มครองเด็กให้ประสบผลสำเร็จ ควรส่งเสริมพัฒนาครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้เกิดความตระหนักรู้เข้าใจในการคำเนินงานตามขั้นตอน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนคุ้มครองเด็กให้ดีมากยิ่งขึ้น ควรจัดระบบการบริหารงานให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กและบริบทของสถานศึกษา และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่มากยิ่งขึ้นในทุกกิจกรรม ควรมีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในรูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community หรือ PLC) เพื่อเกิดความรู้ในมุมมองหรือรูปแบบที่แปลกใหม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการปฏิบัติหน้าที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ.2546.* กรุงเทพ ฯ : วัฒนาพานิช.

_____. (2543). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เด็กและสถานศึกษา พ.ศ.2546.* กรุงเทพ ฯ : วัฒนาพานิช.

_____. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

ขจรศักดิ์ ธรรมธัชกุล ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และปัทมา จันทพันธ์. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลในกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่11.* วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(37), 282-286

ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์. (2564). *ภาวะผู้นำทางการบริหารการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ถวัลย์ สุนทรา. (2563). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสิทธิเด็กในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา ฉบับปรับปรุง.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง, 2550.

พรรษมน พินทุสมิต. (2560). *การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ราชกิจจานุเบกษา. *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2560.

ศศิวิมล สู่วรฤทธิ. (2547). *การศึกษากลไกและมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้กรอบประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน.* บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สวัสดิ์ ชูสุข. (2546). *สิทธิและความต้องการของเด็กภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกับแนวทางการ ปฏิบัติงานของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิริมา หมอนไหม. (2554). *การบริหารจัดการศึกษาเพื่อสิทธิเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. (2544). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: แสงเทียนการพิมพ์.

อวิการัตน์ นิยมไทย. “*บทวิเคราะห์พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558*”. จุลนิติ, 12(6), 2558.

Bardo, J.W and J.J. Hartman. (1982). *Uban Sociology: A Systematic Introduction. U.S.A*.: F.E. Peacock.

Billinghust, W.J. (1991). Student Parent and Teacher Perception of Factors that Place Students in Suburban Middle Schools at Risk. *Dissertation Abstracts International,* 52(2), 426-A, August.

Brown, W.B. and D.J. Moberg. (1980). *Organization Theory and Management: A Macro Approach.* New York: John Wiley and Sons.

Carr, S.B. (1999). Perceptional Principals Regarding Students' Rights : An Analysis of the North Forest Independent School District. *Dissertation Abstracts International,* 60(02), 292.

Chabbott, C. (2009). *Child Friendly Schools Case Study : Thailand UNICEF. Adjunct, International Education Program.* Washington, D.C. : George Washington University.

Mitchell, R.C. (1999). Applying a Child Rights Perspective in British Columbia's Capital Health Region: Participatory Action Research in Child and Youth Health Care. *Dissertation Abstracts International*, 38(1), 193, February.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

THE DEVELOPMENT OF A PROGRAM LEARNING MANAGEMENT IN STEM EDUCATION FOR TEACHER IN PRIMARY SCHOOL APPROACH UNDER YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ธนาโชค บุญนำ และ [2]กาญจน์ เรืองมนตรี

[1]Thanachok Boonnam and [2]Kan Ruangmontree

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,ประเทศไทย

Mahasarakham University, Thailand

[1]65010581026@msu.ac.th, [2]Karn.r@msu.ac.th

Received: May 20, 2024; **Revised**: June 22, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 และ 2) เพื่อสร้างโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การ

[1] นิสิต, สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร, ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการระบุปัญหา ลำดับที่ 2 ด้านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ลำดับที่ 3 ด้านการออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา ลำดับที่ 4 การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา ลำดับที่ 5 ด้านการทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน และลำดับที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน 2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน รวมทั้งหมด 19 ข้อ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และมีความเป็นไปได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา, โปรแกรม, การพัฒนา

Abstract

The purpose of this research is to: 1) study current conditions; Desirable conditions and necessities of STEM learning management To create a teacher development program in STEM learning management of teachers under the Yasothon Elementary Education Area Office District 1 is a hybrid research. The results showed that: 1. The current state of STEM learning management for teachers under Yasothon Primary Education Area Office District 1 is overall moderate. Solution or workpiece results The desirable conditions for STEM learning for teachers under Yasothon Primary Education Area Office District 1 as a whole are at the highest level. The areas with the highest averages were design and problem solving, and the need for STEM learning for teachers under the Yasothon Primary Education Area Office District 1 in descending order of need: No. 1 for problem identification, No. 2 for gathering information and ideas related to problems. No. 3 Design and Solution No. 4 Problem Solving Planning and Implementation

No. 5 Testing, Evaluating and Improving and No. 6, presenting a solution. Solution or workpiece results. 2. The development of a STEM program for teachers under the Yasothon Primary Education Area Office District 1 has 6 components, totaling 19 items. For teachers affiliated with the Yasothon Elementary School District 1 office, it was found to be the most suitable overall. The average is 4.62 and is the most likely. It has an average of 4.46

Keyword: STEM Learning Management, Programming, Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขฉบับที่ 2พ.ศ.2545 มาตรา 6 ได้ให้หลักการและกรอบแนวคิดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยจะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้าน คือ การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการการปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพและบุคลากร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวทางกาปฏิรูปงานของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว โดยเน้นที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2544) เพื่อให้คนไทยพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประสิทธิภาพประสิทธิผลทางการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในยุคปัจจุบันภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่เรียกว่า“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542” และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ตามมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยยึดหลักการจัดโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพในด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ ทั้งทางด้านวิชาการ การบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาที่จะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยเฉพาะในด้านกระบวนการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเพื่อนำไปสู่ “โรงเรียนมีคุณภาพ” ซึ่งถือเป็นนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญในการเป็นกลไกให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มี

คุณภาพ มีความเป็นเลิศและเกิดความเสมอภาคในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันและได้มาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และ ได้กำหนดแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ใน หมวด 4 มาตรา 24 ความว่า ครูควรจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของนักเรียนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหา ในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จึงควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางบรรยายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้มากที่สุดเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้ต่อไป ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะ การคิดขั้นสูงให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีที่ เหมาะสม มีการสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาระหว่างศาสตร์ต่างๆ เรียนรู้จากการกระทำ มีการสะท้อนความคิดของตนเองกับคนอื่นๆ จะเห็นว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องได้รับการส่งเสริมและ พัฒนาอย่างมีระบบและต่อเนื่องเนื่องด้วยครูและบุคลากรทางการศึกษา ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับ ผู้เรียน โรงเรียนจะสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหลักทางการศึกษานั่นคือคุณภาพของผู้เรียนได้นั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้หรือกระบวนการจัดมวลประสบการณ์ต่างๆที่ผู้เรียนควร ได้รับ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อคุณภาพผู้เรียน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้มากที่สุด คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นผู้กระตุ้นและสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ฉะนั้นครูจำเป็นต้องมีความรู้มีทักษะในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในการที่จะพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน เพราะผู้เรียนต้องได้รับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในสถานการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ดังที่ ยุทธนา ปฐมวรชาติ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ดีเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนต้องการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในสถานการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนเป็น ผู้จัดการเรียนรู้หรืออำนวย นั่นคือ การจะพัฒนานักเรียนจึงต้องพัฒนาครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักของ โรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การพัฒนา บุคลากรเป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะใน

การปฏิบัติงาน รวมถึงการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากร สามารถปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อ งานที่รับผิดชอบในปัจจุบันและงานที่จะได้รับผิดชอบในอนาคตโดยตรง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถสังเกตได้จากการปฏิบัติงาน ผลงาน บรรยากาศของที่ทำงานตลอดจนวิธีปฏิบัติงานที่ เปลี่ยนไป เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีหลักการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและทั่วถึง คือ จะต้องมีการวางแผนการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจนโดยสอดคล้องสัมพันธ์กับภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบ ของบุคลากรนั้น ๆ และต้องมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนมีระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 นั้นในการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา ยังคงมีปัญหาและไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะ มีเหตุปัจจัยหลายประการ คือ การจัดการเรียนรู้ยังคงเน้นที่ครูเป็นศูนย์กลาง ครูส่วนมากยังคงเชื่อมั่น และคุ้นเคยอยู่กับการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนให้ลูกศิษย์ ครูคือผู้รู้ดีที่สุด และมีอำนาจที่สุด ในห้องเรียน (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542) และโรงเรียนยังไม่ได้พัฒนาให้ครูมีความรู้เรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้จึงยังคงเน้นเนื้อหาวิชาและการท่องจำ แบบเดิม เนื่องจากปรัชญาแนวคิดของครูส่วนใหญ่ยังคงมองเห็นว่า การศึกษาเป็นเรื่องของการป้อน หรือการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งนักเรียน นักศึกษาจะต้องท่องจำเพื่อให้ได้ความรู้เหล่านั้นเข้าไปในหัวของ ตนปรัชญาแนวคิดแบบนี้ทำให้นักเรียนนักศึกษาไทยพัฒนาได้อย่างจำกัด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปพฤติกรรมการสอนของครูไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนของครูยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมในสังคม ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบางส่วน ยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ ขาดจิตสำนึกและจิตวิญญาณ ของความเป็นครู การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้รวบยอดของศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมายต่อเนื่องและสอดคล้องกับชีวิตจริงโดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (วิทยา เชียงกูล, 2559)

การพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมีคุณภาพมีมาตรฐานนั้น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ คือ “ครู”ตามที่มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในหมวด 7 ว่าด้วยครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 กำหนดไว้ว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูอาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำอย่างต่อเนื่อง” ขณะที่องค์กรใด ๆ จะประสบ

ผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดการเกี่ยวกับคน การอำนวยการ สั่งการและการควบคุม จากปัจจัยดังกล่าว “คน” ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะคนเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่ทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นในองค์กรดำเนินการไปด้วยดีและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นการที่องค์กรหนึ่งๆ จะบรรลุถึงเป้าหมายได้สำเร็จนั้น จะต้องอาศัยบุคลากรที่มีสมรรถนะ (Competency) ที่เหมาะสมกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายขององค์กร กล่าวคือ บุคลากรจะต้องมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นแล้วยังต้องมีความร่วมมือร่วมใจ และทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (ชูชัย สมิทธิไกร, 2552)

ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและ ความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด มีทักษะชีวิตและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้มีการส่ง ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ไปอบรมเพื่อศึกษาเทคนิควิธีการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อาทิเช่น การสอนและการจัดกิจกรรมตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูสอน วิชาวิทยาศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาและต่อยอดกับผู้เรียน ตลอดจนเมื่อสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำมาวิเคราะห์ ผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้วกับพบว่า ยังต้องพัฒนาในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่ จะนำการสอนตามแนวสะเต็มศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เพื่อให้ ครู สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพ และนำผลวิจัยที่ได้มาปรับปรุงเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการกำหนดการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เพื่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

2. เพื่อสร้างและประเมินโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู จำนวน 185 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,346 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 รวมจำนวน 297 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางเคจซีมอร์แกน โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และวิธีการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ดังตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ

การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา		สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.	การระบุปัญหา	3.23	0.77	ปานกลาง	4.70	0.58	มากที่สุด
2.	การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	3.23	0.65	ปานกลาง	4.62	0.60	มากที่สุด
3.	การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา	3.40	0.66	ปานกลาง	4.76	0.56	มากที่สุด
4.	การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา	3.52	0.67	ปานกลาง	4.68	0.55	มากที่สุด
5.	การทดสอบ ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	3.53	0.69	มาก	4.67	0.58	มากที่สุด
6.	การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	3.55	0.76	มาก	4.63	0.61	มากที่สุด
โดยรวม		3.44	0.71	ปานกลาง	4.67	0.58	มากที่สุด

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมาก คือ องค์ประกอบด้านการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน การทดสอบ ประเมินผล และปรับแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ตามลำดับ และ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน การระบุปัญหา การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และ การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา ตามลำดับ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา การระบุปัญหา การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน และการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ตามลำดับ

มีผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อจัดลำดับความสำคัญ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบสัมภาษณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ปรากฏผลดังตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน (D) สภาพที่พึงประสงค์ (I) ในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม

การเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายโสธร เขต 1	D	I	$PNI_{modified}$	**ลำดับ**
1. การระบุปัญหา	3.23	4.70	0.46	1
2. การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	3.18	4.63	0.45	2
3. การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา	3.40	4.64	0.36	3
4. การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา	3.52	4.68	0.33	4
5. การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	3.53	4.67	0.32	5
6. การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	3.55	4.63	0.30	6

จากตาราง 2 พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม และรายด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 สามารถเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา การระบุปัญหา การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา การทดสอบ ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม รายละเอียดปรากฏดังตาราง 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1		ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	หลักการ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
2.	เป้าหมายและวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.	โครงสร้างและเนื้อหา						
	3.1 การระบุปัญหา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
	3.2 การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	4.60	มากที่สุด
	3.3 การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
	3.4 การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
	3.5 การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	4.40	0.55	มาก	4.20	0.45	มาก
	3.6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
4.	รูปแบบวิธีการและแนวทางการจัดกิจกรรม	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5.	เทคนิคและเครื่องมือ	4.40	0.55	มาก	4.20	0.45	มาก
6.	การประเมินผล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
โดยรวม		**4.62**	**0.49**	**มากที่สุด**	**4.46**	**0.50**	**มาก**

จากตาราง 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยรวม ความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44, S.D.=0.71) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76,

S.D.=0.56) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการออกแบบและวิธีการแก้ปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการระบุปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.46) ลำดับที่ 2 ด้านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา($PNI_{modified}$ = 0.45) ลำดับที่ 3 ด้านการออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.36) ลำดับที่ 4 ด้านการวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$ = 0.33) ลำดับที่ 5 การทดสอบ ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ($PNI_{modified}$ = 0.32) และลำดับที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาผลการแก้ปัญหา หรือชิ้นงาน($PNI_{modified}$ = 0.30)

2.2 โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างและเนื้อหา ประกอบด้วย 6 โมดูล 9 ตัวบ่งชี้ 19 ตัวชี้วัด 4) รูปแบบวิธีการและแนวทางการจัดกิจกรรม 5) เทคนิคและเครื่องมือ 6) การประเมินผล มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และมีความเป็นไปได้มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างและเนื้อหา ประกอบด้วย 6 โมดูล 9 ตัวบ่งชี้ 19 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. การระบุปัญหา หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เข้าใจปัญหา การกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา มองเห็นปัญหา การวิเคราะห์เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสถานการณ์ได้ตรงประเด็น

ตัวบ่งชี้ 1 การจัดการเรียนรู้ของครูที่ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นปัญหา

ตัวชี้วัด 1 ครูช่วยให้นักเรียนตระหนักและมองเห็นถึงความสำคัญของปัญหา

ตัวชี้วัด 2 ครูจัดสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและทำให้นักเรียนสามารถระบุปัญหาจากสถานการณ์ได้ตรงประเด็น

ตัวบ่งชี้ 2 ความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจสถานการณ์ และสามารถระบุปัญหา จากประเด็นที่ครูได้กำหนด

ตัวชี้วัด 3 ครูทำให้นักเรียนวิเคราะห์เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสถานการณ์ด้วยการตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาให้นักเรียนทุกคนเข้าใจตรงกัน

2. การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หมายถึง การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและประเมินความเป็นไปได้ความคุ้มทุน ข้อดี ข้อด้อยและความเหมาะสม อย่างมีขั้นตอนและพิจารณาแนวคิดหรือความรู้ทั้งหมดที่สามารถใช้แก้ปัญหาและจดบันทึกแนวคิดไว้เป็นทางเลือกเพื่อเลือกแนวคิดหรือวิธีการที่เหมาะสมที่สุด

ตัวบ่งชี้ 1 วิธีการที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูล

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการทดลองทางวิทยาศาสตร์

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากเอกสารบทความ งานวิจัย การสอบถามจากครูผู้สอน

ตัวบ่งชี้ 2 การวางแผนและคัดเลือกวิธีการที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการทำแผนที่ความคิดเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา พิจารณาเลือก และตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดโดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวมไว้

3. การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องกำหนดลำดับขั้นตอนย่อยในการทำงาน กำหนดเป้าหมายและระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนรวมทั้งออกแบบและพัฒนาต้นแบบของผลผลิตเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

ตัวบ่งชี้ 1 ความรู้ในการออกแบบและการเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด 1 ครูทำให้นักเรียนสามารถออกแบบร่างแนวคิดของแต่ละวิธี ประเมินร่างแนวคิด เลือกวิธีแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้และดีที่สุดเพื่อนำไปปฏิบัติจริง

ตัวชี้วัด 2 ครูสามารถสอนให้นักเรียนออกแบบวิธีการแก้ปัญหาจากร่างแนวคิด สามารถชี้แจงให้นักเรียนตรวจสอบขั้นตอนของการแก้ปัญหาได้ นักเรียนเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับเงื่อนไข และขอบเขตของปัญหามากที่สุด

4. การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา หมายถึง การกำหนดลำดับขั้นตอนของการสร้างชิ้นงานหรือวิธีการ โดยการสร้างแผนผังแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่สามารถปรับเปลี่ยนและ เข้าใจได้ง่าย แล้วลงมือสร้างชิ้นงานหรือพัฒนาวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา

ตัวบ่งชี้ 1 ขั้นตอนการวางแผนที่จะดำเนินการแก้ปัญหา และการตรวจสอบแผน

ตัวชี้วัด 1 ครูสามารถทำให้นักเรียนมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระยะเวลาผู้รับผิดชอบงาน การกำหนดค่าใช้จ่าย ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

ตัวชี้วัด 2 ครูสามารถทำให้นักเรียนสามารถเขียนแผนการปฏิบัติงาน และจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงาน

ตัวชี้วัด 3 ครูมีการตรวจสอบและอนุมัติแผนปฏิบัติการ

ตัวบ่งชี้ 2 การลงมือปฏิบัติตามแผนเพื่อดำเนินการแก้ปัญหา

ตัวชี้วัด 4 ปฏิบัติงานตามแผน ลงมือสร้างชิ้นงาน หรือพัฒนาวิธีการตามที่ได้วางไว้และรายงานความก้าวหน้าเป็นระยะ

ตัวชี้วัด 5 ครูสามารถให้นักเรียนสามารถเลือกใช้วัสดุเหมาะสมกับประเภทของงาน

5. การทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข แก้ปัญหาหรือชิ้นงาน หมายถึง ขั้นตอนทดสอบและประเมินการใช้งานต้นแบบเพื่อแก้ปัญหาโดยผลที่ได้จากการทดสอบอาจนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลลัพธ์ให้มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหามากขึ้น การทดสอบและประเมินผลสามารถเกิดขึ้นได้มากกว่าหนึ่งครั้งในกระบวนการแก้ปัญหา

ตัวบ่งชี้ 1 ความสามารถของครูในการออกแบบการประเมิน และให้ข้อมูลนักเรียน พร้อมทั้งกระตุ้นผู้เรียนให้นำแนวคิดไปปรับประยุกต์ใช้

ตัวชี้วัด 1 ครูให้นักเรียนกำหนดการกำหนดประเด็นในการทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของชิ้นงานหรือวิธีการที่สร้างขึ้น และครูให้นักเรียนระดมความคิดในการทดสอบผลงาน ควรจะทดสอบด้วยวิธีใด และใครเป็นผู้ทดสอบ

ตัวชี้วัด 2 ครูมีการวางรูปแบบของแบบประเมินรายการ หรือการเขียนบันทึกผลการทดสอบในแต่ละประเด็น

ตัวชี้วัด 3 ครูให้นักเรียนได้วิเคราะห์ผลการทดสอบเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขชิ้นงานหรือวิธีการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นักเรียนได้บันทึกสาเหตุ วิธีปรับปรุง ครูใช้คำถามปลายเปิด เช่น ทำไมนักเรียนจึงคิดเช่นนั้น และมีการขออนุมัติแผนการปรับปรุงต่อครูก่อนนำไปปรับปรุง

ตัวชี้วัด 4 ครูให้นักเรียนได้ประเมินผลงานตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง และครูมีการประเมินความรู้และทักษะกระบวนการกลุ่ม

6. การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน หมายถึง การนำเสนอผลลัพธ์โดยออกแบบวิธีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อไป

ตัวบ่งชี้ 1 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา และผลการแก้ปัญหา

ตัวชี้วัด 1 ครูให้นักเรียนนำเสนอปัญหาอุปสรรค การแก้ปัญหาและผลลัพธ์ที่ได้ รายงานตามลำดับหัวข้อที่เตรียมมา มีการสรุปเรื่องที่พูดได้ชัดเจนกระชับ เปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถาม ใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจ และบุคลิกท่าทางในการพูดมีความมั่นใจ

ตัวชี้วัด 2 ครูเสนอแนะให้นักเรียนนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน 4) รูปแบบวิธีการและแนวทางการจัดกิจกรรม 5) เทคนิคและเครื่องมือ และ 6) การประเมินผล

อภิปรายผล

จากการศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา และความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการระบุปัญหา ลำดับที่ 2 ด้านการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ลำดับที่ 3 ด้านการออกแบบและวิธีการแก้ปัญหา ลำดับที่ 4 ด้านการวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา ลำดับที่ 5 การทดสอบประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน และลำดับที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาผลการแก้ปัญหา หรือชิ้นงาน เพราะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา แก่ผู้เรียน การบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรยังขาดการให้ความสำคัญ การวัดและประเมินผลไม่ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง ครูขาดความเข้าใจในกระบวนการ ขั้นตอน เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา และครูขาดการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา ยังคงใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นเพียงการท่องจำ ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้บรรยายครูเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนขาดการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ขาดการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ในระยะยาว ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2558) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สะเต็มศึกษา คือ การสอนแบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระวิชา (Interdisciplinary Integration) ระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science: S) เทคโนโลยี (Technology: T) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineer: E) และ คณิตศาสตร์ (Mathematics: M โดยนำจุดเด่น โดยนำจุดเด่นของธรรมชาติวิชาตลอดจนวิธีการสอนของแต่ละสาขาวิชามาผสมผสานกันอย่างลงตัว เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ทุกแขนงมาใช้ในการแก้ปัญหาการค้นคว้าและการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาโลกปัจจุบัน ซึ่งอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ครูสอนหลายสาขาร่วมมือกัน เพราะในการทำงานจริงหรือในชีวิตประจำนั้น ต้องใช้ความรู้หลายด้านใน

การทำงานทั้งสิ้นไม่ได้แยกใช้ความรู้เป็นส่วน ๆ นอกจากนี้ STEM Education ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทักษะสำคัญในโลกาภิวัตน์หรือทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21

2. โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างและเนื้อหา ประกอบด้วย 6 โมดูล 9 ตัวบ่งชี้ 19 ตัวชี้วัด 4) รูปแบบวิธีการและแนวทางการจัดกิจกรรม 5) เทคนิคและเครื่องมือ 6) การประเมินผล ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สามารถสังเคราะห์โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 อีกทั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสาขาหลักสูตรและการสอนการสอน และผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารและจัดการเรียนรู้และซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเข้าใจในเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาเป็นอย่างดีและเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาโปรแกรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนั้น พบว่าผู้วิจัยมีการนำข้อมูลจากผลการศึกษาในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 ผนวกกับ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมาเป็นข้อมูลในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 รวมถึงเมื่อเห็นองค์ประกอบการดำเนินงาน วิธีดำเนินการและผลการดำเนินงานทำให้สามารถตัดสินใจที่จะประเมินออกมาได้ว่าโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ เนื่องจากโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ต้องเน้นการพัฒนาที่ตัวครูผู้สอนเป็นหลัก ครูผู้สอนต้องพัฒนารูปแบบ เทคนิค วิธีการสอน พัฒนาสื่อและนวัตกรรม ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบทั้งผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้เสนอความสำคัญของการพัฒนาครูไว้ว่า หัวใจของ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือคุณภาพของผู้เรียน คือ คุณภาพครู เพราะครูต้องรับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรจัดการเรียนการสอนให้เด็กมีคุณภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาครูเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างและเนื้อหา ประกอบด้วย 6 โมดูล 9 ตัวบ่งชี้ 19 ตัวชี้วัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.ครูผู้สอนควรทบทวน. *วารสารวิชาการ*.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2552). การสรรหาคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).

ทิศนา แขมณี. (2559). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย* . กรุงเทพ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). “STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21.”

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2561). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธนา ปฐมวรชาติ. (2547). หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา : มโนทัศน์ที่*โลก ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร.”* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

วรรณทิพา รอดแรงค้า และ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมทักษะกระบวนการ วารสารนักบริหาร*, 33(2), 49-56.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

วิทยา เชียงกูล. (2559). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 "จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้ทัน สำหรับครู.*กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิต.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). *ผลการประเมิน PISA 2009 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์.* กรุงเทพฯ: อรุณ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2544). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนา และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่ม เวลารู้.* กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *รายงานผลการศึกษา สถานภาพการผลิต และพัฒนาครู.* กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายด้านการผลิตและพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

DEVELOPMENT OF PROGRAMS TO STRENGTHEN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF SCHOOL TEACHERS TO EXPAND EDUCATIONAL OPPORTUNITIES. AFFILIATED WITH YASOTHON PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE DISTRICT 1

[1]ธัญญรัตน์ ยินงาม และ [2]กาญจน์ เรืองมนตรี

[1]Thunyarat Yin-ngam and [2]Kan Ruangmontree

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

Mahasarakham University, Thailand

[1]65010581028@msuac.th, [2]Karn.r@msu.ac.th

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 และ 2) สร้างโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครู

[1] นิสิต, สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร, ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โรงเรียนขยายโอกาส ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการทางความคิด ลำดับที่ 3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 2. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบ 4 ด้าน รวมทั้งหมด 19 ข้อ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และมีความเป็นไปได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, โปรแกรม, การพัฒนา

Abstract

The objective of this research was to 1) study current conditions; Desirable conditions and necessities of active learning management of teachers of schools to expand educational opportunities under the office of Yasothon Primary Education Area District 1 and 2) Create a teacher development program in active learning management of school teachers to expand educational opportunities under the office of Yasothon Primary Education Area District 1. The results showed that: 1. The current state of active learning management of teachers of schools expanding educational opportunities under the office of Yasothon Primary Education Area District 1 is overall moderate. As for the desirable conditions for active learning management of school teachers to expand educational opportunities under the Yasothon Primary Education Area Office District 1 as

a whole, it is at the highest level. The areas with the highest average were measurement and evaluation according to actual conditions and the need for active learning management of teachers of schools to expand educational opportunities under the office of Yasothon Primary Education Area District 1 in descending order of need, namely: No. 1 for learning design, No. 2 for learning management through action using thought processes. No. 3 for the use and development of media, technology, innovation for learning management and No. 4 for measuring and evaluating learning outcomes according to real conditions. 2. The development of the active learning management program of teachers of educational opportunity extension schools under the Yasothon Primary Education Area Office District 1 has 4 components, a total of 19 items, which are suitable and feasible to be used for the proactive learning management development program of teachers of educational opportunity extension schools under the Yasothon Primary Education Area Office District 1 found to be the most suitable overall. The average is 4.96 and is the most likely. It has an average of 4.94

Keywords: active learning management, programming, development

บทนำ

การศึกษามีเป้าหมาย คือ การเตรียมกำลังคนเพื่อให้ชาติมีความเข้มแข็งในอนาคต ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของกำลังคนในตลาดแรงงาน คือ การแข่งขันของตลาดแรงงานเป็นสาเหตุสำคัญที่ต้องทำให้เยาวชนต้องได้รับการเตรียมตัวให้พร้อม การเตรียมตัวไม่จำกัดเพียงแค่ความรู้ที่ได้จากโรงเรียนเท่านั้น หากแต่ยังต้องให้สามารถใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางในชีวิตจริงและในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าเศรษฐกิจที่มั่นคงมีพื้นฐานอยู่บนคุณภาพของการศึกษาที่เยาวชนได้รับการแข่งขันทางเศรษฐกิจจึงผลักดันให้มีการตื่นตัวทางการศึกษามีการแข่งขันกันเป็นเลิศทางการศึกษาในทุกประเทศที่ต้องการรักษาระดับความสามารถในการแข่งขัน มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2554) ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ มีการฝึกการอบรม ผสมผสานลักษณะทางวัฒนธรรมโดยการสร้างสรรค์และจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ มีการสร้างองค์ความรู้โดยจัดสภาพแวดล้อม ทางสังคมเพื่อการเรียนรู้ และปัจจัย

เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความต่อเนื่อง ครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ต้องอาศัยครูที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับการเข้าถึง ในการสร้างนวัตกรรม การบริหารจัดการชั้นเรียนให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอันที่จะพัฒนาผู้เรียนและเยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการคิดให้เกิดกับผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะทักษะกระบวนการทางความคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างเป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ซึ่งได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยระบุไว้ใน หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายของหลักการ มาตรา 9 (4) ว่าให้มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคคลทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและได้กำหนดหลักการดำเนินการไว้ในหมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ว่าให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการผลิตพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง โดยมาตรา 53 ได้กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ได้ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการ Active Learning โดยการส่งเสริมให้ครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้ Active Learning ด้วยการคัดเลือกผลงานเพื่อเชิดชูเกียรติจำแนกเป็นระดับ ระดับดี ดีเด่น ดีเยี่ยม ทั้งมีกิจกรรมเสริมเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้แก่ครูผู้ส่งผลงานที่ได้รับการคัดเลือกด้วย ซึ่งการส่งเสริมให้มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวจะส่งผลให้คุณครูได้นำหน่วยการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบขึ้นนั้นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นี้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้

สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเปลี่ยนจากผู้สอน เป็นผู้ถ่ายทอดโดยปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะแนะนำวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ โดยการสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจนเกิดเป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active leaning มีปัจจัยเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้สอนและสภาพแวดล้อม โดยด้านผู้สอนต้องมีการเตรียมตัวค่อนข้างมาก เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ให้เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนได้ความรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ ส่วนผู้เรียนต้องร่วมคิดและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง (สิริพร ปาณาวงษ์, 2568)

การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) (วิจารณ์ พานิช, 2555) ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งกิจกรรม วิธีการ หรือรูปแบบการสอน ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อย่างไรก็ตามการใช้รูปแบบการสอนที่สำเร็จรูปที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วๆ ไปในปัจจุบันอาจไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เพราะบริบทในห้องเรียนแต่ละห้องมีความแตกต่างกัน ผู้สอนควรใช้หลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนากิจกรรมสาหรับผู้เรียน ทั้งวิธีการสอน อุปกรณ์การสอน การออกแบบรูปแบบการสอนต่างๆ ให้เหมาะกับเนื้อหาผู้เรียนและชั้นเรียนจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและเป็นนักคิดที่ไม่หยุดนิ่งทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในบริบทต่างๆในบรรยากาศการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2561) จากแผนปฏิบัติการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ได้นำเสนอผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ด้านคุณภาพการจัด การศึกษา จากการดำเนินงานที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาหลัก 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ สุขศึกษาฯ ศิลปะ และการงาน อาชีพอย่างเข้มข้นมีการพัฒนาครู พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิชาหลักจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับประเทศ เป็นดังนี้ ภาษาไทย ต่ำกว่า 0.37 % ภาษาอังกฤษ ต่ำกว่า 4.33% คณิตศาสตร์ สูงกว่า 2.3% วิทยาศาสตร์สูงกว่า 1.06% และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับประเทศ เป็นดังนี้ ภาษาไทย ต่ำกว่า 12.79% ภาษาอังกฤษต่ำกว่า 9.83% คณิตศาสตร์ ต่ำกว่า 8.82% วิทยาศาสตร์ ต่ำกว่า 4.29% ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทุกกลุ่มสาระ ค่าเฉลี่ยไม่เป็นที่น่าพอใจ

ด้านการจัดการเรียนรู้ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ยังคงประสบปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้มีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานสอนของครู ทั้งนี้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีความตระหนักถึงปัญหาจึงได้กำหนดภารกิจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด เพื่อให้สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ระดับประเทศ (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพ และนำผลวิจัยที่ได้มาปรับปรุงเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

2. เพื่อสร้างโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 48 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 597 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 รวมจำนวน 234 คนได้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางเคจซีมอร์แกน โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และผู้วิจัยได้กำหนดน้ำหนักคะแนนตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ตามกรอบการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้อย่างมีอิสระ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีส่วนประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำแหน่งทางการบริหาร ตำแหน่งทางวิชาการ คุณวุฒิสูงสุด ประสบการณ์การทำงาน และสถานที่ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive)

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.45, S.D.=0.50) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ส่วนสภาพที่

พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.75, S.D.=0.38) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$=0.43) ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการทางความคิด($PNI_{modified}$=0.36) ลำดับที่ 3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้($PNI_{modified}$=0.33) ลำดับที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ($PNI_{modified}$=0.33) ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

โปรแกรมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. การออกแบบการเรียนรู้	3.38	4.83	0.43	1
2. การจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการทางความคิด	3.45	4.70	0.36	2
3. การใช้และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้	3.70	4.90	0.33	3
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	3.47	4.57	0.32	4

2. โปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบของโปรแกรมทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์3) โครงสร้างและเนื้อหา 4) รูปแบบวิธีการและแนวทางการจัดกิจกรรม 5) เทคนิคและเครื่องมือ และ 6) การประเมินผล มีโครงสร้างและเนื้อหาทั้งหมด 4 หน่วย มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 และมีความเป็นไปได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 ดังตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
โปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2. เป้าหมายและวัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. โครงสร้างและเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.1 หน่วยที่ 1 การออกแบบการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการทางความคิด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
3.3 การใช้และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4. รูปแบบวิธีการและแนวทางการจัดกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.1 การพัฒนาตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 การฝึกอบรมและสัมมนา 1) ทำแบบทดสอบก่อนการอบรม 2) ศึกษาเนื้อหาจากสื่อเล็กทรอนิกส์ 3) ศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากใบความรู้ 4) สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ 5) ทำใบงาน/กิจกรรมที่กำหนด 6) แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่สนใจ 7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมกับวิทยากรประจำหลักสูตร 8) ทำแบบทดสอบหลังการอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5. เทคนิคและเครื่องมือ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
6. การประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
โดยรวม	**4.96**	**0.09**	**มากที่สุด**	**4.94**	**0.10**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

จากการศึกษาโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจ และการเตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไปใช้ รวมถึง ยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง ส่งผลให้ครูยังไม่เข้าใจบริบทของมาตรฐานการ เรียนรู้และตัวชี้วัดอย่างถ่องแท้ เพราะการเรียนรู้ที่ระบุในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเน้นการปฏิบัติ แต่ครูส่วนใหญ่ยังยึดอยู่กับความเข้าใจในการสอนแบบเดิม ๆ คือการสอนเน้นการท่องจำทั้งที่ กำลังใช้หลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องสอนแบบเชิงรุก ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา จันทะโยธา (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามที่จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์ (2559) กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้เชิงรุกว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีอิสระทางด้านความคิดและ การกระทำของผู้เรียน การมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนจะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและมีการใช้วิจารณญาณ ในการคิดและตัดสินใจในการปฏิบัตินั้น โดยครูเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษา และกระตุ้นซึ่งอาจใช้การถามหรือเทคนิคการสอนต่างๆที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้อุปกรณ์ต่างในการปฏิบัติงานหรือในการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มจะนำไปสู่ความสำเร็จในภาพรวม และทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียนและทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้

ความสามารถเมื่อ ผู้เรียนในได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผู้เรียนจะมีความทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จของงานและมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกัน ถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจเขาก็จะทุ่มเทมุ่งเรียนรู้และใช้ความรู้อย่างเต็มความสามารถ ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความ สะดวกในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นตัวที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โปรแกรมพัฒนาครูในจัดการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุโณทัย ระหา (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็น ฐาน (BBL) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการทางความคิด ลำดับที่ 3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเป็น เพราะครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในกระบวนการ ขั้นตอน เทคนิคการออกแบบ และวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และครูขาดการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ยังคงใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นเพียงการท่องจำ ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้บรรยายครูเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนขาดการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่าขาดการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ในระยะยาว ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับจิราภรณ์ ยกอินทร์ (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้ทำความเข้าใจ ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง โดยผู้เรียนร่วมกันอภิปราย นำเสนอ สรุปความคิดรวบยอด โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้การคิดอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้อย่างสมเหตุสมผล

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ โปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีองค์ประกอบของโปรแกรมทั้งหมด 6 องค์ประกอบ มีโครงสร้างและเนื้อหาทั้งหมด 4 ด้าน มีเนื้อหาการพัฒนาตามกระบวนการของโปรแกรมทั้งหมด 19 ข้อ ดังนี้

1. ด้านการออกแบบการเรียนรู้ มีโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีเนื้อหากี่พัฒนาทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 2) ครูพัฒนาตนเอง โดยมีการเข้ารับการอบรม พัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนรู้ ตลอดเวลา 3) ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 4) ครูสามารถนำสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีมาช่วยกระตุ้นความสนใจ คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและ 5) มีการสะท้อนกลับข้อมูลเพื่อการปรับปรุงเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนต่อไป

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้กระบวนการทางความคิด มีโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ 1) ครูวิเคราะห์หลักสูตรและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยผู้เรียน 2) ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากง่ายไปยากโดยสอดแทรกคุณธรรมทุกสาระการเรียนรู้ 4) ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และ 5) มีการสนับสนุนด้านการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับโปรแกรมการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้

3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการจัดการเรียนรู้มีโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 4 ข้อ ได้แก่ 1) ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการสร้างสื่อ และการใช้สื่อ 2) ครูออกแบบและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเข้ารับการอบรมพัฒนาตนเองด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา 3) ครูใช้สื่อ นวัตกรรมตามหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ง่ายขึ้น และ 4) ครูนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมาช่วยกระตุ้นความสนใจ คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยเน้นสื่อที่พัฒนาการจัดการเรียนรู้

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีโปรแกรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษายโสธร เขต 1 มีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ 1) ครูประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามสภาพจริงของผู้เรียน 2) ครูประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียน และหลังเรียน 3) ครูวัดและประเมินผลรายบุคคลตามสภาพจริงทั้งด้านคุณภาพ และปริมาณ แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นจริงมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป 4) ครูมีการประเมินผลด้วยเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย การประเมินสามารถปรับรูปแบบได้หลายประเภท เช่น การสังเกตพฤติกรรม บันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม บันทึกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแบบทดสอบและข้อคำถามแบบอัตนัยที่กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน และ 5) มีการจัดนิเทศภายใน จัดอบรม จัดทำคู่มือ การวัดและประเมินของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา จันทะโยธา. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์. (2559). Active Learning แนวทางในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21. ศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิราภรณ์ ยกอินทร์. (2560). *การจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning.* กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). *การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2554). *ผลการประเมิน PISA 2009 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์.* กรุงเทพฯ: อรุณ.

สิริพร ปาณาวงษ์. (2568). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน. *วารสารวิชาการสถาบันการพลศึกษา*, 7(3), 123- 138.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. (2565). *คู่มือแนวทางการส่งเสริมการจัดการการเรียนการสอน (Active learning).* ยโสธร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษา พ.ศ.2566 - 2570.* ยโสธร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.* กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อรุโณทัย ระหา. (2560*). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC LEADERSHIP IN DIGITAL AGE AND EFFECTIVENESS OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT OF TEACHERS IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

[1]สรวงสุดา โปต๊ะ และ [2]สกนธ์ชัย ชะนูนันท์

[1]Suangsuda Pota and [2]Skonchai Chanunan

[1]มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

[1]Naresuan University, Thailand

[1]Suangsudap65@nu.ac.th

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด

[1] นิสิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 214 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของครูในแต่ละโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment corelation coefficient) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลียอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมินัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล; ประสิทธิภาพการสอนของครู; โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The research aimed to study the relationship between Academic leadership in digital age and Effectiveness of teaching and learning management in opportunity expansion school under Tak Educational Service Area Office 1. A sample was the teachers in opportunity expansion school under Tak Educational Service Area Office 1 in the 2023 academic year. Determining a sample size by using a chart to determine a sample size of Krejcie and Morgan (1970, p. 608) gained a sample size. The total of a selected sample were 214 people from stratified random sampling according to the number of teachers in the opportunity expansion school. The tool used to collect data was a questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, Standard Deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient. The results of this research were as follow; 1) The Academic leadership in digital age in opportunity expansion school under Tak Educational Service Area Office 1 were average of overall and each aspect at a high

level. 2) The Effectiveness of teaching and learning management in opportunity expansion school under Tak Educational Service Area Office 1 were average of overall and each aspect at a high level. 3) The relationship between Academic leadership in digital age and Effectiveness of teaching and learning management in opportunity expansion school under Tak Educational Service Area Office 1 was correlatively at a medium level significant at the level of .01.

Keywords : Academic Leadership in digital age ; Effectiveness of Teaching and Learning Management ; Opportunity Expansion School

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตรวมถึงการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนโดยการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”จัดการศึกษาทั้งระบบตั้งแต่ในระดับปฐมวัยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสร้างศักยภาพสูงสุดของเยาวชนตอบสนองตลาดแรงงาน และเป็นที่ต้องการของสังคม ซึ่งมีผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (เพ็ญจันทร์ สินธุเขต,2560,น.107) ความเป็นโลกาภิวัตน์ของโลกในยุคปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วสู่โลกยุคดิจิทัลที่มีคุณลักษณะของการเป็นโลกที่ไร้พรมแดน คือ การไม่มีขอบเขตที่แท้จริงในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและสารสนเทศเป็นโลกที่แคบลงคือการเดินทางติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วมากขึ้น ประหยัดและมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นโลกที่หมุนเร็วมากขึ้นคือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆของมนุษย์มีความหลากหลายและสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การใช้เวลาในแต่ละวันของมนุษย์เองสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากกว่าในยุคที่ผ่านมาอย่างมากมาย โดยคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวนั้น เกิดขึ้นมาได้เนื่องจากมีตัวเร่งปฏิกิริยาการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ เทคโนโลยี (สุกัญญา แช่มช้อย, 2558, น. 43)

ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานหรือสูงกว่ามาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้นั้น หัวใจสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การบริหารงานวิชาการ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร์, 2561) โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขอบข่ายงานบริหารวิชาการไว้ทั้งหมด 17 งาน ซึ่งงานบริหารวิชาการจะเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงตามคุณลักษณะที่

พึงประสงค์ ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเด็กเป็นความหวังของประเทศชาติ ที่ต้องการให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถเจริญเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติได้ต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยยังพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังอาจจะไม่ให้ความสำคัญในด้านวิชาการและการจัดการเรียนรู้เท่าที่ควร ขาดการถ่ายทอดให้บุคลากรในสถานศึกษาของตนให้รับทราบถึงเป้าหมายและแผนกลยุทธ์ในการบริหารวิชาการที่ครอบคลุมตามขอบข่ายงานวิชาการส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยังไม่บรรลุเป้าหมาย การช่วยเหลือ ระบบดูแลนักเรียนยังปรับไม่ทันกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคดิจิทัลทำให้เกิดช่องว่าง ระหว่างครูและนักเรียนอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ความร่วมมือบริหารจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังมีน้อย กระบวนการจัดการเรียนรู้ยังยึดครูเป็นศูนย์กลาง ขาดสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการจึงจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริหารของตนเองให้เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัลและควรสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความกล้าคิด กล้าทำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงถือเป็นแบบปฏิบัติที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษา

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จัดการศึกษาให้แก่กลุ่มนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 30 โรงเรียน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สำรวจสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดตามระเบียบบริหารราชการ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผล พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) ของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในปีการศึกษา 2563 – 2565 ลดลงอย่างต่อเนื่องโดยตลอดทุกรายวิชาที่จัดสอบมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ) ซึ่งเป็นผลสะท้อนปัญหาของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากขาดการส่งเสริม พัฒนางานวิชาการ

ในสถานศึกษา จึงส่งผลทำให้ผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O-NET) มีคะแนนลดลง อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ได้ศึกษาเพื่อวิจัยเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการ พบปัญหาด้านผู้นำยังขาดทักษะในด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานวิชาการ ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพและเปลี่ยนแปลงการทำงานของครูภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในด้านการเรียนของผู้เรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลเป็นภารกิจหน้าที่หลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนและเทคนิค ต่าง ๆ เป็นการบริหารจัดการของผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในด้านงานการศึกษา ด้วยวิธีการบริหารจัดการที่เป็นระบบมีขั้นตอน มีกติกา และวิธีการดำเนินการที่สนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานของครู และบุคลากรในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และโรงเรียนมีคุณภาพ มาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 โรงเรียน มีประชากรทั้งสิ้น 462 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2566 โดยใช้เกณฑ์กำหนดขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970, p. 608) จำนวน 214 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ

2.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ 4) ด้านการนิเทศ

2.2 ประสิทธิภาพการสอนของครู ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน 2) ด้านการแสดงความใส่ใจงานการสอน 3) ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย 4) ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ 5) ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 21 ข้อ ซึ่งประกอบ

ไปด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานวิชาการ จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านการบริหารจัดการ จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ จำนวน 5 ข้อ 4) ด้านการนิเทศ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 จำนวน 32 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านการแสดงความใส่ใจงานการสอน จำนวน 6 ข้อ 3) ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย จำนวน 8 ข้อ 4) ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ จำนวน 6 ข้อ 5) การส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ จำนวน 6 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในคอมพิวเตอร์โดยเลือกเฉพาะข้อมูลที่สอดคล้องกับสมมติฐานและนำเสนอข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์หาค่าระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวมโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

4.3 การวิเคราะห์หาค่าระดับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

4.4 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) แบบเพียร์สัน (Pearson’s product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สรุปผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศ รองลงมาด้านการบริหารจัดการ และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ

1.1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายด้านงานวิชาการโดยให้ครูและบุคคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนด้านงานวิชาการในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการการปฏิบัติงานวิชาการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความเป็นมืออาชีพของตนเอง ครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นที่การใช้ประโยชน์ของการเชื่อมต่อเทคโนโลยี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินความต้องการของครูในการนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในงานวิชาการในสถานศึกษา

1.2 ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์หรือรายงานการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาส่งข่าวสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุคดิจิทัลได้อย่างทันท่วงที ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองโดยเรียนรู้การจัดการและใช้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอและผู้บริหารสถานศึกษามีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษา โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการสร้างระบบฐานข้อมูล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่หลากหลาย

1.3 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น รองลงมา

ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางวิชาการและนวัตกรรมอย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่างๆ ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาจัดหาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชน หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยีและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่กระตุ้นหรือสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และลงมือค้นหาความรู้

1.4 ด้านการนิเทศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นครูให้เปลี่ยนแปลงวิธีการสอน โดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันและบูรณาการการใช้เทคโนโลยี รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาช่วยเหลือ ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครูเพื่อช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน และผู้บริหารสถานศึกษาสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ที่หลากหลาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลและการบริหารจัดการคุณภาพ อย่างต่อเนื่องในองค์กร โดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย รองลงมาด้านการแสดงความใส่ใจงานการสอน ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ และด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน

2.1 ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูให้คำแนะนำในการเรียนรู้แก่นักเรียนอย่างชัดเจน รองลงมาครูมีการยกตัวอย่าง แสดงภาพประกอบและมีการสาธิตในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ครูมีการนำเข้าสู่บทเรียนและทบทวนความรู้เดิมแก่นักเรียน ครูทบทวนและสรุปบทเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ และครูรู้ความสามารถของนักเรียนและสอนนักเรียนตาม

ความสามารถที่มีอยู่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แก่นักเรียนก่อนเรียน

2.2 ด้านการแสดงความใส่ใจในงานสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นทีมและได้ลงมือปฏิบัติจริง รองลงมาครูเลือกใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องโดยบูรณาการกับชีวิตประจำวันและสร้างโอกาสในการทำงาน ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนที่พบในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูเปลี่ยนบทบาทจากการสอนหน้าชั้นเรียนเป็นผู้ชี้แนะหรือเป็นผู้จุดประกายความคิดให้แก่นักเรียน

2.3 ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูใช้วิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รองลงมาครูมีการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสอนเพื่อสร้างความสนใจในการเรียน ครูมีการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น มีการบรรยาย การใช้คำถาม การเล่นเกม ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและแสดงความคิดเห็น ครูมีความกระตือรือร้นในการสอน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ครูสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในระหว่างการสอนเพื่อปลูกฝังความดีงามให้เกิดขึ้นภายในตัวนักเรียน และครูสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข พร้อมที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนจากประสบการณ์จริงสามารถเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวแล้วนำมาบูรณาการให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในตัวเอง

2.4 ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ รองลงมาครูดูแลนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติงานและตรวจสอบความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีแรงจูงใจจากภายในตัวเองที่อยากจะเรียนรู้ โดยใช้คำพูดที่เป็นการยกย่อง ชมเชยเมื่อนักเรียนมีส่วนร่วม ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีเวลาและสถานที่ที่จะเล่นอย่างสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต และครูส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดอย่างอิสระเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.5 ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบผลสำเร็จ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูพัฒนานักเรียนให้มีความรู้

ความเข้าใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รองลงมาครูปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ง่ายต่อการเข้าใจของนักเรียน ครูสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนรู้ช้าหรือไม่เข้าใจเนื้อหาในบทเรียน และครูแบ่งเนื้อหาที่สอนออกเป็นส่วนๆ สอดคล้องกับเนื้อหาเดิม เพื่อง่ายต่อการเข้าใจของนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูกำหนดหน่วยการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ตามลำดับความยากง่าย

3. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการแสดงความใส่ใจงานการสอน ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การที่ผู้นำองค์กรสามารถสร้างภาพในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงานเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการเรียนรู้ และแผนกลยุทธ์นำมาใช้บริหารองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยให้ความสำคัญสูงสุดกับงานวิชาการ ดังที่ Zhu (2017) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการมีภาวะผู้นำแบบดิจิทัล การวางแผนงานเป็นสิ่งสำคัญของความเป็นผู้นำคือการมองการณ์ไกลเพื่อดูความต้องการในอนาคตขององค์กร ความมุ่งมั่นที่จะให้ความสำคัญกับสิ่งที่จำเป็นในการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปในทิศทางที่ถูกต้องและหากผู้นำสามารถทำได้เช่นนั้นจึงนับว่าเป็นสิ่งที่ยอดเยี่ยม วิสัยทัศน์จึงนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากสำหรับผู้นำในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ มณีรัตน์ สุดเต้ และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ด้านการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการสำรวจและสอบถามความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำไปการจัดการเรียนการสอนของครูชี้ให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี และส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสร้างระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและมีช่องทางเข้าถึงอย่างหลากหลาย และด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้การนำนักเรียนเข้าสู่มโนทัศน์ใหม่การตรวจสอบงานและความรู้เดิมของนักเรียน การให้คำแนะนำในการเรียนแก่นักเรียนอย่างชัดเจน การรู้ความสามารถของนักเรียน และสอนนักเรียนตามความสามารถที่มีอยู่ การยกตัวอย่างแสดงภาพประกอบและการสาธิต การทบทวนและสรุปบทเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ดังที่ Beach and Reinhartz กล่าวว่า การกำหนดโครงสร้างของประสิทธิภาพการสอนเพื่อประเมินการปฏิบัติงานของครู ด้านความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน (clarity of instruction) เป็นการพิจารณาพฤติกรรมการสอนของครูในด้านการวางแผนการสอนว่ามีหรือไม่ครูที่มีประสิทธิภาพการสอน ควรมีหลักฐานเกี่ยวกับการจัดระบบการสอน การใช้ตัวอย่างและภาพแสดงมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมให้ง่ายต่อการเข้าใจ มีความรู้ในวิชาที่สอน และทบทวนกระบวนการสอนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร อินทุสมิต และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการสร้างบรรยากาศส่งเสริม การเรียนรู้ ด้านการใช้กลวิธีในการสอน และด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน

3. ผลการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการแสดงความใส่ใจงานการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การพัฒนาหน่วยการเรียน หรือแผนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร การจัดการในด้านบริหารหรืองานธุรการอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่มีผลต่องานการสอนที่ปฏิบัติอยู่ การเลือกวิธีสอนได้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้การกำหนดวงจรการทบทวน การแจ้งผลการเรียนและการทดสอบที่เป็นระบบแน่นอน ดังที่ Beach and Reinhartz กล่าวว่า การแสดงความใส่ ใจในงานการสอน (Task orientation) ครูที่มีประสิทธิภาพควรมีพฤติกรรมที่แสดงความใส่ ใจในการสอนซึ่งประกอบด้วยงานที่ต้องปฏิบัติก่อนสอนปฏิบัติระหว่างสอนและปฏิบัติเมื่อสิ้นสุดการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์บุญผดุง (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูการศึกษาพิเศษ คือ การสร้างแรงบันดาลใจประสิทธิภาพการทำนายร้อยละ 54.90 ผู้บริหารสถานศึกษาให้ให้ความสำคัญต่อการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น มีมาตรฐานในการทำงานเพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดการท้าทายความสามารถ สร้างบรรยากาศการทำงานที่จูงใจครูผู้สอนให้เกิดการพัฒนาตนเองมีความก้าวหน้าในอาชีพ อันจะส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อครูผู้สอน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า การที่ผู้นำจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ร่วมงาน โดยการสร้างแรงจูงใจภายในการให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานต่อผู้ร่วมงาน กระตุ้นจิตวิญญาณของทีมมีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีในแง่บวก สร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน แสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตน การปฏิบัติงาน มีความสามารถในการเป็นผู้นำในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

2. ประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความชัดเจนในบทเรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรมีนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูด้านการวางแผนการสอน กำหนดจุดประสงค์ในการสอนให้ชัดเจนสามารถทดสอบได้ การสร้างนวัตกรรมการสอนให้ทันสมัยเพื่อเพิ่มความน่าสนใจของอุปกรณ์การสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับนักเรียนทันทีเมื่อพบปัญหา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย ครูควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผน การเตรียมการสอนให้พร้อม วัดและประเมินผลตามสภาพจริง มีการใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน บริหารจัดการชั้นเรียนอย่างมืออาชีพ

เอกสารอ้างอิง

จิราพร อินทุสมิต และคณะ. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชน ในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.* วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 19 (86) 23-34.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2561). *หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและทรัพยากรการศึกษา ใน ประมวลสาระชุด วิชา การบริหารวิชาการและทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 1-5*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฐฐา นพเก้า และสุทธิพงศ์บุญผดุง. (2566). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร.* วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 10(11), 138-147.

เพ็ญจันทร์ สินธุเขต. (2560). การศึกษายุคนี้ (ยุคดิจิทัล): THAILAND 4.0. ในปรารถนา โกวิทยางกูร (บ.ก.). สาขาบริหารการศึกษา. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครุศาสตร□วิจัย,* 3(107). สืบค้น 20 กรกฎาคม 2565, จาก https://www.edu.lpru.ac.th/eduresearch/nace2017/NACE2017.pdf

มณีรัตน์ สุดเต้ และคณะ. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.* วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ 7 (8) 344-362.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2558). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16*(4), 216-224.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

Beach, D. M. and Reinhartz, J. (1984). *Using criteria of effective teaching to Jude teacher.*

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT OF SELF-RELIANT COMMUNITY ENTERPRISES OF HAND WOVEN FABRIC ENTERPRISE GROUP OF KHONSAWAN DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE.

[1]ธนิกานต์ ศรีจันทร์ และ [2]อินทุราภรณ์ อินทรประจบ

[1]Thanikarn Srichan and [2]Inthuraporn Intharaphajob

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyarhum Ratjabhat University, Thailand

[1]Srichan.porpia@gmail.com, [2]Inthuraporn@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ 2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการมีบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ จากทั้งหมด 614 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน

[1] อาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

234 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ จำนวน 23 ข้อ มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76) พบว่าเห็นด้วยมากที่สุดคือ หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการกำหนดบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.02) และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ จำนวน 12 ข้อ มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94) พบว่าเห็นด้วยมากที่สุดคือ หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการวางแผนในการฝึกอบรมกระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.27)

คำสำคัญ : บทบาท, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, วิสาหกิจชุมชน, พึ่งตนเอง

Abstract

This research aimed to: 1) Study the role of local government organizations that affect the development of self-reliant community enterprises handwoven fabric enterprise group. 2) Study the performance of local administrative organizations towards promoting the development of self-reliant community enterprises of local administrative organizations handwoven fabric enterprise group. 3) Study problems and solutions for the role of local government organizations in developing self-reliant community enterprises handwoven fabric enterprise group. The population and sample are Employees of local government organizations in Khon Sawan District, Chaiyaphum Province, from a total of 614 people. The sample size was determined from Krejcie & Morgan's table, resulting in a sample size of 234 people. The overall opinion was at a high level ($\overline{X}$ = 3.76). It was found that the most agreement was your local agency has determined its role in carrying out activities to support the development of self-reliant community enterprises ($\overline{X}$ = 4.02). Analyze the performance of local administrative organizations towards promoting the development of self-reliant community enterprises of local administrative organizations handwoven fabric enterprise group, 12 items. The overall opinion was at a high level ($\overline{X}$ = 3.94). It was found that the most agreement was

your local agency has plans to provide training in the hand-woven fabric production process towards the development of self-reliant community enterprises ($\overline{X}$ = 4.27).

Keyword : Role, Local government organization , Community enterprise, Self-reliance

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่เน้นทางด้านเศรษฐกิจโดยไม่ได้คำนึงถึงการพัฒนาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมากนัก จึงเป็นผลทำให้การพัฒนาประเทศไทยมีการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวม เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเจริญของประเทศที่ไม่ยั่งยืน เนื่องจากการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าการผลิตเกษตร อุตสาหกรรม และบริการสู่การใช้องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมยังดำเนินการได้น้อย ทำให้ฐานการผลิตเกษตร อุตสาหกรรม และบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำ ประกอบกับประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน ที่สำคัญได้แก่ คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพบริการสาธารณะและบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ก่อให้เกิดความแตกแยก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับบที่12, 2560) ซึ่งการพัฒนาที่เริ่มจากชุมชนก็เป็นแนวทางที่รัฐต้องให้ความสำคัญ โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นแสดงความต้องการของชุมชนในการช่วยพัฒนาหรือช่วยแก้ปัญหาของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้นก็ต้องให้ประชาชนสามารถสร้างอาชีพและสร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่มีอยู่แล้ว การนำองค์ความรู้ดั้งเดิมของชุมชนผ่านปราชญ์ชาวบ้านและนำมาเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งได้ นำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

อัตลักษณ์ของภาคอีสานนั้นการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาหนึ่งของชาวบ้านแทบจะทุกท้องถิ่นในภาคอีสานที่สร้างอาชีพและรายได้จากภูมิปัญญาการทอผ้า ซึ่งลวดลายของผ้าทอจะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะท้องถิ่น สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ความศรัทธาของชาวอีสาน ที่บรรพบุรุษได้คิดค้นขึ้นจากการช่างสังเกตธรรมชาติต่างๆที่อยู่รอบตัว ได้แก่ สัตว์ พรรณไม้ สิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา จนเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าในแบบต่างๆขึ้น ได้แก่ ลายสัตว์ ลายพรรณไม้ ลายสิ่งของเครื่องใช้ ลายจากความเชื่อ ความศรัทธาและจินตนาการ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม,2564) ซึ่งกลุ่มทอผ้าในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีอัตลักษณ์ในการทอผ้าอย่างชัดเจน สามารถสร้างอัตลักษณ์และสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและชุมชน จนไปนำไปสู่การสร้างกลุ่มของชุมชนเองก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ก็ต้องอาศัย

การร่วมมือของชุมชนที่มีศักยภาพในการทอผ้าและผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสร้างรายได้เข้าสู่ชุมชน ก่อให้เกิดเป็นการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและทำให้ลดการพึ่งพาจากภาครัฐได้มากขึ้น

ซึ่งในพื้นที่อำเภอคอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประชาชนในชุมชนได้มีการทอผ้าทอมือมาอย่างช้านานและมีลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน สามารถสร้างรายได้จากการทอผ้ารองมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือถือได้ว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนค่อนข้างดีมาก พื้นที่ประชาชนทอผ้าและมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งอาทิ ต.คอนสวรรค์ ต.หนองขาม ต.หยางวาย ต.โคกมั่งงอย ต.บ้านโสก ต.ช่องสามหมอ ต.ศรีสำราญ (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน,2560) เป็นต้น นอกเหนือจากพื้นที่ข้างต้นก็มีพื้นที่ต่างๆในอำเภอคอนสวรรค์ที่มีการทอผ้าทอมือกันอย่างแพร่หลาย แต่ด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีในการทอผ้าและความนิยมในการใช้ผ้าพื้นเมืองน้อยลงทำให้การสืบสานหรือต่อยอดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์สู่คนรุ่นต่อไปมีความสนใจน้อยลงเป็นอย่างมาก จากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและความเจริญของเมืองเพิ่มมากขึ้นทำให้ความนิยมของคนรุ่นใหม่ในผ้าทอมือแบบพื้นเมืองไม่ค่อยได้รับความนิยม จึงส่งผลกระทบต่อประชาชนที่สร้างรายได้จากการทอผ้าทอมือลดลง จากผลกระทบนั้นทำให้หน่วยงานท้องถิ่นเริ่มให้ความสำคัญกับประชาชนกลุ่มทอผ้าเพื่อรักษาการทอผ้าทอมือให้คงอยู่ ซึ่งการเข้ามาช่วยเหลือขององค์กรส่วนท้องถิ่นในกระบวนการทอมือเพื่อสนับสนุนให้คงอยู่และสืบสานต่อไป แต่การเข้ามาขององค์กรท้องถิ่นก็ยังสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มทอผ้าที่ยังไม่ยั่งยืน จะเห็นได้จากการมีของวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่ยังร่วมมือกันไม่มีความชัดเจนและการให้ความสำคัญขององค์กรท้องถิ่นต่อกลุ่มทอผ้ายังน้อยอยู่ ทั้งเรื่องงบประมาณ กระบวนการผลิต วัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมของกลุ่มทอผ้า เป็นต้น

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองโดยเน้นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้เหมาะสมในทุกชุมชนของไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ

2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการมีบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา สามารถแยกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้ 2 ประเภท คือ ตัวแปรอิสระ (Independent variable) และตัวแปรตาม (Dependent variable) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสำรวจ ซึ่งเป็นจำนวนทั้งสิ้น 614 คน จากสูตรคำนวณ หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (Robert V. Krejcie and Early W. Morgan. Educational and Psychological Measurement, 1970 : 608-609) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 234 ตัวอย่าง โดยในการสอบถามประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการวิจัยโดยใช้เทคนิคในการสุ่มตัวอย่าง โดยการใช้ทฤษฎีการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น แบบหลายขั้นตอน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง 234 ตัวอย่าง ได้กำหนดให้มีการกระจายของข้อมูล โดยกำหนดพื้นที่การสำรวจใน อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับ ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ,อายุ,ระดับการศึกษา,ตำแหน่ง, ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านผลการดำเนินงานต่อการส่งเสริมการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ ได้แก่ ด้านโครงสร้างและกระบวนการ ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพ, ด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากร ได้แก่ การสนับสนุนทุน, ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์การ ได้แก่ การส่งเสริมการผลิต, ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ระยะเวลาที่ทำงานกับหน่วยงาน ตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานต่อการส่งเสริมการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของปัญหาและอุปสรรค

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยการแจกแจงความถี่ แสดงผล การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติซึ่งจะวิเคราะห์ผลเป็นสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ระยะเวลาที่ทำงานกับหน่วยงาน ตำแหน่ง วิเคราะห์ผลเป็นความถี่ ค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานต่อการส่งเสริมการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การแปลผลคะแนนรายข้อและโดยรวมใช้ค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00 – 5.00 โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977, p. 14)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของปัญหาและอุปสรรค เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end) โดยการสรุปและพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ จากคำถามทั้งหมด 23 ข้อ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของ

ท่านมีการกำหนดบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.02) รองลงมาคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการกำหนดการใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ =4.39) และที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านนำผลการตรวจสอบมาแก้ไข ($\overline{X}$ = 3.54) ดังนี้

ตารางที่1 ผลการวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ

ข้อความ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
การวางแผน (Planning)			
1. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านกำหนดความช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.56	0.61	มาก
2. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีความชัดเจนในการแจ้งว่าจะสนับสนุนต่อวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.70	0.87	มาก
3. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการกำหนดบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	4.40	0.58	มาก
4. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการกำหนดการใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	4.39	0.56	มาก
5. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการแสดงจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.57	0.61	มาก
การปฏิบัติการ (Doing)			
6. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.58	0.66	มาก
7. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านดำเนินการสนับสนุนต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองอย่างครบวงจร	3.65	0.72	มาก
8. เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการนำแผนการพัฒนาไปปฏิบัติด้วยความช่วยเหลือของคณะกรรมการองค์การส่วนท้องถิ่น	3.71	0.73	มาก
9. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านดำเนินการการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนตามแผนที่องค์การกำหนด	**3.58**	**0.69**	มาก
10. คณะกรรมการองค์การส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.70	0.71	มาก
11. คณะกรรมการองค์การส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามแผนการสนับสนุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.80	0.91	มาก

ข้อความ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
12. หน่วยงานท้องถิ่นมีความชัดเจนของแผนในการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.53	0.64	มาก
13. หน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองให้บรรลุเป้าหมาย	3.56	0.65	มาก
14. หน่วยงานท้องถิ่นมีความถูกต้องในการปฏิบัติงานที่สนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.71	0.70	มาก
15.หน่วยงานท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.85	0.91	มาก
การตรวจสอบ (Check)			
16.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	3.72	0.56	มาก
17.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.26	0.68	มาก
18.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบผู้นำและคณะกรรมการในการปฏิบัติงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	4.27	0.65	มาก
การปรับปรุงแก้ไข (Act)			
19.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านนำผลการตรวจสอบมาแก้ไข	3.54	0.67	มาก
20.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านยอมรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	3.59	0.73	มาก
21.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านให้ชุมชนร่วมปรับปรุงแก้ไข	3.57	0.69	มาก
22.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านให้ชุมชนกำหนดเป้าหมาย	3.59	0.68	มาก
23.หน่วยงานท้องถิ่นของท่านคณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้นำการปรับปรุงแก้ไข	3.67	0.72	มาก
รวมทั้งหมด	**3.76**	**0.70**	**มาก**

2. การวิเคราะห์เกี่ยวกับผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ จากคำถามทั้งหมด 12 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการวางแผนในการฝึกอบรมกระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.27) รองลงมาคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากวัสดุใน

ท้องถิ่น ($\overline{X}$ =4.23) และที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่งเสริมการขายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ($\overline{X}$ =3.58) ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อความ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความเห็นด้วย
ด้านโครงสร้างและกระบวนการ			
1. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการวางแผนในการฝึกอบรมกระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	4.27	0.63	มาก
2. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปของการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	4.15	0.68	มาก
3. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในกระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	4.12	0.66	มาก
ด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากร			
4. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการดำเนินงานสนับสนุนทุนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.71	0.73	มาก
5. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใสต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.54	0.68	มาก
6. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมในการพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง	3.98	0.93	มาก
ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์การ			
7. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมความรู้ใหม่ๆในการผลิต/การแปรรูปเพิ่มมากขึ้น	3.94	0.72	มาก
8. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น	4.23	0.67	มาก
9. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อทอผ้าที่ทำให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น	4.12	0.73	มาก
ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก			
10. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่งเสริมการขายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่	3.58	0.72	มาก
11. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้สนับสนุนและส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองมากขึ้น	3.96	0.96	มาก

ข้อความ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความเห็นด้วย
12. หน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์มากขึ้น	3.57	0.66	มาก
รวมทั้งหมด	**3.97**	**0.73**	**มาก**

3. ความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ คือ หน่วยงานท้องถิ่นควรสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม, มีเป้าหมายและการวางแผนอย่างชัดเจน, ให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางแผนของกลุ่มมากขึ้น, จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกร่วมกันทั้งในและนอกกลุ่มมากขึ้น, สนับสนุนให้มีความรู้ นวัตกรรมใหม่ๆเพื่อกลุ่มมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ จากคำถามทั้งหมด 23 ข้อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.76) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการกำหนดบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.40) ,รองลงมาคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการกำหนดการใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.39) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบผู้นำและคณะกรรมการในการปฏิบัติงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ($\overline{X}$ = 4.27) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ($\overline{X}$ = 4.26) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.85) ,เรื่องคณะกรรมการองค์การส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามแผนการสนับสนุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.80) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ($\overline{X}$ = 3.72) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นมีความถูกต้องในการปฏิบัติงานที่สนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.71) ,เรื่องเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการนำแผนการพัฒนาไปปฏิบัติด้วยความช่วยเหลือของคณะกรรมการองค์การส่วนท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 3.71) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีความชัดเจนในการแจ้งว่าจะสนับสนุนต่อวิสาหกิจ

ชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.70) ,เรื่องคณะกรรมการองค์การส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.70) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านคณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้นำการปรับปรุงแก้ไข ($\overline{X}$ = 3.67) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านดำเนินการสนับสนุนต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองอย่างครบวงจร ($\overline{X}$ = 3.65) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านยอมรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ($\overline{X}$ = 3.59) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านให้ชุมชนกำหนดเป้าหมาย ($\overline{X}$ = 3.59) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.58) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านดำเนินการการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนตามแผนที่กำหนด ($\overline{X}$ = 3.58) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการแสดงจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.57) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านให้ชุมชนร่วมปรับปรุงแก้ไข ($\overline{X}$ = 3.57) , เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านกำหนดความช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.56) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองให้บรรลุเป้าหมาย ($\overline{X}$ = 3.56) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านนำผลการตรวจสอบมาแก้ไข ($\overline{X}$ = 3.54) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นมีความชัดเจนของแผนในการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.53)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ มีความสอดคล้องกับกชพรรณ โรจนวิทิตพงศ์ (2559) บทบาทของ องค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขนมไทยเพชรบุรี ศึกษากรณีองค์การ บริหารส่วนตำบลนาพันสาม การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ (1) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนขนมไทยเพชรบุรี ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม และ (2) เพื่อเปรียบเทียบ บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่อาศัย อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 361 คน และเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และถ้า พบความแตกต่างจะทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของ LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสามในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขนมไทย เพชรบุรี ในด้านการวางแผน ด้านการศึกษาดำเนินการ ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข อยู่ในระดับมาก (X=3.83) (2) จากทัศนของกลุ่มตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขนมไทยเพชรบุรี ศึกษา

กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ จากผลการวิเคราะห์ระดับของผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ พบว่าจากคำถามทั้งหมด 12 ข้อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการวางแผนในการฝึกอบรมกระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.27) รองลงมาคือ เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น ($\overline{X}$ = 4.23) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปของการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง($\overline{X}$ = 4.15) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อทอผ้าที่ทำให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ($\overline{X}$ = 4.12) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในกระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 4.12) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมในการพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอมือต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.98) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้สนับสนุนและส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองมากขึ้น ($\overline{X}$ = 3.96) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมความรู้ใหม่ๆในการผลิต/การแปรรูปเพิ่มมากขึ้น ($\overline{X}$ = 3.94) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการดำเนินงานสนับสนุนทุนในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง($\overline{X}$ = 3.71) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีส่งเสริมการขายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ($\overline{X}$ = 3.58) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านได้ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์มากขึ้น ($\overline{X}$ = 3.57) ,เรื่องหน่วยงานท้องถิ่นของท่านมีการใช้งบประมาณอย่างโปร่งใสต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง ($\overline{X}$ = 3.54)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีความสอดคล้องกับ รัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์มี (2563) บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือและคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุน การดำเนินงานกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน 3) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดำเนินงานกลุ่มอาชีพ และ วิสาหกิจชุมชน และ 5) เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่ม อาชีพและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือ และคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือและ คลองพระยาบันลือ จำนวน 193 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการของยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ ค่าสหสัมพันธ์เพียรสัน และการถดถอยพหุคูณ

บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจ ชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือ และคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด รองลงมา ด้านการส่งเสริมการผลิต ด้านการฝึกอบรมอาชีพ และด้านการสนับสนุนทุน ตามลำดับ 2. ผลการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือและคลองพระยา บันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมและรายด้านยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจาก มากไปน้อยคือ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถขององค์การ รองลงมา ได้แก่ ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก ด้านโครงสร้างและกระบวนการ และด้านการบริหารเงินทุนและทรัพยากร ตามลำดับ 3. ผลการการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนตามความคิดเห็นของสมาชิกจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก และรายได้ครัวเรือนต่างกัน ไม่แตกต่างกัน 4. ความสัมพันธ์ระหว่าง บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและ วิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงมาก และบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้าน การส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาขีด ความสามารถขององค์การ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5. บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการฝึกอบรมอาชีพ ด้านการสนับสนุนทุน และด้าน การส่งเสริมการผลิตส่งผลต่อการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือและ คลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 63 โดยมีสหสัมพันธ์เท่ากับ .79

3. ความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขต่อบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือ คือ หน่วยงานท้องถิ่นควรสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม, มีเป้าหมายและการวางแผนอย่างชัดเจน, ให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางแผนของ

กลุ่มมากขึ้น, จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกร่วมกันทั้งในและนอกกลุ่มมากขึ้น , สนับสนุนให้มีความรู้ นวัตกรรมใหม่ๆเพื่อกลุ่มมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีความสอดคล้อง ทวนธง ครุฑจ้อน, ภาณุ ธรรมสุวรรณ, ชลลดา แสงมณี, ศิริ สาธิตกิจ, จาริณี แซ่ว่อง(2561) บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมด้านการผลิตข้าวสังข์หยดปลอดสารพิษ บ้านไสกุน ตำบลป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของแบบแผนการผลิตและเงื่อนไขของการทำนาในชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคนิควิธีการทำนาข้าวปลอดสารพิษที่เหมาะสำหรับ พันธุ์ข้าวสังข์หยดและบริบทของชุมชน และศึกษาบทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมด้าน การผลิตข้าวสังข์หยดปลอดสารพิษในชุมชน ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นวิธีการศึกษาเชิงผสานวิธีทั้ง เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับการสัมภาษณ์คือ เกษตรกร ผู้บริหารและ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน ส่วนกลุ่มผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียสำหรับการสำรวจคือประชาชนบ้านไสกุน โดยใช้แนวคำถามและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ และสถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อย ละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคสแควร์ ทั้งนี้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 บ้านไสกุน หมู่ที่ 7 เป็นหมู่บ้านตามเขตการปกครองท้องที่ของตำบลป่าพะยอมและอยู่ท้องที่ความ รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าพะยอม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามาตั้งแต่อดีต ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวนาในชุมชนบ้านไสกุนมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตและเงื่อนไขการทำนาที่เน้นการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกคือ ข้าวเล็บนก ข้าวสังข์หยด ข้าวเฉี้ยงพัทลุง หรือข้าวไอ้เฉี้ยง ข้าวชัยนาท ส่วนพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่คือ ข้าวดอกพะยอม การทำแปลงสาธิตปลูกข้าวสังข์หยดปลอดสารพิษที่บ้านไสกุนจัดทำขึ้นเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการวิจัยภาคใต้ตอนล่าง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) องค์การบริหารส่วน ตำบลป่าพะยอม เกษตรกรตำบลป่าพะยอม และมหาวิทยาลัยทักษิณ โดยกำหนดการดำเนินโครงการออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 สร้างพลังเครือข่ายขับเคลื่อน ระยะที่ 2 ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และระยะที่ 3 ถ่ายทอดบทเรียนสู่สังคม บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการทำนาข้าวสังข์หยดปลอดสารพิษตามความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะบทบาทการส่งเสริมและการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการทำนา ซึ่งเป็นบทบาทที่ประชาชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลควรคำนึงถึงอาชีพของประชาชนกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ เพราะหากองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับกับกลุ่มอาชีพที่เหมาะสมย่อมส่งผลตอบรับใน

เชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานและสามารถเป็นราชการไทยที่ปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ได้ทราบถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าอย่างยั่งยืน และให้ผู้บริหารและบุคลากรรับรู้และเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับแผนในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก รวมถึงทราบถึงผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขสามารถนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม, มีเป้าหมายและการวางแผนอย่างชัดเจน, ให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางแผนของกลุ่มมากขึ้น, จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกร่วมกันทั้งในและนอกกลุ่มมากขึ้น , สนับสนุนให้มีความรู้ นวัตกรรมใหม่ๆเพื่อกลุ่มมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ของกลุ่มวิสาหกิจผ้าทอมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

กชพรรณ โรจนวิทิตพงศ์.(2559).*บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนขนมไทยเพชรบุรี ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนาพันสาม.*รัฐประศาสนศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์,นครปฐม.

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.(2560).*วิสาหกิจชุมชน.* สืบค้นจาก https://smce2023.doae.go.th/product2.php

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.(2564). *ที่มาลายผ้าทออีสานอันงดงาม.*สืบค้นจาก https://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5671&filename=in

ทวนธง ครุฑจ้อน, ภาณุ ธรรมสุวรรณ, ชลลดา แสงมณี, ศิริ สาธิตกิจ, จาริณี แซ่ว่อง.(2561). *บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมด้านการผลิตข้าวสังข์หยดปลอดสารพิษบ้านไสกุน ตำบลป่าพะยอม อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง.* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยทักษิณ,สงขลา.

รัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์มี.(2563).*บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลพระยาบันลือและคลองพระยาบันลือ อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. คณะนิติรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ,สมุทรปราการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560) .*แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่12*.สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue

Best, John W. 1977. Research in Education. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc.

Robert V. Krejcie and Early W. Morgan. *Educational and Psychological Measurement*, 1970 : 608-609.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

CREATIVE LEADSHIP IN ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON TEACHERS'PERSPECTIVES UNDER PHICHIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ภรนัต ศรีสุขวิจิตร และ [2]วรินทร บุญยิ่ง

[1]Paranat Srisukwichit and [2]Varinthorn Boonying

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]indyfews@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 (2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 279 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูป และได้จากวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า

[1] นิสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหาร วิจัย และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก มีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การบริหารงานวิชาการ

Abstract

This study aimed (1) to examine the creative leadership of school administrators under Phichit Primary Educational Service Area Office 1 , (2) to examine academic administration based on teachers' perspectives under Phichit Primary Educational Service Area Office 1 , and (3) to examine the relation of creative leadership with academic administration based on teachers' perspectives under Phichit Primary Educational Service Area Office 1. The sample included 279 people based on sample size's table and simple random sampling. A questionnaire was employed the statistics for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation, and analysis of the Pearson correlation coefficient. The findings are as follows: 1) School administrators under Phichit Primary Educational Service Area Office 1 had overall creative leadership at a high level. 2) School administrators under Phichit Primary Educational Service Area Office 1 had overall academic administration based on teachers' perspectives at a high level. 3) Creative leadership of school administrators in academic administration based on teachers' perspectives under Phichit Primary Educational Service Area Office 1 overall had a positive relation with a high correlation in all aspects with a statistical significance of .05.

Keywords: Relation, Creative Leadership, Academic Administration

บทนำ

การจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนเพื่อนำความรู้ความสามารถไปสู่การพัฒนาประเทศนั้นคือการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ(ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ได้ กำหนดเกี่ยวกับความมุ่งหมาย หลักการจัดการศึกษาสิทธิหน้าที่แนวทางการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญต่อการบริหารและจัดการศึกษาโดยการอำนวยความสะดวก ประสานการจัดการศึกษากับครู บุคลากร ประชาชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนหน่วยงานองค์กรสถาบันอื่น ฯลฯ เพื่อทำให้การศึกษาบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ในการนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งจะต้องมีความเข้าใจในแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่เรียกว่า“มืออาชีพ”(ธีระ รุญเจริญ, 2550) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การคัดเลือกและพัฒนาทักษะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีหลายประการคือ (1) ภาวะผู้นำทางการศึกษา (Educational Leadership) ความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายสถานศึกษา ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการทำงานแบบมีส่วนร่วมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความรู้ความเข้าใจในบุคคลรอบตัว เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) การแก้ปัญหาสามารถจัดลำดับความสำคัญหรือจับประเด็นสำคัญของปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิผล (3) การติดต่อสื่อสาร สื่อความได้อย่างชัดเจนด้วยภาษา และท่าทางที่เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละกลุ่ม และ (4) การพัฒนาตนเองและบุคคลอื่น พัฒนาบุคคลอื่นด้วยการสอนงานการเป็นพี่เลี้ยงการให้คำปรึกษาและพัฒนาตนเองด้วยการยอมรับจุดแข็งจุดอ่อนของตนเองและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการจูงใจประสานงาน และนำบุคคลอื่นๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ จินตนาการและความยืดหยุ่นด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ๆ อย่างท้าทายและสร้างสรรค์ โดยอาศัยปัจจัยทางด้าน (1) สภาพแวดล้อมแบบเปิดด้วยการไว้วางใจให้อิสระในการคิดและพร้อมสนับสนุนความคิดใหม่ๆ (2) แรงจูงใจภายในด้วยการมีความอยาก ความห่วงความปรารถนาความเพียรพยายาม มุ่งมั่น ทุ่มเทเพื่อให้เป็นคนที่ประสบความสำเร็จ และ (3) ความรู้เชิงลึก ด้วยการมีความรู้แนวกว้างและลึก มีทักษะ ประสบการณ์ อันจะส่งผลให้เกิดแนวทางที่ชาญฉลาดในการแก้ ปัญหาอย่างเป็นระบบเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562 :14) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สร้างจินตนาการ มีความยืดหยุ่น มีความรอบรู้แสวงหา

ข้อมูลที่หลากหลายสร้างความไว้วางใจต่อสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องรวมถึงสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด วรุต สุขสอน (2564 : 26) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาโดยมีเป้าหมายชัดเจน มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย มีการสื่อสารและการจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในการดำเนินงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ งานวิจัยหลายเรื่องชี้ ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรและการจัดการในทุกระดับทั้งในภาครัฐเอกชนระดับโลกหรือระดับท้องถิ่นเพราะผู้นำเปรียบเสมือนจุดรวมแห่งพลังของผู้ปฏิบัติงาน

นอกจากภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นภาวะของผู้บริหารที่สำคัญ สิ่งที่สำคัญเพื่อสนับสนุนในการจัดการศึกษาให้บรรลุมรรคผลอีกประการหนึ่งคือ การบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการศึกษาและสถานศึกษาจัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพที่จะแข่งขันในระดับเวทีโลกได้ ดังนั้นจึงต้องเร่งดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้เป็นศูนย์รวมของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และงานประชุมอบรมทางวิชาการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการบริหารที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายมิติเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายและต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมายเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2552 : 1) ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์ (2562:58) งานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษา จึงมีความสำคัญในฐานะงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทุกอย่างเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

การบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารในสถานศึกษาและเป็นผู้กำหนดนโยบาย วางแผนและกำหนดเป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับนโยบายรัฐที่กำหนดไว้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานของผู้บริหารที่ผ่านมาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนของนักเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 130 โรงเรียน ยังไม่บรรลุเป้าหมายในบางรายวิชา อาทิ คณิตศาสตร์ ต้องผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 43.47 และภาษาต่างประเทศต้องผ่านเกณฑ์ร้อยละ 40.31 ในปีการศึกษาต่อไป จากสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบันพบว่าโดยภาพรวม ประสบปัญหาด้านการบริหารงานด้านวิชาการเป็นอย่างมาก ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญและขาดกลไกที่ดีในการส่งเสริมสนับสนุน นิเทศติดตามด้านการบริหารงานวิชาการ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารงานด้านวิชาการซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน อีกทั้งผู้บริหารจะต้องทบทวนตนเองและแก้ไขปัญหาที่เกิดในในสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน ให้ดีขึ้นอย่างเร่งด่วน การศึกษาจึงจะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2566)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) พื้นที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นสถานศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,006 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1, 2566) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (1970) จำนวน 279 คน จากนั้นจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยมีขอบเขตในการวิจัย คือ 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 สรุปผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

ข้อ	ด้าน	N=279		ระดับ
		$\overline{X}$	SD.	
1	ด้านจินตนาการ	4.33	0.68	มาก
2	ด้านความยืดหยุ่น	4.37	0.69	มาก
3	ด้านวิสัยทัศน์	4.36	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.35**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.35, S.D.= 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่ 2 ด้านความยืดหยุ่น ($\overline{X}$ = 4.37, S.D.= 0.69) รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 4.36, S.D.= 0.69) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 ด้านจินตนาการ ($\overline{X}$ = 4.33, S.D.= 0.68)

2. การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

ข้อ	ด้าน	N=279		ระดับ
		$\overline{X}$	SD.	
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.35	0.68	มาก
2	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.38	0.67	มาก
3	ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.37	0.68	มาก
4	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.39	0.67	มาก
5	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	4.36	0.66	มาก
รวมเฉลี่ย		**4.37**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ ด้านที่ 5 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.66) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.68)

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แสดงดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	การบริหารวิชาการตามทัศนะของครู					ระดับความสัมพันธ์
		ด้านการพัฒนาหลักสูตร (y_1)	ด้านการจัดการเรียนรู้ (y_2)	ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (y_3)	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (y_4)	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (y_5)	
1	ด้านจินตนาการ (x_1)	0.81**	0.81**	0.78**	0.80**	0.81**	สูง
2	ด้านความยืดหยุ่น (X_2)	0.85**	0.82**	0.83**	0.82**	0.82**	สูง
3	ด้านวิสัยทัศน์ (x_3)	0.84**	0.84**	0.83**	0.85**	0.84**	สูง
	ผลรวม	0.83	0.82	0.81	0.82	0.82	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r=0.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด เท่ากัน 2 ด้านได้แก่ด้านความยืดหยุ่น (x_2) สัมพันธ์กับด้านการพัฒนาหลักสูตร (y_1) ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ (r=0.85) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านวิสัยทัศน์ (X_3) กับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (y_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ (r=0.85) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านจินตนาการ (x_1) กับด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (y_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ (r=0.78) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 มุ่งเน้นและพัฒนาในด้านการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีการร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา,ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา อีกทั้งยังสามารถแบ่งงานให้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล สามารถให้คำแนะนำแก่ครูในการทำงานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการสนับสนุนให้ครูสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาด้านการเรียนการสอน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาบริหารโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม มีความอดทนมุ่งมั่นให้การสนับสนุนช่วยเหลือเป็นแบบอย่าง ปรับตัวได้ตามสถานการณ์พร้อมที่จะเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนเรียนรู้กับสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถพัฒนาองค์การโดยอาศัยความรู้ประสบการณ์เพื่อแก้ไขปัญหา มีความสามารถคิดวิเคราะห์ นับได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการโน้มน้าวให้ผู้ตามมีความเต็มใจและมีความกระตือรือร้นทำให้ครูร่วมกันปฏิบัติถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรา ปุณริบูรณ์ (2563 :161-167) ได้ทำการศึกษาเรื่อง”องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21” ผลการศึกษาพบว่า (1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาได้แก่ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านทักษะคิดวิเคราะห์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุญชลี จงเจริญ (2562, น. 189-201) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการวิจัย พบว่า (1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ (2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการพัฒนารูปแบบการพัฒนา กระบวนการพัฒนา หลักสูตรการพัฒนา และวิธีการพัฒนา ดังนี้ (2.1) ใช้วิธีการทางนวัตกรรมและการออกแบบโปรแกรมโดยเน้นการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงที่กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (2.2) มีการกำหนดสัดส่วนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบของ active learning และ passive learning ให้เหมาะสม (2.3) การพัฒนาบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อม โดยจัดให้ผู้บริหารมีพื้นที่ส่วนตัวโดยให้ผู้บริหารมีอิสระทางความคิดในบางประเด็นที่เหมาะกับสภาพการบริหารและบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ (2.4) การพัฒนาตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (2.5) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (2.6) เน้นการติดตามประเมินผลการพัฒนาและ (2.7) มีเทคนิคใหม่ ๆ ที่จะสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวนีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562, น. 68) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และยัดสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ ทัพไทย (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครู” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งนี้เนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มุ่งเน้นการจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพและพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำทางวิชาการเพื่อให้สถานศึกษาพัฒนางานวิชาการได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งงานวิชาการเป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีการบริหารงานที่มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์เพื่อให้การบริหารงานวิชาการในด้านหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษาการแนะแนวการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนการศึกษา และด้านการพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระอนันต์ ตโมนุโท (2560, น. 1) กล่าวว่า การบริหารวิชาการหมายถึง การจัดการทางด้านวิชาการภายในและภายนอกโรงเรียนได้แก่การพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนด้านวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน

สถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา อีกทั้ง จิติมา วรรณศรี (2557, น. 3-4) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีเป้าหมายและภารกิจคือจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยงานหลักคือการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นงานสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณณิกา โกสันเทียะ (2563, น. 56-64) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี” โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษาตามแบบชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1” ผลการวิจัยพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เป็นความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารในแต่ละด้านนั้นมีความสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม ผู้บริหารจึงควรเป็นผู้นำการจัดการศึกษาในสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้ชำนาญทางการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความคิดเชิงผลงานที่จะต้องมีออกมาให้เห็นในด้านการดำเนินงานวิชาการเพื่อให้มีผลต่อการพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยคุณลักษณะพฤติกรรมเฉพาะ 3 ด้านได้แก่ ด้านจินตนาการ ความยืดหยุ่นและด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งด้านที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงเท่ากันมีสองด้าน ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น (x_1) มีความสัมพันธ์กับด้านการพัฒนาหลักสูตร (y_1) ซึ่งมีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านวิสัยทัศน์ (x_3) มีความสัมพันธ์กับด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (y_4) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกัน และด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ ด้านจินตนาการ (x_2) มีความสัมพันธ์กับด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (y_3) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.78 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาการเรียนการสอน ทำให้จัดการเรียนการสอนมีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันจิรา น้ำขาว ได้ศึกษาเรื่อง “ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) ด้านจินตนาการ (2) ด้านความยืดหยุ่น และ (3) ด้านวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ควรมีการคำนึงถึงการกระตุ้นครูเพื่อพัฒนาความคิดระดับสูงและความคิดสร้างสรรค์ มีกลวิธีในการถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ครูตั้งคำถามและตอบคำถามโดยใช้กระบวนการคิดค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้คำถามแก่ครูเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา และสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง มีการนำข้อมูลที่เป็นรายงานสรุปผลมาวิเคราะห์ต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ เพื่อหาสาเหตุของปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานต่าง ๆ ในสถานศึกษาหรือเปรียบเทียบผลสำเร็จที่เกิดขึ้นในแต่ละปีการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

2. การบริหารงานวิชาการตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนรู้ (3) ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ควรมีการพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง โดยแต่ละสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการการบริหารงานวิชาการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และ

กระบวนการทำงานของครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดการหาเหตุผล การผสมผสานความรู้ แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ และครูสามารถพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม การแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ ของชุมชนมาศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียน ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัวชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและมีความเข้มแข็งทาง วิชาการมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.(พิมพ์ครั้งที่ 7).* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.พุทธศักราช* 2551.

ธีระ รุญเจริญ. (2550) *ความมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา. ยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ :ข้าวฟ่าง.

เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิโรรัตน์ (2562). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จันจิรา น้ำขาว. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

พิมพ์ใจ ปั้นรอยรู้ และอโนทัย ประสาน. (2564). *บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ . (2563). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาทียั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห.จ.ก.มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

บุศรา ปุณริบูรณ์ (2563) *องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กรรณิกา โกสันเทียะ. (2563). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต, กรุงเทพฯ.

วรุต สุขสอน (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548, น. 133) กระทรวงศึกษาธิการ. Published" กรุงเทพฯ : สถาบัน. 2548.

การจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

TOTAL QUALITY MANAGEMENT IN INTERNAL EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE BY ADMINISTRATORS OF SUBDISTRICT QUALITY SCHOOLS UNDER KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]มีชัย พรหมนิมิตร และ [2]กรุณา แดงสุวรรณ

[1]Meechai Promnimit and [2]Karuna Daengsuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[1]michayphromnimid@gmail.com

Received: May 16, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ (2) เปรียบเทียบการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ครู จำนวน 258 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูมีความ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

คิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49, SD = 0.18) โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ และด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ตามลำดับ (2) ครูที่มีตำแหน่งและขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในไม่แตกต่างกัน ส่วนครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการคุณภาพแบบองค์รวม, การประกันคุณภาพภายใน, โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

Abstract

This independent study was aimed to (1) study the administration of total quality management in internal educational quality assurance by administrators of subdistrict quality schools under Krabi Primary Educational Service Area Office and (2) compare the administrations of total quality management in internal educational quality assurance by administrators of subdistrict quality schools under Krabi Primary Educational Service Area Office, classified by experience, position and school size.The samples were 258 teachers in subdistrict quality schools under Krabi Primary Educational Service Area Office. The results of this research were found as follows (1) the teachers' opinions in both overall and each aspect towards the administration of total quality management in internal educational quality assurance by administrators of subdistrict quality schools under Krabi Primary Educational Service Area Office were at high level ($\overline{X}$ = 4.49, SD = 0.18). The aspect with the highest average was leadership and holistic quality management, measurement and evaluation, continuous improvement, customer oriented, and employee involvement, respectively. (2) Teachers with different positions and school sizes had no different opinions on the administration of total quality management in internal educational quality assurance by administrators of subdistrict quality schools

studies courses. As for teachers of different experience, their opinions on the administration of total quality management in internal educational quality assurance by administrators of subdistrict quality schools under Krabi Primary Educational Service Area Office were significantly different at .05 level.

Keywords: Total Quality Management, Internal Education Quality Assurance, Subdistrict Quality Schools

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี สำหรับการประกาศใช้กฎกระทรวง พ.ศ. 2561 นี้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการตามกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ไม่สอดคล้องกับหลักการ ประกันคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง ทำให้ส่งผลให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก ไม่สัมพันธ์กัน เกิดความซ้ำซ้อนและคลาดเคลื่อนจากการปฏิบัติไม่สะท้อนความเป็นจริงและเป็นการสร้าง ภาระแก่สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่กำกับดูแล และ หน่วยงานภายนอกเกินความจำเป็น จึงต้องปรับปรุงระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาใหม่ เพื่อให้มีกลไกการปฏิบัติ

ที่เอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับ และเกิดประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 3-5)

สำหรับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ถือว่ามีความสำคัญหลายประการ คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้เรียนมีหลักประกันและความมั่นใจว่าสถานศึกษามีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ครูมีทักษะการทำงานที่เป็นมืออาชีพ ทำงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและเน้นคุณภาพสูง มีการพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้ภาวะผู้นำและใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มาพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ จึงเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม กรรมการสถานศึกษาได้ทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ และมีส่วนพัฒนาสถานศึกษาและคุณภาพทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและชุมชน และหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระในการกำกับดูแลสถานศึกษาและก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษา และคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้ชุมชนและสังคมประเทศชาติ ได้เยาวชนและคนที่ดีมีคุณภาพ ทั้งนี้ การบริหารจัดการคุณภาพภายในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการหรือวิธีการบริหารสมัยใหม่ นำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้คุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

การบริหารองค์กรสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารองค์กรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ในระดับที่สูง มีความสามารถในการแข่งขันและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต (สมบัติ ผ่องอำไพ, 2556: 62) ดังนั้น นวัตกรรมทางการบริหารที่ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาการบริหารการศึกษาเพื่อทำให้เกิด ประสิทธิภาพก็คือ การจัดการคุณภาพแบบองค์รวม หรือ TQM (Total Quality Management) เป็นระบบการบริหารที่เน้นคุณภาพในทุกด้าน ทุกขั้นตอน และในกิจกรรมในทุกส่วนขององค์การ การปรับปรุงนั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกๆคน ที่จะต้องให้ความร่วมมือและร่วมรับผิดชอบ เป็นระบบการปรับปรุงการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้เริ่มการทำให้ถูกต้องตั้งแต่การเริ่ม งานครั้งแรก (Right the First Time) ทั้งนี้ เพื่อลดความจำเป็นในการตรวจสอบ ป้องกัน ข้อผิดพลาดไม่ให้เกิด และให้เป็นระบบการทำงานเพื่อสนองความความต้องการและความคาดหวังของ ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ (Customers) เป็นหลัก การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การเป็นระบบการบริหารองค์กรระบบหนึ่ง ซึ่งถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ระบบการจัดการคุณภาพไม่มีคำจำกัดความที่ดีที่สุดเพียงคำเดียว และไม่มีวิธีการหรือวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว แต่

ปรัชญา แนวความคิดหลักการสำคัญและวิธีปฏิบัติจะคล้ายกัน มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเหมือนกันและให้ประโยชน์ใกล้เคียงกัน เพื่อทำให้องค์กรอยู่รอดและเติบโตต่อไปอย่างยั่งยืนโดยยึด "คุณภาพ" เป็นแกนหลักในการบริหารและจัดการ (ภาวดี วิจิตรจันทร์, 2559 : 2-3)

ทั้งนี้ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ (1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ) จำนวน 52 โรงเรียน มุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามบริบทของตนเอง เพื่อสร้างโอกาสให้นักเรียนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ เกิดความเท่าเทียมและครอบคลุมทั่วประเทศ เป็นการลดความเหลื่อมล้ำด้านการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมีโรงเรียนศูนย์กลางของชุมชนเป็นต้นแบบ สร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ นำไปสู่การร่วมกันจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นประโยชน์ เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพโดยมีเป้าหมายที่สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ มีโรงเรียนประจำตำบล อย่างน้อยตำบลละ 1 โรงเรียน ที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีคุณธรรมจริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัย ให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งสมรรถนะและศักยภาพในการบริหารจัดการ ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอน นักเรียนทุกคนในตำบล ได้รับโอกาสและเข้าถึงการบริการและสวัสดิการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นชนบท และนักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ทัศนคติ และพัฒนาการด้านร่างกายที่เหมาะสมกับช่วงวัย ควบคู่กับการปฏิบัติตามค่านิยม 12 ประการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2565: 17) ดังนั้น การบริหารงานโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ซึ่งมีความพร้อมในหลายด้าน เช่น งบประมาณ บุคลากร และสภาพแวดล้อม เป็นต้น แต่การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในรอบที่สี่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ยังมีอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพของสถานศึกษา โดยปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความเข้าใจผิดเรื่องการประกันคุณภาพ ทำให้เป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานในวงกว้าง มีดังต่อไปนี้ 1) เข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นการเพิ่มภาระให้กับบุคลากรในโรงเรียน 2) เข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องเฉพาะกิจ อีกไม่นานก็เลิกล้มไปอีกตามนโยบายของผู้มีอำนาจ 3) เข้าใจว่าการประกันคุณภาพไม่เกิดประโยชน์ เสียงบประมาณ และทรัพยากรเพื่อการนี้โดยไม่คุ้มค่า สาเหตุที่เข้าใจเช่นนี้คงเป็นผล มาจาก ได้เห็นแบบอย่างที่ผิด ๆ ในเรื่องของการประกันคุณภาพ แต่คุณภาพไม่ได้ปรากฏ เห็นการปฏิบัติของผู้ทำหน้าที่ประเมินสถานศึกษา ตามกระบวนการประกันคุณภาพที่สนใจแต่ส่วนปลีกย่อยไม่พยายามชี้แนะให้โรงเรียนเห็นข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงพัฒนาต่อไป เห็นการใช้ จ่ายงบประมาณของโรงเรียนในการจัดทำเอกสาร และวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ โดยไม่จำเป็น

ฯลฯ และปัญหาการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรอื่น ๆ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2565: 85) จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ต้องมีการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้การบริหารดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งปัจจัยอันดับแรก ได้แก่ ภาวะ ผู้นำเพราะระดับของภาวะผู้นำจะช่วยให้การบริหารโรงเรียนสามารถทำงานอย่างมีเป้าหมายชัดเจนและ สามารถฟันฝ่าไปถึงเป้าหมายได้ เป็นผลทำให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จ ปัจจัยอีกประการหนึ่ง ได้แก่ วัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งจะช่วยทำให้การยกระดับความร่วมมือและความผูกพัน ซึ่งพฤติกรรม ดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยตรง วัฒนธรรมองค์กรช่วยสรรค์สร้างบูรณาการในองค์กร (ภาวดี วิจิตรจันทร์, 2559: 3-4)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารและจัดการศึกษาของผู้บริหารในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่เน้นคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยที่ส่งผลต่อ การจัดการคุณภาพแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการบริหารองค์กรสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพ และมุ่งหวังให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 ที่มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียน 1 ปีขึ้นไป มีจำนวนครูทั้งหมด 775 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 ที่มีประสบการณ์การสอนในโรงเรียน 1 ปีขึ้นไป จำนวน 258 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) แล้วสุ่มสถานศึกษาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โดยกำหนดขอบข่ายเนื้อหาที่เป็นการนำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมไปบูรณาการกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังนี้

2.1 การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อวิเคราะห์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ต้องอยู่ในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังนั้น การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หมายถึง การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ที่มีการดำเนินงานใน 2 รูปแบบ 1) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานในทุกกิจกรรม/โครงการที่สอดคล้องตามมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในด้วยกระบวนการ PDCA เพื่อให้กิจกรรม/โครงการนั้นๆ มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และ 2) การพัฒนาปรับปรุงคุณภาพตามมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในเมื่อสิ้นปีการศึกษา โดยนำผลการประมินตนเอง (SAR) มาพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2.2 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน เมื่อวิเคราะห์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ต้องอยู่ในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

หมายถึง การที่ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในทุกขั้นตอนได้แก่ การมีส่วนร่วมในการควบคุมคุณภาพ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพ การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องการจัดการคุณภาพการศึกษา

3.3 การมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ เมื่อวิเคราะห์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ต้องอยู่ในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังนั้น การมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หมายถึง การตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจ และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โดยผู้รับบริการในการประกันคุณภาพการศึกษาภาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้รับบริการภายใน สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามมาตรฐานและมีความพึงพอใจ และครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการสนับสนุนเอื้ออำนวยจากผู้บริหารและทำให้เกิดความพึงพอใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และ 2) ผู้รับบริการภายนอก การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ที่มุ่งให้ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน มีความพึงพอใจและมีความเชื่อมั่นในมาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3.4 การวัดและประเมินกระบวนการทำงาน เมื่อวิเคราะห์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ต้องอยู่ในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังนั้น การวัดและประเมินกระบวนการทำงานในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หมายถึง การออกแบบการวัดและประเมินผลความสำเร็จของประเด็นพิจารณาหรือตัวชี้วัดตามมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้วัดและผลการวัดที่ได้มีความน่าเชื่อถือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำสารสนเทศจากการวัดและประเมินไปพัฒนาปรับปรุงในระหว่างปีการศึกษาเพื่อการบรรลุผลตามค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

3.5 ภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม เมื่อวิเคราะห์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พบว่า ต้องอยู่ในทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ดังนั้น ภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หมายถึง พฤติกรรมการนำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความร่วมมือในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ในการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ การประเมินคุณภาพ และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพตามที่กำหนดร่วมกัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน และด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การทดสอบเอฟ (F-test) และค่า One-Way ANOVA เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและภาพรวมรายด้าน

การจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล	$\overline{X}$	SD	**ระดับความคิดเห็น**
ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง	4.49	0.19	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน	4.47	0.22	มาก
ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ	4.48	0.23	มาก
ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน	4.51	0.26	มากที่สุด
ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม	4.52	0.28	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.49**	**0.18**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและภาพรวมรายด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ และด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า

2.1 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวม และด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน และด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี กับ ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 6-10 ปี มีความคิดเห็นว่า การจัดการ

คุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

2.2 ครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

2.3 ครูที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

การศึกษาการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ แสดงให้เห็นว่า ครูในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งเมื่อเรียงระดับตามค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม รองลงมา ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ และด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ตามลำดับ อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และงานด้านอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการนำความรู้ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารมีความพร้อมในทุกด้านทั้งสมรรถนะ ศักยภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกัน

คุณภาพภายในสถานศึกษา มีภาวะผู้นำ มีทักษะความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับและร่วมกันปฏิบัติตามแนวทางการบริหาร จัดหางบประมาณเพื่อขับเคลื่อนโครงการให้ไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีประเด็นข้อค้นพบที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพ PDCA ที่นำผลการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีในขั้น Check เป็นข้อมูลสำคัญในการ เชื่อมโยงไปสู่การปรับปรุงพัฒนาขั้น Act และใช้เป็นฐานในขั้น Plan เพื่อวางแผนพัฒนาต่อไป ทำให้โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ขับเคลื่อนวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบวงจร ส่งผลให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพตามมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในเมื่อสิ้นปีการศึกษา โดยนำผลการประมินตนเอง (SAR) มาพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ให้ความสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องได้แก่ ทำให้การวางเป้าหมายชัดเจน มีการใช้ข้อมูลในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ ช่วยปรับปรุงคุณภาพในการบริหารงาน

2. ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้ร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งเอกชน บ้าน วัด รัฐ และโรงเรียนได้รับการยอมรับ เชื่อถือต่อคุณภาพของครู และผู้บริหาร เพราะทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการควบคุมคุณภาพ มีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพ มีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องการจัดการคุณภาพการศึกษา อีกทั้งผู้บริหารยังขับเคลื่อนและพัฒนาโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล ให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน จึงมีความต้องการให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาและให้ความร่วมมือในการสนับสนุนการดำเนินงานการจัดการศึกษา

3. ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 กำหนดให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ซึ่งเกี่ยวกับข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะหรือการแสดงพฤติกรรม การปฏิบัติงานและการพัฒนางาน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดผล ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษา รวมทั้งต้องฝึกฝนให้

มีทักษะหรือ ความชำนาญสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในที่นี่กล่าวผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของผู้เรียน บุคลากร และชุมชน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ 4) พัฒนาแผนงานขององค์การให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง 5) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ 6) ปฏิบัติงานขององค์การโดยเน้นผลถาวร 7) ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 9) ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ 10) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 11) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในหน่วยงานของตนได้ 12) สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามข้อบังคับคุรุสภาอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การตอบสนองความต้องการ ความพึงพอใจ และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล โดยผู้รับบริการในการประกันคุณภาพการศึกษาภาย ทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ ผู้รับบริการภายใน และผู้รับบริการภายนอก มีความพึงพอใจต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

4. ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จะต้องดำเนินการให้สถานศึกษาประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล และให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเอง ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี จึงทำให้สถานศึกษามีการวัดผลและกระบวนการทำงานที่เป็นระบบอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีการดำเนินการเกี่ยวกับการการออกแบบการวัดและ

ประเมินผลความสำเร็จของประเด็นพิจารณาหรือตัวชี้วัดตามมาตรฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้วัดและผลการวัดที่ได้มีความน่าเชื่อถือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำสารสนเทศจากการวัดและประเมินไปพัฒนาปรับปรุงในระหว่างปีการศึกษาเพื่อการบรรลุผลตามค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

5. ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม ผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้นำเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในส่วนของการบริหารคุณภาพโดยรวม ซึ่งได้เสนอแนะ ภาวะผู้นำจัดการคุณภาพแบบองค์รวมไว้ 2 ด้าน คือ 1) ด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะ กล่าวคือ ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นเป็นคนที่มีความสุขกับการบรรลุผลสำเร็จในงานและความท้าทายต่อความสำเร็จ รักในงานมีความปรารถนาที่จะปกครองและควบคุมผู้อื่นมีความต้องการที่จะควบคุมดูแลบุคคลอื่นและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ทำสิ่งที่ตนต้องการ มีน้ำใจมีความน่าเชื่อถือและความซื่อสัตย์ปฏิบัติในสิ่งที่ตนเอง พูดเปิดเผยตรงไปตรงมารวมถึงการมีอารมณ์ขันเพราะจะช่วยให้ลดความขัดแย้งความเบื่อหน่ายและช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและในบางกรณีการใช้อารมณ์ขันจะสามารถชักจูงบุคคลอื่นปฏิบัติตามด้วยความรู้สึกที่ดีกว่าการออกคำสั่ง มีความมั่นใจในตนเองทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตนเองในตัวของผู้นำและทำให้กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ยาก ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่เสมอเมื่อสถานการณ์เรียกร้องจำเป็นต้องยืดหยุ่นได้อย่างมีกลยุทธ์ นอกจากนี้ผู้นำในการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม ต้องมีความฉลาดทางอารมณ์คือ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์ตนเองและความสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิผลซึ่งต้องมีอุปนิสัยและพฤติกรรมต่างๆที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิผลในการเป็นผู้นำ เช่น ความมั่นใจในตนเอง ความรักในงาน ความมีวิสัยทัศน์และมีความเข้าใจและวัยต่อการต้องการของบุคคลอื่น 2) ด้านความรู้ทักษะและความสามารถ กล่าวคือ ผู้นำมีการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ และค่านิยมที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมและสร้างองค์กรที่มุ่งเน้นลูกค้ารวมทั้งกำหนดความคาดหวังให้สูง ทั้งนี้วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และความคาดหวังขององค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลของความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด อีกทั้งควรทำให้มั่นใจว่ามีการจัดทำกลยุทธ์ระบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ มีการปรับปรุงและมีการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติอย่างทั่วถึงในทุกระดับขององค์กร ประกอบกับผู้นำควรสร้างแรงบันดาลใจสร้างบรรยากาศจูงใจและกระตุ้นให้พนักงานทุกคนมีส่วนร่วมในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ มีการพัฒนาและเรียนรู้ และผู้นำควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยการมีพฤติกรรมที่มีจริยธรรมและการมีส่วนร่วมในการวางแผนการสื่อสาร การสอนงานการพัฒนาผู้นำในอนาคต การทบทวนผลการดำเนินการขององค์กรและการยกย่องชมเชยพนักงาน ผู้นำควรสื่อสารและกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารที่ลงไปตรงมาและเป็นไปในลักษณะ 2 ทิศทางทั่วทั้งองค์กร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคคลที่สำคัญต่อการนำองค์การไปสู่

ความสำเร็จ ซึ่งองค์การต่าง ๆ มักจะต้องการผู้นำในอุดมคติที่มีวิสัยทัศน์ คุณธรรม ความเสียสละ และเป็นประชาธิปไตย ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานด้านความรู้ มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์การได้ใช้ศักยภาพของตนทำงานให้เกิดผลสูงสุด สร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกองค์การ สื่อสารกับผู้อื่นด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นผู้มีทักษะทางการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานสูงสุด

ทั้งนี้ครูมีการรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเหมือน ๆ กัน เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาภายในครูทุกคนต้องปฏิบัติ ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา และ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา จึงทำให้ตำแหน่งและขนาดสถานศึกษาไม่ส่งผลต่อการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของผู้บริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้บริหารสถานการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน แต่ละด้านอันได้แก่ ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ด้านการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม อีกทั้งยังนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในแต่ละด้าน เพื่อทำให้แต่ละสถานศึกษามีการจัดการคุณภาพแบบองค์รวมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป อีกทั้งสถานศึกษาควรนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย หรือ กำหนดรูปแบบการจัดการคุณภาพโดยรวมในสถานศึกษาได้ ดังนี้

1. ด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรส่งเสริมและกระตุ้นให้เป็นการนำผลการประเมินตามแผนปฏิบัติงานมาปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้มากขึ้น

2. ด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านมิติสัมพันธ์พบปะพูดคุยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันของผู้มีส่วนร่วมให้มากขึ้น

3. ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับนักเรียนผู้ปกครอง และชุมชน ควรมีการสำรวจความพึงพอใจ

ในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนอีกทั้งในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในปีถัดไป ผู้บริหารควรมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการการศึกษาให้มากขึ้น

4. ด้านการวัดและประเมินกระบวนการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการวัดและประเมินผลวิธีการหลากหลายมากขึ้น และนำผลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงและเทียบกับโรงเรียนที่มีมาตรฐานระดับสากลจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

5. ด้านภาวะผู้นำการจัดการคุณภาพแบบองค์รวม ผู้บริหารควรหาวิธีการที่หลากหลายในการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการจัดสรรให้บุคลากรทุกคนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานตามสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีชื่อเสียง

เอกสารอ้างอิง

ภาวดี วิจิตรจันทร์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (TQM) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). เล่มที่ 135 ตอนที่ 11ก, 3-5.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2565). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาประจำปีการศึกษา 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*. กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

_____. (2565). *รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและนิเทศการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565*. กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*.

การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

THE PERFORMANCE TOWARDS EXCELLENCE IN QUALITY SCHOOL ADMINISTRATION OF SCIENCE MATHEMATICS AND TECHNOLOGY UNDER THE OFFICE OF NONG KHAI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA

[1]บุญนำ กองตุ้น และ [2]พนายุทธ เชยบาล

[1]Boonnum Kongtun and [2]Panayuth Choeybal

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udonthani Rajabhat University, Thailand

[1]65120605136@udru.ac.th, [2]choeybal@gmail.com

Received: May 18, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย 2) หาการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน

[1] นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

279 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 หาการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คนและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากนั้นยืนยันแนวทางโดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิม จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบยืนยันข้อมูล วิเคราะห์ ข้อมูลโดยหาความถี่และร้อยละผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมาก 2. การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพนักเรียน 2) ด้านคุณภาพครู และ 3) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ร่วมกับวงจร PDCA

คำสำคัญ : การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศ; การบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the management of quality school administration of science mathematics and technology under the Office of Nong Khai Secondary Education Service Area, and 2) to find out the performances towards excellence in quality school administration of science mathematics and technology under the Office of Nong Khai Secondary Education Service Area. The research was conducted in 2 phases. The first phase was to study the management of quality school administration of science mathematics and technology under the Office of Nong Khai Secondary Education Service Area. The samples were 279 of school administrators and teacher obtained through the stratified random sampling. The instrument was a 5 rating-scales questionnaire with the reliability of .97. The statistics used for data analysis were frequency percentage, mean, standard deviation. The second phase was to find out the performances towards

excellence in quality school administration of science mathematics and technology under the Office of Nong Khai Secondary Education Service Area. The samples were carried out with 9 informants who were purposively selected for in-depth interview to analyze data using content analysis and to validate the information. The validate used for data analysis were frequency percentage and mean.The findings of the study were as follows: 1. the management of quality school administration of science mathematics and technology under the Office of Nong Khai Secondary Education Service Area, following the standards set by the institute for the promotion of teaching science and technology (IPST) was found in the high level. 2. The performances towards excellence in quality school administration of science mathematics and technology under the Office of Nong Khai Secondary Education Service Area 3 aspects were found as follows, 1) student quality 2) teacher quality, and 3) School management, in collaboration with the PDCA cycle.

Keywords : Operations towards excellence; quality science school administration Mathematics and Technology; The Secondary Educational Service Area Office Nong Khai

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้กำหนดเป้าหมายว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข นั้น สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและในสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม กระบวนการจัดการจะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ส่งผลให้การจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ดังนั้นนักเรียนทุกคนจึงควรได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเลิศ การบริหารการศึกษาต้องมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560: 14) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดเป้าหมายสำหรับพัฒนาคนในทุกด้านและทุกช่วงอายุให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้มีการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่ เป็นมิตรกับสังคม

และสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีวิธีการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สมวัยในทุกด้านมีการปฏิรูปการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ปรับเปลี่ยนหน้าที่ครูให้เป็นครูยุคใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในทุกระดับ และสร้างระบบการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 มีกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาให้คนไทยเข้าถึงโอกาสได้รับความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาคนไทยให้มีสมรรถนะการทำงานที่ตรงกับความต้องการของตลาด สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่มีเป้าหมายการพัฒนา โดยเฉพาะหมุดหมายที่ 12 ไทย มีทรัพยากรมนุษย์สมรรถถะสูง มุ่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบสนองการพัฒนาแห่งอนาคต รวมทั้งจุดเน้นและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กำหนดโดยสอดคล้องกับแผนระดับต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้ (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2560: 3-17) กระบวนการจัดการจะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อบริหารจัดการให้องค์กร อยู่รอด และบรรลุตามวัตถุประสงค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) การบริหารการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนนั้น เป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพ ในยุคสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เตรียมและต้องพร้อมในการพัฒนาคน จึงจำเป็นที่จะต้องมีพัฒนาการบริหารงานด้านการศึกษาที่มีความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีคุณภาพ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานที่ไปสู่ความเป็นเลิศนั้นสิ่งสำคัญคือบทบาทของผู้บริหารมีต่อการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ ลักษณะสถานศึกษาที่เป็นเลิศ ขั้นตอนการพัฒนาสถานศึกษาสู่คามเป็นเลิศ และหลักการทำงานเพื่อพัฒนาโรงเรียน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการนำโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศ จะเกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่โรงเรียนได้มุ่งหวังไว้ (นาฏฤดี จิตรจังสรรค์, 2550: 2)

การกำหนดกรอบสำหรับการดำเนินการปฏิรูปด้านการศึกษาในช่วง 3 ปีแรก (พ.ศ. 2563-2565) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาทั้ง 4 ข้อ คือ 1) ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา 2) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 3) มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ 4) ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้การศึกษาของประเทศไทยมีคุณภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563: 27) ซึ่งโรงเรียนถือเป็นองค์กรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน กระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนจึงเป็นความสำคัญสูงสุดในการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะการพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นชุมชนชนบทซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสในการเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ จากข้อเสนอในการ

ปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นทั้ง "การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม" (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 13-23) เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงตั้งเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2564 - 2565 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนา "การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ" ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัย 2) ด้านโอกาส 3) ด้านคุณภาพ และ 4) ด้านประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการต่อยอดพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็น "วิถีอนาคต วิถีคุณภาพ" จึงกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564: 11) ซึ่งโรงเรียนที่มีคุณภาพทางการศึกษาในระดับ ปานกลาง นับว่าเป็นกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีจำนวนนักเรียนเกินครึ่งของนักเรียน ทั่งประเทศที่ขาดโอกาสในการพัฒนา ต่างจากโรงเรียนที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศ และโรงเรียนด้อยโอกาสที่มีแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจน หากโรงเรียนกลุ่มนี้ได้มีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และมีความพร้อมในการให้บริการด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี แก่นักเรียนและชุมชนจะเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีความเสมอภาค มีคุณภาพได้ต่อไป สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงได้ก่อตั้งโครงการโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่สนับสนุนการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเพิ่มโอกาสให้นักเรียนทุกอำเภอเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้รับการส่งเสริมจนเกิดความสามารถและมีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศสู่ยุค 4.0 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ให้สูงขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดย การร่วมมือกับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น (สถานบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563: 1) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ว่า พัฒนาผู้บริหาร ครูและผู้เรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ด้านการรู้เรื่องการอ่าน การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ และการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมิน PISA จัดระบบข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนเป็นรายหน่วย รายสาระ และรายบุคคล จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ก้าวทันสถานการณ์ ร่วมวางแผนการเรียนรู้กับผู้เรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เป็นรายสาระวิชา รายหน่วยการเรียนรู้ และรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นเพื่อเป็นการค้นหาวิธีการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เพื่อศึกษาการดำเนินงานที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนต่อไป จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ศึกษาผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศึกษาการดำเนินงานที่เป็นเลิศเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อหาการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ตามการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ มาสร้างเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของโรงเรียนในจังหวัดหนองคายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2566 จำนวน 31 โรงเรียน จำนวน 1,084 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาที่ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 279 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

1.2 เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires)

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำมาเปรียบเทียบเกณฑ์เพื่อแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระยะที่ 2 หาการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย นำข้อมูลจากระยะที่ 1 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาระยะที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และยืนยันข้อมูล จำนวน 9 คน โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบยืนยันวิธีการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเขียนรายงานข้อมูล เพื่อยืนยันวิธีการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลตามความเหมาะสมของเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้ไปจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำผลการสรุปข้อมูลไปยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน ว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย และแปลผลค่าเฉลี่ยร้อยละ 50.00 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลของการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

การบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านคุณภาพนักเรียน	4.32	0.27	มาก
2. ด้านคุณภาพครู	4.31	0.30	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน	4.34	0.30	มาก
โดยรวม	**4.32**	**0.25**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.32) เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ($\overline{X}$= 4.34) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านคุณภาพนักเรียน ($\overline{X}$= 4.32) และด้านคุณภาพครู ($\overline{X}$= 4.31) ตามลำดับ

2. การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 9 คน มีข้อค้นพบดังนี้

2.1. ด้านคุณภาพนักเรียน ค้นพบตัวชี้วัดใหม่ 3 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) 2) ส่งเสริมให้นักเรียนมีการค้นคว้าอิสระ (Independent Study: IS) และ 3) ส่งเสริมให้มีโปรแกรมห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี จาก 17 ตัวชี้วัด เป็น 20 ตัวชี้วัด

2.2 ด้านคุณภาพครู ค้นพบตัวชี้วัดใหม่ 2 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีกลุ่มภาคีเครือข่ายทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี และ 2) สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้รับการศึกษาต่อในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี จาก 15 ตัวชี้วัด เป็น 17 ตัวชี้วัด

2.3. ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ไม่พบตัวชี้วัดเพิ่มเติม

จากการสัมภาษณ์พบการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

จำนวน 3 ด้าน 57 ตัวชี้วัด ร่วมกับวงจรคุณภาพเดมิ่ง (PDCA) โดยมีการลำดับการดำเนินงานตามสภาพจริง ดังนี้

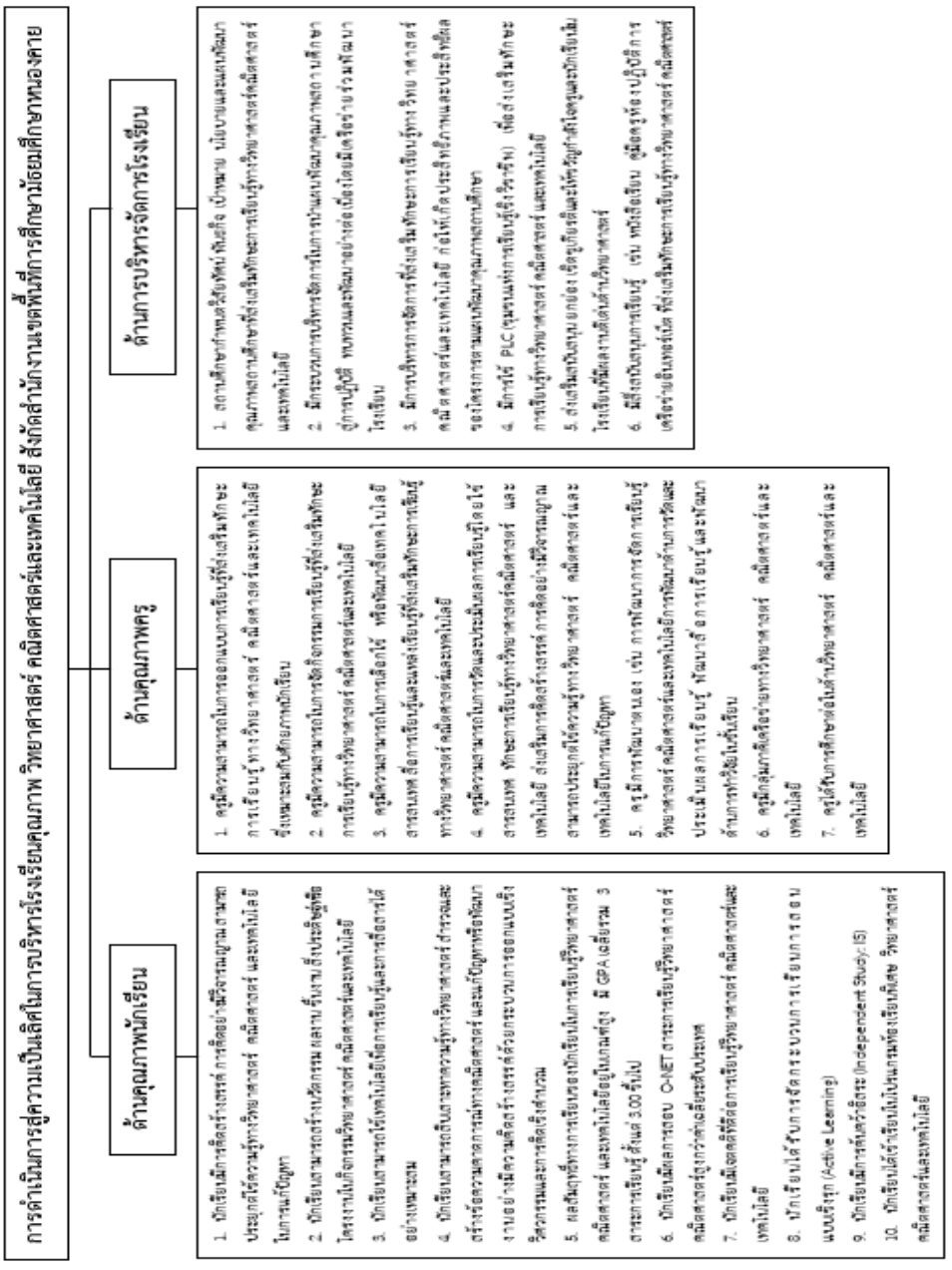
1) ขั้นการวางแผนการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (Plan) พบการดำเนินการมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี มีการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเหมาะสมกับศักยภาพนักเรียน มีการจัดทำแผนงานโครงการ หรือกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถนะครูด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

2) ขั้นการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (Do) พบการดำเนินการมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา เช่น ประกวดแข่งขัน ทัศนศึกษา นักเรียนสร้างนวัตกรรม ผลงาน ชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์หรือโครงงานของนักเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีครูนำผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET หรือ PISA รายข้อเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครูมีแนวทางที่สามารถเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้ มีกิจกรรมเทคนิค หรือวิธีการสอน ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง มีการแลกเปลี่ยนบูรณาการถ่ายทอดความรู้ แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ แนวทางการสอน และทรัพยากรการสอนจากโรงเรียนต้นแบบกับโรงเรียนเครือข่าย

3) ขั้นการร่วมตรวจสอบการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (Check) พบการดำเนินการมีแบบบันทึกผลการประเมินการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา มีการบันทึกหลังการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี มีแบบบันทึกการนิเทศการสอนทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ครูมีหลักฐานการพัฒนาตนเองหรือร่องรอยหลักฐานอื่น เช่น แฟ้มผลงาน รางวัล ภาพวิดีโอ เว็บไซต์ บทความวิจัย บทความวิชาการ สื่อออนไลน์ เป็นต้น

4) ขั้นการรายงานผลและการนำผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี (Action) พบการดำเนินการมีผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในการลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาและพัฒนางานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์มีผลการประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี มีรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี มีรายงานโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี มีการรายงานผลงานที่เกิดจากการใช้ PLC (ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ)

ผลการยืนยันจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน ด้วยแบบยืนยันข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาความถี่และร้อยละ ได้การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

อภิปรายผล

1. ผลศึกษาการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมากมีระบบการบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา และเป็นผู้นำทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี มีระบบการบริหารจัดการเครือข่ายร่วมพัฒนาโรงเรียน มีการบริหารจัดการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ในโรงเรียน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ พัฒนาสื่อการเรียนรู้และสร้างแหล่งเรียนรู้ ครูมีการพัฒนาทางวิชาชีพ ออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีให้ เพื่อเพิ่มสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับนักเรียน สอดคล้องกับที่สิตานันท์ ศรีชมพล (2564: 45-46) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับที่ ทรงพล เจริญคำ (2566: 333-334) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก พบว่า 1) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก พบว่ามีระดับปฏิบัติการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย (μ=4.60) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ=0.23) 2) ผลการประเมินผลของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก 2.1) ผลการประเมินระดับคุณภาพภายในโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอกปีการศึกษา 2563 กับปีการศึกษา 2564 พบว่า โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับพัฒนาสูงขึ้น 2.2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2564 สูงกว่าปีการศึกษา 2563 2.3) ความพึงพอใจของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเกศทิพย์ ศุภวานิช (บรรยาย 19 กรกฎาคม 2565) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี คือการลด

ความเหลื่อมล้ำให้กับนักเรียนของเรา ซึ่งเรามักจะมองว่าความเหลื่อมล้ำเกิดจากวัตถุ งบประมาณ และต้นทุนของ Input หรือตัวป้อนคือนักเรียน แต่ในทางกลับกันความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นสามารถเกิดได้จากครูของเราเองที่ให้โอกาสในการจัดสถานการณ์ให้นักเรียนคิดได้ไม่เท่ากัน ซึ่งถือเป็นเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต่างกัน ดังนั้น เป้าหมายของการทำให้โรงเรียนในโครงการ SMT เกิดคุณภาพขึ้นได้ จึงอยู่ที่สถานศึกษา ผู้บริหาร และครูเป็นสำคัญ ที่จะร่วมกันขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จนเกิดเป็นสมรรถนะผู้เรียน พร้อมทั้งบูรณาการทั้งระบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนคุณภาพ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพนักเรียน 2) ด้านคุณภาพครู และ 3) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ร่วมกับวงจร PDCA ทุกการดำเนินการได้รับการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูล โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน สามารถใช้ได้ โดยมีการอภิปรายผลดังนี้

2.1 ด้านคุณภาพนักเรียน ได้การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้ 1) นักเรียนมีการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 2) นักเรียนสามารถสร้างนวัตกรรม ผลงาน ชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ หรือโครงงานในกิจกรรมวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 3)นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม 4) นักเรียนสามารถสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สำรวจและสร้างข้อความคาดการณ์ทางคณิตศาสตร์ และแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมและการคิดเชิงคำนวณ 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีอยู่ในเกณฑ์สูง มี GPA เฉลี่ยรวม 3 สาระการเรียนรู้ ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป 6) นักเรียนมีผลการสอบ O-NET สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 7) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 8) นักเรียนได้รับการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) 9) นักเรียนมีการค้นคว้าอิสระ (Independent Study: IS) และ 10) นักเรียนได้เข้าเรียนในโปรแกรมห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สอดคล้องกับที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 (2565: 5-6) ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินโรงเรียนคุณภาพ SMT ตามมาตรฐาน สสวท. ด้านคุณภาพนักเรียน 4 ตัวชี้วัดคุณภาพ ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ทดสอบด้วยเครื่องมือมาตรฐาน 2) คะแนนเฉลี่ยของการสอบ O-NET วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สูงกว่ารอบปีที่ผ่านมา 3) ผลการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์และ

แก้ปัญหาผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และ 4) จำนวนผลงาน/ชิ้นงานที่แสดงถึงทักษะการเรียนรู้และคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สอดคล้องกับที่ ทรงพล เจริญคำ (2565: 343) ผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพนักเรียน 2) การพัฒนาคุณภาพครู 3) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 4) การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 5) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับที่ วัลลภ รองพล (2555: 165-169) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบโรงเรียนคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า รูปแบบโรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัย คือ ภาวะผู้นำ ด้านกระบวนการ คือ การวางแผนกลยุทธ์การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการวัดผลประเมินผล การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล และ ด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ คือ ผลลัพธ์และสอดคล้องกับที่อร่าม วัฒนะ (2561: 1) ได้ระบุองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) คุณภาพครู 3) การวางแผนกลยุทธ์ 4) เครือข่ายความร่วมมือ 5) คุณภาพนักเรียน 6) การบริหารจัดการ และ 7) การพัฒนาบุคลากร

2.2 ด้านคุณภาพครู ได้การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้ 1) ครูมีความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเหมาะสมกับศักยภาพนักเรียน 2) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 3) ครูมีความสามารถในการเลือกใช้ หรือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 4) ครูมีความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้สารสนเทศ ทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา 5) ครูมีการพัฒนาตนเอง เช่น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พัฒนาสื่อการเรียนรู้และพัฒนาด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน 6) ครูมีกลุ่มภาคีเครือข่ายทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี 7) ครูได้รับการศึกษาต่อในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี สอดคล้องกับที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 (2565: 5-6) ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินโรงเรียนคุณภาพ SMT ตามมาตรฐาน สสวท. ด้านคุณภาพครู 6 ตัวชี้วัดคุณภาพ ดังนี้ 1) ครูเลือกใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม 2) ครูศึกษาค้นคว้า ใช้หนังสือ สื่อในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีตามแนวทางสะเต็มศึกษา 3) ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการจัดการ

เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มสาระและผู้เชี่ยวชาญภายนอก 4) ครูมีการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้จากผลการประเมินระหว่างเรียนและหลังเรียน 5) โรงเรียนมีแผนพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง และ 6) จำนวนชั่วโมงที่ครูผู้สอนพัฒนาตนเองด้านวิชาการ สอดคล้องกับที่ สุพิศ โสภา (2560: 84) ได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษาโรงเรียนแวงใหญ่วิทยาคม ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ 1) การนำองค์กร โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายและส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์มีระบบการวางแผนที่เป็นรูปธรรมโดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis สู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะจากผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการมีส่วนร่วมสูงเพื่อการพัฒนาคุณภาพและสนองกลยุทธ์ของโรงเรียน 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ โรงเรียนมีระบบการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร โรงเรียนส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคคลากร โดยมีการประเมินการปฏิบัติงานของบุคคลากร เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับที่ยุภาวรรณ โมรัฐเถียร, ธร สุนทรายุทธ และสมพงษ์ ปั้นหุ่น (2559: 31) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ 6 ด้าน คือ 1) การนำองค์การ 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาด 4) การวัดผล การวิเคราะห์ 5) การจัดการความรู้ และ 6) การมุ่งเน้นครูผู้สอนและบุคลากร และสอดคล้องกับที่ คาน, อาหมัด และอิคบาล (Khan, Ahmad & Iqbal, 2014: 15) ได้ศึกษา โรงเรียนในสิงคโปร์และรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่เป็นเลิศ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ว่าการมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมความเป็นเลิศในโรงเรียน โดยสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้นอกเหนือจากการมีครูที่คอยดูแลคุณและทำงานเพื่อการพัฒนาอย่างครอบคลุม

2.3 ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน ได้การดำเนินการสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้ 1) สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี 2) มีกระบวนการบริหารจัดการในการนำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ทบทวนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมีเครือข่ายร่วมพัฒนาโรงเรียน 3) มีการบริหารการจัดการที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา 4) มีการใช้ PLC (ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ) เพื่อส่งเสริมทักษะการ

เรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี 5) ส่งเสริมสนับสนุน ยกย่อง เชิดชูเกียรติและให้ขวัญกำลังใจครูและนักเรียนในโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านวิทยาศาสตร์ 6) มีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครูห้องปฏิบัติการ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สอดคล้องกับที่ สถานบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2565: 4-6) ได้กำหนดตัวชี้วัดรายการตรวจสอบ และเกณฑ์การประเมินการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐานสถานบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายที่ส่งเสริมการเป็นโรงเรียนคุณภาพฯ สสวท. 2) การดำเนินการเพื่อพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีของสถานศึกษา ได้แก่ 2.1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2.2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 2.3) การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และ 2.4) การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนคุณภาพฯ สสวท. ร่วมกับเครือข่าย สอดคล้องกับที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 (2565: 5-6) ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินโรงเรียนคุณภาพ SMT ตามมาตรฐาน สสวท. ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ 8 ตัวชี้วัดคุณภาพ ดังนี้ 1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพเป็นเลิศทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี 2) มีแผนอัตรากำลังครูที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้ได้ครูครบทุกวิชา หรือครบชั้นปี ในจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน 3) มีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครู ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) มีสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพระดับสากลเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เรียนอย่างเพียงพอ 5) มีเครือข่ายอินเตอร์เน็ตในการบริหารและการจัดการเรียนรู้เพื่อสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว 6) มีห้องปฏิบัติการที่มีสื่อ/อุปกรณ์ที่ร่วมสมัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ให้นักเรียน 7) มีห้องสมุดที่ทันสมัยและมีการให้บริการที่เอื้อต่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้ และ 8) มีการจัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน สอดคล้องกับที่ สมาพร ลี้ภัยรัตน์ (2560: ก) ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา ได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุมคุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการการประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ทรงพล เจริญคำ. (2566). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก.* วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ, 7(2), 333-334.

นาฏฤดี จิตรรังสรรค์. (2550). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเอกชนโดยใช้แนวคิดการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการและผู้ทรงคุณวุฒิ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. สืบค้นเมื่อ 2 มิ.ย. 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf

ยุภาวรรณ โมรัฐเถียร, ธร สุนทรายุทธ และสมพงษ์ ปั้นหุ่น. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 14. เรณุมาศ รักษาแก้ว. (ม.ป.ป.). การประชุมร่วมกันของรัฐสภา.

วัลลภ รองพล. (2555). *การพัฒนารูปแบบโรงเรียนคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถานบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, (2563). *โรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี.* กรุงเทพฯ: สกสค.

_____. (2565). *คู่มือการคัดเลือกผลงานแนวปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ตามมาตรฐาน สสวท.* กรุงเทพฯ: สกสค.

สิตานันท์ ศรีชมพล. (2564). แนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสู่ความเป็นเลิศสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา. *วรสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.* 13(2): 45-46.

สมาพร ลี้ภัยรัตน์. (2560). *รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. (2565). *โครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนระดับอำเภอด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ เทคโนโลยี.* สืบค้นเมื่อ 20 มิ.ย. 2566, จากhttps://www.pnst4.go.th/index3.php?name=news&file=news_download&id=649.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *วิถีใหม่ วิถีคุณภาพปี 2564.* กรุงเทพฯ: สกศ.

_____. (2565). สพฐ. จับมือ สสวท. *ชูโรงเรียนคุณภาพ SMT เน้น Active Learning สู่สมรรถนะผู้เรียน.* ค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2566, จาก https://www.obec.go.th/archives/664064.

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, (2560). *แผนยุทธศาสตร์ ปี 2560-2564.* กรุงเทพ: สกศ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563*). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2563.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552ข). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561).* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุพิศ โสภา. (2560). *การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษาโรงเรียนแวงใหญ่วิทยาคม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 24).* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อร่าม วัฒนะ. (2561). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Juran, M. & Joshep, B. (1951). *Quality control handbook.* Michigan: University of Michigan.

Khan, W., Ahmad, S. M., & Iqbal, M. (2014). School Excellence: Principals' Perceptions and Students' Expectations. *FWU Journal of Social Sciences, 8(2),* 15-25.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP AMONG SCHOOL ADMINISTRATORS AND BEING A LEARNING RGANIZATION FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]สุวินัย ทองหล่อ และ [2]ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์

[1]Suwinai Thonglor and [2]Tipparat Sittiwong

[1]มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

[1]Naresuan University, Thailand

[1]Suwinait65@nu.ac.th, [2]s_ Tipparat@hotmail.com

Received: May 19, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 291 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 – 610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

random sampling) ตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment corelation coefficient) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม และด้านการบริหารความเสี่ยง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านแบบแผนทางความคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม และ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง (r = .703**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา; องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to explore the relationship between the innovative leadership of school administrators and the organizational learning of schools. The sample group consisted of 291 school administrators and teachers in schools under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table (1970) at a 95% confidence level. The sampling method employed was stratified random sampling based on proportions. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The research findings revealed that: 1)The innovative leadership of school administrators under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, was overall at the highest level. The aspect with the highest mean scores were teamwork and collaboration, followed by vision change, innovation organization building, and risk

management. The dimension with the lowest mean score was creativity. 2) The organizational learning of schools under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, was also at the highest level overall. The aspect with the highest mean scores were team learning, followed by personal learning. The aspect with the lowest mean scores were mental models, shared vision, and systemic thinking. 3) There was a significant positive correlation (r = .703**) between the innovative leadership of school administrators and the organizational learning of schools under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 1, at a statistically significant level of .01.

Keywords : The innovative leadership , organizational learning.

บทนำ

การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา รวมถึงการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ต้องคำนึงว่าบุคคลแต่ละคนจะดำรงชีวิตอยู่ได้นั้นต้องเรียนรู้จากชีวิตจริงและต้องมีประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการปฏิบัติการงานด้วยสติตามกฎกติกา มีวินัย รักดูแลคนในครอบครัวและประเทศชาติ สามารถรู้เท่าทันชีวิต แก้ปัญหารวมถึงสร้างสรรค์สังคมโลกให้น่าอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมชาติ ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจ ในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมี ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล พึ่งพาตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 4)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้วางแนวทางไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” อันจะนำไปสู่ความสุข ของคนไทยทุกคน อีกทั้งยังเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศตลอดจนถือเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมาย และประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติลงสู่แผนปฏิบัติการ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2561, หน้า 4) หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565- 2569) คือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา”มุ่งสร้าง

คุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งนี้จุดเน้นประการหนึ่งคือการพัฒนา นวัตกรรมและการนำนวัตกรรมมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการ นำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) กระทรวงศึกษาธิการภายใต้วิสัยทัศน์ “กระทรวงศึกษาธิการวางระบบเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อ บ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรมมีงานทำ มีอาชีพ และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง” ของแผนยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2563-2565) ได้มีกลไกการส่งเสริมพลังทางสังคมให้เข้ามาร่วมและสนับสนุนทรัพยากรโดย รูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมาก ในฐานะผู้นำ ของหน่วยงาน ที่สามารถกระตุ้น ชักจูง หรือชี้นำให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันปฏิบัติงานให้สำเร็จ ตามที่กำหนดเป้าหมายด้วยความเต็มใจ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ คือ กุญแจสำคัญ ของการพัฒนาประสิทธิภาพ เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นกระบวนการของบุคคลที่สามารถใช้ศาสตร์ และศิลป์ในการโน้มน้าวผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ สติปัญญา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเป็นธรรม โดยยึดหลักธรรมประจำใจในการบริหาร จัดการ มีความรับผิดชอบ เข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบหลัก ที่สำคัญ (สิวลี ศิริไล, 2550)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญกับสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้ นวัตกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลง ของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง พัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาก็คือผู้บริหารสถานศึกษานั่นเอง ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีคุณลักษณะ หรือมีทักษะ ความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมแล้ว ก็จะทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายได้ยากยิ่งขึ้น (สุกัญญา แช่มช้อย, 2560) สอดคล้องกับ Arlene Pagaura (2020) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนใน ฟิลิปปินส์ : ผลกระทบต่อการจัดการศึกษา พบว่าความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ความสำเร็จขององค์กรใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทของผู้นำในการจัดการเสมือนหางเสือของสถานศึกษาคุณลักษณะของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะต้องมี เพื่อสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนทัศนคติ รวมทั้งความสามารถ

ในการเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมสามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ มีกรอบการทำงานที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สามารถนาความคิดสร้างสรรค์ นำมาเปลี่ยนเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษา ครูจะต้องเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนทัศนะคติให้เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยคำนึงถึง 2 ประเด็นหลัก คือ การนำวิธีการใหม่มาใช้เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำและการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรม อีกทั้งยังเป็นการนำความคิดเชิงนวัตกรรมมาช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมต่างๆ ในองค์กร นอกจากนี้ผู้นำเชิงนวัตกรรมมีหน้าที่หลักในการเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรไปสู่วัฒนธรรมนวัตกรรมอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นรูปแบบที่ใช้ทัศนะการมององค์กรแบบองค์รวม คือ ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรให้เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การทำงานของบุคลากรต้องมีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและเป็นมืออาชีพ มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองเพิ่มพูนความรู้และใช้ทักษะประสบการณ์เป็นฐานความรู้ที่สำคัญ ประกอบกับการใช้กลยุทธ์การแสวงหาความรู้การแบ่งปันความรู้ การสร้างองค์ความรู้และการใช้ความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกองค์กร (จำเรียง วัยวัฒน์ และเบญจมาศ อ่ำพันธุ์, 2540) ซึ่งแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้มีการศึกษามาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521 จนกระทั่งปีพ.ศ. 2533 โดย แซงเก้ (Senge) นักวิชาการด้านการเรียนรู้ ในองค์กรของโรงเรียนการจัดการสโลน (Sloan School Management) แห่ง Massachusetts Institute of Technology (MIT) ได้เผยแพร่ใน หนังสือ The Fifth Discipline : The Art and Practice of Learning Organization แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วโลก แซงเก้ (Senge) เชื่อว่าการทำงานในโลกปัจจุบัน จะเต็มไปด้วยการเรียนรู้มากขึ้น หากบุคลากรในองค์กรใดสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่า บุคลากรขององค์กรคู่แข่งจะส่งผลให้องค์กรนั้นมีความได้เปรียบในภาวะที่มีการแข่งขันสูง (Senge, 1990)

นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 กำหนดกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1และผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสามารถนำข้อมูลสารสนเทศจากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้สังกัดให้มีคุณภาพจนเกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 1,159 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 88 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,071 คน จากสถานศึกษา 126 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 291 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp.607–610) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามสัดส่วน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา และการทำงานเป็นทีมของครู ตามที่ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ โดยจำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

1.1 การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง

1.2 การมีความคิดสร้างสรรค์

1.3 การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม

1.4 การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม

1.5 การบริหารความเสี่ยง

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

2.1 ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้

2.2 ด้านแบบแผนทางความคิด

2.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม

2.4 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

2.5 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ คือ เพศ ตำแหน่งในสถานศึกษา ประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม 4) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 5) ด้านการบริหารความเสี่ยง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ เกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2) ด้านแบบแผนทางความคิด 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม 4) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบ ถามโดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ความมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย

4.3 วิเคราะห์ระดับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เป็นรายด้าน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ระดับของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และนำมากำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมในบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการหาข้อมูลสารสนเทศ ความรู้ใหม่ ๆ ที่แตกต่าง มาใช้พัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนการแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ ของบุคลากร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา

1.4 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการสร้างนวัตกรรมการศึกษา ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นทีมก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดี และ ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมกับบุคลากรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรภายในสถานศึกษาทดลองใช้นวัตกรรมการศึกษาใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพร้อมมีการติดตามผลทั้ง ความสำเร็จและล้มเหลวจากการเปลี่ยนวิธีการใหม่ ๆ อยู่ในระดับมาก

2. ระดับของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

2.1 ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้

2.2 ด้านแบบแผนทางความคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถใช้วิจารณญาณ ของตนเองเพื่อประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีความตื่นตัวในการปรับตัวที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา

2.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการวิเคราะห์บริบท ของสถานศึกษาชุมชนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ของสถานศึกษาร่วมกัน อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีการประชุม อภิปรายเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันอย่างอิสระและตรงไปตรงมา โดยตระหนักถึงความต้องการของสถานศึกษาโดยรวม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการใช้ทักษะการฟัง และการสื่อสารเพื่อให้เกิด

ความชัดเจนถูกต้อง และ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรักสามัคคีกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่ ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีกระบวนการเรียนรู้ เป็นกลุ่มหรือทีมงาน เพื่อค้นหาวิธีการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2.5 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีการคิดบูรณาการความรู้การปฏิบัติในแต่ละฝ่าย คิดอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานอย่างชัดเจน เป็นระบบ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (x) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง (r_{XY}= .703**) เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม (Y_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r=0.834) รองลงมา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r=0.818) และคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X_2) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Y_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r=0.335)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลซึ่งผู้บริหารจะต้องสนใจใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลควรมีทักษะที่จำเป็น คือ ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative thinking skills) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหาร

สถานศึกษาต้องหมั่นฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญจนกลายเป็นทักษะพื้นฐานในการพัฒนานวัตกรรมของสถานศึกษาดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปสู่นวัตกรรมนั้นผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative leader) พัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของตนเองครูและผู้เรียนในสถานศึกษา เพื่อจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเพื่อให้มีคุณลักษณะของผู้นำทำให้ตนเองสามารถปฏิบัติงานได้โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของภิรญา สายศิริสุข (2561: 75-76) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตปัญจภาคี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 โดยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านการมีจริยธรรมและตรวจสอบได้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของณิชาภา สุนทรไชย, เชวงศักดิ์ พฤกษเทเวศและประยุทธ ชูสอน (2561: 67) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ บริพัฒน์ สารผล (2565) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ปาริฉัตร นวนทอง และตรัย ภูมินทร์ ตรีตรีศวร ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาต้องมีการปรับตัว มีการอำนวยความสะดวก กระตุ้นสร้างสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้มีการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วางแผนความคิดอย่างเป็นระบบร่วมกันกำหนดความต้องการและเป้าหมายของสถานศึกษามีการจัดโครงสร้างที่ชัดเจน การแบ่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ เปิดโอกาสให้ครูได้ทำงานตรงตามความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิด วิรัช สงวนวงศ์วาน (2559, น.157-158) ที่ได้กล่าวไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นองค์การที่มีการพัฒนาความสามารถเพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่องในทุกสถานการณ์ โดยเน้นให้บุคลากรได้รับ

ความรู้ใหม่ ๆ มีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย นำมาประยุกต์การทำงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล รูปแบบองค์การเน้นการทำงานเป็นทีม มีความคล่องตัว ได้รับมอบอำนาจในการทำงานด้วยดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติ สอดคล้องกับ นายคณิศร ผู้มีทรัพย (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14 จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัย พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ด้านความรอบรู้ของบุคคล ด้านการเรียนรู้กันเป็นทีม ด้านการคิดอย่างเป็นระบบด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และ ด้านรูปแบบทางความคิด สอดคล้องกับ เขมนิจ บุญสาลี (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ด้านความรอบรู้แห่งตน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และด้านการมีแบบแผนความคิดอ่าน สภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดมีผู้นำองค์การที่ดีและมีวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมความสามัคคีร่วมมือของคนในองค์การ นุชนาถ จันทร์บัว (2564) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พรทิวา วันตา (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง องค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า มีระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในกระบวนการทำงานผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน เพื่อหาเสนอแนวทางวิธีการปฏิบัติงานและวิธีแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน สื่อสารกันเพื่อให้เกิดความชัดเจน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Senge (1990 อ้างอิงใน จิติมา วรรณศรี 2564, น. 151-154) กล่าวว่าด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เป็นการนำเสนอหรือชี้แจงเกี่ยวกับมุมมองที่แตกต่างกันเพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมและเกิดผลดีมากที่สุดเพื่อประกอบการตัดสินใจ โดยการตั้งใจฟังหรือฟังอย่างเข้าใจ

ความคิดและความรู้สึกของผู้พูด สมาชิกเรียนรู้จากกันและกัน แม้ว่าจะมีมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งเมื่อทีมงานเกิดการเรียนรู้ก็ส่งผลให้องค์การเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษดา ชาญรบ (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเป็นองค์การแห่งการเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ นุสรา คำผัด (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม อยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถใช้กระบวนการ กลวิธี แนวทางต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลหรือแรงจูงใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติงานตามกรอบแนวทางที่วางไว้ ส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องแสดงภาวะผู้นำในทุก ๆ เรื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษา ส่งผลให้กิจกรรมหรือการดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษามีกระตุ้นและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน ให้สมาชิกในองค์การแลกเปลี่ยนรู้กันอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา สนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญอยู่เสมอ และได้นำความรู้มาแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดกับครูท่านอื่น ทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันทำให้สมาชิกในสถานศึกษารู้สึกเป็นส่วนสำคัญขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ นายคณิศร ผู้มีทรัพย์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14 จังหวัดภูเก็ต พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ใน

ระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปารวี บุญเพชร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .738 ไพฑูรย์ ศิริบูรณ์ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถาศึกษา คือด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรมด้านการสร้างแรงจูงใจและด้านการมีความคิดสร้างสรรค์โดยตัวแปรทั้ง 5 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ร้อยละ 72.60 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และเห็นคุณค่าของนวัตกรรม มีกลยุทธ์ในการสร้างหรือการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ สร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาคิดค้นนวัตกรรมในการพัฒนางานหรือแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ จะส่งผลให้องค์กรพัฒนาไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ แต่หากการที่ผู้บริหารขับเคลื่องเพียงคนเดียวประโยชน์จะไม่ได้เกิดขึ้น ทั้งนี้ความร่วมมือกัน เพื่อมุ่งไปตามวิสัยทัศน์ จะทำให้สถานศึกษาพัฒนาไปจนถึงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เขมนิจ บุญสาลี. (2564). *กลยุทธ์การพัฒนาการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc

คณิศร ผู้มีทรัพย์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14 จังหวัดภูเก็ต* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546), *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

ธีรพงษ์ กาญจนสกุล. (2564). *คุณลักษณะผู้บริหารยุคใหม่ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กรศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc

บริพัฒน์ สารผล. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis

ปารวี บุญเพชร์1 เกจ็กนกเอื้อวงศ์2และชูชาติพ่วง สมจิตร์3. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.

ปาริฉัตร นวนทอง1*และตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร2. (ม.ป.ป.). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่). ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.

พิมพ์พิไล เหล่าพิมพ์. (2564). *ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. ThaiJo. https://so06.tci-haijo.org/index.php

ไพฑูรย์ ศิริบูรณ์1 และยุวธิดา ชาปัญญา2. (ม.ป.ป.). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. ThaiLIS. https://tdc.thailis.or.th/tdc

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน.* กรุงเทพฯ: ครุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2547). *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

THE RELATIONSHIP BETWEEN USING POSITION POWER OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE TEACHER TEAMWORK UNDER SUKHOTHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]สุกัญญา พรมนวม และ [2]ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์

[1]Sukunya Promnuam and [2]Tipparat Sittiwong

[1]มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

[1]Naresuan University, Thailand

[1]Sukunyap65@nu.ac.th, [2]s_ Tipparat@hotmail.com

Received: May 19, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 367 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในแต่ละกลุ่มอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วน

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment corelation coefficient) ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้อำนาจตามกฎหมาย รองลงมา คือ ด้านการใช้อำนาจการบังคับ และด้านการใช้อำนาจจากข้อมูล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการใช้อำนาจการให้รางวัล 2) การทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเป้าหมายของทีม รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง (r = .628**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ; การทำงานเป็นทีมของครู

Abstract

The objective of this research is to investigate the relationship between the exercise of power based on the position of school administrators and teamwork among teachers under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2. The sample of this research consists of 367 school administrators and teachers under Sukhothai Primary Educational Service Area Office2, in the academic year 2023, selected through stratified random sampling based on the proportion of educational administrators and teachers in each district. The data collection tool used in this research is a questionnaire. The statistics used for analyzing the data were mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.The results of this research were as follow: 1) The exercise of power based on the position of school administrators under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2 was at the highest level in the overall. In the specific terms, it was found that the aspect with the highest mean is legitimate power, followed by coercive power, while the aspect with the lowest mean is the

power of reward. 2) Teamwork among teachers under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2 in overall was at the highest level and in separate aspects as written in descending order: team goals, participation and communication 3) The relationship between the exercise of power based on the position of school administrators and teamwork among teachers under Sukhothai Primary Educational Service Area Office 2, was positive at the quite high level at the significance level of .01.

Keywords : The exercise of power according to the position of administrators, teamwork among teachers.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดรับซึ่งกันและกันทั้งระบบโดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา , 2544, น.15-18) ในการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ ทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการปัจจัยด้านต่าง ๆ ให้มีการพัฒนาทั้งระบบนั้น สถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557:7) โดยบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นตัวกลางทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำ และเป็นผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเป็นบุคคลที่มีพลังอำนาจสามารถสั่งการหรือทำให้บุคคลอื่นทำตามวัตถุประสงค์ที่ตนเองต้องการได้

อำนาจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในองค์การที่มีความจำเป็นต่อการบริหารและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อำนาจของผู้บังคับบัญชามักมาพร้อมกับหน้าที่ โดยตำแหน่งที่เป็นทางการ ทำให้ผู้นำหรือบังคับบัญชาสามารถเป็นผู้ตัดสินใจในขอบเขตของงานในหน้าที่นั้นๆ ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้ในองค์การ ผู้นำอาจจะใช้

อำนาจหน้าที่ของตนให้มีผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้หลายวิธีด้วยกัน แต่ที่สำคัญคือผู้นำจะต้องพิจารณาว่าควรจะใช้อำนาจหน้าที่ของตนต่อผู้ใต้บังกับบัญชาแบบไหนจึงจะเหมาะสมอำนาจหน้าที่ที่ใช้ควรจะเป็นเท่าใด ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะบังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพของการบริหารและสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย ผู้นำจำเป็นต้องใช้อำนาจเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์การสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ จึงจะถือได้ว่าผู้นำได้ใช้อำนาจให้เป็นประโยชน์ต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ อำนาจจึงเป็นเครื่องวัดความเป็นผู้นำ (Key and Case, 1990) เนื่องจากไม่มีใครที่สามารถเป็นผู้นำอย่างแท้จริงได้โดยปราศจากความสามารถที่จะมีอำนาจและอิทธิพลเหนือคนอื่น และถ้าใครมีความสามารถที่จะปกครองคนอื่นได้ เขาก็จะมีศักยภาพอย่างแท้จริงสำหรับความเป็นผู้นำ (บงกชมาศ เอกเอี่ยม, 2563:155)

อำนาจจากตำแหน่งเป็นอำนาจที่ผูกติดกับตำแหน่งหน้าที่การงานซึ่งจะระบุทั้งอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน โดยผู้ครองตำแหน่งจะมีอำนาจและสิทธิอันชอบธรรมในการใช้อิทธิพลหรือการออกคำสั่งโดยชอบธรรมให้ลูกน้องต้องปฏิบัติตาม เช่น มีสิทธิโดยชอบในการออกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงาน การมอบหมายงานให้แต่คนรับผิดชอบ และการควบคุมดูแลให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมาย อำนาจทางการยังรวมถึงสิทธิของบุคคลนั้นที่จะควบคุม กำกับ ดูแลการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินงบประมาณ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และทรัพยากรอื่น ๆ ตามที่ระบุในอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งนั้น (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548 อ้างอิงในบงกชมาศ เอกเอี่ยม 2563 :159-161)

การทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้นำในยุคปัจจุบัน ที่การทำงานต้องการความคล่องตัวในการปฏิบัติ มีความยืดหยุ่น ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ควบคู่กับการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำจึงต้องมีศิลปะในมองเรื่องราวในมิติต่างๆ อย่างรอบด้านและเข้าใจองค์การเพื่อให้สมาชิกในองค์การได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่การทำงานต้องอาศัยความรู้ ความสามารถและศักยภาพของบุคลากรที่หลากหลาย ด้วยการแสวงหากลยุทธ์และทรัพยากรมาสนับสนุนในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย (เดชวิทย์ นิลวรรณ 2557: 111) การทำงานเป็นทีมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทีมและผู้นำทีม ซึ่งมีความสำคัญต่อกิจกรรมในการปฏิบัติงานในลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ผู้นำที่ดีจะมาจากผู้ตามที่ดี ที่ร่วมกันในการทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จ หากบรรยากาศความสัมพันธ์ในทีมงานเป็นไปด้วยดี การทำงานร่วมกันก็จะเป็นไปด้วยความราบรื่น เกิดความร่วมมือและการช่วยเหลือกันในการทำงาน มีความไว้วางใจกันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน นำไปสู่ความเคารพนับถือและความศรัทธา อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงเราต้องสวมบทบาททั้งผู้นำและผู้ตามในเวลาเดียวกัน แต่ต่างสถานการณ์กัน

ออกไป เนื่องจากเรามีผู้ที่เป็นหัวหน้าคือผู้ที่มีตำแหน่งใหญ่กว่าและลูกน้องซึ่งต้องคอยดูแล ด้วยเหตุนี้ผู้นำจึงต้องสวมทั้งสองบทบาทให้เหมาะสม จึงต้องเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม การสร้างความสัมพันธ์ในทีมงาน รูปแบบของผู้ตาม ความกล้าของผู้ตาม กลยุทธ์การเป็นผู้ตามที่มีประสิทธิผลและการพัฒนาศักยภาพของผู้ตาม เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างราบรื่น (เดชวิทย์ นิลวรรณ 2557: 93)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับ ดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการจัดการศึกษาในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง และอำเภอศรีนคร รวมสถานศึกษา จำนวน 162 โรงเรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสิ้น 1,421 คน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะทำงานให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำและอำนาจในการบริหารงานที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่ามีจุดอ่อนที่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของบุคลากรตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และนอกจากนี้ยังพบจุดอ่อนเรื่องวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับน้อย

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนหนึ่งยังใช้อำนาจการบริหารงานไม่เหมาะสมกับอำนาจที่ได้รับ ปัญหาเหล่านั้นอาจส่งผลกระทบกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูได้ ดังนั้นผู้บริหารควรแสวงหาแนวทางการใช้อำนาจที่เหมาะสมเพื่อให้ครูได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความเหมาะสมกับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันที่การทำงานต้องอาศัยการใช้อำนาจในการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการหาแนวทางในการพัฒนาการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การทำงานเป็นทีมของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2566 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 85 คนและครู จำนวน 1,259 คน รวมทั้งสิ้น 1,344 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ปีการศึกษา 2566 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 607–610) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยใช้กลุ่มอำเภอของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ได้จำนวนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน และครู จำนวน 297 คน รวมทั้งสิ้น 367 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาและการทำงานเป็นทีมของครู ตามที่ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ โดยจำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

1. การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1.1 อำนาจตามกฎหมาย

1.2 อำนาจการให้รางวัล

1.3 อำนาจการลงโทษ

1.4 อำนาจจากข้อมูล

2. การทำงานเป็นทีมของครู ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

2.1 เป้าหมายของทีม

2.2 การมีส่วนร่วม

3. การติดต่อสื่อสาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และกลุ่มอำเภอ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 2 ดังนี้ 1) อำนาจตามกฎหมาย 2) อำนาจการให้รางวัล 3) อำนาจการลงโทษจำนวน 4) อำนาจจากข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ดังนี้ 1) เป้าหมายของทีม 2) การมีส่วนร่วม 3) การติดต่อสื่อสาร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation coefficient) แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านการใช้อำนาจตามกฎหมาย พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสั่งให้กระทำการใดๆ ตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารกำหนดขอบเขต และแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ราชการไว้เป็นมาตรฐาน

1.2 ด้านการใช้อำนาจการให้รางวัล พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไข กรณีที่ครูทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจให้ครูเห็นความสำคัญของการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจ

1.3 ด้านการใช้อำนาจการบังคับ พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารแจ้งให้ ครู ทราบระเบียบ วินัย ข้อบังคับของทางราชการ และบทลงโทษเมื่อกระทำความผิด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการกำหนดแนวทางในการพิจารณากำหนดโทษภายในองค์กรในทิศทางหรือมาตรฐานเดียวกัน

1.4 ด้านการใช้อำนาจจากข้อมูล พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ติดตามข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของครู และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสนับสนุนข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อการทำงานของครู

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของครูโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

2.1 ด้านเป้าหมายของทีม พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คณะครูมีความมุ่งมั่นในการทำงานบรรลุเป้าหมายของทีมและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะครูมีเป้าหมาย ภารกิจงานที่ทุกคนมีความเข้าใจถูกต้องตรงกัน

2.2 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คณะครู ร่วมกันตรวจสอบ การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขต่าง ๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ คณะครูร่วมกันในการดำเนินงาน วางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหาในการทำงานเป็นทีม

2.3 ด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะครูสร้างความร่วมมือและแรงจูงใจในการทำงานให้สำเร็จ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะครูกล้าแสดงความคิดเห็นที่มีต่อการทำงานของทีมงานอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับการทำงานเป็นทีมของครู (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับความสัมพันธ์สูง (r_{XY} = .628**) เมื่อพิจารณารายคู่ พบว่า การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการใช้อำนาจตามกฎหมาย (X_1) กับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านการติดต่อสื่อสาร (Y_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .768) รองลงมาการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการใช้อำนาจตามกฎหมาย (X_1) กับกับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านการมีส่วนร่วม (Y_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .706) และคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการใช้อำนาจการบังคับ (X_3) กับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านเป้าหมายของทีม (Y_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .367)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้อำนาจตามกฎหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอำนาจตามกฎหมายเป็นอำนาจที่ผูกติดกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่เป็นทางการ ซึ่งจะระบุทั้งอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะมีอำนาจซึ่งรวมถึงสิทธิอันชอบธรรมในการใช้อิทธิพลในกระบวนการปฏิบัติงานต่อพฤติกรรมของคณะครู

ด้วยการออกคำสั่งโดยชอบให้คณะครูต้องปฏิบัติตาม และการควบคุมดูแลพฤติกรรมการทำงานของคณะครูให้ไปในทิศทางที่ต้องการ อำนาจตามกฎหมายยังรวมถึงสิทธิของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะควบคุม กำกับ ดูแลการใช้ทรัพยากรต่างๆ ตามที่ระบุในอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังที่ นิตยา แสนใจกล้า (2548 : 76 อ้างอิงใน วันเพ็ญ ธูปอินทร์ 2556 :1) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพกล่าวคือ ให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว และประหยัด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงานที่ดีย่อมเป็นบุคคลที่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน จึงเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการจัดภารกิจ เพราะการปฏิบัติงานที่ขาดประสิทธิภาพส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้อำนาจของผู้บริหาร ซึ่งต้องใช้อำนาจในการตัดสินใจสั่งการ ควบคุม ดูแล ชี้แนะ บำรุงขวัญและกำลังใจให้บุคลากร และผู้ร่วมงาน ให้มีความกระตือรือร้น สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การใช้อำนาจตามตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การใช้อำนาจการให้รางวัล พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการยกย่องชมเชย มอบเกียรติบัตรให้สำหรับครูที่ประสบความสำเร็จ มีการให้การสนับสนุนผู้มีความสามารถให้มีความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และส่งเสริมครูให้มีโอกาสเลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือนด้วยความยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้การใช้อำนาจการให้รางวัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 อยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550) กล่าวว่า อำนาจในการให้รางวัลนอกจากเป็นการควบคุมทรัพยากรอย่างหนึ่งของผู้บริหารแล้ว ยังเป็นสิ่งกระตุ้นต่อกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ว่าหากปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายบังเกิดผลดี ก็มีโอกาสจะได้รับสิ่งตอบแทนเป็นรางวัล จึงมีลักษณะคล้ายการสัญญาแบบหนึ่ง ดังนั้นเมื่อไรก็ตามที่ผู้ใช้อำนาจแบบนี้ไม่สามารถปฏิบัติตามที่เคยสัญญาไว้ หรือไม่อาจให้สิ่งตอบแทนได้ เมื่อนั้นก็จะเกิดการเสื่อมความเชื่อถือที่มีต่อตัวผู้บริหารลงและอำนาจการให้รางวัลก็จะลดความหมายไปด้วย

2. การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเป้าหมายของทีม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษา ทุกคนเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการทำงานที่ ชัดเจนมีเป้าหมาย ทุกคนมีความเข้าใจภารกิจงานที่ถูกต้องตรงกัน ทุกคนมีความมุ่งมั่นให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของทีม การมุ่งให้ทุกคนในทีมงานช่วยกัน ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ตรงตามเป้าหมาย หรือบรรลุ

วัตถุประสงค์ของทีม สอดคล้องกับงานวิจัย สอดคล้องกับจินดาพร นพนิยม (2555: 62-68) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากได้แก่ การยอมรับนับถือ การมีเป้าหมายเดียวกัน การมีปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการสื่อสารอย่างเปิดเผย ตามลำดับ สอดคล้องกับ ชาฤนี เหมือนโพธิ์ทอง (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการมีเป้าหมายเดียวกัน และสอดคล้องกับอนุวัฒน์ ทัศบุตร (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถนศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การทำงานเป็นทีมของครู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การติดต่อสื่อสาร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก คณะครูมีการรับฟังปัญหาการทำงานของผู้ร่วมงานที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ พร้อมที่จะร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีการสนับสนุนให้ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน อีกทั้งคณะครูได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ร่วมงานอย่างเปิดเผยและทั่วถึงกัน ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา วิชชุกรอิงครัต (2553) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดกล้องกับงานวิจัยของ จินดาพร นพนิยม (2555, หน้า 51) ได้ทำการศึกษาการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตาพระยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การมุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 นั้น ทำให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางมายังสถานศึกษาโดยตรง รวมทั้งให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์กระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ และให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)สอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินรัตน์ ปัญญาวงศ์ (2552) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ผลการวิจัย พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร ว่องสุนทร (2556) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทตรา เพลียหาญ (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นอำนาจที่ผูกติดกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่เป็นทางการ ซึ่งจะระบุทั้งอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะมีอำนาจ ซึ่งรวมถึงสิทธิอันชอบธรรมในการใช้อิทธิพลในกระบวนการปฏิบัติงานต่อพฤติกรรมของคณะครู ด้วยการออกคำสั่งโดยชอบให้คณะครูต้องปฏิบัติตาม และการควบคุมดูแลพฤติกรรมการทำงานของคณะครูให้ไปในทิศทางที่ต้องการ และสนับสนุนให้ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน สนับสนุนข้อมูลเพื่อตอบสนองต่อการทำงานของครู และใช้

ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ เพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุงการดำเนินการของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้สามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อการทำงานเป็นทีมให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545).* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กฤษฎา เจตน์จำนงค์. (2563). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3.* วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 8(1), 61-75.

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ : แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

ชานน ตรงดี. (2551). *"ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการทำงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองกาย."* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546), *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

เดชวิทย์ นิลวรรณ. (2558). *ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2553). *การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา.* สหธรรมมิก กรุงเทพฯ

บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2563). *ภาวะผู้นำกับการบริหารองค์การและชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บุษยา วีรกุล. (2558). *ภาวะผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพิ่มสุข อนันต์มั่งคั่ง. (2560). *การศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนมารีวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : ,มหาวิทยาลัยบูรพา. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ (Leadership).* บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด.

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2549). *การทำงานเป็นทีม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ

ศิรินรัตน์ ปัญญาวงศ์. (2552). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). *ภาวะความเป็นผู้นำ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท ส.เอเซียเพรส (1989) จำกัด.

สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม. (2563). *การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY WITH THE PERFORMANCE OF TEACHERS AND EDUCATIONAL PERSONNEL UNDER THE JURISDICTION OF PHICHIT SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]สิริพรชัย ทับจีนธัญนพ และ [2]สกลธ์ชัย ชะนูนันท์

[1]Siripornchai Tabjeentunnop and [2]Sakonchai Chanunun

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]natza008@gmail.com

Received: May 20, 2024; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาระดับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน

[1] นักศึกษา สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการบริหารจัดการองค์การและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือด้านแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ได้แก่ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล กับความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับสูง รองลงมา ได้แก่ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล กับ มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ กับมีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the skills of school administrators in the 21st century under the Phichit Secondary Educational Service Area Office 2) to study the performance efficiency of teachers and educational personnel. Under the Phichit Secondary Educational Service Area Office 3) to study the relationship between the skills of school administrators in the 21st century and the performance of teachers and educational personnel. Under the jurisdiction of Phichit Secondary Educational Service Area Office. The research results can be summarized as follows: 1) Results of the study of educational institution administration skills in the 20th century. Under the jurisdiction of Phichit Secondary Educational Service Area Office Overall, it is at a high level. When considering each aspect, it was found that The aspect with the highest average was the aspect with the highest average: organizational management skills and

human relations skills were at a high level, followed by technological skills and digital use were at a high level. And the aspect with the lowest average was communication skills at a high level. 2) Results of the analysis of opinions regarding the performance of teachers and educational personnel. Under the Secondary Educational Service Area Office, the overall level is at the highest level. When considering each aspect, it was found that The aspect with the highest average is the aspect with the highest average, which is the aspect of knowledge and ability at the highest level, followed by the aspect of motivation to work at the highest level. And the side with the lowest average is the moral side. Ethics are at a high level. 3) Results of the analysis of the relationship between the skills of school administrators in the 21st century and the performance of teachers and educational personnel. Under the jurisdiction of Phichit Secondary Educational Service Area Office Overall, there is a positive relationship with statistical significance at the .01 level of significance, which is high. When considering each area, it was found that the areas with the highest correlation were technological skills and digital use. with knowledge and ability is at a high level, followed by skills in technology and digital use, and morality and ethics are at a high level The aspect with the lowest correlation was interpersonal skills and morality and ethics at a moderate level..

Keywords: the skills of school administrators in the 21st century, Results of the analysis of opinions regarding the performance of teachers and educational personnel

บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 การศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญที่เข้ามามีบทบาท ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องแข่งขันและยืนหยัดบนเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่างๆทั่วโลกจึงได้ให้ความสำคัญพร้อมทั้งทุ่มเททรัพยากรต่างๆในการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศให้มีความสามารถพัฒนาขีดจำกัดและมีศักยภาพ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศต่าง ๆ ของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ จุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การอบรม การฝึกปฏิบัติ การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง

ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปัจจัยที่เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

ทักษะของผู้บริหารมีบทบาทและความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูและองค์กรทุกประเภท กล่าวคือ ช่วยสนับสนุนวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ขององค์กรได้ รวมทั้งสามารถใช้เป็นกรอบในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ เช่น ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การเลื่อนระดับ ปรับตำแหน่งงาน การโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่งานการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการบริหาร ผลตอบแทน เป็นต้น สถานศึกษาจะดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือด้อยคุณภาพนั้น ผู้บริหารเป็นตัวขับเคลื่อน ในการทำงานพัฒนางานในสถานศึกษาให้ก้าวไปข้างหน้าหรือหยุดอยู่กับที่ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญอย่างยิ่งในการทำงาน ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารไม่เพียงแต่มุ่งเน้นแต่ผลงานด้านการบริหารงานภายในสถานศึกษาให้ดีเด่นอย่างเดียว แต่ต้องมองครูและบุคลากรภายในองค์กรของตนเองว่าเป็นเช่นไร มีความสุขในการทำงานหรือไม่อย่างไร ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานมีมากน้อยเพียงใด ตัวผู้บริหารไปสร้างภาวะกดดันให้กับครูหรือไม่ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องเล็งเห็นทุกเรื่อง (ปรียาพร) ปัจจุบันทักษะของผู้บริหารที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้น่าจะเกิดปัญหา ซึ่งจะเห็นจากการศึกษาของ Roland Barthes ได้พบว่า ครูเสียความมั่นใจในตนเองในการสร้างคุณภาพสถานศึกษา โดยครูมีความรู้สึกว่าไม่ได้รับการชื่นชม รู้สึกว่าตนทำงานหนักมากเกินไป ไม่ได้รับการยอมรับว่าตนเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ไม่ได้รับการสนับสนุนเพียงพอ ขาดการเสริมขวัญกำลังใจ และรู้สึกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพนั้นยากขึ้นทุกวัน Roland Barthes (1967) ในด้านความรู้สึกของครูไทยนั้นไม่ต่างไปจากข้อมูลของ Roland Barthes ซึ่งปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของคนไทยอยู่ในระดับน่าเป็นห่วงความรู้ ความสามารถของเด็กไทย โดยเฉลี่ยลดลงในด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผลการแก้ปัญหา การริเริ่มสร้างสรรค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งทางด้านนิสัย ใฝ่เรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม

จากข้อมูลข้างต้น จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาจากทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในตัวผู้บริหารเองที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้นั้น ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และส่งผลเสียต่อคุณภาพการศึกษาจะทำให้รู้แนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของครู และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างถูกต้อง

ประสิทธิภาพของโรงเรียน นั้นจะมาจากประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา เกิดจากปัจจัยการบริหารโรงเรียนที่ดี มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน โรงเรียนที่มีการบริหารที่ดี กล่าวคือ มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม มีความพร้อม ในด้านทรัพยากรต่าง ๆ เอกสาร สื่อวัสดุ อุปกรณ์

เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณเพียงพอและมีทรัพยากรมนุษย์ที่พร้อมเพรียง ย่อมส่งผลให้ การบริหารงานโรงเรียนตามขอบข่ายงานที่ได้รับจากการกระจายอำนาจไม่ว่าจะเป็น งบประมาณ บุคคล วิชาการ และการบริหารทั่วไป มีประสิทธิภาพประสิทธิผลตามเป้าหมายที่โรงเรียนได้วางไว้ เมื่องานตามขอบข่ายที่วางไว้มีประสิทธิภาพได้ประสิทธิผล ก็ย่อมส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน โดยส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะ ในด้านต่าง ๆ สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งเห็นคุณค่าของการดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในสังคมที่มีการ เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (พิมพรรณ สุริโย, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ คิดค้นแสวงหากลยุทธ์การบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนพัฒนารูปแบบการทำงาน ให้ความสำคัญกับผู้ปฏิบัติงานทั้งในและนอกองค์การในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีการมีคุณสมบัติของผู้นำการเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสารและเทคโนโลยี การเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการ เป็นต้นแบบที่ดี เป็นนักสร้างพลังสร้างแรงบันดาลใจเชิงบวก สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งประสิทธิผล ให้ความสนใจฝักใฝ่ในเรื่องศาสตร์ทางการสอนที่มีคุณภาพเหมาะสม และต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการเร่งส่งเสริมและพัฒนาการสอนของครู ปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาควบคู่ไปกับการส่งเสริมสนับสนุนให้กับครูผู้สอนพัฒนาทักษะใหม่ ๆ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะสำคัญของผู้บริหารที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ในการวางแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาการศึกษาในรูปแบบใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงความสัมพันธ์ (Correlation Research) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และ บุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปีการศึกษา 2566 จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 30 โรงเรียน จำนวน 1,370 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970:608) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ แนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ และ สรุปเป็นทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็น 5 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสื่อสาร

2) ทักษะการบริหารจัดการองค์การ 3) ทักษะด้านความคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ 4) ทักษะทางเทคโนโลยี 5) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ ความสามารถ 2) ด้านแรงจูงใจในการทำงาน 3) ด้านมีคุณธรรม จริยธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามทฤษฎีการวัดเจตคติของลิเคิร์ท (Likert. 1993: 247) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ตำแหน่ง ลักษณะเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check List)

3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 38 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert, 1976)

3.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert, 1976)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบสอบถามระดับความคิดเห็นที่มีต่อทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบสอบถามระดับความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาพิจิตร ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ได้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวม รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับและอันดับความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวม

ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	N = 302		ระดับ	อันดับ
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ทักษะการสื่อสาร	4.42	0.66	มาก	5
2. ทักษะการบริหารจัดการองค์การ	4.46	0.59	มาก	1
3. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	4.44	0.69	มาก	4
4. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	4.45	0.62	มาก	3
5. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.46	0.64	มาก	2
รวม	4.45	0.64	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการบริหารจัดการองค์การและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46) รองลงมาคือทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวม

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรในภาพรวม

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา	N = 302		ระดับ	อันดับ
	$\overline{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้ ความสามารถ	4.56	0.56	มากที่สุด	1
2. ด้านแรงจูงใจในการทำงาน	4.54	0.57	มากที่สุด	2
3. ด้านมีคุณธรรม จริยธรรม	4.53	0.55	มากที่สุด	3
รวม	4.54	0.56	มากที่สุด	

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.54) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) รองลงมาคือด้านแรงจูงใจในการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$)= 4.54) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.53)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรโดยรวม

ตัวแปร	ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$)		
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy})	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทางความสัมพันธ์
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา (Y)	.666**	สูง	บวก

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .01 อยู่ในระดับสูง (r_{xy} = .666**)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ทักษะด้านการสื่อสารทักษะด้านการบริหารจัดการองค์การทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ น่าจะเป็นเพราะผู้บริหารควรมีความสามารถในการคิดเพื่อเข้าใจในภาพรวมของการปฏิบัติงาน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาผู้บริหารจะต้องคิดอย่างมีกลยุทธ์สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสนองต่อเป้าหมายพันธกิจของการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลประสบผลสำเร็จสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1987 : 72 - 73) กล่าวถึงแนวคิดว่า ผู้บริหารที่จะบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยทักษะการบริหารประกอบด้วยทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะที่ผู้บริหารต้องเข้าใจวิธีการกระบวนการวิธีดำเนินการและเทคนิคด้านการศึกษา ทักษะด้านเทคนิคเป็นเทคนิคที่ครอบคลุมถึงความรู้เฉพาะด้านทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยคำนึงถึงบุคคลและการทำงานร่วมกันในกลุ่มบุคคลโดยต้องเห็นคุณค่าความสำคัญของบุคคลมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและทักษะด้านการคิดรวบยอด (Conceptual Skills) เป็นความสามารถของผู้บริหารในการมองภาพรวมขององค์กร ทักษะนี้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของแต่ละองค์ประกอบของสถานศึกษาสอดคล้องกับเดรค และโร (Drake and Roe. 2003 : 29 – 30) กล่าวเพิ่มเติมจากทักษะพื้นฐานทั้ง 3 ด้านของ แคทซ์ (Katz) โดยเสนอว่าทักษะที่จำเป็นประกอบด้วยทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) คือ ความสามารถและความชำนาญเชี่ยวชาญกิจกรรมเฉพาะทางมีความคล่องแคล่วในวิธีการใช้เครื่องมือและเทคนิคต่างๆในการทำกิจกรรม เพื่อผลสำเร็จของงานโดยสามารถชี้แนะและแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ ทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการทำงานกับปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์สร้างพลังแห่งการทำงานร่วมกันของทีมงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) คือ ความสามารถในการประสานสิ่งต่างๆเข้าด้วยกัน และสามารถมองเห็นภาพรวมขององค์กรมองเห็นความสัมพันธ์ของงานต่างๆ ในองค์กรและเข้าใจการเปลี่ยนแปลงรวมถึงสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต ที่จะส่งผลกระทบต่อองค์กรได้ ความสอดคล้องกับ ดูบริน (Dubrin. 2012 : 17 – 19) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องมีทักษะ

ในด้านเทคนิคซึ่งสัมพันธ์กับความเข้าใจและความสามารถในการทำกิจกรรมเฉพาะทาง ในเรื่องวิธีการกระบวนการขั้นตอนและเทคนิคต่างๆดังนั้นทักษะด้านเทคนิคจึงเป็น Hard skill ซึ่งสามารถยกระดับการบริหารได้

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านความรู้ ความสามารถ ด้านแรงจูงใจในการทำงาน และ ด้านมีคุณธรรมจริยธรรม น่าจะเป็นเพราะหลักของคุณธรรมจริยธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติตนของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นความดีซึ่งคน ควรมีประจำตนและหน้าที่ที่บุคคล ควรประพฤติซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีความ ยุติธรรม และความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้การทำงาน รวมถึงการสื่อสารที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ ยนต์ ชุ่มจิต (2553 : 76-83) กล่าวถึงจริยธรรมซึ่งหมายถึง ครูต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการอบรม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักอีกประการหนึ่งของความเป็นครูสอดคล้องกับ กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2556 : 89) กล่าวถึงการทำงานที่อาศัยการสื่อสาร จะมีประสิทธิภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างแต่ที่สำคัญก็คือเรื่องของคุณธรรมความจริงใจความปรารถนาดีและความมีน้ำใจต่อกัน สอดคล้องกับราชกิจจานุเบกษา (2562 : 19 – 20) กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรมคือการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าความสามารถของผู้บริหารในการมองภาพรวมและเห็นความสำคัญ ของงานส่วนต่างๆรวมถึงสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาในอนาคตมีความคิดที่กว้างไกลรอบคอบและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการเมืองสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการคิดเพื่อเข้าใจในภาพรวมของการปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องคิดอย่างมีกลยุทธ์สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสนองต่อเป้าหมายพันธกิจของการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จสูงสุด สอดคล้องกับอารียา ศิริบุญยะประสิทธิ์ (2554 : 76-77) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรีพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สอดคล้องกับ โมสทาฟ ฮาบิป ฟาร์ซัด และ

นาฮิด (Afshari Mostafia, Hostafa Habib, Qafouri Farzadand Jabari Nahid. 2012 : 388 – 394) ได้ศึกษาเรื่องทักษะการบริหารจากทฤษฎีของแคทซ์ (Katz) ผลการศึกษาพบว่า ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิค มีความสำคัญตามลำดับโดยการศึกษาครั้งนี้ยังได้ศึกษาความสำคัญของหัวข้อย่อยในทักษะแต่ละด้าน ผลการศึกษาพบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอดของผู้บริหารในแต่ละหัวข้อย่อยมีความแตกต่างอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ความมีวินัย การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และวางแผน และสอดคล้องกับกมลรัฐ อินทรทัศน์ (2556 : 89) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลในการทำงานมีประสิทธิภาพไว้ 5 ข้อได้แก่ 1) การทำตัวให้เป็นคนงานที่ดี 2) การรักษามารยาทและระเบียบในที่ทำงาน 3) การสร้างบรรยากาศสดใสในที่ทำงาน 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดี 5) การสื่อสารในองค์กรดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรภายในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถแรงจูงใจในการทำงานและมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะและบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในประเด็นย่อย ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะในการแนะนำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีความเข้าใจลักษณะงานและมีการวางแผนในการบริหารสถานศึกษาได้ประสบความสำเร็จ และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาเพื่อให้การปฏิบัติงานตามบรรลุเป้าหมาย และพันธกิจของสถานศึกษาได้

เอกสารอ้างอิง

กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2556). *เทคโนโลยีสารสนเทศและทฤษฎีการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542* (และแก้ไขเพิ่มเติม 2545,2553). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.

“ข้อบังคับ คุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ฉบับ ที่ 4 พ.ศ. 2562, ” (19 เมษายน 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 19-20.

ชริกา ไชยเดช. (2565). *สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.* วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 4(11).

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*, กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ

พิมพรรณ สุริโย. (2557). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับสภาพการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1.*วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า,4(1), 71-77.

ยนต์ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู.* พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ : โอเดียสโตร์.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.*วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

อารียา ศิริบุญยประสิทธิ์. (2554). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Afshari Mostafa, Hostafa Habib, Qafouri Farzad and Jabari Nahid. (2012). "*Prioritzing - Managerial Skills Based on Katz's Theory in Physical* Edcation Offices of Universitics in Iran". World Applied Scienecs Journal 20, 3 (2012) : 388 – 394.

Andrew J. Dubrin. (2012). *ESSENTIALS OF MANAGEMENT*. (Mason : SouthWestern Cengage Learning, 2012). 17-19.

Katz, D. & Kahn, R. L. (1978). *The Social Psychology of Organizations*. New York : Wiley.

Katz, R. L. (2005). *Skills of an effective administrators*. Harvard Business Review, 30, 45-61.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities.* Educational and Psychological Measurement.

Likert, Renic. (1993). A Technique for the Measurement of Attitude. Chicago : Read Mc Nally.

Sergiovanni, T. J. (1987). *Leadership and Organizational/Culture : New Perspectives on Administrative* Theory and Practice. Chicago : University of Illinois.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของพนักงานในท่าอากาศยาน กรณีศึกษา ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ

FACTORS AFFECTING THE SERVICE QUALITY OF AIRPORT EMPLOYEES, CASE STUDY SUVARNABHUMI INTERNATIONAL AIRPORT

[1]วิษณุ อุทยานิก และ [2]ธงชัย จีระดิษฐ์

[1]Wissanu Uttayanik and [2]Thongchai Jeeradist

สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, ประเทศไทย

Aviation Personnel Development Institute Kasem Bundit University, Thailand

[1]Vvissanu2540@gmail.com, [2] Thongchai.jee@kbu.ac.th

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของพนักงานในท่าอากาศยานด้วยกรณีศึกษาจาก ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ รวมถึงศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการในท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ ผลการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบเป็นเครื่องมือพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30-39 ปี การศึกษาในระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท ด้านพฤติกรรมของผู้ที่ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการท่าอากาศยาน 7 ครั้งขึ้นไป เดินทางมาท่าอากาศยานโดยรถส่วนตัวและใช้บริการจอดรถภายในอาคารจอดรถ ความเห็นด้านสาธารรูปโภคได้แก่ห้องน้ำในท่าอากาศยานควรจะมีความสะอาด ถูกสุขอนามัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในท่าอากาศยานส่วนใหญ่ใช้บันไดเลื่อน

[1] นักศึกษา, สาขาการจัดการการบิน สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

[2] อาจารย์ ดร. สาขาการจัดการการบิน สถาบันพัฒนาบุคลากรการบิน มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกที่นั่งพักควรจะมีความแข็งแรงวางสัมภาระได้ การเลือกซื้ออาหารระหว่างรอขึ้น-ลงเครื่องบินโดยสาร ณ ท่าอากาศยาน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีราคาอาหารที่ 101-150 บาทการเลือกใช้สิ่งอำนวยความสะดวก จุดบริการอินเตอร์เน็ต ไวไฟ และผลการศึกษาของความพึงพอใจของผู้โดยสารแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ทั้ง 5 ด้านมีแปรผลอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงานผู้ให้บริการในท่าอากาศยานพบว่าความเห็นด้านปัจจัยคุณภาพบริการของพนักงานท่าอากาศยานแนวทางการพัฒนาท่าอากาศยานส่วนใหญ่ให้ค่าน้ำหนักไปที่การบริหารจัดการส่วนหลังบ้าน และการอบรมปัจจุบันมี 7 หัวข้อสำหรับพนักงานเข้าใหม่ได้แก่ 1.Dangerrous Goods 2. General Safety In Work Case 3. SMS 4. Human factor 5. Aviation security Awareness 6. Airside Safety 7. PDPA และยังแนะนำให้เพิ่มหัวข้อแนะนำอื่นๆ เช่นหัวข้อด้านการพัฒนาบุคลิภาพของตัวผู้ให้บริการ การฝึกอบรมด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานของแต่ละแผนก บทเรียนของการอบรม รวมไปถึงเนื้อหาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ส่วนอื่นๆ บริษัทมีการบริหารจัดการค่อนข้างดีอยู่แล้ว

คำสำคัญ: ปัจจัย; คุณภาพการบริการ; พนักงานในท่าอากาศยาน

Abstract

The purpose of this research is to study the factors affecting the service quality of airport employees through a case study conducted at Suvarnabhumi International Airport, including an examination of the behavior and needs of service users at the airport. The quantitative research results revealed that the majority of respondents were female, aged between 30-39 years, with a bachelor's degree education, and employed in private companies with an average monthly income ranging from 20,001 to 30,000 baht. Regarding airport usage behavior, most respondents reported using the airport 7 times or more, typically arriving by private car and utilizing parking services within the parking building. Comments on airport facilities indicated a preference for clean and hygienic bathrooms, widespread usage of escalators, and sturdy resting facilities capable of accommodating luggage. Regarding food choices, most respondents preferred items priced between 101-150 baht. Additionally, the study of passenger satisfaction was segmented into 5 areas, all of which exhibited a high level of variation. Qualitative research findings from in-depth interviews with airport service employees revealed that airport staff prioritize back-end management in their considerations of service quality

factors. Current employee training covers 7 topics for new employees, including Dangerous Goods, General Safety in Work Cases, SMS, Human Factors, Aviation Security Awareness, Airside Safety, and PDPA compliance. It was also recommended to include additional topics such as personality development for service providers, equipment-specific training for each department, and enhancing training content to make it more engaging. Overall, other aspects of the company were found to be well managed.

Keywords: Factors; Service Quality; Airport Staff

บทนำ

กิจการการขนส่งทางอากาศมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้ผู้รับบริการด้วยการขนส่งทางอากาศใช้ระยะเวลาในการเดินทางเร็วขึ้นหรือการขนส่งสินค้าไปรษณีย์ภัณฑ์ทางอากาศได้รวดเร็วใช้เวลาน้อยกว่าการขนส่งประเภทอื่น จึงส่งผลดีต่อการพัฒนาธุรกิจและส่งเสริมการสร้างเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (ธนากร ตรีรณภูมิ, 2560) ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมีศักยภาพดึงดูดการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก โดยคาดการณ์หลังจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ผ่อนคลายและมีแน้วโน้มดีขึ้น จะส่งผลให้จำนวนการเดินทางของผู้โดยสารที่เป็นนักท่องเที่ยวและผู้โดยสารที่เดินทางเพื่อการติดต่อทางธุรกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้อัตราก็ใช้บริการท่าอากาศยานเพิ่มมากขึ้นตามอัตราส่วนด้วย

ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ เป็นท่าอากาศยานหลักของประเทศไทย มีปริมาณการใช้บริการผู้โดยสาร และเที่ยวบินที่มากขึ้นจากเดิมที่ผ่านมาในช่วงปี พ.ศ. 2563 เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการจะลดลงกว่า 66.09% เมื่อสถานการณ์ดีขึ้นความต้องการใช้บริการจากท่าอากาศยานค่อยๆ ปรับตัวสูงขึ้นและคาดว่าปริมาณผู้ใช้บริการจากท่าอากาศยานเริ่มกลับมาสู่สถานการณ์ปกติและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมในอนาคต

จากข้อมูลคาดการณ์ความต้องการในการใช้บริการท่าอากาศยานของผู้ใช้บริการ มีแนวโน้มมากกว่าจำนวนที่ท่าอากาศยานสามารถรองรับได้หลังจากโรคระบาดโควิดดังกล่าว ถึงแม้จะมีการปรับปรุงท่าอากาศยานแล้วก็ตาม จำนวนผู้ใช้บริการก็มีแนวโน้มที่สูงกว่าการใช้บริการอยู่อีกมาก ซึ่งทำให้เกิดความหนาแน่นของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของพนักงานในท่าอากาศยาน โดยทำกรณีศึกษา ท่า

อากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ เพื่อประสิทธิภาพการให้บริการ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการตรงตามความต้องการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของพนักงานในท่าอากาศยานกรณีศึกษา ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการบินในอนาคต
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริการของพนักงานในท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้โดยสารที่ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ จำนวน 74,111,671 คน (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน), 2566) และพนักงานที่ให้บริการในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากผู้โดยสารที่ใช้บริการท่าอากาศยานจำนวน 400 คน

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจันเชิงคุณถาพ ได้แก่ พนักงานบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคระบาด แนวคิดและทฤษฎีประชากรศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม เพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และ แนวคิดด้านคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้าน

ส่วนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ใช้บริการในท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ได้แก่ จำนวนครั้งในการใช้บริการท่าอากาศยาน, ความสะอาดภายในท่าอากาศยาน, ความรวดเร็วในการให้บริการ, ความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือของพนักงาน, ทักษะการสื่อสารด้านภาษา, การตรวจวัดอุณหภูมิในการควบคุมโรค, การให้บริการจุดตรวจร่างกาย, การให้บริการที่จอดรถ, การให้บริการด้านการขนส่งสาธารณะ, การให้บริการจุดประชาสัมพันธ์ และการให้บริการด้านการป้องกันและควบคุมโรค

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ผู้ใช้บริการเสนอแนะ หรือมีความคิดนอกเหนือจากข้อคำถามที่กำหนด

3.2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และได้มีการกำหนดแบบสัมภาษณ์ โดยมีคำถามดังนี้ (1) ปัจจุบันการฝึกอบรมของ บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) เป็นอย่างไรบ้าง (2) จากการอบรมท่านคิดว่ามีด้านใดที่ควรพัฒนามากยิ่งขึ้น (3) ท่านมีข้อเสนอใดที่อยากปรับปรุงการบริการใดในท่าอากาศยาน ที่ควรจะพัฒนาให้ดีมากยิ่งขึ้น (4) หากเกิดโรคระบาดที่เกิดขึ้นในอนาคต ควรมีวิธีการจัดการอย่างไร และ (5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงท่าอากาศยาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รวบรวมได้จากแบบสอบถาม จะนำมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบไปด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการทดสอบสมมติฐานผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิง อนุมาน (Inferential Statistics) คือ สถิติ Chi-square และ Pearson Correlation coefficient เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปร (Pearson Product-moment Correlation coefficient) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามกับประสิทธิผล ของคุณภาพการบริการของผู้โดยสาร และหาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลกับประสิทธิผลของการของคุณภาพการบริการ โดยกำหนดความเชื่อมั่นระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hinkle D. E. 1998,118 อ้างถึงใน พิรันธร พัวเจริญ, 2561)

ผลการวิจัย

1. ด้านข้อมูลประชากรศาสตร์ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 238 คน รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 162 คน ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดมีอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 252 คน ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 112 คน ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท

2. ด้านพฤติกรรมของผู้ที่ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการท่าอากาศยาน 7 ครั้งขึ้นไป จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 รองลงมาใช้บริการท่าอากาศยาน 1-2 ครั้ง จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาท่าอากาศยานโดยรถส่วนตัว จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 รองลงมาใช้รถแท็กซี่ จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 รองลงมาใช้รถเช่า จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.75 รองลงมาใช้รถรับจ้าง (วินมอเตอร์ไซต์, รถตู้, รถตุ๊ก ๆ) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.75 รองลงมาใช้รถลีมูซีน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.25 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการจุดจอดรถบริเวณภายในอาคารจอดรถ 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.25 รองลงมาใช้บริการจุดจอดบริเวณประตูทางออก จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาใช้บริการจุดจอดภายนอกอาคารจอดรถ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 และใช้บริการจุดจอดรถใกล้ป้อมยาม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.25 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชอบคุณลักษณะห้องน้ำในท่าอากาศยานควรจะมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 83.0 รองลงมาควรมีลักษณะโปร่ง ระบายอากาศดี จำนวน 212 คน รองลงมาควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุหรือ คนพิการ จำนวน 195 คิดเป็นร้อยละ 48.75 รองลงมาควรมีสุขภัณฑ์ที่พร้อมใช้งาน จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาควรมีเจลแอลกอฮอล์ล้างมือ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22 รองลงมาควรมีพนักงานบริการอยู่ในห้องน้ำ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9 และควรมีคำแนะนำการใช้งาน จำนวน 25 คิดเป็นร้อยละ 6.25 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในท่าอากาศยานส่วนใหญ่ใช้บันไดเลื่อน จำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 86.0 รองลงมาใช้ลิฟต์ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 และใช้บันได จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชอบลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกที่นั่งพักควรจะมีความแข็งแรงวางสัมภาระได้ จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 รองลงมาควรมีมีเบาะนุ่ม จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 รองลงมาควรมีช่วงนั่งกว้าง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการเลือกซื้ออาหารแบบใดระหว่างรอขึ้น-ลงเครื่องบินโดยสาร ณ ท่าอากาศยาน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีราคาอาหารที่ 101-150 บาทบาท จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาราคา

151-200 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 รองลงมาราคา 51-100 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 รองลงมาราคา 50 บาทหรือน้อยกว่า จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75 รองลงมาไม่จำกัดราคาจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.25 และราคามากกว่า 200 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การเลือกใช้สิ่งอำนวยความสะดวก จุดบริการอินเตอร์เน็ต ไวไฟ จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงมาจุดบริการตู้เอทีเอ็ม จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 รองลงมาบริการชาร์ตแบตโทรศัพท์มือถือ จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 สรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปการทดสอบสมมติฐานระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอาศยานสุวรรณภูมิ

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติ	ผลการทดสอบ
เพศ	พฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอาศยานสุวรรณภูมิ	T-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
อายุ	พฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ระดับการศึกษา	พฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
อาชีพ	พฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
รายได้	พฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของผู้ที่ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจด้านความเป็นรูปธรรมในการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.75, SD = 0.950) ความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.76, SD = 1.174) ความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจด้านการสนองความต้องการของลูกค้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.73, SD = 0.561) ความคิดเห็นเรื่องด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.66, SD=0.897) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ ความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 3.78, SD=0.557) สรุปได้ดังตารางที่ 2 ดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การทดสอบสมมติฐานระหว่างปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และพฤติกรรมของผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติ	ผลการทดสอบ
เพศ	ความพึงพอใจของคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	T-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
อายุ	ความพึงพอใจของคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ระดับการศึกษา	ความพึงพอใจของคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
อาชีพ	ความพึงพอใจของคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
รายได้	ความพึงพอใจของคุณภาพการบริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ	F-test	ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

4. แนวทางการพัฒนาท่าอากาศยานส่วนใหญ่ให้ค่าน้ำหนักไปที่การบริหารจัดการส่วนหลังบ้าน และการอบรมปัจจุบันมี 7 หัวข้อสำหรับพนักงานเข้าใหม่ได้แก่ 1.Dangerous Goods 2. General Safety In Work Case 3. SMS 4.Human factor 5. Aviation security Awareness 6. Airside Safety 7.PDPA และยังแนะนำให้เพิ่มหัวข้อแนะนำอื่นๆ เช่นหัวข้อด้านการพัฒนาบุคลิภาพของตัวผู้ให้บริการ การฝึกอบรมด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานของแต่ละแผนก บทเรียนของการอบรม รวมไปถึงเนื้อหาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ส่วนอื่นๆ บริษัทมีการบริหารจัดการค่อนข้างดีอยู่แล้ว

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของพนักงานในท่าอากาศยาน กรณีศึกษา ท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความพึงพอใจคุณภาพบริการด้านความเป็นรูปธรรมในการให้บริการ จากผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า ผู้โดยสารพึงพอใจกับบริเวณจุดจอดรถ พึงพอใจกับความสะอาดของทางเดินในอาคาร และพึงพอใจกับอำนวยความสะดวกในท่าอากาศยานที่ครบครัน ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับประสิทธิภาพการให้บริการ กรณีศึกษา: ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ ของ อังศุมาลิน แซ่เจ่ ที่ระบุไว้ว่า ภายใน

ท่าอากาศยานมีการแสดงป้ายบอกเครื่องหมาย เช่นป้ายบอกทิศทาง ป้ายบอกขั้นตอนบริการ เป็นต้น โดยจัดวางในพื้นที่ที่เหมาะสมและแสดงข้อมูลอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย อุปกรณ์และสิ่งอานวยความสะดวก มีจานวนเพียงพอเหมาะสมต่อการให้บริการ และเจ้าหน้าที่ของท่าอากาศยามีบุคลิกภาพที่ดีให้บริการแบบมืออาชีพ 5 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการ ตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความเข้าใจและการรับรู้ความต้องการ และด้านความเป็นรูปธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พัฒนิจ โกญจนาท และอังศุมาลิน แซ่เจ่ ,2563, ชัญญาภัค ถนัดช่าง,2566)

2. ความพึงพอใจคุณภาพบริการด้านความความน่าเชื่อถือในการให้บริการ จากผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า พนักงานมีความเป็นมืออาชีพ มีป้ายประชาสัมพันธ์การป้องกันโรคอย่างชัดเจน และพนักงานสามารถแนะนำได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของท่าอากาศยานในสังกัดกรมท่าอากาศยานตามแบบสำรวจความพึงพอใจในการให้บริการ ของ กรมท่าอากาศยาน ที่ระบุไว้ว่า พนักงานที่ให้บริการมีการให้บริการตามลำดับก่อน-หลัง ระยะเวลาในการให้บริการสะดวก รวดเร็ว ทันเวลา และ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลและข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (กรมท่าอากาศยาน, 2564)

จากการศึกษาวิจัยความพึงพอใจคุณภาพบริการด้านการตอบสนองความต้องการจากผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า พนักงานสามารถตอบทุกข้อสงสัยได้ถูกต้อง ชัดเจน มีจำนวนพนักงานมีเพียงพอและทั่วถึง และพนักงานที่ให้บริการสามารถแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทย ของ วิณารัตน์ ภูวพัฒน์ชัยกิจ (2559) ที่ระบุไว้ว่า เจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิสามารถให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที เจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีจำนวนเพียงพอสามารถให้บริการลูกค้าได้ทั่วถึงและทันตามเวลาที่ลูกค้าต้องการ และเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเต็มใจและพร้อมให้บริการอย่างรวดเร็ว และสุดท้ายเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีความเอาใจใส่ต่อปัญหาและแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว (วิณารัตน์ ภูวพัฒน์ชัยกิจ, 2559)

3. ความพึงพอใจคุณภาพบริการด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าจากผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความเชื่อมั่นกับการรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ เชื่อมั่นในแนวทางการควบคุมโรคระบาด และเชื่อมั่นกับการสื่อสารด้านภาษาของพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานดอนเมือง จิตตพัฒน์ พรหมพงษ์. (2558). และปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ด้านความปลอดภัยและการให้บริการอื่น ๆ ปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ (ท่าอากาศยาน)

ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านความคาดหวัง ตามลำดับ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ของ กนกกาญจน์ ปานเปรม (2557) ระบุไว้ว่า ผู้โดยสารมีความมั่นใจเรื่องการรักษาความปลอดภัยจากการตรวจกระเป๋าสัมภาระสาหรับนาขึ้นเครื่องบิน มีความมั่นใจในจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ของท่าอากาศยานให้บริการด้วยทักษะความรู้ความสามารถในงานบริการ (กนกกาญจน์ ปานเปรม, 2557, จิตตพัฒน์ พรหมพงษ์, 2558)

4. ความพึงพอใจคุณภาพบริการด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้าจากผู้ใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ พบว่า ผู้ให้บริการท่าอาศยานทำให้ผู้โดยสารรู้สึกอยากกลับมาใช้บริการทุกครั้ง หลังจากการใช้บริการเสร็จ พนักงานทุกคนเข้าใจในปัจเจกบุคคล และเมื่อผู้โดยสารต้องการความช่วยเหลือได้รับความช่วยเหลือจากพนักงานทันทีที่มีการร้องขอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพบริการของท่าอากาศยานนานาชาติภูเก็ต ของ ประกาศิต รักษาแก้ว (2561) ที่ได้ระบุไว้ว่า เจ้าหน้าที่ที่ท่าอากาศมีมิตรจิตรมิตรใจให้ความช่วยเหลือและสื่อสารกับผู้โดยสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ที่ท่าอากาศยานให้ความใส่ใจแก่ท่านเป็นรายบุคคล และความปรารถนาและความต้องการของผู้โดยสารได้รับการพิจารณา (ประกาศิต รักษาแก้ว, 2561)

เอกสารอ้างอิง

กรมท่าอากาศยาน. (2566). สืบค้นจาก.https://www.airports.go.th/home. เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2566

การพัฒนาองค์การ.(2566). สืบค้นจาก.https://money hub.in.th/article/how-to-improve- yourself/ เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2566

กนกกาญจน์ ปานเปรม (2016). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการของท่าอากาศยานดอนเมือง (ในมิติด้านการตอบสนองความต้องการต่อผู้โดยสาร และในด้านการดูแลเอาใจใส่ต่อผู้โดยสาร*). *Ph.D. In Social Sciences Journal*, *5*(1), 30–40. Retrieved from https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj/article/view/68696

จิรประภา อัครบวร. (2544). *การวิจัยเชิงกรณีศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ* (Case Study as a Research Method for Human Resource and Organization Development). โครงการสนับสนุนงานวิจัยโดยสำนักวิจัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ NIDA Library Call #: 11160.

จิตตพัฒน์ พรหมพงษ์. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธนากร ตรีรณภูมิ. (2560). *การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้โดยสารชาวไทยที่มีต่อการให้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเส้นทางภายในประเทศ กรณีศึกษา: สายการบินไทยไลอ้อนแอร์.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ชัญญาภัค ถนัดช่าง. (2566). *คุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานภูเก็ตที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย.* สืบค้นจากhttp://www.mbaphangnga.ru.ac.th/documents/IS/IS3/6424103029.pdf

บริษัททท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). (2565). *ข้อมูลทั่วไป.* สืบค้นจาก https://www.airportthai.co.th/th/ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2566

ประกาศิต รักษาแก้วและไพฑูรย์ มนต์พานทอง. (2018). *คุณภาพการบริการของท่าอากาศยานภูเก็ต.Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*, *13*(46), 33-44.

พัชรี อนุสิทธิ์. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานดอนเมือง.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก

พัฒนิจ โกญจนาท และอังศุมาลิน แซ่เจ่. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับประสิทธิภาพการให้บริการ กรณีศึกษา : ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่*

พีรันธร พัวเจริญ และวรรักษ์ สุเฌอ.(2562). *การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าอากาศยานรองในภูมิภาคของไทย.* บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วิณารัตน์ ภูวพัฒน์ชัยกิจ. (2559). *คุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชาวไทย.* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ: กรุงเทพ

อัศวิน ศรีทองพิมพ์. (2558). *ประสบการณ์สนามบินของผู้ใช้บริการชาวต่างชาติที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของท่าอากาศยานสุวรรณ.* บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Coleman E., (1981), *The developmental stages of the coming out process, Journal of Homosexuality.* Educational Philosophy and Theory: Vol. 31, No. 3, pp. 291-312.

Jacqueline, F.,(2009). *Using Roy Adaptation Model to guide research and/or practice: construction of conceptual-theoretical-empirical system of knowledge.* Aquichan, (9)3, 297-306.

Rensch Bernard, (1960), *Evolution above the Species Level,* New York: Columbia University Press.

Sivadass, E., & Baker-Prewitt, J. L. (2000). *An Examination of the Relationship between Service Quality,* Customer Satisfaction, and Store Loyalty. International Journal of Retail and Distribution Management, 28, 73-82.https://doi.org/ 10.1108/09590550010315223

สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

COMPETENCIES OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER NAKHON PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ประวิทย์ วงค์จันทร์, [2]เอกลักษณ์ เพียสา และ [3]วัลนิกา ฉลากบาง

[1]Prawit Wongchan, [2]Ekkalak Piasa and [3]Wannika Chalakbang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ประเทศไทย

Sakonnakhon Rajabhat University, Thailand.

[1]prawit.450011@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ปีการศึกษา 2566 ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 พบว่า มีองค์ประกอบ 8 ด้าน ดังนี้ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 6) การสื่อสารและการจูงใจ 7) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และ 8) การมีวิสัยทัศน์ โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2. สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3. ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารกับ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประสิทธิผลการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียน พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5. สมรรถนะผู้บริหารมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์(X8) การพัฒนาตนเอง(X3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร(X7) การมุ่งผลสัมฤทธิ์(X1) การวิเคราะห์และสังเคราะห์(X5) การบริการที่ดี(X2) และการสื่อสารและการจูงใจ(X6) 6. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ บริหารงานวิชาการโรงเรียน มีจำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ 5) การสื่อสารและจูงใจ 6) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 7) การมีวิสัยทัศน์

คำสำคัญ: สมรรถนะ สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

Abstract

The purposes of this study were to examine the managerial competence that affects the effectiveness of academic management in schools under the jurisdiction of the Education Area Office, Nakhon Phanom Province, Zone 1. The research findings are as follows: 1. The components of school administrators' competencies affiliated with the Education Area Office, Nakhon Phanom Province, Zone 1, consist of eight dimensions: 1) Goal orientation, 2) Quality service, 3) Self-development, 4) Teamwork, 5) Analysis and synthesis, 6) Communication and motivation, 7) Staff development, and 8) Vision. All components are deemed highly suitable. 2. The overall competency of school administrators is at a high level. 3. The effectiveness of academic management in schools overall is at a high level. 4. There is a statistically significant positive correlation between the competency of school administrators and the effectiveness of academic management in schools at a high level of significance ($p < .01$). 5. The competency of school administrators has a significant predictive power over the effectiveness of academic management in schools at a high level of significance ($p < .01$). The seven dimensions include Vision(X8), Self-development(X3), Staff development(X7), Goal orientation(X1), Analysis and synthesis(X5), Quality service(X2), and Communication and motivation(X6). With a predictive power of 75.00%, the regression equation can be written as follows: 6. Guidelines for developing the competencies of school administrators that impact the effectiveness of academic management in schools consist of 7 dimensions: 1) Goal-oriented performance 2) Excellent service 3) Self-development 4) Analysis and synthesis 5) Communication and motivation 6) Employee capacity development 7) Vision

Keywords : Competencies, School administrators' competencies, Effectiveness of academic affairs.

บทนำ

สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนนับเป็นสิ่งสำคัญทางการพัฒนาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมผู้นำ ภาวะผู้นำ การนิเทศเพื่อพัฒนาครูให้จัดการการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เติบโตเต็มตามศักยภาพ การบริหาร ความเสี่ยงและความขัดแย้งปฏิสัมพันธ์และการพัฒนาเพื่อนร่วมงาน สามารถกำหนดนโยบายแผนกลยุทธ์ และนำไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เลือกใช้ทฤษฎีหลักการและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทมหภาคและภูมิสังคม สามารถบริหารวิชาการ บริหารแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาหลักสูตรและบริหารการจัดการเรียนการสอน ในแนวทางใหม่ได้ สามารถปฏิบัติการประเมินและปรับปรุงการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการสอนเสริม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้บริหารจัดการให้เกิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สามารถส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีในหมู่คณะ บริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมนักเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้รู้จักการจัดการและคิดเป็น บริหารจัดการ ให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินภายนอก นำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกสาธารณะและเสียสละให้สังคมปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ หลักธรรมาภิบาลและความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม และจริยธรรมของวิชาชีพผู้บริหารโรงเรียน จรรยาบรรณของวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด ดังนี้ 1) การพัฒนาวิชาชีพ 2) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) การบริหารสถานศึกษา 4) หลักสูตรการสอนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) กิจการและกิจกรรมนักเรียน 6) การประกันคุณภาพการศึกษา 7) คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556: 47-49)

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเป็นระดับความสำเร็จของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูในโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนตั้งไว้ ดังเช่น ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564: 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ หมายถึง สภาพความสำเร็จที่ปรากฏอยู่จริงในโรงเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดทิศทางและสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นที่โรงเรียนได้อย่างครอบคลุม เป็นระบบชัดเจน อย่างริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนา จนเกิดความพึงพอใจ ส่งผลต่อโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผล โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรู้ในตัวผู้เรียน ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น มีเจตคติที่ดี สามารถปรับตัวแก้ปัญหา และบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกับ กรองกาญจน์ นาแพร่ (2560, หน้า 22) ได้กล่าวว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ระดับความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางวิชาการด้านการพัฒนา

หลักสูตรของโรงเรียน การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนตั้งไว้ จะเห็นได้ว่าประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเป็นความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการที่ได้รับความร่วมมือกันทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของบุคลากรที่สามารถใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงาน และปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายของโรงเรียนที่ตั้งเอาไว้ (โศภิดา คล้ายหนองสรวง, 2558: 42)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 เพื่อให้ได้สารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ต่อผู้บริหารในการพัฒนาสมรรถนะตนเองและเป็นประโยชน์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะส่งเสริม และพัฒนาผู้บริหารให้มีสมรรถนะที่จะส่งผลต่องานวิชาการที่มีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1

4. เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ของสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ปีการศึกษา 2566 โดยแยกเป็นครูผู้สอน จำนวน 1,706 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 248 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,954 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1, 2566, ออนไลน์)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (อ้างถึงในวาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551:191) ได้จำนวน 322 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำแต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 125 คน และ

ครูผู้สอน จำนวน 250 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด :49-50)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การสื่อสารและการจูงใจ ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมา คือ การทำงานเป็นทีม ($\overline{X}$ = 4.29) และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\overline{X}$ = 4.26) ตามลำดับ

2. ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.30) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.29) และด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ($\overline{X}$ = 4.29) ตามลำดับ ดังตาราง 2 ดังนี้

3. สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวม สัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (rxy = .85) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 รายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 8 ด้าน โดยด้านที่สูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์(X_8) กับด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา(y_1) (r = 0.77) และด้านที่ต่ำสุด คือ การ

มุ่งผลสัมฤทธิ์(X_1) กับด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา(y_7)และด้านการสื่อสารและการจูงใจ(X_6) กับด้านด้านการนิเทศการศึกษา(y_4) (r = 0.52)

4. สมรรถนะผู้บริหารด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยตัวแปรพยากรณ์ที่นำมาวิเคราะห์ 8 ตัวแปร พบว่า มี 7 ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และ .05 คือ ด้าน การมีวิสัยทัศน์ การพัฒนาตนเอง การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การบริการที่ดี และการสื่อสารและการจูงใจ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เมื่อใช้สมรรถนะของผู้บริหารทั้ง 7 ตัวดังกล่าวเป็นตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับ .87 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 75.00 สัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) .75 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (Standard Error) .21

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 มีทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และด้านการมีวิสัยทัศน์ ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนแล้วนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม เพื่อให้ได้องค์ประกอบเพิ่มเติม และให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบ ความถูกต้อง และความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยองค์ประกอบแต่ละด้านมีความสำคัญ ภารกิจที่แต่ละหน่วยงานในสังคมต้องรับผิดชอบล้วนต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ปฏิบัติงาน การที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนได้พัฒนาและปรับปรุง ตนเองให้ทันต่อการพัฒนาการของรูปแบบการทำงาน หรือเทคโนโลยีการพัฒนาเทคนิควิธี หรือวิธีคิดทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพผลผลิต ทำให้หน่วยงานนั้นเกิดความมั่นคง 4) ด้านการทำงานเป็นทีม มีความสำคัญต่อการทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น

2. สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 รวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ ด้านการสื่อสารและการจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้าน การบริการที่ดี และด้านการมีวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ว่าสมรรถนะผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วน มีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพต่อเนื่องตั้งแต่การวางแผนการปฏิบัติงานการดำเนินการตามแผนและผลการปฏิบัติงาน เป็นผู้

แสวงหาเทคโนโลยีเพิ่มเติม พัฒนาระบบการบริการที่ดีให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการบริการข้อมูลสารสนเทศแก่นักเรียน ครูและบุคลากร ผู้ปกครองตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่มาขอรับบริการ มีการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลความพึงพอใจมาปรบปรุงและพัฒนาระบบในการบริการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐ กำเลิศทอง (2560: 84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการการนิเทศการใช้หลักสูตร ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีการวางแผนและมีการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอน และมีการบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือ ช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร และส่งเสริม นิเทศ ติดตามและกำกับให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนมีการเทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.87 โดยด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ (r = 0.77) และด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (r = 0.66) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ที่ว่าสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารงาน และส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน และเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารโรงเรียนผู้บริหารจึงเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการในระดับสูง มีความเข้าใจในหลักการแนวคิดทฤษฎีในการบริหารและการจัดการ จึงทำให้เกิดประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการด้านต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาคิดค้นหาวิธีการปฏิบัติงานใหม่ ๆ เพื่อนำไปพัฒนาโรงเรียน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบัน เป็นผู้ศึกษาและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียน

สามารถให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อนร่วมงาน ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี การประเมินประสิทธิภาพในหน่วยงาน เป็นไปอย่างยุติธรรมมีโอกาสได้ทำงานตามความถนัดตรงกับ ความรู้ความสามารถของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กรองกาญจน์ นาแพร่. (2560). *การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ จังหวัดสมุทรสาคร*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เกรียงไกร แสนสุข. (2564). *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชลนิชา ศิลาพงษ์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ประเสริฐ กำเลิศทอง. (2560). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พรสวรรค์ เหลาเวียง . (2564). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). *การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของประสิทธิผล ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน*. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วัชพงษ์ อุ้ยวงค์. (2561). *สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุรีย์พร ฟากฟื้น. (2561). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 27-40.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2549). *ผลการประเมินสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลและข้อเสนอแนะ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). *ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพ ของผู้ประกอบวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ : กรมศาสตร์ราชบัณฑิตยสถาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. (2565). *สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.* นครพนม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

การพัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION EXERCISE FOR PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS BY USING THE REAP MEDTHOD THINK – PAIR – SHARE TECHNIQUE

[1]ณัฐเกียรติ เจริญสุข, [2]กาญจนา วิชญาปกรณ์ และ [3]ทรงภพ ขุนมธุรส

[1]Nuttakiad Jaroensook [2]Kanchana Witchayapakorn

and [3]Songphop Khunmathurot

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]nuttakiadj65@nu.ac.th

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถ ในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 80.26/84.84 2) แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.97 และ 23.71 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.12)

คำสำคัญ: วิธีการสอนแบบ REAP, เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด, การอ่านจับใจความ, แบบฝึกทักษะ

Abstract

This research aimed to: 1) Develop and enhance the effectiveness of reading comprehension skill exercises using the REAP teaching method along with think – pair – share technique for 5th grade students to be efficiency 80/80, 2) compare the reading comprehension skill during Pretest and Posttest learning of 5th grade students, 3) study the satisfaction levels of 5th grade students towards skill-based training to promote reading comprehension using the REAP teaching method along with think – pair – share technique. The research results found that: 1) The results of construction of reading comprehension skill exercises for the 5th grade students (E_1/E_2) was 80.26/84.84 which is higher than 80/80 of criterion. 2) The average score of the results of comparing reading comprehension skills during Pretest and Posttest learning were 15.97 and 23.71 which the posttest score significantly is higher than pretest score at .05 level. 3) The overall satisfiend of the result of the test on the student's satisfaction of learning was the most satisfiend ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.12).

Keywords: REAP teaching method, Think – pair - share, Reading comprehension, Skill exercises.

บทนำ

การอ่านจับใจความมีความสำคัญอย่างมากกับการอ่านที่จะทำให้การอ่านนั้นเกิดประโยชน์ เพราะการอ่านจะทำให้ผู้คนได้รับข่าวสารข้อมูลความรู้ต่าง ๆ และได้ทราบถึงความเป็นไปของสังคม ผู้รับสารนั้นจะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ถ้าหากผู้รับสารสามารถรับสารที่ผู้ส่งสารส่งให้อ่านอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การอ่านจับใจความจึงนับเป็นหัวใจของการอ่าน และกระทรวงศึกษาธิการ (2552, น. 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความไว้ว่า “การอ่านจับใจความเป็นทักษะที่ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ ล้วนใช้การอ่านจับใจความเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ดังนั้น สารที่อ่านจึงมีทั้งสารวิชาการให้ความรู้ต่าง ๆ และสาระบันเทิงที่ให้ความสนุกสนานคลายเครียด”

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบ REAP มีจุดเด่นและมีกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและเกิดความคิดเชิงวิพากษ์อย่างชัดเจนผนวกกับ องค์ความรู้ประเด็นทางสังคมที่มีความเกี่ยวโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และนำมาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาทางสังคม วิธีสอนแบบ REAP เป็นการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนฝึกใช้ความคิด เพื่อจับใจความสำคัญในเรื่องที่อ่าน และฝึกให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดทักษะการอ่านจับใจความ เนื่องจากการเรียนรู้วิธีสอนแบบ REAP มีขั้นตอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และจดจำข้อมูลในสิ่งที่อ่านอย่างถูกต้อง วิธีสอนแบบ REAP เป็นวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ วิจารณ์จากเรื่องที่อ่านซึ่งทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้น และจะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน ก่อให้เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการมีส่วนในการฝึกคิดและแสดงความคิดเห็น นั่นก็คือ การจัดกิจกรรมแบบเพื่อนคู่คิด ซึ่งเป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เริ่มจากการกำหนดปัญหาหรือโจทย์คำถามให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อนที่จะนำคำตอบที่ได้นั้นไปอภิปรายแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนคำตอบกับกลุ่มย่อยหรือเพื่อนคู่คิดของตน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มจำนวน 2 - 6 คน โดยคละความสามารถ เมื่อได้คำตอบที่เห็นว่าถูกต้องหรือดีที่สุดแล้ว จึงนำไปสู่การอภิปรายนำเสนอให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับฟัง เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ วิจารณ์ผลงานร่วมกันเป็นกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นตอบโต้ได้อย่างเสรี ดังที่ ปฏิญญา โกมลกิติสกุล (2565, น. 34) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิดจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีการฝึกเข้าสังคม พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีอิสระใน

การเลือกวิธีหาข้อมูล และมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และยังมีส่วนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน นอกจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดให้แก่นักเรียนแล้ว การใช้แบบฝึกทักษะในการอ่านจับใจความควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนนั้นยังสามารถช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จจากการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นทักษะและความชำนาญ เนื่องจากแบบฝึกทักษะเป็นส่วนที่เพิ่มหรือจากบทเรียน เป็นสื่อการสอนที่สามารถสร้างให้มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของนักเรียน และช่วยให้ผู้สอนได้รับรู้ถึงพัฒนาการและข้อบกพร่องในการอ่านจับใจความของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการและประสบผลสำเร็จในการเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาและสร้างแบบฝึกทักษะส่งเสริมการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลและประถมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน ห้องละ 31 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่ม (Simple Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ รหัสวิชา ท 15101 รายวิชาภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบฝึกทักษะและแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน 10 คาบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชนิด ดังนี้

3.1 แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด จำนวน 5 แผน รวม 10 คาบ ที่ผ่านการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แต่ละแผนจะประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

3.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 1 ฉบับ ชนิดเลือกคำตอบ จำนวน 30 ข้อ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ด้วยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

1. ผลแสดงผลการหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 31 คน

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 31 คน

รายการ	ผลการประเมินระหว่างเรียน					รวม	หลังเรียน
	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4	บทที่ 5		
คะแนนเต็ม	20	20	20	20	20	100	30
คะแนนเฉลี่ย	15.61	16.26	15.97	15.97	16.45	80.26	16.97
เฉลี่ยร้อยละ	78.06	81.29	79.84	79.84	82.26	80.26	84.84
(E_1/E_2)	**80.26**						**84.84**

จากตาราง 1 พบว่า ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) แบบฝึกทักษะ เพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 80.26/84.84 แสดงว่ากระบวนการการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ จึงสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

2. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด

การประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{D}$	$S.D._D$	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	15.97	3.14	7.74	2.21	19.54	0.0000
หลังเรียน	23.71	2.55				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.97 และ 23.71 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ที่	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	ครูผู้สอนเตรียมการสอนอย่างดี โดยมีสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมพร้อมต่อการเรียนการสอน	4.54	0.52	มากที่สุด
2	ครูผู้สอนสอนให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น	4.77	0.44	มากที่สุด
3	เนื้อหาที่สอนเหมาะสมกับนักเรียน	4.38	0.51	มาก
4	กิจกรรมการเรียนสนุกและน่าสนใจ	4.54	0.52	มากที่สุด
5	นักเรียนชอบวิธีการสอนโดยนำแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดใช้ในรายวิชาภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความ	4.77	0.44	มากที่สุด
6	กระบวนการสอนทำให้นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้มากขึ้น	4.38	0.51	มาก
7	กระบวนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถาม ค้นคว้าความรู้ และคำตอบด้วยตนเอง	4.62	0.51	มากที่สุด
8	กระบวนการสอนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการอ่านจับใจความอย่างเป็นระบบ	4.15	0.55	มาก
9	นักเรียนพึงพอใจต่อการใช้แบบฝึกทักษะในการจัดการเรียนรู้	4.62	0.51	มากที่สุด
10	ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญของบทอ่านเรื่อง ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น	4.69	0.48	มากที่สุด
11	ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่สูงขึ้น	4.62	0.51	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
12	ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.69	0.48	มากที่สุด
13	ผู้เรียนรู้ขั้นตอนของการอ่านจับใจความและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง	4.69	0.48	มากที่สุด
รวม		4.57	0.12	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกเสริมทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.12)

อภิปรายผล

การพัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสามารถอภิปรายผล การวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.26/84.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องด้วยผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะขึ้นตามหลักการสร้างที่มีการวางแผนเป็นอย่างดี และพัฒนาแบบฝึกทักษะอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะ นำมาสังเคราะห์ร่วมกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อนำมาสร้างแบบฝึกทักษะที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการในการเรียนรู้ของนักเรียน จากนั้นจึงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบหาข้อบกพร่อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำแบบฝึกทักษะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมและทำการประเมินคุณภาพของแบบฝึกทักษะ และนำมาสู่การปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง จึงจะนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลองแบบ 1:1 จำนวน 3 คน และแบบ 1:10 จำนวน 12 คน และแบบ 1:100 จำนวน 31 คน เพื่อหาประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมที่สุดก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

เมื่อนำแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับวิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 31 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน

เป็นไปตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ตามที่ออกแบบไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นกระบวนการฝึกจากการใช้แบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีการใช้กิจกรรมให้ฝึกหัดอย่างต่อเนื่อง โดยแบบฝึกทักษะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในระดับประถมศึกษา และการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้แล้วการใช้แบบฝึกทักษะยังสามารถทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทำซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นทักษะที่ผู้เรียนมีความชำนาญ ส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ดังที่ กนกกาญจน์ แก้วลุ่มใหญ่ (2550, บทคัดย่อ) ได้ทำการสร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมปีที่ 3 พบว่าแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาไทยมีประสิทธิภาพ 90.08/89.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และได้สอดคล้องกับ สำอาง ราคคงคำ (2551, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุนารี ฝีปากเพราะ (2563, น. 84) ที่ได้สร้างและพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลัวะ (ไปร) ทั้ง 3 ระดับ แบ่งออกเป็น ระดับที่ 1 ที่มีคุณภาพมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.47 และส่วนเบี่ยงเบน S.D. = 0.12 ตามลำดับ ระดับที่ 2 มีคุณภาพในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.53 และส่วนเบี่ยงเบน S.D. = 0.53 ตามลำดับ และในระดับที่ 3 ที่มีคุณภาพสูงสุดโดยมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.59 และส่วนเบี่ยงเบน S.D. = 0.53 ตามลำดับ เมื่อผู้วิจัยได้นำไปใช้ พบว่า แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทยสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลัวะ (ไปร) มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.86/82.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กล่าวว่า ค่าประสิทธิภาพที่สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เกิดขึ้นเนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกเสริมทักษะขึ้น ตามหลักการสร้างที่มีการวางแผนอย่างดี และมีการทำพัฒนาและสร้างแบบฝึกเสริมทักษะ อย่างเป็นระบบ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความ ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.97 และ 23.71 คะแนน โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สร้างขึ้นตามหลักการสร้างที่มีการวางแผนเป็นอย่างดี ทำให้ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธี REAP สามารถพัฒนาผลของการเรียนรู้ ทางการอ่านจับใจความได้ ด้วยเหตุผลดังนี้

2.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสอนแบบ REAP เป็นกลวิธีที่ใช้ทักษะการอ่านและทักษะการเขียนประกอบรวมกัน โดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกในด้านของทักษะการอ่านเป็นลำดับแรก และใช้ทักษะในการเขียนเพื่อถ่ายทอดความรู้ และความคิดที่ได้รับจากการอ่านจากสื่อที่ได้รับ ดังที่ อาเน็ตและแมนโซ (Eanet และ Manzo, 1976, น. 647) กล่าวว่ากลวิธีการสอนแบบ REAP เป็นการสอนที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริม รวมถึงพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับการพัฒนาทักษะการเขียน โดยในขั้นตอนที่ 1 คือ ขั้นตอน R – Read ที่ผู้เรียนจะได้เริ่มความเข้าใจสิ่งที่ได้ผู้เรียนได้รับผ่านการอ่าน เพื่อค้นหาคำศัพท์ต่าง ๆ ในเรื่อง และต่อมาในขั้นที่ 2 คือ ขั้น E – Encode ผู้เรียนจะได้สรุปสิ่งที่ผู้เรียนได้อ่านแล้วเรียบเรียงออกมาในรูปแบบภาษาของตนเอง ในขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนจะได้เขียนสรุปความ และตีความเรื่องที่อ่านด้วยตัวของผู้เรียนเอง ดังที่ เฉลิมลาภ ทองอาจ (2552, น. 113) ได้กล่าวว่า ครูต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมีความหมาย มิใช่การให้ผู้เรียนได้นั่งรับฟังจากการบรรยายความรู้ตามภูมิความรู้ของครูผู้สอน และในขั้น A – Annotate หลังจากที่ผู้เรียนได้มีความเข้าใจ และสรุปประเด็นหรือใจความสำคัญได้แล้ว ในขั้นตอน Annotate นั้นจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดในระดับที่ลึกยิ่งขึ้นผ่านการเขียนประเภทต่าง ๆ ซึ่งคือการเขียนแบบสรุปความเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการเขียนสรุปความได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในขั้นตอนนี้นักเรียนจะได้รับการฝึกทักษะในด้านการเขียนสรุปความได้เป็นอย่างดี และในขั้นที่ 4 ขั้น P – Ponder ที่จะให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนการอ่านและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานของเพื่อนร่วมชั้น นักเรียนจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในระหว่างที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานเขียนของเพื่อน ร่วมชั้น นักเรียนจะได้พัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนด้วย ดังที่ ริชาร์ด และ เอลเดอร์ (Richard and Elder, 2000, น. 36) ที่ได้กล่าวว่าการให้นักเรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประเมินงานเขียนด้วยกันกับเพื่อนร่วมชั้นจะสามารถพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียนได้

2.2 การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบ REAP จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแสดงความคิดเห็น การโต้แย้ง และรวมไปถึงการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันของเพื่อร่วมชั้นเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจในการอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ในขั้นที่ 4 ขั้น P – Ponder เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนผลจากการอ่านจับใจความและการคิด ของตนเองผ่าน การนำเสนองานเขียนของตนเองในขั้นที่ 3 เพื่อที่จะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น เปรียบเทียบ โต้แย้งกับงานเขียนของผู้เรียนคนอื่น โดยในขั้นนี้ผู้สอนจะเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีคำตอบที่ผิดถูก โดยจะมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำและคำถามกระตุ้นความคิดเพิ่มเติม สอดคล้องกับนิจสุดา อภินันทาภรณ์ (2555, น. 9) ที่ได้กล่าว

ว่านักเรียนต้องการที่จะพูดคุยเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน เกี่ยวกับวรรณคดี หรือเรื่องที่ได้อ่าน เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียนเองให้กว้างขึ้น เช่นเดียวกับอาเน็ตและแมนโซ (Eanet and Manzo, 1976, น. 652) ได้กล่าวว่า ผู้เรียนจะเกิดการใช้ทักษะการคิด และเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านงานเขียนของผู้อื่น และจะสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่ได้อ่านอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนนั้นสูงขึ้น ทั้งนี้นอกจากการใช้แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ ผู้วิจัยได้มีการนำเทคนิคเพื่อนคู่คิดเข้าร่วมบูรณาการกับแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความดังกล่าวเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเกิดการพัฒนาขึ้น เนื่องจากในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP มีขั้นตอนที่เป็นระบบชัดเจน ผู้เรียนได้เกิดการฝึกฝนและพัฒนาในแต่ละขั้นของการเรียนรู้ และมีการตรวจสอบความรู้ของตนในชั้นเรียนร่วมกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยจะสอดคล้องกับเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียนได้อ่านมากขึ้น รวมถึงการเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้อย่างลึกซึ้งถ่องแท้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี ชูบุญ (2560, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับการใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองดังกล่าวมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี พรมบุตร (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับการใช้คำถาม พบว่าความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับการใช้คำถาม หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ภาพรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องด้วยแบบฝึกทักษะที่ได้สร้างขึ้นสามารถพัฒนาการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะสังเกตจากคะแนนหลังการใช้แบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนฝึก เนื่องจากแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของนิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ (2546, น. 13) ที่ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะที่ดีและมีประสิทธิภาพจะสามารถพัฒนา และช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการฝึกทางภาษาทั้งทักษะการอ่านและทักษะการเขียน และการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น สอดคล้องกับ บรัสกร คง

เปี่ยม (2561:77) ที่ได้ศึกษาและสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.67จะเห็นได้ว่าคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสามารถบอกได้ว่าแบบฝึกทักษะที่ดีนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ตั้งใจเรียน และสามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้มากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้วิธีการสอนแบบ REAP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ควรสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากในปัจจุบันได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่อย่างหลากหลาย และควรมีการเก็บข้อมูลตั้งแต่ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง ไปจนถึงระยะติดตามผลด้วย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผน สามารถพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความได้จริง แต่ยังไม่ทราบว่าคงอยู่หรือไม่ จึงควรศึกษาต่อว่าควรจะใช้ระยะเวลานานเท่าใด ความสามารถการอ่านจับใจความของผู้เรียนจึงจะคงทน รวมไปถึงจากการศึกษาวิธีการสอนแบบ REAP การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการสอนแบบ REAP สามารถพัฒนาทักษะการคิดได้อย่างหลากหลาย ควรจะมีการศึกษาการใช้การเขียนในรูปแบบอื่นเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการคิดของผู้เรียน เพื่อให้ตรงวัตถุประสงค์ที่ครูต้องการจะพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* *กรุงเทพฯ* : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

กนกกาญจน์ แก้ลุ่มใหญ่. (2550). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ อุตรดิตถ์.* อัดสำเนา : อุตรดิตถ์.

เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการเขียนโดยใช้ทฤษฎีกระบวนการเขียนเชิงปัญญาร่วมกับ กลยุทธ์พุทธิปัญญาและอภิปัญญาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนรายงานการวิจัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิจสุดา อภินันทาภรณ์. (2555). *วรรณคดีไทยทำอย่างไรให้เด็กเกิดการเรียนรู้*. วารสารวิชาการ. 15(2), 2-11.

นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษณ์. (2546). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำในมาตราแม่กด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี : อุบลราชธานี.

บรัสกร คงเปี่ยม. (2564). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร : พิษณุโลก.

ปฏิญญา โกมลกิติสกุล. (2565). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ OK5R ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร : พิษณุโลก.

ราตรี พรมบุตร. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับการใช้คำถาม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร

สุนารี ฝีปากเพราะ. (2563). *การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงภาษาไทย สำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ลัวะ (ไปร) โดยการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร : พิษณุโลก.

สุมาลี ชูบุญ. (2560). *ผลการใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.*บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพมหานครฯ.

สำอาง นาคคงคำ. (2552). *การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ*. อัดสำเนา : นครนายก.

Marilyn G. Enaet, & Anthony V. Manzo. (1976*). REAP – A Strategy for Improving Reading/Writing/Study Skills. Journal of Reading, 19(8), 647-652.*

Richad Paul, Linda Elder. (2000*). Critical Thinking : Nine Strategies for Everyday Life. Kentucky.*

ทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

CUSTOMERS ATTITUDE TOWARDS RECEIVING IMPRESSIVE SERVICE INFLUENCE THE DEVELOPMENT OF THE POTENTIAL OF THE ISSAN RESTAURANT BUSINESS IN SATHORN DISTRICT, BANGKOK

[1]มาลัย เพ็ญพิมพ์ และ [2]มัลลิกา ธรรมจริยาวัฒน์

[1]Malai Penpim and [2]Mallika Thammachariyawat

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhang University, Thailand.

[1]Malai2541penpim@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อศึกษาทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร และศึกษาข้อเสนอแนะทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้เฉลี่ย15,000-30,000 บาท ประกอบ

[1] นักศึกษา, หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และมีสถานะภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ ด้านทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผลทดสอบสมมุติฐาน พบว่าทัศนคติของลูกค้า ด้านความรู้ ด้านความรู้สึกละด้านพฤติกรรม มีผลในทางบวกต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร โดยทั้งสามตัวแปร ซึ่งสามารถอธิบายการได้รับบริการที่ประทับใจได้ร้อยละ 21.1 (R2 = 0.211) และพบว่า การได้รับริการที่ประทับใจด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความเอาใจใส่ลูกค้า และด้านการตอบสนองลูกค้า ส่งผลในทางบวกต่อการพัฒนาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร โดยทั้งสามตัวแปร ซึ่งสามารถอธิบายการพัฒนาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารอีสานได้ร้อยละ 66.7 (R2 = 0.667) ผลการวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ทัศนคติลูกค้า; ความประทับใจ; ศักยภาพของธุรกิจ

Abstract

This research has the following objectives; 1) To study the attitude of customers towards receiving impressive service that influences the development of the potential of the Isaan restaurant business in Sathorn District, Bangkok. 2) Study of personal factors including gender, age, status, education level, occupation, and average income of customers that affect receiving impressive service, influencing the development of the potential of the Isaan restaurant business in Sathorn District, Bangkok. And 3) study suggestions on customer attitudes toward receiving impressive service that influence the development of the potential of the Isaan restaurant business in Sathorn District, Bangkok. The results of this research found that most of the sample respondents were more female than male. Are between 31-40 years old and have a bachelor's degree. Average income 15,000-30,000 baht, working as a private company employee and have mostly single status. In terms of customer attitudes towards receiving services, most respondents found that Overall, it is at a high level. By the results of the hypothesis test It was found that customer attitudes, knowledge, feelings, and behavior It has a positive effect on receiving impressive service, influencing the development of the potential of the

Isaan restaurant business in Sathorn District, Bangkok. All three variables this can explain the impressive service received by 21.1 percent (R2 = 0.211) and found that receiving services that were impressive in terms of reliability Customer care and customer response It positively affects the development of the potential of the Isaan restaurant business in Sathorn District, Bangkok. by all three variables This can explain the development of the potential of the Isaan restaurant business 66.7 percent (R2 = 0.667). The results of this research were prepared for use in improving the quality of service even further.

Keywords: Customer attitude; Impression; Business potential

บทนำ

การสร้างทัศนคติที่ดีนั้นมีผลกับองค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากทัศนคติภาพลักษณ์ที่ลูกค้าจดจำไปตลอด หากองค์กรสามารถปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มลูกค้าได้ ก็จะสามารถทำให้ลูกค้านั้นเกิดการรับรู้ที่ดีต่อองค์กรมากขึ้น ปัจจุบันร้านอาหารส่วนใหญ่ได้มีการนำเอาระบบโปรแกรมคิดเงินสำเร็จรูป (Ocha manager) เข้ามาช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการลูกค้า

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2023 ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก รวมไปถึงปัญหาที่พบในอุตสาหกรรมธุรกิจด้านบริการซึ่งนอกจากการบริหารจัดการที่รวดเร็วและการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการแล้ว ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทำให้องค์กรในทุกๆ ระดับนั้นเกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ธุรกิจนั้นสามารถอยู่รอด ส่งผลให้ภาคธุรกิจด้านการบริการต่างๆ ต้องมีการปรับตัวเองอยู่ตลอดเวลามีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความท้าทายในอนาคต มีการแข่งขันสูง ความสามารถที่องค์กรต้องการส่งมอบบริการที่มีคุณภาพถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากสำหรับความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

การให้ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารบุคลากรด้วยการใช้แนวปฏิบัติของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงงรุก ประกอบด้วยการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมานั้นเกิดจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเข้าถึงบริการในรูปแบบใหม่ๆ และรวมไปถึงการเกิดการหารายได้ในรูปแบบใหม่ๆ

ด้วยจึงเกิดปัญหาในการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลในองค์กร องค์กรขาดแคลนบุคลากรทำงานที่มีศักยภาพ เพราะบุคลากรนั้นเลือกที่จะลาออกจากงานประจำเพื่อไปลงทุนในธุรกิจต่างๆ ที่ตนสนใจ เนื่องจากมีอิสระในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลของการสำรวจจากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ที่พบว่า กลุ่มพนักงานเงินเดือนนั้นในร้อยละ 79 มีความคิดเห็นว่าอยากทำงานที่เป็นอิสระ หรือการประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งถือเป็น 1 ใน 3 ของกลุ่มดังกล่าวนั้นเป็นกลุ่มที่มีเงินเดือนอยู่ในระดับสูง ซึ่งเมื่อองค์กรนั้นขาดแคลนบุคลากรส่งผลต่อภาพลักษณ์ในการให้บริการ เนื่องด้วยการให้บริการที่ไม่ทั่วถึง เกิดข้อผิดพลาด หรือเกิดความล่าช้าในการให้บริการส่งผลให้ภาพลักษณ์ของธุรกิจด้านการให้บริการเกิดความเสียหาย กลุ่มผู้รับบริการเกิดความไม่พอใจในการเข้ารับบริการ ก่อให้เกิดทัศนคติด้านลบต่อธุรกิจด้านบริการ ดังนั้นขณะปัจจุบันมีการแข่งขัน ๆ กันในทุกๆ ด้านนั้น โดยถ้าการบริการเป็นการบริการที่เป็นเลิศนั้นก็จะสามารถสร้างความประทับให้แก่ผู้รับบริการอย่างมาก รวมไปถึงการรับรู้ที่ดี ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีตามมา (อนุพงศ์ ชัยยะราษฎร, 2562)

ดังนั้น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ นั้นนอกเหนือจากหลักของการบริหารภายใต้การเปลี่ยนแปลงแล้วนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยังถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อธุรกิจ ถือเป็นเป็นปัจจัยในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ แม้ว่าธุรกิจจะมีชื่อเสียงหรือเป็นที่นิยมหากขาดการปรับปรุงและพัฒนาก็อาจทำให้ธุรกิจนั้นล้มเหลวและส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจตามมา ทัศนคติที่ลูกค้ามีต่อคุณภาพการให้บริการเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจให้คงอยู่ (ปัญจรีย์ จุลไกรอานิสงส์ และคณะ, 2566) โดยมีหลักแนวความคิดของ Zimbardo and Ebbesen (1970) กล่าวไว้ว่า ทัศนคติมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการด้วยกัน ด้านความรู้สึก ด้านความคิดเห็น และด้านพฤติกรรม เนื่องจากตัวชี้วัดทั้งหมดนี้เป็นล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมองเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพด้านการให้บริการ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การสร้างคุณภาพบริการให้มีศักยภาพเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสามารถช่วยยกระดับของธุรกิจ ให้มีการเติบโตและเจริญก้าวหน้ามากขึ้นในอนาคต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ และสามารถดำรงธุรกิจในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

2. การศึกษาทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

3. การศึกษาข้อเสนอแนะทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ กลุ่มพนักงานบริษัทในเขตสาทรที่มาใช้บริการร้านอาหารอีสาน รวมทั้งสิ้น 71,509 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือพนักงานบริษัทในเขตสาทร จำนวน 382 ตัวอย่าง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับปัจจัยด้านทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการ

ทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความรู้เกี่ยวกับอาหารอีสาน	5.51	0.94	มาก
2. ด้านความรู้สึกในการให้บริการ	5.39	1.04	มาก
3. ด้านพฤติกรรมพนักงานในการให้บริการ	5.36	0.96	มาก
รวม	5.42	0.93	มาก

จากตารางที่ 1 การแสดงระดับทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 5.42, SD = 0.93) เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับอาหารอีสานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 5.51, SD = 0.94) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านความรู้สึกในการให้บริการมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 5.39, SD = 1.04) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านพฤติกรรมพนักงานในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 5.36, SD = 0.96) ระดับความคิดเห็นมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับความประทับใจในคุณภาพการให้บริการร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

ความประทับใจในคุณภาพการให้บริการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านการตอบสนองการให้บริการต่อลูกค้า	8.14	1.30	ค่อนข้างมาก
2.ด้านความเอาใจใส่ในการให้บริการ	8.26	1.36	ค่อนข้างมาก
3.ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ	8.45	1.31	มาก
รวม	8.29	1.25	มาก

จากตารางที่ 2 การแสดงระดับความประทับใจในคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 8.29, SD = 1.25) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดย

จำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.45, SD = 1.31) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านความเอาใจใส่ในการให้บริการมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 8.26, SD = 1.36) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และด้านการตอบสนองการให้บริการต่อลูกค้ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 8.14, SD = 1.30) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

พัฒนาศักยภาพธุรกิจอาหารอีสาน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านการวางแผนในการให้บริการ	4.35	0.65	ดีมาก
2.ด้านการแก้ไขปัญหาการให้บริการ	4.42	0.55	ดีมาก
3.ด้านการจัดการในการให้บริการ	4.28	0.62	ดีมาก
รวม	8.29	0.54	ดีมาก

จากตารางที่ 3 การแสดงระดับการพัฒนาศักยภาพของรธุรกิจร้านอาหารอีสาน โดยรวมอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.35, SD = 0.54) เมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหาการให้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.42, SD = 0.55) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก รองลงมา ด้านการวางแผนในการให้บริการมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.35, SD = 0.65) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก และด้านการจัดการในการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.28, SD = 0.62) ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อการได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ทัศนคติเกี่ยวกับการได้รับบริการที่ประทับใจของผู้บริโภคในเขตสาทร กรุงเทพมหานคร ที่เป็นตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรู้ อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความรอบรู้เกี่ยวกับอาหารอีสานและและมีความชื่อชอบในรสชาติของอาหาร แสดงให้เห็นถึงความมีอิทธิพลต่อกันของกลุ่มตัวอย่างกับปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับอาหารอีสาน

ปัจจัยด้านความรู้สึกในการให้บริการ และปัจจัยด้านพฤติกรรมพนักงานในการให้บริการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันกันในเชิงบวกนั่นหมายถึงการมีแนวโน้มการได้รับบริการที่ประทับใจธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ในทิศทางบวกเช่นกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หลอดโสภา (2561) ศึกษาเรื่องทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อภาพลักษณ์การบริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านความมั่นใจในการบริการ เป็นเหตุให้ผู้มาใช้บริการเกิดความพึงพอใจในบริการมากที่สุด รวมไปถึงเรื่องของความสามารถในการทำงาน ความชำนาญการและให้ความสำคัญกับลูกค้าบริการที่เท่าเทียมกัน และในส่วนของเรื่องทัศนคติที่ลูกค้ามีต่อลักษณะของพนักงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเชื่อถือ ด้านความรวดเร็วถูกต้อง ด้านลักษณะภายนอกของพนักงาน ตามลำดับ

2. การได้รับบริการที่ประทับใจมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือ (X2) ด้านความเอาใจใส่ลูกค้า (X3) และปัจจัยด้านการตอบสนองลูกค้า (X1) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นถึงความมีอิทธิพลต่อกันของกลุ่มตัวอย่างกับ ปัจจัยด้านความเอาใจใส่ลูกค้า และปัจจัยด้านการตอบสนองลูกค้า ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันกันในเชิงบวกนั่นหมายถึงการมีแนวโน้มต่อการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจร้านอาหารอีสาน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร ในทิศทางบวกเช่นกัน ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ สริญโญ สอดสี (2565) ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านคุณภาพการบริการคุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำร้านอาหารระดับหรูของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ย 6.11 โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคมองว่าคุณภาพการให้บริการนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก หากพนักงานมีความสุภาพ สามารถเข้าใจความต้องการของลูกค้าและให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีก

การพัฒนาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารอีสาน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ด้านการแก้ไขปัญหา รองลงมา คือ ด้านการวางแผนในการให้บริการ และด้านการจัดการการให้บริการ ตามลำดับ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญจรีย์จุล ไกรอานิสงส์ (2566) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนเพื่อพัฒนามากสุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ทัศนคติของลูกค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารอีสาน และการให้บริการที่ดีต่อลูกค้านั้นทำให้เกิดความประทับตามมา ผู้ประกอบการควรเรียนรู้เกี่ยวความต้องการของลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มลูกค้าได้อย่างตรงจุด และส่งผลให้องค์กรธุรกิจร้านอาหารมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กันตภณ หลอด โสภา. (2018). *ทัศนคติของลูกค้าที่มีต่อภาพลักษณ์การบริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในจังหวัดอุบลราชธานี*.วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 15(2), 521-528.

ปัญจรีย์ จุลไกรอานิสงส์ และคณะ. (2566). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ในกรุงเทพมหานคร*. Journal of Dhamma for Life 2023, 29, 11-22.

สริญโญ สอดสี. (2565). *ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการคุณภาพอาหาร และความคุ้มค่าด้านราคาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำร้านอาหารระดับหรูของผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร.* รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปกร. สืบค้นจาก http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream

อนุพงศ์ ชัยยะราษฎร. (2562). *มนุษย์เงินเดือน vs ธุรกิจส่วนตัวอันไหนรายได้ดีกว่ากัน*, สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2566. จาก https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/salaryman-still-interesting

Zimbardo, P., & Ebbesen, E. B. (1970). *Influencing attitudes and changing behavior:* A basic introduction to relevant methodology, theory, and applications.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ADMINISTRATIVE FACTORS THAT AFFECT ADMINISTRATION ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE OF THE SCHOOL. UNDER THE JURISDICTION OF TAK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]อุเทน พันทวี และ [2]ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ

[1]Utane Pantavee and [2]Thaweesak Sawangmek

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]u.pantavee1992@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน 2) ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่ง และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

[1] นักศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบ Stepwise ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .25 ถึง .60 โดยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านบรรยากาศกาศและวัฒนธรรมองค์การ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.01 และ 2) ปัจจัยการบริหารกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ร่วมกันทำนายการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ได้ร้อยละ 72.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากตารางข้อมูลสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูปคะแนนดิบและรูปคะแนนมาตรฐานดังนี้

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 3.987 + .644(x_5) + .525(x_1) + .455(x_2)$$

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .568(x_5) + .417(x_1) + .343(x_2)$$

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหารงาน, การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

Abstract

The objective of this research is to study 1) the relationship between administrative factors that affect the administration of the good governance of the school 2) the management factors that affect the administration according to the principles of good governance of the school. The sample includes school principals or acting officers and teachers affiliated with Tak Elementary Education Area Office District 2, totaling 400 people. Statistics used to collect data include percentages, averages, standard deviations. Pearson correlation coefficient Stepwise multiple regression analysis.The results showed that: 1) administrative factors and management according to school governance; It has a correlation coefficient between .25 and .60. Organizational atmosphere, organizational structure, information technology and management are positively related to the school's governance management. and 2) administrative factors define clear objectives and goals. Management Leadership of executives and organizational atmosphere and culture that affect the management of the school's governance. Jointly predict the administration based on school governance. According to

the Tak Elementary School District 2 office, it was 72.00%, statistically significant at the level of .05, which from the data table can be written as an equation for predicting academic achievement in raw and standard score form as follows. It can be written as a forecast equation in the form of a raw score

$$\hat{Y} = 3.987 + .644(x_5) + .525(x_1) + .455(x_2)$$

It can be written as a forecast equation in the form of a standard score.

$$\hat{Z} = .568(x_5) + .417(x_1) + .343(x_2)$$

Keywords : Management Factors, Good Governance Management

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมให้การพัฒนาระบบราชการไทย เกิดขึ้นจากการปฏิรูประบบราชการเมื่อปี พ.ศ. 2545 ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานและปรับปรุงโครงสร้างส่วนราชการในทุกกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งเป็นผลมาจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยมาตรา 3/1 ได้มุ่งเน้นให้การบริหารราชการแผ่นดินต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐและกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวเสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ซึ่งรวมถึงโครงสร้างระบบราชการ ระบบงบประมาณ ระบบบุคลากร มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม ค่าตอบแทน และวิธีปฏิบัติราชการอื่น ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559 หน้า 1) ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการจึงได้จัดทำคู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating) เพื่อใช้ประเมินหน่วยงานภาครัฐและจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐนำเกณฑ์ดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับการกำกับดูแลองค์การ ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการกำกับดูแลองค์การตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน และยกย่องชมเชยหน่วยงานภาครัฐที่ประสบความสำเร็จในการกำกับดูแลองค์การตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาอย่างมีคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งได้ระบุไว้ในหลายมาตรา อันได้แก่ มาตรา 38 โดยกล่าวว่า ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา และสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาและสถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2545 หน้า 19) และนอกจากนี้ในมาตรา 39 ยังส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจตามกฎกระทรวงโดยให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและสส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ และได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งนับเป็นการปฏิรูประบบราชการและปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 หลังจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง โดยใช้กระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา 6 ยุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยได้กล่าวถึงปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษา โดยกล่าวว่าปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษา ส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่เหมาะสมและและขาดความคล่องตัวเนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎ ระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) และยังไม่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้มีการกำหนดบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูไว้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถทั้งด้านบริหารและวิชาการ ตามมาตรฐานสมรรถนะ และมาตรฐานตำแหน่ง และบริหารงานอย่างมีธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560:70-91) และระบุแนวทางการพัฒนาไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่าด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการ

โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล คือ 1) ด้านโครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบและรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการด้วยความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดคือ มีการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และสถานศึกษาให้มีเอกภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 2) ด้านระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตัวชี้วัดคือ จำนวนสถานศึกษาที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น และ 3) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา คือ พัฒนากลไกในการกำกับสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาให้ดำเนินบทบาทภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาอุดมศึกษา แผนพัฒนาอาชีวศึกษา รวมทั้งการแสดงความรับผิดรับชอบต่อการจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 หน้า 129-136)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำยุทธศาสตร์ชาติมาสู่การปฏิบัติ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลเรื่องความสุจริตโปร่งใส มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ได้ประกาศเจตนารมณ์ นำโดย นายอัมพร พินะสา เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม มีความโปร่งใส พร้อมให้บริการแก่พี่น้องประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงได้ทำการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อให้สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ และบุคลากรของ สพฐ. ได้รับทราบและนำไปปฏิบัติร่วมกัน พร้อมกันนี้ได้ประกาศเจตจำนงสุจริตในการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เผยแพร่ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบที่ได้กำหนดให้มาตรการป้องกันการทุจริตเชิงรุกเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ รวมถึงพัฒนากลไกและระบบป้องกันการทุจริตให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ที่กำหนดให้การป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญ และถือเป็นวาระเร่งด่วนและสำคัญของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564 หน้า 1) ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ด้านประสิทธิภาพ มุ่ง

เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักธรรมาภิบาล และเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยการจัดสรรกรอบวงเงินงบประมาณ (Block Grant) ตามหลักธรรมาภิบาลให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 2 จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านทุจริตและประพฤติมิชอบกำหนดแนวทางการพัฒนามีการจัดโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อันเป็นผลสืบเนื่องจากรายงานโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในเขตพื้นที่การศึกษา ปีงบประมาณ 2564 และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดที่ต้องพัฒนาประกอบผลการประเมินแบบวัดการรับรู้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในพบว่า ตัวชี้วัดด้านการใช้ทรัพย์สินทางราชการเกี่ยวกับความพฤติกรรมในการขอยืมทรัพย์สินของทางราชการ ซึ่งหน่วยงานจะต้องมีกระบวนการในการขออนุญาตที่ชัดเจนและสะดวก จากผลการประเมินตามแบบวัดการรับรู้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกพบว่า จุดที่ต้องพัฒนาคือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จะต้องมีแนวปฏิบัติการจัดการเรื่องร้องเรียนการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมีช่องทางการแจ้งเรื่องร้องเรียนที่สะดวก ง่ายต่อการติดต่อ ซึ่งจากประเด็นการประเมินทั้งสองด้านโดยลำดับความสำคัญของปัญหา คือ 1) ด้านการเปิดเผยข้อมูล 2) ด้านการส่งเสริมความโปร่งใส 3) ด้านประสิทธิภาพการสื่อสาร 4) ด้านปรับปรุงระบบการทำงาน และ 5) ด้านการป้องกันทุจริต ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2, 2565 น. 7-12)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้สนใจทำการค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ซึ่งตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดนั้น ประกอบไปด้วย 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) 2) หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) 3) หลักการตอบสนอง (Responsiveness) 4) หลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) 5) หลักความโปร่งใส (Transparency) 6) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) 7) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 8) หลักนิติธรรม (Rule of Law) 9) หลักความเสมอภาค (Equlty) 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552: 9) ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่ายตามหลักการ

กระจายอำนาจของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดความเสมอภาค ตลอดจนสร้างความพึงพอใจให้แก่ทุกฝ่ายอย่างถูกต้องเป็นธรรม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร ทันต่อเหตุการณ์ และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในสังกัด ที่จะได้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารหรือรักษาการณ์ในตำแหน่ง และครูผู้สอน ของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 400 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณผ่านระบบออนไลน์ ตามวิธี และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ตามสัดส่วนของผู้บริหารหรือรักษาการณ์ในตำแหน่งและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Simple random sampling) กำหนดคุณสมบัติโดยเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการความขัดแย้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ 3) ด้านโครงสร้างองค์การ 4) ด้านเทคโนโลยี 5) ด้านการบริหารจัดการ รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 35 ข้อ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ตามแนวทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำข้อมูลจากการศึกษาการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในขั้นตอนที่ 1 โดยการเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในแต่ละด้าน มาเป็นกรอบในการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 4 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปในเชิงปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วิเคราะห์ของคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการจัดการความขัดแย้งและแนวทางการจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในภาพรวม

ที่	รายการ	กลุ่มตัวอย่าง(N=400)		ระดับความคิดเห็น
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านภาวะผู้นำของผู้อำนวยการ	4.09	0.48	มาก
2	ด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ	4.05	0.60	มาก
3	ด้านโครงสร้างองค์การ	3.95	0.63	มาก
4	ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.82	0.50	มาก
5	ด้านการบริหารจัดการ	4.29	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.48) และปัจจัยการบริหารด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีแนวทางดังนี้

2.1 ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารต้องสร้างความเข้าใจ ให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการเจรจา เป็นตัวกลางในการสื่อสารด้วยการแสดงออกถึงความจริงใจ ใช้หลักเมตตาเพื่อให้เกิดการยอมรับข้อกำหนดและความต้องการของทั้งสองฝ่าย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายต่าง ๆ มีการสื่อสารที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทีมงาน เอื้ออำนวยและสนับสนุนในการทำงานของเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนต้องรู้จักแก้ไขข้อขัดแย้งให้ทันต่อสถานการณ์ ใช้การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้กับทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

2.2 ด้านการยอมรับฟังข้อมูล พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการฟังและการเข้าใจ โดยไม่ทำการตีความหรือตัดสินใจล่วงหน้า ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางพฤติกรรม ความรู้สึก และความคิดที่แสดงออก ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เรียนรู้ร่วมกัน มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น สร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างสมาชิกในทีม รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในทีมงาน โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนับสนุนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการสร้างการทำงานเป็นทีม พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมและสามารถวัดได้ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและมุ่งเน้นไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน สนับสนุนการสื่อสารโดยใช้ทางเลือกที่หลากหลาย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างทีมงาน สนับสนุนการสร้างความร่วมมือ และสร้างโอกาสให้ทีมงานทำงานและแก้ไขปัญหาร่วมกัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมการร่วมมือในการตัดสินใจ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของทีม

2.4 ด้านการใช้หลักคุณธรรมในการบริหารองค์การ พบว่า ผู้บริหารควรสำรวจและทำความเข้าใจถึงอุปนิสัย ความสามารถ และความถนัดของทีมงานโดยใช้เครื่องมือการประเมินผลแบบที่มีความน่าเชื่อถือ พูดคุยกันเพื่อเข้าใจความคาดหวัง และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบกับสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการใช้กลยุทธ์เข้ามาช่วยในการสนับสนุนและการพัฒนาส่วนบุคคล เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสามารถของเพื่อนร่วมงาน สร้างโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเพื่อให้พร้อมที่จะรับมอบหมายงานใหม่ ๆ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อทราบถึงความสามารถทางวิชาการ ทักษะ และความสามารถพิเศษ ที่อาจช่วยเสริมสร้างคุณค่าในงานที่มอบหมายให้กับแต่ละบุคคล

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ในภาพรวมพบว่า ด้านบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานโรงเรียน โดยทำให้สามารถใช้ทรัพยากรและความสามารถของทุกคนได้อย่างเต็มที่ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานภายในองค์การ ซึ่งทำให้ทีมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและมีความเข้าใจและความไว้วางใจต่อกัน มีการแบ่งปันความรู้และทักษะระหว่างสมาชิกในทีม ทำให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเอง นอกจากนี้การทำงานเป็นทีมช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในทีมมีความคิดสร้างสรรค์และมีการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหา มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ตลอดจนช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์การ ซึ่งมีผลในการสร้างบรรยากาศทำงานที่ดีและการสนับสนุนกันอย่างมากขึ้น การทำงานเป็นทีมจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จและการเติบโตขององค์กรในระยะยาวและลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของสุพรรษา เมืองสนธิ์ (2562) กล่าวไว้ว่า นวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคและพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและวิจัยสมาการวิจัยสนามนั้น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลถือเป็นหลักสำคัญที่จะใช้เป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีการตอบสนอง และความเสมอภาค เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่มีความชัดเจนและมีมาตรฐาน มีความเป็นกลางและเสมอภาคต่อผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเท่าเทียม อีกทั้งเพื่อให้บุคลากรมีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายปัญหาและอุปสรรค คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลอีกทั้งกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดและมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน สำหรับข้อเสนอแนะและแนวทาง การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคือ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อให้การด าเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพิ่มอัตรากำลังให้มีจำนวนเพียงพอกับปริมาณงาน และต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ

บุคลากรในองค์กรมากขึ้นรวมไปถึงควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารงานที่เป็นมาตรฐาน เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าหน้าที่และผู้รับบริการต่อไป

ที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางในการบริหารงานดังนี้

2.1 ด้านการใช้หลักเจรจาต่อรองแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหาร ในการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างการเจรจา เพื่อให้เกิดการประนีประนอม พบว่า ผู้บริหารต้องสร้างความเข้าใจ ให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการเจรจา เป็นตัวกลางในการสื่อสารด้วยการแสดงออกถึงความจริงใจ ใช้หลักเมตตาเพื่อให้เกิดการยอมรับข้อกำหนดและความต้องการของทั้งสองฝ่ายสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายต่าง ๆ มีการสื่อสารที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทีมงาน เอื้ออำนวยและสนับสนุนในการทำงานของเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนต้องรู้จักแก้ไขข้อขัดแย้งให้ทันต่อสถานการณ์ ใช้การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้กับทั้งสองฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรม (2549) อ้างถึงใน รุ่งโรจน์ อาชาเทวัญ (2558) การดำเนินการเจราจาไกล่เกลี่ยประนีประนอม สามารถดำเนินการได้โดยมอบหมายให้ผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมและระงับข้อพิพาทดำเนินการเจราจาไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดยในการดำเนินการเจราจาไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดยการเปิดการเจราจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เจราจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมเริ่มแนะนำตนเอง และสร้างบรรยากาศ สัมพันธภาพ และความไว้เนื้อเชื่อใจแก่คู่พิพาท จากนั้นเริ่มชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการเจรจาไกล่เกลี่ยประนีประนอม และอธิบายกระบวนการ กฎเกณฑ์ และข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อให้คู่พิพาทได้รับทราบ และนำเข้าสู่ประเด็นโดยผู้เจราจาไกล่เกลี่ยประนีประนอมนั้นต้องไม่พูดหรือแสดงกิริยาบางอย่างที่ขัดจังหวะระหว่างที่อีกฝ่ายพูด โดยให้ทุกฝ่ายมีโอกาสนาเสนอหรือแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน

2.2 ด้านการยอมรับฟังข้อมูล เกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารในการยอมรับความแตกต่างทางพฤติกรรม ความรู้สึกและความคิดที่แสดงออกมา พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการฟังและการเข้าใจ โดยไม่ทำการตีความหรือตัดสินใจล่วงหน้า ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางพฤติกรรม ความรู้สึก และความคิดที่แสดงออก ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เรียนรู้ร่วมกัน มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น สร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างสมาชิกในทีม รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในทีมงาน โดยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนับสนุนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชราภรณ์ กุลบุตร (2555) อ้างถึงใน น้ำเพชร ชัยชมภู (2565, น.50) ได้ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมการจัดการความขัดแย้งแบบการร่วมมือมากที่สุด รองลงมา คือ การประนีประนอม การยอมให้ การหลีกเลี่ยง และการเอาชนะ ปัญหาที่พบมากในการจัดการความขัดแย้ง คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคลากร การแบ่งพรรคแบ่งพวกของผู้ร่วมงาน วิธีการจัดการความขัดแย้งที่ประสบความสำเร็จ คือ พูดคุยทำความเข้าใจวางแผน ปรับแนวคิดด้วยเหตุผล และคุณธรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการจัดการความขัดแย้ง คือ การรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3 ด้านการสร้างการทำงานเป็นทีม เกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารในการตัดสินใจร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมและสามารถวัดได้ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจและมุ่งเน้นไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน สนับสนุนการสื่อสารโดยใช้ทางเลือกที่หลากหลาย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างทีมงาน สนับสนุนการสร้างความร่วมมือ และสร้างโอกาสให้ทีมงานทำงานและแก้ไขปัญหาร่วมกัน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมการร่วมมือในการตัดสินใจ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพดี ปลุกใจหาญ (2565, น.92) ได้วิจัยการจัดการความขัดแย้งและการหาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้แก่ แบบร่วมมือร่วมใจควรมีการประชุมแบบเป็นทางการผู้นำต้องเข้าใจพฤติกรรมของคนในองค์การ รู้จักการพูดโน้มน้าวใจ และส่งเสริมความสามัคคีในองค์การแบบเอื้ออำนวย ควรรักษาความเป็นองค์การ ยึดหลักเหตุผลและส่งเสริมระบบคุณธรรม จึงทำให้การแก้ปัญหานั้นง่ายขึ้น นอกจากการทำงานในองค์การที่ตองส่งเสริมความสามัคคีแล้ว การแก้ปัญหาความขัดแย้งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องแก้ปัญหาโดยให้คู่ขัดแย้งมีความพึงพอใจในผลลัพธ์ของการแก้ปัญหาและยังคงความสามัคคีในหมู่คณะ เพื่อให้การทำงานในส่วนอื่นไม่เกิดความเสียหาย

2.4 ด้านการใช้หลักคุณธรรมในการบริหารองค์การ เกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารในการมอบหมายงานโดยทำความเข้าใจในอุปนิสัย ความสามารถและความถนัดของเพื่อนร่วมงานเป็นสำคัญ รวมถึงให้ผู้บริหารใช้หลักคุณธรรมในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทั้งด้านส่วนบุคคลและองค์กร พบว่า ผู้บริหารควรสำรวจและทำความเข้าใจถึงอุปนิสัย ความสามารถ และความถนัดของทีมงานโดยใช้เครื่องมือการประเมินผลแบบที่มีความน่าเชื่อถือ พูดคุยกันเพื่อเข้าใจความคาดหวัง และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบกับสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการใช้กลยุทธ์เข้ามาช่วยในการสนับสนุนและการพัฒนาส่วนบุคคล เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสามารถของ

เพื่อนร่วมงาน สร้างโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะเพื่อให้พร้อมที่จะรับมอบหมายงานใหม่ ๆ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อทราบถึงความสามารถทางวิชาการ ทักษะ และความสามารถพิเศษ ที่อาจช่วยเสริมสร้างคุณค่าในงานที่มอบหมายให้กับแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ ณัฐชนัญ รัตนกิจวรพงศ์ (2562) ได้ศึกษาการบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยใช้ทางสายกลาง ในการผ่อนปรนเข้าหากัน คำนึงถึงผลประโยชน์ และความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย แสดงพฤติกรรมอย่างเป็นกลางไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความยุติธรรมและเหตุผล เพื่อให้เป็นที่พอใจทั้งสองฝ่ายพยายามปรับตัวและเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโดยเจรจาต่อรอง รักษาระดับความขัดแย้งให้อยู่ในวงจากัด เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาและลดความรุนแรงลงได้โดยใช้ความ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สามารถนำทักษะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่จำเป็นต่อการบริหารงาน ไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้มีทักษะในการบริหารในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากย่างขึ้น

2. ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 นำทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงานโรงเรียน ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล. (2562). *พฤติกรรมองค์การและการพัฒนาองค์การ.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

จิรกานต์ วงค์ลังกา. (2565). *การบริหารความขัดแย้งภายในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ลำปาง ลำพูน*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=610599

จีราลักษณ์ วงษ์แก้ว. (2562). *การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นจาก

https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=555708

ณัฐชนัญ รัตนกิจวรพงศ์. (2562). *การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2* (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ. สถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=584954&query

ไทยรัฐ. (6 พฤศจิกายน 2562). *ความขัดแย้งในโรงเรียน.* ไทยรัฐออนไลน์. https://shorturl.asia/sURwx

น้ำเพชร ชัยชมภู. (2565). *การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตสุดถิ่นไทย สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=609466

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2558). *การจัดการสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: บริษัททริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.

ยุทธกานต์ โพธิ์หนองคูณ. (2565). *การพัฒนาแนวทางการสร้างทีมงานครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=55&RecId=31405&obj_id=279963&showmenu=no&userid=0

ยุพดี ปลุกใจหาญ (2565). *การจัดการความขัดแย้งและการหาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=23&RecId=3620&obj_id=24571&showmenu=no&userid=0

รุ่งโรจน์ อาชาเทวัญ. (2558). *การพัฒนาการจัดการความขัดแย้งโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางนอกศาลกรณีความผิดเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์วรรณกรรม* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. สืบค้นจาก https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=36&RecId=1577&obj_id=6034

สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สมชาย กิจยรรยง. (2555). *ศาสตร์และศิลปะของผู้นำที่ครองใจทุกคน.* กรุงเทพฯ: สมาร์ท ไลฟ์.

สมาน ศิริเจริญสุข. (2565). *ภาวะผู้นำกับการจัดการความขัดแย้ง*. วารสารวิจยวิชาการ, 5 (6),301-316. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/255932/174504

อมร อ่อนสี. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารความขัดแย้งของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้วยกระบวนการแก้ปัญหา* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/9phlL

ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (22 พฤศจิกายน 2565). *ผู้ปกครอง ร้องผู้ว่าฯ เพชรบุรี แก้ปัญหาความขัดแย้ง "ครู-นักเรียน"*. Thai PBS. https://www.thaipbs.or.th/news/content/321827

บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

THE INTERNAL SUPERVISION ROLE OF EDUCATION ADMINISTRATORS OF HER ROYAL HIGHNESS PRINCESS SOAMSAWALI SCHOOL UNDER PATHUMTHANI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]กฤษณ์ สอนดี และ [2]จุรีย์ สร้อยเพชร

[1]Krit Sondee and [2]Jiree Soipet

มหาวิทยาลัยเนชั่น, ประเทศไทย

Nation University, Thailand.

[1]krit.wnm@wnm.ac.th

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากร คือ ครูผู้สอนโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 25-34 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ตำแหน่ง ครูชำนาญการ มีประสบการณ์การ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเนชั่น

ทำงาน น้อยกว่า 5 ปี ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายพันธกิจ เป้าประสงค์ และวิสัยทัศน์ เป็นแนวทางการดำเนินงานให้ คณะครู รวมทั้งนำยุทธศาสตร์หรือเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา

คำสำคัญ : บทบาทการนิเทศภายใน, ผู้บริหารโรงเรียน, โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา

Abstract

This study is intended. 1) To study the role of the internal supervision of the executive of Worarachathinatdamat School. 2) To compare the internal supervision roles of the Worarachathinatdamat School Under the Office of the Secondary Education Pathum Area classified by gender ,age ,qualification and work experience. In quantitative research the population is the teachers of Worarachathinatdamat School. The academic year in 2023 the amount of 104 people and the tools used as a questionnaire. And analyze data with frequency percentage mean and standard deviation. The results showed that the most teachers are female between 25-34 years. There is a bachelor's degree or equivalent to the position of teacher specializing in work experience of less than 5 years. The views of the teacher towards the role of the internal supervision of Worarachathinatdamat School's executive. Overall at the highest level when considering each aspect it is found that the development of self and professional development is to promote and support learning management. Learning Management and Creating Understanding of Internal Supervision According to the results of the comparison of the internal supervision roles of Worarachathinatdamat School Management classified by

gender ,age ,education and work experience found that classified by gender. By overview and not different. With statistical significance at the level of 0.05 classified by age qualification and work experience. Overall different aspects are statistically significant at the level of .05 suggestions from research. Executives should be determined mission and vision are guidelines for the teacher including strategies or conditions that will lead to success in the administrative process within the school.

Keywords: The internal supervision role, Administrators of school, Her Royal Highness Princess Soamsawali School

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์กับการปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ต้องทำคู่กันไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (วรรณพร สุขอนันต์, 2550) แนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เพื่อการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสำคัญ คือ กระบวนการการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสอดคล้องควบคู่กันไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือ และปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังส่งเสริม ประสานงานในด้านวิชาการในโรงเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตร และรักษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ปรับปรุงการประเมินผลการเรียน การสอนตลอดจนให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพครู สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (กิติมา ปรีดีดิลก, 2553) การนิเทศการศึกษา ดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ การนิเทศภายนอก และการนิเทศภายใน แต่เดิม

นั้นการนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา ครูเป็นเพียงผู้ได้รับการนิเทศเท่านั้น แต่เนื่องมาจาก ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัดไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งได้และปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่บุคลากรในโรงเรียนส่วนมากมีความรู้ความสามารถเพียงพอ จึงควรใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาครู เพื่อให้ครูปรับปรุง และพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การนิเทศภายใน จึงเป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำ ช่วยเหลือครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งการนิเทศตั้งอยู่บนหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพซึ่งกันระหว่าง ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ การนิเทศภายในจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจะประสบผลสำเร็จได้ผลดีเพียงไรก็ย่อมขึ้นอยู่กับ ทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู ตลอดจนเทคนิค และวิธีการต่าง ๆ ที่ศึกษานิเทศก์นำมาใช้ในการนิเทศการศึกษา โดยให้ครูมีโอกาสค้นคว้างานที่จะต้องทำด้วยตนเอง ปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร หรือยุคโลกาภิวัตน์ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษามีความสำคัญ และจำเป็นต่อการเรียนการสอน โดยผู้นิเทศเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือครูให้เป็นผู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคมที่มีวิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง (เนรัญชญาดา หอมทิพย์, 2557) การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะเป็นการช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศภายใน คือ การให้ความช่วยเหลือครูในด้านต่างๆ เพื่อให้ครูได้ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างเป็นกัลยาณมิตร สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู นอกจากนี้ ผู้บริหารยังต้องคอยส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านวิชาการและวิชาชีพ เพื่อให้ครูมีศักยภาพใน การปฏิบัติงาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีจำนวน 22 โรงเรียน มีครู 1,945 คน พบว่า ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนขาดความเข้าใจต่อกระบวนการนิเทศภายใน ครูไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการนิเทศภายใน และโรงเรียนไม่มีคู่มือให้ครูปฏิบัติการดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการนิเทศภายในไม่ต่อเนื่องครูขาดการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการนิเทศ และโรงเรียนไม่นำผลการนิเทศภายในปรับปรุงและพัฒนางานการบริหารโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี, 2565)

การนิเทศภายในของโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ก็ยังมีปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน ยังไม่เข้าใจในบทบาทและเห็นความสำคัญของการนิเทศภายใน ซึ่งมีความจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการนิเทศของผู้บริหารในฐานะผู้นิเทศ ในการพัฒนาคุณภาพและเปลี่ยนแปลงการทำงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้ มีประสิทธิภาพ และให้สถานศึกษามีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม จนสามารถทำให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลสูงสุดตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีและมีสมรรถนะสำคัญตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษา พุทธศักราช 2560 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ (โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา, 2565)

จากประเด็นดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ตามทัศนะของครู เนื่องจากเล็งเห็นว่า การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถ นำมาใช้ในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานวิชาชีพสู่ความเป็นครูมืออาชีพ ซึ่งการนิเทศการสอน ที่สามารถเห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรมต้องอาศัย กระบวนการปฏิบัติงาน ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อที่จะพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและ การจัดการเรียนการสอนของครูการนิเทศที่มุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจะสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยปริมาณ เรื่อง บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ครูผู้สอนปีการศึกษา 2566 จากประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้นจำนวน 104 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกับครูโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยทำการศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกโดยภาพรวมและรายด้าน

(N=104)

บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหาร	ระดับความคิดเห็น			
	μ	**σ**	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน	4.50	0.37	มาก	4
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.52	0.41	มากที่สุด	3
3. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้	4.53	0.47	มากที่สุด	2
4. ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ	4.56	0.40	มากที่สุด	1
รวม	4.53	0.41	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.53, σ = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.56, σ = 0.40) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.53, σ = 0.47) ด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.52, σ = 0.41) และด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก (μ = 4.50, σ = 0.37) ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน สามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

จำแนกตามเพศ พบว่า ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามอายุ พบว่า ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ด้านการจัดการ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี สามารถสรุปผลการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ รองลงมา ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าทัศนะของครูที่มีต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ผู้บริหารให้ความสำคัญและมีกระบวนการนิเทศภายใน แบบมีขั้นตอน มีการวางแผน การดำเนินงานของการนิเทศภายในอย่างชัดเจน พร้อมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุน และติดตามการจัดการศึกษาของครูอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยยึดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์และมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการสำคัญ คือ กระบวนการการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษาจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องคำถามของการศึกษา อาจจะเป็นเพราะครู ทั้งเพศชาย เพศหญิง ต่างคิดว่าผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ตระหนักและความความสำคัญการนิเทศภายใน ให้การส่งเสริม สนับสนุน และติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด ถึงทำให้การนิเทศภายในของโรงเรียนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา งามมีศรี และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ระดับทัศนะของครูเกี่ยวกับการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี และการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสตามทัศนะของครูตามตัวแปรเพศ ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอานีตา โส้ะแห (2565) ได้ศึกษาเรื่องการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มวังพญาหนองจิก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 พบว่า ครูในกลุ่มวังพญาหนองจิก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวันสุไลมาน แวสุหลง (2564) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด

ปัตตานี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณการปฏิบัติงาน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทัศนะของครูต่อบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพลอย รัตนมาศ และ อำนวย ทองโปร่ง (2566) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคหลังโควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการเป็นผู้นำและด้านการประเมินผลติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร อิ่มชื่น (2566) ได้ศึกษาบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่าประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันและขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผู้บริหารควร กำหนดนโยบายพันธกิจ เป้าประสงค์ และวิสัยทัศน์ เป็นแนวทางการดำเนินงานให้ คณะครู รวมทั้งนำยุทธศาสตร์หรือเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความผู้นำในการจัดการเรียน การสอนเข้าร่วมสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูอันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน โดยเฉพาะมีการประชุมชี้แจงให้ครูทราบถึงแนวทางและจุดเน้นในการดำเนินการนิเทศภายใน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดการนิเทศภายใน มีการทบทวนประเด็นปัญหาที่พบจากการนิเทศภายใน อย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ:กระทรวงศึกษาธิการ.

กิติมา ปรีดีดิลก. (2553). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.

งานนิเทศโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา. (2565). *รายงานผลการนิเทศภายในโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ประจำปีการศึกษา 2564-2565.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี.

เนรัญชญาดา หอมทิพย์ .(2557). *ความต้องการการนิเทศการสอนของครูโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 1 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมพลอย รัตนมาศ และ อำนวย ทองโปร่ง. (2566). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษายุคหลังโควิด-19 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแพง.

วรรณพร สุขอนันต์. (2550). *รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วันสุไลมาน แวสุหลง. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ศิริพร อิ่มชื่น. (2566). *บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2.* วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การเรียนรู้บูรณาการ : ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป.* กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564.* ปทุมธานี:เอกสารรายงาน.

อานีตา โส้ะแห. (2565). *การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มวังพญาหนองจิก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1.* ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อุษา งามมีศรี และ ละมุล รอดขวัญ;ประกัน เมืองสุด;วรรณรี ปานศิริ;จำรัส แจ่มจันทร์;อมรรัตน์ พันธ์งาม. (2565) *การเปรียบเทียบการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.* วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 4(3), 1-17

การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

DEVELOPMENT OF MATHEMATIC PROBLEM-SOLVING ABILITY OF FOURTH GRADE STUDENT BY LEARNING MANAGEMENT OF CONSTRUCTIVIST THEORY

[1]ดวงกมล นีระพันธ์ และ [2]พรชัย ผาดไธสง

[1]Duangkamon Neerapan and [2]Phornchai Phardthaisong

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Roi Et Rajabhat University, Thailand.

[1]moomew1703@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา91 (บ้านโคกจักจั่น) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมอำนาจเจริญที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย คิดเป็น

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ร้อยละ 81.33 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปของคะแนนเต็มตามที่กำหนด และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 3 คน ของนักเรียนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำสำคัญ : ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์, ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

Abstract

This study was action research. The objective of this study were to development of mathematic problem-solving ability of fourth grade student applying constructivist theory, to 70% of the target group is achieved, the target group includes 3 students of fourth grade, the second semester of academic year 2023, thairath91 (BanKhok Chakchan) school, amnatcharoen primary educational service area office. The tools for collecting data were as follows 1) lesson plans 2) a test of mathematic problem-solving ability. The statistical data included percentages, averages. The results of the research revealed that the averages score of student had scores in their ability to solve mathematic problem, average score 81.33%, as passed. The threshold of 70% there were 3 students who passed score criteria as 100% of or students, following the study objective

Keywords: Mathematics problem-solving ability, learning management of constructivist theory, constructivist theory.

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหา หรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพ และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัฒน์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560: 2)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 4-6) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษา 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพในด้านการอ่าน เขียนตัวเลขตัวหนังสือแสดงจำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยมไม่เกิน 3 ตำแหน่ง อัตราส่วน และร้อยละ มีความรู้สึกเชิงจำนวน มีทักษะการบวก การลบ การคูณ การหาร ประมาณผลลัพธ์ และนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อธิบายลักษณะและสมบัติของรูปเรขาคณิต หาความยาวรอบรูปและพื้นที่ของรูปเรขาคณิต สร้างรูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม และวงกลม หาปริมาตรและความจุของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก และนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ นำเสนอข้อมูลในรูปแผนภูมิแท่ง ใช้ข้อมูลจากแผนภูมิแท่ง แผนภูมิรูปวงกลม ตารางสองทาง และกราฟเส้น ในการอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ และตัดสินใจ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560: 4)

สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา91 (บ้านโคกจักจั่น) พบว่า ปีการศึกษา 2563 ถึง 2565 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนความสามารถด้านการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 33.33, 42.86 และ 40.00 ตามลำดับ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 68.67, 67.00 และ 65.00 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ร้อยละ 70 (โรงเรียนไทยรัฐวิทยา91 (บ้านโคกจักจั่น). 2565: 9) เมื่อวิเคราะห์ในเนื้อหาแล้วพบว่า เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหา

การบวก การลบเศษส่วนและจำนวนคละ เป็นสาเหตุให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องมาจากเป็นเนื้อหาที่นักเรียนทำข้อสอบไม่ได้ นักเรียนไม่ทราบว่าจะเริ่มแก้โจทย์ข้อนั้น และจะต้องใช้ความรู้ต่างๆ เพื่อหาวิธีในการหาคำตอบของโจทย์ปัญหาอย่างไร นักเรียนไม่เข้าใจขั้นตอนการแก้ปัญหา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนยังไม่หลากหลาย นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย ไม่มีการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านักเรียนควรได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้และทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์จำเป็นต้องหาวิธีการสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาที่พบเห็นได้ เพื่อให้นักเรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหา มองเห็นสาเหตุของปัญหา ในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ครูควรตระหนักและเน้นความสำคัญในการกระตุ้นส่งเสริม โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้น ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการ หรือวิธีการที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รักการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเชื่อว่าบุคคลเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน โดยอาศัยประสบการณ์เดิม โครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่ ความสนใจ และแรงจูงใจภายในเป็นพื้นฐานโดยที่ความขัดแย้งทางปัญญาเกิดจากการที่บุคคลเผชิญปัญหากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการไตร่ตรองนำเข้าสู่การสร้างทางปัญญาที่ได้รับการตรวจสอบทั้งตนเองและผู้อื่นว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะ หรือปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในกรอบของโครงสร้างนั้น และใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างโครงสร้างใหม่อื่น ๆ ต่อไป (Underhill, Balacheff & Conjrey. 1991; อ้างถึงใน มยุรินย์พร ขันติยู. 2553)

จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัย พบว่านักเรียนยังขาดความรู้ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และได้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาการบวก การลบเศษส่วนและจำนวนคละ โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนั้น ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ และ

เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 91 (บ้านโคกจักจั่น) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมอำนาจเจริญ ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2560 การเรียนรู้กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง เรื่อง เศษส่วน โดยมีแผนการจัดการเรียนรู้ คือ 1) การแก้โจทย์ปัญหาการบวกเศษส่วน 2) การแก้โจทย์ปัญหาการลบเศษส่วน 3) การแก้โจทย์ปัญหาการบวกจำนวนคละ และ 4) การแก้โจทย์ปัญหาการลบจำนวนคละ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ชนิด ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 12 แผน ใช้เวลาแผนละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาเรียน 12 ชั่วโมง

3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ แบ่งเป็น 2 วงรอบปฏิบัติการ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์คะแนนระหว่างการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ วงรอบปฏิบัติการที่ 1 ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 6 เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก การลบเศษส่วน และผลการวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนระหว่างการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการ วงรอบปฏิบัติการที่ 1

แผนที่	คะแนน						ผลการประเมิน
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้			คะแนนรวมรายแผน	ค่าร้อยละรายแผน	
		เลขที่ 1	เลขที่ 2	เลขที่ 3			
1	32	32	29	32	93	96.88	ผ่านเกณฑ์
2	32	29	29	32	90	93.75	ผ่านเกณฑ์
3	32	30	30	30	90	93.75	ผ่านเกณฑ์
4	32	29	29	32	90	93.75	ผ่านเกณฑ์
5	32	31	31	32	94	97.92	ผ่านเกณฑ์
6	32	28	28	30	86	89.58	ผ่านเกณฑ์
คะแนนรวม	**192**	**179**	**176**	**188**	**543**	-	-
ค่าเฉลี่ย	**32.00**	**29.83**	**29.33**	**31.33**	**90.50**	-	-
ร้อยละ	**100**	**93.23**	**91.67**	**97.92**	**94.30**	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนระหว่างการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการ วงรอบปฏิบัติการที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 90.50 จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 94.30

ตารางที่ 2 แสดงผลแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังวงรอบปฏิบัติการที่ 1

นักเรียน	คะแนน			ผลการประเมิน
	คะแนนเต็ม	คะแนน	ร้อยละ	
1	50	36	72	ผ่านเกณฑ์
2	50	32	64	ไม่ผ่านเกณฑ์
3	50	34	68	ไม่ผ่านเกณฑ์
รวม	**150**	**108**	**-**	**-**
$\overline{X}$	**-**	**36.00**	**68.00**	**ไม่ผ่านเกณฑ์**

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังวงรอบปฏิบัติการที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 36.00 คิดเป็นร้อยละ 68.00 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้

2. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ วงรอบปฏิบัติการที่ 2 ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 – 12 เรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาการบวก การลบจำนวนคละ และผลการวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์คะแนนระหว่างการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการ

แผนที่	คะแนน						ผลการประเมิน
	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้			คะแนนรวมรายแผน	ค่าร้อยละรายแผน	
		เลขที่ 1	เลขที่ 2	เลขที่ 3			
7	32	29	27	29	85	88.54	ผ่านเกณฑ์
8	32	28	28	29	85	88.54	ผ่านเกณฑ์
9	32	25	25	28	78	81.25	ผ่านเกณฑ์
10	32	27	27	29	83	86.46	ผ่านเกณฑ์
11	32	27	27	27	81	84.38	ผ่านเกณฑ์

12	32	28	26	29	83	86.46	ผ่านเกณฑ์
คะแนนรวม	**192**	**164**	**160**	**171**	**495**	-	-
ค่าเฉลี่ย	**32.00**	**27.33**	**26.67**	**28.50**	**82.50**	-	-
ร้อยละ	**100**	**85.42**	**83.33**	**89.06**	**85.94**	-	-

วงรอบปฏิบัติการที่ 2

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ในวงรอบปฏิบัติที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 82.50 จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ในส่วนของนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ตารางที่ 4 แสดงคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังวงรอบปฏิบัติที่ 2

นักเรียน	คะแนน			ผลการประเมิน
	คะแนนเต็ม	คะแนน	ร้อยละ	
1	50	46	92.00	ผ่านเกณฑ์
2	50	36	72.00	ผ่านเกณฑ์
3	50	42	80.00	ผ่านเกณฑ์
รวม	150	126	-	-
$\overline{X}$	-	41.33	81.33	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังวงรอบปฏิบัติที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 41.33 คิดเป็นร้อยละ 81.33 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

ผลจากการประเมินความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบท้ายวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 1 คน และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 2 คน ผู้วิจัยจึงนำนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาไม่ผ่านเกณฑ์เข้าสู่วงรอบปฏิบัติการที่ 2 โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้ เพิ่มเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการแก้ปัญหา ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าได้รับความรู้ ฝึกการปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยใช้ประสบการณ์ หลังจากทำการทดสอบท้ายวงรอบปฏิบัติการที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 81.33 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70 จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การการบวก การลบเศษส่วน และจำนวนคละ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทบทวนความรู้เดิม และสร้างความรู้ใหม่ โดยนำความรู้ ความเข้าใจ และความคิดมาประยุกต์ใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป แคชริญา ภูผาสิทธิ์ (2563: 124) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหา ด้วยตนเอง สร้างความรู้ใหม่ โดยการนำประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นต่อไป ผลจากการประเมินทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบท้ายวงจรพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 79.66 มีนักเรียน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 70 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด จากเหตุผลดังกล่าว สนับสนุนให้ทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิต์ สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ได้ จันทร์สุดา คำประเสริฐ (2553 : 105) ทำการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู□ที่เน้นทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหัวบึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 70 และนักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อย

ละ 70 ขึ้นไป และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลที่ได้จากการวิจัยคือ 1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 88.97 และนักเรียนร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 ขึ้นไป และนักเรียนยังได้พัฒนาทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ เช่น ทักษะ/กระบวนการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การเชื่อมโยง การสื่อสารสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนั้นยังช่วยให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างเป็นระบบ มีระเบียบวินัย มีความรอบคอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรมีการกระตุ้นความสนใจและชี้แนะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมระหว่างการทำกิจกรรม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล รักการเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเชื่อว่าบุคคลเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน โดยอาศัย ประสบการณ์เดิม โครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่ ความสนใจ และแรงจูงใจภายในเป็นพื้นฐานโดยที่ความขัดแย้งทางปัญญา เกิดจากการที่บุคคลเผชิญปัญหากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการไตร่ตรองนำเข้าสู่การสร้างทางปัญญาที่ได้รับการตรวจสอบทั้งตนเอง และผู้อื่นว่าสามารถแก้ปัญหาเฉพาะ หรือปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในกรอบของโครงสร้างนั้น และใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างโครงสร้างใหม่อื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ หาญพิทักษ์. (2559). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปสามเหลี่ยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

กรรณิการ์ หาญพิทักษ์. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิตติพร ปัญญาภิญโญผล. (2549). *วิจัยเชิงปฏิบัติการ: แนวทางสำหรับครู*. กรุงเทพฯ:นทพันธ์ พริ้นติ้ง.

ขวัญเรือน กลิ่นเกตุ. (2558). *การพัฒนาทักษะการหาร โดยใช้ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

แคชริญา ภูผาสิงห์. (2563). *การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

จันทร์สุดา คำประเสริฐ. (2553). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เรื่องการทศนิยมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิตประไพ เทพวีระกุล. (2553). *การพัฒนาการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ สาหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านด่านซ้าย สานักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 3 โดย กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ทิศนา แขมมณี. (2546). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2548). *การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้: หลักการ แนวทาง และวิธีการ การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ: สุรีวิริยาสาส์น.

บุญรื่น พิลางาม. (2555). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการบวก การลบ การคูณ การหารระคนความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความพึงพอใจในการเรียนคณิตศาสตร์*

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2560). *วิจัยการเรียนการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2561ก). *หลักการศึกษาเบื้องต้น*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2561ข). วิจัยปฏิบัติการทางการเรียนการสอน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ปรียา สิถิระบุตร. (2557). *การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง การคูณ การหารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(วิจัยและประเมินผลการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พรณภา ราชรองเมือง. (2556). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรม การเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พัชริดา คนตรง. (2558). *การพัฒนาการคูณโดยใช้กิจกรรมสื่อประสม สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัมพร ม้าคนอง. (2546). *คณิตศาสตร์: การสอนและการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Adams, S., Ellis, L.C., & Beeson, B.F. (1977). *Mathematics with Emphasis on the Diagnostic Approach*. New York: Harper & Row.

Crutcher, R.S. (2003, February). An Action Research Study: The Development of an Action Leaning Model for the Transformation of Leadership in the California Conservation Corps. *Dissertation Abstracts International*, 63(8): 2929-A.

Kemmis, S., & Mctaggart, R. (1988). *The action research reader*. Victoria: Deakin University Press.

_____ . (1990). *The Action Research Planner* (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.

_____ . (1998). *The action research planner* (3rd ed.). Vitoria: Deakin University Press.

การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

THE SCHOOL AND COMMUNITY RELATIONSHIP ADMINISTRATION IN THE SCHOOLS IN SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 2

[1]วิรัตน์ เข็มศรี และ [2]กัลยมน อินทุสุต

[1]Wirat Khemsri and [2]Kanyamon Indusuta

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhaeng University, Thailand

[1]6514470052@rumail.ru.ac.th

Received: May 22, 2024; **Revised**: June 13, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า 2.1) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของ

[1] นักศึกษา, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน 2.2) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน 2.3) ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

คำสำคัญ : การบริหารความสัมพันธ์ ; โรงเรียนกับชุมชน

Abstract

This research aims to study and compare the teachers' opinions on the school and community relationship administration in the schools in Samut Prakan Primary Educational Service Area 2. The research results show: 1. The teachers' opinions on the school and community relationship administration in the schools in Samut Prakan Primary Educational Service Area 2 in both overall and aspects are at a high level. 2. The comparison of the teachers' opinions on the school and community relationship administration in the schools in Samut Prakan Primary Educational Service Area 2 indicates that. 2.1 Teachers with different educational qualifications have statistically significant differences at the .05 level on the school and community relationship administration in the schools in Samut Prakan Primary Educational Service Area 2, for both overall and aspects. 2.2 Teachers with different work experiences have statistically significant differences at the .05 level on the school and community relationship administration in the schools in Samut Prakan Primary Educational Service Area 2, for both overall and aspects. 2.3 Teachers from different school sizes have statistically significant differences at .05 level on the school and community relationship administration in the schools in Samut Prakan Primary Educational Service Area 2, for both overall and aspects.

Keywords : Relationship administration; School and community

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ต้องปรับตนเองให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติต่างๆ ที่ช่วยให้มนุษย์อยู่รอดได้ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ซึ่งการจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของคนในสังคม ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้ของเปลี่ยนแปลงไป จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อการเรียนรู้ของคนในสังคมให้มีคุณภาพและความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมกันจัดการศึกษา (ปฏิภาณ ศาสตร์อำนวย, 2561, หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังท้องถิ่นและสถานศึกษาในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ มุ่งพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ กำหนดไว้ในยุทธ์ศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษา เป้าหมายที่ 3 คือ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ และมีแนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ กำหนดไว้ในส่วนที่ 3 ในเรื่องของ เงื่อนไขความสำเร็จ ในข้อที่ 5 การสร้างและประสานเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการ

ดำเนินงานตามแผน และขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 -2570 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

แนวคิดของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน คือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนรวมในการรับผิดชอบในการจัดการศึกษา ได้รับรู้ในการจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนร่วมมือในการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน สนับสนุนด้านแรงกาย และแรงใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน จนทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ถือเป็นความสำคัญงานหนึ่ง เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด การบริหารจัดการสถานศึกษาหรือบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้บริหารต้องมีแนวทางบริหารจัดการ เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในโรงเรียน มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญยิ่งในการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันเพราะโรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากรจากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ในการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ต้องอาศัยวิธีการต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ จริยพร แตงขุด (2564, หน้า 23) กล่าวถึงการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ว่าเป็นการดำเนินการ ติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน ตลอดจนการใช้แหล่งทรัพยากรของ ชุมชนร่วมกันในทางสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้ตระหนักถึงพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 นโยบายรัฐบาล แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ.2566 จึงได้กำหนดการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ไว้ในกลยุทธ์ที่ 4 มีแนวทางการดำเนินการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบท ดังนี้ 1.ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัด เพื่อบูรณาการการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพโดยนำเทคโนโลยี เข้ามาสนับสนุน 2. ส่งเสริมทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสนับสนุนทรัพยากร บุคลากร สิ่งอำนวย ความสะดวก 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ การบริหารจัดการศึกษาจากภาค

ส่วน (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 หน้า 55)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมหลายๆ ภาคส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมติดตามประเมินผล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และได้พิจารณานำผลจากการให้บริการ ข้อแนะนำจากผู้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกภาคส่วนมาปรับปรุงพัฒนา กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ (รายงานผลการดำเนินงานการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภารกิจของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประจำปีงบประมาณ 2566) สอดคล้องกับรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self Assessment Report : SAR ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการในส่วนที่เป็นจุดที่ควรพัฒนา สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษา

จากรายงานผลการดำเนินงานการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประจำปีงบประมาณ 2566 และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา Self Assessment Report : SAR ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้แสดงข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบัน การร่วมมือกับชุมชนค่อยข้างน้อย พบปัญหาโรงเรียนในสังกัดขาดงบประมาณในการบริหารจัดการศึกษา การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย สาเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงจะเป็นสิ่งที่เสริมสร้างความแข็งแกร่งและการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในทุกด้าน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในองค์กรด้านการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไปใช้ในการวางแผนกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้กับโรงเรียนในสังกัด เพื่อทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน และเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้ในการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อใช้การปรับปรุงและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เกิดประสิทธิผลในทิศทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,580 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Cohen,Manion and Morrison ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 306 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) วิเคราะห์ด้วยค่าที (t-test) แบบ Independent การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffs's Multiple Comparison Method) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	ระดับความคิดเห็นของครู		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการประชาสัมพันธ์	4.27	0.75	มาก
2. ด้านการให้บริการชุมชน	4.27	0.74	มาก
3. ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ	4.29	0.75	มาก
4. ด้านการได้รับการช่วยเหลือจากชุมชน	4.22	0.76	มาก
รวม	**4.26**	**0.72**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.29) ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการให้บริการชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\overline{X}$ = 4.27) และด้านการได้รับการช่วยเหลือจากชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.22)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

2.3 ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ครูเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชนเข้าหากัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน รวมถึงการติดต่อสื่อสาร ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพรพิมล พงษ์กลาง (2561 :15) ได้กล่าวถึง การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อร่วมมือและช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า โดยใช้แหล่งทรัพยากรซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ รวมทั้งการสานสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนและประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของขวัญใจ พุ้มโอ (2562) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐรินี คันศร (2565) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีการกำหนดนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ เน้นการสร้างศรัทธา ความน่าเชื่อถือและเกิดการยอมรับจากชุมชน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนให้ความสำคัญในการการประชาสัมพันธ์ ทั้งยังเล็งเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ที่ดีจะเป็นกลไกลนำไปสู่ความสำเร็จ ความประทับใจและภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนสู่ชุมชน มีการเผยแพร่นโยบายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานและกิจกรรมผลงานต่างๆ ของโรงเรียน รวมถึงความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ชุมชนได้ทราบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิพนธ์ สุททโรทก (2561, หน้า 44-45) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ ดังนี้ โรงเรียนเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ลูกหลานของสมาชิกในสังคม อบรมบ่มนิสัย กล่อมเกลาจิตใจ นอกจากมีภารกิจหลักในการจัดการเรียนการสอนแล้วยังต้องรักษา ชื่อเสียงของโรงเรียนที่ได้สั่งสมมาตามกาลเวลา เพื่อรักษาภาพลักษณ์ให้อยู่ในใจผู้ปกครองและผู้มีส่วนร่วมที่ให้การสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม นอกจากนี้ยังต้องบริหารจัดการในระบบทั้งด้านวิชาการ การบริหารบุคคล การจัดสรรงบประมาณ การบริหารสถานที่และสิ่งแวดล้อมรวมถึงความเป็นอยู่ของสมาชิกทุกกลุ่ม มีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความสำเร็จ ระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ให้กับสมาชิกได้รับรู้อยู่เป็นประจำบางอย่างที่จำเป็นต้องให้สังคม ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนได้รับรู้ด้วย เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียง เกียรติคุณ ความดีงาม ทั้งนี้ต้อง ทำการประชาสัมพันธ์ควบคู่กนไปเพื่อรักษาภาพลักษณ์ รวมถึงการยอมรับในโรงเรียนที่ลูกหลานเขาศึกษาอยู่และต้องรักษาคุณค่าคุณภาพ มาตรฐานต่างๆ ของโรงเรียนไว้ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนผลที่ตามมาคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนอยางเต็มใจ การรักษาภาพที่ดีเหล่านี้ไว้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและมีความจริงใจที่จะบอกกล่าวเล่าสู่ หรือ โน้มน้าวให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาพัฒนาการศึกษาร่วมกัน ไม่ทำชั่วครั้งชั่วคราวที่เพียงหวังผล ให้โรงเรียนได้รับแต่เพียงฝ่าย

เดียว ความน่าเชื่อถือ ศรัทธา ความเชื่อมัน ดังนั้น การประชาสัมพันธ์โรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแพร่ข่าวสาร กิจกรรม ผลงาน ชื่อเสียง ภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้เกิดประโยชน์และเกิดความร่วมมือระหว่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนากุล สุบงกช (2561) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดหนองกระบอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการการศึกษาพบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการให้บริการชุมชน ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน มีการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนและครอบครัวตามโอกาส ให้คำแนะนำ คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมของชุมชน ให้บริการงานอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกัญจนพร ศรีมงคล (2565, หน้า 30) ได้กล่าวถึงการให้บริการชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น และจัดให้บริการและอำนวย ความสะดวกในการใช้อาคารสถานที่ หอประชุม สนามกีฬาใน การจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและหารายได้เพิ่มเติมแก่นักเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญใจ พุ้มโอ (2562) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ด้านการให้บริการชุมชน ผลการการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้มีการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและได้ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมานมิตร ชูชีวา (2560, หน้า 36) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหวางโรงเรียนกับชุมชนต้องยึดหลัก การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งมีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า

ตลอดจนการนำหลักการบริหารหารของ Deming มาใช้ กล่าวคือ จะต้องมีการวางแผนดำเนินการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุภา ทรัพย์มี (2560) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ผลการการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐเขตร แรงทน (2565) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มสหวิทยาเขตเบญจมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเชียงราย ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชมและหน่วยงานอื่นๆ ผลการการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการได้รับการช่วยเหลือจากชุมชน ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สำคัญของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและยังได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนด้านบุคลากรจากชุมชน มีการเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียนและได้รับความร่วมมือในการสร้างแหล่งเรียนรู้จากชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจริยพร แตงขุด (2564, หน้า 40) ได้กล่าวถึงการได้รับการช่วยเหลือจากชุมชน คือการได้รับความร่วมมือหรือความช่วยเหลือในทุกด้านจากชุมชน เช่น ด้านวิทยาการ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ หรือคำแนะนำ ที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุภา ทรัพย์มี (2560) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ผลการการศึกษาพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระพงษ์ เลิศสุริยา (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอปัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ผลการการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรโดยเฉพาะครูที่มีคุณวุฒิสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนมากจะได้รับมอบหมายงานและแต่งตั้งเป็นหัวหน้างาน เพราะเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และมีความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการวางแผนและกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาและสามารถปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งทำให้เห็นว่า วุฒิการศึกษามีผลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งวุฒิการศึกษาเป็นหลักประกันความรู้ความสามารถของครู ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของครูและบุคลากร ครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าจะมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลกว่า สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ เข็มทิศ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า วุฒิการศึกษาปริญญาตรีกับปริญญาโท โดยรวมและรายด้านแตกต่างในระดับต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์ขวัญชัย ปญฺญาวโร (สาลารักษ์) (2561) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนมากกว่า 10 ปี เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสามารถบูรณาการวิธีการทำงานที่หลากหลาย โดยอาศัยการเชื่อมโยงจากความรู้และประสบการณ์เดิมอย่างสร้างสรรค์ มีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายและเหมาะสม มีความรอบรู้ความเข้าใจ วิเคราะห์ระบบต่างๆ และนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ จึงมีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-10 ปีและครูที่มี

ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุภา ทรัพย์มี (2560) ได้ศึกษาเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 ผลการการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนใน กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลชนก ศรีวรรณา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาหรือโรงเรียนขนาดต่างกันก็จะมีความพร้อมที่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีจำนวนบุคลากรมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งภาระงานที่นอกเหนือจากงานสอนของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันก็จะมีภาระงานที่ใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษจะมีบุคลากรที่มีความพร้อมและเพียงพอ ในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในขณะเดียวกันโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีบุคลากรน้อย บุคลากรแต่ละคนอาจจะต้องรับผิดชอบหลายภาระหน้าที่ จึงทำให้การดำเนินงานการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนากร ปลอดคง (2560) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในอำเภอท่ายาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 ผลการการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐเขตร แรงทน (2565) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มสหวิทยาเขต เบญจมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ผลการการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก ศรีวรรณา (2561). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการท างานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กัญจนพร ศรีมงคล (2565). การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ขวัญใจ พุ้มโอ (2562). *รูปแบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

จริยพร แตงขุด (2564). *แนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จารุภา ทรัพย์มี (2560). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐรินี คันศร (2565). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนากุล สุบงกช (2561). *การรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ โรงเรียนวัดหนองกระบอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิพนธ์ สุนทโรทก (2561). *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีราชินูทิศจังหวัดอุดรธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปฏิภาณ ศาสตร์อำนวย (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการเขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

พรพิมล พงษ์กลาง (2561) *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความสัมพันธ์ชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.

พระสมุห์ขวัญชัย ปญฺญาวโร(สาลารักษ์) (2561). *การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐเขตร แรงทน (2565). *การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มสหวิทยาเขตเบญจมิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเชียงราย.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

รุ่งทิพย์ เข็มทิศ (2559). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วนากร ปลอดคง (2560). *การบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในอำเภอท่ายาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยบูรพา.

วีระพงษ์ เลิศสุริยา (2565). *แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอปัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน - ตุลาคม 2566.

สมานมิตร ชูชีวา (2560). *การบริหารความสัมพันธ์ระหวางโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนกลุ่มเกาะแก้ว สังกดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570.* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://citly.me/xKYzs (สืบค้นข้อมูลวันที่ 12 กันยายน 2566).

สำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://samut2.spn2.go.th/?page_id=27 (สืบค้นข้อมูลวันที่ 12 กันยายน2566).

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). Research Method in Education. (7 th ed). New York: Morrison.

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2

NEEDS AND GUIDELINES TO DEVELOPMENT OF INSRTUCTIONAL LEADERSHIP IN THE DIGITAL AGE OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER UTHAI THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]วงศ์รวี เข็มจัด และ [2]วรินทร บุญยิ่ง

[1]Wongrawee Khemjud and [2]Varinthorn Boonying

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naraesuan University, Thailand.

[1]wongraweek65@nu.ac.th

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีใน

[1] นิสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบริหาร วิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

การจัดเรียนการสอน ด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับและด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ สร้างแรงจูงใจส่งเสริมการฝึกอบรมทั้งภายในและนอกหน่วยงานและประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรจัดเก็บข้อมูลของโรงเรียนในเซิร์ฟเวอร์ ส่งเสริมครูให้พัฒนาด้านเทคโนโลยี ติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีของครูอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ตลอดเวลาประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน ผู้บริหารควรสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัลและวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ความรู้ และงบประมาณ

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น, แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ยุคดิจิทัล

Abstract

The purpose of this research was to study the special needs and the development guidelines of instructional leadership in the digital age of school administrations under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2. Content analysis method was used in this step. 1. Study needs to development of instructional leadership in the digital age of school administrators under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2, it was found that the area with the highest needs index was student quality development, secondly personnel potential development promotion, Effective communication skills, The use of technology in teaching and learning, The aspect of being a leader with a digital vision and the aspect with the lowest need index is the aspect of creating a digital network for academic cooperation. 2. Study guidelines to development of instructional leadership in the digital age of school administrators under Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 2, it was found that the Educational Service Area Office should prepare an MOU with educational institution administrators. The executive team should apply technology in academic administration, motivate promote training both within and outside the agency and

continually evaluate work development results. The executive team should store school data on the server. Promote teachers to receive technological development, continuously monitor and evaluate teachers' use of technology. Encourage learners to access lessons anywhere, anytime. Publicize various information using digital technology as a base. The executive should create an exchange of knowledge to develop academic administration in educational institutions through digital technology, analyze data and create educational quality development plans. Encourage teachers to create innovations, organize teaching and learning activities that focus on students. Including supporting readiness in terms of equipment, knowledge, and budget.

Keywords: Essential needs, Development guidelines, Instructional leadership, Digital age

บทนำ

รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล คือ ประเทศไทย 4.0 หมายถึงการพัฒนาประเทศโดยนโยบายเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรรม ดังนั้นต้องมีความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาโดยใช้ศักยภาพของมนุษย์เป็นตัวนำ ขับเคลื่อนด้วยปัญญาของคน ลงทุนในมนุษย์ให้เป็นผลผลิตที่ดี ทุกคนได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน และอยู่อย่างยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) สถานศึกษาจึงเป็นแหล่งผลิตเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นพลังขับเคลื่อนของประเทศไทย 4.0 ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้คนไทยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ มีทักษะที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน และขยายโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากในการใช้กลยุทธ์ของการประสานงาน และการควบคุมที่จะปรับพันธกิจด้านวิชาการของโรงเรียนกับกลยุทธ์และการดำเนินการ ดังนั้น ผู้นำทางวิชาการจะไม่เน้นการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้วยบทบาททางการบริหารได้รวมถึงการประสานงาน การควบคุม กำกับดูแลหลักสูตร การเรียนการสอน เป็นแกนนำในการทำงานอย่างเจาะลึกเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน และกล้าหาญในการทำงานโดยตรงกับครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการเรียนรู้ (Hallinger, 2009 อ้างถึงใน พระมหาพิทยา จันทร์วงศ์, 2557 : 42)

ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ ปรับตัว เปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติ วิธีการบริหารจัดการและวิธีการการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง มีสมรรถนะดิจิทัล มีความเป็นมืออาชีพ มีความรอบรู้ในศาสตร์การบริหารที่จะผลักดันให้ภารกิจของสถานศึกษาลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา กำกับ ดูแล และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีคุณภาพ นำไปสู่การรวมพลังเพื่อพัฒนางานวิชาการยุคดิจิทัลในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ได้จัดทำขึ้นจากมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน โดยคำนึงถึงประโยชน์แก่นักเรียนเป็นอันดับแรก มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 – 2580 แผนปฏิรูปประเทศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 นโยบายรัฐบาล นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2566–2570 ได้กำหนดกลยุทธ์ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ การคิดขั้นสูง นวัตกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดิจิทัล และภาษาต่างประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเชื่อมโยงสู่อาชีพและการมีงานทำ มีทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ พัฒนาทักษะด้านดิจิทัล และพัฒนาด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนที่นำไปสู่ Digital Life & Learning (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2,2566: 36)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2 เพื่อจะได้ทราบความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อันจะส่งผลต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 123 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 จำนวน 94 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ 2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน 4. ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 5. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ และ 6. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกตอบในส่วนของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ใช้วิธีการให้คะแนนตามน้ำหนักของตัวเลือก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สรุปผล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน n = 94	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	62	65.96
หญิง	32	34.04
2. วุฒิการศึกษา		
ระดับปริญญาตรี	15	15.96
ระดับปริญญาโท	68	72.34
ระดับปริญญาเอก	11	11.70
3. ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	4	4.26
10-20 ปี	52	55.32
มากกว่า 20 ปี	38	40.42
รวม	94	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 65.96 และเป็นเพศหญิง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 34.04 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 72.34 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15.96 และระดับปริญญาเอก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11.70 มีประสบการณ์ในการ

ทำงาน 10-20 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 55.32 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 40.42 และ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.26

2. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 แสดงดังตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวม

ดัชนีของความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล โดยภาพรวม	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่คาดหวัง	PNI modified	อันดับ
1. ด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.40	4.43	0.303	5
2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร	3.32	4.45	0.340	2
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน	3.36	4.46	0.327	4
4. ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	3.39	4.50	0.330	3
5. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ	3.45	4.47	0.296	6
6. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.23	4.49	0.390	1
รวม	3.31	4.47	0.350	

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อพิจารณากับค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวม เท่ากับ 0.350 เมื่อเรียงลำดับค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.390) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($PNI_{modified}$ = 0.340) ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ($PNI_{modified}$ = 0.330) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน ($PNI_{modified}$ = 0.327) ด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($PNI_{modified}$ = 0.303) ตามลำดับ และด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทาง ($PNI_{modified}$ = 0.296) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และผลความต้องการจำเป็นโดยภาพรวม เท่ากับ 0.350 ซึ่งด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($PNI_{modified}$ = 0.390)

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านการเป็นผู้นำมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ

แนวทางที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีบริหารงานในสถานศึกษา (Best practice)

แนวทางที่ 2 ผู้บริหารควรให้ความสนใจ ปรับตัว และเปิดรับเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ในยุคดิจิทัล เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันวางแผนและพัฒนาสถานศึกษาโดยการวางแผนในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

แนวทางที่ 3 มีการกำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานทั้งด้านการบริหาร และการเรียนการสอน

3.2 ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร

แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาความมีแนวคิดที่จะพัฒนาบุคลากรโดยการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน

แนวทางที่ 2 พัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยการจัดการฝึกอบรมทั้งในและนอกสถานที่ในด้านทักษะความรู้ที่ขาดหายไป หรือ อยากให้มีความชำนาญมากขึ้น

แนวทางที่ 3 เนื่องจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอาจจะไม่ใช่เรื่องที่เข้าใจได้ง่าย หรือมีความชำนาญได้ง่ายกับครูหรือบุคลากรที่มีอายุมาก จึงควรจัดทำคู่มือการใช้งานที่เข้าใจได้งานและสามารถนำไปใช้ได้จริง

3.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เก็บข้อมูลเอกสารในรูปแบบแฟ้ม ไปสู่การจัดเก็บข้อมูลในเซิร์ฟเวอร์

แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสาระสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

แนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง

3.4 ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเอกสารความรู้ ใบงาน แบบทดสอบ ในรูปแบบที่หลากหลาย

แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการติดต่อประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้มีรูปแบบและช่องทางหลากหลายเพียงพอและเหมาะสม

แนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างระบบประสานงานกับนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน เพื่อสนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับนักเรียน

3.5 ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ

แนวทางที่ 1 ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนางานการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางที่ 2 ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในยุคดิจิทัลให้เกิดขึ้น โดยสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบปะพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม

แนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากรได้เข้าร่วมเครือข่ายในการพัฒนางานวิชาการกับหน่วยงานอื่นๆ

3.6 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมคณะครู เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครู จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างนวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองนักเรียนและท้องถิ่น

แนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนความพร้อมในด้านอุปกรณ์ความรู้ และงบประมาณ เพื่อส่งเสริมในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 เมื่อเรียงลำดับค่าดัชนีของความต้องการจำเป็น เป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน ด้านการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับ และด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ ($PNI_{modified}$= 0.296) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช เวียงคำ (2566) ได้

ทำการศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าสูงกว่าค่าโดยรวม คือ ด้านการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ และด้านการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของออระญา ปะภาวะเต (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญาการพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1. ด้านการเป็นผู้นำมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัลของผู้นำ พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสนใจปรับตัว และเปิดรับ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ในบุคดิจิทัล เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันวางแผนและพัฒนาสถานศึกษาโดยการวางแผนในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงมีการกำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานทั้งด้านการบริหารและการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับสงบ อินทรมณี (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ตระหนัก เห็นความสำคัญ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการยกระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ในมิติต่างๆ และสอดคล้องกับ ไพชยนต์ อ่อนช้อย (2563) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วยการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อตอบสนองนโยบาย กำหนดทิศทาง อธิบาย ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ วางกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนวิชาชีพ มีแผนการจัดการด้านนวัตกรรม จัดการข้อมูลสถานศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นำเทคโนโลยีมาบูรณาการเพื่อยกระดับความเป็นเลิศทางด้านการศึกษาเปิดโอกาสให้ครูเข้าถึงด้วยการยอมรับและไว้วางใจ สร้างจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานด้วยการคิดเชิงบวก จูงใจในการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติและรับฟังความคิดเห็นพร้อมข้อเสนอแนะในกิจกรรมของสถานศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาความมีแนวคิดที่จะพัฒนาบุคลากรโดยการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน จัดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยการจัดการฝึกอบรมทั้งในและนอกสถานที่ในด้านทักษะความรู้ที่ขาดหายไป หรืออยากให้มีความชำนาญมากขึ้น นอกจากนี้ เนื่องจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอาจจะไม่ใช่เรื่องที่เข้าใจได้ง่ายหรือมีความชำนาญได้ง่ายกับครูหรือบุคลากรที่มีอายุมาก จึงควรจัดทำคู่มือการใช้งานที่

เข้าใจได้งาน และสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ พนธกานต์ นุฤททธิ์มนตรี (2565) กล่าวว่า การพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าบุคลากร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมและพัฒนา/ครู บุคลากรในสถานศึกษาให้ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการเป็นผู้นำทางวิชาการ มีทักษะการปฏิบัติงานแบบ ไร้ขีดจำกัด และมีความหน้าทางวิชาชีพ และสอดคล้องกับ รักษิต สุทธิพงษ์ (2563) กล่าวว่า การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการวิจัยในชั้นเรียนของครู สนับสนุนด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมให้ครูเป็นนักวางแผน นำเทคนิคใหม่ๆมาใช้ในการวางแผน และเพื่อพัฒนา วิชาชีพครู เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสิ่งใหม่ๆในวิชาชีพ ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาวิชาชีพ มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน และช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงาน

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาสร้างการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เก็บข้อมูลเอกสารในรูปแบบแฟ้ม ไปสู่การจัดเก็บข้อมูลในเซิร์ฟเวอร์ ต้องส่งเสริมครูให้ได้รับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสาระสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง และต้องนิเทศติดตาม ประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ พนธกานต์ นุฤททธิ์มนตรี (2565) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง ทักษะภาวะผู้นำดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ความรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์ม (Platform) และเทคโนโลยีใหม่ ๆ สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะดิจิทัลในองค์กร ใช้เครื่องมือทางดิจิทัล มีกลยุทธ์การตัดสินใจแบบดิจิทัล เพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษาให้ทันยุคดิจิทัลและสอดคล้องกับ กะรัต ทองใสพร (2565) กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and communication Technology) มาใช้การเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการข้อมูลในงานด้านต่างๆ

4. ด้านทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเอกสารความรู้ ใบงาน แบบทดสอบ ในรูปแบบที่หลากหลาย ควรนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้มีรูปแบบและช่องทางหลากหลายเพียงพอและเหมาะสม และควรมีการสร้างระบบประสานงานกับนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นฐาน เพื่อสนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สงบ อินทรมณี (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสอดคล้องกับ ไพชยนต์ อ่อนช้อย (2563) กล่าวว่า คุณลักษณะด้านการสื่อสาร หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกมาด้วย

การบริหารจัดการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างองค์กรด้วยระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ประสานชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์สภาพองค์กร (SWOT) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ผู้รับบริการผ่านอุปกรณ์ต่างๆ ใช้เว็บไซต์ในการติดต่อประสานงานใช้กลุ่มไลน์ในการสั่งการภายในองค์กร มีทักษะการสื่อสารที่ตรงประเด็นเข้าใจง่าย ถ่ายทอดความคิดที่หลากหลาย มีเทคนิควิธีการนำเสนอผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์และจัดประชุมบุคลากรในองค์กรสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่

5. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ พบว่าผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนางานการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในยุคดิจิทัลให้เกิดขึ้น โดยสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบปะพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม และ ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคคลากรได้เข้าร่วมเครือข่ายในการพัฒนางานวิชาการกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พนธกานต์ นุฤททธิ์มนตรี (2565) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อความร่วมมือทางวิชาการ หมายถึง การที่กลุ่มคนหรือกลุ่มที่มีการประสานงานด้วยระบบหลากหลายช่องทางในการทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวิชาการ สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน และตระหนักร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำและสอดคล้องกับสิริฉัตร รัตนสุวรรณ (2566) กล่าวว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นการที่ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มคนได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกันทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลง

6. ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมคณะครู เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ส่งเสริมให้ครู จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างนวัตกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองนักเรียนและท้องถิ่น และควรสนับสนุนความพร้อมในด้านอุปกรณ์ความรู้ และงบประมาณ เพื่อส่งเสริมในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กะรัต ทองใสพร (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา เช่น ห้องสมุดอัตโนมัติ ห้องเรียนอัจฉริยะ สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ กระตุ้นหรือสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และลงมือค้นหาความรู้ เพื่อนำมาต่อยอดด้วยกระบวนการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์จนสามารถนำมาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือนวัตกรรมได้ หรือแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน หรือผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับสิริฉัตร รัตนสุวรรณ (2566) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มความสามารถ มีการให้โอกาสผู้เรียนได้มีอิสระในการเลือกที่จะเรียนรู้ มีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาในการพัฒนาผู้เรียนตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีอิสระและมีความสุขในการเรียน คำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ สามารถวัดคุณลักษณะผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องกับพฤติกรรมตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: ข กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. .

บงกช เวียงคำ. (2566). *สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา.

พระมหาพิทยา จันทร์วงศ์, (2557), "*การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา",* บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพชยนต์ อ่อนช้อย. (2563). *คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

พนธกานต์ นุฤททธิ์มนตรี. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในยุคดิจิทัล.* วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 12(4), 174-189.

สงบ อินทรมณี. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น. 16(1): 353 - 360.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 (2565*).แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.* อุทัยธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.

สิริฉัตร รัตนสุวรรณ. (2566). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน : กระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0*.กรุงเทพฯ:ศูนย์ศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

รักษิต สุทธิพงษ์. (2017). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากับการพัฒนาครูไทยในยุคดิจิตอล.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 344–355.

ออระญา ปะภาวะเต. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGTเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยและความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

THE EFFECTS OF COLLABORATIVE LEARNING USING TAI TECHNIQUE WITH TGT TECHNIQUE ON THAI SENTENCE STRUCTURE LEARNING ACHIEVEMENT AND SATISFACTION OF MATTAYOMSUKSA TWO STUDENTS

ณิชกานต์ อรชร และ [1]รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี

[1]Nitchakan Orachorn and [2]Rungarun Rojruttanadumrong Chaisri

[1]มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

[1]Srinakharinwirot University, Thailand

[1]nitchakan.orachorn@gmail.com, [2]rungarun@swu.ac.th

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ก่อนและหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยคในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถาม

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า T – Test Independent และ ค่า T – Test Dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ในระดับมาก

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิค TAI, เทคนิค TGT, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this research were as follows 1) to compare the Thai sentence structure learning achievement using collaborative learning using TAI technique with TGT technique before and after learning, 2) to compare the Thai sentence structure learning achievement using collaborative learning using TAI technique with TGT technique and using a normal teaching and 3) study the satisfaction of students with using cooperative learning approach. The samples in this study were two classrooms of mattayomsuksa two students at Triamudomsuksapattanakarn Pranburi School. The research instruments included the following 1) lesson plans, 2) Thai sentence structure achievement test and 3) Satisfaction questionnaire. The data were analyzed by the statistical means of Mean (X), Standard Deviation (S.D.), T – Test Independent and T – Test Dependent. The research findings exposed that: 1) Thai sentence structure learning achievement using collaborative learning using TAI technique with TGT technique posttest was significantly higher than the pretest at a level of .05 2) Thai sentence structure learning achievement using collaborative learning using TAI technique with TGT technique was significantly higher than using a normal teaching at a level of .05 3) Students are satisfied with collaborative learning using TAI technique with TGT technique at the highest level.

Keywords: collaborative learning, TAI technique, TGT technique, Learning achievement, satisfaction

บทนำ

ภาษาไทยมีหลักการใช้ภาษาถือเป็นระเบียบแบบแผนภาษาไทยที่มีไว้เพื่อให้ผู้ใช้ถือเป็นหลักในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง การเรียนรู้หลักภาษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในภาษาทำให้สามารถใช้ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์ภาษาไทยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่ตลอดไปและช่วยให้ภาษางอกงามอย่างมีระเบียบแบบแผน หากขาดหลักภาษาก็เท่ากับขาดบรรทัดฐานของภาษา ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2547) ซึ่งการศึกษาเรื่องประโยคถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ เนื่องจากประโยคเป็นถ้อยคำที่นำมาเรียงกันแล้วเกิดใจความสมบูรณ์ ใช้ติดต่อสื่อสารกันได้ทั้งภาษาเขียนและภาษาพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถสื่อความได้ว่าเกิดอะไรขึ้น ดังนั้นการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ชนิดและโครงสร้างของประโยคจึงเป็นเรื่องสำคัญ หากว่านักเรียนเข้าใจชนิดและโครงสร้างของประโยคก็จะส่งผลให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์และเข้าใจประโยคที่ซับซ้อนได้ รวมถึงสามารถแต่งประโยคให้ตรงตามเจตนาและนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต่อไป

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 ทั้งประเทศมีคะแนนเฉลี่ยในด้านหลักการใช้ภาษาไทยร้อยละ 47.80 ซึ่งถือว่าเป็นสาระที่มีคะแนนน้อยที่สุดจากทั้งหมด 5 สาระ และนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรีมีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทย 55.29 หากแยกตามสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ จะพบว่าสาระที่ควรเร่งพัฒนามากที่สุดเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ คือสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 47.09 และเมื่อวิเคราะห์คะแนนรายหน่วยในชั้นเรียน พบว่าการสอนหลักภาษาไทย เรื่อง ประโยคในภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดในสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ซึ่งถือว่ายังไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจหลักการและการวิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านหลักภาษาของผู้เรียนได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วยหลายเทคนิค เช่น เทคนิค TAI เทคนิค TGT เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อแก่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มหรือการทำงานร่วมกัน และช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเทคนิค TAI และเทคนิค TGT เป็นรูปแบบการ

จัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเทคนิค TAI และ เทคนิค TGT ต่างเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มเหมือนกัน โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจุดเด่นของ TAI Robert E.Slavin (1983) กล่าวว่าเป็นเทคนิคที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง ตอบสนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการฝึกฝน ทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหาในด้านหลักภาษาที่จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและความแม่นยำของผู้เรียนเป็นอย่างมาก ส่วนจุดเด่นของเทคนิค TGT สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545, น. 164) กล่าวว่าคือ ความสนุกและความท้ายทายที่เกิดจากการแข่งขันเกมวิชาการที่เป็นเกมตอบคำถามได้ง่าย ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ชื่นชอบในการทำงานเป็นกลุ่มและชอบการแข่งขัน การเล่นเกม ทำให้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น เกิดความสนใจและสนุกจะเรียนรู้ รวมถึงส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยมากขึ้น

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI และเทคนิค TGT พบว่าเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ร่วมกันเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย มุ่งเน้นการทำงานร่วมกัน ปฏิบัติงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความน่าตื่นเต้นและสนุกสนานมากกว่าการเรียนแบบปกติ เมื่อนำทั้งสองเทคนิคมาจัดการเรียนการสอนร่วมกันน่าจะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังพัฒนาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับ เทคนิค TGT มาใช้ในการสอนหลักภาษา เรื่อง ประโยคในภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย เรื่อง ประโยคในภาษาไทย และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยรวมถึงพัฒนาความพึงพอใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ก่อนและหลังเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT กับการการสอนแบบปกติ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 8 ห้อง รวมทั้งสิ้น 318 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Custer Random Sampling) ซึ่งพิจารณาจากห้องเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน จากนั้นจับฉลากห้องเรียนเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT และกลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน จำนวน 40 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้การเรียนรูปแบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ รวม 12 คาบ คาบละ 55 นาที ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 4.60

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปกติ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ประโยคในภาษาไทย ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 – 1.00 ค่าความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.30 – 0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.44 – 0.86 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ซึ่งมีค่าความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามและวัตถุประสงค์ของการสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติและทดสอบสมมติฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อสรุปการทดลอง โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอ้างอิงเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT กับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้ค่า T – Test Independent และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนระหว่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่า T – Test Dependent

ผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT มีค่าเฉลี่ย 10.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.71 และหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย 21.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.94 กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	df	t	P(Sig)
ก่อนเรียน	40	30	10.95	2.71	24.25	39	.001
หลังเรียน			21.48	2.94			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT กับการการสอนแบบปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT มีค่าเฉลี่ย 21.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.94 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีค่าเฉลี่ย 15.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.34 กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยคในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P (Sig)
กลุ่มทดลอง	40	30	21.48	2.94	78	7.93	.001
กลุ่มควบคุม	40		15.90	3.34			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียน ที่ได้รับจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.51 รองลงมาคือด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.54 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.56 และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.46 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.77 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ซึ่งได้รับจากแบบสอบถาม

ข้อที่	รายการ	การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT			
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้					
1.	บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.55	0.71	มากที่สุด	3
2.	บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม	4.58	0.68	มากที่สุด	2
3.	บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.43	0.64	มาก	5
4.	บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ	4.53	0.72	มากที่สุด	4
5.	บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิดที่หลากหลาย	4.63	0.59	มากที่สุด	1
รวม		**4.54**	**0.56**	**มากที่สุด**	**2**
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
1.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.45	0.85	มาก	5
2.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด	4.35	0.86	มาก	8
3.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน ไม่สับสน	4.43	0.75	มาก	7
4.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่แจ้งไว้	4.50	0.78	มากที่สุด	2
5.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิดและตัดสินใจ	4.53	0.88	มากที่สุด	1
6.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง	4.45	0.85	มาก	5
7.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น	4.48	0.93	มาก	3
8.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน	4.48	0.88	มาก	3
รวม		**4.46**	**0.77**	**มาก**	**3**
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
1.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนวิเคราะห์โครงสร้างประโยคได้มากขึ้น	4.50	0.68	มากที่สุด	5
2.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสนุกสนาน	4.78	0.42	มากที่สุด	1
3.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เข้าใจและรู้จักเพื่อนมากขึ้น	4.58	0.55	มากที่สุด	4
4.	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาผ่านการเล่นเกมได้	4.70	0.46	มากที่สุด	2
5.	ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ไปใช้ในวิชาอื่น	4.65	0.58	มากที่สุด	3
รวม		**4.64**	**0.40**	**มากที่สุด**	**1**
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน		**4.53**	**0.51**	**มากที่สุด**	

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเทคนิค TAI และ เทคนิค TGT ต่างเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มเหมือนกัน โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หลังจากนั้นจะฝึกทักษะผ่านการแข่งขันเป็นทีม นักเรียนจะบรรลุเป้าหมายก็ต่อเมื่อเพื่อนร่วมกลุ่มบรรลุถึงเป้าหมายนั้นร่วมกัน นักเรียนจึงมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน กระตุ้น และส่งเสริมการทำงานของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert E.Slavin (1983) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค TAI เป็นเทคนิคที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง ตอบสนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี โดยเด็กที่เรียนช้าจะมีเวลาศึกษาและฝึกฝนเรื่องที่ไม่เข้าใจมากขึ้นและเด็กที่เรียนเร็วใช้เวลาศึกษาน้อยและมีเวลาไปทำอย่างอื่น เช่น ช่วยเหลือเพื่อนที่เรียนอ่อนในกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหาในด้านหลักภาษาที่จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจและความแม่นยำของผู้เรียนเป็นอย่างมาก และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545) ที่กล่าวถึงจุดเด่นของเทคนิค TGT คือ ความสนุกและความท้ายทายที่เกิดจากการแข่งขันเกมวิชาการที่เป็นเกมตอบคำถามได้ง่าย ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ อีกทั้งยังมีการเสริมแรงนักเรียนโดยการให้รางวัลสำหรับทีมที่มีผลคะแนนสูงสุด ซึ่งถือว่าเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพยายามที่จะทำให้สำเร็จ

จากเหตุผลและข้ออ้างสนับสนุนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกาญจน์ เบี้ยทอง, พรจิตร นาคนาม, และ วชิระ วิชชุวรนันท์ (2562, น. 100) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ โดยใช้เทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 10.41 / 17.41 คะแนนโดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูง

กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับ พนิดา นิรมาน และ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2561) ที่ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้งานวิจัยของ นิยมสิน (2014, น. 40-48) ยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของกลุ่มที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI และ เทคนิค TGT ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT สูงกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สาเหตุอันเนื่องมาจากผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์เทคนิคทั้ง 2 เทคนิค คือ เทคนิค TAI ร่วมกับ เทคนิค TGT นำไปสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมของทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยครูผู้สอนมีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีการออกแบบใบความรู้และใบงานให้น่าสนใจ โดยการนำเรื่องราวของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาเรื่องประโยคในภาษาไทย ทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้เรียนมากขึ้น ในส่วนของขั้นการเรียนรู้ จะตอบสนองต่อความสามารถและความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน โดยผู้เรียนจะได้มีโอกาสศึกษาใบความรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนการทำแบบฝึกหัดจากใบงานที่หลากหลาย ส่วนครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำ และเข้าช่วยเหลือเมื่อจำเป็น สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2558, น. 94) ที่ได้กล่าวว่าในการเรียนการสอนผู้เรียนจะเป็นได้เรียนรู้อย่างตื่นตัวก็ต่อเมื่อผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดกระทำข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง นอกจากนี้นักเรียนในแต่ละกลุ่มจะมีความหลากหลายทั้งด้านเพศ และความสามารถทางการเรียน ผู้เรียนจะได้พึ่งพาและเกื้อกูลกันในการศึกษาค้นคว้าร่วมกันภายในกลุ่ม เด็กเก่งจะช่วยเหลือเด็กอ่อนในกลุ่มเพื่อทำให้คะแนนของกลุ่มสูงขึ้น เนื่องจากความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม ดังนั้นทุกคนจะต้องช่วยเหลือกันเพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จ ในส่วนของขั้นการแข่งขัน ผู้สอนได้มีการออกแบบกิจกรรมการแข่งขันที่น่าสนใจ ผ่านเกมต่าง ๆ โดยมีการนำรูปแบบของเกมโชว์ในรายการโทรทัศน์มาปรับประยุกต์ใช้ในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทาย ตื่นเต้น และสนุกสนานกับเนื้อหาหลักภาษาที่มีความยาก แต่นักเรียนแต่กลุ่มก็มีความพยายามเพื่อจะให้กลุ่มตนเองชนะ ในส่วนของการทดสอบ หากผู้เรียนที่มีคะแนนทดสอบย่อยประจำหน่วยไม่ผ่านจะได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน

ในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ส่วนของการให้รางวัลและสรุปบทเรียน จะมีการยกย่องความสำเร็จให้กับนักเรียนแต่ละกลุ่มซึ่งถือว่าเป็นการเสริมแรงโดยการให้รางวัลเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพยายามและเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและกลุ่มของตนเอง รวมทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งส่งผลถึงเจตคติที่ดีต่อการเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณวิไล (2562, น. 66) ที่กล่าวถึง ทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner) โดยการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (operant conditioning) คือ การให้ความสนใจ การยอมรับ การให้คำชมเชย จากกลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพมาก เนื่องจาก เด็กวัยรุ่นมักจะมีพฤติกรรมการอยู่กันเป็นกลุ่ม มักจะเชื่อฟังคำจากเพื่อนมากกว่าครู ดังนั้น การฝึกให้เพื่อนในกลุ่มเป็นคอยยกย่องและชื่นชมเพื่อนกันเอง มักจะเป็นผลดีต่อความรู้สึกของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

จากเหตุผลและข้ออ้างสนับสนุนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยคในภาษาไทย สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นารถนารี อินฒะสอน (2550) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำและชนิดของคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือ เทคนิค TAI กับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TAI และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TAI มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบปกติ และสอดคล้องกับ มณี บุญญาติศัย (2548) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT กับการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติ

3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ในภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม มีบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน สามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจเนื้อหาผ่านการเกม

การแข่งขันได้ โดยในการแข่งขัน ผู้เรียนแต่ละทีมจะแข่งขันกับคนที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ และไม่กดดันในการเล่นเกมการแข่งขัน เมื่อนักเรียนสามารถเรียนรู้ควบคู่ไปกับความสนุกสนานได้ ผู้เรียนจึงอยากเรียนรู้และพยายามทำความเข้าใจกับเนื้อหาในเรื่องที่ยากมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวรรณวิไล (2562, น. 149) ได้กล่าวว่าเทคนิค TGT จะช่วยพัฒนาทักษะผู้เรียนผ่านเกมการแข่งขัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขและเกิดความสนุกสนาน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2558, น. 101) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดีขึ้น มีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและความสามารถในการเผชิญกับความเครียดและความแปรผันต่าง ๆ ได้

จากเหตุผลและข้อสนับสนุนดังกล่าว จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณวิไล (2562) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT และเทคนิค TAI ในวิชาวอลเลย์บอล ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TGT และเทคนิค TAI ระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอนที่ต้องการส่งเสริมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักภาษาไทย เรื่อง ประโยคของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับเทคนิค TGT โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นการเรียนรู้ ขั้นการแข่งขัน ขั้นทดสอบ ขั้นยกย่องให้รางวัลและขั้นสรุปบทเรียน

เอกสารอ้างอิง

Robert E.Slavin. (1983). *Cooperative learning*: New York : Longman.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2547). *การสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2..): กรุงเทพฯ : เมธีทิปส์.

ทิศนา แขมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 19, [ฉบับพิมพ์ซ้ำ].): กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นารถนารี อินฒะสอน. (2550). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องคำและชนิดของคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค* TAI *กับการสอนแบบปกติ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

นิยมสิน, ป. (2014). *การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการจัดการเรียนรูปแบบร่วมมือเทคนิค TAI และ เทคนิค TGT กับระดับความสามารถทางการเรียนที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3. Research on Modern science and Utilizing Technological Innovation Journal (RMUTI Journal).*

พนิดา นิรมาน, และ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2561). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์ฯ ระหว่างวิธีสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค* TGT *และวิธีสอนแบบปกติ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

มณี บุญญาติศัย. (2548). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค* TGT *กับการสอนแบบปกติ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วรรณวิไล, ภ. (2562). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มเกมแข่งขันและเทคนิคกลุ่มช่วยเรียนรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 46 จังหวัดชัยนาท.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562. http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/498/1/gs601130310.pdf

สิริกาญจน์ เบี้ยทอง, พรจิตร นาคนาม, และ วชิระ วิชชุวรนันท์. (2562). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค* TAI *ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* (ครุศาสตร์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร. สืบค้นจาก https://research.kpru.ac.th/research2/pages/filere/8562019-10-12.pdf

สุวิทย์ มูลคำ, และ อรทัย มูลคำ. (2545). *19 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ:* กรุงเทพฯ : ดวงกมล ผู้จัดจำหน่าย.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND JOB SATISFACTION OF TEACHERS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

[1]จิดาภา ชมไพศาล, [2]สมาน อัศวภูมิ และ [3]พิมล วิเศษสังข์

[1]Jidapa Chompaisan, [2]Saman Asawapoom and [3]Pimon Wisetsang

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ประเทศไทย

[1]Sisaket Rajabhat University, Thailand.

[1]stu6530117103@sskru.ac.th,

Received: May 29, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 28, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู 2) ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู 3) ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู และ 4) ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[2] ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำนวน 327 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ 3) ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.552) และ 4) ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ซงซ งกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษเขต 1 ได้แก่ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบและหลักการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ธรรมมาภิบาลของผู้บริหาร; ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research were to; 1) study the level of good governance of School Administrators based on teacher perception 2) study the level of job satisfaction of teachers 3) study the relationship between good governance of school administrators and job satisfaction of teachers and 4) study the good governance of school administrators that affects job satisfaction of teachers under Sisaket Primary Education Service Area Office 1. The samples used in the study consisted of 327 teachers from school under Sisaket Primary Education Service Area Office 1. The instruments were to the current condition Questionnaires. The statistics were percentage, average, standard deviation, Pearson'product moment correlation coefficient and stepwise multiple regression. The research findings were as follows 1) The level of good governance of school administrators under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 is at the highest level overall. 2) The level of job satisfaction of teachers under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 is at a high level overall. 3) The good governance of school administrators and job satisfaction of teachers under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 are significantly correlated at the 0.01 level, with a moderate positive correlation 4) The good governance of school

administrators that significantly affects job satisfaction of teachers under Sisaket Primary Education Service Area Office 1, at the 0.01 level, are: the principle of transparency, the principle of virtue, the principle of accountability, and the principle of participation. These principles can predict job satisfaction of teachers under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 by 36.5 percent.

Keywords : good governance of school administrators; job satisfaction.

บทนำ

ในยุคปัจจุบันโลกของเรามีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนทั้งโลก ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และวัฒนธรรม จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย จึงมีความจำเป็นต้องหามาตรการรับมือ เพื่อขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการปรับแก้กฎหมายต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี สู่การมีความเข้มแข็งของประเทศชาติ ประชาชน สังคมภาครัฐและเอกชน อยู่รวมกันอย่างมีความสุข ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้มีการวางกรอบเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของการบิหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไว้ดังนี้ หมวด 6 มาตรา 65 ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย และมาตรา 76 ได้บัญญัติไว้ว่า“รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะและการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็วไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือกระทำการโดยมิชอบที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระบวนการแต่งตั้งหรือการพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560: 17-19) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร

สถานศึกษา ถือเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้โรงเรียนมีคุณภาพทั้งในด้านผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ผู้บริหารที่เป็นมืออาชีพจะต้องใช้หลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการและปรับใช้กับการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทและสภาพเหตุการณ์ของสถานศึกษา การบริหารงานของผู้บริหารภายใต้หลักธรรมาภิบาลนั้นจึงมีความสำคัญ เนื่องจากผู้บริหารที่มีคุณธรรม บริหารงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้ ย่อมสามารถสร้างความศรัทธา การยอมรับนับถือและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและคนในสังคมอีกทั้งยังก่อให้เกิดความพึงพอใจยินดีปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มความสมารถ สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา ยกพล (2563: 103-104) ที่ได้ทำวิจัย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของครูในโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้อยตามกันและสอดคล้องกับกัลยรัตน์ มั่นสัตย์ (2565: 136-139) ที่ได้ทำวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่าระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในภาพรวมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในทางบวกโดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง จะเห็นได้ว่าผู้บริหารจะต้องมีหลักการบริหารสถานศึกษาที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม เพราะความพึงพอใจของบุคลากรจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานอันเป็นภารกิจหลักในการบริหารจัดการในองค์การหรือสถานศึกษา เมื่อครูผู้สอนเกิดความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาก็จะส่งผลต่อคุณภาพของงานด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 148) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีโรงเรียนในความรับผิดชอบ 7 อำเภอ จำนวน 258 โรงเรียน นอกจากจะเป็นหน่วยงานที่รับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาต่อยอดการยกระดับค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ผลการประเมิน ITA ซึ่งเป็นการประเมินคุณธรรม ความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการ

ประชาชน เป็นการยกระดับธรรมาภิบาล ความโปร่งใสและการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐได้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566: 7) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ได้คะแนน 91.93 คะแนนซึ่งถือว่ามีคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานอยู่ในระดับ A ส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในเขตพื้นที่เกิดประสิทธิภาพ สามารถปฏิบัติงานได้เต็มสมรรถนะและศักยภาพของบุคคลในกลุ่มงานในเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1, 2565: 3-5) จะเห็นได้ว่าการบริหารที่มีธรรมาภิบาลจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การนั้น สถานศึกษาเป็นองค์การหนึ่งที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ โดยได้รับการกระจายอำนาจการบริหารงานจากเขตพื้นที่ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้บริหารจัดการภายในสถานศึกษา

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปรับใช้ในการวางแผนปรับปรุงธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา เกิดผลต่อเนื่องไปยังคุณภาพผู้เรียนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตามการรับรู้ของครู

2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

4. เพื่อศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 จำนวน 2,068 คน ในสถานศึกษา 258 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 จำนวน 327 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักความรับผิดชอบ 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักความโปร่งใส 5) หลักคุณธรรม และ6) หลักความคุ้มค่า และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย 1) ด้านความสำเร็จของงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง 4) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ 5) ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ และ 6) ด้านสภาพการทำงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา และสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบไปด้วย เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิลร์ท (Likert’s scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิลร์ท (Likert’s scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 71-73)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson' Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สรุปผลดังนี้

1. ระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับคือ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรมและหลักความคุ้มค่า และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือหลักความโปร่งใส ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักนิติธรรม	4.57	0.53	มากที่สุด
2. หลักความรับผิดชอบ	4.52	0.55	มากที่สุด
3. หลักการมีส่วนร่วม	4.46	0.53	มาก
4. หลักความโปร่งใส	4.50	0.52	มาก
5. หลักคุณธรรม	4.57	0.51	มากที่สุด
6. หลักความคุ้มค่า	4.52	0.54	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.53**	**0.48**	**มากที่สุด**

2. ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับคือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง และด้านความสำเร็จของงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสภาพการทำงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสำเร็จของงาน	4.52	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.60	0.49	มากที่สุด
3. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง	4.56	0.48	มากที่สุด
4. ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	4.40	0.50	มาก
5. ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์	4.16	0.62	มาก
6. ด้านสภาพการทำงาน	4.13	0.65	มาก
เฉลี่ย	**4.39**	**0.42**	**มาก**

3. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.552) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน พบว่า ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{total}) กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูแต่ละด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความสำเร็จของงาน (Y_1) (r = 0.584) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ (Y_4) (r = 0.534) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง (Y_3) (r = 0.512) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (Y_2) (r = 0.428) ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ (Y_5) (r = 0.335) และด้านสภาพการทำงาน (Y_6) (r = 0.335) ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ดังนี้

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_{total}
X_1	0.511**	0.392**	0.457**	0.442**	0.294**	0.306**	0.487**
X_2	0.491**	0.323**	0.416**	0.435**	0.284**	0.230**	0.436**
X_3	0.490**	0.356**	0.441**	0.465**	0.328**	0.308**	0.485**
X_4	0.591**	0.443**	0.518**	0.530**	0.314**	0.330**	0.550**

X_5	0.561**	0.427**	0.498**	0.522**	0.349**	0.341**	0.547**
X_6	0.520**	0.370**	0.437**	.497**	0.236**	0.290**	0.475**
X_{total}	0.584**	0.428**	0.512**	0.534**	0.335**	0.335**	**0.552****

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ได้แก่ หลักความโปร่งใส (X_4) หลักคุณธรรม (X_5) หลักความรับผิดชอบ (X_2) และหลักการมีส่วนร่วม (X_3) โดยมีสัมประสิทธิ์การถอถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ 0.285, 0.385, -0.304 และ 0.147 ตามลำดับ และมีสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.353, 0.467, -0.399 และ 0.184 ตามลำดับ

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.604 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2 = 0.365) หมายถึงธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา หลักความโปร่งใส (X_4) หลักคุณธรรม (X_5) หลักความรับผิดชอบ (X_2) และหลักการมีส่วนร่วม (X_3) สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ได้ร้อยละ 36.5 แสดงว่า หลักความโปร่งใส (X_4) หลักคุณธรรม (X_5) หลักความรับผิดชอบ (X_2) และหลักการมีส่วนร่วม (X_3) ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู (Y_{total}) (F = 46.254) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ $\hat{Z}$ = $0.353X_4 + 0.467X_5 - 0.399X_2 + 0.184X_3$ ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1 โดยใช้วิธีแบบขั้นตอน

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	P-value
ค่าคงที่ (Constant)	2.071	0.180		11.488	0.000
หลักความโปร่งใส (X_4)	0.285	0.091	0.353	3.144	0.002
หลักคุณธรรม (X_5)	0.385	0.077	0.467	4.976	0.000
หลักความรับผิดชอบ (X_2)	-0.304	0.076	-0.399	-4.002	0.000
หลักการมีส่วนร่วม (X_3)	0.147	0.059	0.184	2.467	0.014
R = 0.604	R^2 = 0.365		F = 46.254**		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 1 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า หลักที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับคือ หลักหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า และหลักที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือหลักความโปร่งใส การที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษให้ความสำคัญกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ซึ่งเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักให้มีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรมในหน่วยงานภาครัฐ ที่สถานศึกษาเองก็ต้องได้รับการประเมินเช่นเดียวกัน มีการกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัดส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาก็ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ใช้อำนาจการบริหารจัดการไปในทางที่ถูกต้อง เป็นไปตามหลักกฎหมายและระเบียบที่กำหนด มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้จากทั้งภายในและภายนอก ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การตัดสินใจเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khanna (2017: 21-35) ได้ศึกษาเรื่อง กรอบแนวคิดในการบรรลุหลักธรรมาภิบาลของสถาบันการเรียนรู้แบบเปิดและทางไกล กรอบหลักธรรมาภิบาลที่ดีถูกกำหนดด้วยหลักการพื้นฐาน 7 ประการ ได้แก่ การปฏิบัติงาน ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความเป็นผู้นำ การปฐมนิเทศฉันทามติ และความยุติธรรม หลักการเหล่านี้มีโครงสร้างตามหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้ดีตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้รับมอบหมาย ส่งเสริมค่านิยมองค์กร การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดและโปร่งใส โดยเน้นที่วัตถุประสงค์และผลลัพธ์ขององค์กร เป็นการสร้างขีดความสามารถและการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหลักการเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือและกลยุทธ์ในการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อช่วยให้การดำเนินงานนั้นราบรื่นและเกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ayu et al (2019: 51-58) ได้ศึกษา เรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการขับเคลื่อนเด็กนอกระบบของสำนักงานบริการสังคม จังหวัดตากลาร์ ตัวชี้วัดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการศึกษานี้คือ ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และหลักนิติธรรม พบว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาการออกจากโรงเรียนกลางคันที่สำนักบริการเขตตากาลาร์ เรียกได้ว่าค่อนข้างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Supriadi (2021: 796-831) ได้ศึกษา เรื่อง

ธรรมาภิบาลโรงเรียนที่ดี: แนวทางคุณภาพการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาในอินโดนีเซีย พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้นสร้างขึ้นบนหลักการความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบ ความเป็นอิสระ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม ด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีผลในเชิงบวกส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยยืนยันว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเอื้ออำนวยการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการตัดสินใจ นอกจากนี้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลยังดีขึ้นอีกด้วย คุณภาพการตัดสินใจผ่านการเสริมสร้างศักยภาพของครู การมอบอำนาจและการสนับสนุนการตัดสินใจร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา ยกพล (2563: 103-104) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยรัตน์ มั่นสัตย์ (2565: 136-139) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมาได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความโปร่งใส ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวรรณ มีภูมิ (2565: 82-84) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานตามหลัธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความรับผิดชอบและด้านหลักความมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความ

คุ้มค่า ตามลำดับ สอดคล้องสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑิรา ขุมหิรัญ (2565: 117-120) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร หลีจ๊ะ (2565: 60-63) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลาปาง เขต 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านหลักความโปร่งใส รองลงมา คือ ด้านหลักมุ่งเน้นฉันทามติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านหลักประสิทธิภาพ อาจเป็นเพราะความแตกต่างทางด้านบริบทพื้นที่จึงทำให้ไม่สอดคล้องกันแต่ในภาพรวมก็ยังมีระดับธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

2. ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับคือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง และด้านความสำเร็จของงาน และหลักที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านสภาพการทำงาน ทั้งนี้เป็นเพราะองค์ประกอบการการบริหารงานที่มีการจัดโครงสร้างการบริหารที่มีการมอบอำนาจไปยังบุคลากรในฝ่ายงานต่างเป็นการแสดงออกถึงการให้การยอมรับในตัวบุคลนั้นและด้วยระบบการทำงานยังส่งเสริมให้ครูได้มีความก้าวหน้าไม่ว่าจะเป็นการมีหรือเลื่อนวิทยาฐานะผู้บริหารสถานศึกษาให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูได้ปฏิบัติงานจนสำเร็จตามภารกิจหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wolomasi (2019: 575-580) ได้ศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตโบเบน ดิโกล จังหวัดปาปัว ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตโบเบน ดิโกล จังหวัดปาปัว ประเทศอินโดนีเซีย มีความสำพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การค้นพบนี้มีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างความพึงพอใจของครู เพื่อส่งเสริมผลงานของครูโรงเรียนประถมในเขตโบเบน ดิโกล จังหวัดปาปัว ประเทศอินโดนีเซียให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukrisna (2023: 30-38) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำ แรงจูงใจในการทำงาน และวินัยในการทำงานกับความพึง

พอใจในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนประถมศึกษาธรรมโลกา เปกันบารู พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีผลเชิงบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ สุนันทวนิช (2561: 80-82) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด โดยลำดับแรก คือ ด้านความสำเร็จของงาน รองลงมา คือ ด้านลักษณะของงาน ด้านความก้าวหน้า ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา ยกพล (2563: 103-104) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ความมั่นคงในงาน นโยบายและการบริหาร ความก้าวหน้าในงาน ความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ความสำเร็จของงาน ลักษณะของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรณุกา สุวรรณรัตน์ (2564: 87-91) ได้ศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ความก้าวหน้าในการทำงาน รองลงมาคือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ สภาพแวดล้อมในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดามาศ คงชัย (2564: 161-163) ได้ศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมากที่สุดเพียงด้านเดียว คือ เพื่อนร่วมงานเรียงลำดับจากมากไป

หาน้อย คือ โอกาสและความก้าวหน้า งานและลักษณะงาน และค่าจ้างและค่าตอบแทน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิโลบล แสงเรือง (2564: 95) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนเอกชน พบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนเอกชน อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา ได้แก่ ความมั่นคงและปลอดภัยในการทำงาน การปกครองบังคับบัญชา สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความรับผิดชอบ ความสำเร็จในการทำงาน ความก้าวหน้า นโยบายและการบริหาร ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การได้รับการยอมรับนับถือ และเงินเดือน รายได้และสวัสดิการ ตามลำดับ

3. ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (rxy = 0.552) แต่ละด้านพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์ และด้านสภาพการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา ยกพล (2563: 103-104) ได้ทำวิจัย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้อยตามกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยรัตน์ มั่นสัตย์ (2565: 136-139) ได้ศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ในภาพรวมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในทางบวกโดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 รายด้านกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในทางบวกทุกด้าน โดยการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูมากกว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลด้านอื่น ๆ

4. ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ได้แก่ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ได้ร้อยละ 36.5 เหตุที่พยากรณ์ได้ร้อยละ 36.5 นั้นอาจจะเป็นเพราะการบริหารงานของสถานนั้นมีปัจจัยอื่นที่มาส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้วย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูแต่ละด้านพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ หลักความโปร่งใสกับด้านความสำเร็จของงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการบริหารงานให้มีความโปร่งใส บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ สร้างความเชื่อถือและความมั่นใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้บุคคลหรือ องค์การภายนอกสามารถตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ของสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลภายนอกอื่น ๆ สามารถรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามความเหมาะสม และพบว่าหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในหลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักการมีส่วนร่วม สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 36.5 โดยผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงรูปแบบการใช้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาสุขภาพขององค์การให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

จินดามาศ คงชัย. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จิรวรรณ มีภูมิ. (2565). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

นิโลบล แสงเรือง. (2564). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนเอกชน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ปริญญา ยกพล. (2563). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มณฑิรา ขุมหิรัญ. (2565). *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสุขภาพ องค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40ก หน้า 1.

รัฐนันท์ สุนันทวนิช. (2561). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นาการเปลี่ยนแปลงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

เรณุกา สุวรรณรัตน์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยรังสิต.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1. (2565). *แผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2566). *คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566*. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

สุภาพร หลีจ๊ะ. (2565). *การศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

Ayu, A., Niswaty, R., Darwis, M., & Arhas, S. H. (2019). Applying TZhe Principles of Good Governance in the Efforts of Guiding Out-of-School Children at Social Service Offices Takalar Regency. *Journal Office*, 5(2), 51-58.

Khanna, P. (2017). A Conceptual Framework for Achieving Good Governance at Open and Distance Learning Institutions. *The Journal of Open, Distance and E-Learning*, 32(1), 21-35. https://doi.org/10.1080/02680513.2016.1246246.

Sukrisna A. (2023, January). Leadership, Work Motivation, and Work Discipline on Job Satisfaction and Teacher Performance of Dharma Loka Elementary School Pekanbaru. *Journal of Applied Business and Technology*, 4(1), 30-38.

Supriadi, D., Usman, H., Jabar, A., & Widyastuti, I. (2021, December). Good School Governance: An Approach to Principal's Decision-Making Quality inIndonesian Vocational School. *Research in Educational Administration & Leadership*. 6(4), 796-831. http://doi: 10.30828/real/2021.4.2.

Wolomasi, A.K. (2019, December). Job Satisfaction and Performance of Elementary School Teachers. *International Journal of Research in Education*, 8(4), 575-580.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

THE STUDY ON INFORMATION TECHNOLOGY COMETENCY OF ADMINISTRATORS IN SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF AMNATCHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA.

[1]ดวงกมล ศรีบุญเรือง, [2]ภาณุพงศ์ บุญรมย์ และ [3]ชวนคิด มะเสนะ

[1]Duangkamon Sriboonrueang, [2]Panupong Boonrom and Chuankid Masena

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani Rajabhat University,Thailand

[1]duangkamon.sG64@ubru.ac.th

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2) เปรียบเทียบสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ 3) ศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน อยู่ใน

---

[1]นักศึกษา สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ระดับมาก ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แนวทางพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 1) ด้านความรู้ คือ ผู้บริหารควรจัดทำแผนการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการใช้งานระบบสารสนเทศในการบริหารทั้ง 4 ฝ่าย ครูควรจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านทักษะ คือ ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ครูควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาผลิตนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณซื้อคอมพิวเตอร์และสื่อที่ทันสมัยให้สถานศึกษา จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ด้านเจตคติ คือครูเปิดใจยอมรับและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยุคใหม่ และผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูเปิดใจยอมรับและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยุคใหม่

คำสำคัญ : สมรรถนะ, การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the competencies in information technology management of school administrators in small schools under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office 2) compare the competencies in information technology management of school administrators. Study in a small school Classified by position, educational level, age, and experience. 3) Study guidelines for developing competencies in information technology management of educational administrators in small schools. Competency in information technology management of educational administrators in small schools Under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Overall and each aspect at a high level Comparative results of competencies in information technology management of educational administrators in small schools. Under the jurisdiction of the Amnat Charoen Primary Educational Service

Area Office Classified by position, overall, they were significantly different at the .05 level. As for education level, age and experience Overall, they are significantly different at the .01 level. Guidelines for developing information technology management competencies of educational administrators in small schools. Under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area 1) Knowledge aspect: Administrators should prepare an operational plan for the information technology of the educational institution. Provide training on the use of information systems in all four administrative divisions. Teachers should create a plan to develop their own competency in using information technology. 2) Skills: Executives should apply information technology in their management. Teachers should use information technology to produce innovations in teaching and learning. Stakeholders allocate budgets to purchase computers and modern media for educational institutions. Establish an online networking group in exchanging knowledge 3) Attitude: Teachers are open-minded, accepting and ready to develop themselves to keep up with changes in modern information technology. and executives should promote and support Encourage teachers to see the importance of using information technology in teaching and learning. Teachers are open-minded and ready to develop themselves to keep up with changes in modern information technology.

Keyword: competency, information technology administration, small school

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ เราจะต้องมีการพัฒนาเพื่อพร้อมปรับตัวให้ทันตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันและอนาคตที่มีการแข่งขันสูง ทั้งในด้านการศึกษา อาชีพ เศรษฐกิจ การเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและในการจัดการศึกษา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้สนับสนุนในระบบการศึกษา จะเห็นได้ว่ารัฐได้มีการกำหนดให้มีแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา นโยบายและมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาใน

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทางด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และมาตรา 66 กำหนดว่าผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาเพื่อการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2553: 37) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554-2563 ของ ประเทศไทย หรือ ICT 2020 ในยุทธศาสตร์ที่ 6 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและประยุกต์ ICT เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2554: 52)

การบริหารจัดการในโรงเรียน ผู้บริหารในโรงเรียนอาจจะสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบปฏิบัติการต่างๆและการพิมพ์เอกสารจำนวนมากเพื่อใช้ในข้อมูลเพื่อจัดระบบข้อมูลงานบริหารทั่วไปข่าวสารและเอกสารประชาสัมพันธ์รวมถึงการสร้างเว็บไซต์เพื่อ การเผยแพร่ข่าวสารและงานวิชาการของโรงเรียน โดยปกติแล้วการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เอกสารประกอบการข้อสอบ ทำสถิติต่างๆเกี่ยวกับงานวิชาการงานธุรการเพิ่มเติม ระบบบัญชีการพิมพ์เอกสารการคิดคำนวณการผลิตสื่อและเอกสารการบรรยาย เอกสารของนักเรียน งานอาคารสถานที่ในการจัดระบบข้อมูลดังกล่าวจะถือว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนตามความต้องการตามสภาพของแต่ละโรงเรียนและเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายจะต้องมีการได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาและจัดระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (พันทิพย์ ภูติยา : 2550)

ทุกสถานศึกษาจำเป็นจะต้องจัดสร้างและพัฒนาระบบสารสนเทศให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพมีความเที่ยงตรง สามารถเรียกใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็วและทันเวลา ข้อมูลสารสนเทศจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างยิ่ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายแล้วนำไปบริการจัดการให้เป็นระบบสารสนเทศที่ดีมีคุณภาพ ระบบสารสนเทศในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่สำคัญยิ่งในการบริหารจัดการของสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูล จัดเก็บข้อมูล ปรับเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ควรคำนึงถึงการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการศึกษา (พิสมัย ไขแสง : 2555)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นการกำหนดนโยบายระดับประเทศเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละแห่งนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สังคม ชุมชน และท้องถิ่น สิ่งแรกที่โรงเรียนขนาดเล็กควรทำคือการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาให้โรงเรียนของตนเองให้คงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางหนึ่งที่จะทำให้การจัดการโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพก็คือโรงเรียนต้องสร้างมีฐานความรู้และองค์ความรู้ใหม่ด้วยกระบวนการด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศ พัฒนาคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาด

เล็กให้มีความรู้ ความสามารถในด้านเนื้อหา ทักษะการจัดการเรียนรู้ การผลิตและการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อ ICT ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ ชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม สื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมเพื่อใช้ในการบริหารและจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้มีข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม พอเพียง ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน บุคลากรมีความรู้และเข้าถึง การใช้สื่อ ICT ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การที่จะพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนไปให้ถึงเป้าประสงค์ของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารจึงจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติที่ดี รวมถึงมีสมรรถนะและความสามารถพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นสำหรับการศึกษา การเข้าถึงความรู้ พร้อมทั้งการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่หลงลืมคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารจึงถือได้ว่าเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญ ผู้บริหารจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เรียน มีทักษะการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Literacy) รู้เท่าทันเทคโนโลยี ดังนั้น สมรรถนะ ICT ก็พึงมีในตัวบุคคล ซึ่งบุคคลนั้นควรมีความรู้ มีทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะของตัวบุคคล รวมถึงการปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (ปิยธันว์ เบญจเทพรัศมี 2556 : 112)

สมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษารวมถึงผู้เรียน ในการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายในสถานศึกษาล้วนแล้วแต่มีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาททั้งสิ้น แต่การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีเครื่องมือที่มีคุณภาพและเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นวัสดุคอมพิวเตอร์ ระบบฐานข้อมูลต่างๆที่เรียกว่าสารสนเทศทางการศึกษา แต่ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น มีการจัดสรรงบประมาณให้อย่างจำกัดจึงอาจจะทำให้ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่มีแต่คุณภาพที่พร้อมจะใช้งาน ขาดแคลนบุคลากรที่จะจัดทำข้อมูลสารสนเทศเป็นหลัก สถานศึกษาบางแห่งมีครูเพียง 1-2 คนเท่านั้น จะต้องจัดการเรียนการสอนทั้ง 8 ชั้นเรียน และทุกรายวิชา สถานศึกษาขนาดเล็กบางแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลการเดินทางคมนาคมไม่สะดวกการติดต่อสื่อสารทำได้ลำบาก จึงทำให้ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้เท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นทำให้เกิดอุปสรรคกับการบริหารงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการบริหารงานด้านนี้มีความสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่ศตวรรษ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์

3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน 179 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 179 คน และครูจำนวน 1,125 คน รวม 1,304 คน (แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2554 : 11 - 12)

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 41 คน และครู จำนวน 261 คน รวม 302 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้วิจัย

ได้สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการหลายๆท่านสรุปได้ว่า สมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกสมรรถนะเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ และ 3) ด้านเจตคติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ และ 3) ด้านเจตคติ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (1976)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สูตร t-test Independent

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ สรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์หาค่าร้อยละโดยจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 302 คน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีจำนวนที่น้อยกว่า คือจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 13.58 และครูมีจำนวนที่มากกว่า คือจำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 86.42 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ปริญญาตรี คือมากกว่า ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป ซึ่ง ปริญญาตรีมีจำนวน คือ 213 คน คิดเป็นร้อยละ 70.53 ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโทขึ้นไป มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 29.47 เมื่อจำแนกตามอายุ จะเห็นว่า อายุต่ำกว่า 35 ปี จะมีมากที่สุด คือจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 37.42 รองลงมาเป็นอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 32.78 และสุดท้ายคืออายุ ตั้งแต่ 35-45 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี มากที่สุด มีจำนวน 127คน รองลงมาคือประสบการณ์ตั้งแต่ 10-20 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 31.13 และประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 26.82

2. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ แสดงดัง ตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม

ข้อที่	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ	$\bar{X}$	SD.	ระดับสมรรถนะ
1	ด้านความรู้	4.05	.69	มาก
2	ด้านทักษะ	3.93	.79	มาก
3	ด้านเจตคติ	4.37	.60	มาก
	โดยรวม	**4.16**	**.63**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านเจตคติ รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะ

3. เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

3.1 เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้าน ด้านความรู้กับด้านทักษะไม่แตกต่างกัน ด้านเจตคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านเจตคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติ รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะ เมื่อจำแนกตามอายุตั้งแต่ 35 - 45 ปี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติ รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะ เมื่อจำแนกตามอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติ รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทักษะ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านเจตคติ เป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน พบว่า สมรรถนะโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเจตคติ ด้านความรู้ และด้านทักษะอยู่ในระดับ

มาก เรียงตามลำดับ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีเจตคติที่ดี ตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทการเป็นผู้นำยุคใหม่ที่รู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เปิดใจยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการการสื่อสาร แต่ด้วยภาระงานที่ผู้บริหารมุ่งเน้นพัฒนาบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพหลายด้าน อีกทั้งยังเป็นเพียงผู้รับนโยบายมาส่งต่อครูผู้สอนหรือบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นผู้ปฏิบัติ อาจทำให้มีความรู้แต่ขาดทักษะในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างลึกซึ้งและชำนาญ ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับระบบสารสนเทศในสถานศึกษาได้ การที่จะเกิดทักษะความชำนาญในด้านต่างๆได้นั้นต้องเกิดจากการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ แต่ปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนขนาดเล็กเกิดจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ไม่มีงบประมาณซ่อมแซมคอมพิวเตอร์ให้มีระบบที่ทันสมัย จึงทำให้ผู้บริหารมีสมรรถนะด้านทักษะน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ (2558: 89) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า สมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภานุวัฒน์ สิงห์หาญ (2558: 158) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ระดับสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกดา อันศิริ (2565: 232) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทางเทคโนโลยีสารสนเทศในสภาพปัจจุบัน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสภาพที่คาดหวัง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกอุดม จ้ายอั้น (2558: 117-146) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สมรรถนะด้านเจตคติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การที่ได้ข้อสรุปเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาอาจจะมองภาพรวมในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานได้ทั้งหมด แต่ครูจะมองแค่เฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอนที่ตัวเองรับผิดชอบเท่านั้น อีกทั้งผู้บริหารยังเป็นผู้ประสานงานระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องตลอดเวลา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า(COVID-19) ที่ผ่านมา ที่เน้นการทำงานแบบออนไลน์ จึงทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กผู้บริหารก็จะต้องเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมรับมอบนโยบายมาส่งต่อครูผู้สอน การประสานงานออนไลน์ การจัดการเทคโนโลยีรวมถึงระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ทั้ง 4 ฝ่าย จึงทำให้ผู้บริหารย่อมมีสมรรถนะด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าครู สอดคล้องกับ บุศรา นาคแก้ว (2565 : 211) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีสมรรถนะแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพชระ พลอยทับทิม (2560 : 581) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าสู่ AEC ของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ตำแหน่งที่แตกต่างกัน จะมีการแสดงความเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารสามารถมองภาพรวมในการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการบริหารงานวิชาการได้ทั้งหมด ในขณะที่ครูมองภาพรวมได้เฉพาะงานด้านการเรียนการสอนและงานที่ตัวเองรับผิดชอบได้เท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศาชล บำรุงภักดี (2563: 173) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำแนกตามตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ครูผู้สอนก็มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจึงมี

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจึงต่างมีความสามารถในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรภวิษย์ อุ่นวิเศษ (2564: 183) ได้ทำศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ครูที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีครูผู้สอนที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีสมรรถนะโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะว่า ผู้บริหารและ ครูที่รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี จะมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย การที่ได้ข้อสรุปเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษาระดับที่สูง จะมีโอกาสได้รับความรู้ใหม่ๆจากการเรียนรู้เพิ่มเติมจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม รวมถึงได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนร่วมชั้น ซึ่งผู้ที่มีการศึกษาที่สูงขึ้นจะเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาศักยภาพตัวเองอยู่ตลอดเวลา การที่จะปรับตัวให้เท่าทันกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้บริหารและครูต้องเป็นบุคคลที่พร้อมที่จะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ พัฒนาตนเองอยู่สม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ แก้วสีบ (2560: 73) ได้ศึกษา เรื่องสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรีพบว่า ครูในสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย การที่ได้ข้อสรุปเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่อายุต่ำกว่า 35 ปี และอายุตั้งแต่ 35-45 ปี นั้นต่างกันไม่มาก แต่อายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุน้อยจะมีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากกว่าผู้ที่มีอายุเยอะ และยังพึ่งสำเร็จการศึกษาได้ไม่นาน และศึกษาอยู่ในช่วงที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าการศึกษาในอดีต จึงอาจจะส่งผลให้อายุของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันมีสมรรถนะที่แตกต่างกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา สีลาภเกื้อ (2555: 145) ได้ศึกษาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นของบุคลากร สำหรับการทำงานในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า อายุของบุคลากรสายสนับสนุนที่แตกต่างกันจะมีระดับสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิทักษ์ แก้วสืบ (2560: 74) ได้ศึกษา เรื่อง สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครู จำแนกตามอายุ โดยรวม พบว่า ครูในสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแตกต่างกัน

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย การที่ได้ข้อสรุปเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์น้อยกว่า มีความกระตือรือร้นในการทำงาน แสวงหาความรู้ใหม่ๆในการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร อีกทั้งผู้ที่มีประสบการณ์มาก อายุก็มากตามไปด้วยจึงเป็นบุคคลที่ยึดติดกับงานเอกสารแบบเดิม ๆ ไม่ค่อยยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดแบบเดิม ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วริษา สิทธิคง (2565: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์การทำงาน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ชไมพร ธะช่วย (2558: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศตามทัศนะของครู โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ (2558: 94) การศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำแนกตามประสบการณ์ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สรุปได้ดังนี้

แนวทางพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ คือ

1) ด้านความรู้ คือ มีการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ครูจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ภาคีเครือข่ายจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้งานคอมพิวเตอร์ การติดตั้งระบบปฏิบัติการ และการใช้งานระบบสารสนเทศในการบริหารทั้ง 4 ฝ่าย รวมทั้งผู้บริหารและครูติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศพร้อมทั้งอบรม ศึกษาแหล่งเรียนรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอเพื่อที่จะได้เป็นบุคคลที่เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ

2) ด้านทักษะ คือ ผู้บริหารนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน นำเสนอข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูล รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาผลิตนวตกรรมในการจัดการเรียนการสอน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณซื้อคอมพิวเตอร์และสื่อที่ทันสมัยให้สถานศึกษาทุกแห่ง ให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคลากร จะได้เกิดการปฏิบัติอย่างแท้จริง จัดตั้งแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายออนไลน์ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลา และใช้ระบบเทคโนโลยีในการขับเคลื่อน

3) ด้านเจตคติ คือผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรม พัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ สร้างความเข้าใจถึงลิขสิทธิ์ของโปรแกรมต่างๆ เพื่อให้ใช้งานข้อมูลภายใต้กฎหมายป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น กระตุ้นให้ครูตระหนักและเห็นประโยชน์และความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจในการผลิตนวัตกรรมจากเทคโนโลยีสานสนเทศ ครูเปิดใจยอมรับและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศยุคใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกดา อันศิริ (2565: 234) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าโรงเรียนจำเป็นต้องใช้วิธีใหม่ในการจัดการเทคโนโลยีของตน ซึ่งหมายความว่าผู้ที่รับผิดชอบโรงเรียนควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าพวกเขาสนับสนุนและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินการนี้ พวกเขาอาจต้องระดมทรัพยากรหรือขอความช่วยเหลือจากที่อื่นเพื่อซื้อเทคโนโลยีที่พวกเขาต้องการ นอกจากนี้ยังควรช่วยให้ครูและเจ้าหน้าที่เรียนรู้วิธีใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อให้ทำงานได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). *กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ.2554 -2563 ของประเทศไทย.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร,

ชไมพร ธะช่วย.`(2558), *สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

นิศาชล บำรุงภักดี. `(2563), *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุศรา นาคแก้ว. `(2565), *สมรรถนะการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร.* วารสารสิรินธรปริทรรศน์. 23: 1(มกราคม-มิถุนายน 2565): 205-206.

ปิยธันว์ เบญจเทพรัศมี.`(2556), *สมรรถนะครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร,

พชระ พลอยทับทิม. `(2558), *การศึกษาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าสู่ AEC ของผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่จังหวัดเพชรบุรี.* วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. 10, 3 (2558) : 189-198.

พิทักษ์ แก้วสืบ.`(2560), *สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิสมัย ไขแสง.`(2555), *การพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านหนองแวงนางเบ้า อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรภวิษย์ อุ่นวิเศษ.`(2564), *ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พันทิพย์ ภูติยา. (2550). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลสกลนคร.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

มุกดา อันศิริ. `(2565), *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.* วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 11: 41(ตุลาคม-ธันวาคม 2565): 226-227.

วริษา สิทธิคง. `(2566), *สมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.* วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. 7: 1(มกราคม-มีนาคม 2566): 99-100.

วาสนา สีลาภเกื้อ. `(2555), *สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นของบุคลากรสำหรับการทำงานในมหาวิทยาลัย กรณีศึกษาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สตรีรัตน์ ตั้งมีลาภ.`(2558), *การศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร,

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ. *แผนปฏิบัติการประจำปี 2564.* พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ, 2564.

เอกอุดม จ้ายอั้น. `(2558), *ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารกับการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.* วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2558.

Downes,T.Preservice teacher training and teacher professional development in the Use of ICTs in the teaching of mathematics and science in participating SEAMEO countries University of Western Sydney, 2003.

Jo Tondeur. *Teacher Professional Development for Online Blended Learning in Adult Education and Training,* 2006.

International Society for Technology in Education.*Technology Standards for School Administrators.* Retrieved December 4, 2005 http://cnet.iste.org/tssa/pdf/tssa.pdf, 2009

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา

DEVELOPMENT ACADEMIC ACHIEVEMENT USING COMPLEMENTARY SKILLS BASIC SCIENCE PROCESS IN SCIENCE ON THE TOPIC OF "ENERGY ON OUR PLANET " OF PHRATHOMSUKSA 3 OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION SONGKHLA PROVINCE

[1]ลินินล์ มนตรี และ [2]ประภาศ ปานเจี้ยง

[1]Linin Montree and [2]Prapas Panjiang

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand.

[1]Linin.mon009@hu.ac.th

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเราของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ปีที่ 3 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.16/89.78 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา อยู่ในระดับมา

คำสำคัญ : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์**,** แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, พลังงานบนโลกของเรา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) To find the effectiveness of learning management using basic science process skills exercises. Science subject About energy in our world of Grade 3 students had 80/80performance according to the criteria 2. To compare academic achievement before and after organizing learning using basic science process skills exercises. Science subject," About energy in our world "Population is students in grade 3. To study the satisfaction of Grade 3 students with learning management using basic science process skills training in science subjects on energy on our planet. The research results found that1 . Learning management using scientific process skills exercises in science subjects on" Energy on our planet "of grade 3 students with an efficiency of 83.16/89.78 2) 2) Academic achievement After learning using the Basic Science Process Skills Exercise in Energy Science on our planet was significantly higher than before the course at .01 3) Grade 3 students' satisfaction with the learning arrangement using basic science process skills training in science subjects on energy on our planet was at highest level.

Keywords: Excercise, Learning Manafement based on Thorndike's Concepts, Proficiency in Spelling basic scientific process skills exercises. Statistics used in research include performance determination. Mean, standard deviation Dependent t-test

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์พัฒนาวิธีคิด ทั้งคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจารณ์ มีทักษะในการค้นหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based society) ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้และความสามารถการวิเคราะห์ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้นซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้เกิดสมรรถนะสำคัญ คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นด้วยการสั่งสมประสบการณ์จากการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อเตรียมคนในสังคมแห่งความรู้และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมุ่งหวังให้นักเรียนเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหา แนวคิดและกระบวนการ นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่ยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้คนในสังคมจะต้องรับรู้ข่าวสาร เรียนรู้ข่าวสาร และวิเคราะห์ข่าวสารให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างชาญฉลาด มิเช่นนั้นจะตกเป็นเครื่องมือของวัฒนธรรมต่างชาติและทาสของเทคโนโลยี ต้องรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลมีระบบวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมรวมทั้งมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้เกิดทักษะกระบวนการ และเจตคติทางวิทยาศาสตร์

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถทำได้โดยจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และมีความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ควรจัดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนจะมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดีและฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ การฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยสถานการณ์ การฝึกให้นักเรียนมีโอกาสกระทำกิจกรรมให้มากได้เท่าใดก็ยิ่งดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 1)

แบบฝึกทักษะเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สื่อประสม มีกระบวนการผลิตที่เป็นระบบสะดวกต่อการนำไปใช้ ช่วยให้การเรียนการสอนสะดวก และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนำทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการตั้งสมมติฐาน และทักษะการพยากรณ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานมาเป็นส่วนประกอบในการจัดทำเพื่อช่วยให้เป็นสื่อการเรียนการสอน แบบฝึกทักษะนั้นมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองตามความสามารถของตนเอง เสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถเต็มศักยภาพและสามารถมองเห็นปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้อย่างชัดเจน และสามารถปรับปรุงและแก้ไขได้ ซึ่งรูปแบบที่เป็นส่วนประกอบของแบบฝึกทักษะมีจุดประสงค์ชัดเจนสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะตามสาระการเรียนรู้ (ซ่อนกลิ่น กาหลง, 2559, น. 30)

การเลือกใช้แบบฝึกทักษะเพื่อการจัดการเรียนการสอนนั้น ทำให้ผู้สอนนำเสนอแนวทางการคิดวิเคราะห์ในแต่ละด้านตามความเหมาะสมและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา ด้วงติลี (2560) ที่ศึกษาการสร้างคู่มือการใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตสำหรับครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพของคู่มือการใช้แอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตสำหรับครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเนื้อหามีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การเรียบเรียงเนื้อหามีความน่าสนใจ ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ชัดเจน และประภา ศรีม่วงพงษ์ (2560) ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องระบบอวัยวะภายในร่างกาย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องระบบ

อวัยวะในร่างกาย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เพราะนักเรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากแบบฝึกทักษะมีวิธีการสอนแบบปฏิบัติจริง เข้าใจง่าย ทำให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้และปฏิบัติตามแบบฝึกทักษะ

การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้จึงนับเป็นการจัดการเรียนการสอนวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และค้นพบความจริงต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558,หน้า 343) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (สุวัฒก์ นิยมค้า, 2531, หน้า 502) ผ่านการที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2553, หน้า 141) การสืบเสาะหาความรู้จึงเป็นการค้นหาคำตอบที่สนใจ ผ่านการทำงานอย่างเป็นระบบ รอบคอบ แต่มีอิสระ และไม่เป็นลำดับขั้นที่ตายตัว เนื่องจากอาจมีการสืบเสาะซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อตอบคำถามและอาจเกิดคำถามขึ้นมาใหม่ที่ต้องสืบเสาะหาคำตอบต่อไป หมุนวนเป็นวัฏจักร 5 ขั้นตอน ประกอบไปด้วย 1.) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2.) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3.) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4.) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) และ 5.) ขั้นประเมินความรู้ (Evaluation) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561 ก, หน้า 7, 66)

หลักการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

ทั้งยังช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ฝึกฝนทักษะ การคิด ทักษะการตั้งคำถาม การค้นหาคำตอบและการแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เรียนรู้อย่างอิสระ เร้าความสนใจและไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ฝึกให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองหนึ่งกลุ่ม ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-group Pretest-Posttest Design) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะสำหรับรายวิชาวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเอกชนในอำเภอหาดใหญ่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา จำนวน 50 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 43,500 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกิตติวิทย์บ้านพรุ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

เอกชน จังหวัดสงขลา จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างซึ่งได้โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้

1) กำหนดประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช) อำเภอหาดใหญ่ จำนวน 50 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 43,500 คน

2) ผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนในอำเภอหาดใหญ่ ผลปรากฏว่าสุ่มได้โรงเรียนกิตติวิทย์

3) ผู้วิจัยสุ่มห้องเรียนในโรงเรียนกิตติวิทย์ ผลปรากฏว่าสุ่มได้ห้อง ป.3/2

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ มาตรฐาน ว 2.3 เข้าใจความหมายของพลังงาน การเปลี่ยนแปลงและการถ่ายโอนพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสสารและพลังงาน พลังงานในชีวิตประจำวัน ธรรมชาติของคลื่น ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเสียง แสง และคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชนิด ดังนี้

3.1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานเรื่องพลังงานโลกของเรา วิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ 6 แผน ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง

3.2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา เป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 คำตอบ จำนวน 20 ข้อ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3.3 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลประกอบด้วย

4.1 หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สูตร การหาประสิทธิภาพ (E1/E2)

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา เรื่องพลังงานบนโลกของเรา โดยการทดสอบค่าที (t – test) แบบ Dependent

4.3 การศึกษาความพึงพอใจความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 3ตอน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

กระบวนการ (E1)		**ผลสัมฤทธิ์ (E2)**		**ประสิทธิภาพ**
คะแนนเต็ม	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	E1/E2
100	83.16	100	89.78	83.16/89.78

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนที่ได้ในการทำแบบฝึกทักษะระหว่างเรียน (E1) ร้อยละ 83.16 คะแนน และคะแนนที่ได้จากการทำแบบฝึกทักษะหลังเรียน (E2) ร้อยละ 89.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P
Pretest	20	9.90	2.12	14.19	.000
Posttest	20	16.80	2.11		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.90 คะแนน และหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.80 คะแนน เมื่อนำไปทดสอบทางสถิติ สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนหลังใช้แบบฝึกทักษะ สูงกว่านักเรียนก่อนใช้แบบฝึกทักษะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 3 ผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกับความพึงพอใจของผู้เรียนจากการเรียนรู้ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 รวมรายการประเมินทุกด้าน

	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพอใจ
1	ด้านสาระการเรียนรู้	4.20	0.25	มาก
2	ด้านการจัดกิจกรรม	3.27	0.86	ปานกลาง
3	ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	3.92	0.73	มาก
	รวม	**3.79**	**0.61**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของรายการประเมิน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.20) รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =3.92) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและต่ำที่สุด คือด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ =3.27) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

1. จากผลการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา มีประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา เท่ากับ 83.16/89.78 สาเหตุที่ทำให้ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 เพราะในแบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่ช่วยพัฒนาทักษะ 4 ด้าน คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการตั้งสมมติฐาน และทักษะการพยากรณ์ แล้วยังมีแบบฝึก ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา สามารถเพิ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานได้ ทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น จากการทำแบบฝึกทักษะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภา ศรีม่วงพงษ์ ที่ได้พัฒนาแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่อง ระบบอวัยวะภายในร่างกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.19/ 84.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (ประภา ศรีม่วงพงศ์, 2560)

2. ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การเริ่มศึกษาตั้งแต่ปัญหาด้านทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รวมไปถึงการวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างแบบฝึกทักษะที่สามารถกระตุ้นการรับรู้ของนักเรียน ทำให้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ทั้งนี้ ถวัลย์ มาศจรัส (2550) กล่าวไว้ว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง นวัตกรรมการสอนที่ใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีความหลากหลายและปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้

ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเองได้ทำให้ผู้เรียนมีผลประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย นงพงา สุวพิศ ที่ได้พัฒนาผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยใช้เกมประกอบเรื่อง สมบัติสาร ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยใช้เกมประกอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นงพะงา สุวพิศ, 2561)

3. ความพึงพอใจนักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =3.79, S.D = 0.61) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านสาระการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.20) พบว่า แบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่วกวน แบบฝึกทักษะมีความสนุกสนาน แบบฝึกทักษะใช้คำสั่งหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติตาม และแบบฝึกทักษะมีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ($\bar{X}$ =3.92) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและต่ำที่สุดคือด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ =3.27) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา นักเรียนได้รับทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการตั้งสมมุติฐาน และทักษะการพยากรณ์จากแบบฝึกทักษะ แบบฝึกทักษะมีความน่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซ่อนกลิ่น กาหลง ได้ทำการวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหา ด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.66) (ซ่อนกลิ่น กาหลง, 2559)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องพลังงานบนโลกของเรา มีประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบฝึกทักษะมีเนื้อหาที่ช่วยพัฒนาทักษะ 4 ด้าน คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการตั้งสมมติฐาน และ

ทักษะการพยากรณ์ แล้วยังมีแบบฝึก ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่องพลังงานบนโลกของเรา สามารถเพิ่มทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานได้ ทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นจากการทำแบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบฝึกทักษะขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เรียนรู้อย่างอิสระ เร้าความสนใจและไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ฝึกให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กัญญาภัค ธรรมสุข. (2563). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.

เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่ามกลาง. (2555). *การพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเลื่อนวิทยฐานะ*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน.* วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 5 (1), 7-20.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ซ่อนกลิ่น กาหลง. (2559). *การวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). *นวัตกรรมการศึกษาชุด แบบฝึกหัด-แบบฝึกเสริมทักษะ*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร จำกัด.

ทิพย์อุบล ทิพเลิศ. (2560). *การสอนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์*. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ธนภรณ์ ก้องเสียง. (2558). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการทดลองวิทยาศาสตร์เสริมการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนปราโมทวิทยา รามอินทรา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

นรัตน์ชนก โสภา. (2561). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง พลังงานแสง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร

นงพงา สุวพิศ. (2561). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยใช้เกมประกอบ เรื่อง สมบัติสารที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

นฤมล แว่วสอน. (2561). *การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปพิชญา นิ่มพิลา. (2560). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

ประภา ศรีม่วงพงษ์. (2560). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เรื่อง ระบบอวัยวะในร่างกาย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.

ประภาภรณ์ ไพบูลย์มั่นคง. (2556). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง วัสดุและสมบัติของวัสดุ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

ประภาศ ปานเจี้ยง. (2565). *จิตวิทยาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: นิโอพ้อยท์ (1995) จำกัด.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

พรศักดิ์ ตระกูลชีวพานิตต์. (2558). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

พล เหลืองรังษี. (2564). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992).

พลอยไพลิน ราโช. (2565). *การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ร่างกายของเรา โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

มังกร ทางสุขดี. (2539). *การสอนวิทยาศาสตร์ในชั้นประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

THE EXCELLENT PERFORMANCE ON NUTRITIONAL PROMOTION SCHOOL MANAGEMENT UNDER THE OFFICE OF UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

[1]จารุพิชญ์ แจกกระโทก, [2]พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ และ [3]พนายุทธ เชยบาล

[1]Jarupit Chaekkrathok, [2]Pongsak Srijan and [3]Panayuth Choeybal

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udonthani Rajabhat University, Thailand

[1]jarupitmaprang2516@gmail.com, [2]sphong@udru.ac.th,

[3]choeybal@gmail.com,

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ 2) ศึกษาการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ และ 3) ศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. การปฏิบัติการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ประกอบด้วย 1) การเตรียมการวางแผน 2) การกำหนดปัญหา 3) การจัดทำและวางแผน 4) การปฏิบัติตามแผน และ 5) การ

[1] นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ประเมินผลการดำเนินงาน 2. การดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มี 5 ด้าน 19 การดำเนินการ 3. ข้อเสนอแนะสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มี 3 ข้อเสนอแนะ

คำสำคัญ : โรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ; การดำเนินการที่เป็นเลิศ; ภาวะโภชนาการ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the results of excellent operations in the administration of schools promoting nutritional status, 2) to study the operations of excellence in administration of schools promoting nutritional status and 3) to study the problems and recommendations for excellence in administration of schools promoting nutritional status under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 2. The results were as follows: 1. Results of operational excellence in the management of schools promoting nutritional status under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 2 include 1) planning preparation, 2) problem determination, 3) preparation and planning, 4) compliance plan and 5) performance evaluation. 2. Excellent operations in the administration of nutrition promotion schools under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 2 had 5 aspects, 19 operations. 3. The suggestions for excellence in school management promoting nutritional status under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 2 had 3 suggestions.

Keywords : Nutrition Promotion School Excellent performance; nutrition

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถ

อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 5) สุขภาพเป็นส่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความเจริญงอกงาม และพัฒนาการทุกๆ ด้านของบุคคล หากสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจของบุคคลนั้นๆ สมบูรณ์แล้วย่อมส่งผลต่อการพัฒนาการด้านการเรียนและการปฏิบัติงานของบุคคลเป็นอย่างดีสุขภาพที่ดีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต ผู้ที่มีสุขภาพที่ดีจะสามารถใช้ชีวิตประจำวันและปฏิบัติภารกิจได้อย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อยู่ในช่วงที่กำลังเจริญเติบโตและมีการเรียนรู้ การดูแลและส่งเสริมสุขภาพให้มีความสมบูรณ์ จะทำให้มีสมรรถภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ร่างกายเจริญเติบโตและ มีพัฒนาการได้อย่างสมวัย ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพ ในการทำหน้าที่การงาน แต่ในทางตรงกันข้ามหากไม่ดูแลสุขภาพหรือทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิด ผลเสียต่อสุขภาพจะทำให้เกิดความเจ็บป่วย อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ไม่สามารถ เรียนได้เท่าที่ควรซึ่งอาจทำให้สูญเสียโอกาสหลายๆ อย่าง ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาและอาจเป็นผลเสียต่อไปในอนาคต มีการศึกษาเรียนรู้ได้ดีกว่า ไม่ขาดเรียน มีความตั้งใจในการเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการศึกษาและการดำรงชีวิต เป็นคนที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (กรมอนามัย, 2545: 58) การพัฒนาเด็กและเยาวชนอยู่ที่กระบวนการจัดการศึกษาและการสร้างสุขภาพ จุดเริ่มต้นจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษาให้เป็นแกนนำหรือศูนย์ กลางการสร้างเสริมสุขภาพพร้อมๆ กับการพัฒนาด้านการศึกษาภายใต้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นับแต่ครอบครัวของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่น (กรมอนามัย, 2548: 5)

การส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารและโภชนาการที่เหมาะสมในช่วงนี้ซึ่งนับเป็นช่วงที่เด็กกำลังเจริญเติบโตโดยเฉพาะด้านร่างกาย เด็กจะยืดตัวและมีสัดส่วนที่สูงขึ้นการปล่อยเวลาให้ล่วงพ้นวัยนี้ไปแล้ว แม้จะใช้ความพยายามที่จะส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตของส่วนสูงเพิ่มขึ้นด้วยวิธีการใดก็ตาม พบว่า ให้ผลน้อยมากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงมาก(ประไพศรี สิริจักรวาล และคณะ, 2547: 5) อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ร่างกายจะเจริญเติบโตมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์เมื่อได้รับอาหารที่เพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน ปัจจุบัน ภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนเป็นปัญหาทางโภชนาการที่มีเพิ่มมากขึ้นและเป็นสาเหตุของโรค ต่างๆ เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูงและโรคมะเร็ง (นพวรรณ เปียซื่อ และคณะ, 2552: 15) ปัญหาสุขภาพเหล่านี้ เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม ซึ่งโรคติดต่อไม่เรื้อรังเหล่านี้ เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตที่สำคัญ พฤติกรรมการบริโภคอาหารจึงมี ความสำคัญต่อสุขภาพร่างกายเป็นอย่างมาก ภาวะโภชนาการที่ดีมีส่วนช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรง และจิตใจเข้มแข็ง ไม่ท้อแท้ เหนื่อยง่าย และมีผลต่อการทำงานและการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พุทธชาด สวนจันทร์, 2550: 128) ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 (2565: 9) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการส่งเสริมโภชนาการนักเรียนไว้คือ จุดเน้นที่ 6 โรงเรียนคุณภาพของชุมชน โรงเรียนที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน ให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โรงเรียนมีความสะอาดและปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ มีแหล่งเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามบริบทของโรงเรียนห้องเรียนมีบรรยากาศการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศตามสภาพบริบทของโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีความพึงพอใจ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา การบริหารเพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างปลูกฝังสุขนิสัยที่ดีในการเลือกรับประทานอาหารให้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย และให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาสุขภาพของตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยหลักของสถานศึกษาในการทำให้งานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ผลการดำเนินการสู่ความเป็นเลิศในการส่งเสริมโภชนาการของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการของหน่วยงาน อันจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและเป้าหมายของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้วิจัยศึกษาผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ จำนวน 1 สถานศึกษาที่มีการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยมีดำเนินการ ดังนี้

1.ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 3 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เนื้อหาการศึกษาตามแนวคิดการดำเนินการของ โรเจอร์และเฮอร์แมน (Roger & Herman, 1991 อ้างถึงในสุวิชา ธีรวิจารณญาณกุล, 2553: 46), แบงฮาร์ทและทรูลล์ (Banghart & Trull, 1973 อ้างถึงใน สุวิชา ธีรวิจารณญาณกุล, 2553: 49), คาล์ดเวลล์และสฟินค์ส (Caldwell & Spinks, 1986: 101-102), เดมิ่งและอนันดา (Deming & Ananda, 1977: 30 - 31), กรมสามัญศึกษา (2541: 51-52), สมิต สัชฌุกร (2550: 32), ทวิป ศิริรัศมี (2544: 44), เทศ แกล้วกสิกรรม (2544: 37), สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2545: 13-14) ประกอบด้วย 1) การเตรียมการวางแผน 2) การกำหนดปัญหา 3) การจัดทำและวางแผน 4) การปฏิบัติตามแผน และ 5) การประเมินการดำเนินงาน

ระยะที่ 2 การศึกษาการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลและข้อสรุปในระยะที่ 1 มาศึกษาการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 ประกอบด้วยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน คณะครู จำนวน 36 คน บุคลากรทางการศึกษาอื่น (นักการ) 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน

2. ผู้วิจัยได้ผลการดำเนินงานในการบริหารงานของแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศตามแนวคิดในระยะที่ 1 ประกอบด้วย 1) การเตรียมการวางแผน 2) การกำหนดปัญหา 3) การจัดทำและวางแผน 4) การปฏิบัติตามแผน และ 5) การประเมินการดำเนินงาน

ระยะที่ 3 การศึกษาข้อเสนอแนะสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลและข้อสรุปในระยะที่ 2 มาศึกษาหาข้อเสนอแนะการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 ประกอบด้วยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน คณะครู จำนวน 36 คน บุคลากรทางการศึกษาอื่น (นักการ) 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 10 คน

2. เนื้อหา ผู้วิจัยนำได้ผลการดำเนินงานในการบริหารงานของแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศมาศึกษาตามแนวคิดในระยะที่ 1 ประกอบด้วย 1) การเตรียมการวางแผน 2) การกำหนดปัญหา 3) การจัดทำและวางแผน 4) การปฏิบัติตามแผน และ 5) การประเมินการดำเนินงาน

ผลการวิจัย

1. ผลการปฏิบัติการเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ประกอบด้วย

1.1 การเตรียมการวางแผน มีการดำเนินการดังนี้ 1) โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องด้านอาหารกลางวันโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย มีการสร้างองค์ความรู้ในการดำเนินงานอาหารกลางวัน และ 2) โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน คณะกรรมการจัดซื้อ/จัดจ้าง/ ตรวจรับ และมีข้อมูลสารสนเทศด้านภาวะโภชนาการของนักเรียน

1.2 การกำหนดปัญหา มีการดำเนินการดังนี้ 1) โรงเรียนมีการกำหนดปัญหาในการส่งเสริมภาวะโภชนาการ ดำเนินงาน จากการกำกับ ติดตาม ประเมินผล จากทางโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 การจัดทำและวางแผน มีการดำเนินการดังนี้ 1) โรงเรียนมีแผนงาน/โครงการอาหารกลางวันที่และมีระบบการบริหารการเงินและสินทรัพย์ด้านอาหารกลางวันที่มีประสิทธิภาพ และ 2) โรงเรียนมีหลักสูตรหรือหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินงานอาหารกลางวัน

1.4 การปฏิบัติตามแผน มีการดำเนินการดังนี้ 1) โรงเรียนได้นำโปรแกรมการจัดอาหารกลางวัน (Thai School Lunch) ให้กับผู้เรียน จัดแหล่งเรียนรู้ที่บูรณาการกับการเรียนรู้ในการดำเนินงานอาหาร จัดสภาพแวดล้อมระบบสุขาภิบาลอาหารในการให้บริการนักเรียน 2) โรงเรียนมีระบบสุขาภิบาลอาหารในการให้บริการนักเรียน และมีการจัดบริการอาหารกลางวันและน้ำดื่มให้แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง เพียงพอ และมีคุณภาพ

1.5 การประเมินผลการดำเนินงาน มีการดำเนินการดังนี้ 1) โรงเรียนมีการกำกับติดตาม นิเทศและประเมินผล การดำเนินงานอาหารกลางวัน 2) โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน และมีกิจกรรมที่บ่งบอกถึงความสำเร็จ

2. การดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มี 5 ด้าน มีดังนี้

2.1 การเตรียมการวางแผน มีการดำเนินการดังนี้ 1) ประชุมครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของนักเรียน เพื่อวางแผนงานจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับนโยบาย เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการเลี้ยงหมู โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการปลูกเห็ด โครงการปลูกพืชสมุนไพร โครงการปลูกพืชผักสวนครัว โครงการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน เป็นต้น 2) จัดให้มีผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันและคณะดำเนินการจัดเมนูอาหารที่มีคุณภาพมีสารอาหารที่ครบถ้วน จัดบริการอาหารกลางวันทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และมีคณะทำงานตรวจสอบคุณภาพของอาหารทุกวัน 3) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ด้านสุขภาพของนักเรียน ทำพันธสัญญาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องและสร้างภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน 4) จัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่อง ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน เพื่อขอรับเงินสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันจากเทศบาล และวางแผนจัดทำอาหารกลางวันทุกวันทำการจำนวน 200 วัน 5) จัดให้มีการวางแผนด้านสุขาภิบาลอาหาร เช่น การป้องกันสัตว์พาหะไม่ให้อาศัยหรือกินอาหารในโรงอาหาร โดยทำตะแกรงล้อมรอบบริเวณประกอบอาหาร และบริเวณรับประทานอาหาร การจัดระเบียบสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ถูกสุขอนามัย เช่นโต๊ะอาหาร อ่างล้างจาน ชั้นวางถาดภาชนะใส่อาหาร ส่วนผู้ประกอบอาหารควบคุมให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีโดยมีการตรวจอุจจาระ และตรวจเอ็กซเรย์ปอดทุกคน และ 6) เตรียมสภาพแวดล้อมที่ดี ในการดำเนินการอาหารกลางวัน สถานที่รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณภาพสะอาดปลอดภัย จัดหาสถานที่และบริการน้ำดื่มที่สะอาดและเพียงพอ สถานที่ล้างทำความสะอาดภาชนะในการรับประทานอาหาร สถานที่ล้างมือและแปรงฟันเพื่อเฝ้าระวังอนามัยช่องปาก สุขาสะอาดน่าใช้

2.2 การกำหนดปัญหา มีการดำเนินการดังนี้ 1) กำหนดปัญหาการส่งเสริมภาวะโภชนาการ โดยวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนจากแผนปฏิบัติการโรงเรียนงบพัฒนาคุณภาพการศึกษา (บัญชีรายละเอียด/โครงการ) โครงการอาหารกลางวัน 2) กำหนดปัญหาการสุขาภิบาลอาหาร เวลา สำรวจเมนูอาหารตามความต้องการของนักเรียน และบริเวณรับประทานอาหาร และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำ เช่น ผอม เตี้ย อ้วน ไว้ในแต่ละชั้น และครูอาหารกลางวันช่วยกันหาแนวทางทางแก้ไขปัญหา

2.3 การจัดทำและวางแผน มีการดำเนินการดังนี้ 1) ประเมินสภาพการบริโภคอาหารของนักเรียนและสภาพโรงเรียน เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้กับการบริหารโรงเรียน กำหนดแผนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมภาวะโภชนาการ เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการ ทั้งทางด้านการบริโภคอาหารและการเตรียมความพร้อมโครงการอาหารกลางวัน 3) สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำคัญของภาวะโภชนาการที่ดีและวิธีการดูแลสุขภาพ การประชาสัมพันธ์สามารถใช้สื่อต่าง ๆ 4) พัฒนานโยบายเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน รวมถึงการกำหนดกรอบแนวทางในการให้บริการอาหารที่เหมาะสมและมีคุณภาพ 5) ตรวจสอบผลของแผนการที่ดำเนินการและวางแผนการปรับปรุงต่อไป การประเมินผลสามารถทำได้โดยการติดตามการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนและผลกระทบที่เกิดขึ้น

2.4 การปฏิบัติตามแผน มีการดำเนินการดังนี้ 1) ขอรับจัดสรรเงินงบประมาณหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวันจำนวน 200 วัน จัดทำบัญชีราย รับ-จ่าย ครบทุกกิจกรรมและมีหลักฐานการรับจ่ายเงินตามระบบบัญชี ซึ่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการเงินและบัญชีและมีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการเงินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) จัดกิจกรรมช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้เรียนให้ได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ทำให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีความรู้ในการเลือกรับประทานอาหารที่สะอาด มีคุณค่า เพื่อนำไปใช้ด้านทักษะการดำรงชีวิต มีพัฒนาการทางร่างกาย ตามหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาที่กำหนด พร้อมทั้งเป็นกำลังสำคัญ ของครอบครัว ชุมชน และของชาติต่อไปในอนาคต

2.5 การประเมินผลการดำเนินงาน มีการดำเนินการดังนี้ 1) กำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลการดำเนินอาหารกลางวันโดยตรวจสอบบัญชีการจัดซื้ออาหารสดและแห้ง ตรวจสอบความสะอาดในการประกอบอาหาร และการจัดให้บริการแก่นักเรียน 2) ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC ในระดับสายชั้น เพื่อเสนอผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันความรู้

ประสบการณ์ และข้อมูลสำหรับการจัดการอาหารกลางวันระหว่างกันได้ และ 3) จัดทำสรุปรายงานผลและนำผลการกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลโครงการอาหารกลางวันไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีดังนี้ 1) โรงเรียนได้ดูแลนักเรียนด้านภาวะโภชนาการโดยการจัดอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางสารอาหารครบ 5 หมู่ให้กับนักเรียน ทุกคนทุกวัน นอกจากนี้แล้วยังให้อาหารเสริมนมให้กับนักเรียนทุกคนทุกวันคนละ 1 ถุง สำหรับนักเรียนที่ผอมและเตี้ยจะได้รับนมคนละ 2 ถุง และติดตามภาวะโภชนาการของนักเรียนโดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงของนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง 2) จัดทำแผนและวิธีการการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องด้านอาหารกลางวันโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเช่นส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเรื่องการใช้โปรแกรมอาหารกลางวันโรงเรียน (School Lunch Management) การศึกษาดูงาน การเข้ารับการอบรมของแม่ครัวกับหน่วยงานต่างๆ และ 3) บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านอาหารกลางวันทุกคน จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขยายผลการดำเนินงานให้กับครูในกลุ่มเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาผลการปฏิบัติการเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีทั้งหมด 5 ด้าน 1) การเตรียมการวางแผน 2) การกำหนดปัญหา 3) การจัดทำและวางแผน 4) การปฏิบัติตามแผน และ 5) การประเมินการดำเนินงาน อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนมีการตรวจสอบปัจจัยภายในและภายนอก นำไปสู่การวางแผน การกำหนดขอบเขต ทิศททาง ในการปฏิบัติ เพื่อตอบบรรลุวัตถุประสงค์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย การนำแผนที่สร้างขึ้นสู่การปฏิบัติ การนำแผนไปปฏิบัติ มอบหมายอำนาจหน้าที่ มีการประเมินผลว่าได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อนำข้อบกพร่องไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ เทศ แกล้วกสิกรรม (2544: 37) ได้กล่าวว่า ขั้นก่อนการวางแผน คือ การตั้งหน่วยงานวางแผนที่เหมาะสม จัดทำวิธีการวางแผน จัดรูปแบบโครงสร้าง การจัดการบริหารให้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน สอดคล้องกับที่ สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2545: 13-14) ได้กล่าวว่า ขั้นเตรียมการวางแผน หมายถึง การกำหนดคณะบุคคลหรือบุคคล ให้มีหน้าที่ในการวางแผน กำหนดวิธีการวางแผนและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผน สอดคล้องกับที่ สมิต

สัชฌุกร (2550: 32) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติตามแผน เป็นการนำแผนที่สร้างขึ้นสู่การปฏิบัติ เป็นขั้นที่มีความสำคัญ เพราะแม้จะมีการวางแผนอย่างดีถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ถ้าไม่มีการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติตามแผน นั่นก็ไม่มีความหมายและไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด และสอดคล้องกับที่ เอ็ดวาร์ด ดับเบิ้ลยู เดมิ่ง (Edward W. Deming) (Deming อ้างถึงใน รังสรรค์ มณีเล็ก, 2549: 120) กล่าวว่า การปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นการลงมือปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ระบุไว้ในแผน ซึ่งผู้รับผิดชอบจะต้องประสานงาน ควบคุมการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติตามแผนอย่างครบถ้วนและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การตรวจสอบและประเมินผล (Check) เป็นการติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรตามแผนและระยะเวลาที่กำหนด เพื่อควบคุม กำกับติดตามและหาข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรค เพื่อนำข้อบกพร่องไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2. การดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ประชุมครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของนักเรียน เพื่อวางแผนงานจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับนโยบาย เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการเลี้ยงหมู โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการปลูกเห็ด โครงการปลูกพืชสมุนไพร โครงการปลูกพืชผักสวนครัว โครงการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน เป็นต้น จัดให้มีผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันและคณะดำเนินการจัดเมนูอาหารที่มีคุณภาพมีสารอาหารที่ครบถ้วน จัดบริการอาหารกลางวันทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และมีคณะทำงานตรวจสอบคุณภาพของอาหารทุกวัน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ด้านสุขภาพของนักเรียน ทำพันธสัญญาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องและสร้างภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนใน การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่อง ถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจุบัน เพื่อขอรับเงินสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันจากเทศบาล และวางแผนจัดทำอาหารกลางวันทุกวันทำการ จำนวน 200 วัน จัดให้มีการวางแผนด้านสุขาภิบาลอาหาร เช่น การป้องกันสัตว์พาหะไม่ให้อาศัยหรือกินอาหารในโรงอาหาร โดยทำตะแกรงล้อมรอบบริเวณประกอบอาหาร และบริเวณรับประทานอาหาร การจัดระเบียบสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ถูกสุขอนามัย เช่นโต๊ะอาหาร อ่างล้างจาน ชั้นวางถาดภาชนะใส่อาหาร ส่วนผู้ประกอบอาหารควบคุมให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีโดยมีการตรวจอุจจาระ และตรวจเอ็กซเรย์ปอดทุกคน เตรียมสภาพแวดล้อมที่ดี ในการดำเนินการอาหารกลางวัน สถานที่รับประทาน อาหารกลางวันที่มีคุณภาพสะอาดปลอดภัย จัดหาสถานที่และบริการน้ำดื่มที่สะอาดและเพียงพอ สถานที่ล้างทำความสะอาดภาชนะในการรับประทานอาหาร สถานที่ล้างมือและแปรงฟันเพื่อเฝ้าระวังอนามัยช่องปาก สุขาสะอาดน่าใช้ กำหนดปัญหาการ

ส่งเสริมภาวะโภชนาการ โดยวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนจากแผนปฏิบัติการโรงเรียน งบพัฒนาคุณภาพการศึกษา (บัญชีรายละเอียด/โครงการ) โครงการอาหารกลางวัน กำหนดปัญหาการสุขาภิบาลอาหาร เวลา สำรวจเมนูอาหารตามความต้องการของนักเรียน และบริเวณรับประทานอาหาร วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำ เช่น ผอม เตี้ย อ้วน ไว้ในแต่ละชั้น และครูอาหารกลางวันช่วยกันหาแนวทางทางแก้ไขปัญหา ประเมินสภาพการบริโภคอาหารของนักเรียนและสภาพโรงเรียน เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้กับการบริหารโรงเรียน กำหนดแผนการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมภาวะโภชนาการ เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการ ทั้งทางด้านการบริโภคอาหารและการเตรียมความพร้อมโครงการอาหารกลางวัน สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับความสำคัญของภาวะโภชนาการที่ดีและวิธีการดูแลสุขภาพ การประชาสัมพันธ์สามารถใช้สื่อต่างๆ พัฒนานโยบายเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน รวมถึงการกำหนดกรอบแนวทางในการให้บริการอาหารที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ตรวจสอบผลของแผนการที่ดำเนินการและวางแผนการปรับปรุงต่อไป การประเมินผลสามารถทำได้โดยการติดตามการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนและผลกระทบที่เกิดขึ้น ขอรับจัดสรรเงินงบประมาณหมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวันจำนวน 200 วัน จัดทำบัญชีราย รับ-จ่าย ครบทุกกิจกรรมและมีหลักฐานการรับจ่ายเงินตามระบบบัญชี ซึ่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการเงินและบัญชีและมีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการเงินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมช่วยส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้เรียนให้ได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ทำให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีความรู้ในการเลือกรับประทานอาหารที่สะอาด มีคุณค่า เพื่อนำไปใช้ด้านทักษะการดำรงชีวิต มีพัฒนาการทางร่างกาย ตามหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษาที่กำหนด พร้อมทั้งเป็นกำลังสำคัญ ของครอบครัว ชุมชน และของชาติต่อไปในอนาคต กำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลการดำเนินอาหารกลางวัน โดยตรวจสอบบัญชีการจัดซื้ออาหารสดและแห้ง ตรวจสอบความสะอาดในการประกอบอาหาร และ การจัดให้บริการแก่นักเรียน ใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC ในระดับสายชั้น เพื่อเสนอผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลสำหรับการจัดการอาหารกลางวันระหว่างกันได้ จัดทำสรุปรายงานผลและนำผลการกำกับ ติดตาม นิเทศและประเมินผลโครงการอาหารกลางวันไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาจเนื่องมาจากการเตรียมการด้านต่างๆ เพื่อให้การวางแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดคณะบุคคลหรือบุคคล ให้มีหน้าที่ในการ

วางแผน กำหนดวิธีการวางแผนและรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบปัจจัยภายในและภายนอก การศึกษานโยบายและเป้าหมายขององค์กร การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันขององค์กร เพื่อที่จะกำหนดกรอบหรือแนวทางการปฏิบัติ การกำหนดขอบเขต ทิศทาง หรือแนวทางในการปฏิบัติตามแผน การดำเนินการวางแผน ทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ โดยจะต้องมีความรอบคอบและกำหนดมาตรฐาน การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมายแผนของโครงการที่จะดำเนินการของผู้บริหาร การการปฏิบัติงานตามแผนงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในโครงการที่กำหนดไว้ตามขั้นตอน และระยะเวลาที่กำหนดในแผน การนิเทศ ควบคุมกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนโครงการ การบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขหรือวางแผนต่อไปซึ่งสอดคล้องกับที่ อนันดา (Ananda, 1977: 30-31) ได้ให้ความหมาย ขั้นเตรียมการวางแผน (Preplanning) หมายถึง การกำหนดคณะบุคคลหรือบุคคล ให้มีหน้าที่ในการวางแผน กำหนดวิธีการแผนและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนสอดคล้องกับที่ ทวิป ศิริรัศมี (2544: 44) ได้ให้ความหมาย การกำหนดทางเลือก คือ การกำหนดขอบเขต ทิศทาง หรือแนวทางในการปฏิบัติตามแผนที่สามารถวัดได้ ซึ่งแสดงถึงผลงานจุดหมายปลายทางว่าต้องทำอะไรให้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองแผนที่ตั้งไว้ให้มากที่สุด ขั้นจัดการทำแผน คือ การระบุหลักสำคัญ แนวนโยบาย ทางเลือกเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการกำหนดแผนที่จะทำต่อไปในอนาคต นำแผนไปใช้ปฏิบัติ คือ การมอบหมายอำนาจหน้าที่ การประสานงาน การให้คำปรึกษา การมอบหมายความรับผิดชอบและการกำหนดวิธีการส่งแผนคืน และสอดคล้องกับที่ เอ็ดเวิร์ด ดับเบิ้ลยู เดมิ่ง (Edward W. Deming) (Deming อ้างถึงในรังสรรค์ มณีเล็ก, 2549: 120) ได้ให้ความหมาย การตรวจสอบและประเมินผล (Check) เป็นการติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรตามแผนและระยะเวลาที่กำหนดเพื่อควบคุม กำกับติดตามและหาข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรค เพื่อนำข้อบกพร่องไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสู่ความเป็นเลิศในการบริหารโรงเรียนส่งเสริมภาวะโภชนาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อาจเนื่องมาจากการบริโภคอาหารเพื่อให้ได้ปริมาณและคุณค่าอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการของร่างกายเด็ก พยายามจัดอาหารให้ครบหมู่ สอดคล้องกับที่สิริพันธุ์ จุลกรังคะ (2553 อ้างถึงใน อัญชลี ศรีเจริญ, 2553: 7) ได้ให้ความหมาย หลักสำคัญของโภชนาการ คือ การบริโภคอาหารเพื่อให้ได้ปริมาณและคุณค่าอาหารอย่างเพียงพอ สารอาหารต่าง ๆ และพลังงานที่ได้รับควรจะสมดุลกันไม่มากหรือน้อยจนเกินไป เพื่อที่ร่างกายมีภาวะ โภชนาการที่ดี สอดคล้องกับที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล (2555: 1) โภชนาการในเด็กวัยเรียน ว่า 1) ควรจัดอาหารหลักให้เด็กบริโภคให้ครบทั้ง 3 มื้อไม่ควรเว้นมื้อใดมื้อหนึ่งโดยเฉพาะ มื้อเช้า 2) ควรจัดอาหารให้ครบถ้วนได้สัดส่วนและเพียงพอกับความต้องการของร่างกายเด็ก 3) ควรให้เด็กบริโภคอาหารตรงเวลาไม่ควรให้เด็ก

รับประทานขนมจุกจิก 4) ควรจัดอาหารว่างให้เด็กบริโภคตอนสายและตอนบ่าย 5) ในแต่ละมื้อไม่ควรจัดให้มีอาหารจาพวกแป้งและน้าตาลอย่างเดียวเท่านั้น ควรพยายามจัดอาหารให้ครบหมู่ และ 6) ผู้กครองหรือผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจกับสภาพจิตใจเด็กเพราะมีผลกระทบถึงการกินอาหารและภาวะโภชนาการของเด็ก และสอดคล้องกับที่สิริพันธุ์ จุลกรังคะ (2553 อ้างถึงใน อัญชลี ศรีเจริญ, 2553: 7) ได้กล่าวว่า สภาพของร่างกายที่เกิดจากการได้รับอาหารที่ถูกหลักโภชนาการหรือมีสารอาหารครบถ้วน และปริมาณเพียงพอกับความต้องการ ของร่างกายและร่างกายใช้สารอาหารเหล่านั้น ในการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยได้ อยางมีประสิทธิภาพ เต็มที่การมีภาวะโภชนาการดีจะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ โครงสร้างได้สัดส่วน แข็งแรง มีรูปร่างสวยงาม กล้ามเนื้อแน่น ผิวพรรณสดใส ตาเป็นประกายเส้นผมมันเป็นเงางาม ไม่แตกปลาย มีสภาพจิตใจแข็งแรง มีความมั่น คงทางอารมณ์ไม่หงุดหงิดง่าย ร่าเริงมีชีวิตชีวา สามารถปรับตนเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ง่าย มีพลังในการทำกิจกรรมต่างๆ ดีไม่เหนื่อยง่ายไม่แก่ก่อนวัยและอายุยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา. (2541). *แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอนามัย. (2545). *การอนามัยโรงเรียน.* กรุงเทพฯ: กรมฯ.

_____. (2548). *เมนูสู่หุ่นสวย กรมอนามัย ส่งเสริมให้คนไทยสุขภาพดี.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). *วารสารโภชนาการเด็กวัยเรียนฝ่ายโภชนาการโรงพยาบาลศิริราช,* 12(2), 1-2.

ทวิป ศิริรัศมี. (2544). *การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

เทศ แกล้วกสิกรรม. (2544). *การวางแผนการศึกษา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นพวรรณ เปียซื่อ และคณะ. (2552). *ความรู้ทางโภชนาการทัศนคติเกี่ยวกับอาหารพฤติกรรมการรับประทานอาหาร และภาวะโภชนาการของนักศึกษาพยาบาล.* รามาธิบดีพยาบาลสาร, 15(1), 48-59.

ประไพศรี สิริจักรวาล และคณะ. (2547). *ตำรับอาหารสำหรับเด็กวัยเรียน.* กรุงเทพฯ:

กระทรวงศึกษาธิการ.

พุทธชาด สวนจันทร์. (2550). *ความรู้ทางโภชนาการการบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการของครูโรงเรียนเอกชน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รังสรรค์ มณีเล็ก. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์และการจัดทำงบประมาณในสถานศึกษา.* นนทบุรี: เกรท เอ็ดคูเคชั่น.

สมิต สัชฌุกร. (2550). *การต้อนรับและบริการที่เป็นเลิศ.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สายธาร.

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2545). *แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักการศึกษาในระยะแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2545-2549).* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. (2565). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* อุดรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2.

สุวิชา ธีรวิจารณญาณกุล. (2553). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อัญชลี ศรีเจริญ. (2553). *อาหารและโภชนาการ การป้องกันและบำบัดโรค.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ananda. (1977). Aspects of Poverty in Malaysia. *Review of Income and Wealth.* 23(1), 30-31.

Caldwell & Spinks. (1986). *The self – Managing School: Administrative Science Quarterly.* London: Tayor and Francis (Mimeographed).

Deming & Ananda. (1977). *Process of Educational Planning.* Bangkok : UNESCO. Regional Office for Educational in Asia.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

THE RELATIONSHIP BETWEEN PRINCIPAL'S AGILE LEADERSHIP AND TEACHING EFFICIENCY OF SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN

[1]มุจลินท์ ราชรักษ์, [2]ประภาพร บุญปลอด และ [3]พนา จินดาศรี

[1]Mootjalin Ratcharak, [2]Praphaporn Boonplod and [3]Pana Jindasri

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

Surindra Rajabhat University, Thailand.

[1]j2gangster@gmail.com

Received: May 18, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 173 คน และครู 173 คน รวมทั้งสิ้น 346 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่า

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.50) 2) ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = .767) กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำแบบอไจล์, ประสิทธิภาพการสอน

Abstract

The objectives of this research were : 1) To study the agile leadership of the principal of the Secondary Educational Service Area Office in Surin. 2) To investigate the effectiveness of teachers in schools under the Secondary Educational Service Area Office in Surin. 3) To examine the relationship between agile leadership of school principals and teaching efficiency under the Secondary Educational Service Area Office in Surin. A total of 346 participants (173 principals and 173 teachers) were selected through stratified random sampling. The research utilized a questionnaire with an overall confidence value of 0.97 . Statistical tools employed for data analysis included the average percentage, standard deviation, and correlation analysis using Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The research findings indicate that 1) Agile leadership among school principals under the Secondary Educational Service Area Office in Surin is concentrated in the liver. ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.50) 2) Teaching efficiency among teachers under the Secondary Educational Service Area Office in Surin was found to be very high. ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55) 3) Regarding the relationship between the principal's agile leadership and teaching efficiency of schools under the Secondary Educational Service Area Office in Surin, it was discovered that the agile leadership of school principals had a significantly

positive correlation with the teaching efficiency of teachers in the said educational service area. (r = .767)

Keywords: Agile Leadership, Teaching Efficiency Of School

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทาง ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : ก)

การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal นี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากในระบบการทำงานที่เปลี่ยนไปหลังจากการเกิดโรคไวรัสโควิด-19 หลายองค์กรเริ่มมีการปรับตัวหลายองค์กรได้รับผลกระทบจากการเกิดไวรัส ขึ้นอยู่ว่าองค์กรไหนมีการปรับเปลี่ยนและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป (พระครูวีรศาสน์ประดิษฐ์, 2565 : 288) ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัฒน์ องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างไร้รูปแบบ ผู้นำองค์กรต้องตระหนักถึงพลวัตรการเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนั้นช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จึงมีการศึกษาภาวะผู้นำในแนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน (นุช

สัทธาฉัตรมงคล. 2559 : 167) โลก VUCA เป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงด้วยความตระหนักทั้งในระดับโลกและในระดับประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งที่รู้ล่วงหน้าหรือเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งสิ้น การตั้งรับโดยการรอให้เหตุการณ์เกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยคิดแก้ปัญหาย่อมไม่ใช่หนทางที่ดีที่สุด หากแต่การตระหนักต่อสถานการณ์และปรับตัวอย่างคล่องแคล่วไม่ช้าหรือเร็วเกินไปจนเสียโอกาสที่ดีที่สุดต่อสถานการณ์นั้น ย่อมส่งผลที่ดีต่อองค์กรมากกว่าสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่กล่าวถึง คติพจน์ประจำชาติว่า มั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน โดยด้านความมั่นคง ตอนหนึ่งกล่าวว่า คือการมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศทุกระดับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 5)

บทบาทของผู้บริหารได้เพิ่มขึ้นอย่างไม่คาดคิดและรวดเร็วอันเป็นผลมาจากวิกฤตของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน ทำให้ผู้บริหารพบกับข้อจำกัดในการจัดการศึกษาอย่างมากมาย จากสถานการณ์วิกฤตนี้ ส่งผลให้มีการปิดสถานศึกษาทั่วประเทศและเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนการสอนออนไลน์อย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงจากห้องเรียนสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบใหม่ เป็นรูปแบบการศึกษาแบบออนไลน์เพียงอย่างเดียว ส่งผลกระทบต่อการศึกษา คาดการณ์ว่านักเรียนจะประสบกับสภาวะการสูญเสียการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลเสียระยะยาวกับนักเรียนในเวลาต่อมา (Kuhfeld et al., 2020) ผู้นำไม่เพียงเป็นผู้ที่มีความสามารถ แต่จะต้องมีความคล่องแคล่วในการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โดยภาวะผู้นำชนิดนี้ ถูกเรียกว่า ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่ว ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้นำที่มีความคล่องแคล่วสูง ประกอบด้วยคุณสมบัติด้านสติปัญญาและอารมณ์ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้เมื่อได้รับการฝึกฝนอย่างถูกต้อง (Joiner, 2009:31)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เป็นหน่วยงานทางการศึกษาหน่วยงานหนึ่ง มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 85 โรงเรียน มีการบริหารจัดการภายใต้สภาวการณ์เปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผู้บริหารต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ที่มีการแข่งขันด้านการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2563-2565) ภายใต้กรอบแนวคิด ทิศทางนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ของนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังนั้นโรงเรียนจะต้องดำเนินการวางแผนพัฒนาแผนปฏิบัติการและแผนการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศ ดังในการปฏิรูปการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 4 - 5) จึงเห็นได้

ว่าผู้บริหารที่มีความพร้อมทางด้านความจำเป็น วุฒิภาวะ ความรู้ความสามารถทางด้านศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร รวมทั้งมีภาวะผู้นำ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนั้นการสร้างภาวะผู้นำของการศึกษาไทยโดยเฉพาะผู้บริหารสามารถปรับปรุงตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคมเป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ การทำงานแบบอไจล์ ไม่เพียงส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่คล่องตัวมากขึ้น แต่ยังส่งผลในด้านอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานเป็นทีม ทุกฝ่ายที่เข้ามาอยู่ในทีมสามารถทำงานร่วมกันได้ เพิ่มเติมความสามารถในการออกความคิดเห็นและระดมสมอง ให้เกิดการปรับปรุงผลงานจากทุกมุมมอง รอบคอบมากขึ้น รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงานให้ดีขึ้นอย่างชัดเจน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ในยุคที่โลกมีความพลิกผัน การศึกษาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ในสภาพการที่ไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การจัดเรียนรู้เกิดหยุดชะงัก นักเรียนประสบกับสภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ ผนวกกับพลังความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และพฤติกรรมของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ทำให้จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนการทำงาน จึงมีแนวคิดที่จะนำหลักคิดและแนวปฏิบัติอไจล์ เพื่อพัฒนาศักยภาพแก่ผู้นำยุคใหม่ที่พร้อมปรับเปลี่ยนเพื่อให้ตอบโจทย์ใหม่ๆ ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดเดาได้ยาก การพัฒนาบุคลากร วิธีการ ช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและทรงพลัง จะทำให้มองเห็นทิศทางการพัฒนาด้วยหลักการของอไจล์ที่เป็นระบบ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารงาน และเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนาบทบาทของภาวะผู้นำในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีรายละเอียดในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 85 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 3,555 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2565 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2565 เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู จำนวน 1 ฉบับที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นด้วยตนเองแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ในสถานการณ์ การมีมนุษยสัมพันธ์ และ การตระหนักรู้ในตนเอง มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีข้อคำถาม 20 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้, ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้, มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก, ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีข้อคำถาม 30 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถามที่ได้คัดเลือกแล้ว โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หาความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการสอนของครู ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) สำหรับเกณฑ์การตัดสินค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์กับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัย สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา

(n = 346)

ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา ($\boldsymbol{X_{tot}}$)	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
ด้านการตระหนักรู้ในสถานการณ์ (Situational awareness)	4.16	0.51	มาก	3
ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations)	4.23	0.54	มาก	1
ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness)	4.21	0.56	มาก	2
รวม	4.20	0.50	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ อันดับแรก คือ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations) ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (Self awareness) ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = 0.56) และ ด้านการตระหนักรู้ในสถานการณ์ (Situational awareness) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

2. ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

(n = 346)

ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ (Y_{tot})	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้	4.27	0.56	มาก	1
ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.25	0.58	มาก	2
ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	4.20	0.61	มาก	3
ด้านการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน	4.14	0.64	มาก	5
ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้	4.17	0.63	มาก	4
รวม	4.20	0.55	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ คือ อันดับแรก ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.58) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.60) ด้านการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.17, S.D.= 0.63) และ ด้านการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ตัวแปร	**ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ (Y_{tot})**
ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	.767**

**มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .767 แสดงว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา รายด้านกับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ รายด้าน

ตัวแปร	**ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์**					
ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}
X_1	.703**	.643**	.613**	.579**	.616**	.697**
X_2	.690**	.610**	.669**	.597**	.618**	.704**
X_3	.723**	.673**	.667**	.599**	.673**	.737**
X_{tot}	.759**	.690**	.699**	.636**	.684**	.767**

**มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เป็นรายด้านได้ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r = .767) กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ มากที่สุดเป็นอันดับแรก มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = .759) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = .699) ด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = .690) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = .684) และด้านการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน มีความสัมพันธ์ในระดับสูง (r = .636) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการตระหนักรู้ในสถานการณ์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำคนสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ภายใต้แรงผลักดันของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งภาวะผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่เชื่อมโยงโรงเรียนต่างๆในโลกยุคการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำแบบอไจล์ซึ่งเป็นกระบวนการนำพาโรงเรียนสู่ทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน ด้วยการรู้จักสภาพการในอดีต ปัจจุบัน และการมองอนาคตอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาผสมผสานเชื่อมโยงหลอมรวมเข้าด้วยกัน ผู้นำต้องมีทักษะทางด้านการคิดอย่างเป็นระบบและมองเชิงอนาคตภาพ สามารถบริหารคน บริหารงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล้านำและกล้าจัดการกับความเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้โรงเรียนเป็นเลิศในทุกๆด้าน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ปาฑ์ ไกรวิญญ์ (2561 : 19) ได้กล่าวว่า การจัดการแบบอไจล์ มักถูกนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของทีม ซึ่งคุณสมบัติ

ส่วนบุคคลและสังคมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในอาชีพ ดังนั้น ภาวะผู้นำแบบอไจล์ ถูกกำหนดให้เป็นชุดของกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพในแง่ของการบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการเพื่อส่งเสริมวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร โดยจำเป็นต้องมีแรงจูงใจของกลุ่มอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความสำเร็จในอาชีพตามความต้องการ ซึ่งจะเป็นแนวทางและเป็นแรงบันดาลใจให้พนักงานหรือผู้ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน ซึ่งผู้นำแบบคล่องตัวส่วนใหญ่จะทำงานได้ดีในองค์กรต่าง ๆ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบังคับให้ผู้นำต้องมีทั้งความสามารถและความคล่องตัว ผู้นำจำเป็นต้องมีทั้งความชำนาญและความพร้อมในการเปลี่ยนกลวิธี หรือแม้กระทั่งกลยุทธ์เมื่อจำเป็นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้นำต้องไม่เพียงแต่สามารถทำได้ แต่ยังต้องคล่องตัวอีกด้วย สำหรับผู้นำที่ต้องการจะมีภาวะผู้นำอย่างคล่องตัวในช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน การพัฒนาความคล่องตัวของภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิวัฒน์ มรรคผล (2565 : 65) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ อันดับแรก ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และด้านการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีความสามารถในการดำเนินงานใดๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใด ล้วนแล้วแต่ประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลโดยตรงและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งชลชรัส นุกอง (2564 : 40) กล่าวว่า ประสิทธิภาพการสอน คือ การจัดสถานการณ์ ประสบการณ์ หรือกิจกรรมต่างๆ ให้กับนักเรียน โดยครูผู้สอนจะต้องมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายและสามารถสื่อสารไปยังผู้เรียนแต่ละคน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะ และมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้จากสถานศึกษาไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุรีพร มุลนี (2565 : 63–71) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่าค่าเฉลี่ย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านการทำให้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ รองลงมา ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ ด้านการแสดงความใส่ใจในการสอนและด้านการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามลำดับ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภรณ์ ศิริธร (2563 : 162) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการสอน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนของครูด้านการกำหนดเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักเรียน และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวัดและการประเมินผล

3. ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครูในสถานศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากประสิทธิภาพการสอนของครูจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพระดับบุคคลและระดับกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับผู้บริหารของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลยุคนี้ โรงเรียนที่จะอยู่รอดได้ ไม่ได้วัดกันที่ความสามารถเท่านั้น ยังเป็นเรื่องของความเร็ว ดังนั้นหลาย ๆ โรงเรียนจึงพยายามปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงาน โดยพุธิตา รังสิมันตศิริ และประไพพิศ มุทิตาเจริญ (2564 : 57 – 71) กล่าวว่า หากองค์กรให้ผู้นำเป็นผู้สื่อสารความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการริเริ่มนำแนวคิดการทำงานแบบอไจล์มาประยุกต์ใช่ เพื่อให้สมาชิกในหน่วยงานได้รับทราบแนวคิดการทำงานแบบอไจล์ ผ่านทางช่องทาง คือ สื่อกิจกรรมและสื่อบุคคลเป็นหลัก ตามขั้นตอนของการสื่อสารการเปลี่ยนแปลง และในส่วนของการสร้างบริบทแวดล้อมที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ได้มีการนำวัฒนธรรมของหน่วยงานมาเป็นส่วนประกอบของการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนสมาชิกได้ทราบและเข้าใจแนวคิดแบบอไจล์มากขึ้น นอกจากนี้ พุทธิดา สกุลวิริยกิจกุล และคณะ (2563 : 176 – 186) ยังศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช่แนวคิดอไจล์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิภาพกาสอนของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศาล เจนใจ (2565 : 10) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นาแบบอไจล์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร อินทุสมิต (2564 : 23) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก (rxy=.789) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธิกานต์ บริเอก (2564 : 3) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโดยรวม มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับสูง

เอกสารอ้างอิง

จิราพร อินทุสมิต. (2564). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.

จุรีพร มุลนี. (2565) *ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก

ชลชรัส นุกอง. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต41 สหวิทยาเขตบางมูลนาก.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ณัฐภรณ์ ศิริธร. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2***.** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 8(2), 162-178.

นุช สัทธาฉัตรมงคล. (2559). *ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัฒน์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน.* วารสาร ธุรกิจปริทัศน์, 8(1), 167-182.

ปาฑ์ ไกรวิญญ์. (2561). *กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่ว.* บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

พระครูวีรศาสน์ประดิษฐ์. (2565). *การบริหารจัดการองค์กรในยุค New Normal*. วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(1), 298-306.

พิศาล เจนใจ. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบริบทการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.* วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19(37), 10-21.

พุทธิดา สกุลวิริยกิจกุล, กฤช สินธนะกุล, และจิรพันธุ์ ศรีสมพันธุ์. (2563). *การศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบการจัดการห้องเรียน PjBL-SCRUM เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม.* วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ,11(1), 176

พุธิตา รังสิมันตศิริ และประไพพิศ มุทิตาเจริญ. (2564*). กลยุทธ์การสื่อสารภายใต้แนวคิดการทำงานแบบ Agile กรณีศึกษา :หน่วยงานมิราอิ ธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด มหาชน.* วารสาร Media and Communication Inquiry, 3(2), 57-71.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564).* กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สุธิกานต์ บริเอก. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.

อภิวัฒน์ มรรคผล. (2565). *ภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 16(1), 64-87.

Joiner, B. (2009). *Creating a culture of agile leaders: A developmental approach.* People and Strategy, 32(4), 28.

Kuhfeld, Megan, James Soland, Beth Tarasawa, Angela Johnson, Erik Ruzek, and Jing Liu. (2020). *Projecting the potential impacts of COVID-19 school closures on academic achievement.* (EdWorkingPaper: 20-226). Retrieved October 8, 2022, from :https://doi.org/10.26300/cdrv-yw05

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

SCHOOL-BASED MANAGEMENT OF SCHOOL UNDER SISAKETPRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

[1]มนต์ทิวา สงคราม, [2]อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ และ [3]สุรศักดิ์ ศรีกระจ่าง

[1]Monthiwa Songkram, [2]Udompan Pitprasert and [3]Surasak Srikrachang

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ประเทศไทย

Sisaket Rajabhat University, Thailand

[1]stu6530117104@sskru.ac.th

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) ความต้องการจำเป็นในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และ 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 และ 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการ

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กระจายอำนาจ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมวางแผน กระจายอำนาจไปยังงาน 4 ฝ่าย มอบหมายผู้รับผิดชอบและแต่งตั้งผู้รับรับผิดชอบ สร้างความเข้าใจในหน้าที่ ให้อำนาจการตัดสินใจ

คำสำคัญ : การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน; สภาพที่พึงประสงค์

Abstract

The purposes of this research were to; 1) study the current and desirable conditions of School-Based Management of School under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 2) analyze the need of School-Based Management of School under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 and 3) to study guidelines for improving the efficiency of School-Based Management of School under Sisaket Primary Education Service Area Office 1. The research findings were as follows 1) the current conditions and desirable conditions of of School-Based Management of School under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 were rated at high and highest level respectively. 2) considering to the need for developing School-Based Management of School under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 and 3) the five principles of improving the efficiency of School under Sisaket Primary Education Service Area Office 1 have procedures and processes could be applied to all principles.

Keywords : School-based management; Need

บทนำ

การจัดการศึกษาในสังคมไทยให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษา การปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายทำให้มีการกระจายโอกาสและอำนาจการศึกษาสู่มวลหมู่ประชาชนท้องถิ่น และสถานศึกษามากขึ้น จัดดำเนินการบริหารราชการตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 ที่ถือเป็นยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษา ในหมวดที่ 1 บททั่วไป มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ มีเอกภาพทางด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบประกัน

คุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานบันศาสนา สถานประกอบการ และสถานบันสังคมอื่น และในมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 12) ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Base Management) ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยพลังความรู้ ความสามารถ และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภคส่วนเพื่อปฏิรูปความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวคิดด้านการบริหารจัดการโรงเรียนหรือการบริหารสถานศึกษา (School Management Approach) ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นรูปแบบการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการ เป็นการบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นแกนกลาง หรือเป็นฐานในการคิดและกำหนดการดำเนินงานในโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนของตนเองด้วยตนเอง ให้โรงเรียนดูแลรับผิดชอบ ให้โรงเรียนดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยตนเองเป็นหลัก เป็นรูปแบบและแนวคิดในการบริหารที่จะต้องมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลาง หรือจากเขตพื้นที่ไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทำให้สถานศึกษามีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารตนเองในลักษณะเชิงเบ็ดเสร็จ มีความคล่องตัวและมีอิสระมากยิ่งขึ้น คล่องตัวมากขึ้นในการบริหารโรงเรียนในทุกด้านเกี่ยวกับภารกิจของโรงเรียน ทั้งในด้านวิชาการและหลักสูตร การเงินและงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป สิ่งสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนตามแนวคิดนี้ของไทยที่เด่นชัดคือ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ได้เน้นการกระจายอำนาจ เน้นการบริหารงานในแบบมีส่วนร่วม ที่บทบาทของผู้มีส่วนร่วมเป็นแบบหุ้นส่วน (Partner) ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stake-holders) เป็นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันบริหารให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยตรงให้มากที่สุด (อุทัย บุญประเสริฐ, 2546: 1-4) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนและการประกันคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จ (กิริญณภา หนูอินทร์, 2562: 33) สอดคล้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการออกแบบองค์การใน

การปฏิรูปภาครัฐโดยเฉพาะด้านการศึกษา เพื่อปรับเปลี่ยนให้เกิดสมดุล ความเสมอภาคของอำนาจหน้าที่ เป็นแนวทางการปฏิรูปการปกครองบังคับบัญชาโดยยึดฐานของการตัดสินใจร่วมกันเป็นหลักสำคัญ ซึ่งเป็นแนวทางตามวิถีแห่งประชาธิปไตย เป็นกระบวนการปฏิรูปการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาคือคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งสร้างสรรค์บุคลากรทางการศึกษามืออาชีพ (David, 1996 , อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ปาเห, 2566: 32-33)

แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เป็นแนวการปฏิวัติการศึกษาที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้โรงเรียน เพราะการศึกษาที่เกิดขึ้นของโรงเรียน ผู้บริหารควรมีอำนาจการบริหาร อำนาจการจัดการ อำนาจการตัดสินใจ และมีอิสระในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกเรื่องเกี่ยวกับจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามบริบทของสังคม และความต้องการจำเป็นของชุมชน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญแก่ครูและนักเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้คนไทยสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างเหมาะสม จะส่งผลให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการทำงาน และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถมีหลักการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน ชุมชนส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เข้ากับสถานการณ์ของโลกยุคปัจจุบันได้ และยังเป็นการนับว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เมื่อมีความพร้อมในด้าน ต่าง ๆ ข้างต้น จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ข้าพเจ้าจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ มีความรู้ความสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีศักยภาพในการทำงาน เป็นอนาคตที่ดีของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 รวมทั้งสิ้น 2,259 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 258 คน ครู 2,001 คน ในสถานศึกษา 258 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 จำนวน 331 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 38 คน และครูจำนวน 293 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ที่โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานจำนวน 2 คน และเป็นผู้บริหารได้รับรางวัลดีเด่นจำนวน 3 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นเนื้อหาในการวิจัย คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัย ประกอบด้วย 5 หลัก ได้แก่ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบไปด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's scale)

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open End) สอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview Form) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานะภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 จำนวน โดยเป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 5 หลัก ได้แก่ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจการศึกษาให้แก่ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 สรุปผลดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ หลักการบริหารตนเอง หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และหลักการกระจายอำนาจ และหลักที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ หลักการบริหารตนเอง หลักการกระจายอำนาจ และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และหลักที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักการมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวม

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	Mean	S.D.	แปลผล
1. หลักการกระจายอำนาจ	4.35	0.48	มาก	4.60	0.46	มากที่สุด
2. หลักการมีส่วนร่วม	4.23	0.59	มาก	4.46	0.58	มาก
3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน	3.98	0.58	มาก	4.50	0.62	มาก
4. หลักการบริหารตนเอง	4.39	0.49	มาก	4.65	0.51	มากที่สุด
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.36	0.54	มาก	4.60	0.51	มากที่สุด
รวม	**4.26**	**0.45**	**มาก**	**4.56**	**0.48**	**มากที่สุด**

2. ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ 1) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน 2) หลักการบริหารตนเอง 3) หลักการกระจายอำนาจ 4) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และ5) หลักการมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. หลักการกระจายอำนาจ	4.35	4.60	0.057	3
2. หลักการมีส่วนร่วม	4.23	4.46	0.054	5
3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน	3.98	4.50	0.131	1
4. หลักการบริหารตนเอง	4.39	4.65	0.059	2
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.36	4.60	0.055	4

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 มีดังนี้

1) หลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมวางแผน กระจายอำนาจไปยังงาน 4 ฝ่าย มอบหมายผู้รับผิดชอบตามความถนัด และประสบการณ์ ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้รับรับผิดชอบตามโครงสร้าง สร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่มอบหมาย ให้อำนาจในการตัดสินใจให้การช่วยเหลือในงานที่มอบหมาย ติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนการนิเทศรายงานผลสะท้อนกลับ

2) หลักการมีส่วนร่วม สถานศึกษาให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินการ เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมทำกิจกรรม สร้างภาคี 4 ฝ่ายให้มีส่วนในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้ปกครองสะท้อนผลการจัดการศึกษา และเสนอแนวทางพัฒนา สร้างบทบาทการมีส่วนร่วมให้เกิดผู้นำและผู้ตาม นำนวัตกรรมจากสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นมาปรับใช้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้มีร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาสถานศึกษา

3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน สถานศึกษาส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางาน ร่วมมือกับวิทยากรจากภายนอก จัดตั้งเครือข่ายการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้ร่วมติดตามผู้เรียน ชุมชนเสนอแนะแนวทางความต้องการในการจัดการศึกษา ให้ความเห็นในการจัดทำโครงการ การจัดสรรงบประมาณ ร่วมอภิปราย แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา

4) หลักการบริหารตนเอง สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพบริบทของตนเอง กำหนดทิศทางการดำเนินการตามบริบทของตนเอง จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง พิจารณานโยบายจากส่วนกลางมาใช้ตามความพร้อมของสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนปฏิบัติการ

5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมตรวจสอบภายในจัดทำรายงานการดำเนินการในโครงการต่าง ๆ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้าตรวจการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้หน่วยงานภายนอกมีส่วนในการตรวจสอบ รายงานผลไปยังหน่วยการต้นสังกัด เปิดเผยข้อมูล ประสาสัมพันธ์การดำเนินการของสถานศึกษา

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ หลักการบริหารตนเอง หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และหลักการกระจายอำนาจ และหลักที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์วินิส สุขเผือก (2559: 107-111) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมหลักการทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีสภาพการดำเนินงานในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับ คือ หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล หลักการบริหารตนเอง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และหลักการกระจายอำนาจ สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์พิชชา ชูวงษ์ (2561: 147-150) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าหลักการพัฒนาทั้งระบบ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ หลักการบริหารตนเอง หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล หลักการกระจายอำนาจ และหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของตะวัน วรรณสินธ์ (2563: 129-130) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 5 ด้านคือ ด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ด้านหลักการบริหารตนเองด้าน และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีสภาพการบริหารเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ด้านหลักการบริหารตนเอง และด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิญญา ศรีสุข (2563: 118-119) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิรา บุญตามทัน (2564: 93-96) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการกระจายอำนาจ รองลงมา คือ ด้านการรับผิดชอบตรวจสอบได้ ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านการบริหารตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย คือ ด้านการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซูฮายมี สาแล (2564: 135) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาสโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชิต อ่อนจันทร์ (2564: 83-88) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณรังษี อินทมะโน (2566: 98-99) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรวมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรวมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยหลักการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ หลักการบริหารตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือหลักการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Muslihah (2015: 11-23) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับความฉลาดทางอารมณ์และสมรรถนะของผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทางศาสนาจังหวัดบันเติน พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามการรับรู้อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rey and Cabardo (2016: 81-94) ได้ศึกษา เรื่อง ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานของสถานศึกษาที่มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า สภาพการดำเนินงานของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอยู่ในระดับมากและมีความพอใจในการดำเนินการในระดับมาก นั่นหมายความว่า ระดับการนำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ในการดำเนินงานโรงเรียนโดยรวม โรงเรียนทุกแห่งได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความพึงพอใจในระดับมากมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pato (2023: 142-175) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเอกชนในจังหวัดคามารีเนสนอร์เต พบว่า ระดับการปฏิบัติ

ตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเอกชนในจังหวัดคามารีเนสนอร์เต ในเรื่องของการนำสู่การปฏิบัติและการบริหารงาน หลักสูตรและการเรียนรู้ การรับผิดชอบและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการจัดการทรัพยากรอยู่ในระดับสูง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ ลาญาติ (2565: 118-119) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือ การตรวจสอบและถ่วงดุลรองลงมาคือ การกระจายอำนาจ การบริหารตนเองและการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะความแตกต่างทางด้านบริบทพื้นที่ นโยบายการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การมอบหมายภาระงาน และความเป็นอิสระในการดำเนินการที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumarsono (2019: 1-11) ได้ศึกษา เรื่อง โอกาสในการนำดำเนินการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในพื้นที่ภาคตะวันออกของอินโดนีเซีย พบว่า ตัวชี้วัดที่น่าสนใจที่สุดของโอกาสในการดำเนินการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในพื้นที่ภาคตะวันออกของอินโดนีเซียมีทั้งประเภทนโยบาย ผลกระทบเชิงนโยบาย ความโปร่งใส การแบ่งงาน นโยบาย ความเป็นอิสระของโรงเรียน การปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน นโยบายขอบเขต การดำเนินนโยบาย และการชี้แนะครู

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยเรียงตามลำดับ คือ หลักการบริหารตนเอง หลักการกระจายอำนาจ และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และหลักที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิญญา ศรีสุข (2563: 118-119) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ การบริหารงานทั่วไปโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารงานงบประมาณโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การบริหารงานวิชาการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บริหารงานบุคคลโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ ลาญาติ

(2565: 118-119) ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยคือ การบริหารตนเอง รองลงมาคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมการกระจายอำนาจ และการตรวจสอบและถ่วงดุล ตามลำดับ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารตนเอง การกระจายอำนาจและการตรวจสอบและถ่วงดุล

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ได้มาโดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ครบถ้วนทุกด้าน ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการกระจายอำนาจ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมวางแผนในการกระจายอำนาจไปยังงาน 4 ฝ่าย โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในโครงสร้างและภาระงาน มอบหมายผู้รับผิดชอบโดยพิจารณาจากความถนัด และประสบการณ์ที่ผ่านมาของบุคลากร จัดทำคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบเป็นไปตามโครงสร้างและระเบียบทางราชการ สร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้มอบหมายให้กับบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรได้สร้างทีมในการปฏิบัติงาน ให้อำนาจในการตัดสินใจตามขอบข่ายงาน ให้การช่วยเหลือในงานที่มอบหมายไปตามความเหมาะสม ติดตามและให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนการนิเทศงานให้มีความทั่วถึง มีการรายงานผลสะท้อนกลับมาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการมีส่วนร่วม คือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มกระบวนการ เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวเข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นตามโอกาสและความพร้อม สร้างภาคี 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และผู้แทนนักเรียน ให้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรรวมไปถึงการเลือกหนังสือแบบเรียน ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ให้ผู้ปกครองช่วยในการสะท้อนผลการจัดการศึกษา และร่วมเสนอแนวทางพัฒนา สร้างบทบาทการมีส่วนร่วมให้เกิดผู้นำและผู้ตามในแต่ละกระบวนการหรือกิจกรรม นำนวัตกรรมจากสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นมาปรับใช้กับสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา 3) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน คือ สถานศึกษา

ส่งเสริมให้ปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ หารายได้ระหว่างเรียน เชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องและบ่อยครั้ง ร่วมมือกับวิทยากรจากภายนอกตามโอกาสและความเหมาะสม จัดตั้งเครือข่ายการศึกษาเชื่อมโยงตามบริบทของสถานศึกษา จัดทำโครงการที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้ร่วมติดตามผู้เรียน เป็นผู้ช่วยสอนร่วมกับครูในสถานศึกษา จัดให้ชุมชนได้เสนอแนะแนวทางความต้องการในการจัดการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนการจัดการศึกษา ให้ความคิดเห็นในการจัดทำโครงการ การจัดสรรงบประมาณ ร่วมอภิปรายแนวทางความต้องการพัฒนาของชุมชน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบคณะกรรมการห้องเรียน ร่วมกันอภิปรายในแต่ละประเด็นแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่าย 4) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการบริหารตนเอง คือ สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพบริบทของตนเอง กำหนดทิศทางการดำเนินการในสถานศึกษาที่เป็นไปในบริบทของตนเอง ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ปรับปรุงการดำเนินการของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง พิจารณานโยบายจากส่วนกลางมาใช้ในการวางแผนการดำเนินตามความพร้อมของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาโดยพิจารณาจากทรัพยากรที่มีอยู่ของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำที่บุคลากรในสถานศึกษาได้รับรู้และมีส่วนในการจัดทำแผนปฏิบัติการตั้งเริ่มกระบวนการจนจบกระบวนการ 5) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล คือ สถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมตรวจสอบภายใน จัดทำรายงานการดำเนินการในโครงการต่าง ๆ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้าตรวจการดำเนินงานของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนในการตรวจสอบตามความเหมาะสม มีการรายงานผลไปยังหน่วยงานต้นสังกัด เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะประชาสัมพันธ์การดำเนินการของสถานศึกษาผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ นิเทศติดตามในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และรับการนิเทศ ติดตามจากเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานอื่น จัดทำรายงานเอกสารให้เกิดความโปร่งใส น่าเชื่อถือ สามารถตรวจสอบได้ตลอด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หลักการบริหารตนเอง หลักการกระจายอำนาจ หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และหลักการมีส่วน

ร่วม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริมกระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามแนวการกระจายอำนาจ ให้เกิดประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นำข้อมูลในการจัดลำดับความต้องการจำเป็นไปวางแผนการพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการพัฒนา ให้ความสำคัญในการพัฒนาแต่ละด้านได้ตรงตามสภาพปัจจุบัน เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้สถานศึกษาได้รู้จุดยืนของตนเอง รับรู้สภาพปัจจุบัน และรู้เป้าหมายที่พึงประสงค์จะให้เกิดขึ้น และได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 ที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กานต์พิชชา ชูวงษ์. (2561). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุพรรณบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

กิตติพงษ์ ลาญาติ. (2565). *แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กิริญณภา หนูอินทร์. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School-Based Management. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย.* 1(4), 33-39.

เจนจิรา บุญตามทัน. (2564). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ซูฮายมี สาแล. (2564). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตะวัน วรรณสินธ์. (2563). *สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนในการพัฒนาท้องถิ่น สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ปฏิญญา ศรีสุข. (2563). *แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พงษ์วินิส สุขเผือก. (2559). *การศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

พรรณรังสี อินทมะโน. (2566). *การบริหารโดยใช้ดรงเรียนเป็นฐานในการจัดการเรียนรวมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วิชิต อ่อนจันทร์. (2563). *แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *หลักการบริหารแบบฐานโรงเรียน (S-B-M).* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Muslihah, O. E. (2015). *Understanding the Relationship between School-Based Management,* Emotional Intelligence and Performance of Religious Upper Secondary School Principals in Banten Province. *Higher Education Studies*, 5(3), 11-23. http://dx.doi.org/10.5539/hes.v5n3p11

Pato, J. B. (2023). *School-Based Management Practices of Selected Public Secondary Schools in The Division of Camarines Norte.* Iconic Research and Engineering, 6(12), 142-175

Rey, J. & Cabardo, O. (2016). Levels of Participation of the School Stakeholders to the Different School-Initiated Activities and the Implementation of School-Based Management. *Inquiry & Action in Education*, 8(1), 81-94.

Sumarsono, R. B. (2019). Opportunities for the Implementation of School-Based Management in the Eastern Area of Indonesia. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 5(4), 180-196.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

STRATEGIC LEADERSHIP THAT AFFECTS THE ADMINISTRATLON OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

[1]ฮาบีบ๊ะ โต๊ะป๊ะ, [2]สุดาพร ทองสวัสดิ์ และ[3]จรัส อติวิทยาภรณ์

[1]Habeebah Topah [2]Sudaphon Thongsawat and [3]Jarus Atiwittayaporn

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand.

[1]habeebah.t@banthungphlai.ac.th

Received: May 18, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 26, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มี 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 5) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

[1] นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] อาจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[3] รองศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

มากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ รองลงมาคือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ และด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ ตามลำดับ 2) การบริหารงานของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบริหารงานทั่วไป รองลงมาคือด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล ตามลำดับ 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงานของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการบริหารงานของสถานศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r = 0.803 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านทรัพยากรในองค์การ ด้านการนำกลยุทธ์ปฏิบัติ และด้านควบคุมและประเมินกลยุทธ์ โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ .979 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรวมร้อยละ 97.90 และ 5) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา 1) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม 2) ด้านทรัพยากรในองค์การ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาบุคลากร สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ 3) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากบุคลากร จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ 4) ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ผู้บริหารควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; การบริหารงาน; สถานศึกษา

Abstract

This research is 1) to study the strategic leadership of educational institutions; Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office, Area 3 2) To study the administration of educational institutions. Under the jurisdiction of Songkhla Primary Educational Service Area Office 3 3) To study how strategic leadership relates to the administration of educational institutions. Under the Songkhla Primary Educational

Service Area Office, Area 3 4) To study strategic leadership that affects the administration of educational institutions. Under the jurisdiction of Songkhla Primary Educational Service Area Office 3 5) Guidelines for developing strategic leadership that affects the administration of educational institutions. Under the jurisdiction of Songkhla Primary Educational Service Area Office 3. The results of the research found that 1) strategic leadership of educational institutions Overall, it is at the highest level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was The aspect of implementing strategy is followed by the aspect of setting strategic direction. Control and evaluation of strategies and resource management in the organization, respectively 2) Administration of the educational institution Overall, it is at the highest level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was General administration Followed by academic administration. Budget management and personnel management, respectively 3) Strategic leadership is related to the administration of educational institutions. Overall, it was at a high level. It was found that the strategic leadership of administrators in all areas was positively related to the administration of the educational institution. There is a correlation coefficient r = 0.803 with statistical significance at the .01 level. 4) Strategic leadership that affects the administration of educational institutions is the aspect of setting strategic directions. Resources in the organization Strategy implementation and controlling and evaluating strategies with a prediction efficiency value of .979 with statistical significance at the .01 level, overall 97.90 percent and 5) Guidelines for developing strategic leadership that affects the administration of educational institutions: 1) Setting strategic direction Executives should have a clear vision. Able to set the goals and direction of the educational institution's operations appropriately. 2) Resources in the organization Executives should develop personnel. Create motivation and morale Allocate resources efficiently and adequately to meet strategic operational needs. 3) Strategy implementation Management should create understanding and acceptance from personnel. Allocate resources appropriately to support strategy implementation and 4) strategy control and evaluation. Management should set clear indicators. Provide opportunities for personnel to participate in monitoring and evaluating performance. and use the evaluation results to improve and develop strategies to be more effective.

Keywords: Strategic leadership; Administration; Educational institution

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบ เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านความรู้และคุณธรรมจึงมีความสำคัญเพราะเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติ เข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรมรักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่รวมกับผู้อื่น ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลกได้อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รูปแบบของผู้นำที่จำเป็นต่อความสำเร็จขององค์การได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำพาองค์การก้าวไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง วิธีคิด และการบริหารแบบใหม่ให้สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์อย่างครอบคลุมภารกิจและขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษา การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการนำเอากระบวนการบริหารงานมาบูรณาการร่วมกับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้บริหารในฐานะผู้นำระดับสูงจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในทุกขั้นตอน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดทิศทางขององค์การผ่านวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ชัดเจน รับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก พิจารณาถึงความอยู่รอดและการพัฒนาขององค์การในอนาคต เพื่อบริหารจัดการให้สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงถือเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะยาวขององค์กรได้อย่างชัดเจน รวมถึงวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น นอกจากการมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ดีแล้ว ผู้นำยังต้องมีความสามารถในการสื่อสารและสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร

ทุกระดับ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และกลยุทธ์นั้น รวมทั้งเสริมสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร โดยปลูกฝังค่านิยมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ สร้างแรงจูงใจ และเชื่อมโยงผลตอบแทนกับผลการปฏิบัติงาน เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งมั่นสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งการบริหารสถานศึกษามีกระบวนการดำเนินงาน ภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน มีวิธีการและขั้นตอนปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจร่วมกันของผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง, 2561) การบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีขอบข่ายงานการบริหารการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผลการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารงบประมาณ เกี่ยวข้องกับการวางแผนงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากร การบริหารการเงินและพัสดุ ด้านการบริหารงานบุคคล ครอบคลุมการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพและเพียงพอ และด้านการบริหารงานทั่วไป เกี่ยวข้องกับการบริหารสำนักงาน การให้บริการและอำนวยความสะดวก รวมถึงการประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ การบริหารและจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านดังกล่าว เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในสังกัด 193 โรงเรียน มีนักเรียนในสังกัด 37,785 คน ซึ่งผลจากการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย กลยุทธ์ จุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัดสู่การปฏิบัติ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่ำกว่าร้อยละ 50 ระดับประเทศทั้ง 5 กลุ่มสาระ 2) นักเรียนจบการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ครบ 100% ยังคงมีนักเรียนออกกลางคัน คิดเป็นร้อยละ 0.02 และ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันประกวดประเภทต่าง ๆ สถานศึกษาไม่ได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมทุกกิจกรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ทั้งนี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำผลการวิจัย ไปใช้ประโยชน์เพื่อให้สถานศึกษาสามารถที่จะบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
5. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ สถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำนวน 193 โรงเรียน รวมจำนวน 2,331 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำนวน 342 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ 3) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 4) ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ส่วนการบริหารงานของสถานศึกษา มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 และแบบสัมภาษณ์ แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ระดับความคิดเห็น			
		($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์(X_1)	4.52	0.22	มากที่สุด	2
2	ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ(X_2)	4.49	0.23	มาก	4
3	ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(X_3)	4.54	0.20	มากที่สุด	1

4	ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์(X_4)	4.50	0.22	มาก	3
เฉลี่ย		**6.22**	**0.28**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 6.22, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ รองลงมาคือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ และด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับที่ของแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของครู ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	การบริหารงานของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
		($\overline{X}$)	(S.D.)	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านบริหารงานวิชาการ(Y_1)	4.52	0.20	มากที่สุด	2
2	ด้านบริหารงานงบประมาณ(Y_2)	4.52	0.24	มากที่สุด	2
3	ด้านบริหารงานบุคคล(Y_3)	4.50	0.22	มาก	3
4	ด้านบริหารงานทั่วไป(Y_4)	4.54	0.23	มากที่สุด	1
เฉลี่ย		**5.17**	**0.22**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.17, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบริหารงานทั่วไป รองลงมาคือ ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	$Y_{รวม}$
X_1	.939**	.850**	.737**	.972**	.969**

X_2	.850**	.849**	.622**	.897**	.920**
X_3	.737**	.622**	.900**	.691**	.820**
X_4	.972**	.897**	.691**	.926**	.971**
$X_{รวม}$	.969**	.920**	.820**	.971**	.979**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูงมาก โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ 0.979 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 1 ในแต่ละด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ (r_{x_4y} = .971) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (r_{x_1y} = .969) ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ (r_{x_2y} = .920) และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (r_{x_3y} = .820) ตามลำดับ

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวมพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ .979 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์(X_4) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์(X_1)ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ(X_2) และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(X_3) ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวม ร้อยละ 97.90

5. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 1) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม 2) ด้านทรัพยากรในองค์การ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาบุคลากรสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ 3) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจและ

การยอมรับจากบุคลากร จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ 4) ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ผู้บริหารควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระดับสูงมาก โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมและประเมินผลเพื่อติดตามความสำเร็จของกลยุทธ์ การกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน การบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และการนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สมคิด นาคขวัญ และคณะ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านวัฒนธรรมขององค์กร ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรตั้งคณะทำงานเพื่อการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลงานตามทิศทางที่ได้กำหนดไว้ โดยต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายในการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามกลยุทธ์ที่ได้วางไว้

2. การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สถานศึกษามีการบริหารงานทุกด้านในระดับมากที่สุด โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของภารกิจหลักด้านบริหารงานทั่วไปและด้านบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษา รวมถึงยังให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านงบประมาณและบุคลากร เพื่อสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุชานา ชวนะสุพิชญ์ (2562) ได้ศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ

นิวซีแลนด์ : การวิเคราะห์และแนวทางประยุกต์ใช้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ผลการวิจัย พบว่า มีกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครองการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษากับคณะครู มีจุดเด่นอยู่ที่การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาของชาติ

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูงมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เข้มแข็ง จะส่งผลให้สามารถบริหารจัดการงานต่างๆ ของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และการบริหารงานมีความสัมพันธ์กันอย่างสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพวรรณ บุญเจริญสุข (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทุกด้านร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 67.60 โดยด้านการรวบรวมปัจจัยสู่การกำหนดกลยุทธ์ (X_2)ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ (X_4) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_5) ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ค่าสัมประสิทธิ์ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการรวบรวมปัจจัยสู่การกำหนดกลยุทธ์ (X_2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_5) และด้านการคิดเชิงปฏิวัติ (X_4) สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ได้ร้อยละ 67.40 และสอดคล้องกับ Ireland and Hitt (1999) ให้ทัศนะเกี่ยวกับผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องสามารถให้วิสัยทัศน์ที่สร้างสรรค์ชัดเจนและมีลักษณะที่จูงใจขององค์การได้

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สงผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวมพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ .979 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้าน

ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์(X_4) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์(X_1)ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ(X_2) และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(X_3) ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวม ร้อยละ 97.90 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกและส่งผลอย่างมากต่อการบริหารงานโดยรวมของสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการครอบคลุมทุกด้าน จึงทำให้การบริหารงานโดยรวมประสบความสำเร็จในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐณิชา สังข์ศิลป์เลิศ (2564) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง (r= .70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรา สิทธิแก้ว (2558) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ รองลงมา ด้านการบริหารทรัพยากรภายในองค์การ ด้านการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมในการควบคุมองค์การให้สมดุล และด้านการคิดเชิงปฏิวัติร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ได้ร้อยละ 67.00

5. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีทั้งหมด 4 ด้านได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านทรัพยากรในองค์การ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิชัย พวงพิล (2566) ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และด้านการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาบุคลากร สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินงาน สร้างความเข้าใจและการยอมรับจากบุคลากร จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ ควรกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพในสถานศึกษามากขึ้น ส่วนการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า สถานศึกษามีการบริหารงานทุกด้านในระดับมากที่สุด โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของภารกิจหลักด้านบริหารงานทั่วไปและด้านบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษา รวมถึงยังให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านงบประมาณและบุคลากร เพื่อสนับสนุนให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

เกศรา สิทธิแก้ว. (2558). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ณัฏฐณิชา สังข์ศิลป์เลิศ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้บริหารสถานศึกษา.* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

นพวรรณ บุญเจริญสุข. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา.* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วุฒิชัย พวงพิล. (2566). *การศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก.* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สมคิด นาคขวัญ และคณะ. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู.* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.* สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2567, เข้าถึงได้จาก : http://www.sk3.go.th

สุชานา ชวนะสุพิชญ์. (2562). *การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศนิวซีแลนด : การวิเคราะห์และแนวทางประยุกต์ใช้.* วารสารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ.* ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Ireland, R.D. & Hitt,M. A. (1999). Achieving and maintainingstrategic competitiveness in thetwenty-first century: The role of strategic leadership. *Academy of Management Executive,* 13(1): p. 43-57.

กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

THE SUPER LEADERSHIP STRENGTHENING STRATEGY IN NEW NORMAL - ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]รัตมณี เลิศล้ำ และ [2]ยุทธศาสตร์ กงเพชร

[1]Rattamanee Loedlam and [2]Yutthasat Kongpetch

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ประเทศไทย

Northeastern University, Thailand

[1]rattamaee.ed@gmail.com

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น (2) เพื่อสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครู จำนวน 285 คน รวมทั้งสิ้น 319 คน กำหนดขนาดโดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เชิงข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการจำเป็นจัดลำดับได้ ดังนี้ 1) การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 2)

[1] นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

[2] อาจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 3) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 4) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง 5) การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 6) การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง และ 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ 2. กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 41 มาตรการ เพื่อยกระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ : กลยุทธ์, ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ, ยุควิถีชีวิตใหม่

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the needs, (2) to create strategies for enhancing super leadership in new normal era of school administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1. This research was a mixed methods research. The sample group included 34 school administrators and 285 teachers, with the total number of 319 people. The size was determined by calculating from Taro Yamane's formula using stratified random sampling method with school-based management. The instrument used in quantitative research was a 5-level rating scale questionnaire with IOC between 0.67 - 1.00. The reliability for the whole document was = 0.98 The statistics used in data analysis comprised percentage, mean, standard deviations, priority need index (PNI). The instrument used in qualitative research was semi-structured interview and content analysis. The research results were found that: 1. Needs could be ranked as follows: 1) Self-goal setting stimulation, 2) Self-leadership encouragement through team building, 3) Creating positive thinking patterns, 4) Facilitating self-leadership culture, 5) Promoting to be self-leader, 6) Showing self-leadership modeling, and 7) Facilitating self-leadership through rewards and creative recommendation. 2. Strategies for enhancing super leadership in new normal era of school administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1consisted of 7 strategies and 41 measures to enhance super leadership in new normal era of school administrators.

Keywords : Strategies, Super Leadership, New normal – Era

บทนำ

อิทธิพลการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั่วโลก ผ่านกระแสโลกาภิวัฒน์ และความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ภาวการณ์แข่งขันที่ทวีความรุนแรง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมอย่างพลิกผัน ทำให้ทุกภูมิภาคทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบ และตระหนักถึงการเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ผันผวนขึ้นเรื่อย ๆ (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2561) คนที่จะอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสังคมในยุคใหม่จึงต้องฝึกความสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (วิจารณ์ พานิช, 2555) การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้นการผลิต และพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งในการผลิตและพัฒนากำลังคน ถือเป็นหนึ่งในกระบวนการยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้ประชาชนไทยในทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม และทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาที่ดี เริ่มต้นจากผู้นำที่มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นกลไกสำคัญ ในการสร้างพลังขับเคลื่อนสถานศึกษา สู่การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่มีลักษณะเป็นพลวัต มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และสามารถนำพาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เฉลิมพล เอกพันธ์, 2564) ในยุควิถีชีวิตใหม่ที่ระบบการศึกษาทั่วทั้งประเทศกำลังเผชิญหน้าอยู่ในขณะนี้ สิ่งสำคัญที่ผู้นำองค์กรที่เหมาะสมกับยุคสมัยพึงมี คือ การมีความสามารถในการปรับตัว หรือความสามารถในการเปลี่ยน (หรือถูกเปลี่ยน) เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ (Maxwell, 2562)

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เกิดขึ้นจากแนวคิดของ Manz and Sims (2001) ตัวผู้นำจะต้องมีทักษะที่ทำให้บุคลากรสามารถนำตนเอง ได้พบกับความสามารถของตนเอง โดยผู้นำทำตนเป็นผู้สอนและแนะนำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนากรอบความคิดเชิงเหตุผล จนได้ค้นพบความสามารถของตน โดยองค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำมี 7 ประกการคือ 1) การเป็นผู้นำตนเอง 2) การเป็นแบบอย่างที่เป็นผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 5) การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน และ 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ซึ่งกุญแจที่สำคัญที่สุดของการเป็นผู้นำเหนือผู้นำ คือ การมีความสามารถในการสอนและให้กรอบความคิดที่ถูกต้อง ดังที่ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำสมัยใหม่เป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ผู้นำที่สามารถเป็นแบบอย่างในการนำตนเองได้ กระตุ้น

ส่งเสริม แนะนำและสร้างแรงบันดาลใจให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง และมีความสามารถในการนำตนเองในการทำงานภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีพันธกิจสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะ ด้านภาษา เทคโนโลยี ดิจิทัล มีจิตวิญญาณความเป็นครู และรวมทั้งส่งเสริมให้มี ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ พร้อมทั้งมีเป้าประสงค์ที่พร้อมรับต่อยุควิถีชีวิตใหม่ คือ มีการจัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับความปลอดภัย จากภัยพิบัติภัยคุกคามทุกรูปแบบ ตลอดทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2566) แสดงให้เห็นถึงการเตรียมพร้อมสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนของโลกในปัจจุบัน ผนวกกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่ผ่านมาทำให้มวลมนุษย์ต้องปรับตัวกับยุควิถีชีวิตใหม่ ซึ่งถือเป็นการวางแผนในการรับมือที่ดี หากแต่ยังขาดหลักสำคัญ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ให้เกิดขึ้นกับทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นการวางแผนการรับมือต่อยุควิถีชีวิตใหม่

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถหลากหลาย มีทักษะ และสมรรถนะในการบริหารงาน และบริหารคน พร้อมกันนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำตนเป็นแบบฉบับผู้นำตนเอง ส่งเสริม ให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถเป็นผู้นำตนเองมีความรับผิดชอบ รู้จักการตั้งเป้าหมาย และมีโอกาสในการแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ และมีความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้มีพลังในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มคุณภาพ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นวิธีการในการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทีมงานเพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันอย่างอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การสร้างบรรยากาศองค์กรและวัฒนธรรมในการทำงานที่ดี (ดาวรุ่งรรณ ถวิลการ, 2558) จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ทั้งนี้เพื่อทราบระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาพฤติ

กรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้ได้รับการยอมรับจากครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้าง ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 152 แห่ง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 166 คน และครู จำนวน 1,370 คน รวมทั้งสิ้น 1,522 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครู 285 คน รวมทั้งสิ้น 319 คน

2. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา และได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยยึดแนวคิดและทฤษฎีของ Manz & Sims (2001) เป็นหลัก ร่วมกับนักวิชาการและนักวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ 1) การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง 3) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 4) การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 5) การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 6) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัล และเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้ของบริหารสถานศึกษา มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เชิงข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การเสริมสร้าง ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลศึกษาความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ในภาพรวม

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ	PNI	ลำดับ
1. การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	3.66	0.15	มาก	4	4.93	0.20	มากที่สุด	7	0.35	5
2. การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง	3.70	0.14	มาก	2	4.94	0.20	มากที่สุด	3	0.34	6
3. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	3.62	0.16	มาก	5	4.95	0.19	มากที่สุด	1	0.37	3
4. การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง	3.57	0.16	มาก	7	4.93	0.21	มากที่สุด	6	0.38	1

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				ความต้องการจำเป็น	
	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ	PNI	ลำดับ
5. การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน	3.59	0.09	มาก	6	4.93	0.23	มากที่สุด	5	0.37	2
6. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง	3.67	0.18	มาก	3	4.94	0.21	มากที่สุด	2	0.35	4
7.การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์	3.75	0.04	มาก	1	4.94	0.20	มากที่สุด	4	0.32	7
โดยรวม	3.65	0.03	มาก		4.94	0.01	มากที่สุด		0.35	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ในภาพรวมพบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้จัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยกำหนดให้ด้านที่มีค่า (PNI modified) เกินกว่า 0.30 ถือว่าเป็นด้านที่ต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ซึ่งทุกด้านมีค่า (PNI modified) เกินกว่า 0.30 ผู้วิจัยได้จัดลำดับความต้องการจำเป็น ดังต่อไปนี้ 1) การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด 2) การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน 3) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 4) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง 5) การส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 6) การแสดงตนเป็นแบบฉบับของการเป็นผู้นำตนเอง และ 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

2. การสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการดำเนินงานของตนเอง กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างทีมเติมเต็ม กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมและอำนวยการให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง กล

ยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และกลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดภาวะผู้นำของครูโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การเสริมสร้าง ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง อาจจะเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการในการส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง อย่างเป็นระบบ และมีทิศทางที่ชัดเจนไม่เพียงพอ ซึ่งในการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ผู้บริหารจะต้องมีพฤติกรรมที่สนับสนุน ช่วยเหลือให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้ พร้อมทั้งมีการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เหมาะสม จะช่วยส่งเสริมการทำงานอย่างมีทิศทาง และเป็นระบบ (พิชญาภา ยืนยาว, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับกฤติยา มามีชัย (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารต้องมีการสนับสนุนและช่วยเหลือให้บุคลากรสามารถตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้ รองลงมา คือ การสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน อาจจะเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานน้อย สอดคล้องกับภัคพร งามประเสริฐสิทธิ์ (2565) ที่ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กระบวนการกลุ่มให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ เทพรัตน์ ศรีคราม (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนให้เกิดผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน อยู่ในระดับสูง

2. กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีเป้าหมายเพื่อยกระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการดำเนินงานของตนเอง ส่งเสริมให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทางชัดเจน และเสริมสร้างขวัญ กำลังใจครูในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง เพื่อให้การทำงานของครูบรรลุเป้าหมาย ทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการพัฒนาวิชาชีพ ครูมีขวัญ และกำลังใจในการทำงาน ปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) ได้กล่าวว่าหน้าที่สำคัญของผู้นำ คือ การสร้างคน ไม่เพียงแต่สร้างงานที่ทำต้องสร้างคนด้วย ต้องทำให้เขาเติบโตขึ้นอย่างมีศักยภาพ เพื่อให้องค์กรก้าวหน้าแข่งขันได้อย่างมั่นคงในอนาคต โดยการ"ชี้ทิศทาง" ผู้นำควรให้ทิศทาง เพื่อให้ทุกคนรู้ว่างานที่ทำนั้นจะก้าวหน้าไปอย่างไร ผู้นำจะต้องเน้นให้สมาชิกทุกคนภายในทีมเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันให้ดีที่สุด โดยการแบ่งปันความรับผิดชอบ และพูดคุยเกี่ยวกับเป้าหมายของงานที่ต้องทำร่วมกันว่าต้องการทำอะไรบ้าง เพื่อให้ทุกคนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความรู้สึกว่าต้องรับผิดชอบร่วมกัน "แนะนำและ ทำให้ดู" ผู้นำต้องทำหน้าที่เหมือนมัคคุเทศก์และเป็นเหมือนโค้ชให้กับทุกคนในทีมพาไป ทำให้ดู ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา เพื่อให้ทุกคนในทีมเกิดความมั่นใจในการเริ่มต้นคิดงานเหล่านั้นด้วยทีมของเขาเอง ทั้งยังสอดคล้องกับ สายใจ ชูฤทธิ์ (2561) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความตระหนักต่อเป้าหมายและตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง สามารถสร้างความคาดหวังให้แก่ตนเองและหน่วยงาน ให้กำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของตนเองแนะนำให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของงานที่ปฏิบัติ ส่งเสริมการทำงานอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ ทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นต่อตนเองและงานมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้เกิดการสร้างทีมเติมเต็ม ส่งเสริมกระบวนการกลุ่มให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งส่งเสริมการประชุมเพื่อระดมความคิด และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ครู และบุคลากรทางการศึกษาสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีความสมัครสมานสามัคคี พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาและกำหนดนโยบายขององค์กร อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับดาวรุวรรณ ถวิลการ (2558) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ แบบภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่าการที่ผู้นำหรือผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรสามารถสร้างคณะทำงานได้เป็นอย่างดี ให้คำแนะนำปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการปรึกษาหารือระหว่างเพื่อนร่วมงาน และยึดแนวทางการปฏิบัติงานตามความรู้สึกนึกคิดและมติของทีม เป็นกลยุทธ์การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพจะทำให้องค์การ

ประสบความสำเร็จ เพราะทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกันทำงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้และยังสอดคล้องกับ พิชญาภา ยืนยาว (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงานเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีการปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดเห็นระหว่างผู้ร่วมงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ฝึกการทำงานร่วมกัน เคารพ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสรุปเป็นข้อตกลงร่วมกัน รวมทั้งสนับสนุนให้พัฒนาตนเอง และทีมงานอยู่เสมอ

กลยุทธ์ที่ 3 เสริมสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก ส่งเสริมให้ครูคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล อย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับดารารัตน์ เกื้ออนันต์ และเสาวนี ศิริสุขศิลป์ (2567) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหารพบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย และแนวทางการปฏิบัติงาน โดยจัดให้มีการระดมความคิด และแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และยังสอดคล้องกับ Manz & Sims (2001) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีภาวะผู้นำเหนือผู้นำจะสามารถนำตนเองที่สร้างแรงบันดาลใจให้ความไว้วางใจ และให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงาน สามารถนำผู้อื่นให้นำตนเองได้ โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบข่าย มาตรฐาน และวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน มีความคิดทางบวก และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากรในองค์กร

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง เสริมสร้างกำลังใจและเสริมแรงครูในการเป็นผู้นำตนเอง และให้คำปรึกษาข้อชี้แนะแก่ครูในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูและบุคลากรสร้างวัฒนธรรมในการเป็นผู้นำตนเอง มีแนวการปฏิบัติในการทำงานที่มีคุณภาพก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) ที่กล่าวว่า ผู้นำต้องทำหน้าที่เหมือนมัคคุเทศก์ และเป็นเหมือนโค้ชในการ แนะนำและทำให้ดู คือ ทำให้ดู ให้คำแนะนำ คำปรึกษา เพื่อให้ทุกคนในทีมเกิดความมั่นใจในการทำงาน และยังสอดคล้องกับ แสงอนันต์ น้อยแสง (2566) ที่ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้คำแนะนำ ปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดระหว่างผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น สร้างระบบปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยังสอดคล้องกับ

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ส่งเสริมให้ครูได้ทำงานตามความถนัดอย่างเต็มศักยภาพ และส่งเสริมการทำงานของครูให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อให้ครูและ

บุคลากรมีภาวะผู้นำตนเองสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการงานอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ Manz & Sims (2001) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรแนะนำ และส่งเสริมบุคลากรให้มีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบและมีสัดส่วนที่แน่นอน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง พร้อมทั้งดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยการมอบหมายงานที่ท้าทาย เพิ่มความรับผิดชอบและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถควบคุมตนเองกล้าที่จะตัดสินใจ จนกระทั่งสามารถกำหนดนโยบาย และมาตรฐานการปฏิบัติงานของตนเองได้ในที่สุด สอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ พันธุ์พรม (2565) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกในการปฏิบัติถึงความสามารถกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติตามและเป็นผู้นำของตนเองได้ โดยการมอบหมายงานให้บุคลากร ตามความรู้ ความสามารถและความถนัดและอำนาจหน้าที่อย่างเป็นระบบ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในงาน เพิ่มความรับผิดชอบ และเปิดโอกาสให้ใช้ความคิดริเริ่มสามารถนำข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจได้ถูกต้อง รวมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติงานด้วยตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงแห่งยุควิถีชีวิตใหม่ สอดคล้องกับ วิมลพันธ์ ไวยคูนา (2565) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่าการที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมในการเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงความเป็นผู้นำทั้งในด้านความรู้ ความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้บุคคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับ อนุวัตร ศรีพระนาม และดาวรุวรรณ ถวิลการ (2560) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 25 พบว่า ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์อยู่ในระดับสูง พร้อมทั้งปฏิบัติตัวในการครองตน ครองคน ครองงานในทางที่สร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างในความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจในเชิงสร้างสรรค์ซึ่งจะเป็นตัวเสริมสร้างผู้ร่วมงานให้เป็นบุคลากรที่ดี

กลยุทธ์ที่ 7 ส่งเสริม และอำนวยการให้เกิดภาวะผู้นำของครูโดยการให้รางวัลและเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาครูตามความถนัด ความสนใจ และสนับสนุนให้ได้รับโอกาสในการพัฒนางานตามสมควร และเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจโดยการให้รางวัล ยกย่องชมเชยแก่ครูที่

ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับสุชาติ เสนาสี (2565) ได้ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรได้รับการพัฒนาการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถตามศักยภาพ และการให้รางวัลแก่บุคลากรเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่บุคคลากร เป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานเพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับ Kouzes and Posner (2008) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องเสริมสร้างกำลังใจ เพื่อทำให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมช่วยในทำงานให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำเหนือผู้นำในยุควิถีชีวิตใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า การกระตุ้นให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำกลยุทธ์ที่ 1การส่งเสริมให้ผู้ตามตั้งเป้าหมายการดำเนินงานของตนเองมาใช้ โดยการกระตุ้นให้ครู และบุคลากรตั้งเป้าหมายการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

กฤติยา มามีชัย. (2562).*การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

กิตติศักดิ์ พันธุ์พรม. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). *สุดยอดภาวะผู้นำ.* กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

เฉิลมพล เอกพันธุ์ และธีระ ภูดี.(2564). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมุกดาหาร.* วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. 9(34), 157-165.

ดารารัตน์ เกื้ออนันต์ และเสาวนี ศิริสุขศิลป์. (2567). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การสมรรนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร.* วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 4(1), 222-236.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2558). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำแบบภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21.* วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(2), 25-32.

เทพรัตน์ ศรีคราม. (2562). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พัชราภรณ์ ดวงชื่น.(2561). *ผู้นำองค์กรในโลก VUCA. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน. 25*(3), 450-458.

พิชญาภา ยืนยาว. (2561). ผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ). 11*(1), 2886-2899.

ภคพร งามประเสิรฐสิทธิ์. (2565). *ความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไว้รัสโคโรนา 2019*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

วิจารณ์ พานิช. (2555).*วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

วิมลพันธ์ ไวยคูหา. (2565). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2*. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สายใจ ชูฤทธิ์. (2561). *การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

*สังกัด*สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1. (2566). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2566– 2570.* ขอนแก่น.:สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1

สุชาติ เสนาสี. (2565). องค์ประกอบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิจัยและวิชาการ. 6*(1), 105-118

แสงอนันต์ น้อยแสง. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.* วารสารวิทยาลับบัณฑิตเอเชีย. 13(2),154-162.

อนุวัตร ศรีพระนาม และดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2560). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 25.* วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(2), 256-264.

John c. Maxwell. (2562). *Leadershift. (ศิริลักษณ์ มานะวงศ์เจริญ).* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊ค.

Kouzes and Posner's. (2008).Transformational leadership model in practice: The case of Jordanian school. *Leadership& Organization Development Journal. 29*(8), 648-660.

Manz, C. C. and Sims, H. P. (2001). *Super leadership: Leading others to lead themselves.* New Jersey: Prentice-Hall.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) ที่มีผลต่อความฉลาดรู้ทางสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

EFFECT OF INQUIRY LEARNING INTEGRATED WITH THE STATISTICAL PROBLEM-SOLVING PROCESS OF GUIDELINES FOR ASSESSMENT AND INTRUCTION IN STATISTICS EDUCATION ON THE STATISTICAL LITERACY OF GRADE 9 STUDENTS

[1]พีรวิชญ์ ราชสาร, [2]ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี และ [3]สุณิสา สุมิรัตนะ

[1]Phiravich Ratchasan, [2]Chommanad Cheausuwantavee

and [3]Sunisa Sumirattana

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

Srinakharinwirot University, Thailand

[1]phiravich.ratchasan@g.swu.ac.th

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education: GAISE) และ 2) เปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหา

[1]นิสิต, สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[2]รองศาสตราจารย์ ดร, สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[3]อาจารย์ ดร, สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) กับเกณฑ์ร้อยละ 65 ผลวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้; กระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติ; ความฉลาดรู้ทางสถิติ

Abstract

The purposes of this research were to; 1) to compare the statistical literacy of the grade 9 students before and after administrating inquiry learning integrated with the statistical problem-solving process of Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education (GAISE); and 2) to compare the statistical literacy of the grade 9 students after administrating inquiry learning integrated with the statistical problem-solving process of Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education (GAISE) with a criterion of 65%. The results revealed the following: 1) statistical literacy of the grade 9 students after experiencing the inquiry learning integrated with the statistical problem-solving process of Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education (GAISE) was higher than before and at a statistically significant level of .05; and 2) the statistical literacy of the grade 9 students after experiencing the inquiry learning integrated with the statistical problem-solving process of Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education (GAISE) was higher than the criterion of 65% and at a statistically significant level of .05.

Keywords : Inquiry learning; Statistical problem-solving; Statistical literacy

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นโลกของการทำงาน การศึกษาขั้นสูง การใช้เทคโนโลยี และการดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร ความรู้ ความคิดที่เผยแพร่ไปได้เพียงชั่ววินาทีด้วยปลายนิ้วสัมผัสผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมผู้เรียนทุกระดับชั้นให้มีความรู้เท่าทันและมีความสามารถในการใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนของทุกประเทศที่ให้ความสำคัญ และพัฒนาสำหรับการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต (จินตนา ศิริธัญญารัตน์, 2563) ดังนั้น ความฉลาดรู้ทางสถิติ (Statistical literacy) จึงมีความจำเป็นต่อพลเมืองทุกคนในสังคม และการผลิตเยาวชนให้เป็นผู้บริโภคข้อมูลที่มีความรู้พื้นฐานทางสถิติเพื่อการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน มีความสามารถในการเลือกใช้สถิติ การวิเคราะห์ ตลอดจน การตีความหมาย การแปลผลของข้อมูลและสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ Gal, 2004; ปวิตร เขตต์ชลประทาน, 2562) ซึ่งสถิติถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยทำให้ข้อมูลหรือข้อค้นพบมีคุณภาพและน่าเชื่อถือ โดยวิธีการทางสถิติจะช่วยให้ผู้บริโภครู้เท่าทันข้อมูลสถิติที่บิดเบือนจากการเจตนาหรือไม่เจตนาของผู้นำเสนอข้อมูลนั้น (ฮัฟฟ์ ดาร์เรลล์, 2556) เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและความเชื่อที่ผิด อีกทั้ง ความสงสัยในคุณค่าของสถิติ และเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้สถิติในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วน สอดคลองกับเบน-ซวี และการ์ฟิลด์ (Ben-Zvi & Garfield, 2009) กล่าวว่า ผู้เรียนมองการเรียนสถิติเป็นเรื่องของการคิดคำนวณ ตัวเลข เป็นผลให้การเรียนสถิติไม่มีความหมาย อีกทั้ง การจัดการเรียนรู้ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้แนวคิดในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ของครูควรส่งเสริมให้เกิดการอภิปราแลกเปลี่ยนแนวคิดในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงแนวคิดที่หลากหลายและสามารถเชื่อมโยงแนวคิดที่แตกต่างกันสู่การสร้างข้อสรุป รวมทั้งประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้ปฏิบัติการสอนด้วยตนเองและจากครูผู้ปฏิบัติการสอนในเนื้อหาเดียวกัน พบว่า ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่คาดหวังในโลกปัจจุบัน รวมถึงสถานการณ์และปัญหาทางสถิติในชีวิตประจำวันที่มีเงื่อนไขซับซ้อน ซึ่งไม่สามารถใช้เพียงความรู้หรือทักษะในการคิดคำนวณในการแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งได้ แต่โดยการพัฒนาสำหรับผู้เรียนตามองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางสถิติ ซึ่งเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการเข้าใจ การแปลความหมาย ประเมินและวิพากษ์ข้อมูลสารสนเทศรวมถึงผลลัพธ์ทางสถิติในชีวิตประจำวันอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถสื่อสารปฏิกิริยาของตนเองต่อข้อมูล

ผลลัพธ์ทางสถิตินั้นๆ ได้ อันประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านความรู้และทักษะ และ 2) องค์ประกอบด้านลักษณะนิสัย

จากการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางสถิติ สะท้อนได้จากการประเมินผลการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนในโครงการ PISA 2018 ที่เน้นการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่าน เรื่องการรู้ตำแหน่งข้อมูลสารสนเทศรวมถึงข้อมูลทางสถิติในเนื้อเรื่อง ความเข้าใจในเนื้อเรื่อง การประเมินข้อมูล และการสะท้อนความคิดเห็นต่อเนื้อเรื่อง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) อีกทั้ง ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test; O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ สาระที่ 3 คือสถิติและความน่าจะเป็นต่ำที่สุด เท่ากับ 21.73 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2565) โดยอาจเป็นผลมาจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนทางสถิติ การจดจำกฎ และการใช้สูตรเพื่อการคำนวณหาคำตอบที่ถูกต้อง สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนขาดประสบการณ์ในแก้ปัญหาทางสถิติผ่านสถานการณ์หรือบริบทในชีวิตจริงอย่างเป็นกระบวนการ และสะท้อนถึงปัญหาในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์และความรู้ทางสถิติที่เน้นทักษะในการคิดคำนวณเป็นหลักมากกว่าเน้นถึงความหมายที่แท้จริงและกระบวนการทางสถิติ อีกทั้ง ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้แนวคิดในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ขาดการส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนแนวคิดในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นถึงแนวคิดที่หลากหลายและสามารถเชื่อมโยงแนวคิดที่แตกต่างกันสู่การสร้างข้อสรุปได้ สอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2564) กล่าวว่าผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิดและลงมือเสาะแสวงหาความรู้เพื่อประมวลหาคำตอบด้วยตนเอง และอำนวยความสะดวกผู้เรียนให้สามารถสืบค้น ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ สรุปผล และอภิปรายโต้งทางวิชาการ

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ให้ความสำคัญต่อวิธีแสวงหาความรู้และการจัดการกับความรู้ เน้นทักษะการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนข้อมูลเป็นความรู้ที่มีความหมาย และช่วยพัฒนาลักษณะนิสัยของนักคิด นักปฏิบัติที่ดีตลอดจน การเรียนรู้ด้วยวิธีสืบเสาะเป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล และลงข้อสรุป รวมถึงการใช้ทักษะการใช้คำถามเพื่อการสืบเสาะ และทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียน โดยผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Good, 1973; Graham, 2018; จินตนา ศิริธัญญารัตน์, 2563) ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในสาระการเรียนรู้สถิติตามกรอบหลักสูตรสถิติระดับโรงเรียนซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสมาคมสถิติแห่งสหรัฐอเมริกา (American Statistical Association: ASA) ได้กำหนดแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการเรียนรู้ในการศึกษา

สถิติ (Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education: GAISE) ที่ระบุถึงกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติ ประกอบด้วย 1) การสร้างคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะ (formulating statistical questions) 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล (collecting data) 3) การวิเคราะห์ข้อมูล (analyzing data) และ 4) การแปลความหมายผลลัพธ์ (interpreting result) กระบวนการดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของความผันแปรของข้อมูลในสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถิติ (Christine A. Franklin et.all, 2015) ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีแนวคิดในการใช้จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นและแนะแนวทาง โดยใช้ปัญหาหรือประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ สู่การอภิปรายปัญหา การกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียนด้วยคำถาม การศึกษาค้นคว้า การจัดกระจำทดลอง และสร้างข้อสรุป รวมถึงเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะการเรียนรู้ที่ดี ทั้งนี้ ระยะเวลาในการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาค่อนข้างยาวนาน หากใช้สถานการณ์ในชีวิตจริงหรือปัญหาในระดับซับซ้อนในการจัดการเรียนรู้ จึงอาจไม่จูงใจให้ผู้เรียนร่วมมือในการเรียนรู้ ตลอดจนไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาทางสถิติที่อาจมีความซับซ้อนได้อย่างเป็นกระบวนการ ทำให้ผู้เรียนมีความฉลาดรู้ทางสถิติเพิ่มพูนขึ้น ตลอดจนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) จะสามารถเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้สถิติให้มีความหมายและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE)

2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) กับเกณฑ์ร้อยละ 65

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร: เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 6 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 176 คน ซึ่งโรงเรียนจัดห้องเรียนโดยคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่าง: เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 29 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความฉลาดรู้ทางสถิติ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test for dependent samples และ t-test for one sample

ผลการวิจัย

1. ความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลปรากฏดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียน ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ จำแนกด้านตามองค์ประกอบ

ความฉลาดรู้ทางสถิติ	n	k	ก่อนการจัดการเรียนรู้		หลังการจัดการเรียนรู้		t	p
			M	S	M	S		
1.ด้านความรู้และทักษะ	29	23	12.17	2.16	17.86	1.96	26.23*	.000
2.ด้านลักษณะนิสัย	29	5	3.14	0.35	3.52	0.37	10.73*	.000
ภาพรวม	29	28	15.31	2.28	21.38	2.10	26.78*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลปรากฏดังตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางสถิติ ด้านความรู้และทักษะของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 65

ความฉลาดรู้ทางสถิติ	n	k	M	S	μ_0 (65%)	t	p
1.ด้านความรู้และทักษะ	29	23	17.86	96.1	14.95	8.01*	.000
2.ด้านลักษณะนิสัย	29	5	3.52	0.37	3.25	3.91*	.000
ภาพรวม	29	28	21.38	2.10	18.2	8.16*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) ที่มีต่อความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) ส่งผลให้ความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 เนื่องด้วย การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างความสนใจให้ผู้เรียนร่วมกับการสร้างคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะ เป็นขั้นตอนการนำเข้าสู่บทเรียนและทำให้ให้ผู้เรียนสงสัยใคร่รู้ในประเด็นการศึกษาต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถิติ โดยผู้สอนตั้งคำถามเพื่อจุดประกายความคิด ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะได้ด้วยตนเอง และสามารถทำความเข้าใจในสถานการณ์และร่างแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

1.1 การสำรวจและค้นหาร่วมกับการเก็บรวบรวมและพิจารณาข้อมูล เป็นขั้นการสำรวจและค้นหาคำตอบของคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะที่ผู้เรียนได้สร้างไว้ โดยผู้สอนใช้คำถามที่ประเมินสมรรถนะในเชิงการทำงานตามขั้นตอน เพื่อตรวจสอบแบบแผนที่ได้ออกแบบไว้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถออกแบบและวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะ

แล้วตั้งคำถามเชิงสำรวจได้ (คุณจะเลือกลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดในการเลือกตั้งครั้งนี้) เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ได้

1.2 การอธิบายร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนใช้คำถามที่ประเมินความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ เพื่อตรวจสอบความสามารถในการระบุถึงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและความเหมาะสมของข้อสรุปเชิงตัวเลขของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอธิบายแนวคิด มโนทัศน์ และอ้างเหตุผลต่าง ๆ ผ่านการตั้งคำถามเชิงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและค้นหา เพื่อร่างแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลให้เหมาะสม เช่น การใช้แผนภาพที่เหมาะสมต่อการแสดงการกระจายข้อมูล การพิจารณาข้อมูลที่มีค่าผิดปกติ การใช้ค่ากลางที่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา เป็นต้น และสามารถร่างข้อสรุปให้สอดคล้องกับคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะกับแบบแผนของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ออกแบบไว้ได้

1.3 การขยายความรู้ ร่วมกับการแปลความหมายผลลัพธ์ทางสถิติ เป็นขั้นตอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้ยืนยันความเข้าใจและขยายความรู้เชิงมโนทัศน์ที่ได้จากการสืบเสาะภายใต้บริบทของสถานการณ์ โดยผู้เรียนสามารถแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ และเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับคำถามทางสถิติเชิงสืบเสาะที่ได้ตั้งไว้ ใช้หลักของความน่าจะเป็นประกอบการสรุปผล อีกทั้งนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียง

1.4 การประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนใช้คำถามที่ประเมินกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติ เพื่อประเมินความถูกต้องและความเข้าใจของผู้เรียนในการพรรณนาผลลัพธ์ทางสถิติที่ได้ตามกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติ ทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของตนเองจากการสืบเสาะหาความรู้ อีกทั้ง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนตามจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของคริสติน แฟรงคลิน และคณะ (Christine A. Franklin et al., 2015) ที่กล่าวว่าพื้นฐานการพัฒนาความฉลาดรู้ทางสถิติต้องพัฒนาจากความรู้สึกเชิงข้อมูล (data sense) โดยมีความเข้าใจว่าข้อมูลมิใช่เพียงตัวเลข หมวดหมู่ต่าง ๆ เสียง ข้อความ หรือรูปภาพ แต่เป็นแก่นแท้ภายในบริบทและความแปรผัน อีกทั้งเร้าให้เกิดคำถามต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาสถิติของสมาคมสถิติแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (Anna Bargagliotti et al., 2020) กล่าวว่าควรใช้มุมมองของการแก้ปัญหาทางสถิติในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า สำรวจและแปลความหมายข้อมูล ด้วยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ รวมถึงประสบการณ์การสื่อสารแลกเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหา การคำนึงถึงความแปรปรวนในข้อมูล และการพิจารณาขอบเขตของการพรรณนาข้อสรุปตามลักษณะของข้อมูล ทั้งนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ทั่วไปคือ การใช้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถิติเพื่อเร้าความสนใจและกระตุ้นการคิด การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อสถานการณ์ของนักเรียน รวมถึงการอธิบายสถานการณ์เหล่านั้น

ด้วยคณิตศาสตร์และสถิติศาสตร์ แต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการสืบเสาะเพื่อแก้ปัญหาภายใต้บริบทของสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ สอดคล้องกับแนวคิดของฟิลดิง เวลล์ โดลส์ และมาคาร์ (Fielding-Wells, Dole, & Makar, 2014) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ทางคณิตศาสตร์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดและหาเหตุผลทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสำคัญต่อการวิเคราะห์ อธิบาย และยืนยันความคิดทางคณิตศาสตร์ของตนเอง โดยระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะใช้คณิตศาสตร์เพื่อพิจารณายืนยันสมมติฐาน อีกทั้งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก มีความยืดหยุ่นทางความคิดสำหรับความไม่แน่นอน ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน อีกทั้ง การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้มีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ซึ่งเป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการแสวงหาความรู้อย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงทัศนคติเชิงบวกในการเรียนรู้ และผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายวิธีภายใต้เงื่อนไขสำคัญ โดยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการสืบเสาะด้วยตนเอง และผลักดันให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบากสถานการณ์หรือประสบการณ์รอบตัวให้ได้มากที่สุดนำสิ่งที่ได้จากการสืบเสาะมาเป็นหลักฐานในการอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสรุปความเข้าใจต่าง ๆ (Kurniawan, Perdana, & Pratama, 2021; ทิศนา แขมมณี, 2564; สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วัชรพล จันทรวงศ์ (2562) กล่าวว่า การสืบเสาะหาความรู้มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนไตร่ตรองความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตลอดจนตัดสินใจเพื่อแก้สถานการณ์ปัญหาที่หลากหลายได้อย่างสมเหตุสมผลจากองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยตนเอง โดยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาแบบ DAPIC มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาทางสถิติตามแนวทางสำหรับการประเมินผลและการจัดการศึกษาสถิติ (GAISE) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 เนื่องด้วย การใช้สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถิติมาประกอบจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย เกิดการโต้แย้งถึงความถูกต้องเหมาะสม ความครบถ้วนและความน่าเชื่อถือของการนำเสนอข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ และเกิดการวิพากษ์ถึงความเป็นมาของข้อความทางสถิติภายใต้บริบทของสถานการณ์นั้น ๆ ในบทบาทของผู้บริโภคข้อมูล อีกทั้งเกิดความคิดและตั้งคำถามเพื่อสืบเสาะหาความรู้เกี่ยวกับสถิติศาสตร์และคณิตศาสตร์ภายใต้บริบทของสถานการณ์นั้น ๆ ในบทบาทของผู้ผลิตข้อมูล ทำให้นักเรียนเห็นว่า

สถิติศาสตร์และคณิตศาสตร์ไม่ใช่เพียงสูตรการคำนวณสำหรับการสอบเท่านั้น แต่เกิดการเรียนรู้สถิติศาสตร์และคณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย นั่นคือ นักเรียนรู้ว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อสถิติของนักเรียน ซึ่งเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านความรู้และทักษะที่นำมาใช้กับสถิติ ด้านคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์และคุณค่าของสถิติต่อชีวิตประจำวัน และด้านความยากในเนื้อหาวิชาสถิติเป็นไปในทิศทางบวก สอดคล้องกับการศึกษาของกนกวรรณ หงษ์เงิน (2563) พบว่า การใช้ความเชื่อมโยงกับข้อมูลในโลกจริง ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจความหมาย เห็นภาพอย่างชัดเจน โดยความคุ้นเคยทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียนได้ดี และการเลือกเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เหมาะสมมีส่วนในการพัฒนาระดับความรู้ทางคณิตศาสตร์ การอภิปรายกลุ่มและการประเมินข้อมูลทางสถิติจากสถานการณ์ปัญหามีส่วนพัฒนาความรู้เชิงบริบท และทักษะเชิงวิพากษ์ รวมทั้งการการเลือกคำถามในการอภิปรายกลุ่มมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาต่างๆ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของนันทวรรณ เอมโอช (2561) กล่าวว่า การเชื่อมโยงสถานการณ์ในชีวิตจริงร่วมกับการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเนื้อหาการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเห็นภาพใกล้ตัวและง่ายต่อการเข้าใจ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและเกิดความสนใจ ซึ่งช่วยขับเคลื่อนกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดรู้ทางสถิติอยู่ในระดับ 4 จาก 6 ระดับ ซึ่งนักเรียนสามารถหาข้อสรุปหรือคำตอบได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาความฉลาดรู้ทางสถิติของนักเรียน ไม่เพียงให้ความสำคัญกับการกระตุ้นนักเรียนในด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมและคุณลักษณะนิสัยต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถิติ โดยให้ระยะเวลากับนักเรียนในการทำกิจกรรม และกำหนดบทบาทให้นักเรียนเป็นทั้งผู้บริโภคข้อมูล และผู้ผลิตข้อมูลเป็นผลให้ง่ายต่อการประเมินผลต่อไป จึงควรใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ผ่านการแก้ปัญหาทางสถิติอย่างเป็นกระบวนการ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ หงษ์เงิน. (2563). *การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อส่งเสริมการรู้สถิติ ด้านความรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* (การจัดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15). Retrieved from สืบค้นจาก https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/rgrc/article/view/1838/1429

จินตนา ศิริธัญญารัตน์. (2563). *การออกแบบระบบการเรียนการสอน = Instruction system design* (พิมพ์ครั้งที่ 3.. ed.): นครปฐม : จินตนาศิริธัญญารัตน์.

ทิศนา แขมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 25) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทวรรณ เอมโอช. (2561). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลในชีวิตจริง เพื่อส่งเสริมการรู้ทางสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* (การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13). Retrieved from สืบค้นจาก https://rsujournals.rsu.ac.th/index.php/rgrc/article/view/742/510

ปวิตร เขตต์ชลประทาน. (2562). *การศึกษาความรู้ทางสถิติ และการคิดเชิงสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรพล จันทรวงศ์. (2562). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาแบบ DAPIC ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562.

ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). *ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์.* Retrieved from สืบค้นจาก https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2018-fullreport/

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2565). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564.* Retrieved from สืบค้นจาก https://www.niets.or.th/uploads/editor/files/O-NET/rapid%20report%20M3-2564.pdf

สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2565). *การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1.. ed.): พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ฮัฟฟ์ ดาร์เรลล์. (2556). *วิธีปั่นหัวคนด้วยสถิติ = How to lie with statistics:* กรุงเทพมหานคร : วีเลิร์น.

Anna Bargagliotti, Christine A. Franklin, Pip Arnold, Rob Gould, Sheri Johnson, Leticia Perez, & Denise A. Spangler. (2020). *Pre-K-12 Guidelines for Assessment and Instruction in Statistics Education II (GAISE II): A Framework for Statistics and Data Science Education* (2nd ed. ed.). the United States of America: American Statistical Association.

Ben-Zvi, D., & Garfield, J. B. (2009). *The challenge of developing statistical literacy, reasoning and thinking: Dordrecht*. Boston : Kluwer Academic Publishers.

Christine A. Franklin, Gary D. Kader, Anna E. Bargagliotti, Richard L. Scheaffer, Catherine A. Case, & Spangler, D. A. (2015). *Set Statistical Education of Teachers.* Retrieved from Retrieved from https://www.amstat.org/asa/files/pdfs/EDU-SET.pdf

Fielding-Wells, J., Dole, S., & Makar, K. (2014). *Inquiry pedagogy to promote emerging proportional reasoning in primary students.* Mathematics Education Research Journal, 26(1), 47-77. doi:10.1007/s13394-013-0111-6

Gal, I. (2004). *Statistical literacy: Meanings, components, responsibilities. In The challenge of developing statistical literacy, reasoning and thinking.* Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Good, T. L. (1973). *Looking in classrooms:* New York : Harper & Row.

Graham, J. A. G. (2018). *Stakeholder Perceptions of Students' Success in Place-Based Schools.* Retrieved from Retrieved from https://westcollections.wcsu.edu/handle/20.500.12945/178

Kurniawan, D. A., Perdana, R., & Pratama, R. A. (2021). *Implementing Inquiry Based Ethno-Constructivism Learning Module to Improve Students' Critical Thinking Skills and Attitudes towards Cultural Values.* Eurasian Journal of Educational Research, 95, 118-138.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้

THE REIATIONSHIP BETWEEN SERVICE-ORIENTEN IEADERSHIP AND THE STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE ADMINISTRATIVE OFFICE SPECIAL EDUCATION GROUP 7 SOUTHERN REGION

[1]อนงค์รัตน์ บุญชู และ [2]สุดาพร ทองสวัสดิ์

[1]Anongrat Boonchoo and [2]Sudarpron Thongsasawt

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand.

[1]anongrat.boo017@hu.ac.th

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ 2. ศึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ 3. ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ผลวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ

[1] นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] อาจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

การตระหนักรู้ การมองการณ์ไกล การสร้างชุมชนและการเข้าใจผู้อื่น เรียงตามลำดับ 2. ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียนและการคัดกรองนักเรียน เรียงตามลำดับ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.540) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการ, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้

Abstract

This research has the objectives 1.Study the service-oriented leadership of educational institutions under the Office of Special Education Administration,Group 7, Southern Region. 2. Study the student care and assistance system of educational institutions under the Office of Special Education Administration, Group 7 3. Study the relationship between service-minden leadership. Service with care and assistance system students of educational institutions under the Office of Special Education Administration, Group 7, Research results found that.1.Service-oriented leadership of Servant leadership of administrators educational institution under the Office of Administration Special Education, Group 7, Southern Region overall and each aspect at a high level When considering each aspect,it was found that commitment to personal development has the highest average,followed by awareness foresight Building community and understanding others Sort by order. 2. Effectiveness of the student care and support system of Education institutions under the office of Special Education Administration, Group 7, Southern Region , overall and in each area. it at a high level When considering each aspect,it is foun that the aspect of student promotion and development has the highest average, followed by knowing students individually Preventing, and solving problems,referring students and screening students Sort by order. 3. The relationship between servant-oriented leadership and the care and support system students of

education institutions under the office of Special Education Administration, Group 7, Southern Region , under the Office of Special Education Administration, Group 7, overall, it is at a moderate level (r = 0.540), with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Administrative office special, The student care and support system, Education group 7 southern region

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัฒน์และโลกไร้พรมแดนส่งผลให้คนเชื่อมโยงกันทั่วโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกภูมิภาค ส่งผลทำให้มีพฤติกรรมของนักเรียนย่อมแตกต่างกันไป แม้ว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และคนทำงานด้านเด็กจะใช้ความรัก ความปรารถนาดีอย่างมากมายเพียงใดก็ตาม ก็ไม่อาจพิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัย หรือมีพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังได้ จากการประมวลสถิติข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่างๆ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอื่นๆ ส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ จนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม (หนังสือพิมมติชนออนไลน์ พุธ ที่ 27 มีนาคม 2567)

ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว โดยได้จัดทำนโยบายการศึกษาและทำการปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้า ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้ บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และได้ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการนั้น คือ การ

ให้ความดูแลและช่วยเหลือผู้เรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มุ่งให้การคุ้มครอง ป้องกัน ดูแล แก้ไข ให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียน อย่างมีแบบแผนและขั้นตอนที่ชัดเจน โดยครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนเป็นบุคคลหลักในการดำเนินการร่วมกับบุคลากรทั้งภายในองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข มีสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันอย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาวะวิกฤตต่างๆ (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559 : 8)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษเป็นหน่วยงานหนึ่ง ในปีพุทธศักราช 2523 กำหนดให้มีกองการศึกษาพิเศษรับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส และรัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษซึ่งสถานศึกษาสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำที่รับนักเรียนด้อยโอกาสทางการศึกษา 10 ประเภท ดังนี้ 1 เด็กเร่ร่อน 2.เด็กชนกลุ่มน้อย 3. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า 4. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ 5. เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) 6. เด็กที่ถูกบังคับให้ขายแรงงานเด็ก 7. เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก 8. เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด 9. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ 10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่จะต้องการบริหารจัดการดูแลเด็กนั้นเรียนกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มอื่นเป็นพิเศษ

ดังนั้น จึงต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มดังกล่าวตามองค์ประกอบ 5 ด้านของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียน และจะต้องมีกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีการประสานความร่วมมือทั้งภายใน บุคคลภายนอกและบุคลที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย ลำดับความสำคัญ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้ดำเนินงานระบบตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนประจำสามารถดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาวะวิกฤตต่างๆ

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษา มีการปฏิบัติงานต่างๆที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ความสามารถและประสบการณ์การทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามที่วางเป้าหมายเอาไว้อย่างชัดเจน ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการที่จะสร้างความเข้าใจและแนวปฏิบัติที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนการส่งเสริมคุณค่าและพัฒนาบุคคลากร การสร้างเสริมการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง การแบ่งปันอำนาจและหน้าที่เพื่อความดีงามของแต่ละบุคคลแก่องค์กร ผู้นำแบบใฝ่ใจบริการ คือ การมีหัวใจของการบริการและพร้อมที่รับใช้บุคคลในองค์กรมากกว่าการแสวงหาการเลื่อนตำแหน่งการงานในฐานะผู้นำ คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำแบบใฝ่ใจบริการมี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1.การตระหนักรู้ (Awareness) 2.การมองการณ์ไกล (Foresight) 3.การเข้าใจผู้อื่น (Empathy) 4.การสร้างชุมชน (Builds Community) 5.การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล (Commitment to the growth of people) เป็นตัวชี้วัดความสำคัญต่อทิศทางการดำเนินนโยบายทางการศึกษา ใช้ชีวิตเพื่อการบริการ (Livovich, 1999 : 42) จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษาและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ให้ก้าวหน้าและดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้

2. เพื่อศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ปีการศึกษา 2566 มีผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จำนวน 591 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตระหนัก 2) ด้านการมองการณ์ไกล 3) ด้านการเข้าใจผู้อื่น 4) ด้านการสร้างชุมชน และ 5) ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์หาความความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหาร สังกัดสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การตระหนักรู้ 2) การมองการณ์ไกล 3) การเข้าใจผู้อื่น 4) การสร้างชุมชน 5) การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผล เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. การตระหนักรู้	4.35	0.61	มาก
2. การมองการณ์ไกล	4.31	0.65	มาก
3. การเข้าใจผู้อื่น	4.23	0.65	มาก
4. การสร้างชุมชน	4.17	0.68	มาก
5. การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล	4.44	0.66	มาก
รวม	4.42	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.22) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมุ่งมั่นพัฒนาบุคคล ($\overline{X}$ = 4.44) รองลงมา คือ การตระหนักรู้ ($\overline{X}$ = 4.35) และการมองการณ์ไกล ($\overline{X}$ = 4.31) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเข้าใจผู้อื่น ($\overline{X}$ = 4.23)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ โดยภาพรวม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.11	0.64	มาก
2. การคัดกรองนักเรียน	4.04	0.65	มาก
3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.10	0.64	มาก
4. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.24	0.62	มาก
5. การส่งต่อนักเรียน	4.06	0.61	มาก
รวม	4.11	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.11) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากในทุกด้าน สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\overline{X}$ = 4.24) รองลงมา คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\overline{X}$ = 4.11) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การคัดกรองนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.04)

3. ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ จากการวิจัยพบว่า มีความสำคัญทางบวกในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหารจะทำให้ผู้บริหารต้องดำเนินการตามระบบ การบริหารโรงเรียนโดยเฉพาะในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

อภิปรายผล

จากวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่าทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 เป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษา มีการปฏิบัติงาน

ต่างๆที่ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ความสามารถและประสบการณ์การทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามที่วางเป้าหมายเอาไว้อย่างชัดเจน ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการที่จะสร้างความเข้าใจและแนวปฏิบัติที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนการส่งเสริมคุณค่าและพัฒนาบุคคลากร การสร้างเสริมการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง การแบ่งปันอำนาจและหน้าที่เพื่อความดีงามของแต่ละบุคคลแก่องค์กร ผู้นำแบบใฝ่ใจบริการ คือ การมีหัวใจของการบริการและพร้อมที่รับใช้บุคคลในองค์กรมากกว่าการแสวงหาการเลื่อนตำแหน่งการงานในฐานะผู้นำ

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 จากการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ เป็นนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการที่ให้โรงเรียนในเขตพื้นที่ดำเนินการเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างเป็นระเบียบ ตามแนวปฏิบัติ สอดคล้องกับผลงานศึกษาวิจัยของวุฒิพงษ์ พันทิวา (2563) เรื่อง สภาพปัญหา และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ซึ่งค้นพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 21 โดยได้นำเสนอ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการโดยกำหนดนโยบายจัดทำแผนการดำเนินงานหรือปฏิทิน จัดกิจกรรมโฮมรูม การเยี่ยมบ้านนักเรียน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ซึ่งดำเนินการโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาและกลุ่มพิเศษ สร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ดำเนินการโดยสร้างความร่วมมือจากบุคลากร และทุกคนที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านการส่งต่อนักเรียน ดำเนินการโดยการส่งต่อภายใน โดยครูที่ปรึกษาประสานครูฝ่ายปกครองและครูแนะแนว การส่งต่อนักเรียนไปภายนอกสถานศึกษา สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเกินกว่าความสามารถของครูจะพัฒนาได้ส่วนข้อที่มีระดับของความสอดคล้องและเหมาะสม เป็นอันดับที่สาม คือ ข้อที่ 1 สถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนและจัดทำแผนการปฏิบัติงาน และมอบให้ครูผู้รับผิดชอบร่วมกันจัดบูรณาการกิจกรรมส่งเสริม และพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเหมาะสม มีระดับของความสอดคล้อง และเหมาะสมอยู่ ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.34)

3. ผลศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 7 ภาคใต้ จากการวิจัยพบว่า มีความสำคัญทางบวกในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะว่า ภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการของผู้บริหารจะทำให้ผู้บริหารต้องดำเนินการตามระบบ การบริหารโรงเรียนโดยเฉพาะในเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบใฝ่ใจบริการกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับวิราภรณ์ ส่งแสง, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และบุญจักรวาล รอดบำเรอ (2559) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลการวิจัย พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง รูปแบบมีความเหมาะสมความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ โดยมีการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย 7ขั้นตอน คือ 1) แนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) กระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 6) เกณฑ์และแนวทางการประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7) โครงสร้างคณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ 8) บทบาทของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และแก้วิกฤตสังคม.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์..

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

วุฒิพงษ์ พันทิวา (2563). *สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วิราภรณ์ ส่งแสง, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และบุญจักรวาล รอดบำเรอ. (2559). *รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.* Poly Journal,13(1),1-16

หนังสือพิมมติชนออนไลน์, พุธ ที่ 27 มีนาคม 2567. https://www.matichon.co.th

Livovich, (1999). *An investigation of servant-leadership in public school superintendents in the state of Indiana.* Dissertation, Ed.D.(Doctor of Education). Graduate School Indiana State University, Indiana.

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

ANALYZE OF A STRUCTTURAL EQUATION MODEL OF THE FACTORS AFFECTING TEACHER'S DIGITAL COMPETENCY OF TEACHER IN PHICHIT SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]นิสากร ใจเผื่อ และ [2]น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์

[1]Nisakorn Jaipue and [2]Namthip Ongardwanich

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand

[1]nisakornj65@nu.ac.th, [2]namthipo@nu.ac.th

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)วิเคราะห์โมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร 2)วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรกับหลักฐานเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ขั้นต่ำจำนวน 220 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการประมาณค่าพารามิเตอร์ 1 ตัวบ่งชี้ ต่อ 10 คน และสุ่มแบบหลายขั้นตอน(Multi – stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน(Pearson's Correlation) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factors Analysis : CFA)

---

[1]นิสิต หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินทางการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2]รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model : SEM) ได้ผลการวิจัยดังนี้ 1) องค์ประกอบสมรรถทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มี 6 องค์ประกอบ และทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.581 – 0.827 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ทั้ง 11 ตัวบ่งชี้มีร้อยละของความผันแปรระหว่างตัวบ่งชี้ร่วมกับองค์ประกอบ ตั้งแต่ร้อยละ 33.8 ถึงร้อยละ 68.4

คำสำคัญ : สมรรถนะทางดิจิทัลของครู; โมเดลสมการโครงสร้าง

Abstract

The purposes of this research were to 1) Analysis of teachers' digital competency measurement models under the jurisdiction of Phichit Secondary Educational Service Area Office, and 2) Analyze and verify the consistency of the structural equation model of factors affecting teacher’s digital competency under the Phichit Secondary Educational Service Area Office with empirical evidence. The sample group used in the research was a minimum of 220 people, which was obtained from determining the sample size by estimating the parameters of 1 indicator per 10 people and using multi-stage random sampling. The research instrument is a questionnaire with a 5-level rating scale with a confidence value of 0.969. Statistics used in data analysis include Pearson's Correlation analysis, Confirmatory Factors Analysis (CFA) and Structural Equation Model (SEM) analysis. The results are as follows: 1) Components of teacher’s digital competency under the Phichit Secondary Educational Service Area Office have 6 components and every component has statistical significance at the .01 level and 2) The constructed structural equation model of factors affecting teacher’s digital competency is consistent with empirical data. By weighting the components and indicators is between 0.581 - 0.827, with statistical significance at the .01 level for every indicator and all 11 indicators have a percentage of variation between the indicators together with the components from 33.8 percent to 68.4 percent.

Keywords : Teacher’s Digital Competency; Structural equation model

บทนำ

ปัจจุบันในโลกที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเหมือนที่ผ่านมา แต่ได้หลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิตของคนไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การทำงาน รวมไปถึงการเรียนรู้และระบบการศึกษา ส่งผลให้เกิดทิศทางการพัฒนาประเทศบนแนวคิดประเทศไทย 4.0 : โมเดลขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ที่ได้มีการกล่าวถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้นวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิด การเข้าใจดิจิทัล เพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยี ได้กำหนดกรอบสมรรถนะดิจิทัลของพลเมืองไทยไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ด้านการใช้ดิจิทัล (Digital skill/ICT Skill) ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล (Problem Solving with Digital Tools) และด้านการปรับตัวการเปลี่ยนแปลงดิจิทัล (Adaptive Digital Transform) แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาในมิติต่าง ๆ ทั้งในมิติด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการบริหารจัดการภาครัฐ ครูซึ่งทำหน้าที่หลักในด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ ดังนั้น ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในสภาวะการที่เปลี่ยนไปและหนึ่งในสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับครู คือ สมรรถนะทางดิจิทัลของครู ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสรรค์ที่เหมาะสมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาครูทุกระดับให้มีทักษะ ความรู้ และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นมืออาชีพสามารถใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สมรรถนะทางดิจิทัลของครูจึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาหรือส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลที่สำคัญในการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การใช้งานคอมพิวเตอร์ 2) การใช้งานอินเทอร์เน็ต 3) การใช้งานเพื่อความมั่นคงปลอดภัย 4) การใช้โปรแกรมประมวลคำ 5) การใช้โปรแกรมตารางคำนวณ 6) การใช้โปรแกรมการนำเสนองาน 7) การใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล 8) การทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ 9) การใช้ดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย และ10) การเข้าใจนโยบาย กฎหมายและมาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2563)

สมรรถนะดิจิทัลของครูเป็นชุดความรู้ ทักษะ ที่จำเป็นต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นงานหลักของครูในการทำงาน จากการสัมภาษณ์ หรือสัมผัสการทำงานของผู้วิจัย พบว่า ครูที่มีอายุมากส่วนใหญ่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ขาดความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ พบศิริ ขวัญเกื้อ และคณะ (2562) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ที่มีอายุมากจะมีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศน้อยลง จึงมองข้ามความสำคัญในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้เกิดความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกัน และ K Warno (2020) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูโรงเรียนชนบทในยอกยาการ์ตา ซึ่งพบว่า การรับรู้ดิจิทัลของครูที่อยู่ในกลุ่ม Baby Boomers Generation X และ Generation Y มีความแตกต่างกัน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัล พบว่า สมรรถนะทางดิจิทัลเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลในการทำงาน การเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์ รวมไปถึงการสร้างข้อมูลมัลติมิเดียหรือสื่อดิจิทัล (ณัฐรัตน์ ผดุงถิ่น และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์, 2565) การศึกษากรอบสมรรถนะทางดิจิทัลของครู โดย กิตติพศ โกนสันเทียะ (2565) พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมวิชาชีพ 2) การสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ 3) การจัดการทรัพยากรดิจิทัลทางการศึกษา 4) การวัดประเมินผล 5) การสอนและการเรียนรู้ 6) การส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน และ 7) จริยธรรมและความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิวิมล ม่วงกล่ำ (2562) ที่กล่าวไว้ว่า สมรรถนะทางดิจิทัลของครู ประกอบไปด้วย 1) ความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) การควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพขององค์กร 4) การออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานของรัฐ 5) การบริการกลยุทธ์และการจัดการโครงการ และ 6) ความสามารถด้านผู้นำดิจิทัล โดยงานวิจัยของณัฐรัตน์ ผดุงถิ่น และคณะ (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมและสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะทางดิจิทัลของครูข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยที่นักวิจัยท่านอื่นได้ศึกษาไว้นั้นส่วนใหญ่เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเกี่ยวกับสมรรถนะทางดิจิทัลของครู การหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะทางดิจิทัลของบุคลากรสายงานอื่น ๆ เช่น พยาบาล บุคลากรในองค์กรตำแหน่งสายสนับสนุน และการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความ

สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร เนื่องจากการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ 1) โมเดลการวัด ซึ่งเป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ และ 2) โมเดลโครงสร้างที่ระบุความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝง จากส่วนประกอบที่สำคัญของโมเดลสมการโครงสร้างจะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญของสมรรถนะทางดิจิทัลของครูและตัวแปรปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นสารสนเทศที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะทางดิจิทัลของครู รวมไปถึงการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะทางดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์โมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร

2. เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรกับหลักฐานเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปีงบประมาณ 2567 จำนวน 1.275 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ผู้วิจัยได้เลือกเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Hair et al. (2010) โดยใช้สัดส่วนค่าพารามิเตอร์ 1 ค่าต่อ 10 คน สำหรับในโมเดลสมการโครงสร้างนี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 11 ตัวแปร เพื่อให้องค์ประกอบมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจำนวนค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในครั้งนี้ จำนวน 22 ค่า ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจึงเป็น 220 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาที่ได้สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรแฝงภายใน มีจำนวน 2 ตัว ได้แก่

1.1 สมรรถนะทางดิจิทัลของครู มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้ดิจิทัล การใช้ดิจิทัล การติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล จริยธรรมทางเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างสรรค์ดิจิทัล

1.2 ปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การได้รับการยอมรับนับถือ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2. ตัวแปรแฝงภายนอก ประกอบด้วย 1 ตัวแปร คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบจำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเรื่อง สมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.348 ถึง 0.852 และมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.969

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 (Secondary Confirmatory Factors Analysis : CFA) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ แสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	DT	DA	PD	DL	DS	DC	DLM	ED	DMC	RE	IR
DT	1										
DA	.352**	1									

PD	.460**	.500**	1								
DL	.455**	.464**	.630**	1							
DS	.441**	.428**	.612**	.651**	1						
DC	.383**	.437**	.566**	.631**	.676**	1					
DLM	.476**	.396**	.599**	.659**	.678**	.636**	1				
ED	.441**	.487**	.636**	.512**	.574**	.528**	.535**	1			
DMC	.402**	.447**	.566**	.589**	.694**	.627**	.595**	.558**	1		
RE	.284**	.273**	.464**	.572**	.528**	.524**	.486**	.423**	.519**	1	
IR	.395**	.378**	.568**	.510**	.457**	.409**	.477**	.537**	.418**	.531**	1

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .302 ถึง .694 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับต่ำจนถึงปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีคาวมสัมพันธ์กันสูงสุดคือ การใช้ดิจิทัล(DS) กับการสร้างสรรค์ดิจิทัล(DMC) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .694 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุดคือ ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล(DA) กับการได้รับการยอมรับ(RE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.273

1.2 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้สมรรถนะทางดิจิทัลของครูที่สร้างขึ้นโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง

ตาราง 2 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) ค่าสถิติทดสอบที (t - value) และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ขององค์ประกอบในโมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครู (Teacher's Digital Competency: TDC)

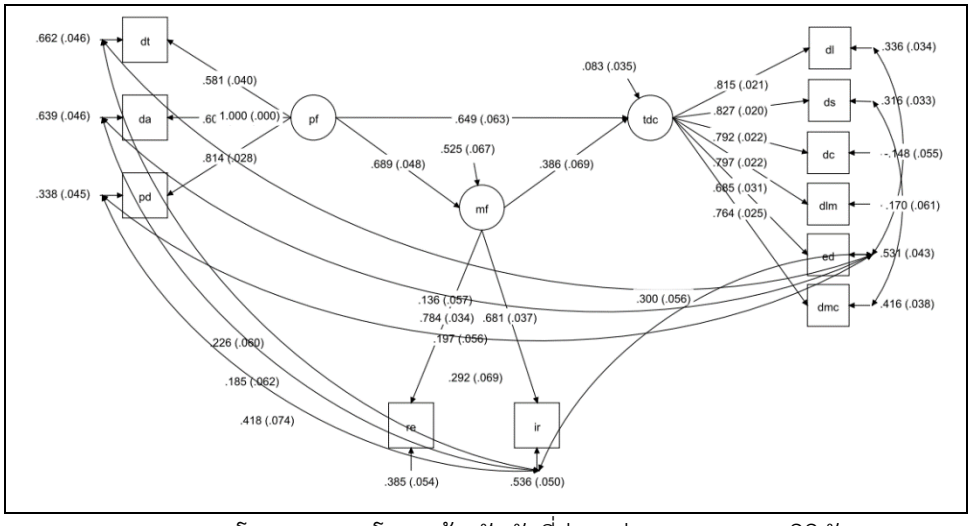
องค์ประกอบและตัวบ่งชี้	Factor Loading	S.E.	t	R^2
สมรรถนะทางดิจิทัลของครู				
องค์ประกอบที่ 1 การรู้ดิจิทัล(DL)	0.963	0.023	41.676**	0.928
องค์ประกอบที่ 2 การใช้ดิจิทัล(DS)	0.968	0.023	41.676**	0.937
องค์ประกอบที่ 3 การติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (DC)	0.913	0.022	41.594**	0.833
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (DLM)	0.990	0.028	35.217**	0.981
องค์ประกอบที่ 5 จริยธรรมด้านทางเทคโนโลยีดิจิทัล (ED)	0.695	0.042	16.437**	0.483
องค์ประกอบที่ 6 การสร้างสรรค์ดิจิทัล (DMC)	0.863	0.022	38.352**	0.744

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 2 โมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรที่ปรับแก้แล้ว มีค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ ค่าสถิติไคสแควร์ เท่ากับ 237.182 (P-Value = 0.061) ที่องศาอิสระเท่ากับ 205 (df = 205) ค่าดัชนีความกลมกลืน (Goodness of fit index) โดยมีค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.993 TLI เท่ากับ 0.989, RMSEA เท่ากับ 0.021 และ SRMR เท่ากับ 0.031 หมายความว่า โมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครูมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า p-value ที่มีค่ามากกว่า .05 (p – value = 0.1230) ค่า CFI, TLI เข้าใกล้ 1 ค่า RMSEA, SRMR เข้าใกล้ 0

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.695 – 0.990 และมีนัยสำคำญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกองค์ประกอบ แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบของสมรรถนะทางดิจิทัลของครูนั้นมีความตรงเชิงโครงสร้าง องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (DLM) ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.990 รองลงมาคือ องค์ประกอบที่ 2 การใช้ดิจิทัล(DS) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.968 และองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือ องค์ประกอบที่ 5 จริยธรรมด้านทางเทคโนโลยีดิจิทัล (ED) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.659 ทั้งนี้องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.928, 0.937, 0.833, 0.981, 0.483และ 0.744

3. ผลการวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรกับหลักฐานเชิงประจักษ์ แสดงผลปรากฏดังภาพ 1

ภาพ 1 แสดงโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรที่ปรับแก้แล้ว

จากภาพ 1 ผลการวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรกับหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ปรับแก้แล้ว มีค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้ ค่าสถิติไคสแควร์ เท่ากับ 42.595 (P-Value = 0.0998) ที่องศาอิสระ เท่ากับ 32 (df = 32) ค่าดัชนีความกลมกลืน (Goodness of fit index) โดยมีค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.995 TLI เท่ากับ 0.992, RMSEA เท่ากับ 0.030 และ SRMR เท่ากับ 0.020 หมายความว่า โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า p-value ที่มีค่ามากกว่า .05 (p – value = 0.0998) ค่า CFI, TLI เข้าใกล้ 1 ค่า RMSEA, SRMR เข้าใกล้ 0

ตาราง 3 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลรวม (Total Effect) ของสมรรถนะทางดิจิทัลของครู (TDC)

ปัจจัย	MF			TDC		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
PF	0.689	-	0.689	0.649	0.266	0.916
MF	-	-	-	0.386	-	0.386

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู พบว่า อิทธิพลรวมของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านแรงจูงใจมีค่าเท่ากับ 0.916 และ 0.386 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะทางดิจิทัลมากที่สุด คือ 0.649 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู คือ 0.386 อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูเพียงตัวเดียวซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.266 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิเคราะห์โมเดลการวัดสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยแบ่งเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การรู้ดิจิทัล องค์ประกอบที่ 2 การใช้ดิจิทัล องค์ประกอบที่ 3 การติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ประกอบที่ 5 จริยธรรมด้านทางเทคโนโลยีดิจิทัล และองค์ประกอบที่ 6 การสร้างสรรค์ดิจิทัลที่ได้นั้น มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกรอบสรรถนะทางดิจิทัลของพลเมืองไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2562 ที่กำหนดกรอบสมรรถนะทางดิจิทัลของพลเมืองไทยไว้ว่าประกอบด้วย ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการใช้ดิจิทัล ด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล และด้านการปรับตัวเปลี่ยนแปลงดิจิทัล และจากการศึกษาของ กณิชชา ศิริศักดิ์ (2559) ได้ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับครูจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย ซึ่งพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล องค์ประกอบที่ 4 การผลิตสื่อและเทคโนโลยี และองค์ประกอบที่ 5 จรรยาบรรณในการใช้สื่อ นอกจากนี้องค์ประกอบสมรรถนะทางดิจิทัล ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธุ์กุล(2564) ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของสมรรถนะทางดิจิทัลที่สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ได้แก่ การรู้ดิจิทัล การใช้งานดิจิทัล การมีปฏิสัมพันธ์และติดต่อสื่อสาร และจรรยาบรรณทางดิจิทัล พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบสมรรถนะทางดิจิทัลของครู พบว่า องค์ประกอบที่ 4 ด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี

ดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดซึ่งเท่ากับ 0.990 และมีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์เท่ากับ 0.981 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธุ์กุล(2564) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในระดับสูง (β = .889) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั้นแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ภายใต้องค์ประกอบนี้ ประกอบด้วยประเด็นได้แก่ การบูรณาการการออกแบบการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยคำนึงถึงบริบทของรายวิชา การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบดิจิทัล และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ร่วมกับกลยุทธ์การสอน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสอดคล้องกับสมรรถนะครู ด้านสมรรถนะประจำสายงานในสมรรถนะด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ที่ครูจะต้องมีการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีความพิวเตอร์ในการผลิตสื่อ/นวัตกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ และในด้านสมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน ที่ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. จากโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรที่พัฒนาขึ้น พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตรนั้นมีคาวมตรงเชิงโครงสร้างและมีความสอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจ ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วยตัวแปร การฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการรวมรวามรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ทศนคติ และแรงจูงใจของบุคคล ซึ่งหากครูได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมไปถึงการพัฒนาตนเองด้านดิจิทัลอยู่เสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จะส่งผลให้ครูได้เกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะทางดิจิทัลของครูได้ และเมื่อพิจารณาทีละองค์ประกอบ พบว่าการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.609 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.371 มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Antoni Badia et. al (2014) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

การรับรู้ประโยชน์ทางการจัดการเรียนรู้ ซึ่งพบว่า การฝึกอบรมด้าน ICT มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะทางดิจิทัลของครู โดยมีความค่าสัมพันธ์ในระดับต่ำ (r = 0.26) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.771 สัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.595 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐรัตน์ ผดุงถิ่น และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู พบว่าตัวแปรพยากรณ์ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 0.39 (β = 0.39) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ Juan Chu et. al (2023) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการสอนเทคโนโลยีดิจิทัล และอิทธิพลของสื่อต่อความรู้ด้านข้อมูล ซึ่งพบว่า ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อสรรถนะการสอนเทคโนโลยีดิจิทัลทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานกับ 0.189 และ 0.204 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และองค์ประกอบด้านการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดใน 3 องค์ประกอบของปัจจัยส่วนบุคคล โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.814 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.662 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วันเพ็ญ นันทะศรี (2559) ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 ที่มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.022 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ อรัญ ซุยกระเดื่อง (2562) ที่พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อการรู้ดิจิทัล ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลจากการวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครูในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วยตัวแปรการยอมรับนับถือ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.784 และ 0.681 และมีสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.615 และ 0.464 อธิบายได้ว่า สมรรถนะทางดิจิทัลของครูได้รับอิทธิพลมาจากการยอมรับนับถือและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งนี้เนื่องจากการที่ครูได้รับการยกย่องนับถือ ได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชา หัวหน้า เพื่อนร่วมงานหรือบุคคลรอบข้างนั้นเป็นการส่งเสริมให้ครูเกิดแรงจูงใจอันจะส่งผลให้ครูเกิดแรงผลักดันในการพัฒนาตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือส่งผลให้ครูปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ สอดคล้องกับ ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2550) ที่ได้อ้างถึงทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Herzberg’s two – factor theory) กล่าวคือ ปัจจัยแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีองค์ประกอบเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของงานโดยตรง เป็นปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจให้บุคคลรักงานและชอบงาน ทำให้บุคคลในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐรัตน์ ผดุงถิ่นและจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2565) ได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือมีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู ซึ่งมีค่า β = 0.14 และ t = 2.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางดิจิทัลของครู มีค่า β = 0.35 และ t = 7.42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เอกสารอ้างอิง

กณิชชา ศิริศักดิ์. (2559). *การวิจัยหลักสูตรวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิธีการวิจัยการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

กิตติพศ โกนสันเทียะ, พงศ์ประพันธ์ พงษ์โสภณ, เอกภูมิ จันทรขันตี และ เอกรัตน์ ทานาค. (2565). *สมรรถนะดิจิทัล: สมรรถนะใหม่สำหรับครูยุคปัจจุบัน.* ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 22(2), 14-23

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. 15, ตุลาคม, 2566, จาก https://ops.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/

ณัฐรัตน์ ผดุงถิ่น และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์. (2565). *ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครู.* ศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 14(2), 126-142.

ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2550). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: บริษัทธนธัชการพิมพ์ จำกัด.

พบศิริ ขวัญเกื้อ. ไมตรี จันทราและสมพร ญาณสูตร. (2562). ปัญหาและความต้องการการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร, *นาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครธรรมศาสตร์, 11(7), 1-9*

เมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธุ์กุล. (2564). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะทางดิจิทัลสำหรับ นักศึกษาครู.* ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(4), 1-15

วันเพ็ญ นันทะศรี. (2559). *โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยที่ส่งต่อคุณลักษณะความเป็นครูวิชาชีพในศตวรรษที่ 21.* การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3. วิทยาลัยนครราชสีมา, นครราชสีมา

ศศิมล ม่วงกล่ำ. (2562). *การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดจันทรบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, (2563). *กรอบแนวทางการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.* 15, ตุลาคม, 2566, จาก https://otepc.go.th/th/content_page/item/2928-4-2563.html

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร, (2567). *ข้อมูลสารสนเทศ สพม.พิจิตร.* 10, มกราคม, 2567, จาก https://sesaopc.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย(Digital Competence Framework for Thai Citizens).* โครงการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจดิจิทัล(Digital Literacy). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ

อรัญ ซุยกระเดื่อง. (2562). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การวิเคราะห์พหุระดับ.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม

Antoni Badia, Julio Meneses, Carles Sigales & Sergi Fabreques. (2014). Factora Affecting School Teacher's Perceptions Of The Instructional Benefits Of Digital Technology. *Procedia – Social and Behavioral Scieance,* 141(2014), 357-362

Hair. J.F., Black, W. C. Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentie hall

Juan Chu, Ruyi Lin, Zihan Qin, Ruining Chen, Ligao Lou & Junfeng Yang. (2023). Exploring factors influencing pre-service teacher's digital teaching competencr and the mediating effects of data literacy: empirical evidence from China. *Humanities & Social Science Communications,* 10(508), 1-11.

K Warno. (2020). The factors influencing digital literacy of vocational high school teachers in Yogakarta. ICoVeMAT 2019 Journal of Physics, 1146(2020), 1-8.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE VIEWS OF TEACHERS UNDER THE TRANG PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ปิยะดา เส้งเอียด และ [2]รุจิราพรรณ คงช่วย

[1]Piyada Seng-aied and [2]Rujirapun Kongchuay

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand

[1]kruju.mail@gmail.com

Received: May 5, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการนิเทศการ

[1] นักศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สอน ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ประเด็นที่มีการเสนอแนะมากที่สุด ได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารการศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: 1) Study the academic leadership of school administrators according to the views of teachers under the Trang Primary Education Service Area Office 1, 2) Compare the academic leadership of school administrators according to the views of teachers under the Trang Primary Education Service Area Office 1; classified by gender, work experience, education level, and the size of schools, 3) Study the suggestions about the academic leadership of school administrators according to the views of teachers under the Trang Primary Education Service Area Office 1. The results showed that: 1) The academic leadership of school administrators according to the views of teachers under the Trang Primary Education Service Area Office 1, in a whole aspect, was at the highest level. The data were sorted by average from the highest to the lowest: Evaluation and monitoring of student progress aspect, Promoting the academic environment aspect, Mission planning aspect, Curriculum management and teaching aspect, and Teaching supervision aspect, respectively. 2) When compare the academic leadership of school administrators according to the views of teachers under the Trang Primary Education Service Area Office 1; classified by gender, work experience, education level, and the size of schools, the results showed no difference, and 3) The most common suggestion about the academic leadership of school administrators according to the views of teachers under the Trang Primary Education Service Area Office 1 was the Teaching supervision aspect.

Keywords: Academic leadership, School Administrator, Education Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ต้องใช้การประสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย หน่วยปฏิบัติที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพพัฒนาผู้เรียนโดยตรง คือ สถานศึกษา การที่สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่ดี นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาปัจจุบันต้องหันมาทบทวนถึงกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมต่อสภาวการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเพิ่มพูนทักษะความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจทางด้านกลยุทธ์อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา ทำให้ปัจจุบันแนวคิดทางด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ซึ่งการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการรวบรวมเอาความรู้และทักษะต่างๆ ที่ได้ศึกษามาหล่อหลอมรวมเข้าไว้ด้วยกันและทำให้มองเห็นถึงภาพรวมของวิชาต่างๆ ที่ได้ศึกษามาเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์และการตัดสินใจ เพื่อให้โรงเรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย ทั้งในระดับวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และวัตถุประสงค์ต่างๆ ในที่สุด (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2560: 11) และการบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic planning) เนื่องจากแผนกลยุทธ์จะเป็นแนวทางที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการได้อย่างมีทิศทาง คือ มุ่งสู่ความสำเร็จของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างมืออาชีพ และมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่จะผลักดันให้ภารกิจของสถานศึกษาลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยมีการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษากำกับ ดูแล และพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีคุณภาพนำไปสู่การรวมพลังเพื่อพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผู้บริหารยังเป็นผู้ที่มีบทบาท เป็นผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เป็นผู้ที่มีความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงาน อีกทั้งต้องเป็นผู้ที่เชื่อมสัมพันธ์ของหน่วยงานและบุคลากรเพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและสามารถทำงานให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำเอานโยบายและโครงการต่างๆ ไปปฏิบัติ ถ้าการดำเนินการตามนโยบายเป็นไปด้วยดีย่อมเป็นผลดีต่อคณะครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารเพียงใดนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีพฤติกรรมบริหารอย่างเหมาะสม ต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานกาณ์ นอกจากนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารยังเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการกำหนดความอยู่รอดและความเจริญเติบโต

ขององค์กร เพราะ ภาวะผู้นำเป็นส่วนที่ดึงความรู้ความสามารถต่างๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้ ช่วยประสานความขัดแย้งต่างๆ ภายในหน่วยงาน ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคคลทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์กร สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ คือ ผู้บริหารขององค์กรจะต้องมีภาวะผู้นำในตัวผู้บริหารจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความยอมรับ เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นว่าผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์การให้อยู่รอดเท่านั้น แต่จะนำความเจริญก้าวหน้า ความภาคภูมิใจเกียรติยศ ชื่อเสียงและความสำเร็จมาสู่องค์การด้วย (ภารดี อนันต์นาวี, 2557: 77-78) ดังนั้น การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริการจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์นั้น จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่ดี ซึ่งผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดี มีอิทธิพลกับการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณค่าและมีความจำเป็นต่อการนำองค์การก้าวไปสู่อนาคตที่ดียิ่งกว่าเดิม

ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นพฤติกรรมการกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้นำหรือโน้มน้าวจูงใจข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ ผู้นำทางวิชาการจะไม่เน้นการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้วยบทบาททางการบริหารได้รวมถึงการประสานงาน การควบคุม และกำกับดูแลหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมกับ "หลักทางเทคนิค" ของการศึกษา คือ การเรียนการสอนและการเรียนรู้ ผู้นำทางวิชาการจะต้องประกอบด้วยความเชี่ยวชาญและความสามารถพิเศษ เป็นแกนนำในการทำงานอย่างเจาะลึกเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน และกล้าหาญในการทำงานโดยตรงกับครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน (Hallinger, 2009 อ้างถึงใน พระมหาพิทยา จันทร์วงศ์, 2557: 42) ซึ่งตามแนวคิดของ Seyfarth (1999, 165 – 273 อ้างถึงใน เกตุสุดา กิ้งการจร, 2560: 12-13) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับครู กระตุ้นให้คำแนะนำครูและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมมือกันด้วยเทคนิคที่มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลสูงสุด การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานสำคัญซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของผู้บริหาร หากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและเป็นผู้นำทางการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้และกลวิธีการสอนที่หลากหลายจะทำให้มีผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เป็นต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีหน้าที่ในการควบคุม ดูแล กำกับติดตาม โรงเรียนจำนวน 5 อำเภอในจังหวัดตรัง ได้แก่ อำเภอเมืองตรัง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน อำเภอนาโยงและอำเภอหาดสำราญ ซึ่งจากการรายงานข้อมูลผลผลการทดสอบทางการศึกษา

ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) และการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้รเรียนระดับชาติ (NT) ในแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 พบว่า ในปีการศึกษา 2564 ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับ สพฐ. ร้อยละ 0.27 โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าอยู่หนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่กับระดับประเทศ พบว่า ผลการทดสอบใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 1.83 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการทดสอบ 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับ สพฐ. ร้อยละ 1.51 และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 1.26 โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับ สพฐ. และระดับประเทศเพียงหนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และ ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระดับเขตพื้นที่ต่ำกว่าระดับ สพฐ.ร้อยละ 5.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายความสามารถ พบว่า ด้านคณิตศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 7.10 และด้านภาษาไทยต่ำกว่าร้อยละ 3.11 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่กับระดับประเทศ พบว่า ระดับเขตพื้นที่ต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 5.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายความสามารถ พบว่า ด้านคณิตศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 7.81 และด้านภาษาไทยต่ำกว่าร้อยละ 3.80 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1, 2566 : 10-13)

จากความสำคัญที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนในการดำเนินการส่งเสริม พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการให้เกิดประโยชน์สู่งสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,368 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 132 แห่ง ข้อมูล ณ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2565 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1, 2566: 6)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2556: 43) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 302 คน จากนั้นสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา และสุ่มครูในแต่ละสถานศึกษา ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยจับสลาก

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ได้มาจากการสังเคราะห์ตัวแปรของภาวะผู้นำทางวิชาการตามแนวคิดของ พัชราภรณ์ จันทพล (2559: 27-32), เพ็ญนภา พลับฉิม (2559: 23), เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ (2560: 7-8), Hallinger and Murphy (1985: 221-224), Ubben and Hughes (1987: 97-99), Krug (1992: 53), McEwan (1998:125-130) และ Van and Kruger (2003: 247) ประกอบด้วยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนกำหนดภารกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยมีตัวแปรภาวะผู้นำเชิงวิชาการ 5

ตัวแปร ประกอบด้วย 1) การวางแผนกำหนดภารกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

ตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะคำถามปลายเปิดให้เติมข้อความ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่า t-test แบบ Independent Sample Test และค่า F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	การวางแผนกำหนดภารกิจ	4.59	0.62	มากที่สุด
2.	การจัดการหลักสูตรและการสอน	4.58	0.60	มากที่สุด
3.	การนิเทศการสอน	4.55	0.63	มากที่สุด
4.	การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	4.64	0.55	มากที่สุด
5.	การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.61	0.62	มากที่สุด
ภาพรวม		**4.59**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้าน

การวางแผนกำหนดภารกิจ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการนิเทศการสอน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ t-test จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA (F-Test) ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.2 ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.3 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.4 ครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency)

ตาราง 2 แสดงจำนวนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1

ข้อเสนอแนะ	จำนวน
1. การวางแผนกำหนดภารกิจ	
1.1 ผู้บริหารควรมีการวางแผนที่ดี รอบคอบ ครอบคลุมทุกงาน	35
1.2 มีการประชุมปรึกษาหารือ มอบหมายงาน	32
1.3 ผู้บริหารควรวางแผนตามบริบทและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด	20
1.4 ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการให้กับครูได้อย่างถ่องแท้	8
1.5 ผู้บริหารควรมีการศึกษานโยบาย สพฐ. อย่างถ่องแท้	5
1.6 ผู้บริหารมีความรอบรู้ในเชิงนโยบาย	3
รวม	**103**
2. การจัดการหลักสูตรและการสอน	
2.1 พัฒนาครูให้มีสื่อ เทคนิคการสอนที่หลากหลาย	36
2.2 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนได้โดยตรง	24
2.3 ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ รอบรู้หลักสูตรส่งเสริมให้จัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับ	20

สภาพแวดล้อมในชุมชน	
2.4 การจัดหลักสูตรและการสอนควรสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน	6
รวม	**86**
3. การนิเทศการสอน	
3.1 ควรมีการนิเทศตามสภาพจริง	85
3.2 มีการนิเทศและมีการติชมและมีการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน	36
3.3 การนิเทศการสอนควรมีอย่างน้อยเทอมละ2ครั้ง	21
3.4 ใช้วิธีการหลากหลายในการนิเทศ	14
3.5 มีการนิเทศตามปฏิทินอย่างเคร่งครัด	12
รวม	**168**
4. การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	
4.1 ประเมินตามสภาพจริง โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนเก่งปานกลาง อ่อน อย่างเคร่งครัด	35
4.2 ใช้ผลประเมินมาปรับปรุงข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง	26
รวม	**61**
5. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	
5.1 รณรงค์และปลูกฝังการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ	41
5.2 จัดบรรยากาศให้อบอุ่น เอื้อต่อการเรียนรู้	35
5.3 ผลักดันให้ครูมีแนวคิดที่แปลกใหม่ กล้าที่จะลงมือทำ	15
5.4 การสอนต้องมีการสนุกสนาน เข้าถึงผู้เรียน และคอยช่วยเหลือผู้เรียน	3
รวม	**94**

จากตาราง 2 พบว่า ข้อเสนอแนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู เมื่อพิจารณาข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจ มีข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนที่ดีรอบคอบ ครอบคลุมทุกงานมีการประชุมปรึกษาหารือ มอบหมายงาน ผู้บริหารควรวางแผนตามบริบทและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการให้กับครูได้อย่างถ่องแท้ ผู้บริหารควรมีการศึกษานโยบาย สพฐ.อย่างถ่องแท้และผู้บริหารมีความรอบรู้ในเชิงนโยบาย

การจัดการหลักสูตรและการสอน มีข้อเสนอแนะ คือ พัฒนาครูให้มีสื่อ เทคนิคการสอนที่หลากหลาย พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนได้โดยตรง ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ รอบรู้หลักสูตรส่งเสริมให้จัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชนและการจัดหลักสูตรและการสอนควรสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน

การนิเทศการสอน มีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการนิเทศตามสภาพจริง มีการนิเทศและมีการติชมและมีการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนควรมีอย่างน้อยเทอมละ 2 ครั้ง ใช้วิธีการหลากหลายในการนิเทศและมีการนิเทศตามปฏิทินอย่างเคร่งครัด

การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน มีข้อเสอนแนะ คือ ประเมินตามสภาพจริง โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนเก่งปานกลาง อ่อน อย่างเคร่งครัดและใช้ผลประเมินมาปรับปรุงข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีข้อเสอนแนะ คือ รณรงค์และปลูกฝังการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ จัดบรรยากาศให้อบอุ่น เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลักดันให้ครูมีแนวคิดที่แปลกใหม่ กล้าที่จะลงมือทำและการสอนต้องมีการสนุกสนาน เข้าถึงผู้เรียน และคอยช่วยเหลือผู้เรียน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจ ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน และด้านการนิเทศการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีภาวะผู้นำในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายหลักสูตรและงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับวิชาการ นอกจากนี้ ยังเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำความรู้ ทักษะตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานวิชาการโดยให้บุคลากรโรงเรียนร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557 : 25) อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริมา พื้นสะอาด (2560 : 29) ที่ได้กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะมีความรู้ความเข้าใจทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่างๆ ของสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่างๆ สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิต รัตนศักดิ์ดา (2565 : 74-76) ทำการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน ด้านการประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจ และด้านการจัดหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษาเพราะผู้นำทางวิชาการนั้นสามารถสร้างวิสัยทัศน์และ สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษา จนนำไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษา โดยอาศัยเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการสร้างเป้าหมายและความสำเร็จที่เป็นหนึ่งเดียวกันขององค์กรได้

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวม ครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นไปตามระบบและแนวทางเดียวกัน ซึ่งโลกของข้อมูลข่าวสารที่เปิดกว้าง ทำให้ผู้บริหารสามารถเลือกรูปแบบแนวทางการบริหารตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งทุกเพศ ทุกวัยสามารถศึกษาหาความรู้ ค้นหาข้อมูล สืบค้นเรื่องราวต่างๆ และรวมถึงการเปิดกว้างทางด้านการแสดงความคิดเห็นและความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม จึงส่งผลให้ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวม ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีทัศนคติและความคิดเห็นต่องานวิชาการในเชิงบวก มีความสนใจ ใส่ใจในงานวิชาการ จึงทำให้มองภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทาง

วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูไม่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ จึงสนับสนุนให้ครูทุกคนเข้ารับการอบรมทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน จึงทำให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงานไม่แตกต่างกัน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูไม่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 มีการบริหารงานวิชาการในรูปแบบที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาในทุกขนาด จึงทำให้การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนกำหนดภารกิจ มีข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนที่ดี รอบคอบ ครอบคลุมทุกงานมีการประชุมปรึกษาหารือ มอบหมายงาน ผู้บริหารควรวางแผนตามบริบทและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการให้กับครูได้อย่างถ่องแท้ ผู้บริหารควรมีการศึกษานโยบาย สพฐ. อย่างถ่องแท้และผู้บริหารมีความรอบรู้ในเชิงนโยบาย ทั้งนี้ การกำหนดภารกิจของโรงเรียนจะเป็นการกำหนดภารกิจหรือขอบเขตงานที่รับผิดชอบในส่วนของงานวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำกรอบเป้าหมาย จุดประสงค์ และพันธกิจของโรงเรียนที่ชัดเจน มีกรอบเวลา มีการวางแผนเพื่อสร้างแนวทางในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายและจุดเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันจะเกิดกับนักเรียน ชุมชน รู้จักการวางแผนงานอย่างเป็นระบบในองค์กร เป็นคนที่มีความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ

3.2 การจัดการหลักสูตรและการสอน มีข้อเสนอแนะ คือ พัฒนาครูให้มีสื่อ เทคนิคการสอนที่หลากหลาย พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนได้โดยตรง ผู้บริหารมี

ความเป็นผู้นำ รอบรู้หลักสูตรส่งเสริมให้จัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชน และการจัดหลักสูตรและการสอนควรสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประสานการใช้หลักสูตร การดำเนินการให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องจุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรการจัดทำเอกสาร สื่อการเรียนการสอนประกอบหลักสูตร การประเมินหลักสูตร การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนในระดับห้องเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและการวัดประเมินผลนักเรียน โรงเรียนสามารถให้ข้อมูลสารสนเทศทิศทางแก่ครูเกี่ยวกับวิธีสอน

3.3 การนิเทศการสอน มีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการนิเทศตามสภาพจริง มีการนิเทศและมีการติชมและมีการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนควรมีอย่างน้อยเทอมละ 2 ครั้ง ใช้วิธีการหลากหลายในการนิเทศและมีการนิเทศตามปฏิทินอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการนิเทศการสอน การวางแผน การประเมินการสอนของครูอย่างเป็นระบบ ซึ่งการนิเทศจะช่วยเพิ่มผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้สนับสนุน ปรับปรุง และประเมินผลการสอนของครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับตัวนักเรียนตามเป้าหมายของโรงเรียน

3.4 การประเมินผลและตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน มีข้อเสอนแนะ คือ ประเมินตามสภาพจริง โดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนเก่งปานกลาง อ่อน อย่างเคร่งครัดและใช้ผลประเมินมาปรับปรุงข้อบกพร่องอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การประเมินผล ติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนและสื่อสารผลการตรวจสอบให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายทราบ

3.5 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีข้อเสอนแนะ คือ รณรงค์และปลูกฝังการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ จัดบรรยากาศให้อบอุ่น เอื้อต่อการเรียนรู้ ผลักดันให้ครูมีแนวคิดที่แปลกใหม่ กล้าที่จะลงมือทำและการสอนต้องมีการสนุกสนาน เข้าถึงผู้เรียน และคอยช่วยเหลือผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศให้แสดงถึงคุณค่าของการจัดการเรียนรู้ในทุกระดับ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการสร้างพลังแรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้ของครูและนักเรียนซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่สถานศึกษาได้วางไว้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำ

ทางวิชาการด้านการนิเทศการสอน ทั้งนี้ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 23) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการตามเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งส่วนหนึ่ง คือ การนิเทศการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษาในการนิเทศไว้ 3 ประการ คือ 1) สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพการนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง 2) จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ และ 3) จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 จัดให้มีกิจกรรมการนิเทศการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายงานในสถานศึกษา มีการนิเทศการศึกษาตามสภาพจริง มีการแนะนำ ติชม ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษายังให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ติดตาม ประเมินผล พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

เกตุสุดา กิ้งการจร. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธนิต รัตนศักดิ์ดา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

พระมหาพิทยา จันทร์วงศ์. (2557). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

พัชราภรณ์ จันทพล. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

เพ็ญนภา พลับฉิม. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ภารดี อนันต์นาวี. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรี.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). *แนวคิด ทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ ไพฑูรย์.

ศิริมา พื้นสะอาด. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.* ตรัง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *การบริหารสถานศึกษาตามแนว พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักการศึกษาเมืองพัทยา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

อนิวัช แก้วจำนงค์. (2555). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.

Krug, R.E. (1992). *Leadership and performance beyond expectations***.** New York: Free Press.

McEwan, E.K. (1998). *Seven Steps to Effect Instructional Leadership***.** California: Corwin Press.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principal. *The Elementary School Journal,* 86(2), 221-224.

Ubben, G. C. & Hughes, L. W. (1987). *The principal: Creative Leadership fo Effective Schools*. Boston: Allyn and Bacon.

Van Deventer,I., & Kruger, A. G. (2003). *An educator's guide to school management skills.* Pretoria: Van Schaik.

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองการล่วงเกินหรือละเมิดทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้าง

LEGAL PROBLEMS OF PROTECTION OF SEXUAL HARASSMENT OR ABUSE OF EMPLOYER AGAENST EMPLOYEES

[1]ศุภณัฐ สุขกมล และ [2]ธนาฤทธิ์ ขัมภรัตน์

[1]Supanat Sukkamon and [2]Thanarit Khampharat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประเทศไทย

Pathumtani University, Thailand

supanatsukkamon@gmail.com, teerachit.p@ptu.ac.th

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการคุ้มครองการล่วงเกินและล่วงละเมิดทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้าง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิจัยจากเอกสาร ตัวบทกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางกฎหมาย ทำการวิเคราะห์เสนอแก้ไขกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศ ในที่ทำงานทำให้ลูกจ้างต้องอยู่ในสภาวะที่มีความกดดันทางจิตใจและส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง ครอบครัว สถานที่ทำงาน ปัญหาการล่วงเกินทางเพศในที่ทำงานเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยลูกจ้างอยู่ภายใต้ภาวะจำยอมโดยนายจ้างที่เจตนากระทำการล่วงเกินทางเพศอาศัยโอกาสจากตำแหน่งหน้าที่การทำงาน โดยการล่วงเกินทางเพศสามารถเกิดขึ้นได้ รูปแบบ ลักษณะ หรือ พฤติการณ์ของการล่วงเกินทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้างและมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้างปัญหาการล่วงเกินทางเพศตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[2] อาจารย์ ดร.คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ให้ความคุ้มครองลูกจ้างทุกเพศไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างชาย ลูกจ้างหญิง เด็กชายหรือเด็กหญิง รวมถึงลูกจ้างแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมายซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ แม้จะมีบทบัญญัติคุ้มครองลูกจ้างเกี่ยวกับการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศแต่ขณะเดียวกันบทลงโทษเป็นเพียงโทษปรับทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงานได้ ดังนี้จึงควรมี มาตรการควบคุมการกระทำ ดังกล่าวเพื่อคุ้มครองลูกจ้างที่ได้รับความเสียหายจากการล่วงเกินทางเพศ และข้อเสนอแนะว่า ให้นายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดาและนายจ้างที่เป็นนิติบุคคลมีความรับผิดในการล่วงเกินทางเพศ หากหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือตรวจงานกระทำการล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อน รำคาญทางเพศต่อลูกจ้างให้นายจ้างมีความรับผิดด้วยอีกชั้นหนึ่ง

คำสำคัญ: การคุ้มครอง การล่วงเกินล่วงละเมิด นายจ้างต่อลูกจ้าง

Abstract

This article aims to study protection against sexual harassment and abuse of employer to employee This research is qualitative research. By researching documents and legal texts. Acts, rules, announcements, orders, legal documents Analyze and propose amendments to the law. The research results found that Sexual harassment or abuse In the workplace, employees are put in a state of mental pressure and it affects the people around them, their families, and the workplace. The problem of sexual harassment in the workplace is an action that occurs when the employee is under servitude by the employer. Intention to commit sexual harassment by taking advantage of work position, Sexual harassment can occur, the form, nature or circumstances of sexual harassment by employers towards employees and legal measures to protect against harassment or sexual harassment by employers towards employees. Problems of sexual harassment according to the Protection Act. The Labor Protection Act of 1998 provides protection to employees of all genders, whether they are male employees, female employees, boys or girls. Including foreign workers who come to work legally in accordance with the Universal Declaration of Human Rights and International Labor Organization conventions. Even though there are protection provisions employees regarding harassment or sexual harassment, but at the same time, the punishment is only a fine, making it impossible to solve the problem Harassment or sexual harassment in the workplace is possible. Therefore, there should be Action control measures such

for Protects employees who have been damaged by sexual harassment. and suggestions that Let the employer who is Both natural persons and legal employers are liable for sexual harassment. If the supervisor supervise work or inspect work in a way that is offensive, threatening, or causing distress. Sexual annoyance to an employee creates another layer of liability for the employer.

Keyword: Protection Abuse Employer to employee

บทนำ

“แรงงาน” เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกับประเทศต่าง ๆ และทันกับเหตุการณ์ของโลก เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นไปในรูปใดก็หนีไม่พ้นที่จะต้องใช้แรงงานทั้งสิ้น แม้ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีสูง มีการคิดค้นเครื่องจักรต่างๆ มาใช้แทนแรงงานคน แต่เครื่องจักรและเครื่องมือเหล่านั้นก็ เกิดขึ้นมาได้จากแรงงานคนทั้งนั้น (สุดาศิริ วศวงศ์, 2551: 5) ในสถานที่ทำงานย่อมประกอบไปด้วยนายจ้าง ลูกจ้างซึ่งมีทั้งเพศชาย และเพศหญิง และในบางสถานที่ทำงานมีเด็กเป็นลูกจ้าง ในความแตกต่างระหว่างเพศและวัยนี้ จึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศ โดยการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นไม่จำกัดเฉพาะว่าจะเป็นนายจ้างชายล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศลูกจ้างหญิงเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศมีการปรับเปลี่ยนไปตามกระแสสังคม กระแสโลก เทคโนโลยีจึงทำให้การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นระหว่างนายจ้างหญิงกับลูกจ้างหญิงหรือนายจ้างหญิงกับลูกจ้างชาย ฯลฯ โดยรูปแบบการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศในสถานที่ทำงานนั้นมีด้วยกันหลายลักษณะ เช่น การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศด้วยคำพูด (Verbal Conduct) มีลักษณะที่เป็นคำพูดที่ล่วงเกิน หรือทำนองมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยที่ลูกจ้างตอบปฏิเสธไปแล้ว ใช้คำพูดหยาบคาย หรือคำคม คำแสลง หรือเรียกชื่อเล่น เล่าเรื่องตลกเกี่ยวกับเพศ หรือการรวมเพศ เล่าเรื่องเพ้อฝันเกี่ยวกับเพศ ข่มขู่หรือเอาเรื่องส่วนตัวอีกฝ่ายมาเป็นข้อต่อรอง คำพูดถึงสัดส่วนของร่างกายหรือนำมาล้อเลียน ติหรือชมของสงวน คำพูดที่ทำให้อีกฝ่ายได้รับเสียหายและเกิดความอับอาย หรือขายหน้า การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศจากการสัมผัสร่างกาย (Physical Conduct) มีลักษณะแตะต้องร่างกาย เช่น การโอบกอด จูบ จับต้องของสงวน หรือส่วนอื่น ๆ หยิก อุ้ม จับนั่งตัก โดยที่อีกฝ่ายไม่ยินยอม นวด ลูบไล้ใช้มือถูไถ ยื่นหน้า หรือนำตัวเองเข้าไปชิดเกินไป ทำตัวกีดกันทางผ่าน เฝ้าติดตาม ตื๊อ ทำร้ายร่างกายและข่มขืน การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศด้วยการแทะเล็มด้วยสายตา(Visual

Conduct) มีลักษณะใช้สายตามอง โดยส่งข้อความในเรื่องเพศ จ้องมองส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ติดตั้งภาพเปลือย อวดชิ้นส่วนของร่างกาย ภาพ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศด้วยการส่งข้อเขียน ข้อความอ้างอิงรูปภาพ (Written Conduct) มีลักษณะการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศโดยเขียนเป็นจดหมาย ส่งข้อความ ส่งของปลอม (ของสงวน) ส่งของขวัญให้ การล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศในสถานที่ทำงานเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่อผู้ที่อยู่ในฐานะลูกจ้างไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างหญิง ลูกจ้างชาย หรือลูกจ้างเด็ก ซึ่งการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศนี้ นายจ้างมักใช้ตำแหน่งหรือความมีอำนาจเหนือกว่า ในการบังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยใช้ผลประโยชน์ของการทำงานนั้น ๆ มาต่อรอง สำหรับผลกระทบจากการถูกล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นกับลูกจ้างนั้นทำให้ลูกจ้างได้รับความอับอาย ไม่กล้าร้องเรียน หรือดำเนินคดีกับนายจ้างทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน ในลักษณะที่มีภาวะกดดันต่อร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความกังวลส่งผลกระทบต่อการทำงานและครอบครัว ฯลฯ

ทั้งนี้การคุ้มครองลูกจ้างจากการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศของนายจ้างตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 16 เดิม มีความว่า “ห้ามมิให้นายจ้างหรือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงหรือเด็ก” เห็นได้ว่า ตามมาตรา 16 เดิมนี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะแรงงานที่เป็นหญิง, เด็กหญิงและเด็กชายไม่คุ้มครองแรงงานที่เป็นเพศชาย ซึ่งถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวมิได้สอดคล้องต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันตามมาตรา 30 ความว่า “ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติภาษา เพศ อายุความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม” และมาตรา 6 ความว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ”ซึ่งตรงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 27 และ มาตรา 5 ในปัจจุบัน และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 16 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อ วันที่ 27 กุมภาพันธ์2551 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่2) พ.ศ.2551 ได้มีการยกเลิก แก้ไขในมาตรา 16 ซึ่งมีความว่า “ห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงาน กระทำการล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง” แต่อย่างไรก็ดีเมื่อมีการแก้ไข มาตรา 16 ดังกล่าวในการกำหนดนิยาม “ลูกจ้าง”

ซึ่งเป็นคำกว้าง ๆ ดังนี้จึงต้องศึกษาว่า การที่ไม่กำหนดนิยามเฉพาะเจาะจงไว้จะสามารถให้ความคุ้มครองอย่างครอบคลุมกับลูกจ้างทุกประเภทหรือไม่และจากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันมีการประกาศ กฎ ก.พ.ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2553) ทั้งนี้กฎฉบับดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศซึ่งจะใช้บังคับกับข้าราชการพลเรือนสามัญ 19 กระทรวง ไม่รวมข้าราชการตำรวจ ทหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้พิพากษา อัยการและข้าราชการการเมือง(พิรุณ เพียรล้ำเลิศ, สิงหาคม 2553, มติชนออนไลน์)โดยกำหนดไว้ในข้อ 2 ดังนี้ “ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำการประการใดประการหนึ่งดังต่อไปนี้ต่อข้าราชการด้วยกัน หรือผู้ร่วมปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในหรือนอกสถานที่ราชการโดยผู้ถูกกระทำมิได้ยินยอมต่อการกระทำนั้น หรือทำให้ผู้ถูกกระทำเดือดร้อนรำคาญ ถือว่าเป็นการกระทำอันเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 83 (8) (1) กระทำการด้วยการสัมผัสทางกายที่มีลักษณะส่อไปในทางเพศ เช่น การจูบ การโอบ กอดการจับอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง เป็นต้น (2) กระทำการด้วยวาจาที่ส่อไปในทางเพศ เช่นวิพากษ์วิจารณ์ร่างกาย พูดหยอกล้อ พูดหยาบคายเป็นต้น (3) กระทำการด้วยอากัปกิริยาที่ส่อไปในทางเพศ เช่น การใช้สายตาลวนลาม การทำสัญญาณหรือสัญลักษณ์ใด ๆ เป็นต้น (4) การแสดงหรือสื่อสารด้วยวิธีการใด ๆ ที่ส่อไปในทางเพศ เช่น แสดงรูปลามกอนาจารส่งจดหมายข้อความ หรือการสื่อสารรูปแบบอื่น เป็นต้น (5) การแสดงพฤติกรรมอื่นใดที่ส่อไปในทางเพศ ซึ่งผู้ถูกกระทำไม่พึงประสงค์หรือเดือดร้อนรำคาญ”จากลักษณะของ “การล่วงเกินหรือคุกคามทางเพศ”ตามกฎ ก.พ. ฯ ข้างต้น ทำให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณาถึงการกระทำอันเป็นลักษณะของการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศระหว่างข้าราชการต่อข้าราชการด้วยกัน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ผู้จัดทำเห็นว่า เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน มาตรา 16 ฉบับปัจจุบันกำหนดแต่เพียง “...การล่วงเกินหรือล่วงละเมิด การคุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง”แต่มิได้กำหนดถึงลักษณะต่างๆทางทางกายภาพดังเช่น กฎ ก.พ. ข้างต้น ดังนี้จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความและการบังคับใช้ ที่ว่าการกระทำกายภาพในลักษณะใดจึงจะถือเป็นการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศตาม มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541

นอกจากนี้บทลงโทษกรณีนายจ้างล่วงเกินหรือล่วงละเมิดลูกจ้างเป็นเพียงโทษปรับปรากฏตาม มาตรา 147 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ความว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 ต้องระวางโทษปรับไม่ เกินสองหมื่นบาท” ซึ่งจากบทลงโทษนี้ผู้จัดทำเห็นว่า เมื่อเกิดการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศต่อลูกจ้าง บทลงโทษปรับเพียง สองหมื่นบาท นายจ้างย่อมมีความสามารถในการชำระค่าปรับได้แต่หาก พิจารณาเปรียบเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ

ลูกจ้างไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมรอบข้าง บทลงโทษปรับจึงไม่เหมาะสมกับการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้น จากบทบัญญัติมาตรา 16 และมาตรา 147 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานและกฎ ก.พ. ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 นี้ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถ นำมาศึกษาพิจารณาเปรียบเทียบถึงลักษณะการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนต่อลักษณะหรือพฤติการณ์ของการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศและการคุ้มครองทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้าง

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองของการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้าง

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศ

4. เพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการล่วงเกินหรือล่วงละเมิดทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเอกสาร (documentary research) โดยทำการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสารวิชาการ บทความ ตัวบทกฎหมาย ทั้งกฎหมายภายในของประเทศไทย และต่างประเทศ ระเบียบ ข้อบังคับ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้วนำมาวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการศึกษามีดังนี้ สำรวจรวบรวมและจัดทำบัญชีรายชื่อกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชนในการตรวจสอบการเลือกตั้งวิเคราะห์หลักกฎหมายและรายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการสนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง

ผลการวิจัย

การล่วงเกินทางเพศในสถานที่ทำงานเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ต่อผู้ที่อยู่ในฐานะลูกจ้างไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างหญิง ลูกจ้างชาย หรือลูกจ้างเด็ก ซึ่งการล่วงเกินทางเพศนี้นายจ้างมักใช้ตำแหน่งหรือความมีอำนาจเหนือกว่า การล่วงเกินทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual harassment) นี้จะพบได้ในเกือบทุกวัฒนธรรม และยังเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในองค์กร ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ การล่วงเกินทางเพศ (Sexual harassment) ในองค์กรนั้นก่อให้เกิดผลเสียมากมายทั้งลูกจ้างและนายจ้าง นอกจากนี้การที่ลูกจ้างถูกล่วงเกินทางเพศ (Sexual harassment)จะเกิดผลกระทบต่อการทำงานและมีสุขภาพจิตที่เสื่อมลง เมื่อสุขภาพจิตไม่แข็งแรงก็ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคคลนั้น สำหรับการล่วงเกินทางเพศในประเทศไทยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกองค์กรการทำงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจสถาบันการศึกษาหรือแม้แต่ในการล่วงเกินทางเพศในครอบครัว

จากการวิจัยถึงปัญหาการล่วงเกินทางเพศเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนี้มาจากหลายสาเหตุ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวซึ่งปัญหาที่สะสม ขยายตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้นสาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่งนั้นก็มาจากทัศนคติของเพศชายที่มีต่อเพศหญิงหรือผู้ที่มีฐานะทางสังคมที่ด้อยกว่า เช่น การคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ซึ่งเป็นเด็กชายและเด็กหญิงในปัญหาการคุกคามทางเพศของนายจ้างต่อลูกจ้างเห็นว่า การคุกคามทางเพศ เป็นการกระทำทางเพศต่อผู้อื่นโดยผู้นั้นไม่ยินยอม แต่ต้องตกอยู่ภายใต้ภาวะจำยอมขาดอำนาจการต่อรองจากผู้กระทำ โดยการคุกคามทางเพศจะส่งผลกระทบในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และครอบครัวและส่งผลกระทบต่อการทำงาน ทั้งนี้ รูปแบบการล่วงเกินทางเพศในสถานที่ทำงานนั้นมีด้วยกันหลายลักษณะ เช่น การล่วงเกินทางเพศด้วยคำพูด (Verbal Conduct) มีลักษณะที่เป็นคำพูดที่ล่วงเกิน หรือทำนองมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยที่เขาตอบปฏิเสธไปแล้ว หรือซ้ำซาก (ตื๊อ)คำพูดหยาบคาย หรือคำคม คำแสลงหรือเรียกชื่อเล่น เล่าเรื่องตลกเกี่ยวกับเพศ หรือการรวมเพศ เล่าเรื่องเพ้อฝันเกี่ยวกับเพศข่มขู่หรือเอาเรื่องส่วนตัวอีกฝ่ายมาเป็นข้อต่อรอง คำพูดถึงสัดส่วนของร่างกาย หรือนำมาล้อเลียน ติหรือชม ของสงวน คำพูดที่ทำให้อีกฝ่ายได้รับความอายหรือขายหน้า

การล่วงเกินทางเพศการสัมผัสร่างกาย (Physical Conduct) มีลักษณะแตะต้องร่างกายเช่นโอบกอด จูบ จับของสงวน หรือส่วนอื่นๆ หยิก อุ้ม จับนั่งตัก โดยอีกฝ่ายไม่ยินยอม นวด ลูบไล้ใช้มือถูไถยื่นหน้า หรือนำตัวเองเข้าไปชิดเกินไป ทำตัวกีดกันทางผ่าน เฝ้าติดตาม ตื๊อ ทำร้ายร่างกายและข่มขืนการล่วงเกินทางเพศด้วยการแทะเล็มด้วยสายตา (Visual Conduct) มีลักษณะใช้สายตามอง โดยส่งข้อความในเรื่องเพศจ้องมองส่วนต่างๆของร่างกาย ติดตั้งภาพเปลือย อวดชิ้นส่วนของร่างกาย ภาพ หรือ สิ่งพิมพ์หรือสื่ออื่นๆ การล่วงเกินทางเพศด้วยการส่งข้อเขียน

ข้อความอ้างอิงรูปภาพ (Written Conduct) มีลักษณะการล่วงเกินทางเพศโดยเขียนเป็นจดหมาย ส่งข้อความส่งของปลอม(ของสงวน)ส่งของขวัญให้

อภิปรายผล

เนื่องจากประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองลูกจ้างเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศไม่ว่าจะเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(The Universal Declaration of Human Rights :UDHR) อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women CEDAW) ปฏิญญาว่าด้วยความเสมอภาคของโอกาสในการทำงานและการได้ปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ของลูกจ้างหญิง (Declaration on Equality of Opportunity and Treatment of Women Worker 1975) ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action)ปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี(Declaration on The Elimination of Violence against Women) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child)ปฏิญญาเพื่อเด็ก (National Declaration on Children) จากอนุสัญญาฉบับต่างๆ ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายภายในเพื่อให้มีความสอดคล้องและมีความเป็นสากลเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญบัญญัติรองรับถึงความเสมอภาคระหว่างชาย หญิง ซึ่งเป็นไปตามหลักความเสมอภาค(Equality) และตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 16“ห้ามมิให้นายจ้าง หัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้าง” ซึ่งคำว่าลูกจ้างนี้จึงหมายถึง ลูกจ้างชาย ลูกจ้างหญิง ลูกจ้างที่เป็นเด็กชาย ลูกจ้างที่เป็นเด็กหญิงและไม่ว่าลูกจ้างนั้นจะมีเพศกำเนิดเป็นชายแต่มีพฤติกรรมเป็นหญิงหรือกรณีที่ลูกจ้างเพศหญิงมีพฤติกรรมเป็นเพศชายก็ตาม แลรวมถึงแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานถูกต้องตามกฎหมายย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฉบับปัจจุบันอย่างเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาพบว่านอกจากจะมีบทบัญญัติมาตรา 16 ตามพระราชบัญญัติแรงงานฉบับปัจจุบันที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างในการถูกล่วงเกินทางเพศจากนายจ้างได้มีกฎ (ก.พ.)ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เอาผิดเฉพาะการ

ปฏิบัติราชการโดยเป็นกระทำระหว่างข้าราชการต่อข้าราชการ หรือข้าราชการต่อผู้ร่วมปฏิบัติราชการซึ่งมีสาระสำคัญคล้ายกับมาตรา 16 ตามพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งความผิด

ตามในการล่วงเกินทางเพศจะเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง เว้นแต่การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อต้นสังกัด ก็จะเข้าข่ายความผิดวินัยร้ายแรงตามมาตรา 85 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551ว่าด้วยหมวดวินัยและการรักษาวินัย แต่อย่างไรก็ดีปัญหาการล่วงเกินทางเพศยังเกิดขึ้นอยู่และมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอ เพราะมาตรการทางกฎหมายเป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด นั่นหมายความว่าเกิดการกระทำความผิดขึ้นแล้วจึงสามารถลงโทษได้

จากที่กล่าวถึง กฎ ก.พ. ข้างต้นเห็นได้ว่า สำนักงานข้าราชการพลเรือนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการกำหนดลักษณะของการล่วงเกินทางเพศมากกว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 การที่กำหนดให้การล่วงเกินทางเพศ(Sexual harassment) เป็นความผิดวินัยสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญเพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้กับลูกจ้างและข้าราชการ รวมทั้งช่วยให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือกำหนดหลักเกณฑ์ของลักษณะการคุกคามทางเพศดังเช่นกฎ (ก.พ.) ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ พ.ศ. 2553 ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในการปฏิบัติตนในสถานที่ทำงานทั้งนายจ้าง ลูกจ้างหรือแม้แต่เพื่อนร่วมงาน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

เมื่อการคุกคามทางเพศในที่ทำงานนั้นสร้างผลกระทบในแง่ลบให้แก่ บุคลาการภายในองค์กรและภาพลักษณ์ขององค์กรเองเช่น การสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไปทั้งยังส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกจ้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในด้านมาตรการป้องกันการล่วงเกินทางเพศในรูปแบบของข้อเสนอแนะในการดำเนินการกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการดำเนินการสามฝ่ายเพื่อเสนอแนะนโยบายแก่องค์กรและนายจ้างในการดำเนินมาตรการเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศดังนี้

1. ในการแก้ไขเยียวยาลูกจ้างที่ถูกล่วงเกินทางเพศนี้เมื่อประเทศไทยมีองค์กรเอกชนเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิปวีณา ฯ หรือศูนย์ให้คำปรึกษาต่างๆ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้บุคคลต่างเหล่านี้เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการในรูปแบบทวิภาคีหรือในรูปแบบไตรภาคีโดยนอกจากจะมีฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้างแล้ว ให้กำหนดบุคคลเหล่านี้เป็นคณะกรรมการร่วมในการพิจารณาคดีการล่วงเกินทางเพศ

2. หากมีการล่วงเกินทางเพศ(Sexual harassment)ในสถานที่ทำงานผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า ให้นายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดาและนายจ้างที่เป็นนิติบุคคลมีความรับผิดในการล่วงเกินทางเพศ หากหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงาน หรือผู้ตรวจงานกระทำการล่วงเกิน คุกคาม หรือก่อความเดือดร้อนรำคาญทางเพศต่อลูกจ้างให้นายจ้างมีความรับผิดด้วยอีกชั้นหนึ่ง เพื่อเป็นการป้องปราม และป้องกันมิให้เกิดการล่วงเกินทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงาน เพราะในบางครั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นผู้ที่เป็นนายจ้างมิได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกจ้าง เนื่องจากในการบังคับบัญชาแต่ละหน่วยงานย่อมมีหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงาน ทำหน้าที่ควบคุม ดูแลลูกจ้างใกล้ชิดมากกว่านายจ้าง เมื่อเกิดปัญหาการล่วงเกินทางเพศ ทำให้ไม่มีการควบคุมตรวจสอบการกระทำของหัวหน้างาน ผู้ควบคุมงานหรือผู้ตรวจงาน

เอกสารอ้างอิง

กฎ ก.พ.ว่าด้วยการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ. (2553). เล่ม 127 ตอนที่ 59 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 14 (28 กันยายน 2553)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย . (2550) เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1 (24 สิงหาคม 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560)

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. ค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.ohrm.au.edu/new%20update%20paper/regulation/reg_04/reg_04-02-no2_2551.pdf

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน. (2551). เล่มที่ 125 ตอนที่ 22 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1 (25 มกราคม 2551)

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541. ค้นเมื่อ 22 กันยายน 2557, จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/download/article/article_20110922143151.pdf

สุดาศิริ วศวงศ์ . (2551). *กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงาน.* กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ.

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING ORGANIZATION AND EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]ชนาภรณ์ เพ็งทอง และ [2]เพ็ญนภา สุขเสริม

[1]Chanaporn Pengthong and [2]Pennapa Sukserm

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

[1]Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

[1]chanapornpengthong@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ศึกษาระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการใช้ประสบการณ์ และด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ตามลำดับ 2. ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ใน

[1]นักศึกษา, สาขาการบริการการศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2]อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง ตามลำดับ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมพบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับมาก และเป็นไปในทิศทางบวก (r = 0.915) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการใช้ประสบการณ์ รองลงมา คือ ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม และ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้

คำสำคัญ : องค์กรแห่งการเรียนรู้,ประสิทธิผลของสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research are to 1) study the level of opinions of teachers and school administrators towards being a learning organization, 2) study the level of opinions of teachers and school administrators on the effectiveness of the educational institutions, and 3) study the relationship between learning organizations and effectiveness of educational institutions. The study found the following findings: 1. The level of opinions of teachers and school administrators towards being a learning organization under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1; the overall level was at the highest level. Respectively arranged from most to least; there were team learning, knowledge acquisition, experience using, and innovation creation. 2. The level of opinions of teachers and school administrators towards the effectiveness of educational institutions under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1; the overall level was at the highest level. Respectively arranged from most to least; there were the ability to change and develop schools, the ability to solve problems in schools, the ability to develop students to have positive attitudes, and the ability to produce students with high learning achievement. 3. The relationship between learning organizations and the effectiveness of educational institutions under the Chaiyaphum Primary Educational Service Area Office 1; overall, it was found that the relationship was in a high level and in a positive direction (r = 0.915) with statistically significant difference

at the .01 level. The aspect of learning organization that had the highest relationship was experience using, followed by innovation creation and team learning. The aspect with the lowest relationship was knowledge acquisition.

Keywords : learning organizations, effectiveness of the educational institution

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคสมัยศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ในการก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่ต้องการคนทำงานในภาคความรู้ ข้อมูลข่าวสารและด้านบริการมากกว่าภาคการผลิต ซึ่งปัจจุบันเป็นหน้าที่ของหุ่นยนต์หรือกลไกคอมพิวเตอร์เข้ามาแทนที่ ดังนั้น คนในศตวรรษนี้จึงต้องมีทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงาน ร่วมกันเป็นทีม ทักษะการใช้ชีวิตและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โลกปัจจุบันได้เกิดกระแสแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นการบริหาร รูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็วขององค์กรได้ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น องค์กรภาคราชการ รัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชนต่างๆ สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันกับระบบการบริหารรูปแบบอื่นๆ ในการปฏิรูปการพัฒนาองค์กรให้เพียบพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และให้บรรลุผลสำเร็จในการพัฒนาการบริหารเชิงคุณภาพรวมตลอดทั่วทั้งองค์กร การมีองค์กรแห่งการเรียนรู้จะทำให้องค์กรและบุคลากรมีวิธีการ ทำงานที่มีผลงานประจักษ์จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิผล โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบการทำงานเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรเข้มแข็งพร้อมเผชิญหน้ากับสภาวะการแข่งขัน สร้างองค์ความรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าแสวงหา ถ่ายโยงความรู้ การเปลี่ยนแปลงวิธีการอันเป็นผลมาจากความรู้ใหม่และการเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างถ่องแท้การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน มีการทดลองปฏิบัติ มีการเรียนรู้บทเรียนในอดีตและมีการเรียนรู้จากผู้อื่น เป็นที่ทราบกันดีว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาเกิดจากสถานศึกษาที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่างๆ เอกสาร สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณ เพียงพอและมีทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสังคมที่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ว่าองค์กรแห่งการเรียนรู้และประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับใดและต้องการศึกษาระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อวางแผนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิผลของสถานศึกมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้การบริหารงานผู้บริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จากสถานศึกษา จำนวน 223 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,071 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1, 2566, น. 6)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จากสถานศึกษาจำนวน 223 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 443 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูสอน จำนวน 320คน โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 43) โดยใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่ม จากจำนวนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 174 คนและครูผู้สอน จำนวน 1,897 คน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูผู้สอน จำนวน 320 คน

2) ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ดังนี้ 1) สถานศึกษาขนาดใหญ่ 2) สถานศึกษาขนาดกลาง 3) สถานศึกษาขนาดเล็ก แล้วทำการสุ่มสถานศึกษาในแต่ละสังกัดตามสัดส่วนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย องค์กรแห่งการเรียนรู้และประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) องค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหาร ได้แก่ องค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ด้านการใช้ประสบการณ์ และด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม

2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการบริหาร ได้แก่ องค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาและด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ สถิติที่ใช้ตรวจสอบเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยใช้การทดสอบ F – test (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างแล้วทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (scheffe’ medthod)

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 กลุ่มสถานศึกษาส่วนใหญ่ สถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 60.90 รองลงมา คือ กลุ่มสถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 36.00 และกลุ่มสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 3.10 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ซึ่งมีรายละเอียดเป็นรายด้านดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวม

ด้านที่	องค์กรแห่งการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การแสวงหาความรู้	4.68	0.40	มากที่สุด
2	การเรียนรู้เป็นทีม	4.69	0.42	มากที่สุด
3	การใช้ประสบการณ์	4.63	0.49	มากที่สุด
4	สร้างสรรค์นวัตกรรม	4.59	0.50	มากที่สุด
รวม		**4.66**	**0.41**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดย

ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.42) รองลงมา คือ ด้านการแสวงหาความรู้ ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.40) และด้านการใช้ประสบการณ์ ($\overline{X}$ = 4.63, S.D.= 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสร้างสรรค์นวัตกรรม ($\overline{X}$ =4.59,S.D. = 0.50)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวม

ด้านที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.62	.44	มากที่สุด
2	ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง	4.36	.47	มาก
3	ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.41	.52	มาก
4	ความสามารถในการแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา	4.55	.57	มากที่สุด
รวม		**4.50**	**.47**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหาในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.57) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.47)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้วยสถิติการหาความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

องค์กรแห่งการเรียนรู้	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	$Y_{รวม}$
X_1	.806**	.696**	.672**	.792**	**.798****
X_2	.872**	.650**	.711**	.887**	**.845****
X_3	.880**	.713**	.745**	.910**	**.878****
X_4	.825**	.727**	.751**	.849**	**.850****
$X_{รวม}$	**.921****	**.754****	**.780****	**.935****	**.915****

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับมาก และเป็นไปในทิศทางบวก (r = 0.915) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการใช้ประสบการณ์ (r = 0.878) รองลงมา คือ ด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม (r = 0.850) และ ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (r = 0.845) ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้ (r = 0.798)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูผู้สอนในยุคปัจจุบันต้องการพัฒนาตนเองและองค์กรให้เท่าเทียมกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ มั่นคง (2558, น. 105-106) วิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน

2. การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดย

ภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนได้ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ด้าน เพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษาอยางแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ เฟื่องประยูร (2555) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์สุขภาพองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ทั้งโดยรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร หนวดเพชร (2558, น. 75) ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกบประสิทธิผลของ โรงเรียนเอกชนจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก รวมถึงสอดคล้องกับสุทิน สุขกาย (2562, น. 69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับมากและเป็นไปในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้ รองลงมา คือ ด้านการรียนรู้เป็นทีม และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ สร้างสรรค์นวัตกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีความสามารถ ในการจูงใจ ประสานงานกับบุคลากรในสถานศึกษาอย่างมีวิสัยทัศน์ กระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการกระทำใหม่ๆภายในองค์กร เพื่อให้บุคลากรสามารถคิดนอกรอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ หาแนวทางใหม่ๆ ในการบริหารและสื่อสารภายในองค์กร มีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการ ทำงานต่างๆ ในองค์กรให้มีความง่าย คล่องตัวและยืดหยุ่น เผชิญกับสถานศึกษที่ซับซ้อนและแก้ไขปัญหา ได้อย่างสร้างสรรค์เพื่อให้สถานศึกษาเกิดระบบในการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณ ส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด สร้อยน้ำ (2547) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ปัจจัยทางการบริหารที่สำคัญในการที่จะพัฒนาโรงเรียนไปสู่การ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย การพัฒนาความมีประสิทธิผลของโรงเรียน การพัฒนาความเป็นองค์กรวิชาชีพ การตัดสินใจร่วมการวิสัยทัศน์ การพัฒนากลุ่มบริหารตนเองและการติดต่อสื่อสาร การจูงใจเชิงสร้างสรรค์ การเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

กรรณิการ์ เฟื่องประยูร. (2555). *การศึกษาความสัมพันธ์สุขภาพองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จิราพร หนวดเพชร. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนจังหวัดสงขลา.*การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 วันที่ 26 มิถุนายน 2558.สงขลา:มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

รสสุคนธ์ มั่นคง.(2558). *การพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุทิน สุขกาย. (2562). *การศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1.* วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย.1(1) หน้า 69.

สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). *การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566.* ชัยภูมิ :สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่

DEVELOPMENT OF CRITICAL READING SKILLS IN THE 21ST CENTURY USING THE FOLKTALE "THE LEGEND OF PHADAENG NANG AI"

[1]ฐิติรดา เปรมปรี

[1]Thitirada Prempree

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University , Thailand.

rabbit4906@hotmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ด้วยเทคนิคการสอนแบบ SQ5R 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นนักศึกษา จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) มคอ.3 รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นโดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบSQ5R 2) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน จำนวน 60 ข้อ และ 3) แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้ใช้เกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ใน มคอ.3(Course

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Specification) ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการรู้อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และพบว่าการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.45 คะแนน และ 53.37 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: นิทานพื้นบ้าน; ทักษะการอ่าน; วิจารณญาณ

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop critical reading skills in the 21st century using the folktale “The Legend of Phadaeng Nang Ai” with the SQ5R instructional technique, and 2) to compare the test results measuring critical reading ability between pretest and posttest. The sample was 55 students, which was selected based on purposive sampling. Research instruments consisted of 1) TQF: Hed 3, Local Literature Course, using the SQ5R instructional technique, 2) 60-item critical reading ability test of the folktale “The Legend of Phadaeng Nang Ai”, comprising pretest and posttest, and 3) Rating-scale learning plan quality assessment form. The results indicated that the quality of the designed learning management plan for TQF: Hed 3 (Course Specification) was evaluated by experts at a high level with a mean score of 3.80. Moreover, students’ pretest and posttest mean scores were 28.45 and 53.37. When the pretest and posttest scores were compared, students’ posttest score was higher than pretest score with a statistical significance level of .05.

Keywords : Folktales; Reading skills; Critical thinking

บทนำ

การศึกษาสำหรับคนยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากการศึกษาในสมัยก่อน การศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์และบทบาทของครูอาจารย์ต้องเปลี่ยนไปครูที่รักศิษย์เอาใจใส่ศิษย์แต่ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์อย่างแท้จริง กล่าวคือครูที่มีใจแก่ศิษย์ยังไม่พอ ครูต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้นจากการสอนไปเป็นเน้นที่การเรียน ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้แก่ศิษย์ ครูเพื่อศิษย์ต้อง

เปลี่ยนบทบาทของตนเองจาก“ครูสอน”(teacher)ไปเป็น“ครูฝึก”(coach) หรือ“ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้”(learning facilitator) และต้องเรียนรู้ทักษะในการทำหน้าที่นี้โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (วิจารณ์ พานิช, 2556) ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้ตามแนวคิด 3R x 7C (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) กล่าวคือ 3R หมายถึง Reading (อ่านออก) (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithemetics (คิดเลขเป็น) 7Cหมายถึง 1)Critical Thinking and Problem Solving 2) Creativity and Innovation 3) Cross-cultural Understanding 4) Collaboration, Teamwork and Leadership 5)Communications, Information, and Media Literacy 6) Computing and ICT Literacy และ7) Career and Learning Skills

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิด 3R x 7C ควรเร่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านในระดับสูง ดังที่วนิดา พรมเขต (2559) กล่าวว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการรวมความสามารถในการอ่านระดับต้นจนถึงระดับสูงไว้ด้วยกัน การเป็นผู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณผู้อ่านต้องฝึกฝนความสามารถในการอ่านในใจระดับต้น ทั้งการอ่านจับใจความสำคัญ ตีความ วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วจึงจะสามารถนำความคิดที่ได้นั้นมาสู่การตัดสินคุณค่าสิ่งที่อ่าน เพื่อพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างใคร่ครวญว่ามีเนื้อหาสาระ คุณค่า ความน่าเชื่อถือและสามารถดึงประโยชน์จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งบันลือ พฤกษะวัน (2557) กล่าวว่าบันไดสู่การอ่านอย่างมีวิจารณญาณแบ่งออกเป็น 3 ขั้น (1) ระดับแรกหรือขั้นอ่านออก (2) ระดับที่สูงขึ้นหรือขั้นอ่านได้สามารถเข้าใจโดยตีความ แปลความหมายได้โดยตรงจากสิ่งที่อ่าน หรือเป็นการอ่านที่สามารถคิดหาเหตุผลจากสิ่งที่อ่านได้ และ (3) ระดับสูงสุดหรือขั้นอ่านเป็นคือการอ่านแบบใช้วิจารณญาณหรือการอ่านอย่างพินิจ การอ่านแบบนี้นับเป็นจุดสูงสุดของการอ่านจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง โดยผู้อ่านสามารถที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการพิจารณาตัดสินใจ โดยการตีความ สังเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่า สามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาขาวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้มีการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น หมวดวิชาเลือกเสรี ให้แก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษา ระดับชั้นปีที่ 1-4 โดยจัดการจัดการเรียนรู้ตามคำอธิบายรายวิชากล่าวคือวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่น ทั้งในด้านประวัติ ความเป็นมา รูปแบบการประพันธ์ เนื้อหา แนวคิด และความสัมพันธ์กับสังคมและ

วัฒนธรรม ซึ่งการจัดการเรียนรู้รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น มีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นหลายประเภท เช่น เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน ตำนาน ฯลฯ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้นักศึกษาต้องศึกษาค้นคว้าสืบค้นวรรณกรรมท้องถิ่นและมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่น แต่ผลการทบสอบวัดความรู้พื้นฐานวรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 55 คน พบว่านักศึกษาทำแบบทดสอบวัดความรู้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 มีจำนวน 25 คน คิดเป็น 45 เปอร์เซ็นต์ นับเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขและผู้สอนควรจัดหากิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทานพื้นบ้านที่น่าสนใจเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาในชั้นเรียนพบว่านักศึกษามีความต้องการการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง–นางไอ่ ซึ่งเป็นตำนานในท้องถิ่นภาคอีสาน ตำนานผาแดง-นางไอ่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้กล่าวถึงเนื้อเรื่องไว้จำนวนทั้งหมด 38 ตอน มีเนื้อหาโดยสรุปกว่าถึงที่มาและความสำคัญของตำนานรักอันลึกซึ้งของหนึ่งหญิงสองชายเมื่อฝ่ายหนึ่งพลาดรักและถูกทำร้ายจนถึงแก่ความตายจนกลายเป็นสงครามทำให้บ้านเมืองล่มสลายกลายเป็นหนองน้ำใหญ่มีประเพณีบุญบั้งไฟและความเชื่อต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องพญานาค ความเชื่อเรื่องภูตผี ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความเชื่อเรื่องการอธิษฐาน เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง–นางไอ่ นี้มีเนื้อหาที่สนุกสนานน่าสนใจและช่วยส่งเสริมพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้แก่นักศึกษาได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จในการสอนครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญ ในการอธิบายความรู้และให้ความช่วยเหลือนักศึกษาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน การสรรหารูปแบบการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนรูปแบบใหม่ที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจนำมาใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถจัดการเรียนรู้ได้หลายวิธี ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ซึ่งเทคนิคการสอนแบบ SQ5R ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Pauk (1997) สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2545) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ SQ5R มี 7

ขั้นตอน คือ Survey (S) Question (Q) Read (R) Record (R) Recite (R) Review (R) และ Reflect (R)

อย่างไรก็ตามเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ของรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการวิจัยนี้เพราะผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาเป็นแนวทางปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นได้ในลำดับต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำ มคอ.3 ให้สอดคล้องกับคำอธิบายและจุดประสงค์ประจำรายวิชา มีการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ และมีการเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ด้วยเทคนิคการสอนแบบ SQ5R

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษา สาขาวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา ได้แก่ วิชาเอกภาษาไทย จำนวน 25 คน วิชาเอกคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 20 คน และวิชาเอกพลศึกษา จำนวน 10 คน คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมจำนวน 55 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นในนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ

2.2 ศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้เทคนิคการสอนแบบSQ5R ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสำรวจ Survey (S) 2) ขั้นตั้งคำถาม

Question (Q) 3) ขั้นอ่าน Read (R1) 4) ขั้นจดบันทึก Record (R2) 5) ขั้นเขียนสรุปความ Recite (R3) 6) ขั้นสะท้อนความคิด Reflect (R4) และ 7) ขั้นทบทวน Review (R5)

2.3 ศึกษาผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 มคอ.3 ของรายวิชา (Course Specification) ศึกษา มคอ.3 รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นรายวิชาในหมวดเลือกเสรี และศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบSQ5R ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1ขั้นสำรวจ Survey(S) ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งคำถาม Question (Q)ขั้นที่ 3 ขั้นอ่าน Read (R1) ขั้นที่ 4 ขั้นจดบันทึก Record (R2) ขั้นที่ 5 ขั้นเขียนสรุปความ Recite (R3) ขั้นที่ 6 ขั้นสะท้อนความคิด Reflect (R4) และขั้นที่ 7 ขั้นทบทวน Review (R5)

3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 60 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 60 ข้อ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งกำหนดให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.3 แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้ใช้เกณฑ์การประเมินแบบ (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) แบ่งระดับการประเมินออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ สถิติที่ใช้ตรวจสอบเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test for dependent samples) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

1. ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ใน มคอ.3 (Course Specification) รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น โดยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ย่อย จำนวน 3 แผน ใช้เวลาเรียน 6 ชั่วโมง กำหนดให้มีรายละเอียดพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R ประกอบด้วย

7 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Pauk (1997) และสุคนธ์ สินธพานนท์และคณะ (2545) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ SQ5R โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่จัดทำบรรยากาศให้รู้สึกสบาย โดยผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียน และรับชมคลิปวีดิทัศน์นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่

(2) ขั้นสอน ตามระบบโดยวิธีสอนแบบ SQ5R มี 7 ขั้นตอน คือ

1. Survey (S) ให้นักศึกษาอ่านนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ โดยอ่านเนื้อเรื่องอย่างคร่าว ๆ เพื่อที่จะช่วยให้นักศึกษาเรียบเรียงแนวความคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อที่ปรากฏในพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่

2. Question (Q) การตั้งคำถาม ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมกลุ่มให้นักศึกษาได้ร่วมกันซักถามแสดงความคิดเห็นที่เกิดขึ้นหลังการศึกษานิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ โดยผู้วิจัยได้ให้แนวทางการตั้งคำถามไว้ว่าต้องสัมพันธ์กับเรื่องราวที่กำลังอ่าน เช่น ใจความสำคัญที่ผู้เขียนกำลังพูดถึงอยู่นั่นคืออะไร ทำไมจึงสำคัญ สำคัญอย่างไรและเกี่ยวข้องกับอะไรหรือ ใครบ้างตอนไหนและเมื่อไร อย่างไรก็ตามควรพยายามตั้งคำถามให้ได้เพราะจะช่วยให้การอ่านในขั้นต่อไปมีจุดมุ่งหมายและสามารถจับประเด็นสำคัญได้ถูกต้องไม่ผิดพลาด

3. Read (R) การอ่านข้อความในบทหรือตอนนั้น ๆ ซ้ำอย่างละเอียดและ ในขณะเดียวกันก็ค้นหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ ในขั้นนี้จะเป็นการอ่านเพื่อจับใจความและจับประเด็นสำคัญ ๆ ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่

4. Record (R) ให้นักศึกษาจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้อ่านจากขั้นตอนที่ 3 โดยมุ่งจดบันทึกในส่วนที่สำคัญและสิ่งที่จำเป็น โดยใช้ข้อความอย่างรัดกุมหรือย่อ ๆ ตาม ความเข้าใจของผู้เรียนจดบันทึกเป็นแบบรายบุคคล

5. Recite (R) ให้นักศึกษาสรุปใจความสำคัญ โดยพยายามใช้ภาษาของตนเอง ถ้ายังไม่แน่ใจในเนื้อหาตอนใดให้กลับไปอ่านนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ทบทวนซ้ำใหม่

6. Review (R) เป็นการอ่านทบทวนหัวข้อหรือประเด็นสำคัญ หลังจากที่อ่านจบแล้วคือการสรุปโดยมองภาพรวมของเรื่องนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ เพื่อเป็นการทบทวนเนื้อเรื่องที่อ่าน

7. Reflect (R) ให้นักศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์บทอ่านที่นักศึกษาได้อ่านแล้วแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่นักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องหรือความคิดเห็นไม่สอดคล้องเกี่ยวกับความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ อาจขยายความสิ่งที่ได้อ่านโดยการ

เชื่อมโยงความคิดจากบทอ่านกับความรู้เดิม โดยใช้ภาษาอย่างถูกต้อง โดยจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์วิจารณ์ความเชื่อที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่

(3) ขั้นสรุปและประเมินผล เมื่อจบขั้นตอนวิธีสอนแบบ SQ5R แล้วผู้วิจัยได้มีการวัดและประเมินผลว่านักศึกษาได้ความรู้ตามจุดประสงค์หรือไม่ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ในมคอ.3 (Course Specification) รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น โดยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ย่อยจำนวน 3 แผน ใช้เวลาเรียน 6 ชั่วโมง กำหนดให้มีรายละเอียดพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ในแผนการจัดการเรียนรู้ มีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.9 และผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้ใช้เกณฑ์การประเมินแบบ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80

2. การเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 60 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 60 ข้อ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งกำหนดให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีผลการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดง ผลการเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	55	28.45	13.00	15.15*	0.0000
หลังเรียน	55	53.37	3.30		

.0000 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1พบว่าการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.45 คะแนน และ 53.37 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลัง

เรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ด้านพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ด้วยเทคนิคการสอนแบบ SQ5R ผู้วิจัยได้ออกแบบวางแผนการจัดการเรียนรู้ใน มคอ.3 (Course Specification) รายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่น โดยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ย่อย จำนวน 3 แผน ใช้เวลาเรียน 6 ชั่วโมง เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในศตวรรษที่ 21 โดยใช้นิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ SQ5R มีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในแบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.9 ผลการวิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยได้ใช้เกณฑ์การประเมินแบบ (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert) อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 สอดคล้องกับ Pauk (2001) ได้กล่าวไว้ว่าวิธีสอนแบบ SQ5R เป็นการอ่าน วิธีหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจับใจความและยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถคาดเดาเรื่องจากเรื่องที่อ่านได้อย่างดี และสอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์และคณะ (2545) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R ว่าการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R เป็นการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกกลวิธีการเรียนรู้จากบทอ่าน โดยนักเรียนได้มีโอกาสอ่านและสำรวจเนื้อหาจากเรื่องที่อ่านเพื่อจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องพิจารณาอย่างพินิจพิเคราะห์ อ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อให้เข้าใจความคิดและการเชื่อมโยงความคิดของผู้แต่ง

2. ด้านการเปรียบเทียบผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานผาแดง-นางไอ่ ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 60 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 60 ข้อ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก ซึ่งกำหนดให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ผลการวิจัยพบว่าการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.45 คะแนน และ 53.37 คะแนนตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับอุษาวดี ชูกลิ่นหอม และ สมพร ร่วมสุข (2562) ได้กล่าวถึงการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R พบว่าความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ ดนิตา ดวงวิไล (2565)ได้กล่าวถึงผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการอ่านแบบ SQ5R ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนพบว่าความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2522).*นิทานเรื่องท้าวผาแดงนางไอ่และประเพณีบุญ บั้งไฟ.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.

ดนิตา ดวงวิไล. (2565). *ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการอ่านแบบ SQ5R ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 17 (2),97-106.

บันลือ พฤกษะวัน. (2557). *แนวพัฒนาการ อ่านเร็ว-คิดเป็น.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้นการพัฒนาการสอน.* (พิมพ์ครั้งที่ 10).กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

วนิดา พรมเขต. (2559). *การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สมนึก ภัททยธนี. (2546). *การวัดผลการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้* http://www.secondary11.go.th/2016/th/download/files/guidance10.pdf.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

อุษาวดี ชูกลิ่นหอม และสมพร ร่วมสุข. (2562). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ5R.* วารสารสังคมศาสตร์วิจัย. 10 (1), 303-317.

Pauk, W. (1997). *SQ5R Study Technique. Accessed June 30*. Available from

Pauk, W. (2001). *How to Study in College. Boston* : Houghton Mifflin.

แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

ADMINISTRATION GUIDELINES FOR SCHOOL SAFETY IN THE SCHOOL PROJECT QUALITY UNDER UDON THANI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

[1]ปรีชา ศรีหาบุตร และ [2]พิมพ์พร จารุจิตร์

[1]Preecha Srihabut and [2]Pimporn Charuchit

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]Preecha_tor3@hotmail.com

Received: May 29, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 2) เพื่อหาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 3) เพื่อประเมินแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าความต้องการจำเป็นโดยร่วมอยู่ระหว่าง 0.200 – 0.457 2) แนวทางการบริหารงานด้าน

[1] นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ได้แก่ ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย ด้านปัญหาทางสังคม ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน ด้านสวัสดิศึกษา 3) การประเมินแนวทาง ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ : ความปลอดภัย, โรงเรียนคุณภาพ, สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, ความต้องการจำเป็น, แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัย, การประเมินแนวทาง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current situation, desirable condition and the necessary needs of school safety management in the quality school project under the Office of Udon Thani Secondary Education Service Area, 2) to find guidelines for school safety management in the quality school project, and 3) to assess the school safety management approach in the school project quality. The results showed that: 1) the overall current condition was at the high level and the overall desirable condition was at the highest level. The overall needs were between 0.200 – 0.457. 2) Guidelines for school safety management in the quality school project under the Udon Thani Secondary Educational Service Area Office, including protection and assistance for students Prevention and correction of accidents Accident prevention and remedy social problems, Buildings, premises and facilities in the school in creating a safe environment within the school in the provision of safety services in schools welfare education. 3) Appraisal of approaches in terms of suitability possibility and usefulness overall, was found at the highest level in all aspects.

Keywords: safety, quality school, current condition, desirable condition, need, Guidelines for safety management, Evaluation of guidelines

บทนำ

สภาพปัญหาความไม่ปลอดภัยสำหรับเด็กในปัจจุบัน มีปรากฏให้เห็นอยู่ทุกวันจากการนำเสนอของสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ซึ่งปัญหาหลักของการที่เด็กต้องเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บทางร่างกาย จิตใจ ส่วนใหญ่มาจากการจมน้ำ อุบัติเหตุ หรือจากบุคคลเป็นผู้กระทำ ปรากฏการณ์ความไม่ปลอดภัยเหล่านี้ ไม่ใช่เป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่ได้มีมานานแล้วในหลายทศวรรษที่ผ่านมาทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท เพียงแต่สมัยก่อนสังคมไทยเรามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่กันแบบเครือญาติที่สามารถให้ความช่วยเหลือดูแลทดแทนได้ในกรณีที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีความปลอดภัยพอสมควรตามระดับความรู้ความเข้าใจและสภาพแวดล้อมของสังคมยุคสมัยนั้น ภยันตรายที่เกิดขึ้นต่อเด็กมักจะมีสาเหตุมาจากบุคคลหรือผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้างเด็ก ขาดความตระหนักในเรื่องความปลอดภัย หรือขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กแต่ละช่วงวัยที่เกี่ยวโยงกับความปลอดภัยของเด็กการไม่เข้าใจในพัฒนาการเด็ก หรือไม่ตระหนักถึงความอ่อนแอหรือศักยภาพของเด็ก ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองหรือปกป้องตัวเองให้ปลอดภัยได้จะเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมากและเป็นปัญหาพื้นฐานที่ก่อให้เกิดอันตรายต่าง ๆ ที่ตามมามากมายต่อเด็ก (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2560: 8-9)

กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายด้านความปลอดภัยของนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นนโยบายเร่งด่วนและให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง จากนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มองเห็นภัยที่เกิดแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา ดังนั้น เพื่อให้สอดรับกับแผนการศึกษาแห่งชาติยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดตั้งศูนย์ความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC Safety Center) ศูนย์ความปลอดภัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการความปลอดภัยสถานศึกษาขึ้น โดยมุ่งส่งเสริมความปลอดภัย สร้างความมั่นใจให้สังคม ให้ความคุ้มครอง สร้างความปลอดภัย ช่วยเหลือ และเยียวยาให้กับนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้จัดทำแผนเสริมสร้างความปลอดภัยสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการความปลอดภัยสถานศึกษาโดยใช้มาตรการด้านการป้องกันการปลูกฝังและการปราบปราม ไม่ให้เกิดเหตุการณ์นั้นซ้ำอีก สร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการพัฒนาศักยภาพประชาชนของประเทศอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ , 2565: 3-4)

นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” มุ่งเน้นความปลอดภัยในสถานศึกษา ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา จากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำส่งเสริมความปลอดภัยสร้างความมั่นใจให้สังคม และเกิดความปลอดภัยอย่างมั่นคงและยั่งยืน (คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา, 2564 : 4) ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวทางการดำเนินงาน “โรงเรียนคุณภาพของชุมชน” ที่มุ่งหวังให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและปลอดภัย เป็นศูนย์กลางการเรียนเพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน เกิดการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง โดยได้กำหนดทิศทางขับเคลื่อนโครงการ ภายใต้กรอบการดำเนินงานและจุดเน้น 7 ด้าน ได้แก่ ความปลอดภัยของผู้เรียน ระบบประกันคุณภาพ การพัฒนาครู การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศกำกับและติดตาม และ Big Data (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี รับผิดชอบการจัดการศึกษามัธยมศึกษาครอบคลุมทั้ง 20 อำเภอ ในจังหวัดอุดรธานี ดำเนินงานจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น และจากเหตุการณ์ความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนถึงการขาดการจัดระบบความปลอดภัยภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นเรื่องที่ทางสถานศึกษาควรให้ความสำคัญตระหนักและเข้มงวดจริงจังเพื่อไม่ให้เหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยได้นำนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม โดยได้เชื่อมโยงนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ จุดเน้นให้ครอบคลุมงาน/โครงการกิจกรรมต่าง ๆ และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยของผู้เรียน โดยจัดให้มีรูปแบบ วิธีการ หรือกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และได้รับการปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสร้างทักษะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดูแลตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนพัฒนาระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษา จากภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีสามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี, 2565: 19-20)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ความปลอดภัยของนักเรียนในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการบริหารทางการศึกษาของโรงเรียน เพราะนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัยแล้ว ยังมีผลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ตลอดถึงการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556: 17) นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด รองลงมาจากสถาบันครอบครัว เด็กบางคนใช้ช่วงเวลาการอยู่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้าน จนบางครั้งอาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นเสมือนบ้านหลังที่สองของเด็กและคุณครูเปรียบเหมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กเช่นเดียวกัน บทบาทของโรงเรียนจึงไม่เป็นเพียงแต่เป็นสถานที่ที่ส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การสร้างความปลอดภัยในชีวิตของเด็กรวมทั้งปกป้องคุ้มครองเด็กนักเรียนจากภยันตรายต่าง ๆ ด้วย (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2557: 2) และเฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์ (2533: 17) ได้พูดถึงความปลอดภัยว่าเป็นสภาวะการปราศจากภัยหรือการพ้นภัยรวมถึงการปราศจากอันตรายการบาดเจ็บการเสี่ยงภัยหรือการสูญเสีย เช่นเดียวกับ Deroche & Kaiser (1980: 226) ที่ได้กล่าวถึงความปลอดภัยในโรงเรียนว่าเป็นการดำเนินงานทุกวิถีทางที่จะทำให้เด็กได้รับความปลอดภัย ทั้งในโรงเรียนและบริเวณโรงเรียนการเดินทางไป-กลับจากบ้านและโรงเรียนอย่างปลอดภัย

ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างมาตรฐานความปลอดภัยของนักเรียนในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

2. เพื่อหาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ซึ่งเป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีการกำหนดวิธีการวิจัยแบ่งได้ 3 ระยะ มีลำดับขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึ่งประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 404 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 212 คน โดยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย คำถามที่เกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึ่งประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยมีเนื้อหาเป็นองค์ประกอบทั้งหมด 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน 2) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ 3) ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย 4) ด้านปัญหาทางสังคม 5) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน 6) ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน 7) ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และ 8) ด้านสวัสดิศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับความคิดเห็น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Sciences: SPSS) ในการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การหาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI_modified) โดยใช้สูตรคำนวณของสุวิมล ว่องวาณิช(2558)

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารจากสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไปและครูผู้สอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพที่เป็นต้นแบบ (Best Practice) ซึ่งมีขอบข่ายการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนเพื่อสร้างความปลอดภัยในโรงเรียน 8 ด้าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

1. ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการประเมินแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ซึ่งได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กำหนดคุณสมบัติ คือ 1) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินเป็นแบบประเมินและแสดงความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ใน 3 ประเด็น ได้แก่ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยแบบประเมินมี มาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 82)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอตารางเรียงความต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในภาพรวม

ระดับการปฏิบัติ/พฤติกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน	3.67	0.525	มาก	4.47	0.423	มาก	0.217	6
2. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ	3.70	0.438	มาก	4.44	0.587	มาก	0.200	8
3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย	3.74	1.043	มาก	4.56	0.233	มากที่สุด	0.219	5
4. ด้านปัญหาทางสังคม	3.62	0.751	มาก	4.62	0.205	มากที่สุด	0.276	3
5. ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน	**3.56**	**0.598**	**มาก**	**4.38**	**0.347**	**มาก**	**0.230**	4
6. ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน	**3.31**	**0.594**	**ปานกลาง**	**4.41**	**0.509**	**มาก**	**0.332**	2
7. ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน	**3.78**	**0.561**	**มาก**	**4.58**	**0.403**	**มากที่สุด**	**0.211**	7
8. ด้านสวัสดิศึกษา	**3.15**	**0.797**	**ปานกลาง**	**4.59**	**0.212**	**มากที่สุด**	**0.457**	1
รวม	**3.56**	**0.222**	**มาก**	**4.51**	**0.091**	**มากที่สุด**	**0.266**	

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ พบว่าในภาพรวมค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.56) ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51) ความต้องการจำเป็น โดยรวมอยู่ระหว่าง 0.200 – 0.457 ความต้องการจำเป็นมีค่า $PNI_{modified}$ มาก 3 ลำดับแรก มีดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ด้านสวัสดิศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.457) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน ($PNI_{modified}$ = 0.332) และลำดับที่ 3 คือ ด้านปัญหาทางสังคม ($PNI_{modified}$ = 0.276)

2. การหาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังนี้

2.1 ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี คือ ปฏิบัติงานตามกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม

2.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย จัดครูคอยควบคุม ดูแลให้อยู่ในระเบียบวินัย และให้ความรู้นักเรียนในการร่วมกิจกรรมอย่างปลอดภัยทุกครั้ง จัดระบบดูแลความปลอดภัยอย่างใกล้ชิด โดยครูในสถานศึกษาต้องคอยสอดส่องดูแลในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษาหากเกิดเหตุใดๆ ขึ้น จะได้แก้ไขสถานการณ์ได้ทันท่วงที ตรวจสอบเครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์ต่างๆ ก่อนใช้ทุกครั้ง

2.3. ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย สถานศึกษากำหนดมาตรการความปลอดภัยในเรื่องของการเกิดอุบัติภัย พร้อมจัดทำแผนเผชิญเหตุของการเกิดอุบัติภัย มีการซักซ้อมแผนเผชิญเหตุให้กับนักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียน ประสานงานสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอกในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติภัยได้ทันทวงที มีการเฝ้าระวัง ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ การเปลี่ยนแปลงของโลก สถานการณ์ และการประกาศเตือนภัยต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันและเตรียมตัววางแผนรับภัยธรรมชาติพร้อมหาแนวทางแก้ไข จัดทำคู่มือเพื่อให้นักเรียน ครูบุคลากรเตรียมพร้อมเผชิญภัยพิบัติที่มีหลากหลายรูปแบบที่อาจเกิดขึ้น

2.4 ด้านปัญหาทางสังคม การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักเรียน ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในปัญหาสังคมที่มุ่งจะทำการป้องกัน และจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพราะโลกมีการการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่เสมอ

2.5 ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน จัดทำและส่งเสริมกระบวนการตรวจสอบในการตรวจสอบการก่อสร้างโรงเรียน อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนที่สร้างทุกแห่งเป็นโรงเรียนปลอดภัย ทำการตรวจสอบการก่อสร้างโรงเรียนตามมาตรฐานระดับประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาเพื่อทุกคน (universal education) จัดทำและส่งเสริมแนวทางที่ใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดลำดับความสำคัญของอาคารและสิ่งก่อสร้างในโรงเรียน สำหรับการประเมินความเสี่ยง และจัดทำตารางเวลาสำหรับซ่อมแซมและสร้างทดแทน มีการบำรุงรักษาดูแลอาคารอย่างสม่ำเสมอ มีการสอบตรวจสอบโครงสร้างและส่วนประกอบอาคารให้อยู่สภาพที่ใช้การได้ดี จัดทำป้ายข้อควรระวังด้านความปลอดภัยในจุดอันตราย

2.6 ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน จัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกอาคาร จัดทำคู่มือสิ่งแวดล้อมปลอดภัยในโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย จัดบรรยากาศของโรงเรียนเป็นสภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนมีบรรยากาศที่ดี จะทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเกิดความรู้สึกพอใจภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ

2.7 ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย จัดระบบดูแลความปลอดภัยอย่างใกล้ชิด ให้ความรู้นักเรียนในการร่วมกิจกรรมอย่างปลอดภัยทุกครั้ง จัดครูคอยควบคุม ดูแลให้อยู่ในระเบียบวินัย ตรวจดูความเหมาะสมของสถานที่ที่ปลอดภัย ประสานงานเจ้าหน้าที่ด้านการรักษาความปลอดภัยท้องถนน จัดเตรียมหน่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้น จัดบริการในด้านต่างๆ ให้กับผู้เรียนตามบริบทของโรงเรียนนั้นๆ ให้เกิดความปลอดภัยกับนักเรียน

2.8 ด้านสวัสดิศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในด้านสวัสดิศึกษาหรือความปลอดภัยในโรงเรียน จัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านความปลอดภัยให้กับนักเรียน สอดแทรกองค์ความรู้ด้านความปลอดภัยในแต่ละรายวิชา จัดอบรม ให้ความรู้นักเรียนในด้านความปลอดภัย จัดนิทรรศการ กิจกรรม ผลงาน การแสดง บอร์ด และป้ายนิเทศ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย

3. การประเมินแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

รายการ	มาตรฐาน		แปลผล
	$\overline{X}$	S.D.	
1. ด้านความเหมาะสม	4.99	0.01	มากที่สุด
2. ด้านความเป็นไปได้	5.00	0	มากที่สุด
3. ด้านความเป็นประโยชน์	5.00	0	มากที่สุด
โดยรวม	**4.99**	**0**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.99, S.D. = 0) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเป็นไปได้ ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความเป็นประโยชน์ ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ภาพรวมมีความต้องการจำเป็นทุกด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อดิศร ดีปานธรรม (2561: 65-77) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการช่วยเหลือเด็กนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการได้มีการดำเนินงานในเรื่องของ

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาโดยตลอด โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการให้ความรู้และประสบการณ์ในการสร้างความปลอดภัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเด็นนี้ยังไม่เป็นที่น่าสนใจ และไม่ใช้เป้าหมายโดยตรงของการจัดการศึกษา และโรงเรียนขาดการวิเคราะห์ หรือ (SWOT Analysis) จึงค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคได้ไม่ชัดเจน เมื่อขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ส่งผลให้การจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินงานไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนในปัจจุบัน

2. ผลของการศึกษาแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางพัฒนาไว้ว่า การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียนเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ โดยต้องจัดให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเพื่อคุ้มครองดูแลเด็กนักเรียน และสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กนักเรียน

ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษาให้บรรลุผลหรือประสบผลได้อย่างยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงหลักความปลอดภัย ซึ่งต้องเกิดมาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับบุคคล (ผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาทั้งหมด) องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา

ด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านการป้องกันและแก้ไขอุบัติภัย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การป้องกันและบรรเทาอุบัติภัยภัย มีการจัดทำคู่มือเพื่อให้นักเรียน ครูบุคลากรเตรียมพร้อมเผชิญภัยพิบัติที่มีหลากหลายรูปแบบที่อาจเกิดขึ้น เพื่อลดความสูญเสียให้น้อยลง โดยเป็นแนวทางการปฏิบัติตัวของนักเรียน ครูบุคลากร ตลอดจนสังคมส่วนรวมอย่างเป็นระบบ ทุกขั้นตอนครอบคลุมภัยพิบัติ

หลากหลายรูปแบบที่อาจเกิดขึ้น ทั้งภัยพิบัติตามธรรมชาติ ภัยพิบัติเทคโนโลยี และภัยพิบัติซับซ้อน เพื่อให้นักเรียน ครูบุคลากร หรือสังคมมีความปลอดภัย

ด้านปัญหาทางสังคม แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านปัญหาทางสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน พร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือ ป้องกัน และเฝ้าระวังพฤติกรรมของบุตรหลานโดยใช้กิจกรรมที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งจะต้องมีการดูแลติดตามอย่างใกล้ชิดและประเมินผลในเชิงประจักษ์ เช่น ผลงานที่สามารถจับต้องได้และควรจัดทำข้อมูลในเชิงสถิติ เชิงแผนภูมิ หรือ เนื้อหาสรุป พร้อมกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า อาคารสถานที่ มีความสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งในปัจจุบันมักพบปัญหาในการบริหารอาคารสถานที่ ควรมีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้และสถานที่ให้เพียงพอ ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดพื้นที่ในห้องเรียนสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ตลอดเวลา ทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียน และรวมไปถึงหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง

ด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยภายในโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า สิ่งแวดล้อมปลอดภัย เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กๆ นักเรียน ยิ่งเด็กเล็กมากย่อมต้องได้รับการดูแลใกล้ชิดเป็นพิเศษ ส่วนเด็กในวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยที่มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย ทั้งการศึกษาหาความรู้ความชำนาญ ฝึกทักษะ หาประสบการณ์ชีวิต ชอบการออกกำลังกาย การเล่นอย่างใช้พละกำลัง หรือชอบเล่นโลดโผน เหล่านี้ย่อมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หรือได้รับอันตรายจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และด้วยความประมาท ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย ทั้งภายในและภายนอกอาคาร รวมถึงสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัย นำมาซึ่งความปลอดภัยในชีวิตและสามารถป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ทำให้เด็กได้เรียนรู้ เต็มกำลังความสามารถ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมที่จะเติบโต เป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป

ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การดำเนินการเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยง อันตรายที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนขณะมาโรงเรียน อยู่ในโรงเรียนและกลับจากโรงเรียนไปสู่บ้าน ซึ่งเป็นการดูแลเกี่ยวกับบริการรถโรงเรียน โดยรถโรงเรียนมีสภาพที่ปลอดภัย สะอาด มีอุปกรณ์ประจำรถครบครัน มีครูหรือพี่เลี้ยงประจำรถ เป็นต้น ส่งเสริมความปลอดภัยภายในโรงเรียน โดยจัดนิทรรศการ เกี่ยวกับความปลอดภัย มีการตรวจและสอดส่องไม่ให้เด็กนำวัตถุที่เป็นอันตรายมาโรงเรียน มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ครูดูแลนักเรียนขณะเล่นทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการตรวจสอบความ ปลอดภัยของพื้นสนามและเครื่องเล่นสนาม สำหรับการป้องกันอัคคีภัยและฝึกหนีไฟนั้น มีการฝึกหนีไฟอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความเคยชินและไม่ตื่นเต้นตกใจ และการบริการเครื่องอำนวยความสะดวก ได้แก่ บริการน้ำดื่มน้ำใช้ เป็นน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อนักเรียน

ด้านสวัสดิศึกษา แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในด้านสวัสดิศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ผู้ให้ข้อมูล ได้เสนอแนวทางไว้ว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมหรือการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรูปและมีประสบการณ์ที่สามารถเข้าใจถึงอันตรายต่าง ๆ และความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นการป้องกันและช่วยเหลือตนเองเมื่อเกิดอุบัติภัยในเรื่องของความปลอดภัยในโรงเรียน ความปลอดภัยในการสัญจร และความปลอดภัยในบ้าน และจัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการสร้างความปลอดภัยทั้งในบ้าน โรงเรียน การจราจร การประกอยอาชีพ รวมทั้งข้อปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ในมุมมองผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลการประเมินแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ กนกลักษณ์ อรรคมุต (2564: 150 -154) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า ระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน

ได้แก่ ด้านการบริหารอาคารสถานที่ในสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา ด้านการบริหารการศึกษาด้านการลดความเสี่ยงในสถานศึกษา ด้านการบริหารระบบป้องกันและระงับอัคคีภัยในสถานศึกษา และด้านการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์โรคระบาด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556*). แนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางพัฒนา "โรงเรียนคุณภาพ" ตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ*. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2566, จาก https://moe360.blog/2022/08/26/guidelines-developing-quality-schools/.

กฤษฎา ศรีสุชาติ. (2559). *การพัฒนาตัวบ่งชี้และคู่มือโรงเรียนปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชฎาพรสุข สิริวรรณ. (2551). *คู่มือโรงเรียนปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: โครงการเด็กไทยปลอดภัย ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก.

ทิวัตถ์ ศรีดำรง. (2556). การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ : การศึกษาทฤษฎีฐานราก. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

นาวิน แกละสมุทร. (2562). *การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปัญจภา สมันจิตร. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศของสำนักงานในมหาวิทยาลัยรัฐ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มนตรี อินตา. (2562). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์เด็ก. (2557). *โรงเรียนคุ้มครองเด็ก ตอน ความปลอดภัยในโรงเรียนเรื่องใหญ่ที่ต้องให้ความใส่ใจ*. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2565, จาก http://www.ffc.or.th/home/.

สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม. (2552). สิ่งแวดล้อมปลอดภัยในโรงเรียน. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2565, จาก http://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=1930.

สุวณีย์ ศรีวรมย์. (2555). *สภาพและปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยด้านอุบัติเหตุของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดนครพนม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิชญา สังกะคำ. (2564). *แนวทางการพัฒนาการบริหารวิชาการสู่การเป็นโรงเรียนคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Aroian & Norris. (2001). *Confirmatory factor analysis. In B.H. Munro. Statistical methods forhealthcare research.* 4th ed. Philadelphia: Lippincott William & Wilkins.

Anna, D. V. (2012). *Safety management in Catalonia's schools. Spain: Department of Applied Education,* Universitat Autónoma de Barcelona, Bellaterra (Cerdanyola delVallès).

Barhan, A. (2002). *Okullarında Orenci Guvenliinin Salanması.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara universitesi Sosyal Bilimler.

Center for the study and prevention of violence. (2000). What is a safe school?. Colorado: Institute of Behavioral Science, University of Colorado at Boulder.

Daisuka, F. (2011). The challenges of building a safe school environment. JMAJ, 54(3), 172-174.

Erkan, T. & Talha, B. (2009). Student safety in primary schools: A sample of Büyükçekmece county. Paris: Intemational Institute for Educational Planning's Print shop.

Fayol, H. (1916). General and Industrial Management. Washington, DC: Robert Brookings Charles Scripner's Sons.

Grisay, A. & Mahlek, L. (1991). The quality of education in developing countries: A review of some research studies and policy documents. Paris: Intemational Institute for Educational Planning's Print shop.

Gulick, Luther. (1937). Paper on the Science of Administration. New York: Institute of Public Administration.

บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพและทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

A STUDY ON THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS SUPPORTING THE PROMOTION OF ACADEMIC WORK, CAREER SKILLS, AND LIFE SKILLS OF STUDENTS IN THE ROYAL AGRICULTURAL CIVILIZATION PROJECT, CONTINUING, MAINTAINING, AND EXPANDING ACCORDING TO THE ROYAL INITIATIVE PROJECTS REGARDING SUFFICIENCY ECONOMY PRINCIPLE WITH THE "KHOK NONG NA OF KINDNESS AND HOPE" OF SOUTHERN WELFARE SCHOOL UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION BUREAU

[1]ศุภมาส ชุมภูทอง และ [2]กนกกร ศิริสุข

[1]Supamat Chumpootong and [2]Kanokkorn Sirisuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[2]kanokkorn.si@skru.ac.th

Received: May 18, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2) เพื่อศึกษาการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพและทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด 2) การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 3) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา ได้แก่ บทบาทด้านบริหารงานบุคคล (X_3) บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการการสอน (X_5) ได้ร้อยละ 35.7 (R^2 =.357) สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน

คำสำคัญ : บทบาทผู้บริหาร , การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ , ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: 1) Study the role of school administrators of the Southern Welfare School under the Office of Special Educational Bureau, 2) Study the supporting the promotion of academic work, career skills, and life skills of students in the Royal Agricultural Civilization Project, Continuing, Maintaining, and Expanding according to the Royal Initiative Projects regarding Sufficiency Economy Principle with the “Khok Nong Na of Kindness and Hope” of Southern Welfare School under the Office of Special Education Bureau, and 3) Study on the role of school administrators supporting the promotion of academic work, career skills, and life skills of students in the Royal Agricultural Civilization Project, Continuing, Maintaining, and Expanding according to the Royal Initiative Projects regarding Sufficiency Economy Principle with the “Khok Nong Na

of Kindness and Hope" of Southern Welfare School under the Office of Special Education Bureau. The results showed that: 1) The role of school administrators of the Southern Welfare School under the Office of Special Educational Bureau, in the whole aspect, was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level and the highest level. 2) The supporting the promotion of academic work, career skills, and life skills of students in the Royal Agricultural Civilization Project, Continuing, Maintaining, and Expanding according to the Royal Initiative Projects regarding Sufficiency Economy Principle with the "Khok Nong Na of Kindness and Hope" of Southern Welfare School under the Office of Special Education Bureau, in a whole aspect, was at a high level. When considering in each aspect, it was found that it was at a high level in every aspects. 3) Multiple regression analysis of the role of school administrators supporting the promotion of academic work, career skills, and life skills of students in the Royal Agricultural Civilization Project, Continuing, Maintaining, and Expanding according to the Royal Initiative Projects regarding Sufficiency Economy Principle with the "Khok Nong Na of Kindness and Hope" of Southern Welfare School under the Office of Special Education Bureau showed that factors affecting the promotion of academic work, career skills, and life skills of students in the Royal Agricultural Civilization Project, Continuing, Maintaining, and Expanding according to the Royal Initiative Projects regarding Sufficiency Economy Principle with the "Khok Nong Na of Kindness and Hope" of Southern Welfare School under the Office of Special Education Bureau were: Personnel Management Role (X_3), Promoting of teaching and learning Role (X_5) with the percentage of 35.7 (R^2 =.357). Predictive equations could be created in the form of raw scores and standard scores as follows:

Keywords: Role of school administrator , Promotion of academic work and career work , School administrator

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาทักษะความสามารถการเรียนรู้ที่สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาหรืออาชญากรรมต่าง ๆ มี

ความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความสามารถความถนัดและความสนใจ รวมถึงการวางพื้นฐานการเรียนรู้เพื่อการวางแผนชีวิตและวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และนำไปปฏิบัติได้ตลอดจนการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ มีทักษะชีวิตสามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) แต่ในขณะนี้โลกกำลังเผชิญปัญหาของการถดถอย ลดลงของทรัพยากรที่จะนำมาเป็นทุนในการพัฒนาและการสร้างสรรค์ดีทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และความไม่สมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การเพิ่มจำนวนประชากรและแนวโน้มที่จะเกิดความไม่สมดุลในการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้จากประชากรที่มีการศึกษาและฐานะดี จะมีบุตรน้อยลง ในขณะที่ประชากรที่เพิ่มขึ้นเกิดจากความ ไม่พร้อมของพ่อแม่ที่ขาดแคลนโอกาสมีจำนวนมากขึ้น เป้าหมายของการพัฒนาจึงจะเบี่ยงเบนไปในหลายประเทศ ปัจจุบันการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ประเทศของโลกจึงหันมาให้ความสนใจและดำเนินการให้กับแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ระบุความจำเป็นในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติโดยมีใจความสำคัญเกี่ยวกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs, 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งยังสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มาจัดทำเป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดนโยบาย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ได้แก่ นโยบายที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้ผู้เรียนในเขตพื้นที่เฉพาะ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มที่ด้อยโอกาส และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เช่น พื้นที่สูง ชายแดน ชายฝั่งทะเล และเกาะแก่ง ได้รับการบริการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ และเหมาะสมตรงตามความต้องการ และกำหนดตัวชี้วัดที่ 3 จำนวนผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพ ทั้งด้านทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ ที่เหมาะสมกับบริบท นโยบายที่ 2 พัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3.1 ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรทุกระดับการศึกษา ให้เอื้อต่อการพัฒนา สมรรถนะผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การจัดการศึกษาเพื่อการมี งานทำ (Career Education)และตัวชี้วัดที่ 1 ร้อยละของสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีหลักการคิดที่ถูกต้อง รักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นพลเมืองดีของชาติ และพลเมืองโลกที่ดีมีความ เป็นเลิศทางด้าน

วิชาการ มีทักษะชีวิตและทักษะอาชีพตามความต้องการ และมีทักษะในการป้องกัน ตนเองจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555)

การจัดการศึกษาตามโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง นักเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นการตอบสนองปรัชญาของการจัดการศึกษาสงเคราะห์อย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเพื่อต้องการทราบความสำเร็จ อีกทั้งเพื่อให้การดำเนินการจัดการของการจัดการศึกษาเพื่อทักษะชีวิตและอารยเกษตร โคก หนอง นา โมเดล ของนักเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษให้ประสิทธิภาพประสิทธิผล นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ สร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพและวิถีชีวิต โดยมีความรู้และคุณธรรมตามเป้าหมาย ได้แก่ 1) เป็นคนดีมีวินัย รับผิดชอบตัวเองได้ 2) พึ่งพาตัวเองได้ 3) เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสร้างประโยชน์ส่วนรวม และ 4) มีความกตัญญูกตเวที มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ต่อไปในอนาคตได้เต็มตามศักยภาพ ยังมีความสอดคล้องกับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ ด้วยการส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนอาชีพในรายวิชาเพิ่มเติมทุกระดับชั้น การเรียนอาชีพระยะสั้น และระบบ ทวิศึกษา และเน้น การปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็ง อดทน สร้างลักษณะนิสัย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และทัศนคติที่ดีในการทำงาน รู้จักคิด ลงมือปฏิบัติ รู้จักการแก้ปัญหา สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความ รับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบอาชีพสุจริต โดยเน้นอาชีพอิสระให้รู้จักคิดสร้างงานมากกว่าใส่ใจในอาชีพ รับจ้าง (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2563:23) แต่จากรายงานการประเมินโครงการพัฒนา วิชาชีพเพื่อการมีงานทำสำหรับเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2563 :114) พบว่า การจัดการเรียนการสอนอาชีพในโรงเรียนประสบปัญหาหลายประการสอดรับกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) ซึ่งจะเป็นต้นแบบตัวอย่างของความสำเร็จ ทั้งทางด้านรูปธรรมและ นามธรรม โดยน้อมนำองค์ความรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ตลอดจนคุณธรรม จากการได้ลงมือลงใจศึกษา และปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดผล ตอบสนองต่อแผนการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติตามลำดับ

ทั้งนี้โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเข้าร่วมโครงการพระราชทานอารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วยโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง จำนวน 15 แห่ง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนถือเป็นกลไกสำคัญที่จะต้องแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างจริงจังในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์บทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 ด้าน คือ 1) บทบาทด้านเป้าหมายนโยบายสถานศึกษา 2) บทบาทด้านการประเมิน 3) บทบาทด้านการบริหารงานบุคคล 4) บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และ 5) บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอน จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดสถานศึกษาในฐานะหน่วยจัดการศึกษาที่เป็นแกนนำของสถานศึกษาต้นแบบการนำร่องการทำโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วยโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ในการบริหารจัดการ การดำเนินงาน โดยอาศัยความ

ร่วมมือจาก บุคลากรทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตลอดจนผู้ปกครองและนักเรียนทุกคน บุคลากร นับว่ามีความสำคัญยิ่งในการบริหารสถานศึกษาให้ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารถือเป็นตัวจักรสำคัญเปรียบเสมือนหัวใจของสถานศึกษา มิใช่ เพียงแต่บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่จำเป็นต้องแสดงบทบาทของผู้นำที่แท้จริง ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำย่อมสามารถทำให้สิ่งที่ตนรับผิดชอบสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีดังนั้นผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีความสามารถต้องเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำควบคู่กันไป ทั้งในด้านความสำคัญของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ในการดำเนินโครงการพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทานอารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (ภาคใต้) อันจะเป็นสารสนเทศสำคัญในการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อศึกษาการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู การศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 712 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 608) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 255 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามจังหวัด แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ แบบสอบถามเรื่อง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งของจังหวัด

ตอนที่ 2 บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 3 การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Sciences: SPSS) ในการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ บทบาทด้านเป้าหมายและนโยบายสถานศึกษา บทบาทด้านการประเมิน บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอน บทบาทด้านบริหารงานบุคคล และบทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ตามลำดับ

2. การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ นักเรียนพึ่งพาตัวเองได้ นักเรียนกตัญญูกตเวที มีความรู้สึกผิดชอบชั่ว นักเรียนเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสร้างประโยชน์ส่วนรวม และนักเรียนมีวินัย รับผิดชอบตัวเอง ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอดตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอดตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา ได้แก่ บทบาทด้านบริหารงานบุคคล (X_3) บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการการสอน (X_5) ได้ร้อยละ 35.7 (R^2 =.357) สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.295 + .385\ (X_3) + .288\ (X_5)$$

$$\hat{z} = .356 + .385\ (X_3) + .263\ (X_5)$$

อภิปรายผล

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ บทบาทด้านเป้าหมายและนโยบายสถานศึกษา บทบาทด้านการประเมิน บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอน บทบาทด้านบริหารงานบุคคล และบทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งบทบาทแต่ละด้านมีหลักสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำแนะนำและปรึกษาในทุกๆ ด้านแก่ครูผู้สอน บทบาทด้านเป้าหมายและนโยบายสถานศึกษา บทบาทด้านการประเมิน บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอน บทบาทด้านบริหารงานบุคคล และบทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ดำเนินการโดยอิสระ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่นและเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาดังนั้นผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา กับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนการจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ของ สุนันธิณีย์ ม่วงเนียม (2560:126) ที่พบว่าได้สังเคราะห์บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของนักวิชาการ และได้สรุปบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 9 ด้าน ดังนี้ บทบาทด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ บทบาทด้านการกำหนดนโยบายและการวางแผน บทบาทด้านการประสานความร่วมมือ บทบาทด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร บทบาทด้านการวัดและประเมินผล บทบาทด้านการจัดสรรทรัพยากร บทบาทด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทด้านการประชาสัมพันธ์ และบทบาทด้านการสร้างแรงจูงใจ

อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ขวัญใจ โพธิ์ทองนาค (2558: 172) ซึ่งได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาแบบวัดจิตสำนึกความเป็นประชาคมอาเซียน ของผู้บริหารสถานศึกษาศิลปากร พบว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาไว้ 6 บทบาท ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการกำหนดวัตถุประสงค์นโยบายของสถานศึกษา บทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมในการบริหารต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษารู้วัตถุประสงค์ตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ บทบาทหน้าที่ในการนำการปฏิบัติงานของบุคคลในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ บทบาทหน้าที่ในการสร้างขวัญและกำลังใจและสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และบทบาทหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือร่วมสติปัญญาของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเพื่อการบริหาร บทบาทหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรและควบคุม กำกับ ติดตามบุคลากรใช้ทรัพยากร ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา และมีรูปแบบการสอนด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ นักเรียนพึ่งพาตัวเองได้ นักเรียนกตัญญูกตเวที มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี นักเรียนเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สร้างประโยชน์ส่วนรวม และนักเรียนมีวินัย รับผิดชอบตัวเอง ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษมีการจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนประจำและเป็นนักเรียนผู้ด้อยโอกาสสิ่งที่สามารถสร้างให้นักเรียนมีงานทำ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความชำนาญในสิ่งที่นักเรียนสนใจ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก้ผู้เรียน นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับณรงค์ อภัยใจ (2560: 176) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ พบว่า การบริหาร โรงเรียน ผู้บริหาร คณะครูคณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน จึงมีส่วนร่วมในการบริหาร มีความ ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่โดยมีการปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ใช้หลักสูตรหรือมาตรฐานของ การศึกษาชาติให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงบริบทชุมชน ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงานหรืออาชีพในชุมชน และ Khosravani et al. (2014) ยังพบว่า การวิเคราะห์ผลกระทบของตำราEFL (English as a Foreign Language) ของอิหร่านต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร การใช้ภาษา ทักษะชีวิตด้านสังคม/บุคคล ทักษะชีวิตด้านภาวะผู้นำ ทักษะ ชีวิตด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา เป้าหมาย การศึกษาคือ การเตรียมนักเรียนให้พร้อมในอนาคต ภาษาอังกฤษและตำราเรียนสามารถใช้เป็น เครื่องมือในการปรับปรุงทักษะชีวิตและช่วยส่งเสริมชีวิตของผู้เรียน การกำหนดนโยบายการศึกษา และเพื่อการพัฒนาหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงและมีค่าความเชื่อมั่น 0.77 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หนังสือเรียน EFL ของอิหร่าน สามารถปรับปรุงทักษะชีวิตด้านการ

สื่อสาร การใช้ภาษา และทักษะชีวิตด้านสังคม/บุคคลได้ แต่ไม่สามารถปรับปรุงทักษะชีวิตด้านภาวะ ผู้นำ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการตัดสินใจ การแก้ปัญหาได้ อย่างมีนัยสำคัญ และการ สร้างตำรา เรียนที่ดีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้ ต้องมีการพัฒนาการ สอนและการ ฝึกอบรมครูที่ต้องได้รับการแก้ไขควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมทักษะชีวิต และอาชีพของ นักเรียนในศตวรรษที่ 21 จากผลการวิจัย การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียน ในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงาน วิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ บทบาทด้านบริหารงานบุคคล และบทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอน ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า บทบาทด้านบริหารงานบุคคล บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอน มีความสัมประสิทธิ์อิทธิผลที่ส่งผล ต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการบริหารส่วนใหญ่จะตอบสนองต่อนักเรียนได้ออย่างชัดเจนและครอบคลุมที่สุด ในการบริหารส่งผลให้การบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

1. บทบาทด้านบริหารงานบุคคล ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของ นักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจ พอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งในด้านการบริหารงานบุคคล มี ความสำคัญที่สุดสำหรับการดำเนินกิจกรรม ต่างๆของนักเรียนจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของ นักเรียนครูจะค่อยประสานช่วยงาน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน บทบาทการ บริหารงานบุคคลมีหรือ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมาย และผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบการจัดโปรแกรม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน ส่งเสริมการทำวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนในการบริหารต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษารู้วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สอดคล้องตามแนวคิดของ วิจิตร ศรีสะอ้าน (2554: 16) เกี่ยวกับปรัชญาและการพัฒนาการบริหาร หลักและระบบการบริหารสถานศึกษา ที่ ได้กล่าวว่า บทบาทความรับผิดชอบของผู้บริหาร การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและปรับปรุงงานวิชาการไว้ว่า ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุเป้าหมาย และผู้บริหารจะต้อง

รับผิดชอบการจัดโปรแกรมเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน นอกจากนี้ สัมมา รธนิธย์ (2556: 55) ในเรื่องหลักทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารการศึกษา ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า บทบาทในด้านการจัดการเรียนการสอนมีการวางแผน ผู้บริหารควรออกแบบโครงสร้างการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน ส่งเสริมการทำวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของสังคม

2. บทบาทด้านส่งเสริมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งในด้านส่งเสริมการเรียนการสอนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของนักเรียน มีการวางแผนและออกแบบการเรียนรู้ของนักเรียน หาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้การสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อไปพัฒนาและต่อยอดการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อจบการศึกษาไปแล้วจะได้มีงานทำเพิ่มพูนทักษะชีวิตของนักเรียน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนมุ่งไปสู่คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ พึงประสงค์ การนิเทศการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และทำความเข้าใจใน หลักการกระบวนการ เพื่อใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดไว้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับหน่วยงาน ตลอดจนมีการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง สอดคล้องกับ สัมมา รธนิธย์ (2556: 55) กล่าวว่า บทบาทในด้านการจัดการเรียนการสอนมีการวางแผน ผู้บริหารควรออกแบบโครงสร้างการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน ส่งเสริมการทำวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความต้องการ ของสังคม นอกจากนี้ Davis and Thomas (1989) ได้กำหนดองค์ประกอบของบทบาทความเป็นผู้บริหารสถานศึกษา กระตุ้นให้ครูเกิดความตระหนัก และเห็นด้วยในการพัฒนาโรงเรียน และมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น มีบทบาทสำคัญในการใช้กลยุทธ์เพื่อปรับปรุงงานโรงเรียน สร้างสิ่งจูงใจให้ครูและใช้ระบบการให้รางวัลในการสนับสนุนงานด้านวิชาการ กำกับ ติดตามดูแลความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ใช้ทรัพยากรบุคคลและวัสดุอย่างสร้างสรรค์ สร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย ติดตามการปฏิบัติการสอนของครู สังเกตการสอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ การบริหารการเรียนการสอน วิชาการด้านการนิเทศการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษามากที่สุด

3. บทบาทด้านเป้าหมายและนโยบายสถานศึกษาไม่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสังกัดและมอบหมายงานของบุคลากรให้มี ผู้รับผิดชอบชัดเจนตรงตามความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความถนัดและความสนใจ กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ระดับสถานศึกษาโดยนำข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จัดทำไว้รวมทั้งข้อเสนอแนะ มีส่วนเกี่ยวของกับบุคลากรทั้งหมด ดังนั้น บทบาทด้านเป้าหมาย นโยบายสถานศึกษา ไม่ได้ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง และบทบาทด้านการประเมินนั้นบทบาทความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษา

4. บทบาทด้านการประเมิน ไม่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บทบาทด้านการประเมินหรือการประเมินผล เป็นตำแหน่งผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการประเมินผลการทำงานและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อปรับปรุงปฏิบัติงานของสถานศึกษา และยัง จึงไม่สามารถส่งผลต่อตรวจสอบ กำกับ ติดตามการจัดทำแผน และการประเมินคุณภาพของแผน การพัฒนาการศึกษา กระบวนการจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลงานการทำงานและปฏิบัติงานของสถานศึกษา และคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบและมีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีจึงไม่สามารถส่งผลต่อผู้เรียนในการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง

5. บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ไม่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เป็นบทบาทของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้น ส่งเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการทำงาน ให้การบริหารงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารประสบผลสำเร็จ บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้ เป็นผู้สร้างขวัญ และกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันในสถานศึกษา มีการสร้างสิ่งจูงใจให้ครู และใช้ระบบการให้รางวัลในการสนับสนุนงานด้านวิชาการ และการเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของครูและนักเรียน บทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ในการวิจัยนี้ก็ไม่ได้เป็นผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังของนักเรียนเช่นกัน เพราะค่อนข้างเป็นไปได้ว่า กระตุ้น ส่งเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้การบริหารงานในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารประสบผลสำเร็จ ซึ่งบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการศึกษานั้น ไม่ได้เป็นหน้าที่

โดยตรงสู่ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเพียงกำหนด ระบบต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการให้กำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมใน การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันในสถานศึกษา มีการสร้างสิ่งจูงใจให้ครู ดังนั้นบทบาทด้านการสร้างขวัญและกำลังใจในการ ซึ่งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ทุกแห่ง รับเด็กด้อยโอกาสซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป เนื่องจากเป็นผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมหรือปัญหาอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้ ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการศึกษา จึงสามารถนำไปใช้ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกแห่งอย่างเท่าเทียมกันพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียน ในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีองค์ความรู้ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาควรให้ความสำคัญ กับการประสานงานและสร้างความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและ ชุมชน รวมทั้งนักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และหน่วยงานอื่น ๆ ในการร่วมกันในการหาแนวทาง ร่วมกันเพื่อการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน และเจคติที่นักเรียนมีต่ออนาคต รวมทั้งแนวโน้มการประกอบอาชีพเพื่อนำไปกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ ที่บูรณาการทักษะการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิตของนักเรียนร่วมกับหลักสูตรสถานศึกษา

3. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา และเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอน ให้ความใกล้ชิดเป็นกันเอง รับฟังข้อคิดเห็น ไว้วางใจให้ปฏิบัติงาน คอยแนะนำช่วยเหลือในการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีโอกาสก้าวหน้า ยกย่อง เชิดชูเกียรติให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งอย่างยุติธรรม

4. ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมงานวิชาการ วิชาชีพ และ

ทักษะชีวิตของนักเรียนในโครงการพระราชทาน อารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

ขวัญใจ โพธิ์ทองนาค. (2558). *การพัฒนาแบบวัดจิตสำนึกความเป็นประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณรงค์ อภัยใจ. (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2554). *“คุณธรรม 8 ประการ”. สยามรัฐ*. มีนาคม 2550.

สัมมา รธนิธย์. (2556). *หลักทฤษฎี และปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :พิมพ์ดี.

สุนันธิณีย์ ม่วงเนียม. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนจัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *การเสริมสร้าง “ทักษะชีวิต” ตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน ระดับประถมศึกษา–มัธยมศึกษา* (Online). http://www.songtham.ac.th/wicha-nuch/การพัฒนาทักษะชีวิต๓%20(จุดเน้น].PDF, 4 กุมภาพันธ์ 2567.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ:สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

Davis, G.A. and Thomas, M.A. (1989). *Effective Schools and Effective Teachers.* Boston: Allyn and Bacon.

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

THE IMPROVEMENT OF CREATIVE THINKING FOR MATTAYOM 6 STUDENTS BY USING PHENOMENON BASED LEARNING WITH ANIMATIONS.

[1]นิธิป นรินทร์, [2]กาญจนา วิชญาปกรณ์ และ [3]กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์

[1]Nithip Narin, [2]Kanchana Witchayapakorn and Krittayakan Topithak

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]nithip.narin@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 31 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเลือกเสรี รายวิชาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดย

[1] นิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[3] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน 2) แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Dependent Samples และค่าประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันมีประสิทธิภาพ 80.65/80.32 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71, **S.D.** = 0.11)

คำสำคัญ : ความคิดสร้างสรรค์, ปรากฏการณ์เป็นฐาน, แอนิเมชัน

Abstract

This research study aimed at: 1) developing creative thinking skill on model-learning management through Phenomenon based learning together with animations according to 80/80 efficiency index; 2) comparing Mathayom 6 student's creative thinking skill before and after creative thinking lesson based on model-learning management through Phenomenon based learning together with animations 3) Studying Mathayom 6 student's satisfaction towards to use model-learning management through Phenomenon based learning together with animations. The participants of the study were 31 students who were selected by the purposive sampling method. The research instruments were creative thinking lesson plan based on model-learning management through Phenomenon based learning together with animations, a creative thinking test, a questionnaire of student's satisfaction towards teaching method. The statistics used for analyzing the data were the average ($\overline{X}$), the standard derivation (S.D.), and the effectiveness (E1/E2) The results of the study showed as follow: 1) the effectiveness of the model-learning management (E1/E2) was found at the effectiveness standard of 80.65/80.32 2) the scores of students after the instruction were higher compared to the scores before the lesson which was at .05 level of statistical significance. 3) The student's satisfaction towards to use model-learning management by Phenomenon based learning together with animations was at the highest ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.11)

Keywords: Creative Thinking Skill, Phenomenon Based Learning, Animation

บทนำ

ในปัจจุบันนี้การเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศและโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงสถานการณ์ด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมายในเชิงพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ได้รับการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของประเทศเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และยุทธศาสตร์ชาติ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (2564, หน้า 305) ได้เสนอการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า ผู้สอนต้องปรับการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน (Competency-based Learning) เป็นสำคัญ อาทิ การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคม การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและการสร้างนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในสังคม นอกจากนี้วารสาร World Economic Forum (2015, หน้า 2-3) ได้กล่าวถึง การศึกษารูปแบบใหม่เพื่อการดูแลสังคม ชุมชน และความฉลาดทางอารมณ์ด้วยเทคโนโลยีใน มีใจความว่า หนึ่งในทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นอันดับต้น ๆ ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ พรสวรรค์ วงค์ตาธรรม (2558, หน้า 115-116) กล่าวว่า ทักษะที่สำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่สังคมแห่งการทำงานในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพราะเป็นหนึ่งในห้าทักษะสำคัญที่ลูกจ้างหรือพนักงานจำเป็นต้องใช้สำหรับทำงาน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทักษะความคิดสร้างสรรค์สร้างจะมีความสำคัญยิ่งต่อการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน แต่การพัฒนาทักษะดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่จะพัฒนาได้โดยง่าย ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 100-101) กล่าวถึงอุปสรรคทางความคิดไว้ว่า อุปสรรคทางความคิดของมนุษย์ประกอบไปด้วย อคติ ความเร่งรัด ความบกพร่องของสุขภาพทางกายและจิตใจ ความเหนื่อยล้า และความซ้ำซากจำเจ สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ตลอดจนการขาดความรู้ นอกจากนี้ผลการวิจัยของเอกฤทธิ์ แสงรัศมี และสุทธิพงศ์ หกสุวรรณ (2557, หน้า 93-101) ยังแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนบนเว็บไซต์มีทักษะความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย 3 ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ความคิดกับภาษา ให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 พบว่า ผู้เรียนส่วนมากไม่อาจแสดงทักษะความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมจึงพบสาเหตุว่า มาจากความเหนื่อยล้าและความซ้ำซากจำเจที่ผู้เรียนประสบนั้น ส่งผลกระทบต่อ

ทักษะความคิดสร้างสรรค์โดยตรง เนื่องจากผู้เรียนต้องตรากตรำจากการเรียนเป็นเวลานาน ทั้งจากการเรียนในห้องเรียนและการเรียนพิเศษนอกห้องเรียน เป็นเหตุให้นักเรียนส่วนมากเกิดความเหนื่อยล้า อีกทั้งยังเบื่อหน่ายต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบบรรยาย

เพื่อให้การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันจึงสอดรับกับกรอบแนวคิดเชิงมโนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพราะ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล รู้จักใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ บ่มเพาะทักษะความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกูลธรรม (2564, หน้า 255) อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน คือ การศึกษาผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในประเด็นมุมมองที่หลากหลายด้วยวิธีการตั้งคำถาม และนำไปสู่การหาคำตอบนอกห้องเรียนจากเทคโนโลยี รวมถึงการใช้สื่อแอนิเมชันยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีส่วนร่วมในการเรียนมากกว่าการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบบรรยาย ดังที่ วรรณวิภา วงศ์วิไลสกุล (2561, หน้า 307) ได้กล่าวว่า แอนิเมชันเป็นสื่อสำหรับเด็กที่ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากมีเนื้อหาเข้าใจง่าย และมีความน่าสนใจถือเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองวิธีการหนึ่ง นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ดียิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของเบญนภา พัฒนาพิภัทร (2565, หน้า 26-27) ที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้สอดรับกับกรอบแนวคิดเชิงมโนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันในรายวิชาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น และสร้างความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากประสบการณ์จริงด้วยตนเองและได้แลกเปลี่ยนความคิด ตลอดจนนำไปสู่การต่อยอดจินตนาการของผู้เรียนให้สามารถคิดนวัตกรรม เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผล โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ผู้วิจัยดำเนินกงานวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 ห้อง รวมทั้งสิ้น 278 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 31 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาเลือกเสรี รายวิชาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามผลการเรียนรู้รายวิชาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ 1. ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ 2. ผู้เรียนสามารถนำความคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ 3. ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และมีมารยาทในการแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อนวัตกรรมแอนิเมชัน จำนวน 6 แผน รวม 12 คาบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ชนิด ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3.2 แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ดังนี้

4.1 นำผลการทดสอบหลังเรียนมาหาค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ E_1/E_2

4.2 นำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้การทดสอบ t – test (Dependent Samples)

4.3 นำผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน มาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันดำเนินการด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน มีขั้นการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นศึกษาปรากฏการณ์ 3) ขั้นสร้างผลลัพธ์ และ 4) ขั้นตรวจสอบความเข้าใจ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

รายการ	ผลการประเมินระหว่างเรียน					ผลการประเมินหลังเรียน			
	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ
แผนที่ 1	31	16	10.81	0.70	67.54	20	16.06	1.93	80.32
แผนที่ 2	31	16	13.19	1.58	82.46				
แผนที่ 3	31	16	12.84	0.90	80.24				
แผนที่ 4	31	16	13.48	1.12	84.27				
แผนที่ 5	31	16	13.26	1.84	82.86				
แผนที่ 6	31	16	13.84	1.21	86.49				
E_1 / E_2 = 80.65/80.32									

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันมีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1 เท่ากับ 80.65 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E_2 เท่ากับ 80.32 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันมีประสิทธิภาพ 80.65/80.32 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

รายการ	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	6.84	1.16	27.40*	0.0000
หลังเรียน	16.06	1.93		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.84 คะแนน และ 16.06 คะแนน ตามลำดับ โดยคะแนนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

รายการประเมินแบบประเมินความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านผู้สอน	4.79	0.11	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.81	0.10	มากที่สุด
ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	4.66	0.15	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ	4.61	0.08	มากที่สุด
สรุปผลรวม	4.71	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.79, S.D. = 0.11) ด้านการจัดการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.81, S.D. = 0.10) ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.15) และด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.08)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันมีประสิทธิภาพ 80.65/80.32 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกัลยา แก้วตา และวสันต์ สรรพสุข (2561, หน้า 28) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ มีประสิทธิภาพ 88.97/82.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 เช่นเดียวกับผลการวิจัย

ของชาติ คนอยู่ตระกูล (2561, หน้า 114) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านการจัดการเรียนรู้ผสานด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง มีประสิทธิภาพ 86.19/90.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปาริชาต เตชะ, ไตรรงค์ เปลี่ยนแปลง และจารุนันท์ ขวัญแน่น (2566, หน้า 259) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาครู มีประสิทธิภาพ 80.45/83.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงเช่นเดียวกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนให้ค้นหาคำตอบด้วยมุมมองที่หลากหลาย สังเกต และตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่ที่ตนได้รับจากการศึกษาปรากฏการณ์เข้ากับชีวิตจริงได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล และประยุกต์องค์ความรู้จากสาระวิชาต่าง ๆ มาใช้แก้ปัญหาของปรากฏการณ์ โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันจึงสามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นการสอนเดียวกันทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้เพราะต้องการพัฒนาทักษะของผู้เรียนผ่านวิธีการปฏิบัติซ้ำ ซึ่งส่งผลต่อระดับพัฒนาการทักษะของผู้เรียนในระดับหนึ่ง เนื่องจากผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ตลอดจนขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 100-101) กล่าวว่า การปฏิบัติบางสิ่งซ้ำ ๆ เป็นเวลานาน ก่อให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาทักษะทางความคิดของมนุษย์

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันมีทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของหัสวรัส เพ็งสันเทียะ (2563, หน้า 73-74) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับผลการวิจัยของกชกร แฝงเมืองคุก (2564, หน้า 63-64) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในการพัฒนาทักษะความคิด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพณิดา เตชะผล (2564, หน้า 87) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการสืบเสาะหาความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะ การคิดวิเคราะห์

หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานตามองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน จึงส่งผลให้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามจุดมุ่งหมายการวิจัย

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชันมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.11) โดยผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการประเมินออกเป็น 4 ด้าน พบว่า ด้านผู้สอน ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพงษ์สิทธิ์ สิงห์อินทร์ (2563, หน้า 70-71) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.03) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของประจักษ์ น้อยเหนื่อย (2564, หน้า 30) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.95, S.D. = 0.43) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพีระ วงษ์ที (2556, หน้า 101-102) ที่ได้ผลลัพธ์ว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้สื่อการสอนดิจิทัลคอนเทนท์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.72) กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน ผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความ ขั้นศึกษาปรากฏการณ์ ขั้นสร้างผลลัพธ์ 4) ขั้นตรวจสอบความเข้าใจ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าว จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ออกแบบแผนการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ผู้เรียนคุ้นเคย และได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีภายใต้บรรยากาศในชั้นเรียนที่กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก นอกจากนี้การใช้สื่อแอนิเมชันยังสร้างแรงจูงใจในการเรียนได้ดี ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อแอนิเมชัน เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง โดยส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนให้ค้นหาคำตอบและตั้งคำถามด้วยมุมมองที่หลากหลาย เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่ที่ตนได้รับจากการศึกษาปรากฏการณ์เข้ากับชีวิตจริงได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ผู้สอนต้องพิจารณาองค์ประกอบ

การจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน ควบคู่ไปกับการใช้สื่อแอนิเมชันเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กชกร แฝงเมืองคุก. (2564). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *หลักภาษาและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

กัลยา แก้วตา และวสันต์ สรรพสุข. (2561). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 41(6), 20-33.

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (2564). *แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)*. http://nscr.nesdc.go.th/cr12/.

ชาติ คนอยู่ตระกูล. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ผสานด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกูลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน : การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 252-261.

เบญนภา พัฒนาพิภัทร (2565). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างสื่อยุคดิจิทัลร่วมกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR).* วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 42(1), 15-30.

ประจักษ์ น้อยเหนื่อย. (2564). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.* วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 6(2), 23-33.

ปาริชาต เตชะ, ไตรรงค์ เปลี่ยนแปลง และจารุนันท์ ขวัญแน่น (2566) *ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมความสามารถการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครู.* วารสารครุศาสตร์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 6(1), 251-262.

พงษ์สิทธิ์ สิงห์อินทร์. (2563). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาวะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พณิดา เตชะผล. (2564) *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการประยุกต์ใช้การสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับปรากฏการณ์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พรสวรรค์ วงค์ตาธรรม. (2558). การคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 38(2), 112-119.

พีระ วงษ์ที. (2556). *การสร้างสื่อการสอนดิจิทัลคอนเทนท์ บนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์พกพา วิชากราฟิกขั้นสูงและแอนิเมชันเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

วรรณวิภา วงศ์วิไลสกุล. (2561). การประยุกต์ใช้แอนิเมชันสำหรับเด็ก. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 24(2), 306-317.

หัสวรัส เพ็งสันเทียะ. (2563). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกฤทธิ์ แสงรัศมี และสุทธิพงศ์ หกสุวรรณ. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ด้วยบทเรียนบนเว็บกับการเรียนปกติ เรื่อง ทัศนศิลป์และงานออกแบบในการโฆษณามัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารราชพฤกษ์*, 12(2), 93-101.

World Economic Forum. (2015). *The skills needed in the 21st century*. from https://widgets.weforum.org/nve-2015/chapter1.html.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

THE DEVELOPMENT OF BRAIN-BASED LEARNING ACTIVITIES IN CONJUNCTION WITH GAMES TO ENHANCE TO READING PRONOUNCING THAI WORDS WITH SPELLED WITH IRREGULAR CONSONANTS FOR GRADE 1 STUDENTS

[1]สุภาสินี โยธาจันทร์ และ [2]จิตราภรณ์ วงศ์คำจันทร์

[1]Suphasinee Yothachan and [2] Jitraporn Womgkamjan

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Roi Et Rajabhat University, Thailand.

[1]suphasineechuychay@gmail.com

Received: May 29, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 (2) เปรียบเทียบความสามารถการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 88.82/82.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

กำหนด 2) ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา หลังการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.85, S.D.=0.18)

คำสำคัญ : ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำ, กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน, เกม

Abstract

Subject research The development of brain - based learning activites in conjunction with game to enhance to reading pronouncing thai word with spelled with irregular consonant for grade 1 students. purpose is to (1) develop brain-based learning activities with games. For Grade 1 students to be effective according to the criteria 75/75 (2) compare the ability to read and pronounce words with spelling errors that do not match the standards of Grade 1 students before and after organizing brain - based learning activities with games. (3) study the satisfaction of Grade 1 students with brain-based learning activities combined with games. The research findings were as follows: 1) The efficiency of brain - based learning activities combined with games for Grade 1 students, the efficiency (E1/E2) is equal to 88.82/82.46, which is higher than the specified criteria, 2) Ability to read and pronounce words whose spelling does not correspond to the section. After organizing brain-based learning activities with games, it was higher than before organizing learning activities. Statistically significant at the level .05 3) Students are satisfied with brain-based learning activities combined with games. Overall it is at the highest level ($\overline{X}$=4.85, S.D.=0.18)

Keywords: readind, brain - based learning, games

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560: 1) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิต และการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้ และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs 3Rs ประกอบด้วยอ่านออก (Reading) เขียนได้ (WRiting) คิดเลขเป็น (ARithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา(Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ(Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม(Compassion) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560: 15 - 16)

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระการงาน และดำรงชีวิตร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสาน ให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 37) จากข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ภาษาไทยมีบทบาท

สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้นภาษาไทยถือเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด เพื่อใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน Brain - based Learning เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้มีการดึงศักยภาพของสมอง ให้สมองได้ทำหน้าที่การเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ เรียนรู้และรับไว้ในความทรงจำระยะยาว การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาแก้ไขปัญหาในด้านการอ่านออกเสียง เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ต้องใช้ทุกส่วนทั้งการคิด ความรู้สึกและการลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน ทำให้ผู้เรียนสนใจ กระตือรือร้น เข้าใจ เรียนรู้และรับไว้ในความทรงจำระยะยาว ทั้งยังสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ดังที่พรพิไล เลิศวิชา. (2558: 68 - 78) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน Brain - based Learning นี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นอุ่นเครื่อง (Warm - up) ขั้นนำเสนอความรู้ (Present) ขั้นลงมือเรียนรู้ - ฝึกทำฝึกฝน (Learn - practice) ขั้นสรุปความรู้ (Summary) การประยุกต์ใช้ความรู้ (Apply) ซึ่งสอดคล้องกับ สริตา ลีปรีชา. (2564: 51) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงตัวสะกดไม่ตรงมาตรา แม่ กด โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถการอ่านออกเสียงตัวสะกดไม่ตรงมาตรา แม่ กด โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และจิฑาภรณ์ จูมาศ. (2563: 56) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับการบริหารจัดการของสมอง ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.67 คะแนน และ 32.22 คะแนนตามลำดับ และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 32.22 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 92.06 โดยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกมเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการสอนเป็นกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนานได้รับความรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน ดังที่วรดนู จีระเดชากุล. (2551: 141) กล่าวถึงความหมายของเกมว่า เกมคือกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินที่ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้โดยไม่จำกัดเพศ และวัยกิจกรรมเกมไม่มีกฎระเบียบหรือกติกามาก ไม่ซับซ้อน แต่เข้าใจง่าย ให้ความสุขความพอใจและสามารถที่จะนำไปประยุกต์ดัดแปลงให้เป็นกิจกรรมเสริมทักษะ และพัฒนาการเข้าสู่กิจกรรมเป้าหมายอย่างอื่นได้ ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาในด้านการอ่านออกเสียง เนื่องจากเกมที่เป็นกิจกรรมที่สนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมการเรียนรู้ กระตือรือร้น กล้าแสดงออก และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยกาญจนา โพธิลักษณ์. (2554: 63 - 64) ที่ศึกษาเรื่องการใช้เกมเสริมทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการใช้เกมเสริมทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง ใช้กับกลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จำนวน 23 คน ที่กำลังศึกษาวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ได้ค่า E1/E2 เท่ากับ 86.74/ 88.26 ได้ค่า E1/E2 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (สูงกว่า 80/80) แสดงว่านวัตกรรมการใช้เกมเสริมทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง มีประสิทธิภาพตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ค่าเฉลี่ยทางการเรียนของคะแนนแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกดระหว่างเรียน โดยใช้การใช้เกมสริมทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 8 แบบทสอบ มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (สูงกว่า 80) ทุกแบบทดสอบ 3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกดระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยเพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 58.12 คะแนน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 88.26 คะแนนผลต่างรวมเท่ากับ 208 คิดเป็นร้อยละ 30.14 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จำนวน 23 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

จากปัญหาการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นแนวการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมทำกิจกรรมที่หลากหลายที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง สนุกสนานเพลิดเพลิน

มีการนำเกมมาร่วมในการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าถูกท้าทาย สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่น่าเรียน ไม่น่าเบื่อ ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น กล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน ให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ในอ่านออกออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานด้านการอ่าน สามารถใช้ภาษาไทยในการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียนและเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป และเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นแบบแผนการทดลองขั้นต้น (Pre – Experimental Research) แบบ One Group Pretest – Posttest Design เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้องเรียน ทั้งหมด 104 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเมืองเกษตรวิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 35 คน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท11101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้นำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้มาใช้ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกำหนดเนื้อหาในการวิจัย คือ สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน ตัวชี้วัด ท 1.1 ป.1/1 อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง และข้อความสั้น ๆ เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 18 เรื่องช้างน้อยน่ารัก จำนวน 16 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการอ่านออกเสียงคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ซึ่งได้แก่ มาตรา แม่ กก มาตรา แม่ กบ มาตรา แม่ กน และมาตรา แม่ กด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ชนิด ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง

3.2 แบบวัดความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา จำนวน 1 ฉบับ โดยมีลักษณะเป็นแบบวัดแบบถูก - ผิด จำนวน 24 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบวัดความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา จำนวน 20 คำ

ตอนที่ 2 แบบวัดความสามารถด้านการอ่านออกเสียงประโยคสั้น ๆ จำนวน 4 ประโยค

3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) และใช้สูตร t - test dependent

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

คะแนน	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	35	160	142.11	10.16	88.82
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	35	36	29.69	5.73	82.46
ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม (E1/E2) = 88.82/82.46					

จากตาราง 1 พบว่า ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการทำใบงาน และคะแนนทดสอบการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 142.11(คะแนนเต็ม 160 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 88.82 และเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมแล้ว ผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.69 (คะแนนเต็ม 36 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 82.46 ดังนั้นประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 88.82/82.46 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

2. เปรียบเทียบความสามารถการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

คะแนน	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	df	Sig
ก่อนเรียน	35	36	18.49	5.11	18.14	34	.000
หลังเรียน	35	36	29.69	5.73			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่าความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา หลังการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.69 (เต็ม 36 คะแนน), S.D.= 5.72 สูงกว่าก่อนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.49 (เต็ม 36 คะแนน), S.D. = 5.11 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม พบว่านักเรียนมีความพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุด คือ นักเรียนสามารถการอ่านออกเสียงคำได้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 รองลงมาคือ นักเรียนได้รับความรู้ใหม่ ๆ จากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17 และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม มีสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจบทเรียนมากขึ้น และนักเรียนได้ทำงานกลุ่มและจับคู่ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 88.82/82.46 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด หมายความว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยจากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน คือ การทำใบงาน และคะแนนทดสอบการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา คิดเป็นร้อยละ 88.82 และคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 82.46 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ

การวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมส่งเสริมต่อการทำกิจกรรมภายในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่ใช้โครงสร้างและหน้าที่ของสมองเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้สมองได้ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ที่สุด มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน ปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนความสามารถ และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพศักยภาพ สอดคล้องกับวิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550: 112 - 113) การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือ ปฏิบัติจริง รู้จักฝึกฝนศึกษาองค์ความรู้หรือผลงานโดยการร่วมคิดร่วมทำและยังมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนความสามารถหรือทักษะ และการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีขั้นตอนแบบแผนชัดเจน ประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Warm - up) 2) ขั้นเสนอความรู้ (Learning Stage) 3) ขั้นฝึกปฏิบัติ (Learn - practice) 4) ขั้นสรุปความรู้ (Summary) 5) ขั้นประยุกต์ความรู้ (Apply) ซึ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับการฝึกฝนและฝึกปฏิบัติ เมื่อนำบูรณาการกับเกมในขั้นตอนที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ (Learn - practice) เมื่อนำเกมเข้ามาร่วมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเกมเป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยฝึกทักษะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ฝึกฝน และการคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์ (2553: 141) ที่ได้ให้ความหมายของเกมว่าเกมเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจและความสนุกสนานให้แก่ผู้เรียน มีกฎเกณฑ์ กติกาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจและจดจำบทเรียนได้ง่ายและพัฒนาทักษะต่าง ๆ รวดเร็ว อีกทั้งส่งให้ผู้เรียนได้รู้จักทำงานร่วมกัน มีกระบวนการในการทำงานและอยู่ร่วมกัน จึงทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ เกิดความสนุกเพลิดเพลิน รวมทั้งนักเรียนเกิดการเรียนรู้ ฝึกฝน และการคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการเลือกและเรียบเรียงหน่วยการเรียนรู้ การศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เอกสารต่าง ๆ วิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหา ผลการเรียนรู้ ศึกษาองค์ประกอบในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วจึงลงมือสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในสถานศึกษา ศึกษาองค์ประกอบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจึงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำมาประยุกต์กับเทคนิคการสอนที่เลือก จึงทำให้ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภริตา การะภาพ (2564: 117) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning: BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning : BBL) ร่วมกับสื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำ พบว่าพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล ด้านความตั้งใจในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการตรงต่อเวลา ด้านความสะอาดเรียบร้อย และด้านผลสำเร็จของงาน มีคุณภาพอยู่ในระดับ ดี 2) ผลการประเมินคุณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning : BBL) ร่วมกับสื่อโมชันกราฟิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำ พบว่า ด้านเนื้อหาทางภาษาไทย มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.98, S.D. = 0.12) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.94, S.D. = 0.23) และด้านการออกแบบสื่อโมชันกราฟิก มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.16) 3) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดกาเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain - Based Learning : BBL) ร่วมกับสื่อโมชันกราฟิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำ พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับสื่อโมชันกราฟิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำ พบว่า ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบสื่อโมชักราฟิก และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีคุณภาพโดยรวมระดับมาก ($\overline{X}$ = 2.61, S.D. = 0.03)

2. ความสามารถการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 29.69 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.49 อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีสวนร่วมในการทำกิจกรรม มีโอกาสฝึกฝน ปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะความสามารถของผู้เรียนได้ดี รวมถึงการเรียนรู้ด้วยบรรยากาศที่สนุกสนาน การใช้สื่อบัตรคำและการอ่านคำ นักเรียนมองเห็นเป็นภาพเชื่อมโยงความรู้ได้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้สมองทั้ง 2 ซีกทำงานร่วมกันจึงทำให้การอ่านคำเกิดการพัฒนา สอดคล้องกับพรวิไล เลิศวิชา และอัครภูมิ จารุภากร (2550: 38 - 40) กล่าวว่าในช่วงชั้นประถมศึกษาตอนต้นว่าสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวามี

การเชื่อมโยงประสานงานกันอย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการรับรู้เสียงและภาพ หากได้รับการพัฒนาเรื่องจังหวะ และดนตรีจะทำให้แขนงประสาทของเด็กจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ดังนั้นเด็กในวัยนี้จะสนใจการอ่านและฟังบทร้อยกรองที่มีคำสัมผัส หรือคล้องจองกัน นอกจากนี้ยังสนใจบัตรเพลงที่ใช้ หรือแม้กระทั่งบทร้องเล่นประกอบท่าทางต่าง ๆ เช่นเดียวกับการมีความสามารถการอ่านคำเป็นอย่างดี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจรายละเอียดตามข้อมูลจากประสบการณ์ที่ได้รับ เด็กวัยนี้จึงเป็นวัยแห่งความพร้อมที่จะเข้าสู่การเรียนรู้จากสิ่งรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สริตา ลีปรีชา (2564: 51) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงตัวสะกดไม่ตรงมาตรา แม่ กด โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถการอ่านออกเสียงตัวสะกดไม่ตรงมาตรา แม่ กด โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และยังสอดคล้องกับจิฑาภรณ์ จูมาศ (2563: 56) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับการบริหารจัดการของสมอง ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.67 คะแนน และ 32.22 คะแนน ตามลำดับ และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนการทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 32.22 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 92.06 โดยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.85, S.D. = 0.18) ทั้งนี้อาจอาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านออกเสียงคำมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ฝึกฝน และได้สัมผัสกับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ๆ นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน ไม่เครียด มีความสุขในการเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการทำงาน มีความสนใจในการทำกิจกรรม กล้าแสดงออก มีความพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเองให้ดีขึ้น มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม และทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมสามารถ

ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทับทิม ชื่นใจ (2561: 86 – 87) ศึกษาเรื่อง ผลการใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับวิธีการสอนแบบ BBL (Brain Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรังษีวิทยา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะร่วมกับวิธีการสอนแบบ BBL (Brain Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรังษีวิทยา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 84.10/83.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (E1/E2) 80/80แสดงว่า แบบฝึกทักษะร่วมกับวิธีการสอนแบบ BBL (Brain Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยคะแนนก่อนเรียนของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 38.86 (μ = 11.66, σ = 1.21) คะแนนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.89 (μ = 25.18,σ = 1.01) สำหรับคะแนนผลต่าง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.53 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับวิธีการสอนแบบ BBL (Brain Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนโดยภาพรวมผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.77, σ = 0.13) หากพิจารณาเป็นรายข้อ นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุดทุกข้อ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพรรณ เขตรสิม (2564: 66) ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง ครอบครัวของเราชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 94.85/90.88 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 2) ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐาน มีค่าเท่ากับ 79.05 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน เพิ่มขึ้นร้อยละ 79.05 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสามารถนำมาใช้สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ควรมีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลดีต่อการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรงศึกษาธิการ

_____. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กาญจนา โพธิลักษณ์. (2554). *การใช้เกมเสริมทักษะการอ่านคำที่มีตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลวัคศรีปิงเมือง*. ศษ.ม. การสอนภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จิฑาภรณ์ จูมาศ. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับการบริหารจัดการของสมอง*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทับทิม ชื่นใจ. (2561). *ผลการใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับวิธีการสอนแบบ BBL (Brain Based Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนรังษีวิทยา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พรพิไล เลิศวิชา. (2558). *คู่มือพลิกโฉมโรงเรียนตามแนวคิด BBL HOW-TO GUIDE for a BBL SCHOOL*. (พิมพ์ครั้งแรก). เชียงใหม่: บริษัทธารปัญญา

พรพิไล เลิศวิชา, และอัครภูมิ จารุภากร. (2550). *สมองเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ (สสอน.).

ภริตา การะภาพ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน(Brain-Based Learning : BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร

โรงเรียนเมืองเกษตรวิสัย. (2565). *รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2565*. ร้อยเอ็ด: โรงเรียนเมืองเกษตรวิสัย.

วิภาพรรณ เขตรสิม (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง ครอบครัวของเราชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2550). *นวัตกรรมตามแนวคิดแบบ Backward Design*. กาฬสินธุ์:ช้างทอง.

วรดนู จีระเดชากุล. (2551). *นันทนาการสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สริตา ลีปรีชา. (2564). *การพัฒนาความสามารถการอ่านออกเสียงตัวสะกดไม่ตรงมาตรา แม่ กด โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

หลักเกณฑ์การรับมรดกสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของทายาทโดยธรรม

CRITERIA FOR INHERITANCE RIGHTS TO USE LAND SOR.POR.KOR.4-01 OF LEGAL HEIRS.

[1]ศักดา ศิลปาภิสันทน์, [2]ศิวัช นุกูลกิจ และ [3]บุญเพ็ง จันทร์งาม

[1]Sakda Silapapisan [2]Siwat Nukulkij and [3]Boonpeng Junngam

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย

Shinawatra University, Thailand.

[1]sn.laws2@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การรับมรดกสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของทายาทโดยธรรม ซึ่งพิจารณาจากการรับมรดกของทายาทผู้มีสิทธิ์เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยจากเอกสาร ตัวบทกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารต่างๆทางกฎหมาย แล้วทำการวิเคราะห์สรุปผลเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้ทันสมัยต่อไป ผลการวิจัยพบว่า นับแต่พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 39 ให้บุคคลที่ได้รับสิทธิจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจะทำการแบ่งแยก หรือโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นมิได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก. ซึ่งการเป็นผู้รับมรดกในกรณีดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้เป็นทายาทโดยธรรมของบุคคลที่ได้รับสิทธิจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถรับมรดกได้ ซึ่งไม่ได้

---

[1] อาจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

[2] อาจารย์ ดร. หลักสูตรนิติศาสตตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

[3] อาจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐประศาสศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

กำหนดคุณสมบัติเอาไว้ว่าต้องเป็นเกษตรกร และ ไม่มีที่ดินประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างชัดเจน จึงเป็นการเปิดช่องว่างให้ผู้รับมรดกซึ่งมีฐานะร่ำรวย ไม่เดือดร้อนในการดำรงชีพ หรือประกอบอาชีพอื่นซึ่งไม่เดือดร้อนในเรื่องที่ดินทำกินเข้ารับมรดกที่ดินดังกล่าวได้

คำสำคัญ : หลักเกณฑ์, รับมรดก, ที่ดิน สปก.4-01

Abstract

The purpose of this research is to study Criteria for inheritance rights to use land Sor.Por.Kor.4-01 of legal heirs which is considered from the inheritance of heirs who have rights to benefit from the land Sor.Por.4-01 This research is qualitative research By researching from documents legal texts acts rules regulations announcements orders various legal documents Then analyze and summarize the results and propose amendments to the law to keep it up to date. The research results found that Since the Agricultural Land Reform Act B.E. 2518 Amendment No. 3 B.E. 2532 Section 39 has provisions for persons who received rights from agricultural land reform to divide or transfer rights in that land to others Unless it is passed down by inheritance to the legal heir or transferred to a farmer's institute or the heir in such a case the law stipulates that the legal heir of the person who received rights from agricultural land reform can receive the inheritance in this case Which does not specify the qualifications to be a farmer and clearly does not have land to practice agriculture thus opening a gap for wealthy inheritors Not in trouble in making a living or who are engaged in other occupations which do not cause problems with the land for cultivation can inherit such land.

Keywords: Criteria, inheritance, land Sor.Por.Kor.4-01.

บทนำ

ปัจจัยในการดำรงชีพที่สำคัญของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศคือการมีที่ดินทำกิน ที่ดินจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ

สังคม การเมืองและการปกครอง และเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินของเกษตรกรในปัจจุบันที่สำคัญได้แก่การกระจายการถือครองที่ดิน และการไม่ทำประโยชน์ในที่ดินถือเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรจำนวนมาก และแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม ในอดีตประเทศไทยไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือระบบกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน มูลค่าของที่ดินเกิดจากมูลค่าในการผลิตเท่านั้น ผู้ที่ทำประโยชน์ในที่ดินถือเป็นเจ้าของและใครมิได้ทำประโยชน์หรือทิ้งร้างไว้บุคคลอื่นก็สามารถนำที่ผืนนั้นไปใช้ประโยชน์ได้ ขณะเดียวกันเมื่อก่อเกิดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินปัจเจกบุคคลกลายเป็นเจ้าของที่ดินแทน เกิดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ก่อเกิดมูลค่าการแลกเปลี่ยนในที่ดินขึ้นผู้มีโอกาสเข้าถึงจะเป็นกลุ่มนายทุนและผู้มีอำนาจจึงมีการกว้านซื้อสะสมที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อการหากำไรและก่อเกิดการทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเต็มที่ (ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย, 2562 : 1)

การสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเป็นหน้าที่ที่สำคัญของรัฐ รัฐจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนได้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ด้วยการจัดระบบการถือครองที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดินของรัฐ และการใช้ที่ดินให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อเลี้ยงชีพ สร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตและครอบครัว ปัญหาจากการจัดระบบการถือครองที่ดินและการกระจายการถือครองที่ดินของรัฐเป็นปัญหาที่มีความสำคัญกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากมีเกษตรกรจำนวนมากที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ที่ดินที่ใช้ประกอบการเกษตรส่วนหนึ่งตกเป็นกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของนายทุน เกษตรกรจึงต้องตกเป็นผู้เช่าที่ดินจากนายทุน และต้องเสียค่าเช่าที่ดินในอัตราที่สูงเกินควร ในขณะที่เกษตรกรอีกส่วนหนึ่งต้องเข้าไปบุกรุกที่ดินของรัฐ และไม่มีสิทธิในที่ดินโดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ขาดความมั่นคงในชีวิต ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าว รัฐจึงกำหนดนโยบายกระจายการถือครองที่ดินให้กับเกษตรกรเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินทำการเกษตรได้อย่างแท้จริง (ชนินทร จารุจันทร์, 2548 : 2)

การปฏิรูปที่ดินจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือเกษตรกรให้มีที่ดินทำกิน จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้กำหนด มาตรการต่างๆ ในการได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ขอบเขตของการปฏิรูปที่ดิน พร้อมทั้งให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สืบเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 เป็นผลให้มีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินท้องที่ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินในแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับส่วนใหญ่จะประกาศคลุมทั้งอำเภอ โดยใช้

เขตท้องที่ของอำเภอเป็นแนวเขตปฏิรูปที่ดิน ประชาชนที่ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน โดยไม่มีเอกสารก่อตั้งสิทธิหรือเอกสารสิทธิในที่ดินมาก่อน เช่น หลักฐานแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. 1) ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 หรือหนังสือแจ้งความประสงค์จะได้สิทธิในที่ดิน (ส.ค. 2) ตามมาตรา 27 ตรี แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เป็นต้น ซึ่งตั้งอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน หรือในพื้นที่ที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการแล้ว จะไม่สามารถออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้คงมีเพียงเกษตรกรในพื้นที่ที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการแล้วเท่านั้นที่จะสามารถขอหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. 4-01) ได้ ส่วนเกษตรกรที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน แต่อยู่นอกพื้นที่ที่ ส.ป.ก. เข้าไปดำเนินการ นอกจากจะไม่สามารถออกเอกสารสิทธิในที่ดินได้แล้ว ยังไม่สามารถขอออกเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ได้ด้วย (ไชยยงค์ ชูชาติ. 2517 : 1)

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลธรรมดา (2) เป็นเกษตรกร (3) มีสัญชาติไทย (4) บรรลุนิติภาวะ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่จำเป็นต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพและมีความสามารถหรือประสบการณ์ในการประกอบอาชีพดังกล่าว (5) ไม่เป็นคนทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบจนไม่สามารถประกอบการเกษตรได้ (6) ไม่มีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเองหรือของบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อยแต่ไม่เพียงพอแก่การประกอบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ (7) ไม่เคยเป็นผู้ได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐซึ่งสิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงเพราะได้สละสิทธิหรือโอนสิทธิในที่ดินทั้งหมดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการนั้นและยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลาห้าปีก่อนวันยื่นคำขอรับการจัดที่ดินตามระเบียบนี้ เว้นแต่ในกรณีที่การสิ้นสิทธินั้นเกิดจากเหตุที่จำเป็นและสมควรหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ (8) เป็นผู้ยินยอมปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการและคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำหนด (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9)

เมื่อผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9 มาแล้ว จะทำการแบ่งแยก หรือโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นมิได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก.เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและ

เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 39) ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้รับมรดกที่ดิน ส.ป.ก.4-01 นั้น กฎหมายกำหนดให้ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม ซึ่งทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้นแต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย (6) ลุง ป้า น้า อา (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 มาตรา 1630 วรรค 2) หมายถึง การรับมรดกที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 เป็นทายาทโดยธรรมก็สามารถรับมรดกได้ ซึ่งไม่ได้บัญญัติคุณสมบัติเอาไว้ว่าจะต้องมีอาชีพเป็นเกษตรกร และ ไม่มีที่ดินที่จะประกอบอาชีพ จึงเป็นการเปิดช่องว่างให้ผู้รับมรดกซึ่งมีฐานะร่ำรวย ไม่เดือดร้อนในเรื่องที่ทำกิน หรือประกอบอาชีพอื่นเข้ารับมรดกที่ดินดังกล่าวได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับ หลักเกณฑ์การรับมรดกสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของทายาทโดยธรรม ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อและการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 และพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 39 ซึ่งพิจารณาจากการกำหนดคุณสมบัติของทายาทโดยธรรมซึ่งเป็นผู้รับมรดก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยจากเอกสาร ตัวบทกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารต่างๆทางกฎหมาย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรับมรดกสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของทายาทโดยธรรม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

ศึกษาวิจัยจากพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ.2564

อภิปรายผล

จากการวิจัยหลักเกณฑ์การรับมรดกสิทธิการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ของทายาทโดยธรรม โดยศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะได้ทำการสรุปผลการวิจัยและเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีผลบังคับใช้ให้ทันสมัยดังนี้

1. หลักเกณฑ์การถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่ผ่านมาจะต้องเป็นการยึดครองจับจองที่ดินเพื่อใช้ในการกสิกรรมและมีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มของมนุษย์จนพัฒนามาเป็นจักรวรรดิมีผู้ปกครองอ้างตนเป็นเจ้าของแผ่นดินทั้งหมด และมีการบัญญัติกฎหมายให้ที่ดินทั้งหมดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตน ต่อภายหลังราษฎรมากขึ้นจึงเกิดการรวมตัวกันต่อต้านอำนาจดังกล่าวจนทำให้เกิดหลักกรรมสิทธิ์ของเอกชนเป็นผลทำให้เกิดความต้องการที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538 : 352) หลังจากมีการก่อตั้งรัฐได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิในทรัพย์สินไว้ในกฎหมายซึ่งในระยะแรกจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันเอง เมื่อใดที่รัฐต้องการทรัพย์สินของเอกชน เอกชนก็ไม่อาจขัดขืนได้ จนในที่สุดชนชั้นกลางได้ก่อกำเนิดแนวความคิดเสรีนิยมได้เรียกร้องให้รัฐคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชน (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2535 : 41-44) เมื่อมนุษย์สามารถสร้างแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นหลักประกันต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของปัจเจกชนนั้น การยอมรับสิทธิดังกล่าวกับเป็นการปฏิเสธอำนาจรัฐที่จะเข้าย่ำยีสิทธิในทรัพย์สินของเอกชน เนื่องจากสิทธิขั้นพื้นฐานเกิดขึ้นเพื่อกันส่วนที่เรียกว่าเป็นเสรีภาพหรือแดนอิสระของปัจเจกชนให้พ้นจากการเข้ายุ่งเกี่ยวของรัฐ ซึ่งหากปล่อยให้รัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวในส่วนนี้ได้ รัฐก็จะเป็นเจ้าของชีวิตของประชาชนในที่สุด (ศุภเชษญ์ คูสุวรรณ, 2540 : 38-39)

2. ความสำคัญของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับคนทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เกษตรกร แต่ปัญหาการกระจายการถือครองที่ดิน และการไม่ทำประโยชน์ในที่ดินถือเป็นเรื่องสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม ซึ่งมูลค่าของที่ดินเกิดจากมูลค่าในการผลิตเท่านั้น ขณะเดียวกันเมื่อก่อเกิดระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินปัจเจกบุคคลกลายเป็นเจ้าของที่ดินแทนระบบกรรมสิทธิ์ร่วม ที่ดินสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ก่อเกิดมูลค่าการแลกเปลี่ยนในที่ดินขึ้นผู้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูล นายทุนและผู้มีอำนาจจึงมีการกว้านซื้อสะสมที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อการหากำไรและก่อเกิดการทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดิน (ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย, 2562 : 1) รัฐจึงจำเป็นต้องช่วยเหลือเพื่อให้ประชาชนได้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ด้วยการจัดระบบการถือครองที่ดิน การกระจายการถือครองที่ดินของรัฐ และการใช้ที่ดินให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรมให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อเลี้ยงชีพ รัฐจึงกำหนดนโยบายกระจายการถือครองที่ดินให้กับเกษตรกรเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินทำการเกษตรได้อย่าง

แท้จริง (ชนินทร จารุจันทร์, 2548 : 2) การปฏิรูปที่ดินจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือเกษตรกรให้มีที่ดินทำกิน รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้กำหนด มาตรการต่างๆ ในการได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ขอบเขตของการปฏิรูปที่ดิน พร้อมทั้งให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สืบเนื่องมาจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 (ไชยยงค์ ชูชาติ. 2517 : 1)

การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นวิธีการจัดที่ดินที่เป็นที่ยอมรับว่าสามารถแก้ปัญหาการถือครองที่ดินรายใหญ่และจัดที่ดินให้กับผู้ยากไร้ที่ดินทำกินได้ดีในระดับหนึ่ง เพราะมีกลไกในการนำที่ดินมาจากเอกชนหรือนำที่ดินของรัฐมาจัดได้และยังมีกฎหมายป้องกันมิให้เกษตรกรต้องสูญเสียที่ดิน จึงเป็นวิธีการจัดที่ดินที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นหากดูจากตัวเลขผู้ไร้ที่ดินทำกินจะเห็นได้ว่ายังมีผู้ที่ประสงค์จะมีที่ดินและยังไม่ได้รับการจัดที่ดินให้อีกเป็นจำนวนมาก การปฏิรูปที่ดินจึงยังคงมีความจำเป็นต่อนโยบายที่สำคัญของรัฐ เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถสรุปได้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรผู้เช่าที่ดิน ผู้ไร้ที่ดินทำกิน และผู้ประสงค์จะเป็นเกษตรกร ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินหรือมีที่ดินสำหรับทำการเกษตรเป็นของตนเองอย่างถาวรต่อไป 2) เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมและใช้ทรัพยากรที่ดินให้มีประสิทธิภาพด้วยการปรับปรุงปัจจัยการผลิต ให้บริการด้านสินเชื่อและการตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น 3) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร ส่งเสริมพัฒนาอาชีพนอกการเกษตรให้การศึกษา บริการสาธารณูปโภค เพื่อเพิ่มสวัสดิการและเสริมสร้างความเจริญในท้องถิ่นทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ประโยชน์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประกอบด้วย 1) รักษาที่ดินเพื่อการเกษตรให้เป็นของเกษตรกรโดยแท้จริงซึ่งได้รับการคุ้มครองสิทธิและควบคุมไม่ให้มีการเปลี่ยนสิทธิการถือครองแก่ผู้อื่น ยกเว้นตกทอด ทางมรดกแก่ทายาทที่เป็นเกษตรกรหรือโอนให้แก่ ส.ป.ก. หรือสถาบันเกษตรกร 2) เกษตรกรที่ถือครองที่ดินทำกินอยู่เดิมในที่ของรัฐจะได้รับการจัดให้ทำกินในขนาดที่เหมาะสมและได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูป ซึ่งสามารถนำไปค้ำประกันเงินกู้จาก ธ.ก.ส. ได้ 3) ที่ดินได้รับการพัฒนา มีถนนหนทางแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคและการเกษตร ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 4) กระจายระบบผูกขาดที่ดินจากผู้มีที่ดินมากเกินกฎหมายกำหนดและไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อการเกษตรด้วยตนเองมาจัดให้เกษตรกรได้มีที่ดิน

ทำกิน โดยรัฐจะโอนกรรมสิทธิ์ให้เมื่อเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกได้ชำระ ค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว เพื่อเป็นเจ้าของที่ดินตามกฎหมายและได้ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรต่อไป (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, ออนไลน์ 12 มีนาคม 2566)

4. การใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อาจแบ่งได้อีกเป็น 3 ลักษณะดังนี้ (1) การเกษตรแบบยังชีพ ไม่ต้องใช้ความรู้ความ สามารถและเงินทุนหมุนเวียนมากนัก และพื้นที่มักมีขนาดน้อย เช่นการทำไร่เลื่อนลอย (2) การเกษตรแบบค้าขาย เป็นการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียวในพื้นที่ทั้งหมดที่มีอยู่ การเกษตรแบบนี้มีแบบแผนหวังผลทางการค้า โดยผู้ประกอบการต้องมีการตัดสินใจอย่างดีและมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความรู้ความสามารถแบบครบวงจร ส่วนมากเป็นกิจการขนาดใหญ่และลงทุนมาก (3) การเกษตรผสมผสาน โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนต่างๆและปลูกพืชต่างชนิดกันบนพื้นที่เดียวกัน การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 7 ลักษณะดังต่อไปนี้ (1) ที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกบ้านพักยุ้งฉาง โรงเก็บของ ลานบ้าน คอกสัตว์ รวมทั้งบริเวณรอบบ้านที่ไม่ได้ปลูกพืชชนิดใด (2) ที่นา หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกข้าวและที่ว่างหัวนา ตลอดจนถึงจอมปลวกคันนาและคูนา (3) ที่พืชไร่ หมายถึง ที่ดินที่ใช้ปลูกพืชไร่ต่างๆ (4) ที่ปลูกไม้และไม้ยืนต้น หมายถึง ที่ดินที่ใช้ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นต่าง ๆ (5) ที่ปลูกสวนผักและไม้ดอก หมายถึง ที่ดินที่ใช้ปลูกพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ (6) ที่ป่า หมายถึง ที่ดินที่ทำการถือครองอยู่ แต่ยังไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชได้เพราะเป็นป่าละเมาะพุ่มไม้ที่ไม่ได้บุกเบิก (7) ที่อื่น ๆ ได้แก่ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ถนน ทางในไร่นา ตลอดจนที่ดินที่ไม่สามารถนำมาทำการเกษตรได้เพราะไม่เหมาะสมสากล (นฤมล เจรีรัตน์, 2526 : 84)

หลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับมอบที่ดินให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินมีหน้าที่ปฏิบัติ ดังนี้ (1) ต้องทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองเต็มความสามารถและไม่นำที่ดินนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน ไปให้บุคคลอื่นไม่ว่าจะโดยการขาย ให้เช่า หรือเข้าทำประโยชน์ หรือโดยพฤติกรรมใดๆที่แสดงให้เห็นในลักษณะนั้น (2) ยินยอมทำสัญญาเช่า หรือสัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญา จัดให้โดยมีค่าชดเชยและต้องปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว (3) ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพที่ดิน จนเป็นเหตุให้ที่ดินเสื่อมสภาพความเหมาะสมแก่การประกอบเกษตรกรรม (4) ไม่ขุดบ่อเพื่อการเกษตรกรรมเกินร้อยละห้าของเนื้อที่ที่ได้รับมอบ (5) ไม่ปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างใดๆ เว้นแต่การปลูกสร้างตามสมควรสำหรับโรงเรือนที่อยู่อาศัย ยุ้งฉาง หรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรของเกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรนั้น (6) ดูแลรักษาหมุดหลักฐานของ ส.ป.ก. และหลักเขตที่ดินในที่ดินที่ได้รับมอบมิให้เกิดชำรุด เสียหาย หรือเคลื่อนย้ายไปจากตำแหน่งเดิม (7) ไม่กระทำการใดๆ ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งก่อสร้างในโครงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การทำประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรอื่นและสภาพแวดล้อม (8) ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการและคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (9)

ปฏิบัติตามสัญญากู้ยืมที่ทำกับ ส.ป.ก. และปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่กับสถาบันการเงินหรือบุคคลที่ดำเนินงานร่วมกับ ส.ป.ก.(ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. 2535 ข้อ 7)

5) หลักเกณฑ์การจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรและการคัดเลือกเกษตรกร

(1) หลักเกณฑ์การจัดสรรที่ดินให้เกษตรกร บรรดาที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก. ได้มา ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ ตามขนาดการถือครองในที่ดินดังกล่าวต่อไปนี้ (1) จำนวนที่ดินไม่เกินห้าสิบไร่ สำหรับเกษตรกร และ บุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรมอย่างอื่นนอกจากเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตาม (2), (2) จำนวนที่ดินไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งใช้ประกอบเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด (3) จำนวนที่ดินที่คณะกรรมการเห็นสมควรสำหรับสถาบันเกษตรกร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประเภทและลักษณะการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรนั้น ๆ ในการดำเนินการดังกล่าวถ้าเป็นการจัดให้เกษตรกร และเป็นที่ดินที่คณะกรรมการกำหนดมิให้มีการโอนสิทธิในที่ดินก็ให้จัดให้เกษตรกรเช่า ในกรณีอื่นให้จัดให้เกษตรกรเช่าหรือเช่าซื้อตามที่เกษตรกรแสดงความจำนง ถ้าเป็นการจัดให้สถาบันเกษตรกรให้จัดให้สถาบันเกษตรกรเช่าบรรดาที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้มา ถ้าเป็นที่ดินของรัฐและมีเกษตรกรถือครองอยู่แล้วเกินจำนวนที่กำหนดดังกล่าว ก่อนเวลาที่คณะกรรมการกำหนด เมื่อเกษตรกรดังกล่าวยื่นคำร้องและยินยอมชำระค่าเช่า หรือค่าชดเชยที่ดินในอัตราหรือจำนวนที่เพิ่มขึ้นตามที่คณะกรรมการกำหนด สำหรับที่ดินส่วนที่เกิน ให้คณะกรรมการจัดที่ดินให้เกษตรกรเช่าหรือจัดให้ แล้วแต่กรณีตามจำนวนที่เกษตรกรถือครองได้ แต่เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ ในการกำหนดอัตราค่าเช่าหรือค่าชดเชยที่ดินดังกล่าว ต้องคำนึงถึงระยะเวลาและ วิธีการที่เกษตรกรได้ที่ดินนั้นมา ความสามารถในการทำประโยชน์ ประเภทของเกษตรกรรม และการทำประโยชน์ที่ได้ทำไว้แล้วในที่ดินนั้น ในการจัดที่ดินให้เกษตรกร ถ้าเกษตรกรได้เข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวก่อน พ.ศ. 2510 ให้เรียกเก็บเฉพาะค่าธรรมเนียมในการโอนและรังวัด และค่าปรับปรุงพัฒนาที่ดินที่ ส.ป.ก. ดำเนินการให้ตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนด เฉพาะส่วนที่ไม่เกินห้าสิบไร่ (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 31)

(2) การคัดเลือกเกษตรกรซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินฯ ให้ ส.ป.ก. ดำเนินงานเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก. ได้มาตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดังนี้ (1) ที่ดินของรัฐที่นำมาเพื่อใช้ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2)

ที่ดินที่ได้มานอกเหนือจาก (1) เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้นำที่ดินดังกล่าวมาจัดให้แก่เกษตรกรตามระเบียบนี้ หรือ ระเบียบเกี่ยวกับการจัดที่ดิน ให้สถาบันเกษตรกรตามความเหมาะสมเป็นลำดับแรก กรณีที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิจารณาแล้วเห็นสมควรให้นำที่ดินดังกล่าวไปดำเนินการตามระเบียบอื่นเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับกิจการสาธารณูปโภคและกิจการอื่น ๆ ในเขตปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อจัดให้แก่บุคคลใช้สำหรับกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 6)

บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลธรรมดา (2) เป็นเกษตรกร (3) มีสัญชาติไทย (4) บรรลุนิติภาวะ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่จำเป็นต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพและมีความสามารถหรือประสบการณ์ในการประกอบอาชีพดังกล่าว (5) ไม่เป็นคนทุพพลภาพหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบจนไม่สามารถประกอบการเกษตรได้ (6) ไม่มีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเองหรือของบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อยแต่ไม่เพียงพอแก่การประกอบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ (7) ไม่เคยเป็นผู้ได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐซึ่งสิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลง เพราะได้สละสิทธิหรือโอนสิทธิในที่ดินทั้งหมดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลาห้าปีก่อนวันยื่นคำขอรับการจัดที่ดินตามระเบียบนี้ เว้นแต่ในกรณีที่การสิ้นสิทธินั้นเกิดจากเหตุที่จำเป็นและสมควรหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ (8) เป็นผู้ยินยอมปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการและคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดกำหนด (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9)

ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 ซึ่งจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้ถือครองที่ดินตามข้อ 6 (1), (2) เป็นผู้ถือครองที่ดินตามข้อ 6 (2) ที่อยู่ในฐานะผู้เช่าที่ดินจากเจ้าของที่ดินเดิมในขณะโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินนั้นเป็นของ ส.ป.ก. (3) เป็นคู่สมรส บุตร หรือเครือญาติของบุคคลตาม (1) หรือเป็นทายาทของบุคคลดังกล่าว (4) เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกซึ่งจะมีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ขึ้นทะเบียนไว้ตามข้อ 17, (5) เป็นผู้มี

สิทธิได้รับการโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อตามหมวด 2, (6) เป็นผู้มีสิทธิได้รับการจัดที่ดินแทนที่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ตามหมวด 3 สำหรับบุคคลตาม (1) ซึ่งเป็นผู้ได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าอยู่อาศัยและประกอบการเกษตรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ผู้นั้นจะได้รับการคัดเลือกและจัดที่ดินตามระเบียบนี้ต่อเมื่อได้ทำหนังสือยินยอมสละสิทธิในหนังสืออนุญาตนั้น หนังสือยินยอมดังกล่าวต้องกำหนดเงื่อนเวลาให้เกิดผลตั้งแต่วันที่ผู้นั้นได้รับการจัดที่ดินตามระเบียบนี้เป็นต้นไป (ข้อ 10) การคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรตามระเบียบนี้เป็นอำนาจของเลขาธิการ หรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย เว้นแต่เป็นกรณีการจัดที่ดินส่วนที่เกินกว่าขนาดที่กำหนดในข้อ 13 (1) ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 11)

เมื่อผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9 มาแล้ว จะทำการแบ่งแยก หรือโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นมิได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก.เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 39) ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้รับมรดกนั้นกฎหมายกำหนดให้ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม ซึ่งทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้นแต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย (6) ลุง ป้า น้า อา (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 มาตรา 1630 วรรค 2) หมายถึง การรับมรดกที่ดิน ส.ป.ก. 4-01 เป็นทายาทโดยธรรมก็สามารถรับมรดก ซึ่งไม่ได้บัญญัติคุณสมบัติเอาไว้ว่าจะต้องมีอาชีพเป็นเกษตรกร และ ไม่มีที่ดินที่จะประกอบอาชีพ จึงเป็นการเปิดช่องว่างให้ผู้รับมรดกซึ่งมีฐานะร่ำรวย ไม่เดือดร้อนในเรื่องที่ทำกิน หรือประกอบอาชีพอื่นเข้ารับมรดกที่ดินดังกล่าวได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กำหนดให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับการคัดเลือกและจัดที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต้องไม่มีที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมเป็น

ของตนเองหรือของบุคคลในครอบครัวเดียวกันหรือมีที่ดินเพียงเล็กน้อย แต่ไม่เพียงพอแก่การประกอบเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงชีพ (ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือ เช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. 2564 ข้อ 9 (6)) เมื่อผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินดังกล่าว จะทำการแบ่งแยก หรือโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่นมิได้ เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก.เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 39)

แต่ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติเกี่ยวกับการโอนสิทธิ์ในการรับมรดกจากผู้มีสิทธิได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดิน ในส่วนผู้รับมรดกนั้นกฎหมายกำหนดให้เป็นทายาทโดยธรรมก็สามารถรับมรดกกรณีนี้ได้เลย ซึ่งไม่ได้บัญญัติคุณสมบัติเอาไว้ว่าต้องเป็นเกษตรกร และ ไม่มีที่ดินประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงเป็นการเปิดช่องว่างให้ผู้รับมรดกซึ่งมีฐานะร่ำรวย ไม่เดือดร้อนในเรื่องที่ทำกิน หรือประกอบอาชีพอื่นเข้ารับประโยชน์ต่อไปได้

จึงเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2532 มาตรา 39 วรรคสอง “ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิ์รับมรดกเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน สปก.4-01 ตามวรรคหนึ่งจะต้องมีคุณสมบัติประกอบอาชีพเกษตรกรรมและไม่มีที่ดินในการทำมาหาเลี้ยงชีพ”

เอกสารอ้างอิง

ชนินทร จารุจันทร์.(2548). *การติดตามการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน : กรณีศึกษาการไม่ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง.* กรุงเทพฯ : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

ไชยยงค์ ชูชาติ. (2517). *การปฏิรูปที่ดินเพื่อกระจายความมั่งคั่งไปสู่เกษตรกรผู้ยากจน.* วารสารพัฒนาที่ดิน : กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดิน.

นฤมล เจรีรัตน์. (2526). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรการเกษตร.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณการพิมพ์.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2535). *คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: รัฐธรรมนูญเยอรมัน.*กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3: ที่มาและนิติวิธี.* กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ลักษณะ 1 : มรดก

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 92 ตอนที่ 54 ฉบับพิเศษ หน้า 10 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2518)

ระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือก และ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดก สิทธิการเช่า หรือเช่าซื้อและการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ.2564

ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย. (2562). *การใช้ประโยชน์ที่ดินและการพึ่งตนเองของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ 2561*. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ศุภเชษฐ์ คูสุวรรณ. (2540). *ความชอบธรรมทางกฎหมายของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในระบบกฎหมายไทย.* นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.*กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร.* https://alro.go.th › ayutthaya › article_attach, (ออนไลน์ 12 มีนาคม 2566).

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

THE DEVELOPMENT OF TEACHING ENHANCEMENT PROGRAM IN DIGITAL ERA FOR EARLY CHILDHOOD TEACHERS UDON THANI 3 PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

[1]ชนัญชิดา ตะเพ็ชร และ [2]ธรินธร นามวรรณ

[1]Chanunchida tapeth and [2]Tharinthorn Namwan

[1]มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

[1]Mahasarakham University, Thailand

[1]65010581015@msu.ac.th, [2]tharinthorn.n@msu.ac.th

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการ

[1] นิสิต, สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จำเป็นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 สูงสุดคือ ด้านความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล รองลงมาคือด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล และด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ตามลำดับ 2. โปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหาประกอบด้วย 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล โมดูล 2 การสื่อสารยุคดิจิทัล และโมดูล 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) กิจกรรมพัฒนา มี 5 วิธีพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

คำสำคัญ : โปรแกรมเสริมสร้าง, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้, ครูปฐมวัย, ยุคดิจิทัล

Abstract

This research aims to: 1) study current state, study the current state, desirable conditions, and requirements for learning experiences management in the digital era for early childhood teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3 2) develop an enrichment program to enhance learning experiences in the digital era of early childhood teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3. The results showed that: 1. The current state of the digital learning experiences of early childhood teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3 was found to be at a moderate level. Additionally, the desirable conditions of learning experience management in the digital era of early childhood teachers under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3 were observed at the highest level. Furthermore, the priority necessity of organizing learning experiences in the digital age of early childhood teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3, in descending order, as follows: 1) Knowledge and understanding of the digital era 2) Communication in the digital era, and Learning management in the digital era respectively. 2. The enrichment program enhancing learning experiences in the digital era of early childhood teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 3 consists of the following components: 1) Principles 2) Objectives, and 3) content, including three modules: Module 1 - Knowledge and Understanding of the Digital Era,

Module 2 - Communication in the Digital Era, and Module 3 - learning management in the digital era, 4) enrichment activities including tour key activities, and 5) assessment and evaluation. The experts considered that the overall program is highly appropriate and highly feasible.

Keywords: enrichment programs, organizing learning experiences, early childhood teachers, digital age

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประเทศไทยในการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรม และการจัดการศึกษา กล่าวคือ องค์การที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา ต้องมีการปรับตัวทั้งด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแข่งขัน การลงทุนทางด้านการศึกษา และความคาดหวังของสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาของประเทศไทยมีความคล่องตัวในด้านการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการด้านการศึกษาใหม่ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นตัวการขับเคลื่อน ทำให้องค์การทางการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธี ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงาน หัวใจหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาโดยให้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของไทย (สุนทร โคตรบรรเทา, 2551)

จากสภาพปัจจุบันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้สังคมไทยสามารถอยู่รอดกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมแห่งยุคดิจิทัล (Digital Era) ซึ่งเป็นยุคที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้การสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่างๆ มีความสะดวกรวดเร็ว ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ตลอดเวลา รวมทั้งสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ความเป็นยุคดิจิทัลนี้จึงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ไปได้อย่างมากมาย โดยสภาพดังกล่าวนำไปสู่โอกาสอย่างมหาศาล แต่ในทางตรงกันข้ามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้อีกมากมายด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และทำให้เกิดสภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่สำคัญคือส่งผลให้คุณลักษณะของเด็กเปลี่ยนไป (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้มีความสอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 อีกทั้งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 54 วรรคสอง อันมี ความว่า ให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเขาัรับการศึกษา โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ในยุทธศาสตร์ข้อ 4 ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม พัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย ให้การสนับสนุนและ ส่งเสริมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะช่วงวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดให้ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมตามวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคล พร้อมได้น้อมนำแนวพระราชดำริ พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อันมีใจความสำคัญว่า มุ่งปลูกฝังความดี ให้นักเรียนอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดีเป็นเด็กที่มีน้ำ ใจรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความสามัคคี รู้จักดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กัน การรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกที่ผิด สิ่งที่ดีที่ชั่ว ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูรอันมีใจความ สำคัญว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานชีวิตหรืออุปนิสัยที่มั่นคงเข้มแข็งอาทิการสร้างบุคลิกและ อุปนิสัยที่ดีงาม (Character Education) มาขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาให้เกิดเป็นรูปธรรม เมื่อกล่าวถึง หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่มีความประสงค์ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยและส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบในการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเพื่อรากฐาน คุณภาพชีวิตให้เด็กปฐมวัยพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป ซึ่งในหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี บริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูและกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติ และความแตกต่างระหว่างบุคคลภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจ เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อ ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ พร้อมทั้งมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องรวมถึงได้รับการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยและยังสามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม มีทักษะชีวิตพร้อมทั้งปฏิบัติตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดีมีวินัย

และสำนึกความเป็นไทย โดยการมีส่วนร่วมระหว่าง สถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับวัยเรียนได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างทั่งถึง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานี เขต 3 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนด และการที่จะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์นั้น บุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะครูจะต้องมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยกำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรแต่ในปัจจุบันบุคลากรครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบปัญหาที่เกิดมาจากปัจจัยหลายด้านซึ่งมีทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเองและครูผู้สอนปัญหาที่พบสำหรับครูผู้สอนที่เห็นได้ชัดเจนเป็นปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าโดยรวม แต่ขาดการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพขาดการบูรณาการ ขาดกลไกประสานงานที่ชัดเจนในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการบริหาร จัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างพอเพียง และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งที่เป็นปัญหา ยังมีปัญหาในการด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพราะผลการประเมินด้านผู้เรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทและมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึง มีความสนใจที่จะศึกษาและการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษาเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะใน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และเพื่อใช้ในการพัฒนาตนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วย ตัวเองจนนำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง จริงจัง และ ดำเนินงานด้านการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

2. เพื่อออกแบบและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 420 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 201 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอรแกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ใช้เทคนิคการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดโรงเรียนหน่วยการสุ่มและใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ตามกรอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้อย่างมีอิสระ

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมีส่วนประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และความเป็นไปได้โดยหากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ชี้ชัดให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นชอบในคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

โปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับ
ด้านความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล	2.81	4.58	0.63	1
ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล	2.99	4.63	0.55	2
ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	3.13	4.59	0.47	3

จากตาราง 1 พบว่าลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล ($PNI_{modifed}$ = 0.63) ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล ($PNI_{modifed}$ = 0.55) และด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ($PNI_{modifed}$ = 0.47) ตามลำดับ

2. โปรแกรมการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีองค์ประกอบของโปรแกรมทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อโปรแกรมการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด มีความเป็นไปได้มากที่สุด ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมาย	4.60	0.55	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหา						
3.1 Module 1 ความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.89	มากที่สุด
3.2 Module 2 การสื่อสารยุคดิจิทัล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.89	มาก
3.3 Module 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	4.80	0.45	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4. กิจกรรมพัฒนา						
4.1 การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 การสร้างชุมชมแห่งการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.89	มากที่สุด
4.3 การปฏิบัติงานจริง	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.5 การศึกษาด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.85**	**0.48**	**มากที่สุด**	**4.83**	**0.71**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 แสดงรายละเอียดทั้งหมดดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล และด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากครูควรมีทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียนรู้ ความเข้าใจที่ดีในเทคโนโลยีช่วยให้ครูสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งครูควรมีความเข้าใจที่ดีในวิธีการสร้างและนำเสนอเนื้อหาการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ การนำเสนอข้อมูล การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีสื่อสารได้เป็นประสิทธิภาพมีผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ พร้อมทั้งครูควรสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่สร้างกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนผ่านทางเทคโนโลยีการสื่อสารผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของรักษิต สุทธิพงษ์ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ครูยุคดิจิทัล ต้องมีความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีความเข้าใจในตัวผู้เรียนและมีทักษะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ชีวิตจริง มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีความสามารถในการปรับตัว และการเรียนรู้ตลอดชีวิต และความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชีวิต ในลักษณะเครือข่าย พร้อมทั้งยังเป็นไปตามแนวคิดของนฤมล เนียนหอม (2560) กล่าวไว้ว่าในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ครูควรศึกษาก่อนว่าทักษะ สาระการเรียนรู้ หรือประสบการณ์สำคัญใดที่จะจัดให้กับเด็ก แล้วจึงวางแผนการจัดกิจกรรมต่อไป อย่างไรก็ตามครูควรตระหนักถึงหลักสำคัญของการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ กล่าวคือความสอดคล้องเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสาระการเรียนรู้และทักษะต่างๆ การที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เกิดการตกผลึกทางความคิด และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งยังเป็นไปตามแนวคิดของอ่องจิต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวลี โพยนอก (2559) ที่พบว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การอบรม และการประชุมปฏิบัติการ การให้การสนับสนุนและการอบรมในการใช้เทคโนโลยีในการสอนและการเรียนรู้ ช่วยครูปฐมวัยในการเรียนรู้วิธีการทำงานกับเครื่องมือใหม่และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในที่ทำงาน

2. โปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ความรู้ความเข้าใจยุคดิจิทัล โมดูล 2

การสื่อสารยุคดิจิทัล และโมดูล 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) กิจกรรมพัฒนา ประกอบด้วย 4.1) การพัฒนาผ่านเครือข่ายออนไลน์ 4.2) การสร้างชุมชมแห่งการเรียนรู้ 4.3) การปฏิบัติงานจริง 4.4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 4.5) การศึกษาด้วยตนเอง 5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย5.1) ประเมินก่อนการพัฒนา โดยการประเมินการเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 5.2) ประเมินระหว่างการพัฒนา โดยการประเมินความรู้ความเข้าใจ การพัฒนาพฤติกรรมและทักษะ การประเมินการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมในการพัฒนา โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 5.3) ประเมินหลังการพัฒนา โดยการประเมินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการให้การสนับสนุนและการอบรมในการใช้เทคโนโลยีในการสอนและการเรียนรู้ ช่วยครูปฐมวัยในการเรียนรู้วิธีการทำงานกับเครื่องมือใหม่และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในที่ทำงาน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแบ่งปันทรัพยากรระหว่างครูปฐมวัย สนับสนุนครูในการสร้างทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์และวิธีการสอนที่เหมาะสม พร้อมทั้งช่วยในการปรับปรุงแผนการสอนและการเรียนรู้ตามความต้องการของนักเรียน ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้เครื่องมือดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของอ่องจิต เมธยะประภาส (2557) ได้กล่าวไว้ว่า ครูยุคดิจิทัลต้องมีประสบการณ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใหม่ มีทักษะการแสวงหาความรู้ มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่นักเรียน ผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการเสาะหา และคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี และยังสอดรับกับแนวคิดของถนอมพร เลาหจรัสแสง (2557) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับครูไทยว่าครูต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี หากไม่รู้จริง ในเรื่องที่สอนแล้วก็ยากที่นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ เภสัชชา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พัฒนาสมรรถนครูผู้นำด้านการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 พบว่าสมรรถนะด้าน การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ของครูผู้นำสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอติพร เกิดเรือง (2559) ที่พบว่า การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อให้ได้พรมแดนใหม่แห่งการเรียนรู้ (New frontier of learning) ต้องคำนึงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียน การทำงาน และการดำรงชีวิต เน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ โปรแกรมเสริมสร้างการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน มีเนื้อหาพัฒนาดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัล มีเนื้อหาพัฒนาทั้งหมด 7 ข้อ ได้แก่ 1) มีความรู้พื้นฐานในการใช้ดิจิทัลในการทำงานอย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ 2) มีความสามารถในการเข้าถึงเว็ปไซต์ เพื่อศึกษาพัฒนาตนเอง 3) มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ใหม่ สร้างสรรค์สื่อผ่านดิจิทัล 4) สื่อสารอย่างมีประสิทธิผล แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางดิจิทัล 5) มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล เข้าใจทางสังคม วัฒนธรรม รู้กาลเทศะในการใช้ดิจิทัล 6) คิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการใช้ดิจิทัล 7) สืบค้นอย่างมีวิจารณญาณ คิดวิเคราะห์ใช้เหตุผลในการกลั่นกรอง ตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของข้อมูลดิจิทัล

2. ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล มีเนื้อหาพัฒนาทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ 1) สื่อสารตรงประเด็นชัดเจน ด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง 2) มีทักษะการพูดในที่สาธารณะ มีทักษะการนำเสนอที่ดี ด้วยการแสดงออกทางภาษา กายอย่างเหมาะสม 3) เป็นผู้ฟังที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้คำถามปลายเปิดในการสื่อสาร 4) ใช้ช่องทางสื่อหรือเครื่องมือการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม 5) รู้จักตนเอง ควบคุมอารมณ์ในการสื่อสาร 6) วางแผนความคิดอย่างเป็นระบบ มีการลำดับขั้นตอนในการสื่อสาร รู้จักวิเคราะห์ และตีความหมายข้อมูลที่ได้รับ

3. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ยุคดิจิทัล มีเนื้อหาพัฒนาทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การวิเคราะห์สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน 3) การวิเคราะห์วิธีการ กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 4) การเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ สื่อการสอน 5) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6) การวัดและประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และนำผลมาปรับปรุงพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560.* กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2557). *นิยามเดิร์นนิง อ็อบเจกต์ เพื่อการออกแบบพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์.* วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นฤมล เนียนหอม. (2560). *การจัดประสบการณ์แบบบูรณาการในระดับปฐมวัย.* ค้นคว้าจาก http://www.naremon.com/index.php?optioon=com_content&task=view&id=3&Itemid=50

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปาริชาติ เภสัชชา. (2557). *การพัฒนาสมรรถนะครูผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศตวรรษที่21.*วารสารบัณฑิตศึกษา.

ยุวลี โพยนอก. (2559). *การพัฒนาโปรแกรมครูผู้ช่วยด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รักษิต สุทธิพงษ์. (2560). *ประเด็นคัดสรรทางการศึกษา.* เอกสารประกอบคำสอนสาขาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาวดี หาญเมธี. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ.: บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)

สุนทร โคตรบรรเทา. (2551). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช2565.*

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อติพร เกิดเรือง (2559). *การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

อ่องจิต เมธยะประภาส. (2557). *บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 และยุคดิจิตอล.* ครุศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

THE DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCE LEADERSHIP IN THE DIGITAL ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE LOPBURI

[1]ฐิติรัตน์ พูนทรัพย์ และ [2]ธรินธร นามวรรณ

[1]Thitirut poonsup and [2]Tharinthorn Namwan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,ประเทศไทย

Mahasarakham University, Thailand

[1]65010581023@msu.ac.th, [2]Tharinthorn.n@gmail.com

Received: May 19, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีและ 2) เพื่อออกแบบและประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีโดยรวมอยู่ในระดับ มาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน การสื่อสารดิจิทัล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรีโดย

[1] นิสิต, สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร, ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านการรู้ดิจิทัล และ 3) ด้านการสื่อสารดิจิทัล 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล และเนื้อหาประกอบด้วย 3 Module ได้แก่ Module 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล Module 2 ด้านการรู้ดิจิทัล Module 3 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70) และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.62)

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม, เสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the current condition, desirable conditions, and a needs assessment to enhance leadership in the digital era of school administrators under the secondary educational service area office Lopburi, and 2) To design and evaluate the program to enhance leadership in the digital era of school administrators under the secondary educational service area office Lopburi. The results showed that: 1. The current state of enhancing leadership in the digital era of school administrators under the secondary educational service area office Lopburi was in high level. The highest average was digital communication. The desirable conditions stage of the enhance leadership in the digital era of school administrators under the secondary educational service area office Lopburi was highest overall. The highest average aspect was digital communication. The needs assessment to develop a leadership in the digital era of school administrators in order of essential needs from highest to lowest: 1) digital vision, 2) digital literacy, and 3) digital communication. 2. The program to enhance leadership in the digital era of school administrators under the secondary educational service area office Lopburi, it consists of 1) principles, 2) objectives, 3) content, 4) development methods, 5) measurement and evaluation. The content consists of 3 modules: module 1 digital vision, module 2 digital literacy, and module 3 Digital communication. The results of evaluate the propriety and feasibility of program to

enhance leadership in the digital era for school administrators by 5 experts, The propriety was in the highest level and the average was 4.70. The feasibility was in the highest level and the average was 4.62.

Keyword: Development of Program, Enhance Leadership in the Digital Era, School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อองค์กร และพลเมืองโลก ซึ่งมีอิทธิพลต่อการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานในองค์กรมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและนำเทคโนโลยีมาใช้เชิงธุรกิจ ตั้งแต่การวางรากฐานเป้าหมาย ไปจนถึงการดำเนินธุรกิจและส่งต่อคุณค่าให้แก่ผู้บริโภค ไม่เพียงแต่ภาคการปฏิบัติการที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เท่านั้น แต่สิ่งนี้รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมที่องค์กรและบุคลากรทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้บริหารไปจนถึงพนักงานตำแหน่งล่างสุดจะต้องมีส่วนร่วมในการปรับตัวด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มศักยภาพให้องค์กรสามารถแข่งขันในยุคที่มีการต่อสู้กันอย่างสูง (Prosoftibiz, 2020) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตรวมถึงการเรียนรู้ โลกแห่งการเรียนรู้ได้พัฒนาไปอย่างมากจากการที่มีระบบอินเตอร์เน็ตและการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล

การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคน สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัลจึงมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ทัศนคติต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้อง ย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าแท้จริง (สุกัญญา แช่มช้อย, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษาสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เท่าทันกับ

สถานการณ์โลกในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษานั้น จึงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสูง ก็จะได้เปรียบในการแข่งขันที่จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน สามารถบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้นำดิจิทัลเป็นความสำเร็จของเป้าหมายที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่านทางผู้ช่วยมนุษย์และการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศความสามารถของผู้นำยุคดิจิทัล คือ ทักษะความรู้และประสบการณ์ในการควบคุมเทคโนโลยีเพื่อยุทธศาสตร์การตัดสินใจด้านเทคโนโลยีและการบริหารความเสี่ยง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดผลตอบแทน และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าการเป็นผู้นำแบบดิจิทัล ต้องมีความสามารถในการปรับตัว ควบคู่ไปกับความยืดหยุ่นและการเปิดกว้างรับสิ่งใหม่ คุณสมบัติเหล่านี้ จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อเป็นผู้นำแบบดิจิทัล (De Waal, 2016)

ในการขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศไทยในยุคดิจิทัล ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมุดหมายที่ 12 ระบุไว้ว่า ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มุ่งตอบสนองเป้าหมายหลัก จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ การพัฒนาคนสำหรับยุคใหม่ โดยการพัฒนาคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิต เป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการ อัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 มาตรา 63 ถึง 69 (2) ได้ระบุไว้เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาและความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ในกระทรวงศึกษาธิการ ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) และแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษากำหนดให้มีการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่ประถมวัยให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่ดี สมวัยทุกด้าน โดยใช้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ดำเนินการจัดการศึกษาโดยมีสถานศึกษาในความรับผิดชอบ จำนวน 25 แห่ง ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนานักเรียนให้ได้รับการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้นักเรียนใน

วัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาคและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะและมาตรฐานทางวิชาชีพ และมีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลใช้เทคโนโลยี มีส่วนร่วม ทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ จากแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กล่าวถึงอุปสรรคไว้ว่า บุคลากรไม่สามารถตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงได้ทัน และไม่สามารถนำมาปรับใช้ในองค์กร เป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ให้แก่ ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและชุมชน ทำให้ผู้เรียนเกิด Lifelong Learning ส่งผลต่อการสื่อสาร และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว แต่การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศที่สะดวกรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้เรียนที่ขาดภูมิคุ้มกันในตัว มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และมีแนวโน้มให้เกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์สูงขึ้น (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี , 2566) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำให้โรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะออกแบบและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

2. เพื่อออกแบบและประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 1,199 คน จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 58 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,141 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 339 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 51 คน และครูผู้สอน จำนวน 288 คน จากโรงเรียน 25 แห่ง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากกลุ่มตัวอย่างได้มาจากสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด ตามกรอบการเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้อย่างมีอิสระ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างมีส่วนประกอบ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำแหน่ง คุณวุฒิสูงสุด ประสบการณ์การทำงานและสถานที่ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และความเป็นไปได้โดยหากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ชี้ชัดให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นชอบในคุณภาพของ

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี สรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D.= 0.796) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.74, S.D.= 0.615) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($PNI_{modified}$=0.191) ลำดับที่ 2 การรู้ดิจิทัล ($PNI_{modified}$=0.172) ลำดับที่ 3 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ($PNI_{modified}$=0.141) ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี โดยภาพรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	D	I	$PNI_{modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.92	4.67	0.191	1
2. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.19	4.78	0.141	3
3. ด้านการรู้ดิจิทัล	4.06	4.76	0.172	2

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล มีเนื้อหาทั้งหมด 6 หน่วย มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.70 และโดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.หลักการของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
1.1 ความชัดเจนของหลักการ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ความสำคัญของหลักการ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 การนำไปใช้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.70	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2.1 เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2.2 ความครอบคลุมองค์ประกอบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	4.40	0.89	มากที่สุด	4.20	1.10	มากที่สุด
3. เนื้อหาของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 การจัดเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 เนื้อหากับระยะเวลา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 Module 1 การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.5 Module 2 การรู้ดิจิทัล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.6 Module 3 การสื่อสารดิจิทัล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4. วิธีการพัฒนา	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.1 การฝึกอบรม	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การศึกษาดูงาน	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.4 การพัฒนาด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผล	4.60	0.55	มากที่สุด	4.50	0.55	มากที่สุด
5.1 การประเมินผลก่อน ระหว่างและหลังการพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด
5.2 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
โดยรวมทุกด้าน	**4.70**	**0.42**	**มากที่สุด**	**4.62**	**0.53**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

จากการศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการบริหารงานองค์กร ซึ่งมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี และสื่อสารกับบุคลากรเกิดความเข้าใจ ปฏิบัติตามจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับจิรพล สังข์โพธิ์ (2560) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำดิจิทัลไว้ว่า การมีภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบไปด้วย มิติในด้านของมิติวิสัยทัศน์ ผู้นำต้องทำการยอมรับและนำเทคโนโลยี เข้ามาเปลี่ยนแปลงในองค์กร มิติการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องทำการสื่อสารเพื่อให้บุคลากรเกิดการบรรลุวิสัยทัศน์ที่วางไว้ มิติการกระตุ้นทางปัญญา ผู้นำองค์กรในยุคดิจิทัลจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้ร่วมกัน แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ภาวะผู้นำในองค์กรยุคดิจิทัลต้องทำการเรียนรู้มีการเปิดโอกาส มีการยอมรับและแสดงความคิดเห็น การเป็นผู้นำยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงจากทุกมิติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูและผู้บริหารสถานศึกษามองเห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลและมีความต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเอง ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับสุกัญญา แช่มช้อย (2562) กล่าวว่า ยุคดิจิทัลมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ทัศนคติต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา เมื่อนำค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ของแต่ละด้านมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และเมื่อเรียงลำดับค่าดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดตามลำดับ

ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เมื่อวิเคราะห์จากค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษานำวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ร่วมกันสร้างในองค์กรลงไปสู่การปฏิบัติ ความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับแรก ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เห็นความสำคัญและมีความต้องการให้มีนำวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่กำหนดร่วมกันในสถานศึกษา ลงไปสู่การปฏิบัติของสมาชิกในองค์กรที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) การนำแผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ซึ่งการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ให้พร้อมที่จะดำเนินแผนงานโครงการซึ่งเป็นกลไกหลัก และใช้แผนเป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงาน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวทางการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และปัจจัยความสำเร็จไว้

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาประกอบด้วย 3 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล Module 2 การรู้ดิจิทัล และ Module 3 การสื่อสารดิจิทัล ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 และโดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การสื่อสารดิจิทัล และ 3) การรู้ดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชญา โกมลวานิช (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน 1) การสื่อสารดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ และ 3) การรู้ดิจิทัล ถัดมาผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ (2554) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักการเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 ประกอบด้วยหลักการเรียนรู้ 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ร้อยละ 70 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 2) ร้อยละ 20 การเรียนรู้จากผู้อื่น

และ 3) ร้อยละ 10 การเรียนรู้ผ่านหลักสูตร ซึ่งเป็นโมเดลที่ได้รับการพัฒนาโดย Morgan McCall, Robert W. Eichinger and Michael M. Lombardo จาก Canter for Creative Leadership เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้บุคลากรเรียนรู้จากบริบทการทำงานจริงมากกว่าในห้องเรียน โดยลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้แบบ 70 : 20 : 10 คือ การผสมผสานกิจกรรมในสัดส่วน ดังกล่าวอย่างเหมาะสมและชัดเจน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละช่องทาง และผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การศึกษาดูงาน 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และ 4) การพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไวยวิทย์ มูลทรัพย์ (2565) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ใช้วิธีการแบบผสมผสาน คือ1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การปฏิบัติงานจริง และ 3) การศึกษาด้วยตนเอง จากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า โปรแกรม หมายถึง รูปแบบกิจกรรมที่มีการวางแผนไว้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จภายใต้ความต้องการของแต่ละบุคคล สอดคล้อง Barr และ Keating (1990) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมว่า โปรแกรมมีความหมายได้หลายแบบขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล โดยทั่วไปคำว่าโปรแกรมใช้ใน 3 ความหมาย คือ จัดขึ้นเพื่อทำกิจกรรมพิเศษหรือให้บริการตามความต้องการของสถาบันหรือบุคคล ลำดับการปฏิบัติตามที่วางแผนไว้ (Series of Planned Intervention) เพื่อวัตถุประสงค์โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะ และกิจกรรมที่วางแผนไว้ (Planned Activity) เพื่อเป้าหมายโดยเฉพาะ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านมีเนื้อหาการพัฒนาดังนี้

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เป็นการมองภาพในอนาคตขององค์กรการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำครูและบุคลากรร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน สร้างวิสัยทัศน์ เผยแพร่วิสัยทัศน์ และถ่ายทอดวิสัยทัศน์สู่ผู้ปฏิบัติอย่างชัดเจน วางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการมีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในองค์กรในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญและสร้างความไว้วางใจกับสมาชิกในองค์กร

2. การรู้ดิจิทัล เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการสร้างเนื้อหาด้วยสื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพผ่านทางสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลาย สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ และเข้าถึงข้อมูล สืบค้น และประเมินผลข้อมูลแบบดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว เข้าใจบริบทของสังคม รู้เท่าทันสื่อ กฎหมายดิจิทัล และมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย รวมถึงร่วมมือกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้รู้ดิจิทัล

3. การสื่อสารดิจิทัล เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการมีทักษะการสื่อสารอย่างเป็นระบบ และใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย นำเสนอข้อมูลผ่านระบบดิจิทัลมีความชัดเจนน่าเชื่อถือ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในระหว่างการสื่อสาร ก่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดความสัมพันธ์อันดีในการปฏิบัติงาน สนับสนุนบุคลากรในการนำเทคโนโลยีมาใช้สื่อสารภายในองค์กรและระหว่างองค์กร และสร้างความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

จิรพล สังข์โพธิ์. (2560). *ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล*: องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัย นวัตกรรมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไวยวิทย์ มูลทรัพย์. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี. (2566). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566* [ออนไลน์] ได้จาก : https://www.sesalop.go.th/2023/01/27/แผนปฏิบัติการประจำปีงบ-2/ [สืบค้นเมื่อ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566].

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *นโยบายส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา*. [ออนไลน์] ได้จาก : http://www.nidtep.go.th/ [สืบค้นเมื่อ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2566].

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570). ราชกิจจานุเบกษา.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สุชญา โกมลวานิช. (2563). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย, หนองคาย.

สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). *การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Barr, M.J. and Keating, A. (1990). *Introduction: Elements of Program Development" Developer Effective Student Services Program*. San Francisco: Jossey–Bass.

De Waal. (2016). *What Makes a High-Performance Organisations*. [online]. Available from: https://www.hpocenter.net/connaissanceset-inspiration. [accessed 30 March 2023].

Prosoftibiz. (2020). *Digital Transformation*. [online]. Available from: https:// www. prosoftibiz.com/Article/Detail/78407 [accessed 25 August 2023].

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

PROGRAM TO ENHANCE ACTIVE LEARNING BY USING PHONICS OF ENGLISH TEACHERS UNDER THE JURISDICTION OF ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, 1

[1]วริศรา ทิพเจริญ และ [2]ธรินธร นามวรรณ

[1]Warissara Tipcharoen and [2]Tharinthorn Namwan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

Mahasarakham University, Thailand

[1]65010581051@msuac.th, [2]Tharinthorn.n@gmail.com

Received: May 29, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ และ 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อยู่ในระดับมาก ภาพรวมของสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ โดยองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงาน

---

[1]นิสิต, สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2]รองศาสตราจารย์ ดร, ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์3) เนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ Module 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ Module 4 การวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ 4) วิธีดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : โปรแกรมเสริมสร้าง, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, โฟนิกส์, ภาษาอังกฤษ

Abstract

This research aimed 1) to study a current condition, a desirable condition, and the need for using Phonics in active learning for English subjects of English teachers under the Office of Roi-et Primary Educational Service Area 1 and 2) to design and develop the program for active learning competency enhancement in using Phonics for English teachers under the Office of Roi-et Primary Educational Service Area 1. The results were as follows:The current conditions of using Phonics in active learning for the English teachers under the Office of Roi-et Primary Educational Service Area 1 was overall at high level. The desirable condition of using Phonics in active learning for the English teachers under the Office of Roi-et Primary Educational Service Area 1 was overall at utmost level. Program for active learning competency enhancement in using Phonics for English teachers under the Office of Roi-et Primary educational Service Area 1 consisted of 3 components: 1) principle, 2) purpose and, 3) content, consisting of 4 modules, namely, 1) The design to use Phonics in active learning, 2) The conducting active learning by using Phonics, 3) The usage and development of Phonics media and technology in active learning and, 4) the learning evaluation of using Phonics in active learning. Moreover, the results of assessing the appropriateness and feasibility of the program were at high level.

Keyword : Enhancement Program, Active learning, Phonics, English

บทนำ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศเร่งเดินหน้าปฏิรูปการศึกษาปูพรมอบรมครูทั่วประเทศ เพื่อให้เด็กได้พร้อมกับโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ จัดประชุมและชี้แจงนโยบาย ส่งเสริมเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนผนึกกำลังร่วมกัน อันหวังว่าจะนำพาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ จนนำไปสู่การเกิดสมรรถนะและรักที่จะเรียนรู้ไปตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

Active Learning หรือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ และลงมือทำ หัวใจสำคัญของ Active Learning จำเป็นต้องมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านการคิดขั้นสูง (Thinking Based Learning) เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by doing) เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน (Cooperative Learning) และเรียนรู้จากการสำรวจค้นหา (Inquiry Based Learning) รูปแบบการเรียนรู้แบบนี้จะสามารถทำให้ผู้เรียนรักษาผลการเรียนรู้ได้อยู่คงทน และเก็บเป็นระบบความจำในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) การเรียนรู้จะเป็นไปอย่างมีความหมายโดยเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างครูและผู้เรียน ส่งผลให้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี อันจะนำไปสู่การเกิดสมรรถนะที่สำคัญตามเป้าหมายของแต่ละวิชา ทฤษฎีของการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบ Active Learning ถูกคิดค้นและมีมานานกว่าร้อยปี และมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่าผู้สอนจะนำวิธีใดไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การเลือกใช้วิธีการสอนรูปแบบใดนั้นต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้สอน หากครูผู้สอนต้องการเน้นให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา รับมือกับปัญหาได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL) ก็ดูจะเป็นตัวเลือกที่เหมาะที่สุด แต่หากครูต้องการให้ผู้เรียนคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เน้นการมีส่วนร่วมและสร้างผลงาน การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning : PrBL) ก็น่าจะเป็นตัวเลือกที่ดี หรือหากครูต้องการให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ สืบค้น จนสามารถหาข้อสรุป และเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ในรูปแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ก็ดูจะเป็นรูปแบบที่ตรงกับวัตถุประสงค์มากที่สุด นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ยังมีอีกมาก อาทิ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon Based Learning : PheBL) การใช้กรณีศึกษา (Case Study Method) การใช้เกมเป็นฐาน (Game Based Learning : GBL) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ตามธรรมชาติวิชาคืออะไร เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้แบบไหน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องเลือกใช้ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนมากที่สุด

การเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ด้วยการใช้ Phonics คืออีกหนึ่งวิธีการสอนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกรูปแบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning) การเรียนโฟนิกส์ (Phonics) จะช่วยลดข้อจำกัดในการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอาศัยความจำเป็นหลัก แต่โฟนิกส์จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษร (Grapheme) และเสียงของตัวอักษร (Phoneme) เพื่อเข้ารหัสคำหรือ Encode (สะกด) และถอดรหัสคำหรือ Decode (อ่าน) คำศัพท์ต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำเป็นหลัก โฟนิกส์ (Phonics) คือ วิธีการเรียนอ่านและเขียนภาษาอังกฤษด้วยการเชื่อมหน่วยเสียง (Phoneme) และสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงหรือตัวอักษร (Grapheme) เข้าไว้ด้วยกันเพื่อผสมเป็นคำ สรุปง่าย ๆ ก็คือการเรียนรู้เสียง (Sound) ของตัวอักษรและกลุ่มอักษร เพื่อผสมกันจากซ้ายไปขวา (คริส จอลลี่, 1987) แม้ว่าการเรียนภาษาอังกฤษแบบโฟนิกส์ (Phonics) จะไม่ใช่วิธีใหม่ แต่ก็ถือว่าเป็นวิธีที่ใหม่สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยที่คุ้นเคยกับการใช้วิธีเรียนแบบจำคำศัพท์เป็นคำๆ หรือ Whole Word Approach เนื่องจากมักจะเห็นผลเร็วกว่า และหลายคนเห็นว่าการอ่านแบบโฟนิกส์นั้นยุ่งยากซับซ้อนเพราะต้องมีการแยกเสียงและประสมเสียง ทำให้ใช้เวลานานกว่าที่จะอ่านเป็นคำได้ แต่อย่างที่เราทราบกันว่าคนเรานั้นสามารถจำคำศัพท์ได้จำกัด โฟนิกส์จึงกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้งเพราะถือเป็นวิธีการเรียนที่วางรากฐานทางภาษาที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ หลักการออกเสียงและสะกดคำ เพื่อให้นักเรียนนำไปต่อยอดได้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่าจากการนิเทศโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 นักเรียนมีทักษะการอ่านและสะกดคำภาษาอังกฤษไม่สูงนัก ปัจจุบันพบว่าครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบให้นักเรียนจดจำคำศัพท์เป็นคำและท่องจำเป็นหลัก แต่นักเรียนยังไม่สามารถแยกความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษรได้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์และเสริมสร้างทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21 โดยเสริมสร้างครูให้จัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเรียนโฟนิกส์จะช่วยให้เด็กๆ ออกเสียงได้ถูกต้อง ทำให้พวกเขาสื่อสารภาษาอังกฤษได้ชัดเจน และสามารถอ่านเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสามารถสะกดคำศัพท์ต่างๆ ได้ด้วยตัวเองอย่างคล่องแคล่วจากการรู้จักเสียงของตัวอักษรและเข้าใจหลักการผสมเสียง แต่เนื่องจากยังขาดโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ให้กับครู และครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการการสอนอย่างลึกซึ้ง ยังคงเชื่อว่าการเรียนแบบโฟนิกส์จะช้ากว่าการเรียนแบบท่องจำมาก เพราะเด็กต้องค่อยๆ ทำความเข้าใจเสียงและหลักการผสมคำจากง่ายไปยาก ต้อง

ฝึกซ้ำ ๆ เพื่อให้จำได้ แต่ทั้งนี้ มีบทศึกษามากมายที่ยืนยันว่าเด็กที่เรียนการอ่านเขียนแบบนี้จะสามารถเรียนภาษาอังกฤษได้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่านักเรียนทั่วไป และมีความแตกฉานทางภาษา รักการอ่าน การค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับตัวผู้เรียนเองในอนาคต ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ สำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับครูภาษาอังกฤษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียน สำหรับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จะเป็นอีกแนวทางทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ โดยสามารถนำไปประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของตนเองได้อย่างเหมาะสม และด้วยองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ การจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ และการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์รวมถึงวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูโดยเน้นที่การจัดโปรแกรมตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ เป็นแนวทางสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ของครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จนนำไปสู่เป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์

2. เพื่อออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 175 คน จาก 95 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 148 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางเคจซีมอร์แกน โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามสภาพ ปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามข้อคำถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert 5 ระดับ

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยใช้สถิติพื้นฐานประกอบ ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งเป็นข้อมูลแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหาระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยหากมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.60 ขึ้นไป ชี้ชัดให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นชอบในคุณภาพของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

ผลการวิจัย

โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78, S.D.=0.63) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.80, S.D.=0.50) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนเชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ($PNI_{modified}$= 0.32) ลำดับที่ 2 ด้านการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ($PNI_{modified}$=0.31) ลำดับที่ 3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ ($PNI_{modified}$=0.27) ลำดับที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ($PNI_{modified}$=0.19) ตามลำดับ ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1โดยภาพรวม และรายด้าน

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	D	I	PNI.	ลำดับ
1. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	3.62	4.79	0.32	1
2. ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	4.00	4.76	0.19	4
3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	3.80	4.82	0.27	3
4. ด้านการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	3.69	4.83	0.31	2

2. โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีองค์ประกอบของโปรแกรมทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการดำเนินการ และ 5) การวัดและประเมินผล และมีโครงสร้างและเนื้อหาทั้งหมด 4 Module ความเหมาะสมและความ

เป็นไปได้ในการนำโปรแกรมไปใช้เพื่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และมีความเป็นไปได้มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ดังตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

รายการประเมิน	แปลผล					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	SD.	ระดับ	$\overline{X}$	SD.	ระดับ
1. หลักการของโปรแกรม						
1.1 หลักการมีที่มาและความสำคัญของปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนา	4.20	0.84	มาก	4.40	0.55	มาก
1.2 ความสำคัญของหลักการ	4.00	1.00	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม						
2.1 เพื่อเสริมสร้างเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ	4.20	0.84	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 ความครอบคลุมองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ	4.00	0.71	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
3. เนื้อหา						
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.20	0.84	มาก	4.40	0.55	มาก
3.2 การจัดเรียงเนื้อหาสอดคล้องกับองค์ประกอบ	4.00	1.00	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 เนื้อหากับระยะเวลา	4.20	0.84	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 Module1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	4.00	0.71	มาก	4.40	0.55	มาก
3.5 Module 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	4.20	0.45	มาก	4.40	0.55	มาก
3.6 Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	4.00	0.00	มาก	4.20	0.45	มาก
3.7 Module 4 การวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	4.20	0.45	มาก	4.20	0.45	มาก
4. วิธีการพัฒนา						
4.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.00	0.71	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 การฝึกอบรม	4.00	0.71	มาก	4.40	0.55	มาก
4.3 การบูรณาการแบบสอดแทรกการปฏิบัติงาน	4.20	0.84	มาก	4.40	0.55	มาก
5. การวัดและประเมินผล						

รายการประเมิน	แปลผล					
	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\overline{X}$	SD.	ระดับ	$\overline{X}$	SD.	ระดับ
5.1 การประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์	4.00	0.71	มาก	4.40	0.55	มาก
5.2 การประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังการพัฒนา	3.60	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
5.3 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา	3.60	0.55	มาก	4.60	0.55	มากที่สุด
โดยรวม	**4.02**	**0.73**	**มาก**	**4.49**	**0.54**	**มาก**

อภิปรายผล

จากการศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยจัดเรียงลำดับ ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ อยู่ในระดับมาก ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ อยู่ในระดับมาก ด้านการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ อยู่ในระดับมาก และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เนื่องจากในปัจจุบันครูยังมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ ไม่มากเท่าที่ควร โดยปัญหาของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์นั้นมักเกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีการและกิจกรรมที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับ สุพิชญา พันธ์เดช (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สูงสุด 4 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการวัดและประเมินผล 3) ด้านการใช้รูปแบบและเทคนิคการสอน 4) ด้านการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้สาเหตุของสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูยังใช้การสอนในรูปแบบเดิม คือการท่องจำ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ ยังคงใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ในแบบดั้งเดิมสอดคล้องกับ สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล (2561) ได้ศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามธัยมศึกษา เขต 18 พบว่า ปัญหาของครูผู้สอนในปัจจุบัน มี 2 ประการ คือ 1. ครูยังใช้วิธีการสอนรูปแบบเดิม ควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และ 2. เป้าหมายในการสอนยังเพื่อการรู้วิชา ครูต้องเปลี่ยนเป้าหมายเป็นการพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตยุคใหม่ ในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์อยู่ในระดับมากที่สุด การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์อยู่ในระดับมากที่สุด การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ อยู่ในระดับมากที่สุด และการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ แสดงถึงความต้องการในการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษนั้นอยู่ในระดับที่มีความต้องการได้รับการเสริมสร้างในระดับมากที่สุด การเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษนั้นเมื่อพิจารณา จากผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์จำเป็นต้องมีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการ จากผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์มีความจำเป็นด้านการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่เน้นการวัดประเมินผลตามสภาพจริงและให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดประเมินผล สอดคล้องกับ สายฝน แสนใจพรม (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการวัดประเมินผลเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลปรากฏว่าการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ 1) ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน 2) มีการประเมินตนเอง 3) มีการประเมินผลงานร่วมกัน 4) ประเมินตามสภาพที่แท้จริง ยังมีความสอดคล้องกับ เตือนตา สุพรรณทอง (2563) ที่ได้ศึกษาการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สหวิทยาเขต นนทบุรี 2 พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ที่มากที่สุด คือ ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านความรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ตามลำดับและ ลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ลำดับที่ 2 ด้านการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ลำดับที่ 3 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ และ ลำดับที่ 4 ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ตามลำดับ สอดคล้องกับ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร (2562) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิง

รุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลของลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมรายด้านเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมาก ไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การออกแบบการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ ลำดับที่ 3 การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และยังสอดคล้องกับ วัทนวิภา บุดดีสี (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ผลการศึกษา คือ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการออกแบบการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ลำดับที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ และลำดับที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ต้องเริ่มต้นจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง มีการนำสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และครูมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้หลักโฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีองค์ประกอบของโปรแกรมทั้งหมด 5 องค์ประกอบ มีโครงสร้างและเนื้อหาทั้งหมด 4 ด้าน มีเนื้อหาการพัฒนาตามกระบวนการของโปรแกรมทั้งหมด 23 ข้อ ดังนี้

1. ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยมีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การระบุทักษะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน 3) การใช้บริบทของวิชาต่างๆบูรณาการให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ 4) การใช้สื่อที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ 5) การสร้างพื้นฐานความเข้าใจวิธีการสะกดคำความสัมพันธ์ของเสียงและตัวอักษร ให้แก่ผู้เรียน 6) การมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดึงดูด น่าสนใจ

2. ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ 1) การ

วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลเพื่อแบ่งกลุ่มผู้เรียนก่อนจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ 2) การกำหนดจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่ชัดเจน 3) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเลือกกิจกรรมที่เหมาะกับความสามารถของผู้เรียน 4) การให้ผู้เรียนได้มีการโต้ตอบฝึก ย้ำ ซ้ำ ทวน การอ่านสะกดคำตามหลัก 6 steps phonics 5) การสร้างบรรยากาศและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน 6) การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ตามสภาพจริงและนำผลการประเมินไปพัฒนาต่อยอด

3. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ 1) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสมและตรงกับจุดประสงค์ในการสอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ 2) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป มีข้อเสนอแนะ และสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 3) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่ทันสมัยหรือใช้แพลตฟอร์มคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้ความรู้ได้ด้วยตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน 4) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่กระตุ้นความสนใจและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น 5) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ที่ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของผู้เรียน

4. ด้านการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ ของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีเนื้อหาการพัฒนาทั้งหมด 6 ข้อ ได้แก่ 1) การกำหนดจุดประสงค์ในการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์อย่างชัดเจนและวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ 2) การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์อย่างหลากหลายโดยเลือกใช้เครื่องมือที่ดีและเหมาะสม 3) การตระหนักถึงข้อจำกัดของเทคนิคการประเมิน ความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดของการวัดผลการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ 4) การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์ โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนมีส่วนร่วมจากการหารือผ่านกระบวนการ PLC 5) การวัดประเมินผลตามสภาพจริงทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ 6) การนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้โฟนิกส์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579*. หน้า ง-จ,ญ.

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ*

เรียนรู้ เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/jsi/article/view/203468

เตือนตา สุพรรณทอง. (2563*). การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สหวิทยาเขต นนทบุรี 2* กรุงเทพ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัทนวิภา บุดดีสี. (2563). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม.* มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สายฝน แสนใจพรม. (2555).*การพัฒนาระบบการวัดประเมินผลเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562*). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหน่วยศึกษานิเทศก์.* สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2566, จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf

สุพิชญา พันธ์เดช. (2563). *การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล.(2561). *ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.* ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัล ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

NEEDS ASSESSMENT OF DIGITAL SKILLS DEVELOPMENT OF ADMINISTRATORS IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER MUKDAHAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]สุนทร ชุมศรี, [2]อภิสิทธิ์ สมศรีสุข และ [3]วัลนิกา ฉลากบาง

[1]Sunthorn Chumsri, [2]Apisit Somsrisuk and [3]Wannika Chalakbang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ประเทศไทย

Sakonnakhon Rajabhat University, Thailand.

[1]sunthorn.ice@gmail.co.th

Received: May 30, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่ามี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ความสามารถทางดิจิทัล 2) ความรู้ดิจิทัล 3) ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล 4) การใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย 5) การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ทุก

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

องค์ประกอบ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด 2. สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = .51) ส่วนสภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25, S.D. = .49) 3. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า มี 3 ด้าน คือ ด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0. 775) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ($PNI_{modified}$ = 0.599) ด้านความสามารถทางดิจิทัล($PNI_{modified}$ = 0.588) 4. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า มีจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย จำนวน 8 แนวทาง ด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล จำนวน 6 แนวทาง และ ด้านความสามารถทางดิจิทัล จำนวน 7 แนวทาง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจำนวน 2 แนวทาง รวมเป็น 23 แนวทาง

คำสำคัญ : การประเมินความต้องการจำเป็น, ทักษะดิจิทัล, ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

The purpose of this research is to assess the need for digital skill development among school administrators to expand educational opportunities. Under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office. The results showed that: 1) Components of digital skills of school administrators to expand educational opportunities were found to have 5 components 1)Digital competence 2)Digital knowledge 3)Digital experience 4)Safe digital use 5)Digital communication every element It is appropriate at the highest level. 2) The reality of school administrators' digital skills expands educational opportunities. Under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office, it was found that the overall level was at the highest level (= 4.58, S.D. = .51). As for the actual condition Overall, it was at a moderate level (= 3.25, S.D. = .49). 3) Results of the needs assessment for the development of digital skills of school administrators to expand educational opportunities. Under the Mukdahan Primary Educational Service Area Office, it was found that there were 3 aspects: using digital safely ($PNI_{modified}$ = 0. 775) was the first priority, followed by communication via digital media ($PNI_{modified}$ = 0.599). Digital ability ($PNI_{modified}$ = 0.588) 4) Appropriate guidelines for developing digital skills of administrators of the School for Expanding Educational Opportunities under the

Mukdahan Primary Educational Service Area Office found that There are 3 components: 8 guidelines for safe digital use, 6 guidelines for digital communication, and 7 guidelines for digital competence, and 2 additional suggestions, for a total of 23 guidelines.

Keyword : needs assessment, Digital Skills, School Administrator Digital Skills

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน หรือเรียกอีกอย่างว่า ยุคโลกาภิวัฒน์ ทำให้เกิดความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีนโยบายและจุดเน้นในเรื่องการเตรียมคนสู่ศตวรรษที่ 21 ให้ทุกหน่วยงานในสังกัดปรับปรุงแผนปฏิบัติของระบบราชการตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้มีการจัดทำฐานข้อมูลให้ครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีและดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานทั้งระบบเน้นการเรียนรู้และการบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563,ออนไลน์) อีกทั้งคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ 7 ทักษะ ได้แก่ ด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร ด้านการออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ ด้านการจัดการโครงการและการบริหารกลยุทธ์ ด้านผู้นำดิจิทัล และด้านการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ,2560, ออนไลน์)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ยิ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อยุคสมัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม คุ้มค่าและเพียงพอต่อการใช้งาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารและจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องใช้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะดิจิทัล จึงจะทำให้โรงเรียน บรรลุความสำเร็จตามภารกิจและบทบาทหน้าที่ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล และข้อมูลข่าวสารจึงเป็นฐานรากในการพัฒนาการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขีดความสามารถในนการแข่งขัน และการพัฒนา ทางสังคมในด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไป การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร หรือเรียกว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้ทันต่อยุคสมัย เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน การปฏิรูปกระบวนการผลิต

การดำเนินธุรกิจการค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ เพื่อให้สอดรับกับนโยบาย ICT 2020 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศไทยเป็นสังคมอุดมปัญญา” หมายถึง สังคมที่มีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างชาญฉลาด โดยใช้แนวปฏิบัติของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทุกระดับมีความเฉลียวฉลาดและรอบรู้สารสนเทศ สามารถ เข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีวิจารณญาณและรู้เท่าทัน ก่อให้เกิด ประโยชน์แก่ตนและสังคม มีการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีธรรมาภิบาลเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้และนวัตกรรมอย่าง ยั่งยืนและมั่นคง

ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการศึกษาขององค์กร ผู้บริหารที่ดีมีความสามารถต้องมีทั้งความรู้และทักษะการบริหารที่มาเติมเต็มให้การบริหารงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ถ้ามีความรู้อย่างเดียวก็มีความสามารถได้แค่แนะนำ หรือมีแต่ทักษะอย่างเดียวก็มีความสามารถได้แค่ปฏิบัติ

เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและวิถีชีวิตไปอย่างสิ้นเชิง การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นประเด็นที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ให้ความสำคัญ เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและเกิดการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลาในด้าน ความฉลาดรู้ทางดิจิทัลและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และที่สำคัญทักษะดิจิทัล สามารถข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนากระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน คือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถและทักษะในการบริหารงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำการปฏิรูปการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของการบริหารโรงเรียน

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เพื่อนำข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนต่อไปในอนาคตรวมทั้งอาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นๆ ที่จะนำข้อมูลนี้ไปปรับใช้บริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

2. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

3. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

4. เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร จำนวน 846 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 55 คน และครู จำนวน 791 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร,2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ประจำปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตาราง Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551, หน้า 191) จำนวน 269 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 55 คน และครู จำนวน 214 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ดังนี้

2.1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร

2.1.1 ความหมายของทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหาร

2.1.2 ความสำคัญของทักษะด้านดิจิทัล

2.1.3 องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น

2.2.1 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.2.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.2.3 ประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.2.4 ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.2.5 การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

2.2.6 เครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็นเชิงสำรวจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3.2 แบบสอบถามแนวทางโดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

4.1 วิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ศึกษาระดับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร

ตารางที่ 1 ผลการประเมินองค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

องค์ประกอบทักษะดิจิทัล	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล	4.80	0.36	มากที่สุด
2) ความรู้ดิจิทัล	4.94	0.13	มากที่สุด
3) ความสามารถทางดิจิทัล	4.87	0.22	มากที่สุด
4) การใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย	4.80	0.35	มากที่สุด
5) การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล	4.87	0.30	มากที่สุด
รวม	4.86	0.27	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่ามี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ ได้แก่ 1) ความสามารถทางดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.87, S.D.= .22) 2) ความรู้ดิจิทัล ($\bar{X}$= 4.94, S.D.= .13) 3) ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล ($\bar{X}$= 4.8, S.D.= .36) 4) การใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย ($\bar{X}$ = 4.80,S.D.= .35) 5) การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = .30) โดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ

2. สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = .51) ส่วนสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25, S.D. = .49)

3. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย ($PNI_{modified}$ = 0.775) เป็นลำดับแรก รองลงมาคือด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ($PNI_{modified}$ = 0.599) และด้านความสามารถทางดิจิทัล($PNI_{modified}$ = 0.588) ตามลำดับ

4. แนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร คัดเลือกความเหมาะและความเป็นไปได้ที่ความถี่ 3.51 หรืออยู่ในระดับมากขึ้นไป พบว่า มีจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย จำนวน 8 แนวทาง ด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล จำนวน 6 แนวทาง และ ด้านความสามารถทางดิจิทัล จำนวน 7 แนวทาง และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจำนวน 2 แนวทาง รวมเป็น 23 แนวทาง

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ความสามารถทางดิจิทัล 2) ความรู้ดิจิทัล 3) ประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล 4) การใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย 5) การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินชีวิตและช่วยสนับสนุนการทำงานของบุคลากรและนักเรียนในโลกยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัล เพื่อสร้างและส่งเสริมการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากร ซึ่งทักษะด้านดิจิทัลจะช่วยสนับสนุนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ในอนาคตข้างหน้าและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบการเรียนรู้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงสื่อสาร เข้าถึง และใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศออนไลน์อย่างเท่าทันและปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยบุญชู ใจใส (2564, หน้า 168 - 171) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารจำนวน 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านความสามารถ 2. ด้านความรู้ 3. ด้านประสบการณ์ สอดคล้องกับองค์ประกอบของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560, หน้า 1 - 2) กำหนดทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐที่ประกอบด้วย 1. ด้านความสามารถ 2. ด้านความรู้ 3. ด้านประสบการณ์ 4. ด้านคุณลักษณะ 5. ด้านสมรรถนะ

2. สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนระดับสภาพที่เป็นจริงโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานในทุกด้านและพบเจอในชีวิตประจำวันอย่างที่หลีกเสี่ยงไม่ได้ ซึ่งในปัจจุบันนี้ทักษะดิจิทัลเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องศึกษาพัฒนาทักษะอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะได้มีทักษะความรู้ความสามารถในการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการสื่อสารการประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ได้เป็นสารสนเทศที่ทันสมัยปรับเปลี่ยนรูปแบบที่เป็นดิจิทัล สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2562, หน้า 13-15) ที่ต้องการพัฒนาคนไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเท่าทันยุคดิจิทัล การใช้ดิจิทัลเพื่อการวางแผนบริหารจัดการ และขับเคลื่อนองค์กรในรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่องค์กรดิจิทัล สร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล นำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมมายกระดับคุณภาพองค์กร กำหนดทิศทางนโยบาย ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาองค์กรดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลจิรา รัษนคร และสุรภัทรศักดิ์ คำสามารถ (2563,หน้า 282) ได้ศึกษาเรื่อง กรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตามสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องพัฒนาตนเองในหลายๆ ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ทักษะด้านการสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย และใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560, หน้า 1-2) ได้ดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานสำหรับข้าราชการและบุคลากรของรัฐในด้านทักษะดิจิทัลให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอยู่เสมอ เพื่อให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาในยุค Next Normal ได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ส่งผลให้ผู้บริหารสถาศึกษในสังกัดมีทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับมากทุกด้านรวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจนจิรา แสนไชย(2565,หน้า 193-194) ที่ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณิศรานันท์ ขันทอง (2564, หน้า 157) ที่ศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญชู ใจใส (2564, หน้า167)ที่ศึกษาทักษะดิจิทัลของ

ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

3. ผลการจัดลำดับความสำคัญต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาในด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย เป็นลำดับแรก (PNI modified = 0.775) รองลงมาคือด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล (PNI modified= 0.599) ความสามารถทางดิจิทัล (PNI modified = 0.588) และประสบการณ์การใช้งานดิจิทัล (PNI modified = 0.154) ส่วนด้านความรู้ดิจิทัล มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นลำดับสุดท้าย (PNI modified= 0.067) เพราะฉะนั้นด้านที่ต้องนำไปหาแนวทางการพัฒนา 3 ลำดับแรกคือด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย ด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล และความสามารถทางดิจิทัล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและครูเล็งเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานในองค์กรอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการพัฒนาระบบงาน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการที่ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความสามารถในการนำนโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สามารถกำหนดกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในสถาศึกษาได้อย่างเหมาะสม มีการจัดระบบการติดตาม กำกับดูแล ควบคุมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยทำให้การขับเคลื่อนและพัฒนาสถนศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562,หน้า 13-15) ได้กำหนดให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอย่างเป็นระบบนำไปสู่การนำเทคโนโลยี Big Data เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อมูลผู้เรียนข้อมูลครูผู้สอนข้อมูลสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1. ด้านความสามารถ 2. ด้านความรู้ 3. ด้านประสบการณ์ 4. ด้านคุณลักษณะ 5. ด้านสมรรถนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ม่วงกล่ำ (2562 ,หน้า 104) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาและกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่ สามารถใช้เชื่อมต่อและสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก จัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนานวัตกรรมการให้บริการในรูปแบบดิจิทัล และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญตรี แก้วอินธิ (2565,หน้า 49) ที่ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านทักษะการมีวิสัยทัศน์และความฉลาดทางดิจิทัล ด้านทักษะการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล สอดคล้องกับเจนจิรา แสนไชย(2565,หน้า 195) ที่ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะดิจิทัลของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นของทักษะดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาและยกระดับศักยภาพองค์กร รองลงมาคือ ด้านการใช้ดิจิทัลเพื่อบริหารจัดการและนำองค์กร ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายดิจิทัล และต่ำสุด คือ ด้านการรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

4. แนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ด้านการใช้ดิจิทัลให้ปลอดภัย มี 8 แนวทาง ด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล มี 6 แนวทาง และความสามารถทางดิจิทัล มี 7 แนวทาง และผู้ทรงคุณวุฒิเสนอเพิ่มอีก 2 แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของบุญชู ใจใส (2563 :167-171) ศึกษาเรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผลวิจัยพบว่าแนวทางส่งเสริมปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 ด้าน ได้แก่ เสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติและการสนับสนุนของบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องโลกแห่งความจริงตามบริบท ศตวรรษที่ 21 ด้านบริหารวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารควรมีศักยภาพนำการเปลี่ยนแปลงโดยการกระตุ้นและสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนวัตกรรมดิจิทัลผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ มีการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีความสามารถด้านเทคโนโลยีและมีทักษะดิจิทัลเพื่อจะได้นำความรู้และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้เพื่อการพัฒนางานและพัฒนาองค์กรสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(2560,หน้า 66) ได้ให้แนวทางว่าในการสร้างและพัฒนากำลังคนด้านดิจิทัลภาครัฐ เพื่อสนับสนุนการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐมีทักษะที่ควรให้การส่งเสริมและพัฒนา 5 มิติการเรียนรู้ 7 กลุ่มทักษะ ดังนี้ มิติที่ 1 รู้เท่าทันและใช้เทคโนโลยีเป็น ประกอบด้วย 1 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล (Digital Literacy Skill Set) มิติที่ 2 เข้าใจนโยบาย กฎหมายและมาตรฐาน ประกอบด้วย 1 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านการควบคุมกำกับ และการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบายและมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล (Digital Governance, Standard and Compliance Skill Set) มิติที่ 3 ใช้ดิจิทัลเพื่อการประยุกต์และพัฒนา ประกอบด้วย 2 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับศักยภาพองค์กร (Digital Technology Skill Set) และกลุ่มทักษะด้านการออกแบบกระบวนการและการให้บริการด้วยระบบดิจิทัล เพื่อการพัฒนาคุณภาพงานภาครัฐ (Digital Process and Service Design Skill

Set) มิติที่ 4 ใช้ดิจิทัลเพื่อการวางแผน บริหารจัดการ และนำองค์กรประกอบด้วย 2 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านการจัดการโครงการและการบริหารกลยุทธ์ (Project and Strategic Management Skill Set) และกลุ่มทักษะด้านผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership Skill Set) มิติที่ 5 ใช้ดิจิทัลเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1 กลุ่มทักษะ ได้แก่ กลุ่มทักษะด้านการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัล (Digital Transformation Skill Set) อนึ่ง กลุ่มทักษะด้านความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy Skill Set) และกลุ่มทักษะด้านการควบคุมกำกับและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย และมาตรฐานการจัดการด้านดิจิทัล (Digital Governance, Standard and Compliance Skill Set) เป็นกลุ่มทักษะ พื้นฐานที่ข้าราชการและบุคลากรภาครัฐทุกคน ควรได้รับการพัฒนา ตามภารกิจหลักขององค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร 21 (2563 : ออนไลน์) ที่ระบุถึงการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดมีทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับมณฑาทิพย์ นามนุ (2561, หน้า 32) ที่กล่าวว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา คือความสามารถความชำนาญการของผู้บริหารในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน โดยผ่านการใช้ทรัพยากรภายในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารต้องฝึกฝนความสามารถตนเองให้มีความชำนาญในการบริหารจัดการให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง และก้าวทันยุคเทคโนโลยีเพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ ณิศรานันท์ ขันทอง. (2564 : 157-158).ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวราพินทร์ ชาววิวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ควรสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับครูส่งเสริมให้เกิดการทำงานในรูปแบบดิจิทัลในสถานศึกษา ให้ครูนำความรู้และทักษะดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ให้สถานศึกษาอย่างทั่วถึง กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต(2565 :170) ศึกษาเรื่องสภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูเพื่อส่งเสริมการจัดการ

เรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ผลการประเมินแนวทางพัฒนา โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กรณัฏฐ์ ฐิตากรพงศ์สถิต. (2565). *แนวทางการสภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร.* วารสารรัชต์ภาคย์, 16(47), 189-206.

ณิศรานันท์ ขันทองและสุชาดา บุบผา. (2564). *ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. วารสาร Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 148-163

ธิดา แซ่ชิ้น และคณะ. (2559). *การรู้ดิจิทัล: นิยาม องค์ประกอบ และสถานการณ์ในปัจจุบัน.* วารสารสารสนเทศศาสตร์, 34(4).

นรีกานต์ ทำมาน. (2564). *สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(42), 189-203.

บุญชู ใจใส.(2564).*ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บุญตรี แก้วอินธิ. (2565). *สภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.* 13(1), 42-51.

วราพินทร์ ชาววิวัฒน์. (2565). *“แนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2”*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.(พิมพ์ครั้งที่ 4).กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ เพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล.*นนทบุรี:

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สรอ.). *จับตา 8 ทักษะดิจิทัล มาแรงรับปี 2017*, เข้าถึงเมื่อ 6 กรกฎาคม 2566, เข้าถึงได้จากhttps://www.dga.or.th/document-sharing/article/35979/

อรวรรณ กันละนนท์ (2564).”ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อมรรัตน์ ดอนพิลา. (2565). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Elliott. (2017). *Meeting family needs following severe head injury: A multidisciplinary approach.* Journal of Neurosurgical Nursing, 17(4), 111-113.

Future Learn. (2020). *The complete guide to digital skills,* April 30th, 2020,Accessed 25 may 2023, Available from https://www.futurelearn.com/info/blog/the-complete-guide-to-digital-skills

การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่

THE STUDY OF DESIRABLE CHARACTERISTICS OF MODERN STUDENT TEACHERS

[1]สุวิมล โพธิ์กลิ่น, [2]อลิษรา สร้อยเสนา, [3]จิรเชฎฐ์ โพธิ์กลิ่น และ [4]สำเร็จ ธงศรี

[1]Suwimon Phoglin, [2]Alisara Soysena, [3]Jirached Phoglin, and [4]Samret Thongsri

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubon Ratchathani University, Thailand

[2]Koy-devil.girl@hotmail.com

Received: May 30, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 65 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 23 คน และ3) ครู จำนวน 107 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 195 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selecting) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามผู้ใช้บัณฑิต ผลการศึกษาสามารถสรุปว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจริยธรรม (Ethics) ประกอบไปด้วย 1.1) มีวินัย ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการ ทำงานให้สำเร็จ 1.2) มีน้ำใจ มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม 1.3) สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 1.4) มีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หรือ จรรยาบรรณ

---

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

[2] คุณครูศูนย์พัฒนาเด็กวัดมหาวนาราม เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

[3] นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[4] ข้าราชการบำนาญ ผู้ประเมินภายนอก

วิชาชีพ 1.5) เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กรและสังคมและสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 1.6) ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ 2. ด้านความรู้ (Knowledge) ประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับ การบริหารจัดการชั้นเรียน, ความเข้าใจเนื้อหาวิชาเฉพาะอย่างถูกต้องแม่นยำ, การถ่ายทอดความรู้ได้อย่างสนุกสนานกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน, การออกแบบและพัฒนา

คำสำคัญ : ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคSTAD, เกมทางภาษา

Abstract

The purpose of this research is to study the desired characteristics of modern student teachers. The sample group consists of 1) Educational institution administrators, 65 people, 2) Educational administrators, 23 people, and 3) Teachers, 107 people, totaling 195 people, obtained through purposive selection. Data were analyzed by analyzing data from graduate user questionnaires. The results of the study can be concluded that Desired characteristics of modern student teachers consist of 3 aspects. As follows: 1) Ethics, consisting of 1.1) Discipline, honesty, diligence, patience, and responsibility for one's duties have a commitment to Work successfully 1.2) Be considerate, have volunteer spirit, public spirit, and responsibility for public benefits 1.3) Polite and humble know the timing listen to the opinions of others. 1.4) Be conscious and aware of following the code of conduct or professional ethics. 1.5) Respect and follow the rules and regulations of the organization and society and be able to Able to work together with others 1.6) Must promote learning, skills, and correct and good habits for students and service recipients. Pursue the role to the best of your abilities and with sincerity. 2. Knowledge consists of knowledge about Classroom management, accurate understanding of specific subject content, transferring knowledge in a fun way that stimulates student interest, design and development curriculum, use of English, application and use of knowledge in classroom research, selection, design and development of media and technology for learning. 3. Skills include: 3.1) Be a

person who is eager to learn. can learn and continuously develop oneself 3.2) Able to think, analyze, and solve problems 3.3) Study problem conditions/analyse problems and apply knowledge to work/solve problems appropriately. 3.4) Have operational skills/able to use various tools/equipment. 3.5) Work as a team. 3.6) Interacting with parents 3.9) Be creative and have good judgment 3.7) Use innovation in the classroom 3.8) Have specific expertise 3.9) Have English language skills and educational technology 3.10) Have teaching skills according to the context of schools 3.11) Emphasize the cultivation of the philosophy of sufficiency economy. 3.12) Have the ability to present work.

Keywords : desirable characteristics, modern student teacher

บทนำ

บทบาทหน้าที่ของครูได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามยุคเพื่อให้ทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอันทันสมัย มีความเจริญก้าวหน้าและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วขึ้น ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมและพัฒนาตนเองให้ทันยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาด้านทักษะวิทยาการสอนให้มีความทันสมัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ (พนมนคร มีราคา, 2560) โดยการจะพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะที่สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยนั้น เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ศึกษาศาสตรบัณฑิต การศึกษาบัณฑิตที่ต้องรับผิดชอบด้านการผลิตครู บ่มเพาะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้สำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพครูในอนาคต

นอกจากนี้การพัฒนาทรัพยากรบุคคลควรมุ่งไปสู่ยุค BANI World ที่เป็นโลกของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วที่มากกว่าในอดีตที่เรียกว่าโลกยุคผันผวน (VUCA World) เป็นสถานการณ์โลกที่ต้องเผชิญตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 เป็นต้นไป สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อองค์กรในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะความคิดและความรู้สึกของคนในองค์กรประกอบไปด้วย Brittle (ความเปราะบาง) Anxious (สร้างความกังวล) Nonlinear (สับสนต่อการคาดเดา) Incomprehensible (ยากเกินเข้าใจ) สถานการณ์เปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ประเทศต้องมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา

ทรัพยากรมนุษย์ โดยต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลสามารถแข่งขันได้ทัดเทียมกับนานาประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการปรับปรุงหลักสูตร จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และหนึ่งในข้อมูลสำคัญก็คือความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้หลักสูตรที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นด้านนักศึกษา ความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็นด้านการบริหารหลักสูตร รวมถึงความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 65 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน23 คน และ3) ครู จำนวน 107 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 195 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selecting)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ 1 ฉบับ จำนวน 51 ข้อคำถาม แบ่งเป็น ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาครูยุคใหม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามผู้ใช้บัณฑิตและสรุปเรียบเรียงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านจริยธรรม (Ethics) ประกอบไปด้วย

1.1) มีวินัย ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ

1.2) มีน้ำใจ มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม

1.3) สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.4) มีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หรือ จรรยาบรรณวิชาชีพ

1.5) เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กรและสังคมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.6) ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2. ด้านความรู้ (Knowledge) ประกอบไปด้วย

2.1) ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน

2.2) ความเข้าใจเนื้อหาวิชาเฉพาะอย่างถูกต้องแม่นยำ

2.3) การถ่ายทอดความรู้ได้อย่างสนุกสนานกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

2.4) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร

2.5) การใช้ภาษาอังกฤษ

2.6) การประยุกต์และใช้องค์ความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.7) การเลือกสรร ออกแบบและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

3. ด้านทักษะ (Skills) ประกอบไปด้วย

3.1) เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3.2) สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ไขปัญหา

3.3) ศึกษาสภาพปัญหา/วิเคราะห์ปัญหา และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน/การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

3.4) มีทักษะการปฏิบัติงาน/การใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ต่างๆได้

3.5) มีการทำงานเป็นทีม

3.6) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

3.7) มีความคิดสร้างสรรค์และมีวิจารณญาณ

3.8) นำนวัตกรรมมาใช้ในห้องเรียน

3.9) มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3.10) มีทักษะภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.11) มีทักษะการสอนตามบริบทของสถานศึกษา

3.12) เน้นการบ่มเพาะเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.13) มีความสามารถนำเสนองาน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่สามารถอภิปรายได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ ด้านจริยธรรม (Ethics) จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีความต้องการที่จะให้ครูยุคใหม่ มีวินัย ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการ ทำงานให้สำเร็จ มีน้ำใจ มีจิตอาสา จิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หรือ จรรยาบรรณวิชาชีพ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กรและสังคมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทิวารัตน์ ประเสริฐสังข์ และคณะ (2563) ที่ศึกษาความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูพลศึกษาเพื่อหนุนเสริมการผลิตนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษา ที่พบว่า ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูพลศึกษาที่เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านน้ำใจนักกีฬาความโอบอ้อมอารีและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพพลศึกษาและการกีฬา ด้านอารมณ์ความสนุกสนานและความรักเด็ก ด้านบุคลิกภาพและสุขภาพ ด้านหลักการและปรัชญาการพลศึกษาและการกีฬา ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความกระตือรือร้น ด้านความรับผิดชอบและด้านวิชาการทั่วไป วิชาการศึกษาและวิชาชีพพลศึกษา

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ ด้านความรู้ (Knowledge) ประกอบไปด้วย ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน ความเข้าใจเนื้อหาวิชาเฉพาะอย่างถูกต้องแม่นยำ การถ่ายทอดความรู้ได้อย่างสนุกสนานกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การใช้ภาษาอังกฤษ การประยุกต์และใช้องค์ความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนและการเลือกสรร ออกแบบและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และด้านทักษะ (Skills) ประกอบไปด้วย เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ศึกษาสภาพปัญหา/วิเคราะห์ปัญหา และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน/การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีทักษะการปฏิบัติงาน/การใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ต่างๆได้ มีการทำงาน

เป็นทีม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง มีความคิดสร้างสรรค์และมีวิจารณญาณ นำนวัตกรรมมาใช้ในห้องเรียน มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีทักษะภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีทักษะการสอนตามบริบทของสถานศึกษา เน้นการบ่มเพาะเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสามารถนำเสนองาน ที่สอดคล้องกบการศึกษาของ เพ็ญพนอ พ่วงแพ, อนงค์พร สมานชาติ และกัลยา เทียนวงศ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่พบว่า อาจารย์พี่เลี้ยงและผู้ใช้บัณฑิตเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาสังคมศึกษา ว่าควรพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสบการณ์หลากหลาย เช่น ด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้ภาษาอังกฤษ และด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และทักษะสำคัญ ของ Gen Alpha ที่ครูยุคใหม่ต้องรู้ (aksorn.com) ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดแก้ปัญหาเป็น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการใช้สื่อและรู้ทันการใช้สื่อดิจิตอล ทักษะความอดทน ฝึกจิตใจให้เข้มแข็งไม่ย่อท้อ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสอดคล้องกับ 10 ทักษะที่ดีที่สุดสำหรับครูที่สภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) มีดังนี้ 1)การจัดการห้องเรียน 2)การวางแผนบทเรียน 3)ทักษะการสื่อสาร 4) ทักษะด้านเทคโนโลยี 5) การสอนที่แตกต่าง 6)การวัดและการประเมิน 7) การทำงานร่วมกัน 8)ความสามารถทางวัฒนธรรม 9)ความคิดสร้างสรรค์ 10)ความอดทนและความเห็นอกเห็นใจ 9)ความคิดสร้างสรรค์ 10)ความอดทนและความเห็นอกเห็นใจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูยุคใหม่ ตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิต ควรส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ซึ่งนอกจากหลักสูตรจะจัดการเรียนรู้ให้เข้มข้นเกี่ยวกับองค์ความรู้วิชาเฉพาะ และองค์ความรู้ทางวิชาชีพครูแล้ว ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และ ด้านทักษะ (Skills) หลักสูตรควรมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทักษะทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และทักษะในการใช้สื่อและรู้ทันการใช้สื่อดิจิตอล ทักษะการจัดการชั้นเรียน และด้านจริยธรรม (Ethics) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นครูในอนาคต หลักสูตรควรเตรียมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ความรัก ศรัทธาในวิชาชีพครู รวมถึงออกแบบกิจกรรมที่ปลูกฝังเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีจิตอาสา จิตสาธารณะ เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

เอกสารอ้างอิง

คณะศิลปศาสตร์ (2563). *รายละเอียดหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2563.* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2567 สืบค้นจาก https://www.la.ubu.ac.th/la-modules/course/pdf/edu.pdf.

ทิวารัตน์ ประเสริฐสังข์ และคณะ. (2563). *ความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูพลศึกษา เพื่อหนุนเสริมการผลิตนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาพลศึกษา.* วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. Volume 1, Issue 2586-9493, 2020, pp.18-26.

พนมนคร มีราคา. (2560). *ครูต้องมีลักษณะอย่างไร...ในศตวรรษที่ 21.* วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 5(2), 23-35.

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และอัฐฉญา แพทย์ศาสตร์. (2564). *สมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความเห็นของครูพี่เลี้ยง.* วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 8(2), 1-12**.**

เพ็ญพะนอ พ่วงแพ, อนงค์พร สมานชาติ และกัลยา เทียนวงศ์. (2562). *การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.* วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**,** 39(5), 117-127.

ราชกิจจานุเบกษา (2556). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556.* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2567 สืบค้นจาก https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1986083.pdf.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *Edozone*10 ทักษะที่ดีที่สุดของครู จากสภาการศึกษา | Eduzones | LINE TODAY กันยายน. 2566.

สุพัตรา สุขาวห และคณะ (2563) *ความชุกและความสัมพันธ์ระหว่างภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดอุบลราชธานี.* วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 65(1), 15-24.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEADERSHIP ETHICAL OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND MOTIVATION IN PERFORMANCE OF TEACHERS UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

[1]ปริญญานุช ขุมเงิน, [2]พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง และ [3]อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ

[1]Parinyanuth Khumngern, [2]Phongsak Tongpanchang

and [3]Udompun Pitprasert

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ประเทศไทย

Sisaket Rajabhat University, Thailand.

[1]parinyanuth.khum62@sskru.ac.th

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 2) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[3] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.975 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวก และมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of leadership ethical of School administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 3 2) to study the level of motivation in performance of school teachers under Surin Primary Educational Service Area Office 3 and 3) to study the relationship between leadership ethical of School administrators and motivation in performance of school teachers under Surin Primary Educational Service Area Office 3. The participants participating in this study included 341 teachers working under Surin Primary Educational Service Area Office 3. The instruments used in this research consisted of five-level rating scale questionnaires with a reliability value of 0.975. Data were then analyzed statistically by using mean, percentage, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient. The research findings were as follows: 1) The level of leadership ethical of school administrators under Surin Primary Educational Service Area Office 3 was rated at the high level. 2) The level of motivation in performance of school teachers under Surin Primary Educational Service Area Office 3 was rated at high level. 3) The relationship between leadership ethical of school administrators and motivation in performance of

school teachers under Surin Primary Educational Service Area Office 3 was remarkably with statically significant at the 0.01 level.

Keywords: Academic Administration, Standalone School, National Educational Test

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันการจัดการศึกษาถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย และไม่มีความรู้เรื่องการบริหารมักจะใช้สามัญสำนึกในการกระทำหรือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ทำให้ประโยชน์ที่ได้รับมีจำนวนจำกัด ถึงแม้ว่าเชาว์ปัญญาดั้งเดิมและประสบการณ์ที่มีจะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการบริหารก็ตาม (จันทรานี สงวนนาม, 2553: 11) แต่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การมากที่สุดอีกอย่างหนึ่งก็คือผู้นำ ซึ่งผู้นำจะเป็นบุคคลที่ผูกพันกลุ่มเข้าด้วยกัน และกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานแสดงความสามารถสูงสุด เพื่อสร้างผลงานได้เต็มที่ ผู้นำจะรับผิดชอบการทำงานต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จด้วยดี ซึ่งปัจจุบันจำเป็นต้องใช้คนที่มีความรู้ ความสามารถ สติปัญญาดี และมีประสบการณ์ในการทำงานมาพอสมควร ที่จะบริหารงานองค์การให้สำเร็จ ผู้นำที่ดีต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่นเรียบร้อยถูกต้องครบถ้วน (กวี วงศ์พุฒ, 2550: 1) ซึ่งนับได้ว่าผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จขององค์การประการหนึ่ง มีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้บริหารขององค์การให้มีความเป็นมืออาชีพ เพราะจะเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์การในระยะยาว จะได้มีความสามารถในการนำพาองค์การฝ่าฟันการแข่งขันอย่างรุนแรงตามกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันและอนาคต (ทองทิพพา วิริยะพันธุ์, 2550: 2)

ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดของผู้บริหารในการนำพาโอกาสให้อยู่รอดและเจริญก้าวหน้าก็คือภาวะผู้นำ องค์การใดที่มีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ดี มีความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมสามารถนำองค์การสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย ในทางตรงข้ามกัน หากองค์การใดก็ตามที่มีผู้บริหารที่ด้อยคุณภาพ ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมทำลายขวัญและกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชา อันจะนำไปสู่ผลผลิตที่ต่ำลงและผลการดำเนินงานที่ล้มเหลว ปัญหาด้านจริยธรรมของผู้นำเกิดจากคุณลักษณะและภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ยึดหลักประโยชน์นิยมเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงความอยู่รอดขององค์การเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดสภาพการณ์ของสภาวะผู้นำที่ไม่พึงประสงค์ขึ้นในสังคม กล่าวคือเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดจริยธรรมเกี่ยวกับบทบาทและ

หน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี จึงทำให้กลไกของการบริหารงานล้มเหลว ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อความเสื่อมและความเจริญขององค์การหรือสังคมนั้นๆ จริยธรรมของผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี หากผู้นำขาดจริยธรรมย่อมทำให้ผู้นำนั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์การนั้น ทั้งนี้

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของการบริหาร เช่นเดียวกับคน เงิน วัสดุและการจัดการ การจูงใจมักเกิดจากสมมติฐานที่ว่า โดยทั่วไปมนุษย์ไม่ได้ทำงานเต็มความสามารถที่มีอยู่ การที่จะให้มนุษย์ทำงานได้เต็มความสามารถหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าเขาเต็มใจจะทำแค่ไหน ถ้ามีสิ่งล่อใจหรือสิ่งจูงใจที่ตรงตามความพอใจของเขา สิ่งจูงใจมันก็จะเป็นแรงกระตุ้นที่จะผลักดันให้เขาสนใจ เอาใจใส่งานที่ทำมากขึ้น ในตรงข้ามกันหากองค์การใดไม่สร้างแรงจูงใจในการทำงานแล้ว อาจจะมีผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกผูกพันต่อองค์การน้อยลง ผลงานย่อมตกต่ำ เกิดความเบื่อหน่ายและทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นจึงเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารทุกระดับต้องเรียนรู้ ฝึกฝน และนำไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลแก่องค์การ การจูงใจที่ถูกต้องจะต้องเป็นเครื่องมือที่ดึงดูดความรู้สึกและจิตใจของบุคคลในองค์การให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การมากยิ่งขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2553: 251-252) จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและรักษาระดับแรงจูงใจของคณะครูอันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จาก 233 โรงเรียน จำนวน 2,950 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ปีการศึกษา 2564 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie, R.A.and Morgan, D.W. (1970 : 607-609) จากประชากร 2,950 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน แล้วกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1. ความไว้วางใจ 2. ความรับผิดชอบ 3. ความเคารพ 4. ความเป็นพลเมืองดี และ 5. ความยุติธรรม และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามทฤษฎีการจูงใจ ERG ของอันเดอร์เฟอร์ (Alderfer: 1972) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. ความต้องการความอยู่รอด 2. ความต้องการความสัมพันธ์ และ 3. ความต้องการความก้าวหน้า

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 แบ่งเป็นจำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความไว้วางใจ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความเคารพ 4) ความเป็นพลเมืองดี และ 5) ความยุติธรรม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1976: 247)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความต้องการความอยู่รอด 2) ความต้องการความสัมพันธ์ และ 3) ความต้องการความก้าวหน้า มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, 1976 : 247)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยหาค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

รายการ	ระดับภาวะผู้นำ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความไว้วางใจ	4.40	0.32	มาก
2. ด้านความรับผิดชอบ	4.43	0.38	มาก
3. ด้านความเคารพ	4.37	0.33	มาก
4. ด้านความเป็นพลเมืองดี	4.49	0.30	มาก
5. ด้านความยุติธรรม	4.41	0.37	มาก
รวม	**4.42**	**0.27**	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 4 ความเป็นพลเมืองดี ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.30) รองลงมาคือ

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.38) และด้านที่มีระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 3 ด้านความเคารพ ($\overline{X}$ = 4.37, S.D.= 0.33) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 โดยหาค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 โดยรวมและตามความต้องการทั้ง 3 ด้าน

รายการ	ระดับแรงจูงใจ		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความต้องการความอยู่รอด	4.39	0.40	มาก
2. ความต้องการความสัมพันธ์	4.44	0.30	มาก
3. ความต้องการความก้าวหน้า	4.48	0.37	มาก
รวม	**4.47**	**0.32**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.47, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับแรงจูงใจมากที่สุด ได้แก่ ความต้องการความก้าวหน้า ($\overline{x}$ = 4.48, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ ความต้องการความสัมพันธ์ ($\overline{x}$ = 4.44, S.D. = 0.30) และข้อที่มีระดับแรงจูงใจน้อยที่สุด คือ ความต้องการความอยู่รอด ($\overline{x}$ = 4.39, S.D. = 0.40) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1. ความไว้วางใจ 2. ความรับผิดชอบ 3. ความเคารพ 4. ความเป็นพลเมืองดี และ 5. ความยุติธรรม สำหรับแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1. ความต้องการความอยู่รอด 2. ความต้องการความสัมพันธ์ และ 3. ความต้องการความก้าวหน้า

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	r	p
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร (X)	0.697**	0.00
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (Y)		

** Correlation is significant at the 0.01 level (2 – tailed)

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทั้ง 5 ด้าน

Correlations

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X	Y
X_1	1.000						
X_2	0.672**	1.000					
X_3	0.631**	0.610**	1.000				
X_4	0.566**	0.527**	0.577**	1.000			
X_5	0.635**	0.571**	0.585**	0.552**	1.000		
X	0.851**	0.825**	0.829**	0.773**	0.825**	1.000	
Y	0.651**	0.537**	0.532**	0.552**	0.593**	0.697**	1.000

** Correlation is significant at the 0.01 level (2 – tailed)

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 5 พฤติกรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความไว้วางใจ (X_1) กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.651 รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความยุติธรรม (X_5) กับแรงจูงใจในการ

ปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.593 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความเคารพ (X_3) กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.532 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายแบบ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก 5 แบบ เรียงลำดับภาวะผู้นำจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านความเป็นพลเมืองดี ด้านความรับผิดชอบ ด้านความยุติธรรม ด้านความไว้วางใจ และด้านความเคารพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันมากขึ้น สถานศึกษาจึงต้องปรับตัวในทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ความต้องการที่จะเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน ต้องมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน ทั้งครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน แต่สิ่งที่เห็นชัดคือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Eyal, and Roth (2011: 256 – 275) ได้ศึกษาความเป็นผู้นำและแรงจูงใจของครูอาจารย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางการศึกษาและแรงจูงใจของครู โดยศึกษาจากครูชาวอิสราเอล พบว่ารูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในแรงจูงใจและความเป็นอยู่ที่ดีของครู โดยหากมีการมอบหมายอำนาจในระบบการศึกษาให้กับผู้บริหารโรงเรียน พร้อมทั้งส่งเสริมและฝึกอบรม ให้มีอิสระในการทำงาน มีการสนับสนุนที่ดี จะเอื้อให้ครูเกิดแรงจูงใจในตนเอง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ว่าที่ร้อยตรีหญิงวิภาวดี อินทร์ด้วง (2561: 73 – 74) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ความน่าเคารพ ความเป็นพลเมืองดี ความยุติธรรม ความน่าไว้วางใจ และความรับผิดชอบผลการ จากผลการวิจัยผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ในฐานะที่เป็นผู้นำต้องเป็นบุคคลที่น่าเคารพ เป็นแบบอย่างที่ดีบริหารงานด้วยความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับแรงจูงในในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับแรงจูงใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านความต้องการความก้าวหน้า รองลงมาคือ ความต้องการความสัมพันธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความต้องการความอยู่รอด ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะ การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน การช่วยเหลือกันด้วยสัมพันธ์อันดี ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ทำให้ครูมีกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ครูเกิดความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ สอดคล้องกับวิจัยของอรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560: 83) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ความต้องการความสัมพันธ์ ความต้องการความอยู่รอด และความต้องการก้าวหน้าตามลำดับ และสอดคล้องกับวิจัยของ Ogomaka (2002: 3563 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบของแรงจูงใจ ของครูในโรงเรียนสอนศาสนาในลอสแองเจอลิส พบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ คือ การได้รับความเจริญก้าวหน้าในงาน รองลงมา ได้แก่ การได้รับการยอมรับนับถือ ผลสัมฤทธิ์ในงาน ข้อตกลงทางศาสนา ส่วนความสัมพันธ์กับครูและนักเรียน ความสนับสนุนจากผู้ปกครอง ความมั่นคงปลอดภัย และเงินเดือนไม่มีผลต่อแรงจูงใจของงาน การได้รับการยอมรับนับถือโอกาสที่จะก้าวหน้าและแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ นโยบายของเงินเดือน ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสภาพการทำงานมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก จากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในมีผลต่อแรงจูงใจของการทำงาน สอดคล้องกับ ปรานีต จินดาศรี และคณะ (2560: 122 – 124) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ในจังหวัดสระแก้ว พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ในจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยสามอันดับ ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่องาน รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จของงาน และด้านการได้รับการยอมรับนับถือตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกและมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ เมื่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารมีค่าเพิ่มขึ้น แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ก็จะมากขึ้นด้วย โดยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความไว้วางใจกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.651 รองลงมา คือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความยุติธรรมกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.593 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความเคารพ กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.532 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดี คือสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีได้ มีความรู้ ความสามารถ มีเมตตากรุณา มีความยุติธรรม สร้างความไว้วางใจ สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับครูได้ ครูก็จะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรได้ สอดคล้องกับ Gilbar (2015: 65) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจของครู: การศึกษาความสัมพันธ์ในยุคปฏิรูปโรงเรียน พบว่า ครูที่รับรู้หลักการ การเปลี่ยนแปลงจะมีระดับดับแรงจูงใจที่สูง และผู้บริหารสถานศึกษาที่เน้นพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจของครูที่เพิ่มขึ้นด้วย และสอดคล้องกับมัณฑนา ชุมปัญญา (2563: 140 – 143) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กันทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของนารินทิพย์ สิงห์งอย (2563: 158 – 160) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 2 ด้านที่ต้องพัฒนา คือ 1) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบตามสบาย ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความเชื่อมั่นระหว่างครูกับผู้บริหาร และ 2) ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบฉกฉวยโอกาส ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวม และให้ความสำคัญกับการทำงาน และด้านการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มี 3 ด้านที่ต้องพัฒนา คือ 1) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สร้างความตระหนักต่อบทบาทและหน้าที่ของครูในการปฏิบัติงาน 2) ด้านความรับผิดชอบ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ยกย่อง

ชมเชยเมื่องานสำเร็จ และ 3) ด้านลักษณะของงาน มอบหมายงานให้ตรงตามความถนัด ความรู้และความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำด้านความเคารพ อยู่ในระดับน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่ายังคงมีผู้บริหารที่แสดงพฤติกรรมไม่น่าเคารพอยู่ จึงควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความเคารพ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ควรมีนโยบายในการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความเคารพให้กับผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดให้มีการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้านความเคารพ อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างแรงจูงใจที่เพิ่มขึ้น และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารและครู

เอกสารอ้างอิง

กวี วงศ์พุฒ. (2550). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาวิสัยทัศน์นักบริหาร.

จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

ทองทิพพา วิริยะพันธ์. (2550). *มนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

นารินทิพย์ สิงห์งอย. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับการจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1* สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรานีต จินดาศรี และคณะ. (*2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 ในจังหวัดสระแก้ว.* วารสารวิชาการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 9, (มกราคม-มิถุนายน 2560): 122-124.

มัณฑนา ชุมปัญญา. (2563). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2.* สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิภาวดี อินทร์ด้วง. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อรพรรณ เทียนคันฉัตร. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Alderfer, C. P. (1972). *Existence: Relatedness and growth, human needs in organizational setting.* New York: Free Press.

Gilbar, C.R. (2015). *Principals' Leadership and Teachers' Motivation : A Study of the Relationship in the School Reform Era.* Virginia: Lynchburg College.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Education and Psychological Measurement.* 30(3): Autumn.

Likert, R. (1967). *The Human Organization : Its Management and Values.* New York: McGraw-Hill.

Ogomaka. (2002). *The Factors Which Motivate California Cradentials Teacher to teach in Los Angeles Archdiocesan High School. Dissertation Abstracts International.* 46(12) : 3563-A.

ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

SUSTAINABLE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATOR UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

[1]ศรัณย์ โสพิณ และ [2]อุไร สุทธิแย้ม

[1]Saran Sopin and [2]Urai Sutthiyam

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhaeng University, Thailand.

[1]saransopin@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ได้แก่ ด้านการมีความยุติธรรม ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการสืบสานความสำเร็จ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน และประสบการณ์ใน

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การทำงานต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำที่ยั่งยืน, การตระหนักถึงการเรียนรู้, การสืบสานความสำเร็จ, การกระจายอำนาจ, การมีความยุติธรรม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Sustainable Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, and 2) to compare the Sustainable Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 as classified by gender, educational background, and work experience. The findings were as follows: 1. The results of Sustainable Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 were at a highest level, and each dimension of the opinions was also at a high level when considered individually. In sequence, the aspect with the highest average was Justice, Breadth and Endurance, and the aspect with the lowest average was Realize in learning. 2. Comparative results of Sustainable Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 it was found that teachers of different genders and different work experiences have an attitude towards Sustainable Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 overall and each aspect were different at a significance level of .05 and it was found that teachers with different educational background have an attitude towards Sustainable Leadership of School Administrator Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 overall and each aspect is not different.

Keywords : Sustainable Leadership , Realize in learning , Endurance , Breadth, Justice

บทนำ

สภาพสังคมโลกปัจจุบันมีการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอย่างเป็นพลวัต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เกิดการมุ่งเน้นพัฒนาประเทศภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สภาวการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามบริบท ประเทศไทยจึงเกิดการปฏิรูปการศึกษาที่อาศัยการปรับกระบวนการการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยปรับตามแนวโน้มของโลกการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งสร้างสมรรถนะที่จำเป็น ร่วมไปกับการใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปช่วยในการศึกษา ให้สามารถสร้างสมรรถนะที่จำเป็นได้ทั้งของนักเรียนและครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2561) ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา กฎเกณฑ์ต่าง ๆ และค่านิยมหลักในการจัดการศึกษา ทำให้โรงเรียนต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะยกระดับการศึกษาในโรงเรียนเพื่อตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพของครูเพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมทั้งความรู้ความสามารถ ตอบสนองความต้องการของสังคมในอนาคตได้ (สุวิตรา บุญแจ้ง, 2563)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ จะบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใดนั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่าย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการเข้าสู่ตำแหน่ง และเพื่อเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น การฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา การฝึกอบรมเฉพาะสาขาวิชา และการสัมมนาระดมความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาจะเน้นในเรื่องคุณลักษณะผู้อำนวยการสถานศึกษาที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และการบริหารและการจัดการในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ทักษะ เจตคติ เทคนิคใหม่ ๆ ทางการบริหาร และเพื่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ประสิทธิผลของการบริหารการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือไม่ เพียงใดนั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานั่นเอง ดังคำกล่าวของ ยุกล์ (Yukl, 1989) ที่กล่าวไว้ว่า หากต้องการทราบว่าผู้บริหารคนใดมีความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำเหมาะสมหรือไม่นั้น ก็สามารถวัดได้จากประสิทธิผลของภาวะผู้นำ โดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานขององค์การ การบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ความอยู่รอดขององค์การ ความเจริญเติบโตขององค์การ ความสามารถเผชิญวิกฤติขององค์การ ความพึงพอใจของผู้ตามที่มีต่อผู้นำ

การอุทิศงานหรือความผูกพันของกลุ่มที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีสภาพทางจิตวิทยาที่ดีของสมาชิกและความมีเสถียรภาพของสถานภาพของผู้นำในองค์การ

แนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืน นั้นเกิดขึ้นเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าโดยทั่วไป เมื่อภาวะผู้นำถูกมอบหมายให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้ว ภาวะผู้นำนั้นจะคงอยู่ตราบเพียงแค่ ผู้นำคนดังกล่าวอยู่ในตำแหน่งเท่านั้น และภาวะผู้นำดังกล่าวจะหายไปทันทีที่เขาหรือเธอผู้นั้นได้ หยุดการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของผู้นำในองค์การนั้น ๆ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่โลกมีการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในยุคของความเป็นโลกาภิวัตน์และความเป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่นในปัจจุบัน ในขณะที่ภาวะผู้นำสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นขึ้นภายในสถานศึกษาได้ โดยการเพิ่มระดับคะแนนหรือทำให้สถานศึกษาไม่ตกไปอยู่ในจุดที่ล้มเหลว แต่ภาวะผู้นำในปัจจุบันแทบจะไม่สามารถตอบโจทย์ความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งการพัฒนาที่ยาวนานอันจะทำให้เกิดผลประโยชน์ต่อสถานศึกษาในระยาวได้ ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญไม่ใช่เพียงแค่การมองหาผู้นำที่ถูกต้องหรือการฝึกอบรมให้พวกเขาเหล่านั้นมีสมรรถนะที่พร้อม แต่เป็นการสร้างระบบและสภาพแวดล้อมของความเป็นภาวะผู้นำที่ยั่งยืนซึ่งจะทำให้ผู้นำสามารถนำสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาและการประสบความสำเร็จในวงกว้างอย่างยาวนานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกคนในโรงเรียน ดังคำกล่าวของ (Hargreaves, 2005) ภาวะผู้นำทางการศึกษาที่ยั่งยืน เป็นภาวะผู้นำที่รักษาและพัฒนาการเรียนรู้ในเชิงลึกที่แผ่ขยายและยั่งยืนสำหรับทุกคน ในวิถีทางที่มีสร้างผลประโยชน์หรือไม่สร้างผลเสียให้กับผู้อื่นไม่ว่าจะในขณะนี้หรือในอนาคตก็ตาม

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำสูงมีวิสัยทัศน์ด้วยข้อผูกพันต่อการให้บริการสาธารณะ และมีความสามารถในการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์การได้ใช้ศักยภาพที่ดี ทำงานให้เกิดผลสูงสุด สร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอกองค์การสื่อสารกับบุคคลอื่นด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน ตลอดจนเป็นผู้มีทักษะทางการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานสูงสุด การบริหารนั้นเป็นการทำงานกับบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดภาวะผู้นำที่ยั่งยืนที่พึงประสงค์ ได้แก่ การตระหนักถึงการเรียนรู้, การสืบสานความสำเร็จ, การกระจายอำนาจ, การมีความยุติธรรม โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน โดยเมื่อเวลาผ่านไปวิทยาการต่าง ๆ เจริญขึ้น เทคนิควิธีการทางานเปลี่ยนแปลงไป แต่ความรู้ต่าง ๆ ลดน้อยลงจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีความรู้ ความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมีสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับการมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และเครือข่ายที่สร้างขึ้นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน มีการพัฒนานวัตกรรมทั้งเชิงกระบวนการและโครงสร้าง เพื่อปรับปรุงระบบการให้บริการในสถานศึกษาให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการเคารพผู้อื่น ความ

ซื่อสัตย์ ความกล้าหาญอย่างมีศีลธรรม มีความยุติธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น จากเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีการสื่อสาร ได้ส่งผลทำให้สภาพภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในด้านการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารทั้งเรื่องบุคลากร การเงิน วิชาการ และการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานในสถานศึกษา อันเป็นนวัตกรรมใหม่ของการศึกษาไทยที่รองรับการกระจายอำนาจ ทั้งนี้ต้องอาศัยภาวะผู้นำสูง เหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนให้กับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้สามารถดำเนินกิจกรรมสนองนโยบายและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลศึกษาระดับภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการสร้างกระบวนการวางแผน การกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล และเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถสร้างระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน “อย่างยั่งยืน” ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้งหมด 52 โรงเรียน จำนวนข้าราชการครูทั้งสิ้น 6,036 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวนข้าราชการครูทั้งสิ้น 370 คน ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Cohen (Cohen,2018) และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูของแต่ละขนาดสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหา และได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำที่ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ ด้านการสืบสานความสำเร็จ ด้านการกระจายอำนาจและด้านการมีความยุติธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามกรอบแนวคิดแบบเติบโต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของข้าราชการครูเกี่ยวกับการภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffé’s Multiple Comparison Method)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2566 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่ พบว่า ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2566 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ เป็นเพศชายจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 44.20 และเป็นเพศหญิงจำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 55.80 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 69.70 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 และมีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 42.90 มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 25.20 จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 317 คน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา	**ความคิดเห็นของครู** (n=317)			
	$\bar{x}$	SD	**ระดับ**	**ลำดับที่**
ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้	4.57	.47	มากที่สุด	4
ด้านการสืบสานความสำเร็จ	4.58	.43	มากที่สุด	3
ด้านการกระจายอำนาจ	4.60	.42	มากที่สุด	2
ด้านการมีความยุติธรรม	4.62	.40	มากที่สุด	1
รวม	4.59	.39	มากที่สุด	

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ มากที่สุดคือ

ด้านการมีความยุติธรรม ($\bar{x}$ = 4.62) รองลงมา ด้านการกระจายอำนาจ ($\bar{x}$ = 4.60) ด้านการสืบสานความสำเร็จ ($\bar{x}$ = 4.58) และต่ำสุด ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.57)

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามเพศโดยภาพรวม และรายด้านดังนี้

ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา	**เพศ** (n=317)				t	P
	เพศชาย (n = 140)		**เพศหญิง** (n = 177)			
	$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.		
1. ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้	4.40	.49	4.71	.41	-5.931	.000*
2. ด้านการสืบสานความสำเร็จ	4.45	.43	4.68	.40	-4.968	.000*
3. ด้านการกระจายอำนาจ	4.48	.42	4.69	.39	-4.407	.000*
4. ด้านการมีความยุติธรรม	4.53	.42	4.70	.37	-3.797	.000*
รวม	4.46	.39	4.70	.72	-5.296	.000*

*P<.05

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามเพศโดยภาพรวม และรายด้านดังนี้

ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา	**ระดับการศึกษา** (n=317)				t	P
	ปริญญาตรี (n = 221)		**สูงกว่าปริญญาตรี** (n = 96)			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
5. ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้	4.59	.47	4.53	.49	.967	.335
6. ด้านการสืบสานความสำเร็จ	4.59	.42	4.54	.45	.925	.356
7. ด้านการกระจายอำนาจ	4.61	.41	4.56	.44	.913	.363
8. ด้านการมีความยุติธรรม	4.64	.39	4.59	.43	.954	.341
รวม	4.61	.38	4.56	.42	1.015	.311

จากตาราง 3 พบว่า ครูที่มีระดับศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน (n=317)						F	P
	น้อยกว่า 5 ปี (n = 136)		5 – 10 ปี (n = 101)		10 ปีขึ้นไป (n = 80)			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้	4.49	.47	4.67	.44	4.60	.50	4.637	.004*
ด้านการสืบสานความสำเร็จ	4.49	.41	4.70	0.41	4.58	.46	7.328	.001*
ด้านการกระจายอำนาจ	4.55	.38	4.68	0.42	4.57	.45	2.924	.055
ด้านการมีความยุติธรรม	4.55	.37	4.72	0.39	4.62	.44	5.021	.007*
รวม	4.52	.36	4.69	.39	4.59	.43	5.598	.004*

*P<.05

จากตาราง 4 พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าด้านการกระจายอำนาจไม่แตกต่าง ยกเว้นด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ ด้านการสืบสานความสำเร็จ ด้านการมีความยุติธรรมทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe's Post hoc Comparison)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงพฤติกรรมของผู้นำที่ยั่งยืน โดยแสดงออกผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนผู้นำของโรงเรียนหรือภายใต้เงื่อนไขที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งสถานการณ์ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ผลลัพธ์เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารสถานศึกษาก็สามารถใช้เครื่องมือ ทักษะ สมรรถนะ เทคโนโลยี ใหม่ ๆ เข้ามาแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล

ตามบริบทของสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงส่งผลให้ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นาที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ แม็กแคนน์ และ โฮลท์ McCann & Holt (2010) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการเป็นผู้นำอย่างยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ต้องอาศัยความพยายามในการทำงานของครู และประสิทธิผลจากการปฏิบัติงานส่งผลอย่างมากต่อองค์กรทางการศึกษา ความยั่งยืนในการเป็นผู้นำมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรที่มั่นคง ที่ผู้บริหารคาดหวัง เพื่อถ่ายโอนโครงสร้างพื้นฐานนี้จากรุ่นสู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พา อักษรเสือ และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช (2562) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสานักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผลงานวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ความลุ่มลึกในองค์ความรู้ 2) การมีจุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่ยาวไกล 3) ความกว้างขวางครอบคลุมสมบูรณ์แบบ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกื้อกูลกัน 5) ความหลากหลายวิธีสู่ความสำเร็จและเป้าหมาย

จากการศึกษาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้านสามารถจะอภิปรายผลดังนี้ ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ พบว่า ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ การแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้อย่างต่อเนื่อง อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคทุกสถานการณ์ได้อย่างยั่งยืน โดยแสดงออกมาให้เห็นผ่านการส่งเสริมให้ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ การอบรมตามโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายทางการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะ กระบวนการ สมรรถนะ หรือคุณลักษณะที่สอดคล้องตามมาตรฐานวิชาชีพครูได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ธีรศักดิ์ สารสมัคร (2563) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านการสืบสานความสำเร็จ พบว่า ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ในด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและ พันธกิจของสถานศึกษาอย่างมีกระบวนการที่ชัดเจน และมีการกำกับติดตามให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้การรับรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิตรา บุญแจ้ง (2563) ที่ได้

ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ด้านการกระจายอำนาจ พบว่า ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ในด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน สามารถกระจายอำนาจความรับผิดชอบไปยัง รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ และหัวหน้างานตามภาระงานที่กำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาจรีรัตน์ อิงคะวะระ และ เพ็ญวรา ชูประวัติ (2562) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบกระจายความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก และด้านการมีความยุติธรรม พบว่าภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดในทุกรูปแบบที่จะได้รับร่วมกันภายในสถานศึกษา โดยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลจากการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดวิชาชีพอย่างยุติธรรม ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ธนิกา กรีธาพล (2562) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพศที่ต่างต่างกันส่งผลให้ครูมีมุมมองความคิดที่แตกต่างกัน สามารถที่จะเข้าใจบริบทของการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูเพศชายและเพศหญิงจึงมีโอกาสได้ทำงานในหน้าที่พิเศษ หรือมีโอกาสที่จะทำงานกับผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันทำให้เข้าใจถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้มีทัศนะต่อภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ นันทิยา คงเมือง (2564) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีเพศต่างกันในภาพรวม พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

มีทัศนะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีระดับการศึกษามาต่างกัน ทำงานในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน การปฏิบัติงานที่คล้ายคลึงกันและอยู่ในระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดอย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการตามพันธกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้โอกาส ความเสมอภาค ลดความเลื่อมล้ำ ให้ครูทุกท่านสามารถได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันจึงมีทัศนะคติต่อภาวะผู้นำที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ จารุสิริ ทองเกตุแก้ว (2562) ศึกษาภาวะผู้นำและบรรยากาศสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี พบว่า โดยภาพรวมและราย ด้านไม่แตกต่างกัน และครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทัศนะโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาของข้าราชการที่แตกต่างกันส่งผลให้แนวคิด ทัศนคติที่มีต่อภาวะผู้นำผู้บริหารแต่ละคนแตกต่างกัน เนื่องจากประสบการณ์จากการทำงานถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ตรงผลโดยตรงต่อความรู้สึกนึกคิด การสั่งสมการทำงานที่มีประสบการณ์มานานย่อมทำให้พบเจอผู้บริหารมาหลายรูปแบบ มองเห็นการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาตามประสบการณ์ระยะเวลาที่ทำงาน สามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อภิวัฒน์ มรรคผล (2565) ศึกษาภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีทัศนะโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็น ผู้นำแห่งการเรียนรู้ (learning leadership) ส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้าง “วิสัยทัศน์ (vision)” ภายในสถานศึกษาร่วมกัน ควรตั้งประเด็นท้าทาย (challenge) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการทำงาน และเสรีภาพทางความคิด

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับของผู้เรียน ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษาอย่างเท่าเทียม

เอกสารอ้างอิง

จารุสิริ ทองเกตุแก้ว. (2562).*ภาวะผู้นำและบรรยากาศสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี*. วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ธนิกา กรีธาพล. (2562). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1-7*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

ธีรศักดิ์ สารสมัคร. (2563). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29*. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5.

นันทิยา คงเมือง. (2564). *ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1*. วารสารการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13.

ปาจรีรัตน์ อิงคะวะระ และ เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2562). *สภาพปัจจุบัน สภาพที่ พึงประสงค์ และความต้องการจาเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบกระจายความเป็นผู้นำของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1*. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พา อักษรเสือ และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2562, กรกฎาคม-กันยายน). *ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสานักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น*. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น. 6 (3), 634-644.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สุวิตรา บุญแจ้ง (2563). *ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1*. การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

อภิวัฒน์ มรรคผล. (2565). *ภาวะผู้นำแบบ Agile ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*. การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education (8th ed).* London: Routledge.

Hargreaves, A. (2005). Sustainable leadership. *The Essentials of School Leadership*. London: Paul Chapman, pp. 7.

McCann, J. T., & Holt, R. A. (2010). *Defining sustainable leadership*. Int. J. Sustainable Strategic Management, 2(2), 204-210.

Yukl, G. (1989). *Leadership in organizations*. New Jersey: Prentice-Hall

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

THE GUIDELINES FOR DEVELOPING IN EDUCATIONAL SUPERVISION MANAGEMENT WITHIN EXTRA LARGE SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 1

[1]ปุญชรัศมิ์ นิธิพรพูลศรี และ [2]ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์

[1]Puncharat Nithiphonphunsri.and and [2]Laddawan Petchroj

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, ประเทศไทย

Rajapruk University, Thailand

[1]Chon34735@gmail.com, [2]ladrojch@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจำแนกตามสถานภาพบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู 3) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศ

[1]นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

[2] รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ การติดตามและประเมินผลการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา การปรับปรุงการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา และการวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศการศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และวิทยฐานะโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แนวทางการพัฒนา คือ การบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาควรขับเคลื่อนไปพร้อมกับระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาผ่านกระบวนการ OBCEQA โรงเรียนมาตรฐานสากล กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ระบบวงจรคุณภาพ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และขับเคลื่อนการนิเทศภายในสถานศึกษาในการบริหาร งานภายในสถานศึกษาสี่กลุ่มบริหารงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

Abstract

The objective of this research were to 1) study the administration of educational supervision within large educational school. 2) A compare the administration of educational supervision within large educational school classified by School Administrators and Teachers. and 3) Suggestions guidelines for developing educational supervision administration within large educational school under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.The research results were as follow: 1) A compare the administration of Educational Supervision Management within Extra Large School under The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1, in general, all aspects were at a high level. The highest average was the work performance of Educational Supervision and follower : the monitoring and evaluation of Educational Supervision Management ,the improvements of the Educational Supervision Management. And the Planning of the Educational Supervision Management. 2) Comparison results were School Administrators and Teachers comment about the Educational Supervision Management with academic level, work position and academic standing, , in general, all aspects were not different. Except for work experience, in general, all aspects were statistically at the .01 level. 3) Suggestions Guidelines were the

Educational Supervision Management should be moving with the educational quality assurance system through by OBCEQA System, World Class Standard School, Professional Learning Community (PLC), Quality cycle system (PDCA) and Design Thinking System. And moving supervision within the school in the administration within school four divisions.

Keywords: The Guidelines for developing in Educational Supervision Management within Extra Large School Under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1.

บทนำ

จุดมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงได้ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้กำหนดและจัดทำสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพที่มุ่งเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา และภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และภาษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมจะต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น ปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียน คือ ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม ซึ่งตรงตามมาตรา 22 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะผู้นำหลัก ซึ่งมาภาระหน้าที่สำคัญ คือ เป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร

และการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเป็นความสามารถของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกัน จนสามารถทำให้นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ รักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : 2553)

แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พุทธศักราช 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนของกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าประสงค์ที่ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สมรรถนะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู และมีแนวทางการพัฒนาที่ประกอบด้วยส่งเสริม สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีจรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู กับการพัฒนาศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะในการนิเทศการศึกษาและการพัฒนางานวิชาการ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสอดคล้องกับลักษณะงาน และวิธีการพัฒนางานตามมาตรฐานตำแหน่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ : 2560) ในส่วนของแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พุทธศักราช 2566 -2570) นอกจากนี้ ส่วนของแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พุทธศักราช 2566 -2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนของประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพด้วยนวัตกรรม โดยมีเป้าประสงค์สำคัญ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีประสิทธิภาพตามมาตรฐานของหน่วยงาน ซึ่งกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งตามมาตรฐานด้วยนวัตกรรมทางการบริหาร โดยมีแนวทางการดำเนินงานตามแผนงานประกอบด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้กลุ่มโรงเรียนเป็นฐาน และการพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษา ทั้งระบบนิเทศภายในและภายนอก (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 : 2566)

การนิเทศภายในโรงเรียนนั้น เป็นกระบวนการการปฏิบัติงานทางการศึกษาที่ผู้บริหารและบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมมือกันจัดขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียนและเพื่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนในทุกด้าน โดยบุคลากรในโรงเรียนรวมถึงเป็นการพัฒนาความก้าวหน้าของครู (จุไรรัตน์ สุดรุ่ง : 2559) โดยเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคคลากรทางการศึกษาทุกคนในสถานศึกษาพัฒนาและปรับปรุงส่งเสริมครูในด้านการเรียนการสอนและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะ

ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนควบคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สูงขึ้น รวมทั้งยังเป็นการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนในทุกมิติและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนชุมชนและสังคม (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์และมารุต ทรรศนากรกุล : 2562)

สำหรับปัญหาการนิเทศการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในส่วนสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เนื่องจากสถานศึกษามีบริบท เป้าหมาย มาตรฐานตัวชี้วัด ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ วัฒนธรรมองค์กร ประวัติความเป็นมา รูปแบบ เทคนิค วิธีการนิเทศภายในสถานศึกษาแตกต่างกัน ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ เป้าหมาย บริบท วัฒนธรรม และประวัติความเป็นมา ที่แตกต่างกันด้วย (วารุณี ลัภนโชคดี : 2560) โดยได้ศึกษาจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report : SAR) มาจากงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนของผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554 - 2558) ของสถานศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้และการนิเทศการสอนของครู (งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน : 2561) การพัฒนาการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบการดำเนินงานกับเป้ามายอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วยการจัดทำสารสนเทศและควรจัดทำให้เป็นปัจจุบันพร้อมใช้งาน (งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงานงบประมาณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี : 2565)

ดังนั้น จากปัญหาและแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาแนวทาง การพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้ศึกษาข้อมูลจะได้แนวทางการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามสถานภาพบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

3.เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เพื่อมุ่งสอบถามแนวทางการพัฒนาารบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 17 แห่ง รวมทั้งสิ้น 2,511 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970,อ้างถึงในลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์และคณะ, 2562) ซึ่งได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 302 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้เทียบสัดส่วนจากจำนวนประชากรและทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูจากสถานศึกษาทั้งหมด 9 แห่ง รวมทั้งสิ้น 302 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับตอบแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 5 ท่าน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แบ่งเป็น 3 ตอนโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน วิทยฐานะผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) มีทั้งหมด 37 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's five rating scale)

ตอนที่ แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One- way ANOVA)) เปรียบเทียบทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ LSD การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบการสัมภาษณ์ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (n = 306)

ด้านที่	การบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1.	การวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา	4.17	.86	มาก	4.
2.	การปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา	4.31	.68	มาก	1
3.	การติดตามและประเมินผลการบริหารงานการนิเทศภายในสถานศึกษา	4.21	.82	มาก	2

4.	การปรับปรุงการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา	4.18	.84	มาก	3
รวมทั้งหมด		**4.22**	**74**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.22, S.D.= .74) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา ($\overline{X}$= 4.31, S.D.=.68) องลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผลการบริหารงานการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการปรับปรุงการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา และด้านการวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามสถานภาพบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและครู แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

การบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	**ระดับการศึกษา**		**ตำแหน่งงาน**		**ประสบการณ์การทำงาน**		**วิทยฐานะ**	
	t	**Sig.**	**t**	**Sig.**	**F**	**Sig.**	**F**	**Sig.**
1. ด้านการวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา	-1.24	.22	1.26	21	5.60**	.00	2.21	.11
2. ด้านการปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา	-1.40	.16	1.61	.11	5.18**	.00	3.19*	.04*
3. ด้านการติดตามและประเมินผลการบริหารงานการนิเทศภายในสถานศึกษา	-.65	.52	2.33*	.02	7.12**	.00	2.07	.13
4. ด้านการปรับปรุงการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา	-.92	.36	1.99*	.05	4.61**	.00	1.29	.28
รวม	-1.13	.26	1.92	.05	5.70**	.00	2.18	.16

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำแนกตามระดับการศึกษาและตำแหน่งงานโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวิทยฐานะโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปีมีความคิดเห็นแตกต่าง ให้คะแนนสูงกว่า 6 – 10 ปีในภาพรวมและรายด้าน ส่วนตั้งแต่ 6 – 10 ปีมีผลต่ำเฉลี่ยที่ต่ำกว่า11 – 20 ปีในภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และน้อยกว่าตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปในด้านการวางแผนและด้านการปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา ส่วนวิทยฐานะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเห็นความแตกต่างกันเพียงด้านเดียว คือ ด้านการปฏิบัติงานบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาผู้ที่ไม่มีวิทยฐานะมีความคิดเห็นแตกต่างจากไม่มีวิทยฐานะและวิทยฐานะชำนาญการพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีวิทยฐานะชำนาญการให้ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าผู้ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป ผู้ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญมากกว่าผู้ที่ไม่มีวิทยฐานะตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับแรก คือ

ด้านการปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้นิเทศมีการวางแผนการนิเทศเป็นอย่างดีมาเริ่มปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษาของตนโดยดำเนินการให้บรรลุผลให้ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาดังกล่าวตามแผนงาน แนวทาง โครงการ และกิจกรรมของตนอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ธีรา ธรรมสา (2565) พบว่า ด้านการดำเนินการนิเทศมีความสำคัญและความต้องการจำเป็นในพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในตามสภาพปัจจุบันที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถนำผลการประเมินการนิเทศภายในมาติดตาม ประเมินผล และให้ข้อมูลย้อนกลับการนิเทศภายใน ด้านการรับฟังเสียงสะท้อนจากครูผู้สอนมีการจัดให้มีครูเพียงพอ และให้ครูได้ทำงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในยุคปกติใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารคำนึงถึงช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ครูต้องร่วมมือกันทุกด้านอย่างใกล้ชิดกับนักเรียน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดที่

จะส่งผลการบริหารจัดการสถานศึกษา รวมถึงปัญหาต่าง ๆภายในสถานศึกษา เสียงสะท้อนจากครูเป็นข้อมูลสำคัญมาบริหารจัดการสถานศึกษา

ด้านการวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์ที่สนับสนุนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาสำรวจรวบรวมกำหนดสภาพความต้องการและข วิเคราะห์ประเด็นปัญหาและจัดลำดับความสำคัญเป็นแนวทางวางแผนการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาที่สอดล้องกับปัญหาและความต้องการสถานศึกษา กำหนดโครงการนิเทศภายในไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ประเมินความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศภายใน นำผลประเมินไปวิเคราะห์ จุดเด่นจุดด้อยที่ควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสัน โพนทัน (2559). พบว่า การวางแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาควรสำรวจรวบรวมกำหนดขอบเขตของสภาพปัญหา วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญใช้เป็นแนวทางวางแผนนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดโครงการ ทิศทางนิเทศภายในเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีสอดคล้องกับความต้องการและบริบทสถานศึกษา ปฏิบัติงานนิเทศภายในตามปฏิทินที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา ศรีชนะ (2563) พบว่า การวางแผนและพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนต้องวางแผนโดยใช้หลักการเหตุผล ความมุ่งหมาย แนวทาง วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการการนิเทศภายในสถานศึกษานำไปสู่วางแผนพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติการนิเทศภายในให้เหมาะสมและความเป็นไปมากที่สุด

ด้านการปฏิบัติงานการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษามาประชุมเชิงปฏิบัติและสร้างเครื่องมือ ภาระงานนิเทศภายในสถานศึกษาที่ต้องทำและประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกสถานศึกษา หารือการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาต้องปฏิบัติร่วมกับ ครูภายในสถานศึกษา ประชุม ชี้แจง และอบรมให้ทราบถึงกระบวนการและความสำคัญขอการนิเทศภายใน รายงานผลการนิเทศต่อผู้บริหารและนำผลการนิเทศใช้เป็นข้อมูลพิจารณาความดีความชอบประจำปีของครู ส่งเสริมให้สถานศึกษานำผลการนิเทศมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน และร่วมติดตามและประเมินผลโครงการสอดคล้องกับงานวิจัยของปริศนา กระสังข์ (2563) พบว่า ควรจัดประชุมปรึกษาหารือ ชี้แจง และหาภาระงานที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน แล้วนำมาสรุปผลการดำเนินงานการนิเทศภายในสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธชาด แสนอุบล (2560) พบว่า การดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาชี้แจง อบรม ตระหนักให้ครูเข้าใจกระบวนการและความสำคัญ ดำเนินการนิเทศภายใน

สถานศึกษาตามคู่มือให้ยึดถือและปฏิบัติตาม รายงานผลประเมินการนิเทศภายในสถานศึกษามาใช้เป็นข้อมูลพิจารณาความดีความชอบประจำปีของครู

ด้านการติดตามและประเมินผลการบริหารงานการนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสรุปผลการประเมินการนิเทศภายในสถานศึกษามีความถูกต้องเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการติดตามและประเมินผลการบริหารงานการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญนำผลผลประเมินมาพัฒนาและตรวจสอบความก้าวหน้าครู จัดการเรียนการสอนและควบคุมชั้นเรียนให้เป็นธรรมและเป็นยอมรับของครู โดยแลกเปลี่ยน ให้คำปรึกษานำเสนอปัญหาต่างๆ ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้บริหารสถานศึกษาให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชยครูโดยเสริมแรงทางบวกสอดคล้องกับงานวิจัยของศานิต โหนแหย็ม (2560) พบว่า สถานศึกษาควรเป็นแนวทางในการติดตามและประเมินการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาให้เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของครู และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาย นพเทาวน์ (2557) พบว่า การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรประสานงานกัน นำไปประเมินความก้าวหน้าการสอนของครูให้เป็นที่ยอมรับของครูภายในสถานศึกษา

ด้านการปรับปรุงการบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมินการบริหารงานนิเทศภายในจัดทำรายงานความก้าวหน้าปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนงานบริหารงานนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องประเมินความก้าวหน้าการจัดการเรียนการสอนครู โดยคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษานำ ผลประเมินการนิเทศมาติดตาม ประเมิน แก้ไขโดยวิธีการหลากหลายและเหมาะสมกับบุคลากร เวลา ทรัพยากร บริบทสถานศึกษามาปรับปรุงและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการวงจนคุณภาพแบบ PDCA มาใช้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา ปลื้มฤทัย (2559) พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมประเมินผลและเผยแพร่ผลการนิเทศรูปแบบต่างๆ นำหลักการ PDCA มาใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ชิดสิน (2558) พบว่า ควรนำผลประเมินนิเทศภายในปรับปรุงอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการหลากหลายเอื้อต่อบุคคลและเวลา โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูมารายงานแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน และวิทยฐานะ พบว่า ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ ทักษะทำงานที่มีแตกต่างกัน ส่งผลให้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิกานต์ พันธ์โนราช (2561) พบว่า สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนตามประสบการณ์การทำงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนรายคู่อื่นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรักษ์ สุทธิพิบูลย์ (2560) พบว่า ปัญหาการนิเทศภายในและผลการเปรียบเทียบปัญหาการนิเทศภายในโดยจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารอ้างอิง

กานต์ธีรา ธรรมสา. (2565). *การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทย ยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กาญจนา ชิดสิน (2558). *การจัดการงานนิเทศการสอนของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2565). *คู่มือการปฏิบัติงานกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.* กรุงเทพฯ : กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.

กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย. (2564). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report : SAR) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย* 2564. กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย. งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนรัตนโกสินทร์

สมโภช บางขุนเทียน. (2561). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self –Assessment Report:SAR) โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน 2561* กรุงเทพฯ : งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน.

งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนศึกษานารีวิทยา. (2565). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment*

Report: SAR) โรงเรียนศึกษานารีวิทยา. 2565. กรุงเทพฯ: งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนศึกษานารีวิทยา.

งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์ฯ (2564). *รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report : SAR) โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ2564.* กรุงเทพฯ: งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กลุ่มบริหารงบประมาณ โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ

จริยา ศรีชนะ. (2563). *การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). *การนิเทศภายในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.

ปริศนา กระสังข์. (2563). *การดำเนินการนิเทศภายในเชิงระบบของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28*. บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

พิสัน โพนทัน. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พุทธชาด แสนอุบล. (2560). สภาพ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ และมารุต ทรรศนากรกุล. (2562). *หลักการนิเทศการศึกษา.* กรุงเพพฯ: คณะครุศาสตร์. (อัดสำเนา).

วารุณี ลัภนโชคดี. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลและพัฒนาการของระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกทั้งสามรอบของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.* กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.

ศานิต โหนแหย็ม. (2560). *สภาพและปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศศิกานต์ พันธ์โนราช (2561). *สภาพการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายปิ่นมาลา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สาย นพเทาว์. (2557). *ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการนิเทศภายในตามความคิดเห็นของครู*

และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา *กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570)* ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุรักษ์ สุทธิพิบูลย์. (2560). *การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุชาดา ปลื้มฤทัย (2559). *การศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาพอเพียงของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *ปีทองแห่งการนิเทศภายในห้องเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน.* กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *เอกสารการนิเทศภายในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาส อังศุโชติ อัจฉรา ชำนิประศาสสน์ (2562). *สถิติสำหรับการวิจัยเทคนิคการใช้ SPSS.* ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ:เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

Sullivan, S., & Glanz, J. (2013). *Supervision that Improves Teaching and Learning.* 4th of ed. USA: Corwin.

การพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21

DEVELOPMENT OF CORE COMPETENCY IN SCIENTIFIC INQUIRY AND SCIENTIFIC MIND FOR LEARNERS AT THE PRIMARY SCHOOL TO ENHANCE OF LEARNING IN THE 21ST CENTURY

[1]วิชชุตา อ้วนศรีเมือง และ [2]จีราภรณ์ จันทร์เขียน

[1]Wichuta Auansrimuang and [2]Jeeraporn Chankian

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

[1]Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

[1]Wichuta.ao@cpru.ac.th

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น และ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีองค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ วิธีการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล มีเนื้อหาประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วิธีการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และการสร้างสื่อนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างสื่อนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การออกแบบสื่อ

[1] อาจารย์ ดร., วิชาเอกวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ ดร., วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เทคโนโลยีการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การการบูรณาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีสอนวิทยาศาสตร์และการวัดและประเมินผล 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้จากนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการอบรมด้วยโปรแกรม ฯ มีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนประเมินสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม; สมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to; 1) to developing a program to promote competency in Scientific Inquiry and Scientific mind on elementary school students, 2) to study the effectiveness of competency in Scientific Inquiry and Scientific mind on elementary school students. The research revealed: 1) A program to promote competency in Scientific Inquiry and Scientific mind on elementary school students, Components include objectives, content, media, training methods. Measurement and evaluation. The content consists of There are 4 learning units: Unit 1: Methods for organizing science learning and creating innovative media and applying digital technology, Unit 2: Creating innovative media and applying digital technology, Unit 3: Designing educational technology media that promotes science competency, Unit 4: Technological pedagogical content knowledge (TPACK or TPCK) and Measurement and evaluation. 2) the Elementary school students who received learning from pre-service science teacher who passed the training with the program, had an average score of Competency in Scientific Inquiry and Scientific mind which higher than 80 percent criteria of the total scores with statistically significant at .05 level.

Keywords : Program Development; Competency in Scientific Inquiry and scientific mind

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ด้านการศึกษาบัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา มีการปรับปรุงการจัดการเรียน การสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) การจัดการศึกษาไทยจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน มีเป้าหมายไปที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง ในปัจจุบัน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579) การเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีสมรรถนะจึงมีความจำเป็นที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในการนำความรู้ความเข้าใจทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในงาน หรือสถานการณ์ต่าง และเป็นศักยภาพภายทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำงานและเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาและความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

การศึกษาวิทยาศาสตร์มีบทบาทในการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมุ่งหวังให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและมีทักษะการแก้ปัญหาที่หลากหลายได้ (จงกล บุญรอด. 2557) สอดคล้องกับรายงานพันธกิจด้านการปฏิรูปการศึกษาผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา มีประเด็นสำคัญต้องปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอนว่าผู้เรียนยังไม่มีคุณภาพตามที่พึงประสงค์ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากสภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาตอนต้นที่ครูผู้สอนขาดความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ของครู ยังจัดการเรียนรู้ที่เน้นการให้เนื้อหาความรู้เป็นหลัก ครูยังไปไม่ถึงการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้ และเกิดสมรรถนะที่ต้องการการใช้การวัดและประเมินผลด้วยข้อสอบมากกว่าการประเมินสมรรถนะที่แสดงออกได้ในการแก้ปัญหาจริงของผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนยังไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ได้ตระหนักถึงปัญหาการศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ 1) ด้านเรื่องหลักสูตร พบว่า การที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้เด็กระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1- 3) ต้องเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยมีตัวชี้วัดจำนวนมาก รวมถึงเมื่อพิจารณาตามหลักพัฒนาการเด็กโดยเด็กระดับประถมศึกษาตอนต้น (อายุ 6 – 9 ปี) อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างเด็กปฐมวัย (0 -

8 ปี) ยังเป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการปรับตัว จึงควรมีการปรับหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นสูง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูยังจัดการเรียนการสอนที่เน้นการให้เนื้อหาความรู้เป็นหลัก การสอนของครูยังไปไม่ถึงการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ผู้เรียนยังไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และ 3) ด้านการวัดผลประเมินผล พบว่า การวัดและประเมินผลทำให้ครูต้องเร่งสอน รวมทั้งการประเมินโรงเรียนและใช้เครื่องมือและมาตรฐานเดียวกันหมดทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคมประเทศ และโลกในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตรอบด้าน ซึ่งเด็กไทยในปัจจุบันต้องการความรู้ทักษะและสมรรถนะชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ในการปฏิรูปการเรียนการสอนจึงเป็นหน้าที่ของการศึกษาที่จะต้องตอบสนองความต้องการดังกล่าวรวมไปถึงการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่ต้องการให้ประเทศไทยเข้าสู่ความเป็นไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาเด็กที่มีความพร้อมแตกต่างกันได้ตามลำดับเต็มตามศักยภาพ เพื่อการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา และเมื่อพิจารณากรอบการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา พบว่า ควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และเน้นการนำสมรรถนะ 10 สมรรถนะมาใช้เป็นฐานในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในรายวิชาวิทยาศาสตร์ควรเน้นสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ และบูรณาการสมรรถนะหลักอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของกลุ่มสาระ (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จึงมีความสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะและความรู้ และพัฒนาทักษะพลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเร่งพัฒนาเพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ได้ดำเนินการวิจัย วิจัยและพัฒนา ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 60 คน

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 22,976 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Sampling) คือ เจาะจงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนที่มีผู้สอนเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาครูวิทยาศาสตร์และผ่านการฝึกอบรมโดยใช้โปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 15 คน ที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์นิเทศก์ แต่ละโรงเรียนใช้การจับสลากรายชื่อนักเรียนให้ได้โรงเรียนละ 15 คน และคละเพศชายและหญิงให้ใกล้เคียงกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการส่งเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น เครื่องมือที่ใช้ คือ

1) แบบสำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคอร์ (Likert Scale) (บุญชม ศรีสะอาด และสุริ ทองศรีสะอาด. 2554)

2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยนำแบบประเมินความต้องการจำเป็นที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.00 และมีค่าความเหมาะสมของภาษาและการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

3) แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ฯ โดยนำแบบประเมินความต้องการจำเป็นที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาษาและการนำไปใช้ ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าโครงร่างของโปรแกรม ฯ มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient), ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test) สถิติที่ใช้ในการหาความต้องการจำเป็นใช้ PNI (Priority Needs Index) จากสูตร PNI ของสุวิมล ว่องวาณิช (2548) โดยหาค่า PNI ทุกข้อคำถาม มาจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็นมาเรียงลำดับจากมากไปน้อยและข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบบันทึกหลังการสอน โดยมีการจัดกระทำข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, 2557)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 สรุปผล ดังนี้

1. การพัฒนาโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยนำผลการศึกษาความต้องการจำเป็น ฯ ในระยะที่ 1 ซึ่งพบว่า สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์

และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันที่เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ เช่น ด้านหลักสูตรฝึกอบรม โปรแกรมการอบรม เป็นต้น ($\bar{X}$= 1.94) อยู่ในระดับน้อย 2) วิธีการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และการใช้เทคโนโลยีในการสอนวิทยาศาสตร์ เช่น การสร้างและการประยุกต์ใช้แอปพลิชันการเรียนรู้ veed.io, Capcup, Pictochart, ClassPoint และ Scratch เป็นต้น ($\bar{X}$= 2.01) อยู่ในระดับน้อย และ 3) การวัดและประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ เช่น แบบวัด แบบทดสอบ เป็นต้น ($\bar{X}$= 2.02) อยู่ในระดับน้อย และสภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นเมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ เช่น ด้านหลักสูตรฝึกอบรม โปรแกรมการอบรม เป็นต้น ($\bar{X}$= 5.00) อยู่ในระดับมากที่สุด 2) วิธีการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และการใช้เทคโนโลยีในการสอนวิทยาศาสตร์ เช่น การสร้างและการประยุกต์ใช้แอปพลิชันการเรียนรู้ veed.io, Capcup, Pictochart, ClassPoint และ Scratch เป็นต้น ($\bar{X}$= 5.00) อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) การวัดและประเมินสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ เช่น แบบวัด แบบทดสอบ เป็นต้น ($\bar{X}$= 4.98) อยู่ในระดับมากที่สุด

ผู้วิจัยนำข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นมาร่างโปรแกรม ฯ โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ วิธีการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล มีเนื้อหาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย และมีผลการประเมินความเหมาะสมโปรแกรม ฯ จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และการศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรม ฯ พบว่า โปรแกรมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.67 และผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทดลองใช้โปรแกรม ฯ ดังตาราง 1 และตาราง 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (n=60)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	จำนวนนักศึกษาครู (ร้อยละ) ที่ได้คะแนน		$\overline{X}$	$S.D.$	t	p
		≤ ร้อยละ 80	> ร้อยละ 80				
หลังเรียน	20	4 (6.66)	56 (93.33)	17.33	1.39	3.696*	.000

*** ระดับนัยสำคัญ .05**

จากตาราง 1 พบว่า จำนวนนักศึกษาครูส่วนใหญ่จำนวน 56 คน (ร้อยละ 93.33) ได้คะแนนมากกว่าคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม มีนักศึกษาครูจำนวน 4 คน (ร้อยละ 6.66) ได้คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม โดยคะแนนเฉลี่ยหลังฝึกอบรมโดยใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น พบว่านักศึกษาครูมีคะแนนหลังฝึกอบรมด้วยโปรแกรม ฯ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.96$, $p = .000$)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทดลองใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (n=60)

จำนวนนักศึกษา 60 คน	คะแนนระหว่างเรียน E_1	คะแนนหลังเรียน E_2	ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2
	80 คะแนน	20 คะแนน	
คะแนนเฉลี่ย	64.31	17.02	80.06/84.83
คิดเป็นร้อยละ	80.06	84.83	

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพของโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 80.06/84.83 มีประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพเชิงผลลัพธ์ (E_2) เป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80

2. การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สรุปผล ดังตาราง 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนประเมินสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น หลังได้รับการจัดการเรียนรู้จากนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการอบรมด้วยโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (โรงเรียนที่ 1, n=15)

การทดสอบ	**คะแนนเต็ม**	**จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) ที่ได้คะแนน**		$\overline{X}$	$S.D.$	t	p
หลังเรียน	20	≤ ร้อยละ 80	> ร้อยละ 80	16.93	1.58	2.288*	.000
		1 (6.66)	14 (93.33)				

*** ระดับนัยสำคัญ .05**

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนประเมินสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นหลังได้รับการจัดการเรียนรู้จากนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการอบรมด้วยโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (โรงเรียนที่ 2, n=15)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาโปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มาร่างโปรแกรมฯ พบว่า มีองค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อ วิธีการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล มีเนื้อหาประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 วิธีการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และการสร้างสื่อนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างสื่อนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การออกแบบสื่อเทคโนโลยีการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การการบูรณาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีสอนวิทยาศาสตร์และการวัดและประเมินผล ดำเนินการฝึกอบรมหน่วยการเรียนรู้ละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง มีวิธีการฝึกอบรม ประกอบด้วยการบรรยายภาคทฤษฎี กิจกรรม work shop และการร่วมกันสะท้อนคิด และมีผลการประเมินความเหมาะสมโปรแกรมฯ จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด การศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรม ฯ พบว่า โปรแกรมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.67 และผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่า มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.06/84.83 มีประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพเชิงผลลัพธ์ (E_2) เป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 มีผลการวิเคราะห์ และคะแนนประเมินหลังการใช้ โปรแกรม ฯ มีคะแนนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาโปรแกรมอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของ Taba (1962) และสมคิด บางโม (2554) ในการศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และสอดคล้องกับทวี จันทร์เติม และ ธัญญธร ศรีวิเชียร (2562) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนา

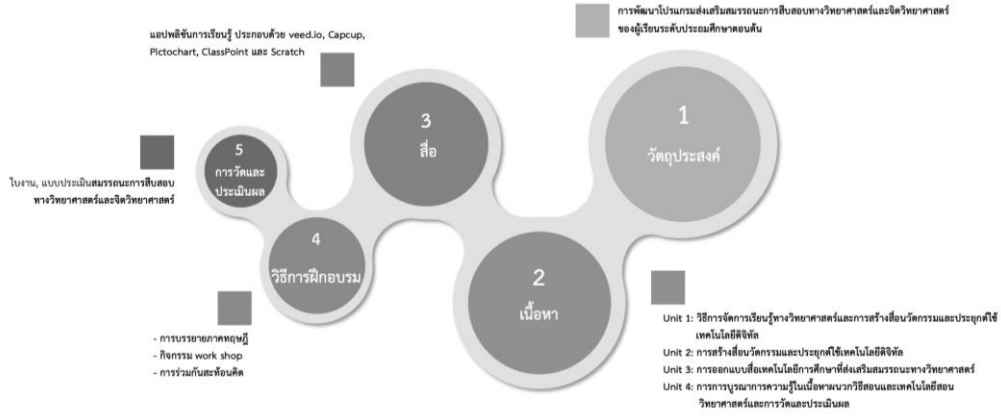
โปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัด การเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ฯ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการประเมินผล โดยเนื้อหาของโปรแกรม โดยเน้นเนื้อหาตามค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่มีความต้องการอันดับแรก คือ ด้านการทดสอบ ปรับปรุง แก้ไขนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้งาน ด้านการดำเนินการสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลการใช้งานนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และด้านการออกแบบและวางแผนการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ วิธีการพัฒนาคือ 1) การฝึกปฏิบัติในงาน 2) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 3) การประชุม อบรม สัมมนา โดยมีกิจกรรมการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมและการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม และผลการตรวจสอบความเหมาะสมโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น พบว่า คะแนนเฉลี่ยของคะแนนประเมินสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้จากนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการอบรมด้วยโปรแกรม ฯ สามารถพัฒนาสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ให้มีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนได้ ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จึงมีความสำคัญเนื่องจาก**สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของการวัด**ผลคะแนนสอบความฉลาดรู้ด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy) ของ PISA โดยผลการประเมิน PISA ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2558 มีการประเมินเน้นด้านวิทยาศาสตร์โดยนักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์ 421 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยมาตรฐานที่ 493 คะแนน แสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยจำนวนเกือบครึ่งหนึ่งรู้วิทยาศาสตร์ยังไม่ถึงระดับพื้นฐาน (ระดับ 2) (OECD, 2558) และในปี พ.ศ. 2561 พบว่า นักเรียนไทยประมาณ 56% มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ระดับ 2 ขึ้นไป โดยค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD มีนักเรียน 78% ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยมีคะแนนด้านวิทยาศาสตร์ยังไม่ถึงค่าเฉลี่ยเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิก (OECD, 2561) ผลการประเมินคะแนนสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของ PISA จึงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน นอกจากนั้น จากงานวิจัยส่วนหนึ่ง พบว่า นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา (Gotwals & Songer, 2012) ยังประสบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทาง

วิทยาศาสตร์อยู่ อย่างไรก็ตามนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาจะต้องได้รับการทดสอบสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ต่อไปในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยทำให้ได้โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา คือ Module ด้านการส่งเสริมสมรรถนะหลักด้านการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย Module 1 วิธีการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และการสร้างสื่อนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล Module 2 การสร้างสื่อนวัตกรรมและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล Module 3 การออกแบบสื่อเทคโนโลยีการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ และ Module 4 การการบูรณาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีสอนวิทยาศาสตร์และการวัดและประเมินผล แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถนะการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จงกล บุญรอด. (2558, เมษายน - มิถุนายน). *ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้แบบจำลอง MORE ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.* วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทาง การศึกษา (OJED). 10(2) :238-248.

ทวี จันทร์เติม และ ธัญญธร ศรีวิเชียร (2562). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัด การเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ 13 (2), 13-25

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สมคิด บางโม. (2554). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม.* กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579).* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อมาวสี อัมพันศิริรัตน์. (2557). *มโนทัศน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ.* วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 68 – 78.

Gotwals, A. W.; & Songer, N B. (2012). Assessing Students' Progressing Abilities To Construct Scientific Explanations. Rotterdam: SensePublishers.

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE USE OF POWER BY ADMINISTRATORS WITH MORALE IN THE PERFORMANCE OF TEACHERS IN THE UNITED CAMPUS, CHONBURI 1 UNDER THE OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE, CHONBURI, RAYONG

[1]พัชรียา รสฟุ้ง และ [2]ชนมณี ศิลานุกิจ

[1]Patchareeya Rotfung and [2]Chonmanee Silanookit

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhaeng University, Thailand

[1]6514470050@rumail.ru.ac.th

Received: June 5, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง และ2)เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 357 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ

[1]นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1)การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2)ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก3) การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวม และ รายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ. 01

คำสำคัญ: การใช้อำนาจ ; ขวัญกำลังใจ ; ความสัมพันธ์

Abstract

The purposes of this research are to 1) to study the level of the authority of school administrators, to study the level of morale in work performances of teachers and 2) to study the relationship between of the authority of school administrators and morale in work performances of teachers under Chonburi educational service area office 1, The Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong. The research samples were 357 teachers under Chonburi educational service area office 1 The Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong, the academic year of 2023 which selected through a stratified Multi-Stage Random Sampling. The research instrument was a questionnaire rating 5 scales. There is index of congruence value between 0.60-1.00. and reliability test is 0.987. The statistical methods used to analyze the data include frequency, percentage, average, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.01

Keywords : Relationship: authority; morale; relationship

บทนำ

ความพยายามในการพัฒนาตนเองเพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันต้องอาศัยการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจหลักของกฎหมายการศึกษาที่มีภารกิจหลัก คือ“การพัฒนาทางความรู้ให้มนุษย์ มีความเพรียบพร้อมในทุกด้าน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (วินัย ป้อมดำ, 2558, หน้า 71) การจัดการศึกษามีความประสงค์ประการหนึ่งคือการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างนักเรียน ครูและฝ่ายบริหารสถานศึกษาต่างๆ ดังที่ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2553, หน้า 2) ได้กล่าวถึงโรงเรียนที่ดีควรมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นมืออาชีพจะนำพาผู้ร่วมงานและผู้รับบริการในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ กลไกการใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดทิศทางความสำเร็จของหน่วยงานราชการได้เป็นอย่างดี การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพของผู้บริหารอยู่ที่การใช้อิทธิพลด้านดีต่อข้าราชการครูไปในทิศทางที่ดี จะช่วยปรับเปลี่ยนความประพฤติปฏิบัติของครูได้เป็นอย่างดี (พรพิมล ชำนาญพล , 2556, หน้า 136) ส่วนสำคัญที่ผลักดันการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานดีจะทำให้กลไกขององค์กรขับเคลื่อนไปอย่างเต็มที่ มีพลังบวก และเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล ดังนั้นองค์กรต่างๆ จึงควรต้องสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานและเห็นโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานของตนเอง ทำให้เขามุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ (สมบัติ ปัญญาจิรพงศ์, 2556 : 1) ซึ่งการใช้อำนาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งผลดีและผลเสียต่อสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องตระหนักทำความเข้าใจในเรื่องการอำนาจให้ดี การใช้อำนาจอย่างไม่ดีจะทำให้เกิดความขัดแย้งเกิดผลกระทบต่อการปรับปรุง พัฒนาความก้าวหน้าของสถานศึกษา อำนาจจึงเป็นสิ่งช่วยในการพัฒนาความเชื่อใจและความตั้งใจของบุคลากรในองค์กรในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพหากใช้อำนาจได้ดี (จริยวดี ศรีทิพย์อาสน์, 2561 : 1) ขวัญกำลังใจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความตั้งใจ ความกระตือรือร้น และความเชื่อมั่น ในการทำงาน จึงต้องมีวิธีตรวจสอบทำให้ทราบระดับขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะขวัญกำลังใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะบริหารให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับจะต้องพยายามสร้างขึ้นในหน่วยงานหรือองค์กร เพราะนอกจากจะทำให้งานประสบผลสำเร็จแล้วยังจะทำให้งานมีประสิทธิภาพและองค์การ มีความมั่นคงยิ่งขึ้นด้วย (บริสุทธิ์ อธิจิต, 2556: 3)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนและบุคลากรมีความสุขในการทำงาน เกิดความอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่งผลให้การบริหารงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูเพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลสารสนเทศและเพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรได้รับทราบและเห็นความสำคัญและร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนที่สำคัญที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

2. เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครู ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 12 โรงเรียนปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,038 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครู ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนโรงเรียนในสหวิทยาเขต ชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยใช้ตารางของ (Cohen, Manion,and Morrison, 2011, pp. 147) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 357 คน การสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Prarson's Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการศึกษา

จาการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สรุปผล ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี1สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น (n=357)		ระดับ
		$\overline{X}$	SD.	
1	อำนาจบังคับใช้	4.43	0.66	มาก
2	อำนาจการให้รางวัล	4.37	0.68	มาก
3	อำนาจตามกฎหมาย	4.41	0.63	มาก
4	อำนาจอ้างอิง	4.31	0.83	มาก
5	อำนาจความเชี่ยวชาญ	4.37	0.80	มาก
	รวม	**4.38**	**0.68**	**มาก**

จากตาราง 1 การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ อำนาจบังคับบัญชา อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล อำนาจความเชี่ยวชาญ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิง

2. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขต ชลบุรี1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยองโดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับความคิดเห็น (n=357)		ระดับ
		$\overline{X}$	SD.	
1	ด้านความสำเร็จในงาน	4.50	0.49	มาก
2	ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน/โอกาสความก้าวหน้า	4.37	0.63	มาก
3	ด้านความรับผิดชอบในงาน	4.56	0.50	มากที่สุด
4	ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน/ความสัมพันธ์อันดี	4.52	0.52	มากที่สุด
5	ด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศในการทำงาน	4.36	0.64	มาก
6	ด้านการได้รับการยอมรับ/การยอมรับนับถือ	4.42	0.60	มาก
	รวม	**4.45**	**0.51**	**มาก**

จากตาราง 2 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขต ชลบุรี1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบในงาน ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน/ความสัมพันธ์อันดี ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการได้รับการยอมรับ /การยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน/โอกาสความก้าวหน้า และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศในการทำงาน/สภาพการทำงาน

3. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง (r_{xy} = .806**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามีความสามารถในการจูงใจให้ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง ให้ร่วมมือกันปฏิบัติงานตามจุดประสงค์ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือแม้แต่การที่ผู้มีอำนาจจะวางเฉยแต่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้การยอมรับหรือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภัทร เสลาวรรณ์ (2565, หน้า 12) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 มีระดับการปฏิบัติงานโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 19) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลวิจัยพบว่า การใช้อำนาจทางการบริหารของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ด้านอำนาจบังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาทำความเข้าใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบระเบียบข้อบังคับของทางราชการบทลงโทษที่จะได้รับหากไม่ปฏิบัติตามมีการว่ากล่าวตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดกฎระเบียบก่อนการลงโทษทุกครั้ง มีการตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนการลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ เพื่อความยุติธรรมมีการดูแลติดตาม ควบคุม ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด สม่ำเสมอมีการวางแผนสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ทันตามกำหนดเวลามีการลงโทษผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำความผิดตามสมควรกับความผิด โดยไม่เลือกปฏิบัติมีการกำหนดแนวทางในการตรวจสอบควบคุมผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภัทร เสลาวรรณ์ (2565, หน้า 25) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลวิจัยพบว่า การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้านอำนาจบังคับบัญชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านอำนาจการให้รางวัล โดยภาพรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานมีการพิจารณาความดีความชอบ เลื่อนขั้นหรือแต่งตั้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำรงตำแหน่งด้วยความเป็นธรรมมีการยกย่องชมเชยผู้มีผลงานดีเด่น ให้ทุกคนในหน่วยงานได้รับทราบทั่วกัน มีการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตรงตามความสามารถเป็นธรรม มีการให้รางวัลตามผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรมโดยไม่คำนึงถึงตัวบุคคล มีการทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกอบอุ่นเป็นกันเอง สะดวกสบายในการทำงาน มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการไว้วางใจเชื่อมันมอบหมายงานที่สำคัญให้ผู้ใต้บังคับบัญชารับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภัทร เสลาวรรณ์ (2565, หน้า 24) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลวิจัยพบว่า การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้านอำนาจการให้รางวัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านอำนาจตามกฎหมาย โดยภาพรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มากกว่าการตัดสินใจด้วยตนเอง มีการใช้อำนาจในการบริหารตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง ตามกฎหมายมีการกระจายอำนาจหน้าที่มอบหมายความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม มีการออกคำสั่งโดยตรงหรือสั่งผ่านผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม พิจารณาการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างตรงไปตรงมาตามระเบียบกฎหมายที่วางไว้ การเน้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกฎระเบียบนโยบายของ ทางราชการ มีการใช้อำนาจของตนเองโดยรวมยึดกฎหมายเป็นมาตรฐานมากกว่าทำตามความพึงพอใจของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยภัทร เสลาวรรณ์ (2565, หน้า 26) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลวิจัยพบว่า การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้านอำนาจตามกฎหมาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านอำนาจอ้างอิง โดยภาพรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอุทิศตนในการทำงานได้อย่างเต็มความสามารถเป็นผู้ที่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ความเชื่อมั่น ชื่นชม ศรัทธามีความประพฤติดีงามมีศีลธรรมวางตัวได้เหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความนับถือ ให้เกียรติ ให้ความเป็นกันเอง

แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงใจปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรมในทุกๆ ด้าน มีคุณลักษณะพิเศษที่ทำให้ทุกคนต้องการทำงานด้วย การวางตัวได้เหมาะสมกับทุกโอกาสเวลาทุกสถานที่ให้กำลังใจให้คำแนะนำช่วยแก้ปัญหาในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยภัทร เสลาวรรณ์ (2565:26) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลวิจัยพบว่า การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้านอำนาจอ้างอิง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านอำนาจอ้างอิง โดยภาพรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความสามารถทักษะในการบริหารงานเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ร่วมงานได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ความรู้ ประสบการณ์ทั้งภายในภายนอกโรงเรียนเสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานหรือโครงการใหม่ๆที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน มีความเชื่อมัน กล้าตัดสินใจในการทำงานแก้ปัญหา ต่างๆในการปฏิบัติงานได้อย่างฉับไว มีความสามารถ ในการนิเทศงานชี้แจงการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกลนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติ ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ปิยภัทร เสลาวรรณ์ (2565, หน้า 29) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลวิจัยพบว่า การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

2. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลจากความสัมพันธ์กันเป็นอันดีในองค์กรโดยเฉพาะขวัญกำลังจากผู้บริหารที่มีต่อบุคลากรในองค์กร ซึ่งจะทำให้ทุกคนมีความเชื่อมั่นในการบริหารองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานตามภารกิจสำเร็จเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ มีขวัญในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข กระตือรือร้นในการทำงานอย่างมีความหวังในชีวิตอนาคตความก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 12) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครผลวิจัย พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.1 ด้านความสำเร็จในงาน โดยภาพรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูสามารถปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชา ทำงานที่ท่านรับผิดชอบได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด สามารถทำงานให้เสร็จทันตามกำหนดเวลา มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่น่าสนใจต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่ท้าทายจูงใจ ให้ท่านอยากทำงานต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 12) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครผลวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านความสำเร็จในงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน/โอกาสความก้าวหน้า โดยภาพรวมรายข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีโอกาสได้รับการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ให้สูงขึ้น มีโอกาสที่จะเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการอบรม หรือศึกษาดูงาน ที่โรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ๆ จัดในโอกาสอันควรเสมอคิดว่าการตั้งใจทำงานในปัจจุบันนี้จะทำให้อนาคต การงานของท่านดีมากขึ้นโอกาสเลื่อนตำแหน่งของเป็นไปตามผลงานที่ปรากฏ โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ท่านยังทำงานอยู่ในองค์การแห่งนั้นโรงเรียนสนับสนุนส่งเสริมให้โอกาสแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้ายการศึกษาต่อในวุฒิที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 12)ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครผลวิจัย พบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน/โอกาสความก้าวหน้า โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

2.3 ด้านความรับผิดชอบในงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับผิดชอบตระหนักถึงความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเสมอ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบด้วยความเสมอภาค ตามความสามารถ ครูสามารถตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนในการแก้ปัญหาให้สำเร็จไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พเยาว์ หมอเล็ก (2560, หน้า 7) ได้ศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ด้านความรับผิดชอบในงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน/ความสัมพันธ์อันดี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากบุคคลภายในหน่วยงานมี

ความสุขในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงานเพื่อนร่วมงานมีความเป็นกันเองในการทำงาน รู้สึกพอใจมีความสุขที่ได้ปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงานได้รับการยอมรับด้านความรู้ความสามารถจากผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานผู้บริหารปฏิบัติต่อครูอย่างสุภาพทั้งในการพูดจาการปฏิบัติอื่นๆให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของท่านเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 56)ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครผลวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน/ความสัมพันธ์อันดีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศ ในการทำงาน/สภาพการทำงาน โดยภาพรวมรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพบรรยากาศสถานที่ทำงานเหมาะแก่การทำงาน อาคารสถานที่ในหน่วยงานมีความมั่นคงปลอดภัยเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์สำนักงานตลอดจนอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานเพียงพอต่อการทำงานโรงเรียนได้จัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้แก่ครู อย่างเพียงพอหน่วยงานกำหนดระยะเวลาทำงานที่เหมาะสมเพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถ รู้สึกมีอิสระในการปฏิบัติงานแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 58)ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศในการทำงาน/สภาพการทำงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2.6 ด้านการได้รับการยอมรับ/การยอมรับนับถือ โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บังคับบัญชายอมรับเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของครู ยอมรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะครูได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างดีจากผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับ บัญชา เพื่อนร่วมงานในการทำงาน ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะมักจะได้รับการพิจารณานำไปปฏิบัติมีอิสระในการใช้วิจารณญาณของตนเองในการตัดสินใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 58)ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศในการทำงาน/สภาพการทำงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

3. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง โดยภาพรวมรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยมีพฤติกรรมในการแสดงออก ซึ่งครูมีการยอมรับโดยผู้บริหารมีความสามารถทักษะในการบริหารงานเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ร่วมงานผู้บริหารได้รับเชิญให้ เป็นวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ความรู้ประสบการณ์ทั้งภายในภายนอกโรงเรียนเสมอมีความคิดริเริมสร้างสรรค์งานหรือโครงการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนมีความเชื่อมันกล้าตัดสินใจในการทำงานแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานได้อย่างฉับไวมีความสามารถในการนิเทศงานชี้แจงการปฏิบัติงาน แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้เป็นอย่างดีมีวิสัยทัศน์กว้างไกลนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์ (2565, หน้า 138-139) ได้ทำการวิจัย เรื่องการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลการวิจัย พบว่า การใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผล ต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

. จากการศึกษาพบว่ ระดับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ด้านอำนาจอ้างอิง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางตัวให้เหมาะสมกับในทุกโอกาส เวลา สถานที่ ให้กำลังใจให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการแก้ปัญหา ในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ มีความประพฤติดีงามมีศีลธรรม วางตัวได้เหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดี แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะพิเศษที่จะทำให้ทุกคนมีความต้องการทำงานด้วยให้มากยิ่งขึ้น ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ด้านสภาพแวดล้อม/บรรยากาศในการทำงาน/สภาพการทำงานมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสภาพบรรยากาศสถานที่ทำงานให้มีความเหมาะสมแก่การทำงาน ควรปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ในหน่วยงานให้มีความมั่นคงปลอดภัย สร้างบรรยากาศการทำงานให้ครูรู้สึกมีอิสระในการปฏิบัติงานสามารถแก้ปัญหาได้อย่าง

เต็มที่ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้แก่ครูอย่างเพียงพอมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จริยวดี ศรีทิพย์อาสน์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหาสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์. (2565). *การใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.*พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญใจ ศรีสถิตนรากูร. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการพยาบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย.

บริสุทธิ์ อธิจิต. (2556). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจังหวัดนครสวรรค์.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครสวรรค์

ปิยภัทร เสลาวรรณ์. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1.*บัณฑิตวิทยาลัย:, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พเยาว์ หมอเล็ก. (2560). *ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมืองจังหวัดยะลา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

พรพิมล ชำนาญพล. (2556). *การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา

วินัย ป้อมดำ. (2558). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือ.* Journal of Education Administration Khon Kaen University,11(1), 69 - 77.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2553). *ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์*. เข้าถึงได้จาก http://Sutherland.rice.ac.th

สมบัติ ปัญญาจิรพงษ์. (2556). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของกำลังพลชั้นประทวน พลทหารและอาสาสมัครในพื้นที่ปฏิบัติงานของกองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.

Cohen, L., Mansion, L., & Marrison, K. (2011). *Research Methods in Education.* 8th edition. New York: Routledge.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12 -15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

THE CURRICULUM DEVELOPMENT TO ENHANCE LIFE EXPERIENCE ON THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY FOR YOUTHS AGE 12-15 YEARS IN MAE AI SUBDISTRICT, MAE AI DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

[1]กฤษฎา เงินวงค์ใน และ [2]สุจิตรา ปันดี

[1]Kitsada Ngoenwongnai and [2]Sujitra Pandee

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

Lampang Rajabhat University, Thailand.

[1]65851070103@g.lpru.ac.th

Received: June 16, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรฯ พบว่าชุมชนตำบลแม่อายเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดบริบทในการพึ่งตนเองสูง แต่ด้วยปัจจุบันความก้าวหน้าทางวัตถุและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เยาวชนมีศักยภาพในการ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

พึ่งตนเองลดลงจากในอดีต ให้ความสนใจกับเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาการดำเนินชีวิตที่พึ่งตนเองและพึ่งพากันน้อยลง และละเลยปัจจัย 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต 2. ผลการสร้างหลักสูตรฯ 1) จากการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร โดยมี 10 พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.25 ถึง 5.00, S.D. = 0.00 ถึง 0.45) และ 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฯ ผลวิเคราะห์จากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียน พบว่าผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ($\overline{X}$ = 16.93, S.D. = 1.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 7.33 , S.D. = 3.33) และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนจากชิ้นงานหลังการเรียนโดยใช้หลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) อยู่ในช่วง 4.07 ถึง 4.87 คะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ในช่วง 0.00 ถึง 0.73

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study basic information in developing a curriculum, and 2) to develop a curriculum that enhances life experiences on sufficiency economy philosophy that uses Tyler's curriculum development model which has four Steps : 1) setting goals, 2) selecting content necessary to achieve goals, 3) selecting experiences that are appropriate for achieving goals and have the possibility of being used, and 4) evaluation. The target group of this research is 30 youth ages from 12 - 15 who are all residents of Mae Ai , Mae Ai, Chiang Mai. The results of the research found that: 1. Mae Ai is a community with abundant natural resources. Thus, it creates a context of high self-reliance with today's material progress and globalization. As a result, the youth's potential for self-reliance has decreased, giving more attention to technology. 2. the result of using the curriculum 1) appropriateness of the curriculum components, with 10 elements, indicating that the elements of the curriculum are satisfactory ($\overline{X}$ = 4.25- 5.00, S.D. = 0.00 ถึง 0.45), and 2. the results of the trial of the curriculum analysis from the students' pre-study and post-study tests. It was found that the test scores after studying ($\overline{X}$ =16.93, S.D. = 1.91) were higher than before studying ($\overline{X}$ = 7.33, S.D. = 3.33). The results of the data analysis from the self-reliance potential assessment form after studying using the curriculum are as follows, the mean ($\overline{X}$) was in the range of 4.07 to 4.87 points and the standard deviation (S.D.) was in the range of 0.00 to 0.73.

Keywords : The Sufficiency Economy Philosophy, The Curriculum Development

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมเพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องสามารถรับมือกับปัญหาได้ สามารถจัดการกับอารมณ์และความกดดัน ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงรู้จักปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ทักษะเหล่านี้จึงเป็นทักษะที่ควรพัฒนาและฝึกฝนอยู่เสมอ นั่นคือทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการรับมือกับปัญหา อดทนต่อความกดดัน ทักษะการปรับตัว จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ผู้ปกครองในชุมชนตำบลแม่อาย มีความกังวลเกี่ยวกับบุตรหลานในด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจนส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการพึ่งตนเองของบุตรหลานในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2562).

การลดทอนปัญหาดังกล่าว ควรมีกิจกรรมที่บูรณาการการเรียนรู้ทั้งกิจกรรมทางกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสิ่งแวดล้อมชีวิต โดยพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้พึ่งตนเองได้ตามวัย สามารถชี้นำตนเองทั้งด้านจิตใจ มีจิตใจแข็งแรงมีสมาธิ พอเพียงและใฝ่ดี มีการเกื้อกูลกันระหว่างการดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อมนั้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน รวมทั้งการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่ยังไม่เพียงพอ จากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่11 หน้า12 แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างพึ่งตนเองตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับรัฐ และมีการพัฒนาตนเองตามลำดับจนเกิดความยั่งยืน ปรากฏให้เห็นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่มีกำเนิดในบริบทภูมิสังคมไทย จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชนตำบลแม่อายจากอาสาสมัครวิจัยผู้ให้ข้อมูล พบว่าชุมชนตำบลแม่อายเป็นชนบทที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้านเพื่อความมั่นคงทางอาหาร อาหารสมุนไพรสูตรชนเผ่า กลุ่มผลิตสมุนไพรของหมู่บ้านต่างๆ การจัดการป่าชุมชน การ

จัดการแหล่งน้ำ กลุ่มพัฒนาพันธุ์พืช ศูนย์การเรียนรู้ และศูนย์ส่งเสริมการเกษตร เช่น โครงงานร้อยใจรักษ์ โครงการหลวงใหม่หมอกจ๋าม แหล่งเรียนรู้หมอดิน และศูนย์เกษตรอำเภอ มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง เช่น ปลูกและเก็บพันธุ์ข้าว พืชผักพันธุ์พื้นเมือง มีผักสวนครัวและผักจากป่าในพื้นที่ มีภูมิปัญญาในการรักษาและใช้สอยทรัพยากรจากป่า มีอาหารที่เหมาะแก่สุขภาพตามฤดูกาล ประชาชนอาศัยพึ่งพาธรรมชาติ มีแหล่งป่าชุมชนสำหรับหากิน ไม่ว่าจะเป็นพืชที่เป็นอาหารและสมุนไพร เช่น เห็ด หน่อไม้ ผักป่าตามฤดูกาลต่างๆ สัตว์ที่เป็นอาหาร เช่น กบ เขียด ไข่มดแดง แหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีปลาพื้นถิ่นอาศัยชุกชุม เช่นปลาดุก ปลาช่อน ปลากลุ่มปลาตะเพียน รวมไปถึงสัตว์น้ำชนิดอื่น เช่น กุ้งฝอย หอยขม ปู ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรของชุมชนตำบลแม่อายมีอิทธิพลในการส่งเสริมศักยภาพในการพึ่งตนเอง ที่จะทำให้ประชากรมีชีวิตพัฒนาอย่างสมดุลรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันที่ดี แต่ด้วยบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ทำให้ศักยภาพเหล่านี้ได้ค่อย ๆ หายไปเนื่องจากขาดการเรียนรู้สืบทอดอย่างเป็นระบบ ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนขาดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะการรับมือกับปัญหา อดทนต่อความกดดัน ทักษะการปรับตัว ส่งผลให้ความรู้และประสบการณ์การพึ่งตนเองไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเยาวชนอายุ 12 -15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย เป็นการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดจุดหมาย 2) การเลือกเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการบรรลุจุดหมาย 3) การเลือกประสบการณ์ที่เหมาะสมต่อการบรรลุจุดหมายและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ 4) การประเมินหลักสูตร ที่ผู้วิจัยสนใจนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับพิศาล เครือลิต ชำนาญ ปาณาวงษ์ วารีรัตน์ แก้วอุไร (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 3) ทดลองใช้และศึกษาผลการใช้หลักสูตร 4) ประเมินผลหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังเรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง ตามหลักปรัชญาเศษฐกิจพอเพียง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การประเมินผลหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนรู้หลังการทดลองใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และใช้แบบแผนการทดลองแบบ Time series ซึ่ง

สอดคล้องกับ ดุษฎี สีตลวรางค์ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ผลของการถอดบทเรียนที่มีต่อทักษะการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการถอดบทเรียนหลังฝึกปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตร และ 2) ศึกษาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาในช่วงระยะเวลาเรียนสิบครั้งในสิบสัปดาห์ การวิจัยนี้ เป็นวิชัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยใช้แบบแผนการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre Experimental Design) กับกลุ่มเป้าหมายที่เลือกอย่างเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนเรียน และ 2) นักศึกษามีพัฒนาการทักษะการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ตามจำนวนครั้งที่เข้าเรียน และมีพัฒนาการไปในทิศทางเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น การศึกษาควรเกื้อกูลให้เด็กและเยาวชนมีศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดการตนเองและพึ่งตนเองได้ตามวัย ผู้วิจัยจึงสนใจว่า หลักสูตรเสริมศักยภาพในการพึ่งตนเองของเด็กและเยาวชน ควรมีลักษณะเช่นไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมศักยภาพในการพึ่งตนเองของเยาวชน โดยการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12 -15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่เยาวชนอายุ 12 – 15 ปี จาก 10 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านดอยแก้ว 2) บ้านดอนชัยใต้ 3) บ้านดอนชัยเหนือ 4) บ้านใหม่ปู่แช่ 5) บ้านแม่แหลง 6) บ้านแม่อายหลวง 7) บ้านโฮ้งน้อย 8) บ้านโฮ้งหลวง 9) บ้านโห้งเหนือ 10) บ้านแม่แหลงหลวง ตำบลแม่

อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากเยาวชนที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่ใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดจุดหมาย 2) การเลือกเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการบรรลุจุดหมาย 3) การเลือกประสบการณ์ที่เหมาะสมต่อการบรรลุจุดหมายและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ 4) การประเมินหลักสูตร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ และเครื่องมือในการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

3.1 เครื่องมือในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

3.1.1 เครื่องมือในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจำนวน 6 ฉบับ ประกอบด้วย

3.1.1.1 แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน

3.1.1.2 แบบประเมินความสอดคล้องแบบบันทึกข้อมูลพื้นฐาน

3.1.1.3 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อมูลพื้นฐานกับจุดหมายหลักสูตร

3.1.1.4 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับจุดหมายหลักสูตร

3.1.1.5 แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับการนำหลักสูตรไปใช้

3.1.1.6 แบบประเมินความสอดคล้องแบบทดสอบของหลักสูตร

3.1.2 เครื่องมือในการประเมินหลักสูตร จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย

3.1.2.1 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตร

3.2 เครื่องมือในการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และ 2) แบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนเองจากชิ้นงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสร้างหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ และผลการนำหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย และได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการใช้เครื่องมือต่างๆ ได้แก่ 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 2) แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จากผลการประเมิน พบว่า อยู่ในช่วงคะแนน 0.75 ถึง 1.00 3) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อมูลพื้นฐานกับจุดหมายหลักสูตร หลักสูตร โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จากผลการประเมิน พบว่า อยู่ในช่วงคะแนน 0.67 ถึง 1.00 4) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับจุดหมายหลักสูตร โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จากผลการประเมิน พบว่า อยู่ในช่วงคะแนน 1.00 5) แบบประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับการนำหลักสูตรไปใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จากผลการประเมิน พบว่า อยู่ในช่วงคะแนน 0.67 ถึง 1.00 และ 6) แบบประเมินความสอดคล้องแบบทดสอบของหลักสูตร โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จากผลการประเมิน พบว่า มีข้อสอบจำนวน 37 ข้อ อยู่ในช่วงคะแนน 0.67 ถึง 1.00 ประเมินค่าความยากง่ายของข้อสอบ พบว่า มีข้อสอบจำนวน 35 ข้อ อยู่ในช่วง 0.21 ถึง 0.79 และประเมินค่าอำนาจจำแนก พบว่ามีข้อสอบจำนวน 25 ข้อ อยู่ในช่วงคะแนน มากกว่า 0.20 จากการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและกระบวนการสังเคราะห์ จึงได้หลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12 – 15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

2. ผลการนำหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย และได้ผลการวิจัย ดังนี้

2.1 หลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสมนัยขององค์ประกอบของหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างประสบการ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

องค์ประกอบหลักสูตร	ระดับความเหมาะสม (N=5)		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญ	4.70	0.45	มากที่สุด
2. หลักการ	4.33	0.41	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมาย	4.25	0.43	มากที่สุด
4. โครงสร้างการเรียนรู้	4.85	0.14	มากที่สุด
5. การจัดหลักสูตร	4.70	0.27	มากที่สุด
6. การจัดเงื่อนไขการเรียนรู้	4.80	0.18	มากที่สุด
7. สื่อและแหล่งเรียนรู้	4.30	0.45	มากที่สุด
8. แนวการวัดประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด
9. ผู้จัดเงื่อนไขการเรียนรู้	4.80	0.11	มากที่สุด
10. การแปลงหลักสูตรสู่การจัดเงื่อนไขการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความสมนัยขององค์ประกอบของหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างประสบการ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีมาตราส่วนประมาณค่า หาจากการนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมา คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายโดยผู้เชียวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า ความเป็นมาและความสำคัญ มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70 , S.D. = 0.45) หลักการ มีค่าความเหมาะสม

มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33 , S.D. = 0.41) จุดมุ่งหมาย มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.25 , S.D. = 0.43) โครงสร้างการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.85 , S.D. = 0.14) การจัดหลักสูตร มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.70 , S.D. = 0.27) การจัดเงื่อนไขการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.80 , S.D.= 0.18) สื่อและแหล่งเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30 , S.D. = 0.45) แนวการวัดประเมินผล มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00 , S.D. = 0.00) ผู้จัดเงื่อนไขการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.80 , S.D. = 0.11) และการแปลงหลักสูตรสู่การจัดเงื่อนไขการเรียนรู้ มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00 , S.D. = 0.00) มี แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำมาใช้ได้โดยได้ปรับเนื้อหา และข้อมูลให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.3. ผลวิเคราะห์จากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน จากแบบทดสอบ ก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วย แบบทดสอบ 20 ข้อ แสดงดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์จากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน

	จำนวนนักเรียน	**คะแนน**				
		เต็ม	สุงสุด	ต่ำสุด	$\overline{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	30	20	14	3	7.33	3.33
หลังเรียน	30	20	19	13	16.93	1.91

จากตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์จากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียน หลังการเรียนโดยใช้หลักสูตรเสริมสร้างประสบการ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 7.33 คะแนน และ 16.93 คะแนนตามลำดับ และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D.) 3.33 และ 1.91 ตามลำดับเมื่อ เปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าผลการทดสอบก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนจากชิ้นงานในกิจกรรมการเรียนรู้มีการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้เรียนจากชิ้นงานที่ผู้เรียนปฏิบัติ วิธีการเก็บคะแนนคือ มีองค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ ให้ 1 คะแนน ไม่มีองค์ประกอบตามวัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ให้ 0 หน่วยละ 5 คะแนน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนจากชิ้นงาน ดังตารางต่อไปนี้

	จำนวนนักเรียน	คะแนน				แปลผล
		สุงสุด	ต่ำสุด	$\overline{X}$	S.D.	
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	30	5	3	4.60	0.56	ดีเยี่ยม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	30	5	3	4.23	0.73	ดีเยี่ยม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	30	5	4	4.47	0.51	ดีเยี่ยม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	30	5	4	4.87	0.35	ดีเยี่ยม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	30	5	3	4.07	0.52	ดีเยี่ยม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	30	5	-	5.00	0.00	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนจากชิ้นงานหลังการเรียนโดยใช้หลักสูตรเสริมสร้างประสบการ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60, 4.23, 4.47, 4.87, 4.07 และ 5.00 คะแนน ตามลำดับ และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56, 0.73, 0.51, 0.35, 0.52 และ 0.00 ตามลำดับ

จากผลการทดสอบก่อนและหลังเรียน รวมถึงคะแนนจากแบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนจากชิ้นงาน แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการพึ่งตนเองเพิ่มขึ้น และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามแต่ละหน่วยการเรียนรู้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1949) สอดคล้องกับพิศาล เครือลิต ชำนาญ ปาณาวงษ์ วารีรัตน์ แก้วอุไร (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 3) ทดลองใช้และศึกษาผลการใช้หลักสูตร 4) ประเมินผลหลักสูตร ร่วมกับเครื่องมือในการพัฒนาหลักสูตร และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัด

เชียงใหม่ในครั้งนี้ พบว่าชุมชนตำบลแม่อายเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดบริบทในการพึ่งตนเองสูง แต่ด้วยปัจจุบันความก้าวหน้าทางวัตถุและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เยาวชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองลดลงจากในอดีต ให้ความสนใจกับเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น เกิดปัญหาการดำเนินชีวิตที่พึ่งตนเองและพึ่งพากันน้อยลง เปลี่ยนเป็นพึ่งระบบมากขึ้น ทักษะการพึ่งตนเองของเยาวชนตามความเป็นจริงของบริบทชุมชน และละเลยปัจจัย 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต แล้วยังสามารถพัฒนาเฉพาะทางขึ้นไปตามความต้องการเฉพาะของบุคคล ดังนั้น หลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 6 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 บ้านของฉัน 2) หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ในตู้กับข้าว 3) หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ผักรอบบ้านพืชริมรั้ว 4) หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เพื่อนบ้านตัวน้อย 5) หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ของเสียไม่เหลือทิ้ง และ 6) หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ต้นทุนชีวิตสู่ความพอเพียง หน่วยการเรียนรู้ละ 3 ชั่วโมง ใช้ระยะเวลา 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง ซึ่งเนื้อหาสาระการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สอดคล้องกันไปตามลำดับของหน่วยการเรียนรู้และเป็นไปตามบริบทของชุมชน ซึ่งยังสามารถพัฒนาเนื้อหาสาระการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามวัยของผู้เรียนได้

2. ผลการสร้างหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จากการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีองค์ประกอบ 10 องค์ประกอบ และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร อยู่ในระดับดีที่สุดทุกองค์ประกอบ และโครงสร้างเนื้อหาสาระการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการประเมินตามแต่ละขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ Time series ตาม ดุษฎี สีตลวรางค์ (2560) พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างประสบการ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ผลคะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ($\overline{X}$ = 16.93, S.D. = 1.91) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 7.33 , D.D. = 3.33) และผลคะแนนจากแบบประเมินศักยภาพในการพึ่งตนจากชิ้นงาน แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการพึ่งตนเองเพิ่มขึ้น และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่สามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มเป้าหมายพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ดุษฎี สีตลวรางค์. (2560). *ผลของการถอดบทเรียนที่มีต่อทักษะการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี.* ครุศาสตร์วิจัย 2560 นวัตกรรมการเรียนรู้, 1(3), 209-221.

พิศาล เครือลิต, ชำนาญ ปาณาวงษ์, วารีรัตน์ แก้วอุไร. (2565). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.* สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร□และสังคมศาสตร□ (สทมส.). 29(3), 91-107.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,(2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564.*

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Ralph W. Tyler. (1949). *Basic Princioles of Curricutum and Instruction.* Chicago: The university of Chicago press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

FaACTORS AFFECTING MOTIVATION FOR PERFORMANCE OF NON-COMMISSIONED POLICE OFFCERS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PROVINCIAL POLICE.

[1]พิเชษฐ หาญนอก, [2]สมปอง สุวรรณภูมา และ [3]ณัฐดนัย แก้วโพนงาม

[1]Pichet Hannok, [2]Sompong Suwannaphuma and [3]Natdanai Kaewphonngam

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

[1]rtt2pchn@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัด

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] ผศ.ว่าที่ร้อยเอก ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

นครราชสีมา ตัวแปรตาม อยู่ในระดับ ปานกลาง (=3.07 S.D.=.26) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง (=3.14 S.D.=.20) ด้านความต้องการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง (=3.04 S.D.=.31) และด้านความคาดหวังในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง (=3.03 S.D.=.50) ตามลำดับ 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านความพร้อมสถานที่ในการทำงานX4 ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนX3 ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติX2 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .596.358 และ .220 ตามลำดับ

คำสำคัญ : แรงจูงใจ ,การปฏิบัติงาน, เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the level of motivation in the performance of non-commissioned police officers under the Nakhon Ratchasima Provincial Police. 2) to study the factors affecting the motivation in the performance of non-commissioned police officers under the Provincial Police. Nakhon Ratchasima Province and 3) to find ways to develop motivation in the performance of non-commissioned police officers under the Nakhon Ratchasima Provincial Police. The research found that. The level of motivation in the performance of the Pratuan police officers under the Nakhon Ratchasima Provincial Police, the dependent variables in all aspects, found that the level of motivation in the performance of the Pratuan police officers under the Nakhon Ratchasima Provincial Police, the dependent variable, was at a moderate level ($\overline{X}$ = 3.07 S.D.=.26) They can be arranged in descending order as follows: The morale of the work was at a moderate level ($\overline{X}$ =3.14 S.D.=.20), the demand for work was at a moderate level ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=.31), and the expectation of work was at a moderate level ($\overline{X}$ =3.03 S.D.=.50), respectively. Weight of importance of factor variables affecting motivation for performance of Prathuan police officers under the Nakhon Ratchasima Provincial Police. Overall in all aspects, it was found that the readiness of the workplaceX_4 Welfare and CompensationX_3 the nature of the work performedX_2 the predictor coefficients in raw scores (b) were .596.358 and .220, respectively.

Keywords: Motivation, Performance, non-commissioned police officers.

บทนำ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานคือผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามโครงการหรือแผนงานนั้นตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งตามแนวความคิดสมัยใหม่ในการจัดกิจการงานจะเริ่มต้นที่การตั้งจุดสำเร็จของงานนั่นคือมีการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของผลสำเร็จที่ต้องการ ถ้าใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามาดำเนินการในโครงการหรืองานใดน้อยที่สุดและผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินโครงการนั้นจะมีประสิทธิผลสูงสุดแต่ ในทางตรงกันข้ามถ้าโครงการใดแม้ว่าจะสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้เหมือนกันก็ตาม แต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามากกว่าโครงการอื่นๆ โครงการนั้นก็จะไม่ใช่โครงการที่มีประสิทธิผลสูงสุดในองค์กรและหน่วยงานที่รับผิดชอบแต่ละแห่งตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างที่มีประสิทธิผล (วชิรวัชร งามละม่อม, 2559 : 178)

ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วหลายๆ ด้านซึ่งเป็นไปตามกระแสแห่งโลกาภิวัตน์การเปลี่ยนแปลงของประชากรและสังคมความเป็นอยู่มีการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาสังคมปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ปัญหาอาชญากรรมทำความเสียหายให้กับสังคมไทยอย่างรุนแรง ที่น่าเป็นห่วงคืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีสถิติเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมหาศาลยากต่อการป้องกันแก้ไข เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อนยากที่กฎหมายจะเข้าไปแก้ไขได้ทันการตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อกับปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันยังมีช่องว่างอีกมาก ปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม มีความสูญเสียทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสูญเสียทางตรง ได้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อจากอาชญากรรมซึ่งอาจต้องเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ ทรัพย์สินสูญหายเสียหายถูกทำลาย ความสูญเสียทางอ้อม ได้แก่รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม (ชัยวัสส์ เอกภพณรงค์, 2550 : 25)

ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงกรมตำรวจ เป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติพ.ศ. 2541 ได้ กล่าวถึงบทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องปฏิบัติภารกิจให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงกรมตำรวจฉบับดังกล่าวให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญารักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสมตามความต้องการของแต่ละพื้นที่ โดย

ตัดทอนภารกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไปให้ส่วนราชการอื่นที่มีความรับผิดชอบโดยตรง (อรุชา จันทร์คง, 2550 : 73)

อาชีพตำรวจเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม เพราะตำรวจมีหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบจับกุม และปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมายเป็นผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบอันใหญ่หลวงในการดูแลคุ้มครองให้เกิดความสงบสุขแก่พลเมืองของประเทศ อาชีพตำรวจเป็นงานที่เสียสละเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและประชาชนตำรวจในประเทศไทย คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าพนักงานที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง มีฐานะเป็นกรมและอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี ตำรวจนั้นจึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีที่สามารถบอกต่อลูกหลานหรือประดับต่อวงศ์ตระกูลได้เป็นอย่างดี (ภาคิน สีสุธรรม, 2560 : 82)

ดังนั้นจึงถือได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีความสำคัญของการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ การมุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตให้แก่องค์กรด้วยการทำให้สมาชิกในองค์กรอุทิศแรงกาย แรงใจ ทำงานด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถ เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กรที่กำหนดไว้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมาจึงถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมาจะเกิดขึ้นได้ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยปัจจัยเหล่านั้นจะเป็นสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นให้บุคลากรมีความต้องการมีความเต็มใจที่จะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพในองค์กร ดังนั้น ถ้าหากตำรวจขาดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานแล้วไม่ว่าจะเป็นขาดโอกาสความก้าวหน้าในราชการ รายได้และสวัสดิการในหน่วยงานไม่เพียงพอ ไม่มีโอกาสพัฒนาความรู้ที่ตนต้องนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งปฏิบัติงานไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนแล้วก่อให้เกิดผลเสียหาย ต่อราชการ ทำให้เกิดปัญหาด้านประสิทธิภาพในการทำงานของตำรวจ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ จึงได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัย ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา และแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ตำรวจชั้นประทวนในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1,000 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ตำรวจชั้นประทวนในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ (Stratum) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครอบคลุม และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตำรวจชั้นประทวนในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 286 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับนับถือ 2) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ 3) ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน 4) ด้านความพร้อมสถานที่ในการทำงาน 5) ด้านบรรยากาศในการทำงาน และ 6) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1)

ด้านความต้องการปฏิบัติงาน 2) ด้านความคาดหวังในการปฏิบัติงาน และ 3) ด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale) และเรียงลำดับ (Ordinal scale)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความต้องการปฏิบัติงาน 2) ด้านความคาดหวังในการปฏิบัติงาน และ 3) ด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, 1932)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับนับถือ 2) ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ 3) ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทน 4) ด้านความพร้อมสถานที่ในการทำงาน 5) ด้านบรรยากาศในการทำงาน และ 6) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, 1932)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรตามของแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สูตร t-test Independent

ผลการวิจัย

ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=.26) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.14 S.D.=.20) ด้านความต้องการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=.31) และด้านความคาดหวังในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.03 S.D.=.50) ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านความพร้อมสถานที่ในการทำงานX4 ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนX3 ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติX2 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .596.358 และ .220 ตามลำดับ

ควรปรารถนาที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถในปัจจุบันที่มีการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ มีความสนใจงานในการสร้างเชื่อมั่นต่ออาชีพนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม มีการนำความรู้ที่มีอยู่นำไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ สร้างความเชื่อถือในตำแหน่งและสามารถสร้างเครือข่ายกับบุคคลภายนอกองค์การให้เป็นเกียรติศักดิ์ศรีแก่วงศ์ตระกูลสร้างความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานอต่อการปฏิบัติงานในองค์กรที่มั่นคงที่มีความยุติธรรมจากองค์กรจากการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน พัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่จะได้รับสวัสดิการที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี โดยมีผู้บังคับบัญชาที่ดีมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับความสามารถที่จะช่วยสร้างอนาคตที่ดีในเชิงบวกอย่างสุดความสามารถเพื่อให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วม มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ มีแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างชัดเจน แก้ไขปัญหาและปรับปรุงงานแผนงานอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลมีวินัย และควรมีการมอบโล่ประกาศเกียรติคุณต่อหน้าเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น

อภิปรายผล

ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=.26) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.14 S.D.=.20) ด้านความต้องการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.04 S.D.=.31) และด้านความคาดหวังในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.03 S.D.=.50) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ร้อยตำรวจเอกหญิง อุษณีย์ ปานนาค (2565 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9 ผลการศึกษา พบว่า ระดับสมรรถนะหลักในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม ระดับการรับรู้ความยุติธรรมของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลตอบแทน ระดับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค9 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพของงาน ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9 ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ข้าราชการตำรวจภูธร ภาค9 ที่มีเพศ อายุสถานภาพ การศึกษา เงินเดือน ระดับชั้นยศ และอายุราชการ แตกต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างกัน ปัจจัยสมรรถนะหลักในการทำงาน ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการทำงานเป็นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการรับรู้ความยุติธรรม ด้านกระบวนการส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านความพร้อมสถานที่ในการทำงานX_4 ด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนX_3 ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติX_2 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .596.358 และ .220 ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตภาคิน มิ่งโสภา (2564 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่ส่งผล

ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1)ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 41 ปีขึ้นไป สถานะภาพ สมรส มีการศึกษาระดับปริญญาตรีตา แหน่งงานระดับพนักงาน สังกัดหน่วยงาน มีประสบการณ์ในการท างานในองค์กรต่ำกว่า 5 ปีและมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท 2) ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงานมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการยอมรับนับถือ และด้าน ลักษณะงานที่ปฏิบัติด้านปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านนโยบาย และการบริหาร 3) ผลการวิเคราะห์ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณภาพงานมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านปริมาณงาน และด้านเวลาน้อยที่สุด 4) ผลการวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์ปัจจัยแรงจูงใจกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านรวม พบว่าด้านความสำเร็จของงาน และด้านนโยบายและการบริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรสายสนับสนุน ของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ควรปรารถนาที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถในปัจจุบันที่มีการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ มีความสนใจงานในการสร้างเชื่อมั่นต่ออาชีพนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม มีการนำความรู้ที่มีอยู่นำไปบูรณาการให้เกิดประโยชน์ สร้างความเชื่อถือในตำแหน่งและสามารถสร้างเครือข่ายกับบุคคลภายนอกองค์การให้เป็นเกียรติศักดิ์ศรีแก่วงศ์ตระกูลสร้างความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานอต่อการปฏิบัติงานในองค์กรที่มั่นคงที่มีความยุติธรรมจากองค์กรจากการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน พัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่จะได้รับสวัสดิการที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี โดยมีผู้บังคับบัญชาที่ดีมีคุณธรรมที่เหมาะสมกับความสามารถที่จะช่วยสร้างอนาคตที่ดีในเชิงบวกอย่างสุดความสามารถเพื่อให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างชัดเจน แก้ไขปัญหาและปรับปรุงงานแผนงานอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลมีวินัย และควรมีการมอบโล่ประกาศเกียรติคุณต่อหน้าเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธศักดิ์ ชูประเสริฐ (2562 : บทคัดย่อ) ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับมากถึงน้อยคือด้านความสำเร็จในการทำงาน ในประเด็นเรื่องพนักงานได้พัฒนาจุดเด่นของตนในการปฏิบัติงานรองลงมาคือด้านลักษณะงานที่ทำ โดยเฉพาะเรื่องในการกำหนดรายละเอียดของงานที่ชัดเจนและ

ปริมาณงานที่เหมาะสม ส่วนด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับน้อยที่สุด ประเด็นเรื่องงานที่พนักงานทำอยู่เป็นอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคม ส่วนผลการเปรียบเทียบปัจจัย พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ทำ และด้านความรับผิดชอบ สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ทำและด้านความรับผิดชอบ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายและองค์กรจัดให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน ควรที่จะต้องยึดหลักการให้ความรู้ความเข้าใจในแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรอย่างมีประสิทธิผล สร้างความร่วมมือประสานงานกับทุกๆ ฝ่าย โดยมีการยึดถือหลักการมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรในบริบทต่างๆ อย่างมีประสิทธิผล และหน่วยงานภาครัฐและผู้บริหารหรือบุคลากรควรมีส่วนในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย แบบแผนในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธร ซึ่งนำเอาการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). *การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

กฤตภาคิน มิ่งโสภา. (2564). *แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.

ชัยวัสส์ เอกภพณรงค์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม:กรณีศึกษาพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบุคคโล.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคิน สีสุธรรม. (2560). *การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรีตามหลักพุทธบูรณาการ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุทธศักดิ์ ชูประเสริฐ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด.* วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนาปีที่ 11 ฉบับที่ 2(เมษายน-มิถุนายน2564) หน้า 323-333.

ร้อยตำรวจเอกหญิง อุษณีย์ ปานนาค. (2565*). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจภูธรภาค 9*. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). *แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล.* เข้าถึงได้จาก : http://learningofpublic.blogspot.com/2016/01/.

อรุชา จันทร์คง. (2550). *การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการสายตรวจอาสาของสถานีตำรวจภูธร อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rdEd.New York.Harper and Row Publications.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19)

MANAGEMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SURVEILLANCE AND PREVENTION THE SPREAD OF THE COVID-19 VIRUS (COVID-19) OF ROI ET TRANSPORT OFFICE 2

[1]ณัฐพล กำเนิดบุญ, [2]สมปอง สุวรรณภูมา และ [3]ณัฐดนัย แก้วโพนงาม

[1]Nuttapon Kamnoedboon [2]Sompong Suwannaphuma and[3] Natdanai Kaewphonngam

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

[1]Nuttapon54310@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -

[1] นักศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] ผศ.ว่าที่ร้อยเอก ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

19 (COVID-19) ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.06 S.D.=.36) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการประสานงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.11 S.D.=.37) ด้านการเฝ้าระวัง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=.17) และด้านการรับรู้ข่าวสาร อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.01 S.D.=.69) ตามลำดับ 2) ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการในสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านการบริหารสังคมX_4 ด้านการบริหารคุณธรรมX_3 ด้านการบริหารนโยบายX_1 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .425 .278 และ .044 ตามลำดับ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การเฝ้าระวัง.

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the management level of Roi Et Transport Office No. 2 in monitoring and preventing the spread of the COVID-19 virus (COVID-19) 2) to study influencing factors. To the management of Roi Et Transport Office No. 2 in monitoring and preventing the spread of the COVID-19 virus (COVID-19) and 3) to find guidelines for developing the management of Roi Et Transport Office No. 2 in Surveillance and prevention of the spread of the COVID-19 virus (COVID-19). The research found that. 1) The level of management of local administrative organizations in surveillance and prevention of the epidemic of COVID-19 (COVID-19) in Khon Kaen Province Overall variables in all aspects found that the level of management of local administrative organizations in Surveillance and prevention of the spread of COVID-19 (COVID-19) in Khon Kaen is at a moderate level ($\overline{X}$ =3.06 S.D.=.36), in descending order as follows The coordination aspect was at a moderate level ($\overline{X}$ =3.11 S.D.=.37), the surveillance aspect was at a moderate level ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=.17), and the information perception was at a moderate level ($\overline{X}$ =3.01 S.D.=.69) respectively. Weight of importance of factor variables influencing management of local administrative organizations in surveillance and prevention of the spread of COVID-19 (COVID-19) in Khon Kaen Province Overall in all aspects, it was found that social administrationX_4 Moral

ManagementX$_3$ Policy administrationX$_1$ The predictor coefficients in raw scores (b) were .425, .278 and .044, respectively.

Keywords: Management, Surveillance.

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในปลายปี พ.ศ. 2562 และแพร่กระจายอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คน ต้องมีการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจหยุดชะงัก ห่วงโซ่การผลิตทั้งในและต่างประเทศขาดความต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการท่องเที่ยวและบริการที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่ไม่มีนักท่องเที่ยวเดินท่องเที่ยว ทำให้ธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยวซบเซา รายได้ลดลง ทำให้เกิดการลดการจ้างงานในภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีอย่างครอบคลุมและทั่วถึงในปัจจุบัน (แก้วยาศรี กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และสุนทราวิรัตน์ บุญมา, 2021 :16)

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 สำคัญในการจัดการปัญหาการแพร่ระบาดขอโควิด-19 มีมาตราการเข้มงวด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว เนื่องจากสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 มีความ ใกล้ชิดกับประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นทีกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2550 มาตรา 78 (3) ให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจด้วยตัวเอง ในการปฏิบัติการตามนโยบายพื้นฐานของรัฐเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ.2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 มาตรา 66 องค์การบริหารส่วน ตำบลมีหน้าที่พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และ มาตรา 68(11),(12) องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ ดูแลและจัดการกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์และการ ท่องเที่ยว (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537)

สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ได้ออกมาตรการ การเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (COVID-19) โดยจังหวัดร้อยเอ็ด มีคำสั่งจากศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติด เชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ที่ 3/2565 ลงวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2565 จัดให้เป็นพื้นที่ควบคุม (สีส้ม) ประกอบกับการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดยังมีอัตราค่อนข้างสูง แม้จะ เริ่มทรงตัวบ้าง แต่ก็ยังเป็นสถานการณ์ที่ไม่อาจไว้วางใจ ยังคง

มาตรการเฝ้าระวังป้องกันการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ในเขตพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ควบคู่ไปกับการผ่อนปรนในบาง มาตรการ โดยให้ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติตามมาตรการด้านสาธารณะสุขอย่างเคร่งครัดยังมี ความจำเป็น เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนจังหวัดร้อยเอ็ด จะได้กลับมาดำรงชีวิตตามปกติโดยเร็ว (สาธารณะสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564) สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การบริหารจัดการเตียงและผลการดำเนินงานให้บริการวัคซีนโควิด19 จังหวัดร้อยเอ็ด /ประกาศจังหวัดร้อยเอ็ด เรื่อง มาตรการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จังหวัดร้อยเอ็ด (ฉบับที่ 56) ลงวันที่ 5 เมษายน 2565 หนังสือศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด19 จังหวัดร้อยเอ็ด เรื่อง เน้นย้ำประชาสัมพันธ์และชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจให้ประชาชนร่วมกันลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แนวทางปฏิบัติตามมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลังเทศกาลสงกรานต์/ แนวทางเวชปฏิบัติ การวินิจฉัย การดูแล และป้องกันการติดเชื้อ ในโรงพยาบาล กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การดำเนินการตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และร่วมกันพิจารณามาตรการ การเฝ้าระวังป้องกันควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จังหวัดร้อยเอ็ดเนื่องมาจากมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบ และต่างตระหนักถึงความปลอดภัยและความเสี่ยงในการใช้ชีวิตมากขึ้น (สาธารณะสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564)

ดังนั้น สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน หน้าที่ตามกฎหมายในการควบคุมและระงับโรคติดต่อ อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมด้านงบประมาณ เป็นหน่วยงานที่สามารถนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติและมีอิสระในการกำหนดนโยบายและนำนโยบายนั้น อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ซึ่งสะดวกและรวดเร็วใน การเข้าถึงพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบบริหารจัดการในการช่วยเหลือและป้องกันการระบาดของ เชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19)กรณีศึกษา:สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจที่จะทราบถึงปัญหา อุปสรรค รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในการการช่วยเหลือและป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) (สาธารณะสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2564)

พื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นพื้นที่มีความน่าสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดขอนแก่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ท่องเที่ยวที่เป็นระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนขนาดใหญ่ในจังหวัด สำคัญคือ พฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นการรับประทาน

อาหาร การใกล้ชิดกลุ่มเสี่ยง การสัมผัสกลุ่มเสี่ยง การไม่ออกกำลังกาย การไม่มีความรู้ในการป้องกันตนเอง เป็นต้น ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการสร้างเสริมสุขภาพในสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 จะช่วยป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้ศึกษา สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อใช้ข้อมูลเป็นการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดร้อยอ็ด ประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัย ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดร้อยเอ็ด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดร้อยเอ็ด และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัดร้อยเอ็ด ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19)

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด- 9 (COVID-19). มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (เชิงปริมาณ) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการที่สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 จำนวน 638 คน (เดือนมีนาคม 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการที่สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมาก มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครอบคลุม และคำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 120) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่มาใช้บริการที่สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 จำนวน 200 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560 :140) ผู้วิจัยใช้การสุ่มที่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ตามสัดส่วน เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่มาใช้บริการที่สำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ให้มีความเหมาะสมตามจำนวนของสัดส่วนประชากรในการหาสัดส่วนที่เหมาะสม ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย (เชิงคุณภาพ) ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลองค์ความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) โดยแยกเป็น 1 กลุ่มๆ 10 คน เป็นจำนวน 10 คน กลุ่มเป้าหมายผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ 1 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) โดยแยกเป็น 1 กลุ่มๆ 10 คน เป็นจำนวน 10 คน โดยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) เป็นหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) เป็นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการ

เฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารนโยบาย 2) ด้านการบริหารอำนาจหน้าที่ 3) ด้านการบริหารคุณธรรม 4) ด้านการบริหารสังคม 5) ด้านการบริหารแผนงาน และศึกษาระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเฝ้าระวัง 2) ด้านการรับรู้ข่าวสาร และ 3) ด้านการประสานงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ของการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นมาตรานามบัญญัติ (Nominal scale) และเรียงลำดับ (Ordinal scale)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเฝ้าระวัง 2) ด้านการรับรู้ข่าวสาร 3) ด้านการประสานงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ (Likert, 1932)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารนโยบาย 2) ด้านการบริหารอำนาจหน้าที่ 3) ด้านการบริหารคุณธรรม 4) ด้านการบริหารสังคม 5) ด้านการบริหารแผนงาน มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ (Likert, 1932)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรตามของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สูตร t-test Independent

ผลการวิจัย

ระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า ระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (COVID-19) อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.06 S.D.=.36) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการประสานงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.11 S.D.=.37) ด้านการเฝ้าระวัง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.07, S.D.=.17) และด้านการรับรู้ข่าวสาร อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.01 S.D.=.69) ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านการบริหารสังคมX_4 ด้านการบริหารคุณธรรมX_3 ด้านการบริหารนโยบายX_1 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .425 .278 และ .044 ตามลำดับ

ควรมีการจัดตั้งศูนย์เพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อย่างทั่วถึง จัดหน่วยการเฝ้าระวังและการควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด จัดเวรยามตลอด 24 ชั่วโมง จัดตั้งสายด่วนหรือการติดต่อสื่อสาร เช่น กลุ่ม Line มีระบบการเฝ้าระวังการแพร่ระบาด จัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ประเมินผลเพื่อนำจุดบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข มีเครือข่าย มีการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไวรัสโคโรนาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ ผ่านทีวีอย่างรอบมุมเมือง ผ่านวิทยุกระจายเสียง ผ่านหอกระจายข่าวตามชุมชน ผ่าน facebook กลุ่มอย่างทั่วถึง ผ่าน Line กลุ่มของชุมชน ผ่านเพื่อนหรือสื่อต่างๆ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาแผนในการป้องกันการแพร่ระบาดอย่างชัดเจน นำแผนไปใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม มีการประเมินแผนเพื่อประเมินความสำเร็จของแผนในการปฏิบัติ นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข มีการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานในท้องถิ่น ประสานแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ประสานวิทยากรเพื่อจัดทำเป็นคู่มือการป้องกันในการอบรมให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยเครือข่ายกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดและชุมชนอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

ระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า ระดับการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.06 S.D.=.36) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการประสานงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.11 S.D.=.37) ด้านการเฝ้าระวัง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.07 S.D.=.17) และด้านการรับรู้ข่าวสาร อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\overline{X}$ =3.01 S.D.=.69) ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอยฤทัย เกลี้ยงนิล (2562 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง รัฐ-ชุมชนกับการจัดการภัยพิบัติโรคไวรัสโควิด 19 พื้นที่ถนนข้าวสาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) นโยบายและแนวทางของรัฐในการจัดการโควิด - 19 ในพื้นที่ถนนข้าวสารมีความชัดเจน เหมาะสมและเพียงพอต่อการป้องกันควบคุมโรค อีกทั้งมีการปรับมาตรการให้เข้ากับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) กระบวนการจัดการโควิด - 19 ในพื้นที่ถนนข้าวสารมีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเขตพระนคร ทหาร ตำรวจ ศูนย์บริการสาธารณสุข 9 ประชาธิปไตย ซึ่งมีบทบาทอย่างมากทั้งในการดำเนินงานด้านการแนะนำให้ความรู้ การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน การช่วยเหลือประชาชน และการติดตามผล (3) การจัดการ โควิด - 19 มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ด้านบุคลากร

มีการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ เฉพาะด้าน ด้านงบประมาณ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ ในการป้องกันโรครวมถึง ค่าตอบแทนบุคลากรชุดปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนเครื่องมืออุปกรณ์ ในการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ ทำให้อาจเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้ และด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ที่มีไม่เพียงพอขาดความน่าสนใจ

ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งร้อยเอ็ด แห่งที่ 2 ในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) โดยรวมทุกด้าน พบว่า ด้านการบริหารสังคมX_4 ด้านการบริหารคุณธรรมX_3 ด้านการบริหารนโยบายX_1 มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .425 .278 และ .044 ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ วงธิ (2564 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโร นา 2019 อยู่ในระดับสูง ร้อยละ89.60 และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 ได้แก่ เพศ (p-value = 0.038) แรงสนับสนุนทางสังคม (p-value < 0.001) การรับรู้ โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 (p-value < 0.001) และการรับรู้ประโยชน์ ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (p-value < 0.001) ผลการศึกษา ในครั้งนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคที่ถูกต้องให้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และให้เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ควรมีการจัดตั้งศูนย์เพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 อย่างทั่วถึง จัดหน่วยการเฝ้าระวังและการควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด จัดเวรยามตลอด 24 ชั่วโมง จัดตั้งสายด่วนหรือการติดต่อสื่อสาร เช่น กลุ่ม Line มีระบบการเฝ้าระวังการแพร่ระบาด จัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ประเมินผลเพื่อนำจุดบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข มีเครือข่าย มีการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไวรัสโคโรนาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ ผ่านทีวีอย่างรอบมุมเมือง ผ่านวิทยุกระจายเสียง ผ่านหอกระจายข่าวตามชุมชน ผ่าน facebook กลุ่มอย่างทั่วถึง ผ่าน Line กลุ่มของชุมชน ผ่านเพื่อนหรือสื่อต่างๆ ผ่านทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาแผนในการป้องกันการแพร่ระบาดอย่างชัดเจน นำแผนไปใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม มีการประเมินแผนเพื่อประเมินความสำเร็จของแผนในการปฏิบัติ นำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข มีการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานในท้องถิ่น ประสานแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ประสานวิทยากรเพื่อจัดทำเป็นคู่มือการป้องกันในการอบรมให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยเครือข่ายกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดและชุมชนอย่างชัดเจน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นารีมะห์ แวปูเตะ (2564 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการวิจัยพบว่า 1. นักศึกษามากกว่าร้อยละ 80 มีความรู้เกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในระดับที่ดี ร้อยละ 61.62 มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงอยู่ในระดับสูง (M=4.56, SD=.682) มีการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง (M=4.67, SD=.627) มีทัศนคติอยู่ในระดับสูง (M=4.18, SD=.747) และมีพฤติกรรมการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับสูง (M=4.59, SD=.821) 2. ความรู้เกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทัศนคติในการป้องกันตัวเองจากโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในระดับที่ต่ำ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 (r=-.361, r=.496 และ r=.325 ตามลำดับ) และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตัวในการป้องกัน โรคไวรัสโคโรนา 2019 มีความสัมพันธ์กับกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในระดับปานกลาง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (r=.546) และในทุกปัจจัยของของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยกเว้น การรับรู้ ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับต่ำ มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางตรงข้าม พฤติกรรมการป้องกันโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 จะมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีการชี้แจงเพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ รวมทั้งภาครัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย เข้ามามีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อน โดยการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจึงจะสามารถขับเคลื่อน และขยายผลต่อไปได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายจัดให้องค์กรและสังคมหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในเขตพื้นที่อย่างมีประสิทธิผล สร้างความร่วมมือประสานงานกับทุกๆ ฝ่าย โดยมีการยึดถือหลักการมีส่วนร่วมและความปลอดภัยในการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) อย่างมีประสิทธิผล และหน่วยงานภาครัฐและผู้บริหารหรือ บุคลกรควรกำหนดนโยบาย มีแบบแผนในการบริหารจัดการของสำนักงานขนส่งในการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 (COVID-19) ในจังหวัด ซึ่งนำเอาการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). *การวิเคราะห์สถิติชั้นสูงด้วย SPSS for Window* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.

แก้วยาศรี กายสิทธิ์, & สุนทราวิรัตน์ บุญมา. (2021). *แนวทางการดา เนินงานและผลกระทบจาก โรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด-19) จังหวัดเลย* . วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน Academic Journal of Community Public Health, 7(1), 16–34.

นารีมะห์ แวปูเตะ. (2564). *พฤติกรรมการป้องกันโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.* วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม) –(สิงหาคม) 2564 หน้า 31-39.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 *แก้ไขเพิ่มเติมถึง* (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562.

สุภาภรณ์ วงธิ. (2564). *ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย.* (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สาธารณะสุขจังหวัดขอนแก่น. (2564). *สรุปกิจกรรมที่ดำเนินงานตามภารกิจกลุ่มงานควบคุม โรคติดต่อ.* ออนไลน์ สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2565 จาก https://eofkkpho.moph.go.th/i2021/groups.php?group_id=DPCODE0008

สอยฤทัย เกลี้ยงนิล. (2563). *รัฐ-ชุมชนกับการจัดการ ภัยพิบัติโรคไวรัสโควิด 19 พื้นที่ถนนข้าวสาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร.* สืบค้นจาก http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/

Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rdEd.New York.Harper and Row Publications.

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

EARLY CHILDHOOD ACADEMIC ADMINISTRATION BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE KRABI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

[1]เขมจิรา สายทองแท้ และ [2]รุจิราพรรณ คงช่วย

[1]Khamjira Saithongthae and [2]Rujirapun Kongchuay

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand

[1] khamjira6143@gmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ ด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยี และด้านการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

---

[1] นักศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, การศึกษาระดับปฐมวัย, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this study were: 1) Study the early childhood academic administration by school administrators under the Krabi Primary Education Service Area Office, and 2) Compare the early childhood academic administration by school administrators under the Krabi Primary Education Service Area Office, The results showed that: 1) Early childhood academic administration by school administrators under the Krabi Primary Education Service Area Office, in a whole aspect, was at the highest level. When considering individual aspect, it was to be both at the highest level and at a high level. The average could be ranked from the highest to the lowest as follows: Measurement and Evaluation, Development of experiencing organizing processes, Production and Use of technological media, and Curriculum development, respectively. 2) Comparison of the early childhood academic administration by school administrators under the Krabi Primary Education Service Area Office, classified by education level, work experience, and school size, showed that a whole aspect and an individual aspect were not different.

Keyword: Academic administration, Early childhood education, School administrator

บทนำ

ช่วงเวลาที่มีแนวโน้มของการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ระหว่างประเทศ ดังนั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้าน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็น

ประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเทคโนโลยีต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก เป็นสังคมไร้พรมแดน สังคมโลกจะมีการลื่นไหลระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น นำไปสู่การผสมผสานความคิด ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ระหว่างมวลมนุษยชาติที่มีการพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยมุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะ ที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่และมีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม สอดคล้องกับความต้องการของ ภาคการผลิตเป้าหมาย และได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่ส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยมุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะ ที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่และมีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม สอดคล้องกับความต้องการของ ภาคการผลิตเป้าหมาย และได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่ส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกาย และใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้และ ทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็วบนพื้นฐานของการมีสถาบันทางสังคมที่เข้มแข็ง ทั้งสถาบัน ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนที่ร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

การศึกษาปฐมวัยเป็นพื้นฐานของการศึกษาทั้งหมด การพัฒนาการศึกษาในเด็กระดับปฐมวัยเป็น ปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3–6 ปี สามารถพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้เต็มที่ หากไม่ได้รับ การส่งเสริมให้พัฒนาในช่วงนี้ อาจมีผลให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างเชื่องช้ามีผลต่อการเจริญเติบโตในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 11) การจัดการศึกษาปฐมวัยจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่าง ไปจากระดับอื่น ๆ การบริหารงานวิชาการสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นก็เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็ก ได้พัฒนาทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา (ธนกร นิโรธร, 2559: 9) นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทสำคัญทางการศึกษาที่กำหนดให้ การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาระดับหนึ่งในการศึกษาชาติ แม้ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 18 ก็ตาม แต่สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นรัฐกำหนดให้จัดในสถานศึกษา ได้แก่ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของ เด็กพิการและเด็ก

ซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น และโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนของเอกชน โรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น โรงเรียนสังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารงานวิชาการปฐมวัยมีความสำคัญมากถือเป็นหัวใจหลักในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา มาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนมักพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสติปัญญาความรู้ความสามารถของเด็ก ให้สามารถแสวงหาความรู้ก้าวมั่นทันโลกสามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข (ราณี ชูขำ, 2564: 48) ดังนั้นการบริหารวิชาการจึงเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องให้ความสนใจและใช้เวลาบริหารให้มากกว่างานอื่น ๆ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยต่างจากหลักสูตรการศึกษาระดับอื่น ๆ ตรงที่ไม่ใช่หลักสูตรเน้นเนื้อหาวิชา ไม่ใช่หลักสูตรเน้นประสบการณ์ ไม่ใช่หลักสูตรเน้นการแก้ปัญหา หรือสมมรรถนะ แต่เป็นหลักสูตรที่เน้นพัฒนาการโดยมีอายุและมีพัฒนาการ ตามวัยของผู้เรียนเป็นกรอบการพัฒนาสาระและประสบการณ์ที่ต้องเป็นทั้งการเรียนรู้ที่สร้างพัฒนาการส่งเสริมความเป็นมนุษย์ให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และพร้อมที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียนได้ (เปรมจิต แย้มแฟง, 2561) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยซึ่งจะทำให้การบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตรด้านการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี ด้านการนิเทศภายใน และด้านการวัดและประเมินผล จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการสถานศึกษาปฐมวัยนั้นมีขอบข่ายและภารกิจที่ประกอบด้วยภาระงานต่าง ๆ ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป ซึ่งงานวิชาการนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานสถานศึกษาปฐมวัย เพราะเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ผลพัฒนาการเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษาดำเนินการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่ครอบคลุมเพื่อสร้างความมั่นใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและมาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2560 : 53)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนและรับผิดชอบในการจัดการศึกษาปฐมวัย จึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง การเตรียมความพร้อมให้เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์และเป็นอนาคตของ

ชาติในวันข้างหน้า เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปฏิบัติงาน วางแผนปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานวิชาการของสถานศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 186 แห่ง จำนวนครู 360 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 28 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 43) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา และสุ่มครูในแต่ละสถานศึกษาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีตัวแปรการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ 3) ด้านการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยี 4) ด้านการวัดและประเมินผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยการหาค่าความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่า t-test แบบ Independent Sample Test และค่า F-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและรายด้าน

	การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	**SD**	**ระดับ**
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.42	0.51	มาก
2.	ด้านการพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์	4.56	0.55	มากที่สุด
3.	ด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยี	4.47	0.52	มาก
4.	ด้านการวัดและประเมินผล	4.57	0.57	มากที่สุด
	ภาพรวม	**4.50**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.50, SD = 0.51) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.57, SD = 0.57) ด้านการพัฒนา

กระบวนการจัดประสบการณ์ ($\overline{X}$ = 4.56, SD = 0.55) ด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.47, SD = 0.52) และด้านการพัฒนาหลักสูตร ($\overline{X}$ = 4.42, SD = 0.51) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ดังนี้ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ t-test จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้สถิติ One-Way ANOVA (F-Test) ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างความเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.3 ครูที่สังกัดสถานศึกษาขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ อภิปรายผล ดังนี้

1. ผลศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ ด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยี และด้านการพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในสถานศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผล เพราะการวัดปละการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นกระบวนการที่แสดงถึงการพัฒนา ความก้าวหน้าและความสำเร็จของเด็ก รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ตามศักยภาพ นอกจากนี้ บุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผนการวัดและประเมินผลพัฒนาการหลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้

เครื่องมือในการประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การสังเกต การสนทนากับเด็ก การจดบันทึกพฤติกรรม และการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เพื่อสะท้อนการเรียนรู้ของเด็ก และนอกจากนี้ยังมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลพัฒนาการตามมาตรฐานการศึกษา (จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม, 2563: 117) และการวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการที่นำผลการเรียนการสอน มาพิจารณาตัดสินเป็นระบบอย่างครอบคลุม โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (สุชาดา ถาวรชาต, 2559: 8) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของของมัทนา ฉวนพยัคฆ์ (2558: 98) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กโดยรวมและรายข้ออยู่ใน ระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะศึกษาหรือทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กคนใดคนหนึ่งหรือทั้งกลุ่ม เป็นการประเมินอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่า สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันในหมู่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของจงรัก จันทร์ขาว (2560: 12) ได้ศึกษาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญในการบริหารการจัดการโรงเรียนระดับปฐมวัยในด้านการบริหารทั่วไปมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา 1 ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาและพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ รวมไปถึงการวางแผนการวัดประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับเด็กปฐมวัยให้ได้มากที่ สุดซึ่งสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม (2563: 111) ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอแม่สรวย

จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า บุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์การการทำงานน้อยกว่า 5 ปี ประสบการณ์การการทำงาน 5-10 ปี และประสบการณ์การการทำงานมากกว่า 10 ปี มีทัศนคติและความคิด และเข้าใจต่อการบริหารงานวิชาระดับปฐมวัย เป็นกระบวนเพื่อการเรียนการสอนระดับปฐมวัย การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีขอบเขตของงาน 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยี และด้านการวัดผลและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยได้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญาให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ จึงทำให้มองภาพรวมเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับยุพา พรมแย้ม (2562: 98) ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยแก่ ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของชุมชน มีการส่งเสริมและให้คำแนะนำในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน มีการส่งเสริมให้ครูผลิต จัดหา สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ได้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก มีการจัดให้มีการนิเทศการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือปรับปรุง และพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายของ

หลักสูตร และมีการให้ความรู้ ครู และบุคลากรเกี่ยวกับการวัด ประเมินผล และรายงานผล การประเมินพัฒนาการเด็ก ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑา วงษาไฮ (2564 : 13) ศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากจัดทำหลักสูตรต้องคำนึกถึงความแตกต่างของเด็ก ให้มีความยืดหยุ่นเปิดโอกาสทั้งเด็กปกติเด็กด้อยโอกาส เด็กพิเศษได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และกำหนดสาระการเรียนรู้จากความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นและสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เนื่องจาก ครูจัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และแผนการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง มีการนำผลการวัดผลและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนระดับปฐมวัยมาปรับปรุงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียนและกำหนดระเบียบ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและปรับเปลี่ยนให้ สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การสร้างหลักสูตรสถานศึกษาควรดำเนินการ สอดคล้องกับการพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาโดยคำนึงถึง วัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล อีกทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษายังให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ติดตาม ประเมินผล กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ เพ็ชรแสนงาม. (2563). *การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2.* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.จัดการปริทัศน์. 20 (1) : 1478.

จงรักษ์ จันทร์ขาว. (2560) . *การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ธนภร นิโรธร. (2559). *การศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

มัทนา ฉวนพยัคฆ์. (2558: 98) *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มณฑา วงษาไฮ. (2564). *การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

เปรมจิต แย้มแฟง. (2561). *บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยใสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ราณี ชูขำ. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในศตวรรษที่ 21.* การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

ยุพา พรมแย้ม. (2562). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอาเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงาน. เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 2* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

สุชาดา ถาวรชาติ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2565). *นโยบายและทิศทางการจัดการศึกษา เขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีงบประมาณ 2562-2565.* กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564).*

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

THE ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE THREEFOLD LEARNING PRINCIPLES BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN EXTENDED EDUCATIONAL OPPORTUNITY SCHOOLS IN NON-SANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

[1]พระปลัดวรพจน์ อินฺทปญฺโญ (เทียนประเสริฐ), [2]พระครูปริยัติคุณรังษี และ [3]พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร

[1]Phrapalad Worapoj Inthapanyo (Theanprasert), [2]Phrakhru Pariyattikhunrangsi and [3]Phramaha Supavit Paphatsaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]tvorapoj@hotmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาและ 3) เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 131 คน แบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ในการศึกษาเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

---

[1] นิสิต, หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]รองศาสตราจารย์, หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และพระสงฆ์ โดยการเลือกตามสัดส่วน จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็น โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.62) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ศีล ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.55) ปัญญา ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.59) และสมาธิ ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.69) ตามลำดับ 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้บริหารสามารถนำหลักไตรสิกขา ใช้เป็นเครื่องมืออันทรงคุณค่าสำหรับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้บริหารควรปฏิบัติตามหลักธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำหลักของศีลมาประยุกต์ใช้ ในการบริหารงานวิชาการ

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ; หลักไตรสิกขา; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The research aims to: 1) Study the academic management practices of school administrators, 2) Investigate academic management practices according to the principles of Threefold Learning Principles (Trai-Sikkha) by school administrators, and 3) Propose guidelines for academic management according to the Trai-Sikkha by the administrators of the educational opportunity expansion school in Non Sang District, Nong Bua Lam Phu Province. The research methodology is mixed methods, targeting school administrators and teachers, totaling 131 individuals divided by grade levels. The tools used include a questionnaire with approximately 5-level Likert scale. Key informants for qualitative study include school administrators, academics, and monks, selected in proportion, at 5 representatives per category, using interviews. The research findings are as follows: 1) Regarding the academic management practices of school administrators, both administrators and teachers perceive all aspects to be at the highest level ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.60), with each aspect individually rated at the highest level. 2)

Academic management according to the Trai-Sikkha by school administrators is found to be at the highest level ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.62), with rankings as follows: virtue ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.55), wisdom ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.59), and concentration ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.69). 3) Guidelines for academic management according to the Trai-Sikkha by the administrators of the educational opportunity expansion school in Non Sang District, Nong Bua Lam Phu Province, suggest that administrators can effectively utilize the Trai-Sikkha as valuable tools for school management. Administrators should adhere to ethical principles, while incorporating moral principles into academic management practices.

Keywords : Academic administration; Trai-Sikkha; Educational administrators

บทนำ

แนวโน้มกระแสการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงกับวิถีชีวิตของผู้คน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ส่งผลต่อด้านพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้การทำงาน และการใช้ชีวิตของคนในสังคม หรือแม้แต่การเข้าถึงการรับบริการความรู้ ปัจจุบันสังคมโลกกำลังก้าวกระโดด การพัฒนาประเทศที่สำคัญที่สุดคือคุณภาพคน แนวทางนโยบายที่เป็นเรื่องการ ศึกษา ถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เพราะหากคนในชาติ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้คนเหล่านั้นเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพมีศักยภาพ เป็นผู้รู้จักฝึกฝนพัฒนาตน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา 54 ว่า บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 75-87 บัญญัติไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรา 83 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจโดยสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ยั่งยืนสนับสนุน ให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบกิจกรรมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุน การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2560 : 1)

การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาประเทศเพราะเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่ดีจะทำให้การพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพตามต้องการได้ เดิมการบริหารการศึกษาไทยใช้รูปแบบการรวมอำนาจการบริหารและการตัดสินใจจากส่วนกลาง และมีอำนาจการบริหารเพียงบางส่วนให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา แต่แนวปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้มีข้อกำหนดให้กระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจไปให้หน่วยงานระดับปฏิบัติงานอันได้แก่ โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาให้มากที่สุด โดยการบริหารส่วนกลางจะทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดสรรงบประมาณ การกำหนดและประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นประการสำคัญ ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณและการเงิน 3) การบริหารบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป (จิตรจรูญ ทรงวิทยา, 2561 : 45) งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (พระครูปริยัติคุณรังษี, 2564 : 149)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีแผนการส่งเสริมให้นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติและสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงพร้อมทั้งมีทักษะและศักยภาพในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพครู เพื่อพัฒนาศักยภาพครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน สอดรับกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้จัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2566 ซึ่งจะครอบคลุม ภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2565 จนถึงเดือนสุดท้ายของภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2566 เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดร่วมกัน ได้สรุปปัญหาจากการศึกษาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ทั้งในด้านโอกาสทางการศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านปัจจัยอื่นๆ พบว่า ยังมีปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเร่งด่วนในหลายประการ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการทดสอบทางการศึกษา

ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2566 : 23)

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวซึ่งมีต้นทางมาจากการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากรอบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยนำหลักหลักไตรสิกขามาเป็นกรอบแนวทางพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่เป็นหัวใจสำคัญ เพื่อนำไปสู่แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ทั้งนี้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง มีจำนวน 11 โรง มีผู้อำนวยการและรักษาการผู้อำนวยการ จำนวน 11 คน ครูและครูผู้ช่วย จำนวน 120 คน รวมทั้งหมดจำนวน 131 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการและรักษาการผู้อำนวยการ ครูและครูผู้ช่วย ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายในพื้นที่ทั้งหมด จำนวนร้อยละ 100

กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และพระสงฆ์ โดยการเลือกตามสัดส่วน จำนวน 5 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยหลักแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) การศึกษาการบริหารงานวิชา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 2) หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 5) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทำการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

(n = 131)

ที่	การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา	4.56	0.54	มากที่สุด	2
2	ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา	4.64	0.53	มากที่สุด	1
3	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.54	0.64	มากที่สุด	3
4	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.56	0.66	มากที่สุด	2
5	ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.54	0.61	มากที่สุด	3
รวม		**4.57**	**0.60**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.53) ด้านพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.54) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.66) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.64) และด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

(*n* = 131)

ข้อที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ศีล	4.64	0.55	มากที่สุด	1
2	สมาธิ	4.51	0.69	มากที่สุด	2
3	ปัญญา	4.55	0.59	มากที่สุด	3
รวม		**4.57**	**0.62**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.62) สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ศีล ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.55) ปัญญา ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.59) และสมาธิ ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาด้านการเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยการสัมภาษณ์การวิจัยมาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการการบริหารโรงเรียน และพระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารเชิงพุทธ ได้สรุปผลบรรยายวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

3.1 หลักการการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ด้านศีล มาประยุกต์เป็นแนวทางในการบริหารอย่างไร และผู้บริหารควรมีหลักการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาผู้บริหารสมควรยิ่งในการต้องนำเอาศีล มาใช้ในการฝึกฝนตนให้ละเว้นความชั่วทั้งปวง ประกอบแต่ความดีงาม และประพฤติตนอยู่ในความถูกต้องเหมาะสมเพราะศีลมีองค์ของการประพฤติที่แสดงออกในการทำหน้าที่ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนให้มากที่สุด น้อมนำนโยบายและจุดเน้นของต้นสังกัดในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายที่กำหนด โปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาหลักสูตร ปรับเปลี่ยนโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัจจุบัน การวัดผลประเมินผล การนิเทศการศึกษา ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ต้องวางมาตรฐานการทำงาน ตามหลักระเบียบถือปฏิบัติ ของกระทรวงศึกษาธิการ จะทำให้เกิดผลการทำงานได้ตามระยะเวลา ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และหน้าที่การงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและเต็มกำลังความสามารถ โดยไม่ปล่อยปละละเลยต้องให้ความสำคัญติดตาม นิเทศ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนตลอดจนผู้เรียน ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและแผนงานการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับหลักศีล เช่น นโยบายการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา นโยบายการส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และต้องนำวิถีชีวิตของชุมชนเข้ามาปรับใช้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรในสถานศึกษาของตน

3.2 หลักการการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ด้านสมาธิ มาประยุกต์เป็นแนวทางในการบริหารอย่างไร และผู้บริหารควรมีหลักการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา

ในการบริหารงานวิชาการ การฝึกฝนจิตใจให้สงบ แน่วแน่ และมั่นคง ตามหลักสมาธิในการบริหารงานวิชาการผู้บริหารควรต้องมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก โดยไม่หลงติดอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ของตน ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง พิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน โดยไม่หลงเชื่อ

หรือตัดสินใจอย่างประมาทและต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน ให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรบริหารงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน กำหนดแผนงานและยุทธศาสตร์อย่างเหมาะสม และใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่าเอาใจใส่กับงานวิชาการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆอย่างตั้งใจ ตามเป้าหมายของการบริหาร สถานศึกษา ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นอนาคตของสถานศึกษาและวางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายด้วยความอดทน วิริยะ และมีทัศนคติเห็นความสำคัญของงานเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามแผนปฏิบัติการ อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารควรบริหารงานอย่างมีความสุข สนุกกับงานที่ทำและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความรับผิดชอบ สนับสนุนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดระบบการติดตามสนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในงานวิชาการและการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน ทางเทคโนโลยี และการนิเทศก์การศึกษา

3.3 หลักการการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ด้านปัญญา มาประยุกต์เป็นแนวทางในการบริหารอย่างไร และผู้บริหารควรมีหลักการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา

ในการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาด้านปัญญานั้น ปัญญา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง หลักปัญญาในการบริหารงานวิชาการผู้บริหารควรมีวิจารณญาณที่ดี สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง สิ่งดีและไม่ดี ผู้บริหารควรมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดนอกกรอบและหาแนวทางใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานด้านการจัดการเรียนการสอนและต้องมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของผู้เรียนเพื่อทำแผนปฏิบัติการ ให้ตอบสนองต่อนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา รวมไปถึงตอบสนองต่อต้องการของผู้เรียนและชุมชน ผู้บริหารควรมีทักษะการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาตนเองและสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำเอาหลักปัญญา ที่เป็นหลักธรรมของไตรสิกขาเข้ามาปรับใช้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตลอดจนนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนตามหลักธรรมและจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น สร้างสรรค์ และเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

อภิปรายผล

จากการวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู 1 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็น โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรายุทธ วชิรปญโญ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 5.”ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5 พบว่า ระดับปฏิบัติการบริหารงานวิชาการในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี PNImodified พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านที่ 4 ด้านการนิเทศการเรียนการสอนรองลงมาคือ ด้านที่ 1 ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

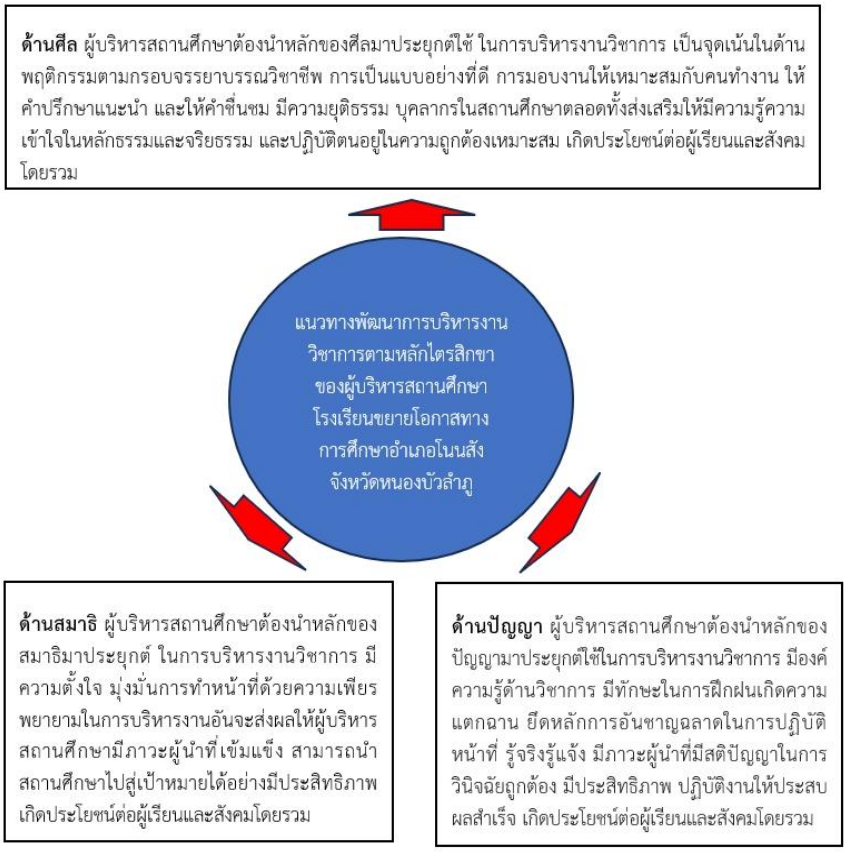
2. การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าจังหวัดหนองบัวลำภู ถือได้ว่าเป็นดินแดนแห่งผู้มีศีลมีธรรม และเพราะว่าหลักไตรสิกขานั้นเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน หรือ คนทั่วไปจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ อยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น กลมกลืนกับงานบริหารโดยทั่ว ๆ ไปอยู่แล้วที่ผู้บริหารทุกคนต้องปฏิบัติตามหน้าที่การบริหารและถือว่าสอดคล้องกับหลักการบริหารงานวิชาการการบริหารงานของนักวิชาการต่างประเทศ คือ การวางแผน การจัดองค์การ จัดนำ และการควบคุมด้วยหลักการมีความรู้หรือปัญญา หลักการมีความเป็นผู้นำความสงบนิ่งหรือสมาธิ ความจริงใจโปร่งใสหรือหลักศีล สอดคล้องกับ พระอภิชิต อธิจิตฺโต (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1” ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการบริหารวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดไปหาการปฏิบัติต่ำสุด พบว่าด้านมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ด้านศีล (สีลสิกขา) มีระดับการปฏิบัติสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ด้านปัญญา (ปัญญาสิกขา) และด้านมีระดับการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ ด้านสมาธิ (จิตตสิกขา) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีผลการวิจัยปรากฏดังต่อไปนี้ 1) ด้านศีล (สีลสิกขา) พบว่า ข้อที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษา และการปฏิบัติต่ำสุดได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 2) ด้านสมาธิ (จิตตสิกขา) พบว่า ข้อมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และข้อระดับการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านปัญญา (ปัญญาสิกขา) พบว่า ข้อมีระดับการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การนิเทศการศึกษา และข้อมีระดับการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยผู้บริหารสามารถนำหลักไตรสิกขา ใช้เป็นเครื่องมืออันทรงคุณค่าสำหรับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้บริหารควรปฏิบัติตามหลักธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำหลักของศีลมาประยุกต์ใช้ ในการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าหลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมไม่ว่าใครเมื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เป็นหลักในการทำงาน หลักการดำรงอยู่ในสังคมล้วนทำให้เจริญเป็นบุคคลที่มีความน่าเลื่อมใสและน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับ ประภัสสร ทวีการ (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา จังหวัดปทุมธานี”ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาจังหวัดปทุมธานี มี 4 ด้าน 1) หลักสูตร นิเทศติดตามการเรียนการสอนและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการ ปรับหลักสูตรให้กระชับควบคู่ไปกับการจัดลำดับความสำคัญเพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน 2)ด้านการจัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมจัดสอนสาระ การเรียนรู้เพิ่มเติมตามความถนัดความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี 3)ด้านสื่อสารการเรียนการสอน จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้การเรียนการสอน จัดอบรมการใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ใช้สื่อที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา 4)ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ นำผลการวัดประเมินผลแต่ละครั้งมาเป็นข้อมูล ในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การนำแนวทางหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาประยุกต์ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา การทำงานวิชาการ ผู้บริหารต้องพัฒนาจิตใจของตนเองและบริหารงานอย่างมีสติสัมปชัญญะเพื่อบรรลุการทำงานได้อย่างสงบแน่วแน่ และมั่นคง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และหน้าที่การงานที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหาร ที่สำคัญเพื่อฝึกฝนตนเองให้เน้นความดีงามและคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างบรรยากาศที่สงบแน่วแน่ และมั่นคงตามหลักสมาธิของไตรสิก การปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้เป็นส่วนสำคัญ เพื่อสร้างความนับถือในการทำงานตามหลักไตรสิกขา สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นแผนภาพไว้ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

จิตรจรูญ ทรงวิทยา. (2561). *บทความทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, Journal of Roi Kaensarn Academi, 3 (1), 45

ประภัสสร ทวีการ. (2565).*การพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา จังหวัดปทุมธานี*, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปริยัติคุณรังษี. (2564). *การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*, เลย: โรงพิมพ์บ้านนาอ้อ.

พระศรายุทธ วชิรปญฺโญ.(2565). *กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

พระอภิชิต อธิจิตฺโต.(2561). *การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเมืองร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1*, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วนิดา วาดีเจริญ, รังสรรค์ เลิศในสัตย์, และสมบัติ ทีฆทรัพย์. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ*, กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. หนองบัวลำภู: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1.

เอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2560). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต1*, หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION AND THAI LANGUAGE LEARNING ACHIEVEMENT FOR GRADE 5 BY USING PANORAMA AND GRAPHIC ORGANIZERS.

[1]กิ่งกาญจน์ ประดับวงศ์, [2]นพเก้า ณ พัทลุง และ [3]อภิรัตน์ดา ทองแกมแก้ว

[1]Kingkan Pradabwong [2]Noppkao Naphattalung [3]Apiratda Thongkaemkaew

[1]มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

[1]Thaksin University, Thailand

[1]Kingkarn0712@gmail.com, [2]nnoppakao@tsu.ac.th, [3]apiratda.tkk@gmail.com

Received: June 7, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้มากกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

[1] นิสิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[3] อาจารย์ ดร., สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ระดับ .05 2) หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยมากกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : วิธีการสอนอ่านแบบพาโนรามา; เทคนิคผังกราฟิก; การอ่านเพื่อความเข้าใจ

Abstract

The purposes of this study were; 1) compare reading comprehension ability before and after the learning intervention. Using the Panorama reading method. together with the graphical chart technique 2) Compare the learning achievement in Thai language before and after the learning management Using the Panorama reading method. together with graphic organizers technique. and 3) study student satisfaction with the development of reading comprehension abilities in learning Thai language subjects. The results of the research found that: 1) Students' mean reading comprehension ability after the learning management was higher than before the learning management with statistical significance at the .05 level. 2) After the learning management using the reading teaching method. Panorama Together with the graphical chart technique, the students' average achievement in Thai language was higher than before the learning arrangement with statistical significance at the .05 level.3) Student satisfaction with learning using the method of teaching reading and learning. Panorama together with graphic layout techniques at the highest level.

Keywords : panorama reading teaching methods; graphic techniques; reading comprehension

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระการงานและการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จาก

แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้อนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การอ่านที่ดีมีประสิทธิภาพนั้นไม่ได้เพียงแค่อ่านออกหรือรู้จักตัวอักษรเท่านั้น แต่ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อออกมา สามารถจับสาระสำคัญของเรื่องได้ ซึ่งการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ และสิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้อ่านนั้นต้องมีความเข้าใจในสาระสำคัญของเนื้อหาที่อ่านด้วย เมื่อผู้อ่านเกิดความเข้าใจในสิ่งที่อ่านก็จะสามารถนำสิ่งที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของตนเองได้ จึงทำให้เห็นว่าการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ และมีความสำคัญอย่างมากเพื่อใช้พัฒนาทักษะด้านการอ่าน สอดคล้องกับศิริวรรณ เสนา (2541) กล่าวไว้ว่า ความเข้าใจในการอ่านถือเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะว่าถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่อ่านและไม่สามารถ จับใจความจากสิ่งที่อ่านได้ ผู้อ่านก็ไม่สามารถที่จะนำสาระความรู้และข้อเสนอไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ โดยการอ่านนั้นก็ถือเป็นการอ่านที่ไม่สมบูรณ์ และจากประสบการณ์สอนภาษาไทยของผู้วิจัย พบว่า ผู้เรียนไม่ชอบอ่านหนังสือ ทำให้ขาดทักษะการอ่านจับใจความที่ดี และขาดความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน และส่วนใหญ่ผู้สอนใช้วิธีการสอนที่ไม่เหมาะสม จนทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างแท้จริง

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนในมิติการทดสอบ O-Net ประจำปีการศึกษา 2563 ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาเมืองเลก้าวหน้า ในรายวิชาภาษาไทย ผลปรากฏว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 56.68 และมีจำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมร้อยละ 50 ขึ้นไปของแต่ละโรงเรียนมีจำนวนน้อยซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำและควรได้รับการพัฒนา

จากที่ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่าน ขาดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยผู้เรียนอ่านหนังสือได้เป็นคำ ๆ ไป ไม่สามารถอ่านหรือทำความเข้าใจโดยภาพรวมได้ เมื่ออ่านจบแล้วผู้เรียนไม่สามารถจับใจความและสรุปความจากเรื่องที่อ่านได้ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหา และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ถือเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยการที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ยังส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเรียนเช่นกัน และปัญหาที่เกิดขึ้นนี้อาจเกิดจากการที่นักเรียนไม่สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้เต็มที่ ผู้สอนจึงต้อง

ศึกษาหาวิธีการสอนและเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ที่สามารถทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านจนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา รู้สึกแปลกใหม่ในวิธีการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ฝึกให้ผู้เรียนได้ทราบจุดมุ่งหมายในการอ่าน ฝึกตั้งคำถาม ฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ เนื้อเรื่องที่อ่านได้อย่างดี และสามารถนำไปพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้ ซึ่ง ปีเตอร์ เอดเวิร์ด ได้คิดค้นโดยพัฒนามาจากเทคนิคการอ่านแบบ SQ3R OK4R PQRST และ OARWET เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้นำวิธีการไปใช้ในการอ่านเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนได้ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) P = Purpose คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย 2) A = Adaptation rate to Material คือ การปรับความเร็ว 3) N = Need to Pose Question คือ ความจำเป็นในการตั้งคำถาม 4) O = Overview คือ การสำรวจ 5) R = Read and Relate คือ การคิดตาม 6) A = Annotate คือ การจดบันทึก 7) M = Memorize คือ การจำ 8) A = Assess คือ การประเมิน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559)

นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามาที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจแล้วนั้น ยังมีเทคนิคที่น่าสนใจที่จะช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา คือ เทคนิคผังกราฟิกมา เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก เป็นเครื่องมือทางการสอนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความหมายตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ของออซูเบล โดยการใช้ผังกราฟิกจะช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ จนนำไปสู่การหาบทสรุปของแนวคิดที่ซับซ้อนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน สามารถอธิบายรายละเอียดและความสัมพันธ์ของเรื่องได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาและลำดับความคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ จิตตะกาล (2556) กล่าวว่า เทคนิคผังกราฟิกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหา เพิ่มความจำได้อย่างถาวร ผู้เรียนสามารถนำของกราฟิกที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้มองเห็นว่าความคิดย่อยของแต่ละส่วนมีความเชื่อมโยงกันเป็นเรื่องใหญ่ นอกจากนี้ยังช่วยนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดได้อย่างมีเหตุผล และยังสอดคล้องกับ วิทวัฒน์ ขัตติยมาน และ อมลวรรณ วีระธรรมโม (2549) กล่าวว่า ผังกราฟิก เป็นผังทางความคิด ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดหรือข้อมูลสำคัญ ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ การใช้ผังกราฟิกเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้นและจดจำได้นาน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลและจัดทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผัง

กราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองในการเรียนระดับสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนกลุ่มศูนย์เมืองเลก้าวหน้า ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ทั้งหมด 8 โรงเรียน จำนวน 8 ห้องเรียน จำนวน 153 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัด แช่มอุทิศ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 14 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาการพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จำนวน 9 แผน

3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติพารามิเตอร์ของวิลคอกซัน (Wilcoxon Signed - ranks test)

ผลการวิจัย

1. ผลคะแนนเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 14 คน มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

ระดับความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		z
		$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	
ระดับตรงตามตัวอักษร	10	7	0.78	7.86	1.29	-2.292
ระดับตีความ	14	8.57	1.82	10.07	2.43	-2.862
ระดับประยุกต์	6	3.71	0.61	4.79	0.58	-3.035
ภาพรวม	**30**	**19.28**	**2.46**	**22.72**	**3.43**	**-3.205**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.28 คะแนนและค่าเฉลี่ย หลังเรียนเท่ากับ 22.72คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 2.46 หลังเรียนเท่ากับ 3.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสามารถในระดับตรงตามตัวอักษร มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 7.86 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 0.78 หลังเรียนเท่ากับ 1.29 ความสามารถในระดับตีความ มีค่าเฉลี่ย ก่อนเรียนเท่ากับ 8.57 คะแนน และค่าเฉลี่ย หลังเรียนเท่ากับ 10.07 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.82 หลังเรียนเท่ากับ 2.43 และความสามารถในระดับประยุกต์ มีค่าเฉลี่ย ก่อนเรียนเท่ากับ 3.71 คะแนน และค่าเฉลี่ย หลังเรียน

เท่ากับ 4.79 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 0.61 หลังเรียนเท่ากับ 0.58 ดังจะเห็นได้ว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลคะแนนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 14 คน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		z
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ความรู้ความจำ	10	6.79	0.89	9	1.04	-3.097
ความเข้าใจ	12	8.57	1.55	10.07	1.64	-2.969
การนำไปใช้	8	5.43	1.34	6.43	1.40	-2.565
ภาพรวม	**30**	**20.79**	**2.49**	**25.50**	**3.46**	-3.304

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย ก่อนเรียนเท่ากับ 20.79 คะแนนและค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.50 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 2.49 หลังเรียนเท่ากับ 3.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยด้านความรู้ความจำ มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 6.79 คะแนน และค่าเฉลี่ย หลังเรียนเท่ากับ 9 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 0.89 หลังเรียนเท่ากับ 1.04 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยด้านความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 8.57 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 10.07 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.55 หลังเรียนเท่ากับ 1.40 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยด้านการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 5.43 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 6.43 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.34 หลังเรียนเท่ากับ 1.40 ดังจะเห็นได้ว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 14 คน มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกโดยภาพรวม

ข้อที่	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
ด้านสาระการเรียนรู้		**4.91**	**0.10**	**มากที่สุด**	**1***
1.	มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด	1**
2.	ส่งเสริมนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้	4.86	0.36	มากที่สุด	3**
3.	ส่งเสริมการอ่าน	4.79	0.43	มากที่สุด	4**
4.	นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น	5.00	0.00	มากที่สุด	1**
5.	นักเรียนรู้จักตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ	4.93	0.27	มากที่สุด	2**
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้		**4.87**	**0.15**	**มากที่สุด**	**2***
1.	เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	5.00	0.00	มากที่สุด	1**
2.	นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.86	0.36	มากที่สุด	3**
3.	นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่มและงานเดี่ยว	4.86	0.36	มากที่สุด	3**
4.	นักเรียนเกิดความคิดได้หลากหลาย	4.86	0.36	มากที่สุด	3**
5.	เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างอิสระ	4.79	0.43	มากที่สุด	4**
ด้านการเรียนการสอน		**4.79**	**0.15**	**มากที่สุด**	**3***
1.	รูปภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหากระตุ้นความสนใจ	4.86	0.36	มากที่สุด	3**
2.	ใบงานมีความสอดคล้องกับเนื้อหา เข้าใจง่าย	4.79	0.43	มากที่สุด	4**
3.	สื่อมีความเหมาะสม	4.71	0.47	มากที่สุด	5**
4.	สื่อสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.93	0.27	มากที่สุด	2**
5.	สื่อมีความเหมาะกับนักเรียนและสภาพแวดล้อม	4.64	0.36	มากที่สุด	6**
ด้านการวัดการประเมินผล		**4.71**	**0.19**	**มากที่สุด**	**4***
1.	นักเรียนได้พัฒนาการอ่าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านต่อไป	4.57	0.51	มากที่สุด	7**
2.	นักเรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ	4.71	0.73	มากที่สุด	5**
3.	นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.86	0.36	มากที่สุด	3**
4.	นักเรียนสามารถกล้าแสดงออก	4.79	0.58	มากที่สุด	4**
5.	นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น	4.64	0.50	มากที่สุด	6**
ภาพรวมทั้งหมด		**4.82**	**0.15**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจในภาพรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ซึ่งภาพรวม ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.15) มีระดับความพึงพอใจ

อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจัดลำดับเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ลำดับที่ 1 คือด้านสาระการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.91, S.D. = 0.10) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับสุดท้าย คือด้านการวัดการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.19) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจัดลำดับเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจในลำดับที่ 1 คือ มีความเหมาะสมของเนื้อหา ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจเป็นลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนได้พัฒนาการอ่าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านต่อไป ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.51) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบในการวิจัย ดังนี้

1. ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 19.29 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.71 ดังจะเห็นได้ว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าในภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกทั้ง 9 แผนการจัดการเรียนรู้โดยทำให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนและพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง ร่วมด้วยกับการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนเห็นถึงพัฒนาการการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปในทางที่ดี จึงส่งผลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับตรงตามตัวอักษร ระดับตีความ และระดับประยุกต์ เมื่อพิจารณาวิธีการสอนพบว่า วิธีการสอนอ่านแบบพาโนรามาช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีและการใช้เทคนิคผังกราฟิกช่วยให้นักเรียนสรุปเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นการสอนที่ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมีโอกาสได้ฝึกฝนก่อนที่นักเรียนจะได้อ่านด้วยตนเองตามลำพัง โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้จัดกิจกรรมการอ่านและคอยให้คำแนะนำ จากนั้นผู้เรียนฝึกด้วยตนเอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559 :

304) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตตินันท์ สุวรรณภาพ ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านแบบพาโนรามา (PANORAMA) ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ หลังการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชญา สมเขาใหญ่ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอน PANORAMA กับกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบ PANORAMA สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริวรรณ ชัยชนะพีระกุล (2564) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาไทย โดยใช้วิธีการสอนแบบพาโนรามาร่วมกับหนังสือวรรณกรรมเยาวชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความสำคัญ ประกอบไปด้วยแผนจำนวน 4 แผน ใช้เวลาเรียน 16 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.63/89.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์80/80 ผลการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีค่าเฉลี่ยทางการเรียนวิชาภาษาไทยเท่ากับ 20.79 แต่ภายหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกนักเรียนมีค่าเฉลี่ยทางการเรียนวิชาภาษาไทยเพิ่มขึ้นเป็น 25.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้รับการฝึกอ่านตามแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน เริ่มจากขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมาย (P - Purpose) คือ นักเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านว่าเป็นการอ่านเพื่อหารายละเอียดของข้อความหรือสาระสำคัญ ขั้นที่ 2 การปรับความเร็วในการอ่าน (A - Adaptation rate to Material) คือ คุณครูแนะนำให้นักเรียนปรับความเร็วในการอ่านตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการปรับระยะเวลาขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 3 การตั้งคำถาม (N - Need to Pose Question) คือ คุณครูและนักเรียนช่วยกันตั้งคำถามจากสิ่งที่อ่าน และพยายามหาคำตอบของคำถาม ขั้นนี้นักเรียนจะใช้ความสามารถการตีความเพื่อตั้งคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

เรื่องที่อ่าน ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาเบื้องต้น ขั้นที่ 4 การสำรวจ (O - Overview) คือ นักเรียนสำรวจรายละเอียดต่างๆ ของเรื่องว่าเป็นเรื่องประเภทใด ผู้แต่งคือใคร หัวข้อเรื่อง บทสรุป เพื่อให้ทราบแนวคิดของผู้แต่ง ขั้นที่ 5 การคิดตาม (R - Read and Relate) คือ การให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องอย่างตั้งใจแล้วพยายามตอบคำถามที่ตั้งไว้โดยเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิมเพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น ซึ่งนักเรียนจะได้ทักษะระดับตรงตามตัวอักษรและระดับประยุกต์ ส่งผลต่อความจำและด้านความเข้าใจในเนื้อหา ขั้นที่ 6 การจดบันทึก (A - Annotate) คือ นักเรียนบันทึกสิ่งที่น่าสนใจจากเรื่องที่อ่านเพื่อเป็นการช่วยจำและเน้นความเข้าใจในรูปแบบของผังกราฟิก ซึ่งยังสอดคล้องกับ วิทวัฒน์ ขัตติยมาน และ อมลวรรณ วีระธรรมโม (2549) กล่าวว่า ผังกราฟิกเป็นผังทางความคิด ซึ่งประกอบไปด้วยความคิดหรือข้อมูลสำคัญ ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ การใช้ผังกราฟิกเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้นและจดจำได้นาน โดยผังกราฟิกที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 รูปแบบ ได้แก่ ผังความคิด และผังลำดับขั้นตอน โดยใช้ผังกราฟิก 1 ผัง ต่อ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดด้วยตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่อ่าน เห็นได้ว่าในขั้นนี้นักเรียนต้องใช้ทักษะการตีความเพื่อสรุปเนื้อหา ขั้นที่ 7 การจำ (M - Memorize) คือ ให้นักเรียนทบทวนความจำจากสิ่งที่จดบันทึก โดยตอบคำถามในประเด็นที่คุณครูถาม ชั้นนี้นักเรียนจะไปใช้ทักษะระดับประยุกต์เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ ความเข้าใจและนำความรู้ไปใช้ได้ ขั้นที่ 8 การประเมินผล (A - Assess) คือ ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายเรื่องที่อ่าน เป็นสำนวนภาษาของตนเองตามความเข้าใจ เพื่อประเมินว่าสามารถเข้าใจ ตีความเนื้อเรื่องได้หรือไม่ ในขั้นนี้นักเรียนได้ฝึกตีความและประยุกต์ความรู้เดิมกับเนื้อเรื่องที่อ่าน ส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาและการนำไปใช้ได้ ซึ่งขั้นตอนการสอนแบบนี้จะช่วยพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและบทอ่านได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิรมล เหลาสิทธิ์ (2559) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) คู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA ที่ส่งผลต่อทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผล ร้อยละ58.57, 60.11 และ 71.41 ตามลำดับ ดัชนีประสิทธิผลรวมร้อยละ 63.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ50 ขึ้นไป 2) ทักษะการอ่าน ของนักเรียนที่เรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA หลังเรียนสูงกว่า

ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนที่เรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความฉลาดทางอารมณ์แตกต่างกัน เมื่อได้รับการสอนด้วยคู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิวา ฉิมกูล (2562) ศึกษาเรื่อง ผลการใช้วิธีสอนแบบพาโนรามาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถการอ่านจับใจความและการเขียนสรุปความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสระไคร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลของการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยา ทองดี (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับผังกราฟิกสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงอาจกล่าวได้ว่าการใช้เครื่องมือเทคนิคผังกราฟิกในการจัดการเรียนรู้มีส่วนทำให้นักเรียนจดจำ เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นอย่างเป็นระบบ และส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก พบว่า ซึ่งภาพรวม ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.15) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจัดลำดับเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ลำดับที่ 1 คือด้านสาระการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.91, S.D. = 0.10) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับสุดท้าย คือด้านการวัดการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.19) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจัดลำดับเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจในลำดับที่ 1 คือ มีความเหมาะสมของเนื้อหา ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจเป็นลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนได้พัฒนาการอ่าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านต่อไป ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.51) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากด้านสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการเรียนรู้

นักเรียนชอบบรรยากาศ กิจกรรมต่าง ๆ มีความสนุก ไม่น่าเบื่อ ตื่นเต้น ท้าทายความคิด และมีอุปกรณ์การเรียนที่พร้อมในการเรียนในแต่ละชั่วโมง ทำให้นักเรียนรู้สึกชอบกิจกรรมและเกิดความสนใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นของตนเองและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกการอ่านเพื่อความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของนริศรา ชยธวัช (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกอยู่ในระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

จิตตินันท์ สุวรรณภาพ. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านแบบพาโนรามา ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จรรยา ทองดี. (2565). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับผังกราฟิก*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. นนทบุรี : พีบาลาซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

นริศรา ชยธวัช. (2563). *การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เขตอีสาน.

นิรมล เหล่าสิทธิ์. (2559). *การพัฒนาคู่มือการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือร่วมกับการสอนอ่านแบบ PANORAMA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รุ่งทิวา ฉิมกูล. (2562). *ผลการใช้วิธีสอนแบบพาโนรามาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถการอ่านจับใจความและการเขียนสรุปความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดสระไคร จังหวัดนครศรีธรรมราช*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาทิราช.

วิทวัฒน์ ขัตติยมานและอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2549). *การสอนเพื่อพัฒนาการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา : เทมการพิมพ์.

ศิริวรรณ เสนา. (2541). *การศึกษาคุณลักษณะของเนื้อความ สำหรับฝึกคัดลายมือที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านลายมือและความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สิริวรรณ ชัยชนะพีระกุล. (2564). *การพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาไทยโดยใช้วิธีการสอนแบบพาโนรามาร่วมกับหนังสือวรรณกรรมเยาวชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

อัญชญา สมเขาใหญ่. (2562). *การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอน PANORAMA กลับกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING ABILITY AND LEARNING ACHIEVEMENT USING BRAIN-BASED LEARNING WITH VISUAL THINKING TECHNIQUES IN S11101 SOCIAL STUDIES SUBJECT OF GRADE 1 STUDENTS AT PATIUROMPOTAPINANNUKUL SCHOOL

[1]มัลลิกา ใจเร็ว และ [2]มณฑา ชุ่มสุคนธ์

[1]Mallika Jaireo and [2] Montha Chumsukon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย

Khon Kaen University, Thailand.

[1]mallika.j@kkumail.com

Received: June 8, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนความสามารถการคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป 2) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนความสามารถการคิดสร้างสรรค์เฉลี่ย 28.57 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.43 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 22.21 คะแนน คิดเป็น ร้อยละ 74.30 และมีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ : ความสามารถการคิดสร้างสรรค์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop creative thinking ability through organized brain-based learning with visual thinking techniques in subject S11101 Social Studies is for grade 1 students, 70 percent of students had a creative thinking ability score of 70 percent or higher. 2) to develop learning achievement through organized brain-based learning with visual thinking techniques in subject S11101 Social Studies for grade 1 students, 70% of the students had learning achievement scores and passed the criteria of 70 percent or more. The results indicated that: 1) 71.43% of students had an average creativity ability score of 28.57 points, and 25 students passed the criteria, accounting for 89.28 percent, which is higher than the specified criteria. 2) The learners' average academic score achievement was 22.21 points, accounting for 74.30 percent, and 25 students passed the criteria, accounting for 89.28 percent, which has passed the 70 percent threshold set.

Keywords : creative thinking ability, learning achievement, brain-based learning with visual thinking techniques

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิตอลอย่างเต็มตัว ซึ่งสังคมไทยได้มีการเตรียมตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวโดยรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งมีหัวใจสำคัญคือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ

ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value – Based Economy) มีการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ทันยุคสมัย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถสร้างความรู้ใหม่ที่ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขได้ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ในมาตรา 24 ระบุไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งการคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่จำเป็นอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความก้าวหน้าของประเทศ

การคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถหนึ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นแก่เยาวชน เพราะความสามารถการคิดสร้างสรรค์จะนำไปสู่การสร้างสรรค์ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่และก่อให้เกิดการคิดนวัตกรรม เพื่อนำไปพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) นอกจากนี้ การคิดสร้างสรรค์ยังเป็นความคิดที่คิดได้หลากหลายแนวทางจนนำไปสู่การค้นพบแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย (Guilford, 1950) การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรของไทยให้ความสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการคิดให้กับผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาที่ต้องการมุ่งเน้นให้โรงเรียนผลิตผู้เรียนที่สามารถนำความรู้มาบูรณาการทางความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม หลากหลายและแปลกใหม่ การปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 นั้นปัญหาที่สำคัญที่สุดของระบบการศึกษาไทยคือส่วนใหญ่เน้นการจำเนื้อหาวิชาการ มากกว่าส่งเสริมกระบวนการคิด ซึ่งความสามารถการคิดสร้างสรรค์จะสามารถเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้นั้น ต้องเกิดจากการฝึกฝนและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถการคิดสร้างสรรค์คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (มิ่งขวัญ ภาคสัญไชย, 2551) โดยรูปแบบที่ไม่เอื้อให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เช่น บรรยากาศการเรียนที่เน้นการแข่งขัน ซึ่งคำตอบส่วนใหญ่จะถูกกำหนดให้มีคำตอบเดียว ไม่สามารถคิดแบบยืดหยุ่นได้ ดังนั้น เมื่อต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดสร้างสรรค์ ควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น เช่น การใช้คำถามปลายเปิด การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และการเสริมแรงด้านต่างๆ เช่น การ

ให้กำลังใจ การรับฟังเหตุผลของผู้เรียน เพราะการคิดสร้างสรรค์นำมาซึ่งความหลากหลายของคำตอบ

จากผลสรุปสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2564 (IMD2021) ประเทศที่ได้รับการจัดอันดับล่าสุด พ.ศ. 2564 มีจำนวน 64 ประเทศ ในภาพรวมผลการจัดอันดับประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 28 อันดับดีขึ้นจากปีที่แล้ว 1 อันดับ เป็นอันดับ 9 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจากทั้งหมด 14 ประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2565) ในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล จำนวน 26 คน ในปีการศึกษา 2565 และจากศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์ นุกูล อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ทางโรงเรียนตั้งเกณฑ์ไว้ที่ระดับดี คือนักเรียนที่ได้ระดับผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป จำนวนร้อยละ70 ขึ้นไป ซึ่งในปีการศึกษา 2565 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้ระดับผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป อยู่ที่ร้อยละ 61.53 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ จากการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูฝ่ายงานวิชาการ จำนวน 3 ท่าน พบว่าผู้เรียนมีความสามารถที่หลากหลาย และมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย และด้านสมองที่แตกต่างกัน การสอนด้วยรูปแบบบรรยายโดยผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับข้อมูลอย่างเดียวเนื่องจากผู้เรียนส่วนมากยังอ่านหนังสือและเขียนหนังสือได้ไม่คล่องนัก จึงเกิดความเคยชินกับการป้อนความรู้จากครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียวขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และขาดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ จึงไม่สามารถนำความรู้มาบูรณาการทางความคิดได้อย่างสร้างสรรค์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมองเป็นฐาน เป็นการนำเอาองค์ความรู้ของสมองและธรรมชาติของสมองมาใช้ในการออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ บนพื้นฐานโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของสมองทั้งสองซีก เพื่อให้เกิดความสมดุลและสอดคล้องกับสติปัญญาของผู้เรียน เพื่อตอบสนองการเรียนรู้อย่างสมดุลแล้วส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยวิธีการ ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นการนำความรู้เรื่องสมองและธรรมชาติการเรียนรู้ของสมองมาใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรมระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การจัดสิ่งแวดล้อม การออกแบบ และการใช้เครื่องมือและสื่อเพื่อการเรียนรู้ต่างๆ โดยเน้นประเด็นสำคัญที่ต้องทำให้ผู้เรียนสนใจและสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ การสร้างความรู้ เกิดความจำและนำไปสู่ความสามารถในการใช้เหตุผล (พรพิไล เลิศวิชาและอัครภูมิ จารุภากร, 2550) ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็น

ฐาน จากการศึกษางานของนักวิชาการหลายท่านได้ดังนี้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นเสนอความรู้ใหม่ 3) ขั้นฝึกทักษะ 4) ขั้นสรุปความรู้ และ 5) ขั้นบูรณาการเพื่อนำไปใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ คือ แผนภาพความคิดที่ใช้รูปภาพแสดงแทนความคิดหรือข้อมูลสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระเบียบในรูปแบบต่างๆ และมีข้อความกำกับรูปภาพที่ใช้แสดง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือก ใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) ทั้ง3 รูปแบบ ได้แก่ 1) Visual Unit 2) Visual Mix และ3) Visual Message (Jeong Jin-ho, 2017)

ด้วยแนวคิดและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ มาใช้ในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล โดยการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งการพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยและสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล ให้นักเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล ให้นักเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการจำนวน 3วงจร วงจรละ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 2 ชั่วโมงโดยนำขั้นตอนและหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตาม

แนวคิดของ(Kemmis and Mc Taggart, 1988) ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนดังนี้ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นสังเกต ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 คน ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ปีการศึกษา 2566 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาตามหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล พุทธศักราช 2565 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ในรายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เธอ กับ ฉัน และสังคมของเรา จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6ประชาธิปไตย อยู่รอบตัว ฉัน จำนวน 3 แผน 6 ชั่วโมง รวมทั้งหมดจำนวน 9 แผน 18 ชั่วโมง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 3 ชนิด ประกอบด้วย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา คือหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เธอกับ ฉันและสังคมของเรา และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ประชาธิปไตยอยู่รอบตัวฉัน จำนวน 9 แผน 18 ชั่วโมง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้แก่ แบบบันทึกการสอนของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและการสอนของครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบวัดความสามารถการคิดสร้างสรรค์ท้ายวงจรเป็นแบบอัตนัย จำนวน 1 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 4 คำถามย่อย แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายวงจร แบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวนวงจรละ 10 ข้อ

3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดสร้างสรรค์จำนวน 2 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 4 คำถามย่อย ประสิทธิภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์หาค่าความยากง่ายซึ่งอยู่ระหว่าง 0.61-0.73 หาค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.50-0.81 หาค่าความเชื่อมั่นโดยการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.94 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ประสิทธิภาพของเครื่องมือ วิเคราะห์หาค่าความยากง่ายซึ่งอยู่ระหว่าง 0.31-0.71 หาค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.29-0.72 หาค่าความเชื่อมั่นโดยการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.91

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล ให้นักเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์การพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล

จำนวนนักเรียน	คะแนน				SD.	ร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	สูงสุด	ต่ำสุด	$\overline{X}$			จำนวน (คน)	ร้อยละ
28	40	36	9	28.57	0.97	71.43	25	89.28

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลวิเคราะห์การพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.57 คิดเป็นร้อยละ 71.43 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณาความสามารถการคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบตามแนวคิดของ Guilford (1967 อ้างถึงใน อารี พันธ์มณี, 2540) ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ความสามารถการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของ Guilford	จำนวนนักเรียน	คะแนน		SD.	ร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เต็ม	$\overline{X}$			จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ความคิดริเริ่ม	28	10	7.07	1.92	70.71	23	82.14
2. ความคิดคล่องแคล่ว	28	10	7.29	1.72	72.86	24	85.71
3. ความคิดยืดหยุ่น	28	10	7.21	1.52	72.14	24	85.71
4. ความคิดละเอียดลออ	28	10	7.00	1.98	70.00	23	82.14

จากตารางที่2 พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดความสามารถการคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดก็คือ ความคิดคล่องแคล่ว คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.29 คิดเป็นร้อยละ 72.86 รองลงมาคือ ความคิดยืดหยุ่น คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.21 คิดเป็นร้อยละ72.14 ความคิดริเริ่ม คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.07 คิดเป็นร้อยละ 70.71ความคิดละเอียดลออ คะแนนเต็ม 10 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.00 คิดเป็นร้อยละ 70.00 ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล ให้นักเรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ

จำนวนนักเรียน	คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน				จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	$\overline{X}$	SD.	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
28	30	22.21	0.44	74.03	25	89.28	3	10.71

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย 22.21 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.03 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 มีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ รายวิชา ส11101 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนป่าติ้วร่มโพธาภินันท์นุกูล มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์หลังการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ พบว่า นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เฉลี่ย 28.57 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 71.43 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากการสังเกตและบันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความสามารถการคิดสร้างสรรค์อย่างชัดเจน นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ตามแนวคิดของ Jeong Jin-ho (2017) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสามารถการคิดสร้างสรรค์ โดยเทคนิคการคิดเป็นภาพนี้จะอยู่ทั้งในสื่อการเรียนการสอนที่มีการปรับให้เหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน และใช้ในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน โดยภาพที่ใช้สามารถสื่อความหมายได้หลากหลาย ดังที่ Swich (2002 , อ้างถึงใน ปุณยวีร์ แสงมนตรี , 2558) พบประเด็นว่าผู้เรียนจะบรรยายภาพได้ดีคือภาพที่นักเรียนรู้สึกคุ้นเคยและใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันอีกทั้งประสบการณ์เดิมของตนด้วย

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ยังได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง เมื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่าผู้เรียนให้ความสนใจกับเนื้อหาที่เรียน รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นต่างๆที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ สุขกมล แสงวันดี (2556) ใช้การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์และความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยรูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ จิรารัตน์ บุญส่งค์ (2559) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย22.21 จากคะแนน

เต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.03 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 89.28 และมีจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยทราบถึงปัญหาผู้เรียนส่วนมากยังอ่านหนังสือและเขียนหนังสือได้ไม่คล่องจากการผลการทดสอบการอ่าน การเขียนระดับชาติ(RT) ซึ่งนักเรียนสามารถทำคะแนนในส่วนของการจับคู่ตัวอักษรกับรูปภาพได้สูง กว่าคะแนนการอ่าน การเขียน และทั้งจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน การสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้สอนที่เกี่ยวข้อง ก่อนออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เมื่อทราบถึงปัญหาและความรู้พื้นฐานของนักเรียนแล้ว ผู้วิจัยจึงหาวิธีพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องมีเครื่องมือเพื่อให้นักเรียนสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ พบว่านักเรียนทำได้ดีขึ้น และไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการเรียนรู้สองเป็นฐาน และการคิดเป็นภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถสื่อสารออกมาโดยการวาดเป็นรูปภาพได้อย่างสร้างสรรค์และมีความหลากหลาย สอดคล้องกับ ชลธิชา เสียมทอง (2563) ใช้รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 21.76 คิดเป็นร้อยละ 72.52 ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์สูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด และสอดคล้องกับ รุ่งนภา ศรีลาศักดิ์(2560) วิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสมองเป็นฐาน (Brain-based learning) ในรายวิชา ส 16104 หน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 21 คน มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 76.19 ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 72.70 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับจิรารัตน์ บุญส่งค์ (2559) ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ ภวนันท์ นุ่นกลาง (2563) การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking)ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยและความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการกระตุ้นความสนใจและชี้แนะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับสมาชิกกลุ่มให้คำปรึกษาระหว่างการทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง คือ เป็นผู้สนับสนุน เสริมแรง และให้กำลังใจกับผู้เรียน ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป โดยสิ่งที่สำคัญคือการจัดเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน เพราะเนื้อหาส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนุกและเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทำให้น่าสนใจ ควรให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์โดยครูผู้สอนเป็นทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำคอยสังเกตและชี้แนะอยู่ห่าง ๆ ในระหว่างจัดทำกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้ารับส่งสินค้าละพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษา ของ กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2562*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2566. จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=53388&Key=news18

จิรารัตน์ บุญส่งค์. (2559). *ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ชลธิชา เสียมทอง (2563). *การพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคตตามแนวคิดของทอแรนซ์ ร่วมกับเทคนิคการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2โรงเรียนอากาศอำนวยศึกษาจังหวัดสกลนคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปุณยวีร์ แสงมนตรี. (2558). *การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโดยการใช้กลวิธีการคิดจากภาพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรพิไล เลิศวิชาและอัครภูมิ จารุภากร. (2550). *ออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยเข้าใจสมอง.* กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

ภวนันท์ นุ่นกลาง. (2563). *การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่นฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)โดยการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับ เทคนิคการคิดเป็นภาพ (VISUAL THINKING).* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มิ่งขวัญ ภาคสัญไชย. (2551). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนของอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งนภา ศรีลาศักดิ์. (2560). *การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสมองเป็นฐาน (Brain-based learning) ในรายวิชา ส 16104 หน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุขกมล แสงวันดี. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสมองเป็นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ และความฉลาดทางอารมณ์.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2564 (IMD 2021).* นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่ จำกัด

อารี พันธ์มณี. (2540). *ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี่ จำกัด.

Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist, 5*(9), 444–454.

Jeong Jin-ho. (2017)**.** *ฝึกสมองลองจดบันทึกเป็นภาพ.* (อภิศรีนิรุตติปัญญากุล,ผู้แปล). กรุงเทพฯ: พราว.

Kemmis and Mc Taggart. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Geelong: Deakin University.

การถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา จ.อุบลราชธานี

LESSONS LEARNED: THE NEW NORMAL OF BUDDHIST PRACTICE AMONG MONKS DURING THE COVID-19 CRISIS IN NORTHEAST THAILAND: A CASE STUDY OF UBON RATCHATHANI

[1]พระครูธีรธรรมบัณฑิต, [2]พระครูโกศลวิหารคุณ, [3]จรูญศรี มีหนองหว้า
[4]อรุณศรี ผลเพิ่ม และ [5]กิตติยาพร จันทร์ชม

[1]Phrakru Thirathambundit, [1]Phrakru Kosonwiharakol, [2]Jaroonsree Meenongwah
[2]Arunsri Pholperm And [2]Kittiyaporn Junchom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Boromarajonani College of Nursing Sunpasithhiprasong, Thailand

[1]Jaroonsree@bcnsp.ac.th

Received: June 2, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ 1) การปกครองของพระสงฆ์มีการปฏิบัติตามวินัยได้ดี โดยเพิ่มการจัดระบบการดูแลพระสงฆ์กลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคไวรัสโคโรน่า-2019 2) ด้านการศาสนา พระสงฆ์ยังคงช่วย

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
[2] อาจารย์ ดร.สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
[3] รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์
[4] อาจารย์ ดร.พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์
[5] ผู้ช่วยผู้อำนวยการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

สนับสนุนการสอนพระธรรมควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ 3) ด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์ได้มีการนำหลักธรรมไปประยุกต์ให้มีการลดขั้นตอนลง เช่น การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริจาคทรัพย์ส่วนตัว เพื่อมอบให้เป็นทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน และการจัดตั้งทุนสงเคราะห์ 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยพัฒนาวัดให้ที่พักพิงในวัดเป็นพื้นที่แยกกักกันผู้ติดเชื้อ และชักชวนพุทธศาสนิกชนร่วมกันบริจาคทรัพย์เพื่อดูแลผู้ติดชื้อ และ 6) การสาธารณูปการ มีการบูรณปฏิสังขรณ์เมรุที่ชำรุด จัดพื้นที่วัดให้สะอาดและโปร่งโล่ง และ 2. ข้อเสนอเชิงนโยบายประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ 1) ลดขั้นตอนในการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ 2) จัดระบบการดำเนินกิจกรรมพิธีให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรค 3) เตรียมความพร้อมในศาสนพิธีทั้งสถานที่และผู้เกี่ยวข้อง 4) ใช้หลักธรรมในการดำเนินศาสนกิจ 5) ประชุมปรึกษาร่วมกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ 6) จัดระบบสวัสดิการให้กับพระสงฆ์และผู้เกี่ยวข้อง 7) สร้างขวัญและกำลังใจให้กับพระสงฆ์และผู้เกี่ยวข้อง และ 8) ฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อ ทั้งนี้ แนวปฏิบัติที่ดีจะเป็นไปในทางเดียวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในสถานการณ์ทั่วไปและสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ ได้

คำสำคัญ : ศาสนกิจวิถีใหม่, พระสงฆ์, วิกฤตโควิด–19

Abstract

The objectives of this qualitative research were 1) to draw lessons from the new way of religious practice of monks during the coronavirus-2019 (COVID-19) crisis in the Northeastern region. The research instruments include (1) a guide for initial questions for interviewing monks, (2) a guide for initial questions for group discussions with monks, and (3) a guide for observation. The data were analyzed using content analysis. The research findings were as follows: 1. The management of the affairs of the Sangha includes: 1) The management of the Sangha has good discipline: strengthening the organization of care for monks in groups at risk of infection with COVID-19 2) Religious aspect: the monks continue to support the teaching of the Dhamma and take measures to prevent the spread of infection 3) Religious outreach: the monks have endeavored to reduce the steps of Dhamma principles, such as giving talks at various occasions and places. 4) Educational assistance: they donate personal items to students as scholarships and set up relief funds. 5) Public Welfare: Develop the temple shelters into isolation areas for the infected and ask Buddhists to donate for the care of the infected. 6) Public facilities: Have the damaged crematorium restored and keep the temple premises clean and airy.

And 2. The policy proposals for the new way of religious practice of monks during the COVID-19 crisis include 1) Reducing the steps to perform various religious activities. 2) Organizing a system for conducting the ceremonial activities to be protected from infection. 3) Preparing the religious ceremonies for both the place and the people involved. 4) Applying Dhamma principles in the performance of religious duties. 5) Regular meetings for consultation with the relevant authorities. 6) Organizing the welfare system for the monks and related persons. 7) Creating morale and encouragement for monks and related persons, and 8) Training in using equipment to prevent infection. In this regard, the best practices are in the same direction as the policy recommendations, which can be applied both in general situations and in crises where an epidemic occurs.

Keywords: new normal of Buddhist practice, monks, COVID-19 Crisis

บทนำ

การติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ไวรัสโคโรนา-19) เป็นโรคที่มีการระบาดใหญ่ (Pandemic) ไปทั่วโลก นับตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 เป็นต้นมา รายงานสถานการณ์จากองค์การอนามัยโลกวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564 พบว่า มีผู้ติดเชื้อยืนยันสะสม 247,472,724 คน เสียชีวิตรวม 5,012,337 คน ติดเชื้อรายใหม่ใน 24 ชั่วโมง 487,214 คน โดยมีผู้ป่วยจำนวนมากที่สุดคือทวีปสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือทวีปยุโรป และเอเชียภาคตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับประเทศไทยพบว่า มีผู้ติดเชื้อยืนยันสะสม 1,935,442 คน เสียชีวิตรวม 19,394 คน ติดเชื้อรายใหม่ใน 24 ชั่วโมง 7,679 คน เสียชีวิตใน 24 ชั่วโมง 56 คน (World Health Organization: WHO, 2021) ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี รายงานตั้งแต่เดือน เมษายน 2564 ถึง วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 มีผู้ป่วยสะสม รวม 19,960 คน ผู้ป่วยรายใหม่ 29 คน ผู้ป่วยเสียชีวิตสะสม 152 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, 2564) บำเพ็ญกุศลและฌาปณกิจที่วัดรวบรวมโดยสำนักงานพระพุทธศาสนา จนถึงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564 เป็นจำนวน 154 ราย(สำนักงานพระพุทธศาสนา, 2564)

การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ไวรัสโคโรนา-19) ที่รุนแรงมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมทั้งการทำศาสนกิจของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นงานทางศาสนาที่ภิกษุสามเณรปฏิบัติ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ การทำศาสนาพิธีต่าง ๆ และการเผยแผ่ศาสนา โดยสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม (2563) และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2563) ได้ออกมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดโดย

การให้หลีกเลี่ยงการเดินทางหรือเลื่อนการเดินทางไปยังประเทศหรือพื้นที่ที่มีการระบาด หากกลับจากพื้นที่เสี่ยงให้กักตัวเองเพื่อสังเกตอาการเป็นระยะเวลา 14 วัน เลื่อนการลงพื้นที่ตรวจประเมินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เลื่อนการจัดประชุมพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส งดการเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคล และถวายเป็นพระราชกุศลฯหลีกเลี่ยงหรือเลื่อนการจัดกิจกรรมที่มีการรวมตัวของประชาชนจำนวนมาก และอาจมีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรค เช่น งานประจำปี ประเพณีสรงน้ำพระ รดน้ำดำหัว การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน กิจกรรมการปฏิบัติธรรม งานปริวาสกรรม เป็นต้น หากไม่สามารถเลื่อนกิจกรรมดังกล่าวได้ให้ดำเนินการตามมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกัน ตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดอย่างเคร่งครัด ไม่ควรใช้สิ่งของร่วมกัน เช่น แก้วน้ำ หลอดดูดน้ำ ช้อนส้อม ผ้าเช็ดมือ อาสนะรองนั่ง ผ้าปูกราบ หนังสือสวดมนต์ ให้แต่ละบุคคลนำติดตัวมา สำหรับใช้ส่วนตัว จัดหาเจลล้างมือแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ และจัดทำจุดบริการล้างมือพร้อมสบู่ เพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่มีการสัมผัสของร่วมกัน เช่น จุดประชาสัมพันธ์ จุดถวายสังฆทาน จุดรับบริจาค จุดปฐมพยาบาล ห้องสุขา เป็นต้น พร้อมรณรงค์ให้ญาติโยมล้างมือก่อนใส่บาตร/ถวายภัตตาหารพระทุกครั้ง จัดกิจกรรมประจำวัน เช่น การสวดมนต์ ไหว้พระ ปฏิบัติธรรม ในสถานที่ลักษณะเปิดโล่งอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก เปิดพัดลมระบายอากาศ ควรหลีกเลี่ยงการใช้ห้องปรับอากาศ ซึ่งการมีพฤติกรรมการป้องกันโรคที่เหมาะสมจะช่วยลดการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้

การปฏิบัติศาสนกิจดังกล่าวมาแล้วนั้น มุ่งเน้นให้ครอบคลุมสังฆกิจ และสังฆกรรมตามพุทธบัญญัติ โดยพระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ และคณะ (2563) ได้จัดทำสื่อการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ปลอดภัยจากโควิดเพื่อให้เกิดการกระตุ้นส่งเสริมให้พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเกิดการปรับตัวในการใช้ชีวิตยุค New Normal ที่ถูกต้องตามมาตรการของภาครัฐและไม่ขัดต่อหลักศาสนา มี 10 ประเด็น ดังนี้ 1) การทำวัตรเช้า การทำวัตรเย็น การลงพระปาฏิโมกข์ 2) การจัดงานอุปสมบท 3) งานมงคลสมรส 4) การออกบิณฑบาตของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน 5) การมาทำบุญในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา 6) การปฏิบัติตนของอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี นักธรรม แผนกสามัญ และโรงเรียนการกุศลภายในวัด 7) การปฏิบัติตนของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ 8) การปฏิบัติตนของพระสงฆ์ที่ต้องเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจนอกวัด 9) การเปิดวัดท่องเที่ยวให้ปลอดภัยจาก ไวรัสโคโรนา-19 และ 10) การจัดงานประจำปีตามวิถีวัฒนธรรมของวัดในยุค New normal

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีพระสงฆ์จำนวนมาก โดยจังหวัดอุบลราชธานีมีพระสงฆ์และวัดจำนวนมากเช่นกัน จากมาตรการที่ประกาศเพื่อลดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ายังไม่มีการศึกษาติดตามว่าพระสงฆ์ปฏิบัติศาสนกิจอย่างไร

หรือมีข้อจำกัดใดบ้าง จากมาตรการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประเทศไทย องค์กรสงฆ์ และจังหวัดต่าง ๆ ที่ประกาศออกมาเป็นระยะ ตามความรุนแรงของการระบาด คณะนักวิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานและการวิจัยในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ ได้แก่ พุทธศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ การถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19 เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของพระสงฆ์ เพื่อสะท้อนศาสนกิจของพระสงฆ์ที่ได้ปฏิบัติมา หรือเป็นกระบวนการที่ได้ใช้หรือดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาทั้งที่ประสบความสำเร็จแล้ว หรือยังต้องการการพัฒนาต่อยอด เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตจากโรคอุบัติใหม่ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา จ.อุบลราชธานี

2. เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยหาข้อมูลรอบทิศด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Document analysis) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory observation) และการบันทึกภาคสนาม (Field note)

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) คือ พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูล 50 รูป เลือกแบบเจาะจงวัดละ 5 รูป โดยเป็นพระเจ้าอาวาสหรือผู้แทน วัดละ 1 รูป พระลูกวัดวัดละ 4 รูป จากวัด 10 วัด ในจังหวัดอุบลราชธานี มีเกณฑ์คุณสมบัติของพระสงฆ์ ดังนี้

1) พระสงฆ์อายุ 20 ปี ขึ้นไป

2) สามารถพูดภาษาไทยได้

3) มีความสมัครใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

4) สามารถให้สัมภาษณ์ได้ทั้งต่อหน้า หรือทางโทรศัพท์ได้

5) มีสติสัมปชัญญะดี สามารถพูดคุยให้ข้อมูลได้ด้วยตนเอง

6) จำพรรษาอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีในช่วงเดือน เมษายน 2564 ถึงวันที่เก็บข้อมูล

เกณฑ์การเลือกวัด

1) เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีพระภิกษุจำพรรษา

2) เป็นวัดตัวแทนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง เขตกึ่งเมือง เขตชนบท โดยแยกเป็น ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเมือง วัดพระอารามหลวง 3 วัด วัดราษฎร์ 3 วัด และ วัดต่างอำเภอ 4 วัด

1.2 ผู้ให้ข้อมูลรอง (General informant) คือ ญาติโยมที่มาปฏิบัติกิจเกี่ยวกับศาสนาที่วัดอย่างต่อเนื่องจำนวน 10 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ประกาศโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยพระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในช่วงวิกฤตโควิด-19

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่นำมาใช้การวิจัย ประกอบด้วย

3.1 แบบตรวจสอบเอกสาร โดยตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ประกาศโดยหน่วยงานต่าง ๆ รายงานการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของพระสงฆ์และการบริหารการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน

3.2 แนวคำถามเริ่มต้นเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อหาข้อสรุปจากประเด็นสำคัญ ๆ ในประเด็นการรับรู้ การให้ความหมายภาวะวิกฤตโควิด–19 ความรู้ของพระสงฆ์เกี่ยวกับการติดต่อของโรค ช่องทางของการเข้าถึงความรู้ การแพร่กระจายโรค และการเปลี่ยนแปลงกิจของพระสงฆ์เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดที่รุนแรงของโควิด–19 การมีส่วนร่วมให้ความรู้กับประชาชนที่มาทำบุญที่วัด การฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องป้องกัน และความปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัสไวรัสโคโรนา 2019 ที่พระสงฆ์สามารถมีหรือใช้ได้ สำหรับเจ้าอาวาสวัด แนวคำถามคล้ายกันกับพระลูกวัด แต่จะเพิ่มเรื่องของการบริหารจัดการ การกำหนดนโยบาย และการถ่ายทอดนโยบายให้กับพระลูกวัด และประชาชนที่มาทำกิจกรรมทางศาสนาในวัด

3.3 แนวคำถามเริ่มต้นเพื่อการสนทนากลุ่ม ถามเกี่ยวกับ การรับรู้ ความรู้ของพระสงฆ์เกี่ยวกับการติดต่อของโรค ช่องทางของการเข้าถึงความรู้ การแพร่กระจายโรค การรับมือในด้านศาสนกิจที่ผ่านมาและการเปลี่ยนแปลงกิจของพระสงฆ์เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดที่

รุนแรงของโควิด–19 การมีส่วนร่วมให้ความรู้กับประชาชนที่มาทำบุญที่วัด การฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อ โควิด–19 สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องป้องกัน และความปลอดภัยจากโควิด–19 ที่พระสงฆ์สามารถมีหรือใช้ได้

3.4 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสังเกตระหว่างพิธีกรรมทางศาสนา หรือระหว่างการทำศาสนกิจของพระสงค์ทั้งในวัดและนอกวัด

3.5 แบบบันทึกภาคสนาม โดยบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตามความเป็นจริง ปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจ และปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยหลักการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกคำ/หลักสำคัญ และตีความ (Construct and interpretation) โดย นำผลการวิเคราะห์การปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย (อภิชัย พันธเสน, 2549)

ผลการวิจัย

การถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษา จ.อุบลราชธานี

1. ศาสนกิจวิถีใหม่ : การรับรู้ และการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่

1.1 ระยะแรกของการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 พระสงฆ์มีความกังวลและหวาดกลัวเพราะได้รับข่าวสารการเสียชีวิตของประชากรต่างประเทศจำนวนมากจากการติดเชื้อ ยังไม่มียาและวิธีการในการรักษาโรค สิ่งที่ทำให้คลายกังวล คือการดูแลตนเอง การทำประกันชีวิต คิดว่าเป็นโรคระบาดเหมือนทุกปี และมีความเชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าเกิดมาแล้วต้องตาย มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต่อมาปรับตัวได้คลายกังวลแม้จะมีการระบาดของสายพันธ์ใหม่ก็ไม่กลัวเพราะมีหลักการในการดูแลตนเอง ศึกษาหาความรู้จากการอ่านวิจัย หลีกเลี่ยงการชุมนุม บริเวณที่มีคนจำนวนมาก ดังคำกล่าว“ระยะแรกคนกะแตกตื่น มันติดง่าย ตายง่าย บ่อมียารักษา ก็เป็นธรรมดาคนกะย่าน(กลัว) แต่พระนี่ปฏิบัติอยู่แล้ว ยิ่งพระปฏิบัติเคร่ง ก็ไม่มีอะไรต้องกลัว ก็ปฏิบัติตามที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขแนะนำ แล้วก็คณะสงฆ์ที่ประกาศมาเป็นระยะ บ่อให้อยู่กันหลายคน บ่อฉันรวมกัน คนป่วยก็กันออก พระปรับตัวได้ง่ายอยู่” (พระเจ้าอาวาส1)

1.2 รับรู้ว่าโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นโรคที่ติดต่อจากคนที่รับเชื้อมาโดยไม่ป้องกันตนเอง ไม่สวมแมส ไม่รักษาระยะห่างเมื่อเข้าชุมชน เมื่อหายใจใกล้กันทำให้มีการติดเชื้อ

เพราะโรคติดต่อทางลมหายใจ อีกทั้งคนที่มีโรคประจำตัวเช่น โรคเบาหวาน คนชรา จะเป็นกลุ่มเสี่ยงติดเชื้อแล้วมีอาการทรุดลงอย่างรวดเร็ว โดยพระลูกวัดให้ข้อมูลว่า

“คนมีโรคประจำตัว คนแก่ ถ้าติดโควิด ตายก่อนเพื่อน” (พระลูกวัด1)

พระสงฆ์ยังกล่าวถึงความเชื่อว่าหากถึงเวลาที่ต้องเสียชีวิต จะไม่มีใครพ้นความตายได้

“ยังมีความเชื่อว่าการติดเชื้อขึ้นกับดวง ดวงดีก็รอดไม่ติดเชื้อ ถึงแม้ติดเชื้อก็ไม่ตายเห็นจากบางคนไม่ฉีดวัคซีนยังไม่ติดเชื้อ แสดงให้เห็นว่าคนนั้นยังไม่ถึงที่ตาย หรือไม่ก็มีภูมิต้านทานสูง” (พระลูกวัด3)

1.3 รับรู้ว่ากิจกรรมที่ทำให้ติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ได้แก่ การฉันท์อาหารร่วมกัน วิธีการป้องกันการติดเชื้อคือ แยกกุฏิให้พระภิกษุพักอยู่รูปเดียวต่อห้อง กรณีถ้ามีพระรูปใดติดเชื้อให้แยกพระรูปนั้นออกจากขณะสงฆ์

“ท่านเจ้าอาวาสให้นโยบายว่าหากมีพระรูปใดติดเชื้อให้แยกกิจกรรมของพระออกจากเพื่อนทั้งหมด รวมทั้งที่พัก ที่ฉันท์อาหาร ภาชนะให้แยกหมด” (พระลูกวัด4)

“ญาติโยมก็ไม่ให้มาใกล้ไม่ว่าจะมีการติดเชื้อโควิดหรือไม่” (พระลูกวัด6)

1.4 เมื่อมีการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ศาสนกิจของพระสงฆ์ที่เปลี่ยนไป คือ การสวดมนต์ไหว้พระ ให้สวดมนต์ที่กุฏิของพระภิกษุแต่ละรูป ใช้ห้องน้ำรวมได้ แบ่งแยกของใช้ส่วนตัว การทำความสะอาด แนะนำศาสนิกชนให้หาความรู้ป้องกันตนเองทางยูทูป เฟสบุ๊ค หรือทางไลน์ งดกิจกรรมทางศาสนา สื่อสารทางโทรศัพท์ การทำบุญด้วยเงินจะใช้การโอนเข้าบัญชีของวัดแทน โดยพระสงฆ์ให้ข้อมูลว่า“ถ้าโยมจะนำอาหารมาถวายก็จะโทรบอก และโอนเงินให้พระสงฆ์ทางบัญชีของวัดเมื่อต้องการถวายเงินทำบุญ” (พระลูกวัด3)

1.5 การป้องกัน กินร้อน ช้อนกลาง หมั่นล้างมือ ทาเจลบ่อย ๆ ใส่แมส เว้นระยะห่าง ถ้าอยู่ในงานศพ เว้นระยะห่างให้ญาติผู้เสียชีวิตเว้น 1 เมตร มี อสม. เขามาตั้งตรวจ ให้ล้างมือด้วยเจลก่อนเข้างาน สุ่มตรวจวัดแอลกอฮอล์ทุกครั้ง ถ้าผู้ร่วมงานมีอุณหภูมิ 37 องศาขึ้นไปไม่ให้เข้างาน พระสงฆ์ให้ข้อมูลว่า“กรณีมาทำบุญทายกทายิกาจะถวายเป็นถุงเป็นชุด ๆ หรือบางวันมีโยมมาทำอาหารถวายปฏิบัติตามมาตรการการป้องกัน โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19” (พระลูกวัด1)

“ที่สำคัญอีกอย่างคือการประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจถึงความรุนแรงของโรค การรับประทานยาพื้นบ้าน เช่น ฟ้าทะลายโจร การเข้าถึงความรู้ในการป้องกันตนเองได้รับความเอื้ออำนวยอินเตอร์เน็ตจากท่านเจ้าอาวาสวัดติดอินเตอร์เน็ตให้พระในวัดได้ใช้เพื่อการสื่อสารความรู้อีกทางหนึ่ง” (พระลูกวัด5) “คฤหัสถ์ถวายภัตตาหารเป็นแบบบรรจุใส่ในปิ่นโตแทน การฉันท์อาหารตั้งโต๊ะ” และการสวดมนต์ เป็นฉบับย่อเพื่อลดขั้นตอนให้สั้นลงกว่าเดิม” (พระลูกวัด7)

1.6 หน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือหลายหน่วยงาน มีทั้งจาก โรงพยาบาล สาธารณสุข และเทศบาลเอาของมาให้ มีแมสค์ น้ำยาล้างมือ โดย อสม.มาดูแลเป็นประจำพระเจ้าอาวาสให้

ข้อมูลว่า “การระบาดโควิดนี้ มันเป็นปัญหาระโลกระดับชาติ หลายหน่วยงานยื่นมือมาช่วยเหลือเยอะมาก วัดก็ได้รับการช่วยเหลือ จากหมอ พยาบาล พวกสาธารณสุขเขาลงเต็มที่ เทศบาลก็เอาของมาให้ อสม.ก็มาถามไถ่ประจำ” (พระเจ้าอาวาส1)

1.7 การป้องกันตนเองในช่วงมีการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ผ่านมามีความสำเร็จ พระลูกวัดให้ข้อมูลว่า“ป้องกันตัวเองจากโควิดได้ เพราะพระในวัดไม่มีพระรูปใดติดเชื้อโควิด มาตรการต่าง ๆ นำมาจากการอ่านในเว็บไซต์ต่าง ๆ แล้วนำมาบอกต่อกันและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด” (พระลูกวัด1)

1.8 หลีกเลี่ยงการจัดกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อ หรือลดลงให้น้อยที่สุด คือ บุญประเพณีประจำปี งานศพ วันสงกรานต์ พระลูกวัดให้ข้อมูลว่า“ช่วงโควิดระบาด งดรับกิจนิมนต์ ไม่ออกไปไหน ถ้าได้ออกไปเพราะญาติโยมขอให้ไปก็จะไปโดยใช้เวลาน้อย ๆ สวดสั้น ๆ กระชับเอา แล้วก็กลับ ไม่อยู่ฉันท์ที่บ้านโยม ตลอดงานก็ใส่แมสค์” (พระลูกวัด4)

“งานศพที่วัดไม่มีเตาเผาเร็ว ก็ไม่รับเผาศพเลย ส่งไปให้วัดที่เขาพร้อม” (พระลูกวัด8)

2. ศาสนกิจวิถีใหม่ :หลักธรรมที่ปฏิบัติในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า 2019

หลักธรรมที่ใช้ในการฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 นั้น ผู้ให้ข้อมูลมีการให้ข้อมูลในทางเดียวกันว่าใช้เมตตาธรรมคือหลักพรหมวิหาร 4

“ใช้หลักพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะหลักของความ “เมตตา” ต่อเพื่อนมนุษย์โลก เพราะเราเห็นความทุกข์ของญาติโยมผู้เสียชีวิต บางรายไม่มีญาติ เราก็ออกค่าใช้จ่าย ดำเนินพิธีให้” (พระเจ้าอาวาส2)

“บางรายญาติก็ต้องกักตัว ไม่สามารถมาร่วมดำเนินพิธีได้ เราก็ดำเนินการให้ตามประเพณีอย่างเต็มที่ ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง เหล่านี้เพราะเราต้องเมตตาธรรมต่อเพื่อมนุษย์ เพื่อให้เขาเหล่านั้นคลายทุกข์ เขามาหาเราเขามีทุกข์มันก็คือการสร้างบุญสร้างกุศลอย่างหนึ่ง” (พระเจ้าอาวาส2)

“วัดเราใช้พรหมวิหาร 4 คือหลักเมตตานั่นหละ เราเห็นว่าเป็นการบรรเทาทุกข์ให้เขาจึงใช้เมตตาแก่เขา จัดการตามมีตามเกิดด้วยศรัทธา ไม่เรียกร้องหรือคาดหวังอะไรจากเขา เพราะเขาเป็นผู้มีทุกข์” (พระเจ้าอาวาส5)

จากการถอดบทเรียนการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดในประสบการณ์การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดพิธีศพผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 นั้น พบประเด็นที่น่าสนใจหลากหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินใจในการรับเป็นวัดที่จะดำเนินการ ซึ่งต้องมีปัจจัยประกอบการตัดสินใจหลายอย่าง อีกทั้งผู้นำของวัด คือ เจ้าอาวาสและคณะสงฆ์ต้องมีจิตใจเข้มแข็งและพร้อมในการเผชิญกับ

สถานการณ์ ดังนั้นองค์กรคณะสงฆ์ถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินพิธีฌาปนกิจเป็นอย่างยิ่ง ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคือ การใช้หลักธรรมในการดำเนินงาน การสื่อสารชัดเจน การทำความเข้าใจ การรับมอบและส่งต่อนโยบาย การปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งข้อมูลจากการถอดบทเรียนในครั้งนี้สามารถนำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย การดำเนินงานป้องกันควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ โรคระบาด และการจัดการงานศพผู้ที่ติดเชื้อโรคระบาดร้ายแรงในอนาคตต่อไป

3. หลักธรรมและคติธรรมในการดำเนินการและปฏิบัติหน้าที่ของคฤหัสถ์

ผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่าใช้หลัก **“การอยู่ร่วมกันและการร่วมด้วยช่วยกัน”** เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ โดยให้ยึดปณิธานว่า **“ประโยชน์ของพี่น้องประชาชนเป็นหลัก”** เพื่อให้เกิดสังคมที่เข้าใจและขับเคลื่อนสุขภาพผู้คนในสังคมไปพร้อม ๆ กัน

“การดำเนินงานเราอาจจะพบปัญหาอุปสรรคจริง แต่ถ้าเรายึดประโยชน์ของชาวบ้านเป็นหลัก แรกเริ่มที่เขามีกระแสต่อต้าน ไม่เห็นด้วย เราก็ทำความเข้าใจ และคุยกันในทีมว่าเดี๋ยวเขาก็เข้าใจ และจากนั้นการสนับสนุนต่าง ๆ จะตามมาเอง แต่เราเจ้าหน้าที่สาธารณสุขนั้นต้องเป็นหลักทั้งการออกแนวปฏิบัติ การทำความเข้าใจ และถ่ายทอดนโยบาย และการติดตามการดำเนินงาน” (ผู้ปฏิบัติกิจเผาศพ)

เจ้าหน้าที่ที่ช่วยประสานงานการนำร่างผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโคโรน่าไวรัส 2019 ได้กล่าวถึงการช่วยงานฌาปนกิจ ต้องมีหลักธรรมประจำใจ จากคำกล่าว

“จากการปฏิบัติงานมองเห็นว่าความเมตตาของพระที่เป็นสิ่งสำคัญมากในช่วงการเกิดวิกฤตเพราะทุกคนกลัวมากแต่พระยังมีความเมตตาเข้ามาช่วยเหลือ บางทีมีศพของผู้ยากไร้ไม่มีเงินในการซื้อน้ำมันท่านยังมีความเมตตา เมตตาธรรมของทั้งพระสงฆ์และผู้ปฏิบัติ” (เจ้าหน้าที่สำนักพุทธฯ)

การรับนโยบายและการถ่ายทอดนโยบาย

สำหรับแนวทางมาตรการ และการดำเนินการพิธีทางศาสนกิจต่าง ๆ ศพนั้นผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและทีมที่เกี่ยวข้องมีการรับนโยบายและแนวทางจากกรมการแพทย์และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจะมีการประชุม สื่อสารส่งมอบนโยบาย การแบ่งโซนพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจ และมีช่องทางการสื่อสารผ่านทั้งช่องทางไลน์ เว็บไซต์ และการเปิดห้องประชุมออนไลน์ เพื่อนำเสนอความก้าวหน้า หรือผลการดำเนินงานในแต่ละวงรอบ ตลอดจนการปรึกษาหารือต่าง ๆ จากนั้นก็จะนำนโยบายเหล่านั้นประสานทางสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี และโรงพยาบาล สื่อสารไปยังวัดเป้าหมายต่อไปตามลำดับ

การปรับเปลี่ยนศาสนกิจแบบเดิมสู่ศาสนกิจวิถีใหม่

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ส่งผลให้ศาสนกิจของพระสงฆ์มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ให้สอดคล้องกับมาตรการการป้องกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข มีการทำงานเป็นเครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่มที่เจ้าหน้าที่ต้องมาทำความเข้าใจ ในการดำเนินกิจกรรมและพิธีการต่าง ๆ ขั้นตอนการดำเนินพิธี ตั้งแต่ศพมาถึงบริเวณศาลา ไปจนกระทั่งศพได้รับการเผาเป็นที่เรียบร้อย ซึ่งบุคลากรที่อยู่ในตลอดระยะเวลาเหล่านี้ก็คือพระสงฆ์ผู้ประกอบศาสนพิธี ตั้งแต่การสวดมาติกาบังสุกุล ทางเจ้าหน้าที่มาพูดคุยร่วมกับทีมบุคลากรจากวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด จะต้องมาปรึกษาร่วมกัน ว่ากิจกรรมใดที่เราพอจะลดได้ กิจกรรมใดที่คงไว้และดำเนินการให้กระชับเวลา ได้อย่างไร ซึ่งพระสงฆ์จะมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด นอกจากนี้ ในบางวัดที่ไม่มีบุคลากรที่เป็นฆราวาส พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการเป็นผู้ดูแลเรื่องการจุดไฟเตา และการพลิกศพด้วยตนเอง ดังนั้น จากข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลอธิบายมาพบว่าพระสงฆ์มีบทบาททั้งทางด้านการบริหารจัดการ และการเป็นผู้ปฏิบัติดำเนินพิธีกรรมทางศาสนาตลอดระยะเวลาที่พิธีศพดำเนินอยู่ ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

4. การสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด เมื่อเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อต่าง ๆ ที่รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ผู้วิจัยมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

4.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประกาศมาตรการลดขั้นตอนในการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ รวมทั้งพิธีฌาปนกิจ

4.2 กระทรวงสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาวางแผนจัดระบบการดำเนินกิจกรรมในพิธีให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรค

4.3 กระทรวงสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเตรียมความพร้อมรับดูแลผู้เจ็บป่วยด้วยโรคระบาด ที่อยู่ในพื้นที่แยกกักกันในบริเวณวัด รวมทั้งในงานฌาปนกิจศพทั้งสถานที่และผู้เกี่ยวข้อง

4.4 สำนักงานพระพุทธศาสนาเสนอแนะแนวทางใช้หลักธรรมต่าง ๆ เพิ่มพูนและเชื่อมโยงความรู้ทางธรรมะและผลกระทบจากการระบาดของโรคให้กับพระสงฆ์ เช่น พรหมวิหาร 4

4.5 กระทรวงสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนา รวมทั้งชุมชนที่ตั้งของวัดจัดประชุมปรึกษาร่วมกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

4.6 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดระบบสวัสดิการให้กับพระสงฆ์ และผู้เกี่ยวข้องในช่วงของการเกิดวิกฤตของโรคระบาด

4.7 กระทรวงสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนา และหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ควรร่วมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพระสงฆ์และผู้เกี่ยวข้อง

4.8 กระทรวงสาธารณสุขฝึกทักษะการใช้เครื่องป้องกันการติดเชื้อให้กับพระสงฆ์โดยเฉพาะเรื่องการฌาปนกิจผู้เสียชีวิตด้วยโรคระบาด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องงถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อพดบทเรียนและสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการถอดบทเรียนการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด–19 พบว่าพระสงฆ์รับรู้ความรุนแรงของโรค และมีส่วนร่วมปฏิบัติตามมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดโดยการให้หลีกเลี่ยงการเดินทางหรือเลื่อนการเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีการระบาด หากกลับจากพื้นที่เสี่ยงให้กักตัวเองเพื่อสังเกตอาการเลื่อนการเดินทาง เลื่อนกิจกรรม ปฏิบัติตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดอย่างเคร่งครัด ไม่ใช้สิ่งของร่วมกัน จัดหาเจลล้างมือแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ และจัดทำจุดบริการล้างมือพร้อมสบู่ เพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่มีการสัมผัสของร่วมกัน เช่น จุดประชาสัมพันธ์ จุดถวายสังฆทาน จุดรับบริจาค จุดปฐมพยาบาล ห้องสุขา ซึ่งเป็นการปฏิบัติศาสนกิจแบบใหม่ที่พระสงฆ์ต้องมีความเข้าใจและต้องการสื่อให้ความรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ และคณะ (2563) ได้จัดทำสื่อการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ปลอดภัยจากโควิดเพื่อให้เกิดการกระตุ้นส่งเสริมให้พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเกิดการปรับตัวในการใช้ชีวิตยุค New Normal ที่ถูกต้องตามมาตรการของภาครัฐและไม่ขัดต่อหลักศาสนา

พระสงฆ์ต้องการความรู้ด้านสาธารณสุขเพื่อการป้องกันการติดเชื้อที่ถูกต้อง เช่น การดูแลผู้ถูกกักกันเนื่องจากสงสัยติดเชื้อ รวมทั้งพระที่มีโรคประจำตัวที่จำพรรษาอยู่ในวัดที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยที่รุนแรงมากกว่าบุคคลทั่วไป แต่วัดยังมีมีกิจกรรมทางศาสนกิจ และกิจกรรมที่เป็นพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อ และเหตุผลทางด้านจิตวิญญาณ หลายกิจกรรมที่ประชาชนและพระสงฆ์จะมีโอกาสที่จะได้ร่วมกิจกรรมกัน เช่น งานศพ งานบุญประเพณี การบิณฑบาต และงานพิธีกรรมมงคลต่าง ๆ พระสงฆ์จึงต้องมีความรู้และการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาอย่างปลอดภัยตามวิถีชีวิตความปกติแบบใหม่สอดคล้องกับการศึกษาของจรูญศรี มีหนองหว้าและคณะ (2565) ที่ศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคไวรัส

โคโรนา 2019 ของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่าพระสงฆ์มีการรับรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการที่ว่าเป็นปกติสำหรับพระสงฆ์ และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดี มีการแสวงหาความรู้หลายช่องทาง สามารถให้คำแนะนำกับผู้อื่นได้ ผลการศึกษาครั้งนี้เสนอให้มีรูปแบบในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระสมุห์ธงชัย สุนฺทราจาโร และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ในสถานการณ์โควิด-19 ในจังหวัดนครราชสีมา เสนอให้มีการจัดการป้องกันและตรวจวัดอุณหภูมิป้องกันผู้เข้ามาทำบุญที่วัดตลอดเวลา ด้านชุมชนและสังคม ดูแลอุปัฏฐากพระสงฆ์ หน่วยงานสาธารณสุขและผู้นำชุมชน อสม. ตั้งหน่วยคัดกรองเบื้องต้นและออกให้คำแนะนำแก่พระสงฆ์ในการป้องกัน Covid-19 ด้านพระสงฆ์เป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม วัดเป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชนในยามยาก ในช่วงสถานการณ์ Covid-19 วัดเป็นธุระภาระในการจัดฌาปนกิจศพผู้ติดเชื้อและอำนวยความสะดวกให้กับญาติของผู้เสียชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฺฒโน (2565) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโรค COVID-19 ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าบทบาทของพระสงฆ์ คือ 1. มีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในกิจกรรมและพิธีฌาปนกิจศพผู้ติดเชื้อโควิด-19 ได้แก่ 1) รับผิดชอบหลักในการรับฌาปนกิจผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโรค COVID-19 2) รับนโยบายและร่วมออกแบบการบริหารจัดการพิธีฌาปนกิจ 3) เป็นผู้ประสานสิบทิศ และ 2. เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ แม้อยู่ในสถานการณ์ที่วิกฤตการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยนำหลักธรรมไปบูรณาการใช้กับพิธีฌาปนกิจอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนา และมีความเป็นผู้ที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง

ข้อค้นพบและการเชื่อมโยงด้านการบริหารที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในช่วงของการปรับเป็นศาสนกิจวิถีใหม่ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการนั้น พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต (2564) ได้เสนออย่างสอดคล้องกล่าวคือ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักปาปณิกธรรมประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้การบริหารประสบความสำเร็จ และทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความมั่งคง และยั่งยืนในมิติการบริหารโดยแท้จริง

2. ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ในภาวะวิกฤตโควิด ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์มี 8 ประการ ที่เกี่ยวข้องการสนับสนุนให้ศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ที่กลมกลืนกับมาตรการและแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุขและมาตรการของสังคมโดยยึดโยงกับหลักธรรมคำสอน และศาสนพิธี สอดคล้องกับ

การศึกษาเอกพจน์ คงกระเรียน (2561) พบว่าการที่พระสงฆ์เข้าไปแสดงบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคมของภาครัฐ ย่อมแสดงให้เห็นว่าในฐานะที่พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยไม่ได้อยู่นิ่งเฉยต่อความทุกข์ยากลำบากของคนในสังคมยังตื่นตัวเดือดร้อนใจแทนชาวบ้านมิอาจทนเห็นความลำบาก พระสงฆ์ต้องลุกขึ้นมาช่วยพัฒนาสังคมโดยอาศัยบทบาทและสถานะในความเป็นผู้นำทางโลก และทางธรรมช่วยเหลือสังคมในทุกรูปแบบ การพัฒนาของพระสงฆ์สามารถช่วยแก้ปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและด้านสังคมได้อย่างแท้จริง โดยออกมาในรูปแบบของการพัฒนาทางด้านวัตถุ การพัฒนาทางด้านจิตใจ หรือออกมาในรูปแบบของการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุ และทางด้านจิตใจควบคู่กันไปส่งผลให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทิศทางที่ดีขึ้น และยังสอดคล้องกับการศึกษาพระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฺฒโน (2565) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโรค COVID-19 ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าข้อเสนอรูปแบบการฌาปนกิจผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโรค COVID-19 วิถีใหม่ ได้แก่ 1) ลดขั้นตอนในการประกอบพิธีศพ และจัดระบบการดำเนินพิธีฌาปนกิจศพที่ปลอดภัยจากการติดเชื้อโรค 2) เตรียมความพร้อมรับฌาปนกิจศพทั้งสถานที่และผู้เกี่ยวข้อง 3) ใช้หลักธรรมพรหมวิหารสี่ 4) มีการประชุมปรึกษาร่วมกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ 5) การจัดระบบสวัสดิการ 6) การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพระสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องก 7) ฝึกทักษะการใช้เครื่องป้องกันการติดเชื้อ และ 8) ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยค่าใช้จ่ายให้กับพระสงฆ์ และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาณัฏยาณี บุญทองคำ (2563) ที่ได้เสนอแนวทางการจัดการการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 โดยให้ความรู้กับพระสงฆ์เกี่ยวกับโรคและการแพร่เชื้อ และการใช้หลักเสขิยวัตร 75 เป็นพุทธบัญญัติ รวมทั้งการสร้างและพัฒนาพระคิลานุปัฏฐาก โดยได้การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่รุนแรง สามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีระบบเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี คือพระสงฆ์ไม่เกิดการติดเชื้อหรือแพร่กระจายเชื้อ โดยปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบายหรือมาตรการการป้องกันการติดเชื้อที่มาจากกระทรวงสาธารณสุข ที่ถ่ายทอดไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนานำสู่วัดต่าง ๆ นั่นคือต้องทำงานเป็นเครือข่าย มีการขยายการทำงานระหว่างหลายหน่วยงาน ดังนี้ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลทุกระดับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน รวมทั้งประชาชนทั่วไป มีการใช้หลักธรรมคำสอนให้พระสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติชัดเจน มีการให้วัดเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนดูแลปัญหาสาธารณสุข เช่น เป็นพื้นที่คัดกรอง รับผู้สงสัยติดเชื้อที่ถูก

คัดแยกจากชุมชน การลดขั้นตอนพิธีการทางศาสนาแต่ยังคงความหมายเดิม การเฝ้าระวังป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโดยดำเนินการตามมาตรการป้องการแพร่ระบาดอย่างเคร่งครัด และการฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ดังนั้นจึงวิธีปฏิบัติศาสนกิจวิถีใหม่ของพระสงฆ์ที่เป็นแนวทางเดียวกับปัญหาสุขภาพของชุมชนและสังคมยังคงความหมายของการเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชนได้อย่างกลมกลืน

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2564, 28 เมษายน). *พระสงฆ์ที่เคยยกวัดเป็น รพ.สนาม ติดเชื้อไวรัสโคโรนา มรณภาพแล้ว.* สืบค้นวันที่ 4 ตุลาคม 2564 จาก https://bit.ly/4decuhh

จรูญศรี มีหนองหว้า, ไวยพร พรมวงค์, พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฺฒโน, พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, และพระครูโกศลวิหารคุณ. (2565). *แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของพระสงฆ์ในจังหวัดอุบลราชธานี.* วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 817-831.

ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2563). *ผลกระทบและแนวทางการจัดการการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) ของพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดพิษณุโลก.* วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(2), 465-477.

กรมการควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ไวรัสโคโรนา -19). สืบค้นวันที่ 4 เมษายน 2563 จาก https://bit.ly/44cvatR

พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวฑฺฒโน, พระครูโกศลวิหารคุณ, จรูญศรี มีหนองหว้า อรุณศรี ผลเพิ่ม, และเชาวลิต ศรีเสริม. (2565). *บทบาทของพระสงฆ์ในการฌาปนกิจศพผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อโรค COVID-19 ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี.* วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(3), 69-84.

พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินฺโท) และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต. (2564). *ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์.* วารสารวิจยวิชาการ, 4(2), 235-249.

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปฺโญ, ศ.ดร. และคณะ. (2563). *คู่มือ "การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุค New Normal".* นนทบุรี: หจก.นิติธรรมการพิมพ์.

พระสมุห์ธงชัย สุนฺทราจาโร, พระมหาวรเมธ เตชธมฺโม, พระวิชาญ จนฺทสาโร, และพระใบฎีกาบุญส่ง ปุญญภาโค. (2565). *รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ในสถานการณ์โควิด-19 ในจังหวัดนครราชสีมา.* วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(2), 241-253.

สำนักงานพระพุทธศาสนา. (2564). เอกสารสำรวจรายชื่อวัดที่มีการนำศพของผู้เสียชีวิต.

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. 2564. *รายงานจำนวนผู้ป่วยไวรัสโคโรนา จังหวัดอุบลราชธานี* ข้อมูล ณ วันที่ 3 พฤศจิกายน 2564. สืบค้นวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564, จาก https://bit.ly/4aMY3iH

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2563). *มาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ไวรัสโคโรนา -19) สำหรับพระภิกษุ สามเณร.* สืบค้นวันที่ 4 เมษายน 2563 จาก https://bit.ly/49TRJor

อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพฯ: สกว.

เอกพจน์ คงกระเรียน. (2561). *บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม กรณีพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร).* บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยรังสิต.

World Health Organization (2021). WHO Coronavirus (ไวรัสโคโรนา -19) Dashboard. Retrieved on November 3, 2021 from https://bit.ly/3QjppVz

World Health Organization (2020). Novel Coronavirus (ไวรัสโคโรนา -19) Advice for the Public. Retrieved on April 4, 2020 from https://bit.ly/3QjppVz

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

THE COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT IN INTRODUCTION OF SUPPLY CHAIN OF LEARNING MANAGEMENT COOPERATIVE MODEL BY USING TGT METHOD AND NORMAL TEACHING METHOD OF VOCATIONAL CERTIFICATE, INTRACHAI COMMERCIAL COLLEGE

[1]แพรวา โพธิ์เถื่อน, [2]นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ และ[3]สมาพร มณีอ่อน

[1]Praewa Phothoen, [2]Nantawat Pattaragorranan and [3]Samaporn Maneeon

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ประเทศไทย

Bangkokthonburi University, Thailand.

[1]pphothoen@gmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น (2) ศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น และ (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาโลจิสติกส์ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ที่เรียนวิชาซัพ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[2] อาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

พลายเชนเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 60 คน จาก 2 ห้องเรียน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เอกสารประกอบการเรียน 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT 3) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (2) ความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น พบว่า มีค่าคิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 50 (3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ผลความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT, วิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of the research were to study the results of students' accomplishments of introductory supply chain learning, to study progress in studying introductory supply chain subjects, to compare student achievement and to study the satisfaction. The study sample were 60 students from 2 classrooms obtain by sampling. The instrument used for data collection was 1) Study materials on the subject 2) Collaborative learning plan with the TGT competition group technique 3) Normal learning management plan 4) Academic accomplishments test 5) Evaluation assessment for students. The statistics results from the experiment are used for data analysis show in percentage, mean, standard deviation and hypothesis testing by Independent t-test. The research findings showed that the (1) Results of preliminary supply chain learning, which was higher than the specified threshold of 70 percent, which was in line with the set assumptions; (2) Progress in studying introductory supply chain subjects. the learning progress value was score of 60 percent, which was 50 percent higher than the set assumption; (3) Comparative results of student accomplishments with the cooperative

learning management with TGT method is higher than and normal teaching method with statistically at the .05 level.; and (4) Student satisfaction with cooperative learning management with TGT method is higher than and normal teaching method.

Keywords: Learning management, cooperative model by using TGT method, Introduction of Supply chain, Learning achievement

บทนำ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบันนั้นเน้นให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545, 2545 : 13) ดังนั้นรูปแบบการจัดการการสอนจึงถือว่าเป็นกุญแจสำคัญเพื่อปลดล็อคให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อตอบสนองต่อตลาดแรงงานในอนาคต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพต่อไป

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ศึกษาวิจัย พัฒนาและให้บริการการประเมินทางการศึกษาและทดสอบการศึกษา พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (Vocational National Educational Test : V-NET) ระดับปวช. ปีการศึกษา 2565 และปีการศึกษา 2564 พบว่า ในปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยระดับสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 ลดลงจากร้อยละ 44.08 เป็นร้อยละ 41.02 ในปีการศึกษา 2565 (สำนักงานศึกษาธิการภาค 2, 2565 : 18) ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญของบริบททางการสอน คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน สาระ/เนื้อหา และวิธีการหรือกิจกรรมการเรียนการสอน (ทิศนา แขมมณี, 2563 : 16) และคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรให้ผู้สำเร็จการศึกษาทุกคนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานวิชาชีพ นอกจากนั้นแล้ว ในปัจจุบันสาขาวิชาโลจิสติกส์ มีนักเรียนเข้ารับการศึกษาในปีการศึกษา 2564 เป็นปีแรก ส่งผลให้ในปีการศึกษา 2566 นั้น นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาโลจิสติกส์ ต้องเข้ารับการทดสอบเพื่อประเมินมาตรฐานวิชาชีพ และทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V-NET) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบและประกันคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา และ

เพื่อทดสอบสมรรถนะที่จำเป็น ความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพ และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรวมถึงความรู้พื้นฐานด้านอาชีพ การคิดเป็นระบบ และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของผู้เรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาโลจิสติกส์ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย โดยนำการเรียนการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ โดยใช้เทคนิคกลุ่มแข่งขัน (TGT) ซึ่งเทคนิคดังกล่าวเป็นเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเน้นกิจกรรมการทำงานกลุ่ม โดยมีการปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มได้เป็นอย่างดี จึงทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันขึ้น (พรทิพย์ ฤกษ์สมโภชน์, 2550 : 91) เนื่องจากมีรูปแบบการเรียนรู้เป็นแบบเกมการแข่งขันทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมห้อง มีความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพ และพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแตกต่างกับการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์กับซัพพลายเชน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาโลจิสติกส์ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น รหัสวิชา 20214-2002 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

2. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาโลจิสติกส์ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ที่เรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 4 ห้อง จัดแบบคละกันระหว่างนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ทุกห้อง รวมทั้งสิ้น 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาโลจิสติกส์ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ที่เรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง จำนวนนักเรียน 60 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์กับซัพพลายเชน ความหมายของโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ความสำคัญของของโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์กับซัพพลายเชน แนวคิดสายโซ่แห่งคุณค่า

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชนิด ดังนี้

3.1 เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์กับซัพพลายเชน รายวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT

3.3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

3.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.5 แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สูตร t-test Independent

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

ตารางที่ 1 คะแนนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และคะแนนหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบปกติภายหลังการทดลองสอน วิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น

รายการคะแนน	$\overline{X}$	ร้อยละ	S.D.
คะแนนหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT	22.36	74.53	2.89
คะแนนหลังเรียนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ	20.23	67.74	5.01

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดสอบหลังการทดลองสอนวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.36 ($\overline{X}$ = 22.36) คิดเป็นร้อยละ 74.53 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ (S.D. = 2.89) และกลุ่มที่การจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.33 ($\overline{X}$ = 20.33) คิดเป็นร้อยละ 67.74 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ (S.D. = 5.01) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

2. ผลการเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

ตารางที่ 2 คะแนนทดสอบความก้าวหน้าภายหลังการทดลองสอนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT

คะแนนทดสอบผลการเรียนรู้ (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)				คะแนนทดสอบความก้าวหน้า		
คะแนนก่อนเรียนโดยรวม		คะแนนก่อนเรียนโดยรวม				
คะแนนเฉลี่ย	% Pre test	คะแนนเฉลี่ย	% Post test	<g>	ร้อยละ	ระดับ
11.33	22.76	22.36	74.53	0.60	60	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบหลังการทดลองสอนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย จำนวน 30 คน ทำแบบทดสอบผลการเรียนรู้ซึ่งมีคะแนนเต็ม 30 คะแนน ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีผลคะแนนก่อนเรียนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 11.33 ($\overline{X}$ = 11.33) คิดเป็นร้อยละ 22.76 และผลคะแนนหลังเรียนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 22.36 ($\overline{X}$ = 22.36) คิดเป็นร้อยละ 74.53 เมื่อนำมาคำนวณโดยใช้วิธี Normalized Gain เพื่อหาความก้าวหน้าทางการเรียน พบว่า มีค่าความก้าวหน้าทางการเรียนเท่ากับ 0.60 (<g> = 0.60) ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง (Medium Gain) หรือมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าสมติฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 50

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่อวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่อวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มทดลองการจัดการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT	30	30	22.36	2.89	2.01*	0.05
การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	30	30	20.23	5.01		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่อวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT สูงกว่า การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

4. ผลของความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT และการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 1) ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เท่ากับ 4.67 ($\overline{X}$ = 4.67) 2) รองลงมาคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ เท่ากับ 4.42 ($\overline{X}$ = 4.42) 3) ด้านการเรียนการสอน เท่ากับ 4.51 $\overline{X}$ = 4.51) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4) ด้านสื่อ/นวัตกรรมการสอน เท่ากับ 4.42 ($\overline{X}$ = 4.42) ตามลำดับ และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอยู่ในระดับมาก คือ ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 1) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ เท่ากับ 4.27 ($\overline{X}$ = 4.27) 2) รองลงมาคือ ด้านสื่อ/นวัตกรรมการสอน เท่ากับ 4.31 ($\overline{X}$ = 4.31) 3) ด้านการเรียนการสอน เท่ากับ 3.98 ($\overline{X}$ = 3.98) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 4) ด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เท่ากับ 4.84 ($\overline{X}$ = 4.84) ตามลำดับ ดังนั้น การเปรียบเทียบด้านการพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนต่อวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT มีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติทุกด้าน

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชัพพลายเชนเบื้องต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพาณิชยการอินทราชัย โดยนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนในรูปแบบ ร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่ คิดเป็นร้อยละ 74.53 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสระพงศ์ โสภาใฮ (2560 : 60) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม โดยใช้การเรียนรู้ด้วยเทคนิค TGT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมหาวิชานุกูล ในรายวิชาคอมพิวเตอร์

เบื้องต้น โดยใช้การเรียนรู้ด้วยเทคนิค TGT พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 83.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 จำนวน 20 คน ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรมทางการเรียนที่สมาชิกภายในกลุ่มจะมีการศึกษาค้นคว้าและทำงานร่วมกัน นักเรียนจะบรรลุเป้าหมายก็ต่อเมื่อเพื่อนร่วมกลุ่มบรรลุถึงเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งจะทำให้นักเรียนในกลุ่มนี้จะมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ในบทเรียนที่ครูให้ศึกษามากกว่า การสอนด้วยวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งการสอนด้วยวิธีสอนแบบปกตินั้นจะเน้นให้ผู้เรียนนั้นฟังคำบรรยายจากครูผู้สอนเพียงอย่างเดียว ทำให้นักเรียนขาดแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ในบทเรียนที่ครูได้ทำการสอน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT รายวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 74.53 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น นักเรียนมีผลคะแนนก่อนเรียนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 11.33 ($\overline{X}$ = 11.33) คิดเป็นร้อยละ 37.76 และผลคะแนนหลังเรียนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 22.36 ($\overline{X}$ = 22.36) คิดเป็นร้อยละ 74.53 เมื่อนำมาคำนวณโดยใช้วิธี Normalized Gain พบว่า มีค่าความก้าวหน้าทางการเรียนเท่ากับ 0.60 ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง (Medium Gain) คิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าสมติฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 50 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการทำงานร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันรับผิดชอบงานในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสหรัฐ ลักษณะสุต (2563 : 247-248) เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเกมกลุ่มแข่งขันเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียนของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มทดลอง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT รายวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย มีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 60 ซึ่งสูงกว่าสมติฐานที่ตั้งไว้ร้อยละ 50

3. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้นโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย โดยนักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนในรูปแบบ ร่วมมือด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยเท่ากับ 22.36 ($\overline{X}$=22.36, S.D. = 2.89) คิดเป็นร้อยละ 74.53 ซึ่งสูงกว่า กลุ่มที่การจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.33 ($\overline{X}$= 20.33, S.D. = 5.01) คิดเป็นร้อยละ 67.74 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Satya (2013 : 2) เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGTที่มีต่อเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดเรียว ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม อีกทั้งการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค TGT ช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ตื่นตัวขึ้นและช่วยเพิ่มการอภิปรายในห้องเรียน ระหว่างครูและนักเรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT รายวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบด้านการพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนต่อวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT มีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT เป็นการเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มซึ่งทำให้สมาชิกในกลุ่มนั้นมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการนำสมาชิกที่มีความสามารถเหมือนกันมาแข่งขันกัน ทำให้นักเรียนลดความกดดันในการแข่งขันเกมวิชาการลง ซึ่งต่างกับการสอนด้วยวิธีสอนแบบปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยทิวัตถ์ ภูจำนงค์ และคณะ (2563 : 13) เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT กับวิธีการสอนแบบปกติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT มีความพึงพอใจโดยรวม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT มีความพึงพอใจมากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติทุกด้าน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นข้อสนับสนุนว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT รายวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น ของนักเรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาซัพพลายเชนเบื้องต้น โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิคกลุ่มแข่งขัน TGT กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการอินทราชัย ในขั้นตอนของการตั้งคำถามครูควรจะตั้งคำถามให้เหมาะสมกับวัย ควรเป็นคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และคำถามต้องมีความน่าสนใจ เนื่องจากนักเรียนอยู่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อีกทั้งการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค TGT เป็นวิธีการสอนที่มีลำดับขั้นตอน ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อการสอน และเตรียมนักเรียนให้พร้อมในการทำกิจกรรม รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

เฉลิม เพิ่มนาม และสมพร ร่วมสุข. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนสะกดคำ และทักษะทางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับแบบฝึก.* วารสารสังคมศาสตร์วิจัย. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562). 69-84.

ทิวัตถ์ ภูจำนงค์ และคณะ. (2563). *เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้วิธี TGT กับวิธีการสอนแบบปกติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.* วารสารวิจัยธรรมศึกษา. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563).

สำนักงานศึกษาธิการภาค 2. (2565). *รายงานการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติด้านอาชีวศึกษา (V-net) ปีการศึกษา 2565 ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 2.* สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2566. จาก https://reo2.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/05/Vnet-รายงานการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ.pdf

สหรัฐ ลักษณะสุต. (2563). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเกมกลุ่มแข่งขัน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.* วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (2020): กันยายน – ธันวาคม.

อิสระพงศ์ โสภาใฮ. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มโดยใช้การเรียนรู้ด้วยเทคนิค TGT สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมหาวิชานุกูล* . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Satya, S.P. (2013). *The effect of using teams games tournaments on the vocabulary achievement of eighth year student of SMP Laboratorium Singaraja in academic.* Ganesha University of Education.

การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

THE USAGE OF THE FOUR SANGKHAHAVATTHNA PRINCIPLES OF MONK IN THE SANGHA ADMINISTRATION AREA, PHU KRADUENG DISTRICT

[1]พระมหาศรัญญู มหาวีโร, [2]อุดร จันทวัน และ [3]จารุกิตติ์ พิริยสุวัฒน์

[1]Phramaha Sarunyu Mahaviro, [2]Udon Chuntawan and [3]Jarukit Phiriyasuvat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

tharatron.s@gmail.com

Received: June 9, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) แนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ พบว่า ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร มีต่อพระสังฆาธิการในเขต ปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านทาน 2) ปิยวาจา 3) อัตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ความคิดเห็นด้านสมานัตตตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.06) รองลงมา คือ ด้านทาน

---

[1] นิสิต, หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[2] อาจารย์,ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

($\overline{X}$ = 3.98) และด้านอัตถจริยา ($\overline{X}$ = 3.97) ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ พบว่า พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีระดับการศึกษาบาลี และระยะเวลาในการบวช แตกต่างกัน ในภาพรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีอายุ การศึกษานักธรรม และการศึกษาทางโลกแตกต่างกัน ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. แนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ พบว่า ด้านทาน พระสังฆาธิการควรมีการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือ แนะนำสั่งสอน เอาใจใส่พระภิกษุสงฆ์ สามเณรให้มากยิ่งขึ้น ด้านปิยวาจา ควรกล่าววาจาที่เป็นกันเอง มีความสุภาพเป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุสงฆ์ ด้านอัตถจริยา ควรมีการทำประโยชน์ ช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณะ มีจิตอาสาช่วยพัฒนาวัดวาอาราม ด้านสมานัตตตา พระสังฆาธิการควรวางตนสม่ำเสมอ มีความเสมอภาค ไม่ถือตัว ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม และในเขตปกครองของตนเอง

คำสำคัญ: หลักสังคหวัตถุ 4 ; พระสังฆาธิการ; เขตปกครองคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of use of the 4 principles of Sangha-vatthu by the Sangha-vatthu 2) compare opinions on the use of the 4 principles of Sangha-vatthu by the Sangha-vatthu. Classified according to personal factors and 3) Guidelines for using the 4 Sangha Vatthu principles of the Sangha. The research results found that. 1. The level of use of the 4 principles of Sangha Vatthu by the Sangha. It was found that the level of opinions of monks and novices towards the Sangha in the area. governing the Sangha in Phu Kradueng District, Loei Province, in all 4 areas, namely 1) almsgiving, 2) piyavaja, 3) atthachariya, 4) samanatta. Overall, it was at a high level ($\overline{X}$ = 3.96). When considering each aspect, it was found that it is at a high level in every item Arrange the average values from highest to lowest. It was found that opinions on samaṇattā It has the highest mean ($\overline{X}$ = 4.06), followed by the charity aspect ($\overline{X}$ = 3.98) and the attitude aspect ($\overline{X}$ = 3.97), respectively. 2. The results of comparing the use of the 4 principles of Sangha Vatthu by the Sangha, found that monks and novices with Pali education levels And the duration of ordination is different. Overall, it is different, which is in accordance with the set assumptions. Statistically significant at the 0.05 level. As for monks and novices with the age of religious education

and worldly education are different, overall, not different which is not in accordance with the assumptions set. 3 . Perspective on using the 4 Sangha Vatthu principles of the Sangha to find alms to the Sangha that will allow generosity to command sacrifice. Help find and teach the council of monks and novices to be the principles for controlling speech that is officially accepted. It is continuously beneficial to monks for the benefit of making merit. Helping with public service activities There are volunteers who help develop temples. The aspect of samaṇattā The Sangha should conduct himself regularly. Be equal, not selfish, and join in solving problems for the benefit of society. and in their own administrative area

Keywords: Principles of Sangha Vatthu 4 ; Patriarch; Sangha administrative area

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมพระศาสดาของพุทธศาสนิกชนซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 8) การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงอยู่สืบไป

ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบคณะสงฆ์การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครองการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ

พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดถึงการแต่งตั้ง ถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตะหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการในด้านการจัดการก้าวหน้าไปมาก คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย

การปกครองคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญเพราะถ้ามีระบบปกครองดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจและการกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองสงฆ์ในปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถระสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดถึงการแต่งตั้ง ถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตะหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการในด้านการจัดการก้าวหน้าไปมาก คณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย (พิมพ์ลภัส นัสบุสย์.2566 : 589) ในงานด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ภาค 8 โดยมีการบริหารจัดการตามลำดับหน้าที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และบทบัญญัติในกฎมหาเถรสมาคม มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการทำหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วยพระสังฆาธิการระดับ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและพระเลขานุการ เพื่อช่วยให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นบรรลุจุดหมายหรือเป้าประสงฆ์ ใน 6 ด้าน คือ 1. ด้านการปกครอง 2. ด้านการศาสนศึกษา 3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5. ด้านการ

สาธารณูปการ และ 6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากสภาพปัญหาการทำงานไม่ต่อเนื่อง ขาดการประสานงานจากบุคคล และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพเพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองการงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยเล็งเห็นปัญหาของการปกครองกิจการคณะสงฆ์ที่จะต้องมีการบูรณาการให้เท่าทันกับสภาวการณ์ปัจจุบันนั้น จึงทำให้เกิดความใคร่รู้ว่าแนวทางการปกครองกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลยเป็นอย่างไร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อนำเอาผลการวิจัยไปพัฒนาพระสังฆาธิการในเขตปกครองที่ดีอยู่แล้วก็จะได้พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ส่วนที่ด้อยก็จะได้ประมวลข้อเสนอแนะให้เกิดแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งๆ ขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามประชากรที่กำหนด ครั้งนี้ได้แก่ พระภิกษุสามเณรฝ่ายมหานิกาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย รวมทั้งสิ้นจำนวน 253 รูป

กลุ่มตัวอย่าง พระภิกษุสามเณรฝ่ายมหานิกาย ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย รวมทั้งสิ้นจำนวน 253 รูป โดยผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ตามวัตถุประสงค์ การวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษานักธรรม ระดับการศึกษาบาลี ระดับการศึกษาทางโลก และระยะเวลาในการบวช

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอัตถจริยา และ 4) ด้านสมานัตตา โดยมีระดับการวัดผล 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สูตร t-test Independent และการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร มีต่อพระสังฆาธิการในเขต ปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านทาน 2) ปิยวาจา 3) อัตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ความคิดเห็นด้านสมานัตตตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.06) รองลงมา คือ ด้านทาน ($\overline{X}$ = 3.98) และด้านอัตถจริยา ($\overline{X}$ = 3.97) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครอง คณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย จำแนกส่วนบุคคล พบว่า

2.1 พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีอายุต่างกัน มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีระดับการศึกษานักธรรมต่างกัน มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีระดับการศึกษาบาลีต่างกัน มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.4 พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีระดับการศึกษาทางโลกต่างกัน มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.5 พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีระยะเวลาในการบวชต่างกัน มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ พบว่า 1) พระสงฆ์ควรใส่ใจในเรื่องของการสงเคราะห์ประชาชนให้มาก 2) พระสงฆ์ต้องสร้างความเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ 3) พระสังฆาธิการต้องวางตนเป็นกลางและเป็นธรรม 4) การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนให้มีความสามัคคีในชุมชน 5) การพูดจาของพระสงฆ์ควรมีความสำรวมระวังกายวาจาใจ 6) บทบาทพระสงฆ์ต้องช่วยเหลือสังคม ชุมชน และประเทศชาติ 7) ในปัจจุบันพระสงฆ์ต้องมีจุดเด่นในการทำงานกับชุมชน 8) การทำงานตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ต้องชัดเจน

4. แนวทางส่งเสริมการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ มีดังนี้

4.1 ด้านทาน พระสังฆาธิการควรมีการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของ เช่น อุปกรณ์การเรียน หรือทุนการศึกษา เป็นต้น หรือให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีตั้งใจ สนใจดูแลเอาใจใส่ พระภิกษุสงฆ์ และสามเณรในเขตปกครองให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุ และสามเณร ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนตามสำนักเรียนและด้วยการมีความโอบอ้อมอารก็จะช่วยผูกใจคนหรือพระภิกษุสงฆ์ และสามเณรไว้ได้ โดยเชื่อฟังและปฏิบัติดีตามคำสั่งสอน คำแนะนำ อยู่ในระเบียบวินัยอันดีงาม ซึ่งการทำทานจะไม่สูญเปล่า ผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน หรือเป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ หมายความว่า คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการให้จะเห็นได้ชัดก็ คือบิดา มารดา ให้ปัจจัยดำรงชีพทุกอย่างแก่บุตรธิดา ครูอาจารย์ ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งการให้ของมีอยู่ 2 อย่าง คืออามิสทานให้วัตถุสิ่งของ กับ ธรรมทาน ให้ธรรมหรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่น การให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของที่ตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่

ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจและเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรสหาย หรือบริวารไว้ได้ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้มากมา กล่าวคือ ทานบารมี หมายถึง การให้หรือสละสิ่งต่างๆ ของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวงแหน แม้ด้วยเหตุแห่งชีวิต ทานบารมี แบ่งออกเป็น 3 ขั้น 1) ทานบารมี ได้แก่ ทานที่บำเพ็ญด้วยการสละทรัพย์ภายนอก (วัตถุสิ่งของ) 2) ทานอุปบารมี ได้แก่ ทานที่บำเพ็ญด้วยการสละอวัยวะ เลือด เนื้อ 3) ทานปรมัติถบารมี ได้แก่ ทานที่บำเพ็ญด้วยการสละชีวิต เป็นต้น

4.2 ด้านปิยวาจา พระสังฆาธิการควรกล่าววาจาที่เป็นกันเอง มีความสุภาพไพเราะ อ่อนหวานอย่างพอดีพองาม มีหางเสียงตามความเหมาะสม และควรกล่าววาจาที่ทำให้เกิดความสมานสามัคคีซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือการมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ดูดดื่มจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจานี้มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการผูกมิตรหรือรักษานำใจมิตร บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นทูต หรือเป็นตัวแทนของประเทศในการเจรจาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ จะต้องมีเทคนิคในการใช้คำพูดอย่างดีเยี่ยม เพราะถ้าหากใช้คำพูดที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนและประเทศชาติสูญเสียผลประโยชน์ได้ ซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กันและสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์ หากฝ่ายประชาสัมพันธ์พูดจาไม่ดี ถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกกลุ่มได้ หรือพระสังฆาธิการควรมีการใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูดจูงให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การงานสำเร็จเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานอย่างยิ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ เป็นต้น

4.3 ด้านอัตถจริยา พระสังฆาธิการควรมีการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงสิ่งเสริมในทางจริยธรรม หรือการประพฤติประโยชน์ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณะ มีจิตอาสาช่วยพัฒนาวัดวาอารามในเขตปกครองของตนให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนให้ได้รับการพัฒนาที่ดี หรือ พระสังฆาธิการควรการประพฤติตนนี้เป็นประโยชน์ ซึ่งหลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน 2 ด้าน คือการทำตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม คือ 1) การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าใน

สงคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนี้เป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป 2) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือเมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้ว ก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูดาย มีน้ำใจไมตรีต่อกัน บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามสติกำลังทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น จากที่กล่าวมาพระสังฆาธิการควรปฏิบัติตนตามแนวทางอัตถจริยาอย่างท่องแท้ หรือพระสังฆาธิการต้องมีการทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์พระภิกษุ-สามเณรในเขตปกครอง และประชาชน)

4.4 ด้านสมานัตตตา พระสังฆาธิการควรวางตนสม่ำเสมอ ทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ ไม่ถือตัว ไม่หยิ่งจองหองเป็นการวางตนให้สมกับฐานะของตน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม หรือความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย คือจิตใจคงเส่นคงวาต่อคนทั่วไป รู้จักร่วมสุขร่วมทุกข์ กับคนอื่น เห็นคนอื่นได้รับทุกข์ต้องไม่ทอดทิ้งหรือรังเกียจ เห็นคนอื่นได้ดีมีความสุขก็ไม่ริษยาแรกคบเป็นอย่างไร ต่อไปก็เป็นอย่างนั้น ไม่เปลี่ยนแปลง การวางตัวอย่างนี้ย่อมเป็นที่รักใคร่นับถือของคนทั่วไป และความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิใช่ว่าเมื่อเห็นว่ามิตรหมดประโยชน์สำหรับต้นแล้วก็เริ่มห่างเหิน หรือเลิกคบไป การคบหามิตรจะต้องคบด้วยความจริงใจและมีความเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งในยามที่มิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำ ซึ่งพระสังฆาธิการควรปฏิบัติกับพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองแบบการร่วมสุขร่วมทุกข์ แง่นี้เป็นลักษณะสำคัญของสมานัตตตา ที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยดี เมื่อเราอยู่ร่วมสังคมเดียวกับเขา ก็ร่วมสุขร่วมทุกข์ กัน โดยมีความหมายครบมาทุกแง่ตั้งแต่สามข้อแรก ความเสมอภาค่จึงจะสมบูรณ์ แล้วก็ไม่ใช้เสมอภาค่กันเฉย ๆ ยังช่วยเหลือดูแลกันด้วย ทาน ปิยวาจา และอัตถจริยา ครบทุกด้าน ทุกสถานการณ์ แล้วก็ไม่ใช้มีเพียงแค่การแสดงออกภายนอก แต่การแสดงออกนั้นมีาจากใจจริง โดยมีคุณธรรมในใจเป็นฐานที่มาอีกด้วย ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ดังนั้น ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งหมายถึง การรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ที่บัญญัติเอาไว้เป็นระเบียบของสถานที่ของหน่วยงานเช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษา กฎระเบียบของสถานที่ราชการต่างๆ เป็นต้น

อภิปรายผล

การอภิปลายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ระดับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ พบว่า ระดับการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสังฆาธิการ กล่าววคือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เมื่อผู้อื่นทำผิดด้วยความไม่รู้ ท่านให้อภัย แนะนำในทางที่ถูกต้อง มีการมอบของรางวัลให้แก่ผู้อื่นในโอกาสพิเศษ และยังมีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน และผู้อื่น โดยการแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง มีการพูดจาสุภาพ อ่อนหวานกับเพื่อนร่วมงาน ชวนให้ปฏิบัติตาม และคอยแนะนำและให้ความรู้ที่มีประโยชน์ในการทำงาน ตอบคำถามและให้คำแนะนำด้วยถ้อยคำที่นุ่มนวลสุภาพเป็นกันเอง และเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ มีจิตสำนึกในการให้บริการแก่คณะสงฆ์ อย่างเต็มความสามารถ รวดเร็วและถูกต้อง และเสนอตนเองในการช่วยเหลืองานคณะสงฆ์และชุมชนโดยไม่ต้องร้องขอ ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการสามารถใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชมวัดหนองสนม จังหวัด ระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประภัศร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเขียด) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหัวตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1” ผลวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหัวตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านทาน ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร มีต่อพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ด้านทาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสังฆาธิการ กล่าวคือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย เมื่อผู้อื่นทำผิดด้วยความไม่รู้ ท่านให้อภัย และแนะนำในทางที่ถูกต้อง มีการมอบของรางวัลให้แก่ผู้อื่นในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด เป็นต้น และยังมีความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน และผู้อื่น โดยการแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง และท่านเคยบริจาคทรัพย์เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในขณะ ยากลำบาก ให้ความ

อนุเคราะห์และหยิบยื่นความ ช่วยเหลือแก่ผู้อื่น แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีการให้ทานเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชมวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิษา สมัครพันธุ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ด้านปิยวาจา ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร มีต่อพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ด้านปิยวาจา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสังฆาธิการ กล่าวคือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ท่านเป็นผู้พูดจาสุภาพ อ่อนหวานกับเพื่อนร่วมงาน ชวนให้ปฏิบัติตาม และคอยแนะนำและให้ความรู้ที่มีประโยชน์ในการทำงาน ตอบคำถามและให้คำแนะนำด้วยถ้อยคำที่นุ่มนวลสุภาพเป็นกันเอง ถนอมน้ำใจ ไม่ดุด่าหรือกล่าวคำหยาบคาย และทักทายและพูดจากันด้วยถ้อยคำที่สุภาพอ่อนโยน แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีปิยวาจาเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชมวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิษา สมัครพันธุ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านปิยวาจา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ด้านอัตถจริยา ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร มีต่อพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ด้านอัตถจริยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสังฆาธิการ กล่าวคือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ได้เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ มีจิตสำนึกในการให้บริการแก่คณะสงฆ์ อย่างเต็มความสามารถ รวดเร็วและถูกต้อง มีการเสนอตนเองในการช่วยเหลืองานคณะสงฆ์และชุมชนโดยไม่ต้องร้องขอ มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมของงานคณะสงฆ์และชุมชน

และท่านเป็นผู้ที่ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ ของส่วนรวม แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีอัตถจริยาเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิษา สมัครพันธุ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านสมานัตตตา ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร มีต่อพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสังฆาธิการ กล่าวคือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีการปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเป็นกันเองอย่าง เสมอต้นเสมอปลาย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกันเอง ไม่ ถือตัวเข้ากับคนได้ทุกระดับ และท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับคณะสงฆ์และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์หรือผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนได้ และมีการประชุมคณะสงฆ์ยึดหลักการมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย มีสมานัตตตาเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชมวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลิษา สมัครพันธุ์ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย จากการเปรียบเทียบการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 5 ด้าน คือ อายุ ระดับการศึกษานักธรรม ระดับการศึกษาบาลี ระดับการศึกษาทางโลก ระยะเวลาในการบวช ผลการวิจัย การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ในภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า พระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ที่มีอายุต่างกัน มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระภิกษุสงฆ์ และสามเณรที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ไม่ว่าจะมีช่วงอายุเท่าใดก็มีการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลยอย่างเหมือน ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวาทิน

กนฺตสีโล (บัวบุญ) (2558) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาน เจริญศรี (2558) ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเวศ อินทองปาน และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา พบว่า บุคคลที่มีอายุต่างกัน นำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในวิถีชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย คือ ได้แนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) ด้านทาน พระสังฆาธิการควรมีการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปันและเอาใจใส่พระภิกษุสงฆ์ สามเณรในเขตปกครองให้มากยิ่งขึ้น 2) ด้านปิยวาจา พระสังฆาธิการควรกล่าววาจาที่เป็นกันเอง มีความสุภาพและเป็นประโยชน์ต่อพระพระภิกษุสงฆ์ และสามเณรในเขตปกครองให้มากยิ่งขึ้น 3) ด้านอัตถจริยา พระสังฆาธิการควรมีการประพฤติประโยชน์ ช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณะ ช่วยพัฒนาวัดวาอารามและชุมชนในเขตปกครองของตน และ 4) ด้านสมานัตตตา พระสังฆาธิการควรวางตนสม่ำเสมอ มีความเสมอภาค ไม่ถือตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา ในเขตปกครองของตน

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ประเวศ อินทองปาน และคณะ. (2559). *การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในเขต ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา.* วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช. 3(2): 27-38.

ประสาน เจริญศรี. (2558). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี. พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูประภัศร์ธรรมาภิรักษ์ (จันเขียด). (2561). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1.* พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวาทิน กนฺตสีโล (บัวบุญ). (2558). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.* วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 4(1): 184-197.

พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง). (2561). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนมจังหวัดระยอง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนมจังหวัดระยอง.* พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์ลภัส นัสบุสย์. (2566). *การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย.* วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7(1): 589-595.

ลิษา สมัครพันธุ์. (2562). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สมนึก ภัททิยธนิ. (2549). *การวัดผลการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สุวรีย์ ศิริโภคาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา.* ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

THE ACADEMIC ADMINISTRATION ACCORDING TO THE FOUR NOBLE TRUTHS BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

[1]กิ่งกาญจน์ เพชรวารี, [2]พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และ [3]ประสงค์ หัสรินทร์

[1]Kingkan Phetwari, [2]Phramaha SupavitPaphatsaro and [3]Prasong Hassarin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]iiuu120238nanna@gmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลัก

---

[1]นิสิต,หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

อริยสัจ 4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ตามลำดับ 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ทั้ง 5 ด้านมีดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามความ ความถนัดของผู้เรียน 3) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา สถานศึกษาควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ และผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียน ควรมีการวัดพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร 5) ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาติดตามสนับสนุน ให้กำลังใจ ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของครูในด้านงานวิชาการ

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, อริยสัจ 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the state of academic administration by educational institution administrators; 2) examine academic administration according to the Four Noble Truths by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2; 3) propose guidelines for academic administration according to the Four Noble Truths for school administrators in the same office. The research results were as follows: 1. The overall academic administration by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2, was at the highest level. The most effective areas, ranked from highest to lowest, were assessment and evaluation, development of educational media, innovation and technology, curriculum development, and educational supervision. 2. The academic administration according to the Four Noble Truths by educational institution administrators under the same office was also at the highest level. The most effective areas, ranked from highest to lowest, were educational supervision, development of educational media, innovation and technology, assessment and evaluation, learning process development, and curriculum development. 3. The proposed guidelines for

academic administration according to the Four Noble Truths for educational institution administrators in the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2, encompass five areas: (1) Curriculum Development: align the curriculum with the context of the educational institution; (2) Learning Process Development: create learning experiences for students that encourage their strengths; (3) Development of Educational Media, Innovation, and Technology: ensure schools have adequate resources and encourage teachers to create teaching materials; (4) Assessment and Evaluation: measure student development according to curriculum learning standards; (5) Educational Supervision: school administrators should monitor, support, and assist teachers in academic tasks.

Keywords : Academic Administration, Four Noble Truths, Educational institution administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ.2552 ตามมาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ มาตรา 39 กล่าวว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การจัดการศึกษาทุกประเภท ทุกระดับนั้น งานด้านวิชาการนับเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจุดมุ่งหมายของการบริหารวิชาการอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการ งานวิชาการเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จ ของสถานศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษามักจะพิจารณาจากคุณภาพของผลผลิต คือ ตัวนักเรียน

ดังนั้นคุณภาพของผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การบริหารงานด้านวิชาการ จึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบ ในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยถือว่างานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนในเชิงคุณภาพและปริมาณ ส่วนงานอื่น ๆ ถือเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมาและเป็นงานสนับสนุน เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2555) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจะประกอบด้วยงานดังต่อไปนี้ คือ การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวทันวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ๆ การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้นักเรียนได้ศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม การนิเทศภายในเป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

หลักธรรมอริยสัจ 4 ถือว่ามีความสำคัญและเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นที่รวมของหลักธรรมทั้งหลายที่ครอบคลุมหลักคำสอนต่างๆ และเป็นปฐมเบื้องต้นของหลักธรรมที่พระพุทธเจ้า ได้ตรัสแสดง เพราะตัวปัญหาต่างๆ ล้วนมีมูลเหตุของตัวปัญหานั้น ซึ่งหลักอริยสัจ 4 เมื่อนำไปใช้ใน หลักการบริหารแล้ว จะสามารถกำหนดถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา แล้วนำไปสู่การปฏิบัติในการแก้ปัญหาต่อไป

จากรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ. ศ. 2565 (Annual Report 2o21) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานในด้านบริหารวิชาการจำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้มีความเข้มแข็งขึ้นทั้งในด้านคุณภาพการจัดการศึกษาและด้านโอกาสทางการศึกษา จากการแพร่ระบาดโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการโดยรวมของประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงการต่างๆ มากมายที่เร่งรัดในการจัดกิจกรรมในช่วงระยะเวลาสิ้นปีงบประมาณ ที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการสอนของครูผู้สอน ซึ่งบางครั้งเป็นกิจกรรมที่ไม่ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน อีกทั้งบุคลากรในสังกัดขาดประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานในรูปแบบ Social distancing ส่งผลให้การวัดผล และประเมินผลของผู้เรียนไม่มีประสิทธิภาพ และมีข้อจำกัดในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้ และรูปแบบการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในการ

ดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2565)

การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จะเป็นประโยชน์ต่อทางการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพและเป็นแนวทางในการส่งเสริมการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 1,261 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 297 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้บริหารจำนวน 2 คน และครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน พระสงฆ์ 1 รูป รวมเป็น 5 รูป/คน โดยเลือกจากโรงเรียนที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี ด้านการบริหารงานวิชาการ เจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้มี

ประสบการณ์ด้านการบริหารงานวิชาการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี และเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถที่สามารถให้ความรู้ทางด้านการบริหารงานวิชาการ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตาม หลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีการวางแผนกระบวนการสำหรับการพัฒนาการศึกษา จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย หากนำหลักธรรมอริยสัจ 4 มาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะสามารถช่วยสนับสนุนและปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ เพราะเป็นหลักวิธีการแก้ปัญหา ทำให้มองปัญหาได้ดี

3.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรคำนึงถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์แก่ผู้เรียนให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และควรมีการนำหลักอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมมาใช้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

3.3 ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ และสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการนำหลักธรรมมาใช้ในกระบวนการนี้สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการเรียนการสอนได้

3.4 ด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพราะเป็นกระบวนการสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ควรมีการวัดพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร และหากพบปัญหาสามารถนำหลักอริยสัจ 4 มาช่วยในกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนได้

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาครู เสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนและการปฏิบัติงาน โดยเน้นเรื่องการจัดเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อทราบปัญหาและให้การช่วยเหลือในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ นำผลการนิเทศมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างกำลังใจครูผู้สอนในการปฏิบัติหน้าที่

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขตสองได้มีการส่งเสริมกำกับติดตามระบบการวัดและประเมินผลของโรงเรียนในสังกัดอย่างต่อเนื่องส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้สอนในสังกัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นประเมินประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการและผลงาน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตามให้ครูมีการสอนซ่อมเสริมอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกปีการศึกษาจัดให้มีการเทียบโอนความรู้ทักษะประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่นตามแนวทางที่กำหนดของระเบียบการวัดและการประเมินผลของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานนท์ หล้าหนัก (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 2”ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรมีสภาพปัญหาการบริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนอีก 4 ด้านสภาพปัญหาการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและการประเมินผลการศึกษา และด้านประกันคุณภาพการศึกษา สภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการที่สำคัญคือบุคลากรที่มี ไม่เพียงพอในการจัดทำและบริหารหลักสูตร มีครูไม่ครบชั้น ผู้บริหารและครูมีหน้าที่รับผิดชอบมากและมีภาระงานหลายด้าน จึงไม่มีเวลานิเทศ ครูมีภาระงานมากจึงไม่สามารถสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนได้ตรงตามมาตรฐานและครอบคลุมตามเนื้อหาและขาดบุคลากรในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและมีแนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญคือเพิ่มอัตรากำลังครูให้ครบชั้นและเพียงพอตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรใช้วิธีพูดคุยปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการระหว่างเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น และรวมกันในกลุ่มสถานศึกษาขนาดเล็กข้างเคียงจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนให้สมบูรณ์แบบและเพิ่มบุคลากรให้กับสถานศึกษาขนาดเล็ก

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตาม หลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 มีการส่งเสริมการนิเทศการศึกษา มีการตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำคำปรึกษาส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ครูและการจัดการเรียนในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอาคม อตฺถเมธี (คำมานะ) (2565) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเลยผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเลย โดยมีภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ได้แก่ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาด้านการวัดผลและประเมินผลและเทียบโอนผลการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเลยโดยภาพรวมจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน ในทุกด้านพบว่ามีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0. 05 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย 3. 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปรับปรุงหลักสูตรให้มีเนื้อหาวิชากะทัดรัด 3. 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควรจัดรายวิชาที่มีเนื้อหายากไว้ในคาบเรียนต้นคาบของรอบเช้าและรอบบ่ายหรือจัดรายวิชาที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กันไว้ต่อเนื่องกัน 3. 3) ด้านการวัดผลประเมินผลเทียบโอนผลการศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูผู้ได้เรียนรู้เข้าใจและสามารถนำวิธีวัดและประเมินผลมาใช้ได้จริง 3. 4) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาควรมีการติดตามการเตรียมเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3. 5) ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารควรใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารให้เพียงพอต่อการจัดสรรงบประมาณและการรับบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาหรือสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อนวัตกรรมที่เอื้อต่อการสอนในการให้ค่าตอบแทน 3. 6 ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ควรนำนักเรียนไปค้นหาความรู้ ในเรื่องที่สอดคล้องกับบทเรียนนั้น

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมี

ความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีการวางแผนกระบวนการสำหรับการพัฒนาการศึกษา จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย หากนำหลักธรรมอริยสัจ 4 มาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะสามารถช่วยสนับสนุนและปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ เพราะเป็นหลักวิธีการแก้ปัญหา ทำให้มองปัญหาได้ดี ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรคำนึงถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์แก่ผู้เรียนให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และควรมีการนำหลักอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมมาใช้เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ และสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการนำหลักธรรมมาใช้ในกระบวนการนี้สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการเรียนการสอนได้ ด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญต่อการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพราะเป็นกระบวนการสำคัญในการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนการสอน ควรมีการวัดพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร และหากพบปัญหาสามารถนำหลักอริยสัจ 4 มาช่วยในกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนได้ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาครู เสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนและการปฏิบัติงาน โดยเน้นเรื่องการจัดเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อทราบปัญหาและให้การช่วยเหลือในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ นำผลการนิเทศมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ และเสริมสร้างกำลังใจครูผู้สอนในการปฏิบัติหน้าที่ สอดสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดบุญยัง ทุลลโภ (สุนทรวิพาค) (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการบริหารวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนประถมศึกษาทุกด้านพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน มีปัญหาด้านหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดี ด้านสื่อการเรียนการสอนยังไม่ทันสมัยและขาดการวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรควรกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจนและประชุมสัมมนาคณะครู ด้านสื่อมีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการใช้สื่อที่ทันสมัย ควรมีการประชุมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และมีการติดตามวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเฮ้า หิริโก (ปัญญาสุข) (2556)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมเขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร” พบว่า แนวทางการบริหารงานตามหลักอริยสัจ 4 ระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านที่มีความต้องการแก้ไขมากไปหาน้อย ด้านการสื่อการเรียนการสอน, ด้านการเรียนการสอน, ด้านหลักสูตร, ด้านกิจกรรมเสริมการเรียน ยกเว้นด้านการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารงานในด้านวิชาการถือว่ามีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นอย่างมาก การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบริหารงานจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักความจริงอันประเสริฐที่ทำให้คผู้เข้าถึงอริยะมี 4อย่าง ได้แก่ 1) ทุกข์ 2) ทุกขสมุทัย 3) ทุกขนิโรธ 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นหลักธรรมที่สมบูรณ์เป็นองค์ธรรมที่เป็นหลักความจริงของชีวิต เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบมีตัวป้อนวิธีการและผลเชิงประจักษ์ ซึ่งหากนำมาบูรณาการกับการบริหารงานวิชาการอันจะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาได้อีกหนทางหนึ่งงานวิชาการเป็นงานสำคัญส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดผ่านการบริหารงานวิชาการ คือผ่านการจัดการเรียนการสอนนั่นเอง เนื้อหาสาระของงานวิชาการนั้นจะต้องมุ่งเน้นสู่เกณฑ์มาตรฐานเอาไว้ให้ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

พระครูปลัดบุญยัง ทุลฺลโภ (สุนทรวิพาค). (2554). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญเฮ้า หิริโก (ปัญญาสุข). (2556). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอาคม อตฺถเมธี (คำมานะ). (2565). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเลย.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565.* เลย: สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อานนท์ หล้าหนัก. (2561). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, REGION 2

[1]กษิต์เดช สีหะ และ [2]รัตนา กาญจนพันธุ์

[1]Kasidech Seeha and [2]Ratana Karnjanapun

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhaeng University, Thailand.

[1]kasidachseeha@gmail.com

Received: June 1, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่ปฏิบัติการสอน จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 ความเชื่อมั่น .907 สถิติที่ใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าที การ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มีการรับรู้ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research is to Study of teachers' perceptions of technological leadership of school administrators. To compare teachers' perceptions about Technological leadership of educational institution administrators Bangkok Secondary Educational Service Area Office, Area 2. The sample group is There are 357 teachers practicing teaching. The research instrument was a questionnaire. Has a consistency index between 0.80 - 1.00, confidence .907. Statistics using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-value, one-way analysis of variance. and pairwise comparative analysis using Scheffe's method. The research results found that 1) Technological leadership of school administrators overall and in each aspect is at the highest level. 2) Comparison results Technological leadership of school administrators found that teachers with educational qualifications and different work experiences, overall perceptions are not different and teachers with different academic qualifications Overall and each aspect is significantly different at the .05 level

Keywords: technological leadership, educational institution administrators

บทนำ

ปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการทางเทคโนโลยีส่งผลต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงด้านการศึกษา ซึ่งทั่วโลกต้องมีการปฏิรูปประเทศทุกด้าน ประเทศไทยก็มีการปฏิรูปหลายด้าน รวมถึงการปฏิรูปการศึกษา และปฏิรูประบบบริหารการจัดการศึกษา นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีงบประมาณ พ.ศ.2565 – 2566 ด้านคุณภาพ พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 และพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีสมรรถนะทางด้านการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลเป้าหมายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ข้อที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการศึกษา มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล(Digital Technology) และข้อมูลสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการและการตัดสินใจ ข้อที่ 5 คุณภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีการบริหารจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และบูรณาการกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสังคมออนไลน์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2, 2564)

เทคโนโลยีมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำมาพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา การบริหารงานของสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารต้องก้าวสู่ยุคที่ทุกองค์การให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการบริหาร เรียนรู้ เข้าใจและมีทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (ศศิธร วรนภาฤทธิ์, 2565) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะการบริหารจัดการไปสู่องค์การที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นำพาองค์การให้สามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสถานศึกษา (วรรณนภา จำเนียร พืช, 2564) การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการ ด้านการศึกษานั้น มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร ส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรช่วยให้กระบวนการจัดการศึกษามีความทันสมัย และอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนยกระดับสถานศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับโลกปัจจุบัน

ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อทราบข้อมูลระดับการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารเอง เพื่อนำไปใช้ในการบริหาร อีกทั้งยังเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนพัฒนาผู้บริหารในสังกัดงานเบื้องต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์ทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยมีขอบเขตการศึกษา แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้งสิ้น 5,380 คน

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครู คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้งสิ้น 357 คน โดย

1) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน (Cohen, Manion and Morrison, 2011)

2) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบยกกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้สหวิทยาเขตของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้แก่ สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ แล้วเทียบสัดส่วนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี (Leadership and Vision)

2.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน (Aspects of Using Technology in Management)

2.3 ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน (Support Management and operations)

2.4 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment and Evaluation)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์ทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และ ความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการปฏิบัติงาน การสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน การใช้ เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมเป็น 39 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์ทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าที (t - test)

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์โดยใช้ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Post hoc Comparison)

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตาม วุฒิการศึกษา วิทยฐานะและ ประสบการณ์ทำงาน จำนวน 357 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	**จำนวน (คน)** (n = 357)	**ร้อยละ**
1. วุฒิการศึกษา		
1.1 ปริญญาตรี	293	82.07
1.2 สูงกว่าปริญญาตรี	64	17.93
รวม	**357**	**100**
2. วิทยฐานะ		
2.1 มีวิทยฐานะ	135	37.82
2.2 ไม่มีวิทยฐานะ	222	62.18
รวม	**357**	**100**
3. ประสบการณ์การทำงาน		
3.1 น้อยกว่า 5 ปี	179	50.14
3.2 5-10 ปี	145	40.62
3.3 มากกว่า 10 ปี	33	8.24
รวม	**357**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 82.07 และ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 17.93 มีวิทยฐานะ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 62.18 มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 50.14 มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 40.62 และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.24

2. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู

ผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	**การรับรู้ของครู** (n = 357)		
	$\overline{X}$	SD.	**ระดับ**
5. ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี	4.56	0.49	มากที่สุด
6. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน	4.58	0.43	มากที่สุด
3 ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน	4.59	0.41	มากที่สุด
4 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล	4.61	0.41	มากที่สุด
รวม	4.58	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูมีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ มากที่สุดคือด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.61) รองลงมา ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน การเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.59) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.58) และต่ำสุดด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 4.56)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะและประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี (n = 293)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 64)			
	$\overline{X}$	SD.	$\overline{X}$	SD.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี	4.54	0.50	4.62	0.47	-1.156	0.248
2. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน	4.57	0.43	4.61	0.44	-0.639	0.524
3. ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน	4.58	0.41	4.63	0.42	-0.783	0.434
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล	4.61	0.41	4.63	0.41	-0.389	0.698
รวม	**4.58**	**0.40**	**4.62**	**0.41**	**-0.828**	**0.408**

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะ

ผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	วิทยฐานะ				t	p
	ปริญญาตรี (n = 135)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 222)			
	$\overline{X}$	SD	$\overline{X}$	SD		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี	4.46	0.49	4.62	0.48	-2.913*	0.004
2. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน	4.46	0.41	4.65	0.43	-3.941*	0.000
3. ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน	4.55	0.38	4.62	0.43	-1.591	0.113
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล	4.52	0.38	4.67	0.41	-.3.413*	0.001
รวม	4.50	0.38	4.64	0.41	-3.224*	0.001

*p<.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีวิทยฐานะต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน และด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยภาพรวมและรายด้านดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี	ประสบการณ์ทำงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี (n = 179)		5 – 10 ปี (n = 145)		10 ปีขึ้นไป (n = 33)			
	$\overline{X}$	SD.	$\overline{X}$	SD.	$\overline{X}$	SD.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี	4.59	0.50	4.54	0.49	4.47	0.46	1.135	0.323
2. ด้านการใช้เทคโนโลยี	4.61	0.44	4.57	0.42	4.41	0.38	3.004	0.051

ในการบริหารและการปฏิบัติงาน								
3. ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินงาน	4.61	0.44	4.59	0.39	4.50	0.41	0.929	0.396
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล	4.64	0.43	4.63	0.36	4.42	0.43	4.201*	0.016
รวม	4.61	0.42	4.58	.37	4.45	0.38	2.33	0.099

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe's method) ส่วนด้านอื่นๆไม่พบความแตกต่าง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สรุปผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ครูมีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมากที่สุด อาจเนื่องจาก ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู และบุคลากรพัฒนาและเผยแพร่วิสัยทัศน์นำเทคโนโลยีไปใช้ในการเรียนการสอน ยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุนันทา สมใจ (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นทักษะที่จำเป็น สำหรับผู้บริหารซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยี และเผยแพร่วิสัยทัศน์ มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีความรู้การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์สู่นักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเหด หมัดอะดัม (2562) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่

ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากสูงที่สุดไปต่ำที่สุด ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยี มาใช้ในการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้าน การบริหารงานโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ และด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับ

1.1 การรับรู้ของครูด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจาก ผู้บริหารนำเทคโนโลยี เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ให้บรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาสร้างแรงจูงใจ และความมั่นใจให้ครูและบุคลากรสามารถนำพาไปสู่เป้าหมายสถานศึกษาที่ตั้งไว้ และเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกับบุคลากรในแนวทางการวางแผนอนาคตของโรงเรียนโดยมีเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรรณนภา จำเนียรพืช (2564) กล่าวว่าพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีการริเริ่มนำเทคโนโลยีขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษาให้ตั้งไว้ มีการแปลปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์สู่แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการสร้างแรงจูงใจและสร้างความมั่นใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจถึงวิสัยทัศน์ ว่าจะสามารถนำพาสถานศึกยาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ มีการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ทางด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างชัดเจน มีการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ทางด้านเทคโนโลยีเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน และมีการประเมินวิสัยทัศน์ในสถานศึกษาหลังจากที่ได้ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ให้ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิดาภา กลีบทอง (2564) เรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกมาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมาก

1.2. การรับรู้ของครูด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจาก ผู้บริหารประยุกต์เทคโนโลยีในการเพิ่มขีดความสามารถเชิงวิชาชีพของทีมงานและกลุ่มการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนสำคัญในการบริหารงานตามระบบของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธิดารัตน์ เหมือนสิงห์ (2559) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีในการบริหารหมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการประยุกต์เทคโนโลยีในการเพิ่มขยายขีดความสามารถเชิงวิชาชีพของทีมงานและกลุ่มการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจวัตรปกติ มีส่วนร่วมในการสร้างโอกาสการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ บูรณาการเทคโนโลยีกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดตั้งและบริหารศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ จัดทำแผนเทคโนโลยีสถานศึกษา สนับสนุนงบประมาณด้าน

เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมให้ชุมชนองค์กรภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา อันนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ ซึ่งหมายถึงความเป็นองค์กรวิชาชีพต้นแบบในการนำเทคโนโลยีมาใช้ โดยคำนึงถึงผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้อธิบายถึงการวัดผลและการประเมินผล หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการพัฒนาระบบการประเมินการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ ตลอดจนการนิเทศการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในสถานศึกษาเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงสร้างความมั่นใจว่าจะนำไปสู่การบริหาร และจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวิชญ์ สนลอย (2565) เรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 การรับรู้ของครูด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินงาน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ให้มีทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยนาม บุญนิตย์ (2563) กล่าวว่า การสนับสนุนส่งเสริมการจัดโครงสร้างพื้นฐาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่จะต้องแสดงออกให้เห็นว่าการสนับสนุนการส่งเสริมและการช่วยเหลือมีความสำคัญในการบริหารงานในสถานศึกษา โดยสนับสนุนทั้งด้านอุปกรณ์ (Hardware) และสนับสนุนโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ (Software) อีกทั้งยังต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสนี โปราณานนท์ (2564) เรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสนับสนุนการจัดการและการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมาก

1.4 การรับรู้ของครูด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากผู้บริหารได้พัฒนาระบบการประเมินการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บ วิเคราะห์ และนิเทศการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธิดารัตน์ เหมือนสิงห์ (2559) กล่าวว่า การวัดผลและการประเมินผล หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการพัฒนาระบบการประเมินการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บ

รวบรวม วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ ตลอดจนการนิเทศการประเมินคุณภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในสถานศึกษาเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงสร้างความมั่นใจว่าจะนำไปสู่การบริหารและจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ ขำคล้าย (2565) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี กับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์ทำงาน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยี และเป็นแบบอย่างในการส่งเสริมบุคลากรในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบที่เหมาะสมของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีความรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรม เป็นแบบอย่างในการส่งเสริมให้ครู บุคลากรนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การทำงานสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร วรนภาฤทธิ์ (2565) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐาน ยกเว้นด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากผู้บริหารสามารถบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารงาน และการจัดการเรียนรู้ ผสมกลมกลืนไปกับนโยบาย โดยไม่แบ่งแยกวิทยฐานะของครู จึงทำให้ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารด้านการสนับสนุนไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนัน

ทา สมใจ (2561) กล่าวว่า การสนับสนุนการจัดการและการปฏิบัติ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการชักนำโน้มน้าว และส่งเสริม บูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารงานโรงเรียน และการจัดการเรียนรู้ภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถจัดการให้เกิดความเข้ากันได้หรือ ผสมกลมกลืนระหว่าง เทคโนโลยีและนโยบาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุสมัน มะนอ (2566) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและตำแหน่งวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่ประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐาน อาจเนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กร สนับสนุนอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยให้บุคลากร พร้อมทั้งพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีของบุคลากร ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เจษฎา ชวนะไพศาล (2563) ผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง พฤติกรรมความรู้ความเข้าใจ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ที่สามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์การ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยเพื่อให้เพียงพอต่อการใช้งาน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกผลักดันและสร้างโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีของบุคลากร พร้อมทั้งให้บุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาตนเองและองค์การอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย อภิวิชญ์ สนลอย (2565) เรื่อง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ สุริยะบุญ (2566) เรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2ผลการวิจัยพบว่า 1. การศึกษา ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 มีค่าเฉลี่ย (X=4.01)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.= 0.21) โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และจำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการรับรู้

เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี อาจเนื่องจาก ผู้บริหารเล็งเห็นว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานในขั้นตอนการวัดและประเมินผลได้ดี จึงให้ความสำคัญมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ส่งผลให้ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันมีการรับรู้ถึงภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลแตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณี วันแอเลาะห์ (2565) เรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร ตามความคิดเห็น ของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร แตกต่างกันทั้งภาพรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัธนา กามะ (2565) เรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต2. (2564). *ประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.* ค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566. จาก http://www.sesao2.go.th/data_16402.

เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). *แนวทางการพัฒนาถาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดีสังกัดมัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชัยนาม บุญนิตย์. (2563). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ชนิดาภา กลีบทอง. (2564). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1* .บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประเทศไทย.

ญาณี วันแอเลาะห์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธิดารัตน์ เหมือนสิงห์. (2559). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประเทศไทย.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2561). *การบริหารการศึกษาใหม่: New Education Governance.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

มัธนา กามะ. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก

รุสมัน มะนอ (2566). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณนภา จำเนียรพืช. (2564). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะ ครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดมัธยมศึกษา เขต 3* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย.

ศศิธร วรนภาฤทธิ์. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันทา สมใจ. (2561). *การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประเทศไทย.

สุวิทย์ ขำคลาย. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

สุเหด หมัดอะดัม. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา.* ในการประชุมวิชาการ เสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 20 (5-9).ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัสนี โปราณานนท์ (2564).*แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา

อภิวิชญ์ สนลอย. (2565). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดประถมศึกษาสมุทรสาคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

อมรรัตน์ สุริยะบุญ. (2566). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2.* Journal of Yanasangvorn Research Institute Vol.14 No.1 (January – June 2023).

William Siams Bainbridge. (2012). *Leadership in Science and Technology: A* Reference Handbook (California: SAGE Publications). 14.

การศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

THE BEST PRACE STUDY OF ACADAMIC AFFAIRS ADMINISTRATION TO ENHANCE ACHIEVEMENT OF THE LOWER SECONDARY LEVEL OF THE SCHOOLS UNDER THE UDONTHANI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

[1]ฑีฆาปทีป วิบุญกุล และ [2]พนายุทธ เชยบาล

[1]Teekapatip Wibunkul and [2]Panayuth Choeybal

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udonthani Rajabhat University, Thailand

[1]65120605140@udru.ac.th, [2]choeybal@gmail.com

Received: June 10, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า แบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี แบ่งการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเทียบเคียงกับหลักสูตร

[1] นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มาตรฐานสากล บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประเมินหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้นำรูปแบบการบริหารงาน แบบ SAMAKI MODEL มาดำเนินงาน และส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ จัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน และเครือข่ายออนไลน์ ที่หลากหลาย จัดห้องเรียนเชิงบวก และมีการการสร้างแรงจูงใจ เสริมแรง 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล ดำเนินการวัดผล และประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรแกนกลาง เน้นการวัด และประเมินผลตามประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุม นำแนวทางการออกข้อสอบระดับชาติ มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการวัดและประเมินผล ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดผล และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน และ 4) ด้านการนิเทศการศึกษ มีการดำเนินโครงการนิเทศภายใน โดยนิเทศแบบ 360 องศา อย่างต่อเนื่องด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมขวัญกำลังใจ แลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ ระดมความคิด และหาวิธีการใหม่ๆ และขับเคลื่อนความสำเร็จของนักเรียน สะท้อนผลเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนและผลลัพธ์ของนักเรียนและประเมิน และสรุปรายงานผลปรับปรุง เพื่อพัฒนาในคราวต่อไป

คำสำคัญ: แบบปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารวิชาการ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, หลักสูตร, การจัดการเรียนรู้, การวัดผล และประเมินผล, การนิเทศกำกับ ติดตาม

Abstract

The research objective was to study the best practice in academic administration to enhance academic achievement of the lower secondary level of the schools under the Udon Thani Secondary Education Area Office. The results showed that best practice in academic administration to enhance achievement of the lower secondary of the schools under the Udon Thani Secondary Education Area Office. Academic administration was divided to enhance academic achievement in 4 aspects: 1) Curriculum: The school curriculum prepared to know about the needs of learners and localities, develop the school curriculum to be comparable to the international standard curriculum, manage the school curriculum in a participatory way, evaluate the school curriculum to be used in developing the curriculum to be appropriate, 2) learning management: SAMAKI MODELof management has adopted and promoted academic

excellence by providing student-centered teaching and learning by using various materials, teaching and learning networks, providing positive classrooms and motivating reinforcement. 3) Conduct measurement and evaluation in accordance with the school curriculum and core curriculum, focusing on measurement and evaluation based on actual conditions.By analyzing the learning outcomes of learners according to the learning objectives to be comprehensive. Apply national exam guidelines It is used in the measurement and evaluation process to promote the development of tools for measuring and evaluating results efficiently and appropriately for the learners and the school context, and 4) In terms of educational supervision, the 360-degree internal supervision project is continuously implemented with friendliness. Boosts morale Exchange practices, brainstorm and find new ways to drive student success, reflect on teaching practices and student outcomes, and evaluate and summarize improvement reports for further development.

Keywords: Best practice,Academic Administration, Academic Achievement, Curriculum, Learning Management, Measurement and Evaluation, Supervision,

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาในมาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาส การเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 8-10) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา โดยกำหนดเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับชั้นโดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติขจัดความไม่รู้หนังสือให้สิ้นไปจากสังคมไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 81)

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะพัฒนาและผลักดันให้นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมาย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตรงตาม

เจตนารมณ์ ของการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา (ชลธิชา เพชรานรากร, 2563: 274) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50.00 ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณภาพของการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษา คะแนนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐานมีคะแนนค่อนข้างต่ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 33) และในภาพรวมของผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562-2565 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกปีการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี, 2565: 19)

จากภาพรวมของผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562-2565 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัยมศึกษาอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกปีการศึกษา แต่พบว่ามีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัยมศึกษาอุดรธานี ที่มีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและในปีการศึกษา 2565 มีผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สูงกว่าระดับประเทศ และมีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในลำดับ ที่ 1-10 ติดต่อกัน 3 ปี ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี 2566: 20) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียนที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานในด้านการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย เป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ (Best Practice) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ให้ข้อมูลจนข้อมูลอิ่มตัว (Saturated Data) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน

2. ครู ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 1 คน

3. ครู ปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนในรายวิชาที่มีการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ประเภท ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจเอกสาร (Document Survey Form) เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ที่มีโครงสร้างเพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับเอกสารการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของวิชาการของโรงเรียน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและด้านการนิเทศ ติดตาม

2.2 แบบสังเกต (Observation Form) เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เพื่อสังเกต การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการนิเทศ ติดตาม

2.3 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้างใช้การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินการที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน การบริหารงานวิชาการของวิชาการ

ของโรงเรียนด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการนิเทศติดตาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสำรวจเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้นำไปจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษาขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ (Best Practice) เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

ผลการวิจัย

โรงเรียนที่เป็นแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวม 6 ห้องเรียน ในปีการศึกษา 2566 มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 181 คน มีข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา 18 คน โรงเรียนที่เป็นแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในลำดับ ที่ 1-10 ติดต่อกัน 3 ปีย้อนหลัง (ปีการศึกษา 2564 - 2566) จากสถิติการเก็บข้อมูลของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี และในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนแห่งนี้ โดยศึกษาการบริหารงานวิชาการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล และประเมินผล และ 4) ด้านการนิเทศ ติดตาม มีข้อค้นพบดังตารางดังดารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ การบริหารงานวิชาการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์สู่ความเป็นเลิศระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี

การปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารงานวิชาการในการยกระดับผลสัมฤทธิ์สู่ความเป็นเลิศระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี	
1.การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร	1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น 2. บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง 3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล 4. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการศึกษา และเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อนำเป็นข้อมูลในการพัฒนากลักสูตร ให้มีความเหมาะสม 5. การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้	1.นำรูปแบบการบริหารงานแบบ SAMAKI MODEL มาดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น 2. ดำเนินการตามแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ 3. จัดห้องเรียน เชิงบวก สร้างบรรยากาศ ในห้องเรียนจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 4.จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามรูปแบบการสอนแบบ Active Learning 5. การสร้างแรงจูงใจ เสริมแรง ให้นักเรียนทุกคนเห็นความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. การบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผล	1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้ตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น 2. บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง 3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากล 4. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการศึกษา และเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อนำเป็นข้อมูลในการพัฒนากลักสูตร ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น 5. การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. การบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศติดตาม	1.นำรูปแบบการบริหารงานแบบ SAMAKI MODELมาดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น 2. ดำเนินการตามแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ 3. จัดห้องเรียน เชิงบวก สร้างบรรยากาศ ในห้องเรียนจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 4.จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามรูปแบบการสอนแบบ Active Learning 5. การสร้างแรงจูงใจ เสริมแรง ให้นักเรียนทุกคนเห็นความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี พบว่าแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษา จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์ทางการศึกษา พิจารณาจากความต้องการผู้เรียนและสังคม จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2562: 113) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือแผนหรือข้อกำหนดอย่างเป็นระบบที่สถานศึกษานำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับ กู๊ด (Good, 1973: 157) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเค้าโครงสร้างทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนได้จัดให้แก่เด็กเพื่อให้สำเร็จการศึกษา และสามารถข้าศึกษาต่อในทางอาชีพต่อไปได้ และยังสอดคล้องกับเซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974: 2-3) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตร คือการเตรียมมวลประสบการณ์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ได้วางไว้ และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเทียบเคียงกับหลักสูตรมาตรฐานสากลมีความสำคัญ เนื่องจากการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนจำเป็นต้องมีศักยภาพในหลายด้าน รวมทั้งความสามารถ ด้านภาษาต่างประเทศ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การจัดหลักสูตร โรงเรียนควรหาภาคีเครือข่ายในการจัดหลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรสมทบ เพื่อความเป็นสากลของการศึกษา และการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ควรให้มีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนในการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำขอมูลการประเมินหลักสูตรมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมใจ ทองงาม (2559: 111) ที่ศึกษาการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้ จากผลการทดสอบ O-NET พบว่าหลักการจัดการศึกษาให้ความสำคัญต่อหลักสูตรการเรียการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย สนองต่อความต้องการของผู้เรียน และเป็นไปเพื่อสร้างคุณลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และทักษะการดำรงชีวิตและสอดคล้องกับปรีดา บัวยก (2564: 26) ได้ศึกษารูปแบบ

การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน พบว่าการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต้องการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการสร้างหลักสูตร ส่งเสริมปัจจัยสนับสนุนหลักสูตร การประเมินหลักสูตร เพื่อนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้นำรูปแบบการบริหารงานแบบ SAMAKI MODEL มาดำเนินงาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น โรงเรียนมีวิธีปฏิบัติที่โดดเด่นและผลสำเร็จที่สะท้อนพัฒนาการที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้ SAMAKI MODEL มาใช้ในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาและได้ดำเนินการตามรูปแบบ S A M A K I ดังนี้ S = Success (ผลสำเร็จ) A = Awareness (ความตระหนัก) M = Management (การบริหารจัดการ) A = Assessment (การประเมินผล) K = Knowledge (ความรู้ ความเข้าใจ) และ I = Integrate (การบูรณาการ) ส่งผลให้ผลการพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน K = Knowledge (ความรู้ ความเข้าใจ) คณะครูได้รับความรู้ ความเข้าใจจากการบริหารโรงเรียนโดยใช้ SAMAKI MODEL ทำให้สามารถนำองค์ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจนเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้านผู้เรียน คือ การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มีผลคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นและมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ และโรงเรียนดำเนินการตามแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวการสอนแบบ Active Learning ซึ่งสอดคล้องกับบรูเนอร์ (Bruner, 1971: 98) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ประมวลข้อมูลข่าวสารจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสำรวจสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จะเกิดการค้นพบเนื่องจากผู้เรียน นอกจากนี้การนำผลการทดสอบของนักเรียนมาเคราะห์เชิงลึกรายกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อนำไปกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ที่หลากหลาย จัดห้องเรียนเชิงบวก ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับโรเจอร์ส (Rogers, 1969: 57) ที่มีแนวคิดว่า หลักการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ อบอุ่นปลอดภัย น่าไว้วางใจ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพ และแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ครูจึงควรสอนแบบชี้แนะ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตนเอง และคอยช่วยเหลือผู้เรียนและการสร้างแรงจูงใจ เสริมแรง ให้นักเรียนทุกคนเห็นความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ ธีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ (2559: 54) ได้ให้แนวคิดว่า หลักการจัดการเรียนรู้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้สอนคือ การเตรียมตัวผู้สอน ด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเร้าความสนใจ

หลักการเสริมแรง และหลักการประเมินผล และรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ การสร้างและการใช้เครื่องมือ การประเมิน การตีความหมาย และการรายงานผลการประเมิน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่ ศักดา กะแหมะเตบ (2561: 164) ได้หาแนวทางการพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีการวิเคราะห์ผู้เรียนก่อนเพื่อนำผลมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยคำนึงความแตกต่างของบุคคล มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และตรงตามความต้องการของผู้เรียนใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย และต้องสอดคล้อง ตรงตามหลักสูตร มาตรฐานและตัวชี้วัด ตลอดจนตามตัวชี้วัดที่ใช้ทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) การจัดการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอน ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาและส่งเสริมการสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

3. ด้านการวัดผล และประเมินผล มีการวัด และประเมินผล ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรแกนกลาง เน้นการวัด และประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ครอบคลุมในด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านคุณลักษณะ (KPA) ซึ่งสอดคล้องกับที่ วราเสฏฐ์ เกษีสังข์ (2559: 28) ที่กล่าวถึงหลักของการวัดผล และประเมินผลว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้สิ่งใดได้ผลการวัดที่มีคุณภาพ มีความเชื่อถือได้ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ จำเป็นจะต้องมีหลักการที่ดีสำหรับถือปฏิบัติ ดังนี้ 1) วัดผลให้ตรงวัตถุประสงค์ 2) ใช้เครื่องมือดีมีคุณภาพเชื่อถือได้ 3) มีความยุติธรรม 4) แปลผลถูกต้อง และ 5) ใช้ผลการวัดให้คุ้มค่า นอกจากนี้ยังมีการนำแนวทางการออกข้อสอบระดับชาติมาประยุกต์ ใช้ในกระบวนการวัดและประเมินผลรายวิชา หรือหน่วยการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดผล และประเมินผล อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับ ผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน จะเห็นได้ว่าการวัดและประเมิน สามารถสะท้อนผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา รวมทั้งนำผลการประเมินมาปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับที่ ขวัญข้าว ซุ่มเกสร กูลกิจ (2560: 241) ได้หาแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ ต้องปลูกฝังพร้อมทั้งสร้างความตระหนักถึง ความสำคัญ และวางนโยบายเกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริงของครู โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ แก่ครูผู้สอนด้วยการจัดอบรม ประชุม สัมมนา เชิงปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการประเมิน

ตามสภาพจริงของครู ก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และเกิดประสิทธิผลอันสูงสุดต่อผู้เรียน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปาริชาต สุนทร (2560: 81) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 พบว่า โรงเรียนควรสร้างเครื่องมือวัด และประเมินผลที่เหมาะกับผู้เรียน และร่วมกันพัฒนาระบบการกรอกคะแนนที่เสถียร

4. ด้านการนิเทศการศึกษา มีการดำเนินโครงการนิเทศภายใน โดยนิเทศแบบ 360 องศา อย่างต่อเนื่อง ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่คณะครูให้มีความมั่นใจ และเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทำ PLC แลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ สะท้อนผลเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน และผลลัพธ์ของนักเรียน และประเมิน และสรุปรายงานผลการดำเนินงานการนิเทศ เพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนาในคราวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ต้องตา กวดนอก (2556: 56) ที่นำเสนอหลักการของการนิเทศติดตามที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการ คือ 1) การนิเทศภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องไ ตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ 2) ผู้บริหารของสถานศึกษา จะต้องเปิดโอกาสให้คณะครู มีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การนิเทศภายในจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู และ 4) เป้าหมายสำคัญ ของการนิเทศ คือ การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครู และสอดคล้องกับที่จักร พรสุขภาพ (2559: 104) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในอำเภอสะเมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2 พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดขอบข่ายการนิเทศการศึกษาไว้ในโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ การศึกษาที่มีคุณสมบัติอย่างเหมาะสม และมีการประชุมชี้แจงให้แก่ผู้นิเทศ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของสารินทร์ เอี่ยมครอง (2560: 90) ที่ศึกษาแนวทาง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่าสถานศึกษาควรจัดทำเอกสารคู่มือการนิเทศของสถานศึกษาเพื่อใช้ ใน การอ้างอิง ควรศึกษาเอกสารข้อมูล และศึกษาดูงานด้านการจัดระบบการนิเทศภายในจัดให้มี การเผยแพร่เอกสารระบบการนิเทศลงในอินเตอร์เน็ตเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากผลการวิจัยการศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ขอเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดังนี้

1. ด้านหลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น และการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรกำหนดจุดเน้นของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบการบริหารงานแบบ SAMAKI MODEL มาดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการ รวมทั้งการดำเนินการตามแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดห้องเรียนเชิงบวก สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นได้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สามารถนำรูปแบบการบริหารงานแบบ SAMAKI MODEL มาดำเนินงานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และดำเนินการตามแผนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ด้านการวัด และประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า การวัดผล และประเมินผลต้องให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรแกนกลาง เน้นการวัด และประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา และครูควรกำหนดกระบวนการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรแกนกลาง เน้นการวัด และประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน

4. ด้านการนิเทศ ติดตาม จากผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินโครงการนิเทศภายในโดยนิเทศแบบ 360 องศา อย่างต่อเนื่อง ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีการทำ PLC ภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรดำเนินงานโครงการนิเทศภายในด้วยการนิเทศรอบด้าน และต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่คณะครูดำเนินการทำ PLC วางแผนร่วมกัน วิเคราะห์หาจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กัญจน์ นาคามดี และวันชัย ริจิรวนิช. (2560). *การสำรวจผลการศึกษาด้วยการเรียนแบบ Block Course.* กรณีศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสยาม.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) 2553.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.

ขวัญข้าว ซุ่มเกษรกูลกิจ. (2559). *แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จักร พรสุขภาพ. (2559). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในอำเภอสะเมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชลธิชา เพชรานรากร. (2563) *รูปแบบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ต้องตา กวดนอก. (2556). *การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพฯกลาง สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธีระชัย ศรีวงษ์รัตน์. (2559). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปาริชาต สุนทร. (2560). *การบริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

ปรีดา บัวยก. (2564). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

วราเสฏฐ์ เกษีสังข์. (2559). *การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศักดา กะแหมะเตบ, นพรัตน์ ชัยเรือง และประยงค์ ชูรักษ์. (2561). *แนวทางการพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*. วารสารนาคบุตรปรทรรศน์, 2(10), 159.

สมใจ ทองงาม. (2559). *การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนใต้*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). *แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาทสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570.* สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2566, จาก https://sites.google.com/sesaud.go.th/spmud/home.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Bruner. (1971). *The Relevance of Education.* New York: Science Editions, 98.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education. New York*: McGraw-Hill.

Rogers, C.R. (1969). *Freedom to Learn*. Columbus, OH: Charles E. Merril.

Saylor, J. Galen and William M. Alexander. (1974). *Planning Curriculum for School.New York* : Holt, Rinehart and Winston.

แนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

GUIDELINES FOR DETERMINING QUALIFICATIONS AND COMPENSATION FOR LOCAL POLICE VOLUNTEERS.

[1]อนันต์ มณีรัตน์, [2]ศิวัช นุกูลกิจ และ [3]บุญเพ็ง จันทร์งาม

[1]Anan Maneerat [2]Siwat Nukulkij and [3]Boonpeng Junngam

มหาวิทยาลัยชินวัตร, ประเทศไทย

Shinawatra University, Thailand.

[2]sn.laws2@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ซึ่งพิจารณาจากปัญหา 1) การกำหนดคุณสมบัติ 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า นับตั้งแต่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ประกาศใช้ พบว่า 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำราจบ้านไม่ได้กำหนดคุณวุฒิ ขั้นต่ำเอาไว้ จึงเปิดโอกาศให้ผู้ไม่มีความรู้ ความสามาถและประสบการณ์ในการทำงานเข้าไปเป็นผู้อาสาช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในชุมชน 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ยังไม่มีการกำหนดเอาไว้ให้ชัดเจน จึงขาดแรงจูงใจในการที่จะได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงานมาสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้าน จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ดังนี้ 1) แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 13 การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำราจ

---

[1] อาจารย์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรนิติศาสตตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐประศาสศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร

บ้าน ต้องมีคุณวุฒิ ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ 2) แก้ไขเพิ่มเติมข้อ 15 ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านได้รับค่าตองแทนในการปฏิบัติหน้าที่จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยสถานีตำรวจในเขตท้องที่เป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้ อัตราการจ่าย (1) ปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ได้รับค่าใช้จ่าย 300 บาท (2) ปฏิบัติหน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ได้รับค่าใช้จ่าย 500 บาท (3) ปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไปได้รับค่าใช้จ่าย 1,000 บาท

คำสำคัญ : คุณสมบัติ, ค่าตอบแทน, อาสาสมัครตำรวจบ้าน

Abstract

This research article is to study Guidelines for determining qualifications and compensation for local police volunteers which considers the problems 1) determination of qualifications 2) compensation for performing duties This research is qualitative research based on concepts, theories, legal documents.The research results found that Since the regulations of the Royal Thai Police Concerning the promotion of citizens, communities localities and organizations to participate in police affairs 2008 announced it was found that 1) The criteria for those who volunteer at home textbooks do not specify qualifications minimum Therefore it provides an opportunity for people who do not have the knowledge skills and experience to work as volunteers to help police officers in the community 2) Remuneration for performing duties of local police volunteers It has not been clearly defined Therefore there is a lack of motivation in getting people with knowledge ability and work experience to apply to be local police volunteers.Therefore it is proposed to amend the regulations of the Royal Thai Police Concerning the promotion of citizens communities localities and organizations to participate in police affairs 2008 as follows 1) Article 13 Establishing criteria for those who volunteer at home Must have qualifications Not less than Mathayom 3 and not less than 35 years of age 2) Article 15 Local police volunteers receive a budget for their duties from the Royal Thai Police The police station in the local area is the operator as follows Pay rates (1) Perform duties not more than 4 hours receive expenses of 300 baht (2) Perform duties for more than 4 hours but not more than 8 hours receive expenses of 500 baht (3) Performing duties for more than 8 hours or more receives expenses of 1,000 baht.

Keywords: Qualifications, remuneration, local police volunteers.

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสความเจริญของสังคมเศรษฐกิจ การเมือง เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหาวัตถุนิยม จนนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมแย่งชิงเพื่อความอยู่รอด รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม (ชัยวัสส์ เอกภพณรงค์, 2550) โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ตำรวจ อัยการ ศาลยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ในแต่ละปีเป็นจำนวนมากเข้ามาแก้ไขปัญหาที่เป็นผลมาจากอาชญากรรม นอกจากนั้นรัฐบาลยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมบางประเภทโดยเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รัฐใช้เป็นกลไกในการควบคุม ให้คนในสังคมมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สังคมชุมชนจะมีความสงบเรียบร้อยได้นั้นส่วนหนึ่งได้แก่ ตำรวจต้องรับผิดชอบภารกิจดังกล่าวตลอด 24 ชั่วโมง (ยศไกร วงษ์ดาวไทย, 2549) ทำให้เป็นภาระที่ได้รับมากเกินกว่ากรอบอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอยู่จำนวนค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอัตรากำลังตำรวจทั่วประเทศมีจำนวนประมาณ 250,000 คนต่อจำนวนประชากร ทั่วประเทศประมาณ 65 ล้านคน ทำให้การสอดส่องดูแลความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ตามอำนาจหน้าที่สามารถทำได้ดีในระดับหนึ่ง แต่ไม่อาจครอบคลุมจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่หรือสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนที่จะเข้ามาร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (จอมเทพ ทุมมากรณ์, 2561) จึงเกิดแนวคิดตำรวจชุมชนเพื่อทำงานแนวใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงซึ่งต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนอันประกอบด้วยปัญหาอาชญากรรม ความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม สภาพไร้ระเบียบและความเสื่อมโทรมทางกายภาพในชุมชน โดยมีความเชื่อมั่นว่าการทำงานร่วมกันระหว่างตำรวจกับชุมชนเท่านั้นคือหนทางสู่ความสำเร็จในการยกระดับความมั่นคงปลอดภัยในชุมชน (วสัน คงนิล, 2558)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ออกระเบียบอาสาสมัครตำรวจบ้าน โดยให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระบบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของประชาชนให้เหมาะสมกับความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน โดยต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน และชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย งบประมาณ และอาสาสมัครตลอดจนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตำรวจ ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่สถานีตำรวจใด ให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจและกิจการในสถานีตำรวจนั้น โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน หรือชุมชน ดังกล่าวให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่าง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชนหรือชุมชนนั้น (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มาตรา 7) และให้คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) มีหน้าที่ และอำนาจกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจและกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบาย มติคณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจ ตามมาตรา 15 (1) ออกระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจ วิธีปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจ การพัฒนาระบบงานตำรวจ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มาตรา 15 (1))

หลักเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติในการคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 คือ จะต้องเป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นผู้มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ประจำเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้มีสัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ หรือชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และมีถิ่นที่อยู่อาศัยอันเป็นปกติในเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีอาชีพมั่นคง ไม่เป็นผู้บกพร่องในทางศีลธรรมอันดี หรือมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าพัวพันเกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมาย หรือมีอิทธิพลสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ได้รับการรับรองจากบุคคลที่เชื่อถือได้หรือตำรวจรวม 3 คน ว่าเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยและเชื่อถือได้ เป็นผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ได้รับการยกย่องหรือเป็นที่นับถือของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่น สมัครใจและมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน ท้องถิ่น (ข้อ 13) ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านมีอำนาจหน้าทีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องอำนาจการจับกุมกรณีความผิดซึ่งหน้า ในฐานะราษฎรคนหนึ่ง และ พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการช่วยเหลือราชการการปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 13)

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งได้แก่ 1) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยการบริการและอำนวยความสะดวกด้านการจราจร 3) แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ข้อมูลอาชญากรรม เบาะแสคนร้ายคดีอาญาทั่วไปและคดียาเสพติด 4) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในพื้นที่ 5) ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้านรวมทั้งเป็นเครือข่ายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ 6) อำนาจในการจับกุม

ผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 8 ซึ่งยังไม่เหมาะสมเนื่องจากอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้านจะต้องอาศัยบความรู้ประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งในด้านความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นๆที่มีโทษทางอาญาพร้อมทั้งหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหลักปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมายอื่น (ณัฐณิชา วัชระ, 2565).

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ได้จัดงบประมาณในส่วนนี้ให้แต่อย่างใด ไม่มีงบประมาณในการฝึกทบทวน ตัดชุด หรือ ฝึกทดแทนผู้ที่พ้นจากตำแหน่ง ทั้งที่ อาสาสมัครตำรวจบ้านนั้นสามารถช่วยงานตำรวจได้มากมาย เช่น ในการรักษาความสงบในงานประเพณีต่างๆ งานแต่ง งานบวช งานศพ ฯลฯ บางครั้งต้องมาทำงานดึก ๆ ดื่น ๆ จึงขาดแรงจูงใจเมื่อเปรียบเทียบกับอาสาสมัครด้านอื่นที่เขามีงบประมาณ มีเบี้ยเลี้ยงในกรณีต่างๆ เช่น เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2560 ที่ผ่านมา พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้ออกระเบียบให้การทำงานของ อปพร.(อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามระเบียบ มท.) เบิกค่าใช้จ่ายในการทำงานได้จากงบประมาณของกระทรวงมหาดไทย หรือ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560 ข้อ 4)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า 1) ควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านในเรื่องคุณวุฒิ วัยวุฒิ เสียใหม่เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งผู้ที่มีความรู้ความความ สามรถจะทำการศึกษาข้อกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญา และ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพอสมควร 2) ควรมีการจัดสรรงบประมาณ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้กับอาสาสมัครตำรวจบ้านอย่างเพียงพอ เนื่องจากการอาสาและการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาตำรวจบ้านจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปการฝึกอบรม ซึ่งต้องละทิ้งงานทิ้งรายได้ประจำของตนเองไป ค่าใช้จต่ายในการตัดเครื่องแบบอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

3. เพื่อวิเคราะห์เสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ กฎ ระเบียบ คำสั่ง และ เอกสารอื่นๆ ตลอดจนบทความทางวิชาการ ตำรากฎหมายจากนักวิชาการ คำพิพากษาของศาล สรุป วิเคราะห์แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการศึกษา

จากการวิจัยการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ซึ่งพิจารณาจากปัญหา 1) การกำหนดคุณสมบัติ 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ สรุปผลการวิจัยว่าระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 พบว่า 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำราจบ้านไม่ได้กำหนดคุณวุฒิ ขั้นต่ำเอาไว้ จึงเปิดโอกาศให้ผู้ไม่มีความรู้ ความสามาถ และประสบการณ์ในการทำงานเข้าไปเป็นผู้อาสาช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในชุมชน 2) ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ยังไม่มีการกำหนดเอาไว้ให้ชัดเจน จึงขาดแรงจูงใจในการที่จะได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงานมาสมัครเป็นอาสาสมัครตำรวจบ้าน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ตามพระราชบัญญัติตารวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 7 ให้สำนักงานตารวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญารักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความ

ปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่ (พระราชบัญญัติตารวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 7) ให้คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ต.ช.” มีหน้าที่และอำนาจกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารราชการตำรวจ และกำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาตินโยบาย มติคณะรัฐมนตรี และระเบียบแบบแผน รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจออกระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารราชการตำรวจ วิธีปฏิบัติราชการของข้าราชการตำรวจ การพัฒนาระบบงานตำรวจ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พระราชบัญญัติตารวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 15) สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตระหนักถึงสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสลับซับซ้อน ข้อมูลข่าวสารส่งถึงกันด้วยความรวดเร็วตามเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว ถ้าจะทำให้เกิดผลสำเร็จคงยาก โดยเฉพาะในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตำรวจบ้านจึงถือเป็นการดำเนินการส่วนหนึ่งในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทางานของตำรวจ “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” เป็นคำที่ใช้เรียกประชาชนที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน ชุมชน โดยทุกคนที่ถูกเรียกว่า “อาสาสมัครตำรวจบ้าน” ต้องผ่านการฝึกอบรมตามโครงการตำรวจหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละพื้นที่ ก็มักจะใช้คำเรียกแตกต่างกันไป เช่น ตำรวจอาสา ตำรวจบ้าน อาสาสมัครตำรวจบ้าน ตำรวจชุมชน เป็นต้นและอีกหลายชื่อตามแต่จะเรียกกัน แต่ทุกอย่างที่กล่าวมามีการฝึกอบรมมาด้วยเป้าหมายเดียวกัน คือ ฝึกอบรมมาเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน (เสรี คงยืนยง, 2557)

นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งงบประมาณในการแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่างๆ การนำเอาอาสาสมัครตำรวจบ้านมาใช้จะเป็นทางออกที่ดีหนทางหนึ่ง โดยการร่วมมือกับองค์กรส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลต่างๆ ที่มีงบประมาณมาสนับสนุน จัดทำโครงการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจบ้านขึ้น โดยการคัดเลือกประชาชนที่มีคุณสมบัติทางกายภาพเหมาะสม มีความเสียสละ ต้องการอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม เข้ารับการฝึกอบรมให้มีความรอบรู้ในเรื่อง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และมีความรู้ในเรื่องการจัดและควบคุมการจราจร ตลอดจนความรู้เรื่องการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งทางด้านทฤษฎี และการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมเหล่านี้ได้กลับไปทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน และชุมชนของตนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาได้ผลตรงเป้าหมาย และรวดเร็วทันเหตุการณ์ก่อนที่

ปัญหาจะลุกลาม ทั้งนี้เพราะประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดปัญหาหรือ เรียกได้ว่า เป็นตำรวจคนแรกของสังคม ดังนั้น ถ้าประชาชนมีความรู้ และมีขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองและร่วมทำงานอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ย่อมเป็นที่แน่ใจได้ว่าปัญหาต่างๆจะได้รับการแก้ไขถูกจุดอย่างทันท่วงที อันจะนามาซึ่งความผาสุกของประชาชน และความมั่นคงของประเทศโดยรวมต่อไป

2. การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้าน เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครตำรวจบ้านจะต้องมีคุณสมบัติประกอบด้วย เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นผู้มีภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ประจำเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้มีสัญชาติไทย และมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ หรือชาวต่างชาติที่สมรสกับคนไทย และมีถิ่นที่อยู่อาศัยอันเป็นปกติในเขตพื้นที่สถานีตำรวจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี มีอาชีพมั่นคง ไม่เป็นผู้บกพร่องในทางศีลธรรมอันดี หรือมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าพัวพันเกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมาย หรือมีอิทธิพลสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมส่วนรวม ได้รับการรับรองจากบุคคลที่เชื่อถือได้หรือตำรวจรวม 3 คน ว่าเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยและเชื่อถือได้ เป็นผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ได้รับการยกย่องหรือเป็นที่นับถือของประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน/ท้องถิ่น สมัครใจและมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน/ท้องถิ่น (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 13)

3. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจบ้าน ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านมีอำนาจหน้าทีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องอำนาจการจับกุมกรณีความผิดซึ่งหน้า ในฐานะราษฎรคนหนึ่ง และ พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เนื่องจากการช่วยเหลือราชการการปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 ซึ่งตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของอาสาสมัครตำรวจบ้าน 1) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยการบริการและอำนวยความสะดวกด้านการจราจร 3) แจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ข้อมูลอาชญากรรม เบาะแสคนร้ายคดีอาญาทั่วไปและคดียาเสพติด 4) ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในพื้นที่ 5) ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้นำชุมชนในหมู่บ้านรวมทั้งเป็นเครือข่ายของฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ 6) อำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 ข้อ 8)

4. อำนาจของอาสาสมัครตำรวจบ้านตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาสาสมัครตำรวจบ้านเป็นราษฎรธรรมดา การจับกุมผู้กระทำความผิดจึงต้อง เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ราษฎรจะจับ ผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่จะเข้าอยู่ในเกณฑ์แห่ง มาตรา 82 หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลนี้ด้วย (มาตรา 79) เป็นการที่ให้อำนาจราษฎรทั่วไป สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ แต่จะต้องอยู่ในเกณฑ์มาตราแห่งมาตรา 82 เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขานั้นไม่ได้ หมายความว่า ราษฎร หรืออาสาสมัครตำรวจบ้านจะช่วยเหลือเจ้าพนักงานจับก็ได้ แต่ต้องได้รับคำร้องขอและต้องมีหมายจับด้วย และมาตรา 80 ความผิดซึ่งหน้า ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำหรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำผิดมาแล้วสดๆ ในกรณีดังนี้ (1) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับดังผู้กระทำ โดยมีเสียงร้องเอะอะ (2) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากกระทำผิด ในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุนั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุธเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น ความผิดอาญาตามท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ถือเป็นความผิดซึ่งหน้า (1) ความผิดต่อพระมหากษัตริย์ (2) ความผิดต่อความมั่นคง (3) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน (4) ความผิดฐานหลบหนีที่คุมขัง (5) ความผิดต่อศาสนา (6) ความผิดฐานก่อการจลาจล (7) ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา (8) ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา (9) ความผิดประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย เสื่อมเสียอิสรภาพ (10) ความผิดฐานลักทรัพย์วิ่งราวทรัพย์ชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์และโจรสลัด (11) ความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2555)

5. ค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน อาสาสมัครตำรวจบ้านไม่ได้มีการกำหนดให้ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใดซึ่งต่างกับ“อาสาสมัคร” ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553 กำหนดค่าตอบดังนี้ (1) กรณีการปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 100 บาท (2) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 200 บาท (3) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไป ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 300 บาท (ข้อ 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่สามารถจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่อาสาสมัครในสังกัด ของตนตามข้อ 4 ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงฐานะทางการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ในกรณีผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการจังหวัด ผู้อำนวยการกลาง ผู้บัญชาการ นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย มีคำสั่งใช้อาสาสมัครปฏิบัติหน้าที่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่ อาสาสมัครในสังกัด ทั้งนี้ ผู้อำนวยการกลางอาจพิจารณาใช้จ่ายจาก

เงินอื่นก็ได้ (ข้อ 5) กรณีมีการสั่งใช้อาสาสมัครซึ่งมิได้สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ให้ต้นสังกัดเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณของส่วนราชการ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560 ข้อ 6)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของในส่วนของค่าตอบแทนหรือ รายได้ของ อปพร. นั้น แม้ในช่วงแรกของการก่อตั้งจะมุ่งความสำคัญที่งานจิตอาสาโดยไม่ได้กล่าวถึงผลตอบแทนทางกฎหมาย แต่ปัจจุบันได้มีการออกระเบียบที่ผ่านการลงมติจาก “คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ” หรือ กปภ.ช. โดยกำหนดให้มีค่าตอบแทนเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งต่างกันกับอาสาสมัครตำรวจบ้าน ถึงแม้จะมีหน้าที่ปฏิบัติงานคล้ายๆกันกับ อปพร.แต่อาสาสมัครตำรวจบ้านกลับไม่ได้รับผลตอบแทนหรือสิทธิ์ประโยชน์อื่นใด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติและค่าตอบแทนของอาสาสมัครตำรวจบ้าน พบปัญหา 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำราจบ้านไม่ได้กำหนดคุณวุฒิ ขั้นต่ำเอาไว้เพียงแต่กำหนดอายุขั้นต่ำ 20 ปีบริบูรณ์ และ 2) ไม่มีการกำหนดผลตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจบ้าน จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 13 การกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ที่อาสาสมัครตำราจบ้าน ต้องมีคุณวุฒิ ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์

เหตุผลในการแก้ไข เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจบ้านต้องประสานงานกับเจ้าพนักงานตำรวจ การกำหนดคุณวุฒิขั้นต่ำในการที่จะเข้าไปทำหน้าที่อาสาสมัครตำรวจบ้าน จำเป็นต้องมีความรู้ในด้านกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ และในการกำหนดอายุขั้นต่ำเอาไว้ด้วยเนื่องจากนอกจากจะได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถแล้วยังได้ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้วย

2. แก้ไขเพิ่มเติม ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และ องค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551 ข้อ 15 ผลตอบแทนและประโยชน์อื่นใด ให้อาสาสมัครตำรวจบ้านได้รับงบประมาณในการปฏิบัติหน้าที่จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสถานีตำรวจในเขตท้องที่เป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้ อัตราการจ่าย (1) กรณีการปฏิบัติหน้าที่ไม่เกิน 4 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 300 บาท (2) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 4 ชั่วโมง

แต่ไม่เกิน 8 ชั่วโมง ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 500 บาท (3) กรณีการปฏิบัติหน้าที่เกิน 8 ชั่วโมงขึ้นไป ให้ได้รับค่าใช้จ่าย 1,000 บาท

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมเนื่องมาจากการกำหนดคุณวุฒิและวัยวุฒิตามข้อ 2) และจากการที่อาสาสมัครตำรวจบ้านต้องปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน ต้องทุ่มเทแรงการแรงใจเป็นอย่างมาก จึงควรได้รับผลตอบแทนและผลประโยชน์อื่นๆจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

จอมเทพ ทุมมากรณ์. (2561). *การประเมินผลโครงการตามนโยบายการป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรม ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของสถานีตำรวจภูธรพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี* . รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ชัยวัสส์ เอกภพณรงค์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม. กรณีศึกษาพื้นที่ สถานีตารวจนครบาลบุคคโล.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฐณิชา วัชระ. (2565). บทบาทอาสาสมัครตำรวจบ้านในกระบวนการยุติธรรมชุมชน. วารสารอาชญาวิทยาและสังคมศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565) คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565

ยศไกร วงษ์ดาวไทย. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจพ.ศ.2551

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2560

วสัน คงนิล. (2558). *อาสาสมัครตำรวจชุมชนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการแพร่ระบาดยาเสพติดในเขตพื้นที่ของสถานีตำรวจภูธรธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสรี คงยืนยง.(2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของตารวจบ้านในพื้นที่กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2555). *นโยบายการบริหารราชการ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การศึกษาแนวทางเพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในภาวะปกติถัดไป

STUDY GUIDELINES FOR RECOVERY OF LEARNING LOSS FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS AFTER THE EPIDEMIC OF CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19) IN THE NEXT NORMAL SITUATION

[1]รจิต พุ่มพฤกษ์ และ [2]ทวีศิลป์ กุลนภาดล

[1]Rajit Pumpruek and [2]Taweesil Koolnaphadol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

Srinakharinwirot University, Thailand.

[1]Rajitnam@gmail.com

Received: June 15, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของวิจัยเพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาและผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน และศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นรายบุคคลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key performance) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 15 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการวิจัยแนวทางการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ พบว่า 1.การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ การส่งเสริม ช่วยเหลือ ดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ 2.

[1] นักศึกษาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การส่งเสริม และสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้3. การปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาด้านทักษะการเรียนรู้ พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม 4. การปรับการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น 5. การพัฒนาสื่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และ 6. การส่งเสริม สนับสนุน และดูแลช่วยเหลือจากผู้ปกครอง จากผลการวิจัยแนวทางการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในภาวะปกติถัดไปสามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ไปใช้ดำเนินการเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการแก้ไขปัญหาในอนาคตได้

คำสำคัญ : แนวทางการฟื้นฟู , ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ , สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19, ภาวะปกติถัดไป

Abstract

The objective of this qualitative research is to investigate the causes and effects of learning retardation and to study guidelines for recovery from learning loss. To minimize the impact of the post-proliferation of COVID-19 in the next normal age, The researchers used an in-depth interview with key performers, the school administrators, teachers, and educational staff, and parents, with a total of 15 people involved. The effective management of schools and coordination of cooperation with parents and agencies, promotion, assistance, and care from the state department, such as promoting and supporting teachers to be ready to manage learning. The factor of course adjustment and curriculum management in the development of learning skills, and mental, emotional, and social physical development, as well as the adjustment of student measurement and evaluation to be more flexible. Another factor is media development, teaching management, innovation, and educational technology, and promotion, support, and parental care. Based on the results of the post-secondary school students' learning retardation research, the COVID-19 outbreak situation in a subsequent normal state can be applied to reduce the impact of post-COVID-19 outbreaks and can be used in future solution planning.

Keywords : Recovery of learning loss , COVID-19 , Next normal

บทนำ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นับ ได้สร้างผลกระทบต่อการจัดการศึกษาไปทั่วโลก โดยส่งผลกระทบต่อภาพรวมของระบบการศึกษาในมิติต่าง ๆ อย่างมาก (OECD, 2020) โดยเฉพาะการออกคำสั่งให้หยุดเรียน ปิดสถานศึกษา และจัดให้มีการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อลดโอกาสของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เนื่องจากหากให้นักเรียนมาอยู่ร่วมกันที่โรงเรียน ห้องเรียนจะกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19ได้ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ถูกปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ถดถอย (Learning Loss) หรือสูญเสียการเรียนรู้ ซึ่งภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน (ทรงยศ รังสรรค์มณีนิล และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2566)

ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายต่างๆ ในการรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปิดเรียนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว (พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ และคณะ, 2566) ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนการสอนในช่วงภาวะการแพร่ระบาดของโควิด19 คือ การไม่ได้ไปโรงเรียนเป็นระยะเวลานานส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนในด้านการเรียนรู้ และในด้านร่างกาย โดยเฉพาะในเด็กที่ครอบครัวมีรายได้น้อย ขาดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนออนไลน์และการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาต่างประเทศ และทักษะในการอ่านมีค่าเฉลี่ยที่ลดลง ขณะที่การเรียนการสอนออนไลน์เองก็ไม่สามารถทดแทนการเรียนในชั้นเรียนได้อย่างสมบูรณ์ ผลกระทบระยะยาวที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากนี้ คือ ความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของไทยที่จะขยายผลกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565) ถึงแม้นักเรียนบางส่วนจะหาวิธีการเรียนรู้ และปรับตัวกับสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงได้จากการปรับตัว และการสนับสนุนของผู้ปกครอง และครูเป็นอย่างดี แต่ยังคงมีนักเรียนอีกจำนวนมากที่ไม่ได้รับโอกาส และแรงสนับสนุนที่เพียงพอต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มยากจน กลุ่มเปราะบาง และกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษต่าง ๆ โดยการถดถอยทางการเรียนรู้ที่ตามมาอาจส่งผลกระทบในระยะยาวทั้งผลกระทบต่อตัวเด็กและส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจในระดับบุคคลและในระดับประเทศอีกด้วย (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2564)

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งใจศึกษาค้นคว้างานวิจัยนี้โดยมีเป้าหมายที่จะศึกษาสภาพปัญหา และศึกษาหาแนวทางในการฟื้นฟูปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษา จัดการเรียนการสอน และช่วยเหลือฟื้นฟูภาวะถดถอย

ทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ลดลง จากการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนในสถานการณ์โควิด-19

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาและผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ในยุคปกติถัดไป

2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกดำเนินงานวิจัยในรูปแบบของงานวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาแบบพรรณนา (Descriptive) ร่วมกับแบบมุ่งหาคำอธิบาย (Explanatory) กล่าวคือ ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาของการเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ รวมทั้งหาคำตอบของแนวทางการการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความสำคัญประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 3) และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ (Criteria Sampling) คือ ผู้ให้ข้อมูลที่ปฏิบัติงานหรือประสบปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการพิจารณาการสัมภาษณ์ (in-dept interview)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้มีการศึกษาค้นคว้า ข้อมูล จากแหล่งข้อมูล คือ งานวิจัย หนังสือ บทความทางวิชาการ การสืบค้นจากแหล่งข้อมูลทั้งในประเทศและต่างประเทศ แหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อศึกษาให้ได้มาซึ่งข้อมูลทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สาเหตุของปัญหาและผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 2) แนวทางการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง(Semi-structured interview guideline) จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการจัดข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Miles (1994) คือ 1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) 2) การสร้างรหัส และการเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล (Coding and Finding Relation) และ 3) การหาข้อสรุป การตีความและการตรวจสอบความถูกต้องแม่นตรงของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางเพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในภาวะปกติถัดไป สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สาเหตุของปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 การขาดความสนใจ และขาดความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 สร้างความรู้สึกโดดเดี่ยวแก่ผู้เรียน รู้สึกหมดไฟในการเรียน และรู้สึกว่าตัวเองไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา อีกทั้งผู้เรียนขาดความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย และจิตใจ สืบเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ส่วนใหญ่ผู้เรียนจำเป็นจะต้องเรียนผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นระยะเวลานาน ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้า สร้างความเครียด และความกังวลให้กับผู้เรียนอย่าง นอกจากนั้นผู้เรียนยังขาดความพร้อมด้านการเข้าถึงสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยี บางครอบครัวมีข้อจำกัดในการจัดหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้ผู้เรียนมีใช้อย่างเพียงพอต่อการเรียนออนไลน์ ทำให้เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้

1.2 การปรับตัวของครูในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์การปรับตัวของครูในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ครูมีความวิตกกังวลในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่มีการปรับเปลี่ยนมาพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างมาก แม้ครูบางส่วนเกิดความเครียด เนื่องจากไม่คุ้นเคยและยังปรับตัวไม่ได้ ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้นจากเดิมในการดูแลติดตามผู้เรียน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพลดลงจากการเรียนการสอนปกติ

1.3 ผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้ปกครอง และผู้เรียนต้องปรับตัวกับการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ด้วยความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละครอบครัวส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง

1.4 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติการปรับตัวกับการเปลี่ยนรูปแบบการสอนมาเป็นแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ถูกปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลันส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ถดถอย เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนได้ทันที ผู้เรียนขาดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนเสียโอกาสในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติจริง เมื่อสถานศึกษาปรับรูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนออนไลน์ การหยุดเรียนเป็นระยะเวลานานเช่นนี้ จึงส่งผลให้ทั้งทางครู และผู้เรียน ขาดปฏิสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดเป็นภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ผลกระทบของปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ผู้เรียนได้รับผลกระทบทางด้านทักษะการเรียนรู้ พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมภาวะถดถอยทางการเรียนเกิดขึ้นในหลายมิติ ในมิติของความรู้พื้นฐานนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน เด็กบางส่วนไม่บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ มีผลการเรียนที่ตกต่ำลง มีความบกพร่องในด้านของทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และไม่ได้รับการดูแลดังเช่นการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ ในมิติของทักษะในการสื่อสาร ผู้เรียนมีความถดถอยทางด้านทักษะทางภาษา เนื่องจากไม่ได้รับการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเข้าสังคมเป็นระยะเวลานานเมื่อผู้เรียนกลับมาเรียนในชั้นเรียนปกติ ผู้เรียนไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียด ความวิตกกังวล และขาดความมั่นใจ

2.2 ผู้สอนครูผู้สอนได้รับผลกระทบจากอุปสรรคในการวิเคราะห์ผู้เรียน และอุปสรรคทางด้านสุขภาพจิต จากที่ผู้เรียนประสบปัญหาหลายปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนจะต้องได้รับการวิเคราะห์ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนจากครู ผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะเป็นผลลัพธ์ที่มีความคลาดเคลื่อน เนื่องจากมีปัจจัยแทรกซ้อน ทำให้ครูผู้สอนไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริง เมื่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเกิดอุปสรรคก็ส่งผลต่อครูผู้สอนในด้านของปัญหาด้านสุขภาพจิต และเกิดความเครียด จากสภาวการณ์ที่จะต้องมีการปรับตัวทั้งในการปรับบริบทการจัดการเรียนการสอนให้เป็นปกติ และการพยายามที่จะฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ผู้เรียนที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2.3 การปรับเนื้อหาในจัดการเรียนการสอนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน เมื่อเกิดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา ดังนั้นเมื่อกลับมาจัดการเรียนการสอนตามปกติ จึงจำเป็นจะต้องกระชับหลักสูตร และเนื้อหาสาระในการเรียน โดยเน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญและจำเป็นก่อน ทำให้สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องวางแผนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียนเพื่อฟื้นฟูปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานตัวชี้วัดแบบเดิมได้

2.4 การวัดและประเมินผลผู้เรียนไม่มีประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลผู้เรียนไม่มีประสิทธิภาพ การวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นอีกปัจจัยที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก เนื่องจากครูผู้สอนไม่สามารถวิเคราะห์ และคัดกรองความรู้ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามลักษณะดังเดิมได้ หรืออย่างร้ายแรงที่สุดคือผู้เรียนมีความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

2.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำลงการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ถูกปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ถดถอย (Learning Loss) หรือสูญเสียการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงมีผู้เรียนที่มีผลการเรียนติด 0 ร. มส.และ มผ. มากกว่าเดิม

2.6 การเกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการในสถานศึกษาเกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน ต้องเร่งดำเนินการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ทันที ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องวางแผนกลยุทธ์ ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันท่วงที อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ลดต่ำลง ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้

3. ผลการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในผู้เรียน เป็นปัญหาสำคัญที่ทุกภาคส่วนจะต้องให้ความร่วมมือในการส่งเสริม สนับสนุนการฟื้นฟูปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องวางแผนการบริหารงานอย่างรัดกุม ร่วมวางแผนดำเนินงานระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจ ร่วมกันวางแผนการศึกษาเพื่อประสานความร่วมมือในการฟื้นฟูการศึกษาทั้งระบบร่วมกัน

3.2 การส่งเสริม และสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องวางแผนสร้างความเข้าใจในการแก้ไขฟื้นฟูปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ส่งเสริมครูในด้านการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อผู้เรียน ให้ครูมีความเป็นมืออาชีพ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ผู้เรียนต้องได้รับคำแนะนำ การช่วยเหลือในการฟื้นฟูการเรียนรู้ให้กลับมาสอดคล้องกับพัฒนาการและช่วงอายุ ดังนั้นครูทุกคนจึงต้องเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

3.3 การปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาด้านทักษะการเรียนรู้พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหาอย่างเหมาะกับกับบริบทของผู้เรียน และมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับปัญหาของผู้เรียน ให้การสนับสนุนที่ตอบสนองความต้องการด้านการเรียน การรับมือต่อภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้น อาจเพิ่มเติมการจัดการเรียนการสอนเสริมและปรับพื้นฐานความรู้ให้ผู้เรียน การส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะพิสัย และการลงมือปฏิบัติจริง การส่งเสริมการสร้างทักษะในการเข้าสังคม การปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การเสริมสร้างสมาธิ และความสนใจใฝ่เรียนรู้ และการส่งเสริมด้านสุขภาพจิตให้กับผู้เรียน

3.4 การปรับการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นการปรับการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีปรับรูปแบบและวิธีการวัดประเมินผล โดยการปรับรูปแบบวิธีการวัดและประเมินผลให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เน้นการวัดประเมินการลงมือปฏิบัติจริง การทำกิจกรรม และสะท้อนผลกลับให้กับผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์

3.5 การพัฒนาสื่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ โดยผู้บริหารต้องสนับสนุนสื่อ นวัตกรรม อุปกรณ์การสอน และแหล่งเรียนรู้ให้กับครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทุกรูปแบบ โดยครูผู้สอนออกแบบ พัฒนา และจัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างหลากหลาย จัดทำคลังสื่อกลางในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ปกครองในการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

3.6 การส่งเสริม สนับสนุน และดูแลช่วยเหลือจากผู้ปกครองการส่งเสริม สนับสนุนและดูแลช่วยเหลือจากผู้ปกครอง พัฒนาการด้านการเรียนของผู้เรียนจะต้องมีผู้ที่จะต้องคอยแนะนำ

สนับสนุน และส่งเสริม เพื่อชี้นำพฤติกรรมแก่เด็ก พ่อ แม่ และผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ และปลูกฝังพฤติกรรมการเรียนที่ดี

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบเรื่องการศึกษาแนวทางเพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในภาวะปกติถัดไป สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สาเหตุของปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 การขาดความสนใจ และขาดความพร้อมด้านต่างๆ ของผู้เรียน จากสาเหตุการขาดความสนใจ และขาดความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนิช ธรณธรรมกุล (2565) ได้ศึกษาตามสภาพการณ์ของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ว่าในด้านผู้เรียน ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ และความกระตือรือร้นในการเรียน โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดความสามารถในการกำกับตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565) ที่ได้สรุปผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เอาไว้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนการสอนในช่วงภาวการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 คือ การไม่ได้ไปโรงเรียนเป็นระยะเวลานานส่งผลต่อพัฒนาการของนักเรียนในด้านการเรียนรู้ และในด้านร่างกาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (2565) ที่ได้ทำการวิเคราะห์ไว้ ดังนี้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาถือเป็นปัญหาสำคัญของระบบการศึกษาไทย เมื่อเกิดการระบาดของโรคโควิด19 ยิ่งส่งผลให้นักเรียนที่ไม่มีความพร้อม ขาดปัจจัยในการเข้าถึงการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ทำให้เกิดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

1.2 การปรับตัวของครูในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการสอนในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด19 พบว่า ครูมีความวิตกกังวลในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่ ทำให้ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างมาก ครูบางส่วนเกิดความเครียด และมีภาระงานเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนิช ธรณธรรมกุล (2565) ได้ทำการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ พบว่าในด้านของโรงเรียน ที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการบริหารจัดการช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 บ่อย จนทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ขาดความยืดหยุ่น มอบหมายภาระงานให้กับครูผู้สอนมากเกินไป ส่งผลให้ครูผู้สอนไม่สามารถจัดสรรเวลาในการเตรียมการสอนได้อย่างเต็มที่

1.3 ผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด จากการเรียนออนไลน์ที่บ้าน ทั้งผู้ปกครอง และนักเรียนต้องปรับตัวกับการใช้เทคโนโลยี และระบบการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ด้วยความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละครอบครัวส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วน ขาดความเข้าใจ และแรงสนับสนุนจากผู้ปกครองในการกำกับ ดูแล เอาใส่ ติดตามการเรียนและพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2565) ที่สรุปว่าว่าสถานการณ์โควิดระบาดที่ผ่านมา ประเทศไทยมีมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด19 แต่หลายครอบครัวเผชิญปัญหาครอบครัวในด้านเศรษฐกิจ ต้องทำงานจนไม่มีเวลาในการดูแลเด็ก

1.4 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบอย่างฉับพลันนั้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ถดถอย (Learning Loss) หรือเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวในการเรียนการสอนได้ทันที ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวพอสมควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ The Lancet และคณะ (2020) ได้กล่าวถึงภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ว่ามีสาเหตุมาจากการปิดสถานศึกษา และต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนเป็นการเรียนแบบทางไกล หรือการเรียนออนไลน์ที่บ้าน ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนต้องปรับตัวกับการใช้เทคโนโลยีและระบบการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ด้วยความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละครอบครัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิพัทธ์ และคณะ (2565) พบว่า ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดขึ้นหลายมิติ และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัย ด้านพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนไป เช่น ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ขาดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ขาดทักษะการสร้างความสัมพันธ์ และขาดทักษะชีวิต

2. ผลกระทบของปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ผู้เรียนได้รับผลกระทบทางด้านทักษะการเรียนรู้ พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมภาวะถดถอยทางการเรียนเกิดขึ้นในหลายมิติ ในมิติของความรู้พื้นฐานของผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน เด็กบางส่วนไม่บรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ และไม่ได้รับการดูแลดังเช่นการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ ทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษา นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้พื้นฐานที่มากเพียงพอจะมาต่อยอดการเรียนหลังจากได้กลับมาเรียนในชั้นเรียนปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของยศวีร์ สายฟ้า (2565) ที่สรุปผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ว่าส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ ทักษะการเข้าสังคม รวมไปถึงทักษะทางด้านการสร้างความสัมพันธ์ นักเรียนบางส่วนเรียนอยู่ที่บ้านจนเคยชิน

ทำให้เมื่อต้องปรับเปลี่ยนไปเรียนที่โรงเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความหวาดกลัวในการไปโรงเรียน นักเรียนขาดระเบียบวินัย และขาดความรับผิดชอบ

2.2 ครูผู้สอนได้รับผลกระทบจากอุปสรรคในการวิเคราะห์ผู้เรียน และอุปสรรคทางด้านสุขภาพจิตผู้เรียนประสบปัญหาหลายปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ เมื่อมีการวิเคราะห์ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนจากครู ผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะเป็นผลลัพธ์ที่มีความคลาดเคลื่อน เนื่องจากมีปัจจัยแทรกซ้อน เช่น ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ปัญหาอื่น ๆ ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่แท้จริงของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maba และคณะ (2023) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ถึงแม้จะสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จะคลี่คลายลงแล้ว แต่ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนยังคงส่งผลกระทบอื่น ๆ ตามมาอีกมาย เช่น การวิเคราะห์ความรู้ของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานรายงานวิชาการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่สรุปไว้ว่าในด้านครูผู้สอน จากการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด19 พบว่า ครูมีความวิตกกังวลในการจัดการเรียนการสอน ครูมีภาระงานเพิ่มขึ้นจากเดิมในการดูแลติดตามนักเรียนในการเข้าเรียน และขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพลดลงจากการเรียนการสอนปกติ

2.3 การปรับเนื้อหาในจัดการเรียนการสอนที่ต่ำกว่ามาตรฐานสืบเนื่องจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด19 ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเร่งด่วน ทุกภาคส่วนไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมเอาไว้ล่วงหน้า ทำให้เกิดผลกระทบต่อสถานศึกษาในการวางแผนแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อกลับมาจัดการเรียนการสอนตามปกติ จึงจำเป็นจะต้องกระชับหลักสูตรและเนื้อหาสาระในการเรียน โดยเน้นสอนในกลุ่มสาระวิชาหลัก ผนวกกับนักเรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ยิ่งต้องทำให้สถานศึกษาและครูผู้สอนต้องวางแผนจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน สอดคล้องกับรายงานวิชาการของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่สรุปไว้ว่า ด้านหลักสูตรและการจัดเรียนการสอน เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรค สถานศึกษาแต่ละแห่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา ทั้งทางด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเวลาเรียน และด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดผลกระทบต่อสถานศึกษาในการวางแผนแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นจะต้องกระชับหลักสูตรและเนื้อหาสาระในการเรียน โดยเน้นเนื้อหาสาระที่สำคัญและจำเป็นก่อน

2.4 การวัดและประเมินผลผู้เรียนไม่มีประสิทธิภาพจากภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนต่อผู้เรียนโดยตรง การวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก เนื่องจากครูผู้สอนไม่สามารถวิเคราะห์ และคัดกรองความรู้ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามลักษณะดังเดิมได้ หรืออย่างร้ายแรงที่สุดคือผู้เรียนมีความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ครูผู้สอนจึงจำเป็นจะต้องปรับรูปแบบการวัดและประเมินผลให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน ไม่สามารถวัดประเมินผลผู้เรียนได้ตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สอดคล้องกับรายงานวิชาการของ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่สรุปไว้ว่า ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด19 มีข้อจำกัดในการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด สถานศึกษาจึงจำเป็นจะต้องใช้รูปแบบการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมาใช้ เช่น การวัดผลเชิงประจักษ์ การประเมินตามสภาพจริง

2.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำลงการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ถูกปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ถดถอย (Learning Loss) หรือสูญเสียการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงมีผู้เรียนที่มีผลการเรียนติด 0 ร. มส.และมผ. มากกว่าเดิม โดยวิชาที่ผู้เรียนรับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอย่างชัดเจน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย และวิชาภาษาต่างประเทศ สอดคล้องกับรายงานวิชาการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่สรุปไว้ว่าด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ภาพรวมของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการรับรู้ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในระดับปานกลาง โดยวิชาที่ผู้เรียนรับรู้ภาวะถดถอยเชิงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอย่างชัดเจน ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาต่างประเทศ

2.6 การเกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการในสถานศึกษา เมื่อผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน ต้องเร่งดำเนินการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ทันที เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฟื้นฟูความรู้ ทักษะต่างๆ ที่หยุดชะงักไปจากการเรียนการสอนออนไลน์ให้กลับมาเป็นปกติ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องวางแผนกลยุทธ์ ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันท่วงที เกิดอุปสรรคในการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ลดต่ำลง ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินโครงการ กิจกรรมอื่น ๆ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (2565) ที่สรุปไว้ว่าระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนของครูยังไม่เพียงพอ ครูผู้สอนไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ทั้งทางด้านวิชาการ การสนับสนุนการปรับรูปแบบการสอน ด้านการสร้างความเข้าใจต่อ

นโยบายการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ทำให้เกิดความสับสนในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน และการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

3. ผลการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในยุคปกติถัดไป สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และหน่วยงานต่าง ๆ ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในผู้เรียนจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นปัญหาสำคัญที่ทุกภาคส่วนจะต้องให้ความร่วมมือในการส่งเสริม สนับสนุน แก้ไขปัญหา และการฟื้นฟูปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยเฉพาะภาครัฐ และหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่โดยตรงในการบริหารงาน รวมถึงมอบนโยบายต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สามารถบริหารงานในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Arcia (2021) ได้เสนอแนวทางการฟื้นฟูการเรียนรู้หลังโควิด-19 ในยุโรปและเอเชียกลางไว้ว่าการเผชิญกับปัญหา (ขณะที่โรงเรียนมีการปิดการศึกษา) คือ สถานศึกษาควรทบทวนนโยบาย แผนงาน และโครงสร้างพื้นฐานในการจัดการศึกษา เปลี่ยนแปลงวิกฤตโควิด-19 เป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา

3.2 การส่งเสริม และสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้สถานศึกษาจะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาครูสู่ความเป็นมืออาชีพ จากการต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้อย่างฉับพลันจนทำให้เกิดเป็นภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องพยายามพัฒนาความสามารถอย่างมาก ผู้บริหารจึงต้องวางแผนสร้างความเข้าใจในการแก้ไขฟื้นฟูปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ส่งเสริมครูในด้านการพัฒนาตนเอง พัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้ครูมีความเป็นมืออาชีพ สามารถจัดการเรียนรู้ขั้นสูงขึ้นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Carvalho และคณะ (2020) ที่กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาจะต้องส่งเสริมการฝึกอบรมครูในการจัดการเรียนการสอน และเสริมสร้างทักษะการให้คำปรึกษา ส่งเสริม และการแนะนำนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้สามารถกลับมาเรียนรู้ได้ตามพัฒนาการการเรียนรู้ตามช่วงอายุ

3.3 การปรับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาด้านทักษะการเรียนรู้ พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับรายงานวิชาการของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้สังเคราะห์มาตรการในการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ และสรุปได้ว่าจะต้องปรับหลักสูตรสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ความ

ต้องการของผู้เรียน เพื่อปรับหลักสูตรสถานศึกษา อาจเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะตามความต้องการ หรือเน้นการจัดหลักสูตรเร่งรัดเพื่อแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหาอย่างเหมาะกับกับบริบทของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิพัฒน์ ศรีวชิรพัฒน์ (2565) ที่กล่าวว่าการสร้างการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Learning) ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างครู นักเรียน และเพื่อนร่วมห้องเรียนผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การระดมสมอง การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมการเรียนที่ครูออกแบบจะต้องเน้นเรื่องของการที่ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

3.4 การปรับการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีปรับรูปแบบและวิธีการวัดประเมินผล โดยการปรับรูปแบบวิธีการวัดและประเมินผลให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เน้นการวัดประเมินการลงมือปฏิบัติจริง การทำกิจกรรม และสะท้อนผลกลับให้กับผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อมุ่งเน้นการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaffenberger และ Michelle (2021) ได้กล่าวถึงแนวทางในการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ด้วยการใช้วิธีการประเมินระดับการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งควรมีการนำเนื้อหาบางส่วนที่นักเรียนในช่วงปิดโรงเรียนมาทบทวนให้กับนักเรียนก่อนการเลื่อนชั้นระดับถัดไป และครูควรปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับรายงานวิชาการของนรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร (2565) ที่กล่าวว่า เพื่อให้การดำเนินงานวัดผลของโรงเรียนมีความเป็นระบบ จะต้องมีการติดตาม ประเมินผลตามมาตรการควบคู่กับการทำงาน และที่สำคัญคือการประเมินผู้เรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของกระบวนการฟื้นฟูการเรียนรู้หลังจากการประเมินผลการดำเนินงาน นำผลที่ได้มาปรับรูปแบบการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับตัว ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างทันท่วงที

3.5 การพัฒนาสื่อ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนสื่อ นวัตกรรม อุปกรณ์การสอน และการสร้างแหล่งเรียนรู้ให้กับครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทุกรูปแบบ โดยครูผู้สอนออกแบบพัฒนา และจัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างหลากหลาย พัฒนาคลังสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้แบบเปิดและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา และเพื่อจัดเป็นคลังสื่อกลางในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ปกครองในการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิพัฒน์ ศรีวชิรพัฒน์ (2565) ที่กล่าวว่า การพัฒนานวัตกรรมนั้นควรเกิดจากการร่วมกันวางแผนออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียน

สามารถเรียนรู้ได้นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว หรือชุมชนได้

3.6 การส่งเสริม สนับสนุน และดูแลช่วยเหลือจากผู้ปกครองการให้ความสำคัญกับกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมในครอบครัว ดังนั้นพัฒนาการด้านการเรียนของผู้เรียนจะต้องมีผู้ที่จะต้องคอยแนะนำ สนับสนุน และส่งเสริม เพื่อชี้นำพฤติกรรมแก่เด็ก พ่อ แม่ และผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ และปลูกฝังพฤติกรรมการเรียนที่ดีให้แก่เด็ก ให้ผู้เรียนได้ซึมซับและปรับตัวให้เหมาะสม เช่น การดูแลติดตามด้านการเรียนอย่างใกล้ชิด การสนับสนุนในด้านการเรียนอย่างเต็มความสามารถ การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้แก่เด็กในความดูแล สอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิพัฒน์ ศรีวชิรพัฒน์ (2565) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของเด็กเกิดจากการหล่อหลอมของสภาพแวดล้อมรอบตัว ดังนั้นพัฒนาการด้านการเรียนของเด็กจะต้องมีผู้ที่จะต้องคอยแนะนำ สนับสนุนและส่งเสริม ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ และปลูกฝังพฤติกรรมการเรียนที่ดีให้แก่เด็ก ให้เด็กได้ซึมซับและปรับตัวให้เหมาะสม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยพบแนวคิดที่สรุปผลได้จากการศึกษาในประเด็นที่มีความแตกต่างเพิ่มเติมจากการศึกษาองค์ความรู้จากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าจากกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยสรุปผลสาเหตุของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในประเด็นที่แตกต่าง เพิ่มเติมได้ว่า หากผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้ปกครอง และผู้เรียนต้องปรับตัวกับการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ด้วยความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละครอบครัวส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง และส่งผลให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ได้ และในประเด็นของผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปผลของผลกระทบของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในประเด็นที่แตกต่าง เพิ่มเติมได้ว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นของภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ผู้เรียนเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน ต้องเร่งดำเนินการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ทันที ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องวางแผนกลยุทธ์ ร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาในทันท่วงที อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ลดต่ำลง ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้ ในประเด็นของแนวทางฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปผลในประเด็นที่แตกต่าง เพิ่มเติมได้ว่า การส่งเสริม สนับสนุน และดูแลช่วยเหลือจากผู้ปกครอง พัฒนาการด้านการเรียนของผู้เรียนจะต้องมีผู้ที่จะต้องคอยแนะนำ

สนับสนุน และส่งเสริม เพื่อชี้นำพฤติกรรมแก่เด็ก พ่อ แม่ และผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ และปลูกฝังพฤติกรรมการเรียนที่ดีให้แก่ผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565, 7 ตุลาคม). *รายงานใหม่ชี้เด็กในเกือบทุกประเทศเผชิญการเรียนรู้ถดถอยเนื่องจากโควิด-19 ในประเทศไทย ยูนิเซฟจับมือกระทรวงศึกษาธิการและกสศ. เพื่อช่วยเด็ก ๆ ฟื้นฟูความรู้ที่ถดถอย.* https://www.eef.or.th/news-report-covid19-050422/

ณัฐนิช ธรณธรรมกุล. (2565). *การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์จากภาวการณ์เรียนรู้ถดถอย.* บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/82342

ทรงยศ รังสรรค์มณีนิล, และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการเพื่อฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ.* วารสารรัชต์ภาคย์, 17(53), 120-138. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/263747

นรรธพร จันทร์เฉลี่ย เสริบุตร. (2565, 27 ตุลาคม). มาตรการฟื้นฟูความรู้ถดถอยในเด็ก (*Learning Loss)* โดย *Starfish Education*. Starfish Education. https://www.starfishlabz.com/blog/579-มาตรการฟื้นฟูความรู้ถดถอยในเด็ก-learning-loss-โดย-starfish-education

พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ, อุทุมพร อินทจักร์, ภัทรา วยาจุต, และ คัมภีร์ วชิรเชื่อนขันธ์. (2566). *“ถุงสนุกคิด” นวัตกรรมการนำความรู้ไปหาผู้เรียน เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา.* วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม,7(6),109-123.

ภูมิพัฒน์ ศรีวชิรพัฒน์. (2565). *กลยุทธ์เพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนไทย จากการเรียนการสอนออนไลน์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19.* วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 9(1), 71 - 86. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/isshmu/article/view/256582

มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2565, 10 ตุลาคม). *การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ.* https://www.kenan-asia.org/th/uncategorized-th/covid-19-education-impact/

ยศวีร์ สายฟ้า. (2565, 8 ตุลาคม). *Learning Loss ภาวะการเรียนรู้ถดถอย*. สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. https://research.eef.or.th/learning-loss-recession/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้*. กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. (2564). *การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (*COVID-*19)* (ฉบับสรุป). กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้.

อิทธิพัทธ์, ส., อรอุมา,., มนตา, ต., พนิดา, ศ., และ ชวภณ, ส. (2565). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์การศึกษาความถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์โควิด-19 : สภาพการณ์ บทเรียน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.* /cgi-bin/getdoc1?Gift_eBook/167260.pdf

Arcia, G., Hoyos, R., Patrinos, H., Sava, A., Shmis, T., และ Teixeira, J. (2021). *Learning Recovery after COVID-*19 *in Europe and Central Asia: Policy and Practice*. https://doi.org/10.1596/36316

Carvalho, S., Rossiter, J., Angrist, N., Hares, S., และ Silverman, R. (2020). *Planning for School Reopening and Recovery After COVID-*19. https://www.cgdev.org/sites/default/files/planning-school-reopening-and-recovery-after-covid-19.pdf

Kaffenberger, และ Michelle. (2021). Modelling the long-run learning impact of the Covid-19 learning shock: Actions to (more than) mitigate loss. *International Journal of Educational Development*, 81, 102326. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102326

Maba, W., Widiastuti, I. A. M. S., Mantra, I. B. N., Suartama, I. K., และ Sukanadi, N. L. (2023). Learning loss: Impact of the COVID-19 pandemic on the students' psychosocial condition. *Journal of Education and e-Learning Research*, 10(2), 209-214. https://doi.org/10.20448/jeelr.v10i2.4543

Miles, M. B. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook* (2nd .). Thousand Oaks : Sage Publications.

OECD. (2020). *The Impact of COVID-19 on Education: Insights from "Education at a Glance* 2020". OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/the-impact-of-covid-19-on-education-insights-education-at-a-glance-2020.pdf

The Lancet, C., amp, และ Adolescent, H. (2020). Pandemic school closures: risks and opportunities. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 341. https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30105-X

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค LEARNING TOGETHER ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE DEVELOPMRNT OF LEARNING ACHIEVEMENT ON FOREING LOANWORDE IN THAI LANGUAGE USING A PROJECT-BASED LEARNING MODEL AND COLLABORATIVE LEARNING WITH LEARNING TOGETHER FOR PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS

[1]สุพจน์ สุขขะ และ [2]ณัฐกฤตา นามมนตรี

[1]Supot Sukka and [2]Nutkritta Nammontree

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

Mahasarakham University, Thailand.

E-mail: 64010184014@msu.ac.th

Received: June 17, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 3) เพื่อศึกษา

[1] นิสิต, หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 85.37/92.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนเรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์, คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย, การเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, เทคนิค Learning Together

Abstract

This research aimed to: 1) examining the effectiveness of the learning management plan on Foreign Loanwords in Thai Language using a project-based learning model and a collaborative learning approach with a Learning Together technique according to a 80/80 standard criterion; 2) comparing the learning achievement of Prathomsuksa 5 students before and after learning via the learning management plan on Foreign Word in Thai Language using a project-based learning model with a Learning Together technique; 3) examining the student's satisfaction toward the learning management plan using a project-based learning model with a Learning Together technique. The research outcome was found as follows. 1.The learning management plan on Foreign Loanwords in Thai Language using a project-based learning model and a collaborative learning approach with a Learning Together technique was affirmed to be effective with a E1/E2 criterion of 85.37/92.23 which was much higher than a 80/80 standard criterion.

2. The students, after learning Foreign Loanwords in Thai Language using a project-based learning model with a Learning Together technique, gained higher scores from the post-test compared with their pre-test scores with a statistical significance of 0.05. 3. In term of the student's satisfaction, they were highly satisfied after learning Foreign Loanwords in Thai Language via the project-based model and collaborative learning approach with Learning Together technique.

Keywords : The Development of Learning Achievement, Foreign Loanwords in Thai Language, Project-Based Learning, Collaborative Learning, Learning Together Technique

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ติดต่อสื่อสาร สื่อความคิดระหว่างกันและกัน ซึ่งการติดต่อสื่อสารย่อมมีการถ่ายทอดหรือหยิบยืมภาษาซึ่งกันและกันมาใช้ ดังที่นันทพร นิลจินดา (2539 : 19) ได้กล่าวถึงความจำเป็นและสาเหตุของการยืมคำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย สรุปได้ว่า การยืมภาษามีหลายปัจจัยซึ่งอาจเป็นเหตุที่ทำให้เราได้ยืมคำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย อันได้แก่ มีความเกี่ยวพันทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางสภาพแวดล้อมหรือสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 44) คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยจึงมีความสำคัญในภาษาไทยเป็นอย่างมากเพื่อใช้ในการสื่อสาร ทำให้เกิดการใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนเปลี่ยนแปลงไป และเป็นเรื่องที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อให้ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญ เรื่องหลักภาษาไทยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญ และส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพ จากผลการทดสอบนักเรียนและรายงานผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) รายวิชาภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนแดงดอนดู่ ปีการศึกษา 2564 ในมาตรฐาน การเรียนรู้ 4.1 หลักการใช้ภาษาไทย พบว่า ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 70 ของโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของโรงเรียน และคะแนนค่าเฉลี่ยระดับประเทศ พบว่า มาตรฐานการเรียนรู้ 4.1 หลักการใช้ภาษาไทยเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าเป้าหมายตามเกณฑ์คะแนนของโรงเรียน และคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ ท 4.1 หลักการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนแดงดอนดู่ ปีการศึกษา 2564

สาระ	คะแนนเต็ม	ค่าสถิติจำแนกตามระดับ													
		โรงเรียน		ขนาดโรงเรียน		ที่ตั้งโรงเรียน		จังหวัด		สังกัด		ภาค		ประเทศ	
		Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
การอ่าน	100.00	38.00	24.82	63.44	22.33	61.50	21.88	62.26	22.10	65.03	22.35	64.43	22.06	66.02	22.19
การเขียน	100.00	50.60	11.18	56.23	16.97	54.64	16.44	55.21	16.62	57.69	17.12	56.83	16.79	58.27	17.56
การฟังการดูและการพูด	100.00	40.00	21.91	56.15	26.02	53.36	26.16	54.31	26.50	58.01	26.42	56.87	26.39	59.59	26.57
หลักการใช้ภาษาไทย	100.00	24.00	8.00	37.13	18.03	35.07	16.97	36.15	17.63	38.70	18.77	38.22	18.47	40.37	19.33
วรรณคดีและวรรณกรรม	100.00	52.00	27.13	57.21	28.90	55.19	29.20	56.18	29.33	58.83	29.14	58.61	29.15	60.68	29.26

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.niets.or.th. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2564]

จากตาราง 1 สทศ. ระบุว่า สาระที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนาเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้แก่ 1) การอ่าน 2) การฟัง การดูและการพูด 3) หลักการใช้ภาษาไทย 4) วรรณคดีและวรรณกรรม และ5) การเขียน

จะเห็นได้ว่า ผลคะแนนทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (o-net) ป.6 โรงเรียน บ้านดอนแดงดอนดู่ ผลคะแนนเฉลี่ยในสาระหลักการใช้ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสาระอื่น ซึ่งคะแนนเฉลี่ยนโรงเรียนโรงเรียนได้ 24.00 ต่ำกว่าขนาดโรงเรียน ค่าเฉลี่ยที่ 37.13 ที่ตั้งโรงเรียน ค่าเฉลี่ยที่ 35.07 จังหวัด ค่าเฉลี่ยที่ 36.15 สังกัด ค่าเฉลี่ยที่ 38.70 ภาค ค่าเฉลี่ยที่ 38.22 และประเทศ ค่าเฉลี่ยที่ 40.37

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน ในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายนาทม อ.นาทม จ.นครพนม ซึ่งประกอบไปด้วย โรงเรียน บ้านนาทม โรงเรียนบ้านนาโดโพธิ์ศรี โรงเรียนพันห่าวดอนดู่ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย สรุปได้ว่า 1) ความเข้าใจในเรื่องคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนมีระดับค่อนข้างต่ำ 2) การจัดการเรียนการสอนด้านเนื้อหาหลักภาษาไทยมีเนื้อหาที่เข้าใจยาก 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบรรยายทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่เข้าใจเนื้อหา โดยเฉพาะตัวชี้วัดเรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยที่ปรากฏในแบบเรียนหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ทำให้นักเรียนใช้ผิดความหมาย นักเรียนมักใช้ คำภาษาไทยสลับกับ

ภาษาอังกฤษ โดยไม่รู้คำเดิมที่มีใช้ในภาษาไทยและไม่สามารถแยกคำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ได้ รวมทั้งนักเรียนบางคนไม่สามารถบอกที่มาของคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและบอกได้ว่าคำแต่ละภาษาเป็นอย่างไร

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเรียนการสอน เรื่องคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ดังที่ อัจฉรา ชีวพันธ์ (2552 : 90) ได้กล่าวไว้ว่า ในการสอนหลักภาษาไทย ถ้าครูมุ่งสอนแต่เนื้อหาภาษาไทยเพียงอย่างเดียว ก็จะสร้างความเบื่อหน่ายให้แก่ผู้เรียน เพราะผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าว่าจะเรียนไปเพื่ออะไร และคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนหลักภาษา อันเนื่องมาจากวิธีสอนของครูไม่น่าสนใจ สอดคล้องกับสู่ขวัญ ตลับนาคม (2556 : 6) กล่าวว่า ครูใช้วิธีสอนเพียงอย่างเดียวตลอดชั่วโมง คือ การบรรยายโดยไม่ใช้วิธีสอนแบบอื่น ใช้แต่หนังสือและกระดาน การใช้หนังสือเพียงเล่มเดียวในการสอนนี้จะทำให้ความรู้ของนักเรียนอยู่ในวงจำกัด ด้วยเหตุนี้หลักภาษาเป็นวิชาที่ยาก และผู้เรียนอาจเรียนรู้ได้ช้าผู้สอนจึงควรสร้างบรรยากาศ จัดกิจกรรมการสอนต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และสนุกสนาน ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีใจรัก และศรัทธาในวิชาหลักภาษาไทย เกิดการเรียนรู้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง นอกจากนี้ ภูวสิษฏ์ บุญศรี (2561 : 2) กล่าวว่า การเตรียมเด็กเหล่านี้ให้พร้อมสำหรับงาน และอาชีพใหม่ ๆ ที่จะเกิดในอนาคตและอาจไม่มีอยู่ในปัจจุบัน เด็ก ๆ จึงต้องได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิด อย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์นวัตกรรม ความเข้าใจ ความต่างวัฒนธรรม ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การสื่อสาร สารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อคอมพิวเตอร์เทคโนโลยี สารสนเทศอาชีพ และการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในยุคศตวรรษที่ 21 ต่อไป การเรียนการสอนในยุคใหม่นี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงไป ห้องเรียนธรรมดาถูกเปลี่ยนให้เป็นห้องเรียนที่มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างไม่มีขีดจำกัด วิธีการเรียนการสอนเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น ซึ่งการสอนแบบเดิมไม่สามารถทำให้เด็ก ๆ เกิดทักษะเหล่านี้ วิธีการสอนที่ถูกพูดถึงบ่อยครั้ง และมีการนำไปทดลองใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน คือ การเรียนรู้แบบโครงงาน หรือการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ผู้นำด้านการศึกษาหลายท่านได้เสนอว่าการสอนแบบนี้เป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุด

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนในที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเทคนิค Learning Together

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดอนแดงดอนดู่ อำเภอนาทม จังหวัดนครพนม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่เรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ที่สอบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 จำนวน 26 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย จำนวน 12

ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 วิเคราะห์

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test Dependent Samples)

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 สรุปผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลหลังการเรียน (E2) ของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	**E1**	**E2**	**สรุป**
แผนที่ 1 รู้ลึกที่มา	81.53	90.76	√
แผนที่ 2 รู้ค่าความหมาย	83.46	92.69	√
แผนที่ 3 รู้ง่าย ๆ หลักการสังเกต	80.76	88.46	√
แผนที่ 4 รู้ขอบเขตพื้นฐานโครงงาน	84.23	91.15	√
แผนที่ 5 เล่าประสบการณ์เก็บข้อมูล	90.00	96.53	√
แผนที่ 6 รวบรวมความรู้เข้านำเสนอ	92.30	93.84	√
รวม	**85.38**	**92.23**	**√**

หมายเหตุ √ หมายถึง เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80

X หมายถึง ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลผลิตของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน จะเห็นได้ว่าจากการพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวม มีประสิทธิภาพ (E1) = 85.38 และมีประสิทธิภาพ (E2) =92.23 ซึ่งเป็นไปตามประสิทธิภาพ 80/80 ตามสมมติฐานข้อที่ 1

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้การทดสอบ t - test Dependent Samples ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดอนแดงดอนดู่ ก่อนการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ย 12.73 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.71 และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ย 22.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.26 คะแนนเฉลี่ยหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together เพิ่มขึ้นถึง 10.19 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.92 จากการทดสอบด้วยสถิติ t - dependent ได้ค่า t เป็น 17.76 แสดงว่าค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โอกาสที่ไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐานเพียง .05 หรือเชื่อได้ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 95 ที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together สังเกตได้ว่าผู้เรียนยังมีพื้นฐานความรู้น้อย ยังไม่เข้าใจเนื้อหาเฉพาะเรื่องที่เรียนเท่าที่ควร ไม่สามารถอธิบายที่มา หลักการการสังเกตคำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ไม่เข้าใจโครงสร้างของการเกิดคำ และการยืมคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยได้ ผู้วิจัยได้ปรับกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แบบวิธีการสอนโครงงานเป็นฐาน โมเดลจักรยาน 5 ขั้นตอน ของ วิจารณ์ พานิช (2555) และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค Learning Together ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เกิดจากปัจจัยวิธีสอนและสื่อการสอน มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัยผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง มีกระบวนการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพรวมถึงการให้ความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกในกลุ่มร่วมกันค้นหาคำตอบได้ที่ดีขึ้นซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน สังเกตจากคะแนนรวมของผลสัมฤทธิ์ทางงการเรียน

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อรูปแบบการจัดการ เรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together โดยภาพรวมในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53, SD = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยพึงพอใจมากที่สุดและมาก ซึ่งเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง พึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านความพึงพอใจในการเรียน ($\overline{X}$ = 4.80, SD = 0.38) ลำดับรองลงมาเห็นด้วยมาก คือ ด้านเนื้อหา ($\overline{X}$ = 4.43, SD = 0.09) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พึงพอใจมากเป็นลำดับสุดท้าย ($\overline{X}$ = 4.36, SD = 0.70)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together

ผลการวิจัยด้านการสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 85.38/92.23 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตั้งประเด็นปัญหาซึ่งปัญหานั้นมาจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน ลงมือปฏิบัติร่วมกันภายในกลุ่ม สืบค้นหาข้อมูล คำตอบในสิ่งที่ตนเองอยากรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบตามกระบวนการเป็นกลุ่มสัมพันธ์ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างกลุ่มผู้เรียน ระหว่างเรียนรู้นักเรียนได้รับทั้งความรู้และความสุขในการทำงานร่วมกันในกลุ่ม และมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่ม จึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรียนหลังเรียนสูงขึ้น จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการร่วมกิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 12 นักเรียนมีพัฒนาการ มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายแล้วนำมาอภิปรายได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ แม้ว่าสมาชิกในกลุ่มยังมีนักเรียนที่ยังไม่มีความพร้อมในด้านองค์ความรู้เท่าที่ควร และยังไม่เข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ซึ่งเนื้อหาในบางส่วนยากเกินไปยังไม่เข้าใจ หาข้อมูลและตอบคำถามเมื่อทำใบงาน แบบฝึกหัด และแบบทดสอบนั้นจึงลดลงเล็กน้อยแต่เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นจากการสอบถามจากครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน และมีความพยายามในการสืบค้นข้อมูล หาคำตอบ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น สามารถทำใบงาน แบบฝึกหัดและแบบทดสอบได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนระหว่างการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในแต่ละชั่วโมง ปัจจัยที่เป็นแรงบันดาลใจหรือเหตุผลที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้นั้น เพราะผู้เรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงานเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนในกลุ่มวิชาอื่นๆ ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกระบวนการสร้างและพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จากนั้นได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านดอนแดงดอนดู่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน จนเกิดความรู้ความเข้าใจ แนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนสามารถนำหลักการและแนวคิดที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาแผนการจัดการ

เรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน กระบวนการวัดผลในระหว่างเรียนและหลังการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ภูวสิษฎ์ บุญศรี (2561 : 56) ที่ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาโดยวิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งวิธีการสอนนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ การจัดกระบวนการเรียนการสอนนี้มุ่งเน้นให้เรียนได้สืบค้นข้อมูลหาคำตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และฝึกให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็น ร่วมกันหาคำตอบภายในกลุ่ม และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้วิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน อยู่ในระดับดีมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดหาคำตอบอยู่ตลอดเวลา นักเรียนมีอิสระในการสืบค้นข้อมูล หาคำตอบได้ถูกต้อง ทำให้บรรยากาศในการเรียนเป็นกันเอง มีความสุขในการเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together

ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ยังได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ ฝึกปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2555 : 10) ได้กล่าวถึงการเรียนแบบเน้นผู้เรียนได้ลงมือทำไว้ว่า ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (Facilitate) การเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำหรือปฏิบัติแล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและสมองของตนเองการเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning) ครูคอยอำนวยการให้คำแนะนำ นอกจากนั้น อัญชลี ทองเอม (2566 : 23 - 24) ได้อธิบายถึงการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติจริงจากการหาความรู้ และการลงมือกระทำ มีความสามารถในการใช้ความรู้นั้น ๆ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด การเรียนรู้โดยใช้โครงงานนั้นผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

จากเหตุผลและแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ทำให้นักเรียนได้เกิดความสนใจในการเรียน สืบค้นข้อมูล และได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การได้ระดมความคิดกันภายในกลุ่ม การแสดงเหตุผลที่ถูกต้องเพื่อค้นหาคำตอบแล้ว ยังได้ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนที่มีผลคะแนนต่ำสามารถได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการการสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนได้กระตือรือร้นในการทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน จึงทำให้มีคะแนนเฉลี่ยประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เท่ากับ 12.73 และหลังเรียน เท่ากับ 22.92 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เป็นผลมาจากปัจจัยสำคัญ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละเรื่อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นเรื่องย่อย ๆ ให้เหมาะสมกับวัย ความรู้ความสามารถของผู้เรียนและกับเวลาเรียน การใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ได้ฝึกตั้งประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้ผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้บรรยากาศในการเรียนอบอุ่นเป็นกันเอง มีความสุขในการเรียน ครูคอยให้กำลังใจ เสริมแรง ยกย่อง ชมเชย นักเรียนมีขวัญกำลังใจในการเรียน ส่งผลต่อการคิด การแสดงออก การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สามารถสรุปเนื้อหาความสำคัญของแต่ละเรื่องได้ และมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหาอื่น ๆ และการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดทำไว้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ และเหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละเรื่องโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนการสอน

จากการศึกษาได้ส่งให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วย

เทคนิค Learning Together มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ ลุฏฟี ดอเลาะ (2560) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งผลการศึกษาเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โครงงานเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนักเรียนมีความพึงพอใจ ผลปรากฏว่า นักเรียนพึงพอใจด้านความพึงพอใจในการเรียน ลำดับที่ 1 คือข้อที่ 19 นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนมีความความพึงพอใจมากที่สุด ลำดับรองลงมา ด้านเนื้อหา ลำดับที่ 1 คือข้อที่ 15 นักเรียนสามารถเรียนรู้ และตรวจสอบเนื้อหาเรื่องคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย จากการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พึงพอใจมากเป็นลำดับสุดท้าย ลำดับที่ 1 คือข้อที่ 3 ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด และแสดงความคิดเห็นในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ โดยการนำแนวคิดทั้ง 2 แนวคิดมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะแนวคิดคล้ายกัน นำมาจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถนำมาพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ และขั้นตอนการเขียนรายงานโครงงานโดยบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together อย่างชัดเจน อีกทั้งผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการเรียนรู้โครงงานเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค Learning Together

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2551.

จันทรา ตันติพงศานุรักษ์. (2543). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning). *วารสารวิชาการ.* 3 (ธันวาคม), 36-55.

นันทพร นิลจินดา. (2539). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย.* สกลนคร : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชุม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7.* กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ภูวสิษฏ์ บุญศรี. (2561). *การพัฒนากระบวนการการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1.* เชียงราย : โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเป้า สพฐ. ปีงบประมาณ 2561 กระทรวงศึกษาธิการ.

ลุฏฟี ดอเลาะ. (2560). *ผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. *รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (o-net) ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 6) ปีการศึกษา 2564,* http://www.niets.or.th

สู่ขวัญ ตลับนาค. (2556). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อัจฉรา ชีวพันธ์. (2552). *ภาษาพาสอน : เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชลี ทองเอม. (2566). การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.*วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).*8(3), (กันยายน-ธันวาคม),185-199.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2

THE RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION AND THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVIC AREA OFFICE 2

[1]พนารัตน์ ไชยสุวรรณ, [2]จรัส อติวิทยาภรณ์ และ [3]ตรัยภูมินทร์ ตรีตรีศวร

[1]Panarut Chaisuwan, [2]Jarus Atiwittayaporn and [3]Tripumin Tritrishual

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand.

panarut.cha023@hu.ac.th

Received: May 18, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 2) เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 414 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morganและสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random

[1] นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] รองศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[3] อาจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่นเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา มีค่าเท่ากับ .925 ค่าความเชื่อมั่นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ .960 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 2) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r - .888**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aims to 1) To study educational institution administration. Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 2) To study the philosophy of Sufficiency Economy Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 3) to study the relationship between educational institution administration and the philosophy of Sufficiency Economy Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 The sample group included school administrators and teachers. Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 Education 2023, number of 414 people The sample size was determined using Krejcie and Morgan's ready-made table and stratified random sampling. (Stratified Random Sampling) Classified by educational institution size Then do a simple randomization. (Simple Random Sampling) By lottery method The research tool is a 5 -level estimation questionnaire. The confidence value is a questionnaire about educational institution administration is equal to .925 The confidence value of the philosophy of Sufficiency Economy is equal to .960 Statistics used in data analysis include percentage, mean, standard deviation. and the Pearson correlation coefficient. 2) Philosophy of Sufficiency Economy Under the jurisdiction of

the Songkhla Primary Educational Service Area Office, Area 2 The research results found that 1) educational institution administration Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 Overall and in each aspect at the highest level 2) Philosophy of Sufficiency Economy Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office, Area 2, overall and in each aspect. at the highest level and 3) the relationship between educational institution administration and the philosophy of Sufficiency Economy. Under the jurisdiction of the Songkhla Primary Educational Service Area Office, Area 2 , overall and in each aspect. There is a high level of positive correlation (r - .8 8 8 * *) with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Educational institution administration, Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 75 กำหนดให้ รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ราชกิจจานุเบกษา, 2560: 19) และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 กำหนดให้ การปฏิรูปประเทศต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ราชกิจจานุเบกษา, 2560: 77) ดังนั้นเพื่อให้การปฏิรูปประเทศสอดคล้องตามนโยบาย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ขึ้น โดยมีการเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในส่วนของการปฏิรูปการศึกษานั้นทางสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและแนวทางพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัย โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศภายใต้วิสัยทัศน์ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ในการนี้ เพื่อให้ทิศทางของการพัฒนาเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 สำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะหน่วยงานกลางจึงได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบการดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นองไทยและพลโลก คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างมุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษามุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นลักษณะเฉพาะให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นลักษณะภายในของบุคคลเกี่ยวข้องกับสังคม อารมณ์ ความรู้สึก ที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่น ๆ ที่ชุมชนต้องการให้เกิดขึ้นเป็นลักษณะนิสัยและบุคลิกที่ดีงาม ได้แก่ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ความซื่อสัตย์ สุจริตความมีวินัย ความใเรียนรู้ การอยู่อย่างพอเพียง ความมุ่งมั่นในการทำงานความรักความเป็นไทยและการมีจิตสาธารณะ ซึ่งสถานศึกษาต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามบริบท และจุดเน้นของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องละตลอดเวลา ในขณะที่จัดกาเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษประสงค์ควบคู่ไปกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้รายปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 29-30)

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อสร้างผลผลิตผลลัพธ์ให้เกิดกับผู้เรียนได้อย่างมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา บรรจุปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ และฝึกอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดไปสู่นักเรียนนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งมีการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบริหารจัดการตามปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง หรือกษาพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวความคิดที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในประเทศไทยในทุกระดับชั้นเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ไม่ว่าะเป็นในด้านการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินต่อไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะ การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการดำเนินงานจะประสบความสำเร็จ แต่อีกมุมหนึ่งก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค ดังผลการวิจัยของ จุฑามาศ พัฒนศิริ (2560: 129-130) ที่พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 มีปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คลาดเคลื่อน และไม่มีประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในแผนปฏิบัติการประจำปี ครูมีความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยเกินไป ทำให้ไม่สามารถนำลงสู่แผนการจัดการเรียนรู้ได้ และสถานศึกษาไม่มีการจัดกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมให้นักเรียนอยู่อย่างพอเพียงที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ในการสัมมนาระดับภูมิภาค และการสัมมนาวิชาการประจำปี พ.ศ. 2556 ของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครูเป็นสำคัญ โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งมีระดับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน สถานศึกษาบางแห่งมีการดำเนินงานเพียงบางช่วงเพื่อหวังประโยชน์ด้านรางวัลเท่านั้น (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: 130-131) ในทางกลับกันหากผู้บริหารทุกคนให้ความสำคัญและร่วมขับเคลื่อนอย่างแท้จริง ดังผลงานวิจัยของ กานต์ อัมพานนท์ (2561: 639) ที่ได้ศึกษาการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งพบว่าองค์ประกอบแห่งความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และ 2) ผู้บริหารต้องกำหนดแผนกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ (1) การสร้างความตระหนักและองค์ความรู้ให้บุคลากรในสถานศึกษา (2) การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม และ (3) บูรณาการแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารแบบ PDCA ซึ่งสอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล (2559: 32) ที่กล่าวว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาผู้บริหารต้องปูพื้นเรื่องรู้คิด พัฒนาเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ได้ ดังนั้นการขับเคลื่อน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับจะไม่สามารถบรรลุผลได้ หากผู้บริหารในสถานศึกษาไม่ได้เห็นคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ซึ่ง มีพื้นที่รับผิดชอบในการจัด การศึกษา 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอรัตภูมิ อำเภอควนเนียง อำเภอบางกล่ำ และอำเภอคลองหอยโข่ง มีสถานศึกษาให้บริการผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 125 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2566: 10) มีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 โดยมีสถานศึกษาที่ผ่านรายการประเมินเกณฑ์คุณภาพสามารถเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,835 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 414 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับงานบริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ” มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารสถานศึกษา	(n = 414)		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบริหารวิชาการ	4.6526	.2064	มากที่สุด
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	4.6720	.2328	มากที่สุด
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	4.6623	.2378	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.6536	.2380	มากที่สุด
รวม	**4.6601**	**.2007**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.6601, S.D. = .2007) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\overline{X}$ = 4.6720, S.D. = .2328) ด้านกาบริหารงานบุคคล ($\overline{X}$ = 4.6623, S.D. = .2378) ด้านการบริหารงานทั่วไป ($\overline{X}$ =4.6536,S.D.=.2380) ด้านการบริหารวิชาการ ($\overline{X}$ = 4.6526, S.D. = .2064) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	(n = 414)		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความพอประมาณ	4.6966	.2550	มากที่สุด
2. ความมีเหตุผล	4.6879	.2716	มากที่สุด
3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง	4.7010	.2519	มากที่สุด
4. เงื่อนไขความรู้	4.6700	.2724	มากที่สุด
5. เงื่อนไขคุณธรรม	4.7024	.2550	มากที่สุด
รวม	**4.6916**	**.2176**	**มากที่สุด**

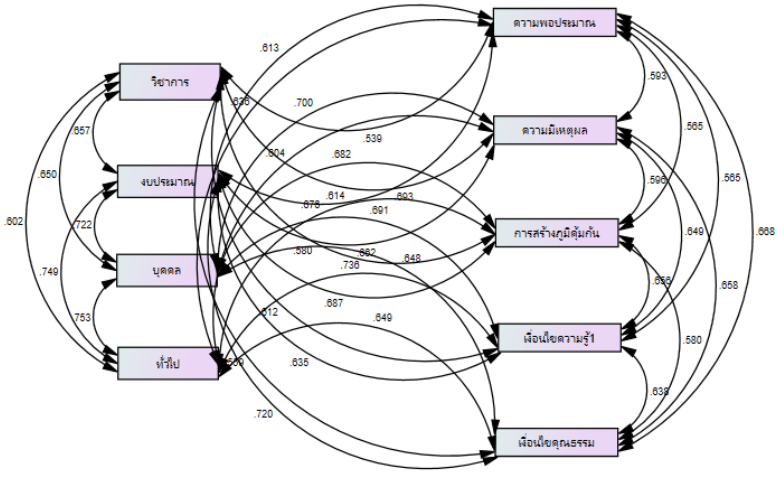
จากตารางที่ 2 พบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.6916, S.D.= .2176) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ เงื่อนไขคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.7024, S.D. = .2550) การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ($\overline{X}$ = 4.7010, S.D. = .2519) ความพอประมาณ($\overline{X}$ = 4.6966,S.D.=.2550) ความมีเหตุผล ($\overline{X}$ = 4.6879, S.D. = .2716) เงื่อนไขความรู้ ($\overline{X}$ = 4.6700, S.D.= .2724) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ดังตารางที่ 3

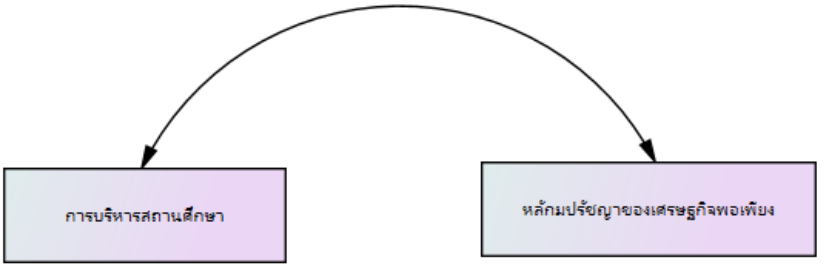
ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 (n = 414)

การบริหารสถานศึกษา	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					รวม
	ความพอประมาณ(Y_2)	ความมีเหตุผล(Y_3)	การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (Y_3)	เงื่อนไขความรู้(Y_4)	เงื่อนไขคุณธรรม((Y_5)	
ด้านการบริหารวิชาการ(X_1)	.539**	.614**	.580**	.612**	.559**	.698**
ด้านการบริหางบประมาณ(X_2)	.693**	.662**	.687**	.635**	.720**	.815**
ด้านการบริหารงานบุคคล(X_3)	.613**	.700**	.682**	.691**	.648**	.801**
ด้านการบริหารงานทั่วไป(X_4)	.636**	.604**	.676**	.736**	.649**	.793**
ภาพรวม	**.710****	**.737****	**.751****	**.764****	**.737****	**.888****

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ในภาพรวม

จากตารางที่ 3 ประกอบด้วยภาพที่ 1 และ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง (r - .888**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมและมุ่งเน้นให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาในด้านต่างๆ และเพิ่มพูนคุณภาพการบริหารสถานศึกษา มีการประสานงานกันทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั่วประเทศ จึงทำให้สถานศึกษาได้มองเห็นถึงควาสำคัญและตระหนักในการบริหารสถานศึกษาดังกล่าว และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชนากานต์ กาหลง (2560) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาควรมีการจัดระบบ

บริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่ส่งเสริมและสนันสนุนการจัดการศึกษา จะประกอบด้วยการดำเนินการด้านนโยบาย การขับเคลื่อนด้านวิชาการ งบประมาณและด้านการบริหารทั่วไปให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการต่างๆ และใช้ทรัพยาการทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัดคุ้มค่า สอดคล้องกับแนวคิดของ อุปสรา สิทธิพงษ์ (2565) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาต้องมีการร่วมกันดำเนินงานในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย พัฒนาความรู้ ความสามารถพฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้ค่านิยมตรงกันกับสังคมด้วยกระบวนการต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้มีความเจริญงอกงามตามวัตถุประสงค์ในด้านต่างๆ เช่น วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์ (2557) ได้กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า กระบวนการที่ใช้ศาสตร์และศิลป์ของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ร่วมกันปฏิบัติเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ การบริหารทั่วไป เพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน และผลผลิตของโรงเรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับงานบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร จงเพียร (2556: 128) ได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลพบว่า การบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลวัณรัตน์ ชัยกิจธนาภรณ์ (2560: 12) ที่ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ซึ่งพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมผู้บริหารและครู มีทัศนะไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมรภูมิ อ่อนอุ่น (2557) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ครู ด้านสื่อการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาให้คณะกรรมการสถานศึกษาและครธครุเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา ด้ารบริหารงานบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนอัตรากำลัง

บุคลากรที่มีอยู่ให้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง รวมถึงส่งบุคลากรไปอบรมกับหน่วยงานภายนอกอยู่เป็นประจำ และการบริหารงานทั่วไป ได้จัดให้มีงานกิจการนักเรียนและ จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองประจำปีการศึกษา

2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาความรู้ความสามารถและประสบการณ์และให้มีความชำนาญ มีทักษะในการบริหาร และมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานในสถานศึกษานั้น บรรลุเป้าหมาย จึงทำให้การบริหารสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังนี้ 1. แนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ ทั้งระดับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรและระดับประเทศได้ 2. หลักการ มีหลักการ 3 ประการ คือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) ภูมิคุ้มกัน 3. เงื่อนไข คือ 1) ความรู้ 2) คุณธรรม 4. ผลลัพธ์ การปฏิบัติตามแนวคิดหลักการ เงื่อนไขข้างต้น ย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์อันเป็นเป้าประสงค์ที่พึงได้อันน่าพอใจ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัย หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรัญญา พันธุนาคิน (2561) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า โดยรวมและรายด้านในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถาศึกษาได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ให้มีความชำนาญ มีทักษะในการบริหาร ซึ่งผู้บริหารมีความจำเป็นในการใช้แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงานเพื่อให้การบริหารงานในโรงเรียนนั้น บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขนิษฐา เผ้าม่วง (2554) ได้ศึกษา เรื่องการบริหารงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนศรีเมือง สังกดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน

ที่ตั้งไว้ โดย ด้านการบริหางบประมาณมีความสัมพันธ์กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั่งเดิมของสังคมไทยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด และ เป็นการพัฒนาที่สมดุล และยังยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ความรู้ และเทคโนโลยีหลักแนวคิดของการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยูตลอด คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกนในตัวที่ดี เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงซึ่ง ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกบวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตความอดทน และความเพียร การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เมื่อมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาแล้ว ทำให้สามารถบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา ได้อยางเหมาะสมและสามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตามสังคมได้อย่างดี และเมื่อมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา พบว่าความพอประมาณนั้นนับเป็นแนวปฏิบัติที่มีมายาวนานแล้ว มีการดำเนินชีวิตแบบ พออยู่ พอกิน พึ่งตนเอง ประหยัด เรียบง่าย โดยมุ่งเน้นให้มีการใช้ทรัพยากรที่ตนเองหรือที่ชุมชนของตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับภารกิจของโรงเรียน สนับสนุนส่งเสริม การปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษา กำหนดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เน้นความมีเหตผลในการปฏิบัติโครงการ/กิจกรรม ที่กำหนดเป็นไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการจัดสรรงบประมาณที่เน้นความประหยัด สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552: 9) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิดหลักการและแนวทางปฏิบัติตนและองค์กรโดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเอง ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในการนกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนไปสู่สถานศึกษาและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน รวมทั้งชุมชนได้มีสวนร่วม ในการบริหารจัดการศึกษาและการใช้วิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่บุคลากร ทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการต่างๆดีขึ้น สถานศึกษาต้องดำเนินการในส่วนของการกำหนดความต้องการข้อมูลเพื่อนำผลข้อมูล

ตามโครงการการบริหารจัดการในแต่ละกลุ่มงานเพื่อนำผลของข้อมูลนั้นๆมากำหนดการดำเนินงาน และนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์เพื่อทำข้อมูลสารสนเทศ ผ่านรูปแบบระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการ ทำให้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของสถานศึกษา และสถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการการใช้จ่ายประจำปี มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดจะต้องคำนึงถึงเหตุผลและความจำเป็นในการบริหารงบประมาณ การบริหารงบประมาณจึงควรมีการใช้หลักเงื่อนไขคุณธรรม โดยสถานศึกษาต้องบริหารด้วยความโปร่งใส และตรวจสอบได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถสร้างประโยชน์นานัปการดังตัวอย่างงานวิจัย การถอดบทเรียน และวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา พบว่า การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาในทุกมิติ ทำให้สถานศึกษาได้รับรางวัลตามโครงการหรือนโยบายของต้นสังกัด และนอกสังกัด ได้แก่ โรงเรียนในฝัน โรงเรียนพระราชทาน โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในส่วนของผู้บริหารก็สามารถปฏิบัติตนเป็นต้นแบบและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้อื่น เสริมสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทำงานด้วยใจอย่างเต็มที่นำสู่การพัฒนาอย่างพอเพียงและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดตามบริบทของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนักเรียนอยู่อย่างพอเพียง คือ คิด พูด ทำ อย่างพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง สถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* 18 กุมภาพันธ์ 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกสรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กานต์ อัมพานนท์. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบวิเคราะห์วีดิโอ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร* 3(5) (ม.ค.-มิ.ย. 2561), 1-24.

ขนิษฐา เผาม่วง. (2554). *การบริหารงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนศรี เมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยบรูพา.

เขมิกา ครโสภา (2561). *สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จุฑามาศ พัฒนศิริ. (2560). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ชนากานต์ กาหลง (2560). *สภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ราชกิจจานุเบกษา.. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* เล่มที่ 135 ตอนที่ 40 ก, หน้า 19, 77.

ลวัณรัตน์ ชัยกิจธนาภรณ์. (2560). *“การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท.”* วารสารศึกษาศาสตร์ มมร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 5 (มกราคม-มิถุนายน 2560), 1-16.

ศรประภา พงษ์หัตถาศิลป์. (2557). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศรัญญา พันธุนาคิน. (2561). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2557). *บทสรุปรายงานวิจัยการถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา.* พฤศจิกายน 2557. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2556 เรื่องยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ 2 ทศวรรษหน้า.* ม. ป.ท.

สมรภูมิ อ่อนอุ่น. (2557). *"แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38."* วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาราชภัฏภาคเหนือ. 5 (กรกฎาคม 2558), 195-208.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 2. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศ.* สงขลา : สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา.

สุนทร จงเพียร. (2556). *การบริหารสถานศึกษาพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว.* กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

อุปสรา สิทธิพงษ์ (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

THE PERSONNEL ADMINISTRATION ACCORDING TO THE FONR BRAHMAVIHARA PRINCIPLES OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS IN THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATION AREA 1

[1]ศศิชา ม่วงภูเขียว, [2]ประสงค์ หัสรินทร์ และ[3]พระครูปริยัติคุณรังษี

[1]Sasicha Muangphukhieo, [2]Prasong Hassrin and [3]Phrakhrupariyattkhunrangsi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]Sasicha.mu9@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านสรรหาบุคลากร ด้านจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ด้านการเลื่อนเงินเดือน ด้านการธำรงรักษาบุคลากร และด้านพัฒนาบุคลากร 2. การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การบริหารงานบุคคลตามหลักอุเบกขา การบริหารงานบุคคลตามหลักมุทิตา การบริหารงานบุคคลตามหลักกรุณา การบริหารงานบุคคลตามหลักเมตตา 3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เสนอว่าการบริหารงานบุคคลเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จ ผู้บริหารควรมีความรักใคร่ ความปรารถนาดีกับบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อคนใดคนหนึ่ง แสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีน้ำใจช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ บริหารงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์ สุขของผู้ร่วมงาน ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน มีความยินดีเมื่อบุคลากรประสบความสำเร็จในการทำผลงานและผ่านการประเมินทุกระดับ และผู้บริหารต้องมีวาทศิลป์ในการเจรจาด้านการวางแผนในการสรรหาอัตรากำลัง

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล; พรหมวิหาร 4 ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the personnel administration conditions of educational institution administrators in the Office of Loei Primary Education Area 1; 2) explore the development of personnel administration according to the Four Brahmavihara principles by school administrators in the same area; and 3) propose guidelines for personnel administration based on the Four Brahmavihara principles for school administrators in the Office of Loei Primary Education Area 1. The research findings indicate that: 1) The overall personnel administration by educational institution administrators in the Office of Loei Primary Education Area 1, was rated very highly in all aspects. The order of aspects from highest to lowest mean scores included recruitment, work assignment, salary advancement, personnel retention, and personnel development.

2) The personnel administration according to the Four Brahmavihara principles by these administrators was also rated very highly in all aspects. The aspects ranked from highest to lowest mean scores were management based on Upekkha (equanimity), Metta (loving-kindness), Karuna (compassion), and Mudita (sympathetic joy). 3) The proposed guidelines for personnel administration emphasize that administrators should treat all school personnel fairly and with kindness, demonstrate polite behavior both publicly and privately, willingly assist and support colleagues, manage with empathy for the well-being of their staff, create benefits for the organization, and express joy when staff achieve success in their work and evaluations. Additionally, administrators should possess eloquence in planning and recruitment negotiations.

Keywords: Personnel Management,Brahma Vihara 4, Educational institution administrators

บทนำ

องค์การต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคราชการ การบริหารงานมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารงาน มีองค์ประกอบหลัก 4 อย่าง ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ บุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะบุคลากรเป็น ปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหาร และถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์ อย่างมหาศาลในกระบวนการผลิตตัวป้อนทั้ง 4 อย่างนั้น ปัจจัยทุกตัวต้องมีบุคลากรเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของชาติ ถ้าการจัดการศึกษาของชาติมีคุณภาพก็หมายถึงประชาชนในชาติมีคุณภาพตามไปด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด และผู้บริหารโรงเรียนก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง การที่ผู้บริหารจะบริหารงานบุคคลในโรงเรียนให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมี ความสามารถในการบริหารงานให้โรงเรียน มีการดำเนินงานในการจุดการศึกษาได้อย่างมี ประสิทธิภาพการที่ผู้บริหารโรงเรียนจะบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารจะต้องเป็น บุคคลที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะ วิสัยทัศน์จึงจะทำให้ การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเกิดความสำเร็จตลอดจนมีผลสัมฤทธิ์สูง

เมื่อพิจารณาจากหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงานและมีแนวคิดหลายประเด็นที่มีแนวคิดใกล้เคียงกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นแนวทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธวิธีเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย ผู้นำหรือผู้บริหารมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากผู้นำหรือผู้บริหาร คือ บุคคลที่ทำให้ภารกิจขององค์กรสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในองค์กร และเป็นผู้มีความสามารถในการจูงใจให้สมาชิกผู้ร่วมงานทำงานอย่างเต็มความสามารถตลอดจนคุณความดีการมีศีลธรรม คุณธรรมและมโนธรรม ดังนั้น องค์ประกอบของผู้นำ คือ “ตัวผู้นำ” และ “ภาวะของผู้นำ” ภาวะผู้นำจึงเป็นเอกลักษณ์เป็นคุณลักษณะและเป็นคุณสมบัติเฉพราะตัวบุคคลที่จะสามารถจูงใจสมาชิกเพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือร่วมใจทำงานด้วยความกระตือรือร้นทุ่มเทอย่างเต็มใจเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ขององค์กร ความสำคัญของผู้นำในส่วนที่จะต้องทำตัวเป็นเสาหลักให้บุคลากรยึดในยามองค์กรเผชิญสภาวะคับขัน เมื่อใดก็ตามที่องค์กรต้องเผชิญกับสถานการณ์คับขันหรือภาวะที่รุนแรงบ่งบอกถึงความอยู่รอดเมื่อนั้นภาวะของผู้นำจะยิ่งทวีความสำคัญขึ้นมาก ผู้นำจะต้องใช้ภาวะผู้นำเป็นเสาหลักสำคัญให้สมาชิกของหน่วยงานยึดเหนี่ยวพึ่งพิงและร่วมมือร่วมใจกันให้องค์กรอยู่รอดต่อไปให้ได้ ดังนั้นวิธีการทำงานของผู้นำย่อมแสดงออกมาหลายรูปแบบไม่ตายตัว แต่คุณธรรมของผู้นำและคุณธรรมของมวลสมาชิกต้องมุ่งไปสู่ความเป็นผู้มีธรรมในใจ และเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานที่ดี

จากวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เป็นองค์กรแห่ง ความเป็นเลิศ มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาสูงระดับสากล บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” มีพันธกิจการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกลยุทธ์ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำาเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุค ใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง และจากสภาวการณ์ในปัจจุบัน ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยการศึกษาข้อมูลจากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565-2570 สพป.เลย เขต 1 หน้า 12 ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นทการศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในด้านการศึกษา พบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนยังขาดการ

สื่อสารที่ชัดเจนกับผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรบางส่วนยึดวัฒนธรรมการทำงานแบบเดิม อีกทั้ง ในด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ทำให้บุคลากร ทางการศึกษาบางท่านยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีการศึกษาดังกล่าว การอบรมจึงเป็นไปด้วยความ ยากลำบาก และสุดท้ายด้านการพัฒนา พบว่า บุคลากรยังขาดความรู้ความสามารถในด้านการอบรมวิจัย ไม่เข้าถึงการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีผลทำให้บุคลากรทางการศึกษา ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพและภาพโดยรวมบุคลากรทางการศึกษายังขาดความเข้าใจต่อค่านิยมขององค์กรจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว (สำนักงานเขตพื้นทการศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2565)

ผู้วิจัยในฐานะครูโรงเรียนเพียงหลวง 18 บ้านนาจาน ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จึงให้ความสนใจการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนให้บริหารงานด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 จำนวน 1,149 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 จำนวน 308 คน

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ (กลุ่มสัมภาษณ์) ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน และครู 3 คน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 รวมทั้งสิ้น 6 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล การพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 4.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านสรรหาบุคลากร 4.72 ด้านจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน 4.71 ด้านการเลื่อนเงินเดือน 4.67 ด้านธำรงรักษาบุคลากร 4.66 และด้านพัฒนาบุคลากร 4.65

1.1 การการสรรหาบุคลากร พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านการสรรหาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด 4.72 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการสรรหาคัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน 4.75 รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสรรหาการคัดเลือกการบรรจุแต่งตั้งบุคลากร 4.74 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดตำแหน่งของลูกจ้างในการปฏิบัติงานในหน่วยงานเพื่อกำหนดอัตราเงินเดือนหรือค่าตอบแทนของบุคลากรในการปฏิบัติงาน 4.69 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดกระบวนการในการสรรหาบุคลากรโดยมีวิธีการประกาศของสถานศึกษา 4.68

1.2 การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน พบว่าการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน 4.71 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการในการจัดบุคลากรที่มีคุณธรรมเข้าปฏิบัติงาน 4.78 รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควบคุมติดตามประเมินผลของการวางแผนอัตรากำลังการทำงานอย่างต่อเนื่อง 4.71 ผู้บริหารสถานศึกษามีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อหน่วยงาน 4.69 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนกำลังคนและความต้องการบุคลากรในสถานศึกษาในตำแหน่งหน้าที่และการปฏิบัติงาน 4.67

1.3 การพัฒนาบุคลากร พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 การพัฒนาบุคลากร 4.65 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้เข้ารับการอบรมสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการศึกษาดูงานและศึกษาต่อ 4.68 และรองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดประชุมปฏิบัติการก่อนเปิดเรียนและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4.64 ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำความรู้ประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนางานในสถานศึกษา 4.64 ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการวางแผนและกำหนดวิธีการพัฒนาบุคลากร 4.64

1.4 การธำรงรักษาบุคลากร พบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 การธำรงรักษาบุคลากร 4.66 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา 4.70 และรองลงมา คือผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนการเคารพผู้อาวุโสรู้จักให้เกียรติกันในการอยู่ร่วมกัน 4.67 ผู้บริหารสถานศึกษามีการสังเกตดูแลเอาใจใส่บุคลากรเพื่อป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดจรรยาบรรณ 4.63 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมช่วยเหลือและรักษาสิทธิประโยชน์ของบุคลากรในสถานศึกษา 4.63

1.5 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือน พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน 4.67 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาจากครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้รับบริการ 4.69 และรองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจารณาครูและบุคลากรทางการศึกษาในการเสียสละเวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ 4.69 ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการประเมินเกี่ยวกับการขาดลามาสายของบุคลากรทางการศึกษา 4.67 ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับรางวัลการเขียนผลงานให้การสนับสนุนและพิจารณาในการทำผลงานหรือขอมีวิทยฐานะเลื่อนวิทยฐานะ 4.67

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1

การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.72 สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การบริหารงานบุคคลตามหลักอุเบกขา 4.77 การบริหารงานบุคคลตามหลักมุทิตา 4.74 การบริหารงานบุคคลตามหลักกรุณา 4.71 การบริหารงานบุคคลตามหลักเมตตา 4.66) ตามลำดับ

2.1 เมตตา (มีความรักใคร่ ปรารถนาดี) ภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านการบริหารตามหลักเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.66 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคลากรโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง 4.68 รองลงมา คือ ผู้บริหารแนะนำบุคลากรด้วยความจริงใจซื่อตรงและดูแลบุคลากรอย่างทั่วถึง 4.66 ผู้บริหารมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4.66 ผู้บริหารมีความรักใคร่ความปรารถนาดีกับบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อคนใดคนหนึ่ง 4.63

2.2 กรุณา (ความสงสาร ช่วยเหลือให้พ้นทุกข์) ภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านการบริหารตามหลักกรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.71 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความ

ยินดีให้คำแนะนำและชี้แจงรายละเอียดให้ทราบถี่ถ้วนด้วยถ้อยคำที่สุภาพและนิ่มนวล 4.73 ผู้บริหารมีวจีกรรมไม่พูดในสิ่งที่ฟังแล้วทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกสะเทือนใจน้อยใจหรือคับแค้นใจ 4.72 ผู้บริหารบริหารงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน 4.69 ผู้บริหารมีน้ำใจช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ 4.69

2.3 มุทิตา (ความยินดี) ภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านการบริหารตามหลักอุเบกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.77 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารเมื่อพิจารณาด้วยความถูกต้องแล้วว่าบุคลากรนั้นได้กระทำผิดจรรยาบรรณควรให้คำแนะนำหรือพิจารณาโทษตามระเบียบนั้น 4.80 ผู้บริหารเมื่อบุคลากรมีการกระทำผิดจรรยาบรรณต้องพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง 4.80 ผู้บริหารมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังตรงไปตรงมา 4.80 ผู้บริหารควรเตือนบุคลากรให้การปฏิบัติตามจรรยาบรรณอยู่เสมอและไม่กระทำผิดวินัย 4.68

2.4 อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) ภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านการบริหารตามหลักอุเบกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.77 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารควรเตือนบุคลากรให้การปฏิบัติตามจรรยาบรรณอยู่เสมอและไม่กระทำผิดวินัย 4.68 ผู้บริหารเมื่อพิจารณาด้วยความถูกต้องแล้วว่าบุคลากรนั้นได้กระทำผิดจรรยาบรรณควรให้คำแนะนำหรือพิจารณาโทษตามระเบียบนั้น 4.80 ผู้บริหารเมื่อบุคลากรมีการกระทำผิดจรรยาบรรณต้องพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง 4.80 ผู้บริหารมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังตรงไปตรงมา 4.80

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1

3.1 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านเมตตา (มีความรักใคร่ปรารถนาดี) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคลากรโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รองลงมา คือ ผู้บริหารแนะนำบุคลากรด้วยความจริงใจซื่อตรงและดูแลบุคลากรอย่างทั่วถึง ผู้บริหารมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อผู้ร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ผู้บริหารมีความรักใคร่ความปรารถนาดีกับบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อคนใดคนหนึ่ง

3.2 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านกรุณา (ความสงสารช่วยเหลือให้พ้นทุกข์) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความยินดีให้คำแนะนำและชี้แจงรายละเอียดให้ทราบถี่ถ้วนด้วยถ้อยคำที่สุภาพและนิ่มนวล ผู้บริหารมีวจีกรรมไม่พูดในสิ่งที่ฟังแล้วทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกสะเทือนใจน้อยใจหรือคับแค้นใจ ผู้บริหารบริหารงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ร่วมงานเป็นอย่างดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อ

3.3 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านมุทิตา (ความยินดี) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารควรเตือนบุคลากรให้การปฏิบัติตามจรรยาบรรณอยู่เสมอและไม่กระทำผิดวินัย ผู้บริหารเมื่อพิจารณาด้วยความถูกต้องแล้วว่าบุคลากรนั้นได้กระทำผิดจรรยาบรรณควรให้คำแนะนำหรือพิจารณาโทษตามระเบียบนั้น ผู้บริหารเมื่อบุคลากรมีการกระทำผิดจรรยาบรรณต้องพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง ผู้บริหารมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังตรงไปตรงมา

3.4 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ด้านอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารควรเตือนบุคลากรให้การปฏิบัติตามจรรยาบรรณอยู่เสมอและไม่กระทำผิดวินัย ผู้บริหารเมื่อพิจารณาด้วยความถูกต้องแล้วว่าบุคลากรนั้นได้กระทำผิดจรรยาบรรณควรให้คำแนะนำหรือพิจารณาโทษตามระเบียบนั้น ผู้บริหารเมื่อบุคลากรมีการกระทำผิดจรรยาบรรณต้องพิจารณาอย่างเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง ผู้บริหารมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังตรงไปตรงมา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นสำคัญและที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1

จากการศึกษาการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู บุคลากร ที่มีต่อการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขต 1นั้น โดยภาพรวมสรุปได้ ดังนี้

การการสรรหาบุคลากร พบว่าภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน การสรรหา คัดเลือกบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสรรหา การคัดเลือก การบรรจุ แต่งตั้งบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดตำแหน่งของลูกจ้างในการปฏิบัติงานในหน่วยงานเพื่อกำหนดอัตราเงินเดือนหรือค่าตอบแทนของบุคลากรในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดกระบวนการในการสรรหาบุคลากรโดยมีวิธีการประกาศของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวรรณ รพีพิศาล กล่าวว่า การสรรหา หมายถึง กระบวนการการค้นหา บุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาบรรจุในตำแหน่งที่ว่างในปัจจุบัน หรือตำแหน่งที่คาดว่าจะว่างใน อนาคตทำให้เกิดความมั่นใจว่าองค์การจะ สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การธำรงรักษาบุคลากร พบว่าภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนการเคารพผู้อาวุโสรู้จักให้เกียรติกันในการอยู่ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีการสังเกตดูแลเอาใจใส่บุคลากรเพื่อป้องกันตรวจสอบมิให้บุคลากรกระทำผิดจรรยาบรรณ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมช่วยเหลือและรักษาสิทธิประโยชน์ของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิภา ฟูปลื้ม (2558) กล่าวว่าคือ วิธีการผูกใจให้พนักงานอยู่กับองค์กร การทำให้ พนักงานเกิดความจงรักภักดีด้วยการใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การทำให้พนักงานสุขทั้งกายและใจ มีความปลอดภัยในการทำงาน มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงาน การจ่ายค่าตอบแทนที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในองค์กรดังนั้น การธำรงรักษาพนักงานจึงเป็น เรื่อง ผลประโยชน์ลักษณงาน ความพึงพอใจต่างๆ และบริการต่างๆ ที่องค์กรทำให้แก่พนักงานใน

การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีหลักการในการจัดบุคลากรที่มีคุณธรรม เข้าปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควบคุมติดตามประเมินผลของการวางแผนอัตรากำลัง การทำงานอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษามีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อหน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนกำลังคนและความต้องการบุคลากรในสถานศึกษาในตำแหน่งหน้าที่และการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ แผ้วสกุลพันธ์ กล่าวว่า ขอบข่ายของการบริหารบุคคล ประกอบไปด้วย 1. การวางแผนบุคลากร 2. การสรรหา 3. คัดเลือกบุคคล 4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน 5. การจ่ายค่าตอบแทนและประสิทธิผล การพัฒนาบุคลากร พบว่าภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้เข้ารับการอบรมสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการศึกษาดูงานและศึกษาต่อ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดประชุมปฏิบัติการก่อนเปิดเรียนและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำความรู้ประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนางานในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการวางแผนและกำหนดวิธีการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ มกรพฤกษ์ ได้กล่าวว่าการอบรมและการพัฒนาหมายถึงการที่บุคลากรได้รับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถเฉพาะในด้านเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้นส่งผลต่อองค์กรทำให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยิ่งๆขึ้นไป

การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน พบว่าภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาจากครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้รับบริการการเสียสละเวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการประเมินเกี่ยวกับการขาด ลา มาสาย ของบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ได้รับรางวัลการเขียนผลงาน ให้การสนับสนุน และพิจารณาในการทำผลงานหรือขอมีวิทยฐานะ เลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซ่อนกลิ่น สีสังข์ กล่าวว่า การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งที่ต้องดำเนินการปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 (วันที่ 1 เมษายน) และครั้งที่ 2 (วันที่ 1 ตุลาคม)การจัดทำคู่มือการเลื่อนขั้นเงินเดือน ช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ปฏิบัติตามปฏิทินที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดความสำเร็จของการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง โปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้ และเผยแพร่ความรู้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัด สพฐ. ดังนี้ 1. ข้าราชการในการพิจารณาเลื่อนเงินเดือน 2. การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3. การนับมีตัวหมายถึงการนับจำนวนข้าราชการที่ปฏิบัติ

หน้าที่ราชการอยู่จริงในหน่วยงานปัจจุบัน 4. คณะกรรมการบริหารวงเงินการเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการระดับเขตพื้นที่การศึกษา 5. คณะกรรมการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน 6. การสั่งเลื่อนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 7. การแจ้งผลการเลื่อนเงินเดือนแต่ละครั้ง

2. ผลการศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1

จากการศึกษาการวิจัย ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู บุคลากร ที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขต 1 นั้น โดยภาพรวมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การบริหารงานบุคคลตามหลักอุเบกขา การบริหารงานบุคคลตามหลักมุทิตา การบริหารงานบุคคลตามหลักกรุณา การบริหารงานบุคคลตามหลักเมตตา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาบุคลากรต้องอาศัยความจริงใจ ความเห็นใจ ผู้บริหารต้องแสดงความจริงใจกับบุคลากรกล่าวชื่นชมให้กำลังใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรซึ่งจะเป็นการนำพาองค์กรผ่านอุปสรรคและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในองค์กรได้ สอดคล้องกับ พระอธิการสุวิทย์ ชาตเมโธ (งามสังเกต) (2556) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาการงานบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่า 1 การศึกษาการงานบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเขตธนบุรีกรุงเทพมหานครในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในรายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ด้านมุทิตาความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีด้านกรุณาความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุขด้านเมตตาความปรารถนาให้ผู้อื่นรับสุขและด้านอุเบกขาความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหรือมีความสุข

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 ได้ผลดังต่อไปนี้ 1) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักเมตตา ได้แก่ เปิดรับอัตรากำลังบุคลกรมาทำงาน สนับสนุนให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตนเองในเรื่องที่สนใจ เปิดโอกาสให้ทำงานที่ชอบและท้าทาย และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นในการทำงานในองค์กร 2) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักกรุณา ได้แก่ สำรวจบุคลากรที่ขาดและเหมาะสมกับงาน สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ให้กำลังใจและรับฟังปัญหาของบุคลากรโดยไม่เลือกปฏิบัติ เมื่อบุคลากรมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการผิดวินัยต้องตักเตือนด้วยความเป็นมิตร และไม่ตำหนิคนที่กระทำผิดต่อหน้าเพื่อนร่วมงาน 3) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักมุทิตา ได้แก่ เปิดโอกาสและสนับสนุนในการทำหน้าที่ให้กับทุกคน ยกย่องชื่นชมผลงานของ

บุคลากร 4) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอุเบกขา ได้แก่ กำหนดแนวทางปฏิบัติและหน้าที่บุคลากรให้ชัดเจน และกำหนดแนวทางการประเมินผลงานของบุคลากร สอดคล้องกับ พระมหาบุญญวัฑฒ์ ปญฺญาวุฑฺโฒ (อ่อนดี) (2554) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาการงานบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษาเขตบางกอกใหญ่กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารควรมีเมตตาที่เป็นการแสดงถึงความรักความปรารถนาดีต่อบุคลากรทุกคนอย่างทั่วถึง ด้านกรุณา ผู้บริหารควรให้ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ต่อบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรมีทัศนคติที่ดีต่อบุคลากร ยินดีในความสำเร็จของบุคลากรอย่างจริงใจ และ ด้านอุเบกขาผู้บริหารวางตัวเป็นกลางในทุกๆ ด้าน สอบถามถึงความจริงจากหลายๆ ฝ่ายก่อนตัดสินว่าฝ่ายนั้นถูกหรือผิด

เอกสารอ้างอิง

พระมหาบุญญวัฑฒ์ ปญฺญาวุฑฺโฒ (อ่อนดี). (2554). *การศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการสุวิทย์ ชาตเมโธ (งามสังเกต). (2556). *การศึกษาการงานบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศศิภา ฟูปลื้ม. (2558). *การธำรงรักษานักการตลาดมืออาชีพของบริษัทเครื่องดื่มแห่งหนึ่ง.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565-2570.* เลย: สำนักงาน.

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

PERSONNEL ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF SANGKHAHAVATTHU OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE PHRAPARIYATIDHAMMA EDUCATIONAL AREA DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION AREA 4

[1]ธวัช โผผิน, [2]ประสงค์ หัสรินทร์ และ[3]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ (ประกอบพรชัย)

[1]Thawat Phophon, [2]Prasong Hassrin, and

[3]PhrakhruPaladSomchai Nissapho (Prakobpornchai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

18thawat@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 2) ศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 3) ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]อาจารย์, ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคล รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการธำรงรักษาบุคลากร ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและคัดเลือก 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลตามหลักอัตถจริยา รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสมานัตตตา ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักทาน และด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักปิยวาจา ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและคัดเลือกตามหลักอัตถจริยา 3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 พบว่า ด้านที่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำแผนอัตรากำลังบุคคล ด้านที่ 2. ผู้บริหารสถานศึกษามีการประกาศรับสมัครในช่วงต้นปีการศึกษา เพราะถือว่ามีโอกาสเลือกสรรผู้มีความรู้ความสามารถมากเข้าทำงาน เพื่อคัดกรองบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ด้านที่ 3. ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสำรวจความต้องการของบุคลากร และงบประมาณให้สอดรับกับแผนพัฒนา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่วางไว้ ด้านที่ 4. ผู้บริหารสถานศึกษามีการกล่าวชี้แจงเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็นการบริหาร การตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ เพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจเป้าหมาย ในการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่น และด้านที่ 5. ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างระบบประเมินผลที่มีมาตรฐานในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลการประเมินและข้อมูลที่บันทึกมาปรับปรุงพัฒนาข้อบกพร่องของบุคลากร

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล, สังคหวัตถุ 4, ผู้บริหารสถานศึกษา, พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1 . to study the state of personnel administration by educational institution administrators under the Office of Phrapariyattidhamma School, Department of General Education, Area 4 ; 2 . to study personnel administration based on the Four Sangahavatthu by school administrators under the same office; 3 . to propose guidelines for personnel administration based on the Four Sangahavatthu for these educational institution administrators. The research results were as follows: 1 . The educational institution administrators, teachers, and officials had an overall high level of satisfaction with personnel administration. The aspect with the highest average score was personnel planning, followed by performance evaluation, personnel development, and personnel retention, with recruitment and selection having the lowest mean score.

2 . The educational institution administrators, teachers, and officials rated personnel administration based on the Four Sangahavatthu at a high level overall. When considering specific aspects, the highest-scoring principle was personnel planning according to Atthacariya, followed by performance evaluation according to Samanattata, personnel development according to Dana, and personnel retention according to Piyavaca. The lowest-scoring aspect was recruitment and selection according to Atthacariya. 3 .The proposed guidelines for personnel administration based on the Four Sangahavatthu are as follows: Aspect 1 : Educational institution administrators have established an advisory committee to guide the preparation of a personnel plan. Aspect 2 : Educational institution administrators announce recruitment at the beginning of the academic year because it's seen as the best time to select individuals with substantial knowledge and skills. This allows for effective screening and selection. Aspect 3 : Educational institution administrators conduct a survey of personnel needs and budget to align with the development plan. This information supports planning for personnel development. Aspect 4 : Educational institution administrators provide clarifications and encourage personnel to share their opinions on management, decision-making, and responsibility. This approach helps staff understand the organization's operational goals and builds their confidence. Aspect 5 : Educational institution administrators have established a standardized system for evaluating performance. This system allows them

to use the evaluation results and recorded information to improve and address personnel shortcomings.

Keywords : Personnel management, Sangkhahavatthu 4, educational institution administrators, Pariyattidhamma General Education Department

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา การบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 12 (7) ได้กำหนดมาตรฐานกลางการบริหารงานบุคคลสำหรับผู้ปฏิบัติงานตามมาตรา 18 เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่ง อัตรากำลัง เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินวิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ค่าจ้าง สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้ง การพัฒนา การพ้นจากตำแหน่ง การรักษาวินัย การดำเนินการทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์ และการลงโทษ และกำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนภารกิจหลักของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่สถานศึกษา การบริหารงานบุคคลแนวปฏิรูปการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วางแผนกำลังคน การสรรหาการบรรจุแต่งตั้ง การธำรงรักษาและพัฒนา การจัดการระบบ ค่าตอบแทน และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตลอดจนการออกจากราชการ จุดเน้นการบริหารจะอยู่ที่การพัฒนาและการส่งเสริมขวัญและกำลังใจ (พระวิโรจน์ หลวงสิทธิ์, ออนไลน์)

การบริหารงานบุคคลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามุ่งให้บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีกำลังใจนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยทรัพยากรในการบริหาร โดยการบริหารงานบุคลากรเพื่อนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ คุณภาพของการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีศักยภาพและมาตรฐานสูงขึ้น

หลักสังคหวัตถุ 4 เปรียบเสมือนยานพาหนะที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความเจริญในสังคมของมนุษย์ องค์กร และหน่วยงาน ซึ่งต้องประกอบขึ้นด้วยบุคคลที่มีที่มาแตกต่างกัน โดยมีทั้งคนดีและคนไม่ดี มีทั้งคนที่มีปัญญาสูงและคนที่มีปัญญาต่ำ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องยึดเหนียวบุคคลแต่ละคนให้มีความผูกพันกัน เพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ด้วยความสงบสุขและได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะไว้ว่าถ้าสังคมใดปราศจาก สังคหวัตถุ 4 แล้ว สังคมนั้นก็จะมีแต่ความยุ่งเหยิง ไร้สันติสุข ด้วยเหตุดังกล่าวพุทธศาสนิกชนจึงทำความเข้าใจเรื่องสังคหวัตถุ 4 ให้ถ่องแท้ดังต่อไปนี้ ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือให้ปันสิ่งของ ๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้แต่ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราไม่เป็นคนละโมบ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เราหามาได้ไม่ใช่สิ่ง จีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวไปได้ การเสียสละ การบริจาคท่านต่อกัน ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจไม่พูด หยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะกับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น กิจการงานธุระต่าง ๆ อาจประสพกับความล้มเลว ถ้าหากไม่ใช้ปิยวาจาในการติดต่อสื่อสารกันและนัยเดียวกันบุคคลก็อาจประความสำเร็จในหน้าที่การงาน ถ้ารู้จักใช้ปิยวาจาดังคำพังเพยที่ว่า "พูดดีเป็นศรีแก่ตัว" อัตถจริยา คือประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับคนอื่น ด้วยการปฏิบัติตามแนวทางดังต่อไปนี้ มีความประพฤติชอบทางกาย เรียกว่า "กายสุจริต" สมานัตตตา คือการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติ เสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมขอนี้จะช่วยให้เราเป็นคนที่จิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนางานด้านบุคลากร และจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากสรุปรายงานโครงการนิเทศ ติดตาม เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุโขทัย ประจำปีงบประมาณ 2565 ประสบปัญหาหลายประการกล่าวคือ ด้านบุคลากร พบว่า ครูผู้สอนสอนไม่ตรงตามสาขาวิชาเอกที่จบ ขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญบางสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เป็นต้น ครูไม่ได้รับการพัฒนาโดยการฝึกอบรมด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ได้รับค่าตอบแทนต่ำกว่าวุฒิที่จบ ขาดสวัสดิการ ไม่มีความมั่นคงในวิชาชีพ ครูบางรายไม่มีใบประกอบวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ครูต้องรับผิดชอบการสอนควบคู่งานที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากงานสอนและการจัดทำเอกสารจนทำให้เข้าสอนไม่ตรงเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาขาดทักษะ ทางด้านบริหารการศึกษา และไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากสภาพปัญหาดังกล่าวมีข้อเสนอแนะ ของคณะนิเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านบุคลากร ได้แก่ ครูควรได้รับการพัฒนาโดยการฝึกอบรมด้านต่างๆ เช่น การวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรใหม่ การจัดทำสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมได้ออกข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2563 ประกาศ ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2563 ขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย หมวด 1 คณะกรรมการบริหารงานบุคคลการศึกษาพระปริยัติธรรม หมวด 2 การบริหารงานบุคคล หมวด 3 การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ หมวด 4 วินัยและการรักษาวินัย หมวด 5 การดำเนินการทางวินัย หมวด 6 การออกจากงานและหมวด 7 การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 จึงเป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา และนำหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเครื่องยึดเหนียวบุคคลแต่ละคนให้มีความผูกพันกัน เพื่อสงเคราะห์ประสานการทำงานให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยนำมาบูรณาการใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนงานการศึกษาให้เจริญกว้าหน้า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบ

ผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียน สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 จำนวน 217 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 จำนวน 140 คน

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล จำนวน 2 คน, ข้าราชการครูโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 รวมจำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.53, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในลำดับมากที่สุด และลำดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคล ($\overline{X}$ = 4.75, S.D. = 0.33)

รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.48) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.48) และด้านการธำรงรักษาบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและคัดเลือก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.50)

1.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.75, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการประเมินผลการวางแผนอัตรากำลังบุคคล ทำการตรวจสอบปรับปรุง และวิเคราะห์แผนงานในปีถัดไป ($\overline{X}$ = 4.90, S.D. = 0.30) รองลงมา ผู้บริหารมีกระบวนการวางแผนวิเคราะห์สภาพภาระงานและตำแหน่งที่ขาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรอย่างแท้จริง ($\overline{X}$ = 4.89, S.D. = 0.31) และผู้บริหารมีกระบวนการคาดการณ์สภาพกำลังบุคคล เพื่อทำให้ทราบถึงปริมาณและระยะเวลาที่ต้องใช้กำลังคนในการปฏิบัติงานในอนาคต ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.47) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีกระบวนการวางแผนวิเคราะห์สภาพกำลังคนตามความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตน ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.47)

1.2 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยใช้มาตรฐานเดียวกัน ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการบันทึกข้อมูลเพื่อปรับปรุงพัฒนาบุคลากรในส่วนที่ยังบกพร่องเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.54) และผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรได้รับทราบก่อนประเมิน ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.56) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.57)

1.3 ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการจัดให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาการปฏิบัติงานสร้างผลงานด้านต่างๆ อย่างเสมอภาค ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.57) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการพิจารณาบุคลากรที่สมควรจะได้รับการพัฒนาด้วยความเที่ยงธรรม ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.57) และผู้บริหารมีการแนะนำให้บุคลากรนำความรู้ความสมารถมาใช้ในการพัฒนางาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.58) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.63)

1.4 ด้านการธำรงรักษาบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีกระบวนการดูแลสนับสนุนบุคลากรที่อยู่ภายในองค์กรอย่างโปร่งใส และเป็นธรรม ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการต่างๆของบุคลากรในองค์กรที่จะได้รับอย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.61) และผู้บริหารมีการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการต่างๆ ของบุคลากรอย่างเป็นธรรมและปราศจากอคติ ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการสร้างประสบ การณ์ ความรู้ที่ดี เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้วยความมั่นใจ ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.60)

1.5 ด้านการสรรหาและการคัดเลือก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการตั้งคณะกรรมการในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ผู้บริหารจัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อทำให้ดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.68) และผู้บริหารมีการกำหนดคุณสมบัติตามตำแหน่งงานและคัดเลือกผู้มีความรู้ความ สามารถเข้าปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.57) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการสรรหาบุคลากรโดยใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.60)

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และระดับมาก สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลตามหลักอัตถจริยา ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.31) รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสมานัตตตา ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.47) ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักทาน ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.50) และด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักปิยวาจา ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.53) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและคัดเลือกตามหลักอัตถจริยา ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.49)

2.1 การวางแผนอัตรากำลังบุคคลตามหลักอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีกระบวนการวางแผนวิเคราะห์สภาพภาระงานและตำแหน่งที่ขาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรอย่างแท้จริง ($\overline{X}$ = 4.84, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีการประเมินผลการวางแผนอัตรากำลังบุคคล ทำการตรวจสอบปรับปรุงและวิเคราะห์แผนงานในปีถัดไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.31) และด้านผู้บริหารมีการจัดทำแผนอัตรากำลังบุคคลพร้อมทั้งเสนอแผนอัตรากำลัง โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยยึดหลักสงเคราะห์เข้ากับบริบทสถานศึกษาอย่างแท้จริง ($\overline{X}$ = 4.65, S.D. = 0.49) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีกระบวนการวางแผนวิเคราะห์สภาพกำลังคนตามความต้องการขององค์กรอย่างแท้จริง ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตน เพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.54)

2.2 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสมานัตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยใช้มาตรฐานเดียวกันเพื่อความยุติธรรมต่อบุคลากรทุกคน ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารให้มีการบันทึกข้อมูล เพื่อปรับปรุงพัฒนาบุคลากรในส่วนที่ยังบกพร่อง ด้วยความเสมอภาค เพื่อให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.59) และด้านผู้บริหารให้มีการจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเสมอภาคให้บุคลากรได้รับทราบก่อนประเมิน ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.56) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนวทาง แสดงความคิดเห็นในการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างทั่วถึงและเสมอภาคทุกส่วน ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.59)

2.3 ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารจัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้สนใจที่มีความรู้ความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติงาน และพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้นไป ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีการตั้งคณะกรรมการให้มาช่วย เหลือในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นประโยชน์ต่อสถาน ศึกษาสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = 0.61) และด้านผู้บริหารมีการวางแผน การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรด้วยความเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยการช่วยเหลือกันและกันของบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการสรรหา

บุคลากรโดยใช้กระบวนการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้ได้บุคคลตามที่สถานศึกษาต้องการที่ส่งผลประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างแท้จริง ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.66)

2.4 ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ได้แก่ด้านผู้บริหารให้ความเป็นกันเองกับบุคลากรในการใช้กระบวนการดูแล สนับสนุนบุคลากรที่อยู่ภายในองค์กรด้วยความสุภาพเรียบร้อย ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีการพูดชี้แจงขั้นตอนและหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบ และสวัสดิการต่างๆของบุคลากรอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติ และให้ได้รับความสุขร่วม กันทุกคน ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.62) และด้านผู้บริหารใช้วาจาสุภาพ แสดงความเป็นมิตร ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบ และสวัสดิการต่างๆของบุคลากรในองค์กรที่จะได้รับอย่างเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.61) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการสร้างประสบการณ์ ความรู้ที่ดีให้บุคลากรปฏิบัติงานในสถาน ศึกษาด้วยความมั่นใจ ด้วยการใช้วาจาที่แสดงความเป็นมิตร ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.60)

2.5 ด้านการสรรหาและคัดเลือกตามหลักอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการตั้งคณะกรรมการให้มาช่วยเหลือในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีการกำหนดคุณสมบัติตามตำแหน่งงานและคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเข้าปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาน ศึกษาอย่างแท้จริงไม่เห็นแก่พวกพ้อง ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.57) และด้านผู้บริหารมีการวางแผนการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรด้วยความเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยการช่วยเหลือกันและกันของบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.60) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารจัดทำคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อสงเคราะห์และช่วยเหลือผู้สนใจที่มีความรู้ความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติงานและพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้นไป ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.71)

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 4

3.1. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลตามหลักอัตถจริยา สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถาน ศึกษาควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำแผนอัตรากำลัง และส่ง เสริมสนับสนุนงบประมาณ เพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิ ภาพ

และประสิทผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกฎระเบียบ ข้อกำหนดของบุคลากรในองค์กร และมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางสนับสนุน และร่วมกันคาดคะเน ตรวจสอบความต้องการกำลังคน และวิเคาระห์แผนงานในอนาคต เพื่อกำหนดอัตรากำลัง คนตามความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด

3.2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสมานัตตตา สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างระบบประเมินผล เครื่องมือ และขั้นตอนการวัดให้ชัดเจน มีมาตรฐานในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมเสนอแนวทางการสร้างเครื่องมือในการวัดที่น่าเชื่อถือ และมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรได้ทราบ เพื่อให้บุคลากรทำงานตามหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลการปฏิบัติงาน และนำแบบบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานมาร่วมพิจารณาเพื่อนำผลการประเมินและข้อมูลที่บันทึกมาปรับปรุงพัฒนาข้อบกพร่องของบุคลากร ให้บุคลากรมีความเชียวชาญงานที่ทำ เพื่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆขึ้นไป

3.3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักทาน สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากร และงบประมาณให้สอดรับกับแผนพัฒนา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาบุคลากรที่วางไว้ แล้วปรับรายละเอียดของแผน โดยกำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน และต้องกำหนดวัตถุประสงค์ตามระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้ด้วย และควรมีรูปแบบในการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในด้านใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการธำรงรักษาบุคลากรตามหลักปิยวาจา สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกล่าวชี้แจงเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็นการบริหาร การตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ โดยสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้ชัดเจนและทั่วถึง เพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจเป้าหมายวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่น และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย อีกทั้งยังส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและองค์กร ทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการต่างๆของบุคลากรในองค์กรที่จะได้รับอย่างเหมาะสม

3.5. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคคลตามหลักอัตถจริยา สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถาน ศึกษา

ควรมีการประกาศรับสมัครในช่วงต้นปีการศึกษา เพราะถือว่ามีโอกาสเลือกสรรผู้มีความรู้ความสามารถมากเข้าทำงาน และควรจัดระบบการจัดการที่ดี มีการคัดเลือกโดยวิธีการสัมภาษณ์ที่มีคุณภาพ และมีการกำหนดมาตรฐานในการสัมภาษณ์ เพื่อคัดกรองบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเข้ามาช่วยในการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ ช่วยตรวจสอบประวัติผู้สมัคร เพื่อให้ได้คนดีมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม จริยธรรม

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการอัตรากำลังบุคคลอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทธผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกฎระเบียบข้อกำหนดของบุคลากรในองค์กร และมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางสนับสนุน และร่วมกันคาดคะเน ตรวจสอบความต้องการกำลังคน และวิเคราะห์แผนงานในอนาคต เพื่อกำหนดอัตรากำลังคนตามความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิฐนิช ศรีลาคำ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกสินทร์ พูลสวัสดิ์ และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 1–2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 1–2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลตามหลักอัตถจริยา ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำแผนอัตรากำลัง และส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ เพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกฎระเบียบ ข้อกำหนดของบุคลากรในองค์กร และมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางสนับสนุน และร่วมกันคาดคะเน ตรวจสอบความต้องการกำลังคน และวิเคราะห์แผนงานในอนาคต เพื่อกำหนดอัตรากำลังคนตามความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนพร คุณสมฺปนฺโน (อาคะนิช) (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัย นิภาพร เหล่าพรมมา (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม 7 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรตามหลักสิงวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม 7 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามการบริหารบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ออกเป็น 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการวิเคราะห์สภาพกำลังคน กำหนดความต้องการกำลังคนในองค์การ วิเคราะห์ข้อมูลคุณสมบัติของงานภาระหน้าที่ความรับผิดชอบงาน และตำแหน่งงานที่ขาด ตรวจสอบความต้องการเพิ่มหรือลดจำนวนบุคลากรให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติภารกิจขององค์กรตลอดจนการจัดคู่มือการกำหนดคุณสมบัติความรู้ ความสามารถอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และรายงานข้อมูลครู ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานราชการ วิเคราะห์ปริมาณงานบุคลากรที่มีอยู่ จัดทำแผนอัตรากำลังพร้อมทั้งเสนอแผนอัตรากำลังโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ติดตาม ประเมินผลการวางแผนอัตรากำลัง ตรวจสอบและปรับปรุง เพื่อวิเคราะห์แผนงานในปีถัดไป เพื่อให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ตามความต้องการของสถานศึกษา และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนช เพ็งอุบล (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหา การบริหารบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ใน 4 ด้าน คือการสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงาน

บุคคล ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรินทร์ จันทมาลา (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลในกลุ่มโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในกลุ่มโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือด้าน การวางแผนอัตรากำลัง ด้านการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหา ด้านการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการพัฒนาธำรงรักษาบุคลากร และด้านวินัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หลักสังคหวัตถุ 4 นี้ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะกับบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะในสถานศึกษา การนำหลักสังคหวัตถุของผู้บริหารสถานศึกษามาใช้ในการบริหารงานบุคคล เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานจะเป็นหลักอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษามีคุณภาพ และนำไปสู่การเป็นหน่วยงานที่มีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โกสินทร์ พูลสวัสดิ์ และคณะ. (2564). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 1–2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi มหาวิทยาลัยรามคำแหง.* ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม), 29-41.

ณัฐนิช ศรีลาคำ. (2558). *การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

นิภาพร เหล่าพรมมา. (2556). *การบริหารบุคลากรตามหลักสิงวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุศรินทร์ จันทมาลา. 2544. *การบริหารงานบุคคลในกลุ่มโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

พระธนพร คุณสมฺปนฺโน อาคะนิช. (2565). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. *วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.* ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (เมษายน), 163-164.

พระวิโรจน์ หลวงสิทธิ์. *ปัญหากฎหมายโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาปริยัติ.* สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. http://www.lawgrad.ru.ac.th.

มาโนช เพ็งอุบล. (2552). *สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏหาดใหญ่.

การสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

SYNTHESIS OF RESEARCH EVALUATING THE COMMUNITY VOCATIONAL TRAINING CENTER PROJECT OF THE YARANG DISTRICT LEARNING ENCOURAGEMEN CENTER PATTANI PROVINCE

[1]ธนวัฒน์ รัตนเดโช และ [2]โกศล มีคุณ

[1]Tanawat Rattanadecho and [2]Kosol Meekun

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

College of Management University of Phayao

Tanawat25852@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน และสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมินเพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รับการเผยแพร่ลงในฐานข้อมูล THAIJO ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2566 ทั้งหมด 30 เรื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า 1) การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินเพื่อประเมินกระบวนการ จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.35 งานวิจัยใช้กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40 โดยใช้รูปแบบการประเมิน

---

[1]นิสิต, หลักสูตรศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

[2]รองศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

โครงการ CIPP จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.50 รูปแบบของ Tyler จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.64 รูปแบบของ Stake จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม/แบบประเมิน จำนวน 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 69.23 และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อย่างละ 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.56 2) องค์ประกอบรูปแบบการประเมินเพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประเมินบริบท 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า 3) การประเมินกระบวนการ 4) การประเมินผลผลิต 5) การประเมินผลการบรรลุวัตถุประสงค์ และ 6) การประเมินผลลัพธ์

คำสำคัญ : การสังเคราะห์, ประเมินโครงการ, ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน

Abstract

This article aims to synthesis research related to evaluating educational and community vocational training center projects, specifically focusing on a project in Yarang District Learning Encouragement Center, Pattani Province. The research population includes 30 studies published in the THAIJO database between 2017 and 2022. The research methodology involves structured data collection forms for research characteristics and statistical analysis using frequency and percentage, as well as content analysis. The study found the following: Regarding the objectives set for the evaluation to assess the process: 16 studies used the target group/data provider method, accounting for 21.35%. 12 studies used the CIPP project evaluation Model, accounting for 40%. 20 studies used Tyler's Model, accounting for 62.50%. 5 studies used Stake's Model, accounting for 15.64%. Data collection was done using questionnaires/assessment forms in 27 studies, accounting for 69.23%. Data analysis was conducted using mean and standard deviation in 27 studies, accounting for 27.56%. The components of the evaluation format used to assess the community vocational training center project of the Yarang District Learning Encouragement Center, Pattani Province, include six components: Context, Input, Process, Product, Outcome and Impact assessment.

Keywords: Synthesis, Project Evaluation, Community Vocational Training Center

บทนำ

การประเมินโครงการทั้งระบบมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการโครงการที่ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศป้อนกลับ เพื่อใช้ในการตัดสินใจตั้งแต่การวางแผนรูปแบบโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรม และตรวจสอบการดำเนินโครงการ ตลอดจนผลการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไป ควรยกเลิก หรือขยายผลการดำเนินโครงการนั้น ๆ ต่อไปหรือไม่ (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556, หน้า 93-95; พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562, หน้า 28-29; สมคิด พรมจุ้ย, 2552, หน้า 30)

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง (สกร. อำเภอยะรัง) เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดปัตตานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีพันธกิจหลักในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในพื้นที่อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งในการดำเนินงานของสถานศึกษามี “โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน” ซึ่งเป็นโครงการสำคัญตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ที่กรมส่งเสริมการเรียนรู้ได้กำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพให้ประชาชนระดับฐานรากที่อาศัยอยู่ในระดับตำบล เพื่อให้ผู้ผ่านการฝึกอาชีพนำความรู้ไปประกอบอาชีพและหรือพัฒนาอาชีพ เป็นการเพิ่มรายได้สร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสู่วิสาหกิจชุมชนต่อไป โดยเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนาตามกับนโยบายแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้กล่าวไปในข้างต้น (สำนักงาน กศน., 9 พฤศจิกายน 2565) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนของ สกร. อำเภอยะรัง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา พบว่า โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเป็นโครงการที่มีความสำคัญของสถานศึกษา ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างอาชีพให้กับประชาชน ซึ่งยังไม่มีการประเมินโครงการทั้งระบบ ทำให้ขาดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการเพื่อตัดสินใจในการพัฒนางานหรือปรับปรุงแก้ไขโครงการ (สกร. อำเภอยะรัง, 2566)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญจำเป็นในการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง เพื่อให้การจัดโครงการเกิดประสิทธิผลสูงสุดและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน รวมทั้งบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจของกรมส่งเสริมการเรียนรู้อีกด้วย และยังเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดโครงการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องในมิติการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน เนื่องจากในการ

ประเมินโครงการครั้งนี้อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านการดำเนินงานจากสำนักงาน กศน. ไปสู่กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตาม พรบ. ฉบับใหม่ด้วย จึงจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินโครงการ และการออกแบบการประเมินโครงการ หรือการเลือกใช้รูปแบบการประเมินโครงการที่เหมาะสมกับบริบทของโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ครบถ้วนครอบคลุมทุกมิติ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ในช่วงปี พ.ศ. 2560-2566 จากฐานข้อมูล THAIJO จำนวน 30 เรื่อง ด้วยวิธีการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งเป็นการศึกษางานวิจัยอย่างพินิจพิเคราะห์ แล้วนำข้อสรุปของงานวิจัยแต่ละเรื่องมาจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของงานวิจัย เพื่อหาคำตอบสรุปรวมเกี่ยวกับผลการวิจัยในปัญหาหรือประเด็นที่ประเมินเดียวกัน สุดท้านแล้วได้ผลเป็นประการใด เพื่อนำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ไปใช้ในการกำหนดแนวทางในการวิจัยหรือประเมินในเรื่องนั้น ๆ (รัตนะ บัวสนธ์, 2552, หน้า 276) จึงเป็นกระบวนการศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ผลจาการสังเคราะห์จะได้ข้อสรุปที่มีความหมายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากกว่าข้อสรุปของงานวิจัยแต่ละเรื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงปี พ.ศ. 2560- 2566 เนื่องจากงานวิจัยในช่วงนี้มีการใช้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินโครงการที่หลากหลาย และมีข้อค้นพบเกี่ยวกับการออกแบบวิธีการประเมินโครงการและการใช้เครื่องในการเก็บข้อมูลที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมิน เพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ในด้านวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ และด้านวิธีการประเมินโครงการ ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2566

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมินเพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในลักษณะผสมผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการทางการศึกษาและการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ที่ได้รับการเผยแพร่ลงในฐานข้อมูล THAIJO ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2566 พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมด 30 เรื่อง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยแบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผลการบันทึกข้อมูลระหว่างผู้วิจัย และการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ประกอบด้วยด้านวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ และด้านวิธีการประเมินโครงการ ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึกคุณลักษณะของงานวิจัยที่ออกแบบขึ้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจริงจากฐานข้อมูล THAIJO

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ด้วยการคำนวณค่าความถี่ ค่าร้อยละ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

1. จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน จำนวน 30 เรื่อง ระหว่างปี พ.ศ. 2560-2566 มีผลปรากฏดังนี้

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ จากการสังเคราะห์งานวิจัยจำนวน 30 เรื่อง พบว่า งานวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินเพื่อประเมินกระบวนการ จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.35 เพื่อประเมินผลผลิต จำนวน 16 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.98 เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า จำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.73 เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.11 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา/แนวทางในการพัฒนาโครงการ จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.74 เพื่อประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.62 เพื่อประเมินความพึงพอใจ จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.49 และเพื่อประเมินผลลัพธ์ จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.37 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์การประเมิน	ความถี่	ร้อยละ
เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ	9	10.11
เพื่อประเมินบริบท	13	14.61
เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า	14	15.73
เพื่อประเมินกระบวนการ	19	21.35
เพื่อประเมินผลผลิต	16	17.98
เพื่อประเมินความพึงพอใจ	4	4.49

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์การประเมิน	ความถี่	ร้อยละ
เพื่อประเมินผลลัพธ์	3	3.37
เพื่อประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ	5	5.62
เพื่อศึกษาสภาพปัญหา/แนวทางในการพัฒนาโครงการ	6	6.74
รวม	89	100

หมายเหตุ: งานวิจัย 1 เรื่องอาจตั้งวัตถุประสงค์ได้มากกว่า 1 วัตถุประสงค์ได้

1.2 ด้านวิธีการประเมินโครงการ จากการสังเคราห์งานวิจัย จำนวน 30 เรื่อง พบว่า งานวิจัยใช้กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40 ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.34 ใช้ประชากร จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.33 และใช้เอกสาร จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.33 งานวิจัยใช้รูปแบบการประเมินโครงการ CIPP จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 62.50 รูปแบบของ Tyler จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.64 รูปแบบของ Stake จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 ใช้รูปแบบของ Kirkpatrick, Provus และการวิจัยอย่างละ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.12 งานวิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม/แบบประเมิน จำนวน 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 69.23 ใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.82 ใช้แบบทดสอบ แบบบันทึก และแบบสังเกต อย่างละ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.13 และใช้แบบสำรวจ จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.56 งานวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อย่างละ 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.56 ค่าร้อยละ จำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.44 ค่าความถี่ จำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.22 วิเคราะห์เนื้อหา จำนวน 6 เรื่องคิดเป็นร้อยละ 6.12 ไควสแคว์ (x^2) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์

สัน (r) อย่างละ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.04 และใช้t–test for Dependent Samples จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.02 รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์งานวิจัยจำแนกตามวิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการ	ความถี่	ร้อยละ
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง		
ประชากร	7	23.33
กลุ่มตัวอย่าง	10	33.34
กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล	12	40
เอกสาร	1	3.33
รวม	30	100
วิธีการประเมินโครงการ	**ความถี่**	**ร้อยละ**
รูปแบบการประเมินโครงการ (Model)		
CIPP	20	62.50
Stake	4	12.50
Tyler	5	15.64
Kirkpatrick	1	3.12
Provus	1	3.12
การวิจัย	1	3.12
รวม	32	100
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล		
ค่าความถี่	11	11.22
ค่าร้อยละ	22	22.44
ค่าเฉลี่ย	27	27.56
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	27	27.56
t–test for Dependent Samples	1	1.02
ไควสแคว์ (x^2)	2	2.04
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)	2	2.04
วิเคราะห์เนื้อหา	6	6.12
รวม	98	100

หมายเหตุ: งานวิจัย 1 เรื่องอาจใช้วิธีการประเมินได้มากกว่า 1

2. การสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมินเพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยประเมินโครงการ จำนวน 30 เรื่องตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าในการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (เดิม) หรือกรมส่งเสริมการเรียนรู้นั้น นักวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้รูปแบบ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม ประกอบด้วยการประเมินด้านบริบท การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า การประเมินด้านกระบวนการและการประเมินด้านผลผลิต รองลงมาคือรูปแบบการประเมินของ Tyler ซึ่งเน้นการประเมินจุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของโครงการ และรูปแบบของ Stake ซึ่งประกอบด้วยการประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินด้านกระบวนการ และการประเมินผลลัพธ์ รวมทั้งยังมีการประเมินโครงการในลักษณะผสมผสานรูปแบบตั้งแต่ 2 รูปแบบขึ้นไปด้วย เพื่อให้การประเมินโครงการสามารถครอบคลุมในทุกมิติ ซึ่งผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินทั้ง 3 รูปแบบจากข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นในการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จากนั้นผู้วิจัยได้ประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดรูปแบบการประเมินโครงการเพิ่มเติม ซึ่งพบว่ารูปแบบการประเมินโครงการทั้ง 3 รูปแบบนั้นมีทั้งส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างกัน กล่าวคือรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม โดยจะประเมินบริบท และปัจจัยนำเข้าก่อนเริ่มโครงการ ประเมินกระบวนการระหว่างดำเนินโครงการ และประเมินผลผลิตเมื่อสิ้นสุดโครงการ (พิสณุ ฟองศรี, 2553) เช่นเดียวกับรูปแบบการประเมินของสเตค ที่เน้นการประเมินเมินปัจจัยเบื้องต้นก่อนดำเนินโครงการ ประเมินกระบวนการระหว่างดำเนินโครงการ และประเมินผลลัพธ์หลังดำเนินโครงการ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) แต่ในส่วนรูปแบบการประเมินของไทเลอร์นั้น เป็นรูปแบบที่เน้นการประเมินวัตถุประสงค์และการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารที่เกี่ยวข้องหลังจากการดำเนินโครงการสิ้นสุดลงแล้ว (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) จากนั้นผู้วิจัยได้สรุปและสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมินทั้ง 3 รูปแบบ เพื่อใช้เป็นรูปแบบการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในครั้งนี้ ในลักษณะรูปแบบผสมผสานและเพื่อให้มีความครอบคลุมการประเมินทั้งระบบ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของรูปแบบการประเมินโครงการ

ระยะเวลา	รูปแบบการประเมินโครงการ		
	สตัฟเฟิลบีม (CIPP Model)	**สเตค (Stake)**	**ไทเลอร์ (Tyler)**
ก่อนดำเนินโครงการ	1. บริบท	-	-
	2. ปัจจัยนำเข้า	1. ปัจจัยนำเข้า	-
ระหว่างดำเนินโครงการ	3. กระบวนการ	2. กระบวนการ	-
หลังดำเนินโครงการ	4. ผลผลิต	-	-
	-	-	1. ผลการบรรลุวัตถุประสงค์
	-	-	2. วิเคราะห์เนื้อหาสาระ
	-	3. ผลลัพธ์	-

จากการสรุปและสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน โดยผสมผสานรูปแบบการประเมินโครงการทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การประเมินบริบท 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า 3) การประเมินกระบวนการ 4) การประเมินผลผลิต 5) การประเมินผลการบรรลุวัตถุประสงค์ และ 6) การประเมินผลลัพธ์ ผู้ประเมินสามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบจึงกำหนดเป็นนิยามดังนี้

นิยามองค์ประกอบในรูปแบบการประเมิน

1) การประเมินบริบท หมายถึง การศึกษาและตรวจสอบและตัดสินเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ เป็นการประเมินเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โอกาสหรือความเป็นไปได้ของโครงการ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม นโยบาย หรือปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงการ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า หมายถึง การศึกษาและตรวจสอบทรัพยากรและวิธีการที่จะดำเนินโครงการ ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของทรัพยากร บุคคล งบประมาณ วัสดุหลักสูตรฝึกอบรม และวิธีปฏิบัติงาน โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3) การประเมินกระบวนการ หมายถึง การศึกษาและตรวจสอบวิธีการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ ความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม และการกำกับติดตามความก้าวหน้าของโครงการ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4) การประเมินผลผลิต หมายถึง การศึกษาและตรวจสอบผลที่ได้จากโครงการ ได้แก่ ผลงานที่เกิดขึ้นจากโครงการและผลสำเร็จของโครงการตามแผนโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5) การประเมินผลลัพธ์ หมายถึง การศึกษาและการตรวจสอบผลที่เกิดหลังจากดำเนินโครงการเสร็จเรียบร้อยไปแล้วในด้านความรู้ ทัศนคติ และทักษะหรือพฤติกรรม โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

6) การประเมินผลการบรรลุวัตถุประสงค์ หมายถึง การศึกษาและตรวจสอบผลของการดำเนินงานโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้บรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

การสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมินโครงการ เพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรังผู้วิจัย มีข้อค้นพบและองค์ความรู้ใหม่ ผู้วิจัยสามารถนำประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. จากสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ในด้านวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ และด้านวิธีการประเมินโครงการ ระหว่างปี พ.ศ.2560-2566 นั้น พบว่า ในการประเมินโครงการทางการศึกษาและโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน นั้น ส่วนใหญ่ตั้งวัตถุประสงค์ตามรูปแบบที่ใช้ในการประเมินโครงการ เช่น งานวิจัยที่ใช้รูปแบบ CIPP นิยมตั้งวัตถุประสงค์การประเมินจำแนกเป็น 4 ข้อ ตามองค์ประกอบของ CIPP ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) และรองลงมานิยมตั้งวัตถุประสงค์รวมเป็น 1 ข้อคือ ประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ และมีการตั้งวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาโครงการ รวมทั้งมีงานวิจัยมีการประเมินความพึงพอใจประกอบด้วย ในด้านวิธีการประเมินโครงการ งานวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล ในการเก็บข้อมูล ส่วนเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ส่วนใหญ่นิยมใช้แบบสอบถาม/แบบประเมิน ชนิดมาตรวัดประเมินรวมค่า (Likert Scale) 5 ระดับตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” แต่ยังมีการใช้เครื่องมืออื่น ๆ ที่หลากหลายประกอบการประเมินโครงการ เช่น แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบบันทึก และแบบสังเกต เป็นต้น ส่วนรูปแบบการประเมินโครงการ (Model) งานวิจัยส่วนใหญ่นิยมประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP รองลงมา คือ รูปแบบของ Tyler และรูปแบบของ Stake ตามลำดับ และมีการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบการประเมินในลักษณะผสมผาน 2 รูปแบบขึ้นไปด้วย ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล นิยมใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และ

ค่าร้อยละ ดังที่การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ของอรวรรณ เป็ดทอง (2566) ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPP โดยกำหนดวัตถุประสงค์ออกเป็น 4 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อประเมินบริบท 2) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้า 3) เพื่อประเมินกระบวนการ และ 4) เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการ และภูดิศ พันแสน (2566) ได้การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดดักคะนน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนาเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินตามรูปแบบ CIPP (CIPP Model) ใช้กลุ่มเป้าหมายที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการเก็บข้อมูล เป็นต้น ซึ่งผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการดังกล่าวสอดคล้องกับ กาญจนา วัธนสุนทร (2551) ที่กล่าวว่า CIPP เป็นโมเดลที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในการประเมินโครงการในหมู่นักการศึกษาไทย เพราะองค์ประกอบในโมเดลมีความครอบคลุมประเด็นสำคัญที่สามารถอธิบายคุณภาพของโครงการได้ และสอดคล้องกับณัฐพิพัฒน์ ดอกเทียน (2561) พบว่า ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงประเมิน ส่วนใหญ่เป็นการประเมินที่ยึดจุดประสงค์ของโครงการหรืองานเป็นหลัก (ร้อยละ 73.44) โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์มากที่สุด (ร้อยละ 34.69)

2. สังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการประเมินเพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินประกอบด้วย 1) การประเมินบริบท 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า 3) การประเมินกระบวนการ 4) การประเมินผลผลิต 5) การประเมินผลการบรรลุวัตถุประสงค์ และ 6) การประเมินผลลัพธ์ ซึ่งเป็นไปตามผลสังเคราะห์ของรูปแบบการประเมินที่นิยมใช้ในการประเมินโครงการ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบ CIPP ของสตัฟเฟิลบีม รูปแบบการประเมินของ Tyler และรูปแบบของ Stake ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำกันแต่ครอบคลุมประเด็นการประเมินโครงการทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยและประเมินโครงการ ที่พบว่านอกจากรูปแบบ CIPP ที่นิยมใช้ในการประเมินโครงการแล้ว ยังมีการใช้รูปแบบของ Tyler ดังเช่น การประเมินโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ของศิริกาญจน์ งาช้าง (2560) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสังเกตกระบวนการดำเนินกิจกรรม แบบสังเกตกระบวนการจัดกิจกรรมย่อย และแบบสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งการใช้รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake) ในงานประเมินโครงการของนพพล จันทร์กระจ่างแจ้ง และปริสลา จี้ฟู (2565) ที่ได้ประเมินผลการดำเนินโครงการเรียนภาษาจีนหลักสูตรระยะสั้น ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น ส่วนการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในอดีตนั้นพบว่า ส่วนใหญ่นิยมใช้รูปแบบ CIPP ในการประเมินโครงการ เช่น ปราริณา อาษาธง (2565) ได้ประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการดังกล่าว

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การประเมินโครงการทางการศึกษาในปัจจุบันนิยมใช้รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม รวมทั้งรูปแบบการประเมินอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งการใช้รูปแบบ (Model) ในการประเมินโครงการหรือการประเมินหลักสูตรก็ตามนั้น จะช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูลสารสนเทศในการนำไปปรับปรุง พัฒนาและตัดสินใจยุติโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานสถานศึกษา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเลือกใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย โดยนักวิจัยหรือนักประเมินควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับโครงการที่จะประเมิน รวมทั้งควรใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย และให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ซึ่งจะทำให้การประเมินโครงการสามารถได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงประเด็นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา วัธนสุนทร. (2551). *การประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP ของสตัฟเฟิลบีม ในการประเมินโครงการทางการศึกษา.* วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 2(1), 67-83.

ณัฐพิพัฒน์ ดอกเทียน. (2561). *การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงประเมินของวิทยานิพนธ์สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและประเมินทางการศึกษา.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(27), 71-78.

นพพล จันทร์กระจ่างแจ้ง และปริสลา จี้ฟู. (2565). *การประเมินผลการดำเนินโครงการเรียนภาษาจีนหลักสูตรระยะสั้น ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.* วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 28(1), 143-159.

ปราริณา อาษาธง. (2565). *การประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน 1 อำเภอ 1 อาชีพ หลักสูตรทอผ้า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด.* วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(10), 210-227.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2562). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

พิสณุ ฟองศรี. (2553). *การประเมินโครงการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

ภูดิศ พันแสน. (2566). *การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดดักคะนน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 12(2), 39-48.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตนะ บัวสนธ์. (2552). *การสังเคราะห์งานวิจัยและประเมินเชิงผสมผสานวิธี.* วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 22(3), 269-299.

ศิริกาญจน์ งาช้าง. (2560). *การประเมินโครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของโรงเรียนเชียงดาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.

สกร. อำเภอยะรัง. (2566). *รายงานการประเมินตนเอง สกร.อำเภอยะรัง (Self–Assessment Report) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. ปัตตานี: สกร. อำเภอยะรัง.

สมคิด พรมจุ้ย. (2552). *เทคนิคการประเมินโครงการ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงาน กศน.. (2565). *แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัย แนวทางการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อรวรรณ เป็ดทอง. (2566). *การประเมินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 20(89), 67-78.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

THE PERSONNEL ADMINISTRA ADMINISTRATION IN THE 21ST CENTURYC ACCORDING TO THE SIX SARANLYADHAMMA BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

[1]พระมหาสายชน วิทิตธมฺโม (วงค์วิสาร), [2]พระครูสุจิตธรรมสุนทร และ [3]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ (ประกอบพรชัย)

[1]PhramahaSaichon Withitadhammo (Wongvisara),[2]PhrakhruSujidhammasuntorn and [3]PhrakhruPaladSomchai Nissabho (Prakobpornchai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]semtase.20hax@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 และเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]อาจารย์ ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]อาจารย์ ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน คือ ด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติหน้าที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการธำรงรักษาบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการสรรหาบุคลากร 2) ผลการวิจัยการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ด้านเมตตากายกรรม รองลงมา คือ ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านเมตตามโนกรรม ด้านทิฏฐิสามัญญตา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสีลสามัญญตา 3) แนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ได้แก่ (1) การสรรหาบุคลากร เป็นกลวิธีในการค้นหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน (2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานควรดูการทำงานในรอบปี เพื่อนำมาพิจารณาในการปรับเปลี่ยนงานอื่นใช้หลักสาธารณีโภคีเข้ามาบูรณาการเพื่อจัดสรรงาน (3) การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารได้ตระหนักถึงกระบวนการส่งเสริมเจตคติที่ดี เพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง (4) การธำรงรักษาบุคลากร การที่จะรักษาบุคคลและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 ควรจะมีความรัก มีเมตตาทางกายวาจาใจ มีจิตสาธารณะมีวินัยและมีความคิดเห็นตามคลองธรรม (5) การประเมินโดยวิธีการและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มีมาตรฐานเดียวกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์การปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและชัดเจนในการประเมินค่าผลการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21, หลักสาราณียธรรม 6, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study personnel administration in the 21st century according to the Six Saraṇiyadhamma and propose personnel administrative guidelines in the 21st century according to the Six Saraṇiyadhamma by educational institution administrators under the Office of Loei Primary Educational Service Area 3. The research results were as follows: 1. The overall state of personnel administration in the 21st century by educational institution administrators under the Office of Loei Primary

Educational Service Area 3 was found to be at a high level. When considering specific areas, the highest level of opinion was in performance evaluation, followed by personnel placement, personnel development, personnel retention, and the lowest was in personnel recruitment. 2. The personnel administration in the 21st century according to the Six Saraṇiyadhamma by educational institution administrators under the Office of Loei Primary Educational Service Area 3 was also rated high. The order of levels from highest to lowest was: Metta in physical actions, Mettā in verbal actions, communal sharing (Sadharaṇabhogita), Mettā in thoughts, Diṭṭhisamannata, and the lowest was Silasamannata. 3. The guidelines for personnel administration in the 21st century according to the Six Saraṇiyadhamma by educational institution administrators under the Office of Loei Primary Educational Service Area 3 are: (1) recruitment, focusing on finding individuals with appropriate knowledge and skills for the job. (2) Placement, considering annual performance to adjust job roles using communal sharing principles for resource allocation. (3) Personnel development, emphasizing promoting good attitudes, increasing experience, and improving knowledge and skills for personal development. (4) Retention, fostering positive morale and creating encouragement by exhibiting love, compassion, public-mindedness, and discipline. (5) Evaluation, with clear, standardized criteria and allowing personnel to suggest evaluation methods, ensuring fairness and transparency in assessing performance.

Keywords: Personnel administration,21st Century, Saraṇiyadhamma, Educational Institution Administrators

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ. 2001-2100) มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์การและพลเมืองโลกหลายด้านได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งส่งผลให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนล้วนได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองและการเปลี่ยนแปลง

องค์การครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความสามารถควบคู่กับมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยเป็นเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และนโยบายเร่งด่วน เรื่องการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 – 2565) รวมทั้งในโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าการพัฒนาศักยภาพคนตลอดชีวิต จะได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้น ในการเร่งรัดการทำงานภาพรวมกระทรวงให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม และผลักดันให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดนโยบาย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรตลอดจนไปถึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่นๆ ด้วย เพราะไม่ว่าจะทำการพัฒนาส่วนใดต้องเริ่มมาจากการพัฒนาคนเสียก่อน ดังนั้นการพัฒนาคนสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ อย่างที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคนคือการให้การศึกษา ดังนั้นการพัฒนาประเทศต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคนโดยต้องคำนึงถึงการศึกษาเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวล้ำนำโลกไปมาก การศึกษาก็ต้องพัฒนาไปให้ทันกับโลก การจัดการศึกษาของไทยไม่ว่าจะจัดในรูปแบบใดก็ตาม การขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรการบริหารเป็นหลัก มีทั้งทรัพยากรมนุษย์ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งผู้เรียนด้วย โดยเฉพาะผู้บริหารจัดการโรงเรียนในฐานะผู้นำองค์กรจะต้องร่วมมือกับสมาชิกทุกฝ่ายมุ่งพัฒนาและสร้างทักษะบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ให้มีพฤติกรรมใฝ่รู้ที่จะเป็นพลังปัญญาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยกล่อมเกลาเพาะบ่มจิตใจให้ผู้เรียนให้มีหิริ โอตตัปปะ มีทักษะในการประกอบอาชีพ

เคารพกฎหมาย รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน สังคม ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และการบริหารจัดการศึกษาจึงต้องกระทำร่วมกันกับบุคลากรทางการศึกษาทุก ๆ ฝ่าย ให้ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในการขับเคลื่อน การดำเนินงานการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย จึงต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เช่น ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งมีความฉลาดทั้งทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และความฉลาดทางคุณธรรมและปฏิบัติตามวิชาชีพ จึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาได้ (กมล ภู่ประเสริฐ, 2555)

การบริหารงานบุคคล ได้กำหนดกรอบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลได้อย่างคล่องตัวเป็นอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบตามหลักธรรมาภิบาลให้ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการตามภารกิจหลัก คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรำรงรักษาวินัย และการออกจากราชการ แต่งานบริหารบุคคลเป็นงานที่ซับซ้อน เนื่องจากเป็นงานที่ต้องปฏิบัติกับบุคคลหลายคนที่มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความรู้ความสามารถอันเป็นปัจจัยพื้นฐานของแต่ละบุคคล และปัจจัยที่สำคัญ อีกประการ คือ บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีจิตใจ มีอารมณ์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบปัญหาต่างๆแตกต่างกันไป เช่น ปัญหาด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการวินัยและรักษาวินัย และการออกจากราชการ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ที่ระบุว่า ปัญหาในการบริหารงานบุคล ได้แก่ ปัญหาการวางแผนการบริหารบุคคล ปัญหาการสรรหาและการธำรงรักษาบุคคลกร ปัญหาการพัฒนาบุคคล ปัญหาการประเมินการปฏิบัติงาน ปัญหาการให้บุคคลพ้นจากงานและปัญหาการควบคุมกำกับติดตาม และการนิเทศบุคคล

ดังนั้น ทิศทางการบริหารทรัพยากรบุคคลในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธในด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ผลงาน ระบบค่าตอบแทน การสร้างแรงจูงใจที่ท้าทาย การอุทิศตนต่อองค์การ ความก้าวหน้าในงานอาชีพ การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพตนเอง และเป็นงานที่ท้าทายต่อประสิทธิภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารจัดการทุกองค์กร เพราะเป็นกลไกสำคัญในการนำนโยบายขององค์กรจากแผนงานสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หากการบริหารงานบุคคลเป็นไปตามระบบก็จะทำให้องค์กรนั้น ๆ เจริญก้าวหน้า มั่นคงมี

เสถียรภาพ โดยเฉพาะการสรรหาบุคลากรทางการศึกษาเข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนนับว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ในการสร้างกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของสถานศึกษา วัด ชุมชน การตรวจสอบและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การบริหารงานบุคคล ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมขององค์การ รวมทั้งติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกทั้งที่มีความเชื่อมโยงต่อองค์การโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้สามารถปรับกระบวนการทำงานให้ทันกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และนำมากำหนดกลยุทธ์ที่ผังอยู่ในกระบวนการของ HR นับตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างองค์การที่ตอบโจทย์ การวางแผนกำลังคน ซึ่งหมายถึงการกำหนดคุณสมบัติ จำนวน ตำแหน่งของคนที่เข้ามาเป็นทรัพยากรขององค์การ การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและโปร่งใส ตลอดไปจนถึงเรื่องการปรับสมดุลของชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ซึ่งถ้าทุกอย่างสอดคล้องกับกลยุทธ์ของธุรกิจได้จริงแล้ว ผลสำเร็จในการประกอบการย่อมไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป (ชัชราวรรณ มีทรัพย์ทอง, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ประกาศปรับปรุงแก้ไขการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาและกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพิ่มเติม พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2551 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 เดิมตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนอนุบาลด่านซ้าย ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ตั้งอยู่เลขที่ 439 หมู่ที่ 1 ตำบลโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย มีเขตบริการครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดเลย ประกอบด้วย อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ และอำเภอนาแห้ว มีโรงเรียนในความรับผิดชอบทั้งสิ้น 107 โรงเรียน ซึ่งมีความแตกต่างทั้งสภาพภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ จึงเป็นสิ่งที่ทำให้คุณภาพการศึกษาของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกัน จากการศึกษาข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า การบริหารงานบุคคลยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ คือ การขาดอัตรากำลังครูและผู้บริหารสถานศึกษา อันเนื่องจากการเกษียณอายุราชการ และยังไม่ได้ตำแหน่งคืน จึงต้องมอบหมายให้รักษาการณ์ที่เป็นครูที่อาวุโสในโรงเรียนเป็นกำลังในการบริหารแทน นอกจากนี้ ยังขาดครูวิชาเอกสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ทำให้ขาดบุคคลที่จะปฏิบัติงานการสอนในสถานศึกษา เมื่อมีการบรรจุครูยังมีปัญหาเป็นบุคคลไม่ตรงกับวิชาที่สถานศึกษาต้องการ ปัญหาที่พบ ได้แก่ สถานศึกษามีบุคลากรไม่ตรงตามความต้องการ จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานไม่ตรงตามความสามารถ การพัฒนาบุคลากรยังไม่ครอบคลุม มีการจัดสวัสดิการน้อยและไม่ทั่วถึง การประเมินผลการ

ปฏิบัติงานไม่ยุติธรรม และบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ และปัญหาด้านการวางแผนอัตรากำลัง ได้แก่ ครูย้ายออกจากพื้นที่มาก ส่งผลต่อการขาดแคลนครู ปัญหาด้านการสรรหาและคัดเลือก ได้แก่ การบรรจุแต่งตั้งครูไม่ทันกับความต้องการของสถานศึกษาและไม่ตรงกับวิชาเอกที่ต้องการ ปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอในการพัฒนาบุคลากร ปัญหาด้านการบำรุงรักษาบุคลากร ได้แก่ ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และปัญหาด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องวินัยและการรักษาวินัยสถานศึกษา อันเป็นที่หนักใจในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, 2565)

การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำข้อมูลจากการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานการสอน ได้เต็มตามศักยภาพ มีความสุข มีความยั่งยืนในวิชาชีพ และผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้ มีสมรรถนะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของสถานศึกษา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 312 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 175 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 และเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน คือ ด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติหน้าที่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการธำรงรักษาบุคลากร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการสรรหาบุคลากร

2. ผลการวิจัยการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยดังนี้ ด้านเมตตากายกรรม รองลงมา คือ ด้าน

เมตตาวจีกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านเมตตามโนกรรม ด้านทิฏฐิสามัญญตา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสีลสามัญญตา

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ได้แก่ (1) การสรรหาบุคลากร เป็นกลวิธีในการค้นหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน (2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานควรดูการทำงานในรอบปี เพื่อนำมาพิจารณาในการปรับเปลี่ยนงานอื่นใช้หลักสาธารณีโภคีเข้ามาบูรณาการเพื่อจัดสรรงาน (3) การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารได้ตระหนักถึงกระบวนการส่งเสริมเจตคติที่ดี เพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง (4) การธำรงรักษาบุคลากร การที่จะรักษาบุคคลและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 ควรจะมีความรัก มีเมตตาทางกายวาจาใจ มีจิตสาธารณะมีวินัยและมีความคิดเห็นตามคลองธรรม (5) การประเมินโดยวิธีการและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มีมาตรฐานเดียวกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์การปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและชัดเจนในการประเมินค่าผลการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในการสร้างภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ มุ่งเน้นการสร้างครอบครัวที่เหมาะสม การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในสถานศึกษา มีการพัฒนาองค์การให้มีศักยภาพการทำงานสูง พัฒนาองค์การในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์การเพื่อก้าวไปสู่การพัฒนาองค์การให้มีศักยภาพ สามารถปฏิบัติภารกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเวลาและคุณภาพของผลงานดีเยี่ยม และยัง

มุ่งเน้นหลักที่สำคัญเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ สร้างการเรียนรู้ในองค์การ และองค์การสู่ความเป็นองค์การอัจฉริยะที่จะสามารถดำรงอยู่ในศตวรรษที่ 21

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

ผลการวิจัยแนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อันเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษามีการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 และนำหลักสารณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร หลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคี และความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคม อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

จากผลการวิจัยพบว่า การสรรหาบุคลากร เป็นกลวิธีในการค้นหาบุคคลที่มีความรู้ความ สามารถเหมาะสมกับงานเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการกระบวนการและหลักการต่างๆ ที่เหมาะสม โดยจัดทำแนวทางปฏิบัติงาน การสร้างแรงจูงใจในเรื่องของโอกาสในความก้าวหน้า มีการประชาสัมพันธ์ กำหนดคุณสมบัติ มีการตั้งคณะกรรมการในการสรรหา มีการทดลองปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในแต่ละขั้นตอน จะต้องดำเนินการด้วยความยุติธรรม จะส่งผลให้ได้บุคลากรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานควรดูการทำงานในรอบปีว่ามีผลอย่างไร เพื่อนำมาพิจารณาในการปรับเปลี่ยนงานอื่นใช้หลักสาธารณีโภคีเข้ามาบูรณาการเพื่อจัดสรรงาน จัดบุคคลให้เหมาะสมกับความสามารถไม่ควรมีใจอคติการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานควรดูตามความสามรถและความถนัด ส่งผลต่อโอกาสในความก้าวหน้าด้วย การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารได้ตระหนักถึงกระบวนการส่งเสริมเจตคติที่ดี ปรับปรุงเจตคติที่ไม่ดี เพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง จัดให้บุคลากรเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา การปฏิบัติการด้านวิชาการและการสร้างผลงานด้านต่างๆ การธำรงรักษาบุคลากร การที่จะรักษาบุคคลและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 นั้น ควรจะมีความรัก มีเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม มีเมตตามโนกรรม มีใจเป็นกลางไม่มีความลำเอียงหรืออคติให้เกียรติ ให้กำลังใจ ให้ความเสมอภาค และผู้บริหารที่ดีต้องมีน้ำใจ เสียสละ ใครทำดีเราต้องสนับสนุน ยกย่องเกียรติคุณความดีใช้หลักสาธารณโภคี และเมตตาวจีกรรม ส่วนการประเมินโดยวิธีการและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มีมาตรฐานเดียวกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนว

ทางการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์การปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและชัดเจนในการประเมินค่าผลการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการสังเกต จดบันทึกเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาเกรียงไกร ฐิตวีโร (2565) ที่ได้เขียนบทความเรื่องหลักพุทธธรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีคำสอนของพระพุทธเจ้ามากมายที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่น่าศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ เพราะทรัพยากรมนุษย์จัดเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารหลายองค์การจึงให้ความสำคัญกับการดูแลพนักงาน หรือ ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ด้วยเหตุนี้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกต้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์รวมทั้งหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคสมัยปัจจุบันเช่นเดียวกัน เพราะทำให้เรารู้จักและเข้าใจคนอื่นมองคนอื่นในแง่ดีในการทำงานร่วมกับคนอื่น การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่ถือว่ายากที่สุดเพราะคนเรามีหลายประเภทหรือเปรียบเทียบกับดอกบัวสี่เหล่าที่พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเวไนยสัตว์จึงควรทราบหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งพระพุทธศาสนาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ หลักอคติธรรม สังคหวัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อปริหานิยธรรม สาราณียธรรมและการปฏิบัติต่อกันด้วยหลักทิศ 6 เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาแก้ไขและปรับปรุงบทบาทของการบริหารคนในองค์การให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและที่กำลังจะตามมาในอนาคตได้เป็นอย่างดี หลักธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นถึงแม้ว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลนับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 2500 กว่าปีแล้วแต่ทุกหลักธรรมยังคงทันสมัยอยู่เสมอสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิตและแนวทางในการบริหารงานได้เป็นอย่างดีที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะหลักธรรมดังกล่าวเป็นความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ที่เรียกว่า “สัจธรรม”ปฏิบัติได้เห็นผลได้อย่างแท้จริง อยู่ที่เราจะนำหลักธรรมข้อใดมาใช้ให้เหมาะสมกับตัวเราหรือการบริหารงานมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารงานบุคคลในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีองความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ (1) การสรรหาบุคลากร เป็นกลวิธีในการค้นหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน (2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานควรดูการทำงานในรอบปี เพื่อนำมาพิจารณาในการปรับเปลี่ยนงานอื่นใช้หลักสาธารณีโภคีเข้ามาบูรณาการเพื่อจัดสรรงาน (3) การพัฒนาบุคลากรผู้บริหารได้ตระหนักถึงกระบวนการส่งเสริมเจตคติที่ดี เพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้

ความสามารถให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง (4) การธำรงรักษาบุคลากร การที่จะรักษาบุคคลและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 ควรจะมีความรัก มีเมตตาทางกายวาจาใจ มีจิตสาธารณะมีวินัยและมีความคิดเห็นตามคลองธรรม (5) การประเมินโดยวิธีการและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่มีมาตรฐานเดียวกัน เปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์การปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและชัดเจนในการประเมินค่าผลการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กมล ภู่ประเสริฐ. (2555). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: เสริมสินพรีเพรสซิสเท็ม.

ชัชราวรรณ มีทรัพย์ทอง. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21.* วารสารธุรกิจปริทัศน์. 8(1) (มกราคม – มิถุนายน),

พระมหาเกรียงไกร ฐิตวีโร. (2565). *หลักพุทธธรรมกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์.* วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 5(3), 118-133.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 140 ตอนพิเศษ 128 ง. *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ฉบับที่ 2),* หน้า 31-32 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. *รายงานผลการดำเนินงานโครงการแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565*. เลย: สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564). *รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี.* กรุงเทพฯ: สำนักงาน.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT IN SMALL SCHOOLS SIZE UNDER SONGKHLA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

[1]ณัฐนนท์ โอมณี, [2]อริสรา บุญรัตน์ และ [3]จรัส อติวิทยาภรณ์

[1]Natthanon O-manee, [2]Arissara Bunrat and [3]Jarus Atiwittayaporn

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand.

[1]nutnon35@hotmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน

---

[1] นักศึกษา, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] อาจารย์ ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[3] รองศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 5) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับค่อนข้างสูง (r=.706**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ส่งผลมากที่สุด รองลงมา ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง และด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ ร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ตามลำดับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มี 5 แนวทางหลัก 17 แนวทางย่อย

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; การบริหารงาน; สถานศึกษา

Abstract

This research study aimed to: 1) study the level of strategic leadership of school administrators under Songkhla primary educational service area office 3 2) study the level of effectiveness of management in small school under Songkhla primary educational service area office 3 3) examine the relationship between strategic leadership of school administrators and effectiveness of management in small school size under Songkhla primary educational service area office 3 4) study the effect of strategic leadership of school administrators on the effectiveness of management in small school size under Songkhla primary educational service area office 3 5) study guidelines for the development of strategic leadership of school administrators that effect the effectiveness of management in small school under Songkhla primary

educational service area office 3. The research findings were as follows; 1) strategic leadership of school administrators under Songkhla primary educational service area office 3 was at a high level. 2) the effectiveness of management in small school under Songkhla primary educational service area office 3 was at a highest level. 3) the relationship between strategic leadership of school administrators and effectiveness of management in small school size under Songkhla primary educational service area office 3 was positive at the quite high level (r=706**) with a statistically significant level of .01. 4) the strategic leadership 'Anticipating Creating a Future' most affect effectiveness of management in small school size under Songkhla primary educational service area office 3 including 'creating a vision' 'revolutionary Thinking' 'high-level cognitive activity' and 'gathering multiple inputs to formulate strategies' affecting effectiveness of management in small school size under Songkhla primary educational service area office 3. was quite high at statistically significant .01. 5) development guideline for strategic leadership of school administrators and effectiveness of management in small school size under Songkhla primary educational service area office 3 collect interview using content analyze the administrator's guideline requires a total of 5 themes 17 sub-themes.

Keywords: Strategic leadership; Administration; Educational institution

บทนำ

การเป็นผู้นำเป็นหน้าที่สำคัญของการจัดการที่มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร เริ่มต้นการดำเนินการโดยการกำหนดนโยบายและแผนการให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างแรงจูงใจให้ ให้คำแนะนำ สร้างความมั่นใจ สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานในเชิงบวก การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพยังส่งเสริมการประสานงาน มอบอำนาจให้กับสมาชิกในทีมเพื่อทำงานอย่างเต็มศักยภาพ และรับผิดชอบในการตัดสินใจในสถานที่ทำงาน ทักษะการเป็นผู้นำมีความสำคัญในการให้ความสำคัญ มอบอำนาจให้กับสมาชิกในทีม และรับผิดชอบในการตัดสินใจ ผู้นำสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้โดยการอาสาทำหน้าที่ใหม่ ๆ การสอนและแบ่งปันข้อมูลกับผู้อื่น และการทำความเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นอีกภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กรในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับอนาคตขององค์กรและ

สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์นี้ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถระบุโอกาสและสร้างโอกาสำหรับอนาคต ผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และแก้ปัญหา และสามารถตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาดในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง สามารถสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการตามแผนกลยุทธ์และบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ประสิทธิผลการบริหารงานเป็นความสามารถในการดำเนินงานใด ๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลโดยตรงและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของโรงเรียน (นันท์นภัส สุทธิการ, 2562) ซึ่งประสิทธิผลเป็นผลสำเร็จ หรือผลที่เกิดขึ้นตามการวางแผนงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวัง (Purpose) ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goal) และเป้าหมายเฉพาะ (Target) ซึ่งประกอบไปด้วย เป้าหมายเชิงปริมาณ เป้าหมายเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดกิจกรรม และมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน สามารถวัดได้ ถ้าปราศจากประสิทธิผลแล้ว จะไม่มีทางทราบได้ว่าผลการปฏิบัติงานตามที่วางไว้เป็นอย่างไร ซึ่งประสิทธิผลการบริหารจัดการจะสัมฤทธิ์ผลมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารของผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่ง ในการบริหารย่อมคำนึงถึงประสิทธิผลมากที่สุด

การจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จากผลการดำเนินพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ยังพบปัญหาจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาผู้เรียนขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ส่งผลให้ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 ต่ำกว่าระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประเทศทุกวิชา และคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกวิชา ต่ำกว่าการทดสอบจากปีการศึกษาที่ผ่านมา อีกทั้งปัญหาเรื่องการขาดแคลนครูผู้สอน ครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดครูที่มีความชำนาญในวิชาหลัก ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ ขาดทรัพยากรและปัจจัยสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณ ในโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กได้ ส่งผลให้สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีผลสัมฤทธิ์ และผลการทดสอการบประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) และการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มีค่าเฉลี่ยต่ำ ผู้ปกครองขาดความมั่นใจที่จะส่งผู้เรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียน ซึ่งจะแสดงให้เห็นจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ดีจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีการวางแผนการดำเนินงานที่ดี วิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ทั้งภายในและภายนอกองค์การ พัฒนาองค์กรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จไปตามเป้าหมายที่กำหนดให้มีประสิทธิผลที่เกิดขึ้น

จากผู้บริหาร และบุคลากรในองค์การที่มีเป้าหมายร่วมกัน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะต้องมองไกล คิดไกล มองเห็นเป้าหมายอนาคตข้างหน้า มีกลยุทธ์ที่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามองเห็นภาพอนาคตร่วมกัน ส่งผลถึงประสิทธิผลขององค์กรที่ดี จากปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ที่ประสบนั้น ถ้าหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีวิสัยทัศน์ มองเห็นภาพความสำเร็จ ผลลัพท์ที่เกิดขึ้นจากการวางเป้าหมาย ตามลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างชัดเจน สามารถแก้ไขปัญหาในองค์กรที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

จากปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิผลที่ดี มีคุณภาพด้านการศึกษา ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการบริหารของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อยู่ในระดับใด

2. ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อยู่ในระดับใด

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 หรือไม่

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 หรือไม่

5. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารเพื่อให้ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารเพื่อให้ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำนวน 785 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำนวน 45 คน รวมทั้งหมด 76 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำนวน 254 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ที่มีคุณสมบัติตามกำหนด จำนวน 5 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ 2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 3) ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง 4) ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ และ 5) ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ส่วนประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 และแบบสัมภาษณ์ แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร	ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ (X_1)	4.42	0.52	มาก	2
2	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2)	4.39	0.57	มาก	4
3	ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง (X_3)	4.46	0.54	มาก	1
4	ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ (X_4)	4.41	0.57	มาก	3
5	ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต (X_5)	4.33	0.62	มาก	5
เฉลี่ย		**4.40**	**0.51**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง (X_3) รองลงมาคือ ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ (X_1) ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ (X_4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) และ ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต (X_5)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับที่ของประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ประสิทธิผลการบริหาร	ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านคุณภาพของผู้เรียน (Y_1)	4.60	0.41	มากที่สุด	1
2	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Y_2)	4.53	0.45	มากที่สุด	2
3	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Y_3)	4.40	0.53	มาก	3
เฉลี่ย		**4.51**	**0.43**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (Y_2) รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของผู้เรียน (Y_1) และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Y_3)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	$Y_{รวม}$
X_1	.544**	.611**	.578**	.629**
X_2	.511**	.616**	.633**	.643**
X_3	.553**	.608**	.558**	.622**
X_4	.543**	.566**	.595**	.619**
X_5	.567**	.622**	.681**	.682**
$X_{รวม}$	.600**	.667**	.675**	.706**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับค่อนข้างสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ 0.706** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวมพบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ .518 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย การมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต (X_5) ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ (X_1) ผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง (X_3) ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ (X_4) และ การกำหนดวิสัยทัศน์ (X_2) ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวม ร้อยละ 53.20

5. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า 1) ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรสำรวจความต้องการของคณะกรรมการ ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา 2) ผู้บริหารควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาให้ชัดเจน และ 3) ผู้บริหารควรหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบใหม่ คิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงการบริหารอยู่เสมอ 2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจที่ชัดเจน 2) ผู้บริหารควรประชุมครู เพื่อสร้างความเข้าใจ และเป้าหมายที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารควรมีการติดตาม และประเมินผลการปฏบิติงานของครูตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด 3) ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรนำข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บริบทสถานศึกษา (SWOT) 2) ผู้บริหารสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกฝ่าย และ 3) ผู้บริหารควรมีแผนการรองรับแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษา 4) ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรศึกษานโยบาย เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาให้ชัดเจน 2) ผู้บริหารควรนำข้อมูลจากการ SWOT มากำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน 3) ผู้บริหารควรให้ครูได้แสดงความคิดเห็น เพื่อ

กำหนดกลยุทธ์พัฒนาตามเป้าหมาย และ 5) การมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีการวางแผนขับเคลื่อนกลยุทธ์ 2) ผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และชุมชน ในการพัฒนาสถานศึกษา 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมและพัฒนตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำสูงที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญประภา สาริภา (2558) เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวิราภร ดีบุญมี (2557) เรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านด้านการำหนดทิศางขององค์การ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนิรัญ พุทธิเสน (2557) การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าระดับภาวะผู้นาเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ การกำหนดทิศทางขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติดล สิงห์เวียง (2557) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต่อการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของบุคลากรเทศบาลนครพิษณุโลกจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าระดับการมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต่อการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของบุคลากรเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการกำหนดทิศทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล โสวาปี (2557)

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และความมีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดทิศทางขององค์การมีการปฏิบัติที่สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฎชรี สุขจรุ่ง (2557) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับการบริหารแบบดุลยภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าครูมีระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ผลการพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และด้านการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุมพร พัฒนะมาศ (2558) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ การบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราดผล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดความคิดเห็นของรู ผู้สอน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดระออง จันทบุรี และตราดโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงนวิจัยของ นวลจันทร์ จุนทนพ (2559) การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง ผลการวิจัยพบว่าบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามลำดับ สอดคล้องกับในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิราพร ดีบุญมี (2557) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองพัน เทียงวันนาที (2557) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดแผนศึกษาธิการและกีฬาแขวงหลวงพระบาง แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า

พนักงานครูในโรงเรียนสังกัดแผนกศึกษาธิการและกีฬาแขวงหลวงพระบางมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความสามารถในการแก้ปัญหา รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีความสำเร็จทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ ปีตุโส (2557) การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน รองลงมาด้าน ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ด้าน ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประวัสสร ล้วนอำนวยโชค (2558) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำชั้นยอดของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาล สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาลในระดับมาก คือ ด้านมีการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วานิช บุญครอบ (2558) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความสามารถ ในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ตัวทำนาย (วิธีการคิดเชิงปฏิวัติ, ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์, ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง, ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ และการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคตมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มากที่สุด รองลงมา วิธีการคิดเชิงปฏิวัติ ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ และการกำหนดวิสัยทัศน์โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .241, .107, .005 และ .004 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิราพร ดีบุญมี (2557) การศึกษาภาวะผู้นาเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ

ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล โสวาปี (2557) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และความมีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับความมีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญประภา สาริภา (2558) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุด รองลงมาการกำหนดวิสัยทัศน์ วิธีการคิดเชิงปฏิวัติ ผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง และความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูน้อยที่สุด ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้โดยการกำหนดกลยุทธ์ วางแผนยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน มีการปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา มีการกำหนดทิศทางขององค์การ มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่ชัดเจน กำหนดวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของประเทศ รวมทั้งให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาสามารถนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อบกพร่องและกำหนดแนวทางในการแก้ไข พัฒนาเพื่อมุ่งสู่อนาคต ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลในทุกด้าน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และสถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลชนก สุกแสง (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนตาม

ทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณาภรณ์ พุฒชงค์ (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0 1 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ กฤติยาภรณ์นาชัย (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนพนัสนิคม 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ นพวรรณ บุญเจริญสุข (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีทั้งหมด 5 ด้าน 17 แนวางย่อย ได้แก่ 1) ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิวัติ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรสำรวจความต้องการของคณะกรรมการ ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา 2) ผู้บริหารควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาให้ชัดเจน และ 3) ผู้บริหารควรหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบใหม่ คิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงการบริหารอยู่เสมอ 2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจที่ชัดเจน 2) ผู้บริหารควรประชุมครู เพื่อสร้างความเข้าใจ และเป้าหมายที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารควรมีการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด 3) ด้านผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจระดับสูง มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรนำข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บริบทสถานศึกษา (SWOT) 2) ผู้บริหารสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกฝ่าย และ 3) ผู้บริหารควรมีแผนการรองรับแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษา 4) ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรศึกษานโยบาย เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาให้ชัดเจน 2) ผู้บริหารควรนำข้อมูลจากการ SWOT มากำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน 3) ผู้บริหารควรให้ครูได้แสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดกลยุทธ์พัฒนาตามเป้าหมาย และ 5) การมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีการวางแผนขับเคลื่อนกลยุทธ์ 2) ผู้บริหารควรสร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และชุมชน ในการพัฒนาสถานศึกษา 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานร่วมกันจนประสบ

ผลสำเร็จ 4) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมและพัฒนตนเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำสูงที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กมล โสวาปี. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กมลชนก สุกแสง. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

กรรณาภรณ์ พุฒชงค์. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

กฤติยาภรณ์ นาชัย. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนพนัสนิคม 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

จุมพร พัฒนะมาศ. (2558). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ทองพัน เทียงวันนาที. (2557). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดแผนกศึกษาธิการและกีฬาแขวงหลวงพระบางแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน*รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

นพวรรณ บุญเจริญสุข. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา.* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

นวลจันทร์ จุนทนพ. (2559). *การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

นันท์นภัส สุทธิการ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

นิติดล สิงห์เวียง. (2557). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต่อการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของบุคลากรเทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ประวัสสร ล้วนอำนวยโชค. (2558). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำชั้นยอดของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาล สังกัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พัฏชรี สุขจรุ่ง. (2557). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับการบริหาร แบบดุลยภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

เพ็ญประภา สาริภา. (2558). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

รุ่งนิรัญ พุทธิเสน. (2557). *องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วานิช บุญครอบ. (2558). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20.*รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วิราพร ดีบุญมี. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมใจ ปีตุโส. (2557). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

THE GUIDELINE FOR CREATING A NETWORK OF COOPERATION IN OPERATING THE STUDENT ASSISTANT SYSTEM IN SECONDARY SCHOOL IN PHITSANULOK

[1]ภัทร์นฤน ไทยกรรณ์ และ [2]ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ

[1]Patnalin Thaikun and [2]Nattachet Pooncharoen

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]Patnalint65@nu.ac.th

Received: June 8, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระบบการดูแลช่วยเหลือและศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรให้

[1] นักศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเห็นถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงาน ร่วมกันสรุปปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และจุดประสงค์ในการดำเนินงาน 2) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูผู้รับผิดชอบได้ทำงานร่วมกัน เสนอความคิดและแนวทางร่วมกันโดยผู้บริหารคอยให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุน 3) ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามบทบาท โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม 4) ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดทำหนังสือข้อตกลง (MOU)

คำสำคัญ : การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ; ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Abstract

The purposes of this research were to; The purpose of this research is to study the creation of a collaborative network in the system. Providing care and assistance and studying ways to create a network of cooperation in operating the system Taking care of and helping students in secondary educational institutions Phitsanulok Province, The research results found that. 1. The results show that the construction method of cooperative network in the operation of auxiliary nursing system in secondary vocational schools is the highest on the whole. From the side, the highest average is the network unit/organization coordination in the auxiliary nursing system, and the lowest average is the network management in the auxiliary nursing system. 2. Results of the study of guidelines for creating a network of cooperation in operating the student care and assistance system in secondary educational institutions. Phitsanulok Province found that 1) setting a common vision for operating the student care and assistance system Executives should let all stakeholders see the problems in operations. together summarize the problem Collaborate in data analysis To set the vision and operational objectives. 2) Participation of network members in operating the student care and support system. Administrators should provide opportunities for responsible teachers to work together. Propose ideas and guidelines together with administrators providing advice, consultation and support. 3) Network management in operating the student care and support system. Executives should appoint committees to carry out operations

according to their roles. By allowing everyone to participate appropriately. 4) Coordinating agencies/network organizations in operating the student care and support system. Executives should encourage coordination and cooperation with various agencies involved. By preparing a letter of agreement (MOU)

Keywords : Creating a network of cooperation ; the student assistant system

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในหมวด 3 สิทธิเสรี ภาพของชนชาวไทย มาตรา 54 ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (ราชกิจจานุเบกษา. 2560 : 15-24) ซึ่งสาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2553 : 5) ในมาตรา 6 การศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3) จึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก นโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 2) กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดมาตรการ สนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน แก้ปัญหา และการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนด จุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนานักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่สังคมมุ่งหวังไว้โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด และปัญหา ครอบครัว ซึ่งล้วนก่อให้เกิดความทุกข์ความเครียด ความวิตกกังวล ซึ่งมีผลต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเยาวชน ให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป ดังที่สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 3) กล่าวว่า ความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในความรับผิดชอบ ให้สามารถดำรงชีวิตด้วยวิถีแห่งปัญญา ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเอง สังคม และปลอดภัยจากวิกฤตทั้งมวล จึงให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก ในการประสานงานร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนรวมตัวเป็นเครือข่าย

เครือข่ายเป็นการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนิน กิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน การรวมตัวเป็นเครือข่ายจัดเป็นการผนึกกำลัง จึงควรทำในลักษณะการแลกเปลี่ยนโดยสกัดเอาส่วนดีหรือจุดแข็ง ของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นการผนึกกำลังซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายมักมีผลดีกว่าผลรวมที่เกิดขึ้นจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้ว นำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยให้ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ ลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้อน มีความเข้าใจกัน มากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย ความต้องการของประชาชน ได้รับการตอบสนองจากรัฐ ช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่ซับซ้อน ช่วยเชื่อม หน่วยงานและแหล่งทุนเข้ากับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือคน และองค์กรได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ได้รับกำลังใจ การจูงใจ และการยอมรับ (ขนิฏฐา กาญจนรังสีนนท์, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ได้กำหนดแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ให้มีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ กลยุทธ์ที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง มีหลักคิดที่ถูกต้อง เป็นพลเมืองดีของชาติ มีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ และผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง เช่น ภัยจากยาเสพติด ความรุนแรง การคุกคามในชีวิตและทรัพย์สิน และนโยบายด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะของตนเองให้มีสุขภาวะที่ดี สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ซึ่งเป็นหน่วยงานใน

สังกัดจึงได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาในสังกัดนำเอานโยบายและกลยุทธ์มากำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ส่งเสริมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็ง มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยเน้นให้มีการเฝ้าระวังพฤติกรรมของนักเรียนในด้านต่างๆ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีทักษะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข มีทักษะในการตัดสินใจการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39, 2563, น.57)

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาปัญหาต่างๆ ของสถานศึกษา และความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังกล่าวนั้น การศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาควรให้ความสำคัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จำนวน 306 คน จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิด ตารางของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.43) มีแนวทางการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัดส่วนตามจำนวนข้าราชการครูแต่ละโรงเรียนและสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ข้าราชการครู ตำแหน่ง ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 39 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 39 โรงเรียน ในเขตจังหวัดพิษณุโลก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 27 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามการศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้แบบสอบถาม ออนไลน์ผ่านระบบ Google Forms ได้รับการตอบแบบสอบถามจำนวน 315 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percent) วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purpositive Selection) คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากวิธีการจดบันทึก มาจัดพิมพ์เป็นข้อมูลวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหาร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นสอดคล้องกันถึงความชัดเจนของวิสัยทัศน์ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันกำหนดวิธีการดำเนินงานอย่างชัดเจน อยู่ในระดับ รองลงมา คือ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นำผลการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลที่ได้ มาดำเนินการคัดกรองจัดกลุ่มนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดบทบาทของสมาชิกเพื่อจัดกิจกรรมให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาออกแบบโครงสร้างการบริหารเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับ

มากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมกันลงนามในหนังสือพันธสัญญา (MOU) อยู่ในระดับ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนานักเรียนหรือกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน เช่น เชิญวิทยากรภายนอกจากหน่วยงานต่าง ๆ มาให้ความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เช่น โรงพยาบาล ศาลปกครอง อยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 คน มีแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงาน ร่วมกันสรุปปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ได้แล้วว่าการดำเนินงานจะมีวัตถุประสงค์อย่างไร จึงจะเกิดเป็นพันธกิจและเป้าประสงค์

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมเพื่อนำข้อมูลนักเรียนมาร่วมกันดำเนินการคัดกรองนักเรียนให้สมาชิกเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อมูลร่วมกันโดยผู้บริหารคอยให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุน เปิดโอกาสให้ครูผู้รับผิดชอบได้ทำงานร่วมกัน เสนอความคิดและแนวทางร่วมกัน

2.3 ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการทำงานเป็นทีมโดยประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอกให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทุกคนอย่างชัดเจน เพื่อให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ

2.4 ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ พบว่า ผู้บริหารควรประสานงานกับหน่วยงานที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน เช่น

ผู้ปกครอง โรงพยาบาล สาธารณสุข สถานีตำรวจ ฯลฯ มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือและขอความร่วมมือในการร่วมเป็นคณะกรรมการหรือเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีการทำหนังสือข้อตกลง (MOU) ไว้กับโรงเรียน ทำงานร่วมกันกับเครือข่ายทุกเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลกสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. จากการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในภาพรวมพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1 ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดการประสานงานระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นการประสานงานภายในองค์กรระหว่างเพื่อนร่วมงาน หรือการประสานงานระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเป็นการประสานงานกับบุคคลภายนอกองค์กร นอกจากนี้ในบางกรณีบางองค์กรต้องมีผู้ประสานงานเพื่อให้การทำงานของทุกฝ่ายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ของงานที่ได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีป อภิสิทธ (2544) กล่าวว่า การสร้างข้อตกลงความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรเครือข่ายการศึกษา หัวหน้าหน่วยงานต้องประสานงานร่วมมือกัน ให้เกิดความเข้าใจ เจตนาที่ชัดเจน ตรงกัน และสร้างข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2554) กล่าวว่า วิธีการประสานการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานของระบบเครือข่ายเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแลกเปลี่ยน บุคลากรซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่กล่าวว่า คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตามตำแหน่งต่างๆ มีบทบาทหน้าที่คือ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนและผดุงรักษาระบบการดูแลและช่วยเหลือ

1.2 ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการสร้างเครือข่ายยังไม่ได้รับการสนับสนุนและ

ส่งเสริมให้เครือข่ายมีพลังในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาสถานศึกษายุคใหม่ ทั้งนี้เครือข่ายต้องสร้างระบบ การดำเนินงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดา มงคลสิทธิ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนจังหวัดชลบุรี พบว่า การสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน เป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ จันทาพูน (2555) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการบริหารจัดการเครือข่าย พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการควรปฏิบัติด้านการกำหนดสมาชิกเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการบริหารทรัพยากรร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา ได้ให้แนวทางในการบริหารเครือข่ายไว้ว่า สมาชิกเครือข่ายมีความสำคัญมาก การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป จึงควรมีการจัดกิจกรรมบางอย่างที่มีจุดประสงค์เพื่อการ กระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอ มีการกำหนดกลไกสร้าง ระบบจูงใจ สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้มี ส่วนร่วมในการรักษาเครือข่ายและรวมไปถึงการขยายเครือข่าย

2. จากผลการศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก สามารถอภิปรายผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควร พัฒนาการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงาน ร่วมกันสรุปปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ เมื่อกำหนดวิสัยทัศน์ได้แล้วว่าการดำเนินงานจะมีวัตถุประสงค์อย่างไร จึงจะเกิดเป็นพันธกิจและเป้าประสงค์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การสร้างวิสัยทัศน์ที่มีความชัดเจนและมีความเป็นไปได้ จะสร้างพลังให้กับเครือข่ายทำให้มีการรวมพลังมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Schermerhorn & Osborn (1998) ที่กล่าวว่า การบริหารโดยการให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย เลือกแนวทางหรือวิธีการทำงานร่วมกันและเมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ให้

โอกาสบุคลากรได้ช่วยคิด ช่วยแก้ไขในปัญหานั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด (2559) การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไป ด้วย 4 กระบวนการ คือ การสร้างข้อตกลงและร่วมวางแผน การปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น การทบทวนผลการดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ ผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมเพื่อนำข้อมูลนักเรียนมาร่วมกันดำเนินการคัดกรองนักเรียนให้สมาชิกเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ข้อมูลร่วมกันโดยผู้บริหารคอยให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุน เปิดโอกาสให้ครูผู้รับผิดชอบได้ทำงานร่วมกัน เสนอความคิดและแนวทางร่วมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน แนะนำเพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่กล่าวว่า คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ มีกรรมการตามตำแหน่งต่างๆ มีบทบาทหน้าที่คือ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลส่งเสริม สนับสนุน การขับเคลื่อนและผดุงรักษาระบบการดูแลและช่วยเหลือ สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของญาณิศา เยี่ยมสิริวุฒิ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ควรกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผลต่อผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการทำงานเป็นทีมโดยประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอกให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ทุกคนอย่างชัดเจน เพื่อให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารควรดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานตามบทบาทและหน้าที่ให้แก่ทุกคนในทีม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Clutterbuck &Kernaghan (1994) ที่กล่าวว่า การให้บุคลากรมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน แบ่งหน้าที่กันทำงานในส่วนที่รับผิดชอบและร่วมกันทำงานของทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของกันยารัตน์ คำสิทธิ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างทีมงานใน

งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน พบว่า ผู้บริหารควรร่วมประชุมวางแผน กำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น

2.4 ด้านการประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ ผู้บริหารควรประสานงานกับหน่วยงานที่มีความชำนาญในแต่ละด้าน เช่น ผู้ปกครอง โรงพยาบาล สาธารณสุข สถานีตำรวจ ฯลฯ มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือและขอความร่วมมือในการ ร่วมเป็นคณะกรรมการหรือเครือข่ายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีการทำหนังสือข้อตกลง (MOU) ไว้กับโรงเรียน ทำงานร่วมกันกับเครือข่ายทุกเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการทำหนังสือข้อตกลง (MOU) เป็นวิธีที่ดีในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน อีกทั้งการจัดทำเป็นหนังสือข้อตกลง (MOU) เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้มีความชัดเจนในการร่วมมือและการปฏิบัติตามหลักของการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีการประสานงานและการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของSchermerhorn & Osborn (1998) ที่กล่าวว่า การให้บุคลากรของหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของเทิดศักดิ์ ยะยอง (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านดอยคำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง พบว่า สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อระดมทรัพยากร คน งบประมาณ ในการสนับสนุนกิจกรรมให้มีความหลากหลาย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามัธยมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดทำเป็นหนังสือข้อตกลง (MOU) ผู้อำนายการสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาพิษณุโลก ควรจัดทำแนวทางในการประสานความร่วมมือไว้สำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการเครือข่ายในงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานตามบทบาทและหน้าที่ให้แก่ทุกคนในเครือข่ายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำข้อมูลสารสนเทศไว้เป็นคู่มือในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*.กรุงเทพฯ: ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *การดูแลช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *เอกสารประกอบพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

ขนิฏฐา กาญจนรังสีนนท์. การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาแหล่งที่มา สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2566 จาก *http://www.northphc.org/ doc/net.ppt*

กันยารัตน์ คำสิทธิ. (2565). *แนวทางการสร้างทีมงานสำหรับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาน่าน.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เทิดศักดิ์ ยะยอง. (2562). *การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านดอยคำ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการบริหารงานวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤติสังคม*.กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2547 ก). *การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา* สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *กลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพ ฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

Clutterbuck, David. & Kernaghan, Susan. (1994). *The Power Of Empowerment* : Release the Hidden Talents of Your Employees. London: Kogan Page.

Schermerhorn Jr. Hunt, Jame G. & Osborn, Richard N. (1998). *Basic Organizational Behavior. 2nd* ed. New York: John Wiley & Sons.

Stone, Florence M. & Sachs, Randi T. (1995). The High – Value Manager “Developing

การบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

THE EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION IN THE NEW NORMAL ERA ACCORDING TO THE SEVEN SAPPURISADHAMMA BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF NONG BUA LAMPHU PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

[1]พระมหาปฐมวรรธ เขมจิตฺโต (ศรีหะ), [2]พระครูปริยัติคุณรังษี และ [3]ประสงค์ หัสรินทร์

[1]Phramaha Patamawat Khemacitto (Sriha), [2]Phrakhru Pariyattikhunrangsi and [3]Prasong Hassarin

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]wadtoong@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ผลการวิจัย

[1] นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

พบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการด้านการบริหารงานทั่วไปตามลำดับ 2. การบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) และอัตถัญญุตา (รู้จักผล) ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ในงานทั้ง 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยประกอบกับหลักการรู้เหตุ รู้ผล ในการวิเคราะห์และปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เข้ากับยุควิถีชีวิตใหม่ทั้งรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์และรูปแบบการเรียนการสอนออฟไลน์ แบ่งงานตามหลักการรู้เหตุรู้ผล กำหนดเวลาการทำงานที่เหมาะสม สร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารควรมีความสามารถในการวางแผนและควบคุมการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาในยุคที่ชีวิตปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลง โดยรู้จักประมาณความพอดี กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรใช้ความรู้และความเข้าใจในการวางแผนทั้งนโยบายและวิสัยทัศน์ บริหารสถานศึกษาตามบริบทของสังคมยุควิถีชีวิตใหม่ ผู้บริหารต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร รู้จักใช้อำนาจหน้าที่ตามความเหมาะสมตลอดจนต้องส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร สร้างแรงบันดาลใจเพื่อกระตุ้นการทำงานตามหลักปุคคลัญญุตา ส่งเสริมพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักคุณธรรมอย่างเหมาะและทันสมัยเป็นปัจจุบัน โดยการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรและ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีในการวางแผนร่วมกับหลักธัมมัตตัญญุตา ให้รู้จักปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในยุควิถีชีวิตใหม่

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา; ยุควิถีชีวิตใหม่; หลักสัปปุริสธรรม 7

Abstract

This research aimed to: 1) study the current state of educational institution administration by administrators; 2) investigate educational institution administration in the new normal era according to the Seven Sappurisadhamma of educational institution administrators; and 3) propose guidelines for educational institution administration in the new normal era according to these principles by educational institution administrators under the Office of Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area 1. The research results were as follows: 1. Educational institution administration by administrators under the Office of Nong Bua Lamphu Primary Educational Service Area 1, was found to be at the highest level overall. All studied aspects were at the same level with the highest means in personnel management, budget management, academic management, and general administration, in a descending order. 2. Educational institution administration in the new normal era according to the Seven Sappurisadhamma principles, the areas ranked from highest to lowest were: understanding appropriate times (Kālaññuta), recognizing reasons (Dhammaññutā), community awareness (Parisaññutā), individual understanding (Puggalaññutā), self-knowledge (Attaññutā), moderation (Mattaññutā), and understanding of outcomes (Atthaññutā). 3. The proposed guidelines for educational institution administration in the new normal include: (1) In academic management, administrators should integrate technology with an understanding of causes and effects to tailor curricula for both online and offline teaching, allocating tasks based on cause-and-effect principles and setting appropriate work schedules. (2) In budget management, administrators should be capable of planning and controlling resource use, recognizing the appropriate measure of expenditure, and setting clear goals. (3) In personnel management, administrators should plan both policy and vision with an understanding of the modern societal context. It is crucial to assess staff performance appropriately while fostering morale and inspiring motivation according to individual understanding. (4) In general administration, technology should be used in planning in conjunction with an understanding of environmental, building, and facility issues to develop them in line with the demands of new normal educational practices.

Keywords : Educational Institution Administration; New Normal Era; Seven Sappurisadhamma Principles.

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 และโรคฝีดาษลิง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน ทำให้เกิดการปรับตัวในการดำเนินชีวิตในรูปแบบของ วิถีชีวิตใหม่ ซึ่งรวมถึงการเว้นระยะห่างทางสังคม การลดความเสี่ยงจากการชุมนุมหรืออยู่ในสถานที่สาธารณะกับผู้อื่น การปฏิบัติงานที่บ้าน การสวมใส่หน้ากากอนามัย การใช้แอลกอฮอล์ในการทำความสะอาดเป็นประจำ การออกกำลังกายและการทำประกันสุขภาพมีแนวโน้มสูงขึ้น การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต เช่นการเรียนการสอนออนไลน์ การประชุมทางไกลผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ การทำงานจากที่บ้าน สำหรับการศึกษามีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ การสอนทางไกลและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การสอน รวมถึงการเกิดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาช่องทางการเรียนรู้แบบใหม่ ซึ่งสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาในช่วงเวลาวิกฤต (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565: 49-50) นอกจากนี้ สถานการณ์โรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียนอย่างมาก เนื่องจากการแพร่ระบาดภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนรวมกันเป็นจำนวนมาก ถ้าหากมีระบบการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ จะเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในกลุ่มนักเรียน ดังนั้น หากมีการระบาดภายในกลุ่มนักเรียน จะมีผลกระทบในสังคมหรือผู้ใกล้ชิด เช่น ครู ผู้ปกครอง รวมถึงผู้สูงอายุที่สามารถติดเชื้อจากกลุ่มนักเรียนได้ (กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 3) ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะด้านสาธารณสุขให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเติบโตเป็นทรัพยากรของชาติในอนาคต จึงต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาภายใต้แนวคิด "ล้มแล้วลุกไว" ซึ่งรวมถึงการพร้อมรับ การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อรับมือกับการระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2563) โรงเรียนถือเป็นสถานศึกษาที่สำคัญ นำไปสู่การปฏิบัติตามนโยบายการศึกษาว่าจะสำเร็จหรือล้มเหลว การจัดการศึกษาในโรงเรียนจะขึ้นอยู่กับการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ ความหวังในอนาคตของเยาวชนของชาติต้องฝากไว้ที่ผู้บริหาร โรงเรียนมีความสำคัญ ความหวังในอนาคตของเยาวชนของชาติต้องฝากไว้กับผู้บริหารโรงเรียนเกือบทั้งหมด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 12)

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่น่าสนใจ และเหมาะสำหรับการนำมาประยุกต์เป็นหลักปฏิบัติตนของผู้นำ เพราะเป็นข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาส สถานที่ต่างๆ กัน ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วย

หลักธรรม 7 ประการในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าหากใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ 7 ประการนี้ และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้วผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องว่าเป็น "สัตบุรุษ" หรือ "คนดีแท้" หรือ "มนุษย์โดยสมบูรณ์" การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาด นำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยส่วนรวม ย่อมเอื้ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น (พระมหาศุภโชค มณิโชติ, 2556: 46)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จัดทำแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับนี้ขึ้นเพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน ให้ได้มีโอกาสในการเข้าถึงการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย และรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2566: 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้สรุปประเด็นสำคัญที่พบจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กร พบอุปสรรคปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น 1) ด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้น ป.6 และ ม.3 มีผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบระดับชาติทุกกลุ่มสาระต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ เนื่องจากปัจจัยภายนอกทำให้เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนไม่ได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เนื่องจากครูและบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความตระหนักในการใช้ ICT ในการพัฒนางาน 3) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารงานด้านสนับสนุนของโรงเรียน ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ธุรการ และนักการภารโรงไม่ครบทุกโรงเรียน และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป พบอุปสรรค คือ อาคารสถานที่ของโรงเรียนบางแห่งชำรุดทรุดโทรม สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากมีอายุการใช้งานมานาน ไม่ได้รับการปรับปรุงซ่อมแซมให้ใช้การได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2566: 33-37)

การศึกษาการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน และการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เพื่อจะได้ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 1,469 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จำนวน 306 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร นักวิชาการ และพระสงฆ์จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 6 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 เป็นอย่างไรในครั้งนี้ มีแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) การบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และ

การบริหารงานทั่วไป 2) หลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญุตา (รู้จักผล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ)กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) และปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวม

ที่	การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	การบริหารงานวิชาการ	4.63	0.55	มากที่สุด	3
2	การบริหารงานงบประมาณ	4.65	0.58	มากที่สุด	2
3	การบริหารงานบุคคล	4.66	0.58	มากที่สุด	1
4	การบริหารงานทั่วไป	4.62	0.57	มากที่สุด	4
รวม		**4.64**	**0.57**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการบริหารงานงบประมาณ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด และ ด้านการบริหารงานทั่วไปอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวม

ที่	การบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1	ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ)	4.66	0.60	มากที่สุด	2
2	อัตถัญญุตา (รู้จักผล)	4.57	0.65	มากที่สุด	7
3	อัตตัญญุตา (รู้จักตน)	4.64	0.53	มากที่สุด	5
4	มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ)	4.63	0.61	มากที่สุด	6
5	กาลัญญุตา (รู้จักกาล)	4.76	0.48	มากที่สุด	1
6	ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน)	4.65	0.56	มากที่สุด	3
7	ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล)	4.65	0.53	มากที่สุด	4
รวม		**4.65**	**0.57**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) และอัตถัญญุตา (รู้จักผล) ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ในงานทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยประกอบกับหลักการรู้เหตุ รู้ผล ในการวิเคราะห์และปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เข้ากับยุควิถีชีวิตใหม่ทั้งรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์และรูปแบบการเรียนการสอนออฟไลน์ แบ่งงานตามหลักการรู้เหตุ รู้ผล กำหนดเวลาการทำงานที่เหมาะสม สร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ด้านที่ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารควรมี

ความสามารถในการวางแผนและควบคุมการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาในยุคที่ชีวิตปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลง โดยรู้จักประมาณความพอดี กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ด้านที่ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรใช้ความรู้และความเข้าใจในการวางแผนทั้งนโยบายและวิสัยทัศน์ บริหารสถานศึกษาตามบริบทของสังคมยุควิถีชีวิตใหม่ ผู้บริหารต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร รู้จักใช้อำนาจหน้าที่ตามความเหมาะสมตลอดจนต้องส่งเสริมและสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร สร้างแรงบันดาลใจเพื่อกระตุ้นการทำงานตามหลักปุคคลัญญุตา ส่งเสริมพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักคุณธรรมอย่างเหมาะและทันสมัยเป็นปัจจุบัน โดยการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้านที่ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีในการวางแผนร่วมกับหลักธัมมัตตัญญุตา ให้รู้จักปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในยุควิถีชีวิตใหม่

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ พระมหารักศักดิ์ ปญฺญาวุฑฺโฒ (บุญชัย) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล

2. การบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตาม

หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ กาลัญญุตา (รู้จักกาล) ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) อัตตัญญุตา (รู้จักตน) มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) และอัตถัญญุตา (รู้จักผล) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจังหวัดหนองบัวลำภูถือได้ว่าเป็นดินแดนที่เรียกว่าแผ่นดินธรรม ตลอดจนหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกลมกลืนกับงานบริหารอยู่แล้ว เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารทุกคนต้องปฏิบัติตามหน้าที่การบริหารและถือว่าสอดคล้องกับหลักการบริหารของนักวิชาการต่างประเทศที่ได้แบ่งหน้าที่งานบริหารออกเป็น 4 งาน คือ การวางแผน การจัดองค์การ จัดนำ และการควบคุม สอดคล้องกับ พระสุวรรณ สุวณฺโณ (วงศ์ดาลา) (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยภาพรวมแลรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักอัตถัญญุตา รองลงมา คือ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักปุคคลปโรปรัญญุตา ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักปุคคลปโรปรัญญุตา และด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักอัตตัญญุตาส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักปริสัญญุตา

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 พบว่าในงานทั้ง 4 ด้านผู้บริหารสามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ทั้ง 7 ด้าน เข้ามาบูรณาการพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษาในยุควิถีชีวิตใหม่ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 เป็นหลักธรรมไม่ว่าใครเมื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ใช้เป็นหลักในการทำงาน หลักการดำรงตนอยู่ในสังคมล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้ใช้เจริญเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือน่าและเลื่อมใส สอดคล้องกับ พระราชวุธ ปญฺญาวชิโร (เพชรไพร) (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แนวทางใน

การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ (1) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือโดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น (2) ผู้บริหารควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ กับการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย (3) ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนใช้สื่อสารสนเทศที่ทันสมัยเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียน เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) ผู้บริหารควรสนับสนุนติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นสากล

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ที่จำเป็นต้องมี ได้แก่ การบริหารและการจัดการศึกษาด้วยความรู้ความสามารถการมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ การเป็นผู้นำทางวิชาการ และความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่การบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควร ยึดหลักสัปปุริสธรรม 7 ในการครองคน ครองตนและครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร โดยผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความเป็นธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุขขององค์กร ดังนั้น คุณสมบัติของผู้บริหารที่ดีจะต้องประกอบด้วยหลักธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือหลักสัปปุริสธรรม 7 อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19.* กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

พระมหารักศักดิ์ ปญฺญาวุฑฺโฒ (บุญชัย). (2564). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ระมหาศุภโชค มณีโชติ (มณีโชติ). (2556). *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของเจ้าอาวาสในอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวุธ ปญฺญาวชิโร (เพชรไพร). (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุวรรณ สุวณฺโณ (วงศ์ดาลา). (2561). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในโรงเรียนมัธยมสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 – 2570.* หนองบัวลำภู: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *แนวทางการดำเนินการของผู้บริหารในโรงเรียน ประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (ฉบับจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี).* สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ อันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด -19 พ.ศ. 2564 – 2565.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา

INFORMATION TECHNOLOGY LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE JURISDICTION OF SONGKHLA MUNICIPALITY SONGKHLA PROVINCE

[1]ธวัชชัย ทับทิม และ [2]กนกกร ศิริสุข

[1]Tawatchai Thapthim and [2]Kanokkorn Sirisuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[2]kanokkorn.si@skru.ac.th

Received: May 14, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามตัวแปร ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 256 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จำนวน 152 คน จากนั้นเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วจึงสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Simple Random Sampling without Replacing) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วน

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบหาค่าความแตกต่างแบบ t-test และ F-test ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา

Abstract

The objectives of this research were: 1) Study the information technology leadership of school administrators under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, 2) Compare the information technology leadership of school administrators under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, according to the teachers' opinions. The teachers were classified according to variables: educational level, work experience, and school size. The sample group was 256 teachers working in schools under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, for the academic year 2023. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's prepared spreadsheet of 152 teachers. The sample proportion was then compared to the population using Stratified Random Sampling according to the school size, followed by Simple Random Sampling without Replacement. The tool used in this research was a questionnaire with a reliability value of 0.95. Statistics used in data analysis were frequency, mean, standard deviation, and testing for differences using the t-test and the F-test. The results showed that: 1. The information technology leadership of school administrators under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, in a whole aspect, was a high level. When considering each aspect, it was found to be both at the highest level and at a high level. 2. Teachers working in schools under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, with different educational levels, experiences, and school sizes, had no differences in opinions regarding information technology leadership among school administrators.

Keyword: Information technology leadership, Schools under the Songkhla Municipality

บทนำ

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 ตามความในวรรคหนึ่ง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย วรรคสอง รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย และวรรคสาม การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, 2560 : 14) สอดคล้องกับธรรมนูญการศึกษาของไทยที่มีเจตนารมณ์ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ตามความในมาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนาศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น และมาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2544 : 2-19) รัฐบาลได้เล็งเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการโครงข่าย การจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา จึงได้ออกเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 กำหนดเนื้อหาชัดเจนและครอบคลุมด้านเทคโนโลยีการศึกษามากขึ้น ส่วนรัฐบาลในฐานะผู้บริหารสูงสุดของประเทศมีความพยายามในการเปลี่ยนผ่านประเทศจากประเทศพึ่งพาอุตสาหกรรมนำไปสู่ประเทศที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63-69 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศคือรัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา ส่งเสริมให้มีการผลิต และพัฒนา แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีการพัฒนา

บุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้น ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ตลอดจนให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและรัฐต้องจัดให้มี หน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอน 45 ก, 2553 : 1-3) นอกจากนี้การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาเองได้ เพื่อให้ตอบสนองต่อหลักการแห่งสิทธิของพลเมือง ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาอบรมและฝึกอบรมตามความเหมาะสม ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขอบข่าย ภารกิจที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้การบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งในการจัดให้การศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอน 24 ก, 2550: 29-33)

การจัดการศึกษา 4.0 เป็นแนวคิดตามความพยายามของรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นในการนำ “โมเดลประเทศไทย 4.0” หรือ “Thailand 4.0” มาใช้ เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นกับดัก 3 กับดักที่กำลังเผชิญ ทั้ง 1) กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) 2) กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) 3) กับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance Trap) โดยมีเป้าหมายเพื่อนำประเทศมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านโมเดลนี้ ก่อนหน้าที่ที่จะมีการพัฒนาประเทศไทย 4.0 นั้น ไทยเริ่มก้าวสู่โมเดล Thailand 1.0 หลังจากเริ่มต้นพัฒนาภาคเกษตรกรรม แล้วจึงค่อยปรับมาสู่ Thailand 2.0 การลงทุนอุตสาหกรรมเบาที่มุ่งเน้นแรงงานราคาต่ำ เช่น สิ่งทอ อาหาร และมาสู่ Thailand 3.0 มุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งการพัฒนาของประเทศไทยใน 3 ช่วงแรกนั้น ไทยมีการอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุด เฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี แต่มาจุดหนึ่งหลัง พ.ศ. 2540 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงมาเป็นร้อยละ 3-4 ต่อปี เหตุผลสำคัญเพราะไทยไม่เคยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างจริงจังและไม่เคยมีการพัฒนาเทคโนโลยีของตัวเอง แรงงานไม่ได้มีทักษะจนกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาส ซึ่งในช่วงนี้รัฐบาลต้องการก้าวกระโดดข้ามหุบเหว ซึ่งต้องใช้ความกล้าหาญทางการเมือง และต้องใช้พลังที่เรียกว่าพลังประชารัฐในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจาก Thailand 3.0 เป็น Thailand 4.0 หรือจากประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิต “เชิงอุตสาหกรรมหนัก” ไปสู่การขับเคลื่อนด้วย “เทคโนโลยีและนวัตกรรม” หัวใจสำคัญของการก้าวสู่ประเทศไทยในยุค 4.0 คือ การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากความสามารถใน

การผลิตสินค้าภาคอุตสาหกรรมมาสู่การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม ซึ่งจะต้องพัฒนาให้คนไทยมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรมได้ด้วยตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ, 2560) แนวคิดการจัดการศึกษา 4.0 เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในบริหารจัดการศึกษาในทุกมิติผ่านกลไกการบริหารของภาครัฐสอดรับกับนโยบายจังหวัดสงขลาในด้านการศึกษาโดยการขับเคลื่อนของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา ประเด็นการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญในระยะต่อไป อาทิ การยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กและไม่มีชื่อเสียงโดยใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพครู การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในภาคอาชีวศึกษารองรับทิศทางการพัฒนาจังหวัด (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2565-2570 : 98) การรับมอบนโยบายจากหน่วยเหนือในด้านการจัดการศึกษา จึงเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

คณะผู้บริหารของเทศบาลนครสงขลา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานภารกิจด้านการจัดการศึกษาท้องถิ่น โดยจะเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์การบริหารองค์กรของเทศบาลนครสงขลาที่ว่า "เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การศึกษาทันสมัย ชาวนครสงขลาอุ่นใจ เมืองปลอดภัยและยั่งยืน" ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษาในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดเป้าประสงค์ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง และอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์และความหลากหลาย เสริมสร้างคุณค่าพัฒนา และต่อยอด เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อมุ่งสู่การเป็นเมืองอัจริยะ (Smart City) (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครสงขลา พ.ศ. 2566 - 2570 : 79)

สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลา คือหน่วยงานหลักในการสนองนโยบายด้านจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งในระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีโรงเรียนในความดูแลของเทศบาลนครสงขลา แยกเป็นระดับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 โรงเรียน พบว่ามีข้อเสนอแนะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาใน 2 ด้านคือ 1) แต่ละโรงเรียนมีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกันและยังไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอ และ 2) การได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษามีจำนวนมาก แต่ยังขาดการติดตามผลลัพธ์จากการใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือไม่และอยู่ในระดับใด ผลการวิจัยจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงงานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาในภาพรวมต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่น สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมี แสงชุ่ม (2562 : 51) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของ

ผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีโดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี รองลงมาได้แก่ การผลิตและการปฏิบัติทางวิชาชีพ การใช้เทคโนโลยีความรู้ทางสังคม กฎหมาย จริยธรรมด้านเทคโนโลยี และการปฏิบัติด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล และความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลาว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา ได้มีนโยบายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอยู่ในระดับใด โดยเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ผลจากการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนกลับไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลา สามารถวางแผนการจัดระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย มีความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 256 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 256 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 28 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2556 : 43) จำนวน 152 คน จากนั้นเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified

Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วสุ่มครูในแต่ละสถานศึกษาด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Simple Random Sampling without Replacing)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ลักษณะเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยแบบสอบถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 จำนวน 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 เก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์โดยการสแกน QR Code และตอบแบบสอบถามในแอพลิเคชั่น Google Form ซึ่งผู้วิจัยจะทำการจัดส่งไปยังสำนักงานเทศบาลนครสงขลาและสถานศึกษาในสังกัดด้วยตนเอง และให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งตอบแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยการสแกน QR Code ในการเก็บข้อมูล และตอบแบบสอบถามผ่านแอพลิเคชัน Google Form โดยกำหนดระยะเวลา 1 เดือน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือคอมพิวเตอร์ในทุกระดับชั้น รองลงมา ผู้บริหารสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่องค์กรต้นแบบทางเทคโนโลยี ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้คลังความรู้ออนไลน์ ข้อมูลออนไลน์ หรือคลังข้อสอบออนไลน์ และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างสรรค์สื่อการสอน นวัตกรรมทางการศึกษา เกม หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้และบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ

1.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายขีดความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นคุณค่าของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บริหารจัดการสถานศึกษา ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูผู้สอนใช้เทคนิค/กลวิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการจัดเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือแอพลิเคชันในการรายงานผลการเรียนนักเรียนหรืออื่น ๆ ให้ผู้ปกครองทราบด้วยระบบออนไลน์

1.5 ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาออกกฎระเบียบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูผู้สอนและนักเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการอย่างถูกกฎหมายและจริยธรรม

1.6 ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษารองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมอบรมด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของครู ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ตามลำดับ พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาสารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 มาตรา 63-69 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่กล่าวถึงการสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีนโยบายและแผนความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 มาตรา 6 ที่มีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัล 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินการและการพัฒนา 2) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคม 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนระบบหรือแอพลิเคชัน 4) ด้านมาตราหรือกฎเกณฑ์การใช้เทคโนโลยี 5) ด้านการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรม 6) ด้านสนับสนุนการผลิตและพัฒนากาลังคนให้เกิดความพร้อม และ 7) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 2) สถานศึกษาจะต้องตระหนักและรีบปรับตัว เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบและการดำเนินการภายในสถานศึกษาโดยการอาศัยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ภายในสถานศึกษาหรือมาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนภายในอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคลากรครู การสนับสนุนและให้ความพร้อมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูต่อนักเรียน ดังนั้นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษากับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดารัตน์ เหมือนสิงห์ (2559: 113) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นาทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านภาวะผู้นาและวิสัยทัศน์ และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นาทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการตื่นตัว เปลี่ยนแปลง ขวนขวายหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะนามาใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน มีส่วนร่วมในการ

ออกแบบหลักสูตรหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในการร่วมมือที่ดีกับทุกฝ่ายให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการแสดงความคิดเห็น มีวาทศิลป์ในการประสานความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารเป็นต้นแบบในการทางาน มีคุณธรรมจริยธรรมในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถตามแบบภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเหด หมัดอะดัม และสุนทรี วรรณไพเราะ (2562: 1912) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้กล่าวว่า ปัจจุบันการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีมีความสะดวกมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในการทางานและการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายและบริหารการศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้นำเทคโนโลยีซึ่งจะช่วยทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการโน้มน้าว ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศาชล บำรุงภักดี (2563: 171-172) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร มีความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการบริหารงาน และด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร มีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและรู้จักนำความรู้ไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาและบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือคอมพิวเตอร์ในทุกระดับชั้น รองลงมา ผู้บริหารสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่องค์กรต้นแบบทางเทคโนโลยี ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งใน

ปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าในยุค Thailand 4.0 ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทุกด้านรวมถึงด้านภาวะผู้นำที่เป็นสิ่งสำคัญต่อมุมมองของบุคลากรผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ใช้ในการตัดสินความสามารถและศักยภาพ การนำของผู้บริหารหรือผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุดเด้ (2563: 355) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อม มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่มีความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการในโรงเรียน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การทำงานของโรงเรียน มีตัวชี้วัดอย่างชัดเจน กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดทำแผนการดำเนินงานต่าง ๆ กล้าตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน ส่งเสริมการแข่งขันทางวิชาการ มีการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบกับเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการซึ่งเป็นหัวใจหลักของจัดการศึกษา โดยส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการนิเทศติดตามและประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการ ของโรงเรียนซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้คลังความรู้ออนไลน์ ข้อมูลออนไลน์ หรือคลังข้อสอบออนไลน์ และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างสรรค์สื่อการสอน นวัตกรรมทางการศึกษา เกม หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้และบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 มาตรา 63-69 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 49-52) ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษามีใจความว่า รัฐต้องสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนด้านการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายขีดความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา และผู้บริหาร

สถานศึกษาเห็นคุณค่าของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บริหารจัดการสถานศึกษา ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูผู้สอนใช้เทคนิค/กลวิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศาชล บำรุงภักดี (2564: 119) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการเรียนการสอน

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการจัดเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือแอพลิเคชันในการรายงานผลการเรียนนักเรียนหรืออื่น ๆ ให้ผู้ปกครองทราบด้วยระบบออนไลน์สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธนกฤต พราหมน์นก (2558: 225) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำในด้านมีการสนับสนุน การจัดการ และการดำเนินการ ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีในทุกด้าน 3) ส่งเสริมการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ

5. ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาออกกฎระเบียบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูผู้สอนและนักเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการอย่างถูกกฎหมายและจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของคมพิศิษฐ์ ศรีบุญเรือง และคณะ (2558: 104) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวไว้ว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การใช้ ICT ในการบริหารงาน 2) การใช้ ICT ในการเรียนการสอน และ 3) การมี

จริยธรรมในการใช้ ICT สภาพการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีจริยธรรมในการใช้ ICT อยู่ในระดับมากที่สุด โดยการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น โดยการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัดโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลมากมาย สะดวก รวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาและมีการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ได้และเป็นผู้ที่เข้าใจ เห็นผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็จะเกิดปัญหาหรือช่องว่างระหว่างผู้ที่มีและไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

6. ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษารองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของครู ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และมุ่งสู่ Thailand 4.0 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1, 2563: 21-28) นโยบายที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานส่วนกลางในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้ในการบริหารจัดการและตัดสินใจทั้งระบบ สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลต่างๆ นำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Big Data Technology) สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมถึงสำนักงานส่วนกลางจะมีแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) เพื่อสนับสนุนภารกิจด้านบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างโปร่งใสและเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา มีองค์ความรู้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาด้านการบริหารการศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา เช่น การนำไปพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การให้ความรู้จัดการอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศแก่บุคลากร

หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความก้าวทันต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนตนเองไปตามสถานการณ์ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรเป็นผู้ที่หาความรู้ตลอดเวลาเท่าทันต่อเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน ควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาของครูและบุคลากรทางการศึกษา อันจะส่งผลดีต่อเนื่องในการบริหารจัดการสถานศึกษาสืบไป

3. ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามงาน การนิเทศ การบริหารงานในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างคล่องแคล่วและเหมาะสม ควรมีการกำหนดมาตรฐานและระบบภายใต้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล เพื่อให้ง่าย สะดวกต่อการสืบค้นและนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ. *แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ. ศ.2565 - 2570 (ฉบับทบทวน 2567).* ออนไลน์. https://www.songkhla.go.th/news_develop_plan, 7 กุมภาพันธ์ 2567.

คมพิศิษฐ์ ศรีบุญเรือง และคณะ. (2558). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(2). 101-108.

ธนกฤต พราหมน์นก. (2559). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ***.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธิดารัตน์ เหมือนสิงห์. (2559). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

นิศาชล บำรุงภักดี. (2563:). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, พิมพ์ครั้งที่ 9.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ. (2560). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มณีรัตน์ สุดเด้ (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

รัศมี แสงชุ่ม. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันต์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.* เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก, (5-8).

_____. (2550). *กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก, (29-33).

_____. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.* (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553). เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก, (1-3).

_____. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, (14).

_____. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.* (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562). เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, (49-52).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. (2563). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา*. สงขลา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.* ออนไลน์ https://www.onde.go.th/view/1/เกี่ยวกับคณะกรรมการดิจิทัล/TH-TH, 10 มกราคม 2567.

สำนักงานเทศบาลนครสงขลา. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครสงขลา พ.ศ. 2566 – 2570.* (ทบทวนครั้งที่ 1 พ.ศ.2566)**.** สืบค้นออนไลน์วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2566. เว็บไซต์ https://www.songkhlacity.go.th/2020/strategy/?cid=3

สุเหด หมัดอะดัม และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 15 มีนาคม 2562. (1-11).* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา

INFORMATION TECHNOLOGY LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE JURISDICTION OF SONGKHLA MUNICIPALITY SONGKHLA PROVINCE

[1]ธวัชชัย ทับทิม และ [2]กนกกร ศิริสุข

[1]Tawatchai Thapthim and [2]Kanokkorn Sirisuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[2]kanokkorn.si@skru.ac.th

Received: May 14, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 256 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จำนวน 152 คน จากนั้นเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วจึงสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Simple Random Sampling without Replacing) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบหาค่าความแตกต่างแบบ t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก และครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ, สถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา

Abstract

The objectives of this research were: 1) Study the information technology leadership of school administrators under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, 2) Compare the information technology leadership of school administrators under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, according to the teachers' opinions. The teachers were classified according to variables: educational level, work experience, and school size. The sample group was 256 teachers working in schools under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, for the academic year 2023. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's prepared spreadsheet of 152 teachers. The sample proportion was then compared to the population using Stratified Random Sampling according to the school size, followed by Simple Random Sampling without Replacement. The tool used in this research was a questionnaire with a reliability value of 0.95. Statistics used in data analysis were frequency, mean, standard deviation, and testing for differences using the t-test and the F-test. The results showed that: 1. The information technology leadership of school administrators under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, in a whole aspect, was a high level. When considering each aspect, it was found to be both at the highest level and at a high level. 2. Teachers working in schools under the Songkhla Municipality, Songkhla Province, with different educational levels, experiences, and school sizes, had no differences in opinions regarding information technology leadership among school administrators.

Keyword: Information technology leadership, Schools under the Songkhla Municipality

บทนำ

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 ตามความในวรรคหนึ่ง รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย วรรคสอง รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย และวรรคสาม การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134, 2560 : 14) สอดคล้องกับธรรมนูญการศึกษาของไทยที่มีเจตนารมณ์ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ตามความในมาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนาศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น และมาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2544 : 2-19) รัฐบาลได้เล็งเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการโครงข่าย การจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา จึงได้ออกเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 กำหนดเนื้อหาชัดเจนและครอบคลุมด้านเทคโนโลยีการศึกษามากขึ้น ส่วนรัฐบาลในฐานะผู้บริหารสูงสุดของประเทศมีความพยายามในการเปลี่ยนผ่านประเทศจากประเทศพึ่งพาอุตสาหกรรมนำไปสู่ประเทศที่พึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศ ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63-69 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศคือรัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา ส่งเสริมให้มีการผลิต และพัฒนา แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีการพัฒนา

บุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนั้น ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ตลอดจนให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและรัฐต้องจัดให้มี หน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอน 45 ก, 2553 : 1-3) นอกจากนี้การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาเองได้ เพื่อให้ตอบสนองต่อหลักการแห่งสิทธิของพลเมือง ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาอบรมและฝึกอบรมตามความเหมาะสม ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขอบข่าย ภารกิจที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้การบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งในการจัดให้การศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอน 24 ก, 2550: 29-33)

การจัดการศึกษา 4.0 เป็นแนวคิดตามความพยายามของรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นในการนำ “โมเดลประเทศไทย 4.0” หรือ “Thailand 4.0” มาใช้ เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นกับดัก 3 กับดักที่กำลังเผชิญ ทั้ง 1) กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) 2) กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) 3) กับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance Trap) โดยมีเป้าหมายเพื่อนำประเทศมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม ผ่านโมเดลนี้ ก่อนหน้าที่ที่จะมีการพัฒนาประเทศไทย 4.0 นั้น ไทยเริ่มก้าวสู่โมเดล Thailand 1.0 หลังจากเริ่มต้นพัฒนาภาคเกษตรกรรม แล้วจึงค่อยปรับมาสู่ Thailand 2.0 การลงทุนอุตสาหกรรมเบาที่มุ่งเน้นแรงงานราคาต่ำ เช่น สิ่งทอ อาหาร และมาสู่ Thailand 3.0 มุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งการพัฒนาของประเทศไทยใน 3 ช่วงแรกนั้น ไทยมีการอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุด เฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี แต่มาจุดหนึ่งหลัง พ.ศ. 2540 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงมาเป็นร้อยละ 3-4 ต่อปี เหตุผลสำคัญเพราะไทยไม่เคยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างจริงจังและไม่เคยมีการพัฒนาเทคโนโลยีของตัวเอง แรงงานไม่ได้มีทักษะจนกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาส ซึ่งในช่วงนี้รัฐบาลต้องการก้าวกระโดดข้ามหุบเหว ซึ่งต้องใช้ความกล้าหาญทางการเมือง และต้องใช้พลังที่เรียกว่าพลังประชารัฐในการขับเคลื่อน Thailand 4.0 การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจาก Thailand 3.0 เป็น Thailand 4.0 หรือจากประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิต “เชิงอุตสาหกรรมหนัก” ไปสู่การขับเคลื่อนด้วย “เทคโนโลยีและนวัตกรรม” หัวใจสำคัญของการก้าวสู่ประเทศไทยในยุค 4.0 คือ การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากความสามารถใน

การผลิตสินค้าภาคอุตสาหกรรมมาสู่การผลิตสินค้าเชิงนวัตกรรม ซึ่งจะต้องพัฒนาให้คนไทยมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างนวัตกรรมได้ด้วยตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ, 2560) แนวคิดการจัดการศึกษา 4.0 เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยด้วยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในบริหารจัดการศึกษาในทุกมิติผ่านกลไกการบริหารของภาครัฐสอดรับกับนโยบายจังหวัดสงขลาในด้านการศึกษาโดยการขับเคลื่อนของผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา ประเด็นการพัฒนาที่ควรให้ความสำคัญในระยะต่อไป อาทิ การยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กและไม่มีชื่อเสียงโดยใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณภาพครู การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในภาคอาชีวศึกษารองรับทิศทางการพัฒนาจังหวัด (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2565-2570 : 98) การรับมอบนโยบายจากหน่วยเหนือในด้านการจัดการศึกษา จึงเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

คณะผู้บริหารของเทศบาลนครสงขลา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานภารกิจด้านการจัดการศึกษาท้องถิ่น โดยจะเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์การบริหารองค์กรของเทศบาลนครสงขลาที่ว่า "เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การศึกษาทันสมัย ชาวนครสงขลาอุ่นใจ เมืองปลอดภัยและยั่งยืน" ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษาในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น กำหนดเป้าประสงค์ ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึง และอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์และความหลากหลาย เสริมสร้างคุณค่าพัฒนา และต่อยอด เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อมุ่งสู่การเป็นเมืองอัจริยะ (Smart City) (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครสงขลา พ.ศ. 2566 - 2570 : 79)

สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลา คือหน่วยงานหลักในการสนองนโยบายด้านจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งในระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีโรงเรียนในความดูแลของเทศบาลนครสงขลา แยกเป็นระดับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 โรงเรียน พบว่ามีข้อเสนอแนะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาใน 2 ด้านคือ 1) แต่ละโรงเรียนมีแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกันและยังไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอ และ 2) การได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษามีจำนวนมาก แต่ยังขาดการติดตามผลลัพธ์จากการใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความคุ้มค่าและสอดคล้องกับนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือไม่และอยู่ในระดับใด ผลการวิจัยจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงงานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาในภาพรวมต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่น สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมี แสงชุ่ม (2562 : 51) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของ

ผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีโดยมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี รองลงมาได้แก่ การผลิตและการปฏิบัติทางวิชาชีพ การใช้เทคโนโลยีความรู้ทางสังคม กฎหมาย จริยธรรมด้านเทคโนโลยี และการปฏิบัติด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและประเมินผล และความเป็นผู้นำและมีวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลาว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา ได้มีนโยบายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอยู่ในระดับใด โดยเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ผลจากการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูลสะท้อนกลับไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลา สามารถวางแผนการจัดระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย มีความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 256 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 256 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 28 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2556 : 43) จำนวน 152 คน จากนั้นเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified

Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วสุ่มครูในแต่ละสถานศึกษาด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Simple Random Sampling without Replacing)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลสถานศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ลักษณะเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยแบบสอบถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 จำนวน 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 เก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์โดยการสแกน QR Code และตอบแบบสอบถามในแอพลิเคชั่น Google Form ซึ่งผู้วิจัยจะทำการจัดส่งไปยังสำนักงานเทศบาลนครสงขลาและสถานศึกษาในสังกัดด้วยตนเอง และให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งตอบแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยการสแกน QR Code ในการเก็บข้อมูล และตอบแบบสอบถามผ่านแอพลิเคชัน Google Form โดยกำหนดระยะเวลา 1 เดือน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร ด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินการ ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือคอมพิวเตอร์ในทุกระดับชั้น รองลงมา ผู้บริหารสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่องค์กรต้นแบบทางเทคโนโลยี ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้คลังความรู้ออนไลน์ ข้อมูลออนไลน์ หรือคลังข้อสอบออนไลน์ และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างสรรค์สื่อการสอน นวัตกรรมทางการศึกษา เกม หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้และบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ

1.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายขีดความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นคุณค่าของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บริหารจัดการสถานศึกษา ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูผู้สอนใช้เทคนิค/กลวิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการจัดเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือแอพลิเคชันในการรายงานผลการเรียนนักเรียนหรืออื่น ๆ ให้ผู้ปกครองทราบด้วยระบบออนไลน์

1.5 ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาออกกฎระเบียบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูผู้สอนและนักเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการอย่างถูกกฎหมายและจริยธรรม

1.6 ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษารองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมอบรมด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของครู ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ ตามลำดับ พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาสารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 มาตรา 63-69 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่กล่าวถึงการสนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งมีนโยบายและแผนความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 มาตรา 6 ที่มีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนเทคโนโลยีดิจิทัล 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินการและการพัฒนา 2) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคม 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนระบบหรือแอพลิเคชัน 4) ด้านมาตราหรือกฎเกณฑ์การใช้เทคโนโลยี 5) ด้านการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรม 6) ด้านสนับสนุนการผลิตและพัฒนากาลังคนให้เกิดความพร้อม และ 7) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 2) สถานศึกษาจะต้องตระหนักและรีบปรับตัว เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบและการดำเนินการภายในสถานศึกษาโดยการอาศัยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ภายในสถานศึกษาหรือมาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนภายในอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคลากรครู การสนับสนุนและให้ความพร้อมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนของครูต่อนักเรียน ดังนั้นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษากับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดารัตน์ เหมือนสิงห์ (2559: 113) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นาทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านภาวะผู้นาและวิสัยทัศน์ และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีภาวะผู้นาทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการตื่นตัว เปลี่ยนแปลง ขวนขวายหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะนามาใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน มีส่วนร่วมในการ

ออกแบบหลักสูตรหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศในการร่วมมือที่ดีกับทุกฝ่ายให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการแสดงความคิดเห็น มีวาทศิลป์ในการประสานความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารเป็นต้นแบบในการทางาน มีคุณธรรมจริยธรรมในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถตามแบบภาวะผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเหด หมัดอะดัม และสุนทรี วรรณไพเราะ (2562: 1912) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้กล่าวว่า ปัจจุบันการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีมีความสะดวกมากขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพในการทางานและการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายและบริหารการศึกษาจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นผู้นำเทคโนโลยีซึ่งจะช่วยทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการโน้มน้าว ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศาชล บำรุงภักดี (2563: 171-172) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร มีความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการบริหารงาน และด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร มีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและรู้จักนำความรู้ไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาและบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล ซึ่งสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือคอมพิวเตอร์ในทุกระดับชั้น รองลงมา ผู้บริหารสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการจัดการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นพลังในการขับเคลื่อนสู่องค์กรต้นแบบทางเทคโนโลยี ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์กว้างไกลเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งใน

ปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าในยุค Thailand 4.0 ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาทุกด้านรวมถึงด้านภาวะผู้นำที่เป็นสิ่งสำคัญต่อมุมมองของบุคลากรผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ใช้ในการตัดสินความสามารถและศักยภาพ การนำของผู้บริหารหรือผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ สุดเด้ (2563: 355) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อม มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่มีความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการในโรงเรียน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การทำงานของโรงเรียน มีตัวชี้วัดอย่างชัดเจน กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดทำแผนการดำเนินงานต่าง ๆ กล้าตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน ส่งเสริมการแข่งขันทางวิชาการ มีการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบกับเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการซึ่งเป็นหัวใจหลักของจัดการศึกษา โดยส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคลากรให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการนิเทศติดตามและประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการ ของโรงเรียนซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้คลังความรู้ออนไลน์ ข้อมูลออนไลน์ หรือคลังข้อสอบออนไลน์ และผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างสรรค์สื่อการสอน นวัตกรรมทางการศึกษา เกม หรือสื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้และบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 มาตรา 63-69 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 49-52) ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษามีใจความว่า รัฐต้องสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนด้านการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขยายขีดความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา และผู้บริหาร

สถานศึกษาเห็นคุณค่าของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บริหารจัดการสถานศึกษา ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนครูผู้สอนใช้เทคนิค/กลวิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศาชล บำรุงภักดี (2564: 119) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการบริหารงาน ด้านวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการเรียนการสอน

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการจัดเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือแอพลิเคชันในการรายงานผลการเรียนนักเรียนหรืออื่น ๆ ให้ผู้ปกครองทราบด้วยระบบออนไลน์สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธนกฤต พราหมน์นก (2558: 225) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำในด้านมีการสนับสนุน การจัดการ และการดำเนินการ ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีในทุกด้าน 3) ส่งเสริมการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ

5. ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาออกกฎระเบียบในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม รองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูผู้สอนและนักเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการอย่างถูกกฎหมายและจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของคมพิศิษฐ์ ศรีบุญเรือง และคณะ (2558: 104) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวไว้ว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การใช้ ICT ในการบริหารงาน 2) การใช้ ICT ในการเรียนการสอน และ 3) การมี

จริยธรรมในการใช้ ICT สภาพการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีจริยธรรมในการใช้ ICT อยู่ในระดับมากที่สุด โดยการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น โดยการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัดโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลมากมาย สะดวก รวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาและมีการใช้ชีวิตประจำวัน ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ได้และเป็นผู้ที่เข้าใจ เห็นผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็จะเกิดปัญหาหรือช่องว่างระหว่างผู้ที่มีและไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่

6. ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษารองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของครู ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และมุ่งสู่ Thailand 4.0 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1, 2563: 21-28) นโยบายที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานส่วนกลางในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้ในการบริหารจัดการและตัดสินใจทั้งระบบ สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลต่างๆ นำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Big Data Technology) สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมถึงสำนักงานส่วนกลางจะมีแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) เพื่อสนับสนุนภารกิจด้านบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างโปร่งใสและเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดสถานศึกษา มีองค์ความรู้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาด้านการบริหารการศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา เช่น การนำไปพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การให้ความรู้จัดการอบรมเทคโนโลยีสารสนเทศแก่บุคลากร

หรือการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความก้าวทันต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนตนเองไปตามสถานการณ์ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรเป็นผู้ที่หาความรู้ตลอดเวลาเท่าทันต่อเหตุการณ์ของโลกปัจจุบัน ควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาของครูและบุคลากรทางการศึกษา อันจะส่งผลดีต่อเนื่องในการบริหารจัดการสถานศึกษาสืบไป

3. ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามงาน การนิเทศ การบริหารงานในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างคล่องแคล่วและเหมาะสม ควรมีการกำหนดมาตรฐานและระบบภายใต้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล เพื่อให้ง่าย สะดวกต่อการสืบค้นและนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ. *แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ. ศ.2565 - 2570 (ฉบับทบทวน 2567).* ออนไลน์. https://www.songkhla.go.th/news_develop_plan, 7 กุมภาพันธ์ 2567.

คมพิศิษฐ์ ศรีบุญเรือง และคณะ. (2558). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(2). 101-108.

ธนกฤต พราหมน์นก. (2559). *รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ***.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธิดารัตน์ เหมือนสิงห์. (2559). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

นิศาชล บำรุงภักดี. (2563:). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่.* กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, พิมพ์ครั้งที่ 9.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ. (2560). *ความเป็นผู้นำทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มณีรัตน์ สุดเด้ (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

รัศมี แสงชุ่ม. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันต์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542.* เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก, (5-8).

_____. (2550). *กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก, (29-33).

_____. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.* (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553). เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก, (1-3).

_____. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, (14).

_____. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.* (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562). เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, (49-52).

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. (2563). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา*. สงขลา.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.* ออนไลน์ https://www.onde.go.th/view/1/เกี่ยวกับคณะกรรมการดิจิทัล/TH-TH, 10 มกราคม 2567.

สำนักงานเทศบาลนครสงขลา. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลนครสงขลา พ.ศ. 2566 – 2570.* (ทบทวนครั้งที่ 1 พ.ศ.2566)**.** สืบค้นออนไลน์วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2566. เว็บไซต์ https://www.songkhlacity.go.th/2020/strategy/?cid=3

สุเหด หมัดอะดัม และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 15 มีนาคม 2562. (1-11).* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

DEVELOPMENT OF NON-FORMAL EDUCATION YOUTH IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES.

[1]พระครูโสภณวชิรบัณฑิต, (วิเชียร กุลมณี), [2]รังสรรค์ วัฒนาชัยวณิช,

[3]พระครูสุตกิจสโมสร, [4]พระมหาสมคิด สมฺปนฺโน และ [5]วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์

[1]Phrakhrsoponvachirabundit (Wichian Kulmanee), [2]Rangsan Wattanachaiwanich,

[3]Phrakhrusutakitsamosom (Kotan), [4]Phramahasomkhid Sompanno (Inkaew)

and [5]Weerasak Boondhit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[2]rangsan.wat@mcu.ac.th

Received: May 12, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการใช้ภาษาไทยให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการจากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และ ความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ควรมีการพัฒนาครูให้มีความสามารถ หรือมีเทคนิคการสอนในรูปแบบใหม่ อาจจะต้อง

[1,3,4,5] อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

[2] นักวิเคราะห์นโยบายและแผน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

มีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรเฉพาะที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุน้อยลงเรื่อยๆ พัฒนาสื่อหรือนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษา และใช้การวิจัย ไม่ว่าจะเป็นวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย

คำสำคัญ : การพัฒนาการใช้ภาษาไทย เยาวชนนอกระบบการศึกษา สามจังหวัดชายแดนใต้

Abstract

The research study titled “Development of non-formal education youth in the three Southern Border provinces” is a Research and Development (R&D) project involving learners and service recipients from units under the Office for the Promotion of Learning in Pattani, Yala and Narathiwat provinces. The objectives of the study are: 1) To examine the current situation, problems, obstacles, and needs for Thai language development among out-of-school youth in the southern border provinces. 2) To develop a learning process for Thai language usage for learners and service recipients from units under the Office for the Promotion of Learning in Pattani, Yala, and Narathiwat. 3) To propose recommendations for the development of Thai language skills among out-of-school youth in the southern border provinces. The research findings suggest that analyzing the current situation, problems, obstacles, and needs for Thai language development among out-of-school youth in the southern border provinces indicates that teachers should be equipped with new teaching techniques. They may require skills in organizing learning activities suitable for learners, as well as developing specific curricula appropriate for progressively younger target groups. Developing new learning media or innovations to enable self-directed learning for learners, and promoting participation from all sectors in providing education to out-of-school youth, is also recommended. The research suggests that whether in-classroom research or research into suitable education delivery methods for each age group target is conducted, all can contribute to the goal.

Keywords: Thai language development, non-formal education youth, Southern Border Provinces.

บทนำ

พล.อ.สุรเชษฐ์ ชัยวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ได้กล่าวไว้ว่า “การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้แก่เยาวชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้" นั้นจะต้องทำให้เยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ตามศักยภาพของตนเองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การที่จะไปถึงจุดนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบสองทาง ให้นักเรียนถาม ตอบ ชี้แจง เรียนรู้นอกห้อง ค้นหาข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต โดยให้ครูและนักเรียนเรียนรู้ไปด้วยกัน สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งถ้าหากนำงานวิจัยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาแยกแยะเป็นกลุ่มๆ แล้ว จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเครือข่ายการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาครูและคุณภาพการศึกษา 2) ด้านอาชีพ (การมีงานทำ และเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน) 3) ด้านอิสลามศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษา 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 5) ด้านระบบบริหารจัดการการศึกษา และ 6) ด้านคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยที่ผลงานวิจัยในแต่ละด้าน ถูกนำมาต่อยอดเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องจากทุกภาคส่วนในพื้นที่สามารถนำองค์ความรู้เหล่านี้ มาเป็นต้นแบบของการศึกษาที่ตอบโจทย์ของคนทุกช่วงวัยได้ 4 สาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ 3 จชต. จากผลการวิจัยทางด้านการศึกษาหลาย ๆ งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ค้นพบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เกิดขึ้นจาก 4 สาเหตุ นั่นคือ 1) ขาดข้อมูลพื้นฐาน (Lack of Basic Information): ไม่มี หรือขาดข้อมูลสภาวการณ์ด้านเด็กเยาวชน และข้อมูลชุมชน ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการตั้งโจทย์ในการทำงาน 2) ขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน/บุคคลสำคัญในชุมชน และชุมชน: (Lack of Participation of Key Persons and Communities): เมื่อขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน/บุคคลสำคัญในชุมชน รวมไปถึงประชาชนในชุมชน การดำเนินการใดๆ ย่อมไม่มีพลัง ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง 3) ขาดกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Lack of Co-Learning and Sharing Process): การเปลี่ยนแปลงใดๆ จะต้องใช้องค์ความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดขึ้นจากการบูรณาการร่วมกัน แล้วนำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไปใช้ในการสร้างความเปลี่ยนแปลง หากขาดซึ่งกระบวนการดังกล่าว ก็ไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ร่วมที่จะนำมาใช้ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ และ4) ขาดกลไกในการบริหารจัดการ (Lack of Management Mechanism): เมื่อขาดกลไกในการบริหารจัดการ ก็ยากที่จะจัดการความสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ และพัฒนางานร่วมกันระหว่างรัฐ กับ ชุมชน รวมไปถึงภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร, 2560) อีกทั้งซึ่งสำนักข่าว อิศราได้เผยแพร่ข่าว

เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 08 พฤศจิกายน 2555 ว่าระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จ. ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อยู่ในภาวะวิกฤติมาโดยตลอด ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนานเกือบ 1 ทศวรรษ โดยเฉพาะในแง่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่อยู่ในลำดับรั้งท้ายของประเทศ มีอัตราการออกกลางคันและตกหล่นของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานค่อนข้างสูง ขณะที่มีอัตราการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และพบว่าปัญหานักเรียนตกหล่น หายออกไปจากระบบเยอะมาก ตัวเลขเด็กมัธยม 2 แสน แต่ต่ออุดมศึกษาแค่ 3 หมื่น ว่างงานพุ่งหวั่นเข้าวงจรป่วนใต้ ค้ายา ขณะที่ผลสัมฤทธิ์การศึกษาต่ำ จบ ป.3 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คะแนนโอเน็ต ม.6 รูดทุกวิชา ด้านผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่รวมตัวยื่นข้อเรียกร้องรัฐร่วมพัฒนาระบบการเรียนการสอน ดูแลสวัสดิการครู มุ่งสู่อาเซียน ประกอบกับระบบการศึกษาในพื้นที่นี้มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ อันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา และวิถีวัฒนธรรม โดยเฉพาะการมีสถาบันการศึกษาตามวิถีอิสลาม ซึ่งประชาชนในพื้นที่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทว่าสถาบันการศึกษาเหล่านี้ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากกลับไม่มีความพร้อม ทั้งด้านบุคลากร อาการสถานที่ และงบประมาณ

ซึ่งงานวิจัยเรื่อง สภาพการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และแนวทางในการพัฒนาสื่อประสมสองภาษา: กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส’ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระบุว่า “พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีเอกลักษณ์ทางภาษา ซึ่งชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ร้อยละ 83 ใช้ภาษามลายูในการติดต่อสื่อสาร แต่โรงเรียนสายสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนและใช้สื่อการสอนเป็นภาษาทางการหรือภาษาไทยทั้งหมด ทำให้เด็กในพื้นที่ที่มีภาษาแม่เป็นภาษามลายู และมีภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ต้องปรับตัวอย่างหนักเพื่อให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้” จากงานวิจัยชิ้นนี้ยังชี้ด้วยว่า “การเรียนภาษาที่สองให้เหมือนกับเป็นภาษาแม่นั้น กระทบต่อการเรียนรู้ในหลาย ๆ วิชา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และต่ำที่สุดในประเทศ” ดังนั้นภาษาจึงมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยที่เด็กชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สามารถมีผลการเรียนและทักษะการเรียนรู้ดีขึ้นได้ หากมีการผสมผสานภาษาไทยและภาษาแม่ในการเรียนการสอน โดยใช้ภาษาแม่เป็นฐานของการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยที่เกื้อหนุนการจัดการเรียนรู้ในด้านภาษาไทยของโรงเรียนส่วนใหญ่ จะขาดสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อให้พวกเขาเรียนภาษาไทยได้ดีขึ้น โดยที่สื่อออนไลน์ถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในโลกปัจจุบัน เพราะการเข้าถึงเทคโนโลยีเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่เด็ก อีกทั้งการมีสื่อเพื่อการเรียนการสอนยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน ๆ อาทิ โรงเรียนบ้านประจันที่นำเอารูปภาพแผนที่ในชุมชนมาประกอบการสอนให้เด็กได้คิดตามว่าสถานที่นี้คืออะไร เอาไว้ทำอะไร เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นสามารถช่วยให้เด็กเกิด

การเรียนรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งหากเด็กมีทักษะทางภาษาที่ถูกต้องจะทำให้พวกเขามีความพร้อมในการเรียนรู้ในระดับต่อไป (มูนีเร๊าะ ผดุง สุรชัย สุขสกุลชัย วิราพรรณ แก้วประพันธ์ สิริพร ศรเรือง พิมพรรณ อนันทเสนาและ รูซรีนา ปาแนแจกะ, 2556)

ดังนั้นคณะผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาโจทย์วิจัย เรื่อง “การพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้”เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการใช้ภาษาไทยโดยผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และ ความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการใช้ภาษาไทยให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้” เป็นการวิจัยและพัฒนา Research & Development (R&D) กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ระยะ 10 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ มี 3 ขั้นตอน คือ

1) การวิจัยเชิงเอกสาร โดยทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาของ สกร.ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้อำนวยการ สกร. และ ครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้

จำนวน 1 ครั้ง 15 คน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค ความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทย พร้อมทั้งพัฒนาองค์ประกอบการพัฒนาการใช้ภาษาไทย ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในเรื่องของ 1) หลักการใช้ภาษาฟัง พูด อ่าน เขียน 2) สื่อกิจกรรม ประกอบการเรียนรู้ 3) คุณลักษณะ บทบาท ทักษะ ผู้สอน 4) บรรยากาศการเรียนรู้ 5) ความพร้อมผู้เรียน สติ สมาธิ 6) การอำนวยการส่งเสริมของ สกร. และ 6) การมีส่วนร่วมของครอบครัว

3) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการสำรวจออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส จำนวน 381 คน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

ระยะที่ 2 ทำการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส มี 2 ขั้นตอน คือ

1) ทำการยกร่างกระบวนการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องของ 1) การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ 2) ภาษาพูดและภาษาเขียน 3) การอ่านออกเสียงคำประสมในภาษาไทย และ 4) คำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน กับคณะวิทยากรที่จะทำการจัดอบรม จำนวน 5 คน

2) ตรวจสอบความความเหมาะสมของกระบวนการพัฒนาฯ

ระยะที่ 3 ทำการเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส มี 5 ขั้นตอน คือ

1) ทำการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดยะลา จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน

2) ทำการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน

3) ทำการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 120 คน

4) นำผลการประเมินมาปรับปรุงให้สมบูรณ์

5) นำเสนอกระบวนการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาของ สกร.ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ คณะผู้วิจัยจะขอสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค และ ความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า

(1) การวิจัยเชิงเอกสาร สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบหมายถึง กระบวนการทางการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มหรือพัฒนาศักยภาพให้แก่ประชาชน ทั้งในด้านความรู้ ความชำนาญ หรืองานอดิเรกต่างๆ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาอาจได้รับ หรือไม่ได้รับเกียรติบัตรก็ได้ ซึ่งเกียรติบัตรนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการปรับเทียบเงินเดือน หรือศึกษาต่อ ยกเว้นการศึกษาสายสามัญของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีการมอบวุฒิบัตรที่สามารถปรับเทียบเงินเดือนหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) (อังกฤษ: Department of Learning Encouragement : DOLE) เป็นส่วนราชการระดับกรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทย ยกฐานะมาจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษานอกระบบเกิดขึ้นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่องThe World Educational Crisis ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบหมายถึง "การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก" โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบคือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข ความขัดแย้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency) และได้มี พ.ร.บ.ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566 ฉบับนี้ ถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับ การส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนคนไทยทุกช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิดจนเสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส จะสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งจุดเด่นของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเดิม จัดตั้งเป็น “ศูนย์การเรียนรู้”ที่จะขยายตัวรองรับทุกพื้นที่ ตอบโจทย์ความต้องการของคนยุคใหม่ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มทักษะชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานในระดับพื้นที่และระดับประเทศ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ จึงเป็นหน่วยงานที่ต้องมีการปรับตัวให้ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(2) การวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ ให้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเอง สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธีจึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน ร่วมถึงเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มิได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทัศนคติ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ แต่ในการศึกษาของสามจังหวัดชายแดนใต้นั้น คุณภาพการศึกษานอกระบบ จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียน ผู้รับบริการ มีเกณฑ์เสียเปรียบกว่าเมื่อเทียบกับสถานศึกษาที่อื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายสาเหตุ อาทิเช่น การขาดโอกาสที่จะได้เตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ทำให้เสียเปรียบยิ่งในด้านของภาษา หรือความยากจนและความจำเป็นที่ต้องย้ายถิ่นฐานตามพ่อแม่หรือเพื่อหางานทำกับครอบครัว ทำให้มีอัตราการขาดเรียนสูง รวมถึงการที่ผู้เรียน ผู้รับบริการ มีภาระหนักที่จะต้องเรียนสายสามัญ และเรียนทางศาสนาควบคู่กันอีกด้วย และปัญหาครูจำนวนไม่น้อยขอย้ายจากพื้นที่ ของจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย และประชาชนยังกำลังประสบปัญหา และต้องอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่วิกฤติและอันตรายนานาประการ ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ขาดโอกาการเข้ารับบริการทางการศึกษาในระบบจำนวนมาก และผลสมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติมาก ตามปัญหาข้างต้น การศึกษานอกระบบ (สกร.) จึงได้พัฒนาจัดตั้งการศึกษานอกระบบขึ้น เพื่อรับนักเรียนหรือประชาชนที่ตกอยู่ในสภาวะดังกล่าว หรือขาดโอกาสทางการศึกษา ได้เข้ามาเรียนรู้ และรับโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขวางและเป็นไปในอัตราที่รวดเร็ว ซึ่งทำให้ประเทศมีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นให้คนมีคุณธรรมนำความรู้ ทำให้เป็นสะพานทอดนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา

(3) การวิจัยเชิงประมาณ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสำรวจออนไลน์ มีจำนวนทั้งสิ้น 381 คน โดยพบว่าผู้ตอบแบบสำรวจออนไลน์ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.74 เป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 42.26 สังกัดศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ปัตตานี จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 42.26 ยะลา 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.87 และนราธิวาส

จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.87 ตามลำดับ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.28, S.D=0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านคำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน ($\overline{X}$=4.32, S.D=0.68) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ ด้านการฟังและดูอย่างมีวิจารณา ($\overline{X}$=4.24, S.D=0.67) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านการฟังและดูอย่างมีวิจารณา พบว่า ข้อความชัดเจนในการบรรยาย ($\overline{X}$=4.47, S.D=0.64) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนข้อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ($\overline{X}$=4.11, S.D=0.68) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านภาษาพูดและภาษาเขียน พบว่า ข้อความชัดเจนในการบรรยาย ($\overline{X}$=4.42, S.D=0.63) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนข้อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ($\overline{X}$=4.16, S.D=0.63) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการอ่านออกเสียงคำประสมในภาษาไทย พบว่า ข้อความชัดเจนในการบรรยาย ($\overline{X}$=4.39, S.D=0.71) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนข้อการใช้โสตทัศนูปกรณ์ ($\overline{X}$=4.18, S.D=0.68) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดสุด ด้านคำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน พบว่า ข้อความเหมาะสมของวิทยากรโดยส่วนรวม ($\overline{X}$=4.39, S.D=0.63) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และข้อการตอบคำถาม ($\overline{X}$=4.21, S.D=0.77) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านการใช้ภาษาไทยให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พบว่า

การยกร่างกระบวนการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องของ 1) การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ 2) ภาษาพูดและภาษาเขียน 3) การอ่านออกเสียงคำประสมในภาษาไทย และ 4) คำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน ให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส นั้น ในที่นี้หมายถึง เยาวชนตามหลักสากล จะอายุไม่เกิน 25 ปี หรือในความเป็นจริงที่ สกร.จัดอยู่กับเยาวชนนอกระบบ จะมีผู้รับบริการที่มีอายุต่ำกว่า 15 จนถึงผู้สูงอายุ เป็นกลุ่มนักเรียนที่หลุดออกมาจากระบบการศึกษา อาจจะหลุดจาก ประถม หรือมัธยม ตลอดไปจนถึงเด็กทีไม่มีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อ ซึ่งกระบวนการที่คณะวิทยากรจะจัดการศึกษาให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาจะมีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 จะเริ่มตั้งแต่ให้นักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมลงทะเบียนการเข้ารับฟังบรรยาย ขั้นตอนที่ 2 ร่วมทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม นันทนาการ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ ขั้นตอนที่ 3 ผู้ฟังบรรยายนั่งปฏิวัติสติ เพื่อให้ผู้ฟังบรรยายมีสมาธิ จิตใจจดจ่อ แน่วแน่กับสิ่งปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 4 ผู้ฟังบรรยายทำแบบสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้ในเรื่องที่บรรยายเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 5 ผู้รับฟังบรรยายเริ่มฟังบรรยาย ขั้นตอนที่ 6 ผู้ฟังบรรยายร่วมทำแบบทดสอบหลังฟังบรรยาย เพื่อประเมินความรู้ที่ได้รับจากการฟังบรรยาย และ ขั้นตอนที่ 7 แจกของรางวัลและของที่ระลึกให้กับผู้ฟัง

บรรยายที่ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังบรรยายได้ถูกต้อง ในการบรรยายจะจัดจังหวัดละ 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง 360 คน

3. การเสนอแนะแนวทางในด้านการพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้พบว่า

การส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องของ 1) การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ 2) ภาษาพูดและภาษาเขียน 3) การอ่านออกเสียงคำประสมในภาษาไทย และ 4) คำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน ให้กับผู้เรียน ผู้รับบริการ จากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดยะลา จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน ในวันพฤหัสบดี ที่ 4, 11, 18 และ 25 เดือนมกราคม พ.ศ. 2567 ส่วนที่สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดปัตตานี จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน ในวันศุกร์ ที่ 5, 12, 19 และ 26 เดือนมกราคม พ.ศ. 2567 และที่สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 30 คน ในวันพุธ ที่ 10, 17, 24 และ 31 เดือนมกราคม พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง จำนวน 360 คน แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ เพื่อนำเสนอกระบวนการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาของ สกร.ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีโมเดลกระบวนการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 จะเริ่มตั้งแต่ให้นักเรียนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ลงทะเบียนการเข้ารับฟังบรรยาย ขั้นตอนที่ 2 ร่วมทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม นันทนาการ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ ขั้นตอนที่ 3 ผู้ฟังบรรยายนั่งปฏิวัติสติ เพื่อให้ผู้ฟังบรรยายมีสมาธิ จิตใจจดจ่อ แน่วแน่กับสิ่งปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 4 ผู้ฟังบรรยายทำแบบสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้ในเรื่องที่บรรยายเบื้องต้น ขั้นตอนที่ 5 ผู้รับฟังบรรยายเริ่มฟังบรรยาย ขั้นตอนที่ 6 ผู้ฟังบรรยายร่วมทำแบบทดสอบหลังฟังบรรยาย เพื่อประเมินความรู้ที่ได้รับจากการฟังบรรยาย และ ขั้นตอนที่ 7 แจกของรางวัลและของที่ระลึกให้กับผู้ฟังบรรยายที่ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังบรรยายได้ถูกต้อง

เนื่องจากประชาชนของสามจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูหรือภาษาถิ่นเป็นหลัก ในการสื่อสารกับครอบครัว เพื่อน หรือสังคมทั่วไป ทำให้การใช้ภาษาไทยได้ไม่ถูกต้อง เกิดการอ่านที่ผิดเพี้ยน ไม่ตรงกับอักขระ ไม่ตรงวรรณยุกต์ และไม่ตรงตามสระของภาษาไทย ประกอบด้วยบางคนอ่านภาษาไทยไม่ได้ รวมถึงเขียนภาษาไทยไม่ได้ ทำให้มีผลกระทบเมื่อเข้าสังคม หรือเข้าสอบสมัครงานในหน่วยงานต่าง ๆ ที่สำคัญทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตกอีกด้วย ดังนั้นควรเน้นทักษะด้านภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นการพูด ฟัง อ่าน เขียน ให้แก่สามจังหัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส เพื่อให้เกิดการใช้ภาษาไทยที่

ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ อ่านได้ตรงตามอักขระ วรรณยุกต์ ของภาษาไทย ทำให้ทางการศึกษาสูงขึ้นอีกด้วย

อภิปรายผล

1. การพัฒนาทักษะด้านภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒินันท์ นามนาค (2559) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปะคำจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่น จึงต้องประสานความร่วมมือและรวมใจกันจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของสังคมชุมชน ดังนั้น ทุกภาคส่วนของสังคมจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องไม่ว่าด้านการวางแผนโดยได้ร่วมการวางแผนและจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญในงานและโครงการมาใช้ในการจัดการศึกษา

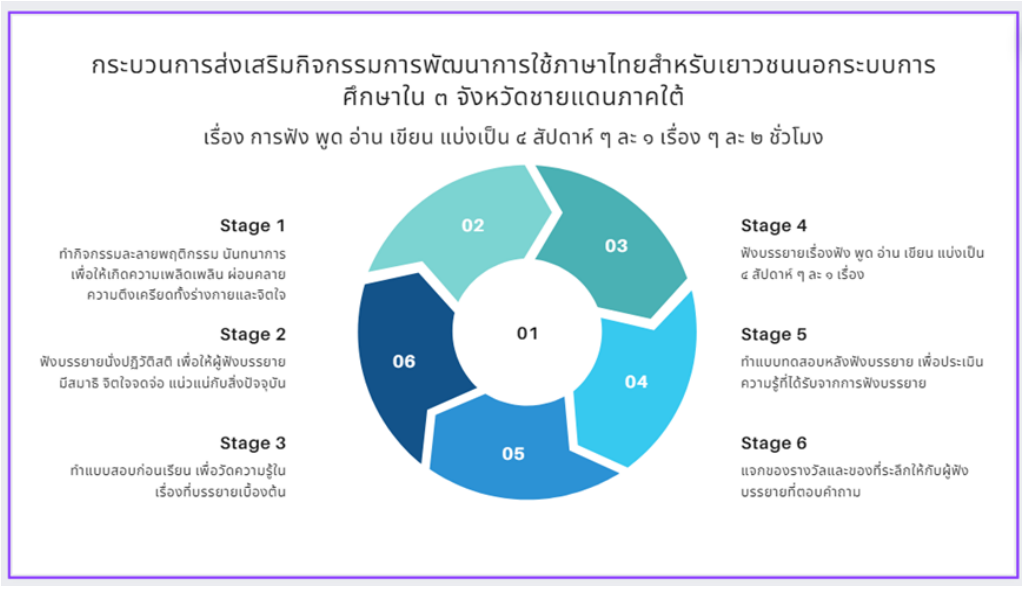
2. การพัฒนาทักษะด้านการฟังและดูอย่างมีวิจารณา การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการฟังและดูอย่างมีวิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมาภรณ์ ศรีเนตร และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ (2564) ได้ศึกษาถึง รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบระดับตำบลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบระดับตำบลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการ องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลและองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ (2) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบระดับตำบลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และใกล้เคียงกับงานวิจัยของปริวัฒน์ ช่วงคิด (2554) ได้ศึกษาถึง รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า วิธีการที่เหมาะสมคือการดำเนินงานตามหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ (1) ขั้นสร้างความเข้าใจ (2) ขั้น

วางแผน (3) ขั้นประชาสัมพันธ์ (4) ขั้นดำเนินงาน (5) ขั้นประเมินผล (6) ขั้นปรับปรุง/พัฒนา โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนา คือ ต้องมีผู้ประสานและส่งเสริมงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนอย่างเพียงพอ ต้องเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาแสดงความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้ปกครองต้องให้ความสำคัญและส่งเสริม โดยให้โรงเรียน/สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน

3. การพัฒนาทักษะด้านภาษาพูดและภาษาเขียน การวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาษาพูดและภาษาเขียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขงชนกนารถ บุญวัฒนะกุล (2559) ได้ศึกษาถึง แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทยและต่างประเทศมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตแนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 5 ประการ (1) กฎหมายและนโยบายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรเป็นกฎหมายและนโยบายเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ ทุกเวลาอย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (2) โครงสร้างและการกระจายอำนาจ การศึกษา โดยกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นให้สามารถบริหารงาน ขับเคลื่อนและพึ่งพาตนเองได้ (3) หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความหลากหลายยืดหยุ่นและใช้ประโยชน์ได้จริง (4) การพัฒนาประชาชนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และ (5) การส่งเสริมภาคีเครือข่ายทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากทุกภาคส่วนในสังคมให้มีส่วนในการจัดการศึกษา และใกล้เคียงกับงานวิจัยของความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตอำเภอหัวตะพาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตอำเภอหัวตะพาน จำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตอำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (3) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตอำเภอหัวตะพาน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตอำเภอหัวตะพานไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

4. การพัฒนาทักษะด้านการอ่านออกเสียงคำประสมในภาษาไทย การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการอ่านออกเสียงคำประสมในภาษาไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒินันท์ นามนาค (2559) ได้ศึกษาถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปะคำจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่น จึงต้องประสานความร่วมมือและรวมใจกันจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของสังคมชุมชน ดังนั้น ทุกภาคส่วนของสังคมจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องไม่ว่าด้านการวางแผนโดยได้ร่วมการวางแผนและจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญในงานและโครงการมาใช้ในการจัดการศึกษา (สมพิศ โห้งาม. 2555: 136) และใกล้เคียงกับงานวิจัยของอนุรุธ ว่องวานิช (2560) ได้ศึกษาถึงเรื่อง แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนไทย ด้วยหลักพุทธธรรมในยุค Thailand 4.0 ผลการวิจัย พบว่า ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดค่านิยมที่ให้คุณค่าของทรัพย์สินเงินทองมากกว่าคุณงามความดี ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย หากจะมีการพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เป็นคนดีนับเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง หลักพุทธธรรมสามารถช่วยให้เยาวชนเป็นคนดีได้ หากการพัฒนาเยาวชนไทยด้วยหลักพุทธธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายว่า ต้องทำเช่นไรที่จะให้เยาวชนมีความสนใจในการศึกษาหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยด้วยหลักพุทธธรรมในยุค Thailand 4.0 โดยใช้นวัตกรรมสื่อและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติที่จะช่วยดึงดูดให้เยาวชนมีความสนใจที่จะศึกษาหลักพุทธธรรมและนำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับสื่อและกิจกรรมสำหรับเยาวชน โดยผู้วิจัยได้หลักธรรมในการทำสื่อกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญพุทธศาสนาและวิธีการผลิตสื่อและกิจกรรมจากผู้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์สื่อและกิจกรรมนำมาประยุกต์ให้ตรงกับความต้องการของเยาวชนในรูปแบบสื่อและกิจกรรมนวัตกรรมใหม่เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยด้วยหลักพุทธธรรมในยุค Thailand 4.0 โดยมุ่งหวังให้เยาวชนไทยเป็นอนาคตที่ดีในการนำพาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

5. การพัฒนาทักษะด้านคำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน การวิเคราะห์ข้อมูลด้านคำที่มักเขียนผิดในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรุธ ว่องวานิช (2560) ได้ศึกษาถึงเรื่อง แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพเยาวชนไทย ด้วยหลักพุทธธรรมในยุค Thailand 4.0 ผลการวิจัย พบว่า ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดค่านิยมที่ให้คุณค่าของทรัพย์สินเงินทองมากกว่าคุณงามความดี ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย หากจะมีการพัฒนาประเทศชาติ การพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เป็นคนดีนับเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง หลักพุทธธรรมสามารถช่วยให้เยาวชนเป็นคนดีได้ หากการพัฒนาเยาวชนไทยด้วยหลักพุทธธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายว่าต้องทำเช่นไรที่จะให้เยาวชนมีความสนใจในการศึกษาหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยด้วยหลักพุทธธรรมในยุค Thailand 4.0 โดยใช้นวัตกรรมสื่อและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติที่จะช่วยดึงดูดให้เยาวชนมีความสนใจที่จะศึกษาหลักพุทธธรรมและนำไปประยุกต์ใช้ได้ด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับสื่อและกิจกรรมสำหรับเยาวชน โดยผู้วิจัยได้หลักธรรมในการทำสื่อกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญพุทธศาสนาและวิธีการผลิตสื่อและกิจกรรมจากผู้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์สื่อและกิจกรรมนำมาประยุกต์ให้ตรงกับความต้องการของเยาวชนในรูปแบบสื่อและกิจกรรมนวัตกรรมใหม่เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยด้วยหลักพุทธธรรมในยุค Thailand 4.0 โดยมุ่งหวังให้เยาวชนไทยเป็นอนาคตที่ดีในการนำพาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป แลสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินตนา ตรงประสิทธิ์ (2560) ได้ศึกษาถึง การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี. ผลการค้นคว้าอิสระพบว่า (1) ระดับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดปัตตานี ภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก (2) ผลเปรียบเทียบการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดปัตตานีจำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน (3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดปัตตานี ได้แก่ ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับแผนการสอนให้กับครูผู้สอน ควรสร้างภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยาลัยการอาชีพ หรือสถานประกอบการ เป็นต้น เพื่อร่วมมือการพัฒนา ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ควรจัดระบบการนิเทศภายในทั้งด้านผู้สอนและการบริหารจัดการของแต่ละตำบล ควรมีการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ควรจัดให้มีการอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ผู้ที่รับผิดชอบและครูผู้สอน

จากโมเดลกระบวนการส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาการใช้ภาษาไทยสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ประชาชนของสามจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายูหรือภาษาถิ่นเป็นหลัก ในการสื่อสารกับครอบครัว เพื่อน หรือสังคมทั่วไป ทำให้การใช้ภาษาไทยได้ไม่ถูกต้อง เกิดการอ่านที่ผิดเพี้ยน ไม่ตรงกับอักขระ ไม่ตรงวรรณยุกต์ และไม่ตรงตามสระของภาษาไทย ประกอบด้วยบางคนอ่านภาษาไทยไม่ได้ รวมถึงเขียนภาษาไทยไม่ได้ ทำให้มีผลกระทบเมื่อเข้าสังคม หรือเข้าสอบสมัครงานในหน่วยงานต่าง ๆ ที่สำคัญทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาตกอีกด้วย ดังนั้นควรเน้นทักษะด้านภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นการพูด ฟัง อ่าน เขียน ให้แก่สามจังหัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส เพื่อให้เกิดการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ อ่านได้ตรงตามอักขระวรรณยุกต์ ของภาษาไทย ทำให้ทางการศึกษาสูงขึ้นอีกด้วย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ควรมีการศึกษาแนวทางการยกระดับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารหลักสูตรต่อเนื่องของสถานศึกษาร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ในพื้นที่อื่นๆ รวมถึงควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการหลักสูตรต่อเนื่องของสถานศึกษา ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ในพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

ชนกนารถ บุญวัฒนะกุล. (2559). *แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประเทศไทย.* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ 9(3) กันยายน – ธันวาคม 2559.

ปริวัฒน์ ช่วงคิด. (2554). *รูปแบบการพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้.* สืบค้น 10 ตุลาคม 2565 จาก http://library.senate.go.th/document/Ext7975/7975662_0004.PDF

ปัทมาภรณ์ ศรีเนตร และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2564). *รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบระดับตำบล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.* วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 6 (11) พฤศจิกายน 2564

“พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551”. (2551, 3 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา, 125 (41ก), 1 - 11.

มูนีเร๊าะ ผดุง สุรชัย สุขสกุลชัย วิราพรรณ แก้วประพันธ์ สิริพร ศรเรือง พิมพรรณ อนันทเสนาและรูซรีนา ปาแนแจกะ. (2556). *สภาพการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองและแนวทางในการพัฒนาสื่อประสมสองภาษา : กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 8(1) มกราคม-มิถุนายน 2556 31-39

วุฒินันท์ นามนาค. (2559). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์.* การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน 17 มิถุนายน 2559 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.(2560). การลดความ

ทักษะซอฟต์สกิล (Soft Skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

SOFT SKILLS IN THE 21st CENTURY OF SCHOOL ADMINISTRATORS BY PERCEPTION OF TEACHERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN SAMUT PRAKAN

[1]ณชญาดา ขันติณรงค์ และ [2]อุไร สุทธิแย้ม

[1]Nashayada Khantinarong and [2]Urai Suthiyam

[1]มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

[1]Ramkhamhaeng University, Thailand

[1]nashayada.khan@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 241 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .976 ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95) โดยเรียงลำดับทักษะค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม ($\overline{X}$ = 3.97) ด้านความสามารถของภาวะผู้นำ ($\overline{X}$ = 3.96) ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ ($\overline{X}$ = 3.95) และด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่าง

[1] นักศึกษา, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สร้างสรรค์ ($\overline{X}$ = 3.93) 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และครูที่มีวิทยฐานะและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะซอฟต์สกิล; ศตวรรษที่ 21; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study and compare the 21st century soft skills of school administrators based on teachers' perceptions local administrative organization, Samut Prakan. The sample group is teachers under the local administration organization, Samut Prakan province. The sample size was determined using a ready-made table of Cohen at a statistically significant level of .05 and using purposive sampling. The results of the research were as follows: 1) The soft skills in the 21st century of school administrators according to the perception of teachers under the local administration organization, Samut Prakan province, were at a large level, in descending order of average skills, including collaboration/ teamwork, leadership abilities, communication and presentation, and analytical thinking to solve problems creatively. 2) The teachers with different educational backgrounds had different opinions on the 21st century soft skills of school administrators, and teachers with different academic status and work experience. There was a statistically significant difference in opinions on the 21st century soft skills of school administrators, with a statistically significant difference in overall and individual aspects at the .05 level.

Keywords : Soft Skills; 21st Century; Administrators

บทนำ

ปัจจุบันในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2544 - 2643) มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ประชากร สังคมเมือง ภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ รวมถึงวงการศึกษาด้วย ซึ่งในช่วงหลังวิกฤตโควิด 19 ได้เกิดสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ ธุรกิจเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึง

เทคโนโลยี เข้าไม่ถึงข้อมูล ไม่มีทักษะดิจิตอล เกิดปัญหาความเลื่อมล้ำทางดิจิตอล รวมไปถึงสภาวะทางจิตใจของนักเรียน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเปราะบาง และเต็มไปด้วยความเครียด วิตกกังวล เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

ในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ทักษะยุคใหม่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการบริหารองค์กรและตนเอง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม เทคโนโลยีและดิจิตอล และคุณธรรมจริยธรรม (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนดำเนินงาน ประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนางานต่าง ๆ ขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมต่อสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อมุ่งส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงานจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานภายใต้สถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จังหวัดสมุทรปราการ มีความสนใจในการศึกษาทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ของผู้บริหารสถานศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพและทำให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ยังมีผลต่อการพัฒนาการศึกษา และมีความสำคัญในการเป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชากรโดยรวมในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 628 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 241 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮนและคณะ (Cohen, Manion, and Morrison, 2011) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 จากนั้นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นการศึกษาภายใต้องค์ประกอบทักษะ Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพิจารณาและสังเคราะห์องค์ประกอบได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and presentation) ด้านการทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม (Teamwork/ Collaboration) ด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Critical thinking to solve problem initiatively skills) และด้านความสามารถของภาวะผู้นำ (Leadership competency)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบคำถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน

3.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเห็นของครูต่อทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การสื่อสารและการนำเสนอ 2) การทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม 3) การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 4) ความสามารถของภาวะผู้นำ รวมจำนวนทั้งหมด 40 ข้อ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเห็นของครูต่อทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การทดสอบด้วยสถิติค่าที (t- test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's post hoc comparison method)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills)	ระดับการรับรู้ของครู			ลำดับ
		$\bar{x}$	SD	ระดับ	
1	การสื่อสารและการนำเสนอ	3.95	.53	มาก	3
2	การทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม	3.97	.52	มาก	1
3	การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.93	.52	มาก	4
4	ความสามารถของภาวะผู้นำ	3.96	.52	มาก	2
	รวม	3.95	.50	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95) โดยเรียงลำดับทักษะค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม ($\bar{x}$ = 3.97) ด้านความสามารถของภาวะผู้นำ ($\bar{x}$ = 3.96) ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ ($\bar{x}$ = 3.95) และด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 3.93)

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills)	วุฒิการศึกษา					
		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		*t*	*p*
		$\bar{x}$	SD.	$\bar{x}$	SD.		
1	การสื่อสารและการนำเสนอ	3.95	.52	4.00	.44	-.825	.411
2	การทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม	3.94	.54	4.02	.40	-1.145	.255
3	การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.91	.55	4.02	.40	-1.543	.125
4	ความสามารถของภาวะผู้นำ	3.94	.54	4.03	.45	-1.148	.252
	รวม	3.93	.52	4.02	.39	-1.282	.202

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามวิทยฐานะ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills)	วิทยฐานะ					
		มีวิทยฐานะ		ไม่มีวิทยฐานะ		*t*	*p*
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1	การสื่อสารและการนำเสนอ	3.85	.49	4.12	.52	-3.829	.000*
2	การทำงานร่วมกัน/ การทำงานเป็นทีม	3.86	.50	4.13	.49	-3.797	.000*
3	การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.83	.47	4.11	.54	-3.979	.000*
4	ความสามารถของภาวะผู้นำ	3.87	.50	4.11	.51	-3.312	.001*

ด้านที่	ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills)	วิทยฐานะ					
		มีวิทยฐานะ		ไม่มีวิทยฐานะ		*t*	*p*
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
	รวม	3.85	.47	4.12	.50	-3.893	.000*

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills)	ประสบการณ์การทำงาน							
		น้อยกว่า 5 ปี		ระหว่าง 5 – 10 ปี		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป		*F*	*p*
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1	การสื่อสารและการนำเสนอ	4.22	.30	3.88	.54	3.85	.56	9.579	.000*
2	การทำงานร่วมกัน/การทำงานเป็นทีม	4.20	.36	3.89	.54	3.89	.53	7.936	.000*
3	การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.20	.29	3.85	.56	3.86	.53	9.411	.000*
4	ความสามารถของภาวะผู้นำ	4.22	.26	3.89	.56	3.87	.56	8.987	.000*
	รวม	4.21	.26	3.88	.53	3.87	.52	9.771	.000*

*p < .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ รายด้านทุกด้านและภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe's post hoc comparison) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม เป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่

ประสบการณ์การทำงาน	$\bar{x}$	น้อยกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
		4.21	3.88	3.87
น้อยกว่า 5 ปี	4.21		0.333*	0.343*
ระหว่าง 5 – 10 ปี	3.88			0.010
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	3.87			

*p < .05

จากตารางที่ 5 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ ต่างกัน โดยภาพรวม พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ทักษะด้านการทำงานร่วมกัน/การทำงานเป็นทีม (Teamwork/ Collaboration) ทักษะด้านความสามารถของภาวะผู้นำ (Leadership competency) ทักษะด้านการสื่อสารและการนำเสนอ (Communication and presentation) และทักษะด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Critical thinking to solve problem initiatively skills) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการให้ความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาตามเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาท้องถิ่นและมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) ทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) อันประกอบไปด้วยทักษะทางสังคม ทักษะทาง

มนุษยสัมพันธ์ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการทำงานเป็นทีม รวมทั้งทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง เช่น ทักษะด้านการสื่อสารและการนำเสนอ ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และทักษะความสามารถของภาวะผู้นำ เป็นต้น ดังนั้นทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) จึงถือเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญที่ส่งเสริมให้คนทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและยังสามารถบริหารงานได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Goleman (1998) กล่าวว่า ผู้นำที่ยิ่งใหญ่จะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช้ผู้นำที่มีเพียงแต่ IQ หรือทักษะทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ที่เป็นส่วนช่วยให้ผู้นำประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งแนวคิดของคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ราชบัณฑิตยสถาน (2557) ที่ให้ไว้ว่า การมีทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) หรือจรณทักษะอย่างสมดุลครบถ้วน จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่นอีกทั้งสังคมจะได้ผู้บริหารที่มีความสามารถทำงานได้ดีและทำงานได้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งยังส่งผลให้ครูและบุคลากรเป็นครูที่ดีเป็นแบบอย่างที่ดีอีกด้วย สอดคล้องกับนิโลบล เบิกบาน, สุวดี อุปปินใจ, และ ไพรภ รัตนชูวงศ์ (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนา Soft Skills สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระยะเริ่มประจำการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวมมีผลการประเมินมากที่สุดอยู่ในระดับดีเยี่ยม และยังสอดคล้องกับอภิชาติ ตุ้ยเกี๋ยง, สุวดี อุปปินใจ, และ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว (2564) ศึกษาแนวทางในการพัฒนา Soft Skills สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระยะเริ่มประจำการในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยภาพรวม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล แน่วแน่และมั่นคงในการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ไปในทางที่ดี มีการปฏิบัติตามแบบแผน มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานพัฒนาตนเองได้และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความพร้อมให้กับตนเองและองค์กรของตนที่ต้องรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วตลอดเวลา และทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน สอดคล้องกับต้นแก้ว ดามัง (2565) ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ผลการวิจัยพบว่าไม่แตกต่าง

กัน และยังสอดคล้องกับณฐกร วรรณวัตน์ และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2564) ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าไม่แตกต่างกันเช่นกัน

2.2 ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้ต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีการรับรู้และมีความเข้าใจในบริบทของผู้บริหารในเรื่องการบริหารงานต่างกัน จึงอาจเป็นสาเหตุทำให้ครูที่มีวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับนิตยาพร ธรรมวงค์, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ์ และ พิมล วิเศษสังข์ (2564) ศึกษาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการรับรู้ต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน โดยครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อทักษะด้านซอฟต์สกิล (Soft skills) ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 10 ปี และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นหรือมีการรับรู้ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันออกไป โดยครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่าจะมองเห็นทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้มากกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า เพราะครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าจะต้องมีการปรับตัวที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านสารสนเทศ การสื่อสาร นวัตกรรม สังคมและวัฒนธรรม และครูที่มีประสบการณ์น้อยแต่อยู่ในช่วงวัยที่สามารถศึกษาทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า สอดคล้องกับสุขุมาล เจริญรัมย์ และ กัลป์ยมน อินทุสุต (2565) ศึกษาทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลไปใช้ในการบริหารงานหรือเป็นแนวทางในการวางแผนในการพัฒนาทักษะซอฟต์สกิล (Soft skills) ในด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีการรับรู้ในเรื่อความสามารถในการเลือกใช้วิธีการสื่อสารได้อย่างถูกต้องกับบุคคลและสถานการณ์น้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างถูกต้อง ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง ด้านการทำงานร่วมกัน/การทำงานเป็นทีม พบว่า ครูมีการรับรู้ในเรื่องการตรวจสอบ ติดตามการทำงานของทีม น้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีแนวทางในการตรวจสอบ ติดตามการทำงานของทีมอย่างสม่ำเสมอและโปร่งใส โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีการติดตาม ช่วยเหลือคนในทีมให้ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียมในทุกระดับ ไม่แบ่งแยกการติดตามเพียงแค่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ดังนั้น ผู้บริหารควรตระหนักเห็นความสำคัญของการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้ร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง มีความคิดไตร่ตรอง มองปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างรอบด้าน รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ เพื่อให้สามารดำเนินการใดๆ ได้อย่างราบรื่น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (2566-2570).* กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *ทักษะ. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.* สืบค้น 15 กันยายน 2566, จาก http://legacy.orst.go.th/

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). *ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21.* วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 10(1), 334-349.

ณฐกร วรรณวัตน์ และ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร.* Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(2), 126-139.

ต้นแก้ว ดามัง. (2565). *การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะด้าน Soft Skills ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

นิตยาพร ธรรมวงค์, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ์ และ พิมล วิเศษสังข์. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์, 17*(2), 31-41.

นิโลบล เบิกบาน, สุวดี อุปปินใจ, และ ไพรภ รัตนชูวงศ์. (2564). แนวทางการพัฒนา Soft Skills สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระยะเริ่มประจำการ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 6*(3), 131-154.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุขุมาล เจริญรัมย์ และ กัลป์ยมน อินทุสุต. (2565). ทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 7*(8), 474-487.

อภิชาติ ตุ้ยเกี๋ยง, สุวดี อุปปินใจ, และ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว. (2564). *แนวทางในการพัฒนา Soft Skills สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระยะเริ่มประจำการในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3.* วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 6(2), 1-24.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research Methods in Education*. (7th ed). New York: Morrison.

Goleman, D. (1998). What Makes a Leader?. *Harvard Business Review, 76*, 93-102.

การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

THE DEVELOPMENT OF READING COMPREHENSION AND ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT BY USING CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING APPROACH (CLIL) WITH GRAPHIC ORGANIZERS TECHNIQUE FOR 7TH GRADE SECONDARY STUDENTS

[1]กอสญา โสดาหวัง, [2]ชัชวีร์ แก้วมณี และ [3]นพเก้า ณ พัทลุง

[1]Korsaya Sodawang, [2]Chatchawi Kaeomani and [3]Noppakao Naphattalung

มหาวิทยาลัยทักษิณ, ประเทศไทย

Thaksin University, Thailand.

[2]chatchawi.k@gmail.com

Received: June 2, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาการ

[1] นักศึกษา, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

อ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การอ่านภาษาอังกฤษ; แนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา; เทคนิคผังกราฟิก

Abstract

The purposes of this research were 1) to compare the development of reading comprehension and English learning achievement by using content and language integrated learning approach (CLIL) with graphic organizers technique for 7th grade secondary students 2) to compare the English reading achievement before and after learning by using content and language integrated learning approach (CLIL) with graphic organizers technique for 7th grade secondary students 3) to study the satisfactions of students by using content and language integrated learning approach (CLIL) with graphic organizers technique for 7th grade secondary students. The research results found that: 1) 7th grade secondary students' ability of English reading comprehension who used content and language integrated learning approach (CLIL) with graphic organizers technique had higher scores after learning than before learning at a statistical significance of .05 2) 7th grade secondary students' ability of English reading achievement who used content and language integrated learning approach (CLIL)with graphic organizers technique had higher scores after learning than before learning at a statistical significance of .05 3) 7th grade secondary students are satisfied with learning content and language

integrated learning approach (CLIL) with graphic organizers technique at the highest level.

Keywords: Reading Comprehension; Content and Language Integrated Learning Approach; Graphic Organizers Technique

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561) ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระวิชาภาษาอังกฤษ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ ตระหนักรู้ในคุณค่าของวิชาภาษาอังกฤษและสามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษว่า ภาษาอังกฤษ มีความจำเป็นและความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นภาษาสากลและใช้ในการสื่อสารทั่วโลก รวมถึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านการค้าขายและธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการสร้างความเข้าใจต่อประเพณีวัฒนธรรม ด้านการค้าขายและธุรกิจ รวมไปถึงด้านการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มประชาคมอาเซียนและต่างประเทศทั่วโลก ซึ่งในปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างมากต่อการหางานและ การประกอบอาชีพ ภาษาอังกฤษอาจช่วยให้มีโอกาสหางานได้ง่ายขึ้นอีกด้วย เนื่องจากบริษัทในปัจจุบันมีการใช้ภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลายและใช้ในการติดต่อธุรกิจในวงกว้าง การเรียนภาษาอังกฤษประกอบไปด้วยทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ซึ่งภาษาอังกฤษใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ นักเรียนในยุคปัจจุบันต้องมีองค์ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้ เนื่องจากยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งโลกไร้พรมแดน ทั่วทุกมุมโลกต่างก็มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน และมีการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษาทั้งภายในโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานที่ทำงานหรือชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษหรือการใช้ภาษาอังกฤษในวงการการศึกษามีความจำเป็นอย่างมาก รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องถ่ายทอดและแสดงถึงวัฒนธรรมสู่สังคมโลก (ภราดร สุขพันธ์, 2561)

โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรสถานศึกษา 2565 ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2561) โดยในปีการศึกษา 2565 ผลการดำเนินงานพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2565 ในมาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล เป็นเรื่องที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้านความรู้ทางภาษาและกระบวนการคิดของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นักเรียนที่ได้ผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไปในภาคเรียนที่ 1 อยู่ที่ 37.02 และภาคเรียนที่ 2 อยู่ที่ 32.61 อ้างอิงจากข้อมูลสารสนเทศกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ปีการศึกษา 2565 (กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี), 2565) เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่สามารถทำความเข้าใจเนื้อเรื่องจากบทความในระดับแปลความจากเรื่องที่อ่านได้ เป็นผลกระทบทั้งในการทดสอบระดับชั้นเรียน ระดับโรงเรียน และระดับชาติ

จากปัญหาข้างต้น เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์จากการอ่านของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการสอนอ่านเพื่อให้มีความน่าสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา (Content and Language Integrated Learning : CLIL) เนื่องจากความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษ ในการติดต่อสื่อสาร การแสวงหาความรู้ การศึกษาและการประกอบอาชีพ รวมถึงการเข้าใจความแตกต่างของวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาสองทางด้วยการใช้ภาษาอื่นที่เป็นภาษาต่างประเทศ ในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดย เดวิด มาร์ช (David Marsh) โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหา (Learning of a Foreign Language) ร่วมกัน นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายของประเทศต่าง ๆ ไปพร้อมกัน โดยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิด 4Cs Framework ได้แก่ เนื้อหา (Content) การสื่อสาร (Communication) กระบวนการคิด (Cognition) และวัฒนธรรม (Culture) ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันเป็นสำคัญ (Do Coyle et al., 2010b) จากแนวคิดดังกล่าวได้มีผู้ศึกษาและทำการวิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาที่มีต่อการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การสอนอ่านโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษามีอิทธิพลอย่างมากต่อความ

สนใจในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ณิชาภัทร ฤทธิ์ละคร, 2563)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาข้อมูลและจัดทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พัฒนาความสามารถทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในภาษาอังกฤษอย่างถูกต้องและเป็นพื้นฐานทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่เหมาะสมกับการเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหา ภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนแผนการเรียนภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปี 2566 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 112 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปี 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 36 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทำวิจัยได้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 Glory days และหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 Special days

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จำนวน 8 แผน จำนวนเวลา 16 ชั่วโมง

3.2 แบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์จากเรื่องที่อ่านก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติดังนี้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบสมมติฐาน t-test แบบ Dependent

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย การเข้าใจตามตัวอักษร (Literal Comprehension) ,การจัดข้อมูลใหม่

(Reorganization) และการสรุปความ (Inference) ก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		t
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
การเข้าใจตามตัวอักษร	7	2.92	1.2	5.86	0.96	11.84**
การจัดข้อมูลใหม่	6	3.14	1.2	5.19	0.86	9.43**
การสรุปความ	7	2.92	1.18	5.78	0.99	10.93**
รวม	20	8.98	1.19	16.83	0.97	13.70**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้านการเข้าใจตามตัวอักษร คะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.92 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 5.86 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.2 หลังเรียนเท่ากับ 0.96 ,การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้านการจัดข้อมูลใหม่ คะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 3.14 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 5.19 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.2 หลังเรียนเท่ากับ 0.86 ,การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้านการสรุปความ คะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.92 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 5.78 คะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.18 หลังเรียนเท่ากับ 0.99 ดังจะเห็นได้ว่านักเรียนมีการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ความรู้ความจำ (Knowledge) ,ความเข้าใจ (Comprehension) ,การนำไปใช้ (Application) ,การวิเคราะห์ (Analysis) ก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		t
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	

ด้านความรู้ความจำ	5	1.25	2.29	4.22	1.87	13.98**
ด้านความเข้าใจ	5	1.25	0.97	4.22	0.9	7.14**
ด้านการนำไปใช้	5	2.97	1.06	4.31	0.82	11.21**
ด้านการวิเคราะห์	5	2.25	0.97	4.19	0.67	9.34**
รวม	20	7.72	1.19	16.94	0.76	19.76**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ด้านความรู้ความจำมีคะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 1.25 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.22 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 2.29 หลังเรียนเท่ากับ 1.87 ,ด้านความเข้าใจ คะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 1.25 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.22 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 0.97 หลังเรียนเท่ากับ 0.9 ,ด้านการนำไปใช้ คะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.97 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.31 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.06 หลังเรียนเท่ากับ 0.82, ด้านการวิเคราะห์ คะแนนโดยเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.25 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.19 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 0.97 หลังเรียนเท่ากับ 0.67 ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านสาระการเรียนรู้			
1. เนื้อหาและกิจกรรมมีความเหมาะสมกับผู้เรียน เข้าใจง่ายและน่าสนใจ	4.64	0.60	มากที่สุด
2. ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรม	4.67	0.59	มากที่สุด
3. เนื้อหาและกิจกรรมเหมาะสมกับเวลาเรียนของผู้เรียน	4.61	0.55	มากที่สุด
4. เนื้อหาและกิจกรรมช่วยพัฒนาการอ่านและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	4.69	0.58	มากที่สุด

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
5. เนื้อหาและกิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดได้	4.69	0.52	มากที่สุด
6. เนื้อหาที่เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน	4.56	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.64**	**0.58**	**มากที่สุด**
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. ผู้เรียนชอบกิจกรรมขั้นนำเสนอเนื้อหา (Content) ในการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยสื่อที่หลากหลาย	4.53	0.70	มากที่สุด
2. ผู้เรียนชอบกิจกรรมขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ในการกระตุ้นทักษะการคิดและทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ	4.61	0.60	มากที่สุด
3. ผู้เรียนชอบกิจกรรมขั้นประยุกต์ใช้วัฒนธรรม (Culture) ในการเข้าใจในวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้จากเนื้อหามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรม	4.72	0.57	มากที่สุด
4. ผู้เรียนชอบกิจกรรมขั้นสื่อสาร (Communication) ในการนำเสนอผลงานจากเนื้อหาในบทเรียน	4.64	0.64	มากที่สุด
5. ผู้สอนให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น	4.56	0.65	มากที่สุด
6. ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานได้ดี	4.47	0.60	มาก
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แสดงความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียน	4.72	0.51	มากที่สุด
8. การเรียนภาษาอังกฤษสนุกสนานและไม่น่าเบื่อ	4.50	0.70	มากที่สุด
รวม	**4.60**	**0.62**	**มากที่สุด**
ด้านสื่อการเรียนการสอน			
1. สื่อการเรียนการสอนมีความหลากหลาย	4.78	0.48	มากที่สุด
2. สื่อมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน	4.69	0.58	มากที่สุด
3. สื่อมีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	4.67	0.59	มากที่สุด
รวม	**4.71**	**0.55**	**มากที่สุด**
ด้านการวัดและประเมินผล			
1. ผู้เรียนได้พัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์	4.69	0.47	มากที่สุด
2. ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.72	0.51	มากที่สุด
3. ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น	4.69	0.52	มากที่สุด
รวม	**4.70**	**0.50**	**มากที่สุด**
รวมทั้งหมด	**4.66**	**0.58**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า คะแนนด้านสาระการเรียนรู้โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.58 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.62 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านสื่อการเรียนการสอนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.55 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านการวัดและประเมินผลโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.50 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และคะแนนรวมทั้งหมดโดยเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.58 จะเห็นได้ว่าในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยอภิปรายจากหัวข้อค้นพบในการวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ไม่มีขั้นตอนการสอนอย่างชัดเจน ผู้สอนจึงสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยยึดหลักองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ (กรอบแนวคิด 4Cs) ได้แก่ เนื้อหา (Content) การสื่อสาร (Communication) ความรู้และกระบวนการคิด (Cognition) วัฒนธรรม (Culture) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเสนอเนื้อหา (Content) 2) ขั้นความรู้ความเข้าใจ (Cognition) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก 3) ขั้นประยุกต์ใช้วัฒนธรรม (Culture) 4) ขั้นสื่อสาร (Communication) ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนผสาน

เชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมและประสบการณ์ของผู้เรียนกับเนื้อหาใหม่ และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านเนื้อหาและภาษา พร้อมทั้งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดด้วยตนเอง จากการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านร่วมกัน และสามารถนำองค์ความรู้และวัฒนธรรมที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเทคนิคผังกราฟิกมาช่วยส่งเสริมการสรุปใจความสำคัญ โดยการนำเสนอตัวอย่างรูปแบบผังกราฟิกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบทอ่านแต่ละประเภทและนำไปสู่การสรุปใจความสำคัญลงในผังกราฟิก ทำให้นักเรียนสามารถคิดเชื่อมโยงตลอดจนจัดเรียงข้อมูลเพื่อให้เกิดความจำและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชาภัทร ฤทธิ์ละคร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ortiz (2014: 23-29) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนชาวพื้นเมืองกาตาลุญญา ประเทศสเปน ที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศด้วยการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา โดยผู้วิจัยเปรียบเทียบผลของคะแนนการอ่านระหว่างกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการบูรณาการเนื้อหาและภาษามีนักเรียนจำนวน 21 คน (1 คาบต่อสัปดาห์ จากการเรียนแบบปกติ) และกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบปกติมีนักเรียนจำนวน 21 คน ผลการศึกษาพบว่าผลของการทดสอบการอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยแบบทดสอบแบบ 2 ฉบับ นักเรียนกลุ่มทดลองที่จัดการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษามีผลคะแนนดีกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

2. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านกระบวนการทำงานแบบกลุ่ม รวมถึงการสรุปใจความสำคัญของเนื้อเรื่อง ทำให้นักเรียนสามารถคิดเชื่อมโยงและจัดเรียงข้อมูลเพื่อทำให้เข้าใจเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนและรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณ เมียดสีนา (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาอังกฤษ ตามแนวการเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาและเนื้อหา สำหรับ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาอังกฤษ ตามแนวการเรียนรู้แบบบูรณาการภาษาและเนื้อหามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าการเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prihatin Puji Astuti (2020: 99) ได้ศึกษาผลของการใช้ผังกราฟิกที่มีต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการสอน 2 แบบ คือ การสอนแบบปกติ และการสอนแบบใช้เทคนิคผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เรียนโดยใช้ผังกราฟิก มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบปกติ และกลุ่มที่เรียนด้วยเทคนิคผังกราฟิกสามารถพัฒนาทักษะการอ่านให้สูงขึ้น เมื่อเจอบทอ่านอื่น ๆ นอกบทเรียน

3. ความพึงพอใจนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากด้านสาระการเรียนรู้เป็นเนื้อหาและกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน เข้าใจง่ายและน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งได้พัฒนาการอ่านและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมถึงเนื้อหาและกิจกรรมทำให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดได้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยสื่อที่หลากหลาย ทำให้กระตุ้นทักษะการคิดและทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ ผู้เรียนเข้าใจในวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้จากเนื้อหาในบทเรียน รวมถึงผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนสามารถทำงานได้ดีและสามารถแสดงความคิดเห็น เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียน ทำให้การเรียนภาษาอังกฤษสนุกสนานและไม่น่าเบื่อ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีการใช้สื่อที่หลากหลาย สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน น่าสนใจและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ด้านการวัดและประเมินผล ผู้เรียนได้พัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ ทำให้สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้ และทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เลอธิลักษณ์ ชาญวิวัฒนา (2565) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและการเขียนย่อความจากเรื่องที่อ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคคำถาม 5W1H พบว่าความพึงพอใจที่นักเรียนได้รับการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาอังกฤษ ตามแนวการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาหลังเรียนโดยภาพรวมระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.70 นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชาภัทร ฤทธิ์ละคร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษาร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และช่วยให้นักเรียนสามารถจัดการความคิดได้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน สามารถจดจำข้อมูลหรือเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ณิชาภัทร ฤทธิ์ละคร. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต.

ภราดร สุขพันธ์. (2561). *การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษกับความเป็นบัณฑิตในยุคปัจจุบัน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

โรงเรียนเทศบาล1 (เอ็งเสียงสามัคคี). (2565). *หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล1 (เอ็งเสียงสามัคคี) ฉบับปรับปรุง ปีการศึกษา 2565.* สงขลา: โรงเรียนเทศบาล 1 (เอ็งเสียงสามัคคี).

เลอธิลักษณ์ ชาญวิวัฒนา. (2565) *การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ (Collaborative strategic reading) ร่วมกับเทคนิค KWL Plus ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อรุณ เมียดสีนา. (2563). *การพัฒนารปูแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาอังกฤษตามแนวการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต].* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Do Coyle, Philip Hood, & David Marsh. (2010b). *CLIL Content and Language Integrated Learning.* Cambridge University Press.

Marsh, D. (2002). *Content and Language Integrated Learning: The European Dimension /Actions, Trends and Foresight Potential.* Retrieved July 10, 2023, from http;//Europa.eu.int/comm/education/languages/index .html

Millet, C. P. (2001). *The effects of graphic organizers on reading comprehension Achievement of second grade students.* Thailand: [n.p.].

Ortiz. (2014). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Prihatin Puji Astuti. (2020). *Using graphic organizer to improve the students' reading comprehension achievement.* Journal of Linguistics and Applied Linguistics

การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในจังหวัดศรีสะเกษ

LIFE SKILLS DEVELOPMENT OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN IN SISAKET PROVINCE

[1]ไพบูลย์ สุทธิ

[1]Paiboon Sutti,

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ประเทศไทย

Sisaket Rajabhat University, Thailand.

suttisakhun@gmail.com

Received: May 21, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ พ่อหรือแม่หรือผู้ปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี และที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของYamane (1967) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 จำนวน 392 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating scale) มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อเท่ากับ 0.27 – 0.70 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน โดยด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.18) รองลงมาคือด้านสติปัญญาและด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ = 3.99) และด้านอารมณ์ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 3.68)

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต; เด็กปฐมวัย

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Abstract

The purpose of this research was to study the life skills of early childhood children in Sisaket Province. The sample group in the research was father or mother or guardian who takes care of preschool children aged 3-5 years and who is studying in a child development center under the local government organization in the area of Sisaket Province. The sample size was determined using the Yamane formula (1967) at the significance level of .05 for 392 subjects, multistage random sampling. The research tools are the rating scale questionnaire had the discriminating power of 0.27 – 0.70 and the confidence value of 0.86. The data were analyzed using arithmetic mean and standard deviation. The results showed that the overall level of early childhood life skills was at a high level ($\overline{X}$ = 3.93). Considering each aspect, it was found that it was at a high level in all aspects, followed by the highest mean on the physical side ($\overline{X}$ = 4.18), come is the intelligence and the social side had the same mean ($\overline{X}$ = 3.99) and the lowest mean on the emotional side ($\overline{X}$ = 3.68).

Key word: Early childhood life skills

บทนำ

ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่จำเป็นที่ช่วยให้แต่ละบุคคลรับมือกับความท้าทายในแต่ละวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำการตัดสินใจอย่างมีข้อมูลรอบด้าน (Tabish & Geelani, 2023) ทักษะเหล่านี้ประกอบด้วยการแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์ การสื่อสาร การคิดเชิงวิพากษ์ และความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมการเติบโตส่วนบุคคลและความสามัคคีในสังคม (Jaglan, Rani and Monika, 2022) การศึกษาทักษะชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทัศนคติ การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการเตรียมบุคคลให้พร้อมรับมือกับปัญหาชีวิตต่างๆ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น โดยจะช่วยให้นักเรียนเผชิญกับความยากลำบาก, ปลูกฝังจรรยาบรรณในการทำงานที่เข้มแข็ง, ส่งเสริมความเป็นอิสระ และบ่มเพาะนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะชีวิตถือเป็นวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพโดยการใช้คุณสมบัติที่มีอยู่และคุณสมบัติที่ได้มาอย่างมีประสิทธิผล โดยรวมแล้ว ทักษะชีวิตมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี ความสามารถในการแก้ปัญหา และค่านิยมเชิงบวกในแต่ละช่วงของชีวิต (Rani M. & Neeraj, 2020, Rani M., Yogi and Deo, 2022)

ทักษะชีวิต (Life Skills) สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการความเตรียมพร้อมเด็กให้สามารถดูแลตนเองได้ในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทักษะที่มีความจำเป็นต้องมีสำหรับเด็ก ได้แก่ การเรียนรู้ การปรับตัว และทักษะการแก้ปัญหา ตลอดจนการจัดการกับความเครียด และการสื่อสารในการทำงานเป็นทีม มีความยืดหยุ่น ยอมรับและเข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น ในขณะเดียวกันสังคม และชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลงโดยเป็นสังคมที่มีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้ภาระการดูแลตกอยู่กับเด็กจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ เด็กมีความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตา และการดูแลเอาใจใส่ โดยเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยและมีการพัฒนาต่อเนื่องจนเข้าสู่วัยเรียนและวัยรุ่น (WHO, 1999; Owens, 2009; MacMillan Education, 2014; Psychosocial center, 2013)

แม้เป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579 กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้คุณภาพและมาตรฐานเพิ่มขึ้น สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย และสมรรถนะของเด็กที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานคุณภาพเด็กปฐมวัยของอาเซียนเพิ่มขึ้น แต่พัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี ในช่วงปี 2553 – 2557 พบว่าเด็กแรกเกิด ถึงอายุ 5 ปี มีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 73.4 เป็นร้อยละ 72.8 ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจมาจากการที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง ทั้งทางสุขภาพกาย สุขภาพจิต และโภชนาการ และขาดโอกาสเรียนรู้วิธีการเป็นพ่อแม่ที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 และศศิธร วัฒนกุล, 2563) ดังนั้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยจึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ มีความพร้อมในการก้าวรุกทางสังคมได้อย่างรู้เท่าทันและยังส่งผลต่ออนาคตของผู้เรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กล่าวคือสามารถจบการศึกษาจากโรงเรียนด้วยคะแนนที่ดี และสามารถได้งานดี มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง มีอัตราการก่ออาชญากรรมหรือพฤติกรรมผิดกฎหมายที่ต่ำกว่า (Heckman & Neal, 2005) ทักษะชีวิตยังมีความสำคัญในการช่วยให้สังคมส่วนรวมเป็นสุขสงบ มั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน เป็นทักษะที่มีความต้องการเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ 21 (Jame Heckmen, 2013, Nagaoka et al., 2015, Thompson & Shuttleworth, 2015)

จากการศึกษาพบว่าเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนมีโอกาสอยู่กับพ่อและแม่เพียงร้อยละ 55 เท่านั้น ส่วนเด็กในครอบครัวที่ไม่ยากจนมีโอกาสอยู่กับพ่อแม่ร้อยละ 62 เด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อและแม่โดยส่วนใหญ่มีสาเหตุเนื่องจากพ่อและแม่ย้ายถิ่นซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพและการศึกษา ที่สำคัญเด็กกลุ่มนี้มีแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้อยกว่าเด็กกลุ่มที่มีครอบครัวพร้อมหน้า (อารี จำปากลาย, 2552) ผลการศึกษาของ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร

และพัชราภรณ์ พุทธิกุล (2560) พบว่า ผลกระทบที่เด็กกับเด็กอายุ 0 – 5 ปี ที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ พบว่าปัญหาที่เกิดกับเด็ก ได้แก่ปัญหาด้านสุขภาพ สภาพที่อยู่อาศัยเป็นอันตรายต่อตัวเด็กและการขาดแคลนอาหารและนม และปัญหาที่เกิดกับผู้เลี้ยงดูคือ สุขภาพของผู้เลี้ยงดู ความขัดแย้งในครอบครัว ปัญหาด้านสังคมคือการขาดโอกาสในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมเพราะต้องเลี้ยงดูเด็กแทนพ่อแม่ ขาดการประกอบอาชีพเสริมเพื่อการหารายได้ และการขาดการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยด้วยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (จริยา ศรีวิจารณ์, 2562) ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่าการที่ครอบครัวไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์นั้นจะส่งผลกระทบในด้านต่างต่าง ๆ แก่ตัวเด็กทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม การเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยเป็นการเรียนรู้เพื่อการมีชีวิตอย่างแท้จริง การส่งเสริมและพัฒนาเด็กต้องตอบสนองธรรมชาติแห่งวัย คือ การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เริ่มจากสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดู ครอบครัวสถานศึกษา ชุมชน การเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้สัมผัสกับสื่อรอบตัวที่พรั่งพร้อมตลอดจนการเติมเต็มทางด้านร่างกาย จิตใจและการคิดอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เด็กได้ใช้และมีการพัฒนาต่อไปเมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต (Center on the developing child, 2007)

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาในระดับครอบครัว ว่าครอบครัวมีสภาพการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในลักษณะใด มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิตและมีการจัดประสบการณ์ในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวจะได้นำมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพต่อไป จำเป็นต้องมีการศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในเชิงพื้นที่และศึกษาองค์ประกอบด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูที่อาจจะส่งผลต่อทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กปฐมวัย อายุ 3 – 5 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 646 ศูนย์ มีเด็กปฐมวัยทั้งหมด 20,733 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี และที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของYamane (1967) ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เท่ากับ 392 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนครบตามขนาดที่คำนวณและมีความครอบคลุมพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษมากที่สุด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตของหน่วยงานต่างๆ นักวิชาการเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้ WHO, 1999; Owens, 2009; MacMillan Education, 2014; Psychosocial center, 2013; องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) รุ้งลาวัลย์ ละอำคา (2557) Josh Garskof (2020) และ Patterson (2012) อัญชนาพร สอนพร, จำเนียร พลหาญ และอุรสา พรหมทา (2565) และ อรพิน รอว์ลี่ (2562) แบ่งทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยออกเป็น 4 ด้านคือ 1) ทักษะด้านร่างกาย 2) ทักษะทางด้านอารมณ์ 3) ทักษะทางด้านสังคม และ 4) ทักษะด้านปัญญา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวเด็กปฐมวัย ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรต้นด้านครอบครัว ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรต้นด้านผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยใน 4 ด้าน และตอนที่ 5 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการช่วยเหลืออื่นๆ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แล้วพิจารณาค่า IOC รายข้อที่มีค่าไม่น้อยกว่า 0.6 จากนั้นหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อเท่ากับ 0.27 – 0.70 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปผล ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในภาพรวม

ทักษะชีวิต	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านร่างกาย	4.18	0.48	มาก
2. ด้านอารมณ์	3.68	0.37	มาก
3. ด้านสังคม	3.93	0.48	มาก
4. ด้านสติปัญญา	3.99	0.49	มาก
รวม	**3.93**	**0.36**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านร่างกาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 (S.D. = 0.48) รองลงมาคือด้านสติปัญญา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 (S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านอารมณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 (S.D. = 0.37) อยู่ในระดับมากเช่นกัน

อภิปรายผล

ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสอดคล้องกับจากการศึกษาของ สุมาลี เทวฤทธิ์, มนตรี ทองมูล, โชคชัย วิริยะพงษ์ (2554) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลกับทักษะชีวิตในเด็กประกอบด้วย 1) การอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของเด็กอย่างมาก โดยครอบครัวที่มีบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น เข้าอกเข้าใจกัน ยอมรับความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความรู้สึกนึกคิด จะช่วยการพัฒนาความ มั่นคงในอารมณ์ และพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กด้วย และ 2) สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นสภาพการที่คนในครอบครัวปฏิบัติต่อกันโดยการให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารในครอบครัว รวมถึงการดูแลเอาใจใส่และให้ความสนใจเด็กโดยพ่อแม่และคนในครอบครัว และสำนักวิชาการ

และมาตรฐานการศึกษา (2554) ระบุว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องมีเวลาในการพูดคุยการให้คำชมเชยและให้กำลังใจในทันทีที่เด็กสามารถทำกิจกรรมได้สำเร็จและควรส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกถึงความถนัดความสามารถตามความชอบของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยเริ่มฝึกฝนตั้งแต่วัยอนุบาลเพื่อให้เด็กเติบโตเป็นคนที่มีความรับผิดชอบและมีคุณค่าต่อสังคม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน ดังนี้

1. ทักษะชีวิตด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 ด้านคือ ท่านฝึกให้เด็กกินข้าวและดื่มน้ำด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ท่านให้เด็กฝึกแปรงฟันด้วยตนเอง และท่านมักฝึกให้เด็กขับถ่ายให้เป็นที่เป็นทาง อยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Owens (2009) จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2556) และรุ่งลาวัลย์ ละอำคา (2557) ที่ให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตขั้นพื้นฐานในเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี (foundation life skills) โดยถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก กิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิตเด็กอายุ 2-5 ปี เด็กในวัยนี้ชอบการเล่นที่ใช้บทบาทสมมติ และมีปฏิสัมพันธ์กัน การพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กวัยพัฒนาทักษะทางกายเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะของการมีทักษะทางกายที่แข็งแรง และมีภาวะทางโภชนาการและพฤติกรรมการกินอาหารที่ดี รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ สะอาด ปลอดภัย หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมันและน้ำตาลสูง ไม่กินน้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอด้วยการเล่น หรือการเคลื่อนไหวกลางแจ้ง ช่วยให้เกิดความคล่องตัว ร่างกายมีความแข็งแรงสมบูรณ์

นอกจากนั้นผลการวิจัยสอดคล้องกับศศิธร วัฒนกุล (2563) และรุ้งลาวัลย์ ละอำคา (2557) กล่าวถึงทักษะชีวิตควรได้รับการส่งเสริมตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย ทักษะทางกายเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะของการมีทักษะทางกายที่สมบูรณ์พร้อม ในด้านต่างๆ ได้แก่ การมีภาวะทางโภชนาการที่ดี คือ รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การมีสมรรถภาพทางกายที่ดีคือ การออกกำลังกาย การเล่น หรือการเคลื่อนไหว ร่างกาย การดูแลความปลอดภัยคือ การรู้จักระวัง ป้องกันแก้ปัญหาเมื่อตกอยู่ในภาวะที่ไม่ปลอดภัย นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล (2560) พบว่าการพัฒนาทางด้านร่างกายเด็กโดยมีการให้เด็กรับประทานอาหารครบ 5 หมู่ ให้เด็กดื่มน้ำสะอาดและนมอย่างเพียงพอ ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตัวเองตามวัย ให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ ฝึกให้เด็กรับประทานอาหารและขับถ่ายด้วยตนเองและเป็นเวลาอย่างสม่ำเสมอ ดูแลความสะอาดร่างกายของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

2. ทักษะชีวิตด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สองและมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็นย่อยพบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 ด้านคือ ท่านมักเปิดโอกาสให้เด็กขีดเขียนหรือเล่น

อย่างอิสระเพื่อส่งเสริมจินตนาการเด็กเสมอ อยู่ในระดับมาก ท่านสอนให้เด็กรู้จักอดออม เช่น หยอดกระปุกออมสิน รับประทานอาหารให้หมด ปิดน้ำ ปิดไฟ และท่านมักสอนหรือร่วมกับเด็กอ่านพยัญชนะ ก ถึง ฮ กับท่านมักสอนให้เด็กรู้เกี่ยวกับเงิน และค่าของเงิน เช่น เหรียญบาท หรือธนบัตร 20 บาท เป็นต้น อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ อัญชนาพร สอนพร, จำเนียร พลหาญ และอุรสา พรหมทา (2565) และ Kagan (1999) กล่าวถึงการพัฒนาทักษะความคิดและปัญญาของเด็กปฐมวัยว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ยังไม่สามารถใช้ความคิดและสติปัญญาในการแก้ปัญหาอย่างเต็มที่ เพราะยังมีการใช้ตัวเองตัดสิน มีจินตนาการสูง เริ่มมีความคิดรวบยอดในการจัดหมวดหมู่สิ่งของรอบ ๆ ตัวได้ รู้จักจำนวนนับ สี เวลา แต่ยังไม่เข้าใจเหตุผลได้ดี ควรให้โอกาสเด็กเรียนรู้ผ่านการแบ่งแยกหมวดหมู่สิ่งต่าง ๆ รอบตัว หัดให้แก้ปัญหาง่ายๆ ในชีวิตประจำวัน หัดลองผิดลองถูก ฝึกหัดนับจำนวน การแยกแยะสี โดยผ่านการเล่น เช่น ขายของ เล่นบทบาทสมมติครูนักเรียน การปรุงอาหาร ตอบข้อสงสัยของเด็ก และถามคำถามให้เด็กตอบ และให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้จากการไปสถานที่ต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์ ทะเล ภูเขา น้ำตก เป็นต้น

ผลการศึกษาสอดคล้องกับอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล (2560) พบว่าผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมีการให้เด็กทำกิจกรรมค้นหา สำรวจเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กอยู่เสมอ อ่านหนังสือให้เด็กฟังหรือจัดหาหนังสือให้เด็กตามวัย จัดหาของเล่นหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กเล่น ให้เด็กดูรายการโทรทัศน์ ให้เด็กเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก นอกจากนั้น ทัศนีย์ นาคุณทรง และคณะ (2557) พบว่าระดับการปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและความต้องการในการอบรมของผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์ พบว่า ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดคือด้านสติปัญญา ได้แก่ การใช้สื่อ นิทานของเล่นพื้นบ้านในการสั่งสอนเด็ก รองลงมาคือการเล่านิทานท่องกลอนสั้น เพื่อความสนุกสนานและสอนเด็ก โดยให้เด็กดูนิทานประกอบ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การฝึกให้เด็กรู้จักทำของเล่นจากสิ่งของที่มีอยู่แล้ว ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ เครื่องมือสื่อสารต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กทำให้ผู้ปกครองหรือผู้สูงอายุเลือกใช้เพื่อมาเป็นตัวช่วยในการอบรมรมเลี้ยงดูเด็ก เช่นเปิดโทรทัศน์ให้เด็กดูแทนการอ่านหนังสือนิทาน หรือการร้องเพลงกล่อมเด็ก รวมทั้งละเลยการประดิษฐ์ของเล่นให้ลูกหลานเล่นเนื่องจากอายุมาก และในปัจจุบันมีของเล่นขายตามท้องตลาดมีหลากหลาย มีสีสันที่สวยงาม สะดวก ไม่ต้องเสียเวลามาผลิตสื่อของเล่นเหมือนสมัยก่อน

3. ทักษะชีวิตด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับที่สองและมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย ๆ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 ด้านคือ ท่านฝึกเด็กเรื่องการพูดจาให้สุภาพเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ท่านมักจะฟังความคิดเห็นของเด็กอยู่เสมอ และเมื่อเด็กถูกเด็กคนอื่นทำร้ายท่านสอบถามสาเหตุจากตัวเด็กและคู่กรณี ก่อนตัดสินใจอย่างรอบคอบก่อน

เสมอ ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริอร นพกิต (2561) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นอกจากนั้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น การวางตัวได้ถูกต้องเป็นสิ่งที่ผู้อบรมเลี้ยงดูจะต้องปลูกฝังให้เกิดกับเด็ก นอกจากนั้น Kagan (1999) กล่าวถึงการปลูกฝังทักษะทางสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยโดยการติดต่อกับผู้อื่นทำให้มีสัมพันธภาพที่ดีและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างมีความสุข โดยให้โอกาสเล่นรวมกลุ่มกับเด็กอื่น ทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูในการอยู่ร่วมกันได้เห็นการแบ่งปันและการให้ การรอคอย การถ้อยทีถ้อยอาศัย การช่วยเหลือ โดยพ่อแม่ทำตัวเป็นเป็นตัวอย่างที่ดีให้เกิดการเรียนรู้และการเลียนแบบ หัดให้เด็กสื่อสารบอกความต้องการ รู้จักมารยาททางสังคมในเบื้องต้น เช่น การขอบคุณเมื่อได้รับสิ่งของหรือความช่วยเหลือจากผู้อื่น และการขอโทษเมื่อทำผิด

สอดคล้องกับการศึกษาของ มุจลินท์ กลิ่นหวล (2555) พบว่าในการศึกษาทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล พบว่า ด้านการภูมิใจในตนเองผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลในด้านความ ภาคภูมิใจในตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่หากพิจารณารายละเอียดแล้ว รายการ ทักษะชีวิตในด้านดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การแสดงสีหน้าท่าทางดีใจเมื่อทำอะไรได้สำเร็จ การสนใจพูดคุยหรืออวดผลงานที่ตนทำอย่างมีความสุข และการร่วมเล่นกับเพื่อนได้ทั้งเพื่อนผู้หญิงและเพื่อน ผู้ชาย โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การแสดงสีหน้าท่าทางดีใจเมื่อทำอะไรได้สำเร็จ นั่นแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เด็กสามารถแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของเด็กที่เห็นได้ง่ายในการใช้ ชีวิตประจำวัน ผู้ปกครองที่ใกล้ชิดเด็กจึงสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน ส่วนด้านการช่วยเหลือตนเองผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อทักษะชีวิตของเด็กอนุบาลในด้านการช่วยเหลือ ตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่หากพิจารณารายละเอียดแล้วปรากฏว่า การสนุกกับการเล่นและการออกกำลังกายกลางแจ้งอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นเป็นการปลดปล่อยพลังอย่างสนุกและเป็นธรรมชาติของเด็ก การเล่นสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กได้เป็นอย่างดี ส่วนด้านทักษะทางสังคม ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลในด้านทักษะทาง สังคมในภาพรวมอยู่ในระดับดี แต่หากพิจารณารายละเอียดแล้วปรากฏว่า การสามารถเข้าแถวรอคอยได้โดย ไม่แซงเพื่อนหรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่เด็กได้รับการฝึกฝนการ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและเรียนรู้การปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นจากการมาโรงเรียน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานไปสู่การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล (2560) พบว่าผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงความรักความอบอุ่นทั้งทางกาย วาจา และการปฏิบัติต่อผู้อื่น ฝึกให้เด็กแสดงออกและกล่าวคำว่าสวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ดี ได้แก่มีวินัย สะอาด สามัคคี สุภาพและมีน้ำใจ ให้เด็กได้ชื่นชมธรรมชาติและดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มและสอนให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา

4. ทักษะชีวิตด้านอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 ด้านคือ ท่านฝึกให้เด็กแบ่งของเล่นให้เพื่อนที่เล่นด้วยกันเสมอๆ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ท่านฝึกให้เด็กแบ่งขนมให้เพื่อนเสมอๆ และท่านฝึกให้เด็กช่วยเหลือเพื่อนๆ ในกลุ่มอยู่เสมอ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด Owens (2009) จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2556) และรุ่งลาวัลย์ ละอำคา (2557) ให้ความสำคัญกับทักษะชีวิตขั้นพื้นฐานในเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี (foundation life skills) ทักษะการรับรู้อารมณ์และการควบคุมอารมณ์ (Emotional recognition and emotional control) เป็น การส่งเสริมให้มีพัฒนาการด้านอารมณ์สังคมที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งถือเป็นการพัฒนาให้เด็กเรียนรู้อารมณ์ตนเอง ที่มี หลากหลายมากขึ้นในช่วง 2-5 ปี เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ อิจฉา หงุดหงิด เมื่อเด็กมีอารมณ์แบบใดก็พูดให้เด็กรับรู้ และแสดง ความเห็นใจ และสอนให้ควบคุมตนเองเพื่อให้มีแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นทั้งในและนอกครอบครัว นอกจากนั้น ศิริอร นพกิต (2561) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านอารมณ์ของเด็กปฐมวัยว่าต้องเน้นการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด นอกจากนั้น Kagan (1999) ยังเน้นให้เด็กรู้จักการแบ่งปัน รู้จักการให้กับคนที่อ่อนแอกว่า เช่น น้อง สัตว์เลี้ยง เป็นต้น

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการลงโทษเด็กมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำคือ ท่านมักจะลงโทษเด็กเมื่อเขาร้องไห้เอาแต่ใจตนเอง และเมื่อเด็กทำอะไรผิดท่านมักจะลงโทษเด็กเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาสอดคล้องกับจีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 3 – 5 ปีของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กที่พบในห้องเรียนแยกตามกลุ่มพฤติกรรม 6 กลุ่ม พบมากที่สุดคือ กลุ่มที่ 1 ก้าวร้าว (ร้อยละ 24.31) รังแกเพื่อน แย่งของ แกล้งเพื่อน และขโมยของ กลุ่มที่ 2 ส่งเสียงดัง (ร้อยละ 56.46) อยู่ไม่นิ่ง วุ่นวายเมื่อเปลี่ยนกิจกรรม วิ่งเล่นในห้องออกจากห้องเรียน ส่วนวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กคือ กลุ่มที่มีพฤติกรรมมากที่สุดกลุ่มที่ 1 ตักเตือนเด็ก (ร้อยละ 26.91) และกลุ่มที่ 2 หากิจกรรมที่ทำให้เด็กสงบ (ร้อยละ 14.63) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และพัชราภรณ์ พุทธิกุล (2560)

พบว่าการพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจเด็ก ผู้เลี้ยงดูมีวิธีการแนะนำวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ จัดโอกาสและส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความสุข ความผูกพันกับคนใกล้ชิด ฝึกให้เด็กแสดงออกทางความคิดและความรู้สึกของตนเองได้ตามวัย ฝึกให้เด็กรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ตามวัย จัดโอกาสและฝึกให้เด็กได้ทำกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถและความพอใจตามวัย กล่าวชมเชยเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสม ให้เด็กได้ฟังเพลง บทกลุ่ม นิทานหรือเรื่องเล่าเป็นประจำ

ในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยของ ชบา พันธุ์ศักดิ์ (2550) พบว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตสูงกว่าเด็กที่อยู่ในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้รูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการทำงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูมีผลต่อการพัฒนาในด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสารและการจัดการกับอารมณ์สูงขึ้น ทั้งนี้จะเห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยผู้ปกครองสามารถใช้การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ไปพร้อมกับครู ผู้ปกครองมีบทบาทเป็นอาสาสมัครมาเป็นผู้ช่วยครูในการดูแลและแนะนำช่วยเหลือเด็กในขณะการทำกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน การสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย นอกจากนั้น อรพิน รอว์ลี่ (2562) พบว่าสัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองและครู การให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบสองทาง ในรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทั้งแบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการจะสามารถสร้างแบบแผนที่เป็นธรรมชาติที่จะเข้าถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดให้มีคุณภาพ และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเชิงรุกในการวางแผนจัดอบรมให้ความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กให้แก่พ่อแม่รวมทั้งผู้ปกครองเด็กเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กในครอบครัวให้ถูกต้องต่อไป นอกจากนั้นโรงเรียนสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กอนุบาลให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชบา พันธุ์ศักดิ์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยการร่วมงานอย่างร่วมรู้สึกระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จริยา ศรีวิจารย์. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนที่ครอบครัวยากจน.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2556). *การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย.* รายงานการวิจัยนำเสนอในการประชุมวิชาการ ครบรอบ 56 ปี แห่งการสถาปนา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2556 กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2559). การแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัย 3-5 ปี ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรส่วนท้องถิ่น ใน *รวมบทความวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย 2544 – 2557,* หน้า 72 – 94. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ(พว.).

ดวงใจ บรรทัพ. (2554). เสริมศักยภาพครอบครัว. สืบค้นจากhttp://www.aihd.mahidol.ac.th/sites/default/files/images/new/pdf/seminar53/เสริมศักยภาพ ครอบครัว.pdf

ทัศนีย์ นาคุณทรง และคณะ. (2557). *การพัฒนารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล.* วารสารวารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 1(1) : 80-89.

มุจลินท์ กลิ่นหวล. (2555)**.** *การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและประถมศึกษา).* วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.10(1):318 – 328.

รุ่งลาวัลย์ ละอำคา. (2557). *ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย:แก่นแห่งชีวิตที่เสริมสร้างได้จากครอบครัว.* วารสารวิจัยและพัฒนาเพื่อสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 1(2) : 33 – 44.

ศศิธร วัฒนกุล. (2563). *แนวทางการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนตามแนวคิดทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริอร นพกิต. (2561). *การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนในศตวรรษที่ 21.* วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 8(1), 53-66.

สุมาลี เทวฤทธิ์, มนตรี ทองมูล, และโชคชัย วิริยะพงษ์. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดกาฬสินธุ์.* วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(1), 104–117.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.*กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579.* กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.

อรพิน รอว์ลี่. (2562). *กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก.* บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญชนาพร สอนพร, จำเนียร พลหาญ และอุรสา พรหมทา. (2565). *รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9(2): 318-336.

อารี จำปากลาย. (2552). *เมื่อต้องเติบใหญ่ห่างไกลพ่อแม่: ลูกของพ่อแม่ที่ย้ายถิ่น ในมุมมองของปู่ย่า ตายาย.* สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตรและพัชราภรณ์ พุทธิกุล. (2560). *การวิเคราะห์สถานการณ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยโดยผู้ปกครองที่ไม่ใช่พ่อแม่และนำเสนอนวัตกรรมที่เสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว.* วารสารครุศาสตร์. 45(3). 188 – 205.

Center on the developing child. (2007). *The Science of Early Childhood development: Three core concepts in early development*. Retrieved from http://developingchild.harvard.edu/resources/three-core-concepts-in-early-development/

Department of Health, Ministry of Public Health. (2009) *Growth and development of preschool children 2007.* Nonthaburi: Bureau of Health Promotion, Department of Health, Ministry of Public Health,

Garskof, Josh. 2020. *6 Life Skills Kids Need for the Future.* Online: https://www.scholastic.com/parents/family-life/creativity-and-critical-thinking/learning-skills-for-kids/6-life-skills-kids-need-future.print.html

Heckman, J. J. (2013). *Giving kida a fair chance.* Mit Press.

Heckman, J. J. & Neal, D. (2005). Coleman ‘s contributions to education: theory, research styles and empirical research. *In Jame S. Coleman*, pp. 96-120.

Jaglan, Rani and Monika. (2022). A Study of Life Skill among Undergraduate Students of B.P.S .International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation. pp 216-218.

Kagan, J. (1999). The role of parents in children's psychological development. Pediatrics, 104 (1), 164-7.

MacMillan Education. (2014). *MacMillan life skills: language is a life skill.* http://www.macmillanenglish.com/uploadedFiles/wwwmacmillanenglishcom/Content/Campaign s/life-skills/The-Life-Skills-Handbook.pdf

Nagaoka, J., Farrington, C., Ehrlich, S., Health, R., Johnson, D., Dickson, S., & Hayes, K. (2015). *Foundations for young adult success: A development framework.* Chicago, IL: University of Chicago, Consortium on School Research. In.

Owens, A. (2009). *Life skills.* http://ncac.acecqa.gov.au/educator-resources/pcfarticles/Life_skills_Dec09.pdf

Patterson, J. (2012). *Ways to teach life skills to young children*. Retrieved March 20, 2014 , From http ://www.livestrong.com article/123413-teach-life-skills-youngchildren/.Article reviewed by Stephanie Skernivitz

Psychosocial center. (2013). Life Skills: Skills for Life, A handbook. International federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Copenhagen Denmark. http://pscentre.org/resources/life-skills-skillsfor-life-a-handbook/

การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING SKILLS USING CREATIVITY-BASED LEARNING WITH INFOGRAPHICS FOR S31104 HISTORY SUBJECTS OF GRADE 10 STUDENTS AT MUANGPHONPITTAYAKOM SCHOOL

[1]ชื่นกมล เทินไพร และ [2]มณฑา ชุ่มสุคนธ์

[1]Chunkamon Thernprai and [2] Montha Chumsukon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย

Khonkaen University, Thailand.

[1]chunkamon1995@gmail.com

Received: May 22, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 36 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิง

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก จำนวน 8 แผน 16 ชั่วโมง 2) เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อสะท้อนผลการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบทดสอบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ท้ายวงจร และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายวงจร 3) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินผล ประกอบด้วย แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับอินโฟกราฟิก และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. นักเรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์เฉลี่ย 34.38 คิดเป็นร้อยละ 85.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.89 และผ่านเกณฑ์ 33 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของนักเรียนทั้งหมด 36 คน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 32.03 คิดเป็นร้อยละ 80.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.57 และผ่านเกณฑ์ 34 คน คิดเป็นร้อยละ 94.44 ของนักเรียน ทั้งหมด 36 คน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ:ทักษะความคิดสร้างสรรค์,การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับอินโฟรกราฟิก

Abstract

The aims of this research were (1) to develop the creative thinking skills of 10th grade students and (2) to enhance their academic achievement through the use of the Creativity-Based Learning Model in the S31104 History subject. The targets included 70% of the total number of students to achieve a minimum pass rate of 70% of the total score. The target group consisted of 36 10th grade students in the second semester of the 2023 academic year at Muangphonpittayakom School, Muang Phon District, Khon Kaen Province. The research methodology employed was Action Research: (1) action tools which included the use of creativity-based learning model together with infographics in eight lesson plans, spread over 16 hours, (2) reflection tools, including forms for recording learning activity results, class observation, interviews, and tests for each operational cycle, and (3) assessment tools for evaluating research results which included the creative thinking ability test and a academic achievement test. The

statistical methods used comprised percentage (%), mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.). The research findings were as follows: 1. For creative thinking ability, the group of students achieved an average score of 34.38 out of 40, or 85.94%. with the standard deviation of 3.89. 33 out of 36 students passed the criterion of 91.67%, which was higher than the specified criterion of 70.00% 2. For academic achievement, the group of students achieved an average score of 32.03 out of 40, or 80.07%. with the standard deviation of 2.57. 34 out of 36 students passed the criterion of 94.44%, which was also higher than the specified criterion of 70.00%

Keywords: The creative thinking skills, Creative Thinking Skills Using Creativity-Based Learning with Infographics

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผันอย่างคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว โดยเฉพาะครูที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 20 หรือ 19 (วิจารณ์ พานิช, 2556) ในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกไม่ได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการแสวงหาความรู้ปรับเปลี่ยนไปจากรูปแบบเดิมที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการขององค์กรการศึกษาตั้งแต่โรงเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, 2557) ทักษะในอนาคตที่ควรเรียนรู้ เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพและการใช้ชีวิตเป็นการเตรียมพร้อมในการทำงาน ซึ่งพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเกิดจากการฝึกฝนหรือประยุกต์ใช้ทักษะถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาของผู้เรียนนั่นคือ ทักษะแห่งอนาคต หรือ Future Skill ประกอบด้วย Hard Skills คือ ทักษะที่ใช้ในการทำงานในแต่ละสายอาชีพ ซึ่งสามารถวัดประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การอ่าน การเขียน การคำนวณ การทำบัญชี การเล่นกีฬา การเขียนโปรแกรม การวาดภาพ การวิจัย การทำอาหาร การใช้เครื่องมือต่าง ๆ เป็นต้น Soft Skills คือ ทักษะเฉพาะบุคคลที่ใช้

เครื่องมือวัดหรือประเมินเป็นระดับคะแนนได้ยาก เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การเป็นผู้นำ การบริหารเวลา มนุษย์สัมพันธ์ การปรับตัว การควบคุมอารมณ์ เป็นต้น การสร้างมนุษย์ให้ก้าวสู่ยุคเทคโนโลยี ทักษะsoft skill จึงเป็นทักษะที่มนุษย์ต้องใช้ในการทำงาน เช่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน การทำงานกำลังต้องการ ดังนั้นประเด็นเรื่องความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจผู้อื่น คือการส่งเสริมความเป็นมนุษย์ (Vanat Putnark, 2560) ทักษะในด้าน Soft Skills จึงมีหลายแขนง จากการสำรวจ 5 อันดับที่องค์กรต้องการมากที่สุดใน LinkedIn แพลตฟอร์มโซเชียลเน็ตเวิร์คของคนทำงานที่ใหญ่ที่สุดในโลกได้ให้ข้อมูลจากการสำรวจทักษะที่องค์กรทั่วโลกต้องการในปี 2019 ไว้แล้ว ได้แก่ 1. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 2. การโน้มน้าวและต่อรอง (Persuasion) 3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) 4. การปรับตัว (Adaptability) และ5. การบริหารเวลา (Time Management) (Jessica Chen, 2564) ซึ่งทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นหนึ่งในทักษะในอนาคตที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนในการดำรงชีวิต เป็นกระบวนการทางความคิดที่สำคัญต่อเด็ก เพื่อให้มีความอดทนต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ยากลำบาก และยังเป็นพลังที่ทำให้มีอิสระทางความคิดที่สามารถสร้างสิ่งใหม่ๆได้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในระดับต่างๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และฝึกให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ได้จึงจะทำให้ระบบการศึกษามีประสิทธิภาพมากและผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพในตัวเองมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิพรพรรณ ศรีสุธรรม (2562) ที่นำรูปแบบขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบ Creativity-based learning มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ และ ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสอนและการวัดผลสัมฤทธิ์ผลได้จริงเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ต่างจากการสอนแบบดั้งเดิม ผู้วิจัยจึงสนใจสื่อการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการนำสื่ออินโฟกราฟิกมาช่วยในการออกแบบเนื้อหาหรือข้อมูลเพื่อให้เนื้อหาสั้นกระชับเข้าใจง่ายและน่าสนใจ ซึ่งงานวิจัยของ Netty Apriyanti (2561) เรื่องความต้องการการวิเคราะห์สื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนครูทุกคนในเขตซัมบาสต้องการสื่ออินโฟกราฟิกในการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ และสื่ออินโฟกราฟิกที่จำเป็นคือ อินโฟกราฟิกที่สามารถแสดงด้วยสมาร์ทโฟนได้เนื่องจากไฟล์สมาร์ทโฟนจะเป็นเครื่องมือสำหรับนักเรียนในการเรียนรู้อย่างอิสระและทำให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและการออกแบบอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบอินโฟกราฟิก

สามารถจุดประกายให้ผู้อ่านอินโฟกราฟิก เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้อินโฟกราฟิกจึงถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในการให้ข้อมูลความรู้ด้านต่างๆรวมทั้งเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (ทิชพร นามวงศ์, 2560)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจรูปแบบการสอนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และทักษ” ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2564) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความท้าทายที่ดูเหมือนจะเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียนที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา เพราะผู้เรียนต้องใช้ทักษะการรู้คิดทั้งหมดของตนเองออกมาใช้งาน อย่างไรก็ตามความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาเช่นกันการจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับโลกนวัตกรรมในอนาคต จำเป็นต้องพัฒนาให้มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นรากฐานของทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมผู้เรียนให้มีสมรรถนะตอบสนองลักษณะงานในอนาคต ซึ่งการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนสามารถพัฒนาได้โดยบูรณาการไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ประจำวันที่ผู้สอนได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ และทิชพร นามวงศ์ (2560) กล่าวว่า การออกแบบเนื้อหาและกราฟิกที่เรียกว่าอินโฟกราฟิกเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สรุปใจความสำคัญ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการแปลงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริงโดยมีเนื้อหาที่กระชับเข้าใจง่าย มีการออกแบบที่ดึงดูดน่าสนใจ และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำการสอนการจัดการเรียนการสอนแบบ Creativity-based learning ร่วมกับ อินโฟกราฟิก นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน วิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางและพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิก ในวิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์ร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

.2 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานนร่วมกับอินโฟกราฟิก ในวิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน 36 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 บรรพชนรุ่นหลังล้วนสร้างมี เป็นวิถีแลแบบอย่างสร้างให้ไทยและหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มรดกแผ่นดินมิสิ้นสูญมั่งคั่งบริบูรณ์พูนสมบัติวิวัฒน์สมัย จำนวน 8 แผน 16 คาบเรียน ในวิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 8 ชนิด ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ วิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning: CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 แผน

3.2 แบบบันทึกผลหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.4 แบบสัมภาษณ์นักเรียน

3.5 แบบทดสอบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ท้ายวงจร ผู้วิจัยสร้างขึ้นในรูปแบบอัตนัย จำนวน 3 วงจร วงจรละ 4 ข้อ จำนวน 12 ข้อ

3.6 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายวงจร ผู้วิจัยสร้างขึ้นในรูปแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 3 วงจร วงจรละ 15 ข้อ จำนวน 45 ข้อ

3.7 แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อประเมินหลังจากสิ้นสุด 3 วงจร ในรูปแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ

3.8 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อประเมินหลังจากสิ้นสุด 3 วงจร ในรูปแบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบบันทึกผลหลังจากการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรค เพื่อหาแนวทางการแก้ไขและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้วงจรต่อไปและข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชา ส31104 ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคมผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลจากการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning: CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก รายวิชาประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนทักษะความคิดสร้างสรรค์ร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผลปรากฏดังตารางที่ 1,2 ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลจากการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ท้ายวงจรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วงจรปฏิบัติการที่ 1-3

วงจร	จำนวนนักเรียน	คะแนนสอบ			$\overline{X}$	SD.	ร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
		เต็ม	สูงสุด	ต่ำสุด				คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1	36	20	18	10	13.94	1.84	69.72	14	38.89	22	61.11
2	36	20	18	12	13.97	1.77	69.86	24	66.67	12	33.33
3	36	20	20	14	15.61	1.53	78.06	36	100	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์จากการทำใบงานท้ายวงจรทั้ง 3 วงจร โดยวงจรที่ 1 นักเรียนมีคะแนนสอบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ท้ายวงจรค่าเฉลี่ย 13.94 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.84 คิดเป็นร้อยละ 69.72 วงจรที่ 2 นักเรียนมี

คะแนนสอบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ท้ายวงจรค่าเฉลี่ย 13.97 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.77 คิดเป็นร้อยละ 69.86 และวงจรที่ 3 นักเรียนมีคะแนนสอบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ท้าย วงจรค่าเฉลี่ย 15.61 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.53 คิดเป็นร้อยละ 78.06 และมีนักเรียนสอบผ่านในวงจรที่ 1, 2, และ3 คิดเป็นร้อยละ 38.89, 66.67 และ100 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม		คะแนนของนักเรียน				นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	$\overline{X}$	SD.	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
36	40	40	25	34.38	3.89	85.94	33	91.67

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ คะแนนของนักเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 34.38 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.89 คิดเป็นร้อยละ 85.94 ของคะแนนเต็ม โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก รายวิชาประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป ผลปรากฏดังตารางที่ 3,4 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายวงจรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วงจรปฏิบัติการที่ 1-3

วงจร	จำนวนนักเรียน	คะแนนสอบ			$\overline{X}$	SD.	ร้อยละ	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		จำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์	
		เต็ม	สูงสุด	ต่ำสุด				คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
1	36	15	13	6	9.86	1.76	65.74	13	36.11	23	63.89
2	36	15	14	8	11.03	1.63	73.52	23	63.89	13	36.11
3	36	15	15	10	12.58	1.40	83.89	34	94.44	2	5.56

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนท้ายวงจรทั้ง 3 วงจร โดยวงจรที่ 1 นักเรียนคะแนนค่าเฉลี่ย 9.86 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.76 คิดเป็นร้อยละ 65.74 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ วงจรที่ 2 นักเรียนคะแนนค่าเฉลี่ย 11.03 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.63 คิดเป็นร้อยละ 73.52 และวงจรที่ 3 นักเรียนคะแนนค่าเฉลี่ย 9.86 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.40 คิดเป็นร้อยละ 65.74 และมีในวงจรที่ 1, 2, และ3 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 36.11, 63.89 และ94.44 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนของนักเรียน					นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	$\overline{X}$	SD.	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
36	40	38	26	32.03	2.57	80.07	34	94.44

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ โดยมีคะแนนของนักเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 32.03 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.57 คิดเป็นร้อยละ 80.07 จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 94.44 ของนักเรียนทั้งหมด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชา ส 31104 ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองพลพิทยาคม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์

จากการทำแบบทดสอบทักษะความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 34.38 คิดเป็นร้อยละ 85.94 ของคะแนนเต็ม และนักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณาทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยแยกตามประเด็น พบว่า มีนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ความคิดริเริ่มเท่ากับ 9.68 คิดเป็นร้อยละ 96.81ความคิดคล่องแคล่วเท่ากับ 9.44 คิดเป็นร้อยละ 94.44 ความคิดยืดหยุ่นเท่ากับ 7.85 คิดเป็นร้อยละ 78.47 และความคิดละเอียดลออเท่ากับ 7.40 คิดเป็นร้อยละ 74.03 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก และการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ P(Plan) A(Act) O(Observer) R(Reflect) โดยกำหนดวงจรปฏิบัติการเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำปัญหาที่พบจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และนำปัญหาที่พบเจอจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 โดยในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ3 มีการปรับ

กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ ครูนำผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนกระตุ้นความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนนั้นมีความอยากเรียน อยากรู้ อยากค้นหาคำตอบ และสนใจในการค้นหาความรู้ด้วยตนเองได้โดยที่เราสามารถจัดการกระตุ้นความสนใจ เช่น การใช้เหตุการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน การใช้สื่อมัลติมีเดีย การใช้เกมหรือกิจกรรมนั้นเป็นตัวเลือกที่ดีมากในการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ครูใช้ปัญหาจากการกระตุ้นความสนใจเป็นตัวนำ ในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนไม่ได้เป็นผู้กำหนดคำถามให้ตั้งแต่แรก แต่จะเป็นการปล่อยให้ผู้เรียนค้นหาปัญหาที่ตนเอง การแบ่งกลุ่มตามความสนใจ สมาชิกของแต่ละกลุ่มนั้นก็จะเกิดจากความพอใจของผู้เรียนเอง และดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยตนเองเมื่อผู้เรียนเกิดความอยากรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนั้นค้นหาเนื้อหาที่ตนเองต้องการ ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ครูมีหน้าที่เดินให้คำปรึกษาตามกลุ่ม เป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตอบคำถาม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดและออกแบบชิ้นงานอินโฟกราฟิกร่วมกับเพื่อนๆในกลุ่มขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนั้นจะได้นำเสนอผลงาน ที่ตนเองที่ได้ไปค้นคว้าและคิดออกมา และผลงานที่นำเสนอผู้สอนจะต้องเปิดประเด็นให้มีการซักถามในชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ตนเองได้ค้นหามา ถ้าหากข้อมูลที่หามานั้นไม่ถูกต้อง การซักถามในห้องเรียนนั้นจะเกิดประเด็นใหม่ๆ เกิดบรรยากาศของการซักถามในชั้นเรียน ซึ่งวิธีการนี้อาจจะต่อยอดไปสู่ความรู้ใหม่ๆที่ไกลกว่าเนื้อหาเดิมที่เคยสอนมา และเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนนั้นเต็มใจที่จะค้นหาด้วยตนเองด้วยการสร้างผลงานสรุปองค์ความรู้ตนเองด้วย ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลกิจกรรมทั้งหมดที่ผู้เรียนได้ทำมาตลอดเวลาของการเรียนรู้ในรูปแบบ CBL เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนา ทั้งด้าน ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude) เพื่อให้ได้คุณภาพของผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน โดยการประเมินในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับผลงานอินโฟกราฟิก จึงทำให้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการส่งเสริมศักยภาพทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้โอกาสสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง และมีแรงจูงใจและชอบวิชาประวัติศาสตร์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิติมา กิจประเสริฐ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบ CBLร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้แผนการจัดการเรียนรู้3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ข้อมูลน่ารู้หน่วยที่ 2 คอมพิวเตอร์น่าเรียน และหน่วยที่ 3 สนุกกับคอมพิวเตอร์ ใช้เวลาเรียน 20 ชั่วโมง ในแต่ละแผนมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ และขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการ

จัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ประสิทธิผลของการเรียนการสอนมีค่าเท่ากับ 0.687 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรวรรณ อุดมสุข (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ 1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 18.85 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 9.24 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่มีพื้นความรู้แตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มที่มีความรู้เดิมสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีพื้นความรู้ปานกลางและต่ำ และนักเรียนกลุ่มที่มีพื้นความรู้ปานกลางมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่มีพื้นความรู้เดิมต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนหลังได้รับการจัดเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.34, S=0.21) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ระดับมาก (3.5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 94.44 ของนักเรียนทั้งหมด โดยมีคะแนนของนักเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 32.03 คิดเป็นร้อยละ 80.07 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning: CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิก จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ 16 ชั่วโมง อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ กระตุ้นให้เกิดทักษะ การคิด ทักษะการนำเสนอ ทักษะการททำงานเป็นกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานประกอบด้วย กระบวนการต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยครูผู้สอนจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนได้มีโอกาสหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถค้นหาปัญหาที่ตนเองสงสัย โดยปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจในบทเรียน เมื่อผู้เรียนค้นพบปัญหาที่ตนเองสงสัยแล้วนั้นจึงทำการแบ่งกลุ่มตามความสนใจสร้างองค์ความรู้ ใช้เวลากับเนื้อหาที่ตนเองสนใจได้อย่างเต็มที่ และเผยแพร่ความรู้ได้ โดยผ่านช่องทางออนไลน์ หรือช่องทางที่ผู้เรียนสนใจ และร่วมกันประเมินผลองค์ความรู้ช่วยกัน เสนอข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาด ซึ่งเป็นการฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออกและการ

นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ P(Plan) A(Act) O(Observer) R(Reflect) โดยกำหนดวงจรปฏิบัติการเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำปัญหาที่พบจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากเครื่องมือสะท้อนผลการปฏิบัติในวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และนำปัญหาที่พบเจอจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 โดยในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ3 มีการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน จึงทำให้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการส่งเสริมศักยภาพทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้โอกาสสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง และมีแรงจูงใจและชอบวิชาประวัติศาสตร์มากขึ้น และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบย่อยท้ายวงจร โดยพบว่า นักเรียนมีผลคะแนนทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการสูงขึ้นและมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านในแต่ละวงจรปฏิบัติการเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิติมา กิจประเสริฐ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบ CBLร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชาคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ได้แผนการจัดการเรียนรู้3 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 ข้อมูลน่ารู้หน่วยที่ 2 คอมพิวเตอร์น่าเรียน และหน่วยที่ 3 สนุกกับคอมพิวเตอร์ ใช้เวลาเรียน 20 ชั่วโมง ในแต่ละแผนมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตาความสนใจ ขั้นตอนที่ 3 ค้นคว้าและคิด ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอ และขั้นตอนที่ 5 ประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ประสิทธิผลของการเรียนการสอนมีค่าเท่ากับ 0.687 และสอดคล้องกับวิจัยของ อัญชริกา จันจุฬา และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดยะลา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสำหรับนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยใช้สื่ออินโฟกราฟิก เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำ และศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำ ผลปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based learning : CBL) ร่วมกับอินโฟกราฟิกมีความเหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และนักเรียนในช่วงระดับชั้นมัธยมศึกษา เนื่องจากเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดที่เป็นขั้นตอนและหลายหลายมาประกอบการตัดสินใจก่อนที่จะสร้างผลงาน เป็นการใช้ความคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับใคร การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล การดัดแปลงองค์ความรู้ หรือประสบการณ์ที่มีอยู่ในมาใช้ประกอบการเรียนรู้ การคิดอย่างมีขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน จนนำไปสู่การคิดประเมินค่า ก่อนที่จะนำข้อมูลมาเชื่อมโยงและออกแบบตามความสนใจ โดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด ผนวกกับการออกแบบข้อมูลในรูปแบบอินโฟกราฟิกในลักษณะของ ภาพ, กระบวนการ,รายการ,แผนที่,แผนผัง เป็นต้น โดยการจัดเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม น่าสนใจ และให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มตามความสนใจ มีครูผู้สอนให้คำปรึกษา ชี้แนะ และตอบคำถามอยู่ห่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด และออกแบบผลงานสรุปองค์ความรู้ตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา กิจประเสริฐ. (2562). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบ CBL ร่วมกับอินโฟกราฟิก วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.* อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

จันทนา นนทิกร. (2552). *เอกสารการสังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ระบบเรียนรู้ : การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้.

จงรัก เทศนา. (2557). *อินโฟกราฟิก (Infographics).* สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566, จาก http:// www.krujongrak.com/infographics/infographics_information.pdf.

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2557). *การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยใช้พิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์: วัดมหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์.* พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพมหานคร.ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัทตถาตา พับลิเคชั่น.

วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์. (2558). *การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning (CBL).* วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้. 1(2), 23-37.

วิพรพรรณ ศรีสุธรรม. (2562). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริม*

การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตรศึกษา): มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2550). *ทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์และเขียน.* นนทบุรี : ซี.ซี. นอลลิดจ์ลิงคส์.

อัญชริกา จันจุฬา และคณะ. (2563). *การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดยะลา.* ครุศาสตร์: ราชภัฏยะลา.

อรวรรณ อุดมสุข. (2565). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* วารสารพิกุล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

Jessica Chen. (2564). Top 5 Soft Skills Employers Want You To Have. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566, จาก https://www.linkedin.com/pulse/top-5-soft-skills-employers-want-you-have-jessica-chen

Netty Apriyanti. (2018). Needs Analysis Of Infographic Media Using Technology for Learning Physics. Journal Kurikulum & Pengajaran Asia Pasifik,8 (1),43-50

Torrance, E. P., & Horng, R. y. (1980). Creativity and style of learning and thinking characteristics of adaptors and innovators. Creative Child & Adult Quarterly, 5(2), 80–85.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

DEVELOPMENT OF SOFT POWER INDICATORS FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN THE UPPER NORTHEASTERN REGION

[1]สมชาย จะหลาบหลอง และ [2]กฤตฎ์ ชมภูวิเศษ

[1]Somchai Jalablong1 and [2]Krits Chompuwiset

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]65120605226@udru.ac.th

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 380 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นเกณฑ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า Index of Item Objective Congruence (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.461-0.925 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์เชิง

[1] นักศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลที่มาวิเคราะห์องค์ประกอบ Bartlett ‘s Test of Sphericity และ ค่า Kaiser-meyer-olkin Measue of Sampling Adequacy (KMO) และวิเคราะห์องค์ประกอบและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มี 3 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อยและ 45 ตัวบ่งชี้ ประกอบไปด้วย ด้านวัฒนธรรมองค์กร มีจำนวน 10 องค์ประกอบย่อย และมีตัวบ่งชี้ จำนวน 25 ตัวบ่งชี้ ด้านค่านิยมองค์กร มีจำนวน 4 องค์ประกอบย่อย และมีตัวบ่งชี้ จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ด้านนโยบายองค์การ มี 5 องค์ประกอบย่อย และมีตัวบ่งชี้ จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ 2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 องค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบย่อย 45 ตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยโมเดลมีลักษณะเป็น just identified model โมเดลแสดงทิศทางเดียวกันที่มีการตัดเส้นทางไม่มีนัยสำคัญ ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ 0.000 ดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง ρ_C มีค่าเท่ากับ 0.56 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัด ρ_v มีค่าเท่ากับ 0.30 จากค่าสถิติแสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ : ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคSTAD, เกมทางภาษา

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the components and soft power indicators for school administrators, and 2) to investigate the congruence of the model of components and soft power indicators for school administrators with perceptual data. The informants consisted of 380 teachers, who were selected through stratified random sampling and categorized according to the criteria set by the Upper Northern Educational Office. The research instrument was a questionnaire with five rating scales, and an IOC consistency index were between 0.60 - 1.00. The analyzes of each item ranged from 0.461 to 0.925, with a reliability coefficient of 0.98. Quantitative analysis was conducted using statistical software to determine the mean, standard deviation, and statistical significance of the analyzed data. Bartlett's Test of Sphericity and the Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) were employed to assess the suitability of the

data for factor analysis. The components were analyzed, and the congruence was verified with perceptual data. The findings revealed that: 1) the components and soft power indicators for school administrators were overall at a high level, consisting of 3 main components, 19 sub-components, and 45 soft power indicators, which comprised organizational culture, which consisted of 10 sub-components and 25 indicators, organizational values, which comprised 4 sub-components and 8 indicators, and organizational policy, which included 5 sub-components and 12 indicators. 2) The consistency of the components and soft power indicators for school administrators, which consisted of 3 main components, 3 sub-components, and 45 indicators, was examined with perceptual data. The model exhibited characteristics of a just identified model, indicating the same direction with insignificant path intercepts. The GFI index was 1.000, the CFI index was 1.000, the RMR index was 0.000, and the NFI index was 1.000. The latent variable confidence (ρC) had a value of 0.56, and the extracted variance mean had a value of 0.30. These statistical values indicate the congruence of the model with perceptual data.

Keywords : development of indicators; soft power indicators; soft power components

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานภายในเขตพื้นที่การศึกษา ถือเป็นตำแหน่งที่สำคัญที่จะนำนโยบายด้านการศึกษาทุกระดับไปปฏิบัติ รัฐจึงให้ความสำคัญตั้งแต่ระบบการสรรหาเพื่อให้ได้ผู้มีความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และประสบการณ์ที่เหมาะสมในการสู่ตำแหน่ง ผู้บริหารต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงาน ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของผู้เรียน บุคลากร และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ พัฒนาแผนงานขององค์การให้มีคุณภาพสูง สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ปฏิบัติงานขององค์การโดยเน้นผลถาวร ดำเนินการและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาเป็นผู้นำและสร้างผู้นำทางวิชาการในหน่วยงานของตนได้ สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ (สำนักเลขาธิการคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2556 : 67)

ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาเป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมทางวิชาการมีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพที่สามารถบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลและสามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันไปสู่อนาคตได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยการเรียนรู้ที่หลากหลายทักษะของคนในศตวรรษที่21 ที่ประเทศทั่วโลกได้นำมาปรับใช้ให้เกิดขึ้นกับพลเมืองของตนเองซึ่งการจัดการศึกษาในยุคใหม่นี้ต่างก็มุ่งปฏิรูปคุณภาพและมาตรฐานผลผลิตทางการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มาใช้บริการผู้บริหารสมัยใหม่ต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทที่เคยแค่ทำหน้าที่บริหารจัดการและสั่งการ เพื่อให้ทีมงานดำเนินการตามเป้าหมายนั้นไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ผู้บริหารต้องปรับตัวเองมาเป็นผู้นำเพื่อการปฏิรูป ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กรใช้ศักยภาพของตัวเองอย่างเต็มความสามารถและทำให้คนเก่ง ทำงานตามความสามารถและมุ่งมั่นสู่เป้าหมายขององค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้มีการบริหารงานที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง ผู้บริหารสมัยใหม่ต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทที่เคยทำหน้าที่บริหารจัดการและสั่งการ เพื่อให้ทีมงานดำเนินการตามเป้าหมายนั้นไม่เพียงพออีกต่อไปแล้ว ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนตัวเองมาเป็นผู้นำเพื่อปฏิรูป ซึ่งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้คนในองค์กรใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถและทำให้คนเก่ง ทำงานตามความสามารถและมุ่งมั่นสู่เป้าหมายขององค์กร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการพัฒนาตนเองทุกๆ ด้านเพื่อให้มีการบริหารงานที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง (ปกรณ์ วงศ์รัตนพิบูลย์,2559: 1)

หากกล่าวถึงเครื่องมือที่ทันสมัย มีอิทธิพลต่อสังคม และส่งผลได้ยาวนาน อีกทั้งยังปรับเปลี่ยนได้อย่างทันต่อสถานการณ์ นั่นคือ ซอฟต์พาวเวอร์ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสามารถในการส่งผลต่อการพัฒนา ผ่านความเสน่ห์หา ความหลงใหล การดึงดูด มากกว่าการบีบบังคับหรือข่มขู่ เป็นวิธีการส่งผ่านความสนใจผ่านวัฒนธรรม รวมถึงสอดแทรกนโยบายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ผู้นำองค์กรหรือผู้นำทางการศึกษา จำเป็นต้องเพิ่มพลังของซอฟต์พาวเวอร์โดยการสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับความเป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม ประเพณี ผ่านนโยบาย โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการเข้าถึงและสร้างความแข็งแกร่งในทุกๆ ด้าน ซอฟต์พาวเวอร์เหมือนเป็นอำนาจที่อ่อนไหวแตกต่างจากความแข็งแกร่งทางฮาร์ดพาวเวอร์แต่เพราะเหตุใดจึงมีความสำคัญระดับประเทศ และทำให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวงกว้าง และยั่งยืน การพัฒนาชาติบ้านเมืองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาการศึกษาควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษต่อไปได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมใน หลากหลายมุมมองผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์และนำมาปรับเปลี่ยนเป็นตัวช่วยทุ่นแรง ลดกำลัง ลดพลังงาน ลดเวลาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้แล้วนั้น

การบริหารสถานศึกษาก็ยอมจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ช่วยในการบริหารจัดการเช่นกัน หากแตกต่างกันด้วยวิธีการและการนำไปใช้ถ้าเข้าใจความทันยุค ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์การใช้เครื่องมือนั้นจะเกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดได้ต่อไป (พนัส จันทร์ศรีทอง,2565 : 35)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะพบว่า ซอฟต์พาวเวอร์ หรับผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในการค้นหา สร้างแรงจูงใจและสร้างจุดเน้นให้กับองค์กร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ผู้บริหารนำผลการศึกษาไปใช้ในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา การประยุกต์ในการบริหาร เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วย ครู จำนวน 32,110 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากในการศึกษาตัวแปรในแบบจำลอง

สมการโครงสร้างเชิงเส้นจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่พอสมควร ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งลินเดอร์แมน มีรินดา และโกล์ (Linderman, Merenda & Gold, 1980 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 54) ตั้งข้อกำหนดว่าการประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างของตัวแปรทำนาย 1 ตัว ควรกำหนดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรใน การวิจัยหนึ่งตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีตัวบ่งชี้ได้ทั้งสิ้น 19 ตัวบ่งชี้ ได้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 380 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นเกณฑ์ในการจัดชั้น (Strata)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

2.1 ด้านวัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ 1) ค่านิยม 2)ผู้นำ 3) ขนบธรรมเนียม 4) สภาพแวดล้อม 5) เครือข่าย 6) ศีลธรรมจริยธรรม 7) สัญลักษณ์ 8) ประวัติ 9) คำขวัญ 10) กิจกรรม

22. ด้านค่านิยมองค์กร ได้แก่ 1) ความเชื่อ 2) ความมสำเร็จ 3) พฤติกรรม 4) แรงผลักดันหรือแรงกระตุ้น

2.3 ด้านนโยบายองค์กร ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การสนับสนุน 3) ความถูกต้องชอบธรรม 4) แนวทางปฏิบัติ 5) นโยบายเชิงบวก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์ การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม(Questionnaire) ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติราชการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 3 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert five's rating scale) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิน, 2551: 10) คือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อย และปฏิบัติน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วน

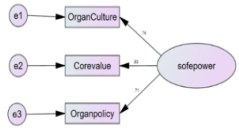
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Co-efficiency) ค่าดัชนี KMO (Kaiser-meyer-olkin Measure of Sampling Adequacy) ค่าสถิติของ Bret (Bartlett's Test of Sphericity) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Leading) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chisquare Goodness of Statistic) ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลื่นเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI)

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.15) และ (S.D.= 0.02)

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกลับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่าโมเดลมีลักษณะเป็น just identified model โมเดลแสดงทิศทางเดียวทีมีการตัดเส้นทางทีไม่มีนัยสำคัญค่าสัมประสิทธิ์ (Factor loading) มีค่าอยู่ระหว่าง .713 ถึง .827 ซึ่งมี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า S.E. (Standard error) มีค่าอยู่ระหว่าง .071 ถึง .076 ค่า t (t-test) มีค่าอยู่ระหว่าง 12.064 ถึง 12.291 และมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) มีค่าอยู่ระหว่าง .508 ถึง .684 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันองค์ประกอบของซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ .000 ดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง ρ_C มีค่าเท่ากับ .56 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัด ρ_v มีค่าเท่ากับ .30 จากค่าสถิติแสดงให้เห็นว่าโมเดล ตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัง ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

องค์ประกอบ	Factor loading	S.E.	t	R^2	ρ_c	ρ_v	model
1. วัฒนธรรมองค์กร OrganCulture	.743	.-	-	.552	.56	.30	
2. ค่านิยมองค์กร Corevalue	.827	.076	12.291*	.684			
3. นโยบายองค์กร Organpolicy	.713	0.71	12.064*	.508			chi-square = .000 , chi-square/df = \cmindf, df = 0, p = .\p, GFI = .1.000 CFI = 1.000, RMR = ..000, RMSEA = .\rmsea, NFI = .1.000

x^2	df	P-value	GFI	CFI	RMR	RMSEA	NFI
-	-	-	1.000	1.000	.000	-	1.000

อภิปรายผล

การพัฒนาตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดมี 3 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย องค์ประกอบ ที่1 ด้านวัฒนธรรมองค์กร องค์ประกอบที่ 2 ด้านค่านิยมองค์กร องค์ประกอบที่ 3 ด้านนโยบายองค์กร สอดคล้องกับแนวคิด โจเซฟ เนย์ (Joseph S. Nye, 2011: 84) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของซอฟต์พาวเวอร์ มี 3 องค์ประกอบ คือ วัฒนธรรม ค่านิยมการเมือง นโยบายต่างประเทศ และยังสอดคล้องกับ วริศรา ภาคมาลี (2563:12) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การทูตสาธรณะเครื่องมือ Soft Power ของเกาหลีใต้ กรณีศึกษา การทูตวัฒนธรรม ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของซอฟต์พาวเวอร์มี 3 ด้าน คือ ด้านวัฒนธรรม ค่านิยม นโยบายประเทศ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ชิษณุพงศ์ ด้วงสุข และ ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง (2563:56) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง อานาจละมุน (Soft Power) ที่สะท้อนในภาพยนตร์เยอรมัน ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของซอฟต์พาวเวอร์ มีอยู่ 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมองค์ ค่านิยมการ นโยบายต่างประเทศ

2. ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีลักษณะเป็น just identified model โมเดลแสดงทิศทางเดียวทีมีการตัดเส้นทางทีไม่มีนัยสำคัญ ค่าสัมประสิทธิ์

(Factor loading) มีค่าอยู่ระหว่าง .713 ถึง .827 ซึ่งมี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า S.E. (Standard error) มีค่าอยู่ระหว่าง .071 ถึง .076 ค่า t (t-test) มีค่าอยู่ระหว่าง 12.064 ถึง 12.291 และมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R2) มีค่าอยู่ระหว่าง .508 ถึง .684 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันองค์ประกอบของซอฟต์พาวเวอร์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ .000 ดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง ρC มีค่าเท่ากับ .56 และค่าเฉลี่ยความ แปรปรวนที่ถูกสกัด ρv มีค่าเท่ากับ .30 จากค่าสถิติแสดงให้เห็นว่าโมเดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับโลแม็กซ์(Lomax, 2010 อ้างใน ไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ, 2556: 6) ได้เสนอในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันไว้ว่า ดัชนีความกลมกลืนที่มีดัชนีความสอดคล้องที่นิยมได้แก่ GFI, AGFI, และ CFI ที่มีค่ามากกว่า .90-.95 คือโมเดลที่ดี การวัดที่สร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วน Standardized RMR ถ้ามีค่าต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลดี และสอดคล้องกับ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2538:40-43) ได้กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ควรมีค่ามากกว่า .90 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนปรับแก้แล้ว (Adjusted the Goodnessof Fit Index: AGFI) ควรมีค่ามากกว่า .90 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index. CFI) ควรมีค่ามากกว่า 0.95 แสดงว่าแบบจำลองสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

ชิษณุพงศ์ ด้วงสุข และ ปริลักษณ์ กลิ่นช้าง.(2563).*อำนาจละมุน(Soft Power) ที่สะท้อนในภาพยนตร์เยอรมัน Good Bye, Lenin!: การใช้มุมมองทางรัฐศาสตร์วิเคราะห์ภาษาและสัญลักษณ์ในภาพยนตร์.* วารสารมนุษย์ศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา. 9(2),52-73

ไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ. (2556). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน.* วารสารจิตวิทยาคลินิก. 44(1),1-16.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2538). *วิธีวิจัยขั้นสูงด้านการวิจัยและสถิติ.* วารสารวิธีวิทยาการวิจัย.7(2), 1-36

_____. (2542:). *การวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis).* กรุงเทพฯ: นิชิแอดเวอร์ไทซิ่ง.

ปกรณ์ วงศ์รัตนพิบูล.(2559).(ออนไลน์). *ภาวะผู้นำ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2566. http://www.entraining.net/article06_leadership.php.

พนัส จันทร์ศรีทอง. (2565). *การพัฒนาการศึกษาซอฟต์พาวเวอร์.* วารสารครุศาสตร์สาร.16(2), 33-46

วริศรา ภาคมาลี.(2563). *การทูตสาธรณะ เครื่องมือ Soft Power ของเกาหลีใต้กรณีศึกษาการทูตวัฒนธรรม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาติ ประสิทธ์รัฐสินธุ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สามลดา.

สำนักเลขาธิการคุรุสภา.(2556).(ออนไลน์). ข้อบังคับครุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2566 https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1986082.pdf

Joseph. S. Ney (2011). **The future of power. New York**: Public Affairs.Oxford Dictionary on Lexico. (2020). Retrieved from https://www.lexico.com/definition/soft_power

การศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน และแนวทางการพัฒนาของครูในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร

A STUDY OF THE ACADEMIC MINDSET IN TEACHING AND LEARNING AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS PHICHIT PROVINCE

[1]อัศวิน ถาวรศักดิ์ และ [2]ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ

[1]Ussawin Thawornsak and [2]Taweesak Sawangmek

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand.

[1]antonioblue6969@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1)ศึกษากรอบความคิดแบบเติบโตของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร และ (2)เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 158 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ 1) ผลการศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร พบว่า เป็นบุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตแต่มี

[1] นิสิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

กรอบความคิดแบบจำกัดบางส่วน (Growth Mindset and Fixed Ideas) มากที่สุด 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร พบแนวทางพัฒนา 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านแนวความคิดที่มีต่อตนเองในฐานะครู ความคิดที่ครูมีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของตนเองที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ ด้านที่ 2 ด้านแนวความคิดของครูที่มีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของนักเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ และด้านที่ 3 ด้านบทบาทหน้าที่ แนวคิดวิธีและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนในขณะที่ครูแสดงออกระหว่างการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

คำสำคัญ : กรอบความคิดทางวิชาการ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น,แนวทางการพัฒนา

Abstract

This research Its purpose is to (1) Study the growth mindset of teachers in educational institutions under local administrative organizations. Phichit Province and (2) to study guidelines for developing a growth mindset for teachers in educational institutions under local administrative organizations. Phichit Province Sample groups include: Teachers in educational institutions under local administrative organizations Phichit Province, academic year 2023, number of 158 people, which were obtained by stratified random sampling. The research results can be summarized as follows. 1) Results of the study of academic mindsets in teaching and learning of teachers in schools under local administrative organizations. Phichit Province was found to be the person with the most growth mindset but some limited mindsets (Growth Mindset and Fixed Ideas). 2) Results of the study of guidelines for developing academic mindsets in teaching and learning. of teachers in schools under local administrative organizations Phichit Province Phichit found guidelines for development in 3 areas as follows: Side 1: Concept of oneself as a teacher. Teachers' ideas about their own intellectual abilities and potential that affect learning management. Area 2: Teachers' ideas about students' intellectual abilities and potential that affect learning management. And the third aspect is roles and responsibilities, concepts, methods, and guidelines for teaching

and learning that affect teaching and learning behavior as teachers express themselves during teaching and learning in the classroom.

Keywords: academic mindset, administrative organizations, guidelines for the development

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดในเรื่องจิตวิทยาการจูงใจในการทำงานและการศึกษาเรื่องกรอบความคิดกำลังเป็นที่ได้รับความสนใจ เนื่องด้วยการประเมินความสำเร็จของคนทำงาน ได้มุ่งเน้นจิตวิทยาการทำงาน โดยศึกษาถึงแรงจูงใจภายในหรือ Mind Set ของบุคคลมากยิ่งขึ้น โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีต้นกำเนิดมาจากงานวิจัยของ ศาสตราจารย์ Dweck (2006, p. 277) ของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ซึ่งมีการศึกษาต้นกำเนิดของแนวคิดนี้ไว้ (กุสุมา ยกชู, 2561) กล่าวถึงศาสตราจารย์ Dweck ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาและนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาจิตวิทยาสังคม บุคลิกภาพ และจิตวิทยาพัฒนาการ ได้ทำ การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีตัวตน (Self-Theories) ที่เป็นการเชื่อมโยงของจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม และจิตวิทยาบุคลิกภาพ จนกระทั่งปี ค.ศ. 2006 จึงเขียนหนังสือเรื่อง Mindset : The New Psychology of Success. ซึ่งได้รับการยอมรับและนำไปปรับใช้ในการเรียน การประกอบธุรกิจ กีฬา ฯลฯ ทั่วโลก

กรอบความคิดแบบเติบโตมีความสำคัญกับวงการศึกษาเช่นกัน (ชนิตา รุ่งเรืองและเสรี ชัดแช้ม,2559) กล่าวว่า กรอบความคิดเติบโต เป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นต่างๆ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กรอบความคิดจำกัดส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง ขณะที่กรอบความคิดเติบโต ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นด้วย

ซึ่งกรอบความคิดแบบเติบโตนี้ มีความจำเป็นไม่เพียงแต่เฉพาะผู้เรียน แต่มีความจำเป็นสำหรับบุคลากรทางการศึกษา ด้วยเช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในยุคปัจจุบันที่มีความผันผวนสูง ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (พวงชมพู โจนส์, 2559) กล่าวถึงบุคลากรในสถาบันการศึกษา ควรมีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) ต้องเป็นผู้สนุกกับการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีมุมมองที่หลากหลาย สามารถจัดเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ Mindset ของเรานั้น เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับตัวเรา เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคนที่เกิดมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมาตลอดชีวิตของคนเรา ซึ่งจะส่งผลให้เราตัดสินใจและมีพฤติกรรมต่อเรื่องต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป

กรอบความคิดของครูส่งผลเป็นอย่างมากต่อนักเรียน แม้กรอบความคิดจะเป็นคุณลักษณะเฉพาะบุคคล แต่ด้วยครูเป็นเสมือนแม่พิมพ์หรือเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยตรง มุมมอง ทัศนคติ และการมองนักเรียนและความเป็นไปได้หรือไม่ได้ในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติหน้าที่ของครูส่งผลโดยตรงกับนักเรียน และมุมมองสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนการสอนและหน้าที่ปฏิบัติ คือการมีกรอบความคิดแบบจำกัด มองว่ารูปแบบการสอนเดิมที่เคยทำได้ดี ก็น่าจะยังใช้ได้ในนักเรียนทุกรุ่น อันเป็นแนวคิดแบบกรอบความคิดจำกัด ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ครูบางส่วนขาดแรงจูงใจในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมใหม่ๆในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

การจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหนึ่งในการจัดการศึกษาของชาติตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ที่มีและพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถรับโอนสถานศึกษามาจากหน่วยงานอื่นมาดูแลต่อ หรือ จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเองได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ได้ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรมหลังปี พ.ศ.2542 เป็นต้นมา

ด้วยระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา บุคลากรในท้องถิ่น ได้ทุ่มเทความพยายามในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีคุณภาพเฉกเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาโดยองค์กรทางการศึกษาอื่น แม้ในระยะเริ่มต้น ภาพลักษณ์การได้รับการยอมรับทั้งด้านการจัดการศึกษา รวมถึงคุณภาพการศึกษา และการถ่ายโอนการดูแลโรงเรียนจะมีปัญหาบ้าง (เทอดศักดิ์ โพธิ์ทอง และคณะ, 2565) แต่ด้วยความพยายามในการสร้างคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางการศึกษา ที่มีแนวคิดของการวางแผนพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสม การเสริมพลังอำนาจให้กับบุคลากรในการตัดสินใจในงานที่ผูกโยงกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความก้าวหน้าในอาชีพ พิจารณาสวัสดิการ ขวัญกำลังใจ เพื่อให้เกิดความรักและผูกพันต่อองค์กร

ครูซึ่งเป็นหัวใจของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ และการศึกษากรอบความคิดและการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตให้เกิดขึ้นกับครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูท้องถิ่นและส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษากรอบความคิดแบบเติบโตที่มีในบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนคือครู เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตนี้ให้เกิดขึ้นและพัฒนาต่อยอด อันจะยังประโยชน์ให้การทำงานในฐานะครู ผู้เป็นบุคลากรสำคัญของสถานศึกษาให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์กล่าวคือมีกรอบความคิดแบบเติบโต และเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาของตนเองและเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล อันจะส่งผลไปยังผู้เรียนซึ่งเป็นหัวใจหลักของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนและแนวทางการพัฒนาของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 268 คน ในโรงเรียนที่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดเทศบาลเมือง 3 แห่ง จำนวน 9 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 158 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratiedrandom sampling) ตามสัดส่วนของครูในแต่ละโรงเรียน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาเป็นการวัด กรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ได้ 3 ด้าน ดังนี้ คือ 1) แนวความคิดที่มีต่อตนเองในฐานะครู ความคิดที่ครูมีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของตนเองที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ 2) แนวความคิดของครูที่มีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของนักเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ และ 3) บทบาทหน้าที่แนวคิด วิธีและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนในขณะที่ครูแสดงออกระหว่างการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบวัดกรอบความคิดของครู ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตรจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบวัดกรอบความคิดทั่วไป

ตอนที่ 3 แบบวัดกรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นข้อคำถาม จำนวน 3 ด้าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานด้าน สาขาจิตวิทยาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยเลือกมาจากตัวชี้วัดในแต่ละด้าน ที่มีจำนวนผู้ที่มีกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed Mindset) สูงที่สุดของแต่ละด้านทั้ง 3 ด้าน ในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนากรอบความคิดดังกล่าวออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 3 ด้าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียงแบบพรรณนา แล้วสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนและแนวทางการพัฒนาของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละและลำดับสูงสุด ผู้ที่มีกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed Mindset) ของครู ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร (แบบวัดกรอบความคิดทางวิชาการ) รายด้านและรายตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	กรอบความคิดของครู ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร	กลุ่มตัวอย่าง (n = 158)		ลำดับสูงสุด
		จำนวน	ร้อยละ	
ด้านที่ 1 แนวความคิดที่มีต่อตนเองในฐานะครู ความคิดที่ครูมีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของตนเองที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้				
1.1	การยอมรับและแก้ไข ข้อบกพร่องที่ทำการจัดการเรียนการสอนไม่ประสบความสำเร็จ	8	5.06	
1.2	การเชื่อมั่นในความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของตนเองและเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคทุกอย่างสามารถแก้ไขได้ (ไม่ท้อถอย)	10	6.33	*
1.3	การใฝ่หาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	9	5.70	
ด้านที่ 2 แนวความคิดของครูที่มีต่อความสามารถ สติปัญญาและศักยภาพของนักเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้				
2.1	การเชื่อมั่นว่าสติปัญญาศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน แต่ก็สามารถพัฒนาได้	4	2.53	
2.2	การเข้าใจปัญหาและเหตุผลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนสามารถแก้ไขได้	9	5.70	*
2.3	การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนจะทำให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับนักเรียน	9	5.70	*

ตัวชี้วัด	กรอบความคิดของครู ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร	กลุ่มตัวอย่าง (n = 158)		ลำดับสูงสุด
2.4	การตระหนักถึงอุปสรรค ในการเรียนรู้ของนักเรียนคือความกลัวความผิดพลาดและความอาย	7	4.43	
ด้านที่ 3 บทบาทหน้าที่แนวคิด วิธี และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนในขณะที่ครูแสดงออกระหว่างการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน				
3.1	ตระหนักในการเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน	5	3.17	
3.2	ตระหนักถึงการใช้เทคนิค วิธีการสอน สื่อและการวัดประเมินผลที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	6	3.80	
3.3	การตระหนักถึงการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง	8	5.06	*
3.4	การสร้างปฏิสัมพันธ์และสร้างบรรยากาศการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	4	2.53	

จากตาราง 1 พบว่า แสดงจำนวน ร้อยละและลำดับสูงสุด ผู้ที่มีกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed Mindset) ของครู ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร (แบบวัดกรอบความคิดทางวิชาการ) รายตัวชี้วัด ทั้งนี้ ตัวชี้วัดที่มีจำนวนผู้ที่มีกรอบความคิดแบบจำกัด (Fixed Mindset) สูงที่สุด ในแต่ละด้านคือประเด็นที่ใช้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการต่อไป

ตารางที่ 2 แสดงแนวทางการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร

ตัวชี้วัดที่เป็นกรอบสังเคราะห์แนวทางการพัฒนา	แนวทางการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครู
1.2 การเชื่อมั่นในความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนของตนเองและเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคทุกอย่างสามารถแก้ไขได้ (ไม่ท้อถอย)	1. ครูต้องกำหนดเป้าหมายหรือวางแผนการทำงานหรือการสอนไว้ อย่างชัดเจน ถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ 2. ครูต้องพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา และยึดต้นแบบที่ดีเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากบุคคลต้นแบบหรือบุคคลที่ให้แนวทางการพัฒนางานของตนเองได้ 3. การสร้างความพร้อมในปัจจัยทุกด้านให้เกิดขึ้นกับครู ทั้งปัจจัยภายในตัวครูเอง และปัจจัยภายนอก ที่ช่วยส่งเสริมครูให้พร้อมพัฒนาตนเอง 4. ครูและบุคคลในองค์กร ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งการทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมองปัญหาเป็นความท้าทายและโอกาสในการพัฒนา
2.2 การเข้าใจปัญหาและเหตุผลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน	1. ครูต้องปรับกรอบแนวคิดเดิม ด้วยการสร้างองค์ความรู้เรื่อง จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เพื่อให้เข้าใจนักเรียนอย่างถ่องแท้ว่าพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์มีสาเหตุที่ต้องทำความเข้าใจ และตระหนักอยู่เสมอว่า ปัญหาเหล่านั้นสามารถแก้ไขและพัฒนาได้ 2. ครูและหน่วยงานต้นสังกัดต้องพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครูด้วยการสร้างปัจจัยที่

ตัวชี้วัดที่เป็นกรอบสังเคราะห์แนวทางการพัฒนา	แนวทางการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครู
และสามารถแก้ไขได้	ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูสามารถสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตในการปฏิบัติงาน 3. การสร้างความพร้อมในปัจจัยทุกด้านให้เกิดขึ้นกับครู ทั้งปัจจัยภายในตัวครูเอง ด้านสภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง ทั้งภายนอกด้านทรัพยากรทางการศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมครูให้พร้อมพัฒนาตนเอง 4. ครูและบุคคลในองค์กร ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์และมองปัญหาเป็นความท้าทาย มองอุปสรรคเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง
2.3 การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับนักเรียน	1. สร้างโอกาสให้ครูในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ทั้งในด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนเองและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีมาตรฐานและน่าเชื่อถือเพื่อนำมาใช้พัฒนางานของตนให้เกิดผลจริง 2. การให้ความสำคัญกับผลสะท้อนกลับจากบุคคลผู้เกี่ยวข้อง และเปิดใจยอมรับผลที่เกิดขึ้นในทุกด้าน โดยมองว่าข้อมูลสะท้อนกลับดังกล่าวดังกล่าว เป็นความ ท้าทายในการพัฒนาตนเอง 3. การสร้างความพร้อมในปัจจัยทุกด้านให้เกิดขึ้นกับครู ทั้งปัจจัยภายในตัวครูเอง และปัจจัยภายนอก ที่ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถสร้างการเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
3.3 การตระหนักถึงการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง	1. ครูต้องส่งเสริม กระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ในทุกมิติ ด้วยการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2. ครูต้องสร้างแนวทางและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้หรือประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน อย่างหลากหลาย ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3. การส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital) อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวชี้วัดในแต่ละด้าน สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร ในตัวชี้วัดที่ 1.2 ตัวชี้วัดที่ 2.2, 2.3 และตัวชี้วัดที่ 3.3 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การศึกษากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา การวัดกรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร พบว่า เป็นบุคคลที่มีกรอบความคิด

แบบเติบโตแต่มีกรอบความคิดแบบจำกัดบางส่วน (Growth Mindset and Fixed Ideas) มากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินกรอบความคิดของครู 4 คน ในการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบที่ส่งเสริมการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (เชิด คำปลิว, 2565) ในการทดสอบครั้งแรก (Pre-Test) พบว่าทั้ง 4 คนเป็นบุคคลที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตแต่มีกรอบความคิดแบบจำกัดบางส่วน (Growth Mindset and Fixed Ideas) ทุกคน

2. ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร สามารถอภิปรายผลการวิจัย พบแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ด้านที่ 1) ด้านแนวความคิดที่มีต่อตนเองในฐานะครู ความคิดที่ครูมีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของตนเองที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาครูของ ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2546) ได้นำเสนอขั้นตอนการตั้งเป้าหมาย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ครูต้องพัฒนาตนเองด้วยการศึกษา และยึดต้นแบบที่ดีเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากบุคคลต้นแบบหรือบุคคลที่ให้แนวทางการพัฒนางานของตนเองได้ การสร้างความพร้อมในปัจจัยทุกด้านให้เกิดขึ้นกับครู ทั้งปัจจัยภายในตัวครูเองและปัจจัยภายนอก ที่ช่วยส่งเสริมครูให้พร้อมพัฒนาตนเอง คือการสร้างและเปลี่ยนแปลงทัศนคติภายในของครู ร่วมกับการส่งเสริมจากภายนอก ครูและบุคคลในองค์กร ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งการทำงานอย่างสร้างสรรค์ และมองปัญหาเป็นความท้าทายและโอกาสในการพัฒนา ด้านที่ 2) ด้านแนวความคิดของครูที่มีต่อความสามารถสติปัญญาและศักยภาพของนักเรียนที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ครูต้องปรับกรอบแนวคิดเดิม ด้วยการสร้างองค์ความรู้เรื่อง จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก เพื่อให้เข้าใจนักเรียนอย่างถ่องแท้ว่าพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์มีสาเหตุที่ต้องทำความเข้าใจและตระหนักอยู่เสมอว่า ปัญหาเหล่านั้นสามารถแก้ไขและพัฒนาได้ สอดคล้องกับ งานวิจัยของภัทรพร กังวานพรชัย (2559) กล่าวถึง การใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบ “การมุ่งจัดการปัญหา” ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมในงานและความพึงพอใจในงาน ซึ่งครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเข้าใจและแก้ปัญหาของนักเรียนได้ ครูและหน่วยงานต้นสังกัดต้องพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของครูด้วยการสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาให้ครูสามารถสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตในการปฏิบัติงาน การสร้างความพร้อมในปัจจัยทุกด้านให้เกิดขึ้นกับครู ทั้งปัจจัยภายในตัวครูเอง ด้านสภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง ทั้งภายนอกด้านทรัพยากรทางการศึกษา ที่ช่วยส่งเสริมครูให้พร้อมพัฒนาตนเอง ครูและบุคคลในองค์กร ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสรรค์และมองปัญหาเป็นความท้าทาย มองอุปสรรคเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง สร้างโอกาสให้ครูในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ทั้งในด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนเองและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การให้ความสำคัญกับผลสะท้อนกลับจากบุคคล

ผู้เกี่ยวข้อง และเปิดใจยอมรับผลที่เกิดขึ้นในทุกด้าน โดยมองว่าข้อมูลสะท้อนกลับดังกล่าวดังกล่าวเป็นความท้าทายในการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริงครูต้องยอมรับฟังผลสะท้อนตนเองเพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงตนเอง สอดคล้องกับ ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2546) ได้นำเสนอขั้นตอนการตั้งเป้าหมาย ในการพัฒนาตนเองระหว่างดำเนินการควรจะมีการทบทวน และประเมินความสำเร็จของเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นระยะการสร้างความพร้อมในปัจจัยทุกด้านให้เกิดขึ้นกับครู ทั้งปัจจัยภายในตัวครูเอง และปัจจัยภายนอก ที่ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถสร้างการเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อให้ครูเกิดความพร้อมในทุกด้านเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างความพร้อมให้กับครูจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ตัวนักเรียนในท้ายที่สุด ด้านที่ 3) บทบาทหน้าที่แนวคิด วิธี และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนในขณะที่ครูแสดงออกระหว่างการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังนี้ ครูต้องส่งเสริม กระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ในทุกมิติ ด้วยการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่ครูจะพัฒนานักเรียนได้ ครูต้องเป็นผู้กระตุ้นและสร้างพลังความคิดทางบวกให้กับนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิด ของ O'Rourke (2014) ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีกรอบความคิดของบุคคล คือ คำชมเชยและการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาได้ของสมอง ดังนั้น การปลูกฝังให้เด็กมีกรอบความคิดเติบโต โดยการให้คำชมเชยที่เหมาะสม ครูต้องสร้างแนวทางและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้หรือประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน อย่างหลากหลาย ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital) อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ในการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่มีให้กลายเป็นกรอบความคิดแบบเติบโต โดยนำแนวทางการพัฒนากรอบความคิดสำหรับการพัฒนาตนเองมาปรับใช้ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและนโยบาย การส่งเสริมและสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่มีให้กลายเป็นกรอบความคิดแบบเติบโตของครู โดยนำแนวทางการพัฒนากรอบความคิดสำหรับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนหรือสถานศึกษามาปรับใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/กองการศึกษาของ

อปท./สำนักการศึกษาของ อปท. ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและนโยบายในการกำหนดแนวทางการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

กุสุมา ยกชู. (2561). *การศึกษาและเสริมสร้างกรอบคิดงอกงามของนักศึกษาวิชาชีพครู.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาศรีนครินทรวิโรฒ.

ชนิตา รุ่งเรือง, และเสรี ชัดแช้ม. (2559). *กรอบความคิดเติบโต*: แนวทางใหม่แห่งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, 14(1), 1-13.

เชิด คำปลิว. (2565) .*การเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั้งระบบที่ส่งเสริมการพัฒนากรอบความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2546). *เทคนิคการจัดทำ Job Description บนพื้นฐานของ Competency และ KPI*. กรุงเทพฯ : เอช อาร์เซ็นเตอร์.

เทอดศักดิ์ โพธิ์ทอง และคณะ. (2565) .*การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พวงชมพู โจนส์. (2559). *การสร้างกระบวนการทางความคิด (Mindset) สำหรับบุคลากรในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา.* วารสารธุรกิจปริทัศน์, *8* (1), 1-9.

ภัทรพร กังวานพรชัย. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างการควบคุมในงานและความพึงพอใจในงานโดยมีรูปแบบการเผชิญปัญหาเป็นตัวแปรส่งผ่านและกรอบความคิดแบบยึดติด-เติบโตเป็นตัวแปรกำกับ* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Dweck, C.S. (2006). *Mindset: the new psychology of success*. New York: Random House.

O'Rourke, E., Haimovitz, K., Ballweber, C., Dweck, C.S., & Popović, Z. (2014). *Brainpoints: A growth mindset incentive structure boosts persistence in an educational game*. In 32nd Annual ACM Conference on Human Factors inComputing Systems, *CHI 2014* (pp. 3339-3348). Toronto, ON: Canada.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

GUIDELINES FOR DEVELOPING SUSTAINABLE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE ROI-ET SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]ธิดานันท์ ธาระมนต์ และ [2]ชัยยนต์ เพาพาน

[1]Thidanan Tharamon and [2]Chaiyon Paophan

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Roi Et Rajabhat University, Thailand.

[1]thidanan@ppw.ac.th

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสืบสานความสำเร็จ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีความพร้อมด้านทรัพยากร ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหาร สถานศึกษา ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมความหลากหลาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับค่าความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) การส่งเสริมความหลากหลาย 2) การมีความพร้อม

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ด้านทรัพยากร 3) ความยุติธรรม 4) การกระจายอำนาจ 5) การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 6) การตระหนักถึงการเรียนรู้ และ 7) การสืบสานความสำเร็จ 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ทั้งหมด 25 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน ดังนี้ ความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ตามลำดับ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

Abstract

The purpose of this study is 1) to study current and desirable conditions and needs for the sustainable leadership development of school administrators and 2) to study guidelines for developing sustainable leadership of school administrators under the Roi-Et Secondary Educational Service Area Office. A mixed methods research was employed in this study consisting of two distinct phases**.** The research results found that 1. Overall average of the current condition of sustainable leadership among of school administrators is at a high level in every aspect. The aspect with the highest average is the aspect of continuing success and the side with the lowest average is in terms of readiness of resources. As for the desirable conditions of sustainable leadership of school administrators, overall, it is at a high level. The area with the highest average is promoting diversity and the lowest average is having a clear vision and the needs for the development of sustainable leadership among school administrators sorting from the highest to lowest average as follows: 1) Promoting Diversity 2) Human Readiness Resources 3) Justice 4) Decentralization 5) Clear Visions 6) Self- learning Awareness 7) Continuing success 2. Guidelines for Developing Sustainable Leadership of School Administrators Under the Roi-Et Secondary Educational Service Area Office and there are twenty - five guidelines for developing sustainable leadership of school administrators are appropriate and possible at the highest level in all 2 aspects as follows: the appropriateness has a mean of 4.87 and the possibility has a mean of 4.85, respectively.

Keywords: Guidelines of Development, Sustainable Leadership

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disruptive Change) อันเป็นผลมาจากการพลิกผันของ เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ใหม่ของโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดการพลิกผันหลายเรื่องอย่างก้าวกระโดดและส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมทรัพยากรมนุษย์ในยุคต่อไป (สุกัญญา แช่มช้อย, 2565: 3) การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งคู่ขนานไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำขององค์กรจะต้องมีภาวะผู้นำที่มีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ในการวางแผนองค์กรให้เติบโตในระยะยาวและคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญได้อย่างหลากหลาย พร้อมกับมีพันธกิจในการสร้างแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อที่จะขับเคลื่อนองค์กรด้วยวิถีของตนได้อย่างชัดเจน เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวพร้อมรับความเสี่ยงและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, 2555: 77) ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามักทำหน้าที่ปฏิบัติภารกิจประจำวันให้สำเร็จตามกำหนด แต่ไม่นึกถึงเป้าหมายและทิศทางขององค์กรในอนาคต ขาดความสนใจที่จะนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในองค์กร ขาดการปรับปรุงวิธีการทำงาน โดยมักยึดติดรูปแบบเดิม การศึกษาในยุคปัจจุบันมีความต้องการภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ต้องการมากกว่ากระบวนการบริหารจัดการทั่วไป แต่ต้องการแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดภาวะผู้นำแบบยั่งยืนเพื่อที่จะสร้างอิทธิพลและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในวงการศึกษาอย่างกว้างขวางและเกิดประโยชน์แก่มวลมนุษย์ชาติอย่างหลากหลาย (ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์, 2558 : 44)

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความหลากหลายด้านภาวะผู้นำ ที่เป็นกลไกที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และเกิดความมั่นคงในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนเป็นแนวคิดที่เป็นคุณสมบัติในการดำรงรักษาสภาพของตนเองทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้สอดคล้องกับความไม่แน่นอนของธรรมชาติและสภาพแวดล้อม มีคุณลักษณะคือ ความลุ่มลึกในองค์ความรู้ ความหลากหลายในวิธีการเพื่อให้ประสบความสำเร็จ การมีนวัตกรรม การมีพันธะสัญญาในการเสริมสร้างชุมชน สังคม การสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงาน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ และ กนกอร สมปราชญ์, 2558: 60-61) และสุนทรีพร อำพลพร กล่าวถึง ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษานั้นจะต้อง ประกอบด้วย ความลุ่มลึก ความยืนยาว การกระจายอำนาจ ความยุติธรรม ความหลากหลาย ความพร้อมด้านทรัพยากร ความกล้าหาญและเด็ดขาด ความอดทน มีวิสัยทัศน์และสร้างความไว้วางใจ ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษามีคุณสมบัติเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในแนวทางการ

บริหารของตนเอง สภาพการจัดการศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า มีจุดอ่อนหลายประการ โดยเฉพาะการทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่และการบริหารการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของผู้บริหาร ยังมีปัญหาและอุปสรรคมากมายที่จะทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 - 2565 ฉบับทบทวน พ.ศ.2564) จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ มีการวางรากฐานเพื่อให้สถานศึกษาเติบโตได้ในระยะยาว บนรากฐานที่แข็งแกร่ง และมีความมั่งมุ่นที่จะนำพาสถานศึกษาสู่เป้าหมายที่ต้องการ ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนจึงเป็นอีกแนวทางหรือกลไกหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และเกิดความมั่นคงในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด” เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใช้เป็นสารสนเทศทางการศึกษาในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนนำ ที่จะเชื่อมโยงการสร้างคุณภาพผู้เรียน และสถานศึกษาให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 60 โรงเรียน จำนวน 2,384 คน ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 60 คน และครูผู้สอน 2,324 คน (กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด: 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2565 จำนวน 336 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปรียบเทียบกับตารางของเครซซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 43)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับตัวเลือก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแนวความคิดของลิเคิร์ท (Likert’s Scale)

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด โดยการศึกษาจากผู้บริหารการศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยวิธีสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย

จากการวิจัย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน ($\overline{X}$ = 3.88) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสืบสานความสำเร็จ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีความพร้อมด้านทรัพยากร สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมความหลากหลาย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมความหลากหลาย (0.174) การมีความพร้อมด้านทรัพยากร (0.163) ความยุติธรรม (0.155) การกระจายอำนาจ (0.163) การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน (0.155) การตระหนักถึงการเรียนรู้ (0.134) และการสืบสานความสำเร็จ (0.130) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ทั้งหมด 25 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน ดังนี้ ความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 และความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดของแนวทาง ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมความหลากหลาย มีแนวทางดังนี้

1.1 การเปิดโอกาส การยอมรับฟังและระดมความคิดเห็นที่หลากหลายของครูและบุคลากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

1.2 มีการบูรณาการและการประยุกต์ใช้ความหลากหลายทางความคิดเห็นในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ

1.3 การจัดประชุมชี้แจงให้ครูและบุคลากร สร้างข้อตกลงและสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบในการปฏิบัติงานร่วมกัน

1.4 การนิเทศและการกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงาน และมีการสะท้อนผลเพื่อนำมาใช้ในปรับปรุงและการพัฒนาบุคลากรและการปฏิบัติงาน

2. ด้านการมีความพร้อมด้านทรัพยากร มีแนวทางดังนี้

2.1 การระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

2.2 การบริหารจัดการทรัพยากรและกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตรงตามวัตถุประสงค์

2.3 การจัดหาทรัพยากรให้พอเพียง ตรงตามความต้องการ ใช้อย่างคุ้มค่าและสอดคล้องกับห่วงเวลาของโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้

2.4 มีระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้ทรัพยากรและการวิเคราะห์ความคุ้มค่า

3. ด้านความยุติธรรม มีแนวทางดังนี้

3.1 การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน

3.2 มุ่งสร้างบรรยากาศทางจริยธรรมในการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความเท่าเทียมและเป็นธรรม

3.3 การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ และการปกป้อง เป็นธรรมแก่บุคลากรด้วยการให้โอกาสในการมีส่วนร่วม การสร้างความไว้วางใจ และสร้างความเสมอภาคเท่าเทียม

3.4 การบริหารงานด้วยความเป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตาและสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านการกระจายอำนาจ มีแนวทางดังนี้

4.1 การเปิดโอกาส และมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างบทบาทและความเป็นผู้นำให้กับบุคลากร

4.2 ส่งเสริม สนับสนุน และมีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเองของบุคลากรในการเพิ่มพูนตามความรู้ ความชำนาญ และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน

4.3 กำหนดหลักเกณฑ์การมอบหมายงานอย่างเป็นระบบประกอบด้วย การกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ หน้าที่ และอำนาจตัดสินใจในการปฏิบัติงาน

5. ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีแนวทางดังนี้

5.1 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายบุมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าประสงค์ และกลยุทธ์เพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา

5.2 มีการปรับปรับ และพัฒนาพันธกิจ กลยุทธ์ และวิสัยทัศน์ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

5.3 กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่มีผลลัพธ์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และบริบทของสถานศึกษา

5.4 กำหนดวิธีการ และช่องทางให้มีการสื่อสาร การเผยแพร่ วิสัยทัศน์ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความเข้าใจ และสามารถนำปฏิบัติตามได้อย่างชัดเจน

6. ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ มีแนวทางดังนี้

6.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาตนเองด้วยการแสวงหาความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

6.2 สร้างระบบการแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ด้วยวิธีการถ่ายทอดในหลายช่องทางเพื่อ ให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

6.3 สร้างความตระหนักในการรับรู้ และเรียนรู้ให้กับบุคลากรด้วยข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ และการสร้างกิจกรรมเสริมองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน

7. ด้านการสืบสานความสำเร็จ มีแนวทางดังนี้

7.1 การกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบงาน ขอบเขตงานและอำนาจการตัดสินใจ เพื่อสร้างความสำเร็จ และสร้างความเป็นผู้นำตามเจตนารมณ์ที่ต้องการ

7.2 มีวิธีการเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ มีความสามารถเหมาะสม ที่สามารถพัฒนาเป็นผู้นำหรือตัวแทนรับผิดชอบในงานต่าง ๆ ได้

7.3 มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในตำแหน่ง และพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานทดแทนกันได้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ดังนี้

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คือ การสืบสานความสำเร็จ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์หรือภาระงานที่ต้องการสานต่อหรือให้คงอยู่อย่างยั่งยืนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการบริหารงานที่เด่นชัด เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม มีกรอบในการพิจารณาให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติในการปฏิบัติงานตามที่ต้องการ มีการการจูงใจและคัดเลือกบุคคลได้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณสมบัติ ให้มีความพร้อมในการขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญ เพื่อสืบทอดหรือสานต่องานสำคัญและเป็นประโยชน์เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังที่ Garman & Glawe (2004: 120 อ้างถึงใน Barnett and Davis, 2008: 721) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนหาผู้สืบทอดตำแหน่งเป็นกระบวนการที่มีแบบแผน น่าเชื่อถือและเกิดขึ้นช้าๆ เพื่อระบุตัว และเตรียมผู้สืบทอดตำแหน่งให้พร้อมรับตำแหน่งใหม่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ HR Council for Nonprofit Sector (n.d.) นั่นคือ การวางแผนหาผู้สืบทอดตำแหน่งเป็นเครื่องมือของการวางแผนและบริหารทรัพยากรบุคคล เมื่อมีการลาออกของผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญขององค์กร

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีความพร้อมด้านทรัพยากร ซึ่งผลที่ปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารทรัพยากรในด้านของ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการควบคุมดูแลการใช้จ่ายได้ดีเท่าที่ควร ขาดความรอบคอบและรัดกุม ขาดความตระหนักต่อการบริหารทรัพยากรสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงาน การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้เพื่อนำมาใช้ในปฏิบัติงานของบุคลากรได้ไม่เพียงพอ ทำให้การปฏิบัติงาน ขาดความคล่องตัวหรือไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงไม่มีการปรับปรุงการบริหาร ทรัพยากรให้ดียิ่งขึ้น ดังที่ Hargreaves, A & Fink, D. (2004: 11) ได้กล่าวไว้ว่า การมีความพร้อมด้านทรัพยากร คือ การที่ผู้นำแบบยั่งยืนต้องสามารถกำหนด วางแผน และควบคุมการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีพร อำพลพร (2565: 240-242) พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่าความพร้อมด้านทรัพยากร อยู่ในลำดับที่ 7 จาก 10 องค์ประกอบ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมความหลากหลาย อาจเนื่องมากจากผู้บริหารต้องรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ โดยมีการบูรณาการความหลากหลายทุกกระบวนการทำงาน จะต้องเข้าใจถึงการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลกรในองค์กร สร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน ให้การยอมรับ เคารพในความแตกต่างของบุคคล และสามารถสร้างความร่วมมือจากความแตกต่างให้เกิดประโยชน์ได้ ดังที่ Hargreave and Fink (2006) ได้กล่าวไว้ว่า การมีความหลากหลายของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนว่า ต้องเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคลและสามารถสร้างความสามัคคี ภายใต้ความหลากหลายและความแตกต่างนั้นได้ นอกจากนี้ Brescoll (2011) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำที่มีความหลากหลายต้องรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ โดยมีการบูรณาการความหลากหลายทุกกระบวนการทำงาน ผู้นำจะต้องเข้าใจถึงการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลกรในองค์กรสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน และมีมิติที่หลากหลายในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ ศักดาศักดิ์ (2565: 1-14) พบว่า 1 ในแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารต้องพัฒนาบุคลากรให้มีศาสตร์ทางวิชาชีพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและผลประโยชน์ของทุกภาคส่วน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร การกำหนดทิศทาง กรอบการบริหาร และแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา มีการสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามวิสัยทัศน์จนบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ รวมไป

ถึงมีการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมชัดเจนหรือสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ดังที่ Loo (2007) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำที่มีมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ต้องมีแผนงานชัดเจนเมื่อจินตนาการถึงภาพการทำงาน แนวทางการปฏิบัติและผลลัพธ์ที่คาดหวังแล้ว รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจ ผู้นำต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยการโน้มน้าวชักจูงให้เห็นถึงความสำคัญของเป้าหมายและผลประโยชน์ขององค์กร มีวิสัยทัศน์ร่วมกันทำให้ผู้ตามเกิดวิสัยทัศน์หรือเห็นภาพผลลัพธ์ที่จะเกิดร่วมกัน รวมทั้งผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการทำงานสำเร็จ

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านการส่งเสริมความหลากหลาย 2) ด้านการมีความพร้อมด้านทรัพยากร 3) ด้านความยุติธรรม 4) ด้านการกระจายอำนาจ 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน 6) ด้านการตระหนักถึงการเรียนรู้ และ 7) ด้านการสืบสานความสำเร็จ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษามี 25 แนวทาง และผลการประเมินมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ใน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน ดังนี้

ด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทุกด้าน อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีแนวทางการบริหารงานที่เน้นความยั่งยืนในด้านของวิสัยทัศน์หรือผลงานเชิงประจักษ์ ตามภาพความสำเร็จในอนาคตที่วางไว้ โดยการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ที่ยั่งยืน มีเป้าหมายไปในแนวทางเดียวกัน มีการบูรณาการความหลากหลายในการทำงาน สร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยเน้นการบริหาร ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากร สนับสนุนการศึกษา มีการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด เรียนรู้ และปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสืบทอดความสำเร็จขององค์กรได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ วสันต์ ศักดาศักดิ์ (2565: 1-14) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรให้มีศาสตร์ทางวิชาชีพ สร้างวิสัยทัศน์ กระจายอำนาจให้บุคลากรอย่างเหมาะสม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผลประโยชน์ของทุกภาคส่วน สร้างความสมดุลของทรัพยากรทางการศึกษา และให้ความสำคัญกับความรู้และประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทุกด้าน อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนแนวคิด ประเด็น ปัญหา และหาแนวทางในการการพัฒนาแผนบริหารงานที่ยั่งยืนร่วมกันของผู้บริหาร ในรูปแบบ (PLC) เพื่อให้สามารถนำมาปรับประยุกต์การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน วัตถุ สังคม และบุคคล จึงควรมีแนวทางการบริหารงานที่ยั่งยืน เพื่อให้ผู้บริหาร นำมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษาต่างๆ สอดคล้องกับ สุนทรีพร อำพลพร (2564: 193) กล่าวว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนประกอบด้วย 1) ความลุ่มลึก 2) ความยืนยาว 3) การกระจายอำนาจ 4) ความยุติธรรม 5) ความหลากหลาย 6) ความพร้อมด้าน ทรัพยากร 7) ความกล้าหาญและเด็ดขาด 8) ความอดทน 9) มีวิสัยทัศน์ และ10) สร้างความไว้วางใจ สอดคล้องกับ ธีระนันต์ โมธรรม. (2566: 195) กล่าวว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียน มี 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ความหลากหลาย 2) การกระจาย 3) การมีวิสัยทัศน์ และ 4) การรู้เท่าทันสื่อ จากการยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน พบว่า ความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์และกนกอร สมปราชญ์. (2558). *ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.** 38 (4), 57-64.

ธีระนันต์ โมธรรม. (2566)**.** *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วสันต์ ศักดาศักดิ์. (2565). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี.* วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย. 50 (1), 1-14.

ศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2558). *องค์ประกอบสำคัญสู่การเป็นผู้นำแบบยั่งยืน.* วารสารปาริชาต**.** 25 (1), 77-85.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). *การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนทรีพร อำพลพร. (2564). *การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา.* วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. 7(3), 193.

สุนทรีพร อำพลพร. (2565). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา.* วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. 8(1), 240-242.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด**.** *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565.* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ศ. 2562 - 2565 ฉบับทบทวน พ.ศ.2564.*

Barnett, R., & Davis, S. (2008). Creating Greater Success in Succession Planning. *Advance in Developing Human Resources*, pp. 721-739.

Brescoll, V. L. (2011). *What do leaders need to understand about diversity.* Retrieved July 15, 2022, from https://bit.ly/2IMnwuS.

Hargreaes, A. & Fink, D. (2004). The Seven Principles of Sustainable Leadership. *Education Leadership*, 61 (7), 8-13.

Hargreaes, A. (2006). Sustainability Leadership and development in education: creating the future, conserving the past. *European Journal of Education,* 42 (2), 223.

HR Council for Nonprofit Sector. (n.d.). *Succession Planning for Nonprofits.* สืบค้นจาก https://www.councilofnonprofits.org/toolsresources/succession-planningnonprofits

Loo, T. (2007). *The quality of a true leader.* สืบค้นจาก http://leadertoday.org/articles/leadershipqualilties.htm.

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ACADEMIC ADMINISTRATION IN THE DIGITAL AGE BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF IDDIPADA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]ทรงยศ ศรีอุดร, [2]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ (ประกอบพรชัย) และ [3]ประสงค์ หัสรินทร์

[1]Songyot Sriudon, [2]PhrakhrupaladSomchai Nissabho (Prakobpornchai), and [3]Prasong Hassrin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]s.songyot5570108240@gmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 3) เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นต่อสภาพ

---

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]อาจารย์, ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]ผู้ช่วยศาตราจารย์, ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา รองลงมา คือ ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษาตามหลักจิตตะ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักฉันทะ 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน พบว่า ด้านที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความพอใจให้ครูพัฒนาหลักสูตรโดยจัดให้มีการอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักวิริยะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้ครูพยายามพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้หลากหลายเพื่อที่จะได้นำสื่อดิจิทัลมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรหมั่นสอดส่องให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา จัดให้มีการอบรมการใช้สื่อรูปแบบใหม่ๆเพื่อเพิ่มความสนใจของผู้เรียน ด้านที่ 4 ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเอาใจใส่โดยจัดเป็นนโยบายให้ครูมีการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างจริงจังเพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้น ด้านที่ 5 ด้านการวัดผลประเมินผลตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเอาใจใส่ให้ครูนำเครื่องมือสื่อสาร และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวัดผลประเมินผลกับผู้เรียน

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, ยุคดิจิทัล, หลักอิทธิบาท 4,ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the status of academic administration in the digital era by school administrators under the Office of the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 2; 2) study academic administration in the digital era according to the Four Iddhipada Principles by school administrators under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 2; and 3) propose guidelines for academic administration in the digital era according to the Four Iddhipada Principles by school administrators under this office. The research results were as follows: 1. Administrators, teachers, and educational personnel had high overall and aspect-based opinions on the status of academic administration in the digital era by school administrators under the Office of Chaiyaphum Primary Educational Service Area 2. The highest-scoring aspect was curriculum development, followed by learning process development. The lowest-scoring aspect was educational evaluation and assessment. 2. Administrators, teachers, and educational personnel had high opinions overall on academic administration in the digital era according to the Four Iddhipada Principles. The highest-scoring aspect was educational media development according to Vimamsa, followed by evaluation and assessment according to Citta. The lowest-scoring aspect was curriculum development according to Chanda. 3. Guidelines for academic administration in the digital era according to the Four Iddhipada Principles by educational institution administrators under this office, based on interviews with five key informants, were as follows: The first aspect, curriculum development according to Chanda, suggests that administrators should create satisfaction among teachers by organizing internal and external training. The second aspect, learning process development according to Viriya, recommends that administrators encourage teachers to develop diverse learning processes to integrate digital media into teaching. The third aspect, educational media development according to Vimamsa, advises that administrators encourage teachers to develop digital media and organize training on new media formats to increase student engagement. The fourth aspect, digital technology development according to Citta, suggests that administrators should implement policies encouraging teachers to seriously develop digital technology to improve student learning outcomes. The fifth aspect, evaluation and assessment according to Citta, advises that administrators encourage teachers to use communication tools and digital technology for evaluation and assessment with students.

Keywords : Academic administration, The digital age based,The four principles Iddipada, School administrators

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล เป็นสิ่งที่ผู้บริหารให้ความสำคัญถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา โดยการนำเอาเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ทันสมัยมาปรับใช้ในบริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ 2 ทำให้กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในด้านการจัดการศึกษา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ แบ่งเป็น 1) ในระดับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้นช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ช่วยให้บทเรียนและสื่อการสอนมีความหลากหลายน่าสนใจ สามารถเรียนรู้ในทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ (Anywhere, Anytime, Any Device) 2) ในระดับครู/อาจารย์ผู้สอน สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายและมีสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำให้กระบวนการสอนสะดวกยิ่งขึ้น ทำให้ผู้สอนมีเวลาในการเตรียมการสอนได้อย่างเต็มที่ 3) ในระดับสถานศึกษา การบริหารหลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา รวมไปถึงระบบการบริหารงานเอกสารต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักอิทธิบาท 4 คือ แนวทางในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวัง ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยใจรักในงานวิชาการ มีความพยายามนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เสมอ เอาใจใส่ครู เพื่อให้ครูหมั่นสอดส่องผู้เรียนตลอดเวลา นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อรองรับการบริหารสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน และในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากติดตามการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที 6 ปีการศึกษา 2562-2564 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ รวม 4 กลุ่มสาระ มีผลคะแนนเฉลี่ยลดลงในปีการศึกษา 2564 จากข้อมูลดังกล่าวถือ

ว่าเป็นปัญหาในด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนของครูไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยี ขาดทักษะต่างๆ เช่น ทักษะในศตวรรษที่ 21 และยุคดิจิทัล นอกจากนั้นการจัดการเรียนการสอนขาดความพร้อม ครูสอนไม่ครบชั้น ทำให้สอนไม่ครบเนื้อหา ตามมาตรฐานของหลักสูตรส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมาย และในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความสำคัญแต่กลับพบว่าสถานการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษายังประสบกับปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานเท่าที่ควร3

จากหลักเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องบริหารงานตามขอบข่ายงานวิชาการทุกด้านให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีใจรักในงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความพยายามเอาความรู้ที่ทันสมัย สื่อที่มีมาตรฐาน นวัตกรรมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตรงตามแผนจัดการเรียนรู้ไปจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน และส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการพัฒนากระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียน เพื่อส่งผลให้คุณภาพผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในขณะเดียวกันผู้บริหารจะต้องมียุทธวิธีในการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลและมีหลักอิทธิบาท 4 1. ฉันทะ คือ ความมีใจรักในสิ่งนั้น 2. วิริยะ คือ ความพากเพียรในสิ่งนั้น 3. จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น 4. วิมังสา คือ ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อันจะนำไปสู่การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 มีจำนวน 262 สถานศึกษา จำนวน 2,121 คน เป็นผู้บริหาร 234 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1,887 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 325 คน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน ข้าราชการครูโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 2 คน และพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเป็นเลิศด้านหลักธรรมอิทธิบาท 4 รวมจำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40

1.1 การพัฒนาหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมชี้แจงการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบถึงเหตุผลของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 รองลงมา ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งคณะกรรมการทบทวนและบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม สัมมนาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการทบทวนพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครูเกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียนและครูผู้สอนเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการทบทวนและพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีการสร้างความเข้าใจเหตุผลของการประชุมก่อนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงให้เหตุผลในการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนให้ครูเกิดความเข้าใจตรงกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูได้วางเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 และผู้บริหารมีการสำรวจข้อมูลความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูมาพัฒนากระบวนการจัดทำแผนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้นำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมา

ใช้อำนวยความสะดวกให้แก่ครูและนักเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22

1.3 การวัดผลประเมินผลการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการรองรับการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อสำหรับการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 และผู้บริหารจัดเตรียมสื่อวัสดุที่มีคุณภาพเพียงพอ เพื่อรองรับการสื่อสารรูปแบบใหม่ๆ และสอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารจัดให้มีการแสดงความเห็นในการพัฒนาสื่อเพื่อจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

1.4 การพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูใช้ประโยชน์สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และผู้บริหารมีการศึกษาการใช้งานและความคุ้มค่าของการนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

1.5 การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน การทดสอบประเมินมาตรฐานวิชาชีพร่วมกับแผนกวิชาอื่นอย่างหลากหลายและดำเนินการรายงานผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการจัดให้มีการประเมินผลการเรียนในรูปแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ0.50 และผู้บริหารมีการพิจารณาบุคลากรที่สมควรจะได้รับการพัฒนาด้วยความเที่ยงธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการนำเทคโนโลยีมาใช้วัดผลประเมินผลในการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาที่สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยง เบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2. การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 รองลงมา คือ ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษาตามหลักจิตตะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.100 ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักจิตตะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 และด้านด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักวิริยะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักฉันทะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42

2.1 การพัฒนาหลักสูตรตามหลักฉันทะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารจัดให้มีการประชุมชี้แจงด้วยใจใฝ่รักอยากให้เกิดผลสำเร็จในการปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้ครูเข้าใจและมีความยินดีในการร่วมมือในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และด้านผู้บริหารสร้างความพอใจ และยินดีให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับครูเกี่ยวกับจุดเด่น และจุดด้อยของนักเรียนและครูผู้สอน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการทบทวนและพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมอบหมายฝ่ายวิชาการศึกษาความเห็น และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรก่อนจัดให้มีการประชุมครู โดยให้ทุกฝ่ายพอใจโดยพร้อมเพียงกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักวิริยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการสร้างความเข้าใจเหตุผลของการประชุมก่อนการจัดการ

เรียนรู้ รวมถึงให้เหตุผลในการเตรียมความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนให้ครูเกิดความเข้าใจตรงกัน พร้อมพากเพียรทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารจัดให้มีการประชุมครูเพื่อสร้างความอดทน ขยันหมั่นเพียรก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อให้ครูเตรียมแผนจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 และด้านผู้บริหารมีการสำรวจข้อมูลความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูมาพัฒนากระบวนการจัดทำแผน การเรียนการสอนโดยไม่ท้อถอยต่อความยากลำบาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการส่งเสริมให้ครูได้วางเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันด้วยใจขยันหมั่นเพียร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2.3 การพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารระดมความคิดเห็นของบุคลากรมาสนับสนุนด้านการจัดงบประมาณสำหรับจัดหาสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารหมั่นสอดส่องการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการรองรับการใช้งานสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และด้านผู้บริหารจัดให้มีการแสดงความเห็นตามเหตุผลในการพัฒนาสื่อเพื่อจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงเพื่อสอดส่องการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อสำหรับการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2.4 การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักจิตตะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีการพินิจพิเคราะห์เกณฑ์การประเมินการเลื่อนเงินเดือนอย่างเป็นธรรมและชัดเจนเพื่อให้บุคลากรมีความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีความเอาใจใส่จัดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และด้านผู้บริหารมีความเอาใจใส่การจัดประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารเอาใจใส่การบันทึกข้อมูลเพื่อปรับปรุงพัฒนาบุคลากรในส่วนที่ยัง

บกพร่องเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2.5 การวัดผลประเมินผลการศึกษาตามหลักจิตตะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน การทดสอบประเมินมาตรฐานวิชาชีพร่วมกับแผนกวิชาการอย่างหลากหลายและดำเนินการรายงานผลการทดสอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารมีใจฝักใฝ่ในการสำรวจข้อมูลความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูมาพัฒนากระบวนการจัดทำแผนการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และด้านผู้บริหารมีการมุ่งมั่นส่งเสริมให้นำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อำนวยความสะดวกให้แก่ครูและนักเรียนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างใส่ใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผู้บริหารมีใจความฝักใฝ่ในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานของงานวัดผล และประเมินผลเสนอโครงการในรูปแบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.5

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3.1. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักฉันทะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษามาเข้าร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจง ให้ฝ่ายวิชาการและครูเข้าใจการจัดทำหลักสูตรและการนำไปปฏิบัติโดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบรวมกัน และจัดให้มีการอบรมพัฒนาความรู้และความสามารถของครู เกี่ยวกับการทำหลักสูตรก่อนการทำการพัฒนาหลักสูตร ต้องมีการกำกับและสร้างแนวทางการประเมินหลักสูตรหลังจากนำไปใช้ทุกปีการศึกษา เพื่อให้งานวิชาการมีข้อมูลและรายละเอียด เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเมื่อครบระยะเวลาที่ตั้งไว้

3.2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักวิริยะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรใส่ใจในการส่งเสริมให้ครูได้มีการอบรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้หลากหลาย และวิธีการจัดองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้นำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อำนวยความสะดวกให้ครูนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และสำรวจข้อมูลความพร้อมในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการจัดทำแผนการเรียนการสอนโดยให้ครูฝึกปฏิบัติ

อย่างอย่างไม่ท้อถอยต่อความยากลำบาก ให้มีการกำหนดวิธีการให้ผู้เรียนได้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อออนไลน์ และช่องทางการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งครูผู้สอนและนักเรียนต้องมีการสร้างทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้

3.3. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดระดมความคิดเห็นของบุคลากรทุกภาคส่วนมาสนับสนุนด้านการจัดหางบประมาณสำหรับจัดหาสื่อ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและจัดให้มีการอบรมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียน อบรมแนะวิธีการสอนให้ครูจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อให้นักเรียนช่วยนักเรียน โดยมีครูคอยกำกับแนะนำช่วยเหลือ มีเข้าใจการสร้างสื่อนวัตกรรมที่มีการเข้าใจง่ายต่อการศึกษาและทันสมัย โดยกำหนดการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดแผนการเรียนรู้ประกอบทุกภาคเรียน และให้ครูอบรมความรู้การสร้างสื่อให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

3.4. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักจิตตะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนัก และส่งเสริมสนับบสนุนให้ครูมีความเห็นความสำคัญของสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ และควรมีการส่งเสริมงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์ให้เหมาะสม และจัดสร้างห้องเรียนเคลื่อนที่ เพื่อแบ่งปันสื่อเทคโนโลยีไปตามห้องเรียน โดยให้ความเอาใจใส่จัดกิจกรรมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาการจัดการสอน ต้องมีการกำหนดนโยบายมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีกำกับนำมาใช้อย่างจิงจังเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้า

3.5. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษาตามหลักจิตตะ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดแนวทางการปรับปรุง พัฒนาระบบมาตรฐาน และวิธีการวัดผลประเมินผลเพื่อการศึกษาในด้านทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ชัดเจนและมากขึ้น ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลเพื่อการศึกษา ให้กับครูได้รับความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการบูรณาการเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้กับผู้เรียนตามมาตรฐาน และมีการส่งเสริม สนับสนุน สร้างความตระหนักรู้ในความสำคัญของการนำเครื่องมือสื่อสาร สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประกอบการวัดผลประเมินผลในการศึกษาเพื่อให้ได้ผลที่แม่นยำและรวดเร็ว และเพิ่มวิธีการนำ

รูปแบบการวัดผลประเมินผลการเรียนแบบออนไลน์มาใช้ในสถานศึกษา เพื่อบูรณาการณ์ให้นักเรียนได้ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไปด้วย ดังนี้น ต้องมีการจัดทำแผนการปฏิบัติการกำหนดการ ระยะเวลาในการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ให้ชัดเจนด้วย เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง ทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจงคณะกรรมการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูให้มีการจัดทำหลักสูตร โดยให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเมื่อครบระยะเวลาที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวี หนูพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษากลุ่มศรีพุทธ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากลุ่มศรีพุทธ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยา จันทร์สว่าง ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักภาวนา 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ศีล 2) การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักภาวนา 4 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ศีล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาวนา

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตร การจัดระดมความคิดเห็นของบุคลากรทุกภาคส่วนมาสนับสนุนด้านการจัดหางบประมาณสำหรับจัดหาสื่อ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยมีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ และจัดให้มีการอบรมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียน จัดอบรมแนะวิธีการสอนให้ครูมีเข้าใจการสร้างสื่อนวัตกรรมที่มีการเข้าใจง่ายต่อการศึกษาและทันสมัย และให้ครูอบรมความรู้การสร้างสื่อให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ บัวเผื่อน ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการยุคนิวนอร์มัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวภู ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการยุคนิวนอร์มัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวภู โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่ โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมาคือด้านวัดผลประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านพัฒนาและใช้สื่อดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีติ พรมลารักษ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มคุณภาพการศึกษากกดู่-นาแขม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน พบว่า ด้านที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความพอใจให้ครูพัฒนาหลักสูตรโดยจัดให้มีการอบรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามหลักวิริยะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้ครูพยายามพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้หลากหลาย เพื่อที่จะได้นำสื่อดิจิทัลมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาตามหลักวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรหมั่นสอดส่องให้ครูพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการศึกษา จัดให้มีการอบรมการใช้สื่อรูปแบบใหม่ๆเพื่อเพิ่มความสนใจ

ของผู้เรียน ด้านที่ 4 ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเอาใจใส่โดยจัดเป็นนโยบายให้ครูมีการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างจริงจังเพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้น ด้านที่ 5 ด้านการวัดผลประเมินผลตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเอาใจใส่ให้ครูนำเครื่องมือสื่อสาร และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวัดผลประเมินผลกับผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดระดมความคิดเห็นของบุคลากรทุกภาคส่วนมาสนับสนุนด้านการจัดหางบประมาณสำหรับจัดหาสื่อ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ และจัดให้มีการอบรมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียน มีการจัดแนวทางการปรับปรุง พัฒนาระบบมาตรฐาน และวิธีการวัดผลประเมินผลเพื่อการศึกษาในด้านทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ชัดเจนและมากขึ้น และสร้างความตระหนัก ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีความเห็นความสำคัญของสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อนำมาจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการจัดทำแผนการเรียนการสอนโดยให้ครูฝึกปฏิบัติอย่างอย่างไม่ท้อถอยต่อความยากลำบาก ให้มีการกำหนดวิธีการให้ผู้เรียนได้เข้าใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อออนไลน์ และช่องทางการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษบา ชมที ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับ การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 62 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิณณวัตร ปะโคทัง ได้ศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ จุดมุ่งหมายของการศึกษานี้ เพื่อให้นักเรียน ครูและผู้ปกครอง ได้รู้และเข้าใจกิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือในรูปแบบดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟนแท็บเล็ต ด้วยการเชื่อมโยงโครงข่ายด้วยอุปกรณ์เครือข่าย เซริ์ฟเวอร์ ไคลเอนต์ ฮับ เนทเวิร์ค เราเตอร์ เพื่อเป็นการเชื่องโยงสถานีต้นทางสู่ปลายทาง เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ในสิ่งที่สนใจร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2566). *การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์.* วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 11(42) (มกราคม-มีนาคม), 1-2.

ทวี หนูพันธ์. (2565). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนกลุ่มศรีพุทธ จังหวัดสมุทรปราการ.* วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4(4) (ตุลาคม-ธันวาคม), 199-210.

บุษบา ชมที. (2565). *การศึกษาและวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ปรีติ พรมลารักษ์. (2566). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มคุณภาพการศึกษากกดู่-นาแขม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พรทิพย์ บัวเผื่อน. (2565). *การบริหารงานวิชาการยุคนิวนอร์มัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวภู.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัตติยา จันทร์สว่าง (2565). *การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักภาวนา 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4.* วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด 3(2) (พฤษภาคม- สิงหาคม), 105-116.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). พลิกโฉมการเรียนรู้ก้าวสู่ยุคดิจิทัลกระทรวงศึกษาธิการ 128 ปี. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเซ็นจูรี่.

การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

THE EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION IN THE 4.0 ERA BESED ON THE FOUR IDDIPADA PRINCIPES UNDER THE OFFICE OF SAKONNAKHON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 3

[1]ลิขสิทธิ์ วงค์ไชยสิทธิ์, [2]พระครูสุจิตธรรมสุนทร และ [3]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ

[1]Likhasit Wongchaisit, [2]PhrakhruSujitdhamsunthorn,

and[3] PhrakhrupaladSomchai Nissabho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]Likhasitwongchaisit@gmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกาษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

---

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]อาจารย์ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]อาจารย์, ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานงบประมาณยุค 4.0 ด้านการบริหารงานบุคคลยุค 4.0 ด้านการบริหารงานวิชาการยุค 4.0 และด้านการบริหารงานทั่วไปยุค 4.0 ตามลำดับ 2. การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิริยะ ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิมังสา ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักจิตตะ และด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักฉันทะ ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการแสดงความยินดียกย่อง เชิดชูเกียรติ บุคลากรในสถานศึกษา มีความเต็มใจในการนำเทคโลยี นวัตกรรมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา 2) ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิริยะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทุ่มเท ขยันอดทนเอาใจใส่ ในการตรวจสอบ ติดตาม การบริหารการเงิน บัญชี พัสดุและสินทรัพย์ เพื่อความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน 3) ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทำงานอย่างตั้งใจ มีใจจดจ่อเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ และ 4) ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำเทคโนโลยี สารสนเทศต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์วางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่ง รวมถึงการจัดทำและการเสนอของบประมาณ จัดสรรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษายุค 4.0, หลักอิทธิบาท 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to 1) examine the state of educational institution administration in the 4.0 era of educational administrators, 2) investigate educational institution administration in the 4.0 era based on the Four Iddhipada Principles, and 3) propose guidelines for educational institution administration in the 4.0 era according to the Four Iddhipada Principles of the educational institutions under the Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 3. The research findings indicate that: 1. The

overall level of educational institution administration in the 4.0 era the Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 3 was high. The areas with the highest means were budget management, personnel management, academic management, and general management, respectively. 2. The overall educational institution administration based on the Four Iddhipada Principles was at a high level, with the highest practice in the Viriya (effort), followed by the Vīmaṁsā (investigation), Citta (concentration), and Chanda (motivation). 3. Guidelines for educational institution administration in the 4.0 era based on the four Iddhipāda principles for educational institution administrators under era the Office of Sakon Nakhon Primary Education Service Area 3, encompass these aspects: (1) administration according to the Chanda principle: educational institution administrators should congratulate, praise, and honor educational personnel. They should also embrace technology and incorporate innovation into educational institution administration. (2) Administration according to the Viriya principle: educational institution administrators must be dedicated, diligent, patient, and thorough in checking and following up on financial management, accounting, supplies, and assets to ensure accuracy and keep everything up to date. (3) Administration according to the Citta principle: Educational institution administrators must encourage teachers and educational personnel to work diligently and with focused minds to achieve their objectives. (4) Administration according to the Vīmaṁsā principle: educational institution administrators should leverage various information technologies to analyze and plan staffing, determine positions, and prepare and submit budget requests and allocations for optimal efficiency in educational institution administration.

Keywords: Educational Institution Administration in the 4.0, Four Iddhipada Principles, Educational Institution Administrators

บทนำ

โลกในปัจจุบันเป็นโลกในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคน คือต้องมีความคิดสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองมีคุณธรรมจริยธรรมรู้จักพึ่งตนเองสามารถ

ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 นั้นมีภารกิจที่ยิ่งใหญ่ คือการพัฒนาคุณภาพผู้สอนและผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาต่อไป

แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม อีกทั้งยังยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งทั้ง 6 ยุทธศาสตร์นี้เป็นแนวทางสู่การยกระดับการศึกษาไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 การบริหารการศึกษาตามแนวทางนโยบายไทยแลนด์ 4.0 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษา เพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นผู้เชื่อมนโยบายกับการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมในการจัดการศึกษา ดังนั้น การบริหารการศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย รับความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร และพัฒนาสถานศึกษาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ คำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของโรงเรียนเป็นหลัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผลรายงานผลการติดตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัล พบปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ICT ครูขาดแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่สอดรับกับวิถีใหม่ที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน 2) ด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการศึกษาทุกระดับที่เน้นการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมการฝึกทักษะดิจิทัลในชีวิตประจำวัน พบปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ครูผู้สอนไม่มีความรู้ ทักษะในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สื่อ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ครูมีภาระงานมากเกินไป ส่งผลให้ผลการดำเนินงานตามนโยบายในด้านนั้น ๆ ต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2566)

จากผลการติดตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวมานั้น ในทางพระพุทธศาสนา “พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงอิทธิบาท 4 ว่าเป็นธรรมช่วยให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ถ้าใช้อิทธิบาท 4 อย่างถูกทางผลงานที่เกิดขึ้นย่อมจะมีประสิทธิภาพ” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสิ่งที่สามารถช่วยให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสำเร็จอย่างยั่งยืน หากบุคลากรในสถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับภาระงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ งานด้าน

วิชาการ งานด้านบุคคล งานด้านงบประมาณ และงานด้านบริหารงานทั่วไป ก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามจุดประสงค์ ทั้งในระดับองค์กรและระดับชาติอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้นการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าสถานศึกษาทุกแห่งควรที่จะมีคุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนเดียวกัน โดยพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นำเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒาสถานศึกษามุ่งสู่ Thailand 4.0 โดยผู้บริหารควรที่จะมีการบริหารสถานศึกษาให้ทันยุค ทันสมัย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน บริหารงานแบบประชาธิปไตย ศึกษาแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ นำนโยบายเรื่องแผนการศึกษามาปรับใช้ รวมถึงปรับระบบการบริหาร และจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ โดยสามารถนำหลักธรรม อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้เราประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน มาบูรณาการณ์เข้ากับการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทำให้ สถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบโจทย์ของสังคมและประเทศชาติ ส่งผลให้สังคม มีประชากรที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2566 มีจำนวน 181 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 183 คน ข้าราชการครู จำนวน 1,813 คน รวมทั้งหมด 1,996 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 322 คน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน และข้าราชการครู จำนวน 292 คน โดยใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิโดยแบ่งตามขนาดโรงเรียน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีจับสลากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ที่มีผลงานชนะเลิศการบริหารสถานศึกษาดีเด่นด้านการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จำนวน 2 คน ที่มีผลงานผ่านการประเมินวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการจัดการเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป รวมจำนวน 5 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3” จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัยภาพการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณยุค 4.0 รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลยุค 4.0 และด้านการบริหารงานวิชาการยุค 4.0 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไปยุค 4.0

1.1 ด้านการบริหารงานวิชาการยุค 4.0 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ด้านการบริหารงานวิชาการยุค 4.0 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.50) รองลงมา ผู้บริหารได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.50) และลำดับที่สามผู้บริหารได้หาแนวทางในการนำเทคโนโลยี ส่งเสริมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.62) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ทันสมัยตามการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.65)

1.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณยุค 4.0 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ด้านการบริหารงานงบประมาณยุค 4.0 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริมการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยจัดทำรายงานผลการบริหารการเงิน อย่างเป็นระบบ ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.50) รองลงมา ผู้บริหารมีการตรวจสอบติดตาม และรายงานการใช้งบประมาณโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เพื่อความถูกต้องและแม่นยำ ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.56) และลำดับที่สาม ผู้บริหารมีการบริหารพัสดุและสินทรัพย์รวมถึงการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยคำนึงถึงยุคสมัย ความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.62) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีการพัฒนาระบบการเบิกจ่ายเงินโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มความถูกต้องและแม่นยำ ในการเก็บรักษา ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.66)

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคลยุค 4.0 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ด้านการบริหารงานบุคคลยุค 4.0 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยี มาปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.56) รองลงมา ผู้บริหารส่งเสริมความมีวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติตนให้สอดคล้องทันยุคสมัย ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.56) และลำดับที่สาม ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยระบบสารสนเทศที่ทันสมัย อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำ ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. =

0.62) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม พัฒนาบุคลากร สร้างขวัญกำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติ ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.65)

1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไปยุค 4.0 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ด้านการบริหารงานทั่วไปยุค 4.0 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารประสานงานราชการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = 0.62) รองลงมา ผู้บริหารนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.54) และลำดับที่สาม ผู้บริหารประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารด้วยสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.74) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ครอบคลุมเป้าหมายอย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ($\overline{X}$ = 4.20, S.D. = 0.65)

2. ผลการวิจัยการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามได้แก่ ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิริยะ รองลงมา ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิมังสา และด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักจิตตะ ด้านที่มีความคิดเห็นเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักฉันทะ

2.1 ด้านฉันทะ (การมีใจรัก ความพึงพอใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.11, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารส่งเสริม ครูผู้สอนให้มีใจรักในการพัฒนาตนเองโดยใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.67) รองลงมา ผู้บริหารพึงพอใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบรายรับรายจ่ายงบประมาณในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.68) และลำดับที่สาม ได้แก่ ผู้บริหารมีความพึงพอใจในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.65) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีในการดูแลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสารณูปโภคในสถานศึกษาส่งผลให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจ ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.74)

2.2 ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีความขยันหมั่นเพียรที่จะนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาช่วยบุคลากร ในการจัดทำเอกสารทางวิชาการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ได้รับมาตรฐานดียิ่งขึ้น ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.61) รองลงมา ผู้บริหารศึกษาวิธีการทำสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.66) และลำดับที่สาม ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างไม่ย่อท้อ ให้สอดคล้องกับยุคสมัย ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.64) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารมีความขยันหมั่นเพียรในการประสานงานและพัฒนาองค์กรและเครือข่าย ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 4.13, S.D. = 0.69)

2.3 ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักไฝ่) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีความเอาใจใส่ในการดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมรวมถึงสื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.50) รองลงมา ผู้บริหาร และครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีช่วยในการวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.62) และลำดับที่สาม ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบ ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.49) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่บุคลากรโดยใช้เทคโนโลยีในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอย่างเต็มที่ ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.68)

2.4 ด้านวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนเอาใจใส่ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย อย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.66) รองลงมา ผู้บริหารและครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบ ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.59) และลำดับที่สาม ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีความเอาใจใส่ในการดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมรวมถึงสื่อเทคโนโลยี นวัตกรรม ในการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.59) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารดูแลเอาใจใส่บุคลากรโดยใช้เทคโนโลยีในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอย่างเต็มที่ ($\overline{X}$ = 4.27, S.D. = 0.59)

3. ผลการวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง ชนิดคำถามปลายเปิด ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3.1 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักฉันทะ ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารต้องมีความเต็มใจที่จะนำเทคโนโลยีนวัตกรรมเข้ามาพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการสอนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการบริหารงานงบประมาณที่ต้องมีความถูกต้องแม่นยำและมีประสิทธิภาพด้วยความเต็มใจ มีความยินดี ยกย่องเชิดชูเกียรติ เมื่อบุคลากรในสถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์ในการทำงานที่บรรลุเป้าหมายขององค์กร และควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการดูแลอาคารสถานที่เพื่อความปลอดภัยของทรัพย์สินรวมถึงบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษาอันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจของบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา

3.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิริยะ ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นคนที่ทันสมัย โดยมีความพยายามที่จะติดตามข่าวให้รู้ทันโลก โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษา ต้องมีความขยันตรวจสอบ ติดตาม การบริหารการเงิน บัญชี พัสดุ และสินทรัพย์ เพื่อความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน กล้าคิดกล้าตัดสินใจในการบริหารงานโดยเฉพาะงานด้านบุคคลที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา โดยไม่หวั่นกลัวต่อความยากลำบากและอุปสรรค์ที่จะตามมา และผู้บริหารสถานศึกษายุค 4.0 ต้องขยัน ทุ่มเทในการพัฒนาสถานศึกษาให้ดี ปลอดภัยทันสมัย มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ประชาสัมพันธ์ ประสานงาน ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อร่วมพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

3.3 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักจิตตะ ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการการบริหารงานวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพงานประกันคุณภาพทางการศึกษา ให้สถานศึกษามีคุณภาพเพิ่มขึ้นทุกปี เอาใจใส่ในการวางแผนและบริหารงบประมาณในแต่ละปีเพื่อให้การบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่ในการ ส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการรักษาวินัยของครูและบุคลากรทางการศึกษา และต้องให้ครูดำเนินงานกิจการนักเรียนอย่างจริงจัง ไม่ปล่อย มีใจจดจ่อ เพื่อให้การนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

3.4 แนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิมังสา ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาวิเคราะห์ พิจารณา

เพื่อสร้างหลักสูตรและพัฒนาวิธีการสอน การวัดการประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 พิจารณา วิเคราะห์ วางแผนตรวจสอบพัสดุ กำหนดความต้องการ จัดทำแผนจัดซื้อพัสดุที่ตอบโจทย์กับยุคสมัย นำเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศต่างๆ มาใช้ในการวิเคราะห์วางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดในสถานศึกษา รวมถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลทางการศึกษา การดูแลอาคารสถานที่ จัดทำสำมะโนผู้เรียน โดยผ่านการวิเคราะห์ พิจารณาอย่างมีเหตุผล มีวิจารณญาณ

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อ การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณยุค 4.0 ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานการใช้งบประมาณโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย เพื่อความถูกต้องและแม่นยำ พัฒนาระบบการเบิกจ่ายเงินโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มความถูกต้องและแม่นยำ ในการเก็บรักษา บริหารพัสดุและสินทรัพย์ รวมถึงการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยคำนึงถึงยุคสมัย ความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มันสมัยในการจัดทำบัญชีการใช้เงิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้อย่างถูกต้องและแม่นยำ และส่งเสริมการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยจัดทำรายงานผลการบริหารการเงิน อย่างเป็นระบบถูกต้องตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) ได้ทำวิจัย เรื่องการบริหารงานสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวีรกุล อคฺควโส (คำจันทราช) ได้ทำวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ได้แก่ ด้านการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักวิริยะ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ความขยันหมั่นเพียรที่จะนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาช่วยบุคลากรในการจัดทำเอกสารทางวิชาการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ได้รับมาตรฐานดียิ่งขึ้น การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาด้วยเทคโนโลยี อย่างต่อเนื่อง ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างไม่ย่อท้อ ให้สอดคล้องกับยุคสมัย และการประสานงานและพัฒนาองค์กรและเครือข่าย ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุพชฐพล ชิตวิริโย (เชื้อกุล) ได้ทำวิจัย เรื่องการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงาวิจัยของ สรณ์สิริ ศรีชาทุม ได้ทำวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ผู้บริหารต้องมีความเต็มใจที่จะนำเทคโนโลยีนวัตกรรมเข้ามาพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการสอนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นและตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการบริหารงานงบประมาณที่ต้องมีความถูกต้องแม่นยำและมีประสิทธิภาพด้วยความเต็มใจ มีความยินดี ยกย่องเชิดชูเกียรติ เมื่อบุคลากรในสถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์ในการทำงานที่บรรลุเป้าหมายขององค์กร และควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการดูแลอาคารสถานที่เพื่อความปลอดภัยของทรัพย์สินรวมถึงบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษาอันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจของบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นคนที่ทันสมัย โดยมีความพยายามที่จะติดตามข่าวให้รู้ทันโลก โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางการศึกษา ต้องมีความขยันตรวจสอบ ติดตาม การบริหารการเงินบัญชี พัสดุ และสินทรัพย์ เพื่อความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน กล้าคิดกล้าตัดสินใจในการบริหารงานโดยเฉพาะงานด้านบุคคลที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา โดยไม่หวั่นกลัวต่อความยากลำบากและ อุปสรรค์ที่จะตามมา และผู้บริหารสถานศึกษายุค 4.0 ต้องขยัน ทุ่มเทในการพัฒนาสถานศึกษาให้ดี ปลอดภัย ทันสมัย มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาประชาสัมพันธ์ ประสานงาน ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เพื่อร่วมพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการการบริหารงานวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพงานประกันคุณภาพทางการศึกษา ให้สถานศึกษามี

คุณภาพเพิ่มขึ้นทุกปี เอาใจใส่ในการวางแผนและบริหารงบประมาณในแต่ละปีเพื่อให้การบริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาต้องเอาใจใส่ในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการรักษาวินัยของครูและบุคลากรทางการศึกษา และต้องให้ครูดำนินงานกิจการนักเรียนอย่างจริงจัง ไม่ปล่อย มีใจ จดจ่อ เพื่อให้การนักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ผู้บริหารเป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาวิเคราะห์ พิจารณา เพื่อสร้างหลักสูตรและพัฒนาวิธีการสอน การวัดการประเมินผลการเรียนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 พิจารณา วิเคราะห์ วางแผนตรวจสอบพัสดุ กำหนดความต้องการจัดทำแผนจัดซื้อพัสดุที่ตอบโจทย์กับยุคสมัย นำเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์วางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดในสถานศึกษา รวมถึงการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลทางการศึกษา การดูแลอาคารสถานที่ จัดทำสำมะโนผู้เรียน โดยผ่านไตร่ตรอง หรือการทดลองหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจหาเหตุผล ตรวจสอบข้อดี ข้อด้อยเพื่อนำไปสู่การวางแผนวัดผล และคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรภรณ์ นระแสน ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21ตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). *การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวีรกุล อคฺควโส (คำจันทราช). (2561). *การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุพชฐพล ชิตวิริ โย (เชื้อกุล). (2564). *การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). *การบริหารงานสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลัก อิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรรภรณ์ นระแสน. (2564). *แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองบัวลำภู.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สรณ์สิริ ศรีชาทุม. (2564). *การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู.*รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (2566). *รายงานการตรวจราชการตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565.* สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

SCHOOL ADMINISTRATION TO MORAL SCHOOL WITH 4 STAR LEVELS UNDER NONG BUA LAMPHU PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA

[1]วิลาสินี นามเสนาะ, [2]พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ [3]ธีระพล เพ็งจันทร์

[1]Wilasinee Namsanor, [2]Patcharin Chompuwiset and [3]Teerapol Pengchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

[1]Wilasinee@schoolptk.ac.th

Received: May 16, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีพหุกรณีศึกษาจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเกษตรนาสมหวังสามัคคี และโรงเรียนบ้านโนนสวาทหนองไพบูลย์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การจดบันทึก และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรหลักในสถานศึกษา ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อยืนยันความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของ

---

[1]นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ข้อมูลจากแหล่งและชนิดของข้อมูลรวมทั้งความถูกต้องและความเชื่อถือได้ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้ 1. ด้านโรงเรียน มีกระบวนการวางแผน ดำเนินการ นิเทศติดตาม สร้างนวัตกรรมการมีส่วนร่วม ประสานความร่วมมือชุมชน เผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน 2. ด้านผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนกำหนดเป้าหมาย ผ่านการประเมินและมีผลงานทางวิชาการ มีนวัตกรรม มีผลงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมได้รับการยอมรับยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่างๆ 3. ด้านครู ครูมีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามกรอบของโรงเรียนคุณธรรม ผ่านโครงงานคุณธรรม ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น 10,000 คุรุชนคนคุณธรรมระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป และได้รับการยอมรับ ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก 4. ด้านนักเรียน นักเรียนสร้างเครือข่ายผู้นำเยาวชนกับโรงเรียนอื่นทำโครงงานคุณธรรม นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงงานคุณธรรมภายในโรงเรียนและภายนอก เผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์

คำสำคัญ : กระบวนการบริหารสถานศึกษา, ปัญหาและวิธีการแก้ไขการบริหารสถานศึกษา, โรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว

Abstract

The purposes of this research were to; study the administrative processes, problems, and solutions for improving school administration to moral school with 4-star levels under Nong Bua Lamphu Primary Education Service Area Office. This research employed a qualitative research methodology with a multiple case study design. The case study consisted of two awarded schools of moral school with 4-star levels, namely Kaset Nasomwung Samukhee School and Ban Non Sawat Nong Paiboon under Nong Bua Lamphu Primary Education Service Area Office. Data were collected by using in-depth interviews, document analysis, observation, and taking notes. The collected data was derived mainly from the key personnel in schools. Content analysis was used to analyze data. Data triangulation was used to confirm the reliability and validity of the data sources and data types, as well as the accuracy and credibility. The results of the research were as follows: Administrative process, Problems and solutions to the problems of school administration to become a moral school with 4-star levels Overall,

from the study of the two schools, the case studies are as follows: 1 . The schools consisted of systematic plans, processes, supervision, and innovation of community participation to disseminate to the public. 2 . Administrators consisted of a systematic management process, goal setting, innovation, academic work, or works related to morality. Administrators were good role models of morality and were recognized or honored by various organizations both internally and externally. 3 . Teachers integrated learning management according to the moral school framework through moral projects and received the honorary awards of 10,000 teachers in the education service area level. Teachers were accepted honorary awards from internal or external organizations. 4 . Students created youth leader networks with other schools, and moral projects according to the identity or concept of OBEC moral schools. Students presented the moral projects and exchanged knowledge on morality within the school and outside. Information was disseminated to the public in various forms. Students had acceptable behavior according to moral identity.

Keywords: administrative process; problems and solutions for school administration; moral school with 4 star levels.

บทนำ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริม ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 7-8) ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23-24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณธรรม จริยธรรมไว้ในทุกวิชา

สถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป แต่เดิมอยู่ด้วยกันแบบพึ่งพาอาศัยกลายเป็นสังคมที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม เกิดปัญหาการเอารัด เอาเปรียบขาดน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน ส่งผลให้เยาวชนไทยในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่แสดงออกในทางที่ไม่เหมาะสม การให้คุณค่าและความนิยมกับความสนุกสนานและความฟุ้งเฟ้อ การละเลยเรื่องระเบียบวินัยขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพเกรงใจต่อผู้อาวุโสกว่า ติดการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านทางสังคมออนไลน์ ติดเกมอินเตอร์เน็ตและมีการใช้ภาษาไทยที่ไม่เหมาะสม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสื่อทางสังคมมีภาพของการใช้ความรุนแรงและความไม่เหมาะสมทางเพศซึ่งขาดการกำกับควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม และปัญหาตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น การปล่อยปละละเลยให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในแหล่งชุมชนและเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาคนไทยเข้าสู่วงจร การเล่นการพนันมากขึ้น เช่น การเล่นหวย การเล่นพนันฟุตบอล ด้วยเหตุเหล่านี้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนาในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 ว่า “คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกัน ต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถด รงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข” ในหมุดหมายที่ 12 โดยแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน รวมถึงการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภายนอกใช้เป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565: 34) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ซึ่งเป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ-พลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 และตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทร-รามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 10 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินงานตามกรอบนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมหารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชน ทุกคน มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

โดยผลการหารือสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐานให้กับนักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้เข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งองค์กรแห่งคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้นเป็นเรื่องไม่ซับซ้อน และทำได้ง่ายเป็นการลงทุนต่ำแต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริงโดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากลที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น”ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครองและชุมชน ได้อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักตามพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุยเดช บรมนาถบพิตร ว่า “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการ ในเรื่องครูและนักเรียนว่า “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อนไม่ให้แข่งขันกันแต่ให้แข่งขันกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า ให้ครู จัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” เพื่อเป็นการน้อมนำพระราชกระแสรับสั่ง ดังกล่าว มาปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา จึงจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ขึ้นโดยมอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คัดเลือกโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และเพื่อให้ดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมาย มีผลลัพธ์และผลผลิตที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างชัดเจน โดยการร่วมมือกับมูลนิธิยุวสถิรคุณ อบรมและพัฒนาศึกษานิเทศก์ให้ได้รับทราบแนวการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 2)

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรม ระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งมีความสอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมีความเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาลในชุดปัจจุบัน และกรอบประเด็นวิจัยตามนโยบายการวิจัยของชาติระยะยาวใน พ.ศ. 2552-2571 บนพื้นฐานบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาที่จะก่อให้เกิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและเกิดองค์ความรู้ที่เป็นฐานของสังคมแห่งปัญญาของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กระบวนการสร้างจิตสาธารณะและความสามัคคีใน

สถาบันการศึกษาและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2553: 9) ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน หน่วยงานการศึกษาที่จะนำสารสนเทศดังกล่าว ไปปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนคุณธรรม ตลอดจนการบริหารสถานศึกษานำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว จำนวน 2 โรงเรียน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนรวมทั้งสิ้น 6 คน ได้แก่

1. โรงเรียนเกษตรนาสมหวังสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1

1.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อขอรับการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว

1.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 1 คน ได้แก่ หัวหน้างานที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านการดำเนินงานเพื่อขอรับการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว

1.3 กลุ่มที่ 3 กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว จำนวน 1 คน ได้แก่ ครูผู้ดูแลและรับผิดชอบงานการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการดำเนินงาน การตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน

2. โรงเรียนบ้านโนนสวาทหนองไพบูลย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

2.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อขอรับการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว

2.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มครูผู้สอน จำนวน 1 คน ได้แก่ หัวหน้างานที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านการดำเนินงานเพื่อขอรับการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว

2.3 กลุ่มที่ 3 กลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว จำนวน 1 คน ได้แก่ ครูผู้ดูแลและรับผิดชอบงานการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ซึ่งจะให้ข้อมูลในด้านกระบวนการดำเนินงาน การตรวจสอบผลการดำเนินงาน และการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินงานการบริหารโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ต้องมีกระบวนการบริหารสถานศึกษา สู่ความเป็นเลิศที่ดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลสถานศึกษารางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่สถานศึกษารางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ระดับประถมศึกษา ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ คุณภาพนักเรียน การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ การบริหารและการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความดีเด่นของสถานศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกในการศึกษากระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA เป็นการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศที่ดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลสถานศึกษารางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่สถานศึกษารางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะต้องเป็นข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องกระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหาร

สถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเพื่อค้นหาแบบแผนที่นำไปสู่การทำความเข้าใจแบบแผนการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว รวมทั้งการตีความเพื่อสรุปให้เห็นข้อค้นพบหรือคำตอบของโจทย์วิจัย โดยการนำข้อมูลมาอ่าน จับประเด็นใจความสำคัญเพื่อให้ได้เนื้อหาจัดกลุ่มความหมายให้เกิดเป็นแนวความคิด แล้วนำแนวความคิดเหล่านั้นมาแยกแยะ ผสมผสาน และประกอบกันเพื่อสร้างแบบแผนการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู และความสัมพันธ์ (Relationship) ให้เห็นรูปภาพที่สมบูรณ์ และทำการตีความเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถใช้อธิบายหรือตอบคำถามการศึกษาวิจัย เก็บข้อมูล และวิเคราะห์เพิ่มเติม จนแสดงความสัมพันธ์และตอบคำถามวิจัยได้ชัดเจน (เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ตติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552: 51) โดยในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การตรวจสอบข้อมูล เมื่อรวบรวมข้อมูลและจัดข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลในประเด็นที่ว่าข้อมูลที่ได้มาเพียงพอแล้วหรือยัง ตรวจสอบประเด็นความตรงและแท้จริงของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2559: 129-130)

ผลการวิจัย

กระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านโรงเรียน

กระบวนการบริหารด้านโรงเรียนนั้น พบว่า โรงเรียนมีกระบวนการวางแผนการสมัครอย่างเป็นระบบล่วงหน้าก่อนการสมัครเข้าร่วมโครงการ มีการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเป็นระยะอยู่เสมอ มีการวางแผนติดตามการดำเนินการยกระดับกิจกรรมในระดับ 3 ดาวทุกข้อ และมีการสร้างนวัตกรรมการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านคุณธรรมของ

คณะครูทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน วางแผนและประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการจัดกิจกรรมครอบครัวคุณธรรม โรงเรียนเผยแพร่โครงงานคุณธรรมสู่สาธารณชนในรูปแบบต่างๆ

ปัญหาในด้านโรงเรียนนั้นเกิดจากปัญหาการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจและการดำเนินการโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งวิธีแก้ไขปัญหา คือ โรงเรียนได้ทำการจัดการประชุมหารือทำความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายชุมชน และผู้ปกครอง ชี้แจงให้ได้ทราบถึงวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การดำเนินกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา

กระบวนการบริหารด้านผู้บริหารสถานศึกษานั้น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนกำหนดแนวทางการการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ผ่านการประเมินและมีการสังเคราะห์ให้เกิดผลงานทางวิชาการ นวัตกรรม หรือผลงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

ปัญหาในด้านผู้บริหารสถานศึกษานั้นเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษา พบปัญหาเรื่องระยะเวลาดำเนินงานในการเก็บสะสมผลงานด้านคุณธรรมให้ผ่านตามมาตรฐานตัวชี้วัดตามเกณฑ์คุณสมบัติที่ใช้ระยะเวลานาน วิธีการแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผน กำหนดเป้าหมายดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาครู ปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งผลงานให้มีความหลากหลายของช่องทางในการส่งเพื่อลดระยะเวลาในการสะสมผลงานให้เร็วขึ้น

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู

กระบวนการบริหารด้านครูนั้น พบว่า ครูวางแผนจัดการเรียนรู้ตามกรอบของโรงเรียนคุณธรรม ผ่านโครงงานคุณธรรมทุกระดับชั้น เพื่อให้ได้รับการยอมรับ และได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก รวมถึงการได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น 10,000 คุรุชนคนคุณธรรม ระดับประเทศ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายระดับทั้งระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับเขตตรวจราชการ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามกรอบของโรงเรียนคุณธรรม ผ่านโครงงานคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงผลงาน ให้สามารถได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น 10,000 คุรุชนคนคุณธรรมระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป และการได้รับการยอมรับได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก

ปัญหาในด้านครูนั้นเกิดจากครูมีปัญหาในเรื่อง ครูมีปัญหาในการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ตามคุณธรรมอัตลักษณ์และกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และปัญหา

ระยะเวลาของขั้นตอนในการดำเนินการเก็บสะสมผลงานด้านคุณธรรม ซึ่งมีวิธีแก้ปัญหา คือ ครูมีการร่วมกันประชุมวางแผน ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์หรือตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งโรงเรียน และการวางแผน ออกแบบการดำเนินการสะสมผลงานตามแผนที่ออกแบบร่วมกัน ให้เป็นไปตามกำหนดระยะเวลา และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งผลงานให้มีความหลากหลายของช่องทางในการส่งเพื่อลดระยะเวลาในการสะสมผลงานให้เร็วขึ้น

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านนักเรียน

กระบวนการบริหารด้านนักเรียนนั้น พบว่า นักเรียนร่วมกันวางแผนสร้างเครือข่ายผู้นำเยาวชนกับโรงเรียนอื่นๆ และออกแบบการทำโครงงานคุณธรรม ตามอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. นำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงงานคุณธรรมภายในโรงเรียนและภายนอกเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบต่างๆ และมีการนิเทศติดตาม แก้ไข ปรับปรุง ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์หรือตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด

ปัญหาในด้านนักเรียนนั้นเกิดจากนักเรียนบางส่วนมีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่ พึงประสงค์ ซึ่งมีวิธีแก้ปัญหา คือ ครูสำรวจคัดกรองพฤติกรรมของผู้เรียน แล้วดำเนินการวางแผนออกแบบกิจกรรมที่มีการสอดแทรกด้านคุณธรรมตามอัตลักษณ์และกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ต่อมาจึงนิเทศติดตามผล และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และนำไปดำเนินการเป็นกิจกรรมส่งเสริมให้เป็นกิจวัตรเพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามอัตลักษณ์และกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

กระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านโรงเรียน กระบวนการบริหารด้านโรงเรียนนั้น โรงเรียนมีกระบวนการวางแผนการสมัครอย่างเป็นระบบล่วงหน้าก่อนการสมัครเข้าร่วมโครงการ มีการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเป็นระยะอยู่เสมอ มีการวางแผนติดตามการดำเนินการยกระดับกิจกรรม ในระดับ 3 ดาวทุกข้อ และมีการสร้างนวัตกรรมการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านคุณธรรมของคณะครูทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน วางแผนและประสานความ

ร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการจัดกิจกรรมครอบครัวคุณธรรม มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนเผยแพร่โครงงานคุณธรรมสู่สาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับลำพรวน บัวเผียน และคณะ (2563: 315) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรม พบว่า มีการวางแผนการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน จัดประชุม กำหนดและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ ที่จำเป็นต่อการวางแผนการดำเนินงาน เช่นเดียวกับ พงษ์พันธ์ ติยะบุตร (2562: 145) ได้ศึกษาการศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โรงเรียนจะต้องมีการประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำเพื่อร่วมกันวางแผน กำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว เช่นเดียวกับโนรอายดา มามะ วุฒิชัย เนียมเทศ และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2561: 141 - 142) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนา โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษารุ่นที่ 3 (ภาคใต้) พบว่า โรงเรียนควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาดูงานโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ นอกจากนั้น บทบาทของชุมชนก็มีส่วนสำคัญเช่นกันในการสร้างโอกาสให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้ง แสดงออกถึงการชื่นชม และภาคภูมิใจอันจะก่อให้เกิดขวัญกำลังใจแก่ผู้ดำเนินการ

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการบริหารด้านผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผน กำหนดแนวทางการการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ผ่านการประเมินและมีการสังเคราะห์ให้เกิดผลงานทางวิชาการ นวัตกรรม หรือผลงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม ได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสอดคล้องกับชัชชญา พีระธรณิศร (2564: 65) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียน ด้านคุณธรรมจริยธรรมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า ผู้บริหารได้มีการวางแผนทำความเข้าใจในนโยบาย การปฏิบัติงานด้านคุณธรรม จริยธรรม และแนวทางการพัฒนานักเรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระ โอบอ้อม (2560: 124-127) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ด้านคุณธรรมต่อตนเอง ด้านคุณธรรมต่อผู้ร่วมงาน และด้านคุณธรรมต่อหน้าที่การงาน และคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ระดับการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ คุณธรรมต่อตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีสวัสดิ์

เจริญเกียรติ (2553: 78) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างในการทำความดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้จักวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะผู้บริหาร สามารถใช้ความรู้ ความสามารถในการบริหารให้เกิดผลดีและต้องมีกิริยาวาจาสุภาพ อ่อนโยนเป็นที่รักนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและชุมชน

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านครู กระบวนการบริหารด้านครูนั้น ครูมีการวางแผนจัดการเรียนรู้ตามกรอบของโรงเรียนคุณธรรม ผ่านโครงงานคุณธรรมทุกระดับชั้น เพื่อให้ได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก รวมถึงการได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น 10,000 คุรุชนคนคุณธรรม ระดับประเทศ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายระดับ ทั้งระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับเขตตรวจราชการ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามกรอบของโรงเรียนคุณธรรม ผ่านโครงงานคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงผลงาน ให้สามารถได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น 10,000 คุรุชนคนคุณธรรมระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป และการได้รับการยอมรับ ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก ครูเป็นผู้ผลักดันสำคัญในการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับคุณธรรม อัตลักษณ์ สร้างขวัญกำลังใจแก่นักเรียน สอดคล้องกับโฮลเดน (Golden, 2001: 4014) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนโดยสอดแทรกเรื่องของวินัยลงไปในบทเรียน โดยการทดลองจากการสอนที่ใช้สื่อประกอบกับการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการนำไปสู่การมีวินัยในตนเองของนักเรียน พบว่า การใช้สื่อผสมผสานในขณะที่สอนทำให้นักเรียนเกิดความรักในบทเรียน ไม่หนีเรียน มีความสนุกสนานในการเรียนร่วมชื่นชม เป็นการรับรู้ผลของกระบวนการพัฒนาที่ได้จากการร่วมพลังสร้างสรรค์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรจะร่วมกันประเมินเพื่อนำไปสู่การชื่นชมต่อผลที่ได้รับ สอดคล้องกับ กชนิภา บุตรดอน (2561 : 77) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน คือ ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ฝึกฝนให้นักเรียน ทำเป็นกิจวัตรประจำวัน จนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดี มีการเสริมแรงบวก มีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และยังสอดคล้องกับ อันโตนีโอ (Antonio, 2008 : 87-89) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลใหม่สำหรับแบบฝึก ที่ดีที่สุดและสร้างองค์ความรู้ในรั้วมหาวิทยาลัยทั้งหมด พบว่า แนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษา และการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้นต้องมีโครงการสอนที่มีประสิทธิภาพที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่สอดคล้อง กับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านนักเรียน กระบวนการบริหารด้านนักเรียนนั้น นักเรียนมีวางแผนการสร้างเครือข่ายผู้นำเยาวชนกับโรงเรียนอื่น ทำโครงงานคุณธรรม ตามอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. นำเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้โครงงานคุณธรรมภายในโรงเรียนและภายนอก และการเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบต่างๆ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์หรือตามกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด อีกทั้งการมีวิธีดำเนินการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างเป็นระบบโดยบูรณาการกับกระบวนการช่วยเหลือดูแลนักเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องตามคุณธรรมอัตลักษณ์และกรอบโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ซึ่งสอดแทรกลงในกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับเพ็ญนภา ลายน้ำเงิน และไกรวิชญ์ ดีเอม (2559 : 291) ที่ได้ศึกษาปัญหาและนำเสนอแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 พบว่า แนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนั้นยัง สอดคล้องกับ พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560: 12) ที่มุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่นักเรียน 4 ด้าน คือ มีทัศนคติที่ถูกต้อง ต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและมีคุณธรรม มีงานทำและมีอาชีพ และเป็นพลเมืองดีที่เป็นหน้าที่ของทุกคน โดยมีพระบรมราโชบายเน้นว่า ครอบครัว โรงเรียนและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่เป็นพลเมืองดี เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจและความเอื้ออาทร และยังสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560: 4) ที่มีเป้าหมายให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนมีความตระหนักรู้ เข้าใจและคิดอย่างมีเหตุผล ซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีภูมิใจในการทำความดี และร่วมกันสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนต่อเนื่อง และยั่งยืนทั้งนี้ในลักษณะของการเผยแพร่ผลงานอันน่าภาคภูมิใจของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบการเผยแพร่ต่อสาธารณชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาเครือข่าย และการนำเสนอผลงาน ในเวทีวิชาการ มีความสอดคล้องเช่นเดียวกับ วิริยา ทัพวัฒนะ จิติมา วรรณศรี และฉลอง ชาตรูปะชีวิน (2559 :225) ที่ได้ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ นักเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมการและการวางแผนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การดำเนินงานพัฒนา

คุณธรรม จริยธรรม การประเมินติดตามผลพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และการปรับปรุงดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ใช้กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิดวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล กำกับ ติดตาม ผลที่เกิดตามที่กำหนดไว้ และสามารถประเมินการบริหารคุณภาพในองค์รวมหลังจากการประเมินเสร็จสิ้น ขั้นตอนที่ 4 การสรุปรายงานผล และนำผลการประเมินนำสู่การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้การนำกระบวนการบริหารคุณภาพโรงเรียนคุณธรรมไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

เมื่อใช้กระบวนการบริหาร ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาว ในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรมระดับ 4 ดาวนี้ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ ความก้าวหน้าที่ส่งผลต่อโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้น การทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการบริหารงาน เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณธรรมของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผนงานคุณธรรม 2) สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน 3) กำหนดการติดตามนิเทศงาน และ 4) ให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน และเมื่อครบรอบบริหารงานแล้ว สามารถนำผลจากการประเมินผลงานมาปรับปรุงต่อไป พร้อมทั้งควรมีการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในรูปแบบกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community หรือ PLC) ให้เกิดการร่วมมือและลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จะพัฒนาให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนคุณธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กชนิภา บุตรดอน. (2561). *แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1*. วารสารวิจัยวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1(3), 71-80.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542* (ฉบับที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอรต์ ซินดิเคท จำกัด.

ชัชชญา พีระธรณิศร์. (2564). *แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1*. ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 5(2), 54-67.

เบญจา ยอดดำเนิน-แอตติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความและการหาความหมาย.* นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

โนรอายดา มามะ, วุฒิชัย เนียมเทศ และ เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2561). *การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุน การศึกษารุ่นที่ 3 (ภาคใต้)*. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 29(3), 137-347.

พงษ์พันธ์ ติยะบุตร. (2562). *การศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เพ็ญนภา ลายน้ำเงินและไกรวิชญ์ ดีเอม. (2559). *แนวทางการดำเนินงานส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42.* การประชุมสัมมนาวิชาการ ราชภัฏนครสวรรค์วิจัย ครั้งที่ 1, 11(33), 291-302.

ลำพรวน บัวเผียน, สุนทรี ดวงทิพย์ และรัชนี นิธิกร. (2563). *รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร*. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 5(10), 315.

วิริยา ทัพวัฒนะ, จิติมา วรรณศรี และฉลอง ชาตรูประชีวิน. (2559). *การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดพิจิตร*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 18(2), 225.

วีระ โอบอ้อม. (2562). *รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(1), 124-127.

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). *คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง จำกัด.

ศรีสวัสดิ์ เจริญเกียรติ. (2553). พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2553). *นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและตัวชี้วัด.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนดีต้องมีที่ยืน.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570***.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุภางค์ จันทวนิช. (2559). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.* พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Antonio, Cartelli. (2008). *Towards the Development of a New Model for BestPractice and Knowledge Construction in Virtual Campuses*. Journal of Information Technology Education. 15(7), 121-126.

Golden, B. L, et al. (2001). *Met heuristics in vehicle routing.* Boston : Kluwer.

การพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF WRITING SKILL IN UNCOMMON FINAL CONSONANT WORDS USING GAMES WITH LETTER BLENDING EXERCISES FOR GRADE 3 STUDENTS

[1]เกวลิน สกุลพรรณ และ [2]ญดา ธาดาณัฐภักดิ์

[1]Kewalin Sakulpan and [2]Yada Thadanatthaphak

[1]มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

[1]Mahasarakham University, Thailand

อีเมล์: [1]kewalin.sakulpan@gmail.com, [2]thanarat.s@msu.ac.th

Received: June 2, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษรที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) แบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

[1] นิสิต หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าทดสอบ Wilcoxon Singed Rank Test ผลการวิจัยพบว่า1. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่อง การเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/89.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2. ความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ค่าดัชนีประสิทธิผลความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร มีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.14

คำสำคัญ : เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร; ความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด; ดัชนีประสิทธิผล

Abstract

This pre-experimental research aimed to 1) Develop learning activities using games with letter blending exercises to meet the efficiency criterion 80/80, 2) Compare students' writing ability in uncommon final consonant words before and after learning through developed learning activities, and 3) Study the effectiveness index of students' writing ability in uncommon final consonant words.Target group consisted of 10 grade 3 students of Nongkrungtaobuengrueyai school, Khonkaen province, determined by purposive sampling. Research instruments were 1) Instruction plans, 2) The letter blending exercises of an uncommon final consonant sound, and 3) Test to write the uncommon final consonant words. Analytical statics were percentage, mean, standard deviation, and Wilcoxon Singed Rank Test. Results were revealed as follows: 1. The efficiency of the learning activities using games with letter blending exercises in spell the uncommon final consonant words of N, D and B protocols for grade 3 students was 82.83/89.33. 2. Ability to write and spell words that do not match the standard spelling after studying higher than before studying statistically significant at the .05 level. 3. The index of effectiveness in writing and spelling words that do not match the spelling standard of grade 3

students by organizing educational game activities together with letter blending exercises progress in learning is 80.14%.

Keywords : Educational games combined with letter combination exercises; Ability to spell words that do not match the spelling standard; Effectiveness Index

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ทำให้เกิดความสะดวกในการสื่อสารให้มีความเข้าใจตรงกัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุว่า ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 37) การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ 5 สาระ คือ การอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด โดยแต่ละสาระผู้เรียนจะได้เรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทย ศึกษาธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล และได้ฝึกฝนทักษะทางภาษาครบทุกด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 3)

ทักษะการเขียน เป็นทักษะหนึ่งในการสื่อสาร เป็นการสื่อความคิดหรือเรื่องราวออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้การสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารมีความเข้าใจที่ตรงกัน จำเป็นต้องอาศัยการเขียนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้รับสารสามารถรับสารได้ถูกต้องและเข้าใจง่ายขึ้น ปัจจัยสำคัญในการเขียนเพื่อสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการ คือการเขียนสะกดคำที่ประสมกับพยัญชนะ สระ และตัวสะกดได้ถูกต้อง ณัฐวรรณ ฟูเตอร์ (2558 : 3) กล่าวว่า“การเขียนคำภาษาไทยให้ถูกต้องตรงตามแบบแผนนั้น นับเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง การเขียนคำภาษาไทยได้ถูกต้อง เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ และให้ความสำคัญอย่างลึกซึ้งกับภาษา เนื่องจาก ภาษาไทยเป็นภาษาที่งดงามและมีความซับซ้อนมีตัวพยัญชนะถึง 44 ตัว มีสระ 32 ตัว มีมาตราตัวสะกดทั้งหมด 8 มาตราแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มาตราตัวสะกดที่ตรงมาตรา และมาตราตัวสะกดที่ไม่ตรงมาตรา ซึ่งมาตราตัวสะกดที่ไม่ตรงมาตรานั้น ในแต่ละมาตราจะมีพยัญชนะหลายตัวเป็นตัวสะกด เช่น มาตราตัวสะกดแม่กน เช่น คำว่า การ(ร) กาล(ล) กาฬ(ฬ) กาญจนา(ญ) ทั้งหมดนี้อยู่ในมาตราตัวสะกดแม่กนเหมือนกัน แต่สะกดต่างกันความหมายก็ต่างกัน ถ้านักเรียน

เขียนสะกดคำผิดจะทำให้ความหมายการสื่อสารที่นักเรียนต้องการสื่อนั้นผิดเพี้ยนไป ดังนั้น การเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด เป็นสิ่งที่สำคัญที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง และต้องใช้เวลาในการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่คัดลายมือการเขียนตัวหนังสือให้ถูกแบบ และการเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง (สนิท สัตโยภาส, 2545 : 142)

จากการประเมินผลการคัดกรองด้านการเขียน ปีการศึกษา 2564 - 2566 วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่ ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปีการศึกษา 2564 ในสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา ด้านความสามารถการเขียนสะกดคำมีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64, ปีการศึกษา 2565 มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 45 และในปีการศึกษา 2566 มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 24 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์หรือค่าเป้าหมายที่ทางสถานศึกษากำหนดคือร้อยละ 80 (โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่, 2566) จากข้อมูลพบว่าค่าเฉลี่ยในการเขียนสะกดคำแม่ กก ปี 64-66 ของนักเรียนอยู่ในระดับดี ซึ่งแตกต่างต่างจากแม่กน แม่กด และแม่กบ ที่พบปัญหามากที่สุดคือ นักเรียนไม่สามารถเขียนคำที่สะกดไม่ตรงมาตราแม่กน แม่กดและแม่กบได้ เนื่องจากมาตราแม่กน แม่กดและแม่กบ จะมีพยัญชนะหลายตัวเป็นตัวสะกด และบางคำอ่านออกเสียงเหมือนกันแต่เขียนต่างกัน ทำให้นักเรียนมีความสับสนในการใช้ตัวสะกดว่าจะใช้พยัญชนะตัวใดในการสะกด ทำให้นักเรียนเขียนสะกดคำผิดและส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาไทย

ผู้วิจัยตระหนักในปัญหาที่พบจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเทคนิค กลวิธีที่จัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถเขียนสะกดคำได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ ให้สูงขึ้น เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความสามารถด้านการเขียนไปใช้ในการเรียนและในชีวิตประจำวันได้จริง ตรงตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษรให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The One Group, Pretest-Post test Desing) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่ ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจการคัดกรองด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่ จากผลสำรวจผู้วิจัยได้คัดเลือกเอากลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดโดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร จำนวน 12 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ใช้เนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 วิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องคำที่สะกดไม่ตรงมาตราตัวสะกด วิเคราะห์ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา ท 4.1 ป.3/1 โดยมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 12 แผน ทุกแผนผ่านการพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ผลการพิจารณาพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.91 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

2.2 แบบฝึกประสมอักษร มีทั้งหมด 24 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตรา แม่กน จำนวน 5 ชุด 2)แบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียน

สะกดคำที่ไม่ตรงมาตรา แม่กด จำนวน 15 ชุด และ 3) แบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตรา แม่กบ จำนวน 4 ชุด แบบฝึกทั้งหมดผ่านการประเมินความถูกต้องเหมาะสมจากคณะผู้เชี่ยวชาญ โดยมีความเหมาะสมของแบบฝึกประสมอักษรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90) และผู้วิจัยได้นำแบบฝึกไปทดลองใช้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีคุณลักษณะใกล้เคียงแต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมและด้านเวลา และปัญหาต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง และผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงและจัดพิมพ์แบบฝึกเพื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.60-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40-0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.88

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยการคำนวณอัตราส่วนระหว่างคะแนนเฉลี่ยของ นักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบฝึกประสมอักษรระหว่างเรียนและการทดสอบวัดความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราแม่กน แม่กดและแม่กบหลังเรียน (E_1/E_2)

3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3.3 วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลความสามารถในด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร

ผลการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.83/89.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด รายละเอียดดังในตาราง 2 และ 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละของคะแนนระหว่างเรียน (E_1)

แผนที่	คะแนนรวม	$\overline{X}$	S.D	ร้อยละ
1	123	12.30	1.42	82.00
2	191	19.10	1.29	90.95
3	94	9.40	1.58	78.33
4	107	10.70	1.83	71.33
5	109	10.90	0.74	90.83
6	56	5.60	0.52	93.33
7	41	4.10	1.99	68.33
8	46	4.60	1.07	76.67
9	50	5.00	0.82	83.33
10	51	5.10	0.74	85.00
11	45	4.50	0.97	75.00
12	81	8.10	1.10	90.00
รวม	994	99.40	10.70	82.83
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ E_1 = 82.83				

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการประเมินความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ประเมินผลงานตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ มีค่าเฉลี่ย 99.40 จากคะแนน 120 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.70 นั่นคือ E_1 มีค่าเท่ากับ 82.83

ตารางที่ 3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละจากผลรวมของค่าเฉลี่ยจากการทดสอบวัดความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด (E_2)

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (30)	คะแนนทดสอบหลังเรียนเรียน (30)
	ความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด	ความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด
1	14	26
2	11	22
3	15	28

4	13	27
5	20	30
6	12	23
7	13	25
8	18	30
9	19	30
10	14	27
รวม	149	268
$\overline{X}$	14.9	26.8
S.D	3.07	2.86
ร้อยละ	49.66	89.33

จากตาราง 2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน ได้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด หลังเรียน เท่ากับ 26.8 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 89.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.86 นั่นคือ E_2 มีค่าเท่ากับ 89.33

2. นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด มีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	$\overline{X}$	**S.D.**	**Neg**	**Pos**	**Z**	**Sig**
ก่อนเรียน	14.9	3.07	0	55	2.77	.005
หลังเรียน	26.8	2.86				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ดัชนีประสิทธิผลความสามารถในการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 80.14

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด เพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/89.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ หมายความว่า นักเรียนทั้งหมดได้คะแนนจากการทำแบบฝึกประสมอักษรจำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 82.83 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 89.33 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เพื่อพัฒนาการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ที่ผู้วิจัยพัฒนาสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ กันตพัฒน์ สุวรรณเรือง (2561 : 70-72) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกดโดยใช้ชุดฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่าการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.58/81/78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และรัชดากร หมื่นมะโน (2565 : 1-17) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยไม่ตรงตามมาตราโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยสะลักวิทยา อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยไม่ตรงตามมาตราโดยใช้เกม มีประสิทธิภาพ 84.35/82.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ นักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษรมีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.80 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.86 คิดเป็นร้อยละ 89.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thi Minh และวาสนา กีรติจำเริญ (2562 : 234) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนสะกดคำภาษาไทยที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยใช้เกมการศึกษา ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยใช้เกม พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่ไม่ตรง

มาตราตัวสะกด โดยใช้เกม สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามเทคนิคเกมการศึกษา และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ มีเกมที่หลากหลายน่าสนใจสำหรับนักเรียน ซึ่งเกมช่วยลดความเครียดในการเรียนทำให้นักเรียน รู้สึกสนุกในการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนสนุกในการเรียน ผลที่ได้จากการเรียนรู้โดยเกมการศึกษาคือนักเรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น จดจำเนื้อหาในการเรียนผ่านการเล่นเกมได้แม่นยำขึ้น และเกมยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนไม่เบื่อ ไม่เครียด นักเรียนสนุกกับการเรียนกิจกรรมและเนื้อหาเริ่มจากง่ายไปหายาก การเรียนรู้พัฒนาขึ้นตามลำดับ ผู้วิจัยคอยกระตุ้นนักเรียนให้อยากเรียนรู้อยู่เสมอโดยการพานักเรียนร้องเพลง เล่นเกม แข่งขันปริศนาคำทาย ตั้งคำถามให้นักเรียนคิด นักเรียนทำงานเสร็จในชั่วโมง ทำให้ไม่เครียด นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเกมการศึกษาต่างๆ นักเรียนเรียนอย่างมีความสุขและทำกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิรัตน์ คุ่ยสวัสดิ์ (2558 : 55) กล่าวว่า เกมเป็นกิจกรรมการเล่นที่ช่วยพัฒนาความคิด เป็นพื้นฐานสำคัญของการเตรียมความพร้อม ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน มีกระบวนการเล่นที่ช่วยฝึกทักษะความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพื่อตอบสนองความต้องการตามวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559 : 437) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเกมไว้ ดังนี้ เกมส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้น และนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เกมก่อให้เกิดแรงจูงใจสูงช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ดีขึ้น โดยเกมทำให้ได้ฝึกฝนในหลายทักษะ ได้แก่ พูด เขียน ฟังและอ่าน และมีการสร้างความเข้าใจในการใช้ภาษาได้ดีส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และมีกิจกรรมการติดต่อสื่อสารร่วมกัน เกมช่วยลดความผิดพลาดโดยที่นักเรียนมีอิสระมากกว่าปกติ นักเรียนไม่วิตกกังวล และเกมยังช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการเรียนรู้สังคม

2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่องการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8014 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 80.14 ซึ่งมีผลสอดคล้องกับ กันตพัฒน์ สุวรรณเรือง (2561 : 70-72) ที่ว่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกด โดยใช้ชุดฝึกการเขียนสะกดคำไม่ตรงมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.6333 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 63.33

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร เรื่อง การเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดแม่กน แม่กด และแม่กบ นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม การทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม การทำแบบฝึก ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนซ้ำ ย้ำทวน เพื่อกระตุ้นสมองให้คิดและเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีความจำที่แม่นยำ อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาช่วยลดความเครียดในการเรียน ทำให้นักเรียน สนุกในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559 : 439) กล่าวว่าเกมทำให้เรียนสนุก ตื่นเต้นไม่เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อนักเรียนสนุกในการเรียน ผลที่ได้จากการเรียนรู้โดยเกมการศึกษาคือนักเรียน เรียนรู้ได้ดีขึ้น จดจำเนื้อหาในการเรียนผ่านการเล่นเกมได้แม่นยำขึ้น และเกมยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้ และก่อให้เกิดแรงจูงใจสูงช่วยให้นักเรียนมีการเรียนรู้ที่ดีขึ้น อีกทั้งเกมการศึกต่าง ๆ ยังทำให้ได้ฝึกฝนในหลายทักษะ ได้แก่ พูด เขียน ฟังและอ่าน และมีการสร้างความเข้าใจในการใช้ภาษาได้ดี และสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2559 : 437) ที่ว่า เกมส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นก่อให้เกิดแรงจูงใจสูง นักเรียนสนุกในการเรียนไม่วิตกกังวล ช่วยสนับสนุนให้นักเรียนมีการเรียนรู้ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกที่ทำให้ความสามารถด้านการเขียนสะกดคำเพิ่มสูงขึ้น เพราะแบบฝึกเป็นเครื่องมือที่ใช้ฝึกทักษะเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและฝึกทำซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนที่ช่วยเสริมจากบทเรียนทำให้นักเรียนมีความสามารถการเขียนสะกดที่ไม่ตรงมาตราสูงขึ้น สอดคล้องกับ ดวงมณี กันทะยอม (2551 : 26) กล่าวว่า แบบฝึกเป็นเครื่องมือที่ใช้ฝึกทักษะเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและทำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นการเสริมให้เกิดทักษะที่ถูกต้องและเป็นส่วนที่เพิ่มหรือเสริมจากบทเรียน ช่วยฝึกทักษะการเรียนรู้ต่างๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กันตพัฒน์ สุวรรณเรือง (2561 : 70-72) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกดโดยใช้ชุดฝึกทักษะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่าการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.58/81/78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งมีผลสอดคล้องกับ พระมหาโยธิน ไกรษร (2565 : 81-82) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราโดยใช้แบบฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการใช้แบบฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร พบว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำที่

ไม่ตรงมาตราตัวสะกดเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร นักเรียนสามารถเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกดได้อย่างถูกต้องและสามารถจำแนกคำแต่ละมาตราตัวสะกดได้ถูกต้อง สอดคล้องกับ Thi Minh และวาสนา กีรติจำเริญ (2562 : 234) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนสะกดคำภาษาไทยที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยใช้เกมการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และสอดคล้องกับ พระมหาโยธิน ไกรษร (2565 : 81-82) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราโดยใช้แบบฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการใช้แบบฝึกทักษะสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาร่วมกับแบบฝึกประสมอักษร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กันตพัฒน์ สุวรรณเรือง. (2561). *การพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกดโดยใช้ชุดฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* นนทบุรี: พีบาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ดวงมณี กันทะยอม. (2551). *การใช้แบบฝึกการคิดสร้างสรรค์ในการสอนเขียนความเรียงเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รัชดากร หมื่นมะโน. (2565). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยไม่ตรงตามมาตราโดยใช้เกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยสะลักวิทยา อำเภออแม่สรวย จังหวัดเชียงราย.* วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 8(1), 1-17.

โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่. (2566). *รายงานการประเมินตนเอง (SAR) ปีการศึกษา 2566*. ขอนแก่น: โรงเรียนบ้านหนองเต่าบึงเรือใหญ่.

สนิท สัตโยภาส. (2545). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและสืบค้น*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูลี่.

สุทธิรัตน์ คุ่ยสวัสดิ์. (2547). *การเปรียบเทียบความพร้อมด้านการอ่านของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัดประสบการณ์ด้วยชุดเกมการศึกษากับการจัดประสบการณ์แบบปกติ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Thi Minh, C. C. และวาสนา กีรติจำเริญ. (2562). *การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนสะกดคำภาษาไทยที่ไม่ตรงมาตราตัวสะกด โดยใช้เกมการศึกษาภายใต้บริบทของเวียดนาม.* วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม, 13(1), 225–238.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์

MANAGEMENT OF LOCAL WISDOM LEARNING ELEPHENTS CENTERS BASED ON SAPPAYA 7 IN SURIN PROVINCE

[1]จิรายุ อภิชัยบวร, [2]พระครูสาธุกิจโกศล (สิทธิชัย ฐานจาโร/เดชกุลรัมย์) และ [3]ชูชัย ประดับสุข

[1]Jirayu Apichaibavorn, [2]Phrakhruwiriyaphanyaphiwat and [3]Chuchai Pradubsook

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Mr.Jirayu1987@gmail.com

Received: May 16, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์ 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก วิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ใช้ข้อมูลสารสนเทศ มาปรับปรุงพัฒนาเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ วางแผนจัดสรรงบประมาณ พัฒนา

---

[1] นิสิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

เครื่องมือและวิธีการนิเทศ รวมถึงการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอ มีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ผ่านช่องทางออนไลน์ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลและติดตามผล นิเทศ กำกับ ติดตามโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และพัฒนาระบบการประเมินผล มีการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ภัสสสัปายะ ปุคคลสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7และแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตาม หลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานและใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการวางแผน เพื่อปรับปรุงพัฒนา ใช้เป็นฐานในการจัดสรรงบประมาณ และระดมทรัพยากรจากส่วนต่างๆโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ควรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ควรสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และควรมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ภัสสสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7

คำสำคัญ : การบริหารแหล่งเรียนรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ศูนย์คชศึกษา, หลักสัปปายะ 7

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the administration conditions of local wisdom learning resources at the Elephant Study Center in Surin Province, 2) To study methods for administration of local wisdom learning resources at the Elephant Study Center according to the principle of Sappaya 7 in Surin Province, and 3) to propose guidelines for administration of local wisdom learning resources at the Elephant Study Center according to the principle of Sappaya 7 in Surin Province. The research results found that (1) Administration conditions of local wisdom learning resources at the Elephant Study Center in Surin Province of 4 aspects were at a high level in overall arranged from the most to the least levels i.e. the planning aspect, the operational aspect, and the supervision and monitoring, respectively. (2) Methods for administration of local wisdom learning resources at the Elephant Study Center according to the principle of Sappaya 7 in Surin Province consisted of the coordination and cooperation with relevant agencies in collecting data and developing learning resources, the usage of information to improve and develop to promote learning resources, the planning of budget to develop tools and methods for supervision, and controlling and following up

regularly, the budget support from relevant agencies, and increasing of incomes through online channels, the usage of technology to store data and follow up, supervise, supervise, and follow up by using participatory processes, the development of evaluation system, the planning and determination of policies to prevent problems that may occur in the future which were corresponded to Avassappaya, Passasappaya, Pukkalasappaya, and Iriyapathasappaya in the principles of Sappaya 7. (3) Guidelines for administration of local wisdom learning resources at the Elephant Study Center according to the principle of Sappaya 7 in Surin Province were as follows; there should be a working network and use information as a basis for planning of improvement and development in budget allocation, and to let all parties participate in monitoring operations which were in accordance with the Iriyapathasappaya. of Sappaya 7; there should be mobilization of resources from various parts to develop a variety of learning resources, apply technology to store data, analyze the results of operations and evaluate the results of operations, survey the needs of those involved to find guidelines for developing learning resources, plan to prevent problems that may occur in the future which were in accordance with Avassappaya, Passasappaya, and Iriyapathasappaya of Sappaya 7; there should be supervision and follow-up continuously which were in accordance with Passasappaya of Sappaya 7; and there should be an agency that develops tools and methods of supervision continuously which were in accordance with Pukkala Sappaya of Sappaya 7.

Keywords: Management of learning resources, Local wisdom, Elephant Study Center, Sappaya 7

บทนำ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนที่สู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของประชาชนดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชนซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

นโยบายสำคัญด้านการศึกษาเรียนรู้ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 โดยให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกันสร้างคุณภาพของคนไทย ให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนได้อย่างเต็มตามศักยภาพประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดีมีคุณธรรม เสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ พร้อมกับสร้างความเสมอภาคด้านการศึกษา และพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานภายใต้พื้นฐานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2562 : 5) สู่การกำหนดหลักการพัฒนาประเทศชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 11-12)

ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง กับการเรียนรู้และมีประสบการณ์ที่ได้รับจากผู้ใหญ่หรือจากการสืบทอดต่อ ๆ กันมา จนกลายเป็นการยอมรับกันทั่วไปในชุมชนหรือท้องถิ่น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ทำได้เอง ผ่านการเรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นลักษณะของสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดที่ครอบคลุมด้านกว้างด้านลึกโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือใช้เป็นองค์ประกอบเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ภายในท้องถิ่นของตนเอง (เสรี พงศ์พิศ, 2544 : 31-34) การสืบทอดความรู้ ความคิดที่มีความเชื่อในท้องถิ่นเป็นแกนสำคัญนั้น ทำให้การดำรงอยู่ได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ในยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านได้สร้างขึ้น เป็นผลงานทางศิลปวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งกลายเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงทุกวันนี้ มรดกที่สืบทอดมานั้น ส่วนหนึ่งมาจากวิธีการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมรดกที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็คือ มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางปัญญา ที่แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านอันมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญ แต่มรดกทางวัฒนธรรมและทางปัญญาที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของค่านิยม ความเชื่อ และวรรณกรรม รวมถึงโบราณวัตถุและโบราณสถานนั้น ยังคงเป็นหลักฐานที่สำคัญ ที่ทำให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความเป็นมาที่ต่อเนื่อง มิได้สูญหายไปจากความทรงจำและรูปแบบการปกครองของบ้านเมืองในสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมต่างๆ ที่สะท้อนถึงวิธีคิดของชน

ชาติ และความเป็นไปของสังคม (สุทัศน์ ประทุมแก้ว, ดร., พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ, ดร. และพระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, ดร., 2561 : 16) สิ่งที่ผู้วิจัยกล่าวมามีความสอดคล้องตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับบริบทพื้นที่ต่างๆ นั่นก็คือ หลักสัปปายะ 7

หลักสัปปายะ 7 เป็นการสร้างสภาพปัจจัยหรือแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษาปฏิบัติ เอื้อต่อการเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนา ที่จะทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาเล่าเรียน และจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างรอบด้าน หรืออาจหมายถึง สถานที่ หรือบุคคล ซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะกัน เกื้อกูล หรือเอื้ออำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนแก่การบำเพ็ญ และประคับประคองรักษาสมาธิ ประกอบด้วย อาวาส (ที่อยู่) โคจร (ที่บิณฑบาตหรือแหล่งอาหาร) ภัสสะ (เรื่องพูดคุยที่เสริมการปฏิบัติ) บุคคล (ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยแล้วช่วยให้จิตผ่องใส สงบ มั่นคง) โภชนะ (อาหาร) อุตุ (สภาพแวดล้อมและอุณหภูมิ) อิริยาบถ (การอยู่ร่วมกัน) (ผุสดี รุ่งเรืองผดุง, 2561 : 3-4) ทั้ง 7 นี้ที่เหมาะกันเป็นสัปปายะ ที่ไม่สบายเป็นอสัปปายะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561 : 474) ซึ่งนับว่าครอบคลุมทั้งในเรื่องของตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมภายนอก ที่สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพได้

ศูนย์คชศึกษา หมู่บ้านช้างบ้านตากลาง เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมวิถีความเป็นอยู่ ความผูกพัน ของคนในชุมชนและช้าง รวมทั้งประเพณี และวัฒนธรรมที่น่าชื่นชมอย่างใกล้ชิด ชาวบ้านตากลาง แต่ละครัวเรือนจะมีช้างที่เลี้ยงไว้อาศัยอยู่รวมกัน จนช้างที่พวกตนเลี้ยงไว้เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวของตน ก่อให้เกิดสายใย ความผูกพันที่แน่นแฟ้นขึ้นระหว่างคนกับช้าง บ้านตากลาง ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านเลี้ยงช้างที่ใหญ่ที่สุดในโลก ชาวบ้านตากลาง ดั้งเดิมเป็นชาวส่วย (กูย) หรือ กวย ที่มีความชำนาญในการคล้องช้างป่า ฝึกหัดช้าง และเลี้ยงช้าง ส่วนมากต้องเดินทางไปคล้องช้างบริเวณชายแดนต่อเขตประเทศกัมพูชา ปัจจุบันสภาวะการเมืองระหว่างประเทศทำให้ชาวบ้านตากลาง ไม่สามารถไปคล้องช้างเช่นแต่ก่อนได้ แต่ชาวบ้านตากลางยังคงเลี้ยงช้าง และฝึกช้างเพื่อร่วมแสดงในงานช้างของจังหวัด ลักษณะการเลี้ยงช้างของชาวบ้านตากลาง เหมือนการเลี้ยงช้างไว้เป็นเพื่อนนอนร่วมชายคาเดียวกับตน

ในปัจจุบันช้างสุรินทร์กำลังประสบปัญหาคนเลี้ยงช้างไม่มีรายได้ ช้างมีอาหารกินไม่เพียงพอทำให้คนเลี้ยงช้างของจังหวัดสุรินทร์ต้องนำช้างไปรับจ้างอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วประเทศและอีกส่วนหนึ่งต้องนำช้างออกเดินเร่ร่อนตามสังคมเมืองต่างๆ เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพและเลี้ยงช้างซึ่งทำให้เกิดปัญหาของสังคม ทำให้ภาพลักษณ์ของช้างไทยซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์

ของประเทศไทยต้องกระทบกระเทือนไปด้วย (ไชยวัฒน์ ปัญญานิติกุล, 2552 : 1) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ให้เกิดความรักในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเอง และสามารถนำเสนอสิ่งเหล่านี้แก่ผู้มาเยือนทั้งในฐานะผู้ศึกษาดูงาน ผู้ที่สนใจจะมาเรียนรู้ และนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ให้เด็กนักเรียนและเยาวชนในชุมชนเพื่อจะได้เกิดความรักและหวงแหนในถิ่นกำเนิดของตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ผู้นำหมู่บ้านฝ่ายปกครอง 2) หน่วยงานราชการ 3) ปราชญ์ชาวบ้าน 4) หมอช้าง/ควาญช้าง 5) ประชาชนทั่วไป รวมทั้งสิ้น จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ 1) ผู้นำหมู่บ้านฝ่ายปกครอง 2) หน่วยงานราชการ 3) ปราชญ์ชาวบ้าน 4) หมอช้าง/ควาญช้าง 5) ประชาชนทั่วไป ใช้วิธีสุ่มเลือกหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเปรียบเทียบที่สำเร็จรูปของ R.V. Krejcie และ D.W. Morgan และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List) โดยถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์ แบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์ สรุป และนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์ แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์

ลำดับ	สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์	n = 80 คน			ลำดับที่
		ระดับความคิดเห็น			
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	
1	ด้านการวางแผน	4.29	0.65	มาก	2
2	ด้านการดำเนินงาน	4.29	0.66	มาก	3
3	ด้านการนิเทศติดตาม	4.27	0.75	มาก	4
4	ด้านการประเมินผล	4.32	0.69	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวม		**4.29**	**0.69**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 รองลงมา ได้แก่ ด้านการนิเทศติดตาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์วิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) ด้านการวางแผน พบว่า มีการประสานความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเก็บข้อมูลแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ภัสสสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ใช้ข้อมูลสารสนเทศมาปรับปรุงพัฒนาเพื่อส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนจัดสรรงบประมาณ และมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอ ภัสสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และมีการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ผ่านช่องทางออนไลน์ สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 2) ด้านการดำเนินงาน พบว่า มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันพัฒนาสภาพแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และเอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดเก็บข้อมูลและติดตามการดำเนินการของแหล่ง

การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล และติดตามผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ตามหลัก สัปปายะ 7 3) ด้านการนิเทศติดตาม พบว่า มีการนิเทศกำกับติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอก สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้แหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเครื่องมือและวิธีการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ ปุคคลสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และมีการกำกับติดตามผลการดำเนินการโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 4) ด้านการประเมินผล พบว่า มีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ประชุมวางแผนเพื่อหาแนวทางการการพัฒนา ปรับปรุงให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 นำมีการวางแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้คู่กับสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการจัดกิจกรรม สร้างพื้นที่ต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดหาสิ่งอำนวยความสะวดกเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และมีการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตสอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ ตามหลักสัปปายะ 7

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางดังนี้ 1) ด้านการวางแผน พบว่า ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้การดำเนินการสะดวกและรวดเร็ว สนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการวางแผนเพื่อปรับปรุงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลัก สัปปายะ 7 ควรใช้ข้อมูลสารสนเทศมาเป็นฐานในการจัดสรรงบประมาณ สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และควรมีการระดมทรัพยากรจากส่วนต่าง ๆ มาสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 2) ด้านการดำเนินงาน พบว่า ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมบริหารจัดการเพื่อให้แหล่งเรียนรู้ความเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรพัฒนาให้มี

แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการติดตามข้อมูลการใช้แหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และควรนำเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้จัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายและวิเคราะห์ผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 3) ด้านการนิเทศติดตาม พบว่า ควรให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงาน สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรมีการนิเทศกำกับติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับภัสสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรประเมินผลการดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรมีหน่วยงานที่พัฒนาเครื่องมือและวิธีการนิเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับปุคคลสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และควรใช้วิธีการที่หลากหลายในการกำกับติดตาม สอดคล้องกับ ภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 4) ด้านการประเมินผล พบว่า ควรสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ อิริยาปถ-สัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรมีการวางแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรสำรวจความต้องการเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้คู่กับสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และควรมีการวางแผนป้องกันปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา ตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภาพรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการนิเทศติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กู้เกียรติ แดงสีดา ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก

เขต 1 พบว่า สภาพระดับการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยวิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าวิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้ทั้งหมด 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการนิเทศติดตาม 4) ด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาวิธีการบริหารแหล่งเรียนรู้มากที่สุด ด้านการประเมินผล พบว่า มีการใช้กระบวนการ มีส่วนร่วม ประชุมวางแผนเพื่อหาแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการวางแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชน สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้คู่กับสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 มีการจัดกิจกรรม สร้างพื้นที่ต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และมีการวางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตสอดคล้องกับ ภัสสสัปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมาพร ทองเอื้อ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 75 ตัวแปร คือ 1) ด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 42 ตัวแปร ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบย่อย ขององค์ประกอบด้านการวางแผนจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นั้น ได้องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านการเตรียมความพร้อมขององค์กร มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบย่อย 18 ตัวแปร (2) ด้านการจัดระบบความรู้ มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบย่อย 16 ตัวแปร และ (3) ด้านการถ่ายทอดการใช้ และพัฒนาความรู้ มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบย่อย 8 ตัวแปร 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบ 14 ตัวแปร 3) ด้านการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 6 ตัวแปร 4) ด้านการกำกับติดตามและส่งเสริมการบริหาร มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 6 ตัวแปร 5) ด้านการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบจำนวน 4 ตัวแปร และ 6) ด้านการพัฒนา การออกแบบและเชื่อมโยงองค์ความรู้ มีตัวแปรอธิบายจำนวน 3 ตัวแปร ดังนั้น องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นพหุองค์ประกอบที่มีหลายตัวแปร

3. ผลการวิจัยแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการนิเทศติดตาม4) ด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้มากที่สุด ได้แก่ ด้านการประเมินผล พบว่า ควรสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรวางแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ อาวาสสัปปายะ ภัสสสัปปายะ และอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรสำรวจความต้องการเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้คู่กับสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 และควรมีการวางแผนป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กู้เกียรติ แดงสีดา ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหาร แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ด้านตรวจสอบ ทบทวนและติดตามการบริหารแหล่งเรียนรู้ (Check) ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมเป็นคณะกรรมการ และแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีเข้าร่วมนิเทศกำกับ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในระยะก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โดยกำหนดกระบวนการและเกณฑ์การนิเทศ กำกับ ติดตามที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา มีการประเมินแบบ 360 องศา โดยเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมประเมินการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น Google Form, QR-Code ตามสภาพความเป็นจริง จัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหาประสิทธิภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลและหน่วยงานภายนอกศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และจัดเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มีการประชุมทบทวน วิเคราะห์ข้อดี ข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไข สำรวจความพึงพอใจ การบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และหลากหลายโดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และงานวิจัยของ กมลพร ภูมิพลับได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระนครศรีอยุธยา จำแนกตามความต้องการจำเป็นสูงสุดแต่ละด้าน โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จากประเด็นแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้ จัดประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในระหว่างการดำเนินงาน จัดประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตามแผนและแนวทางการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ และการกำหนดรูปแบบวิธีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้เป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศูนย์คชศึกษาตามหลักสัปปายะ 7 จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ด้านการวางแผน 1) ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้การดำเนินการสะดวกและรวดเร็ว สนองต่อความต้องการอย่างแท้จริงสอดคล้องกับอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 2) ควรใช้ข้อมูลสารสนเทศเป็นฐานในการวางแผนเพื่อปรับปรุงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 3) ควรใช้ข้อมูลสารสนเทศมาเป็นฐานในการจัดสรรงบประมาณ สอดคล้องกับอิริยาปถสัปปายะ ตามหลักสัปปายะ 7 4) ควรมีการระดมทรัพยากรจากส่วนต่าง ๆ มาสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

กู้เกียรติ แดงสีดา. (2563). *แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1”*, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

กษมาพร ทองเอื้อ. (2563). *การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไชยวัฒน์ ปัญญานิติกุล. (2552). *การศึกษาสภาวะปัญหาช้างเร่ร่อนในประเทศไทย*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2562), *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงต่อสภานิติบัญญัติ*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ผุสดี รุ่งเรืองผดุง, (2561). *การพัฒนาหลักสัปปายะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุทัศน์ ประทุมแก้ว, พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ และพระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, (2561). *ศึกษาภูมิปัญญาด้านการผสมผสานความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมของชุมชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ. รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสรี พงศ์พิศ. (2544). ภูมิปัญญาชาวบ้าน. *นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.* ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (ธันวาคม 2544): 31-34.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 31. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ ป.อ. ปยุตโต เพื่อเชิดชูธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).*กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

GUIDELINES FOR LEARNING MANAGEMENT IN 21 CENTURY BASED ON ARIYASACCA 4 OF TEACHERS IN MUNICIPAL SCHOOLS UNDER THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN SURIN PROVINCE

[1]อภินันท์ จิรชนะกรชัย, [2]พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์ และ [3]ชูชัย ประดับสุข

[1]Aphinan Chirachanakonchai, [2]Phrakhruwiriyaphanyaphiwat and [3]Chuchai Pradubsook

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Mr.Aphinan1985@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม

---

[1] นิสิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

กลุ่มตัวอย่าง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครู จำนวน 98 คน แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 รูป/คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น และข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์ พบว่า ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีการศึกษาดูงาน จัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวก จำกัดระบบการใช้งานอินเทอร์เน็ตให้กับผู้เรียน ครูควรพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการสอนทักษะทางอาชีพและเข้าใจทักษะการใช้เทคโนโลยี ควรออกแบบการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนและเสริมแรงทางบวกแก่ครู ครูควรมีการแก้ปัญหาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ครูควรมีการจัดเนื้อหาหลักสูตรที่เน้นทักษะการตัดสินใจ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเชิงวิชาการและสร้างเครือข่ายในการสอน ควรหาแนวทางช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้ตรงความต้องการ ของผู้เรียน

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21, อริยสัจ 4

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the essential needs for learning management in the 21st century of teachers in municipal schools under the local administrative organization in Surin Province, 2) to study methods for learning management in the 21st century according to the Ariyasacca 4 of teachers in municipal schools under the local administrative organization in Surin Province, and 3) to propose guidelines for learning management in the 21st century according to the Ariyasacca 4 of teachers in municipal schools under the local administrative organization in Surin Province. The research design was a mixed methods design between quantitative and qualitative research. Questionnaire was used for 98 sample group. Interview form was used for 7 key informants. Statistics used were mean, percentage, standard deviation, index of essential needs, and content information. The research results were found that essential needs for learning management in the 21st century of teachers in municipal schools under the local administrative organization in Surin Province of 6 aspects were at

a highest level. Guidelines for learning management in the 21st century according to the Ariyasacca 4 of teachers in municipal schools under the local administrative organization in Surin Province were found that the teachers should encourage students to practice creative thinking skills, study tours, procurement of media, equipment, and technology, and internet usage for students; the teachers should develop themselves in line with the teaching of professional skills and understand the skills of using technology; learning should be designed according to the needs of the learners, exchange and positive reinforcement for teachers. The teachers should solve each student's problems individually; promote good leadership and followership. The teachers should organize curriculum content that emphasizes decision-making skills, having academic exchange activities and network building in teaching. There should be ways to help, promote, and support students to meet their needs.

Keywords: Learning management, 21st century, Ariyasacca 4

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จัดทำขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในด้านการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะ3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง โดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายและให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม มีการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์กร หน่วยงานของตน สนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จ (ประยูร อัครบวร, ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และกมลทิพย์ ศรีหาเศษ, 2553 : 13.) สถานศึกษาจะต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุม มีการบริหารจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถนำไปใช้ได้ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป. : 8) ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นครูจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการนำเอาหลักธรรมมาบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา นั่นก็คือ ตามหลัก อริยสัจ 4

หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผล ตลอดทั้งการเรียนการสอน การดำเนินชีวิต การแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องอาศัยกระบวนการแห่งปัญญาที่ต้องคิดหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา โดยเฉพาะหัวใจ คำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ 4 ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ) ใกล้เมืองพาราณสี อริยสัจ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ในทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้หลักอริยสัจ 4 พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกระบวนการเกิดและกระบวนการเรียนรู้ของการดับของทุกข์ ซึ่งเป็นกระบวนความสัมพันธ์ของเหตุและผลทั้งในกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ดังที่ท่านพระอัสสชิเถระ (พระเถระรูปสุดท้ายในกลุ่มพระปัญจวัคคีย์) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 155). จากคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้เป็นวิธีการนำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ นั้น เป็นกระบวนการจัดการศึกษาเฉพาะโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีทั้งหมด 11 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนเทศบาล 1 “สุรินทร์วิทยาคม” 2) โรงเรียนเทศบาล 2 “วิภัชศึกษา” 3) โรงเรียนเทศบาล 3 “เทศบาลอนุสรณ์” 4) โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลกระหาด 5) โรงเรียนเทศบาลท่าตูม 6) โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลกันตรวจระมวล7) โรงเรียนเทศบาลรัตนบุรี 8) โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลผักไหม 9) โรงเรียนเทศบาลตำบลแคน 10) โรงเรียนเทศบาลสังขะ และ 11) โรงเรียนกีฬาหมื่นศรีวิทยานุสรณ์ โรงเรียนที่ผู้วิจัยกล่าวมานี้ มีการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นจะต้องมีวิสัยทัศน์มองเห็นอนาคตในกาลข้างหน้า ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครู รวมไปถึงบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐที่มีอยู่ในชุมชนมาร่วมมือกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา มีการวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกด้านของสถานศึกษา อันเป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับภูมิสังคม คือ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเป็นมวลประสบการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2555 : 425)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ในการจัดการเรียนรู้ของครู ทำให้ผู้เรียนมีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถ มีความเจริญงอกงามทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย ดังนั้น ครูจะต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีที่สุดเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครู โรงเรียนเทศบาล 2 “วิภัชศึกษา” อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนเทศบาลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ และโรงเรียนเทศบาล 3 “เทศบาลอนุสรณ์” อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 118 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครู โรงเรียนเทศบาล 2 “วิภัชศึกษา” อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โรงเรียนเทศบาลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ และโรงเรียนเทศบาล 3 “เทศบาลอนุสรณ์” อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 98

คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญต่อแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 7 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์ สรุปและนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์

ด้าน	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		$PNI_{Modified}$	ลำดับ
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.		
1. ทักษะการคิดวิจารณญาณ	4.05	0.72	4.61	0.55	0.1383	2
2. ทักษะความคิดสร้างสรรค์	4.16	0.70	4.69	0.49	0.1274	3
3. ทักษะการสื่อสาร	4.24	0.65	4.71	0.47	0.1108	5
4. ทักษะการทำงานร่วมกัน	4.32	0.65	4.74	0.44	0.0972	6
5. ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.13	0.74	4.72	0.45	0.1429	1
6. ทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต	4.20	0.66	4.70	0.49	0.1190	4
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.18**	**0.69**	**4.70**	**0.48**	**0.1244**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.18 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน ค่าเฉลี่ย 4.32 ด้านทักษะการสื่อสาร ค่าเฉลี่ย 4.24 ด้านทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต ค่าเฉลี่ย 4.20 ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ย 4.16 ด้านทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าเฉลี่ย 4.13 ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ ค่าเฉลี่ย 4.05

2. ผลการวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครูมีการทำความเข้าใจกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนทราบถึงสาเหตุของความไม่เข้าใจ โดยนำปัญหามาพูดคุยแล้วแก้ไขทีละประเด็น จนเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยการศึกษาความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์อย่างมีอิสระ 2) ด้านทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสร้างสถานการณ์หรือเหตุการณ์จำลองในห้องเรียนให้เห็นความสำเร็จของคนที่ประสบความสำเร็จในระดับประเทศและสากล ครูมีการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มให้เพื่อนช่วยเพื่อนโดยออกแบบการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์หาเหตุผล 3) ด้านทักษะการสื่อสารใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม ครูมีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สื่อสารอย่างอิสระบนพื้นฐานของการสื่อสารอย่าง

สร้างสรรค์ ผู้เรียนมีโอกาสได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ครูจัดการเรียนรู้ด้านการสื่อสารอย่างถูกวิธีโดยใช้หลักการทางภาษาต่างๆ ให้ผู้เรียนฝึกตนเอง มีการทดสอบประเมินผล หาจุดเด่นข้อจำกัดเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น 4) ด้านทักษะการทำงานร่วมกันส่งเสริมให้เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม จากจากสถานการณ์จริงในห้องเรียนโดยใช้ระบบการทำงานกลุ่มเป็นหลักในการขับเคลื่อนงาน ให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทของตนเองอย่างสร้างสรรค์ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูมีการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนและเป็นต้นแบบที่ดีในการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถเลือกใช้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือสามารถให้คำปรึกษาผู้เรียนได้ เมื่อผู้เรียนต้องการ ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน มีความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของการใช้เทคโนโลยีโดยใช้กระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนในห้องเรียนกับครู 6) ด้านทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต ครูมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในห้องเรียน และการดูงานนอกสถานที่โดยคำนึงถึงความต้องการและความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน ครูมีการกำหนดรายวิชาสอนเกี่ยวกับทักษะชีวิตโดยตรง ซึ่งยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางดังนี้ 1) ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ ครูควรจัดเนื้อหาหลักสูตรที่เน้นทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องให้ผู้เรียนแต่ละระดับชั้น สามารถนำไปต่อยอดในอนาคตได้ 2) ด้านทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างเนื้อหาตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างอิสระ ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเชิงวิชาการเพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาทักษะการสอนให้มีประสิทธิภาพมาก 3) ด้านทักษะการสื่อสารใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม ควรมีการเสริมแรงทางบวกแก่ครูในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารทั้งการมอบรางวัลการยกย่องชมเชย ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์โดยการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมการแข่งขันด้านการพูดการสื่อสารทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสื่อสารของตนเอง 4) ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จริง ครูควรจัดให้ผู้เรียน ได้นำเสนอผลงานโดยผ่านในรูปแบบของโครงงานให้ผู้เรียนได้ฝึกความกล้าแสดงออกในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีอาจเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เพื่อนผู้เรียนกับคณะครูได้เห็นความสามารถ และศักยภาพของผู้เรียน 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครูเพื่อพัฒนาทักษะการสอนด้านเทคโนโลยี ครูควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสำหรับการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ ครู

ควรนำผลการเรียนมาจัดเรียงลำดับห้องตามเกณฑ์ของผู้เรียนโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเป็นผู้รับทราบเพื่อให้ผู้เรียนยังคงรักษาผลการเรียนตลอดเวลาและพัฒนาตนเองให้มีผลการเรียนที่ดีอยู่เสมอ ครูควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ เข้าใจทักษะการใช้เทคโนโลยีและสามารถถ่ายทอดกระบวนการนำเทคโนโลยีมาคัดกรองข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินข้อมูลได้อย่างถูกต้อง 6) ด้านทักษะทางอาชีพและใช้ชีวิต ครูควรส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อเฉพาะด้านสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถและมีความสนใจตามความเหมาะสมของผู้เรียนแต่ละคน ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองและกระบวนการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะทางอาชีพของผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับทักษะทางการเรียนในศตวรรษที่ 21 ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมแข่งขันทักษะวิชาการด้านอาชีพเพื่อเกิดการเรียนรู้ และนำไปพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อจะได้เป็นอาชีพที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์” มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัยด้านความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่า มีด้านความต้องการจำเป็นที่มีลำดับมากที่สุดมี 6 ด้านดังต่อไปนี้ ลำดับที่ 1 ด้านทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ลำดับที่ 2 ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ ลำดับที่ 3 ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ลำดับที่ 4 ด้านทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต ลำดับที่ 5 ด้านทักษะการสื่อสาร และลำดับที่ 6 ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไฉไลศรี เพชรใต้ () ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า สมรรถนะการใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมา คือ สมรรถนะการวิเคราะห์ผู้เรียน

2. ผลการวิจัยวิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ 2) ด้านทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการสื่อสาร 4) ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน 5) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต เมื่อพิจารณาวิธีการจัดการเรียนรู้มากที่สุด 3 ด้าน 1) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ครูมีการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนและเป็นต้นแบบที่ดีในการ

นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถเลือกใช้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถให้คำปรึกษาผู้เรียนได้เมื่อผู้เรียนต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติพงศ์ โภคาพานิช (2563) ได้วิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาครูของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาควรมีระบบการนิเทศติดตามและประเมินผลการพัฒนาสื่อแลการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2) ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ พบว่าครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริสา ไวแสน และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ตรงโดยการให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องชุมชนของตนเอง การจัดการเรียนรู้มีการฝึกฝนและหาวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดด้วยวิธีการตั้งคำถาม

3. ผลการวิจัยแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาลสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ 2) ด้านทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการสื่อสาร 4) ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน 5) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 6) ด้านทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต เมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนรู้มากที่สุด 3 ด้าน 1) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ควรจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครู เพื่อพัฒนาทักษะการสอนด้านเทคโนโลยีและมีการสร้างเครือข่ายในการสอนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางวิชาการอยู่เสมอ 2) ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ พบว่า ครูควรมีการจัดเนื้อหาหรือหลักสูตรที่เน้นทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรลักษณ์ คำหว่าง และนงลักษณ์ ใจฉลาด (2560) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นทักษะด้านการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ วางแผนการดำเนินกิจกรรมในด้านการส่งเสริมกระบวนการคิดและการแก้ไขปัญหาต่อครู โดยเน้นทักษะการคิดเพื่อสร้างรูปแบบและวิธีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้วยกระบวนการวิจัย และกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน อบรม/สร้างเครื่องมือเน้นทักษะกระบวนการคิด ฝึกปฏิบัติโดยใช้กรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาตามรูปแบบและ

ขั้นตอนของทักษะการคิดที่เป็นระบบ 3) ด้านทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ พบว่า ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างเนื้อหาตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ สอิ้งทอง (2564) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา และแหล่งการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านกลยุทธ์ในการจัดการชั้นเรียน และ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะ การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร คือ สถานศึกษาควรมีการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และบริบทของสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนเป็นสำคัญในศตวรรษที่ 21 และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 2 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครูใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ ให้การกำกับติดตามนิเทศการใช้หน่วยการเรียนรู้ของครู เป็นรายภาคเรียน ด้านที่ 3 กลยุทธ์ในการจัดการชั้นเรียน คือ สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ เพื่อศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เช่น การศึกษาดูงาน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ด้านที่ 4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาควรมี การสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมให้ครูสร้างองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยที่หลากหลาย และด้านที่ 5 การสร้างและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ คือ สถานศึกษาควรมีจัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์และแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ผู้บริหารสถานศึกษาให้การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูในโรงเรียนเทศบาล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ด้านทักษะการคิดวิจารณญาณ คือ 1) ครูควรจัดเนื้อหาหรือหลักสูตรที่เน้นทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2) ควรจัดการอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสารมารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ ด้านทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 3) ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ง 4) ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นต้น ด้านทักษะการทำงานร่วมกัน คือ 1)

ควรส่งเสริมให้ครูออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จริงและใช้กระบวนการนิเทศติดตามในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ 2) ครูควรจัดให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานในรูปแบบของโครงงานให้ผู้เรียนได้ฝึกการกล้าแสดงออกในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 3) ครูควรพาผู้เรียนไปศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ 1) ครูควรมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครู 2) ครูควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเพียงพอ 3) ครูควรนำผลการเรียนมาจัดเรียงลำดับห้องตามเกณฑ์ของผู้เรียน 4) ครูควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้และเข้าใจทักษะการใช้เทคโนโลยี สามารถเป็นต้นแบบและที่ปรึกษาให้ผู้เรียนได้ เป็นต้น ด้านทักษะทางอาชีพและการใช้ชีวิต 1) ครูควรส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อเฉพาะด้านสำหรับผู้เรียน 2) ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเอง และทักษะทางอาชีพสอดคล้องกับทักษะทางการเรียนในศตวรรษที่ 21 3) ครูควรขยายผลการจัดการเรียนการสอนไปยังสายชั้นอื่นๆ 4) ควรส่งเสริมให้ครูสร้างการสอนในการเลือกอาชีพของผู้เรียน 5) ครูควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกให้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กฤติพงศ์ โภคาพานิช. (2563). *สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาครูของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). *การบริหารหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไฉไล ศรีเพชรใต้. (2564). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ขอครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารชุมชนวิจัย. ปีที่ 15 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม–ธันวาคม 2564).

ประยูร อัครบวร ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และกมลทิพย์ ศรีหาเศษ. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปณิธิ เจริญรักษ์. (2563). *แนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 สุราษฎร์ธานี”*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

พระครูปลัดศักดิ์ มหาวีโร (โกศลสุภวัฒน์). (2563). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับผู้เรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลัดดาวัลย์ สะอิ้งทอง. (2564). *แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1"*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วรลักษณ์ คำหว่าง และนงลักษณ์ ใจฉลาด. (2560). *แนวทางพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก"*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1, (มกราคม-มิถุนายน 2560)

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). *ผู้เรียนเป็นสำคัญ*. ใน สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

สุริสา ไวแสน และ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ์. (2565). *การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24"*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 41 ฉบับที่ 2. (มีนาคม-เมษายน 2565).

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

PRACTICE GUIDELINES FOR TEACHERS LEARNING IN DAY 21st ACCORDING TO OBJECTIVE 4 TO THE SANGHA ACTIVITIES CHARITY SCHOOL OF BUDDHIST TEMPLES IN SURIN PROVINCE

[1]พระประสิทธิ์ สุทฺธิญาโณ (บุญเนตร), [2]พระครูวิริยปัญญาภิวัฒน์ และ [3]ชูชัย ประดับสุข

[1]Phra Prasit Sutthiyano (Boonnet), [2]Phrakhruwiriyaphanyaphiwat and [3]Chuchai Pradubsook

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1] prasit1992.aa@gmail.com

Received: May 13, 2024; **Revised**: June 26, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดใน

[1] นิสิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบ ว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านผู้สอนตามลำดับ 2) วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ได้แก่หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นอย่างดีจึงจะทำให้ได้หลักสูตรที่มีคุณค่าสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาและตรงตามความต้องการของผู้เรียน 3) เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ได้แก่เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับชั้นเรียนและวัยผู้เรียนการและนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นของการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับครูผู้สอน ได้แก่จัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดคามรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนผู้สอนเตรียมใบกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างแผนการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วยลักษณะสถานการณ์ปัญหาหรือประเด็นที่ผู้เรียนสนใจขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน ได้แก่มีการใช้สื่อที่น่าสนใจและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้เทคโนโลยีได้มาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอนในด้านการศึกษายุคใหม่นั้นคุณครูสามารถใช้เทคนิคและแพลตฟอร์มการสอนต่างๆ ได้แก่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของตนเองและเป็นกิจกรรมที่ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนกิจกรรมภาพวาดศิลปะเป็นต้นซึ่งผู้สอนควรวิเคราะห์ความสนใจที่หลากหลายของผู้เรียนแล้วนำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่นำผลผู้เรียนมาจัดเรียงลำดับห้องตามเกณฑ์ของผู้เรียนโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเป็นผู้รับทราบเพื่อให้ผู้เรียนยังคงรักษาผลการเรียนตลอดเวลาและพัฒนาตนเองเพื่อให้ผลการเรียนที่ดีอยู่เสมอ

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21, ตามหลักสังคหวัตถุ 4, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the teaching and learning management conditions, 2) To study the teaching and learning management methods, and 3) To propose guidelines for teaching and learning management of teachers in the 21st century according to Sangahavatthu 4 of the charity schools of Buddhist temples in

Surin province. The research results were found as follows: 1) The teaching and learning management conditions of teachers in the 21st century of the charity schools of Buddhist temples in Surin province were at a high level in overall. When considered in aspects, they were in a high level i.e. curriculum, teaching and learning management, teaching media, teaching and learning activities, and assessment, respectively. 2) Methods for organizing teaching and learning for teachers in the 21st century according to the principles of Sangha Vatthu 4. Charity schools of Buddhist temples in Surin Province. It was found that the curriculum is the heart of educational management and curriculum development. It is work that must be carried out systematically and with a well-planned operation in order to create a valuable curriculum that responds to problem solving and meets the needs of students. 3) Propose guidelines for organizing teaching and learning for teachers in the 21st century according to the principles of Sangha Vatthu 4. Charity schools of Buddhist temples in Surin Province found that That is, the content is appropriate for students at their class level and age. The curriculum is used as a step in curriculum transformation. Towards teaching, which is an important step and involves teachers. This includes organizing teaching and learning to emphasize on students' knowledge and understanding o In the course content, the teacher prepares activity sheets for students to create activity plans that include the nature of situations, problems, or issues that students are interested in and the process of creating work. That is, the use of media that is interesting and consistent with learning activities. Technology has become an important part in creating content and teaching media. In modern education, teachers can use various teaching techniques and platforms. This includes designing learning arrangements for students to practice activities according to their own interests and activities that use creativity in the classroom, art painting activities, etc., which teachers should analyze. The diverse interests of learners are then used to design integrated learning arrangements. This includes taking student results and arranging them into rooms according to the learner's criteria, with parents participating as acknowledgments so that learners can maintain their academic results at all times and develop themselves to achieve the best academic results. Always good

Keywords: Guidelines for organizing teaching and learning for teachers in the 21st century, According to the principles of Sangkhahavatthu 4, Charity schools of Buddhist temples in Surin Province

บทนำ

ในยุคที่ความเจริญก้าวหน้ามีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การศึกษาไร้พรมแดน ซึ่งเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร เป็นโลกแห่งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นโลกที่มีการแข่งขัน คุณภาพของประชากรจึงต้องเป็นคุณภาพที่มีความสามารถในการสื่อสาร มีคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมเป็นเรื่องสำคัญของการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัว และเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในยุคนี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ยังสามารถสร้างมูลค่าหรือรายได้มาสู่ผู้คิดและพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในหลายด้านด้วยกัน ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 การคิดถือได้ว่าเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในประเทศชาติจะต้องได้พัฒนาเพราะการคิดเป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในแทบทุกด้านก็ว่าได้สำหรับการพัฒนาทักษะการคิดนั้นอาจมีหลายวิธีการหรือหลายแนวทางด้วยกันซึ่งในบทนี้ขอนำเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทักษะด้านการคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 และการติดต่อสื่อสารของคนในสังคมโลกปัจจุบันส่วนใหญ่เริ่มนิยมนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยเข้ามาช่วยโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือเพราะช่วยทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วประหยัดค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างดีนอกจากนี้ในประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจอาจมีปัจจัยหลายอย่างที่สามารถพัฒนาให้เศรษฐกิจมีความเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งสร้างรายได้หรืออาชีพให้กับประชาชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้สอน หรือการให้ทานในสังคหวัตถุ 4 คือ การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นา หรือผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เช่น ปิยวาจาในสังคหวัตถุ 4 คือ การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น การเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ให้เน้นอยู่ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้สอนดังนั้น ผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเพราะบทบาทในการ

เรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญอัตถจริยา ในสังคหวัตถุ 4 คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งผลให้จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้แต่เป็นหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์แต่ละคนต้องตระหนักในหลักการที่ว่าจะทำอย่างไรให้นักเรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ได้สมานัตตตา ในสังคหวัตถุ 4 คือ การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้คนอื่นๆอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์สูงสุด

ปัญหาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมยังไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ได้ตั้งคณะกรรมการศึกษาหลักการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีความไม่เท่าเทียมกันทั้งด้านศักยภาพการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างๆ กันพบปัญหาดังนี้ ด้านหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดี ด้านการเรียนการสอนขาดทำแผนการสอนที่ดี ด้านสื่อการเรียนการสอนขาดทักษะการใช้สื่อที่ทันสมัย ด้านกิจกรรมขาดการเสริมการเรียนการสอน (กุลชนก ทิพฤๅชา, 2550)

ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์เน้นการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ในการเรียนการสอนส่งเสริมด้านวิชาการเพื่อให้เด็กนักเรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพสามารถที่จะไปศึกษาต่อที่อื่นได้ ทั้งนี้ได้นำหลักวิถีพุทธมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีศีลธรรมในการประพฤติปฏิบัติโดยยึดเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น การกราบ การไหว้ เป็นต้น นักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วหลายคนประสบความสำเร็จจากด้านการงาน บางคนก็มีตำแหน่งหน้าที่เป็นเป็นผู้นำชุมชนพัฒนาบ้านเกิดของตัวเองก็มีขณะเดียวกันยังเน้นด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นโดยเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและคณะกรรมการโรงเรียนการกุศลยังมอบที่ดินให้แก่รัฐบาล ในการจัดตั้งโรงเรียนทางวัดให้ใช้ที่ดินของวัดในการสร้างอาคารเรียนเพื่อส่งเสริมจัดการศึกษา

แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีความเจริญก้าวหน้าและมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วดังนั้น การจัดการเรียนรู้

ในศตวรรษที่ 21 จะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจะต้องใช้นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งจะใช้การลงเก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อประมวลองค์ความรู้แนวทางแนวคิดหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครู ในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ผู้โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนการกุศล จังหวัดสุรินทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ประชากรจำนวน 3 โรงเรียน จำนวน 140 รูป/คน จำแนกตามตัวแปรต้นที่ศึกษาได้ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7 คน ครูจำนวน 70 คน กรรมการสถานศึกษาจำนวน 45 ผู้ปกครองจำนวน 18 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 103 คน ตามสัดส่วน

ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7 คน ครูจำนวน 70 คน กรรมการสถานศึกษาจำนวน 45 ผู้ปกครองจำนวน 18 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์ สรุปและนำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

รายการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านหลักสูตร	4.55	0.60	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.43	0.64	มาก
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.40	0.68	มาก
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.38	0.67	มาก
5. ด้านการวัดและประเมินผล	4.31	0.66	มาก
รวมทั้งหมด	**4.41**	**0.65**	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0. 66 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

1. ผลการวิจัยด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้าน แต่ละด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิเคราะห์ พบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ภาพรวม 5 ด้าน ได้แก่ ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกาณ์ วงค์แสงคำ (2563 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ได้แก่ 1 ด้านหลักสูตร 2 ด้านการวัดผลและประเมินผล 3 ด้านสื่อการเรียนสอน 4 ด้านการจัดการเรียนการสอน 5 ด้านผู้สอน ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากไปหาน้อย ข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเฮ้า หิริโก (ปัญญาสุข) (2560 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า 1 ด้านหลักสูตร 2 ด้านการเรียนการสอน 3 ด้านสื่อการเรียนการสอน 4 ด้านกิจกรรมเสริมการเรียน 5 ด้านการวัดผลและประเมินผล ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อการบริหารงานวิชาการตาม

หลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ทุกด้านพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันปัญหาข้อที่มีระดับน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัย พบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ภาพรวม 5 ด้านเมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 มากที่สุด ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องตามหลักธรรม 4 ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งพัฒน์ ฮวดสามเสน (2560 : ก) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษครูตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนขยายโอกาส พบว่า 1 ด้านหลักสูตร 2 ด้านการจัดการเรียนการสอน 3 ด้านสื่อการเรียนการสอน 4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ด้านการวัดและประเมินผลในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยนอยู่ในระดับมาก มีปัญหาและอุปสรรค คือ ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ต่อมา คือ สื่อสารการเรียนรู้ ไม่น่าสนใจ ครูมีความรู้ในวิชาที่สอนไม่มาก และครูไม่ตั้งใจสอน แนวทางแก้ไข คือ ครูต้องบรรจุให้ตรงตามวิชาเอก ต้องจัดทำสื่อที่หลากหลายให้นักเรียนเกิดความสนใจเพิ่มมากขึ้น ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายแนวทางการพัฒนาครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ด้านการปฏิบัติตามหลักอริยสัจ4 คือ การให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการทำแผนการสอนการใช้สื่อการสอน เทคนิคการให้ความร่วมมือในองค์กรและการจัดหาสื่อและเทคนิคการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียน มีความสุขกับการเรียนและให้ความสนใจกับนักเรียนมากยิ่งขึ้นและข้อที่มีระดับน้อยที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรดี จันทร์ลอย (2561 : ก) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ” ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1 ด้านหลักสูตร 2. ด้านการวางแผนการสอน 3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4. ด้านการผลิตและการสื่อการเรียนการสอน และ 5. ด้านการวัดแประเมินผล มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก ได้แก่ มีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีเกณฑ์การวัดอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน ติดตาม ปรับปรุง พัฒนา และตัดสินผลการศึกษา คือ มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนและข้อที่มีระดับน้อยที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยขอเสนอองค์

ความรู้ ดังนี้ 1. ด้านหลักสูตร กำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 2. ด้านจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ผู้เรียนและพัฒนาการสอน 3. ด้านสื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการรู้ 4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการสอนที่หลากหลายและสร้างสรรค์ 5. ด้านการวัดและประเมินผล ประเมินผลมีคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้วิเคราะห์ตัวชี้วัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรรณิการ์ วงค์แสงคำ. (2563). “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระบุญเฮ้า หิริโก (ปัญญาสุข). (2560). “การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

รุ่งพัฒน์ ฮวดสามเสน. (2560). “แนวทางการพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีอยุธยา เขต 1”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

อภิรดี จันทร์ลอย, (2561). “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2”. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF THAI READING AND WRITING USING SQ4R LEARNING MANAGEMENT TECHNIQUES COMBINED WITH ELECTRONIC FOLK TALES OF GRADE 3 STUDENTS

[1]สุทธิพร เชื้อขาว, [2]ปรีดา เบ็ญคาร และ [3]กุลพัฒน์ ยิ่งดำนุ่น

[1]Suttiporn Chourkhaw, [2]Preeda Bankaw and [3]Kullaphat Yingdumnoon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[1]Suttipornchourkhaw3@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อเปรียบเทียบการเขียนภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่ม

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทุ่งหวังใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนนักเรียน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ 2) หนังสือนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ 3) แบบทดสอบการอ่าน 4) แบบทดสอบการเขียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) การอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์; นิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์; การอ่าน; การเขียน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare Thai reading between pre-learning and post-learning through SQ4R learning management with electronic folktales for Grade 3 students; 2) to compare Thai writing between pre-learning and post-learning through SQ4R learning management with electronic folktales for Grade 3 students; and 3) to study student's satisfaction through the SQ4R learning management with electronic folktales. The research sample consisted of 30 Grade 3 students at Wat Thung Wang Nai school under Songkhla primary educational service area office 1 in semester 2, academic year 2023, multi-stage sampling method was employed. The research instruments were 1) lesson plans used SQ4R learning management with electronic folktales; 2) electronic folktales book; 3) Thai reading test; 4) Thai writing test; and 5) student satisfaction questionnaire. The data analysis were mean, standard deviation and the t-test. The results were as follows: 1) Thai reading of Grade 3 students post learning though SQ4R learning management with electronic folktales was higher than pre-learning at .01 level

with statistically significance. 2) Thai writing of Grade 3 students post learning though SQ4R learning management with electronic folktales was higher than pre-learning at .01 level with statistically significance. 3) Satisfaction of Grade 3 students through the SQ4R learning management with electronic folktales was at a highest level.

Keywords: SQ4R learning management; electronic folktales; reading; writing

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงานและดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนที่จะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ด้านการอ่านไว้ว่า ผู้เรียนต้องสามารถอ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทร้อยกรองง่ายๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำ และข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน อีกทั้งผู้เรียนจะต้องเข้าใจและสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดี และวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การอ่านถือเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้สายตาและใช้สมอง ในการรับรู้ความหมาย รวมไปถึงความเข้าใจจากสิ่งที่อ่าน ถ้าหากว่ามนุษย์ไม่มีการจดบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของตนเองในอดีต อีกทั้งมนุษย์ไม่รู้จักความหมายของภาษาที่กลุ่มชนนั้น ๆ ใช้ในการบันทึกโดยเฉพาะไม่รู้จักการอ่าน ย่อมทำให้มนุษย์ขาดการเรียนรู้ และขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิพย์สุเนตร อนัมบุตร (2551) ที่ได้ให้คำจำกัดความว่า การอ่าน คือ การรับสารในการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาใดย่อม ประกอบด้วย 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายส่ง > สาร > ฝ่ายรับ ฝ่ายส่งสารย่อมส่งโดยการพูดหรือการเขียน ฝ่ายรับสารจึงรับได้โดยการฟังหรือการอ่าน

การเขียนเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากต่อการศึกษาทั้งวิชาภาษาไทยและรายวิชา อื่น ๆ เพื่อใช้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความเข้าใจให้ครูและผู้อื่นได้รับทราบ สำหรับในชีวิตประจำวันมนุษย์ต้องใช้การเขียนในการติดต่อสื่อสาร การประกอบอาชีพ ตลอดจนการเขียนหรือการบันทึกโดยย่อเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น การเขียนจึงผ่านกระบวนการคิดอย่างมีแบบแผนและสรุปเรื่องราวให้ได้ใจความอันสมบูรณ์ ครบถ้วน การเขียนจึงเป็นทักษะหนึ่งของการสื่อสารที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ถึงจุดมุ่งหมาย และเจตนาของผู้เขียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังที่ จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และ อัมพร ทองใบ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนเป็นทักษะหนึ่งของการใช้ภาษาที่มีความจำเป็นต่อสังคมในปัจจุบัน ถ้าผู้เขียนส่งสารในการเขียนไม่ดี เช่น การสะกดผิดมาก หรือเขียนไม่ชัดเจน อาจส่งผลให้ผู้อ่านหรือผู้รับสารเข้าใจผิด หรืออาจทำให้กิจธุระผิดพลาด ผดุง อารยะวิญญู (2544) และ วรรณี โสมประยูร (2542) กล่าวถึงการเขียนในทำนองเดียวกันว่าการเขียนเป็นทักษะสูงสุดในกระบวนการทางภาษา ที่เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและความต้องการออกมา เพื่อแสดงถึงแนวคิดของผู้เขียน และสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาของบุคคล โดยการนำคำมาเรียงร้อยกันอย่างเป็นระบบ และถูกต้องตามหลักภาษาไทย

การแก้ปัญหาการอ่านและการเขียนของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ซึ่งการสอนโดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ได้มีการปรับปรุงมากจากการสอนในรูปแบบ เอส คิว ทรี อาร์ ของฟรานซีส พี.โรบินสัน (Francis P.Robinson) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ เป็นการอ่านเพื่อหาจุดสำคัญของเรื่องโดยการตอบคำถามที่กำหนดไว้โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ Survey (S) คือ การสำรวจ Question (Q) คือ การตั้งคำถาม Read (R) คือ การอ่านอย่างรอบคอบ Record (R) คือ การจดบันทึก Recite (R) คือ การสรุปใจความสำคัญ และ Reflect (R) คือ การทบทวน (สุคนธ์ สินธพานนท์และคณะ, 2554) ดังที่ มันทนา อุตทอง (2561) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ พรพรรณ พูลเขาล้าน (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่าน เพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับเทคนิค SQ4R พบว่า การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับเทคนิค SQ4R ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงขึ้น

ดังนั้น หากนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเอส คิว โฟร์ อาร์ จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจ และมีความเข้าใจบทเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเกิดทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ อาทิ การสำรวจ การตั้งคำถาม หรือการจดบันทึกความรู้ที่ได้รับจากการอ่าน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนวิชาภาษาไทย และพบว่ากิจกรรมที่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความสามารถทางด้านภาษาของเด็ก คือ นิทาน เพราะนิทานเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก นิทานสามารถสร้างจินตนาการ ความฝัน ความคิด ความเข้าใจและการรับรู้ให้กับเด็ก ๆ ได้ (กุลยา ตันติผลชีวะ, 2541) ดังนั้น หากจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเอส คิว โฟร์ อาร์ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ร่วมกับนิทานพื้นบ้าน ซึ่งจะเป็นนิทานพื้นบ้านที่เป็นเรื่องราว ตำนาน หรือประวัติต่างๆ ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงของผู้เรียน จึงถือว่าเป็นเรื่องราวที่ใกล้ตัวกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก อีกทั้งการใช้นิทานพื้นบ้านจะเป็นการกระตุ้น ช่วยส่งเสริม และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ได้ฝึกปฏิบัติ และได้ลงมือกระทำด้วยตัวเองไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอ่านหรือการเขียน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจเรียน และเห็นความสำคัญของการเรียนมากยิ่งขึ้น

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาของผู้เรียนที่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการอ่านและการเขียน ถือเป็นทักษะหลักในการพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งถ้าหากผู้เรียนมีทักษะการอ่านและการเขียนที่ดี จะส่งผลทำให้ทักษะอื่น ๆ ดีขึ้นตามมาด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทยของผู้เรียนได้ เนื่องจากมีการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอน มีการทบทวนความรู้ และการตั้งคำถามอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ชื่นชอบ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. เพื่อเปรียบเทียบการเขียนภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการทดลองในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) พัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 149 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทุ่งหวังใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนนักเรียน 30 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยการสุ่มจับฉลากศูนย์เครือข่ายการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 เมื่อได้ศูนย์เครือข่ายการศึกษาแล้ว จึงสุ่มจับฉลากชื่อสถานศึกษาในสังกัดศูนย์เครือข่ายการศึกษา เมื่อได้รายชื่อสถานศึกษา คือ โรงเรียนวัดทุ่งหวังใน แล้วจึงจับฉลากห้องเรียนอีกครั้ง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ต่อการพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 จำนวน 7 แผน แบ่งเป็นแผนละ 2 ชั่วโมง จำนวน 6 แผน และแผนละ 3 ชั่วโมง จำนวน 1 แผน รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ใช้นิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ นิทานเรื่องเกาะหนู เกาะแมว เรื่องทวดหัวนายแรง เรื่องแก่นข้าว เรื่องเขารักเกียรติ เรื่องเขาคูหา เรื่องเงือกทอง เมืองสองเล และนิทานเรื่องเกาะสี่ เกาะห้า

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ การอ่านและการเขียน จำนวน 7 แผน รวม 15 ชั่วโมง

3.2 หนังสือนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 7 เรื่อง

3.3 แบบทดสอบการอ่าน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อ

3.4 แบบทดสอบการเขียน จำนวน 2 ข้อ

3.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าทดสอบค่าที ใช้สูตร t-test for dependent

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการอ่านภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ช่วงเวลา	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	SD.	t
ก่อนเรียน	15	8.67	1.65	14.28**
หลังเรียน	15	13.37	1.67	
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01				

จากตาราง 1 พบว่า การอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 13.37 และคะแนนก่อนเรียน เท่ากับ 8.67

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการเขียนภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ช่วงเวลา	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	**SD.**	**t**
ก่อนเรียน	10	7.17	1.53	8.39**
หลังเรียน	10	8.80	1.03	
** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01				

จากตาราง 2 พบว่า การเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 8.80 และคะแนนก่อนเรียน เท่ากับ 7.17 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์

ข้อคำถาม	$\overline{X}$	SD.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน			
1. ครูใช้นิทานที่มีเนื้อหาน่าสนใจและหลากหลายเรื่อง	4.93	0.25	มากที่สุด
2. ครูส่งเสริมให้นักเรียนตั้งและตอบคำถามในสิ่งที่อยากรู้	4.97	0.18	มากที่สุด
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็นด้วยตัวของนักเรียนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอน ไม่ยากเกินไป	4.97	0.18	มากที่สุด
5. ครูให้นักเรียนวิเคราะห์หรือทบทวนเนื้อเรื่องนิทานหลังเรียนทุกครั้ง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวมด้านครูผู้สอน	**4.97**	**0.16**	**มากที่สุด**
ด้านเนื้อหา			
6. นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่าน	4.90	0.31	มากที่สุด
7. นักเรียนมีความสนุกสนานกับการตั้งคำถาม	4.90	0.40	มากที่สุด
8. นักเรียนสามารถตอบคำถามจากนิทานที่อ่านได้ถูกต้อง	4.97	0.18	มากที่สุด
9. นักเรียนเขียนสรุปใจความสำคัญจากนิทานที่อ่านได้	4.97	0.18	มากที่สุด
10. นักเรียนสามารถเล่าหรืออธิบายใจความสำคัญของนิทานที่อ่านให้คนอื่น ๆ ฟังได้	4.93	0.25	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหา	**4.93**	**0.28**	**มากที่สุด**
ด้านการวัดและประเมินผล			
11. ครูบอกคะแนนให้นักเรียนทราบทุกครั้ง	4.80	0.48	มากที่สุด
12. ครูเฉลยข้อสอบหรือแบบฝึกหัดทุกครั้งที่ทำ	4.83	0.46	มากที่สุด
13. แบบทดสอบไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป	4.80	0.41	มากที่สุด
รวมด้านการวัดและประเมินผล	**4.81**	**0.45**	**มากที่สุด**
รวม	**4.92**	**0.30**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ รวมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ เท่ากับ 4.92) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ เท่ากับ 4.97) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา ($\overline{X}$ เท่ากับ 4.93) และด้านการวัดและประเมินผล ($\overline{X}$ เท่ากับ 4.81) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อคำถามเรื่อง ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อ่าน เขียน และแสดงความคิดเห็นด้วยตัวของนักเรียนเอง และข้อคำถามเรื่อง ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ หรือทบทวนเนื้อเรื่องนิทานหลังเรียนทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ เท่ากับ 5.00) และข้อคำถามเรื่องครูบอกคะแนนให้นักเรียนทราบทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ เท่ากับ 4.80)

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์เป็นรูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่ฝึกความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยนำมาจัดการเรียนรู้ร่วมกับนิทานพื้นบ้านของภาคใต้ ในรูปแบบของหนังสือนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ (E - Book) ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้ เป็นนิทานพื้นบ้านที่เป็นเนื้อเรื่องที่มีชื่อเสียง เนื้อเรื่องมีความคุ้นหูต่อผู้เรียน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตำนาน ประวัติของท้องถิ่นนั้นๆ ทำให้คนส่วนใหญ่รู้จักกันเป็นอย่างดี และเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ เป็นขั้นตอนการสอนที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ระบบการคิดด้วยตนเอง และฝึกความกล้าที่จะตั้งคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นจากนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์เรื่องต่าง ๆ ที่ได้ศึกษา ฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการกำหนดวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย หรือขอบเขตจากการอ่านว่าท้ายที่สุดแล้วในการอ่านนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์เรื่องนั้นๆ ผู้เรียนอ่านเพื่อที่จะต้องการหาข้อมูลหรือเพิ่มเติมความรู้ในด้านใดบ้าง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดแนวความคิดทักษะใหม่ๆ ผู้เรียนจะเข้าใจเนื้อหาของนิทานได้ดียิ่งขึ้น สามารถจับประเด็นสำคัญจากเรื่องได้โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยกันทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นการสำรวจ (Survey) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะอ่านนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ โดยอ่านคร่าวๆ ด้วยการกวาดสายตาด้วยความรวดเร็ว ใช้เวลาในการอ่านไม่นาน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับชื่อเรื่อง อ่านเพื่อหาใจความสำคัญของเรื่อง และอ่านเพื่อให้เรียบเรียงแนวความคิด และขอบเขตของเรื่องที่อ่านได้

ขั้นการตั้งคำถาม (Question) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะอ่านเพื่อจะตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยครูจะสอนตั้งคำถามโดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอภิปัญญา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน โดยครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มซึ่งในกลุ่มหนึ่งกลุ่มจะประกอบไปด้วยผู้เรียนกลุ่มอ่อน กลุ่มปานกลาง และกลุ่มเก่ง เพื่อที่ผู้เรียนในกลุ่มนั้นๆ จะช่วยกันระดมความคิด แสดงความคิดเห็น และอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งขั้นตอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องได้อย่างรวดเร็ว และจากการสังเกตจะเห็นได้ว่าผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกในการพูดมากขึ้น ผู้เรียนกลุ่มอ่อนก็จะมีความตื่นตัว และปรับตัวเพื่อให้เข้ากับเพื่อนๆ ในกลุ่มได้เป็นอย่างดี มีการรับฟังความคิดเห็นของกันและกันในกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งการคิดและการตั้งคำถาม

ขั้นการอ่าน (Read) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะทบทวนการอ่านนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์อีกครั้ง โดยอ่านอย่างละเอียด ซึ่งในขั้นตอนนี้จะอ่านเพื่อจับใจความหรือจับประเด็นสำคัญๆ ของเรื่อง และจะต้องใช้ความรู้เดิมจากการอ่านที่ผ่านมา เพื่อค้นหาคำตอบของคำถามที่แต่ละกลุ่มได้ตั้งคำถามเอาไว้ ซึ่งในขณะที่อ่านหากผู้เรียนแต่ละคนนึกคำถามได้อีก ก็สามารถจดบันทึกไว้ได้ แล้วตั้งใจอ่านต่อจนกว่าจะพบกับคำตอบที่ต้องการ

ขั้นการจดบันทึก (Record) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากขั้นตอนการอ่าน โดยจะมุ่งจดบันทึกในส่วนที่สำคัญ และจดในสิ่งที่จำเป็นตามความเข้าใจของผู้เรียนเอง และในแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมระดมความคิด เพื่อที่จะตอบคำถามที่ได้จากการอ่าน เพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วนำคำตอบมาตอบคำถามที่แต่ละกลุ่มได้ตั้งเอาไว้

ขั้นการเขียนสรุปใจความสำคัญ (Recite) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะเขียนสรุปใจความสำคัญ โดยนำใจความสำคัญที่ได้รับจากนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์เรื่องที่อ่าน นำมาเขียนตอบคำถามใน 5 ประเด็น คือ เรื่องที่อ่านกล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไรผลเป็นอย่างไร เขียนตอบคำถามโดยใช้สำนวนภาษาของตนเอง ที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และหากว่าผู้เรียนไม่เข้าใจในส่วนใดของเรื่องที่อ่าน ก็สามารถกลับไปอ่านซ้ำใหม่ได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นการสรุปความคิดรวบยอดทั้งหมดที่ได้รับจากเรื่องที่อ่าน

ขั้นการทบทวน (Reflect) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้อ่าน และวิเคราะห์ในสิ่งที่ผู้เรียนได้จดบันทึกไว้ทั้งหมด และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเห็นของตนเอง ให้ผู้เรียนได้

แสดงความคิดเห็นโดยมีเหตุผลสนับสนุน อีกทั้งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดจากเรื่องที่อ่านกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีโดยใช้สำนวนภาษาที่ถูกต้องในการถ่ายทอดออกมา

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ข้างต้นเป็นกลวิธีสอนที่จะช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน ช่วยสร้างนิสัยในการอ่านที่ดี และมีประสิทธิภาพ การสอนอ่านโดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ เป็นการสอนที่ได้รับการพัฒนา และตั้งอยู่บนรากฐานแนวคิดทางการเรียน การสอนภาษา คือ ทฤษฎีอภิปัญญา (Metacognition Theory) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งของจิตวิทยาการเรียนรู้ อภิปัญญากับการอ่านนั้น เป็นขั้นตอน หรือวิธีการที่จะทำให้การอ่านบรรลุผลตามเป้าหมาย มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ตระหนักรู้และการควบคุมกลไกที่ใช้ในกระบวนการอ่าน รวมไปถึงวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ จนกว่าจะเข้าใจในเรื่องที่อ่าน มีการควบคุมกระบวนการต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน มีการควบคุมและตรวจสอบตนเองในระหว่างการอ่าน คือ ขั้นตอนการอ่าน และการพูดคำตอบออกมาจากความจำของตนเอง รวมถึงการประเมินหลังจากอ่านเรื่องนั้น ๆ จบแล้ว คือ ในขั้นตอนการทบทวน หากยังจำเรื่องราวทั้งหมดไม่ได้ก็จะกลับไปสู่ขั้นตอนการอ่านอีกทั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูล (พนิตนาฏ ชูฤกษ์, 2551)

2. ผลการเปรียบเทียบการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮาซัน ละสูสามา (2563) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับหนังสือนิทานมัลติมีเดียเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ SQ4R ร่วมกับหนังสือนิทานส่งเสริมการอ่านประกอบมัลติมีเดีย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ SQ4R ร่วมกับหนังสือนิทานส่งเสริมการอ่านประกอบมัลติมีเดีย มีทักษะการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรีธร สุขเจริญ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้แตกต่างจากก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากผู้เรียนได้มีการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ซึ่งจะมีการอ่านอย่างเป็นระบบ อ่านแล้วฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม แล้วนำมาเขียนสรุปความรู้ที่ได้รับจากการอ่านนิทาน

พื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์เรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้การใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ มาบูรณาการร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ จึงง่ายต่อผู้เรียนที่จะได้อ่าน ศึกษา และทำความเข้าใจ เพื่อหาใจความสำคัญและใจความรองจากนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ที่อ่าน อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนเห็นแนวคิด เห็นความสำคัญของนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ที่อ่านด้วย ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ จะมีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 Survey (S) การอ่านแบบคร่าวๆ ขั้นตอนที่ 2 Question (Q) การตั้งคำถาม ขั้นตอนที่ 3 Read (R) การอ่าน ขั้นตอนที่ 4 Record (R) การจดบันทึก ขั้นตอนที่ 5 Recite (R) การสรุปใจความสำคัญ และขั้นตอนที่ 6 Reflect (R) วิเคราะห์ ทบทวน โดยขั้นตอนที่ 1 – 4 จะเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านมาจากการอ่านนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ และในส่วนของการเขียนสรุปความจะอยู่ในขั้นตอนที่ 5 ซึ่งเป็นขั้นต่อที่ถัดลงมา

ขั้นตอนที่ 5 การเขียนสรุปใจความสำคัญ (Recite) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะเขียนตอบคำถามจากการอ่านนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ในหนึ่งเรื่อง โดยการตอบคำถามจะตอบใน 5 ประเด็น คือ เรื่องที่อ่านกล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และผลเป็นอย่างไร โดยเขียนสื่อสารออกมาโดยใช้ภาษาที่เรียบง่าย กระชับ อ่านแล้วเข้าใจ เขียนตอบคำถามได้ถูกต้อง ตรงประเด็นคำถาม และได้ใจความที่สมบูรณ์ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตรัตน์ สุจิตวนิช (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้เทคนิค SQ4R โรงเรียนสองภาษาเอกชน ผลการวิจัย พบว่า การเขียนสรุปในครั้งที่ห้าของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีทักษะการเขียนสรุปความหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชัษษพณชิ์ สุรปญฺโญ (2558) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบเป็นขั้นเป็นตอนเสมือนการเดินขึ้นบันไดไปทีละขั้น อีกทั้งเป็นรูปแบบการสอนที่แปลกใหม่ นักเรียนไม่เคยได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้มาก่อน ทำให้เกิดความตื่นเต้นและสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ จะเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยในแต่ละขั้นตอนนั้นได้ฝึกให้ผู้เรียนให้ได้คิดได้ลงมือทำอย่างเป็นระบบ และทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจด้วยตัวของผู้เรียนเองอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งส่งผลให้การอ่านเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เมื่อมีการใช้ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียน เพราะนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้จะเป็นนิทานพื้นบ้านทางภาคใต้ โดยจะมุ่งเน้นไปที่นิทานพื้นบ้าน หรือตำนานต่าง ๆ ของจังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของผู้เรียน อีกทั้งในการเรียน ผู้เรียนจะมีการอ่านเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออ่านสำรวจเรื่องราวคร่าว ๆ และมีการตั้งคำถามจากนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้อ่าน เพื่อเพิ่มความอยากรู้อยากเห็นให้กับผู้เรียนและยังได้รับความสนุกสนานไปในขณะเดียวกันด้วย นอกจากนี้ยังมีการจดบันทึกจากเรื่องที่อ่าน มีการนำมาเขียนสรุปเป็นสำนวนภาษาของตนเอง และยังได้แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านอีกด้วย ขั้นตอนดังกล่าวมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่าน รวมทั้งมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการที่ผู้เรียนได้ตั้งคำถามเอาไว้ก่อนการอ่าน คำถามที่ได้ตั้งไว้ จึงมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านได้แนวคิดและเกิดความพยายามในการอ่าน เพื่อแสวงหาคำตอบ ส่งผลให้ผู้อ่านมีแนวทางในการอ่านที่ชัดเจน และอยู่ในขอบเขตที่ตั้งไว้ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2545) และสอดคล้องกับกฎแห่งผลที่พึงพอใจในทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป และถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ จะไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้น การที่ได้รับผลที่พึงพอใจ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ และเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2557)

จากการศึกษาผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา ยอดตา (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรีธร สุขเจริญ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภัยพร สิลารักษ์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ ร่วมกับนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน โดยใช้เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E – Book) นอกจากนี้ยังมีการนำนิทาน เรื่องเล่า หรือตำนานในท้องถิ่นของจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง นำมาจัดทำให้อยู่ในรูปแบบของหนังสือนิทานพื้นบ้านอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะช่วยเสริมแรง และดึงดูดความสนใจแก่ผู้เรียน เนื่องจากเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวกับผู้เรียน นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้ได้มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ นำมาเป็นขั้นตอนในการเรียนการสอน ซึ่งช่วยเพิ่มความกระตุ้น และความสนใจให้แก่ผู้เรียน เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เอส คิว โฟร์ อาร์ มีขั้นตอนที่หลากหลายและน่าสนใจ มีการอ่านแบบคร่าวๆ การอ่านแล้วนำมาตั้งเป็นคำถาม แล้วหาคำตอบของคำถามนั้นอีกครั้ง นอกจากนี้ยังมีการอ่านเพื่อสรุปความรู้ และนำความรู้ที่ได้รับนำกลับมาทบทวนอีกครั้ง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหานั้นๆ ได้เป็นอย่างดี และในระหว่างการทำกิจกรรมคุณครูมีการสอดแทรกคุณธรรม และข้อคิดที่ได้รับจากการศึกษานิทานพื้นบ้านเรื่องนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการพูดโดยการร่วมแสดงความคิดเห็น และฝึกทักษะความคิดผ่านการทำกิจกรรมตอบคำถามจากนิทานพื้นบ้านเรื่องที่อ่าน ซึ่งทักษะเหล่านี้ เป็นทักษะพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถต่อยอดในการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กันตรัตน์ สุจิตวนิช. (2561). *การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้เทคนิค SQ4R: โรงเรียนสองภาษาเอกชน*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541). *การเล่านิทาน การศึกษาปฐมวัย*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ชุติมา ยอดตา. (2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทิพย์สุเนตร อนัมบุตร. (2551). *การอ่านเพื่อวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผดุง อารยะวิญญู. (2544). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ ประสานมิตร.

พนิตนาฎ ชูฤกษ์. (2551). *อ่านเร็วให้เป็น จับประเด็นให้อยู่หมัด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เฟริสท์ออฟเซท.

พรพรรณ พูลเขาล้าน. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการอ่าน เพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ร่วมกับเทคนิค SQ4R*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระชัษษพณขิ์ สุรปญโญ. (2558). *การศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

มันทนา อุตทอง. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัชนี ศรีไพรวรรณ. (2527). *การสอนกลุ่มทักษะ 2 (ภาษาไทย)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วรรณี โสมประยูร. (2542). *การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สิรีธร สุขเจริญ. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2545). *การจัดกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

_____. (2554). *วิธีสอนแบบ SQ3R และ SQ4R กระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสงขลา. (2563). *รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนในมิติ O – Net NT ปีการศึกษา 2563.* สงขลา.

อภัยพร สิลารักษ์. (2562). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ฮาซัน ละสูสามา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้หนังสือนิทานส่งเสริมการอ่านชุดวัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้าน 3 จังหวัดชายแดนใต้ (Culture and Folk game) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.* (วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์). มหาสารคาม:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ

THE PRIORITY NEEDS FOR ACADEMIC MANAGEMENT OF BODINDECHA (SING SINGHASENI) AFFILIATED SCHOOLS BASED ON THE CONCEPT OF VISUAL LITERACY

[1]พัชรพล จันทร์ศรี และ [2]สุกัญญา แช่มช้อย

[1]Phatcharaphol Chansri and [2]Sukanya Chaemchoy

[1]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

Chulalongkorn University, Thailand.

[1]phatcharaphol@bodin2.ac.th

Received: May 2, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ ใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) จำนวน 251 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ อยู่ในระดับปานกลาง โดยการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษามีสภาพในการปฏิบัติในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและด้านการวัดและประเมินผลมีสภาพในการปฏิบัติในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนา

[1] นิสิต สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการพัฒนาหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (2) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยภาพรวม คือ 0.305 ($PNI_{Modified}$ = 0.305) เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการพัฒนาบริหารวิชาการ พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด และด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำสุด

คำสำคัญ : ความฉลาดรู้เรื่องภาพ, ความต้องการจำเป็น, บริหารวิชาการ, โรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

Abstract

The purpose of this research was to study the priority needs of academic management of Bodindecha (Sing Singhaseni) Affiliated Schools based on the concept of visual literacy. This research is descriptive research. The tool used in the research was a questionnaire. The data were analyzed by mean, standard deviation, and the modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$). The survey was completed by 251 people, who were all administrators and secondary school teachers at Bodindecha (Sing Singhaseni) Affiliated Schools. The finding showed that 1) The current state was at a moderate level, with teaching media and educational technology development having the highest mean and the curriculum development having the lowest mean. The desired state was at the highest level, with teaching and learning management having the highest mean and curriculum development with the lowest mean. 2) The overall Priority Need Index of academic management was 0.305 ($PNI_{Modified}$ = 0.305). In consideration of the scope of academic management, curriculum development had the highest priority needs index, while teaching media and educational technology development had the lowest priority needs index. Considering the scope of academic administration development, it was found that measurement and evaluation had the highest development needs, and educational media and technology development had the lowest development needs.

Keywords: Visual Literacy, Priority Needs, Acedemic Management, Bodindecha (Sing Singhaseni) Affiliated schools

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการปฏิวัติหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี (Digital disruption) และยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) ส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการผลิตสร้างอาชีพเกิดใหม่ในอนาคต ขณะเดียวกันอาชีพที่เน้นทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) หรือ Soft Skills รวมไปถึงอาชีพที่เน้นความคิดสร้างสรรค์และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่เทคโนโลยีไม่สามารถทำแทนมนุษย์ได้ก็มีแนวโน้มที่จะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในอนาคต (Lund et. al., 2021) โดยสถานการณ์ในปัจจุบันในด้านการศึกษาจากกระแส Digital disruption และยุคหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 พบว่า การเรียนในวิถีชีวิตปกติใหม่ในรูปแบบศตวรรษที่ 21 คือ นักเรียนแต่ละบุคคลจะต้องสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาและใช้สื่อออนไลน์ เพื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Wallace, 2020) จากนโยบายจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายให้มีการคิดขั้นสูง มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงานของตนเองและร่วมกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

แนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ (Visual Literacy) หมายถึง กลุ่มของทักษะความสามารถที่มนุษย์สามารถพัฒนาได้ด้วยการเห็นและในขณะเดียวกันก็บูรณาการกับประสบการณ์ของประสาทสัมผัสอื่น ๆ ผ่านการใช้ทักษะอย่างสร้างสรรค์ มีความสำคัญการเรียนรู้ที่ต้องการรับและส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การประยุกต์ใช้และปฏิบัติจริงทั้งในการเรียนการสอนและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบไปด้วย กระบวนการฝึกการคิดด้วยภาพ (Visual Thinking) การเรียนรู้ด้วยภาพ (Visual Learning) และการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication) ซึ่งเป็นกลุ่มของทักษะที่สำคัญยิ่งในการช่วยให้เกิดการรับรู้ เข้าใจและตีความหมายของภาพได้อย่างแม่นยำและช่วยในการบูรณาการระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาศาสตร์ ศิลปะ จิตวิทยา และปรัชญา สู่การพัฒนาในด้านการออกแบบการศึกษา (สุธนิต เวชโช และใจทิพย์ ณ สงขลา, 2563) ซึ่งแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ ที่เป็นสมรรถนะสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้สามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สง่า วงค์ไชย และกมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น, 2565)

โรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นกลุ่มโรงเรียนที่ใช้นามโรงเรียนว่าบดินทรเดชา อันมาจากราชทินนามของเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 6 โรงเรียนมีจุดเน้นในด้านการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน คือ นักเรียนมีความคิด

สร้างสรรค์ คิดเป็น ทำเป็น สามารถใช้ความคิดระดับสูง มีเหตุผลและวางแผนจัดการสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ (แผนปฏิบัติราชการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา, 2565) และจากการศึกษาจากรายงานประเมินตนเองพบว่า มีจุดควรพัฒนาการขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหาภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) โดยพัฒนาด้านทักษะและกระบวนคิดที่สำคัญและจำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษ 21 มีแนวทางพัฒนาผู้เรียน เช่น พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นให้ทันสมัยสอดคล้องกับสังคมพลวัตในศตวรรษที่ 21 พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ เพิ่มการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเผยแพรให้ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง ปรับรูปแบบเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่สามารถประเมินผู้เรียนที่มาความแตกต่างตามศักยภาพของบุคคล ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนและประกอบกลุ่มโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) มีเป้าหมายไปสู่ภาพความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ในประเด็นด้านการผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ คือ นักเรียนมีความสามารถประเมิน แสวงหา สังเคราะห์และใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิผลโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้การดำเนินการให้สำเร็จและด้านความฉลาดรู้เรื่องภาพ (ภาษาภาพ สัญลักษณ์ สัญรูป) รู้จักตีความ สร้างสื่อในการพัฒนาการคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ให้ก้าวหน้าขึ้น (แผนปฏิบัติราชการระยะปานกลาง โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4, 2562)

จากความสำคัญของแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ (Visual Literacy) ที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัย สนใจในการศึกษาการพัฒนาระบบบริหารวิชาการ ที่จะต้องใช้แนวคิด บริหารโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) และนำเสนอแนวทางพัฒนาบริหารวิชาการ ให้มีทักษะความฉลาดรู้เรื่องภาพ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้นำไปสู่ผลสำเร็จสร้างพลเมืองที่ดีสู่การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนซึ่งจะเป็นการพลิกโฉมระบบการศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียน

ในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ทั้ง 6 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี), โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2, โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา, โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4, โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี และโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) และครูโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) จำนวนรวม 251 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 6 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 6 คน และครู จำนวนรวม 239 คน รวมทั้งสิ้น 251 คน โดยกำหนดจำนวนผู้ใช้ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้เกณฑ์ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง สถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันและประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 30 ข้อ โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ของ John W. Best (1981)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการ

โรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยภาพรวมมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยภาพรวม

ขอบข่าย บริหารวิชาการ	สภาพปัจจุบัน (D)				สภาพที่พึงประสงค์ (I)				ความต้องการจำเป็น	
	M	SD	แปลผล	ลำดับ	M	SD	แปลผล	ลำดับ	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
1. การพัฒนาหลักสูตร	**3.407**	**0.960**	**ปานกลาง**	**3**	**4.446**	**0.602**	**มาก**	**4**	**0.305**	**2**
1.1 การวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร	3.388	0.963	ปานกลาง	(3)	4.388	0.596	มาก	(3)	0.295	(3)
1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.418	0.960	ปานกลาง	(1)	4.457	0.618	มาก	(2)	0.304	(2)
1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร	3.416	0.959	ปานกลาง	(2)	4.494	0.593	มาก	(1)	0.316	(1)
2. การจัดการเรียนรู้	**3.470**	**0.896**	**ปานกลาง**	**2**	**4.501**	**0.612**	**มากที่สุด**	**2**	**0.297**	**3**
2.1 การจัดทำแผนการเรียนรู้	3.452	0.917	ปานกลาง	(3)	4.428	0.615	มาก	(3)	0.283	(3)
2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรายวิชาในหลักสูตร	3.466	0.893	ปานกลาง	(2)	4.568	0.603	มากที่สุด	(1)	0.318	(1)
2.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	3.491	0.877	ปานกลาง	(1)	4.507	0.619	มากที่สุด	(2)	0.291	(2)
3. การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา	**3.670**	**0.837**	**มาก**	**1**	**4.627**	**0.598**	**มากที่สุด**	**1**	**0.261**	**4**
3.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล	3.670	0.862	มาก	(2)	4.627	0.597	มากที่สุด	(1)	0.266	(1)
3.2 การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้	3.684	0.812	มาก	(1)	4.624	0.598	มากที่สุด	(2)	0.255	(2)
4. การวัดและประเมินผล	**3.297**	**1.037**	**ปานกลาง**	**4**	**4.448**	**0.628**	**มาก**	**3**	**0.349**	**1**
4.1 การพัฒนาเครื่องมือเพื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้	3.272	1.041	ปานกลาง	(1)	4.444	0.630	มาก	(2)	0.358	(1)
4.2 การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้	3.323	1.033	ปานกลาง	(2)	4.452	0.626	มาก	(1)	0.340	(2)
รวมทุกด้าน	**3.461**	**0.933**	**ปานกลาง**	-	**4.505**	**0.610**	**มากที่สุด**	-	**0.303**	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.461 ,SD = 0.933) ขอบข่ายบริหารวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา (M = 3.670, SD = 0.837) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 3.684, SD = 0.812) และ การ

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล (M = 3.670, SD = 0.837) ขอบข่ายบริหารวิชาการ ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ การจัดการเรียนรู้ (M = 3.470, SD = 0.896) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 3.491, SD = 0.887) รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรายวิชาในหลักสูตร (M = 3.466 ,SD = 0.893) และการจัดทำแผนการเรียนรู้ (M = 3.452, SD = 0.917) ตามลำดับ ขอบข่ายบริหารวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยถัดลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร (M = 3.407, SD = 0.960) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 3.418, SD = 0.960) รองลงมาคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร (M = 3.416, SD = 0.959) และการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร (M = 3.388, SD = 0.963) ตามลำดับและขอบข่ายบริหารวิชาการ ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล (M = 3.297, SD = 1.037) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การพัฒนาเครื่องมือเพื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 3.272, SD = 1.041) และการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (M = 3.323, SD = 1.033) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.505, SD = 0.610) ขอบข่ายบริหารวิชาการ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา (M = 4.627, SD = 0.598) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 4.627, SD = 0.597) และ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ (M = 4.624, SD = 0.598) ขอบข่ายบริหารวิชาการ ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ การจัดการเรียนรู้ (M = 4.501, SD = 0.612) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรายวิชาในหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 4.568, SD = 0.603) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (M = 4.507, SD = 0.619) และการจัดทำแผนการเรียนรู้ (M = 4.428, SD = 0.615) ขอบข่ายบริหารวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยถัดลงมา คือ การวัดและประเมินผล เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 4.452, SD = 0.626) และการพัฒนาเครื่องมือเพื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ (M = 4.444, SD = 0.630) และขอบข่ายบริหารวิชาการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร (M = 4.446, SD = 0.602) ตามลำดับเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 4.494, SD = 0.593) รองลงมา คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (M = 4.457, SD = 0.618) และการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร (M = 4.388, SD = 0.596) ตามลำดับ

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ คือ 0.303 ($PNI_{Modified}$ = 0.303) ขอบข่ายบริหารวิชาการที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การวัดและประเมินผล ($PNI_{Modified}$ = 0.349) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การพัฒนาเครื่องมือเพื่อวัดผลลัพธ์การเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.358) และการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ = 0.340) ขอบข่ายการบริหารวิชาการที่มีความต้องการจำเป็นรองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตร ($PNI_{Modified}$ = 0.305) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.316) รองลงมาคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{Modified}$ = 0.304) และการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.295) ขอบข่ายการบริหารวิชาการที่มีความต้องการจำเป็นถัดลงมา คือ การจัดการเรียนรู้ ($PNI_{Modified}$ = 0.297) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรายวิชาในหลักสูตรมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.318) รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ($PNI_{Modified}$ = 0. 291) และการจัดทำแผนการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.283) และขอบข่ายกิจการนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($PNI_{Modified}$ = 0.261) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.266) และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified}$ = 0.255) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลเรียงตามลำดับค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ได้ดังนี้

1. ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ อยู่ในลำดับที่ 1 ($PNI_{Modified}$ = 0.349) การวัดและประเมินผล คือ การดำเนินการวัดและประเมินผลความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ จุดหมายและหลักการของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553) กล่าวเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล คือ เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น เช่น การวัดความสามารถของสมองด้านต่าง ๆ การวัดคุณสมบัติทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ขนาดของวัตถุ ผลที่

ได้จากการวัดเป็นจำนวน ตัวเลข จุดมุ่งหมายของการวัดผลนั้นเป็นการตรวจสอบการสอนของครูอาจารย์และการเรียนของ ผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Domain) ด้านทักษะปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain) และสอดคล้องกับศศิธร ชุตินันทกุล (2560) กล่าวเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล คือ กระบวนการหนึ่งในการจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการตรวจสอบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ด้วยการใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับรายงานประเมินตนเองประจำปีการศึกษา 2565 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2 ที่กล่าวว่า ควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ปรับรูปแบบหรือเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เข้ากับสถานการณ์สามารถประเมินผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้ตรงตามศักยภาพของแต่ละบุคคลและมีกระบวนการในการติดตามผลการดำเนินงานในการวัดและประเมินผลอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ผลที่แท้จริง

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ อยู่ในลำดับที่ 2 ($PNI_{Modified}$ = 0.305)การพัฒนาหลักสูตร คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรและการกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553) กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจหาทางเลือกทางการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการเรียนการสอนไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสถานศึกษาโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2563) กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร คือ แผนหรือข้อกำหนดอย่างเป็นระบบที่แสดงถึงจุดมุ่งหมาย เนื้อหาและมวลประสบการณ์ เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ อยู่ในลำดับที่ 3 ($PNI_{Modified}$ = 0.297) การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความต้องการของผู้เรียนและบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสุนทร โคตรบรรเทา (2552) กล่าวเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ว่า จะต้องมีการจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาทักษะต่างๆ ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2556) กล่าวเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เป็นกระบวนการจัดการด้านการ

เรียนการสอน โดยทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยพิจารณาจากหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน วิธีสอนและการประเมินผล รวมทั้งสื่อการเรียนการสอน

4. ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพอยู่ในลำดับสุดท้าย ($PNI_{Modified}$ = 0.261) การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีขอบข่าย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่ง สื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 (2563) กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การศึกษาและนำผลการวิเคราะห์ วิจัยไปใช้ในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นตัวกลางในการนำส่งหรือถ่ายทอดความรู้ทักษะ และเจตคติ จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน ช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ การศึกษาการพัฒนาบริหารวิชาการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ตามแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยการบริหารวิชาการ ได้จากการสังเคราะห์ความหมายและขอบข่ายของการบริหารวิชาการ สรุปได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) มีความฉลาดรู้เรื่องภาพ โดยคุณลักษณะแนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพได้จากสังเคราะห์ความหมาย และองค์ประกอบของความฉลาดรู้เรื่องภาพ ได้แก่ 1) การคิดด้วยภาพ (Visual Thinking) 2) การเรียนรู้จากภาพ (Visual Learning) และ 3) การสื่อสารผ่านภาพ (Visual Communication) ซึ่งการดำเนินการตามขอบข่ายการบริหารวิชาการดังกล่าว จะช่วยให้ผู้เรียนมีความฉลาดรู้เรื่องภาพ สามารถนำทักษะและกระบวนคิดที่สำคัญและจำเป็นไปปรับใช้ให้เหมาะสม

กับตนเองการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ได้อย่างมีความสุข สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2555). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ศูนย์หนังสือ.* มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา. นำศิลป์โฆษณา.

โรงเรียนในเครือบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี). (2565). *แผนปฏิบัติราชการโรงเรียนในเครือบดินทรเดชา.* โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี).

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2. (2565). *รายงานประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2565.* โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2. กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4. (2565). *แผนปฏิบัติราชการระยะปานกลาง โรงเรียนบดินทรเดชา(สิงห์ สิงหเสนี) 4.* โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 4. กรุงเทพมหานคร.

ศศิธร ชุตินันทกุล. (2561). *การวัดและประเมินผลทางการศึกษากับการปรับเทียบคะแนน.* วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 2(2), 107-114. แหล่งที่มา https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/view/141610/168917

สง่า วงค์ไชย และ กมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น. (2565). *แนวคิดความฉลาดรู้เรื่องภาพในศตวรรษที่ 21.*Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(4), 433-451. แหล่งที่มา https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/252941

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (2563). *คู่มือปฏิบัติงาน กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ปีการศึกษา 2563.* ม.ป.ท. แหล่งที่มา https://www.phitsanulok1.go.th/userfiles/kittipat/File/ITA_2563/eval_01%20-%20คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มงานสื่อฯ.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566 - 2570).* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร.

สุธนิต เวชโช และใจทิพย์ ณ สงขลา. (2563). *VISUAL LITERACY FROM THEORY TO PRACTICE: A PARADIGM OF VISUAL THINKING, LEARNING AND COMMUNICATION: การรู้เชิงทัศนะจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ: กระบวนทัศน์ในการคิด การเรียนรู้และการสื่อสารด้วยภาพ.* JOURNAL OF EDUCATION NARESUAN UNIVERSITY, 23(4), 464–478. แหล่งที่มาhttps://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/242064

สุนทร โคตรบรรเทา. (2552). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* ปัญญาชน กรุงเทพมหานคร.

John w. Best. (1981). *Research in Education.* 4thed. New Jersey: Prentice-Hall.

Lund, S., Madgavkar, A., Manyika, J., Smit, S., Ellingrud, K., Meaney, M., & Robinson, O. (2021). *The future of work after COVID-19.* McKinsey global institute.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities.* Educational and psychological measurement. *30*(3), 607-610.

Wallace, M. (2020). *COVID-19 in correctional and detention facilities.* MMWR. Morbidity and mortality weekly report. United States. แหล่งที่มา https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/mm6919e1.htm?ref=theprepping-com

แนวทางการพัฒนาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

GUIDELINE ON THE DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NONG KHAI PRIMARY EDUCATION SERVICE

[1]**สุจริต แสงสุวรรณ์, [2]พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ [3]ธีระพล เพ็งจันทร์**

[1]Sujarit Saengsuwan, [2]Patcharin Chompuwiset and [3]Teerapol Pengchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]63120605210@udru.ac.th

Received : May 15, 2024; **Revised** : June 24, 2024; **Accepted** :August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 แนวทาง ประกอบด้วย แนวทางความเป็นผู้นำ

---

[1] นักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

และวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี 3) การประเมินแนวทางในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ : แนวทาง; ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the components of technological leadership development of school administrator. 2) to investigate the developmental approaches for the technology leadership of school administrators, and 3) to evaluate the guide for the development of technology leadership of school administrators. The results of this research were as follows: 1) The six components of technology leadership by school administrators included: 1.1) visionary technology leadership, 1.2) integration of digital technology in administration, 1.3) integration of digital technology in teaching management, 1.4) use of technology in educational measurement and evaluation, 1.5) utilization of technology for support, management, and operations, and 6) ethical considerations in the use of technology. 2) The guidelines for the development of technology leadership by school administrators consisted of six approaches, including: 2.1) guidelines for visionary technology leadership, 2.2) introduction of technology for administrative purposes, 2.3) incorporation of technology into classroom teaching, 2.4) utilization of technology for measurement and evaluation, 2.5) implementation of technology for support, management, and operations, and 2.6) consideration of ethics in the use of technology. 3) The evaluation indicated that the propriety, feasibility, and utility were overall at the highest level.

Keywords : Guidelines; technological leadership; school administrators

บทนำ

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้พัฒนาอย่างรวดเร็วมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อระบบบริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ทางการศึกษา ในหมวดที่ 9 โดยเฉพาะในมาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ และมาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 22) ในการพัฒนาการศึกษา บุคคลสำคัญที่ทำให้การวางแผนและจัดการกับเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบการศึกษาประสบผลสำเร็จ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะนอกจากจะมองเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นในระบบของการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้บริหารยังต้องเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างออกไปจากฝ่ายปฏิบัติการหรือครูผู้สอนต้องเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ เพื่อให้ทันต่อพัฒนาการ ของเทคโนโลยีสารสนเทศ (ยืน ภู่วรวรรณ และ สมชาย นาประเสริฐชัย, 2546 : 2)

จากการศึกษาเอกสารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานของโรงเรียนในปัจจุบันยังพบปัญหาระบบข้อมูลไม่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนขาดความสมบูรณ์ ในเรื่องของความถูกต้อง ความทันสมัย สะดวกต่อการนำไปใช้ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจ ระบบข้อมูลสารสนเทศมากที่สุดเนื่องมาจากการจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นระบบไม่มีความชัดเจนบุคลากรขาดทักษะและวิธีการในการรวบรวมข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่การจัดเก็บข้อมูลเมื่อสิ้นปีการศึกษาในแต่ละปีครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาจะเก็บไว้ที่ตนเองและเก็บไว้ที่ครูวิชาการเพียงบางส่วนเท่านั้น โรงเรียนไม่มีการจัดเอกสารการให้เป็นระบบไม่มีแบบฟอร์มในการกรอกข้อมูลที่เป็นของโรงเรียนส่วนมากการกรอกข้อมูลจะทำตามแบบฟอร์มส่งเฉพาะหน่วยงานที่ต้องการข้อมูลเท่านั้นในระดับโรงเรียนไม่มีศูนย์ข้อมูลกลางในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศด้านต่างๆ บุคลากรที่รับผิดชอบงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนขาดทักษะทางด้านการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และวิธีการในการรวบรวมข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่การจัดกระท้าข้อมูลด้านต่าง ๆ จึงล่าช้าและไม่ทันสมัยโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลเป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็วและจัดเป็นระบบได้ง่ายเมื่อ

บุคลากรไม่มีทักษะดังกล่าวการจัดเก็บแก้ไขและสืบค้นข้อมูลจึงไม่สามารถทำได้ในเวลาที่ต้องการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2555: 40)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เพื่อจะได้นำผลวิจัยไปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถมีผู้นำที่มุ่งเน้นด้านเทคโนโลยีที่ยั่งยืน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ได้ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

1. ขอบเขตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย จำนวน 9 คน โดยมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา จากระยะที่ 1 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และในระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตลอดจน แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ แล้วนำมาสร้างเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา 6 ด้าน คือ 1) **ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี** 2) **การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน** 3) **การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน** 4) **การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล** 5) **การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี** และ 6) **จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี** ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยการประเมินของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยรวม

องค์ประกอบ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี	4.71	0.23	มากที่สุด
2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน	4.75	0.27	มากที่สุด
3. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน	4.73	0.24	มากที่สุด
4. การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล	4.74	0.23	มากที่สุด
5. การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี	4.73	0.25	มากที่สุด
6. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	4.73	0.25	มากที่สุด
โดยรวม	**4.73**	**0.35**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการยืนยันและแปลผลในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี จำนวน 4 แนวทาง 2) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน จำนวน 4 แนวทาง 3) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน จำนวน 4 แนวทาง 4) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล จำนวน 4 แนวทาง 5) การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี จำนวน 3 แนวทาง และ 6) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี จำนวน 3 แนวทาง มีแนวทางพัฒนาจำนวน 6 แนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันผลให้ใช้ได้ทุกแนวทางคิดเป็นร้อยละ 100.00

3. ผลการวิเคราะห์ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

จากการสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 5 ท่าน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้ประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเหมาะสม ด้านความสอดคล้อง ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ แสดงดังตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม และด้านความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ในภาพรวม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ความเหมาะสม			ความสอดคล้อง		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี	4.61	0.48	มากที่สุด	4.51	0.47	มากที่สุด
2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน	4.54	0.48	มากที่สุด	4.54	0.48	มากที่สุด
3. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน	4.54	0.48	มากที่สุด	4.53	0.49	มากที่สุด
4. การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล	4.66	0.47	มากที่สุด	4.60	0.47	มากที่สุด
5. การสนับสนุน การบริหารจัดการและการดำเนินการด้านเทคโนโลยี	4.65	0.46	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด
6. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	4.63	0.48	มากที่สุด	4.57	0.24	มากที่สุด
โดยรวม	**4.58**	**0.48**	**มากที่สุด**	**4.54**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ในภาพรวม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี	4.61	0.48	มากที่สุด	4.41	0.48	มาก
2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน	4.79	0.42	มากที่สุด	4.45	0.48	มาก
3. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน	4.73	0.45	มากที่สุด	4.45	0.48	มาก
4. การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล	4.78	0.43	มากที่สุด	4.54	0.48	มากที่สุด
5. การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี	4.77	0.43	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด
6. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	4.73	0.45	มากที่สุด	4.52	0.50	มากที่สุด
โดยรวม	**4.74**	**0.44**	**มากที่สุด**	**4.49**	**0.49**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี 2) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน 3) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน 4) การใช้

เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล 5) การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี และ 6) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เฮอร์เซย์และแบลนชาร์ด (Hersey & Blanchard, 1993: 94) กล่าวถึง ภาวะผู้นำนั้นมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลัก 3 ปัจจัยอันได้แก่ 1) ผู้นำ (Leader) ตัวบุคคลที่นำกลุ่ม มีบุคลิกอุปนิสัย ลักษณะอย่างไร 2) ผู้ตาม (Followers) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับอิทธิพลจากผู้นำ และ 3) สถานการณ์ (Situation) เหตุการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับธีรโชติ หล่ายโท้ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการพัฒนาแนวทางการพัฒนาผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่โดดเด่นด้านเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดแนวคิด แรงผลักดัน และความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาของตนเองต่อไป พร้อมทั้งต้องผลักดัน กระตุ้น หรือสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรให้เห็นความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และผู้บริหารสถานศึกษายังต้องส่งเสริมให้ครู บุคลากรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสร้างสื่อ นวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของชัยนาม บุญนิตย์ (2563: 31-32) กล่าวถึง ความมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมไว้ว่า เป็นพฤติกรรมของผู้บริหาร ที่แสดงออกถึงความมีแนวคิดในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่รอบด้านในปัจจุบัน รวมถึงนวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีการคิดค้นพัฒนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน การเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ในการติดต่อสื่อสาร เช่น Line, Facebook, Google Applications For Education และสื่อ Social Media ในการบริหารจัดการและส่งเสริมการจัดการศึกษา

2.2 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน และส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารงาน หรือสนับสนุนการตัดสินใจการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูงให้มากที่สุด พร้อมทั้งเข้ารับการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

และผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในงานด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานทางด้านเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับอิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560: 30) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน จะต้องเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถประยุกต์เทคโนโลยีในการเพิ่มขยาย และพัฒนาขีดความสามารถของทีมงาน และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นกิจวัตรประจำวัน เพื่อเป็นต้นแบบในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อีกทั้งยังใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นกิจวัตรประจำวันอีกด้วย

2.3 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบาย เพื่อกระตุ้นให้ครูผู้สอนได้ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นปกติ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อและนวัตกรรมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการประกวดนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาครูผู้สอนให้มีการสร้างสื่อการสอนที่ทันสมัยโดยมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น รวมไปถึงส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีมาสร้างสื่อการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างเป็นระบบ เพื่อประหยัดเวลาและโต้ตอบกันได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับชัยนาม บุญนิตย์ (2563: 40-41) ได้กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่แสดงออกถึงความสามารถในการผลักดันบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถและการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม และนำไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น การใช้งาน DLTV, DLIT, การใช้ Search Engine ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้คลังความรู้ออนไลน์ คลังสื่อออนไลน์ คลังแผนจัดการเรียนรู้ออนไลน์ และคลังข้อสอบออนไลน์เข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนา และจัดทำนวัตกรรมสื่อการสอนโดยบูรณาการการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย

2.4 การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาแนวทางหรือแนวปฏิบัติให้ครูและบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุนโปรแกรมต่าง ๆ ให้เข้ามามีบทบาทเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับครูและบุคลากรได้นำมาใช้ในการวัดผลและการประเมินผล พร้อมทั้งเข้ารับการพัฒนาทักษะในการวัดผลและการประเมินผลโดยใช้เทคโนโลยี และสามารถถ่ายทอดทักษะให้ครูและบุคลากรเพื่อนำไปปฏิบัติได้ จัดให้ครูและบุคลากรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการวัดผลและการ

ประเมินผลและผลักดันให้นำมาปรับใช้ตามความเหมาะสมให้มากที่สุด สอดคล้องกับชัยนาม บุญนิตย์ (2563: 43-44) ได้กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนา ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการปรับประยุกต์ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติงาน การบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนเป็นต้น การวัดและการประเมินผลประกอบด้วยหลายด้าน ทั้งในการใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลและแปลผลข้อมูลนำมาวิเคราะห์เพื่อส่งต่อเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้ตัดสินใจ (MIS) นำโปรแกรมประยุกต์มาใช้ในการวัดผลประเมินผลทางการศึกษา การประเมินผลทางการศึกษา เช่น โปรแกรม Student2551, SGS, Microsoft Excel ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการวัดผลประเมินผลการศึกษา

2.5 การสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ บริหารสถานศึกษาสนับสนุน จัดสรรงบประมาณให้ครูพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สำรวจความต้องการของครูเกี่ยวกับอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และจัดหางบประมาณเพื่อมาสนับสนุนตามความเหมาะสม รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติงานของบุคลากร สอดคล้องกับวสันต์ชัย สดคมขำ (2563: 47-48) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา การสนับสนุน การบริหาร และการปฏิบัติการนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์โน้มน้าว และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของสถานศึกษา สนับสนุนครูและบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างและใช้ระบบเทคโนโลยีสำหรับการบริหารและปฏิบัติการ จัดสรรงบประมาณ จัดหาเงินทุนเพิ่มเติมในการสนับสนุนตามความต้องการเทคโนโลยีของสถานศึกษา จัดการทดแทนและปรับปรุงระบบ ตามแผนเทคโนโลยีของสถานศึกษา สนับสนุนการให้บริการด้านเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพอย่างพอเพียง จัดให้มีการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบความพึงพอใจของครูและบุคลากรในสถานศึกษาต่อการให้บริการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิศักดิ์ ดงสิงห์ (2560: 16) เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนการจัดการและการปฏิบัติ โดยใช้เทคโนโลยี พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางการปฏิบัติให้ครูในการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนให้คำปรึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม โดยการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ

2.6 จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีนโยบายเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี โดยออกข้อข้อบังคับในการใช้เทคโนโลยี และสร้างความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีเพื่อไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เสี่ยงในด้านการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา พร้อมทั้งการเข้ารับการอบรมหรือพัฒนาตนเองเกี่ยวกับกฎหมายการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี และต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมด้วย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังด้านจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยีให้กับบุคลากรและนักเรียน เพื่อให้รู้เท่าทันสื่อและใช้ในทางที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสุนันทา สมใจ และวิชุดา กิจธรธรรม (2561: 358) ได้กล่าวว่าประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจรรยาบรรณ หมายถึง ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การส่งเสริมและบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัย การสนับสนุนและจัดให้เกิดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา

ผลการยืนยันฉันทามติของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน พบว่า 1) ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี จำนวน 4 แนวทาง 2) ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน จำนวน 4 แนวทาง 3) ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน จำนวน 4 แนวทาง 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล จำนวน 4 แนวทาง 5) ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี จำนวน 3 แนวทาง และ 6) ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี จำนวน 3 แนวทาง ผลการยืนยันมีแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการยืนยันใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน (ร้อยละ 100.00) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณนภา จำเนียรพืช (2564: 151-152) จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษารายด้านมีการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร ผู้บริหารจะต้องได้รับข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับใช้ในการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องตลอดเวลา ข้อมูลและสารสนเทศนั้นต้องเป็นปัจจุบันด้วย โดยพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกิจวัตรปกติ มีการสร้างทีมงานและกลุ่มการเรียนรู้ในองค์กรเพื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนางานที่ปฏิบัติ ช่วยเหลือทีมงานและกลุ่มการเรียนรู้ โดยการสร้างโอกาสการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพแก่ผู้ที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการเรียนการสอน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัยในมุมมองผู้ใช้แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร

สถานศึกษาโดยได้รับการประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน ได้แนวทางการประเมินภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน สอดคล้องกับ อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560: 26) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นลักษณะของผู้นำที่สามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีไปสนับสนุน ส่งเสริมและบูรณาการในการจัดการศึกษา มีความสามารถในการบริหารสู่ความเป็นสากลมากขึ้น และนำไปใช้ในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561: 120) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำในการส่งเสริมให้ครูบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษา และการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท และความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ครู และผู้บริหารมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี ใช้อย่างมีความรอบรู้ รู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อ และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยนำมาอภิปรายดังนี้

3.1 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี และด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนตามลำดับ สอดคล้องกับอิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560: 31) สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่มีการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ผู้บริหารจะต้องสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบริหารจัดการเรียนการสอน สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศวิเคราะห์ปัญหา สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศตีความข้อมูล สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และประเมินการบริหารคุณภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในองค์กรได้อีกด้วย

3.2 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี ด้าน

จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และ ด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสุภัททรา สังขวร (2560: 34) ได้ให้ความหมายว่า การวัดและการประเมินผล หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะในการบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาวิเคราะห์ปัญหา และตีความข้อมูล เพื่อนำไปสู่การบริหารและจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีการกำหนดมาตรฐาน กำกับ ติดตาม และนิเทศการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ประเมินระบบการบริหารและคุณภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในสถานศึกษา

3.3 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี และด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษามาตรฐานระดับชาติทางเทคโนโลยีการศึกษาในด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารของ American Institute for Research (AIR) (2009) ที่พบว่า มาตรฐานระดับชาติทางเทคโนโลยีการศึกษาในด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเชิงวิชาชีพที่ผู้บริหารต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตนเอง แล้วแพร่กระจายไปยังตัวครูและบุคลากร ความสามารถเชิงวิชาชีพอันเป็นผลมาจากการฝึกอบรม การเรียนรู้เทคโนโลยีภายใต้การดูแลช่วยเหลือ การสนับสนุนส่งเสริมของผู้บริหาร และค่านิยมและพันธะผูกพันเชิงวิชาชีพ ซึ่งผู้บริหารต้องสร้างให้ครูและบุคลากรเกิดความระหนัก ความเชื่อมั่นในพลังของเทคโนโลยี และยังสอดคล้องกับอิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560: 30) ได้สรุปว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีที่มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน จะต้องเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถประยุกต์เทคโนโลยีในการเพิ่มขยาย และพัฒนาขีดความสามารถของทีมงาน และผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นกิจวัตรประจำวัน เพื่อเป็นต้นแบบในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3.4 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุน การบริหารจัดการ และการดำเนินการด้านเทคโนโลยี มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผล ด้านจริยธรรมในการ

ใช้เทคโนโลยี ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และด้านความเป็นผู้นำและวิสัยทัศน์เชิงเทคโนโลยี ตามลำดับ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่ง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทำนุบำรุงศาสนาศิลปะและวัฒนาธรรมตามความจำเป็น โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้ครู และบุคลากร ได้อบรมพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการอบรมหลักสูตรออนไลน์ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานตามความสนใจ

การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยใช้เกณฑ์การประเมิน 4 มาตรฐาน ประกอบไปด้วย มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) มาตรฐานด้านความสอดคล้อง (Congruity Standards) มาตรฐานความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) และมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจที่ท่องแท้ เกิดความเชี่ยวชาญ ชำนาญและมีประสบการณ์ในการบริหารงานแบบมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานแบบมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยนาม บุญนิตย์. (2563). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ธีรโชติ หล่ายโท้. (2560). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยืน ภู่วรวรรณ และ สมชาย นาประเสริฐชัย. (2546). *ไอซีทีเพื่อการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วรรณนภา จำเนียรพืช. (2564). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วสันต์ชัย สดคมขำ. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนันทา สมใจ และ วิชุดา กิจธรธรรม. (2561). *การบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี.* วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(1), 350-363.

สุภัททรา สังขวร. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. (2555). *สารสนเทศเพื่อการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ปีการศึกษา 2555.* หนองคาย: สำนักงานเขตฯ.

อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อดิศักดิ์ ดงสิงห์. (2560). *ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

American Institute for Research: AIR. (2009). *Evaluation of the school technology leadership initiative: external evaluation report #2.* Washington, DC: American Institutes of Research.

Hersey, P. & Blanchard, K. H. (1993). *Management of Organizational Behavior : Utilizing Human Resources.* 6thed. Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall.

การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

THE PERSONNEL ADMINISTRATION ACCORDING TO THE SEVEN SAPPURISADHAMMA BY EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

[1]ชลธิชา ยอดมา, [2]พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และ [3]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ

[1]Chonthicha Yodma, [2]PhramahaSupavit Paphatsaro

and [3]PhrakhruPaladSomchai Nissabho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]chonthichaf244@gmail.com

Received : May 25, 2024; **Revised** : June 24, 2024; **Accepted** :August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 2) เพื่อศึกษาบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 3)เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]อาจารย์.ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ตามลำดับ2. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ทั้ง 5 ด้านมีดังนี้ 1) ด้านการวางแผนและกำหนดอัตรากำลังควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง 2) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ควรมีการกำหนดภาระงานและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงานอย่างชัดเจน เช่น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ต้องการในตำแหน่งนั้นๆ และใช้กระบวนการที่โปร่งใสและยุติธรรมในการสรรหาบุคลากร 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถให้กับบุคลากรทุกคน 4) ด้านการวินัยและการรักษาวินัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ควรมีการอธิบายกฎระเบียบและข้อบังคับที่กำหนดไว้ในองค์กรอย่างชัดเจน ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบวินัยโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตามระเบียบวินัยและข้อบังคับต่างๆ 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ควรมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการการประเมินผลงานโดยใช้หลักเกณฑ์ที่มีมาตรฐานเดียวกัน และการประเมินผลงานเป็นไปอย่างโปร่งใส

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล, หลักสัปปุริสธรรม 7, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1. study the state of personnel administration by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2; 2. examine personnel administration according to the Seven Sappurisadhamma by educational institution administrators under the same office; 3. propose personnel administration guidelines based on the Seven Sappurisadhamma for educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2. The research results were as follows: 1. Overall, the personnel administration performance by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2, was at the highest level. The aspects, from highest to lowest, included efficiency in operations, workforce planning, discipline and discipline maintenance, performance evaluation, and recruitment and appointments. 2. The personnel administration according to the Seven Sappurisadhamma by educational institution administrators under the same office was at a high level. Ordered from highest to lowest, the areas included workforce planning, efficiency in operations, discipline and discipline maintenance, performance evaluation, and recruitment and appointments. 3. The proposed personnel management guidelines according to the Seven Sappurisadhamma for educational administration administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 2, encompass five main areas: Workforce Planning: establish clear policies and utilize technology in the planning process; encourage participation from all personnel in planning and workforce determination; Recruitment and Appointments: define clear job responsibilities and the necessary qualifications for each position, including knowledge, skills, and experience; ensure a transparent and fair recruitment process when hiring new personnel; Enhancing Efficiency in Operations: create a personnel development plan and provide suitable training to improve skills and capabilities among staff, administrators should ensure proper planning and implementation to enhance operational efficiency; Discipline and Discipline Maintenance: explain the rules and regulations in the organization clearly, administrators should act as role models, upholding discipline without discrimination, encourage teachers and educational personnel to comply with the set rules and regulations; Performance Evaluation: allow personnel to participate in the performance evaluation process,

appoint an evaluation committee with standardized criteria to ensure fair assessments; maintain transparency in the evaluation process to ensure trust and accountability.

Keywords: The personnel administration, The seven sappurisadhamma, Educational institution administrators

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมขององค์ของ องค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและการส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและมาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ จากความสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจาก ส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ มีอิสระในการตัดสินใจในการ บริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ซึ่ง สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล การจัด โครงสร้างการบริหารการศึกษายึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบายหลากหลายในการปฏิบัติ เน้นหลักการ กระจายอำนาจและการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ กระจายอำนาจการบริหารและการจัด การศึกษาทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขต พื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติถ้าการจัดการศึกษาของชาติมีคุณภาพก็หมายถึง ประชาชนในชาติมีคุณภาพตามไปด้วย ดังนั้น โรงเรียนจึงนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด การบริหารและการจัดการองค์การเป็นหน้าที่ผู้บริหารที่จะวางแผนตามทรัพยากรที่มีอยู่ขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทรัพยากรเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อที่จะช่วยให้องค์กรสามารถบริหารงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผลทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ บุคคล เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่มีค่าที่สุดในองค์กรเพราะนอกจากจะใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์จากทรัพยากรมนุษย์แล้วทรัพยากรมนุษย์ยังสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางการบริหารอื่น ๆ ได้อีกด้วย องค์การต่าง ๆ จึงพยายามที่จะค้นหาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน และขีดความสามารถในระดับที่องค์กรต้องการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนหัวใจและรากแก้วของการบริหารงานเนื่องจากคนเป็นทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ซึ่งความสำเร็จของงานจำเป็นต้องอาศัยคนเพราะคนเป็นผู้ปฏิบัติทุกอย่างขององค์การ ยังไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดทดแทนคนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถขาดความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ปฏิบัติอยู่ในระเบียบวินัยอันดี ส่งผลให้การบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การย่อมดำเนินไปด้วยความยากยิ่ง ทุกองค์การจึงเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการบริหารคนเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนเพราะคนมีความรู้สึกมีปัญหาและความต้องการแตกต่างกันไป นอกจากนี้การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของสถานศึกษามีองค์ประกอบตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดไว้ 5 ประการคือการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัยการออกจากราชการแต่ละองค์ประกอบเป็นงานที่ซับซ้อนยุ่งยากเพราะเกี่ยวข้องกับคนการบริหารงานในปัจจุบันผู้ที่มีความรู้ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับต่างๆ ย่อมต้องการผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นทุนเดิมนั่นหมายความว่าบุคคลนั้นๆ เป็นคนที่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึกมุ่งมั่นในการเสริมสร้างคุณงามความดี มีความรับผิดชอบ ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเจตนารมณ์วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ อีกทั้งรวมไปถึงทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะผู้ปฏิบัติตามในองค์การ หรือผู้ใต้บังคับบัญชาผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพราะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุตาม

จุดหมายของการจัดการศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550)

สัปปุริสธรรม 7 คือ คุณธรรมที่สำคัญสำหรับสัปปุริสชน หรือคนดี และเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วยคุณธรรมทั้ง 7 ประการย่อมน้ำบุคคลนั้นไป สู้ความมีคุณค่อย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบ" การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์กับการบริหารจัดการ สถานศึกษาและการตัดสินใจ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวไว้ว่า คนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดย สมบูรณ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิก ที่ดีมีคุณค่าที่แท้จริงของ มนุษยชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน ทั้งนี้ เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบทบาท หน้าที่ของผู้นำ ที่ทำให้ผู้นำ สามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนความนับถือจากบุคคล ต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและสังคม ทั่วไป ดังนั้น ปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคล ทั่วไปทั้งในองค์กรและในสังคม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กรให้เสื่อมลง และย่อมนำมาซึ่งความล่มสลายขององค์กรในอนาคต (พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วัฑฒโน), 2561)

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จะเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษารวมทั้งการศึกษาผลของการบริหารจากบุคลากร ครูว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางให้การบริหารบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาอื่นๆ อีกทั้งจะได้นำไปประกอบการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

2.เพื่อศึกษาบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหาร จำนวน 137 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,124 คน รวมเป็นจำนวน 1,261 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 35 คน ครูผู้สอน จำนวน 262 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 297 คน

2.3. กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 2 คน และครูฝ่ายบุคคล จำนวน 2 คน พระสงฆ์ 1 รูป รวมเป็น 5 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและหาข้อสรุปสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่าโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.60 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4.67 ด้านการวางแผนอัตรากำและการกำหนดตำแหน่ง 4.61 ด้านวินัยและการรักษาวินัยตำแหน่ง 4.60 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตำแหน่ง 4.56 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 4.59

1.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเหเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.61

1.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง โดยภาพรวม พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.55

1.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 5.69

1.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัย พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ลังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านวินัยและการรักษาวินัยโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.6o

1.5 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.56

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.02 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 4.08 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 4.05 ด้านวินัยและการรักษาวินัย 4.00 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน 4.01 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 3.97 ตามลำดับ

2.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งโดยรวม ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 4.08

2.2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.97

2.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.05

2.4 ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านวินัยและการรักษาวินัยโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.00

2.5 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.01

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3.1 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง สรุปได้ว่า ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการการวางแผนและกำหนดอัตรากำลัง

3.2 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง สรุปได้ว่า ควรมีการกำหนดภาระงานและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงานอย่างชัดเจน เช่น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ต้องการในตำแหน่งนั้นๆ และใช้กระบวนการที่โปร่งใสและยุติธรรมในการสรรหาบุคลากร

3.3 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถให้กับบุคลากรทุกคน

3.4 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการวินัยและการรักษาวินัย สรุปได้ว่า ควรมีการอธิบายกฎระเบียบและข้อบังคับที่กำหนดไว้ในองค์กรอย่างชัดเจน ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบวินัยโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตามระเบียบวินัยและข้อบังคับต่างๆ

5) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน สรุปได้ว่า ควรมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการการประเมินผลงานโดยใช้หลักเกณฑ์ที่มีมาตรฐานเดียวกัน และการประเมินผลงานเป็นไปอย่างโปร่งใส

อภิปรายผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อยได้ ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ และด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานบุคคลถือเป็นหัวใจของการบริหารทุกงานเพราะงานทุกฝ่ายต้องใช้บุคลากรในการก้าวสู่ความสำเร็จของโรงเรียนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กระบวนการบริหารงานบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในระดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ) เรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารงานบุคคลในมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งค้นการสรรหาและ

บรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ และด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ อยู่ในระดับมากที่สุดอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเส็ง ปภสฺสโร (วงษ์พันธุ์เสือ) ได้วิจัยเรื่อง "การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกปราจีนบุรี เขต 1" ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการออกจากราชการ อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กี้ พรหมวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สมรรถนะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร" ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคำเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการสรรหาบุคลากร

2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานบุคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รองลงมา คือ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วัฑฒโน) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานครพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากร ที่มีเพศ อายุ และ

ประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารและครูผู้สอนได้มีการนำเอาหลักสัปปุริสธรรม 7 มาปรับใช้ในการบริหารงานเรื่องการวางแผนอัตรากำลัง มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนการวางแผนและกำหนดอัตรากำลังของบุคลากรจะช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจที่สอดคล้องกับหลักของการมัตตัญญุตาในสัปปุริสธรรม 7 และให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจโดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการปรับปรุงองค์กรให้ดียิ่งขึ้นด้วย เพื่อให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำกำหนดตำแหน่งและการพัฒนาความสามารถของบุคลากรด้วยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารได้นำเอาหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการในกระบวนการสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนมีกระบวนการที่ใส่ใจถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับภาระงานของแต่ละตำแหน่งงานอย่างมาก โดยผู้บริหารได้จัดให้มีการกำหนดภาระงานและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงานแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน เช่น ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ต้องการในตำแหน่งนั้นๆ และใช้กระบวนการที่โปร่งใสและยุติธรรมในการสรรหาบุคลากร เช่น การตรวจสอบเอกสารสมัคร การสัมภาษณ์ และการทดสอบความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการใช้เครื่องมือการประเมินและทดสอบที่เหมาะสมเพื่อประเมินความเหมาะสมของผู้สมัครเชื่อมโยงกับชุมชนและบุคคลในการสรรหาบุคลากร ตามหลักปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ของหลักสัปปุริสธรรม 7 เช่น การเชิญชวนผู้ปกครอง ครู และนักเรียนเข้าร่วมการสัมภาษณ์หรือการประเมินผู้สมัคร โดยการปฏิบัติตามขั้นตอนและกลวิธีเหล่านี้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถสรรหาบุคลากรที่เหมาะสมและมีความพร้อมในการทำงานในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้นำเอาหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการ โดยได้จัดสภาพแวดล้อมใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรทั้งออนไลน์และออฟไลน์ในสถานศึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงาน โดยมีหลักการและมาตรการที่สำคัญดังนี้ การกำหนดนโยบายและมาตรฐานการปฏิบัติงาน: การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทราบและเข้าใจตัวกติกาและมาตรฐานที่ต้องปฏิบัติตาม ให้การพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถให้กับบุคลากรทุกคน การให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และการให้กำลังใจแก่บุคลากรในทุกๆ การกระทำที่ดี ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการพิจารณาและการให้ของรางวัลและคำชมเชย การพัฒนาและโอกาสในการเรียนรู้ให้แก่ทุกคนโดยเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งหรือตำแหน่งที่ทำงาน การสร้างการร่วมมือและการสนับสนุนกันระหว่างบุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะในการช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่บุคลากรที่มีความจำเป็นอย่างยุติธรรม การเข้าใจและพัฒนาบุคลากรอย่างเหมาะสม: การเข้าใจความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคลากร และการให้การสนับสนุนและการพัฒนาที่เหมาะสมตามความต้องการของแต่ละบุคลากร ด้านการวินัยและการรักษาวินัยตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้นำหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการการรักษาระเบียบวินัยและการบริหารงานโดยเป็นระบบเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีความสำเร็จ ผู้บริหารมีความสำคัญในการนำเสนอและสนับสนุนความเป็นระเบียบในการทำงานจะสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเชื่อมั่นและความมั่นใจในองค์กร การสนับสนุนและยกย่องบุคลากรที่ปฏิบัติตนอย่างเป็นแบบตามแบบแผนและระเบียบของทางราชการจะช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีในทีมงานและเสริมความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง การอธิบายกฎระเบียบและข้อบังคับให้เข้าใจอย่างชัดเจนจะช่วยสร้างเสริมวินัยและความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับที่กำหนดไว้ในองค์กร ผู้บริหารใช้หลักการบริหารงานโดยยึดหลักความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ โปร่งใส และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีจะสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจในการดำเนินงานของทุกคนในองค์กร การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาระเบียบวินัยโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ การสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตามระเบียบวินัยและยึดถือกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีความสำเร็จ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้นำหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการการมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลและการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการการประเมินผลโดยใช้หลักเกณฑ์ที่มีมาตรฐานเดียวกันเป็นการเตรียมพร้อมให้การประเมินผลเป็นไปอย่างเป็นระเบียบและโปร่งใส การวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิทูร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การบริหารงาน

บุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรีสังกัดกรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้ง4 หมวดธรรม คือ อธิปไตย 3 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และอคติ 4 ของโรงเรียนในเขตธนบุรีสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้ง4 หมวดธรรม ดังกล่าวของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน ได้แก่ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีผลต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วุฒิการศึกษาโดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ กับงานวิจัยของ ครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วัฑฒโน) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางที่มีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปบุรุษ คือ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีสัมมาทิฐิ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีปัญญา หรือมีมุมมองที่ถูกต้องตรงกับความจริง เป็นคนที่มีความเห็นชอบตามทำนองครองธรรมหรือเป็นคนดี อันประกอบด้วยความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย ความเป็นผู้รู้จักตน ความผู้รู้จักประมาณ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะสามารถนำมาบูรณาการ หรือประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562,* (1 พฤษภาคม 2562).ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136. ตอนที่ 57 ก.

พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วัฑฒโน). (2561). *แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุหลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิทูร). (2552). *การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุหลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ). (2556). *การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุหลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเส็ง ปภสฺสโร (วงษ์พันธุ์เสือ). (2556). *การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกปราจีนบุรี เขต 1*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุหลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน.* นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกการประถมศึกษาเลย เขต 2. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-1570).* เลย: สำนักงาน.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

THE ACADEMIC ADMINISTRATION ACCORDING TO THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATION AREA 1

[1]ศิรินทรา ศรีบัวระบาล, [2]พระครูปริยัติคุณรังษี และ [3]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ

[1]Sasicha Muangphukhieo, [2]Phrakhrupariyattkhunrangsi and [3]PhrakhrupaladSomchai Nissabho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]taliw.sirintra@gmail.com

Received : May 25, 2024; **Revised** : June 25, 2024; **Accepted** :August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับ

---

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]อาจารย์, ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

มากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ 2) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับ 3) แนวทางการการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ให้ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น พิจารณาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเรียน พิจารณาวางแผนกระบวนการวัดและประเมินผล และกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการกำกับติดตามการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ และผู้บริหารควรนำสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ มีการวางแผนการใช้สื่อตลอดจนมีการประเมินและรายงานผลการใช้สื่อ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ; อิทธิบาท 4 ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research had the following objectives: 1. to study the state of academic administration of educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1; 2. to study academic administration according to the Four Iddhipada by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1; 3. to propose guidelines for academic administration based on the Four Iddhipada by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1. The research findings indicate that: 1. The overall level of academic administration by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary

Educational Service Area 1, was at the highest level. When considering specific aspects, they were also at the highest level, ranked from highest to lowest in means: teaching management in schools, assessment, curriculum development, educational media, innovation and technology development, and educational supervision. 2. Academic administration according to the Four Iddhipada by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1, was at the highest level overall, with ranking from highest to lowest in means: assessment, educational supervision, curriculum development, teaching management in schools, and educational media, innovation, and technology development. 3. The guidelines for academic administration based on the Four Iddhipada for educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1, suggest that administrators should develop and implement curriculum effectively, prioritize learner-focused teaching, plan systematic assessment and internal supervision, ensure regular monitoring of supervision, and utilize educational media, innovation, and technology in administration with planned and evaluated use for educational quality improvement.

Keywords: Academic administration, Iddhipada 4, Educational institution administrators

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก วันที่ 6 เมษายน 2560 และมีผลบังคับใช้แล้ว มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่อยู่ในวงการศึกษาของประเทศที่จะต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนี้ มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และ

สติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริม และสนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตาม ความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน การศึกษาแห่งชาติด้วยการศึกษาทั้งปวง ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติสามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญ ในการผลักดันในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ภารกิจด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก นอกจากนั้นการบริหารและการจัดการศึกษา ต้องเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งบัญญัติไว้ตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อรองรับเจตนารมณ์ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษายุคปฏิรูปต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและวิธีการบริหารของตนใหม่ โดยต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้มีความเป็นเลิศด้านการจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นงานหลัก เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ การให้ความสำคัญ ต่อการบริหารงานวิชาการต้องมีสิ่งเหล่านี้ ได้แก่ มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์และแนวคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนางาน มีการพัฒนางานวิชาการอย่างจริงจัง มีการนำปรัชญาของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการ ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินงานแล้ว เป็นการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับ การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (สุวิภา เพชรคง, 2564)

จากรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ยังมีจุดอ่อนและอุปสรรคที่จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้มีความเข้มแข็งขึ้น ในการบริหารงานวิชาการคือ ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า ทำให้ การประชาสัมพันธ์และการเข้าร่วมการสอบของนักเรียนค่อนข้างน้อยกว่าเป้าที่ตั้งไว้ การยกระดับคุณภาพการศึกษาด้านการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความเป็นเลิศ ทางวิชาการมีทักษะความรู้ที่สอดคล้องกับทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และยังส่งผลให้การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนมีข้อจำกัด เพราะการมาเรียนแบบ On – Site มีข้อจำกัดต้องหยุดเรียนและการจัดการศึกษาทุกระดับ ทำให้คุณครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน และเรียนรู้พัฒนาตนเองในสร้างนวัตกรรมวิถีใหม่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาระบบประกับคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้ทำให้การจัดกิจกรรมได้ไม่ทั่วถึง ประกอบกับคุณครูผู้สอนบางคนจะไม่มีความถนัดในการสอนแบบออนไลน์ ไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอนได้ ทำให้ประสิทธิภาพคุณภาพไม่ได้เต็มศักยภาพเท่าที่ควร ดังนั้นการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษาและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มีมาตรฐานของคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏเด่นชัดในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2564)

การบริหารงานวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมแห่งความสำเร็จ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาการบริหารงานวิชาการ เพื่อใช้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Methods Research) ทำการวิจัยผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวนทั้งหมด 1,370 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 302 คน 2.3 กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

กลุ่มสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 2 คน และครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน พระสงฆ์ 1 รูป รวมเป็น 5 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน

ในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีแบบฟอร์มข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยทำขึ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ได้ผลดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีใจรักในการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียน สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และทุ่มเทต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งพิจารณาไตร่ตรองประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยความเอาใจใส่ ส่งเสริมให้ให้ครูมีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ โดยใช้เทคนิค รูปแบบการสอนที่หลากหลาย พิจารณาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการเรียน ใส่ใจติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.3 ด้านการวัดผลประเมินผล ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ผู้บริหารต้องตั้งมั่น และพิจารณาวางแผนกระบวนการการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีใจรักส่งเสริมให้ครูผู้สอน

เข้าใจกระบวนการวัดผลประเมินผลและใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติ ประเมินความประพฤติการเรียน การร่วมกิจกรรมผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมผลงาน โดยสถานศึกษาจะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน และนำผลจากการวัดผลประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา พิจารณาประชุมชี้แจง วางแผนเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดกระบวนการนิเทศให้เป็นระบบด้วยความใส่ใจ มีการกำกับติดตาม การนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สร้างความรัก ความศรัทธา ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจต่อผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ผู้รับการนิเทศดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มุ่งมั่นตั้งใจพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยนำสื่อ เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ มีการวิเคราะห์ วางแผนการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนมีการประเมิน และรายงานผลการใช้สื่อ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปราย ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีการกำหนดนโยบาย ในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาโฆษิต โฆสตธมฺ

โม (บำรุงแจ่ม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5" ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5 พบว่า การบริหารงานวิชาการในสภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับมาก และพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้และด้านการนิเทศการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านจัด การเรียนการสอนในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ตามลำดับ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ส่งเสริมให้ผู้บริหาร และครูมีการดำเนินงานตามแผนการวัดผลประเมินผลด้วย ความขยันหมั่นเพียร และมีแนวปฏิบัติการวัดผล ประเมินผลที่ชัดเจนเป็นระบบด้วยความเอาใจใส่ และพิจารณาผลจาก การวัดผลประเมินผล นำมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤดล มะโนศรี ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียน มัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยา เขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ด้านการบริหารงานตามหลัก จิตตะ ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ และด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสาตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 มีใจรักในการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียน สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และทุ่มเทต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งพิจารณาไตร่ตรองประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ให้ความสำคัญด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยความเอาใจใส่ ส่งเสริมให้ครู มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ โดยใช้เทคนิค รูปแบบการสอน ที่หลากหลาย พิจารณาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดี ต่อการเรียน ใส่ใจติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.3 ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักอิทธิบาท 4 ตั้งมั่น และพิจารณาวางแผนกระบวนการการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีใจรักส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้าใจกระบวนการวัดผลประเมินผลและใช้วิธีการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติประเมินความประพฤติการเรียน การร่วมกิจกรรมผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมผลงาน โดยสถานศึกษาจะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน และนำผลจากการวัดผลประเมินผลมาใช้ ในการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.4 ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา พิจารณาประชุมชี้แจง วางแผนเกี่ยวกับ แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดกระบวนการนิเทศให้เป็นระบบ ด้วยความใส่ใจ มีการกำกับติดตาม การนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สร้างความรัก ความศรัทธา ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจต่อผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ผู้รับการนิเทศดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

3.5 ด้านพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา มุ่งมั่นตั้งใจพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยนำสื่อ เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ มีการวิเคราะห์ วางแผนการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนมีการประเมินและรายงานผลการใช้สื่อ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิภา เพชรคง ได้ศึกษา “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่”

ผลการวิจัยพบว่า แนวทาง การบริหารงานงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ คือ ดำเนินงานวิชาการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา ด้านการนิเทศภายใน โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ตามแนวทางการบริหารงาน ขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายและแผนพัฒนาการให้บริการในแต่ละด้าน 2) การจัดระบบบริหารงานวิชาการตามแผนที่วางไว้ 3) การดำเนินงานตามแผนการบิหารงาน 4) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การให้บริหารงานวิชาการ 5) การรายงานผลการดำเนินงานตามระบบการบริหารงานวิชาการ 6) การแก้ไขและปรับปรุงจากการนิเทศติดตาม 7) นำผลการนิเทศและประเมินผลไปพัฒนาในปีการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1 มีดังนี้

เอกสารอ้างอิง

นฤดล มะโนศรี. (2565). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาโฆษิต โฆสตธมฺโม บำรุงแจ่ม. (2564). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 5*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564.* เลย: สำนักงาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุวิภา เพชรคง. (2564). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

THE EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR BRAHMAVIHARA PRINCIPLES BY ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

[1]พิมล ไชยะสิทธิ์, [2]พระครูปริยัติคุณรังษี และ [3]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ

[1]Phimon Chaiyasit, [2] Phrakhru Pariyattikhunrangsi and [3]PhrakhruPaladSomchai Nissapho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]Phimon.chaiyasit.yuy@gmail.com

Received : May 25, 2024; **Revised** : June 26, 2024; **Accepted** :August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 2) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ 3) เพื่อเสนอแนวการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

---

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]อาจารย์, ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

เลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ ดังนั้นควรมีการปรับปรุงด้านการบริหารงานบุคคลที่มีค่าต่ำสุด ให้ดียิ่งขึ้น 2. การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เมตตา มุทิตา อุเบกขา และกรุณา ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารควรให้ความเป็นกันเองกับบุคลากร พูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ น่าฟัง มีวาจาที่สุภาพอ่อนโยน มีความยืดหยุ่นใส่ใจความต้องการของนักเรียน บุคลากรในสถานศึกษา ด้านกรุณา ผู้บริหารควรให้การปรึกษาแนะนำด้วยความ ยินดี มีความจริงใจ ให้เกียรติบุคลากร เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และวางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายในฐานะผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรประเมินอย่างชัดเจนรงไปตรงมาโปร่งใส มีน้ำใจไม่นิ่งดูดาย ควรแสดงความยินดีเมื่อบุคลากรได้เลื่อนตำแหน่งหรือได้รับรางวัลมีการให้รางวัลเพื่อเป็นกำลังใจและเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น ๆ ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรดูแลเอาใจใส่นักเรียนครูอยู่เสมอ แสดงความเป็นมิตรต่อนักเรียน ต่อบุคลากร ให้ความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกันดูแลเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร และประเมินผลงานอย่างยุติธรรม

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, หลักพรหมวิหาร 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the administration of educational institutions under the office of Loei primary educational service area 1; 2) to study the administration of educational institutions based on the four brahmavihara principles by administrators under the office of Loei primary educational service area 1; 3) to propose guidelines for the administration of educational institutions based on the

four brahmavihara principles by administrators under the office of Loei primary educational service area 1. The research results were as follows: 1. The administration of educational institutions by administrators under the Office of Loei Primary Educational Service Area 1, indicated that both administrators and personnel under this office had an overall high level of opinion regarding the administration. When considering each aspect, all scored highly, with the following order from most to least: general administration, budget administration, academic administration, and personnel administration. Thus, improvements in personnel administration, the lowest-scoring aspect, are recommended. 2. The administration of educational institutions based on the Four Brahmavihara Principles by administrators under the Office of Loei Primary Educational Service Area 1, revealed that administrators and educational personnel under this office had a high level of opinion overall, with the following order from most to least: Metta (loving-kindness), Mudita (sympathetic joy), Upekkha (equanimity), and Karuna (compassion). 3. The proposed guidelines for managing educational institutions based on the Four Brahmavihara Principles are as follows: Metta (Loving-kindness): administrators should foster a friendly atmosphere with personnel, speak in pleasant and gentle tones, and show flexibility and attentiveness to the needs of both students and staff. Karuna (Compassion): administrators should offer advice and guidance with joy, sincerity, and respect for personnel, honoring their dignity and consistently behaving in a moral and ethical manner. Mudita (Sympathetic Joy): administrators should assess clearly, directly, and transparently, showing compassion and not being indifferent. They should express joy when personnel are promoted or receive awards, providing awards as encouragement and setting an example for others. Upekkha (Equanimity): administrators should consistently care for and pay attention to both students and teachers, show friendliness towards all school members, provide equal assistance, attend to personnel's work, and evaluate performance fairly.

Keywords : The educational institution administration based, The four brahmavihara principles, Administrators of educational

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าไปได้จึงจำต้องอาศัยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาในด้านต่างๆ จะต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งกว่าทรัพยากรใดๆ แต่คนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา รัฐจึงต้องให้ ความสำคัญในการจัดการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดย ไม่เก็บค่าใช้จ่าย” โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (บุญศรี ไพรัตน์, 2560)

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของชาติที่มีความเจริญมั่นคงมานานๆ และมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย พุทธศาสนาเชื่อกันอย่างมาก จนไม่สามารถแยกจากกันได้ มีบทบาทสำคัญในการรวมพลังและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชาติ นอกจากนี้ยังเป็นที่มาของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ของคนไทย การใฝ่ธรรม ทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดของคนไทยถูกผลักดันโดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองและบริหารสังคมไทย หลักธรรมและคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความสำคัญมาก มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของสังคมปัจจุบัน สามารถนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างวินัยและความเป็นระเบียบในชีวิตประจำวันของบุคคลและองค์กรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะไว้ว่าถ้าสังคมใดปราศจากสังคหวัตถุ 4 แล้ว สังคมนั้นก็จะมีแต่ความยุ่งเหยิง ไร้สันติสุข ด้วยเหตุดังกล่าวพุทธศาสนิกชนจึงทำความเข้าใจเรื่องสังคหวัตถุ 4 ให้ถ่องแท้ดังต่อไปนี้ ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือให้ปันสิ่งของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้แต่ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราไม่เป็นคนละโมบ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินสิ่งของที่เราหามาได้ไม่ใช่สิ่ง จีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวไปได้ การเสียสละ การบริจาคท่านต่อกัน ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจไม่พูด หยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะกับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะการบริหารการศึกษาในปัจจุบันนั้นได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยยึดแนวทางตาม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหาร งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป

(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) ไปสู่คณะกรรมการและสำนักงานในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างบทบาทที่ชัดเจนมากมายเพื่อบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สำคัญที่ผู้นำต้องกำหนดบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน เพื่อทำหน้าที่ในฐานะผู้นำของสถานศึกษา และจำเป็นต้องกำหนดบทบาทในการปฏิบัติงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ในทางที่จะสามารถประสานความร่วมมือเพื่อดำเนินกิจกรรมภายในสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของโรงเรียนให้มีระเบียบและชัดเจน ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพในการบริหารต้องมีความรู้และทักษะทางการบริหาร รวมทั้งใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ตีพิมพ์มากมายนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดึงดูดความสนใจและความไว้วางใจจากบุคลากรร่วมงานตามหลักครองตนเอง ครองคนและครองงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่จัดทำ แผนพัฒนาการศึกษาขั้น พื้นฐานตามมาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติการสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐาน และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีแผนพัฒนามาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ยังมีปัญหาและ อุปสรรคด้านการบริหารจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน หรือจุดอ่อน ดังนี้ 1) บุคลากรบางตำแหน่งมีความสามารถ เฉพาะบุคคลไม่ตรงตามโครงสร้างการ บริหารงานไม่สามารถตอบสนองตาม ผลสัมฤทธิ์ที่ตั้งไว้ 2) ผู้บริหารยังขาดการสื่อสารที่ชัดเจนกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา 3) บุคลากรบางส่วนมี ความตระหนักใน การปฏิบัติงานและพัฒนางานให้เกิด ประสิทธิผลน้อย 4) บุคลากรบางคนยังปฏิบัติงานไม่ตรง ตามคุณวุฒิ เป็น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยในถานะนิสิตที่กำลังศึกษาในสาขาพุทธบริหารการศึกษา และเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปฐมศึกษาเลย เขต 1 มีความสนใจในการศึกษาการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน และการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้เสนอเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลข เขต 1 เพื่อ

จะได้ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

3. เพื่อเสนอแนวการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 1,370 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 302 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และพระสงฆ์จากสถานศึกษาที่มีแนวทางในการปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ส่วนผู้บริหารสรรหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลากหลายวิธีเหมาะสำหรับนักเรียนแต่ละคน มีค่าเฉลยต่ำสุด

1.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารตรวจสอบติดตามโดยให้มีรายงานการใช้งบประมาณ รองลงมาคือ ผู้บริหารได้มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างตรงไปตรงมาตามระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ส่วนผู้บริหารได้จัดทำแผนงานโดยมีการประมาณการรายรับรายจ่ายตลอดจนคาดการณ์อย่างเหมาะสมตามแผนงานที่กำหนดไว้ มีค่าเฉลยต่ำสุด

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร

สถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการบริหารงานบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารมีการกำหนดแผนงานบุคลากรทำงานสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา รองลงมาคือ ผู้บริหารส่งเสริมพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลโดยใช้หลักคุณธรรมอย่างเหมาะและทันสมัย ส่วนผู้บริหารประเมินวิทยฐานะครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด มีค่าเฉลยต่ำสุด

1.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการบริหารงานทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้ทันสมัยเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ครอบคลุมเป้าหมายอย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนผู้บริหารดำเนินการให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการประเมิน มีค่าเฉลยต่ำสุด

2. การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เมตตา มุทิตา อุเบกขา และกรุณา ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านเมตตา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านเมตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยการให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ดูแลเอาใจใส่เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีปัญหา สนับสนุนการทำงานและการพัฒนาของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน เข้าถึงง่าย และไม่แบ่งแยก มีค่าเฉลยต่ำสุด

2.2 ด้านกรุณา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านกรุณา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการทำงาน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกถึงความปลอดภัยและได้รับการสนับสนุน รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความกรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยการให้ความสำคัญกับความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อประสบปัญหาหรืออุปสรรค โดยไม่เลือกปฏิบัติ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการทำงานอย่างมีจิตสาธารณะ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่น มีค่าเฉลยต่ำสุด

2.3 ด้านมุทิตา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านมุทิตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติตนอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนและเข้าถึงง่าย เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกถึงความจริงใจในการแสดงความยินดี ผู้บริหารควรชื่นชมความสำเร็จของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างตรงไปตรงมา รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญกับความสำเร็จของผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งในด้านการทำงานและด้านส่วนตัว ผู้บริหารควรชื่นชมความสำเร็จของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกส่วนผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ หรือศาสนา ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานอย่างมีจิตสาธารณะเพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการชื่นชมผู้อื่น มีค่าเฉลยต่ำสุด

2.4 ด้านอุเบกขา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านอุเบกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบของสถานศึกษา รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ หรือศาสนา ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานอย่างมีจิตสาธารณะเพื่อให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของความยุติธรรม ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนอย่างเที่ยงธรรมและยุติธรรม โดยไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผู้บริหารควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลย

3. การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เลย เขต 1 เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีแบบฟอร์มข้อมูลรายละเอียดที่ผู้วิจัยทำขึ้นเอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ได้ผลดังต่อไปนี้

3.1 การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านวิชาการนั้นผู้บริหารตลอดจนบุคลากรครู ต้องฝึกอบรมเรียนรู้หลักของพรหมวิหารเสียก่อน จะช่วยให้ผู้อำนวยการ ครูและบุคลากร เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหา ส่งผลดีต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรรู้จักหลักแห่งพรหมวิหาร เช่น เมตตาและกรุณาสร้างความอบอุ่นใจ มุทิตาสร้างความยินดีในความสำเร็จ อุเบกขาสร้างความเป็นกลาง ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก ใฝ่รู้ และตั้งใจเรียน ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สนับสนุนนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้ ช่วยให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ตามหลักแห่งพรหมวิหารคือเมตตา ผู้บริหารควรจัดการเรียนรู้ที่เท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ดังหลักพรหมวิหาร 4 การมีอุเบกขา และผู้บริหารควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังค่านิยมที่ดี ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ส่งเสริมความสามัคคี การเคารพซึ่งกันและกัน และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานศึกษา

3.2 การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านงบประมาณนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณตามหลักเมตตาและกรุณา เน้นการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส มุทิตาสร้างความยินดีในการแบ่งปัน อุเบกขาสร้างความเป็นกลาง โปร่งใส ตรวจสอบได้ ในการจัดทำแผนงบประมาณผู้บริหารควรดำเนินการตามหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมรับผิดชอบสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณเป็นการนำหลักมุทิตามาใช้ ผู้บริหารควรนำหลักพรหมวิหารมาจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเมตตา เน้นการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา กรุณา สนับสนุนการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส มุทิตา ส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อุเบกขา พิจารณาความเหมาะสม โปร่งใส ตรวจสอบได้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนก็มาจากการจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารต้องมีเมตตามุ่งสร้างอนาคตที่ดี พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และต้องดูความสมดุลโดยใช้หลักอุเบกขา และที่ขาดไม่ได้เลยคือการใช้จ่ายอย่างประหยัดและคุ้มค่าหลักเมตตานั้นผู้บริหารต้องรู้คุณค่าของทรัพยากร รักษาและดูแลทรัพย์สินของสถานศึกษาด้วยความกรุณา มีความมุทิตาในการสนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกัน สุดท้ายอุเบกขาต้องมีความสามัคคี ประหยัด มัธยัสถ์ ช่วยกันพัฒนาสถานศึกษาใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3 การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านงานบุคคล มีข้อดีหลายประการ แต่ต้องอาศัยความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ที่ถูกต้อง และการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุก

ฝ่าย ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจ แสดงความห่วงใย ให้เกียรติ และเข้าใจบุคลากร ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมบุคลากร ยินดีในความสำเร็จของบุคลากร ยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้บริหารควรพัฒนาศักยภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้ พัฒนาตนเอง สนับสนุนการอบรม พัฒนาความรู้ ทักษะ ยกย่อง ชื่นชม ผลงานของบุคลากร สนับสนุนโอกาสที่เท่าเทียม ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดี แสดงความเมตตา ปรารถนาดีต่อบุคลากร ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน แก้ปัญหา ร่วมยินดีในความสำเร็จ แบ่งปันความสุข รักษาความสัมพันธ์ที่ดี ยึดหลักความเป็นธรรม ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี บรรยากาศอบอุ่น ปลอดภัย ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ร่วมยินดี แบ่งปันความสุข ยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี วัฒนธรรมแห่งการช่วยเหลือ แบ่งปัน วัฒนธรรมแห่งการให้เกียรติ เข้าใจ วัฒนธรรมแห่งการยินดี ชื่นชม วัฒนธรรมแห่งความเป็นธรรม การดำเนินการทางวินัย การลงโทษ โดยใช้หลักความถูกต้องตามระเบียบควบคู่กับหลักคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตามหลักอุเบกขา

3.4 การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านการบริหารทั่วไป มีข้อดีหลายประการ แต่ต้องอาศัยความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุด มุ่งพัฒนาผู้เรียน ตามหลักความเมตตา ผู้บริหารควรจัดการบริหารสถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ระบบที่สนับสนุนบุคลากร ระบบที่ส่งเสริมความร่วมมือ ตลอดจนระบบที่ยึดหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การบริหารงานทั่วไปนั้นผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศการทำงานที่เหมาะสม ใช้ความเมตตาสร้างบรรยากาศอบอุ่น ปลอดภัย สนับสนุนให้บุคลากรกล้าแสดงออก ใช้ความสามารถได้เต็มที่ในการทำงาน ในงานบริหารทั่วไปผู้บริหารควรสร้างผู้นำตามหลักพรหมวิหาร เมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณาช่วยเหลือ สนับสนุน แก้ปัญหา ผู้นำที่ยินดีในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน และที่สำคัญควรสร้างผู้นำที่หยึดหลักธรรม ความโปร่งใส ตามหลักแห่งพรหมวิหารเพื่อการทำงานจะได้มีประสิทธิภาพ และผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ปลอดภัย ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก ใฝ่รู้ และตั้งใจเรียนตามหลักแห่งความเมตตา ดูแลสถานศึกษา อาคารสถานที่ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน แก้ปัญหาร่วมกันอย่างสามัคคี ร่วมยินดี แบ่งปันความสุข กระตุ้นให้นักเรียนบุคลากรใฝ่หาความสำเร็จด้วยหลักแห่งมุทิตา

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านด้านการบริหารงานทั่วไป อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ พระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ (ปิดตาระโพธิ์) (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหารรองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหม วิหาร 4 และด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักพรหม วิหาร 4 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณตาม หลักพรหม วิหาร 4 ผลการเปรียบเทียบการเปรียบเทียบการบริหาร สถานศึกษาตามหลักพรหม วิหาร 4 จำแนกตามสถานภาพวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

2. การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เมตตา มุทิตา อุเบกขา และกรุณา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 นั้นถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่หมู่บ้านรักษาศีล 5 และโรงเรียนวิถีพุทธอยู่จำนวนมาก ตลอดจนหลักพรหมวิหาร 4 ก็เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกลมกลืนกับงานบริหารอยู่แล้ว เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารทุกคนต้องมีและถือว่าสอดคล้องกับหลักการบริหารของนักวิชาการต่างประเทศ คือ การวางแผนขององค์ การจัดองค์กร และการควบคุมการทำตามแผนองค์กร สอดคล้องกับ นันทพร ทองเชื้อ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา และด้านมุทิตา

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ในงานทั้ง 4 ด้าน ผู้บริหารสามารถนำหลักพรหมวิหาร 4 เข้ามาบูรณาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมไม่ว่าใครเมื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ใช้เป็นหลักในการบริหารการทำงาน หลักการดำรงตนอยู่ในสังคม สอดคล้องกับ วรยุทธ พลศรี (2565) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิจัยสภาพคุณลักษณะผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 พบว่า โดยรวม 4 ด้าน อยู่ในระดับมากและรายด้าน ทุก ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านเมตตา รองลงมา ได้แก่ด้านมุทิตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 ด้านเมตตา ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยความเป็นผู้มีมนุษย์ สัมพันธ์ที่ดีเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีด้านกรุณาผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านมุทิตาผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความ กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขาผู้บริหารโรงเรียนควรมีการ บริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้งานวิจัยที่ว่า คุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักพรหมวิหาร 4 อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหารการศึกษาที่ดีควรเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติทั้งด้านความรู้ หลักการบริหาร ภาวะผู้นำและมีคุณธรรมจริยธรรม สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวบ่องบอกถึงสมรรถภาพของผู้บริหารการศึกษาซึ่งการสร้างคุณธรรมจริยธรรมเพื่อใช้ในการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารที่จะทำให้สามารถดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะเห็นได้ว่านอกจากหลักวิชาการแล้วสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องมีอยู่ในตัวตนของ

ผู้บริหารการศึกษาคือคุณธรรมจริยธรรมหรือการมีหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการศึกษาเพื่อนำพาองค์กรสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ที่ผู้บริหารการศึกษานำมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำาคัญในการครองคนเพราะการที่เราสามารถครองใจคนได้ย่อมจะทำาให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

นันทพร ทองเชื้อ. (2565). *แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2*. Journal of Roi Kaensarn Academi**.** 7(1) (มกราคม), 90-102.

บุญศรี ไพรัตน์. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 54.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พศ.พัฒนา.

พระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ (ปิดตาระโพธิ์). (2562). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี.* (2)1 (มกราคม– มิถุนายน), 1-10.

วรยุทธ พลศรี. (2565). *แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*. เลย: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON THE PHILOSOPHY OF FICIENCY ECONOMY OF EXCELLENT SCHOOL UNDER THE OFFICE OF UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE

[1]สิริพงษ์ รินเพ็ง, [2]พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ [3]ธีระพล เพ็งจันทร์

[1]Siripong Rinpeng, [2]Patcharin Chompuwiset and [3]Teerapol Pengchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

[1]joecho567@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้ 1. การบริหารจัดการสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวตาม

---

[1]นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 2. การจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทบทวนเนื้อหาสาระสำคัญทั้ง 8 กลุ่มสาระสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการด้วยความสมัครใจหรือจิตอาสา กิจกรรมมีความหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของสถานศึกษา และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4. การพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานของบุคลากร ครูได้รับการส่งเสริม ให้มีความรู้ความเข้าใจในแก่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5. ผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรครู และนักเรียนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ และมีการติดตามผล พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : กระบวนการบริหารสถานศึกษา, ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were to; study the process of problems and how to solve the problems of school administration based on the philosophy of sufficiency economy Udon Thani Primary Education Service Area Office.The results of the research were as follows: processes, problems and how to solve the problems of school administration based on the philosophy of sufficiency economy of educational institutions under the Udon Thani Primary Education Service Area Office, from the study of the two schools, the case studies are as follows: 1 . School administration, consistent management process with the philosophy of sufficiency economy strategies and operational plans of educational institutions, develop personnel including executives, teachers and directors. 2. Teaching and learning management: focusing on education, analysis, information,

determine vision, commitment and goals, set up a curriculum structure to prepare the subject matter of the educational institution, review the 8 main contents based on the philosophy of sufficiency economy with continuous development and improvement. 3. Student development activities: Sufficiency economy philosophy is used in terms of organizing student development activities, carrying out voluntarily to diversity and appropriate for the social conditions of educational institutions, following development, and improving continuous operations. 4. Personnel development: personnel operations, teachers, promotion, including a good role model for children, continuous monitoring, development and improvement of operations. 5. The results/achievement of success, educational institutions, school administrators, teachers and students follow the philosophy of sufficiency economy and put into practice in order to continue developing and improving operations.

Keywords: administrative process; problems and solutions for school administration; educational institution administration according to the philosophy of sufficiency economy.

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยืนยาวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจขจัดความยากจน สามารถสร้างพลังอำนาจของชุมชนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาว ในบริบทที่มีการแข่งขันปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ

สร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสม ยิ่งขึ้นใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน ปลูกฝังจิตสำนึกความพอเพียงต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดของคน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคนนอกจากนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เน้นการพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้ และมีความสุขตามอัตภาพสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม มีเสรีภาพในสังคม ไม่เบียดเบียนไม่เอารัดเอาเปรียบ (ศูนย์ขับเคลื่อนสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 10)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาว ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ได้อาศัยหลักการและแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบริหาร โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกันบนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขระดับประเทศและระดับโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสมดุลในมิติต่าง ๆ ทั้งความสมดุลระหว่างการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศกับความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ความสมดุลของการกระจายโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ และความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการบริหารจัดการองคาพยพต่าง ๆ ของประเทศให้พร้อมรับกับความเสี่ยงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ นอกจากนี้ ในการวางแผนและการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการที่รอบด้านและพิจารณาด้วยความรอบคอบ ควบคู่กับการยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และมุ่งมั่นผลักดันให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: 110-140)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิด ปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดเป็นจุดเน้นที่สำคัญโดยกำหนดในกลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทย วิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา ซึ่งมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานระบุชัดเจนในคำรับรองการปฏิบัติราชการ อีกทั้งนวัตกรรมการจัดการศึกษาแนวทางการ

จัดการเรียนรู้โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ได้กำหนดในสาระการเรียนรู้สู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลสาระการเรียนรู้โลกศึกษา (Global Education) คือ เรียนรู้ถิ่นฐานสืบสานวิถีไทยมองไกลศึกษาโลกสืบโชคชะตามนุษย์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการประยุกต์หลักคิดจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งสิ้นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นโยบายในการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) เป็นการปฏิรูปใน 4 ประเด็นประกอบด้วย พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 11)

การดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ถือเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ที่จะต้องดำเนินการขับเคลื่อน โดยเฉพาะระดับสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด ภารกิจหลักของสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ในการดำเนินงานต้องมีความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับการบริหารสถานศึกษา และระดับปฏิบัติการเรียนการสอน ตลอดจนระดับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนอีกด้วย โดยสถานศึกษาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ระดับก่อนประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีนโยบายในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา จากรายงานการประเมินภายนอกรอบที่ 4 ของบางสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินแล้วนั้น พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมา คือ 1) ด้านการบริหารจัดการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาไม่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาเท่าที่ควร 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนขาดการส่งเสริมการนำหลักสูตรบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินการใช้จริง 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ขาดการกำกับ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ด้านพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารและครูยังขาดความเข้าใจในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ การกำหนดแนวทางในการประเมินผลการทำกิจกรรมหรือการดำเนินงานภายในสถานศึกษาไม่ชัดเจนเท่าที่ควรถึงแม้จะมีการประชุม สัมมนาและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการจัดการบูรณาการด้านการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญและเป็นภารกิจของผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน ที่ต้องทำความเข้าใจอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังหลักคิดต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ฉะนั้น ผู้บริหาร และครู ต้องมีความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำ ผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ ต้องมีกระบวนการบริหารสถานศึกษา สู่ความเป็นเลิศที่ดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลสถานศึกษารางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่สถานศึกษารางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ระดับประถมศึกษา ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษา หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากร และผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่สถานศึกษารางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลเพื่อค้นหาแบบแผนที่นำไปสู่การทำความเข้าใจแบบแผนการบริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา รวมทั้งการตีความเพื่อสรุปให้เห็นข้อค้นพบหรือคำตอบของโจทย์วิจัย การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสังเกต (Observation) การจดบันทึก (Field Note) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

กระบวนการ ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

กระบวนการบริหารด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา พบว่า มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. งานนโยบาย โดยสถานศึกษามีการวางแผนการพัฒนาโดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและติดตามนโยบายผ่านโครงการ แผนงาน และแผนปฏิบัติการประจำปีมีการ แผนงานทั้ง 4 ฝ่ายควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA และสร้างการรับรู้แก่บุคลากรผ่านโครงการแผนงานและแผนปฏิบัติการประจำปี ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนางานด้านนโยบายอย่าง

ต่อเนื่อง 2. งานวิชาการ โดยสถานศึกษามีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาและมีแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระทั้ง 8 สาระการเรียนรู้ โครงการและกิจกรรม โดยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาบูรณาการณ์ด้วย

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา จะขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ สถานศึกษาได้มีการการเปิดตลาดนัดในโรงเรียนทุกๆ เดือน เพื่อเป็นการหารายได้ให้กับสถานศึกษา และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในการประสานและการสร้างเครือข่าย ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ก็ได้จัดให้มีเครือข่าย ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการบริหารด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น พบว่า สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดโครงสร้างหลักสูตรจัดทำสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดกำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้ครูผู้สอนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาการจัดกรรมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงยังขาดผู้ที่มาให้ความรู้กับผู้เรียน ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ขอความอนุเคราะห์จากบุคลากรในท้องถิ่นให้มาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการณ์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ แบ่งการบริหารงานออกเป็นส่วนๆ เพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถติดตามได้ง่าย และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการบริหารด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีการดำเนินงานของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักศักยภาพของตนโดยจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความรัก สามัคคีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ สถานศึกษายังได้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดตั้งชุมนุมที่มุ่งจิตอาสาจิตสาธารณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งมีกระบวนการนำนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา กระทบกับเวลาการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ มีการบูรณาการณ์การจัดการเรียนรู้รายวิชาที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา คือ รายวิชาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาบุคลากร

กระบวนการบริหารด้านการพัฒนาบุคลากรนั้น พบว่า สถานศึกษามีการจำทำแผนการด้านการพัฒนาบุคลากร และมีการดำเนินงานของบุคลากรต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่วงจรคุณภาพ PDCA ส่งสริมการพัฒนาบุคลากรให้สามารถดำเนินการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นและประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมีการจัดอบรม พาไปศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง มี 2 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. การส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร สถานศึกษามีการจัดทำแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรโดยจัดทำโครงการกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้มีการกำกับติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2. การติดตามและการขยายผล สถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาบุคลากรครูไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมภาคสนาม ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ ประสานงานและขอความอนุเคราะห์จากชุมชน และมี

การแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ จัดอบรมเกี่ยวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

กระบวนการบริหารด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จนั้น พบว่า สถานศึกษาแสดงสิ่งสะท้อนผลลัพธ์จากการทำงานผ่านกระบวนการขั้นตอนการจัดทำสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จจากการบริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. สถานศึกษา มีผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสถานศึกษาที่ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ มีฐานการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา รวมถึงสถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียงนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับภูมิสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองและสร้างความตระหนัก สามารถนำไปถ่ายทอดและใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้บริหารยังลงมือปฏิบัติทั้งในโรงเรียนและปฏิบัติยังบ้านเรือนของผู้บริหารด้วยลงมือปฏิบัติจนบรรลุเป้าหมายสถานศึกษาตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีผู้อื่น และมีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามบาทบาทโรงเรียนมีการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ 3. บุคลากร ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จด้านบุคลากรของสถานศึกษาสิ่งที่เห็นเป็นภาพชัดเจน คือ สถานศึกษาพอเพียงบุคลากรจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติตนสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีจัดการทรัพยากรดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่พบในด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับขนาดและบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็กก็จะมีปัญหาขาดงบประมาณในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ สร้างรายได้ให้กับสถานศึกษา จากเปิดตลาดนัดในโรงเรียน และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ และโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะมีปัญหาในผู้เรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนมีวิธีการแก้ปัญหา คือ จัดกิจกรรมและจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปทุกกิจกรรม และมีการแก้ปัญหาต่างๆ ตามสภาพของปัญหาที่พบ

อภิปรายผล

กระบวนการการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาที่เป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ตามวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ในภาพรวมจากการศึกษาโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

กระบวนการบริหารด้านการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น สถานศึกษามีการดำเนินงานโดยสถานศึกษามีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และมีการสั่งการควบคุมและจัดการเพื่อใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยงานด้านนโยบาย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และบริหารทั่วไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผลผลิตหรือผู้เรียนต้องมีคุณภาพสูงสุดและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ สถานศึกษาได้มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดเป็นนโยบายมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา การกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ของโรงเรียน โดยมีการมุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีแต่ละปีการศึกษา มีการออกคำสั่ง มอบหมายหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนรู้ในงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและมอบหมายความรับผิดชอบงานโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจของครูที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและสภาพสังคมของสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ จองพงศ์ มงคลวานิช (2555: 22) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะของการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่นในการมีส่วนร่วม การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ร่วมกันปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันการบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการให้บรรลุจุดประสงค์ ร่วมกันการบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลปะในการนำทรัพยากรการบริหาร (Administrative Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพการบริหาร คือ ศิลปะในการทำสิ่งต่าง ๆได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ หมายความว่าผู้บริหารไม่ใช่ผู้ปฏิบัติแต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์การหรือตรงตามจุดหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว การบริหารเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เช่นเดียวกัน สัมมา รธนิธย์ (2560: 37) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยอาศัยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุมและการดำเนิน การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับ สุนทร โคตรบรรเทา (2560: 17) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการในการ

ปฏิบัติงานกับคนและโดยคนเพื่อให้งานบรรลุ เป้าหมายขององค์การ เช่นเดียว กับที่ สอดคล้องกับ ซิมมอน (Simon, 1976: 59) กล่าวว่า การบริหารคือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกัน ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกันและเช่นเดียวกับ

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการบริหารด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น สถานศึกษามีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดกำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดทำสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ครูผู้สอนนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมในสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนให้เห็นถึงประโยชน์ของการนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การจัดกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบสามห่วง สองเงื่อนไข สี่มิติ ในแต่ละขั้นตอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนุชา ปนคำ (2556: 190) ได้ทำการศึกษาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา ผลการพัฒนาหลักสูตรได้หลักสูตรมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์, หลักการและจุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระและสาระการเรียนรู้โครงสร้างเวลา หน่วยการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา แก้วปลาด (2565: 175) ได้ทำการศึกษา แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการวางแผนให้ครูจัดการเรียนการสอนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณา

การตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) ด้านการสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง ปราชญ์ท้องถิ่นและเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ 6) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และ 7) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กระบวนการบริหารด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้เรียน สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักศักยภาพของตนโดยจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความรักสามัคคีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้และการส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดตั้งชุมนุมที่มุ่งจิตอาสา จิตสาธารณะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีกระบวนการนำนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะการนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล โดยรูปแบบการพัฒนาสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลและการมีภูมิคุ้มกันแต่สภาพการทำงานจริง อีกทั้งสถานศึกษาได้มีการกำกับติดตามการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องความคิดของ กัลป์ลิกา ศรีหาสาร (2561: 237) ได้ทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศผลการวิจัยพบว่า 1) ผลศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากการสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า สภาพปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบหลักพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหามากที่สุด คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการ สถานศึกษาสำหรับความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบหลักพบว่า ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลง มาคือ ด้านผลลัพธ์ที่เกิดต่อชุมชนจากการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศพบว่า มีจำนวน 7 องค์ ประกอบหลัก มีองค์ประกอบย่อย 24 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามีองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีองค์ประกอบ ย่อย 3 องค์ประกอบ 4) ด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษามีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายและขยายผลมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ 6) ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจาก

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบและ 7) ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชนจากการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษามีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล (2563: 385) ได้ทำการศึกษา การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่จังหวัดในความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 :พหุกรณีศึกษา รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1 มีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในการนำไปใช้บริหารจัดการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย 1) คุณลักษณะ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ 1.1) ความพอประมาณ 1.2) ความมีเหตุผล 1.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี 2) เงื่อนไขการตัดสินใจ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 2.1) เงื่อนไข ความรู้ 2.2) เงื่อนไข คุณธรรมและ 3) การพัฒนา 5 ด้าน ได้แก่ 3.1) ด้านหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับสากลระดับชาติและระดับท้องถิ่น 3.2) ด้านการจัดการเรียนรู้มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมีเวทีให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงออกอย่างต่อเนื่อง 3.3) ด้านการวัดและประเมินผล มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา 3.4) ด้านการบริหารจัดการมีการกระจายอำนาจและนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากรและ 3.5) ด้านการพัฒนาวิชาชีพมีครูและบุคลากรเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกและเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษายอมรับสิ่งใหม่เข้ารับการพัฒนาทักษะ ด้านการใช้เทคโนโลยีผลการนำเสนอการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อผู้ทรงคุณวุฒิปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นสอดคล้องกับความเป็นไปได้ทุกด้าน

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาบุคลากร

กระบวนการบริหารด้านการพัฒนาบุคลากรนั้น สถานศึกษาได้มีการวางแผนการดำเนินงานของบุคลากรเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรและสามารถดำเนินการประสานความร่วมมือ กับเครือข่ายกับโรงเรียนอื่นและประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมีการจัดอบรมการพาไปศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการขยายผลในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาผลลัพธ์ภาพความสำเร็จด้านบุคลากรของสถานศึกษา เช่น เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจจัดการทรัพยากรดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกคน ในบางส่วนเนื่องจากในสายชั้นระดับปฐมวัยและประถมศึกษายังสามารถลงรากลึกได้ไม่มาก จึงมีบุคลากรบางส่วนอาจไม่สามารถปฏิบัติการแต่ในแง่ความรู้

ความเข้าใจและการเป็นแบบอย่างที่ดีบุคลากรทุกท่านทำได้ดี ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาทุกวิชาได้โดยเน้นคุณธรรมจริยธรรม ทุกคาบเรียนด้วยบุคลากรมีความเข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ในการดำเนินชีวิต การบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคลากรยังสร้างคุณค่าและความเช่อื มั่นให้ผู้เรียนในสถานศกึ ษาของตนเอง จนเกิดผลลัพธ์เกิดการรับรู้ ร่วมกันโดยการสร้างเจตคติที่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วิษณุ ขวัญเพชร (2564: 178) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีองค์ประกอบ 1)การจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำราด พบว่า โรงเรียนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ แต่ครูนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ไม่ครบทุกกลุ่มสาระ ครูขาดความรู้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้บูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และ ด้านเจตคติ 2) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำราด ได้ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนิเทศภายในชั้นเรียน พบว่า ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการสังเกตพฤติกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ และผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการประเมินการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำราด พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการสูงขึ้น ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

5. องค์ประกอบที่ 5 ด้านผลลัพธ์เป็นผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

กระบวนการบริหารด้านผลลัพธ์เป็นผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จนั้น สิ่งสะท้อนผลลัพธ์จากการทำงานผ่านกระบวนการขั้นตอนการจัดทำสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จจากการบริหารสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1. สถานศึกษา ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสถานศึกษาที่ร่มรื่นปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้รวมถึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกด้านเน้นที่ขบวนการทำงานตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงยังขยายผลให้สถานศึกษาหน่วยงานอื่นและลงสู่ชุมชน 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษาพอเพียง ควรมีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับภูมิสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองและสร้างความตระหนักและสามารถนำไปถ่ายทอดและใช้ในชีวิตประจำวันได้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอนาคต ผู้บริหารยังลงมือปฏิบัติทั้งในโรงเรียนและปฏิบัติยังบ้านเรือนของผู้บริหารด้วยลงมือปฏิบัติจนบรรลุเป้าหมาย สถานศึกษาตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี 3.บุคลากร ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จด้านบุคลากรของสถานศึกษาสิ่งที่เห็นเป็นภาพชัดเจน คือ ผู้มีความรู้ความเข้าใจจัดการทรัพยากรดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน เพื่อส่วนรวมสอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกคนในบางส่วนเนื่องจากในสายชั้นระดับปฐมวัยและประถมศึกษายังสามารถลงรากลึกได้ไม่มาก จึงมีบุคลากรบางส่วนอาจไม่สามารถปฏิบัติการแต่ในแง่ความรู้ ความเข้าใจและการเป็นแบบอย่างที่ดีบุคลากรทุกท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาทุกวิชาได้โดยเน้น คุณธรรมจริยธรรมทุกคาบเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภิญโญ ทองเหลา (2553: 211) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าการสร้างระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกรอบแนวคิด หลักการ วิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้กรอบแนวคิด มี 3 ด้าน ด้านองค์ประกอบภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของครูในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4. ผู้เรียน ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างสมดุลเหมาะสมทั้งในวัยเรียนและวัยทำงาน การปฏิบัติอาจเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละคนจนประสบความสำเร็จของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

_____. (2553). *การประกันคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.

กัลป์ลิกา ศรีหาสาร. (2561). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาพอเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

กฤติเดช สุขสาร. (2560). *รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์

ดนุชา ปนคำ. (2556). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนประถมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบญจา ยอดดำเนิน-แอตติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย.* นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปิยธิดา แก้วประหลาด. (2565). *แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภิญโญ ทองเหลา. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำของครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล. (2563). *การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่จังหวัดในความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 : พหุกรณีศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิษณุ ขวัญเพชร. (2564). *การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านน้ำราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สัมมา รธนิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

_____. (2564). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570.. กรุงเทพฯ.* สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). *การบริหารการศึกษาหลักการและทฤษฎี (ฉบับปรับปรุง).* กรุงเทพฯ: ปัญญาชน ดิสทริบิวเตอร์.

Simon, Herbert A. (1976). *Administrative Behavior.* 3rd ed. New York: The Free.

ผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE RESULT OF USING PROBLEM-SOLVING SKILL PRACTICE WORKBOOK WITH ALOGORITHMS IN COMPUTATIONAL SCIENCE COURSE FOR GRADE 3 STUDENTS

[1]ชัยรัตน์ บุมี, [2]เมธี มธุรส และ [3]สุภาภรณ์ ฟองจำ

[1]Chairat Bumee, [2]Matee Maturos and [3]Subhabhorn Fongjam

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ประเทศไทย

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

[1]chairatbm06@gmail.com

Received : May 25, 2024; **Revised** : June 24, 2024; **Accepted** :August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

[2]อาจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

[3]นักศึกษา, สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2566 จำนวน 34 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม จำนวน 1 เล่ม 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพ และค่า t-test แบบ Dependent samples ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 82.95/83.27 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม ของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ ในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก

คำสำคัญ : แบบฝึกทักษะ, การแก้ปัญหา, วิทยาการคำนวณ

Abstract

The purpose of the research were to; 1) develop Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for grade 3 students to be effective according to the 80/80 criteria, 2) compare the learning achievements between before and after learning of grade 3 students learning based on the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for grade 3 students, and 3) explore satisfaction of Grade 3 students learning based on the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for grade 3 students. The samples used in the study were 34 students of Grade 3/2 students studied in semester 2, academic year 2023, at Satit School, under the jurisdiction of Kamphaeng phet Primary Educational Service Area Office 1, obtained using the cluster random sampling technique which uses the classroom as the unit of randomization by simple random sampling by means of drawing lots. The research instruments had 4 types including 1) the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for grade 3 students, 2) 6 lesson plans, 3) learning outcome tests of before and after learning of grade 3 which were multiple-choice test with 4 choices for

20 sections, and 4) a rating scale questionnaire on students'satisfaction of grade 3 students to learning by the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for Grade 3 students for 10 sections. The data were analyzed by computer software. The statistics used in analyzing the data were percentage, means (), standard deviation (S.D.), efficiency(E1/E2) and t-test (dependent samples). The result findings were as follows: 1) the efficiency value of the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for Grade 3 students was at 82.95/93.27 which is higher than the specified criteria, 2) the learning outcome of students after using the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for Grade 3 students was higher than before the test with statistical significance at the level of .01, and 3) the students learning based on the Problem-solving skill practice workbook with algorithms in computational science course for Grade 3 students in overall had satisfaction at a high level.

Keywords : practice workbook, Problem-solving skill, Computational science course

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศไทยเป็นการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาที่เน้นให้คนมีปัญญา เพราะจะทำให้คนสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังสามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และก้าวผ่านปัญหานั้น ๆ ไปได้ด้วยดี ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานี้ถือเป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งของคนในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเข้าใจ มีความสุข สามารถแก้ปัญหาและอยู่รอด ในทางตรงกันข้ามหากผู้ที่ประสบปัญหาไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้ หรือแก้ได้แต่ไม่ถูกวิธีก็อาจทำให้ปัญหาที่มีอยู่นั้นกลายเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม ก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวผู้ประสบปัญหาและบุคคลรอบข้าง หรืออาจลามไปจนถึงสังคมรอบข้างได้ (ซ่อนกลิ่น กาหลง, 2559)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญ คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 จึงได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสารไปสู่หลักสูตรวิทยาการคำนวณ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีทักษะการคิดเชิงคำนวณ และเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

จากรายงานการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนในรายวิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในเรื่องการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น ไม่เข้าใจในการเขียนโปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 52 ของผู้เรียน สาเหตุเนื่องมาจากนักเรียนขาดทักษะในการแก้ปัญหาโจทย์หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ ไม่เข้าใจการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และไม่เข้าใจวิธีการของการคิดเชิงคำนวณ (โรงเรียนสาธิต, 2566) จึงส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเขียนโปรแกรมภาษา คอมพิวเตอร์ได้ ด้วยสาเหตุนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในสาระและมาตรฐานนี้ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการทำวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน (ถวัล มาศจรัสและคณะ, 2550) เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการของอัลกอริทึม นำความรู้และทักษะที่ได้ไปใช้ในการเรียนในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง และนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาและประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และแผนการจัดการเรียนรู้

1.1.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมและสื่อการสอน ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านสถิติวิจัยทางการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

1.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยสร้างแบบฝึกทักษะตามขั้นตอนดังนี้ ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบฝึกทักษะ ศึกษาคู่มือครู หนังสือเรียนรายวิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และรายวิชาวิทยาการคำนวณ จากคู่มือครูและเอกสารการอบรมของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

1.2 พัฒนาและประเมินคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนเรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.2.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมและสื่อการสอน ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านสถิติวิจัยทางการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนเรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยสร้างและประเมินคุณภาพดังนี้ ศึกษาเอกสาร หลักการเกี่ยวกับการวัดผลและประเมิน วิธีการสร้างแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และทำการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก หน่วยละ 5 ข้อ จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ รวม 30 ข้อ โดยสร้างข้อสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์

1.3 พัฒนาและประเมินคุณภาพของแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.3.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมและสื่อการสอน ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านสถิติวิจัยทางการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพดังนี้ ศึกษาวิธีสร้างแบบวัดความพึงพอใจจากเอกสารตำราการวิจัยเบื้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) สร้างแบบวัดความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 10 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 72 คน โดยแต่ละห้องเรียนมีการจัดชั้นเรียนแบบคละความสามารถของผู้เรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/2 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 34 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพในขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย

2.2.1 แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม 3) แบบวัดความพึงพอใจ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยหาค่า E1/E2

2.3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test Dependent)

2.3.3 วิเคราะห์หาค่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลได้ดังนี้

1. พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.1 ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แบบฝึกทักษะซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้ 1) หน้าปก 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำชี้แจง 5) มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ 6) หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย แต่ละหน่วยประกอบด้วย สาระ(เนื้อหา)การเรียนรู้ ตัวอย่าง กิจกรรมการฝึกทักษะ แบบทดสอบท้ายแบบฝึกทักษะประจำหน่วย 7) บรรณานุกรม 8) ภาคผนวก ประกอบด้วย กระดาษคำตอบ เฉลยกิจกรรมการฝึกทักษะทั้ง 6 หน่วย เกณฑ์การให้คะแนนกิจกรรมการฝึกทักษะ และเกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบท้ายแบบฝึกทักษะประจำหน่วย

1.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 ผลการประเมินหาค่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\overline{X}$	ค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2)
ระหว่างเรียน (E_1)	26	30	647	24.88	82.95/83.27
ทดสอบหลังเรียน (E_2)	26	20	433	16.65	

จากตารางที่ 1 พบว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 82.95/83.27 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้จริง

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม ของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	34	20	9.03	1.40	262	2054	43.59**
หลังเรียน	34	20	16.74	1.31			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t_{(.01, 33)}$ = 2.4448)

จากตารางที่ 2 พบว่าการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่าคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.03 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 16.74 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อทดสอบโดยใช้ค่า t พบว่าค่าที่คำนวณได้มากกว่าค่า t จากตารางค่าวิกฤติการแจกแจง t แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แบบฝึกมีเนื้อหาเข้าใจง่าย	4.35	0.68	มาก
2. นักเรียนสามารถสรุปสาระสิ่งที่เรียนได้	4.35	0.72	มาก
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.50	มากที่สุด
4. นักเรียนมีความสนใจและกระตือร้อร้นในการเรียนมากขึ้น	4.44	0.50	มาก
5. แบบฝึกใช้เรียนรู้ได้ดี	4.44	0.50	มาก
6. กิจกรรมในแบบฝึกช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย	4.50	0.50	มากที่สุด
7. แบบฝึกนี้ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น	4.24	0.77	มาก
8. มีการทดสอบในทุกหน่วยกิจกรรมดี	4.21	0.83	มาก
9. นักเรียนสามารถทราบคะแนนทุกครั้งที่ทำแบบทดสอบท้ายหน่วยฝึก	4.47	0.61	มาก
10. แบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนพอใจในการเรียนมากขึ้น	4.56	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.41**	**0.63**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดใน 3 ลำดับแรก ได้แก่ แบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนพอใจในการเรียนมากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.50) รองลงมาคือนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.50) และกิจกรรมในแบบฝึกช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.1 ผลการพัฒนาและประเมินคุณภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แบบฝึกทักษะจำนวน 1 เล่ม ประกอบด้วย 1) หน้าปก 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำชี้แจง 5) มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ 6) หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่อง การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หน่วยที่ 2 เรื่องอัลกอริทึม หน่วยที่ 3 เรื่อง ขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาแบบการเขียนบอกเล่า หน่วยที่ 4 เรื่อง ขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาแบบวาดภาพ หน่วยที่ 5 เรื่อง ขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหาแบบการใช้สัญลักษณ์ และหน่วยที่ 6 เรื่อง การประยุกต์ใช้อัลกอริทึมในการแก้ปัญหา แต่ละหน่วยประกอบด้วย สาระ(เนื้อหา)การเรียนรู้ ตัวอย่าง กิจกรรมการฝึกทักษะ แบบทดสอบท้ายแบบฝึกทักษะประจำหน่วย 7) บรรณานุกรม 8) ภาคผนวก ประกอบด้วย กระดาษคำตอบ เฉลยกิจกรรมการฝึกทักษะทั้ง 6 หน่วย เกณฑ์การให้คะแนนกิจกรรมการฝึกทักษะ และเกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบท้ายแบบฝึกทักษะประจำหน่วย และผลการประเมินความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและความต้องการจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสร้างแบบฝึกทักษะ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระแกนกลาง และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสาธิต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับประถมศึกษา ศึกษาคู่มือครู หนังสือเรียน และเนื้อหาวิชาวิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม เพื่อวิเคราะห์และนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบของแบบฝึกทักษะและกำหนดเนื้อหาสาระของแบบฝึกทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างแบบฝึกทักษะของสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544) ที่อธิบายไว้ว่า ขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะ ต้องมีการศึกษาปัญหาและความต้องการ โดยวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดตัวชี้วัด ศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะ และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และสอดคล้องกับขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะของ ประภาพรรณ เส็งวงศ์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่าขั้นตอนการสร้างแบบฝึกทักษะประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน วิเคราะห์หลักสูตร (มาตรฐาน

การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้) กำหนดวัตถุประสงค์ของแบบฝึก กำหนดเนื้อหาในแบบฝึก จัดทำแบบฝึก และส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

1.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึมรายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าแบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 82.95/83.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้นำแบบฝึกทักษะที่เกิดจากการสร้างตามหลักการของการสร้างแบบฝึกทักษะและผ่านการตรวจประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านมาแล้ว มาทำการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ โดยมีการทดลอง จำนวน 3 ครั้ง คือ การทดลองแบบเดี่ยว กับนักเรียน จำนวน 3 คน การทดลองแบบกลุ่ม กับนักเรียน จำนวน 10 คน ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบและนำมาทดลองภาคสนาม กับนักเรียน จำนวน 26 คน จึงทำให้แบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพตามที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของสื่อตามที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2545) ได้อธิบายไว้ว่าขั้นตอนการทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อต้องนำไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้จริง นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เสร็จแล้วจึงดำเนินการผลิตเป็นจำนวนมากและนำไปใช้สอนในชั้นเรียนตามปกติได้ ซึ่งการทดลองมี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การทดลองแบบเดี่ยว เป็นการทดลองกับผู้เรียน 3 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น ขั้นที่ 2 การทดลองแบบกลุ่ม เป็นการทดลองกับผู้เรียน 6-10 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง และขั้นที่ 3 การทดลองแบบกลุ่มใหญ่ (การทดลองภาคสนาม) เป็นการทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น คำนวณหาประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนจากการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกทักษะที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด อีกทั้งมีการจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจากง่ายไปอยาก และในตัวแบบฝึกทักษะมีกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบและเป็นลำดับขั้นตอน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึมในรายวิชาวิทยาการคำนวณได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ พลศรีพิมพ์ (2542) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีแห่งการฝึกฝน เน้นเรื่องการฝึกฝนให้ทำแบบฝึกหัดมาก ๆ จนกว่าเด็กจะชินกับวิธีการนั้น ๆ เพราะเด็กจะทำได้ดีโดยการฝึกทำสิ่งนั้นซ้ำ ๆ และในทำนองเดียวกับการศึกษาของ นิติลักษณ์ เกลียววงศ์ (2563) ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ วิชาวิทยาการคำนวณ เรื่องขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา โดยใช้

แบบฝึกทักษะให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมการฝึกทักษะ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิลาสินี ศิริรัตน์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนชุมชนบ้านนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบฝึกทักษะพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการแบ่งปันข้อมูล พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง เท่ากับ 5.15 คะแนน และหลังจากเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะมาช่วยในการสอนทำให้ระดับคะแนนเฉลี่ยหลังการวิจัย เท่ากับ 8.60 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้น 3.45 คะแนน คิดเป็นคะแนนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 66.99

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าในภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก โดย 3 ลำดับแรกที่มีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ แบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนพอใจในการเรียนมากขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมในแบบฝึกช่วยให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนได้ง่าย ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย ง่ายต่อการปฏิบัติ จึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับประกาศิต อานุภาพแสนยากร (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้สึกของผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก เพราะความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซ่อนกลิ่น กาหลง (2559) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนปากคาดพิทยาคม จังหวัดบึงกาฬพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการที่นักเรียนได้ทำแบบฝึกทักษะด้วยตนเอง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีความเข้าใจกระบวนการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้นจากการทำแบบฝึกทักษะ มีความพึงพอใจในระดับมาก และสอดคล้องกับ เกศินี เนาสุวรรณ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ใบกิจกรรมฝึกทักษะรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวัสดิ์รัตนาภิมุข จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้ใบกิจกรรมการฝึกทักษะ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ นักเรียนมีความสุขกับการเรียนโดยใช้ใบกิจจกรรมฝึกทักษะ และใบกิจกรรมฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและค้นหาความรู้ด้วยตนเองตามลำดับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยเรื่องผลการใช้แบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม รายวิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้องค์ความรู้จากการศึกษา คือ กระบวนการแก้ปัญหาโดยใช้อัลกอริทึม เป็นกระบวนการที่สอนและฝึกให้นักเรียน ได้รับรู้และเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเนื้อหาบทเรียนซึ่งจะอยู่ในรูปของนามธรรม นักเรียนจะต้องทำการศึกษาสภาพของปัญหา ศึกษาความต้องการของปัญหา วิเคราะห์ปัญหา เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหานั้น ๆ โดยถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคของอัลกอริทึม จะช่วยให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาและแสดงขั้นตอนของการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ในด้านทักษะความคิดและการแก้ปัญหาของนักเรียนได้อีกวิธีทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกศินี เนาสุวรรณ์. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ใบกิจกรรมฝึกทักษะ รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวัสดิ์รัตนาภิมุข.* ตรัง: กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสวัสดิ์รัตนาภิมุข.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 8-15.* พิมพ์ครั้งที่ 20. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ซ่อนกลิ่น กาหลง. (2559). *การวิจัยและพัฒนาแบบฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ถวัล มาศจรัส และคณะ. (2550). *นวัตกรรมการศึกษาชุดแบบฝึกหัด แบบฝึกเสริมทักษะ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธารอักษร.

นิติลักษณ์ เกลียววงศ์. (2563). *การใช้เกมคอมพิวเตอร์เพื่อแก้ปัญหาทักษะการใช้แป้นพิมพ์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* นครราชสีมา: โรงเรียนบ้านระเริง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประกาศิต อานุภาพแสนยากร. (2556). *การจัดการเรียนรู้.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ประสิทธิ์ พลศรีพิมพ์. (2542). *คณิตศาสตร์สำหรับครูประถม.* มหาสารคาม: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

ประภาพรรณ เส็งวงศ์. (2550). *การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีวิจัยในชั้นเรียน.* กรุงเทพฯ: อี เค บุ๊คส์.

โรงเรียนสาธิต. (2566). *รายงานการประเมินผลการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ.* กำแพงเพชร: กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสาธิต.

วิลาสินี ศิริรัตน์. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โดยใช้แบบฝึกทักษะพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการแบ่งปันข้อมูล.* อุบลราชธานี: กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนชุมชนบ้านนาเยีย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *คู่มือการใช้หลักสูตรสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2544). *การผลิตนวัตกรรมการเรียนการสอน “การสร้างแบบฝึก”.* ชัยนาท: ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

GUIDELINES FOR DEVELOPING ACADEMIC LEADERSHIP FOR STUDENTS MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

[1]พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล

[1]Pruettipol Pruettikul

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ประเทศไทย

Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

[1]pruettikul_9@hotmail.com

Received: May 19, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August, 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กลุ่มเป้าหมายที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และ (2) แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยภาพรวมพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่ามีจำนวน 7 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารร่วมกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) มีการกำหนดแผนงานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น 3) มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย 4) มีการส่งเสริมและให้ขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาตนเอง 5) มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น 6) มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน และ 7) มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำทางวิชาการ

Abstract

The purposes of this research were: (1) Study academic leadership for students Master of Education Program in Educational Administration Kamphaeng Phet Rajabhat University and (2) study guidelines for developing academic leadership for students Master of Education Program in Educational Administration Kamphaeng Phet Rajabhat University. The target group used in this research is students in the Master of Education program. Field of Study: Educational Administration Kamphaeng Phet Rajabhat University, 2nd semester, academic year 2023, number of 30 people, obtained through purposive selection. The research tools were (1) a questionnaire about academic leadership and (2) an interview form regarding academic leadership development. Data were analyzed by content analysis and statistical analyzing using standard deviation and average. The results of the research are as follows: 1. Academic leadership of students Master of Education Program in Educational Administration Kamphaeng Phet Rajabhat University Overall, it was found that the practice was at a moderate level. 2. Guidelines for developing academic leadership of students in the Master of Education program. Field of Study: Educational Administration Kamphaeng Phet Rajabhat University found that there were 7 approaches, consisting of 1) Administrators together with teachers and those involved in setting the goals of the educational institution. 2) There was a plan for developing the educational institution's curriculum and local curriculum. 3) There was

Setting a clear operating calendar and publicizing it through various channels. 4) There is promotion and morale for teachers and educational personnel in self-development. 5) There is extra-curricular activities that are consistent with learners and the local area. 6) Digital technology is used in management and 7) Teamwork is promoted and good relationships are created in the organization.

Keywords : Guidelines for developing, academic leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแส การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและการยืนหยัดต่อนานาประเทศ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต หลายประเทศทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและต้องการขับเคลื่อนในการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลกควบคู่ไปกับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานในปัจจุบัน และการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูและมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครูผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนและระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา (Perkey & Smith, 1993) สอดคล้องกับ (Chell, 2001) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูตลอดจนมีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิผลของการ

ปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาการศึกษาถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นหนทางอันนำไปสู่การสร้างความมีประสิทธิภาพและเป็นเลิศในสถานศึกษา ตลอดจน Dimmock & Walker (2005) กล่าวถึงผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนผู้บริหารโรงเรียนเป็นตำแหน่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมากจากครู ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการจึงนับว่ามีความสำคัญ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเน้นกิจกรรมการเรียนการสอน แก้ไขการจัดการเรียนการสอนเป็นความสามารถโน้มน้าวจูงใจหรือชี้นำบุคคลในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นำความรู้ทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ กำกับติดตามให้บุคคลทำงานเป็นระบบ แนะแนวประสานงานให้ความสะดวก สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจและความอบอุ่นในการร่วมงาน ดูแลให้ความช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ, 2560)

ดังนั้นในฐานะผู้วิจัยเป็นอาจารย์สอนนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เพื่อเป็นการพัฒนานักศึกษาและเตรียมความพร้อมในการเป็นผู้บริหารที่เป็นมีความผู้นำทางวิชาการในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยยึดหลักการตามแนวคิดทฤษฎีของฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger & Murphy, 1985) ซึ่งได้ระบุว่า พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการมี 11 ด้าน คือ 1) การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน 2) การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน 3) การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน 4) การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร 5) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 6) การคุ้มครองเวลาในการสอน 7) การเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด 8) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู 9) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ 10) การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ 11) การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ชนิด ดังนี้

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

3.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร สามารถสรุปผลการวิจัยแบ่งได้ 2 ตอนดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่	รายการ	$\overline{X}$	SD.	ระดับ
1	การกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.12	0.69	ปานกลาง
2	การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.25	0.62	ปานกลาง
3	การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	3.36	0.76	ปานกลาง
4	การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร	3.41	0.88	ปานกลาง
5	การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	3.11	0.86	ปานกลาง
6	การคุ้มครองเวลาในการสอน	3.76	0.80	ปานกลาง
7	การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	3.89	0.76	ปานกลาง
8	การเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด	3.54	0.42	ปานกลาง
9	การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	3.14	0.37	ปานกลาง
10	การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	3.56	0.39	ปานกลาง
11	การจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	3.43	0.32	ปานกลาง
รวม		3.42	0.26	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีผลการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.42, SD.= 0.26) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.89, SD.= 0.76) ด้านการคุ้มครองเวลาในการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.76, SD.= 0.80) และด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.56, SD.= 0.39)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน พบว่า มีจำนวน 7 แนวทาง คือ 1) ผู้บริหารร่วมกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) มีการกำหนดแผนงานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น 3) มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย 4) มีการส่งเสริมและให้ขวัญกำลังใจแก่ครูและ

บุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาตนเอง 5) มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น 6) มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน และ 7) มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีผลการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาบางคนยังไม่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาและได้รับบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาพรรณ ภักดีศรี (2566) ได้ทำวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานการณ์ปกติใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานการณ์ปกติใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราวรรณ เซ่งย่อง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดกระบี่ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนจังหวัดกระบี่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชา วิชาชัย (2564) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการนิเทศการสอน ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้ของบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมาก

ไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน และด้านการกำหนดพันธกิจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยามาดา (Yamada, 2000) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา พบว่า สมรรถภาพของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางวิชาการขึ้นอยู่กับ 1) เพศ 2) การเตรียมการในด้านการศึกษา 3) ประสบการณ์ในการบริหาร 4) จำนวนครั้งในการนิเทศผู้ร่วมงาน และ 5) ขนาดของโรงเรียน และยังพบว่ามหาวิทยาลัยและโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาควรมีโปรแกรมการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรอบรมและความเป็นผู้นำทางวิชาการแก่ครูผู้สอนได้รวมทั้งสามารถประเมินผลเพื่อช่วยเหลือคณะครูในฐานะผู้นำทางวิชาการ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน พบว่า มีจำนวน 7 แนวทาง คือ 1) ผู้บริหารร่วมกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) มีการกำหนดแผนงานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น 3) มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย 4) มีการส่งเสริมและให้ขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาตนเอง 5) มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น 6) มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงาน และ 7) มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ภาวะผู้นำทางวิชาการที่แสดงออกจะบ่งบอกถึงทักษะความรู้ ความสามารถ และความเป็นผู้นำในการบริหารงานในด้านวิชาการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นควรมีการเตรียมการวางแผนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ในฐานะผู้นำทางวิชาการสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยมและคณะ (2566) ที่ได้สรุปภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ว่าเป็นกระบวนการนำที่ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ในการจูงใจและปฏิสัมพันธ์ให้ทุกคนในสถานศึกษาเข้าใจและมุ่งมั่นในการดำเนินงานทางวิชาการ เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินกิจกรรมทางวิชาการได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้จากความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจนำเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนพัฒนาการบริหารสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มะไซดี อับดุลกอเดร์ (2565) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานราธิวาส ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาเป้าหมายของโรงเรียนเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนในทุกช่วงชั้นและควรกำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียนโดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ครูนักเรียน และผู้ปกครองรับทราบแนวปฏิบัติหรือเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียนและควรจัดทำโปสเตอร์หรือป้ายประกาศที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่งานด้านวิชาการของโรงเรียน ความสำเร็จทางวิชาการขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประกอบการตัดสินใจในการนำหลักสูตรไปใช้และควรกำกับดูแลการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ตรงตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพบครูเป็นรายบุคคลเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียนและควรใช้ผลการทดสอบเพื่อประเมินความก้าวหน้าตามเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน สอดคล้องกับ กัญญ์วรา เครื่องพาที (2556) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 คือ ผู้บริหารให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจของโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสื่อสารให้ครู ผู้ปกครองรับทราบโดยทั่วกันในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรและกำกับ ติดตาม ตรวจสอบดูแลให้มีการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาต้องมีรูปแบบและกิจกรรมการนิเทศที่ชัดเจนต้องมีการนิเทศอย่างจริงและต่อเนื่อง จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สวยงามน่าเรียน เปิดโอกาส ให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้นักเรียน และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองในสาขาที่สอนโดยสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมและส่งเสริมให้พัฒนาตนเองให้มีคุณวุฒิที่สูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anderson (2000) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพของครูผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา มีพฤติกรรม ดังนี้ 1) การกำหนดธุรกิจของโรงเรียนและการสื่อสารการจัดการหลักสูตรและการสอน 2) การควบคุมดูแลการนิเทศการสอน 3) การตรวจสอบ 4) ความก้าวหน้าของนักเรียน และ 5) การส่งเสริมบรรยากาศการจดัการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัย พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Cavazos (1999) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน Hispanic Majority High School พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ คือ ผู้บริหารจะต้อง

เป็นผู้นำที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการพัฒนาเป้าหมาย การปฏิบัติงานทางวิชาการของนักวิชาการ การกำหนดวัฒนธรรมของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมอบอำนาจให้ครูร่วมกันเป็นผู้นำของโรงเรียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้ค้นพบองค์ความรู้ดังนี้ 1) ควรมีกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของนักศึกษาทั้งในทางทฤษฎีและการปฏิบัติให้มากขึ้น 2) ได้ทราบแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของนักศึกษา พบว่ามีจำนวน 7 แนวทาง ได้แก่ 2.1) ผู้บริหารร่วมกับครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา 2.2) มีการกำหนดแผนงานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น 2.3) มีการกำหนดปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่หลากหลาย 2.4) มีการส่งเสริมและให้ขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาตนเอง 2.5) มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น 2.6) มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานสถานศึกษา และ 2.7) มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กัญญ์วรา เครื่องพาที. (2556). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จุฬาพรรณ ภักดีศรี. (2566). *“แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานการณ์ปกติใหม่ (New Normal) ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1”.* วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 13(4) ; ตุลาคม-ธันวาคม : 205-219.

จิราวรรณ เซ่งย่อง .(2561). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 จังหวัดกระบี่.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

มะไซดี อับดุลกอเดร์. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานราธิวาส.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยมและคณะ. (2566). *“ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา”*. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 1(2) ; กรกฎาคม – ธันวาคม : 1-13.

อภิชา วิชาชัย. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Anderson, C. A. D. (2000). *“The importance of instructional leadership behavior as perceived by middle school teacher, middle school principal, and educational leadership professors”.* Dissertation, Faculty of Graduate School, University of Georgia.

Cavazos, J. M. (1999). "*The Instructional Leadership If High School Principals in Successful Hispanic Majority High Schools."* Doctoral Dissertation, Faculty of Graduate School, The University of Texas at Austin.

Dimmock, C., & Walker, A. (2005). *Educational leadership: Culture and diversity.* Gateshead : Athenaeum Press.

Chell, J. (2001). *Introducing principals to the role of instructional leadership: A summary of a master’s project by Jan Chell.* Retrieved from http://www.ssta. sk.ca/research/leadership/95-14.htm.

Murphy, P.H. & Joseph. (1985). "*Assessing the Instructional Management Behavior of Principals."* The elementary school journal 86, 2 (November).

Perkey, S.C., & Smith, M.S. (1993). *"Effective Schools : A Review,"* Elementary School Journal.

Yamada, A. T. (2000). *"Elementary School Principals’ Perceptions of Responsibilities and Competencies for Instructional Leadership."* Doctoral Dissertation, Faculty of the Graduate School, University of the Pacific Stockton : California, U.S.A. : 308-310.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

THE CORRELATION BETWEEN THE INCLUSIVE LEADERSHIP ROLE AND THE COMPLEXITY MANAGEMENT OF ORGANIZATIONAL SUCCESS IN SUMUT PRAKAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

[1]พัตธรา บุญมา และ [2]อุไร สุทธิแย้ม

[1]Pattara Boonma and [2]Urai Sutthiyam

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ประเทศไทย

Ramkhamhaeng University, Thailand.

[1]krupattara.social.tuns@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทผู้นำยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 2) ศึกษาการจัดการความสลับซับซ้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ 3) หาความสัมพันธ์ของบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความซับซ้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 322 คน ซึ่งได้มา โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการ

---

[1]นักศึกษา หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2]รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973 และค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.945 ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทผู้นำยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) บทบาทผู้นำยุคใหม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อน ของความสำเร็จในองค์กรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ผู้นำยุคใหม่; การจัดการความสลับซับซ้อน ; ความสัมพันธ์

Abstract

The research aims to: 1) study the inclusive leadership role in Samut Prakan Secondary Education Service Area; 2) study the complexity management in Samut Prakan Secondary Education Service Area; and (3) discover a correlation between the inclusive leadership role and the complex management in Samut Prakan Secondary Education Service Area. Research samples are 322 teachers in Samut Prakan Secondary Education Service Area in 2566 gathered from Multi-Stage Random Sampling. The research tool is the "The Inclusive Leadership Role and the Complex Management of Organizational Success in Samut Prakan Secondary Education Service Area" questionnaire with 0.973 reliability and item objective congruence (IOC) at 0.945 level. The statistics in this research are frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The research results indicate that 1) Overall, the inclusive leadership role in Samut Prakan Secondary Education Service Area is high; 2) Overall, the complexity management in Samut Prakan Secondary Education Service Area is high; And 3) The inclusive leadership role and the complex management in Samut Prakan Secondary Education Service Area have high positive correlations at the .01 level, which is statistically significant.

Keywords: Inclusive leader; Complexity management; Correlation

บทนำ

บทบาทของผู้นำยุคใหม่มีความสำคัญต่อองค์กรและสังคมโลกปัจจุบันที่หมุนไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายมากมาย ผู้นำยุคใหม่ควรมีวิสัยทัศน์และมีแผนที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้ตามทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความกระตือรือร้น สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และมั่นใจในความสามารถในการตัดสินใจ สามารถยอมรับความเสี่ยงได้ เปิดรับแนวคิดและมุมมองใหม่ ๆ มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจความต้องการและความกังวลของผู้ตาม และสามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมขวัญและกำลังใจ มีจริยธรรม และความซื่อสัตย์ เปิดรับนวัตกรรม สามารถคาดการณ์ และตอบสนองต่อแนวโน้มและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นโดยปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง และเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ ด้วยความเต็มใจที่จะทดลองและรับความเสี่ยงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ของยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Era) ในปัจจุบันส่งผลให้เกิดความสลับซับซ้อนในการบริหารจัดการมากกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา ความสลับซับซ้อนไม่เพียงแต่สร้างความเสี่ยง ความยากลำบากและความไม่แน่นอนในการบริหารจัดการเท่านั้น แต่อีกด้านหนึ่งความสลับซับซ้อน ยังก่อให้เกิดโอกาสในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นด้วย (Sipa, M, 2013) ความสลับซับซ้อนเป็นสถานการณ์ที่ส่วนประกอบย่อยของระบบมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มสูงขึ้น เกิดการส่งต่อข้อมูลสื่อสารและมีความสัมพันธ์ระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น (Rezaeian, A., 2010) กระบวนทัศน์ของความสลับซับซ้อนเป็นผลจากความหลากหลายในการเปลี่ยนแปลงรวมถึงการเปลี่ยนรูปของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การ ความสลับซับซ้อนมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ ความไม่คงที่ ไม่สามารถคาดการณ์ผลที่เกิดขึ้นได้ในระยะยาว มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องก่อให้เกิดผล ในการเปลี่ยนรูปที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การเสริมแรงและมีอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างส่วนประกอบย่อยในระบบ ความสลับซับซ้อนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และการรับรู้ของบุคคล การรับรู้ถึงธรรมชาติและตระหนักรู้ถึงสาเหตุของความสลับซับซ้อนจะก่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนขององค์กรที่จะนำมาซึ่งประสิทธิผลในการดำเนินกลยุทธ์การจัดการความสลับซับซ้อน (Shahram Mirzaei Daryani, A. A., 2016) ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการจัดการความสลับซับซ้อนขององค์การ คือ บทบาทของผู้นำยุคใหม่ ผู้นำที่สามารถรับรู้ถึงโอกาสและอุปสรรคจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน พร้อมทั้งสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถมองเห็นและใช้ประโยชน์จากโอกาสก่อนคู่แข่งขัน รวมถึงสามารถแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดขององค์กรท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน (Sipa, 2013)

ความสลับซับซ้อนมีความแตกต่างกัน 4 รูปแบบซึ่ง ได้แก่ 1) ความสลับซับซ้อนในรายละเอียด (complexity in details) เป็นความสลับซ้อนซ้อนที่ขึ้นอยู่กับจำนวนของส่วนประกอบ ย่อยในระบบ 2) ความสลับซับซ้อนเชิงพลวัต (dynamic complexity) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบย่อยที่ส่งผลต่อส่วนประกอบอื่นในระบบ 3) ความสลับซับซ้อนด้านสังคม (social complexity) เกิดจากความแตกต่าง และหลากหลายของบุคคลในสังคม และ 4) ความสลับซับซ้อนด้านผลิตภาพ (productive complexity) เป็นปัญหาทั่วไปที่เกิดกับองค์การและ สภาพแวดล้อมของชุมชนที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาแทนการใช้กฎเกณฑ์หรือ วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้แล้ว (Ajmi, M., 2014) รูปแบบที่แตกต่างกันดังกล่าวทำให้การบริหารจัดการ ความสลับซับซ้อนในแต่ละรูปแบบใช้ทักษะ ความสามารถและวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ความสลับซับซ้อนของแต่ละระบบขึ้นอยู่กับจำนวนการติดต่อสื่อสารหรือปฏิกิริยาของระบบนั้นที่มีต่อ สภาพแวดล้อมของระบบ หากระบบเปิดรับและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกมากจะมีความสลับซับซ้อนมาก Rangriz, H., & Mehrabi,J.,(2015) อย่างไรก็ตามความสลับซับซ้อนในแต่ละรูปแบบต่างก็มีลักษณะร่วมกัน ซึ่งได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบย่อยในระบบ แบบไม่เป็นเชิงเส้น (nonlinear relationships) การไม่สามารถคาดการณ์ผลในอนาคตได้ การไม่มี ความคงที่ในระบบ การมีความไวต่อสภาวะเริ่มต้น (sensitive to initial conditions) การไม่สามารถ ลดทอนลงเป็นส่วนประกอบย่อยแล้วนำมารวมกันได้ เนื่องจากผลลัพธ์จากการรวมตัวกันของ ส่วนประกอบย่อยจะไม่เท่ากับผลรวมทั้งหมด และในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบย่อย เพียงส่วนเดียวอาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงรากฐาน ในระบบทั้งหมดได้ ซึ่งเรียกว่า “Butterfly Effect” (Reiman et al., (2014)

ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมให้การจัดการความสลับซับซ้อนขององค์การบรรลุผลได้ด้วยภาวะผู้นำยุคใหม่ เป็นผู้บริหารสูงสุดที่กำหนดทิศทางและทางเลือกเชิงกลยุทธ์ขององค์การ (Hambrick, 2007) ภายใต้สภาพแวดล้อมที่สลับซับซ้อนทำให้ภาวะผู้นำยุคใหม่ต้องมีบทบาทในการสร้างสรรค์นวัตกรรมขององค์การ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เหมาะสม เพื่อสร้างความแตกต่าง จากคู่แข่งขันทางธุรกิจ (Ratiba Bouhali , Y. M., Hind Lebsir, Linda Ferkha.;(2015) รวมถึงการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) และการคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) เพื่อให้กิจกรรมและกระบวนการทำงานสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ (Al-Zboon and Hasan., 2011) นอกจากนี้โครงสร้างขององค์การที่มีความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์การ (Flexibility Organizational Structure) จะช่วยให้องค์การปรับตัว สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การได้อย่างเหมาะสม พร้อมกันนี้ องค์การที่สามารถบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ทรงคุณค่าขององค์การโดยเฉพาะทุนมนุษย์ที่เป็นคนเก่งขององค์การด้วยการบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management) โดยสร้างและรักษาคน

เก่งให้คงอยู่กับองค์การจะเป็นพื้นฐานสนับสนุนให้องค์การเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน และก่อให้เกิดผลการดำเนินธุรกิจที่ดีต่อไป

ดังนั้น ผู้นำยุคใหม่ควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางการศึกษาเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม เป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเป็นผู้นำทีมงาน ผู้นำที่สามารถรับรู้ถึงโอกาสและอุปสรรคจากความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน สามารถแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดขององค์กรท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความสลับซับซ้อนของสถานศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมกระบวนการบริหารการศึกษาได้ใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,275 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Cohen, Manion and Morrison ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 322 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษา และขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 40 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson'Product Moment Correlation Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด 2560 :30)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ สรุปผลดังนี้

1. บทบาทผู้นำยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แสดงดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทผู้นำยุคใหม่ โดยภาพรวมและรายด้าน

บทบาทผู้นำยุคใหม่	$\overline{X}$	SD	ระดับ
1. การเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษา	4.38	0.43	มาก
2. การเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม กล้าคิดกล้าท้าทาย กล้าวางแผนทำสิ่งใหม่	4.36	0.42	มาก
3. การเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.43	0.40	มาก
4. การเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม	4.39	0.42	มาก
รวม	**4.39**	**0.35**	**มาก**

จากตาราง 1 พบว่า บทบาทผู้นำยุคใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\overline{X}$ = 4.43) รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้นำทีมที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 4.39) รองลงมาคือการเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.38) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม กล้าคิด กล้าท้าทายกล้าวางแผนทำสิ่งใหม่ ($\overline{X}$ = 4.36)

2. การจัดการสลับซับซ้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์การจัดการความสลับซับซ้อน โดยภาพรวมและรายด้าน

การจัดการความสลับซับซ้อน	$\overline{X}$	SD.	ระดับ
1. การรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม	4.38	0.40	มาก
2. ความสามารถเชิงพลวัต	4.40	0.41	มาก
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน	4.40	0.38	มาก
รวม	**4.396**	**0.35**	**มาก**

จากตาราง 2 พบว่า การจัดการความสลับซับซ้อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน ($\overline{X}$ = 4.40) รองลงมาคือ ความสามารถเชิงพลวัต ($\overline{X}$ = 4.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม ($\overline{X}$ = 4.38)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร

บาทบาทผู้นำยุคใหม่	การจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร			
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_{tot}
X_1	0.47**	0.40**	0.52**	0.52**
X_2	0.54**	0.53**	0.61**	0.63**
X_3	0.56**	0.47**	0.62**	0.61**
X_4	0.61**	0.58**	0.61**	0.68**
X_{tot}	**0.65****	**0.59****	**0.71****	**0.74****

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่าบทบาทผู้นำยุคใหม่ (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ (r_{xy} = 0.74**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม (X_4) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.68**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 รองลงมา คือ การเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม กล้าคิดกล้าท้าทาย กล้าวางแผนทำสิ่งใหม่ (X_2) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.63**) รองลงมา คือ การเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_3) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.61**) รองลงมา คือ การเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษา (X_1) อยู่ในระดับสูง (r_{xy} = 0.52**)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ด้านการเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษา (X_1) มีความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.52**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข็งขัน (Y_3) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.52**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ การรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม (Y_1) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.47**) รองลงมาคือ ความสามารถเชิงพลวัต (Y_2) อยู่ในระดับปานกลาง (rxy = 0.40**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ด้านการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม กล้าคิดกล้าท้ายกล้าวางแผนทำสิ่งใหม่ (X_2) ความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จ ในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.63**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับ ความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข็งขัน (Y_3) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.61**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ การรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม (Y_1) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.54**) รองลงมา คือ ความสามารถเชิงพลวัต (Y_2) อยู่ในระดับปานกลาง (rxy = 0.53**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (X_3) ความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.61**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข็งขัน (Y_3) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.62**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ การรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม (Y_1) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.56**) รองลงมาคือ

ความสามารถเชิงพลวัต (Y_2) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.47**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ด้านการเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม (X_4) ความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.68**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม (Y_1) และความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข็งขัน (Y_3) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.61**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ ความสามารถเชิงพลวัต (Y_2) อยู่ในระดับปานกลาง (r_{xy} = 0.58**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลางในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้อยตามกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างบทบาทผู้นำยุคใหม่กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นผู้นำที่มีศักยภาพมีคุณสมบัติที่หลากหลาย เป็นผู้สนับสนุนที่ดีมากกว่าเป็นผู้บัญชาการ เปิดรับความคิด และข้อเสนอใหม่ ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเปิดกว้าง มีการบริหารงานในรูปแบบการเปิดรับความคิดเห็นของสมาชิกอย่างอิสระ การเปิดกว้างทางข้อมูลข่าวสาร และการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กรเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกทั่วทั้งองค์กร สอดคล้องกับ โชติกา ใจทิพย์, และกฤษดา เชียรวัฒนสุข (2561) กล่าวว่า ผู้นำยุคใหม่คือผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีศักยภาพจะต้องมีคุณสมบัติและความสามารถที่แตกต่างกัน รวมไปถึงการมีอิทธิพลต่อผู้อื่นด้วย อิทธิพลของผู้นำมาจากบุคลิกภาพและอุปนิสัยของบุคคล สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับความรู้ หรือสิ่งที่เราเรียกว่าความตระหนักรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร วิธีที่ผู้คนเชื่อมต่อถึงกัน และอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน Marquardt (2000) ให้ทรรศนะว่า ว่า ผู้นำยุคใหม่จะต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถเพิ่มเติมเมื่อเทียบกับผู้นำแบบเดิม ๆ ต้องเป็นนักคิดอย่างเป็นระบบเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ดำเนินงานและผู้ประสานงานอย่าง

สร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ความสามารถหลากหลาย และสอดคล้องกับพัฒนศักดิ์ อภัยสม (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความผันผวน และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และยังสอดคล้องกับพิชัยยุทธ ศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3พบว่าระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ด้านการเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีกระบวนการสร้างและสะท้อนภาพในอนาคตขององค์กรซึ่งได้มาจากปัญญา ความคิดโดยภาพรวมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง มีความเป็นไปได้ ดึงดูดใจให้ปฏิบัติตาม สอดคล้องกับเป้าหมายและภาระหน้าที่ขององค์กรอันจะทำให้องค์กรมีสภาพดีเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของชลาลัย นิมิบุตร (2553) วิสัยทัศน์เป็น Roadmap ให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เป็นประทีปนำทางในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่แท้จริงนั้นจะต้องมีกระบวนการลีลาของวิสัยทัศน์ครบทั้ง 3 มิติคือ คิดได้ (การสร้างวิสัยทัศน์) สื่อเป็น (การเผยแพร่วิสัยทัศน์) และโน้มนำให้มีการปฏิบัติล่วงหน้า (การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์) พร้อมทั้งมีการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบด้วย วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพในอนาคตขององค์กรซึ่งได้มาจากปัญญา ความคิดโดยภาพนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง มีความเป็นไปได้ ดึงดูดใจให้ปฏิบัติตามสอดคล้องกับเป้าหมายและภาระหน้าที่ขององค์กรอันจะทำให้องค์กรมีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาประยูร ธีรวโร (2565 หน้า 39) วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารยุคใหม่ต้องรู้จักนำแนวคิดใหม่ ๆ ทางการบริหารการศึกษามาใช้ในการบริหาร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับโลกในยุคไอที ประกอบด้วย 1) มุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) นำความรู้สู่สากล 3) ก้าวทันเทคโนโลยี 4) ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง 5) บริหารงานอย่างมืออาชีพ 6) ชุมชนมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของพัฒนิจ โกญจนาท (2542 : 23) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง การชี้ทิศทางในอนาคตที่ควรจะมาจากปัญญา มีความเป็นไปได้และสอดคล้องกับเป้าหมายของหน่วยงานนั้น ๆ ทั้งนี้ ภาพในอนาคตดังกล่าวจะสะท้อนความจริง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสิ่งที่ดีกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของประชุม โพธิกุล (2542 : 22) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพของอนาคตที่องค์กรต้องการอยากจะให้เป็น โดยสะท้อนออกมาในรูปของเป้าหมายพลังและความมุ่งมั่นขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของมารศรี สุธานิธิ (2540 :17) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ หมายถึง คุณสมบัติ

ของบุคคลที่สามารถมองเห็นภาพในอนาคตขององค์กรและความต้องการที่อยากให้เป็นได้อย่างชัดเจน โดยสอดคลองกับเป้าหมาย และความเป็นไปได้ขององค์กรนั้น ๆ

1.2 ด้านการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม กล้าคิดกล้าท้าทาย กล้าวางแผนทำสิ่งใหม่ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความสามารถในการนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาช่วยให้สามารถตอบสนอง และแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้นและช่วยให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรมากขึ้น และแสดงออกถึงความสามารถในการขับเคลื่อนให้บุคลากรเกิดการคิดค้นแนวทางการดำเนินการใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาสถานศึกษา นำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ กุลชลี จงเจริญ (2561,หน้า 6) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำที่มีบุคลิกภาพ บทบาท และความสามารถในการแก้ไขปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อน และค้นพบวิธีการใหม่ๆ ในการทำสิ่งต่างๆ เน้นความสัมพันธ์ภายในพนักงานที่มีคุณภาพ และมีความไว้วางใจในสมาชิกขององค์กร รวมถึงการใช้กระบวนการเชิงบริบทที่เป็นนวัตกรรมเพื่อจูงใจพนักงาน ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมที่เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และใช้บริการอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ภิรญา สายศิริสุข (2561, หน้า 28) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง ผู้นำที่มีความฉลาดทางนวัตกรรมโดยค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ และมีคุณลักษณะของตนเองในด้านสมรรถนะ บุคลิกภาพ บทบาท และลักษณะทางสังคม ขับเคลื่อนให้บุคลากรสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัญญา แช่มช้อย (2561, หน้า 130) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความสามารถในการรับรู้และใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้งและเปิดใจรับแนวคิดใหม่ กล้าคิดแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งนำแนวคิดเก่ามาต่อยอด เพื่อหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา หรือสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอยางเป็นรูปธรรม

1.3 บทบาทผู้นำยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศติดตามความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเทคโนโลยีสารสนเทศที่สำคัญในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิด ถวัลย์ พอกประโคน (2557) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ เพราะในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารความรู้ ข้อมูลสารสนเทศ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผล ให้การศึกษา ต้องพัฒนา

ปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสม ต่อการใช้งานในอนาคตโครงการพัฒนาความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิรินทร์ทิพย์ ชาลีวรรณ (2556) กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสุทธิ์ เอี่ยมสำลี (2552) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศได้บูรณาการเข้าสู่ระบบธุรกิจ ดังนั้น องค์กรที่จะอยู่รอดและมีพัฒนาการต้องสามารถปรับตัวและจัดการกับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

1.4 บทบาทผู้นำยุคใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ส่งเสริมให้บุคลากรมีการทำงานเป็นทีมและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในการปฏิบัติงาน สร้างสัมพันธภาพที่ดี เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน เปิดให้ครูสะท้อนความคิดเห็นการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเสนอแนะแนวทางในการทำงานหรือแก้ปัญหาเพื่อสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร (2562) ได้ให้ความหมายว่า การสร้างทีมงานเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยได้วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานของกลุ่มบุคคลยกระดับการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

2. การจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2549) แนวคิดการบริหารจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร หรือการบริหารการเปลี่ยนแปลง และการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงการที่องค์กรจะดำเนินต่อไปในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทุกวันนั้นองค์กรคงไม่อาจปฏิเสธถึงการปรับเปลี่ยนได้ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เร็วจะปล่อยให้เกิดขึ้นโดยที่ไม่มีการบริหารจัดการก็จะทำให้เกิดผลกระทบตามมา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุชน ทิพย์ทิพากร (2560 หน้า 62) ความสามารถในการจัดการความสลับซับซ้อน หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำองค์กรสู่การปรับตัวด้วยการบริหารจัดการที่เหมาะสม กับสถานการณ์ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตในปัจจุบัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงและดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้องค์กรสามารถอยู่รอดท่ามกลางภาวะผันผวนหรือความไม่แน่นอนได้ (Ciborra, 1996) สามารถเล็งเห็น และใช้ประโยชน์จากโอกาสที่คู่แข่ง

ขันอื่นไม่ตระหนักถึงในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (Tang, Jintong, 2008) รวมทั้งสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเพื่อสร้างผลการดำเนินธุรกิจที่ดีต่อไป

2.1 การจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการรับรู้ถึงปัจจัยที่ส่ง ผลกระทบต่อการดำเนินงานซึ่งเกิดจากความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สภาวะเศรษฐกิจ เสถียรภาพความมั่นคงทางการเมืองนโยบายของรัฐบาล ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบัน รวมถึงสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taminau, 2006 การรับรู้ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจซึ่งเกิดจากความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม โดยพิจารณาได้ เป็น 2 ระดับ คือ การรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมในระดับมหภาคและระดับจุลภาค

2.2 การจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีการรับรู้ ตัดสินใจ ปรับเปลี่ยน และบูรณาการทรัพยากรและความสามารถต่าง ๆ มีการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของจารุตม์ คุณานพดล (Google site, ออนไลน์.2566) กล่าวว่า ความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities: DC) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการรับรู้ ตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนและบูรณาการทรัพยากรและความสามารถต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wilden & Gudergan (2015) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถเชิงพลวัตจะนำองค์กรไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีกว่า องค์กรที่มีความสามารถเชิงพลวัตมากจะมีการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันมากตามไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Robert and Grover (2011) กล่าวว่าความสามารถเชิงพลวัตช่วยให้ง่ายต่อองค์กรในการสร้างผลการดำเนินงาน โดยความสามารถเชิงพลวัตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน เป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของ Zott (2003) ยืนยันว่าความสามารถเชิงพลวัตส่งผลต่อความสำเร็จจากผลการดำเนินงานที่เหนือกว่า ดังนั้นการสร้างความสามารถเชิงพลวัตด้วยการปรับเปลี่ยนรูปแบบของความสามารถหลัก (Competency) จะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กรและการปรับตัวในสภาพการแข่งขันที่รุนแรงได้

2.3 การจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อความอยู่รอดท่ามกลาง

ความรุนแรงทางการแข่งขัน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Griffith, et al. (2006) พบว่าความสามารถเชิงพลวัตเป็นปัจจัยที่ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลไปยังความสำเร็จของกิจการ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุชน ทิพย์ทิพากร และคณะ (2561 หน้า 227) กล่าวว่า ความรุนแรงทางการแข่งขันมีอิทธิพลเชิงลบต่อความสัมพันธ์ของความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานทางธุรกิจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Auh and Menguc (2005) ความรุนแรงในการแข่งขันคือสภาพแวดล้อม เป็นภัยคุกคามต่อองค์กร ส่งผลให้ขาดโอกาสในการสร้างรายได้เพื่อการพัฒนาธุรกิจ การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากพฤติกรรมที่ไม่แน่นอนแต่มุ่งมั่นที่จะตอบสนองต่อการกระทำของคู่แข่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันและไม่มีแบบแผน ในสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ความสามารถในการคาดการณ์จะลดลง และเกิดความไม่แน่นอนเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) กล่าวถึง แนวคิดด้านความรุนแรงทางการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยแรงบังคับทางการแข่งขัน 5 ประการ (five competitive forces) ได้แก่ 1) การคุกคามของคู่แข่งรายใหม่ 2) การคุกคามของผลิตภัณฑ์ทดแทน 3) อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ และ 4) อำนาจการต่อรอง และ 5) การแข่งขันระหว่างคู่แข่งที่มีอยู่

3. บทบาทผู้นำยุคใหม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการความสลับซับซ้อนของความสำเร็จในองค์กร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นผู้นำที่มีศักยภาพ มีคุณสมบัติที่หลากหลาย เป็นผู้สนับสนุนที่ดีมากกว่าเป็นผู้บัญชาการเปิดรับความคิด และข้อเสนอใหม่ ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเปิดกว้าง มีการบริหารงานในรูปแบบการเปิดรับความคิดเห็นของสมาชิกอย่างอิสระ การเปิดกว้างทางข้อมูลข่าวสาร และการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กรเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกทั่วทั้งองค์กร และมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวด้วยการบริหารจัดการที่เหมาะสม กับสถานการณ์ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัต ส่งผลให้องค์กรสามารถอยู่รอดท่ามกลางภาวะผันผวน สอดคล้องกับ Wilden & Gudergan (2015) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถเชิงพลวัตจะนำองค์กรไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีกว่า องค์กรที่มีความสามารถเชิงพลวัตมากจะมีการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันมากตามไปด้วย ความสามารถเชิงพลวัตจึงเป็นความสามารถของธุรกิจที่จะอยู่รอดและประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา โดยมีปัจจัยที่สำคัญ

4. ปัจจัยที่ประกอบเป็นความสามารถเชิงพลวัตคือ ความสามารถในการครอบครอง ความสามารถในการเรียนรู้แบบไม่หยุดนิ่ง ความสามารถในการประสานการทำงานร่วมกัน และความสามารถในการยกระดับการทำงาน แต่ละองค์กรจะมีทรัพยากรที่เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ Robert and Grover (2011) กล่าวว่าความสามารถเชิงพลวัตช่วยให้ง่ายต่อองค์กร ในการสร้างผลการดำเนินงาน โดยความสามารถเชิงพลวัตมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน เป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของ Zott (2003) ยืนยันว่าความสามารถ เชิงพลวัตส่งผลต่อความสำเร็จจากผลการดำเนินงานที่เหนือกว่า

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วมและมีการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมควบคู่กับความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางกระแสความรุนแรงทางการแข่งขัน เนื่องจากผลวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ด้านการเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม กับ ด้านการรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม และด้านการเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน อยู่ในระดับปานกลาง เป็นด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าบทบาทผู้นำยุคใหม่จะต้องรับรู้ถึงความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อม มีความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข่งขัน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษาควรมีการรับรู้ตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนและบูรณาการทรัพยากรและความสามารถต่าง ๆ และมีความสามารถเชิงพลวัต เนื่องจากผลวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ด้านการเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษากับความสามารถเชิงพลวัต อยู่ในระดับปานกลาง เป็นด้านที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด และควรมีการศึกษาบทบาทผู้นำยุคใหม่กับความสามารถในการแก้ปัญหาเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางความรุนแรงทางการแข็งขัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ

เอกสารอ้างอิง

กุลชลี จงเจริญ. (2561). *นโยบาย แผน และยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการบริหารการศึกษา. ใน ประมวลสาระชุดวิชาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 1-5 (น.1 – 49).* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ถวัลย์ พอกประโคน. (2557). *สภาพการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 6(1): 86-101.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประทุม โพธิกุล. (2542). วัฒนธรรมองค์กรกับการวางแผน. วารสารเพิ่มผลผลิต, 39(2), 11-17.

โชติกา ใจทิพย์ และกฤษดา เชียรวัฒนสุข. (2561, มกราคม – มิถุนายน). ศักยภาพของผู้นำองค์กรธุรกิจในสถานการณ์โลกที่มีความผันผวนความไม่แน่นอน ความซับซ้อนและความคลุมเครือ. วารสารการจัดการธุรกิจ, 7(1), 1-14.

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิร. (2562). *สมรรถนะและการจัดการเชิงกลยุทธ์.* มหาสารคาม :ตักศิลาการพิมพ์.

พัฒนศักดิ์ อภัยสม และคณะ .(2558). *แบบภาวะผู้นาทางการศึกษายุคใหม่* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ,16(2),3-5

พัฒนิจ โกญจนาท. (2542, ตุลาคม - กันยายน). สร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารยุคใหม่. *เพิ่มผลผลิต, 39*(1), หน้า 23 - 26.

พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ). (2565*). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ.* วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 3(1), 33 – 40.

มารศรี สุธานิธิ.(2540 ข). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา* สังกัดกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภิรญา สายศิริสุข. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตปัญจภาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชน ทิพย์ทิพากร, & ประสพชัย พสุนนท์. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตในการงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน กรณีศึกษา : สถานประกอบการ ในจังหวัดนครปฐม* วารสารธุรกิจปริทัศน์, 9(1).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2549. *ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (25 เล่ม).* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สหมิตรพริ้นติ้ง.

ศิรินทร์ทิพย์ ชาลีวรรณ์. (2556) *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารด้านการส่งเสริม*

การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปึงกาฬ . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช/นนทบุรี.

Ajmi, M. (2014). *Human Consultation and interaction using the learning approach.* Tehran (in Persian): Saneei publication.

Auh, S.;& Menguc, B. (2005). “The influence of Top Mangement Team Functional Turbulence and inter-Functional Coordination*”. Internation journal of Research in Marketing*. 22: 333-350.

Ciborra, Claudio, "Improvisation and Information Technology in Organizations" (1996). *ICIS 1996 Proceedings*. 26. https://aisel.aisnet.org/icis1996/26

Griffiths RR, Richards WA, McCann U, Jesse R. Psilocybin can occasion mystical experiences having substantial and sustained personal meaning and spiritual significance. *Psychopharmacology (Berl)* 2006;187:268–283.

Hambrick, D. C. (2007). *"Upper echelons theory: An update.". Academy of Management Review, , 32*, 334-343.

Marquardt, M.J. (2000). Action learning and leadership. The learning organization, 233-240.

Porter, M.E. (1985) Competitive Advantage. Creating and Sustaining Superior Performance. Free Press, New York, 557 p.

Rangriz, H., & Mehrabi, J. (2015). *Advanced management theories, .* (in Persian).publications of Islamic Azad University (Qazvin branch), .

Ratiba Bouhali , Y. M., Hind Lebsir, & Ferkha., L. (2015). *"Leader Roles for Innovation:Strategic Thinking and Planning.". Procedia - Social and Behavioral Sciences, , 181*(3rd International Conference on Leadership, Technology and Innovation Management), 72-78.

Rezaeian, A. (2010). *System analysis and design, .* in Persian: SAMT publications, .

Reiman, T., Rollenhagen, C., Pietikäinen, E., & Heikkilä, J. (2014). *Principles of adaptive management in complex safety– critical Organizations, :* Safety Science.

Roberts, N., & Grover, V. (2011). Investigating firm's customer agility and firm

performance; the importance of aligning sense and respond capabilities .

Sipa, M. (2013). *Wyzwania globalne i lokalne a process umiedzynarodowienia małych i srednich przedsiebiorstw. in "Wyzwania globalne i lokalne zarazdzania podmiotami gospodarczymi."*. Czestochowa: Sekcja Wydawnicza WZ Politechniki Czestochowskiej.

Shahram Mirzaei Daryani, A. A. (2016). *"Management and Organizational Complexity."*. Paper presented at the 3rd International Conference on New Challenges in Management and Organization: , Dubai, UAE.

Wilden, R., & Gudergan, S. P. (2015). The impact of dynamic capabilities on operational marketing and technological capabilities: investigating the role of environmental turbulence. *Journal of the Academy of Marketing Science*, *43*(2), 181-199. https://doi.org/10.1007/s11747-014-0380-y

Zott, C. (2003) Dynamic Capabilities and the Emergence of Intraindustry Differential Firm Performance: Insights from a Simulation Study. Strategic Management Journal, 24, 97-125. http://dx.doi.org/10.1002/smj.288

การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

THE PERSONNEL ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR *BALA* PRINCIPLES BY EDUCATIONAL ADMINISTRATORS AT OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN NONSANG DISTRICT, NONG BUA LAMPHU PROVINCE

[1]พระโกมล ธมฺมิโก (คนขยัน), [2]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ และ
[3]พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร

[1] Phra Gomol Dhammiko (Khnkayan), [2]Phrakhrupalad Somchai Nissabho and [3]Phramaha Supavit Paphatsaro

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Khonkayan5002@gmail.com

Received: May 30, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอ

[1] นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] อาจารย์ ดร., สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3] รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

โนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ ด้านการออกจากราชการ การวางแผนอัตรากำลัง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ตามลำดับ ดังนั้นควรมีการปรับปรุงด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ให้ดียิ่งขึ้น 2. การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ วิริยพละ ปัญญาพละ สังคหพละ และอนวัชชพละ ตามลำดับ 3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ในงานทั้ง 5 พบว่า 1) การวางแผนอัตรากำลัง ผู้บริหารควรต้องใช้การวิเคราะห์งาน หรือหลักวิริยะ วิเคราะห์อย่างละเอียด แยกตามประเภทงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อกำหนดจำนวนบุคลากรที่เหมาะสม และควรนำเสนอโปรแกรมสวัสดิการ กิจกรรมที่สนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลากร เช่น กิจกรรมสันทนาการตามหลักอนวัชชพละเข้ามาช่วย 2) การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารต้องกำหนดคุณสมบัติและทักษะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงาน ทำการวิเคราะห์ตำแหน่งงานเพื่อกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสม วางแผนทรัพยากรมนุษย์ตามความต้องการของสถานศึกษาตามหลักวิริยพละ 3) การออกจากราชการ ผู้บริหารควรให้ความรู้ให้การสนับสนุนและคำปรึกษาในทุกขั้นตอนด้วยการใช้หลักแห่งปัญญาพละ เพื่อให้บุคคลที่จะออกจากราชการมีความเข้าใจและมีสภาวะจิตที่ดีโดยให้หลักของวิริยพละเข้ามาช่วย 4) ด้านการบริหารงานการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้วยหลักวิริยะ ผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการประเมินที่เน้นการพัฒนา นำเสนอกระบวนการประเมินที่ไม่เพียงแต่ให้การประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่ยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาของตนเอง และ 5) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษผู้บริหารควรดำเนินการทางวินัยควรเน้นการให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรมและประสิทธิภาพทางการทำงาน ผู้บริหารควรตัดสินใจในการลงโทษด้วยการใช้ปัญญาพละเพื่อประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสมและเพื่อการพัฒนาไม่ใช่ทำลายให้อับอายตามหลักสังคหพละ

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล; หลักพละ 4; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the state of personnel administration by educational administrators at opportunity expansion schools in Non Sang District, Nong Bua Lamphu Province; 2) explore personnel administration based on the four *Bala* principles by these administrators; and 3) propose guidelines for personnel administration according to the four *Bala* principles at these schools. The research results were as follows: 1. The opinions on the personnel administration by educational administrators at opportunity expansion schools in Non Sang District was found to be at the highest level. The individual aspects ranked from the highest to the lowest means were: disciplinary actions and terminations, planning workforce ratios, performance evaluations, and recruitment and appointment. Therefore, improvements are recommended in the recruitment and appointment processes. 2. Regarding the application of the four Bala principles in personnel administration at these schools, the administrators and educational staff hold very positive views at the highest level. These principles, ranked from highest to lowest impact, are Viriya-bala, Panna-bala, Sangaha-bala, and Anavajja-bala. 3. Development guidelines for personnel administration based on the four Bala principles at these schools include: (1) in workforce planning, administrators should use detailed job analysis or Viriya-bala to define appropriate personnel numbers and propose welfare programs and supportive activities according to Anavajja-bala. (2) In recruitment and appointment, administrators should specify necessary qualifications and skills for job positions, analyze these positions, and plan human resources in line with Viriya-bala. (3) In termination, administrators should provide knowledge, support, and counseling using Panna-bala to ensure that personnel understand and are mentally prepared for departure, with Viriya-bala supporting this process. (4) In performance management, administrators should create a developmental-focused evaluation process that supports the growth of skills and capabilities of staff, aligning with Viriya-bala. (5) In disciplinary actions and penalties, administrators should focus on opportunities for behavior and performance improvement, making decisions using Panna-bala to ensure appropriate and developmental rather than punitive actions according to Sangaha-bala.

Keywords : Personnel Administration; Four Bala Principles; Educational Administrators.

บทนำ

กระแสของความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้ เกิดการแสวงหากลยุทธ์ในการพัฒนาความสามารถของประชากรในประเทศประเทศไทยเป็น ประเทศที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ด้านการศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลง และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มครูผู้สอน โดยที่เมื่อผู้บริหารมีความพร้อมและมีศักยภาพในการพัฒนาก็สามารถเป็นผู้นำให้แก่ครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อผู้สอนมี ความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญแล้ว กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูที่มีคุณภาพ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาการศึกษาให้ได้ ตามมาตรฐานการศึกษาชาตินั้น ทำได้ยากแต่นับเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง สามารถทำได้และมีโอกาสที่จะ ประสบความสำเร็จ เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ในใจของคนทุกคนดังจะเห็นได้จากตั้งแต่ปี 2544 สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้การสนับสนุนคณะนักวิจัยหลักจากคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อแสวงหายุทธศาสตร์แนวทาง และรูปแบบการปฏิรูปการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้ชื่อว่า “รูปแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนด้วยการวิจัยและ พัฒนา” เป็นโครงการที่อยู่ในความสนใจของผู้บริหารทั้งหลายที่ต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาโรงเรียนให้ มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติโดยผู้บริหารคือกลุ่มเป้าหมายที่มีบทบาทในการดำเนินงานกระบวนการรูปแบบดังกล่าวเป็นเครื่องมือ (พระพรหมบัณฑิต, 2551: 3)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ส่งเสริมการเพิ่มสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอีกทั้งสภาพการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการเรียนการสอน ทำให้เกิดช่องทาง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงคนได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม อาจเป็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาจะลดลงในกลุ่มสถาบันการศึกษาของรัฐ สถานศึกษา ทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและ มาตรฐาน สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มี สมรรถนะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 เพิ่มขึ้น เป็นต้น มีแหล่งเรียนรู้ สื่อตำรา เรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและ มาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถ จัดการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น สื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือ จัดรายการเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น สื่อตำรา

เรียน และสื่อการเรียนรู้ ที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน คุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และได้รับการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมจากภาครัฐและ เอกชนเพิ่มขึ้น และยังมีการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับ คนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย สนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และ สถานศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 163)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 จัดทำแผนปฏิบัติราชการขึ้น เพื่อตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน ให้ได้มีโอกาสในการเข้าถึงการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2566: 1) ที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการฉบับนี้ยังเป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวกับการทำแผน บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ การดำเนินการ และตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติราชการ โดยให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้า และการกำหนดแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ต้องมีรายละเอียดของขั้นตอน ระยะเวลาและงบประมาณที่จะต้องใช้ในการดำเนินการของแต่ละขั้นตอน เป้าหมายของภารกิจ ผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ และตัวชี้วัดความสำเร็จของภารกิจ และเพื่อให้การปฏิบัติราชการภายในส่วนราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ได้ดำเนินการขับเคลื่อนผลการดำเนินงาน ตามกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ 6 ยุทธศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการศึกษา และปฏิบัติงานตามภารกิจเพื่อสนองนโยบายและตัวชี้วัดตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสรุปปัญหาการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา จากการศึกษาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ยังมีปัญหา ที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเร่งด่วนในหลายประการ เช่น การบริหารจัดการของโรงเรียนขนาดเล็กบางส่วนไม่มีคุณภาพ ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ ขาดผู้บริหารโรงเรียน ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก ขาดแคลนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1, 2566: 23)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องทางการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวนทั้งหมด 158 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ประกอบด้วย ผู้บริหาร นักวิชาการและพระสงฆ์ จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นอย่างไรในครั้งนี้ มี

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานบุคคลประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การการออกจากราชการ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ 2) หลักธรรมพละ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชชพละ สังคหพละ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

(n = 158)

ที่	การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1	การวางแผนอัตรากำลัง	4.58	0.61	มากที่สุด
2	การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.54	0.51	มากที่สุด
3	การออกจากราชการ	4.62	0.56	มากที่สุด
4	การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.57	0.67	มากที่สุด
5	การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ	4.63	0.62	มากที่สุด
รวม		**4.59**	**0.60**	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัด

หนองบัวลำภู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.59, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ ($\bar{X}$= 4.63, S.D. = 0.62) ด้านการออกจากราชการ ($\bar{X}$= 4.62, S.D. = 0.56) การวางแผนอัตรากำลัง ($\bar{X}$= 4.58 S.D. = 0.61) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$= 4.57 S.D. = 0.67) และ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ($\bar{X}$= 4.54, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

(n = 158)

ที่	การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ปัญญาพละ	4.58	0.61	มากที่สุด
2	วิริยพละ	4.65	0.54	มากที่สุด
3	อนวัชชพละ	4.53	0.69	มากที่สุด
4	สังคหพละ	4.55	0.59	มากที่สุด
รวม		**4.58**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.58, S.D. = 0.61) สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ วิริยพละ ($\bar{X}$= 4.65, S.D. = 0.54) ปัญญาพละ ($\bar{X}$= 4.58, S.D. = 0.61) สังคหพละ ($\bar{X}$= 4.55, S.D. = 0.59) และอนวัชชพละ ($\bar{X}$= 4.53, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ในงานทั้ง 5 พบว่า 1) การวางแผนอัตรากำลัง ผู้บริหารควรต้องใช้การวิเคราะห์งานหรือหลักวิริยะ วิเคราะห์อย่างละเอียด แยกตามประเภทงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อกำหนดจำนวนบุคลากรที่เหมาะสม และควรนำเสนอโปรแกรมสวัสดิการ กิจกรรมที่สนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลากร เช่น กิจกรรมสันทนาการตามหลักอนวัชชพละเข้ามาช่วย 2) การสรรหาและ

บรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารต้องกำหนดคุณสมบัติและทักษะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงาน ทำการวิเคราะห์ตำแหน่งงานเพื่อกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสม วางแผนทรัพยากรมนุษย์ตามความต้องการของสถานศึกษาตามหลักวิริยพละ 3) การออกจากราชการ ผู้บริหารควรให้ความรู้ให้การสนับสนุนและคำปรึกษาในทุกขั้นตอนด้วยการใช้หลักแห่งปัญญาพละ เพื่อให้บุคคลที่จะออกจากราชการมีความเข้าใจและมีสภาวะจิตที่ดีโดยให้หลักของวิริยพละเข้ามาช่วย 4) ด้านการบริหารงานการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ด้วยหลักวิริยะผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการประเมินที่เน้นการพัฒนา นำเสนอกระบวนการประเมินที่ไม่เพียงแต่ให้การประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่ยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาของตนเอง และ 5) การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษผู้บริหารควรดำเนินการทางวินัยควรเน้นการให้โอกาสในการปรับปรุงพฤติกรรมและประสิทธิภาพทางการทำงาน ผู้บริหารควรตัดสินใจในการลงโทษด้วยการใช้ปัญญาพละเพื่อประกอบการตัดสินใจที่เหมาะสมและเพื่อการพัฒนาไม่ใช่ทำลายให้อับอายตามหลักสังคหพละ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด และพิจารณาเป็นร้ายข้อมีด้านการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ปวีณา รอบแคว้น (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักขันติธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน ปัญหาคุณลักษณะด้านขันติในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน มีด้านวินัยและการรักษาวินัยอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่เหลือทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการออกจากราชการ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และด้านการวางแผนอัตรากำลังและ กำหนดตำแหน่ง ตามลำดับความสำคัญของสภาพปัญหา

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ วิริยพละ ปัญญาพละ สังคหพละ และอนวัชชพละ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ถือได้ว่าเป็นอำเภอที่มีอยู่บ้านศีล 5 และโรงเรียนวิถีพุทธอยู่จำนวนมาก ตลอดจนหลักพละ 4 ก็ เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกลมกลืนกับงานบริหารงานบุคคลอยู่แล้ว เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารทุกคนต้องปฏิบัติตามหน้าที่และถือว่าสอดคล้องกับหลักการบริหารของนักวิชาการต่างประเทศ คือ การวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุม สอดคล้องกับทศธรรม สารคำ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย–หนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรม พละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เลย–หนองบัวลำภูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัญญา รองลงมาคือด้านวิริยะ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านอนวัชชร

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ในงานทั้ง 5 ด้าน ผู้บริหารสามารถนำหลักพละ 4 ทั้ง 4 ด้านเข้ามาบูรณาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักพละ 4 เป็นหลักธรรมไม่ว่าใครเมื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ใช้เป็นหลักในการทำงาน หลักการดำรงตนอยู่ในสังคม สอดคล้องกับ วัณณุวรรธน์ ศรีไสว (2564)ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักพละ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักพละ 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ ในจังหวัดขอนแก่น ดังนี้ 1) การบริหารวิชาการตามหลักพละ 4 ผู้บริหารควรยึด “ปัญญาพละ” คือ กำลังของความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการเป็นหลักในการ ดำเนินงาน 2) การบริหารงานงบประมาณตามหลักพละ 4 ผู้บริหารควรยึด “ปัญญาพละ” คือ กำลัง แห่งความรู้ความสามารถและความแม่นยำเกี่ยวกับงานการเงินเป็นหลัก อีกประการคือ “อนวัชช พละ” คือ กำลังของการดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่การเงิน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีดังนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ผู้บริหารควรใช้หลักพละ 4 คาดการณ์ความต้องการบุคลากรในปัจจุบันและอนาคต โดยพิจารณาปัจจัยต่างๆ เช่น แผนการพัฒนาสถานศึกษา จำนวนนักเรียน นโยบายของรัฐบาล

2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารควรใช้หลักพละ 4 ในการทำงานและควรมีความสามารถในการทำการวิเคราะห์ตำแหน่งงานอย่างละเอียดเพื่อกำหนดความต้องการทักษะและคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งนั้น ๆ

3. ด้านการออกจากราชการ ผู้บริหารควรใช้ความรู้และความเข้าใจในขั้นตอนการตัดสินใจการบริหารงานการออกจากราชการ การให้คำปรึกษาและสนับสนุนในการตัดสินใจจะช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้ที่ถูกต้องตามขั้นตอน

4. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรใช้หลักพละ 4 ในการประเมินผลการปฏิบัติงานเพราะควรเป็นกระบวนการที่โปร่งใส ต้องการการสนับสนุน และเพื่อนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรและสถานศึกษาต่อไป

5. ด้านการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ ผู้บริหารควรใช้หลักพละ 4 ในการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษควรเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาและสนับสนุนบุคคลากรและไม่ควรเป็นการลงโทษที่มีลักษณะทำลายหรือก่อให้เกิดความขัดแย้งในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ทศธรรม สารคำ. (2564). *การบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย–หนองบัวลำภู*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปวีณา รอบแคว้น. (2565). *การบริหารงานบุคคลตามหลักขันติธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*.รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551). *ทิศทางการศึกษาไทย,* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัณณุวรรธน์ ศรีไสว. (2564). *แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักพละ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดขอนแก่น.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1**.** (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* หนองบัวลำภู: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

การบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

THE PERSONNEL ADMINISTRATION BASED ON THE THREE ADHIPATEYYA BY EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

[1]ธนวัฒน์ ช้างสาร, [2]พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และ [3]ประสงค์ หัสรินทร์

[1]Thanawat Changsan, [2]Phramaha Supavit Paphatsaro

and [3]Prasong Hassarin

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

[1]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]tanawat13814@gmail.com

Received: May 29, 2024; **Revised**: June 25, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

---

[1] นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.,สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

ประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การออกจากราชการ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ตามลำดับ 2. การบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ธัมมาธิปไตย อัตตาธิปไตย และโลกาธิปไตย ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ในงานทั้ง 5 พบว่า 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารควรต้องการเปิดโอกาสให้กับบุคลากรที่มีความสนใจและประสบการณ์ในการเลื่อนขั้นตำแหน่งสอดคล้องกับหลักอธิปไตยที่เน้นการให้สิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน 2) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การสรรหาและเลือกบุคลากรต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นกันเองเน้นการประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานอย่างเปิดเผยและชัดเจน 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารอาจให้หลักของอัตตาธิปไตยในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอาจมีการบังคับใช้นโยบายหรือมาตรการโดยผู้บริหารหรือกลุ่มอำนาจสูงสุดโดยตรง 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารอาจใช้หลักของอัตตาธิปไตยในการบริหารงานบุคคลด้านวินัยและการรักษาวินัยอาจมีการใช้คำสั่งหรือการบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขความประพฤติไม่เหมาะสมและ 5) ด้านการออกจากราชการ การบริหารงานบุคคลตามหลักธัมมาธิปไตย การออกจากราชการมักจะพิจารณาตามคุณสมบัติและประสิทธิภาพของบุคลากร และมีการให้โอกาสแก่บุคลากรในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองก่อนการตัดสินใจ

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล; หลักอธิปไตย 3; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) Examine the current state of personnel administration by educational administrators under the Office of Loei Primary Educational Service Area 3; 2) Study personnel administration based on the Three *Adhipateyya* principles by these administrators; and 3) Propose guidelines for personnel management

according to these principles. The research results were as follows: 1. The study found that personnel administration by educational administrators in the Office of Loei Primary Educational Service Area 3, was at the highest level overall. When considered by aspect, the ranking from highest to lowest means was as follows: enhancing operational efficiency and resigning, planning workforce ratios and defining positions, maintaining discipline, recruitment, and appointment processes. 2. Regarding administration based on the Three Adhipateyya principles, the administrators and educational personnel's opinions in the Office of Loei Primary Educational Service Area 3, were overall at the highest level. The principles, ranked from most to least means emphasized, were Dhammadhipateyya, Attadhipateyya, and Lokadhipateyya. 3. Guidelines for personnel management based on the Three Adhipateyya principles in these five areas suggest: (1) in workforce planning and position allocation, administrators should provide opportunities for personnel who are interested and experienced in advancement, aligning with the principle of equal rights and opportunities. (2) In recruitment and appointment, the selection and hiring process should be transparent and friendly, promoting open communication about job positions. (3) For enhancing operational efficiency, administrators might apply the Three Adhipateyya, potentially implementing policies or measures directly by the senior management. (4) In maintaining discipline, the Three Adhipateyya could be employed, possibly involving commands or enforcement of laws to correct inappropriate behavior. (5) In the area of retirement, the management under the principle of Dhammadhipateyya typically considers the qualifications and efficiency of personnel, providing opportunities for personal development and improvement before making decisions.

Keywords : Personnel Administration; Three Adhipateyya; Educational Administrators.

บทนำ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาที่จัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษาและเป็นรากฐานการศึกษาของคนไทย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงาน หลักที่มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี

หน้าที่สำคัญประการ หนึ่งในการพิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนา มาตรฐาน และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติการสนับสนุนทรัพยากร การ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาเสนอนโยบายแผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษา แห่งชาติ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับทิศทางของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี และการ เปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อประเทศไทยจะได้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนและเพื่อให้หน่วยงานใน สังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับนำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้เป็นกรอบและแนวทาง ในการดำเนินงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565: 1)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบโดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดีเก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกายใจสติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่นมัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารีมีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูต้องต้อง มีทักษะที่ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษณ์ภาษาท้องถิ่นมีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิดผู้ประกอบการเกษตรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลามีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตการสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบและการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัล

แพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, 2566: 1)

อธิปไตยแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ อัตตาธิปไตย หมายถึง ความมีตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย หมายถึง ความมีโลกเป็นใหญ่ ธัมมาธิปไตย หมายถึงความมีธรรมเป็นใหญ่ ผู้บริหารสังคมไทยควรประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยโดยอาศัยธรรม เพราะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมให้คนอยู่และสงบสุข หลักธรรมสำหรับผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร 4 อคติ 4 หลักทศพิธราชธรรม อำนาจความเป็นใหญ่ตามหลักอธิปไตยนั้น จะต้องใช้ธรรมาธิปไตยเป็นตัวตั้ง ไม่ว่าบุคคลผู้มีอำนาจจะหนักไปทางอัตตาธิปไตย หรือโลกาธิปไตยก็ตาม ควรที่จะมีธรรมกำกับอยู่เสมอ เพื่อความถูกต้องดีงามในการใช้อำนาจ โดยมีธรรมมาธิปไตยเป็นเกณฑ์ตัดสินหลัก แล้วใช้หลักโยนิโสมนสิการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจึงตกลงใจใช้อำนาจนั้นต่อไป (พระปลัดธนา อคฺคธมฺโม (พิมพารัตน์), 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ได้ดำเนินการวิเคราะห์สถานภาพของเขตพื้นที่การศึกษา โดยการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายสู่การปฏิบัติทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ประกอบกับการวิเคราะห์จากข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย โดย SWOT Analysis ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ได้ 3 หลัก หนึ่งใจนั้นคือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งมีจุดอ่อนหรือปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น บุคลากรไม่ครบตามกรอบอัตรากำลังขาด แคลนครูวิชาเอกและศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ตามกลุ่มสาระ ขาดความต่อเนื่องในการ ปฏิบัติงานเนื่องจากการโยกย้าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3, 2566: 69)

การบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ได้ข้อมูลและแนวทางการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จำนวนทั้งหมด 727 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จำนวน จำนวน 254 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร นักวิชาการ และพระสงฆ์ จากสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 เป็นอย่างไรในครั้งนี้ มีแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1. การบริหารงานบุคคลประกอบด้วย 5 ด้าน (กระทวงศึกษาธิการ, 2556: 55) ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง 2) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย 5) ด้านการออกจากราชการ และ 2. หลักอธิปไตย 3 ได้แก่ 1) อัตตาธิปไตย 2) โลกาธิปไตย 3) ธัมมาธิปไตย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 254			
	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.56	0.65	มากที่สุด	3
2. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง	4.51	0.51	มากที่สุด	5
3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ	4.62	0.53	มากที่สุด	1
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.52	0.68	มากที่สุด	4
5. ด้านการออกจากราชการ	4.57	0.64	มากที่สุด	2
รวม	**4.55**	**0.61**	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.53) ด้านการออกจากราชการ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.64) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ($\bar{X}$ = 4.56 S.D. = 0.65) ด้านวินัยและการรักษาวินัย ($\bar{X}$ = 4.52 S.D. = 0.68) และ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.51) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม

การบริหารงานบุคคลตามหลักอธิไตย 3	n = 254			
	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. อัตตาธิปไตย	4.58	0.54	มากที่สุด	2
2. โลกาธิปไตย	4.51	0.70	มากที่สุด	3
3. ธัมมาธิปไตย	4.67	0.56	มากที่สุด	1
รวม	**4.58**	**0.61**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.61) สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ธัมมาธิปไตย ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.56) อัตตาธิปไตย ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.54) และโลกาธิปไตย ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 ในงานทั้ง 5 พบว่า 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารควรต้องการเปิดโอกาสให้กับบุคลากรที่มีความสนใจและประสบการณ์ในการเลื่อนขั้นตำแหน่งสอดคล้องกับหลักอธิปไตยที่เน้นการให้สิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน 2) ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การสรรหาและเลือกบุคลากรต้องเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นกันเองเน้นการประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงานอย่างเปิดเผยและชัดเจน 3) ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ผู้บริหารอาจให้หลักของอัตตาธิปไตยในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอาจมีการบังคับใช้นโยบายหรือมาตรการโดยผู้บริหารหรือกลุ่มอำนาจสูงสุดโดยตรง 4) ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารอาจใช้หลักของอัตตาธิปไตยในการบริหารงานบุคคลด้านวินัยและการรักษาวินัยอาจมีการใช้คำสั่งหรือการบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขความประพฤติไม่เหมาะสมและ 5) ด้านการออกจากราชการ การบริหารงานบุคคลตามหลักธัมมาธิปไตย การออกจากราชการมักจะพิจารณาตามคุณสมบัติและประสิทธิภาพของบุคลากร และมีการให้โอกาสแก่บุคลากรในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองก่อนการตัดสินใจ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ สมบัติ บุตรแสนคม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานีภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง ด้านวินัยและการรักษาวินัย และด้านการออกจากราชการ

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 โดยภาพรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ธัมมาธิปไตย อัตตาธิปไตย และโลกาธิปไตย ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 นั้นถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่หมู่บ้านรักษาศีล 5 และโรงเรียนวิถีพุทธอยู่จำนวนมาก ตลอดจนหลักอธิปไตย 3 ก็เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกลมกลืนกับงานบริหารงานบุคคลอยู่แล้ว เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารทุกคนต้องปฏิบัติตามหน้าที่และถือว่าสอดคล้องกับหลักการบริหารของนักวิชาการต่างประเทศ คือ การวางแผน การจัดองค์การและการควบคุม สอดคล้องกับ วรุตม์ ทวีศรี (2565) ได้เขียนบทความในวรสารเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาธิปไตยในบทคัดย่อว่า บทความนี้เป็นการนำเสนอหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ใน ฐานะเป็นเครื่องมือ พัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย 1) ธรรมาธิปไตยเป็น หลักธรรมคำสอนประการหนึ่งใน อธิปไตย 3 ประการของพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญแก่ธรรม เป็นใหญ่ เพราะ

ธรรมเป็น สิ่งจูงใจให้บุคคลทำความดี ส่วนธรรมาธิปไตยที่มีนัยทางการเมืองการ ปกครองนั้นเป็นเพียง คุณสมบัติหรือจริยธรรมประการหนึ่งที่สำคัญในหลายประการของ ผู้ปกครองที่ดี

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักอธิปไตย 3 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 พบว่า ในงานทั้ง 5 ด้าน ผู้บริหารสามารถนำหลักอธิปไตย 3 ทั้ง 3 ด้านเข้ามาบูรณาการพัฒนาการบริหารงานบุคคลได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักอธิปไตย 3 เป็นหลักธรรมไม่ว่าใครเมื่อนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ใช้เป็นหลักในการบริหารการทำงาน หลักการดำรงตนอยู่ในสังคม สอดคล้องกับ พระปลัดธนาอคฺคธมฺโม (พิมพารัตน์) (2565) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยเพื่อพัฒนาผู้บริหารในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาหลักอธิปไตยตามแนวพุทธศาสนาเถรวาท 2.การนำมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารในสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า อธิปไตยแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ อัตตาธิปไตย หมายถึง ความมีตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย หมายถึง ความมีโลกเป็นใหญ่ ธัมมาธิปไตย หมายถึง ความมีธรรมเป็นใหญ่ ผู้บริหารสังคมไทยควรประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยโดยอาศัยธรรม เพราะมีบทบาทสำคัญใน การพัฒนาสังคมให้คนอยู่และสงบสุข หลักธรรมสำหรับผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร 4 อคติ 4 หลัก ทศพิธราชธรรม อำนาจความเป็นใหญ่ตามหลักอธิปไตยนั้น จะต้องใช้ธรรมาธิปไตยเป็นตัวตั้ง ไม่ว่าบุคคลผู้มี อำนาจจะหนักไปทางอัตตาธิปไตยหรือโลกาธิปไตยก็ตาม ควรที่จะมีธรรมกำกับอยู่เสมอ เพื่อความถูกต้องดี งามในการใช้อำนาจ โดยมีธรรมมาธิปไตยเป็นเกณฑ์ตัดสินหลัก แล้วใช้หลักโยนิโสมนสิการพิจารณาอย่างถี่ ถ้วนแล้วจึงตกลงใจใช้อำนาจนั้นต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ที่จำเป็นต้องมี ได้แก่

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งตามหลักอธิปไตย 3 ผู้บริหารสถานศึกษา (หลักอัตตาธิปไตย) วิเคราะห์ความต้องการของสถานศึกษาในปัจจุบันและอนาคต จัดเวทีให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการระดมความคิด (หลักโลกาธิปไตย)กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลตามความต้องการของตำแหน่ง (หลักธรรมาธิปไตย) คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเหมาะสมกับตำแหน่ง

2. ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งตามหลักอธิปไตย 3 ผู้บริหารสถานศึกษา (หลักอัตตาธิปไตย) กำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์การคัดเลือกบุคคล คัดเลือกบุคคลโดยคณะกรรมการที่มี

ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (หลักธรรมาธิปไตย) แต่งตั้งบุคคลที่ได้รับคะแนนสูงสุด สถานศึกษามีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเหมาะสมกับตำแหน่ง

3. ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการตามหลักอธิปไตย 3 ผู้บริหารควรจัดอบรมหลักสูตรจริยธรรมและคุณธรรมให้กับบุคลากร จัดระบบการประเมินผลงานที่เน้นผลงานและคุณภาพ มอบหมายงานให้บุคลากรตามความสนใจและความถนัด จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน

4. ด้านวินัยและการรักษาวินัยตามหลักอธิปไตย 3 ผู้บริหารควร จัดอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับวินัยและจริยธรรมให้กับบุคลากร จัดทำคู่มือการรักษาวินัยที่ชัดเจน เข้าใจง่าย จัดตั้งคณะกรรมการวินัยที่มีความโปร่งใส จัดกิจกรรมส่งเสริมวินัยและสร้างจิตสำนึกที่ดี สนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระเบียบของสถานศึกษา

5. ด้านการออกจากราชการตามหลักอธิปไตย 3 ผู้บริหารควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์หลังเกษียณอายุ จัดทำคู่มือการออกจากราชการที่ชัดเจน เข้าใจง่าย จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลสำหรับการออกจากราชการ จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์สำหรับผู้เกษียณอายุ สนับสนุนให้ผู้เกษียณอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

พระปลัดธนา อคฺคธมฺโม (พิมพารัตน์). (2565). *การประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยเพื่อพัฒนาผู้บริหารในสังคมไทย.* วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม. 7(2) (กรกฎาคม – ธันวาคม), 13-21.

วรุตม์ ทวีศรี. (2565). *การบริหารงานตามหลักธรรมาธิปไตย.* วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น. 4(3). (สิงหาคม), 144-155.

สมบัติ บุตรแสนคม. (2565). *การบริหารงานบุคคลในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2566-2570).* เลย: กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. (2566). *แผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2566.* เลย: กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3.

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

THE ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING TO THE STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM IN THE NEW NORMAL AGE UNDER KHON KAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

[1]จิรกฤต วรรณมะรักษา, [2]พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ [3]พิมพ์พร จารุจิตร์

[1]Jirakrit Wanmaraksa, [2]Patcharin Chompuwiset and [3]Pimporn Jarujit

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]jirakrit2535@gmail.com

Received: May 30, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหาร 2) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา และ3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จำนวน 302 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นรายฉบับ เท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

[1] นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธี Stepwise ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47) 2) ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49) และ 3) ปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษามีตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ที่ร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) และตัวแปรที่สามารถทำนายได้น้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการพัฒนา (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของ ตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .181 .116 และ .114 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .207 .188 และ .186 ตามลำดับ สามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 21.70 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ .166 ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 2.967 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 2.967 + .181X_2 + .116X_3 + .114X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .207Z_{X2} + .188Z_{X3} + .186Z_{X5}$$

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหาร; การดำเนินงาน; ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; วิถีชีวิตใหม่

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of administrative factors, 2) to study the level of operation of the student care and support system in the new normal age, and 3) to construct a predictive formula for administrative factors and the student care and support system of schools in the new normal age. The research sample comprised 302 teachers from Khon Kaen Primary Education Service Area Office 4, which was selected through stratified random sampling. The research instrument used

was a questionnaire with five rating scales with a reliability coefficient of 0.97. Statistical analyses included percentages, means, standard deviations, and stepwise multiple regression analysis. The research findings are as follow: 1) The level of administrative factors affecting the student care and support system in the new normal age was overall at a high level ($\bar{X}$ = 4.47). 2) The level of operation of the student care and support system in schools in the new normal age was overall at a high level ($\bar{X}$ = 4.49). 3) The analysis of administrative factors and the operation of the student care and support system using Stepwise multiple regression revealed three predictors with statistical significance at .01 level. The highest predictive variable was OBEC's policy (X_2), followed by primary infrastructure (X_3), and development process (X_5) as the lowest predictive variable. The regression coefficients prediction in raw scores (b) were .181, .116, and .114 respectively. The regression coefficients prediction in standardized scores (β) were .207, .188, .186 respectively. These results led to a prediction of the implementation for student care and support systems in schools in the new normal age, revealing 21.70 percent with a standard error of prediction (SE_{est}) of .166, and predictive constant of raw data of 2.967. Therefore, the predictive equations for the operational level of student care and support systems in schools in the new normal are constructed as follows:

The predictive equation of raw scores: Y' = 2.967 + .181 + .116 + .114

The predictive equation of standardized scores: Z' = .207 + .188 + .186

Keywords: The Factors Related Administrators, Operation, The Student Care and Support system, The New Normal Age.

บทนำ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำ

กิจกรรมต่าง ๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 2-3) นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ถือเป็นนักเรียนอยู่ในวัยเด็กตอนกลางและวัยรุ่นตอนต้น ได้ มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วและมีผลทางสังคมและจิตวิทยาต่อตัวเด็ก เริ่มวัยเจริญพันธุ์ การค้นหาตนเองเป็นแรงจูงใจที่สำคัญเพื่อนร่วมวัยมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านต่าง ๆ เริ่มคิดได้ในทุกรูปแบบของความคิด คิดเชิงนามธรรมและแบบวิทยาศาสตร์ได้กว้างและลึก ยังถือตนเองเป็นใหญ่ในบางแง่มุม และอาจมีช่องว่างระหว่างวัยกับผู้ปกครอง วัยรุ่นตอนต้นควรมีลักษณะพัฒนาการพึงมีพึงเป็น เช่น ทักษะที่จำเป็นในการเล่นกีฬา รับรู้เกี่ยวกับตนเองในทางบวก การยอมรับบทบาททางเพศหญิง เพศชาย การปรับตนเองเข้ากับเพื่อนร่วมวัย การเป็นตัวของตัวเองมีความผูกพันกับครอบครัวน้อยลง พัฒนาการด้านความเข้าใจตนเองและโลก ทักษะการแก้ปัญหา มีจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม เตรียมตัวด้านอาชีพ และมีความเป็นอิสรภาพทางอารมณ์แตกต่างจากพ่อแม่ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549: 2) กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกรมสุขภาพจิต จึงได้จัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันเป็นการวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับเด็กอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 3) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบและ ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีศักยภาพ เป็นทรัพยากรบุคคลที่พร้อมสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา โดยบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความร่วมมือกันทั้งผู้บริหารและครู โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษาผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบและประเมินผลได้ (กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา, 2561: 1)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตั้งแต่มีการเริ่มแพร่ระบาดปลายปี 2562 ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นวงกว้างรวมทั้งต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก เมื่อโรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่อบรมให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน ต้องปิด

สถานศึกษา เพื่อช่วยยับยั้งป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อรักษามาตรการความปลอดภัยของนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ จึงเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนและครูผู้สอน โรงเรียนได้ตระหนักถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งด้านร่างกาย และด้านจิตใจ ในมิติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ทางโรงเรียนได้มีการจัดทำแนวทางการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ผ่านพ้นช่วงวิกฤติสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 การบริหารสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิผลนั้นต้องอาศัยปัจจัยทางการบริหารหลายด้านมาดำเนินการเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ ที่ต้องมีอย่างเพียงพอเพื่อใช้ในการจัดสรรทรัพยากรด้านต่างๆ ให้พร้อมใช้งานได้ตามต้องการ ยังต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารกันภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและการทำงานที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของบุคลากรทุกฝ่าย อันจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์การที่ดีงาม มีบรรยากาศในโรงเรียนที่เอื้อต่อการทำงาน โดยผู้บริหารคือบุคคลสำคัญที่ต้องแสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีในการผสมผสานปัจจัยเหล่านี้ในเชิงบริหารจัดการให้กลมกลืนและเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติ หรือที่เรียกว่าปัจจัยทางการบริหาร ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน เนื่องจากประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยการบริหาร การบริหารจัดการทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหารที่ถูกนำมาใช้หรือสนับสนุนให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งวิรัช นิภาวรรณ (2554: 11) ยังได้กล่าวไว้ว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพ คือ การบริหารที่ได้ทั้งงาน ทั้งน้ำใจคนและผลผลิตที่สูง ซึ่งต้องเกิดจากปัจจัยทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพ 8 ประการ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านแรงจูงใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านปฏิสัมพันธ์กันและอิทธิพลต่อกันด้านการตัดสินใจ ด้านการควบคุม การปฏิบัติงาน ด้านการกำหนดเป้าหมายหรือสั่งการ และด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือการฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี ประทุม (2559: 181-194) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การโรงเรียน ผลจากการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยการบริหารด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยการบริหารด้านวัฒนธรรมองค์การโรงเรียน

จากปัญหาของนักเรียนดังที่กล่าวข้างต้นและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยในฐานะผู้ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนจึงเห็นความสำคัญและสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการ

ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนในระดับสถานศึกษาในการปฏิบัติงานและบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลต่อเยาวชนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 จากสถานศึกษา 175 โรงเรียน จำนวน 1,495 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางการกำหนดตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างย่อยตามประเภทของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น

เขต 4 จำนวน 302 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยการบริหารซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งแวดล้อม (X_1) 2) ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) 3) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) 4) ด้านบุคลากร (X_4) 5) ด้านกระบวนการพัฒนา (X_5) ตัวแปรเกณฑ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์ การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม(Questionnaire) ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติราชการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีทั้งหมด 5 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert five's rating scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามองค์ประกอบของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนประยุกต์ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert five's rating scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) สถานศึกษา โดยวิเคราะห์การถดถอย (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหาร ทั้ง 5 ด้าน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ปัจจัยการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.19

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.18

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยการใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) วิธี Stepwise สามารถสรุปปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา พบว่า ตัวแปรที่เข้าสมการพยากรณ์ ได้แก่ ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) และด้านกระบวนการพัฒนา (X_5) แสดงดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาโดยใช้วิธี Stepwise

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	R^2_{adj}	SE_{est}	F	Sig
X_2	.389	.151	.149	.172	53.537**	.000
X_2 , X_3	.438	.192	.186	.168	14.851**	.000
X_2 , X_3 , X_5	.466	.217	.209	.166	9.616**	.002
R = .466 R^2 = .217 R^2_{adj} = .209 SE_{est} = .166 F = 27.506**						

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธี Stepwise ระหว่างปัจจัยพยากรณ์แต่ละตัวแปรกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) ด้านกระบวนการพัฒนา (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .466 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .217 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ .209 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ .166 ซึ่งตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวแปร สามารถทำนายได้ร้อยละ 21.70

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา

ปัจจัยการบริหาร	b	SE_{bj}	β	t	Sig
1. ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2)	.181	.055	.207	3.300**	.001
2. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3)	.116	.037	.188	3.117**	.002
3. ด้านกระบวนการพัฒนา (X_5)	.114	.037	.186	3.101**	.002
(Constant : a)	2.649	.211		12.551**	.000
R = .466 R^2 = .217 R^2_{adj} = .209 F = 27.506** SE_{est} = .166 a = 2.967					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) และด้านกระบวนการพัฒนา (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .181 .116 และ .114 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .207 .188 และ .186 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสูงสุด คือด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) รองลงมา คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) และตัวแปรที่สามารถทำนายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาได้น้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการพัฒนา (X_5) ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ เท่ากับ 2.967 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 2.967 + .181X_2 + .116X_3 + .114X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .207Z_{X2} + .188Z_{X3} + .186Z_{X5}$$

สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยการใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) วิธี Stepwise สามารถสรุปปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา พบว่า ตัวแปรที่เข้าสมการพยากรณ์ ได้แก่ ด้านนโยบายของสพฐ. (X_2) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_3) และด้านกระบวนการพัฒนา (X_5)

อภิปรายผล

ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับปัจจัยการบริหารทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โดยภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านนโยบายของสพฐ. ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้าน

กระบวนการพัฒนามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยครูและบุคลากรทางการศึกษามีความไว้วางใจ ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกันได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารได้จัดให้ผู้เรียนได้ประโยชน์อย่างสูงสุด และเป็นที่ยอมรับของสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีผู้บริหารโรงเรียนที่ดำเนินการสร้างแบบแผน ประเพณีที่ดีในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียน มีการสร้างความเชื่อค่านิยมที่ดี เพื่อเป็นรูปแบบในการดำเนินงานภายในโรงเรียน มีวิธีสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารงานให้ครูมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนได้ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความไว้วางใจ ยอมรับนับถือซึ่งกันและกันสามารถทำงานร่วมกันได้ ตลอดจนครูและบุคลากรทางการศึกษามีน้ำใจ เสียสละเพื่อความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมองค์การที่ดีและเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติงานแก่บุคลากร และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อคีราภ์รัตน์ วรรณรัตน์ (2556: 58) ที่ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การ เป็นแนวทางการประพฤติและแนวทางปฏิบัติที่ใช้อยู่เป็นประจำของบุคลากรในองค์การ ได้แก่ ความเชื่อและค่านิยมในองค์การ ขนบธรรมเนียมปฏิบัติของโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติการณ์ที่แสดงออก และการปฏิบัติงานประจำวันในองค์การโดยไม่ยึดติดกับโครงสร้างขององค์การ และยังสอดคล้องกับ เซอร์จิโอวานนี่ และเสตราฟ์ (Sergiovanni & Starat, 1988: 103) ที่ได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับลักษณะของวัฒนธรรมองค์การว่า ในทุกๆ องค์การย่อมมีหลักประพฤติที่พึงสังเกตได้ซึ่งกำหนดขึ้นโดยกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันจนกลายเป็นบรรทัดฐานที่บ่งชี้ว่า พฤติกรรมใดควรปฏิบัติ และยอมรับได้สิ่งใดเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ และบรรทัดฐานของการแสดงออก ซึ่งค่านิยม ความเชื่อในกลุ่มของผู้ร่วมงาน

1.2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีข้อที่อยู่ทั้งระดับมากที่สุดและระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารมีการรักษาสัมพันธภาพกับหน่วยงานอื่นกับผู้บริหารมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมของสถานศึกษา รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการสร้างสัมพันธภาพกับหน่วยงานอื่นให้มีบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรกับคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ดังที่สเตีร์สและพอร์ตเตอร์ (Steers & Porter, 1979: 365) ได้กล่าวว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

เป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับองค์การ มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์รวมถึงพฤติกรรมในการทำงาน

1.3 ปัจจัยด้านนโยบายของสพฐ. โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยข้อที่อยู่ระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีการปลูกฝักให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนไม่ให้ออกจากระบบการศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษา เพื่อให้การดำเนินการ เกิดผลสัมฤทธิ์และสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) ที่มีความสำคัญเร่งด่วน และสามารถดำเนินการ และวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย 2) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และ 3) การสร้างระบบการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของปุษยา ไชยจักร, ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์, และนวัตกร หอมสิน (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลวิจัย พบว่า ปัจจัยการบริหารในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ปัจจัยด้านบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับ มากที่สุดและมาก โดยข้อที่ที่อยู่ระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้ครูหรือบุคลาการทางการศึกษาในสถานศึกษาหาความรู้ มาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนกับผู้บริหารสามารถบริหารงานให้ครูมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนได้ รองลงมา คือผู้บริหารให้ครูได้มีการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของกิจกรรมนั้น ๆ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถสร้างแรงจูงใจในการการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา กับผู้บริหารโรงเรียนและครูยอมรับฟังความคิดเห็นที่ขัดแย้ง เพื่อนำมาแก้ไขตกลงร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพงศ์เทพ กันยะมี, วจี ปัญญาใส และสุมิตรา โรจนนิติ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผลวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มากที่สุด ยังสอดคล้องกับงานวิจัย

ของนฤมล กอบแก้ว (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยคัดสรรในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ปัจจัยด้านกระบวนการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยข้อที่ที่อยู่ระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการอบรมสั่งและสอนให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รองลงมา คือผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงแล้วสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือผู้บริหารโรงเรียนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกระบบของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องอาจจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ความพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบของสถานศึกษาทุกระบบ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างดี เพื่อให้สถานศึกษาที่ได้รับการปรับปรุงแล้วสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกระบบของสถานศึกษา โดยมีแผนการดำเนินการ เพื่อให้การศึกษา อบรม สั่งและสอน ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้คู่คุณธรรม เก่ง ดี มีสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ของโลก และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชพล เที่ยงดี (2563: 52) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลวิจัย พบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

2. ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังถือเป็นการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตอย่างมีความสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาหรือครูประจำขั้นเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน ซึ่งการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 นั้น ผู้บริหารและครูได้ให้ความสำคัญกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการกำหนดนโยบายการควบคุมดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการประชุมชี้แจงแนวการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมโดยให้อยู่ในหน่วยกิจการนักเรียน นอกจากนี้ยังได้มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและให้ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอต่อผู้บริหารสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 6) กล่าวว่า ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระ หัวหน้างาน และครูต้องตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชามญชุ ม่วงแก้ว (2559: 22) ที่กล่าวไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นมีความสำคัญ โดยครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจะต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนทุกด้าน และนำข้อมูลด้านต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อการรู้จักและเข้าใจนักเรียนแต่ละบุคคลอย่างละเอียดรอบด้านรวมทั้งเพื่อการจัดกลุ่มและคัดกรองนักเรียนอันจะนำไปสู่การวางแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสม

3. ปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษา มีตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว ที่ร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านนโยบายของสพฐ. รองลงมาคือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และตัวแปรที่สามารถทำนายได้น้อยที่สุด คือ ด้านกระบวนการพัฒนา มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .181 .116 และ .114 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .207 .188 และ .186 ตามลำดับ สามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 21.70 จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จที่สุด ต้องอาศัยความร่วมมือ การประสานงานกันทั้ง ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2552) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 6) ที่ได้ระบุถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีหลายปัจจัย เช่น ปัจจัยด้านนโยบายของสพฐ. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านกระบวนการพัฒนา ยังมีปัจจัยอื่นที่ผู้วิจัยนำมาใช้เช่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญทิรา วาดี, เกรียงศักดิ์ บุญญา, ชัยพจน์ รักงาม (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ผลวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์

ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวม มีความสัมพันธ์ ในระดับปานกลาง ได้แก่ วิสัยทัศน์ผู้บริหาร สุขภาพกายสุขภาพจิตของนักเรียน และความสัมพันธ์ในระดับสูง ได้แก่ ความรู้ความสามารถของครู การปฏิบัติงานของครู พฤติกรรมผู้บริหารการรู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากเหตุผลที่กล่าว ทำให้ปัจจัยด้านนโยบายของสพฐ. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านกระบวนการพัฒนา สามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิถีชีวิตใหม่ (NEW NORMAL) ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 21.70

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2552). *แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554).* กรุงเทพฯ: ละม่อม.

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. (2561). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความมาย ความสำคัญ และคุณค่า.* สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.esbuy.net/_files_school/00000883/document/00000883_0_20160223-184625.pdf.

นฤมล กอบแก้ว. (2559). *ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปุษยา ไชยจักร ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และนวัตกร หอมสิน. (2562). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1.*บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พงศ์เทพ กันยะมี วจี ปัญญาใส และ สุมิตรา โรจนนิติ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

พิชามญชุ ม่วงแก้ว. (2559). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ยุวดี ประทุม. (2559). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

รัชพล เที่ยงดี. (2563). *การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วิรัช นิภาวรรณ. (2554). *การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์.* กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2: แนวคิดเชิงทฤษฎี วัยรุ่น-วัยสูงอายุ.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้" ปีการศึกษา 2559.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก.* กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักกับนายกรัฐมนตรี.

อคีราภ์รัตน์ วรรณรัตน์. (2556). *ปัจจัยทางการบรารที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัญทิรา วาดี เกรียงศักดิ์ บุญญา และชัยพจน์ รักงาม. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร.* วารสารศึกษาศาสตร์. 30(1). 194-208.

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement. 30*(3): 608-610.

Sergiovanni, Thoma J., and Rober J. Starat. (1988). *Supervision Human Perspective.* 4ed. New York: McGrew-Hill Book.

Steers, R.M., Porter, L.W. (1979). *Motivation and Work Behavior.* 4th ed. New York: McGraw-Hill.

การศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

A STUDY OF FOLKLORE TALES ALONG THE BUDDHIST WAY OF CONSERVATION OF COMMUNITY FORESTS IN LOEI PROVINCE

[1]อาทิตย์ แวงโส

[1]Arthit Waengso

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidayalaya University, Thailand

[1]t.arthit1983@gmail.com

Received: May 30, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน รวมถึงการใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านนาเวียงใหญ่ หมู่ที่ 12 ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ มีทั้งภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบดั้งเดิม และภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบพุทธศาสนา รวมถึงการใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ มีทั้งการใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบผี และการใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบพุทธ ตลอดจนการเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ มีทั้งการสร้างเครือข่ายชุมชนการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีคนไทด่าน และการสร้างเครือข่ายชุมชนการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีคนนาเวียง นอกจากจะมีกลิ่นอายของความเชื่อทั้งผี

[1] อาจารย์, สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

และพุทธที่ผสมปนเปกันอยู่จนกลายเป็นพุทธในวิถีแบบพื้นบ้านแล้ว เรื่องเล่าในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ยังสามารถใช้เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นร่องรอยของความคิดที่ผูกพันกับธรรมชาติในเชิงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชนอีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ : เรื่องเล่าทางคติชน, พุทธวิถี, พื้นที่ป่าอนุรักษ์, ชุมชนจังหวัดเลย

Abstract

The objective of this research study is to study the wisdom of local stories in conserving community forest areas. Including the use of Buddhist methods to conserve community forest areas based on local wisdom. as well as strengthening networks for conserving community forest areas. The method was used to collect data from interviews with a group of informants in the Ban Na Wiang Yai community area, Village No. 12, Dan Sai Subdistrict, Dan Sai District, Loei Province. The results of the study found that the cultural wisdom in preserving community forest areas is the local story of Na Wiang Yai villagers. There is both conservation wisdom that is a traditional story. and conservation wisdom that is a Buddhist story. Including the use of Buddhist methods to conserve community forest areas based on the local wisdom of Na Wiang Yai villagers. There is the use of Buddhist methods of conservation through practices based on animistic beliefs. and the use of Buddhist methods of conservation through practices based on Buddhist beliefs. as well as strengthening the network for conserving community forest areas based on the local wisdom of Na Wiang Yai villagers. There is the creation of a community network for conservation through the way of life of the Tai Dan people. and creating a conservation community network through the Na Wiang people's way of life. In addition to having the aura of both animist and Buddhist beliefs mixed together, it has become Buddhism in a folk way. The stories of this local community's way of life can also be used as a reflection of the thought that is connected to nature in terms of resource conservation. Especially in community forest areas.

Keywords: folklore tales, Buddhist way, protected forest area, Loei Province Community

บทนำ

เรื่องเล่าในวิถีชีวิตชาวบ้านแต่เดิม นับว่าเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีการผสมผสานระหว่างวิถีปฏิบัติในเชิงประเพณีและพิธีกรรมกับคติความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยในสังคมบุพกาล ซึ่งเรื่องเล่าในรูปแบบของบทเพลง นิทาน และตำนาน คือวิธีสืบสานความรู้ต่างๆ ให้ตกทอดสืบต่อกันเรื่อยมา โดยสิ่งเหล่านี้ได้ผสมผสานเอาภูมิปัญญาโบราณเข้ากับคตินิทานอย่างแยบยล กระทั่งก่อเกิดเป็นเรื่องบันดาลใจจากรุ่นมานับเนื่องยาวนานเป็นร้อยปีพันปี (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2554: 1) ด้วยวิธีนี้เรื่องเล่าจึงยังคงปรากฏอยู่ในวิถีวัฒนธรรมบอกเล่าของชาวบ้านไม่หนีหายไปไหน และสืบเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงเรื่องเล่า (Narrative) อาจมองว่าเป็นเรื่องราวที่ไร้สาระและหาความจริงไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดต่อกันมา อย่างไรก็ตามหากมองในแง่วิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในชุมชนท้องถิ่น จะเห็นถึงความโยงใยกับอำนาจเหนือธรรมชาติในมิติความเชื่อทางศาสนาแบบชาวบ้าน ดังที่ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2537: 119) ได้กล่าวให้เห็นถึงการนับถือพุทธศาสนาในวิถีวัฒนธรรมของชาวอีสานว่า ในทัศนะชาวอีสาน ศาสนาที่แท้จริงคือพุทธศาสนา แต่ในการปฏิบัติพิธีกรรมในชีวิตประจำวันอาจจะมีความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ คติความเชื่อเกี่ยวกับเทพยดา ภูต ผี เข้ามาผสมกลมกลืนด้วย จึงเป็นรูปแบบที่เรียกว่า “พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน” (Folk Buddhism)

จากการศึกษาคติความเชื่อในเรื่องอำนาจนอกเหนือธรรมชาติของผู้คนที่มีปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับมิติความเชื่อทางศาสนาในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนจังหวัดเลยนั้น จะเห็นว่ามีอยู่ไม่น้อยที่วัฒนธรรมความเชื่อมีการผสมผสานกันอยู่ระหว่างการนับถือผีกับพุทธศาสนาที่ยังหยั่งรากฝังลึกอยู่ในวิถีชีวิตและจิตวิญญาณมาอย่างเนิ่นนาน โดยเฉพาะผู้คนที่มีวิถีชีวิตผูกติดอยู่กับธรรมชาติจะปรากฏให้เห็นความเชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะการนับถือผีสางต่าง ๆ อยู่ในธรรมชาติแทบทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้คนในหลายพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ จึงยังมีการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติที่เรียกในความหมายกันอย่างกว้าง ๆ ว่า “ผี” ในฐานะอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อถือกันมาเนิ่นนานแล้วว่าสิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ แม้ผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนท้องถิ่นจะยังคงนับถือพุทธศาสนาเป็นแก่นความเชื่อหลักอยู่ก็ตาม แต่ทว่าในแง่วิถีปฏิบัติที่เป็นจารีตฮีตคองต่าง ๆ ยังคงมีกลิ่นอายของความเชื่อทั้งผีและพุทธที่ผสมปนเปกันอยู่นั่นเอง ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ในอำเภอเมืองด่านซ้ายของจังหวัดเลย พบว่าในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ได้มีการหยิบยกนำเอาเรื่องเล่าที่เชื่อถือกันในท้องถิ่น โดยเฉพาะคติเรื่องผีบรรพบุรุษของกลุ่มคนมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่ช่วยหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน เช่น ในกรณีของชุมชนบ้านนาเวียงใหญ่ ซึ่งชาวบ้านจะมีวิถีปฏิบัติใน

เชิงพิธีกรรมความเชื่อที่เรียกว่า “ไหว้ภูอังลัง” ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับภูเขาศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในการรับรู้และโลกทัศน์ของชาวบ้านนาเวียงใหญ่มาอย่างแนบแน่น ซึ่งวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวโยงกับ “การเลี้ยงผี” ที่ชาวบ้านได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาในชุมชนแห่งนี้ นอกจากแสดงออกถึงการให้ความเคารพบูชาและยำเกรงต่ออำนาจของผีบรรพบุรุษแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าสงวนของหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันได้โดนบุกรุกจากกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อถือครองกรรมสิทธิ์จนทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน เรื่องเล่าในวิถีจารีตท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือที่สามารถนำเอามาใช้ในการจัดการแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชุมชนให้คงอยู่สืบไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เป็นเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมเพื่อให้เห็นถึงการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนภายใต้โลกทัศน์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอันเป็นการใช้พุทธวิถีอย่างหนึ่ง ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนแห่งนี้ยังมีการปฏิบัติในเชิงความเชื่อทั้งผีและพุทธผสมผสานกันอยู่ใน “พิธีไหว้ภูอังลัง” ซึ่งข้อมูลทางวัฒนธรรมเหล่านี้จะช่วยทำให้เข้าใจและมองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกันและกัน ทั้งยังช่วยให้เกิดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชนของผู้คนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านนาเวียงใหญ่ หมู่ที่ 12 ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนาเวียง จำนวน 1 คน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน เนื่องจากในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้นับเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ชุมชนในเมืองด่านซ้ายที่เชื่อว่าเป็นลูกหลานของกลุ่มคนลาวเวียงที่ได้เดินทางอพยพข้ามมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในช่วงที่มีการสร้างองค์พระธาตุศรีสอง

รัก ทั้งยังเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษที่หยั่งรากฝังลึกอยู่ในวิถีชีวิตและจิตวิญญาณมาอย่างเนิ่นนาน ซึ่งคติความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่ได้บอกเล่าสืบทอดต่อกันมา นอกจากจะมีกลิ่นอายของความเชื่อทั้งผีและพุทธที่ผสมปนเปกันอยู่จนกลายเป็นพุทธในวิถีแบบพื้นบ้านแล้ว เรื่องเล่าในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ยังสามารถใช้เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นร่องรอยของความคิดที่ผูกพันกับธรรมชาติในเชิงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้โดนบุกรุกจากกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อถือครองกรรมสิทธิ์จนทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน

ผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบมีอยู่ 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1) ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบดั้งเดิม พบว่ามักจะเกี่ยวข้องกับผีสางหรือวิญญาณ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ต่างให้ความเคารพยำเกรง ด้วยเชื่อว่าผีบรรพบุรุษยังคงคอยปกปักรักษาดูแลลูกหลานอยู่ตลอดเวลา ดังมีเรื่องเล่าว่า

> “บรรพบุรุษของชาวบ้านนาเวียงใหญ่นั้นเดิมเป็นกลุ่มคนฝั่งลาวย้ายครัวมาจากเวียงจันทน์ซึ่งได้อพยพข้ามมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในช่วงที่มีการสร้างองค์พระธาตุศรีสองรักขึ้น และได้เข้ามาตั้งบ้านแปงเมืองขึ้นในบริเวณแห่งนี้ ซึ่งบรรพบุรุษที่เดินทางมามีข้าวของต่างช้าง ต่างม้า (บรรทุกข้าวของมาด้วยช้างด้วยม้า) มาตั้งปางอยู่ที่บนภูเขา ซึ่งต่อมาเรียกว่า “ภูปางลาง” บ้างเรียก “ภูองลัง” และเพี้ยนมาเป็น “ภูอังลัง” ที่เรียกกันในปัจจุบัน (ซึ่งเป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้าน) เพราะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์”
>
> (นายคำตาล บุญธรรม อายุ 76 ปี/ปราชญ์ชาวบ้าน)

บรรพบุรุษของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ในอดีตได้เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานบ้านเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณแห่งนี้ ความเชื่อที่เล่าขานส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นผ่านความทรงจำของผู้คนในชุมชนแห่งนี้ในฐานะที่เป็นลูกหลานจึงเป็นการตอกย้ำความเชื่อให้เห็นถึงความเป็นพื้นที่ในอาณาบริเวณภูเขาลูกนี้ นั่นคือ “เวียง” ซึ่งเปรียบได้กับบ้านที่ตนเคยได้อยู่อาศัยมาแต่เก่าก่อน หรือดินแดนบรรพบุรุษเอาไว้ ด้วยเหตุนี้ ในรอบปีชาวบ้านนาเวียงใหญ่จะร่วมกันประกอบพิธีกรรมไหว้ผีบรรพบุรุษตามความเชื่อที่แสดงออกร่วมกันด้วย นั่นก็คือ “พิธีไหว้ภู” ด้วยชาวบ้านเชื่อถือกันว่า

เป็นสถานที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์นั่นคือ “ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษผู้มาสร้างบ้านแปงเมือง” ในฐานะเป็นผู้คอยปกปักรักษาดูแลคุ้มครองผู้คนในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข ตลอดจนดลบันดาลความเป็นไปต่าง ๆ ทั้งดีและไม่ดีให้เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในฐานะที่เป็นตัวแทนของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือและให้ความเคารพยำเกรง จึงอยู่ในการรับรู้และโลกทัศน์ของชาวบ้านนาเวียงใหญ่มาอย่างแนบแน่น ซึ่งทำให้พื้นที่ป่าในธรรมชาติบนภูอังลังจึงยังคงถูกอนุรักษ์และห่วงแหนเอาไว้ด้วยการอ้างสิทธิ์ในความชอบธรรมบนพื้นที่ภูเขาลูกนี้ผ่านเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์อันเป็นวิถีความเชื่อแบบดั้งเดิมที่โยงใยกับบรรพบุรุษของชาวบ้านนาเวียงใหญ่

1.2) ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบพุทธศาสนา พบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุสิ่งของที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้เชื่อกันว่าเป็นสิ่งวิเศษ ซึ่งผูกโยงกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในวิถีแบบชาวบ้าน ดังมีเรื่องเล่าว่า

> “แต่ก่อนบริเวณยอดภูอังลังแห่งนี้จะมีถ้ำขนาดใหญ่ ซึ่งภายในโพรงถ้ำจะมีของมีค่าอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พระพุทธรูปทองคำ แก้วแหวนเงินทอง (ปัจจุบันปากถ้ำได้ปิดไปแล้ว) ซึ่งคนเฒ่าคนแก่เคยเล่าให้ฟังว่าภายในถ้ำแห่งนี้เป็นที่อยู่ของแก้วเสด็จ ซึ่งเป็นลูกไฟมีดวงกลมสุกใสสว่าง ในยามดึกสงัด โดยเฉพาะในวันพระหรือวันศีลใหญ่ขึ้น 15 ค่ำ จะปรากฏให้เห็นดวงไฟ บางดวงก็เล็ก บางดวงก็ใหญ่มีรัศมีไม่เท่ากัน บางดวงมีแสงสีระยิบระยับสวยงาม ลอยออกมาจากปากถ้ำและข้ามไปภูเขาอีกลูกที่เรียกกันว่า “ภูผาแดด” พอใกล้สว่างก็ลอยกลับมาที่ถ้ำบนภูอังลังแห่งนี้เหมือนเดิม”
>
> (นายเจษฎา หุมอาจ อายุ 58 ปี/ปราชญ์ชาวบ้าน)

ชาวบ้านนาเวียงใหญ่มีความเชื่อเรื่องดวงไฟที่ลอยออกจากปากถ้ำบนภูเขาลูกนี้ในอดีตหรือที่เรียกกันว่า “แก้วเสด็จ” ว่าเป็นสิ่งวิเศษมีความศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อที่ถูกเล่าขานส่งต่อกันมาจึงเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงร่องรอยของการนับถือพระพุทธศาสนาในวิถีแบบชาวบ้าน กล่าวคือมีความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทางพุทธศาสนาร่วมอยู่ด้วย ซึ่งเป็นวิถีความเชื่อแบบจารีตท้องถิ่นของผู้คนในชุมชนแห่งนี้ ดังจะเห็นได้จากในอดีตชาวบ้านจะพบเห็นดวงไฟลอยออกจากปากถ้ำในวันพระใหญ่ ซึ่งมีลักษณะเป็นโพรงถ้ำ โดยภายในถ้ำจะมีแก้วแหวนเงินทองและข้าวของที่มีค่าต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปทองคำ ฯลฯ ซึ่งถือเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถดลบันดาลทั้งโชคลาภ วาสนาบารมีให้กับผู้ที่พบเห็นและให้ความเคารพนับถือตามความเชื่อความศรัทธา ดังนั้น คติความเชื่อที่ผสมผสานกันในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนา จึงปรากฏอยู่ในวิถีจารีตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้มาอย่างเนิ่นนาน ซึ่งทำให้อาณาบริเวณพื้นที่ป่าบนยอดภูเขาลูกนี้จึงถูกปรับเปลี่ยน

จากพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ผ่านโลกทัศน์ความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องเล่าแบบชาวบ้านที่เชื่อถือกันมา

2. การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบมีอยู่ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1) การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบผี พบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงการประกอบพิธีกรรมในการเซ่นสรวงบูชา นั่นก็คือการไหว้ผีอารักษ์บนภูอังลัง ภายใต้โลกทัศน์อันเป็นฮีตปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านได้ยึดถือกันมาในชุมชนแห่งนี้เป็นประจำทุกปี ดังมีเรื่องเล่าว่า

> “เมื่อถึงเดือน 8 ในพระวันขึ้น 15 ค่ำ ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชา ก่อนวันเข้าพรรษา 1 วัน ตามทำเนียมที่บรรพบุรุษของชาวบ้านนาเวียงใหญ่พากันปฏิบัติมา จะมีกวนจ้ำและนางแต่งนำพาลูกหลานชาวบ้านนาเวียงใหญ่ร่วมกันเดินทางเป็นขบวนแห่ไปพร้อมกับมีการตีฆ้องกลอง ฉาบให้จังหวะครื้นเครงอย่างสนุกสนาน เพื่อจะขึ้นไปทำพิธีเซ่นสรวงบูชาผีประจำภูอังลัง โดยชาวบ้านที่จะขึ้นไปจะต้องเตรียมเครื่องเปรี้ยวเครื่องหวาน และเครื่องไหว้ภู ระหว่างทางเดินขึ้นมีข้อห้ามหลายอย่าง และต้องเดินเท้าด้วยความอดทนถ้าเหนื่อยก็ให้หยุดพักไปเป็นระยะ ๆ เมื่อขึ้นไปถึงบริเวณพะลานหินซึ่งใช้เป็นสถานที่ไหว้บนภูอังลัง กวนจ้ำและผู้ชายจะช่วยกันสร้างหิ้งหอ 4 มุม สำหรับวางเครื่องเซ่นไหว้ นางแต่งและผู้หญิงจะช่วยกันแต่งเครื่องร้อยเครื่องพันและเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ หลังจากนั้นกวนจ้ำก็จะทำพิธีนำไหว้ภู แล้วเสร็จก็พากันเดินทางลงจากภู โดยจะแห่เป็นขบวนตามกันลงมาด้วยการตีฆ้องตีกลองร้องรำกันอย่างสนุกสนาน”
>
> (นางสงกรานต์ นามขาว อายุ 76 ปี/ปราชญ์ชาวบ้าน)

การจะขึ้นไปไหว้ภูในพิธีกรรมดังกล่าวซึ่งเป็นทำเนียมที่ชาวบ้านนาเวียงใหญ่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมานั้น จะต้องจัดขึ้นในช่วงเดือน 8 ซึ่งเป็นวันพระใหญ่โดยจะตรงกับวันอาสาฬหบูชาของทุกปี ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนนี้ เมื่อหากพิจารณาในวิถีอันเป็นจารีตฮีตคองที่บรรพบุรุษได้เคยนำพากันปฏิบัติมาจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลานในปัจจุบัน จะเห็นว่าชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้ยังคงยึดถือห่วงเวลาเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ถึงการยอมรับนับถือเอาพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน แม้จะยังมีระบบความเชื่อดั้งเดิมนั่นก็คือ “การนับถือภูตผีวิญญาณ” อันเป็นสิ่งเหนือธรรมชาติในวิถีแบบจารีตท้องถิ่นอยู่ก็ตาม ในแง่วิถีปฏิบัติเชิงความเชื่อที่เป็นการเซ่นสรวงบูชาผีในจารีตฮีตคองของชาวบ้านนาเวียงใหญ่นี้ จะเห็นว่าภายใต้พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นวิถีความเชื่อในแบบชาวบ้านที่ผูกโยงกับคติ

ในทางพระพุทธศาสนานั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนอีกทางหนึ่ง เพราะเชื่อว่าเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์และเป็นเจ้าของผู้คอยปกปักรักษาคุ้มครองดูแลตลอดพื้นป่าแห่งนี้

2.2) การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบพุทธ พบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงการประกอบพิธีกรรมที่โยงใยกับการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณบนภูอังลัง อันเป็นประเพณีนิยมตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ดังมีเรื่องเล่าว่า

> “ในพิธีไหว้ภูอังลัง จะมีการนิมนต์พระสงฆ์ 2-4 รูป ขึ้นไปทำบุญและเทศน์มาลัย หมื่นมาลัยแสนเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนภูอังลัง โดยหลังจากที่นางแต่งเตรียมของเซ่นไหว้เสร็จ ผู้ชายก็จะนำไปวางไว้ตามหิ้งหอ ต่อด้วยกวนจ้ำจะนำพาลูกหลานไหว้พระรับศีลและถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์ หลังจากนั้นพระสงฆ์ก็จะเริ่มเทศน์ 1 กัณฑ์ ให้พรและอุทิศบุญกุลให้กับภูมิเทวาอารักษ์เจ้าที่เจ้าทางบนภูอังลังแห่งนี้ แต่ก่อนจะมีการสรงน้ำพระพุทธรูปในโพรงหิน ตลอดจนมีการปักตุง (ธง) บนภูเขาและจุดบั้งไฟ 4 บั้ง เพื่อเป็นถวาย”
>
> (นางเสนอ หุมอาจ อายุ 77 ปี/ปราชญ์ชาวบ้าน)

ในการประกอบพิธีกรรมไหว้ภูอังลังจะมีการนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปด้วย เพื่อจะได้ทำบุญและอุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้าที่เจ้าทาง เฉกเช่นเดียวกันกับการทำบุญในโอกาสต่าง ๆ ที่พุทธศาสนิกชนชาวพุทธได้ปฏิบัติกัน การทำบุญจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านยังยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ในปัจจุบัน การประกอบพิธีกรรมความเชื่อที่โยงใยกับการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณบนภูอังลังแห่งนี้ ยังทำให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่าในอาณาบริเวณภูอังลังแห่งนี้ด้วย เพราะชาวบ้านเชื่อว่ามีดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยังคงปกปักดูแลอยู่

3. การเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบมีอยู่ 2 แนวทาง ดังนี้

3.1) การสร้างเครือข่ายชุมชนการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีคนไทด่าน พบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกันมาในอดีต ดังมีเรื่องเล่าว่า

“บ้านนาเวียงใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิมในเมืองด่านซ้าย (ไทด่าน) โดยในช่วงที่มีการสร้างองค์พระธาตุศรีสองรักขึ้น กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาและกรุงศรีสัตนาคนหุต ทั้ง 2 อาณาจักรได้นำไพร่พลมาร่วมก่อสร้างพระธาตุ โดยแบ่งให้กลุ่มคนไปพักอยู่ตามที่ต่างๆ รอบองค์พระธาตุฯ ซึ่งแบ่งเป็น “บ้านนาไทย” เป็นที่พักของชาวไทย “บ้านนาเวียง”เป็นที่พักของชาวเวียงจันทน์ “บ้านนาอู้” เป็นที่พักของชาวหลวงพระบาง และ “บ้านนาผ้าขาว” เป็นที่พักของชีปะขาว”

(นางทองใหม่ นนทะโคตร อายุ 71 ปี/ปราชญ์ชาวบ้าน)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่าด้วยตำนานการสร้างเมืองด่านซ้ายนี้ได้ชี้ให้เห็นภาพของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอาศัยอยู่ในพื้นที่แถบนี้ว่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว โดยกลุ่มคนบ้านนาเวียงก็เป็นชาวลาวที่ได้อพยพมาจากเวียงจันทน์ในครั้งนั้น ความเป็นวิถีชุมชนดั้งเดิมที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน ทำให้ผู้คนในฐานะที่เป็นลูกหลานของ “คนไทด่าน” เกิดสำนึกความเป็นลาวที่ผูกโยงผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแถบนี้ให้สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันด้วยเหตุนี้ ความเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเชื่อต่างๆ ร่วมกันมาในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย ทำให้ผู้คนหรือที่เรียกแทนตัวว่าเป็น “ไทด่าน” ยังคงยึดถือวิถีปฏิบัติตามฮีตคองเก่าของบรรพบุรุษในอดีต และเกิดเป็นเครือข่ายในลักษณะ “เครือญาติร่วมทางวัฒนธรรม” ที่ต่างคนในชุมชนยังคงมีความสัมพันธ์ที่โยงใยกันมาอย่างเหนียวแน่นและแยกขาดจากกันไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ความเป็นวิถีคนไทด่านของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ อันเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกันมาในอดีต และมี “ฮีต” ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่นจะทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ดังจะเห็นได้จากความเชื่อในเรื่องผีที่ผู้คนไทด่านในหลายพื้นที่ชุมชนของเมืองด่านซ้าย เป็นต้นว่าหมู่บ้านนาเวียงใหญ่ยังคงนับถือผีและมีพิธีกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความยำเกรงต่อธรรมชาติอันเป็นพื้นที่ป่าในชุมชนภูอังลังแห่งนี้

3.2) การสร้างเครือข่ายชุมชนการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีคนนาเวียง พบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงความเป็นมาของกลุ่มคนที่มีพื้นเพมาจากฝั่งลาวเวียงจันทน์ในอดีต ดังมีเรื่องเล่าว่า

> “ชาวบ้านนาเวียงใหญ่มีบรรพบุรุษที่สืบเชื้อสายมาจากชาวลาวเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ในครั้งที่สร้างพระธาตุนั้นต้องใช้เวลาหลายปี กลุ่มคนเวียงจันทน์จึงได้สร้างบ้านแปงนาขึ้นตรงบริเวณเชิงเขาภูอังลังและย้ายมาอยู่ริมน้ำหมันในปัจจุบัน การตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “นาเวียง” เพราะเรียกชื่อตามพื้นเพของกลุ่มคนที่มาจากเมืองเวียงจันทน์ในอดีต ซึ่งเข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งนี้ ภายหลังจึงเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านนาเวียงใหญ่”
>
> (นางเกษสุดา จักรบุตร อายุ 57 ปี/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนาเวียงใหญ่ หมู่ที่ 12)

ความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้ตามประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งปรากฏจากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่เกิดและโตในบ้านนาเวียงใหญ่ต่างบอกเล่าเป็นเสียงเดียวกันว่า บรรพบุรุษของพวกตนเป็นกลุ่มคนลาวเวียงจันทน์ที่ได้เดินทางอพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ในช่วงที่มีการสร้างองค์พระธาตุศรีสองรักขึ้น ความเป็นกลุ่มคนที่มีเชื้อสายพื้นเพมาจากฝั่งลาวเวียงจันทน์ในอดีต ทำให้ลูกหลานของ “คนนาเวียง” ยังคงยึดถือแนวทางในการดำเนินชีวิตอันเป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมตามบรรพบุรุษของตนมา อันเป็นการปลูกฝังให้ลูกหลานชาวนาเวียงได้ตระหนักรู้จักความเป็นมาของวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ด้วยเหตุนี้ ความเป็นมาของกลุ่มคนนาเวียงที่

มีพื้นเพมาจากฝั่งลาวในอดีต ก่อให้เกิดการสร้างสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ของคนนาเวียง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ผูกโยงกันของลูกหลานบ้านนาเวียงในชุมชนแห่งนี้ ในลักษณะที่เป็น “เครือข่ายร่วมสำนึกทางชาติพันธุ์” ดังนั้น ความเป็นวิถีคนนาเวียงของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ที่มีรากเหง้าความเป็นลาวของบรรพบุรุษที่ผูกติดอยู่กับธรรมชาติบนภูอังลัง จึงทำให้เกิดการห่วงแหนเพื่อการอนุรักษ์พื้นป่าที่เชื่อมโยงกับความเป็นผีบรรพบุรุษเมื่อครั้งในอดีต ด้วยเหตุนี้ การสร้างสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ของคนนาเวียง จึงสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับพื้นที่บนภูอังลังเพื่อการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีของคนนาเวียงในชุมชนแห่งนี้

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องเล่าแบบดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องเล่าแบบพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากการนับถือผีสางหรือวิญญาณ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ต่างให้ความเคารพยำเกรง ซึ่งเชื่อว่าผีบรรพบุรุษยังคงคอยปกปักรักษาดูแลลูกหลานอยู่ตลอดเวลา และความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุสิ่งของที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้เชื่อกันว่าเป็นสิ่งวิเศษ ซึ่งผูกโยงกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในวิถีแบบชาวบ้าน เมื่อพิจารณาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นข้อมูลทางคติชนเหล่านี้แล้ว จะปรากฏให้เห็นร่องรอยของความคิดของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ที่ยังคงเกี่ยวโยงกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการตั้งถิ่นบ้านเรือน ตลอดจนวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในประเด็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาเชิงนิเวศในมุมมองการศึกษาทางคติชนวิทยา จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งที่มีความผูกพันและมีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติจนไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ แม้ในด้านการศึกษาทางคติชนวิทยาจะมองว่าข้อมูลเหล่านี้เป็นผลผลิตอันเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ควรรักษาสืบทอดเอาไว้ แต่การศึกษาในเชิงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนยังเป็นแค่การศึกษาวิเคราะห์ในเชิงข้อมูลที่เป็นตัวบท ซึ่งยังไม่ครอบคลุมความเป็นบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง แม้ข้อมูลทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ผู้คนยังยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในวิถีจารีตชุมชนท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำมาตอกย้ำ ควบคุมหรือแม้แต่ใช้เพื่อการอนุรักษ์แหล่ง

ทรัพยากรชุมชนซึ่งปัจจุบันแทบจะไม่หลงเหลือความเป็นพื้นป่า แหล่งน้ำ โคกดอนที่ผู้คนในชุมชนได้พึ่งพาอาศัยในแง่การดำรงชีวิตแล้วในปัจจุบัน

2. การใช้พุทธวิถีเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาวบ้านนาเวียงใหญ่นั้น สะท้อนให้เห็นการใช้พุทธวิถีบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบผี และการใช้พุทธวิถีบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบพุทธ ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมในการเซ่นสรวงบูชาภายใต้โลกทัศน์อันเป็นฮีตปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านได้ยึดถือกันมาในชุมชนแห่งนี้เป็นประจำทุกปี และการประกอบพิธีกรรมที่โยงใยกับการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณ อันเป็นประเพณีนิยมตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาถึงโลกทัศน์ความเชื่อทางศาสนาที่เป็นการผสมผสานทางความเชื่อผีกับพุทธดังกล่าวนี้ จะเห็นฮีตคองในวิถีแบบจารีตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แม้จะยังนับถือพระพุทธศาสนาอันแก่นความเชื่อหลักอยู่ตาม ในประเด็นเกี่ยวกับ “คติผีวิถีพุทธ” ในฮีตคองชาวบ้าน จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีโลกทัศน์ความเชื่อผสมผสานกันระหว่างผีและพุทธนั้น พบเห็นได้ทั่วไปในชุมชนท้องถิ่นที่ผู้คนส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในแง่การดำรงชีวิต แม้ในปัจจุบันคนภายนอกจะมองว่าชุมชนท้องถิ่นใดที่ยังยึดถือธรรมเนียมดั้งเดิมคือการนับถือผีในธรรมชาติอยู่เป็นชุมชนล้าหลังและงมงายแม้จะอยู่ในวิถีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของคติความเชื่อที่ผสมผสานกันระหว่าสงผีและพุทธ ก็ยิ่งทำให้มองเห็นการเกื้อกูลกันของความเชื่อทั้งสองนี้ด้วยพื้นฐานความเชื่อพุทธศาสนาจะคอยเป็นกรอบให้วิถีจารีตท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้ ดังจะเห็นได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติต่างๆ ที่ยังต้องอาศัยพื้นฐานความเชื่อในวิถีปฏิบัติทั้งผีและพุทธเพื่อก่อให้เกิดแนวทางการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นอย่างไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นด้วย

3. การเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ สะท้อนให้เห็นการสร้างเครือข่ายชุมชนผ่านความเป็นวิถีคนไทด่าน และสร้างเครือข่ายชุมชนผ่านความเป็นวิถีคนนาเวียง ดังจะเห็นได้จากความเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ร่วมกันมาในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย และความเป็นมาของกลุ่มคนที่มีพื้นเพมาจากฝั่งลาวเวียงจันทน์ในอดีต ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดสำนึกความเป็นลาวที่ผูกโยงผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ให้สัมพันธ์กัน ในที่นี้คือลักษณะเฉพาะในความเป็นชุมชนซึ่งมีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ ในเมืองด่านซ้าย ซึ่งปรากฏร่องรอยอยู่ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมมาจนทุกวันนี้ เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มชนทางชาติพันธุ์ในความเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกันมา จะเห็นถึงจุดกำเนิดแห่งชาติพันธุ์อันเป็นกระบวนการสร้างสำนึกในอัตลักษณ์ของตนเองในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ ในประเด็นเกี่ยวกับชุมชนทางชาติพันธุ์กับสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าความเป็นกลุ่ม

คนที่มีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมกันมาในอดีต เมื่อครั้งบรรพบุรุษได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสำนึกร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น เพราะความเป็นชุมชนที่ต่างมีรากฐานความคิดความเชื่อ ตลอดจนความเป็นมาบรรพบุรุษที่มีชะตากรรมเดียวกัน ย่อมเป็นสิ่งผูกโยงความเป็นกลุ่มชนเข้าไว้ด้วยกัน แม้ปัจจุบันจะมองว่าผู้คนจะเหินห่างกันออกไป แต่ถึงกระนั้นความเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายแบบเดียว ก็ยังสามารถสร้างความเป็นวิถีในลักษณะเครือข่ายร่วมทางวัฒนธรรมขึ้นมาได้ เพื่อให้เกิดการรับรู้และส่งต่อไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลานต่อไปได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผลจากการศึกษาทำให้เห็นถึงประเด็นด้านพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนทั้งที่เป็นเรื่องเล่าแบบดั้งเดิมและเรื่องเล่าแบบพุทธศาสนา จะเห็นถึงภูมิปัญญาเชิงนิเวศ ด้วยในแง่การศึกษาข้อมูลที่เป็นเรื่องเล่าทางคติชนวิทยานั้น ข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้เพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่ผู้คนได้พึ่งพาอาศัยในแง่การดำรงชีวิต ดังนั้น เรื่องเล่าในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงมักจะมีร่องรอยของความคิดที่ผูกพันกับธรรมชาติ

2. พุทธวิถีการอนุรักษ์ การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งที่เป็นวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบผีและความเชื่อแบบพุทธ จะเห็นถึงคติผีวิถีพุทธ ด้วยในแง่วิถีฮีตคองแบบจารีตท้องถิ่นนั้น กรอบการประพฤติปฏิบัติในวิถีจารีตท้องถิ่นเพื่อทำให้ผู้คนตระหนักรู้และเกิดความเกรงกลัวต่อการละเมิดอันเป็นการบุกรุกทำลายแหล่งทรัพยากรป่าชุมชน จำเป็นต้องทำให้คนเกิดเคารพยำเกรงต่ออำนาจวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติโดยเฉพาะเรื่องผีสางที่เชื่อถือกันว่ามีอยู่ในธรรมชาติ แม้ผู้คนส่วนใหญ่จะยังคงนับถือพระพุทธศาสนาเป็นแก่นความเชื่อหลักอยู่ก็ตาม

3. เครือข่ายการอนุรักษ์ การเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ทั้งที่เป็นวิถีคนไทด่านและวิถีคนนาเวียง จะเห็นถึงสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม ด้วยในแง่ของความเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์นั้น กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการมีอยู่ของเครือข่ายทางวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้คนเกิดสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จำเป็นต้องมีสิ่งที่ผูกโยงความเป็นกลุ่มคนเข้าไว้ด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2554). *แม่น้ำโขง: ตำนานปรัมปราและความสัมพันธ์กับชนชาติ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.).

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). *โลกทัศน์อีสาน.* พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

สัมภาษณ์, นางเกษสุดา จักรบุตร อายุ 57 ปี. *ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนาเวียงใหญ่ หมู่ที่ 12*, 2 กรกฎาคม 2566.

สัมภาษณ์, นางทองใหม่ นนทะโคตร อายุ 71 ปี. *ปราชญ์ชาวบ้าน,* 2 กรกฎาคม 2566.

สัมภาษณ์, นางสงกรานต์ นามขาว อายุ 76 ปี. *ปราชญ์ชาวบ้าน*, 2 กรกฎาคม 2566.

สัมภาษณ์, นางเสนอ หุมอาจ อายุ 77 ปี. *ปราชญ์ชาวบ้าน,* 2 กรกฎาคม 2566.

สัมภาษณ์, นายคำตาล บุญธรรม อายุ 76 ปี. *ปราชญ์ชาวบ้าน,* 2 กรกฎาคม 2566.

สัมภาษณ์, นายเจษฎา หุมอาจ อายุ 58 ปี. *ปราชญ์ชาวบ้าน,* 2 กรกฎาคม 2566.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

BUDDHIST WAY OF PRESERVING COMMUNITY FOREST AREAS IN LOEI PROVINCE

[1]พระครูปริยัติคุณรังษี, [2]อาทิตย์ แวงโส, [3]เอกลักษณ์ คงทิพย์ และ [4]พัทธนันท์ นวลน้อย

[1]Phrakru Pariyatkunarangsri, [2]Arthit Waengso, [3]Akekalak Kongthip and [4]Pattanan Nualnoy

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]Phrakru Pariyatkunarangsri.kam@mcu.ac.th, [3]k.akekalak@gmail.com

Received: May 16, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย และ 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) การศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย แบ่งขั้นตอนได้เป็น (1) ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ เป็นภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบดั้งเดิม ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับผีหรือวิญญาณ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนภูอังลังที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ต่างให้ความเคารพ และภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบพุทธ

---

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] อาจารย์, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3] อาจารย์, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์เลย

[4] นักวิชาการคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยสงฆ์เลย

ศาสนา ซึ่งจะบอกเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์และวัตถุสิ่งของบนภูอังลังที่ผูกโยงกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในวิถีแบบชาวบ้าน (2) การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบอยู่ 2 ลักษณะ คือ การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบผี และ ในเชิงความเชื่อแบบพุทธ ซึ่งมักจะกล่าวให้เห็นถึงการประกอบพิธีกรรมที่โยงใยกับการทำบุญตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา 2) การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน พบว่ามีอยู่ 2 ประเด็น คือ (1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน มี “ภูอังลัง” เป็นภูเขาสาขาของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ทอดตัวยาวตามทิศเหนือยาวลงมาทิศใต้ และ (2) พิธีไหว้ภูอังลังของขุมชนนาเวียง เป็นความเชื่อในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่คนให้ความเคารพนับถือ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย พบว่า (1) การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง สามารถพัฒนาตามหลัก 5 A’s ได้แก่ ด้านทัศนคติ ด้านการเข้าถึง ด้านที่พัก ด้านสิ่งดึงดูดใจ และการประชาสัมพันธ์ และขั้นตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงที่เป็นผลมาจากการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว (2) แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ที่ได้มาจากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง และ (3) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง ที่มาจากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน คือ สนับสนุนและเห็นด้วยกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ในปีต่อไป

คำสำคัญ : พุทธวิถี, การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

Abstract

This research has the objectives 1) to study folklore stories following the Buddhist way of conserving community forest areas in Loei Province and 2) to develop tourism innovations using the Buddhist way of conserving community forest areas in Loei Province. It is qualitative research. Using interview and observation methods. Research results found that 1) Study of folklore stories following the Buddhist way of conserving community forest areas in Loei Province. The steps can be divided into (1) cultural wisdom in conserving community forest areas that is a local story of Na Wiang Yai

villagers. It is conservation wisdom that is a traditional story. which is related to ghosts or spirits. Especially the belief in the ghosts of ancestors as sacred things on Phu Anglang that people in this local community respect. and conservation wisdom that is a Buddhist story. It will tell about the sacredness and objects on Phu Anglang that are tied to Buddhist beliefs in the villagers' way. (2) The use of Buddhist methods for conservation of community forest areas based on the local wisdom of the Na Wiang Yai villagers was found in 2 types: the use of Buddhist methods for conservation through practices in the animistic belief style and in the Buddhist belief style. This often refers to the performance of rituals linked to making merit according to Buddhist beliefs. 2) Developing innovative Buddhist tourism to conserve community forest areas in Loei Province, divided into 3 steps: Step 1 Survey of tourist attractions using the Buddhist way of conserving community forest areas. It was found that there are 2 issues: (1) tourist attractions using the Buddhist way of conserving community forest areas. There is “Phu Ang Lang” which is a branch mountain of the Phetchabun mountain range. Stretching along the north and down to the south and (2) the Phu Ang Lang ceremony of Khumchon Na Wiang It is a belief in conserving community forest areas. This is considered a sacred forest area that people respect and respect. Step 2: Developing Buddhist tourism innovations to preserve community forest areas in Loei Province. It was found that (1) studying the tourism potential of the Na Wiang community Able to develop according to the 5 A's, including attitude, accessibility, accommodation, attraction, and public relations, and Step 3: Guidelines for developing innovative tourism using the Buddhist way of conserving community forest areas, consisting of (1) components of tourism that result from the development of tourism potential (2) route maps for tourism using the Buddhist way of conserving forest areas. community obtained from the tourism operations of the Na Wiang community and (3) Suggestions for the development of tourism routes for the Na Wiang community. That comes from the opinions of key informants for tourism promotion in a consistent direction, that is, they support and agree with the development of tourist routes. to use for public relations in the following year.

Keywords: Cultural Narrative, Patterns of conservation, Community Forest Conservation

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือเป็นแก่นความเชื่อหลักที่ผู้คนส่วนใหญ่ในหลายพื้นที่ของภาคอีสานให้ความนับถือศรัทธา ดังจะเห็นได้จากตามศูนย์กลางของชุมชนต่าง ๆ หลายแห่งที่ล้วนแต่มีวัดวาอาราม รวมถึงพุทธวัตถุและพุทธสถานที่สำคัญประดิษฐานอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ผู้คนส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักอยู่ก็ตาม แต่ในทัศนะและการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันก็ยังคงปรากฏให้เห็นร่องรอยของความคิดความเชื่ออื่น โดยเฉพาะเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติผสมผสานร่วมอยู่ด้วย ดังที่ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2537: 119) ได้กล่าวให้เห็นถึงการนับถือพุทธศาสนาในวิถีวัฒนธรรมของชาวอีสานว่า ในทัศนะของชาวอีสาน ศาสนาที่แท้จริงคือพุทธศาสนา แต่ในการปฏิบัติพิธีกรรมในชีวิตประจำวันอาจจะมีความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพยดาภูต ผี เข้ามาผสมกลมกลืนด้วย จึงเป็นรูปแบบที่เรียกว่า “พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน” สอดคล้องกับประคอง นิมมานเหมินท์ (2549: 219) ได้กล่าวว่า เนื่องจากการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและในกลุ่มชนที่พูดภาษาไทต่างมีหลายระดับและหลายลักษณะ รวมทั้งความคิดความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ที่เรียกกันว่า “พุทธศาสนาแบบพื้นบ้าน” ซึ่งปรากฏทั่วไปในท้องถิ่นต่าง ๆ อาจสังเกตได้จากประเพณีพิธีกรรม ตลอดจนนิทานและตำนานที่เล่ากันในท้องถิ่น

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ด้านต่างๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิต ของชุมชนมาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและแสดงบทบาทในการดำเนินงานตั้งแต่การทบทวนทุนเดิม การค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน การประเมินความสำเร็จความล้มเหลว รวมทั้งการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2546: 16)

จากการลงพื้นที่ในอำเภอเมืองด่านซ้ายของจังหวัดเลย พบว่า ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ได้มีการหยิบยกนำเอาเรื่องเล่าที่เชื่อถือกันในท้องถิ่น โดยเฉพาะคติเรื่องผีบรรพบุรุษมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุที่ ผู้คนในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ ยังมีการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติที่เรียกว่า “ผี” ในฐานะอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อถือกันมาเนิ่นนานแล้วว่าสิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ ดังเช่น ในกรณีของชุมชนบ้านนาเวียงใหญ่จะมีวิถีปฏิบัติในเชิงพิธีกรรมความเชื่อที่เรียกว่า “ไหว้ภูอังลัง” ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับภูเขาศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในการรับรู้

และโลกทัศน์ของชาวบ้านนาเวียงใหญ่มาอย่างแนบแน่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่ช่วยหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าหากมีการศึกษาพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย ก็น่าจะทำให้เห็นการศึกษาและทำความเข้าใจในมุมมองทางพุทธศาสนาที่มีปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ หลายแห่งยังมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เกี่ยวโยงกับทัศนะความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาอย่างแนบแน่น ซึ่งข้อมูลทางวัฒนธรรมเหล่านี้ช่วยทำให้เข้าใจและมองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกันและกัน ทั้งยังช่วยให้เกิดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการบริหารจัดการภายใต้บริบททางสังคมในยุคปัจจุบันให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และมีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ ๑) พระสงฆ์ 2) ผู้นำท้องถิ่น 3) ผู้นำทางจิตวิญญาณ ได้แก่ เจ้าพ่อกวน เจ้าแม่นางเทียม พ่อแสน นางแต่ง 4) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ครู ข้าราชการ และ 5) ตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้การยอมรับจากคนในชุมชนว่าเป็นปราชญ์ชุมชน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนทั้งสิ้น 50 รูป/คน ควบคู่กับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า

1.1 ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนที่เป็นเรื่องเล่าท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบว่ามีอยู่ 2 ลักษณะ คือ (1) ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบดั้งเดิม ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับผีสางหรือวิญญาณ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ต่างให้ความเคารพยำเกรง ด้วยเชื่อว่าผีบรรพบุรุษยังคงคอยปกปักรักษาดูแลลูกหลานอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น พื้นที่ป่าในธรรมชาติบนภูอังลังจึงยังคงถูกอนุรักษ์และห่วงแหนเอาไว้ด้วยการอ้างสิทธิ์ในความชอบธรรมบนพื้นที่ภูเขาลูกนี้ผ่านเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์อันเป็นวิถีความเชื่อแบบดั้งเดิม และ (2) ภูมิปัญญาการอนุรักษ์ที่เป็นเรื่องเล่าแบบพุทธศาสนา โดยมักจะกล่าวให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของวัตถุสิ่งของที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้เชื่อกันว่าเป็นสิ่งวิเศษ ซึ่งผูกโยงกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในวิถีแบบชาวบ้าน ด้วยเหตุนี้ อาณาบริเวณพื้นที่ป่าบนยอดภูเขาลูกนี้จึงถูกปรับเปลี่ยนจากพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ผ่านโลกทัศน์ความเชื่อทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องเล่าแบบชาวบ้านที่เชื่อถือกันมา

1.2 การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบอยู่ 2 ลักษณะ คือ (1) การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบผี ซึ่งพบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงการประกอบพิธีกรรมในการเซ่นสรวงบูชา นั่นก็คือการไหว้ผีอารักษ์บนภูอังลังภายใต้โลกทัศน์อันเป็นฮีตปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านได้ยึดถือกันมาในชุมชนแห่งนี้เป็นประจำทุกปี ในแง่วิถีปฏิบัติเชิงความเชื่อที่เป็นการเซ่นสรวงบูชาผีในจารีตฮีตคองของชาวบ้านนาเวียงใหญ่นี้ จะเห็นว่าภายใต้พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นวิถีความเชื่อในแบบชาวบ้านที่ผูกโยงกับคติในทางพระพุทธศาสนา ที่สะท้อนให้เห็นถึงการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนอีกทางหนึ่ง เพราะเชื่อว่าเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์และเป็นเจ้าของผู้คอยปกปักรักษาคุ้มครองดูแลตลอดพื้นป่าแห่งนี้ และ (2) การใช้พุทธวิถีการอนุรักษ์ผ่านวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อแบบพุทธ ซึ่งพบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงการประกอบพิธีกรรมที่โยงใยกับการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณบนภูอังลัง อันเป็นประเพณีนิยมตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

1.3 การเสริมสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ พบว่ามีอยู่ 2 แนวทาง คือ (1) การสร้างเครือข่ายชุมชนการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีคนไทด่าน ซึ่งพบว่ามักจะกล่าวให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกันมาในอดีต ความเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ร่วมกันมาในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองด่านซ้าย ทำให้ผู้คนหรือที่เรียกแทนตัวว่าเป็น “ไทด่าน” ยังคงยึดถือ

วิถีปฏิบัติตามฮีตคองเก่าของบรรพบุรุษในอดีต และเกิดเป็นเครือข่ายในลักษณะ “เครือญาติร่วมทางวัฒนธรรม” ด้วยเหตุนี้ ความเป็นวิถีคนไทด่านของชาวบ้านนาเวียงใหญ่ อันเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกันมาในอดีต และมีวิถีปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติในชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน และ (2) การสร้างเครือข่ายชุมชนการอนุรักษ์ผ่านความเป็นวิถีคนนาเวียง ก่อให้เกิดการสร้างสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ของคนนาเวียง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ผูกโยงกัน ในลักษณะที่เป็น “เครือข่ายร่วมสำนึกทางชาติพันธุ์”

2. การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย “ภูอังลัง” เป็นภูเขาสาขาของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ทอดตัวยาวตามทิศเหนือยาวลงมาทิศใต้ มีพื้นที่ราบลุ่มน้ำหมันแคบๆ อยู่ด้านทิศตะวันตก และมีที่ราบบนที่สูงของลำน้ำห้วยตาดด้านทิศตะวันออก ชื่อของภูมาจากชื่อ “ผี” ที่คนในอำเภอด่านซ้ายเชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณที่สิงสถิตย์อยู่บนภูเขาในส่วนของบ้านนาเวียงใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่คนให้ความเคารพนับถือ ชาวบ้านนาเวียงจึงมีการประกอบพิธีไหว้ภูอังลังในเดือน 8 ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชาหรือวันก□อนเข้าพรรษา 1 วัน การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย ถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ ปกปักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วยแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาพประกอบ 1 ภาพประชาสัมพันธ์ แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

ภาพประกอบ 2 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

2) พิธีไหว้ภูอังลังของชุมชนนาเวียง ความเชื่อในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน การประกอบพิธีไหว้ภูอังลังเป็นประเพณีของหมู่บ้านนาเวียงใหญ่ที่มีมาแต่โบราณ เมื่อถึงเดือน 8 วันอาสาฬหบูชาหรือวันก่อนเข้าพรรษา ชาวบ้านนาเวียงใหญ่และหมู่บ้านใกล้เคียงจะไปตักบาตรทำบุญที่วัดตอนเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว กวนจ้ำ นางแต่ง ชาวบ้าน และพระภิกษุสงฆ์ จะร่วมกันเดินทางขึ้นภูอังลัง ชาวบ้านบางส่วนจะจัดเตรียมน้ำและกับข้าว รวมทั้งเครื่องที่จะนำไปแต่งสักการะบูชาภูอังลัง ระหว่างทางก็จะตีฆ้อง ตีกลอง และตีฉาบ เป็นที่สนุกสนานในระหว่างการเดินทาง เมื่อเหนื่อยก็พักกันระหว่างทาง หายเหนื่อยก็เดินกันต่อ โดยมีข้อกำหนดว่า ต้องเดินทางไปถึงภูก่อนเที่ยงและระหว่างเดินขึ้นเขาห้ามดื่มน้ำและกินอาหารเป็นอันขาด จึงต้องอาศัยความศรัทธาและความอดทนสูง ดังนั้นหากครอบครัวใดที่มีผู้เฒ่าผู้แก่ขึ้นไปไม่ได้ ก็จะส่งลูกหลานเป็นตัวแทนขึ้นไปไหว้ภูอังลัง

2.2 การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย โดยมีการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วยการสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ เจ้าพ่อกวน เจ้าแม่นางเทียม พ่อแสน นางแต่ง ครู และชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้การยอมรับจากคนในชุมชนว่าเป็นปราชญ์ผู้รู้และผู้นำทางจิตวิญญาณ (2) กลุ่มประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านนาเวียงใหญ่ และ (3) กลุ่มตัวแทนภาครัฐและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาเกี่ยวโดยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ เพื่อหาศักยภาพของของสถานที่ท่องเที่ยวว่ามีความเหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ตามหลัก 5 A’s (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัตย์, 2553: 58-63) ได้แก่

(1) ด้านทัศนคติ (Attitude) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาเวียง มีทัศนคติในทางบวกกับนักท่องเที่ยว มองว่านักท่องเที่ยวเป็นเสมือนแขกของจังหวัดต้องทำหน้าที่เป็นเจ้าถิ่นที่ดี

(2) ด้านการเข้าถึง (Access) การเดินทางไปชุมชนนาเวียงนั้นในการเดินทางโดยรถยนต์ค่อนข้างจะสะดวกสบาย แต่การคมนาคมภายในพื้นที่ เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ยังไม่สะดวกมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางมายังชุมชนนาเวียง

(3) ด้านที่พัก (Accommodation) ในอำเภอด่านซ้ายมีโรงแรมใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่มาทำธุระหรือประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว

(4) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) สิ่งหนึ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังชุมชนนาเวียง คือ วัดโพธิ์ศรี นาเวียง เป็นหนึ่งใน 4 วัด ในอำเภอด่านซ้ายที่จัดงานบุญหลวง และมีการละเล่นผีตาโขน มีพิพิธภัณฑ์ผีตาโขนบ้านนาเวียง จัดแสดงหน้ากากผีตาโขนในรูปแบบต่างๆ และเป็นหนึ่งใน 2 ชุมชนสุดท้ายในอำเภอด่านซ้ายที่ยังมี “พัดทดน้ำ” หรือ “ระหัดวิดน้ำ” ภูมิปัญญาของชาวลุ่มน้ำหมัน หลงเหลือให้เห็นอยู่ในแม่น้ำหมัน

(5) การประชาสัมพันธ์ (Advertising) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในอำเภอด่านซ้ายยังไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากแต่เดิมอำเภอด่านซ้ายยังไม่มีหน่วยงานที่มาดูแลด้านการ

2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย พบว่า

(1) บริบทพื้นที่ของชุมชนนาเวียง พื้นที่ชุมชนนาเวียงมีลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ มีสภาพเป็นที่ราบเชิงเขา มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ ลำน้ำหมัน ประกอบกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามโดยมีภูเขาอยู่ด้านหลังชุมชน

(2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนนาเวียง เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า อำเภอด่านซ้ายมีประเพณีผีตาโขนเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมานานจนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดเลย ที่รวมอยู่ในงานบุญหลวงที่มีงานบุญผะเหวดและบุญบั้งไฟและถือเป็นการบูชาอารักษ์หลักเมือง และบวงสรวงดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ในอดีต และยังมีวัดโพธิ์ศรี นาเวียง เป็นหนึ่งใน 4 วัดในอำเภอด่านซ้ายที่จัดงานบุญหลวง และมีการละเล่นผีตาโขน มีพิพิธภัณฑ์ผีตาโขนบ้านนาเวียง ซึ่งในปัจจุบันประเพณีผีตาโขนกลายเป็น ประเพณีที่สามารถสร้างรายได้ในการท่องเที่ยวให้กับจังหวัด

(3) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ นับเป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของชาวนาเวียง เพราะในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าไม่ใช้โทรศัพท์หรือสมาร์โฟน ทำงานหรือทำไร่ทำสวนก็ต้องลงในสื่อสังคมออนไลน์

(4) ความต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลด่านซ้ายสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มคนภายใน พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีทั้งส่วนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องการให้มีการพัฒนาพื้นที่โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนารักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประเพณีความเชื่อที่สืบทอดกันมา และ (2) กลุ่มคนนอกคือ ผู้ประกอบการ ที่เล็งเห็นว่าพื้นที่ตำบลด่านซ้ายมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดดเด่น ได้เข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านการจ้างงานคนในชุมชนทั้งจากชุมชนในพื้นที่ นอกจากนั้นยังสนับสนุนให้คนในชุมชนมาร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรม และการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติ

3. แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย พบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ประกอบด้วย (1) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ พบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (2) การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง มี “ภูอังลัง” ซึ่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมของชุมชนนาเวียงอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้มีข้อจำกัดในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ผลจากการสัมภาษณ์ประเด็นการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนได้ 2 ด้านคือ ด้านการบริการทางการท่องเที่ยวและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (3) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว พบว่า 1) ความร่วมมือจากชุมชน ที่จะช่วยกันดูแลทรัพยากรให้ทั่วถึง ไม่แผ้วถางทำลายพื้นที่ป่าชุมชน อีกทั้งควรปลูกฝังให้คนมีจิตสำนึกรักในธรรมชาติ 2) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ภาคประชาชน สถานศึกษา และภาครัฐ ถึงจะเกิดการพัฒนา และ 3) การจัดทำป้ายบอกทาง ควรจัดให้มีป้ายบอกทางให้ชัดเจนในเขตเมืองว่ามีแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างและไปเส้นทางใดเพื่อให้นักท่องเที่ยวไม่สับสนและหลงทาง

อภิปรายผล

1. การศึกษาเรื่องเล่าทางคติชนตามแนวพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

1.1) ภูมิปัญญาเชิงนิเวศในมุมมองการศึกษาทางคติชนวิทยา ปรากฏให้เห็นร่องรอยของความคิดของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นที่ยังคงเกี่ยวโยงกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังเห็นได้จากการตั้งถิ่นบ้านเรือน ตลอดจนวิถีปฏิบัติในเชิงความเชื่อประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ดังที่ ปฐม หงษ์สุวรรณ (2560: 6) ชี้ให้เห็นถึงสภาพการศึกษาข้อมูลทางคติชนหลากหลายประเภทในบริบทสังคมไทยที่เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติว่า “ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ในความหมายร่วมที่เรียกกันว่า “ระบบนิเวศ” ที่จริงแล้วข้อมูลทางคติชนหลายอย่างนั้นมีความเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกับเรื่องราวดังกล่าวมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ป่าไม้ และสายน้ำ

1.2) คติผีวิถีพุทธ” เมื่อพิจารณาถึงความเชื่อทางศาสนาที่เป็นการผสมผสานทางความเชื่อผีกับพุทธ จะเห็นฮีตคองในวิถีแบบจารีตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แม้จะยังนับถือพระพุทธศาสนาอันแก่นความเชื่อหลักอยู่ก็ตาม ซึ่งธีระพงษ์ มีไธสง (2554: 128) ได้ชี้ให้เห็นถึงการผสมผสานโลกทัศน์ทางความเชื่อของคนไทยว่า คนไทยต่างมีรากฐานทางความเชื่อที่พัฒนามาจากรากฐานความเชื่อที่เป็นผี ลัทธินับถือผีเป็นศาสนาดั้งเดิมของสังคมไทย เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามา หลักคำสอนของพุทธศาสนาจะดูเหมือนอยู่คนละฟากฝั่งทางความเชื่อระหว่างผีกับพราหมณ์ แต่ก็ไม่ได้เป็นการปฏิบัติเสธชุดความเชื่อทั้งสองนี้ กลับมีลักษณะที่ประนีประนอมจนเกิดการผสมผสานเข้ากันอย่างลงตัวในวิถีชีวิตทางความเชื่อของคนไทย ผ่านการแลก รับ ปรับ เปลี่ยน จนไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนว่าอย่างไรเรียกว่า ผี พราหมณ์ และพุทธ

1.3) ชุมชนทางชาติพันธุ์กับสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มชนทางชาติพันธุ์ในความเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมร่วมกันมา จะเห็นถึงจุดกำเนิดแห่งชาติพันธุ์อันเป็นกระบวนการสร้างสำนึกในอัตลักษณ์ของตนเองในชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ ซึ่ง นิติ ภวัครพันธุ์ (2558: 34) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่สมาชิกของกลุ่มสำนึกว่าเป็นกลุ่มเดียวกันและกลุ่มของตนมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ โดยมีมรดกบางอย่างร่วมกันเช่น ภาษาหรือวัฒนธรรมเดียวกัน และอุดมการณ์ (ideology) ที่เน้นความเชื่อที่ว่ามีบรรพบุรุษร่วมกัน ในทำนองเดียวกับ จันท์นิภา ดวงวิไล (2556: 57-58) ได้อธิบายว่า เป็นการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์ที่แสดงออกในเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตการดำรงอยู่ ซึ่งการแสดงออกของกลุ่มชาติพันธุ์ได้แฝงไว้ด้วยระบบความคิด การสร้างความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ พบในลักษณะการปรับตัวทางวัฒนธรรม

การผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม โดยการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมชุมชนทางชาติพันธุ์กับสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม

2. การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดเลย

2.1 การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย พบว่า บ้านนาเวียงใหญ่ตั้งอยู่ริมลำน้ำหมัน ห่างจากตัวอำเภอด่านซ้ายไปทางทิศเหนือราว 2 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและหุบเขาสูงต่ำสลับกับเชิงเขา มีลำน้ำหมันตั้งอยู่ทิศตะวันตก เป็นพรมแดนธรรมชาตระหว่างหมู่บ้าน และมี “ภูอังลัง” ซึ่งชื่อของภูมาจากชื่อ “ผี” ที่คนในอำเภอด่านซ้ายเชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณที่สิงสถิตย์อยู่บนภูเขาในส่วนของบ้านนาเวียงใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่คนให้ความเคารพนับถือ สอดคล้องกับ เอกรินทร์ พึ่งประชา (2557: 81) ทำการศึกษา ลักษณะด้านกายภาพของภูอังลัง พบว่า เป็นหินทรายมีดินเป็นฝุ่นลูกรังปนทราย เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญหลายหมู่บ้านในอำเภอด่านซ้าย อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์พืชและสัตว์ป่า ลักษณะป่าเป็นป่าเบญจพรรณผลัดใบ ปัจจุบันจำนวนพันธุ์พืชและสัตว์ป่าลดลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการทำลายป่าไม้เพื่อขยายที่ทำกินบนภูเขาของหลายหมู่บ้าน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กรมป่าไม้ประกาศให้ ภูอังลังเป็นพื้นที่ป่าสงวน ในปี พ.ศ. 2526

2.2 พิธีไหว้ภูอังลัง เป็นประเพณีของหมู่บ้านนาเวียงใหญ่ที่มีมาแต่โบราณ สอดคล้องกับ ปฐม หงษ์สุวรรณ (2560: 6) ที่อธิบายว่า เมื่อถึงเดือน 8 วันอาสาฬหบูชาหรือวันก่อนเข้าพรรษา ชาวบ้านนาเวียงใหญ่และหมู่บ้านใกล้เคียงจะไปตักบาตรทำบุญที่วัดตอนเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว กวนจ้ำ นางแต่ง ชาวบ้าน และพระภิกษุสงฆ์ จะร่วมกันเดินทางขึ้นภูอังลัง ชาวบ้านบางส่วนจะจัดเตรียมน้ำและกับข้าว รวมทั้งเครื่องที่จะนำไปแต่งสักการะบูชาภูอังลัง ระหว่างทางก็จะตีฆ้อง ตีกลอง และตีฉาบ เป็นที่สนุกสนานในระหว่างการเดินทาง เมื่อเหนื่อยก็พักกันระหว่างทาง หายเหนื่อยก็เดินกันต่อ โดยมีข้อกำหนดว่า ต้องเดินทางไปถึงภูก่อนเที่ยงและระหว่างเดินขึ้นเขาห้ามดื่มน้ำและกินอาหารเป็นอันขาด จึงต้องอาศัยความศรัทธาและความอดทนสูง

2.3 การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลด่านซ้าย ที่ทำให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมทั้งในด้านการบริหารเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มช่องทางการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงจากกระแสที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งโอกาสที่ดีของพื้นที่ชุมชนนาเวียงที่กำลังเริ่มปรับตัว สอดคล้องกับ จันทร์จรัส ประทุมวงศ์ (2557: 61) แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึก เพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหาประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย” ทำให้มองเห็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษที่หยั่งรากฝังลึกอยู่ในวิถีชีวิตและจิตวิญญาณมาอย่างเนิ่นนาน ซึ่งคติความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่ได้บอกเล่าสืบทอดต่อกันมา นอกจากจะมีความเชื่อทั้งผีและพุทธที่ผสมปนเปกันอยู่จนกลายเป็นพุทธในวิถีแบบพื้นบ้านแล้ว เรื่องเล่าในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ยังสามารถใช้เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นร่องรอยของความคิดที่ผูกพันกับธรรมชาติในเชิงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรพื้นที่ป่าชุมชน

การหยิบยกนำเอาเรื่องเล่าในวิถีแบบจารีตท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมสื่อให้เห็นอุดมการณ์ทางความเชื่อที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมได้อีกทางหนึ่ง จากผลการศึกษาเห็นได้ว่า ชุมชนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ เห็นด้วยและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งตัวแทนชุมชนมีความคิดเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะช่วยสนับสนุนให้ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอด่านซ้ายได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น อีกทั้งคนจะได้หันมาใส่ใจการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว คือ ความพร้อมและความร่วมมือจากทางเทศบาลด่านซ้าย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเรื่องของงบประมาณสำหรับการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

จันทร์จรัส ประทุมวงศ์. (2557). *บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบุฮม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาวิชาวิทยาการจัดการ.

จันท์นิภา ดวงวิไล. (2556). *ตำนานพระพุทธรูปในชุมชนชายแดนไทย-ลาว : การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมและบทบาทการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธีระพงษ์ มีไธสง. (2554). *ผีกับพุทธ การผสมผสานทางความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: อินทนิล.

นภธร ศิวารัตน์. (2562). *การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

นิติ ภวัครพันธุ์. (2558). *ชวนถก ชาติและชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). *ประเพณีเชิงนิเวศ: มุมมองใหม่ของการศึกษาคติชนกับวิธีวิทยาในบริบทสังคมร่วมสมัย*. ในหลากเรื่อง หลายวิธีคิด ว่าด้วยบทพินิจการศึกษาภาษาไทย. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประคอง นิมมานเหมินท์. (2545). *นิทานพื้นบ้านศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัตย์. (2553). *การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาคเหนือ.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). *โลกทัศน์อีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2557). *จากป่าสู่ครัวไทด่าน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายเกษตร (ฝ่าย 2). เลย : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์.

การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดเลย

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE TOURISM IN COMMUNITY FOREST CONSERVATION ACCORDING TO BUDDHIST WAY OF LIFE IN LOEI PROVINCE

[1]เอกลักษณ์ คงทิพย์

[1]Akekalak Kongthip

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]k.akekalak@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย พบว่า มีอยู่ 2 ประเด็น คือ (1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย “ภูอังลัง” เป็นภูเขาสาขาของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ทอดตัวยาวตามทิศเหนือยาวลงมาทิศใต้ ชื่อของภูมาจากชื่อ “ผี” ที่คนในอำเภอด่านซ้ายเชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณที่สิงสถิตย์อยู่บนภูเขาในส่วนของบ้านนาเวียงใหญ่ และยังมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดโพธิ์ศรี นาเวียง เป็นหนึ่งใน 4 วัด ในอำเภอด่านซ้ายที่จัดงานบุญหลวง และมีการละเล่นผีตาโขน มีพิพิธภัณฑ์ผีตาโขน และ (2) พิธีไหว้ภูอังลัง

[1] อาจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

ของชุมชนนาเวียง เป็นความเชื่อในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่คนให้ความเคารพนับถือ ชาวบ้านนาเวียงจึงมีการประกอบพิธีไหว้ภูอังลังในเดือน 8 ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชาหรือวันก่อนเข้าพรรษา 1 วัน 2. การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน พบว่า (1) การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง สามารถพัฒนาตามหลัก 5 A's ได้แก่ ด้านทัศนคติ ด้านการเข้าถึง ด้านที่พัก ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านการประชาสัมพันธ์ และ (2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย สามารถพัฒนาได้ดังนี้ 1) บริบทพื้นที่ของชุมชนนาเวียง 2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนนาเวียง 3) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และ 4) ความต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว 3. แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย ประกอบด้วยองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนนาเวียง ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย ได้แก่ (1) องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนนาเวียง ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย ที่เป็นผลมาจากการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว (2) มีแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ที่ได้มาจากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง และ (3) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง ที่มาจากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน คือ สนับสนุนและเห็นด้วยกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ในปีต่อไป

คำสำคัญ : นวัตกรรมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถี, การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

Abstract

This research has the objectives 1) to explore Buddhist tourism destinations for the conservation of community forest areas in Loei Province, 2) to develop Buddhist tourism innovations for the conservation of community forest areas in Loei Province, and 3) to propose guidelines for developing innovations. Buddhist tourism to conserve community forest areas in Loei Province. It is qualitative research. Consists of a preliminary survey of the study area, interviews, and observations. From key informants in the Ban Na Wiang Yai community area, Village No. 12, Dan Sai Subdistrict, Dan Sai District, Loei Province. Research results. 1. A survey of Buddhist tourist attractions for the conservation of community forest areas in Loei Province found that there were 2 issues: (1) Buddhist tourist attractions for the conservation of community forest areas in Loei

Province. “Phu Ang Lang” is a mountain branch of the mountain range. Phetchabun Extending along the north and down to the south. Phu's name comes from the name "ghost" that people in Dan Sai district believe are spirits that reside on the mountain in the Ban Na Wiang Yai area. There are also tourist attractions, including Wat Pho Si Na Wiang, which is one of the 4 temples in Dan Sai District that organizes merit-making events. and there is a Phi Ta Khon game There is the Ban Na Phi Ta Khon Museum and (2) the Phu Ang Lang worship ceremony of Khumchon Na Wiang. It is a belief in conserving community forest areas. This is considered a sacred forest area that people respect and respect. Na Wiang villagers thus have a ceremony to pay homage to Phu Ang Lang in the 8th month of every year, which falls on Asahna Bucha Day or the day before Buddhist Lent. 2. Developing Buddhist tourism innovations to conserve community forest areas in Loei Province. It was found that (1) studying the tourism potential of the Na Wiang community Can be developed according to the 5 A's, including attitude, accessibility, accommodation, and attraction. and public relations and (2) Results of the study of guidelines for developing innovations in Buddhist tourism for conserving community forest areas in Loei Province. It can be developed as follows: 1) the area context of the Na Wiang community, 2) tourism resources in the area of the Na Wiang community, 3) the use of online media to promote tourism, and 4) the needs of those involved in tourism development. 3. Guidelines for developing innovative tourism using the Buddhist way of conserving community forest areas in Loei Province, consisting of components of tourism using the Buddhist way of conserving the community forest area of Na Wiang, Dan Sai Subdistrict, Dan Sai District, including (1) components of tourism using the Buddhist way of conserving the area Na Wiang Community Forest, Dan Sai Subdistrict, Dan Sai District that is a result of the development of tourism potential. (2) There is a map of Buddhist tourism routes for the conservation of community forest areas. obtained from the tourism operations of the Na Wiang community and (3) suggestions for the development of tourism routes of the Na Wiang community That comes from the opinions of key informants for tourism promotion in a consistent direction, that is, they support and agree with the development of tourist routes. to use for public relations in the following year.

Keywords: Tourism Innovation, Buddhist Tourism, Community Forest Conservation

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมการบริการที่สำคัญ สามารถนำรายได้เข้าประเทศได้เป็นจำนวนมาก อันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยเน้นคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวปลอดภัย สะอาด และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ รูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งเพื่อการพักผ่อน การศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตลอดจนปัจจัยอื่นที่สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้กับประเทศของตน และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เห็นได้ชัดว่าประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกลไกการส่งเสริมหลากหลายรูปแบบ เพื่อมุ่งหมายให้มีนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศมากขึ้น เป็นเหตุให้การท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของโลก นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบันจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ที่ต้องการให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 4) ยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 5) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (กรมพัฒนาชุมชน, 2559: 147) การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเน้นความยั่งยืน มีการผสมผสานวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา และความเป็นไทยเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในเมืองรองมากขึ้น

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาบนฐานชุมชนเป็นกระบวนการสร้างทางเลือกในการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามากำหนดทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ด้านต่างๆ อาทิ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชนมาเป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะ (สมสินธุ์ สโรบล, 2546: 112-113) รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถและแสดงบทบาทในการดำเนินงาน ตั้งแต่การทบทวนทุนเดิม การค้นหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงาน การวิเคราะห์และสรุปบทเรียน การประเมินความสำเร็จความล้มเหลว รวมทั้งการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับกิจการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติเป็นสำคัญ

จากการลงพื้นที่ในอำเภอเมืองด่านซ้ายของจังหวัดเลย พบว่า ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ได้มีการหยิบยกนำเอาเรื่องเล่าที่เชื่อถือกันในท้องถิ่น โดยเฉพาะคติเรื่องผีบรรพบุรุษมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุที่ ผู้คนในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้ ยังมีการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติที่เรียกในความหมายกันอย่างกว้าง ๆ ว่า “ผี” ในฐานะอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อถือกันมาเนิ่นนานแล้วว่าสิงสถิตอยู่ในธรรมชาติ ดังเช่น ในกรณีของชุมชนบ้านนาเวียงใหญ่จะมีวิถีปฏิบัติในเชิงพิธีกรรมความเชื่อที่เรียกว่า “ไหว้ภูอังลัง” ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับภูเขาศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในการรับรู้และโลกทัศน์ของชาวบ้านนาเวียงใหญ่มาอย่างแนบแน่น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่ช่วยหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ตลอดจนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าหากมีการศึกษาพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย ก็น่าจะทำให้เห็นการศึกษาและทำความเข้าใจในมุมมองทางพุทธศาสนาที่มีปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุที่ผู้คนในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ หลายแห่งยังมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เกี่ยวโยงกับทัศนะความเชื่อทางพระพุทธศาสนามาอย่างแนบแน่น ซึ่งข้อมูลทางวัฒนธรรมเหล่านี้ช่วยทำให้เข้าใจและมองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกันและกัน ทั้งยังช่วยให้เกิดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการบริหารจัดการภายใต้บริบททางสังคมในยุคปัจจุบันให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และมีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากวิธีการดังกล่าวสามารถให้ข้อมูลสำหรับ

ผู้วิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์และอธิบายแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ ควบคู่กับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) พระสงฆ์ ได้แก่ เจ้าอาวาสและพระสังฆาธิการ วัดโพธิ์ศรี บ้านนาเวียงใหญ่

2) ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี และปลัดเทศบาล ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย

3) ผู้นำทางจิตวิญญาณ ได้แก่ เจ้าพ่อกวน เจ้าแม่นางเทียม พ่อแสน นางแต่ง

4) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ครู ข้าราชการ

5) ตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้การยอมรับจากคนในชุมชนว่าเป็นปราชญ์ชุมชน

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย” จำนวนทั้งสิ้น 30 รูป/คน

ผลการวิจัย

1. การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

1.1 แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

“ภูอังลัง” เป็นภูเขาสาขาของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ทอดตัวยาวตามทิศเหนือยาวลงมาทิศใต้ มีพื้นที่ราบลุ่มน้ำหมันแคบๆ อยู่ด้านทิศตะวันตก และมีที่ราบบนที่สูงของลำน้ำห้วยตาดด้านทิศตะวันออก ชื่อของภูมาจากชื่อ “ผี” ที่คนในอำเภอด่านซ้ายเชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณที่สิงสถิตย์อยู่บนภูเขาในส่วนของบ้านนาเวียงใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่คนให้ความเคารพนับถือ ชาวบ้านนาเวียงจึงมีการประกอบพิธีไหว้ภูอังลังในเดือน 8 ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันอาสาฬหบูชาหรือวันก□อนเข้าพรรษา 1 วัน นอกจากภูอังลัง ทางชุมชนนาเวียงยังมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดโพธิ์ศรีนาเวียง เป็นหนึ่งใน 4 วัด ในอำเภอด่านซ้ายที่จัดงานบุญหลวง และมีการละเล่นผีตาโขน มีพิพิธภัณฑ์ผีตาโขนบ้านนาเวียง จัดแสดงหน้ากากผีตาโขนในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในวัดที่มีการต่อเรือยาว และเป็นหนึ่งในสนามแข่งเรือเมื่อครั้งสมัยก่อน เป็นหนึ่งใน 2 ชุมชนสุดท้ายในอำเภอด่านซ้ายที่ยังมี “พัดทดน้ำ” หรือ “ระหัดวิดน้ำ” ภูมิปัญญาของชาวลุ่มน้ำหมัน หลงเหลือให้เห็นอยู่ในแม่น้ำหมัน

1.2 พิธีไหว้ภูอังลังของชุมชนนาเวียง ความเชื่อในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

พิธีไหว้ภูอังลังเป็นประเพณีของหมู่บ้านนาเวียงใหญ่ที่มีมาแต่โบราณ แต่ชาวบ้านหมู่บ้านอื่นที่เคารพศรัทธาหรือมีความเชื่อต่อภูอังลังก็สามารถเข้าร่วมพิธีนี้ได้เช่นกัน กล่าวคือ เมื่อถึงเดือน 8 วันอาสาฬหบูชาหรือวันก่อนเข้าพรรษา ชาวบ้านนาเวียงใหญ่และหมู่บ้านใกล้เคียงจะไปตักบาตรทำบุญที่วัดตอนเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว กวนจ้ำ นางแต่ง ชาวบ้าน และพระภิกษุสงฆ์ 4 รูป จะร่วมกันเดินทางขึ้นภูอังลัง ชาวบ้านบางส่วนจะจัดเตรียมน้ำและกับข้าว รวมทั้งเครื่องที่จะนำไปแต่งสักการะบูชาภูอังลัง ระหว่างทางก็จะตีฆ้อง ตีกลอง และตีฉาบ เป็นที่สนุกสนานในระหว่างการเดินทาง เมื่อเหนื่อยก็พักกันระหว่างทาง หายเหนื่อยก็เดินกันต่อ โดยมีข้อกำหนดว่า ต้องเดินทางไปถึงภูก่อนเที่ยงและระหว่างเดินขึ้นเขาห้ามดื่มน้ำและกินอาหารเป็นอันขาด จึงต้องอาศัยความศรัทธาและความอดทนสูง

การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย ถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ มีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผืนป่าด้วยความเชื่อและภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยมีการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติ การเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากป่า และสร้างบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้ พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตแหล่งธรรมชาติ รวมทั้งแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ ปกปักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นด้วยแนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วยการสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนเ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ผลการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง

โดยผู้วิจัยทำการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาเกี่ยวโดยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ เพื่อหาศักยภาพของของสถานที่ท่องเที่ยวว่ามีความเหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ตามหลัก 5 A’s ได้แก่

(1) ด้านทัศนคติ (Attitude) หากคนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการธุรกิจการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลให้การแสดงออกของคนในท้องถิ่นต่อนักท่องเที่ยวในทางที่ดี จาก

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนาเวียง มีทัศนคติในทางบวกกับนักท่องเที่ยว มองว่านักท่องเที่ยวเป็นเสมือนแขกของจังหวัด จึงต้องทำหน้าที่เป็นเจ้าถิ่นที่ดี

(2) ด้านการเข้าถึง (Access) การเดินทางไปชุมชนนาเวียงนั้นในการเดินทางโดยรถยนต์ค่อนข้างจะสะดวกสบาย แต่การคมนาคมภายในพื้นที่ เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ยังไม่สะดวกมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางมายังชุมชนนาเวียง “ลูกค้าจะเที่ยวฝั่งนี้เยอะ ถ้าไปเที่ยวอีกฝั่งหนึ่งก็ต้องไปตอนกลางวัน เพราะไปกลางคืนค่อนข้างจะลำบาก

(3) ด้านที่พัก (Accommodation) ในอำเภอด่านซ้ายมีโรงแรมใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่มาทำธุระหรือประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว แต่การเพิ่มขึ้นของโรงแรมมากกว่าการเพิ่มขึ้นของลูกค้า ทำให้ในบางครั้งโรงแรมบางแห่งอาจไม่มีลูกค้า

(4) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) สิ่งหนึ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังชุมชนนาเวียง คือ วัดโพธิ์ศรี นาเวียง เป็นหนึ่งใน 4 วัด ในอำเภอด่านซ้ายที่จัดงานบุญหลวง และมีการละเล่นผีตาโขน มีพิพิธภัณฑ์ผีตาโขนบ้านนาเวียง จัดแสดงหน้ากากผีตาโขนในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในวัดที่มีการต่อเรือยาว เป็นหนึ่งใน 2 ชุมชนสุดท้ายในอำเภอด่านซ้ายที่ยังมี “พัดทดน้ำ” หรือ “ระหัดวิดน้ำ” ภูมิปัญญาของชาวลุ่มน้ำหมัน หลงเหลือให้เห็นอยู่ในแม่น้ำหมัน

(5) การประชาสัมพันธ์ (Advertising) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในอำเภอด่านซ้ายยังไม่ค่อยดีนัก เนื่องจากแต่เดิมอำเภอด่านซ้ายยังไม่มีหน่วยงานที่มาดูแลด้านการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันอำเภอด่านซ้ายมีองค์กรด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเลย และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดเลย

2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย

ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการประชุมกลุ่มย่อย ในส่วนนี้จะเป็นการสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน โดยมีรายละเอียดประเด็นการสนทนา ดังนี้

(1) บริบทพื้นที่ของชุมชนนาเวียง พื้นที่ชุมชนนาเวียงมีลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ มีสภาพเป็นที่ราบเชิงเขา มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ ลำน้ำหมัน ประกอบกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามโดยมีภูเขาอยู่ด้านหลังชุมชน

(2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชนนาเวียง เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าอำเภอด่านซ้ายมีประเพณีผีตาโขนเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมานานจนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดเลย ที่รวมอยู่ในงานบุญหลวงที่มีงานบุญผะเหวดและบุญบั้งไฟและถือเป็นการบูชาอารักษ์หลักเมือง และบวงสรวงดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ในอดีต และยังมีวัดโพธิ์ศรี นาเวียง เป็นหนึ่งใน 4 วัดในอำเภอด่านซ้ายที่จัดงานบุญหลวง และมีการละเล่นผีตาโขน มีพิพิธภัณฑ์ผีตาโขนบ้านนาเวียง จัดแสดงหน้ากากผีตาโขนในรูปแบบต่างๆ ในปัจจุบันประเพณีผีตาโขนกลายเป็น ประเพณีที่สามารถสร้างรายได้ในการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเลย และถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาของชาวบ้าน ที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ชมและเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีที่มาช้านาน (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2557: 81)

(3) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การทำการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ นับเป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของชาวนาเวียง เพราะในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าไม่ใช้โทรศัพท์หรือสมาร์โฟน ทำงานหรือทำไร่ทำสวนก็ต้องลงในสื่อสังคมออนไลน์

(4) ความต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลด่านซ้ายสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มคนภายใน พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีทั้งส่วนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยความต้องการที่มีร่วมกันคือ ต้องการให้มีการพัฒนาพื้นที่โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนารักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประเพณีความเชื่อที่สืบทอดกันมา และ (2) กลุ่มคนนอกคือ ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่อำเภอด่านซ้าย ที่เล็งเห็นว่าพื้นที่ตำบลด่านซ้ายมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดดเด่น ได้เข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านการจ้างงานคนในชุมชนทั้งจากชุมชนในพื้นที่ และชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง มาเป็นลูกจ้างและการรับซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากชุมชน นอกจากนั้นยังสนับสนุนให้คนในชุมชนมาร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรม และการอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ

ภาพประกอบ 1 ภาพประชาสัมพันธ์ แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน

3) แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแทนภาครัฐและผู้นำท้องถิ่น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นเพื่อสังเคราะห์เป็นครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนนาเวียง ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย ประกอบด้วย (1) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว จากการศึกษาข้อมูล สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย พบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน มี 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (2) การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง เนื่องจากสถานที่ที่เป็นพื้นที่ศึกษามิได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ด้วยไม่ใช่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถแสวงหาผลประโยชน์และกำไรได้เนื่องจากเป็นศาสนาสถาน นอกจากนี้ ภูอังลัง ภูเขาซึ่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมของชุมชนนาเวียงอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้มีข้อจำกัดในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ผลจากการสัมภาษณ์สามารถสรุปประเด็นของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง ได้ 2 ประเด็น คือ ด้านการบริการทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (3) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ มีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนนาเวียง ได้โดย 1) ความร่วมมือจากชุมชน ที่จะช่วยกันดูแลทรัพยากรให้ทั่วถึง ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงควรช่วยกันดูแลและรักษาให้สวยงาม ไม่แผ้วถางทำลายพื้นที่ป่าชุมชน อีกทั้งควรปลูกฝังให้คนมีจิตสำนึกรักในธรรมชาติ มีจิตรับผิดชอบ 2) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ควรให้ทุกภาค

ส่วนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกันทั้งแหล่งท่องเที่ยว ภาคประชาชน สถานศึกษา และภาครัฐ ถึงจะเกิดการพัฒนา และ 3) การจัดท้าป้ายบอกทาง ควรจัดท้าป้ายบอกทางให้ชัดเจนในเขตเมืองว่ามีแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างและไปเส้นทางใดเพื่อให้นักท่องเที่ยวไม่สับสนและหลงทาง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดเลย” ซึ่งมีรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

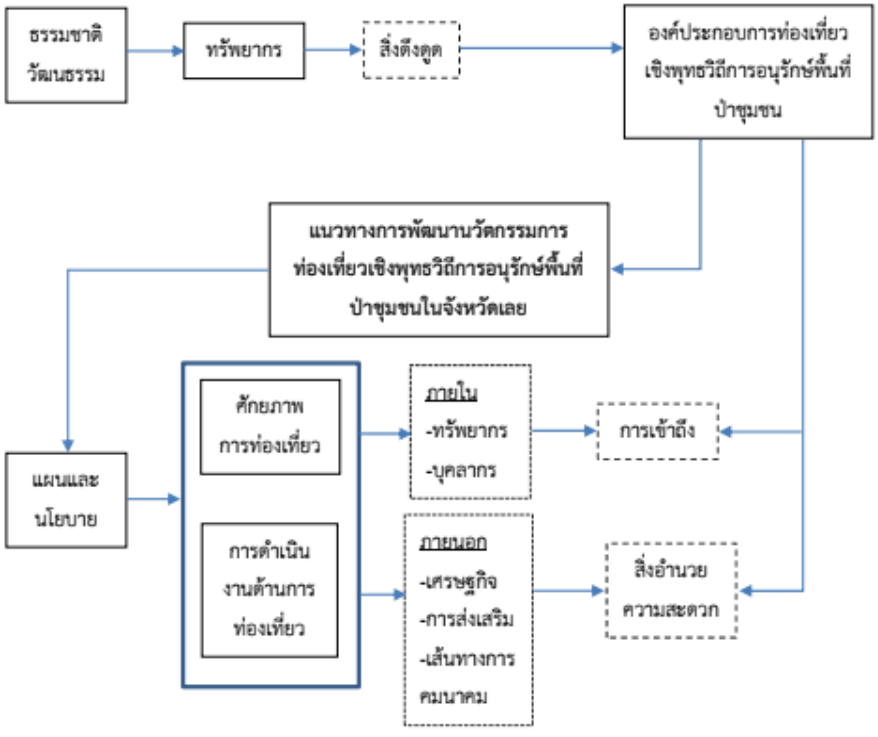
1. การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย พบว่า บ้านนาเวียงใหญ่ตั้งอยู่ริมลำน้ำหมัน ห่างจากตัวอำเภอด่านซ้ายไปทางทิศเหนือราว 2 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและหุบเขาสูงต่ำสลับกับเชิงเขา มีลำน้ำหมันตั้งอยู่ทิศตะวันตกเป็นพรมแดนธรรมชาตระหว่างหมู่บ้าน และมี “ภูอังลัง” ซึ่งชื่อของภูมาจากชื่อ “ผี” ที่คนในอำเภอด่านซ้ายเชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณที่สิงสถิตย์อยู่บนภูเขาในส่วนของบ้านนาเวียงใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ที่คนให้ความเคารพนับถือ สอดคล้องกับ เอกรินทร์ พึ่งประชา (2557: 81) ทำการศึกษาลักษณะด้านกายภาพของภูอังลัง พบว่า เป็นหินทรายมีดินเป็นฝุ่นลูกรังปนทราย เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญหลายหมู่บ้านในอำเภอด่านซ้าย อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์พืชและสัตว์ป่า ลักษณะป่าเป็นป่าเบญจพรรณผลัดใบ ปัจจุบันจำนวนพันธุ์พืชและสัตว์ป่าลดลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการทำลายป่าไม้เพื่อขยายที่ทำกินบนภูเขาของหลายหมู่บ้าน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กรมป่าไม้ ประกาศให้ภูอังลังเป็นพื้นที่ป่าสงวน ในปี พ.ศ. 2526

2. พิธีไหว้ภูอังลัง เป็นประเพณีของหมู่บ้านนาเวียงใหญ่ที่มีมาแต่โบราณ สอดคล้องกับ ปฐม หงษ์สุวรรณ (2560: 6) ที่อธิบายว่า เมื่อถึงเดือน 8 วันอาสาฬหบูชาหรือวันก่อนเข้าพรรษา ชาวบ้านนาเวียงใหญ่และหมู่บ้านใกล้เคียงจะไปตักบาตรทำบุญที่วัดตอนเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว กวนจ้ำ นางแต่ง ชาวบ้าน และพระภิกษุสงฆ์ จะร่วมกันเดินทางขึ้นภูอังลัง ชาวบ้านบางส่วนจะจัดเตรียมน้ำและกับข้าว รวมทั้งเครื่องที่จะนำไปแต่งสักการะบูชาภูอังลัง ระหว่างทางก็จะตีฆ้อง ตีกลอง และตีฉาบ เป็นที่สนุกสนานในระหว่างการเดินทาง เมื่อเหนื่อยก็พักกันระหว่างทาง หายเหนื่อยก็เดินกันต่อ โดยมีข้อกำหนดว่า ต้องเดินทางไปถึงภูก่อนเที่ยงและระหว่างเดินขึ้นเขาห้ามดื่มน้ำและกินอาหารเป็นอันขาด จึงต้องอาศัยความศรัทธาและความอดทนสูง

3. การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลด่านซ้าย ที่ทำให้เห็นถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมทั้งในด้านการบริหารเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มช่องทางการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงจากกระแสที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งโอกาสที่ดีของพื้นที่ชุมชนนาเวียงที่กำลังเริ่มปรับตัว สอดคล้องกับ จันทร์จรัส ประทุมวงศ์ (2557: 61) แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึก เพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหาประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “พุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชนในจังหวัดเลย” ทำให้มองเห็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษที่หยั่งรากฝังลึกอยู่ในวิถีชีวิตและจิตวิญญาณมาอย่างเนิ่นนาน ซึ่งคติความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่ได้บอกเล่าสืบทอดต่อกันมา นอกจากจะมีกลิ่นอายของความเชื่อทั้งผีและพุทธที่ผสมปนเปกันอยู่จนกลายเป็นพุทธในวิถีแบบพื้นบ้านแล้ว เรื่องเล่าในวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นแห่งนี้ยังสามารถใช้เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นร่องรอยของความคิดที่ผูกพันกับธรรมชาติในเชิงการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้โดนบุกรุกจากกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เข้ามาเพื่อถือครองกรรมสิทธิ์จนทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน การหยิบยกนำเอาเรื่องเล่าในวิถีแบบจารีตท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมทางสังคมสื่อให้เห็นอุดมการณ์ทางความเชื่อที่สามารถนำมาปรับเปลี่ยนพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมได้อีกทางหนึ่ง จากผลการศึกษาเห็นได้ว่า ชุมชนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ เห็นด้วยและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งตัวแทนชุมชนมีความคิดเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะช่วยสนับสนุนให้ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอด่านซ้ายได้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น อีกทั้งคนจะได้หันมาใส่ใจการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว คือ ความพร้อมและความร่วมมือจากทางเทศบาลด่านซ้าย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเรื่องของงบประมาณสำหรับการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว

ภาพประกอบที่ 2 แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวิถีการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชุมชน ในจังหวัดเลย

เอกสารอ้างอิง

จันท์นิภา ดวงวิไล. (2556). *ตำนานพระพุทธรูปในชุมชนชายแดนไทย-ลาว : การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมและบทบาทการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธีระพงษ์ มีไธสง. (2554). *ผีกับพุทธ การผสมผสานทางความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: อินทนิล.

นภธร ศิวารัตน์. (2562). *การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์*, รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). *ประเพณีเชิงนิเวศ: มุมมองใหม่ของการศึกษาคติชนกับวิธีวิทยาในบริบทสังคมร่วมสมัย*. ใน หลากเรื่อง หลายวิธีคิด ว่าด้วยบทพินิจการศึกษาภาษาไทย. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประคอง นิมมานเหมินท์. (2545). *นิทานพื้นบ้านศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัตย์. (2553). *การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). *โลกทัศน์อีสาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2557). *จากป่าสู่ครัวไทต่าน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายเกษตร (ฝ่าย 2). เลย : รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์.

แนวทางการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

GUIDELINES FOR RESEARCH-BASED SUPERVISION OF A PILOT SCHOOL MODEL FOR BRAIN-BASED LEARNING (BBL), EDUCATIONAL INNOVATION AREA, SISAKET PROVINCE

[1]ธนัชชญานันทน์ อินตะนัย

[1]Thanatchayanan Intanai

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ

Education Supervisor, Sisaket Provincial Education Office

way3517@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนบ้านรุ่ง ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 18 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการในการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า มีความต้องการรับการนิเทศในรูปแบบการนิเทศหลายวิธีโดยมีการอบรมเชิงปฏิบัติโดยมีรูปแบบการเทศเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ชัดเจนที่สามารถนิเทศเสริมสร้างความสามารถ

[1] ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ

ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาร่วมกันทั้งโรงเรียน 2) ระดับการการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ผลสรุปแนวทางการนิเทศโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ตาม ขั้นตอนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ โดยศึกษานิเทศก์เป็นผู้ค้นพบปัญหา และใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (P-A-O-R) ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างศึกษานิเทศก์และครูผู้สอน เพื่อพัฒนา แนวทางการนิเทศ ซึ่งมีขั้นการวางแผน (P-Plan) ขั้นการปฏิบัติการ (A-Act) ขั้นการสังเกต (O-Observing) ขั้นการสะท้อนผล (R-Reflecting)

คำสำคัญ: การนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐาน, ใช้สมองเป็นฐาน (BBL), พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

This research aims to study Guidelines for research-based supervision of a pilot school model of brain-based learning management (BBL) in the educational innovation area of Sisaket Province. The population used in this research is Ban Rung School, Rungra Subdistrict. V Nam Kliang District Sisaket Province Sisaket Primary Educational Service Area Office 1, a total sample of 18 people, was used in this research. It is a questionnaire and interview. Statistics used in data analysis are percentage, mean, standard deviation. The results of the research found that: 1) Current conditions and needs for research-based supervision of pilot schools for brain-based learning (BBL) prototypes, provincial educational innovation areas. Sisaket of educational institution directors and teachers From the interview it was found that There is a need for supervision in many forms of supervision with practical training with a systematic teaching format. There are clear elements that can be used to supervise and strengthen teachers' learning management abilities. In order to achieve joint development of the whole school, 2) the level of supervision using research as a base, a pilot school model of brain-based learning management (BBL), an educational innovation area in Sisaket Province, of the school director and teachers. teach Overall and each aspect is at a high level. 3) Results of the supervision guidelines using the research process as a base according to the action research process steps. The study supervisor was the one who discovered the problem. And use the process of research and action (P-A-O-R) to jointly think, act, and solve

problems between educational supervisors and teachers in order to develop supervision guidelines. which has P-Plan, A-Act, O-Observing, R-Reflecting

Keywords: Research-based supervision, brain-based learning (BBL) model, educational innovation area, Sisaket Province

บทนำ

การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) มีความสำคัญอย่างมากต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา ผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆในการนิเทศต้องได้รับ การสนับสนุนขวัญและกำลังใจ ความร่วมมือร่วมใจใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อปรับปรุง คุณภาพการศึกษา เพื่อให่การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศ ในยุค 4.0 ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ ด้วยตนเองเรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสูงตามมาตรฐาน หลักสตรและมาตรฐานการศึกษาชาติ ภารกิจหลักของศึกษานิเทศก์ คือ การช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา และคุณภาพการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การนิเทศการศึกษาที่จะประสบความสำเร็จ จึงจำเป็นต้องใช้บทบาท ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ขึ้นอยู่กับเรื่องที่นิเทศ ความถนัด และประสบการณ์ของศึกษานิเทศก์ โดยปฏิบัติอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องพื้นที่นวัตกรรการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนนำร่อง คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนทั้งระบบเพื่อผลลัพธ์สำคัญ คือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้นทั้ง ด้านเจตคติ ทักษะ และความรู้ ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะ ในศตรวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ท้องถิ่น เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยมีจุดเน้นให้เกิดการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1) ด้านการกายภาพ บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม 2) ด้านระบบบริหารงาน หลักสูตร วิถีวัฒธรรมองค์กร และ 3) ด้านการจัดการเรียนนรู้ในห้องเรียน โดยโรงเรียนนำร่องจะต้องทำการปรับปรุง-ปรับเปลี่ยนระบบการจัดการเรียนรู้

ศึกษานิเทศก์ (Educational Supervisor) พื้นที่นวัตกรรรการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ (Sandbox Sisaket) ภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติงานในมาตรฐานที่ 5 ที่มุ่งให้พัฒนาและใช้นวัตกรรมการนิเทศการศึกษาจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับนวัตกรรมการนิเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของศึกษานิเทศก์ในการนำไปสู่ผลงานที่มี คุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ ศึกษานิเทศก์มืออาชีพต้องมีความรู้ในการนิเทศแนวใหม่ ๆ เลือกและปรับปรุงใช้นวัตกรรมได้หลากหลาย ตรงกับสภาพการณ์เงื่อนไข ข้อจำกัดของงานและผู้รับรู้นิเทศจนนำไปสู่ผลได้จริงเพื่อให้ผู้รับการนิเทศใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่มีความภาคภูมิใจในผลงานร่วมกัน และกาวหน้าพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง นวัตกรรมการนิเทศที่เลือกใช้ คือ การนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการนิเทศโดยใช้กระบวนการวิจัย ปฏิบัติการแบบ P-A-O-R (Plan-Action-Observe-Reflect) ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ค้นหาปัญหา และแนวทางพัฒนาโรงเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา รวมถึงการ ค้นหาและพัฒนานวัตกรรมที่จะใช้แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนร่วมกับครู โดย ศึกษานิเทศก์ร่วมคิด ร่วมทำรวมถึงเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้กับครูในโรงเรียนอย่างกัลยาณมิตร โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิด (Reflective Coaching) เพื่อร่วมกันกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนทุกมิติให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และพิจารณารายการนวัตกรรมที่มีความเป็นไปได้ 3) เลือกนวัตกรรมที่เหมาะสมที่สุด 4) สร้าง ต้นแบบนวัตกรรมในการแก้ปัญหา 5) ทดลองใช้และปรับปรุงต้นแบบอย่างต่อเนื่อง 6) ทดลอง ภาคสนาม 7) การประเมินผลการทดลองใช้ สรุปผล และเขียนรายงานการพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ผ่าน การวิจัยเชิงปฏิบัติติการแนวทางการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และตีความหมายอย่างมีระบบ และยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะ ถึงการปฏิบัติงานเพื่อเข้าใจดีขึ้น หรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ ของผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวางแผนกลยุทธ์ (2) การปฏิบัติ (นำแผนไปปฏิบัติ) (3) การสังเกต (โดยมีการประเมินตนเอง) และ (4) การสะท้อนผลเชิงวิพากษ์จากตนเองและเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกับ ศิริวรรณ์ ฉายะเกษตริน (2552) พบว่า การนิเทศภายในตามรูปแบบการนิเทศภายในแบบร่วมพัฒนาที่ช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นระบบดังนี้ ขั้นที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน ขั้นที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน ขั้นที่ 3 การ ปฏิบัติงานตามแผน ขั้นที่ 4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน ขั้นที่ 5 การเผยแพร่ขยายผล และเพื่อให้ การดำเนินการนิเทศภายในบรรลุผลเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา จึงควรนำหลักการ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจาก ส่วนกลางหรือเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรงผลที่ได้นำไปปรับแผนเข้าสู่วงจรใหม่จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไข

ปัญหาได้จริงหรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบจรรยาบรรณที่ยอมรับกัน ใน 2 ประเด็นเชิงพื้นที่ ได้แก่ ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะและปรับการจัดการเรียนรู้ให้เป็น การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ทั้งระบบ

กระบวนการขั้นต้นสอดคล้องกันกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ วัตถุประสงค์ของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและเร่งด่วนเรื่องการเตรียมคน สู่ศตวรรษที่ 21 โดยมีหลักการ เป็นการให้ความสำคัญกับประเด็นคุณภาพและประสิทธิภาพ ในทุกมิติ ทั้งผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการพลเรือน และผู้บริหารทุกระดับ ตลอดจนสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท และเป็นการศึกษาตลอดชีวิต นำไปสู่ความสำคัญและความจำเป็นที่ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมถึง ขับเคลื่อนทางการปฏิบัติอย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง จึงได้จัดให้มี การนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: การนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่อง ต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินการนำเสนอผลของกระบวนการ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เลือกมา 1 โรงเรียน โรงเรียนบ้านรุ่ง ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 18 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถามการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษที่ผู้วิจัยจัดทำโดยอาศัยแนวคิดหลักสำหรับการวิจัย จึงนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา IOC ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแบบสอบถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรจำนวน 15 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการวิจัยนี้เจะเป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์สอบถาม สภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการ และครูที่ร่วมพัฒนาจำนวน 5 ท่าน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

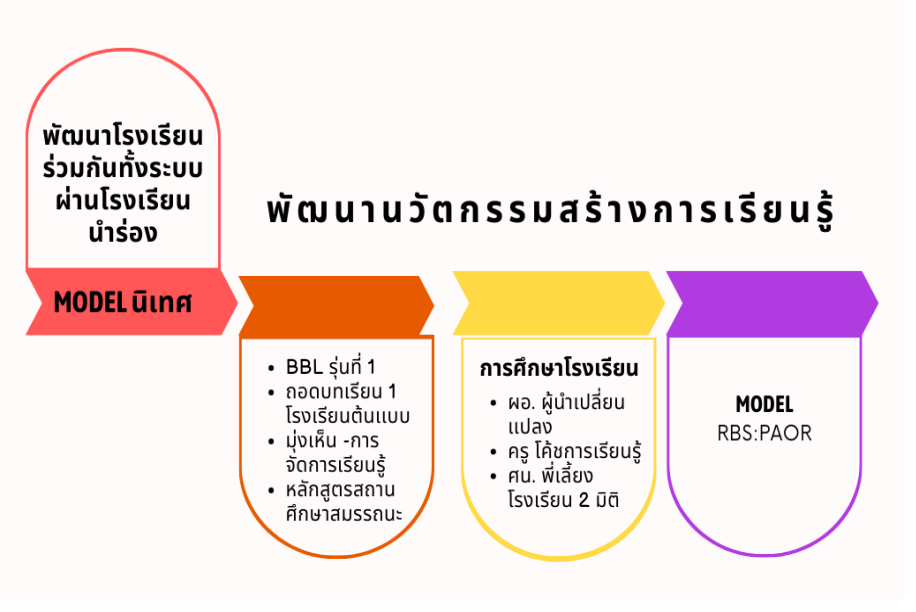
ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามสถานภาพส่วนตัว

ที่	ตำแหน่ง	จำนวน
1	ผู้บริหาร	1
2	ครูผู้สอน	
	กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์	3
	กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	1
	กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์	2

	กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	1
	กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา	1
	-กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ	3
	กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	3
	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3
		18

จากตารางที่ 1 พบว่า สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการในการนิเทศภายในสถานศึกษาได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 17 คน

2. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า มีความต้องการรับการนิเทศในรูปแบบการนิเทศหลายวิธีโดยมีการอบรมเชิงปฏิบัติ และมีการนิเทศแบบออนไลน์ (Online supervision) โดยมีรูปแบบการเทศเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ชัดเจนที่สามารถนิเทศเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาร่วมกันทั้งโรงเรียน

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)

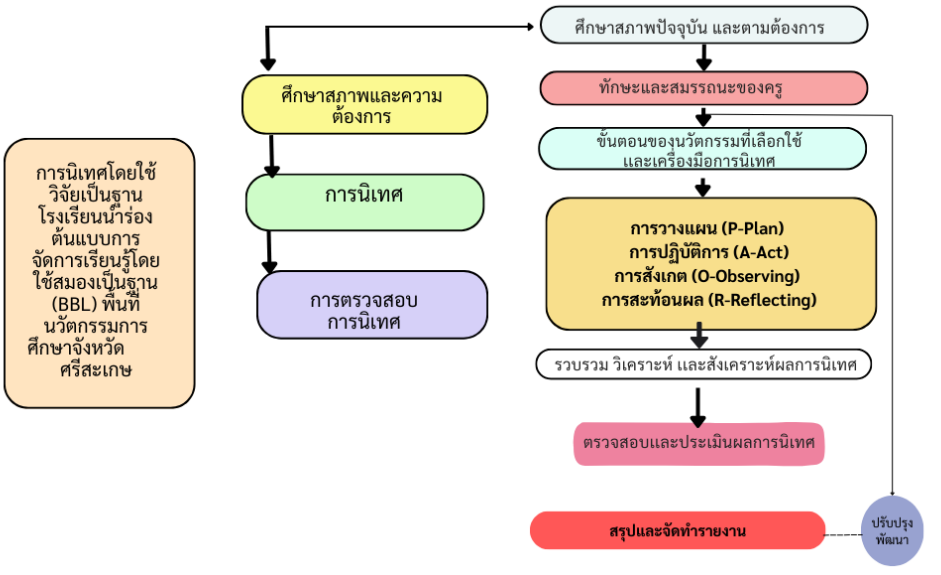
ตารางที่ 2 ระดับการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษของผู้อำนวยการ สถานศึกษาและครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้าน

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
ด้านวางแผนการนิเทศ	4.03	0.76	มาก
ด้านการเตรียมการนิเทศ	4.04	0.79	มาก
ด้านการปฏิบัติการนิเทศ	4.12	0.72	มาก
ด้านการวัดและประเมินการนิเทศ	4.11	0.76	มาก
ด้านการรายงานผลการนิเทศ	4.06	0.75	
เฉลี่ย	4.07	0.76	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการวัดและประเมินการนิเทศ ด้านการรายงานผลการนิเทศ ด้านการเตรียมการนิเทศ ด้านวางแผนการนิเทศตามลำดับ

3. ผลสรุปแนวทางการนิเทศโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน ตาม ขั้นตอนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ โดยศึกษานิเทศก์เป็นผู้ค้นพบปัญหา และใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (P-A-O-R) ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างศึกษานิเทศก์และครูผู้สอน เพื่อพัฒนา แนวทางการนิเทศ ซึ่งมีขั้นการวางแผน (P-Plan) การประชุมวางแผนการวิเคราะห์เนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะ และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เป็น การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ทั้งระบบ ขั้นการปฏิบัติการ (A-Act) ศึกษานิเทศก์ดำเนินการนิเทศ ติดตาม การสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะ และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เป็น การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ทั้งระบบ ขั้นการสังเกต (O-Observing) ศึกษานิเทศก์ บันทึกผลการนิเทศ ติดตามการสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะ และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เป็น การจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ทั้งระบบ ขั้นการสะท้อนผล (R-Reflecting) การนิเทศโดยกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็น

บูรณาการ (Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรอิงสมรรถนะ และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning) ทั้งระบบ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า มีความต้องการรับการนิเทศในรูปแบบการนิเทศหลายวิธีโดยมีการอบรมเชิงปฏิบัติ และมีการนิเทศแบบออนไลน์ (Online supervision) โดยมีรูปแบบการเทศเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ชัดเจนที่สามารถนิเทศเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้เกิดการพัฒนาร่วมกันทั้งโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของนพพงศ์ คงประจักร (2556) ที่ศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีสุดา แก้วทอง (2557) ที่ศึกษาการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการวิจัย

พบว่า การดำเนินการนิเทศภายในประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ระดับการการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา (2565) การส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โรงเรียนบ้านหมากหัววัง 1) ด้านการบริหารจัดการ กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันจากการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดทำคู่มือในการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน 2) ด้านหลักสูตร ควรมีการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำผลไปพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ควรมีการบูรณาการ การส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการจัดทำโครงการตามแผนปฏิบัติการควรมีการบูรณาการโครงการหรือกิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องงบประมาณและครูผู้ที่รับผิดชอบการทำโครงการ การประเมินโครงการควรจัดทพแผนกำกับติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบกิจกรรมในโครงการควรเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการหรือความถนัดของผู้เรียน 5) ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงของนักเรียน เน้นการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาไม่เน้นเพื่อตัดสิน การประเมินควรให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 6) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องและศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีผลงานเชิงประจักษ์ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน 7) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนทุกขั้นตอน

3. ผลสรุปแนวทางการนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษ ตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ โดยศึกษานิเทศก์เป็นผู้ค้นพบปัญหา และใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (P-A-O-R) ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างศึกษานิเทศก์และครูผู้สอน เพื่อพัฒนา แนวทางการนิเทศ ซึ่งมีขั้นการวางแผน (P-Plan) การประชุมวางแผนการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นการปฏิบัติการ (A-Act) ศึกษานิเทศก์ดำเนินการนิเทศ ติดตาม การสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ ขั้นการสังเกต (O-Observing) ศึกษานิเทศก์ บันทึกผลการนิเทศ ติดตามการสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ ขั้นการสะท้อนผล (R-Reflecting) การนิเทศโดยกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ สอดคล้องกับ Lilia Halim et al (2010) ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการนิเทศการเรียนการสอน ศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาวิชาชีพของมหาวิทยาลัยบนฐานของศึกษานิเทศก์ และครูฝึกสอนวิชาวิทยาศาสตร์พบว่าศึกษานิเทศก์และครูฝึกสอนต้องร่วมกันระบุปัญหาของการสอน วางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียน จัดการเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ครูฝึกสอนสามารถปรับปรุงความรู้ในเนื้อหาวิชาและพัฒนาความรู้ในเนื้อหาการสอน ทั้งนี้เนื่องด้วยการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศนั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการทำงานหรือการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งผลให้ชุดการสอนที่ครูสร้างมีคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ปิยะวรรณ์ เชิญทอง (2561) แนวทางการนิเทศโดยกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของครูผู้สอนในสังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่าการนิเทศโดยกระบวนการวิจัย มีขั้นตอนการนิเทศประกอบด้วย การวางแผน (P-Plan) การปฏิบัติการ (A-Act) การสังเกต (O-Observing) การสะท้อนผล (R-Reflecting

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การนิเทศโดยใช้วิจัยเป็นฐานโรงเรียนนำร่องต้นแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัด ศรีสะเกษ ขั้นตอนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ โดยศึกษานิเทศก์เป็นผู้ค้นพบปัญหา และใช้กระบวนการวิจัย ปฏิบัติการ (P-A-O-R) ร่วมคิด ร่วมทำร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างศึกษานิเทศก์และครูผู้สอน ซึ่งมีขั้นการวางแผน (P-Plan) การประชุมวางแผนการวิเคราะห์เนื้อหา การปฏิบัติการ (A-Act) ศึกษานิเทศก์ดำเนินการนิเทศ ติดตาม การสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ การสังเกต (O-Observing) ศึกษานิเทศก์ บันทึกผลการนิเทศ ติดตามการสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ การสะท้อนผล (R-Reflecting) การนิเทศโดยกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ปรับหลักสูตรให้เป็นบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

นพพงศ์ คงประจักร. (2556). *การนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ปิยะวรรณ์ เชิญทอง. (2561). *การนิเทศโดยกระบวนการวิจัย (Research Base Supervision) เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างชุดการสอน วิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเป้า สพฐ. ปีงบประมาณ 2561.

เยาวลักษณ์ เกษรเกศรา. (2565). *การพัฒนารูปแบบบริหารการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากหัววัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.* การประชุมสัมมนาวิขาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 22.

ศรีสุดา แก้วทอง. (2557). *การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วาราสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยา*, 2(1), 25-35.

ศิริวรรณ์ ฉายะเกษตริน. (2552). *การนิเทศแบบร่วมพัฒนา.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 3(1), 70–73.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด ,

_____. (2561). *คู่มือการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด ,

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. (2561). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1,

Lilia Halim Nor Aishah Buang T. Subahan Meerah. (2010). Action research as instructional supervision: Impact on the professional development of university based supervisors and science student teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences,* 2(2010), 2868–2871.

การประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสิริรัตนาธร โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน

EVALUATION OF THE SCIENCE AND MATHEMATICS SPECIAL CLASSROOM PROJECT AT SIRIRATTANATHORN SCHOOL APPLYING THE ALKIN EVALUATION APPROACH AS DEVELOPED AT UCLA'S CENTER FOR THE STUDY OF EVALUATION (CSE)

[1]บุสบง พรหมจันทร์

[1]Budsabong Promchan

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า, ประเทศไทย

Triamudomsuksanomklao School, Thailand

Janpa2507@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระบบโครงการ 2) ประเมินการวางแผนโครงการ 3) ประเมินการดำเนินโครงการ 4) ประเมินการปรับปรุงโครงการ และ 5) ประเมินการยอมรับโครงการ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2) คณะกรรมการดำเนินงานโครงการ จำนวน 9 คน 3) ครูผู้สอนในโครงการ จำนวน 60 คน 4) ผู้ปกครองในโครงการ จำนวน 68 คน และ 5) นักเรียนในโครงการ จำนวน 68 คน รวมทั้งหมด 210 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินระบบโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดผ่านเกณฑ์การประเมิน 2) ผลการประเมินการวางแผนโครงการ ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 3) ผลการประเมินการ

[1] ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ, โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร

ดำเนินโครงการ ในภาพรวมมีความเหมาะสม ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน 4) ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการ พบว่า จุดเด่น คือ นักเรียนในโครงการมีพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จุดด้อย อินเตอร์เน็ตไม่พร้อมใช้งาน 5) ผลการประเมินการยอมรับโครงการ ผ่านเกณฑ์การประเมิน (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในโครงการ สูงกว่านักเรียนห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (2) คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-net) รายวิชาวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโครงการสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ (3) ผลการประเมินผู้เรียนตามสมรรถนะสำคัญของหลักสูตรอยู่ในระดับดี และ (4) นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์และเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ผู้ปกครองและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมาก สรุปว่าการประเมินการยอมรับโครงการ

คำสำคัญ : โครงการห้องเรียนพิเศษ, วิทยาศาสตร์, คณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to; 1) to assess the project system 2) to assess the program planning of project 3) to evaluate the implementation of the project, 4) to evaluate improvement program and 5) to evaluate recognition program. The informants used in the research, (1) 4 executives (2) the project committee number 9 people (3) teachers in the project, 60 people, (4) parents in the project, 68 people, and (5) students in the project, 68 people, a total of 210 people. The research instruments comprised five-rating-scale satisfaction questionnaires. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test. The results showed that 1) Project system evaluation results in overall image was at the high level and passed the evaluation criteria. 2) Project planning evaluation results in overall image was at the high level and passed the evaluation criteria. 3) Project implementation evaluation results in overall image was at the high level and passed the evaluation criteria. 4) Project improvement assessment results the students in the project developed science and mathematics, while the weak point of the project was the Internet not available 5) The results of the project acceptance assessment found that (1)the achievement in science subjects and mathematics of students in the special science classroom Mathematics higher than academic achievement in science subjects. and mathematics of normal classroom students at the .05 level, (2) average scores on the Basic Educational Test (O-net) of

science subjects and mathematics of students in the Science and Mathematics Special Classroom Project which is higher national level both courses (3) the assessment of learners according to the core competency of the curriculum were at a good level, and (4) the students had a scientific mind and a good attitude towards mathematics. Parents and students' satisfaction with the project was at a high level. Concluding that the project acceptance assessment passed the evaluation criteria.

Keywords : Special Classroom Project, Science, Mathematics

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศต้องมีปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจและส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษได้พัฒนาอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ มาตรา 10 วรรค 4 อธิบายว่า ให้มีการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษในรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น และมาตรา 22 กำหนดว่า การจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเปิดห้องเรียนพิเศษ เพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 และได้มีการกำหนดแนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภท ต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้

ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากการพัฒนาของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่กันไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม และมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 3) ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 และเป็นประเด็นหลักที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 การเตรียมความพร้อมกำลังคน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะที่จำเป็นให้สามารถปรับตัว และรู้เท่าทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีพลวัต และการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดน จึงเป็นความสำคัญจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศต้องเร่งดำเนินการเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในสภาวการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 100) ซึ่งมาความสัมพันธ์กับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กล่าวว่า การพัฒนาการศึกษามีความจำเป็นอย่างสูงสุต ประเทศชาติต้องสร้างนักวิจัยและนักประดิษฐ์คิดค้น ที่มีความสามารถระดับมาตรฐานโลกในปริมาณที่เพียงพอ ซึ่งต้องดำเนินการตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้การวิจัยพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในการปรับเปลี่ยนการผลิตจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน และแรงานที่มีผลผลิตต่ำไปสู่การใช้ความรู้และความชำนาญด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สังคมเศรษฐกิจและฐานความรู้เป็นพลังขับเคลื่อนช่วยเป็นภูมิคุ้มกันประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้นเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประเทศชาติ และเป็นการสร้างขุมกำลังทางวิชาการเพื่อการพัฒนาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก หลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อตอบสนองการพัฒนาเยาวชนในประเทศให้มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้อย่างแท้จริง เพื่อจะนำไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพให้ทัดเทียมนานาชาติ (สำนักงานปลัดกระทรวง, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, หน้า 2) ระบุว่า ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของมนุษย์ในการเข้าสู่ยุคของการแข่งขันและรู้เท่าทันโลก จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาให้มีความเป็นเลิศในทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มความสามารถและในปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดเปิดห้องเรียนพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ โดยกำหนดให้รับนักเรียนตามวัตถุประสงค์การจัดห้องเรียนพิเศษที่ส่งเสริมความสามารถด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งความสำคัญดังกล่าว โรงเรียนสิริรัตนาธร

ตระหนักถึงการจัดการศึกษาและมีความพร้อมในการจัดการศึกษาในรูปแบบห้องเรียนพิเศษ จึงได้จัดโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ในด้านวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ให้เต็มตามศักยภาพ ก่อให้เกิดการเรียนรู้มีทักษะในการสื่อสาร เพื่อสามารถเข้าสู่ระดับสากลต่อไป

เนื่องจากโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร เป็นโครงการที่มีความเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ฝ่าย ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน ได้แก่สมาคมผู้ปกครองและครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการใช้งบประมาณสูง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ การบริหารจัดการโครงการและจัดการเรียนการสอนในกับนักเรียนในโครงการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังไม่มีการประเมินโครงการดังกล่าว จากความสำคัญดังกล่าวจึงมีความจำเป็นในการดำเนินการประเมินโครงการ ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การประเมินโครงการมีประเภทและรูปแบบที่หลากหลาย โดยการประเมินโครงการระหว่างการดำเนินงาน จะประเมินเพื่อทำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ในการปรับปรุงโครงการและการตัดสินในเพื่อดำเนินโครงการต่อไป ซึ่ง Alkin (1969) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประเมินว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่จะได้มาซึ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสม การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรายงานข้อมูล สรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของโครงการ และได้เสนอแนวทางการประเมินที่เรื่องว่า Center for the Study of Evaluation approach (CSE) โดยเน้นการประเมินเพื่อการตัดสินใจจากทัศนะการประเมิน จะเห็นได้ว่า การประเมินจะประกอบด้วย การจัดหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจ Alkin แบ่งขั้นตอนการประเมินออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ การประเมินระบบโครงการ การประเมินการวางแผนโครงการ การประเมินการดำเนินโครงการ การประเมินการปรับปรุงโครงการ และการประเมินการยอมรับโครงการ ทำให้ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของ Alkin (1969) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่ความเหมาะสมกับบริบทของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเป็นรูปแบบของการประเมินโดยการหาข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการในด้านต่าง ๆ และเพื่อการยอมรับโครงการ เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาหรือยุติการดำเนินโครงการการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบห้องเรียนพิเศษ โดยได้ทำการประเมินระบบโครงการ ประเมินการวางแผนโครงการ ประเมินการดำเนินโครงการ ประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการและประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ ซึ่งจะได้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธรให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระบบโครงการ (system assessment) ของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร

2. เพื่อประเมินการวางแผนโครงการ (program planning) ของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร

3. เพื่อประเมินการดำเนินโครงการ (program implementation) ของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร

4. เพื่อประเมินการปรับปรุงโครงการ (program improvement) ของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร

5. เพื่อประเมินการยอมรับโครงการ (program certification) ของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนสิริรัตนาธร จำนวน 4 คน คือ รองผู้อำนวยการโรงเรียน

1.2 คณะกรรมการดำเนินงานโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสิริรัตนาธร จำนวน 9 คน

1.3 ครูผู้สอนในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร จำนวน 60 คน

1.4 ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร จำนวน 68 คน

1.5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร จำนวน 68 คน

โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในห้องเรียนปกติของโรงเรียนสิริรัตนาธร และเรียนวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน และวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน วิชาเดียวกันกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร จำนวน 68 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการประเมิน คือ แบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ ดังนี้ 1. แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน 2.แบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการดำเนินโครงการ 3. แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนในโครงการ 4. แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง 5. แบบสอบถามสำหรับนักเรียนในโครงการลักษณะของแบบสอบถาม มีเนื้อหาที่สอบถามและลักษณะของแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการดำเนินโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธร ทั้ง 2 ด้าน คือ การประเมินระบบโครงการ และการประเมินการวางแผนโครงการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้การวิเคราะห์การทดสอบค่าทีของประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (independent sample t- test)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินระบบโครงการ พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.36 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการประเมินเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโครงการ ซึ่งผลการประเมินมีเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมา คือด้านการประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งผลการประเมินมีเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31

2. ผลการประเมินการวางแผนโครงการ พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการประเมิน ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.62 รองลงมา คือ ด้านการประเมินด้านบุคลากร ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการประเมินด้านหลักสูตร และเนื้อหาวิชา ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.29

3. ผลการประเมินการดำเนินโครงการ พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่

มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการประเมินกิจกรรมเพิ่มศักยภาพ ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 และด้านการประเมินการวัดและประเมินผล ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 รองลงมา คือ ด้านการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผลการประเมิน มีความเหมาะสมในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79

4. ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ของโรงเรียนสิริรัตนาธรจากคณะกรรมการดำเนินโครงการ ครูผู้สอนในโครงการ และนักเรียนในโครงการ โดยการประเมินการดำเนินโครงการ ข้อบกพร่อง ข้อเสนอแนะ และศึกษาปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย ของโครงการ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยาย ดังนี้ ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการจากคณะกรรมการดำเนินโครงการ ครูผู้สอนในโครงการ และนักเรียนในโครงการ พบว่า ข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรค ของโครงการที่มีความถี่สูงที่สุด คือ มีวิชาเรียนเพิ่มเติมที่ไม่เน้นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เยอะเกินไป ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขที่มีความถี่สูงที่สุด คือ ควรลดเนื้อหาวิชาที่ไม่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จุดเด่นของโครงการที่มีความถี่สูงที่สุด คือ นักเรียนในโครงการมีพัฒนาการ ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ส่วนจุดด้อยของโครงการมีความถี่สูงที่สุด คือ อินเตอร์เน็ตไม่พร้อมใช้งาน

5. ผลการประเมินการยอมรับโครงการ

5.1 การพัฒนานักเรียนตามศักยภาพให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถก้าวสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและโดดเด่นในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ จากการศึกษา ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ กับนักเรียนห้องเรียนปกติ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สูงกว่านักเรียนห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 78.18 คะแนน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนปกติมีคะแนนเฉลี่ย 63.98 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 76.82 คะแนน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนห้องเรียนปกติมีคะแนนเฉลี่ย 66.70 คะแนนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สูงกว่านักเรียนห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์

มีคะแนนเฉลี่ย 77.50 คะแนน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนห้องเรียนปกติมีคะแนนเฉลี่ย 65.34 คะแนน

5.2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-net) รายวิชาวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ โรงเรียนสิริรัตนาธร โดยวิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย คือ 42.49 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย คือ 42.00 คะแนน ซึ่งมีค่าสูงกว่า คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับขนาดโรงเรียน(ใหญ่พิเศษ) ระดับจังหวัด ระดับสังกัด ระดับภาค และระดับประเทศทั้งสองรายวิชา

5.3 ผลการประเมินผู้เรียนตามสมรรถนะสำคัญของหลักสูตร 5 ด้านได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีพบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งผลการประเมินภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ย 4.01 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ผลการประเมินอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.19

5.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการ พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินซึ่งผลการประเมินมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.04 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยผู้เรียนให้ความสนใจในวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์มากขึ้น ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์และผู้เรียนมีความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมเพื่อต่อยอดความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ผลการประเมินมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.20 และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการ พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งผลการประเมินมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.15 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้สอนมีการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับเนื้อหาและวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.35

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสิริรัตนาธร ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินระบบโครงการ ในภาพรวม พบว่า ด้านการประเมินเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโครงการมีความเหมาะสมในระดับมาก และด้านการประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินโครงการมีการวางแผนและดำเนินการตามนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายให้มีความสอดคล้องตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ให้เป็นไปตามความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และทุก ๆ ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ เยาวดี ราง ชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ได้กล่าวถึงการวางแผนโครงการจำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินก่อนนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ทำให้นักวางแผนที่ดีต้องมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นที่ถูกต้อง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีศักยภาพและความพร้อมได้บริหารจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการในการเพิ่มศักยภาพผู้เรียน จัดการเรียนการสอนในรูปแบบห้องเรียนพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ปกครองเลือกที่จะสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพตามความถนัดและความพร้องของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการและมีความสามารถแข่งขั้นได้ในเวทีสากล ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการในการเลือกพัฒนาตามศักยภาพ ความถนัดและความพร้อมของผู้เรียนที่มีเพิ่มมากขึ้น

2. ผลการประเมินการวางแผนโครงการ ในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสม ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านอาคารสถานที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ส่งเสริมศักยภาพ ความถนัด โดยการจัดการเรียนการสอนที่มีความเป็นเฉพาะทั้งทางด้านวิชาการ และด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วีรวัฒน์ จันทรัตนะ (2556) ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบห้องเรียนพิเศษของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 ผลการศึกษา พบว่า ด้านหลักสูตรในภาพรวมของเนื้อหาวิชาและโครงสร้างหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจากห้องเรียนพิเศษ เป็นห้องเรียนที่สถานศึกษามุ่งเน้นจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิชาการ และด้านอื่นๆ โดยจัดการเรียนการสอนวิชาเพิ่มเติมเฉพาะด้านที่มีเนื้อหาสาระและกิจกรรมเข้มข้น และลึกกว่าวิชาพื้นฐาน

3. ผลการประเมินการดำเนินโครงการ ในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสม ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ด้าน คือ (1) ด้านกิจกรรมเพิ่มศักยภาพ อาจเป็นเพราะนักเรียนในกลุ่มนี้จะได้รับการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนและนอกโรงเรียน เช่น การจัดค่ายวิชาการส่งเสริมศักยภาพทักษะด้านต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ และการฝึกทักษะในหลายสาขาอาชีพ การจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ที่กล่าวมานี้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2542) หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ระบุว่าแนวทาง การจัดการศึกษา ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องยึดหลัก

ความสอดคล้อง ความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมที่ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และให้รู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและใฝ่รู้ ผสมผสานความรู้อย่างสมดุล ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และต่อการเรียนรู้ รอบรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ จากการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า3) (2) ด้านการวัดและประเมินผล เนื่องจาก การวัดและประเมินผลเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน เพราะเป็นส่วนที่ทำให้นักเรียนมีความอ่อนไหวได้อย่างง่ายดาย ดังนั้น การวัดและประเมินผลจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนความศึกษาและใช้หลักการที่ถูกต้อง ทั้งด้านการตัดสินให้คะแนน การออกข้อสอบ และความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ว่าการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่า จะเป็นระดับ ชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

4. ผลการประเมินการยอมรับโครงการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งสามระดับชั้น และ คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-net) รายวิชาวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ โรงเรียนสิริรัตนาธร โดยวิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย คือ 42.49 คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย คือ 42.00 คะแนน ซึ่งมีค่าสูงกว่า คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ระดับขนาดโรงเรียน(ใหญ่พิเศษ) ระดับจังหวัด ระดับสังกัด ระดับภาค และระดับประเทศทั้งสองรายวิชา ที่ผลเป็นเช่นนี้เพราะว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนห้องเรียนพิเศษจะได้รับการเรียนการสอนในรายวิชา

เพิ่มเติมและได้รับการจัดการเรียนการสอนจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ต่างจากห้องเรียนธรรมดา สอดคล้องกับสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2548) ที่ว่า ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 58 ที่ว่าด้วยการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาที่เรียกว่า All For Education เป็นการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่และผู้ปกครองให้มีทางเลือกทางการศึกษามากขึ้น และร่วมมือกันในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพตามปรัชญาของระบบการศึกษา ตามเป้าหมายของวาระแห่งชาติว่าด้วยการสร้างความสามารถเชิงแข่งขันให้กับคนไทย และยังสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ว่าความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากผลการวิจัยผลการประเมินระบบโครงการ ผลการประเมินการวางแผนโครงการ ผลการประเมินการดำเนินโครงการ และผลการประเมินการยอมรับโครงการ ของโครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสิริรัตนาธรนั้น มีจุดเด่น คือ นักเรียนในโครงการ มีพัฒนาการในการในวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ อย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตามยังมีสิ่งที่ต้องนำไปปรับปรุงโครงการคือ การกระตุ้นให้ฝ่ายบริหารเห็นความสำคัญของโครงการ ด้านเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมอื่น ๆ และปรังปรุงสื่อ เทคโนโลยี ให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพกับโครงการสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2546). *การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรวัฒน์ จันทรัตนะ. (2556). *การประเมินโครงการการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบห้องเรียนพิเศษของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *แนวทางการเปิดห้องเรียนพิเศษในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2559*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์-การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราช-บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

Alkin, M. C. (1969). Evaluation theory development. *Evaluation Comment, 2,* 2-7.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

DEVELOPMENT OF PROBLEM-BASED SCIENCE LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE THE CRITICAL THINKING ABILITY FOR GRADE 9Th STUDENTS

[1]พงศ์ธร จารุตัน และ [2]พรชัย ผาดไธสง

[1]Phongthon Charutan and [2]Phornchai Phardthaisong

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Roi Et Rajabhat University, Thailand.

[1]Phongthon123_@hotmail.com

Received: May 12, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองขอนวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 21 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง แบบวัด

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 14 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependent Samples ผลการวิจัย พบว่า 1. การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 78.57/78.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน

Abstract

This research The objectives are to 1) develop problem-based science learning management for students To be effective according to the criteria of 75/75 2) Compare students' critical thinking abilities. Before studying and after studying By organizing problem-based learning The sample group included Grade 9th students at Nong Khon Wittaya School. Under the jurisdiction of the Ubon Ratchathani Secondary Educational Service Area Office, Amnat Charoen, Semester 2, academic year 2023, 1 classroom, totaling 21 people, which was obtained by simple random sampling lottery drawing Tools used to collect data include: There are 6 learning plans, taking 12 hours, a 14-item critical thinking ability test. Statistics used in data analysis include percentages, averages, Standard deviation and t-test Dependent Samples. The research results found that1. Organizing problem-based science learning to enhance the critical thinking. for grade 9th students, the performance was 78.57/78.84, which was higher than the set criteria of 75/75. 2. Grade 9th students who received problem-based science learning have a critical thinking ability score after learning management was higher than before learning. statistically significant at the .05 level, which is in line with the set assumptions.

Keywords: Ability to think critically, organize problem-based learning

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560ก: 1) โดยให้ความสำคัญกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ้งเป็นการคิดอย่าง ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก และสิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มี ความชัดเจน (Dewey 1933 : 9) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะสำคัญ ที่ประกอบด้วยการนิยามปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ระบบข้อมูล การสังเคราะห์ การสรุป และการประเมินโมเดล ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา มีวิวัฒนาการก้าวหน้าทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ มากมายจนบางครั้งกระแส ความเปลี่ยนแปลงทำให้รับข่าวสารข้อมูลมากจนเกินไป สิ่งที่จำเป็นอย่างด่วนที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับเยาวชนนั้นคือการฝึกให้คิดเป็น รู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินปัญหา เพื่อที่จะตอบรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นและเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการแก้ปัญหา และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มีจุดเน้นสำคัญคือ การฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในระดับใดก็ตาม เพราะการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องรู้จักคิดวิเคราะห์และเลือกสรรสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด เฉพาะอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบันที่สังคมและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาจำเป็นต้องมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้มากยิ่งขึ้น การจัดการศึกษาในอนาคตยิ่งต้องเน้นพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตราที่ 24 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเป็นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อนำมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาได้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2549: 55)

การพัฒนาความสามารถทางการคิด เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน เพราะความสามารถทางการคิดจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ด้วยตนเอง โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านสมรรถนะ

ผู้เรียนว่า ในการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะในด้านการคิดโดยสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2546 : 46) โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่โลกกำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สภาพเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลง เป็นสังคมแห่งการพัฒนาข่าวสารข้อมูล ซึ่งเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการรับและการใช้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผลักดันให้ประชากรทุกคนต้องพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างไตร่ตรองรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับให้มากขึ้น เพราะข้อมูลที่ปรากฏจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียวอาจไม่ครอบคลุมพอที่จะได้รับไว้หรือใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้รับจึงจำเป็น ที่จะต้องอาศัยความสามารถที่มีอยู่พิจารณาเลือกรับข้อมูลที่มีประโยชน์ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทันกับการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่เกิดขึ้น

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้น ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้ได้ทั้งกระบวนการและความรู้ จากวิธีการสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาจัดระบบเป็นหลักการ แนวคิด และองค์ความรู้ การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จึงมีเป้าหมายที่สำคัญ เพื่อให้เข้าใจหลักการ ทฤษฎี และกฎที่เป็นพื้นฐานในวิชาวิทยาศาสตร์ ให้เข้าใจขอบเขตของธรรมชาติของวิชาวิทยาศาสตร์และข้อจำกัดในการศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ มีทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าและคิดค้นทางเทคโนโลยี มีความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มวลมนุษย์และสภาพแวดล้อมในเชิงที่มีอิทธิพลและผลกระทบซึ่งกันและกัน นำความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิตพัฒนากระบวนการคิดและจินตนาการ ความสามารถในการแก้ปัญหา และการจัดการทักษะในการสื่อสาร และความสามารถในการตัดสินใจและเป็นผู้ที่มีจิตวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 3) นอกจากนั้นมาตรฐาน ว 4.1 ของหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 กำหนดให้ผู้มีความเข้าใจแนวคิดหลักของเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ใช้ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม

และมาตรฐาน ว 4.2 กำหนดให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้ การทำงาน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทัน และมีจริยธรรม

จากการประเมินความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2563 ปีการศึกษา 2564 และปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนหนองขอนวิทยา พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.69 25.24 และ 30.18 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ร้อยละ 60 ซึ่งเป็นผลมาจากนักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการคิด การแก้ปัญหา สะท้อนให้เห็นการจัดการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุง เพื่อพัฒนาศักยภาพการคิด การแก้ปัญหาของนักเรียน เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีเหตุผล เต็มศักยภาพ และมีความสุข (โรงเรียนหนองขอนวิทยา. 2565: 13) โรงเรียนหนองขอนวิทยา จึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยให้ครูผู้สอนนำรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาดังกล่าว เช่น รูปแบบการเรียนการสอน แบบปัญหาเป็นฐาน หรือการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการจัดการ เรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการ ทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและ มีความสำคัญต่อผู้เรียน ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้ และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้น รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา หาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหา การเรียนรู้ แบบนี้มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนา ผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ โดยการชี้นำตนเองซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้าง องค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานคือ ปัญหา เพราะปัญหาที่ดีจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่แสวงหาความ ในการเลือกศึกษาปัญหาที่มีประสิทธิภาพผู้ ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานความ ความสามารถของผู้เรียน ประสบการณ์ความสนใจและภูมิหลังของผู้เรียนเพราะคนเรามีแนวโน้มที่จะสนใจเรื่องใกล้ตัวมากกว่าเรื่องไกลตัว สนใจสิ่ง ที่มีความหมายและมีความสำคัญต่อตนเองและเป็นเรื่องที่ตนเองสนใจใคร่รู้ ดังนั้น การกำหนดปัญหาจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลัก นอกจากนั้น ปัญหาที่ดียังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความ รู้ของผู้เรียนอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550 : 1) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ผู้สอนสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นผู้เรียน โดยอาจเป็นการแนะนำแนวทางยกตัวอย่างสถานการณ์ หรือถามคำถามที่ให้คิดต่อ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้สอนจะกระตุ้นผู้เรียนด้วยคำถามหรือการเสริมแรง เพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับปัญหาที่อยากรู้ โดยเน้นให้เกิดการระดมสมอง ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนจะต้องดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบร่วมกัน โดยมีการกำหนดกติกา วางเป้าหมาย ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนแต่ละคนสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า โดยมีการนำเสนอกันภายในกลุ่ม เพื่อหาข้อสรุป ทบทวนและตรวจสอบความถูกต้อง ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อสรุปที่ได้มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ และเลือกวิธีที่จะนำเสนอสู่ภายนอก ขั้นที่ 6 นำเสนอและผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำองค์ความรู้ที่ได้ไปนำเสนอตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ เพื่อเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ โดยครูผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้จากการดำเนินงานประเมินผลงาน

จากปัญหาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และความสำคัญของการของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้นักเรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น สามารถสร้างองค์ความรู้ ตัดสินใจ ทำงาน ดำรงชีวิต และแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองส่งผลให้เกิดการเรียนตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวมีการวัดก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest Posttest Design) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองขอนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 42 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองขอนวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 21 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก (Lottery Drawing)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนหนองขอนวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูล จำนวน 6 แผนการเรียนรู้ สาระที่ 4 เทคโนโลยี /มาตรฐาน ว. 4.2 ตัวชี้วัด ม.3/3

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง

3.2 แบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบอัตนัย จำนวน 2 สถานการณ์ จำนวน 14 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และใช้สูตร t-test Dependent Samples

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. พัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.57/78.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 75/75

ประสิทธิภาพ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	SD	%
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	21	142	111.57	1.05	78.57
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	21	90	70.95	10.03	78.84
E_1/E_2 เท่ากับ 78.57/78.84					

จากตาราง 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.57 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 78.84 แสดงว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 78.57/78.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

2. เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังการจัดการเรียนเรียนรู้แบบปัญหา เป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	SD	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	21	90	35.81	7.07	20	15.320*	0.000
หลังเรียน	21	90	70.95	7.34	20		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรียนก่อนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 35.81 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 70.95 แสดงว่า คะแนนทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 78.57/78.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษา การศึกษา วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ การจัดทำกำหนดการจัดการเรียนรู้ การเลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตรสถานศึกษา การเขียนรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา จากนั้นกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนหัวของแผนการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) สาระสำคัญ ตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล การประเมินผล ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตรวจ บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะ คะแนนที่ได้จากการวัดผล และภาคผนวก (พรชัย ผาดไธสง. 2560: 265-278) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 กลุ่มสาระการเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หลักสูตรสถานศึกษา และได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อีกทั้งได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผ่านการตรวจและประเมินความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ความเหมาะสมของข้อความที่ใช้ เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าเฉลี่ยและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้มีการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน และการเรียนรู้โดยนำปัญหาในชีวิตจริงหรือบริบทจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษานั้น จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีการแสวงหาคำตอบร่วมกัน นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยมุมมองที่หลากหลาย โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อแสวงหาคำตอบ หรือคำอธิบาย ข้อสงสัย ตลอดจนการเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการมาแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ในสถานการณ์จริง และผู้เรียนได้ร่วมกันวิพากษ์ และแสดงความคิดเห็นกันบนพื้นฐานของเหตุผล ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้น ดังที่ Elaine H.J (2559 : 78) ได้กล่าวว่า การศึกษาที่ได้รับข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า PBL เป็นแนวทางการ เรียบการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการประเมินเพื่อการ รักษาความรู้ในระยะยาวและการประยุกต์ใช้ ช่องว่างหนึ่งในการศึกษาก่อนหน้านี้เกี่ยวกับประสิทธิผลของ PBL คือ การศึกษามักจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาทางการ แพทย์ อย่างไรก็ตาม ขณะนี้มีการศึกษาเชิงทดลองในสาขาวิชาอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงหลักฐานว่านักเรียนมีสมรรถนะที่เหนือกว่าในการเรียนรู้แบบ PBL เมื่อ เทียบกับเงื่อนไขแบบบรรยาย 30,41 ในแง่ของขั้นตอนหรือส่วนประกอบของ กระบวนการ PBL ที่มีอิทธิพลต่อ นักเรียน การเรียนรู้แบบจำลองเชิงสาเหตุนั้น จะต้องสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ส่วนผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ชี้แนะและจัดระเบียบการเรียนรู้มากกว่ามุ่งให้ความรู้ในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงศกร ลอยลอง (2564 : 57) ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิชาภา ด้วงสงค์ (2565: 160) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สารรอบตัว โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง สารรอบตัว สาหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.23/80.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานโดยการสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้ ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ อภิปรายเนื้อหา โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหา มาบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันให้ผู้เรียนได้ทำการสืบค้นเสาะหาความรู้โดยทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย และมีผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิด ความรู้ที่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นการบูรณาการความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา ตามขั้นตอนต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา เป็นขั้นที่ครูผู้สอนให้นักเรียนศึกษาสถานการณ์แล้วกำหนดปัญหาจากสถานการณ์นั้นมีปัญหาอะไรบ้าง ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ในขั้นนี้นักเรียนได้ปัญหาจากสถานการณ์แล้วครูผู้สอนชี้แจงปัญหาเพิ่มเติม โดยที่ครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียน ได้ทำปัญหามาศึกษาทั้งในห้องสมุดและอินเทอร์เน็ตร่วมกันหาคำตอบ ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดกันภายในกลุ่ม ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปว่าจากการศึกษาสถานการณ์ที่ได้ความรู้เกี่ยวกับอะไรบ้างมีประเด็นอะไรบ้างที่น่าไปเล่า หรือกล่าวให้คนอื่น ๆ ทราบต่อไป ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียน

แต่ละกลุ่ม ร่วมกันออกแบบสรุปผลการดำเนินการศึกษาค้นคว้าของกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการดำเนินศึกษาค้นคว้าหน้าชั้นเรียนและผู้เรียนร่วมกันประเมินทั้งงานกลุ่มของตนเองและเพื่อนครูผู้สอนสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์ ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง และรายละเอียดของปัญหา ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิชาภา ด้วงสงค์ (2565: 160) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สารรอบตัว โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 51.60 และหลังเรียนคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 24.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.60 โดยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องของอนุวัฒน์ วรรณโร, สิงหา ประสิทธิ์พงศ์ และสมภพ อินทสุวรรณ (2561: 31-43) ที่ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานผ่านกระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มควบคุม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีแนวโน้มในการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียน จะเห็นได้จากคะแนนแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีคะแนนแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีคะแนนแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งเรียนเนื้อหาเดียวกัน โดยไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ครูผู้สอนควรเลือกสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนหรือชุมชนของนักเรียน หรือเหตุการณ์ที่เป็นปัจจุบัน และมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน และช่วยให้นักเรียนเข้าใจในปัญหานั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น ครูผู้สอนควรวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีหลายขั้นตอนต้องใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม และการทำแบบทดสอบต่าง ๆ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนนั้น ควรมีการถามตอบระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560) *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2549) *แผนการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 9. พ.ศ.2545-พ.ศ.2549.* กรุงเทพฯ สกศ.

พงศกร ลอยลอง. (2564).*การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเคลื่อนที่และแรงด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พรชัย ผาดไธสง. (2560). *การพัฒนาหลักสูตร.* นครราชสีมา: โฟโต้บุ๊คดอทเน็ต.

พิชาภา ด้วงสงค์ (2565). *การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สารรอบตัว โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับผังกราฟิก.*บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

โรงเรียนหนองขอนวิทยา. (2565). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนหนองขอนวิทยา. อุบลราชธานี :

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2546). *19 วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ.* กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* พิมพ์ครั้งที่ 1. "จังหวัดที่พิมพ์ ม.ป.ท." : "สำนักพิมพ์ ม.ป.พ." .

_____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อานุภาพ เลขะกุล. (2556). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. แหล่งที่มา

อยุวัฒน์ วรรณโร, สิงหา ประสิทธิ์พงศ์ และสมภพ อินทสุวรรณ. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยใช ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาชีววิทยาต่อการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 29(3), 31-43.

Dewey, J. (1933). How We Think. New York : D.C. Healt and Company.

Elaine, H .J . (2016 May 4). Problem-Based Learning:An Overview of its Process and Impacton Learning. Health Professions Education

ปัญหาและข้อเสนอแนะในโรงเรียนขนาดเล็กด้านการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการศึกษา

PROBLEMS AND SUGGESTIONS IN SMALL SCHOOLS REGARDING THE USE OF THE INTERNET FOR EDUCATION

[1]เพียงแข ภูผายาง, [2]เทิดศักดิ์ สุพันดี และ [3]นราศักดิ์ ภูผายาง

[1]Piangkae Poophayang, [2]Terdsak Suphandee and [3]Narasak Poophayang

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

[3]Narasakp@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นผลการวิจัยระยะที่ 1 ในโครงการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เนตสู่การสอนแนวใหม่เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคเปลี่ยนผ่านและหลังโรคระบาดโควิด-19 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในโรงเรียนขนาดเล็กด้านการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการศึกษา การวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ 1) ขั้นการสำรวจปัญหา กลุ่มตัวอย่างคือครูและผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 260 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถาม มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าตั้งแต่ .311 - .468 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า .830 สถิติที่ใช้คือค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) ขั้นการหาข้อเสนอแนะ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่าระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง

---

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] อาจารย์ สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

($\bar{X}$ = 3.38 , S.D.= .549) และข้อเสนอแนะการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก คือ 1) ผู้บริหารควรมีความรู้ ความสามารถ มีความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล หรือเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) กำหนดเป้าหมายร่วมของบุคลากรภายในต่อการพัฒนาโรงเรียน โดยมีเป้าหมายในการใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือทั้งด้านงบประมาณ และความร่วมมืออื่นๆ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดระบบการจัดการที่ดีในเรื่องเทคโนโลยีในการเรียนการสอน

คำสำคัญ : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, ครู, อินเทอร์เน็ต, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research was the result of phase 1 of the research project on Strategies for developing teachers in learning management via the internet network towards new teaching methods for lifelong learning in the transitional era and after the COVID-19 pandemic. The objective was to study problems and suggestions in small schools regarding the use of the Internet for educational management. The research was divided into 2 phases: 1) Problem survey phase. The sample consisted of 260 teachers and administrators in small schools by using cluster random sampling. The research tool used a questionnaire. The content validity value is set at 0.80 - 1.00. The discriminatory power value ranges from .311 - .468. The reliability value of the questionnaire was .830 . The statistics used are the mean and standard deviation and 2) the step of finding questions. The suggestions were from 9 experts by using group discussion techniques. The results revealed that.The level of opinions regarding the problem and the school as a whole was at the medium level. ($\bar{X}$ = 3.38 , S.D.= .549) and the policy recommendation and strategies for developing teachers in learning management via the internet network towards new teaching methods for lifelong learning . It was found that 1) Executives or school administrators should have knowledge, abilities, and leadership in the digital field or technology in educational institution management. 2) Set common goals of internal personnel towards school development. with the goal of using technology as a base. 3) Seek for a network of cooperation in both budgetary and financial matters, and other cooperation. This most schools were still lack of good management system, regarding technology in teaching and learning.

Keywords: Policy recommendation, teacher, internet, small school

บทนำ

จากรายงานสภาพปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดแคลนทรัพยากร พื้นฐาน เช่นหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียนรู้ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาอื่นๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งมีข้อจำกัดในการสอนและการเรียนรู้ทั้งนี้เนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กมักจะมีจำนวนครูและบุคลากรที่จำกัด ทำให้การตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในด้านการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะอาจไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้สภาพอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียนขนาดเล็กอาจขาดสภาพอาคารที่เหมาะสมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ห้องเรียนที่มีอากาศร้อน เสียงดัง หรือห้องน้ำที่ไม่เพียงพอ ซึ่งสามารถมีผลกระทบต่อสุขภาพและการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งส่งผลสู่การเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้นักเรียนไม่สนใจหรือไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เช่น วิธีการสอนที่ไม่น่าสนใจ หรือเนื้อหาการเรียนรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือสภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้น รวมถึง ข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะของนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดในการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการเรียนรู้ทางออนไลน์ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในยุคปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาเหล่านี้อาจต้องการการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กมีทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียน (ปัญจรัศม์ ศุภรานนท์,2566; ปกิตตา ปานเกษม, 2565; ฐาปณีย์ โลพันดุง, 2560)

การใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษามีประโยชน์มากมายที่สามารถช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวกทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการเพียงแค่พิมพ์คำค้นในเครื่องมือค้นหา เช่น Google หรือ Wikipedia ทำให้สามารถศึกษาเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและสะดวก นอกจากนั้น การเรียนรู้แบบออนไลน์ยังมีหลายแหล่งที่จะเรียนรู้ออนไลน์มีคอร์สเรียนที่หลากหลายและมีคุณภาพสูง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ หรือเรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของตนได้ อีกทั้งผู้เรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อมูลกับผู้อื่นที่มีความสนใจเดียวกัน ทั้งผ่านโปรแกรมสื่อสารออนไลน์หรือการเข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ นอกจากนั้น ยังมีหลายเครื่องมือออนไลน์ที่ช่วยในการศึกษา เช่น Quizlet ที่ช่วยในการฝึกฝนคำศัพท์ Grammarly ที่ช่วยตรวจสอบการเขียนให้ถูกต้องตามไวยากรณ์ และ Google Scholar ที่ช่วยในการค้นคว้างานวิจัยและบทความทางวิชาการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้จากการอ่านบทความวิชาการ หรือติดตามผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต เช่นบล็อก หรือช่อง YouTube นอกจากนั้น การเข้าถึงคอร์สออนไลน์และหลักสูตรที่มีคุณภาพที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงคอร์สออนไลน์และหลักสูตรที่มีคุณภาพจาก

มหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลกได้ ดังนั้นการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างสะดวกสบาย และเสริมสร้างทักษะและความรู้ในหลากหลายด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (Kirschner & Merriënboer, 2013 ; Greenhow, Robelia & Hughes, 2009 ; Hrastinski, 2008;)

ซึ่งจากข้อค้นพบที่ได้มีความสอดคล้องในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า กระบวนการวางแผนของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงกับโรงเรียนทั่วไปมีความแตกต่างกัน ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ การกำหนด จุดประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จ ให้คำนึงถึงทรัพยากรของโรงเรียน การพิจารณาข้อสนับสนุน และข้อจำกัดให้พิจารณาด้านทรัพยากรทั้งของโรงเรียน และชุมชน สำหรับความช่วยเหลือของหน่วยงานต้นสังกัดและการสนับสนุนของชุมชนที่โรงเรียนต้องการ คือการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงานในการพัฒนาโรงเรียน การสร้างทางเลือกใช้เทคนิคการระดมสมองโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหา จุดประสงค์ และศักยภาพของโรงเรียน การวิเคราะห์ทางเลือกต้องคำนึงถึงความพร้อมทางด้านทรัพยากรของโรงเรียน และปัจจัยที่จะส่งผลต่อกระบวนการวางแผนในโรงเรียนประถมศึกษา คืองบประมาณ ทั้งนี้เพื่อความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ศุภวรรณ สุธัมมา และคณะ, 2564; สุรเดช โสมาบุตร และ พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, 2560; ธีระ รุญเจริญ, 2550)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนขนาดเล็กที่ยังดำเนินการอยู่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการในสถานศึกษา การใช้เทคโนโลยีในกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในภายนอกตลอดจนการให้บริการหนังสือแบบเรียน และอุปกรณ์ การเรียนการสอน ดังนั้นการวิจัยในขั้นตอนสำรวจปัญหาและหาแนวทางข้อเสนอแนะต่อโรงเรียนขนาดเล็กในครั้งนี้จะนำมาใช้ประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมหรือเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายให้โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชัยภูมินำไปเป็นสารสนเทศและประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ต่อสถานศึกษาและผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในโรงเรียนขนาดเล็กด้านการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในปัญหาและข้อเสนอแนะในโรงเรียนขนาดเล็กด้านการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลบริหารจัดการดีเด่นระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป จำนวน 152 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 152 คน ครูผู้สอน จำนวน 648 คน รวมจำนวน 800 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejeie and Morgan (1978 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2554: 43) ทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม(Cluster random sampling) โดยใช้ระดับรางวัลที่โรงเรียนได้รับเป็นหน่วยในการสุ่ม จากนั้นแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้ตำแหน่งการทำงานและเขตพื้นที่การศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง(strata) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 260 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนตามขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะการต่อกระบวนการพัฒนาครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคารสถานที่/สื่อ/ครุภัณฑ์/วัสดุ/อุปกรณ์ และ 4) ด้านการบริหารจัดการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และใช้สูตร t-test Dependent Samplesแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจข้อมูลแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (good practice) จาก โรงเรียนในพื้นที่จ.ชัยภูมิ ตามเครือข่ายการวิจัยที่กำหนดไว้เครือข่ายละ 5 โรงเรียน จำนวน 6 เครือข่ายรวมจำนวน 30 โรง ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ซึ่งทำการวิเคราะห์เป็นรายด้าน และรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียน โดยภาพรวม

ด้านที่	ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหา	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านวิชาการ	3.27	.495	ปานกลาง
2	ด้านบุคลากร	3.39	.567	ปานกลาง
3	ด้านอาคารสถานที่/สื่อ/ครุภัณฑ์/วัสดุ/อุปกรณ์	3.35	.508	ปานกลาง
4	ด้านการบริหารจัดการ	3.54	.628	ปานกลาง
รวม		**3.38**	**.549**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.38 , S.D.= .549) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\overline{X}$ = 3.54, S.D. = .628) รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร ($\overline{X}$ = 3.39, S.D.= .567) และด้านอาคารสถานที่/สื่อ/ครุภัณฑ์/วัสดุ/อุปกรณ์ ($\overline{X}$ = 3.35,S.D.= .508) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงแนวทางการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อโรงเรียน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อแก้ปัญหาด้านบุคลากร

ข้อที่	ประเด็นความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแก้ปัญหา	แนวทางการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะ
1	บุคลากรครูไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกหรือวิชาที่ถนัดและครูต้องรับภาระหนักสอนหลายระดับ หลายรายวิชา	เป็นปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ได้ เพราะโรงเรียนขาดแคลนครูอย่างแท้จริง แต่ให้ครูผู้สอนมีความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้ และการใช้โทรทัศน์ทางไกลช่วยในการสอนให้มากที่สุด นอกจากนั้น จากยังพบว่าปัจจุบันครูที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการเรียนการสอน เป็นครูรุ่นใหม่ที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้คล่อง มีความสามารถด้านการค้นหาบทเรียนที่

		เกี่ยวข้องมาใช้ในการสอนรายวิชาที่ได้รับผิดชอบสอน โดยเฉพาะครูประจำชั้นในระดับประถมศึกษาตอนต้น ที่รับผิดชอบสอนทุกรายวิชา การใช้บทเรียนออนไลน์และสื่อการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงมีความสำคัญอย่างมาก เช่น ในรายวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น
2	ครูขาดขวัญและกำลังใจ ตลอดจนแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จึงทำงานได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร บุคลากรมีการย้ายบ่อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงานที่ปฏิบัติ ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน เช่น งานธุรการ การเงินและพัสดุ ทำให้ครูต้องทำงานที่ไม่เกี่ยวกับการสอน	การกระตุ้นและจูงใจให้เกิดความตระหนักในบทบาท หน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ของครูที่เป็นผู้สร้างคนโดยมีให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน การแก้ปัญหาในเชิงการบริหารจัดการ ลดภาระการทำงานของครู โดยผู้บริหารโรงเรียนสามารถออกแบบการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานจะช่วยลดเวลา และภาระการทำงานของครูได้ ทำให้ครูมีเวลาในการดูแลนักเรียนและกิจกรรมอื่นๆที่จำเป็นตามหน้าที่
3	การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีน้อย	ใช้กระบวนการอบรมพัฒนาครูจากหน่วยงานต่างๆ ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ การจัดการ และการบริหารชั้นเรียนในสภาวะแห่งความขาดแคลน ดังนั้น ครูผู้สอนทุกคนและทุกรายวิชาควร ได้รับการอบรมพัฒนาได้การออกแบบการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญและเป็นสื่อสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา หรือหน่วยการเรียน ครูสามารถนำมาออกแบบรายวิชาของตัวเองได้

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อโรงเรียน ด้านบุคลากรของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และมีแนวการปฏิบัติที่เป็นเลิศ มีแนวทางที่สำคัญ คือ ใช้กระบวนการอบรมพัฒนาครูจากหน่วยงานต่างๆ ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ การจัดการ และการบริหารชั้นเรียนในสภาวะแห่งความขาดแคลน นอกจากนั้นควร สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และอินเทอร์เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอน ควรเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินคุณภาพการสอนของครู

สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดการศึกษา จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อเสนอต่อการนำไปใช้พัฒนาสถานศึกษาคือ

1) ผู้นำ หรือผู้บริหารควรมีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาโรงเรียนที่ไม่มีความพร้อม มีความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล หรือเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา

2) การกำหนดเป้าหมายร่วมของบุคลากรภายในต่อการพัฒนาโรงเรียน โดยมีเป้าหมายในการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน

3) การแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือทั้งด้านงบประมาณ และความร่วมมืออื่นๆ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดระบบการจัดการที่ดีในเรื่องเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบ ระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชัยภูมิ ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่จากความสำคัญจำเป็นที่โรงเรียนขนาดเล็กยังคงอยู่และต้องเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาได้มาตรฐาน รวมถึงข้อเสนอแนะการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกันของทั้งผลการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ เชิงลึกและการทำการสนทนากลุ่ม พบว่า

1. ผู้นำ หรือผู้บริหารควรมีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาโรงเรียนที่ไม่มีความพร้อม มีความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล หรือเทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดของจิณณวัตร ปะโคทัง (2565) เสนอว่าผู้บริหารมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี หรือภาวะผู้นำดิจิทัลและนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาจะทำให้มีความสะดวก รวดเร็ว บริหารจัดการสารสนเทศในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Jones (2017) และ Rukspollmuang (2016) ที่เสนอให้ใช้นวัตกรรมเป็นของทางการขับเคลื่อนองค์การ

2. การกำหนดเป้าหมายร่วมของบุคลากรภายในต่อการพัฒนาโรงเรียน โดยมีเป้าหมายในการใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ทั้งนี้เนื่องมาจากกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับหลักสูตร และการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างมากที่จะต้องใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้ามามาส่วนช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้การเข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Intaratat (2021) และและสุกัญญา แช่มช้อย (2561) มีความคิดเห็นตรงกันที่ว่าในการสนับสนุนให้บุคลากร

ในองค์การทุกคนมีทักษะด้านดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์การ การส่งเสริมกิจกรรมต่างๆให้รวดเร็วมีคุณภาพ

3. การแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือทั้งด้านงบประมาณ และความร่วมมืออื่นๆ เนื่องจากโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดระบบการจัดการที่ดีในเรื่องเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องมีการระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องให้มีความพอเพียง ทั้งนี้เนื่องมาจาก พบประเด็นปัญหาที่เกิดคล้ายคลึงกันแทบทั้งสิ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพปัญหาทั้งด้านวิชาการเป็นหลัก ด้านการบริหารจัดการเป็นอันดับถัดมา นอกจากนั้นสถานการณ์ของโรงเรียนขนาดเล็กใน สามารถที่จะสรุปแนวทางที่สอดคล้องกันนี้ เพื่อหามาตรการในการแก้ปัญหาเชิงระบบต่อไป ซึ่งปัญหาที่ค้นพบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ruchiwit, Patchotasingh & Phanphairoj (2019) พบว่า กระบวนการวางแผนของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ การกำหนดจุดประสงค์และเกณฑ์ความสำเร็จ ให้คำนึงถึงทรัพยากร การนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้จะเกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง และปกิตตา ปานเกษม (2565) ให้ข้อเสนอแนะสำหรับความช่วยเหลือของหน่วยงานต้นสังกัดและการสนับสนุนของชุมชน ที่โรงเรียนต้องการ คือการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงานในการพัฒนาโรงเรียน การสร้างทางเลือกใช้เทคนิคการระดมสมอง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหา จุดประสงค์ และศักยภาพของโรงเรียน การวิเคราะห์ทางเลือกต้องคำนึงถึงความพร้อมทางด้านทรัพยากรของโรงเรียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากข้อค้นพบจากการวิจัยเนื่องจากการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อแนวการปฏิบัติที่สามารถแก้ปัญหาได้ คือการเน้นที่ครูมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอน สามารถออกแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการได้ มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง นอกจากนั้นยังยังจำเป็นต้องลดภาระงานอื่นๆ โดยมุ่งเน้นงานสอนเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2565). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล.*พิมพ์ครั้งที่ 2. สกลนคร: สมศักดิ์การพิมพ์.

ฐาปณีย์ โลพันดุง. (2560) .*การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2561). *การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 8. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพ ฯ : ข้าวฟ่าง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปกิตตา ปานเกษม.(2565). *การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (Stand Alone) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ปัญจรัศม์ ศุภรานนท์. (2566). *อนาคตภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2566 - 2575).* วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ศรีนครินทรวิโรฒ, 24(2), 153–166.

ศุภวรรณ สุธัมมา และคณะ. (2564). *แนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 .* วารสารวิจัยวิชาการ, 4(2), 153–166.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

สุรเดช โสมาบุตร และ พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์. (2560). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต4* .วารสารมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36(6), 28-40.

Greenhow, C., Robelia, B., & Hughes, J. E. (2009). Learning, teaching, and scholarship in a digital age: Web 2.0 and classroom research: What path should we take now?. Educational researcher, 38(4), 246-259.

Hrastinski, S. (2008). *Asynchronous and synchronous e-learning.* Educause Quarterly, 31(4), 51-55.

Intaratat, K. (2021). Digital skills scenario of the workforce to promote digital economy in Thailand under & post COVID19 Pandemic. *International Journal of Research and Innovation in Social Science,* 10, 116-127.

Jones, C., & Pimdee, P. (2017). Innovative ideas: Thailand 4.0 and the fourth industrial revolution. *Asian International Journal of Social Sciences,* 17(1), 4-35.

การพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

DEVELOPMENT OF A CURRICULUM ENHANCING CHINESE PRONUNCIATION SKILLS USING THE C.I.R.C. TECHNIQUE IN CONJUNCTION WITH BOARD GAMES FOR GRADE 4 STUDENTS

[1]อัจฉรา จาธิมูล [2]เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และ[3]ปณิสรา จันทร์ปาละ

[1]Atchara Jatimoon, [2]Kedthip Sirichaisin and [3]Panisara Chanpala

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

Lampang Rajabhat University, Thailand.

[1]mailchara0509@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นแบบแผนที่ใช้ในครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านม่วงพี่น้อง จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) หลักสูตรฯ 2) คู่มือการใช้หลักสูตรฯ และ3) แบบวัดการอ่านออกเสียงภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรฯอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.53) คู่มือการใช้หลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.45) และผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดการอ่านออกเสียงภาษาจีน จำนวน 30 ข้อ ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยทั้งฉบับ เท่ากับ 0.79 การแปลผล คือ ใช้ได้ 2) การศึกษาผลการใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, การอ่านออกเสียงภาษาจีน, เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี, บอร์ดเกม

Abstract

The objectives of the research are: 1) to establish and determine the quality of Chinese reading aloud supplementary courses using techniques; C.I.R.C. collaborated with board games for 4th graders. 2) To study the results of using the Chinese Supplementary Reading Aloud Curriculum using the technique. C.I.R.C. together with board games for 4th grade students, which is a preliminary experimental research, the pattern used this time is a single group test before and after. The target group is 4th grade students, 2nd semester of the 2023 academic year, Ban Muang Brothers School, 17 students. The research tools are.The results showed that: 1) the creation and validation of the quality of the Chinese read-aloud supplementary course using the C.I.R.C. with board games for Grade 4 students had the highest average of curriculum suitability ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.53) The average appropriateness of the course manual is at the highest level. ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.45) and the results of the conformity assessment of the Chinese read-aloud test. 30 questions of 5 experts had an average IOC of 0.79 C.I.R.C. in collaboration with board games There was a statistically significantly higher post-study score than before at the .05 level.

Keywords : The Development of The Curriculum, Enhancing Chinese Pronunciation Skills, The C.I.R.C. Technique, Board games

บทนำ

ในยุคปัจจุบันประเทศจีนได้ก้าวขึ้นมามีอิทธิพลระดับโลกขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ภาษาจีนเริ่มกลายเป็นภาษาที่สำคัญตามไปด้วยเช่นกัน ส่วนหนึ่งเนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศที่มีขนาดใหญ่และมีประชากรจำนวนมากที่กระจายอยู่ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2555–2562 พบว่าอันดับหนึ่ง คือ นักท่องเที่ยวจากประเทศจีน ซึ่งในปี 2562 ได้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึง 10.4 ล้านคน (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ทำให้การในการเรียนภาษาจีนของคนไทยในปัจจุบันจึงมีความจำเป็น โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 190) ได้กล่าวไว้ว่า “ในสังคมโลกปัจจุบันการเรียนรู้ภาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันเนื่องจากเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก” อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการสนับสนุนให้มีโรงเรียนประจำตำบล โดยสนับสนุนให้โรงเรียนประจำตำบลจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เป็นภาษาที่สามในการพัฒนาและยกระดับการศึกษา

การอ่านออกเสียงภาษาจีนเป็นสิ่งที่เกิดจากการเลียนแบบและเรียนรู้ ที่มิได้รู้มาแต่กำเนิด ดังนั้นภาษาทุกภาษาจึงต้องเลียนแบบ และเรียนรู้จึงจะออกเสียงได้ถูกต้อง เมื่อเราเรียนภาษาใหม่สิ่งแรกที่จะต้องเรียนรู้ก็คือการออกเสียง ศาสตราจารย์ หลิว สวิน (刘珣) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีนกลางกล่าวไว้ว่า หากไม่เรียนการออกเสียงให้ถูกต้อง จะมีผลต่อ การพูดและการฟัง หากออกเสียงได้ชัดเจน แค่เริ่มเอ่ยปากก็ทำให้คู่สนทนาเกิดความรู้สึกที่ดี ผู้เรียนภาษาใหม่มักใช้ความคุ้นชินจากภาษาแม่ ทำให้ออกเสียงผิดเพี้ยน หรือจดจำผิดพลาด ดังนั้นผู้เขียนจึงได้รวบรวมเอาประสบการณ์ในการสอนภาษาจีนกลางของตนเองและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้นำมาวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนชาวไทยออกเสียงผิดเพี้ยนหรืออ่านผิด เพื่อหาแนวทางแก้ไขและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีนกลางสำหรับผู้เรียนชาวไทยต่อไป (สุดารัตน์ วงศ์กระจ่าง, 2562)

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรนั้นคือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเดิมให้ดียิ่งขึ้นไป หรือการสร้างขึ้นมาใหม่ที่ไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐาน โดยมีการวางรูปแบบกระบวนกานจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นมาใหม่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระและประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน รวมไปถึงการวัดและประเมินผลเพื่อให้บรรลุ

จุดมุ่งหมายใหม่ที่ได้วางไว้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา 7 ขั้นตอนมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

การเรียนรู้โดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสนใจนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ การเรียนรู้ด้วยเทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี เป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการทักษะการอ่าน สลาวิน (Slavin, R.E., 1990 อ้างอิงจาก วัชรา เล่าเรียนดี, 2548 : 178) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกัน คือการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน สมาชิกกลุ่มจะต้องช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมจนบรรลุผลสำเร็จ การเรียนแบบดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ภูมิใจในตนเอง ตระหนักถึงความ รับผิดชอบ ของตนเองและต่อกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น การนำบอร์ดเกมมาปรับใช้ร่วมกับเทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี นั้น เนื่องจากบอร์ดเกมเป็นเกมที่สามารถเล่น แข่งขันและเรียนรู้เนื้อหาในเกมร่วมกันแบบเป็นทีม สมาชิกทุกคนในทีมต้องมีความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสมาชิกทุกคนในทีมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเกม ในขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ที่มีอยู่ 5 ขั้นตอนผู้วิจัยได้นำบอร์ดเกมเข้ามาปรับใช้ในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นฝึกฝนทักษะ ที่จะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมกลุ่มและรับการฝึกทักษะการอ่าน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนให้ได้ผลที่ดีขึ้น จึงมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงภาษาจีนให้ตรงตามหลักสัทอักษรจีน และเป็นพื้นฐานในการเรียนภาษาจีนไปสู่ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research)

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสันป่าตอง ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 18 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 446 คน ซึ่งทุกโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบคละความสามารถทางการเรียนของผู้เรียน

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมปีที่ 4 โรงเรียนบ้านม่วงพี่น้อง อำเภอสันป่าตอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 จำนวนนักเรียน 17 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยสุ่มกลุ่มโรงเรียนในกลุ่มจตุรมิตรที่มีอยู่ 6 โรงเรียน ได้โรงเรียนบ้านม่วงพี่น้อง ซึ่งทุกโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบคละความสามารถทางการเรียนของผู้เรียน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื้อหาที่ใช้ในครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาการอ่านภาษาจีน ซึ่งได้จากการสำรวจความต้องการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านม่วงพี่น้อง โดยเป็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของกลุ่มการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตนธรรมของจีนหนึ่งในมหาอำนาจของโลกในยุคปัจจุบันนี้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ รวม 6 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กาลเวลาและฤดูกาล (จำนวน 3 แผน รวม 6 ชั่วโมง)

- วัน-เดือน-ปี (日-月-年) 2 ชั่วโมง
- เวลา (时间) 2 ชั่วโมง
- ฤดูกาล (季节) 2 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ธรรมชาติรอบตัว (จำนวน 3 แผน รวม 6 ชั่วโมง)

- สิ่งแวดล้อม (环境) 2 ชั่วโมง
- สภาพอากาศ (天气) 2 ชั่วโมง

- สัตว์ป่า (野生动物) 2 ชั่วโมง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 คู่มือการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.3 แบบวัดการอ่านออกเสียงภาษาจีน จำนวน 30 ข้อ ในหนึ่งข้อจะมีอยู่ 2 คะแนน เป็นคะแนนการอ่านออกเสียงและการแปลความหมายถ้านักเรียนสามารถอ่านออกเสียงพร้อมแปลความหมายของคำได้ถูกต้องรับ 2 คะแนน ถ้าหากว่าอ่านออกเสียงได้แต่แปลความหมายไม่ได้หรืออ่านออกเสียงไม่ได้แปลความได้รับ 1 คะแนน หรืออ่านออกเสียงไม่ได้แปลความหมายม่ได้รับ 0 คะแนน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ให้นักเรียนอ่านคำศัพท์ และรูปประโยคที่กำหนดไว้พร้อมบอกความหมายที่ละคน แล้วให้คะแนนตามที่กำหนดไว้

4.2 รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบวัดทักษะการอ่านของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรฯ โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการของหลักสูตรฯ 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฯ 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฯ 7) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 8) สื่อการเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 10) เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ ปรากฏดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ ดังนี้ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสมนัยขององค์ประกอบ

ของหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างประสบการ์ชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเยาวชนอายุ 12-15 ปี ในชุมชนตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญ	4.07	0.70	มาก
2. หลักการของหลักสูตรฯ	4.60	0.52	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฯ	4.47	0.64	มาก
4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
6. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฯ	4.80	0.42	มากที่สุด
7. แนวทางการจัดการเรียนรู้	4.73	0.46	มากที่สุด
8. สื่อการเรียนรู้	4.80	0.42	มากที่สุด
9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.33	0.82	ปานกลาง
10. เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.62	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรฯ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.53) และเมื่อพิจารณามีความเหมาะสมตั้งแต่ ปานกลาง ถึง มากที่สุด ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านความเป็นมาและความสำคัญ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฯ หลักการของหลักสูตรฯ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก แนวทางการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฯ สื่อการเรียนรู้ เงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงในการใช้หลักสูตร	4.80	0.41	มากที่สุด
2. คำแนะนำสำหรับครู	4.80	0.41	มากที่สุด
3. คำแนะนำสำหรับนักเรียน	4.73	0.42	มากที่สุด
4. แผนการดำเนินการตามหลักสูตรฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
5. หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ	4.70	0.44	มากที่สุด
6. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฯ	4.80	0.42	มากที่สุด
7. แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ	4.70	0.56	มากที่สุด
รวม	4.76	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการพิจารณาความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรฯ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านมีระดับความเหมาะสม ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ คำแนะนำสำหรับนักเรียน คำชี้แจงในการใช้หลักสูตร คำแนะนำสำหรับครู แผนการดำเนินการตามหลักสูตรฯ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฯ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

2. ผลของการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของผลการอ่านออกเสียงภาษาจีนก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มทดลอง	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{D}$	S.D.	t	Sig.(1-tailed)	
ก่อนเรียน	12.06	4.41	25.41	11.10	9.44	*	0.0000
หลังเรียน	37.47	14.96					

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านม่วงพี่น้อง หลังการเรียนโดยใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้

เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.06 คะแนน และ 37.47 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยจึงนำเสนอประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปรากฏผล ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรอยู่ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และเงื่อนไขในการนำหลักสูตรไปใช้ และในส่วนของคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยคำชี้แจง คำแนะนำสำหรับครู คำแนะนำสำหรับนักเรียน แผนการดำเนินการตามหลักสูตรฯ หน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฯ และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผลของการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่เหมาะสม ตั้งแต่ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และนำมาวิเคราะห์สร้างองค์ประกอบของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่าน โดยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเลือกใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962) ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of needs) ขั้นที่ 2

กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of objectives) ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of content) ขั้นที่ 4 การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of content) ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of learning experiences) ขั้นที่ 6 การจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of leaning experiences) ขั้นที่ 7 กำหนดวิธีวัดและประเมินผล (Determination of what to evaluate and the ways and means of doing it) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรินยา เนืองศิลป์ เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 2 หน่วยการเรียนรู้ เรื่องสัทอักษรภาษาจีน และเรื่อง 我和你 (ฉันและคุณ) 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและการประเมินผลหลักสูตร และ 8) เงื่อนไขการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.61,S.D. = 0.56) คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.64,S.D. = 0.58) ผลการหาประสิทธิผลของหลักสูตรฯ มีค่าดัชนีประสิทธิผลอยู่ที่ 0.51. 2) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมเป็นฐาน มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการใช้หลักสูตรการศึกษาใช้หลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยแสดงให้เห็นว่าในภาพรวมนักเรียนมีระดับพัฒนาการในการอ่านออกเสียงดีขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการสอนกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี ตามแนวคิดของ ซี.ไอ.อาร์.ซี ของจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson: 1997) มาเป็นแนวทางและจัดทำให้เหมาะสมกับหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้เทคนิค ซี.ไอ.อาร์.ซี. ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครั้งนี้ โดยมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม โดยครูทำการจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน โดยคละความสามารถของนักเรียน คือเก่ง ปานกลาง อ่อน แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการประเมิน ให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการสอน ครูนำเสนอบทเรียนการอ่านออกเสียงภาษาจีน ทบทวนความรู้เดิม ใช้นวัตกรรมในการสอนอ่าน เช่น รูปภาพ บัตรคำศัพท์ประกอบรูปภาพ

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกฝนทักษะ นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมกลุ่มและรับการฝึกทักษะการอ่าน โดยขั้นนี้ผู้วิจัยได้นำบอร์ดเกมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อเสริมการอ่านภาษาจีนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน

ขั้นที่ 4 ขั้นทดสอบการอ่าน นักเรียนทุกคนได้รับการทดสอบการอ่านออกเสียงภาษาจีนโดยใช้แบบวัดการอ่านออกเสียงภาษาจีน

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและประเมินผลจากเนื้อหาที่เรียน นักเรียนรับแบบฝึกการอ่านออกเสียงภาษาจีนกลับไปฝึกฝนต่อ ซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญทุกขั้นตอนในการสอน และยังพบว่านักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเป็นอย่างดี และในขั้นตอนที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้นำบอร์ดเกม เข้ามาใช้ในขั้นฝึกประสบการณ์ถือเป็นการช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนาน กระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบต่อเพื่อร่วมกลุ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถอ่านออกเสียงภาษาจีนได้อย่างถูกต้องตามหลักสัทอักษรจีน และยังให้ความหมายของคำศัพท์ภาษาจีนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติการ ทิพย์รัตน์ พรชัย ผาดไธสง (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู.แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.20/80.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ 2) ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมนุมสหกรณ์.

กฤติการ ทิพย์รัตน์ และพรชัย ผาดไธสง. (2566). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในการอ่านและการเขียนภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู.แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 17(2) : 70-82.

จันทิมา แสงเลิศอุทัย. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชฎายุ วงค์ชัยุ และสุรีย์ุพรี สุว่างเมฆ. (2566). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบปรับเหมาะร่วมกับการใช้บอร์ดเกมเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 4.* วารสารบัณฑิตวิจัย JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH, 14(2): 49-63.

วรวุฒิ จิรสุจริตธรรม. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเยาวชนในโรงเรียน อาชีวศึกษาคาทอลิก.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2548). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ.* นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิรินยา เนืองศิลป์ และเกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์. (2566). *การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการอ่านภาษาจีนโดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.* วารสารมหาวิยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 6(3) : 259-270.

สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสหาย.

สมพร หลิมเจริญ. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สฤณี อาชวานันทกุล. (2559). *Board game universe จักรวาลกระดานเดียว.* กรุงเทพฯ : แซลมอน.

สุดารัตน์ วงศ์กระจ่าง. (2562). *การศึกษาข้อผิดพลาดในการอ่านออกเสียงสัทอักษรภาษาจีนกลางของผู้เรียนชาวไทย.* มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม: การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education.* New York : McGraw-Hill book.)

Johnson, D.W. & Johnson, E.P. (1997). *Joining Together: Group Theory and Group Skills.* Englewood Cliffs: Prentice – Hall.

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice.* New York : Harcourt. Brace and World Inc.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING THE TEACHING PERFORMANCE OF TEACHERS IN SCHOOLS UNDER SAKON NAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]จตุพร เพ็ชรพูล, [2]เอกลักษณ์ เพียสา และ [3]พรเทพ เสถียรนพเก้า

[1]Jatuporn Phetpool, [2]Akkaluck Pheasa and [3]Pornthep Steannoppakao

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ประเทศไทย

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

[1]ployjatupornphetpool@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 4) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน และ 5) การพัฒนาวิชาชีพครู โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพ การสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน(x_3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน (x_2) และ ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู(x_5) และมีจำนวน 1 ตัวแปร ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน(x_4) โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 46.30 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ .059 6. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนมีจำนวน 4 ด้านได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิภาพการสอน

Abstract

The purposes of this research was were study instructional leadership of administrators affecting the teaching performance of teachers in schools under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2. The findings were as follows: 1. The components of instructional leadership of administrators comprised five elements, namely 1) setting academic vision, goals, missions. 2) curriculum and teaching management. 3) promoting teaching and learning atmosphere missions. 4) supervision and monitoring of teaching and learning management and 5) teacher professional development. All elements are appropriate at the highest level. 2. The level of instructional leadership of administrators overall it is at the highest level. 3. To study the level of the teaching performance of teachers in schools overall it is at the highest level. 4. To study the relationship between the of instructional leadership of administrators and the teaching performance of teachers in schools showed there is a moderate positive

relationship correlation at a statistical significance of the .01 level. 5. Instructional leadership of administrators were able to predict the teaching performance of teachers in schools. Predictive variables that affect the teaching performance of teachers in schools correlation at a statistical significance of the .01 level namely promoting teaching and learning atmosphere missions (x3), curriculum and teaching management (x2), teacher professional development (x5) and has 1 variable to predict the teaching performance of teachers in schools correlation at a statistical significance of the .05 is supervision and monitoring of teaching and learning management (x4), with a predictive power of 46.30 percent, and the standard error of estimate of .059. 6. The guidelines for improving instructional leadership of administrators affecting the teaching performance of teachers in schools involved four aspects: promoting teaching and learning atmosphere missions, curriculum and teaching management, teacher professional development, and supervision and monitoring of teaching and learning management.

Keywords: leadership, Instructional leadership, The teaching performance

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข เพราะการศึกษาคือหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 78)

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 22 การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และมาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งในระบบและการศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีวิสัยทัศน์คือมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นกำลังของชาติ เป็นผู้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลโลก มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 3–4)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความมุ่งหวังของสังคมตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารและครู ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิเชียร กัณหาจันทร์, 2561: 2)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่โน้มน้าวจูงใจ หรือชี้นำให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นความสำคัญในจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา เพื่อให้งานวิชาการซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจึงสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงานโดยเฉพาะงานบริหารวิชาการจะประสบความสำเร็จได้ ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและต้องดำเนินการอย่างจริงจังมากขึ้น แต่ในระยะที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยมาตลอด แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในแต่ละครั้ง มักจะพบว่าเด็กไทยยังด้อยกว่านานาอารยประเทศซึ่งแสดงถึงความล้มเหลวของการบริหารการศึกษาของไทยที่มิได้ให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการอย่างจริงจัง (อารมณ์ จินดาพันธ์, 2558, หน้า 1)

ประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา 2560, หน้า 127) การดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเป็นวิธีการที่ครูจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงสภาพความเหมาะสมต่อผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ที่แท้จริง (ทิศนา แขมมณี, 2555 :120) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมครู ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ประเมินว่าผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จหรือไม่และจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนของครู (อรรถพล เทินสะเกษ, 2563: 4)

ปัจจุบันสภาพการดำเนินการและปัญหาการพัฒนาครูผู้สอนมีหลายประการ อาจเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นผู้นำในโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการ จะต้องให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมวิชาการ สร้างพลังความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อรรถพล เทินสะเกษ, 2563, หน้า 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 255 โรงเรียน มีรายงานการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) โดยมีสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)

เป็นผู้ดำเนินการออกข้อสอบและจัดสอบทั่วประเทศ การสอบ (O-NET)ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 เมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2564 มีผลคะแนนลดลง ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ลดลงร้อยละ 11.05 และวิชาภาษาอังกฤษลดลงร้อยละ 3.04 จากข้อมูลดังกล่าว สามารถบอกได้ว่าคุณภาพด้านงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายอย่างเต็มที่และยังจะส่งผลถึงคุณภาพการบริหารงานวิชาการโดยความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาอีกด้วย จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ไข พัฒนาการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2, 2566, ออนไลน์)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษา และที่สำคัญที่สุดคือคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วยอะไรบ้าง

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 อยู่ในระดับใด

3. ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 อยู่ในระดับใด

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

5. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 หรือไม่อย่างไร

6. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 เป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary Research) เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 2,239 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 จำวน 344 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 129 คน และครูในโรงเรียน จำนวน 215 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ชนิด ดังนี้

3.1 แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

3.2 แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

3.3 แบบประเมินความเหมาะสมแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียรสันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ด้านที่	องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน	ค่าสถิติ		ความเหมาะสม
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ	4.95	0.11	ระดับมากที่สุด
2	การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.90	0.14	ระดับมากที่สุด
3	การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน	4.93	0.99	ระดับมากที่สุด
4	การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	4.91	0.78	ระดับมากที่สุด
5	การพัฒนาวิชาชีพครู	4.91	0.78	ระดับมากที่สุด
รวม		4.92	0.06	ระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู และ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ตารางที่ 2 ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ข้อ	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน	ค่าสถิติ		การแปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ	4.55	0.41	มากที่สุด
2	การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.55	0.37	มากที่สุด
3	การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน	4.68	0.37	มากที่สุด
4	การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	4.31	0.48	มาก
5	การพัฒนาวิชาชีพครู	4.63	0.38	มากที่สุด
รวม		4.54	0.28	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียน การสอน การพัฒนาวิชาชีพครู การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน และการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน

3. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2

ตาราง 3 ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

ด้าน	ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน	ค่าสถิติ		การแปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน	4.43	0.38	มาก
2	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	4.61	0.41	มากที่สุด
3	กลวิธีการสอน	4.68	0.32	มากที่สุด
4	การจัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้	4.78	0.32	มากที่สุด
5	ความกระตือรือร้นในการสอน	4.80	0.30	มากที่สุด
6	ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	4.86	0.27	มากที่สุด
รวม		4.70	0.24	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านความกระตือรือร้นในการสอน ด้านการจัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ด้านกลวิธีการสอนและ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2

ตาราง 4 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

ตัวแปร	X	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6
X	1.00												
X_1	.821**	1.00											
X_2	.860**	.859**	1.00										
X_3	.601**	.178**	.325**	1.00									
X_4	.713**	.722**	.621**	.030	1.00								
X_5	.529**	.069	.213**	.723**	-0.10	1.00							
Y	.603**	.347**	.463**	.602**	.265**	.508**	1.00						
Y_1	.751**	.740**	.681**	.142**	.854**	.131*	.500**	1.00					
Y_2	.370**	.129*	.306**	.496**	.014	.443**	.747**	.223**	1.00				
Y_3	.502**	.225**	.326**	.530**	.217**	.523**	.859**	.414**	.557**	1.00			
Y_4	.401**	.149**	.271**	.577**	.008	.501**	.864**	.218**	.595**	.758**	1.00		
Y_5	.286**	.079	.212**	.492**	-.042	.349**	.788**	.112*	.521**	.572**	.725**	1.00	
Y_6	.278**	.121*	.156**	.462**	-.001	.307**	.684**	.105	.300**	.529**	.602**	.690**	1.00

จากตาราง 4 แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร (X) กับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดยรวม (r_{xy}= .603) มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ตาราง 5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ชื่อตัวแปร	R	R^2	Adj R^2	B	β	t	Sig.
การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (x_3)	.602	.362	.360	.265	.401	6.667**	.001
การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน (x_2)	.665	.442	.439	.148	.224	4.069**	.001
การพัฒนาวิชาชีพครู (x_5)	.675	.455	.450	.110	.171	2.965**	.004
การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน (x_4)	.680	.463	.457	.059	.116	2.217*	.027

ค่าคงที่ = .655

จากตาราง 5 พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่นำ มีจำนวน 3 ตัวแปร ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (x_3) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน (x_2) และ การพัฒนาวิชาชีพครู (x_5) และ มีจำนวน 1 ตัวแปร ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน (x_4) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .680 ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 ได้ร้อยละ 46.30 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ .059

6. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ตาราง 6 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน	ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน	สรุปผล
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายพันธกิจทางวิชาการ	×	ไม่ควรพัฒนา
2. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	√	ควรพัฒนา
3. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน	√	ควรพัฒนา
4. การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	√	ควรพัฒนา
5. การพัฒนาวิชาชีพครู	√	ควรพัฒนา

หมายเหตุ √ หมายถึง มีอำนาจในการทำนายประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

× หมายถึง ไม่มีอำนาจในการทำนายประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน

จากตาราง 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนได้ ดังนั้นจึงควรนำทั้ง 4 ตัวแปร ไปหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จากการสังเคราะห์เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 4) การนิเทศติดตามการจัด การเรียนการสอน และ 5) การพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการยังเป็นหลักที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญมากที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีสมรรถนะ ความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ สามารถใช้กลยุทธ์ทั้งการเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการและเป็นผู้นำครูในโรงเรียนให้ทำกิจกรรมทางวิชาการและการบริหารสถานศึกษาที่ดีเพื่อนำพาองค์กรสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวัฒน์ คุ้มศรีไวย (2564, หน้า 117) ที่ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอก

สถานศึกษา สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนการสอน ผู้บริหารได้ใช้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร มาดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการร่วมกันกับบุคลากรกำหนดระบบบริหารหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการ มีการติดตามผลการใช้หลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2560, หน้า 16) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ศูนย์กลางขององค์กรทั้งหมดในสถานศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สร้างแรงจูงใจและกระตุ้นครูให้ให้นำนโยบายการศึกษาออกปฏิบัติและดำเนินการเพื่อผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาวิชาชีพครูด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารโรงเรียน ถือเป็นความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำและการบริหารบุคคลในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ดำเนินการหรือจัดกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมการเรียน การสอนให้บรรลุผลสำเร็จ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นกระบวนการต่าง ๆ เทคนิคทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ในการกระตุ้นชักจูงชี้นำให้ครูปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพร พละสิม (2564, หน้า 91) ที่ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะในการนิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความมีประสิทธิผล โดยมีความสามารถในการนำความรู้ ทักษะตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล ธิตา (2565, หน้า 87) ที่ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องเข้าใจบริบทและภาวะผู้นำในเรื่องของวิชาการ เพื่อพัฒนาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ในการก้าวทันสถานการณ์ รู้จักแก้ไขปัญหา จึงจะส่งผลสะท้อนให้เกิดกับคุณภาพผู้เรียน ต้องมองภาพอนาคตของการศึกษาในการบริหารจัดการ ให้เกิดคุณภาพกับผู้เรียน สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูมีการจัดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

3. ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านความกระตือรือร้นในการสอน ด้านการจัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ด้านกลวิธีการสอน และ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่มีความชัดเจน จัดสภาพบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ มีกลวิธี การสอนที่ทำให้นักเรียนสนใจเพื่อส่งเสริมให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเสมอเพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขพัฒนาผู้เรียน มีความกระตือรือร้นในการสอนและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน จัดประสบการณ์ที่เหมาะสมเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสอนตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ สอดคล้องกับงาวิจัยของ รณชัย กิ่งแก้ว (2560, หน้า 94) ที่ระบุว่า ครูหาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้ที่ตรงกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน ใช้สื่อประกอบการสอนได้อย่างลงตัวเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดความสำเร็จในการเรียนในเนื้อหาวิชานั้น ๆ จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพการสอนของครูสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลชรัส นุกอง (2564 :71) ที่ระบุว่า ครูได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นอย่างดีและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .603 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนได้ตระหนักถึงงานวิชาการและมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงและให้การสนับสนุนกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและความใส่ใจต้องานวิชาการสูง ก็จะส่งผลให้ครูมีประสิทธิภาพการสอนสูงขึ้นไปด้วยและหากผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำทางวิชาการน้อย ครูก็จะมีประสิทธิภาพการสอนน้อยไปด้วย เพราะผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทั้งครูผู้สอนและนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารมณ์ นาก้อนทอง (2559, บทคัดย่อ) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภรณ์ สิริธร (2563, บทคัดย่อ) พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบุคลิกภาพของครู โดยมีประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 34

5. อำนาจพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 3 ตัวแปร คือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครูและมีจำนวน 1 ตัวแปร ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว

แปรร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน ได้ร้อยละ 46.30 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .059 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญในการพัฒนาทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เมื่อผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู ย่อมส่งผลให้ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล เทินสะเกษ (2563, บทคัดย่อ) พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู คือ การนิเทศติดตามการสอนของครูและความก้าวหน้าของนักเรียน การบริหารหลักสูตรและการสอน การส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และการกำหนดเป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน โดยตัวแปรทั้ง 4 ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 21.90 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิพร ศุภฤทธิ์ (2561, บทคัดย่อ) พบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและทัศนคติต่อผู้บริหารสัมพันธ์กับการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของครูในระดับสูง (r=.713 และ .798; P<.001) การรับรู้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและทัศนคติต่อผู้บริหารร่วมกันทำนายการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของครูได้ร้อยละ 67.50 น้ำหนักการทำนายของตัวทำนาย ทั้งสองเป็น .284 และ .592

6. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 2 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู และการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน โดยมีแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนารวมทั้งสิ้น 44 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน แต่ละตัวแปรมีตัวบ่งชี้ที่หลากหลายตามบริบทต่างๆ ซึ่งแต่ละตัวบ่งชี้ของแต่ละตัวแปรผ่านการศึกษา กลั่นกรอง และเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การพัฒนาวิชาชีพครู และ4) ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับวิจัยของ สรายุทธ สิมมาจันทร์ (2563, บทคัดย่อ) พบว่าที่ควรได้รับการพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ ควรจะมีการเข้าร่วม สัมมนา อบรม ศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จทางการบริหารการศึกษา 2) ด้านการจัดการหลักสูตรและการสอน ควรจะปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทในชุมชน 3) ด้านการพัฒนาครูผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูผู้สอน ทำวิจัยเพื่อพัฒนาตนเองและปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน และ4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ควรจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และนักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องแนวทางในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดทิพย์ ซีซอง (2564, บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ควรได้รับ

การพัฒนา มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร การพัฒนาผู้เรียนเรียน การจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สามรถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนได้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่โน้มน้าวจูงใจ หรือชี้นำให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นความสำคัญในจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้งานวิชาการ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะงานบริหารวิชาการจะประสบความสำเร็จได้ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรมไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมครู ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ประเมินว่าผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จหรือไม่และจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนของครู ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดอบรม หรือเป็นเกณฑ์ ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จิราพร พละสิม. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ชลชรัส นุกอง. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 สหวิทยาบางมูลนาก.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2560). *การบริหารการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ.

ณัฐพล ธิตา. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ณัฐภรณ์ ศิริธร. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิพร ศุภฤทธิ์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและทัศนคติต่อผู้บริหาร กับการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของครู*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

รณชัย กิ่งแก้ว. (2560). *ความสัมพันธ์ระหวางภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิเชียร กันหาจันทร์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2*.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สรายุทธ สิมมาจันทร์. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ออนไลน์. (2566). ฐานข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. เข้าถึงได้จาก https://web2.sakon2.go.th/ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2566.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

หยาดทิพย์ ซีซอง. (2564). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร.*วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 9(36),165-175.*

อภิวัฒน์ คุ้มศรีไวย. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3*. : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อรรถพล เทินสะเกษ. (2563). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อารมณ์ นาก้อนทอง. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อารมณ์ จินดาพันธ์. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(53),9-13.*

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

THE LEARNING MANAGEMENT GUIDELINES PROMOTING SECONDARY SCHOOL STUDENTS' MATHEMATICAL HABITS OF MIND

[1]จงกล บัวแก้ว และ [2]เกวลิน ชัยณรงค์

[1]Jongkon Buakaew and [2]Kawalin Chainarong

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[1]jongkon.bu@skru.ac.th, [2]kawalin.ch@skru.ac.th

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา และ(2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 400 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนแผนการเรียนคณิตศาสตร์เป็นหลักมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียน

---

[1] อาจารย์ ดร.คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[1] อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

แผนการเรียนอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมที่มีความท้าทาย การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมต่อยอดความรู้ การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้การจำแนกอย่างระวัง การจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมจิตนิสัยกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านต่างๆ และการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการสอนแบบต่างๆ ที่ส่งเสริมจิตนิสัย

คำสำคัญ : จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were: (1) to study secondary school students' mathematical habits of mind and (2) to recommend guidelines to promote secondary school students' mathematical habits of mind. The sample used in this research was 400 secondary school students under the jurisdiction of the Songkhla Satun Educational Service Area Office, obtained from stratified random sampling. The research tool was Mathematical habits of mind Questionnaires. Data analysis was used by averages, standard deviation, t-test, and content analysis. The results of the research found that 1) secondary school students' Mathematical habits of mind were at a high level. The higher secondary school students had a significantly higher mean than the lower secondary school students at the .05 level, and students who mainly studied mathematics had a significantly higher mean mathematical habits of mind than the other groups at the .05 level, and 2) the learning management guidelines that promote Mathematical habits of mind include : organizing challenging activities, organizing activities that require a variety of mathematical representations, organizing activities to expand knowledge, organizing activities that require careful classification, organizing activity packages that promote mental habits and skills in various mathematical processes, and organizing activities using various teaching styles that promotes mental habits.

Keywords : Mathematical habits of mind, Mathematical learning management

บทนำ

จิตนิสัยเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากจิตนิสัยเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และการกำกับดูแลความคิดของตนเองในการเรียนรู้มิติต่าง ๆ (Marzano, Pickering & Mc Tighe, 1994) นอกจากนี้ Costs and Kallick (2000) ยังให้ความหมายเพิ่มเติมว่า จิตนิสัยเป็นพฤติกรรมการแสดงออกทางปัญญาผ่านการกำกับด้วยความคิดและการฝึกฝนจิตจนกลายเป็นกิจวัตรในการทำงานหรือการเรียนรู้ เช่นเดียวกับแม้นมาศ ลีลสัตยกุล (2545) ที่สรุปความหมายของจิตนิสัยเป็นการจัดระบบความคิดที่สามารถตรวจสอบ ประเมินความเสี่ยง หรือผลที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้นจิตนิสัยจึงเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะในรายวิชาคณิตศาสตร์ที่นอกจากผู้เรียนจะต้องมีความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์แล้วนั้น จะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างมีเหตุมีผล การคิดอย่างมีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบด้านและถี่ถ้วน รวมทั้งคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (ปาริฉัตร ทับทิมหิน และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์, 2566) ดังนั้นเพื่อให้การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาหรือเป็นเครื่องมือในศึกษาศาสตร์อื่น ๆ และยังประสบความสำเร็จด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ และออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความสามารถของผู้เรียน

จากข้างต้นในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จ คุณลักษณะหนึ่งที่ผู้เรียนควรมีคือ จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ ซึ่ง Cuoco, Goldenberg and Mark (1996 อ้างถึงใน ปาริฉัตร ทับทิมหิน และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์, 2566) เสนอว่า จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ เป็นหลักการสำคัญของการจัดหลักสูตรคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและวิทยาลัยได้ทำความเข้าใจคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการคิดแบบนักคณิตศาสตร์ นอกจากนี้ Gan, Isoda and Teh (2021 อ้างถึงใน อัตพล ผึ่งผาย, นฤมล ช่างศรี และสมนึก วรวิเศษ, 2565) ได้เสนอว่าจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่นำองค์ความรู้ และทักษะทางด้านคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหากับสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นจิตนิสัย ดังนั้นผู้สอนจะออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องมีความเข้าใจและข้อมูลเกี่ยวกับจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนก่อน จึงจะสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการและนักวิจัยได้สรุปองค์ประกอบไว้หลากหลาย หนึ่งในนั้นคือวาสนา จันเสริม และญาณภัทร สีหะมงคล (2562) ที่ได้สังเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพองค์ประกอบเรียบร้อยแล้ว และสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยองค์ประกอบจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) ความสนใจใฝ่รู้ เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้หรือมีความสนใจซึ่งจะนำไปสู่การเสาะแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เพิ่มเติมด้วยตนเองและชอบที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา 2) การมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง เป็นลักษณะของบุคคลที่ยอมเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ทราบว่าผลลัพธ์จะออกมาเป็นอย่างไร ยอมรับสภาพที่วุ่นวายสับสน หรือความทดถอยว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ท้าทายความสามารถ และความเจริญงอกงามของตนเอง จะไม่แสดงความมุทะลุหรือบุ่มบ่าม เป็นการรวบรวมเอกาประสบการณ์ ความรู้เดิม คำนึงถึงผลที่จะตามมาและความพอเหมาะ รู้ว่าควรอยู่ที่ใดและรู้ว่าอะไรอันตรายเกินไป 3) การมีความยืดหยุ่นในการคิด เป็นลักษณะของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้ตนเองเก่งขึ้น สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ดี มีประสบการณ์กับกิจกรรมที่หลากหลายทำให้มีความสามารถในการปับเปลี่ยน สามารถคาดเดาถึงผลลัพธ์ที่ตามมา สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้วยมุมมองใหม่ เปลี่ยนแปลงความคิดได้ไว และมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาของตนเอง 4) การย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน เป็นลักษณะของบุคคลที่มีการสำรวจความคิดของตนเองทำให้ทราบความสามารถของตนเอง สามารถวางแผนการทำงานของตนเอง ทราบว่ากำลังทำอะไร ถึงขั้นตอนไหน และประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลา 5) มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ เป็นลักษณะของบุคคลที่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ รวมทั้งนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) การถามและตั้งข้อสงสัย เป็นลักษณะของบุคคลที่มีการถามคำถามเพื่อเติมเต็มในสิ่งที่ตนรู้และสิ่งที่ไม่รู้ 7) การพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความพยายามในการหาวิธีการที่ใช้ตรวจสอบงานของตนอย่างแม่นยำ ฝึกให้ตนเองมีความซื่อสัตย์ในการตรวจสอบงาน และพร้อมที่จะแก้ไขข้อบกพร่องตลอดเวลาจนกว่าจะเสร็จ และ 8) การมีความมุ่งมั่น เป็นลักษณะของบุคคลที่มีการวิเคราะห์ปัญหา มองออกว่าวิธีการใดเหมาะสม มีระบบวิธีการในการวิเคราะห์ปัญหา มีความอดทนที่จะใช้เวลาในการแก้ปัญหาและไม่ตะหนกตกใจเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

จากคุณลักษณะจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ข้างต้น การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ของครูจึงมีความสำคัญมากสำหรับการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ เนื่องจากปัญหาที่พบปัจจุบันครูสอนเน้นบรรยาย การบอก การอธิบายเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์แก่นักเรียน อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ผู้สนใจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น คณะผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 53 โรงเรียน รวมเป็นนักเรียนจำนวน 53,858 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 รวมเป็นนักเรียนจำนวน 400 คน โดยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 และดำเนินการได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sample) โดยใช้จังหวัดและระดับชั้นเป็นชั้นในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดจิตนิสัยทางคณิศาสตร์จากการศึกษาของวาสนา จันเสริม และญาณภัทร สีหะมงคล (2562) มาประยุกต์ใช้ โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 49 ข้อ ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ ด้านความสนใจใฝ่รู้ จำนวน 10 ข้อ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง จำนวน 6 ข้อ ด้านการมีความยืดหยุ่นในการคิด จำนวน 4 ข้อ ด้านการย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน จำนวน 6 ข้อ ด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ จำนวน 7 ข้อ ด้านการถามและตั้งข้อสงสัยจำนวน 7 ข้อ ด้านการพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ จำนวน 6 ข้อ และด้านการมีความมุ่งมั่น จำนวน 3 ข้อ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด และคณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพความเชื่อมั่นอีกครั้ง ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ของครอนบากเท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประสานครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ตรวจสอบความถูกต้องจนครบตามจำนวนที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบ t-test for Independent และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2554)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์และเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกับนักศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 400 คน แบ่งเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 200 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 200 คน และมีแผนการเรียนเกี่ยวกับคณิตศาสตร์เป็นหลัก (วิทย์-คณิต, ศิลป์คำนวณ)จำนวน 200 คน และแผนการเรียนอื่นๆ (ศิลป์ภาษา) จำนวน 200 คน ได้ผลการวิจัยดังนี้

ตาราง 1 ผลการศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์	$\overline{X}$	SD.	แปลผล
ด้านความสนใจใฝ่รู้	3.84	0.60	มาก
ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง	4.05	0.62	มาก
ด้านการมีความยืดหยุ่นในการคิด	3.84	0.70	มาก
ด้านการย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน	3.99	0.64	มาก
ด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์	3.65	0.76	มาก
ด้านการถามและตั้งข้อสงสัย	3.93	0.67	มาก
ด้านการพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ	3.99	0.69	มาก
ด้านการมีความมุ่งมั่น	4.20	0.68	มาก
รวม	**3.91**	**0.58**	**มาก**

จากตาราง 1 สามารถอธิบายได้ว่าโดยภาพรวมนักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีความมุ่งมั่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 รองลงมาคือ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระหว่างระดับชั้น และแผนการเรียน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้น	n	$\overline{X}$	SD.	t	Sig.
ด้านความสนใจใฝ่รู้					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.76	0.58	2.63*	0.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	3.92	0.61		
ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.97	0.59	2.37*	0.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	4.12	0.63		
ด้านการมีความยืดหยุ่นในการคิด					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.74	0.68	2.72*	0.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	3.93	0.72		
ด้านการย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.95	0.60	1.20	0.23
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	4.03	0.68		
ด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.58	0.76	1.93	0.06
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	3.72	0.76		
ด้านการถามและตั้งข้อสงสัย					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.80	0.68	4.01*	0.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	4.07	0.64		
ด้านการพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.90	0.72	2.70*	0.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	4.09	0.65		
ด้านการมีความมุ่งมั่น					

มัธยมศึกษาตอนต้น	200	4.09	0.71	3.21*	0.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	4.31	0.63		
โดยภาพรวม					
มัธยมศึกษาตอนต้น	200	3.83	0.57	2.96*	0.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	200	3.99	0.57		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นโดยภาพรวม พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีจิตนิสัยจำนวน 6 ด้านนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านความสนใจใฝ่รู้ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง ด้านการมีความยืดหยุ่นในการคิด ด้านการถามและตั้งข้อสงสัย ด้านการพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ และด้านการมีความมุ่งมั่น ส่วนอีก 2 ด้าน คือ ด้านการย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน และด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน จำแนกตามแผนการเรียน

แผนการเรียน	n	$\bar{X}$	SD.	t	Sig.
ด้านความสนใจใฝ่รู้					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	3.97	0.60	4.50*	0.00
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.71	0.58		
ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	4.15	0.59	3.46*	0.00
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.94	0.63		
ด้านการมีความยืดหยุ่นในการคิด					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	3.96	0.68	3.57*	0.00
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.71	0.71		
ด้านการย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	4.06	0.60	2.30*	0.02
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.92	0.67		
ด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์					

คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	3.83	0.71	4.98*	0.00
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.48	0.77		
ด้านการถามและตั้งข้อสงสัย					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	4.07	0.62	4.08*	0.00
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.80	0.70		
ด้านการพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	4.08	0.63	2.48*	0.01
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.91	0.74		
ด้านการมีความมุ่งมั่น					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	4.27	0.62	2.06*	0.04
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	4.13	0.72		
โดยภาพรวม					
คณิตศาสตร์เป็นหลัก	200	4.03	0.54	4.20*	0.00
อื่น ๆ (เช่น ศิลป์ภาษา)	200	3.79	0.59		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน จำแนกตามแผนการเรียนโดยภาพรวม พบว่านักเรียนแผนการเรียนคณิตศาสตร์เป็นหลักมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนแผนการเรียนอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านนักเรียนแผนการเรียนคณิตศาสตร์เป็นหลักมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนแผนการเรียนอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จากผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์เอกสารเพื่อเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จากงานวิชาการและงานวิจัยของ Cuoco & Goldenberg et al.(1996), Cost, A. & Kallick, B. (2000), Dweck (2006), Jacobbe & Millman (2009), Manmai et al (2020), Habibi (2020), Levasseur Kim (2022), พงศธร มหาวิจิตร และสุนทรีย์ ปาลวัฒน์ชัย (2562), อัตพล ผึ่งผาย, นฤมล ช่างศรี และสมนึก วรวิเศษ (2565) โดยสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมที่มีความท้าทาย กิจกรรมที่ครูจัดนั้นควรเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้เผชิญปัญหาที่แปลกใหม่ ท้าทาย หรือไม่ใช่ปัญหาที่พบโดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน และครูจะต้อง

ส่งเสริมให้นักเรียนพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูเป็นเพียงผู้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในมุมต่างๆ ที่นักเรียนสงสัย กิจกรรมนั้นอาจเพิ่มความท้าทายได้ โดยการให้นักเรียนเป็นผู้ทดลอง สงสัยใคร่รู้ คาดเดาคำตอบอย่างมีเหตุผล เพื่อที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยกิจกรรมนี้จะส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตนิสัยด้านความสนใจใฝ่รู้ ด้านการถามและตั้งข้อสงสัย และด้านการมีความมุ่งมั่น ได้เป็นอย่างดี

2.2 การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย ปัญหาทางคณิตศาสตร์สามารถนำเสนอวิธีการแก้ไขได้หลากหลายวิธี การนำเสนอการแก้ปัญหาก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้สมการในการแก้ปัญหา การวาดรูปเพื่ออธิบายวิธีการได้มาซึ่งคำตอบ หรือการใช้ตาราง แผนภูมิหรือกราฟเส้น นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการหาคำตอบ ก็ถือเป็นการเลือกใช้ตัวแทนที่หลากหลายในการนำเสนอทั้งสิ้น การรู้จักเลือกใช้ตัวแทนที่หลากหลายให้เหมาะสมนั้น จะช่วยส่งเสริมจิตนิสัยทางด้านการยืดหยุ่นในการคิด และด้านการย้อนคิดเกี่ยวกับความคิดของตน ว่าสิ่งที่เลือกนั้นเป็นเครื่องมือในการเป็นตัวแทนที่ดีเพียงพอแล้วหรือไม่

2.3 การจัดกิจกรรมต่อยอดความรู้ เป็นกิจกรรมที่ใช้ความรู้เดิมจากประสบการณ์เดิมที่นักเรียนมีอยู่แล้ว นำมาประยุกต์ใช้และต่อยอดในการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ เพราะการเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ดีนั้น ต้องอาศัยสิ่งที่รู้อยู่ก่อนหน้า แต่การฝึกให้เป็นนิสัยและนำมาใช้ได้ถูกต้องนั้น จะช่วยพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ กิจกรรมนี้จะช่วยส่งเสริมจิตนิสัยทางด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยการใช้ความรู้ที่มีประยุกต์ใช้กับกระบวนการคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และด้านการพยายามให้เกิดความถูกต้องแม่นยำ โดยการแก้ปัญหาให้ถูกต้องจากกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่เลือกมาประยุกต์ใช้

2.4 การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้การจำแนกอย่างระวัง ปัญหาทางคณิตศาสตร์บางครั้งมีความซับซ้อน จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ที่ดี คือ การส่งเสริมให้นักเรียนเจอปัญหาที่ซับซ้อนและจำแนกกรณีที่เกิดขึ้นว่ามีกี่กรณี และหาคำตอบได้อย่างไรบ้าง จะฝึกให้นักเรียนมีความรอบคอบและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง โดยจะต้องผ่านการคิดวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วนถึงวิธีการแก้ปัญหาและกรณีของปัญหาที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้อง กิจกรรมนี้จะส่งเสริมจิตนิสัยทางด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองเป็นสำคัญ

2.5 การจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมจิตนิสัยกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านต่างๆ จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สามารถเกิดขึ้นได้ดีจากการจัดกิจกรรมที่สอดแทรกในเนื้อหาที่ครูทำการสอนในแต่ละวันอย่างสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่า การกระทำซ้ำและบ่อย จะทำให้เกิดจิตนิสัยขึ้นได้ ดังนั้น การใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาจิตนิสัยของนักเรียนได้เช่นกัน โดยการใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาจิตนิสัยควบคู่กับทักษะ

กระบวนการนั้น จะทำให้นักเรียนได้ฝึกการทำซ้ำจนเป็นนิสัย วิธีการนี้จะช่วยส่งเสริมจิตนิสัยทางด้านการมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

2.6 การจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการสอนแบบต่างๆ ที่ส่งเสริมจิตนิสัย รูปแบบการสอนนั้น มีหลากหลายรูปแบบที่พัฒนาความสามารถของผู้เรียน จากการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่ารูปแบบการสอนที่นิยมนำมาใช้ในการส่งเสริมจิตนิสัย คือ การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด (Lesson Study and Open Approach) จะมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะทางด้านการคิด และเรียนรู้สถานการณ์ด้วยปัญหา บริบทและเงื่อนไข และรูปแบบการสอนแบบสืบสอบ (Inquiry based learning) จะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการสืบสอบหาคำตอบจากสิ่งที่สงสัย เชื่อมโยงความรู้และวิธีแก้ปัญหา จนได้มาซึ่งคำตอบ จะเห็นได้ว่ารูปแบบการสอนข้างต้น ถ้าเกิดการฝึกฝนบ่อยๆ จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นในหลายๆด้าน หรือเกิดเป็นจิตนิสัยในด้านต่างๆ เช่น ด้านความสนใจใฝ่รู้ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจตนเอง ด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ด้านการพยายามเกิดความถูกต้องแม่นจำ ตลอดจนด้านการมีความมุ่งมั่นในการได้มาซึ่งคำตอบ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ทั้งภาพรวมและรายด้านนั้นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์เป็นคุณลักษณะการแสดงออกของพฤติกรรมจากภายในตัวบุคคล และการแสดงออกนั้นต้องเป็นกิจวัตรทำเป็นปกติวิสัย ซึ่งบางครั้งการแสดงออกนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ มาร่วมด้วยทำให้ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้สมบูรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ และธันวดี กำจัดภัย (2562) ที่พบว่าจิตนิสัยสำคัญของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ด้านการมีความมุ่งมั่นสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่านักเรียนเป็นบุคคลมีลักษณะนิสัยเกี่ยวกับการคิด การวิเคราะห์ การวางแผน การพยายามหาคำตอบด้วยตนเอง รวมทั้งมีความอดทนที่จะใช้เวลาในการหาคำตอบหรือแก้ปัญหา ถึงแม้ได้คำตอบแล้วแต่ยังหาวิธีการอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อเลือกวิธีการที่ดีที่สุด และไม่ตระหนกตกใจเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Costs and Kallick, 2000; วาสนา จันเสริม และญาณภัทร สีหะมงคล, 2562; ปาริฉัตร ทับทิมหิน และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์, 2566) สอดคล้องกับการศึกษาของ ปาริฉัตร ทับทิมหิน และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ (2566) ที่พัฒนาตัวบ่งชี้จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์พบว่า ความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหามี

น้ำหนักองค์ประกอบและสัมประสิทธิ์การทำนายสูงที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้อาจเกิดจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีอายุมากกว่าเลยส่งผลให้มีจิตนิสัยที่สูงกว่า และยังพบว่านักเรียนมีแผนการเรียนต่างกันมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์เป็นคุณลักษณะพฤติกรรมที่เฉพาะสำหรับนักเรียนสายคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ เพราะจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ เน้นพฤติกรรมด้านการคิด การแก้ปัญหา การเลือกวิธีการ และสามารถตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ และธันวดี กำจัดภัย (2562) ที่พบว่านักเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์มีจิตนิสัยสูงกว่านักเรียนแผนการเรียนศิลป์ภาษา

2. จากแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สรุปไว้ 6 แนวทาง คือ1) การจัดกิจกรรมที่มีความท้าทาย 2) การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย 3) การจัดกิจกรรมต่อยอดความรู้ 4) การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้การจำแนกอย่างระวัง 5) การจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมจิตนิสัยกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านต่างๆ และ 6) การจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการสอนแบบต่างๆ ที่ส่งเสริมจิตนิสัย เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติมากกว่านั่งฟังบรรยายหรือทำตามคำสั่งที่ครูบอกสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนให้มีความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และการปรับกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุศักยภาพสูงสุด เน้นการจัดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการนำตนเอง ฝึกทักษะพื้นฐานเพื่อเป็นฐานสำหรับทักษะอื่น ๆ และสามารถนำความรู้สามารถถ่ายโยงความรู้ไปประยุกต์ใช้บริบทอื่น ๆ (สุปราณี หมื่นยา, 2564) ดังนั้นการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์นั้น จะต้องมีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และต้องใช้เวลา ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมที่สอดแทรกการพัฒนาจิตนิสัยให้อยู่ในการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลา ผ่านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อที่นักเรียนจะได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเกิดเป็นพฤติกรรมที่ติดเป็นนิสัย จึงจะกล่าวได้ว่า การสอนได้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ผู้สอนจะต้องทราบพื้นฐานของนักเรียนให้ชัดเจนก่อน เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน โดยมีแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมที่มีความท้าทาย 2) การจัด

กิจกรรมที่ต้องใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย 3) การจัดกิจกรรมต่อยอดความรู้ 4) การจัดกิจกรรมที่ต้องใช้การจำแนกอย่างระวัง 5) การจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมจิตนิสัยกับทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านต่างๆ และ 6) การจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการสอนแบบต่างๆ ที่ส่งเสริมจิตนิสัย

เอกสารอ้างอิง

น้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ และธันวดี กำจัดภัย. (2562). *การศึกษาจิตนิสัยสำคัญของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในศตวรรษที่ 21*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2561). *การแปลผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมาตราส่วนประมาณค่า.* วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2(1), 64-70.

ปาริฉัตร ทับทิมหิน และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์. (2566). *การพัฒนาตัวชี้วัดจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(3), 1563-1576.

พงศธร มหาวิจิตร และสุนทรีย์ ปาลวัฒน์ชัย. (2561). *การพัฒนาชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา.* วารสารปัญญาภิวัฒน์, 10(1), 209-221.

แม้นมาศ ลีลสัตยกุล. (2545). *การพัฒนาจิตพิสัย.* วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 17(2), 19-28.

วาสนา จันเสริม และญาณภัทร สีหะมงคล. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.* วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 25(2), 193-210.

สุปราณี หมื่นยา. (2564). *การพัฒนาแบบวัดจิตนิสัยในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์.* วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 13(2), 176-188.

อัตพล ผึ่งผาย, นฤมล ช่างศรี และสมนึก วรวิเศษ. (2565). *การศึกษาจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการสอนแบบเปิด.* รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 55 (น. 37-53). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

Cost, A. & Kallick, B. (2000). *Habits of Mind: A developmental series*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Cuoco, A.L., Goldenberg, B.P., & Mark, J. (1996). Habits of Mind: An Organizing Principle for Mathematics Curriculum. *Journal of Mathematics Behavior*, 5, 375-402.

Dweck, C.S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. New York: Random House.

Habibi, Lasia, et al. (2020). Habits of Mind Strategies for Enhancing Students' Math Problem Solving Skills. *JTAM (Jurnal Teori dan Aplikasi Matematika)*, 4(2), 182-189.

Jacobbe, T., & Millman, R.S. (2009). *Mathematical Habits of Mind for Preservice Teachers*. School Science and Mathematics.

Kim, Jy C., Encio. (2022). Mathematical habits of mind in solving non-routine problems and academic performance of grade 9 students. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 3 (7), 3473-3481.

Kuhlthu CC, & Todd RJ. (2008). *Guided inquiry : A framework for learning through school libraries in 21st century schools*. Newark NJ: Rutgers University.

Manmai, T.O., Inprasitha, M., Changsri, N. & Pattanajak, A. (2020). Development of reasoning habits through lesson study and open approach teaching practices. *International Educational Research*, 3(2), 29.

Marzano, R.J., Pickering, D., & Mc Tighe, J. (1994). *Assessing student Outcomes*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF TEACHERS' PARTICIPATION IN SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NONG BUA LUMPHU PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

กมลชนก บุญเรืองจักร, [1]พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ และ [2]ธีระพล เพ็งจันทร์

[1]Kamolchanok Boonruangjak, [2]Patcharin Chompuwiset and [3]Teerapol Pengchan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]Kamonchanok.mymuk@gmail.ac.th

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 2) เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และระยะที่ 2 การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 2.1) การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.2) การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหาร

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

สถานศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 1.2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 1.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 1.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2) การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 2.1) แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2.2) การประเมินแนวทาง ในด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แนวทาง**;** การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครู; การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aims 1) to investigate the components and indicators of teachers' participation in school administration, and 2) to design management guidelines for teachers' participation in school administration. The study was conducted in two phases using Mixed Methods Research. The first phase involved investigating the components and indicators of teachers' participation in school administration with an informant group consisting of five experts. The second phase consisted of designing development guidelines for teachers' participation in school administration, which were divided into two parts. 2.1) Finding ways to enhance teachers' participatory management in school administration. A Semi-structured interview was conducted with an informant group of five experts, and the data analysis was performed by finding the mean and standard deviation. 2.2) Evaluating the development guidelines for teachers' participatory management in school administration with an informant group of five experts. The results of the study were as follows: 1) Four major components and indicators of teachers' participation in school administration were identified, 1.1) Participation in decision-making, 1.2) Participation in operations, 1.3) Participation in benefits, and 4) Participation in assessment. 2) The design of the development guidelines for teachers' participation in school administration included: 2.1) Ways to enhance teachers' participatory management in school administration, encompassing participation in decision-making, participation in operations, participation in benefits, and participation in

assessment. 2.2) Evaluation of the development guidelines in terms of suitability and feasibility, which were found at the highest level.

Keywords : Guidelines; management for teachers' participation; educational institution administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นการตัดสิ้นใจและการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและสร้างคุณประโยชน์เพื่อสังคม ฮอดจ์กินสัน (Hodgkinson, 1991: 94) โดยหลักการและแนวคิดการมีส่วนร่วมเป็นการก่อให้เกิดความเกี่ยวข้องนำไปสู่ความผูกพันที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลโดยผู้มีส่วนร่วมอาจประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนได้เสีย (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2551: 59) คุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยมีพันธกิจ คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ พัฒนาการระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมการบูรณาการการจัดการศึกษา ผู้เรียนมีคุณภาพและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 1) การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะทำใน สิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม (จอห์น ดับเบิลยู นิวสตรอม คีธ เดวิส, Jonh W. Newstrom; Keith Davis, 1993: 222) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสิ้นใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่อันถือว่าเป็นหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ใต้บังคับบัญชา และต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง (สมยศ นาวีการ, 2553: 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษา ในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น ด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เปิด

โอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และให้มีการบริหารในรูปคณะกรรมการโรงเรียน โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุดเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมากที่สุด วอลสเต็ตเตอร์ (Wohlstetter, 1995: 22-25) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำรูปแบบการบรารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีอำนาจน้าที่ที่แท้จริงเกี่ยวกับงบประมาณ บุคคล บุคลากร และลักสูตร โดยมีเป้ามายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

การบริหารแบบมีส่วนร่วมภายในองค์กรจะช่วยสร้างความสามัคคีต้องการของบุคลากรในองค์กร และช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้สูงขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นการช่วยลดความขัดแย้ง และการต่อต้านจากบุคลากรทุกระดับ และช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานและทำให้สุขภาพจิตในองค์กรดีขึ้น เป็นการสร้างหลักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร และยังช่วยลดงบประมาณในการบริหารงาน มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด รวมทั้งยังทำให้พนักงานกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จึงเกิดความกระตือรือร้นขึ้นของบุคลากรในสถานศึกษาที่ผู้บริหารได้ให้มีส่วนร่วมในการทำงานในครั้งนี้ ดังนั้นการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารจะต้องจัดองค์กรให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่และในสถานศึกษา การจัดการศึกษาจะต้องมีการจัดโดยการกระจายอำนาจให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้ทำงานในหน้าที่ของตนเอง (เมตต์ เมตต์การุณ์จิต, 2547:52)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู มีเขตรับผิดชอบดูแลทั้งหมด 2 เขตพื้นที่ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละบริบท ในขณะที่แต่ละสถานศึกษามีความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตาม นโยบายของการจัดการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นจากเหตุผลและความสำคัญที่กล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จำเป็นต้องมาหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา เพื่อบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์การได้ การศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแบบส่วนร่วมของครูในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศในการดำเนินการวางแผนและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทในสถานศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารแบบส่วนร่วมของครูในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารระดับสูงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศในการดำเนินการวางแผนและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคลองกับบริบทต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

2. เพื่อออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและเป้าหมาย

ประชากรและเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งมาจากสถานศึกษาที่มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2.2 เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Setection) โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบประเมินแนวทางเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใน 2 ด้าน ประกอบด้วย ความเหมาะสม และความเป็นไปได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และในระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตลอดจน แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ แล้วนำมาสร้างเป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยการประเมินของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวม

องค์ประกอบ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.29	0.54	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.30	0.57	มาก
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.28	0.55	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.27	0.57	มาก
โดยรวม	**4.27**	**0.29**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และแต่ละองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ผลการยืนยันและแปลผลแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีแนวทางพัฒนา จำนวน 5 แนวทาง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีแนวทางพัฒนา จำนวน 5 แนวทาง

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มีแนวทางพัฒนา จำนวน 5 แนวทาง 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีแนวทางพัฒนา จำนวน 5 แนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันผลให้ใช้ได้ทุกแนวทาง คิดเป็นร้อยละ 100.00

2.2 ผลการวิเคราะห์การประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

จากการสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 5 ท่าน พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้ประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ทั้ง 2 ด้าน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในภาพรวม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	**ความเหมาะสม**			**ความเป็นไปได้**		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.95	0.22	มากที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.75	0.44	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	4.70	0.47	มากที่สุด	4.70	0.73	มากที่สุด
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.60	0.60	มากที่สุด	4.65	0.59	มากที่สุด
โดยรวม	**4.65**	**0.52**	**มากที่สุด**	**4.65**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1997: 213) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ประกอบด้วย การริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินการและตัดสินใจปฏิบัติการ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากรการบริหารการประสานความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สรุป ขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน คือเริ่มตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผลและผลประโยชน์

2. การออกแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ประกอบด้วย

2.1. แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อภิปรายแต่ละด้านดังนี้

2.1.1 ด้านการตัดสินใจ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต2 ในด้านการตัดสินใจ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงาน มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาองค์กร การมีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตร การใช้หลักสูตร มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐพงศ์ ไชยสิทธิ์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มก็ตาม ได้อาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการและทำการหรือแม้แต่สัญชาตญาณในการ

พิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมมาดที่สุดและทำการคัดเลือกสรรทางใดทางหนึ่งโดยเล็งเห็นว่าจะสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลตามที่บุคคลหรือกลุ่มได้คาดหวังไว้ว่าจะสัมฤทธิ์ผลตามแนวทางหรือทางเลือกได้เลือกไปนั่น ครูควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล้าคิดกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ยุติธรรม เพื่อนำมาสู่ความสำเร็จในการทำงานขององค์

2.1.2 ด้านการปฏิบัติการ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านการปฏิบัติการ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) หมายถึง การที่ผู้บริหาร และครูได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย นโยบาย รวมไปถึงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ร่วมกันออกแรงในการทำกิจกรรมโครงการ ร่วมสนับสนุนทรัพย์สินเงินทอง หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ นรินทร์ พัฒนวงศา (2547: 10) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงาน และยังซึ่งสอดคล้องกับ ประสงค์ กลิ่นบรม (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่าเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการโดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมกำหนดสภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การดำเนินงานครูควรมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงานเริ่มตั้งแต่แรกการมีส่วนร่วมกำหนดสภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การดำเนินงาน

2.1.3 ด้านการรับผลประโยชน์ แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านการรับผลประโยชน์ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) คือการที่ได้รับผลประโยชน์ในด้านต่างๆจากกิจกรรมโครงการพัฒนาในองค์กร การมีส่วนร่วมผลประโยชน์ด้านการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมทำกิจกรรมในองค์กร การเสนอแนะการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพเท่าเทียมกับโรงเรียนอื่น และได้รับการถ่ายทอดความรู้เพื่อนำความรู้มาใช้ในการสร้างผลงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1997: 213) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล ขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วน

ร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน คือเริ่มตั้งแต่การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผลและผลประโยชน์ ครูต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาในด้านการรับผลประโยชน์

2.1.4 การประเมินผล แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ด้านการประเมินผล ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาว่า ครูควรมีส่วนเข้าไปสังเกตการณ์และมีส่วนในการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงในการกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบการบริหารจัดการของสถานศึกษา ควรรู้จักประยุกต์ใช้ประสบการณ์และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ที่ตนเองมีให้เข้ากับประสบการณ์และความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับมาไปใช้ในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาต่างๆได้ อีกทั้งครูต้องรู้จักแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์กับบุคลากรของตนเอง เพื่อเพิ่มแนวความคิดใหม่ๆ ให้กับหน่วยงาน ต้องกล้าคิด กล้าแสดงออก เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดที่ยืดหยุ่น รู้จักปรับความคิดของตนไปตามสถานการณ์ สอดคล้องกับพัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์ (2549) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นการควบคุมกำกับและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมเป็นเสมือนการเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากใช้วิธีดำเนินงานที่แตกต่างออกไป เพราะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น พัฒนาหน่วยงานและการตัดสินใจของผู้วางนโยบาย ทั้งสามส่วนนี้จะดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน จำเป็นต้องมีการวัดความก้าวหน้าและผลการตัดสินใจของความก้าวหน้าและผลที่เกิดขึ้นด้านสุขภาพในชุมชน

2.2. การประเมินแนวทางทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ในด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับคำกล่าวของ สมยศ นาวีการ (2553: 1) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการของการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ อันถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ใต้บังคับบัญชาและต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชิสา แก้ววิเศษ (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการวางแผน สถานศึกษาต้องให้ความรู้

ด้านบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ มีการติดต่อประสานงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อการเข้าร่วมประชุมวางแผนกำหนดวิสัยทัศน์ แผนปฏิบัติการประจาปี แผนพัฒนาสถานศึกษาระยะสั้นและระยะยาวร่วมวางแผนในการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมวางแผนงานในการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษา 2) ด้านการดำเนินการ เป็นแกนนาในการระดมทุน ดำเนินการประสานให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประสานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ด้านการประเมินและติดตามผลการทำงานของโรงเรียนติดตามการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี ผลการประเมินแนวทางบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 หลักการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษย์มีความสามารถในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น จูงใจบุคคลอื่นได้มีความชำนาญในการติดต่อสื่อประสานสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่งเสริมการทำงานร่วมเป็นทีม และการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษา นอกจากผู้บริหารซึ่งมีบทบาทสำคัญในสถานศึกษา ครูในสถานศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาก้าวหน้าไปได้ด้วยดี การบริหารในปัจจุบันจึงพยายามหาวิธีที่จะให้การยอมรับและเข้าใจระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา แนวความคิดหนึ่งของการบริหาร ก็คือการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมตนเองและการควบคุมตนเอง จะช่วยให้ครูในสถานศึกษารู้จักพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในการตัดสินใจ การแสดงออก เทคนิคการควบคุมงาน ตลอดจนทัศนคติและความสารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงศ์ ไชยสิทธิ์. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูและผู้บารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสงค์ กลิ่นบรม. (2550). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนบ้านแซว อำเภอเชียงแสน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์. (2549). *การประเมินผลโครงการสุขภาพชุมชนด้วยกระบวนการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation).* เอกสารประกอบคำบรรยาย โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการกายภาพบำบัดชุมชน เพื่อสุขภาพบุคคล ครอบครัว และชุมชนเนื่องในโอกาสครอบรอบ 60 ปี ผศ.ปฐมรัตน์ ศักดิ์ศรี. ของกลุ่มพัฒนาความร่วมมือทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 18-20 ตุลาคม.

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต. (2547). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ.* กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2551). *การบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ.* กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

สมยศ นาวีการ. (2545**).** *การบริหารแบบมีส่วนร่วม.* กรุงเทพฯ : กรุงธนพัฒนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.* กรุงเทพฯ สำนักนายรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาพุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: ชุมชุนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อัญชิสา แก้ววิเศษ. (2561). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 12*(3) , 272-282.

Cohen, J.M., and Uphoff , N.T. (1977). *Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project design, Implementation and Evaluation.* New York: the Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.

Hodgkinson, C. (1991). *Educational Leadership: The Moral Art. Albany.* New York: State University of New York.

Jonh W. Newtrom, Keith Davis. (1993). *Organizational Behavior Human Behavior at Work. United stated of America:* The McGrew-Hill Inc.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

A DEVELOPMENT OF A LEARNING ACTIVITY BASED ON THE GAMIFICATION APPROACH TO ENHANCE VOCATIONAL STUDENTS' ENGLISH SPEAKING SKILL FOR BUSINESS

วริศรา ดีนาน และ [2]วิเชียร ธำรงโสตถิสกุล

[1]Warissara Deenan and [2]Wichian Thamrongsotthisakul

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand

[1]warissarad64@nu.ac.th, [2]wichianth@nu.ac.th

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดย 2.1) เปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจหลังเรียน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 2.2) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัยตามแนวทางของวิธีวิจัยและพัฒนา (Research & Development) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ รหัสวิชา 30000-1207 จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน 2) แบบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ และ 3) แบบบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าประสิทธิภาพโดยใช้สูตร E_1/E_2 และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้วิจัยได้กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การกระตุ้นความสนใจ 2) การเรียนรู้ 3) การปฏิบัติภารกิจ 4) การประเมิน 5) การให้รางวัลมีภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.61) และมีประสิทธิภาพ 79.17/77.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่

กำหนดไว้ 2) ทักษะภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักศึกษามีพัฒนาการในการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจทั้งในด้านของไวยากรณ์และคำศัพท์ การจัดการภาษาระดับข้อความการออกเสียง และการมีปฏิสัมพันธ์

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้, เกมมิฟิเคชัน, ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop and assess the efficiency of learning activity based on the gamification approach at the level of 75/75 2) to study the outcome of tryout results of the learning activity based on the gamification approach 2.1) to compare the business English speaking skill after using the learning activity to reach a 75 percent criterion 2.2) to study the result of learning activity based on the gamification approach. The study followed a research and development process. The sample group consisted of 36 second-year vocational students who enrolled in a Business English course. The tools applied in the research include 1) Learning activity based on the gamification approach 2) Business speaking skill test and 3) field note. The data were analyzed by mean, standard deviation, effectiveness equal (E_1/E_2) and t-test. The result of the study revealed that: 1) the learning activity had five steps as follows; 1) Curiosity 2) Learning 3) Doing the Mission 4) Evaluating 5) Rewarding. The learning activity had appropriate quality with the highest level and was found to be efficient at the percentage level of 79.17/77.50 according to established criteria. 2) Business English speaking skill after using the learning activity was significantly higher than the 75% criterion and 3) Students have improved their English speaking skill for business in grammar and vocabulary, Discourse Management, Pronunciation and Interactive Communication.

Keywords: Learning activity, Gamification, Business English speaking skill

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทกับการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ข้อมูลข่าวสารที่พบบนอินเทอร์เน็ตล้วนเป็นภาษาอังกฤษถึง 80% ซึ่งอินเทอร์เน็ตถือเป็นหนึ่งในแหล่งสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและถูกใช้งานทั่วโลก ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงกลายมาเป็นภาษาทางธุรกิจและเป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพสำหรับการจ้างงานในทุกสาขางานของแวดวงธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของบริษัทซอฟต์แวร์ วิศวกรรมศาสตร์ การแพทย์ วิทยาศาสตร์ การบิน การศึกษา มนุษยศาสตร์ และอื่นๆ (Sankar & Kumar, 2016 : 101) ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงมีความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อประกอบอาชีพมากขึ้น คนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษมักจะได้เปรียบในการทำงานทางด้านธุรกิจ การเพิ่มโอกาสทางอาชีพ รวมถึงความก้าวหน้าในการทำงานตำแหน่งต่าง ๆ ดังที่เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน (2557 : 192) กล่าวว่าความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างเชี่ยวชาญจะเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างมากในการประกอบอาชีพในอนาคตของคนไทย เพราะผู้ที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ดีน่าจะมีโอกาสได้รับการจ้างงานทั้งในประเทศ กลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียน และในตลาดโลก ส่วนผู้ที่ขาดทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษก็จะตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Durga (2018 : ออนไลน์) อธิบายว่าในปัจจุบันการแข่งขันของเศรษฐกิจในตลาดโลกระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นายจ้างจึงต้องการผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับบริบทระหว่างประเทศหรือข้ามชาติ ภาษาอังกฤษจึงถือเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นสำหรับการจ้างงาน และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษถือเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการทำงานและการก้าวหน้าในอาชีพ

การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต ภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจที่มีความจำเป็นอย่างมากที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ ซึ่งถือเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมในสังคมปัจจุบันการมีทักษะภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ จะช่วยทำให้ถ่ายทอดความคิด ติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีแก่ผู้รับสาร ส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น ตามคำกล่าวของวิเชียร วิทยอุดม (2551 : 1) กล่าวว่าการมีทักษะการสื่อสารทางธุรกิจทำให้การสื่อสารภายในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นเดียวกับ Kantapruek (2563 : 1) ให้ความเห็นว่าความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของพนักงานสามารถสร้างผลผลิตที่สูงขึ้นและสร้างโอกาสที่เพิ่มมากขึ้นสำหรับทั้งองค์กรและพนักงาน ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจจึงเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งการสื่อสารภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ประกอบด้วย 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง การพูด

การอ่าน และการเขียน ซึ่งทักษะที่กล่าวมาข้างต้นล้วนมีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารและใช้ในการประกอบอาชีพทางธุรกิจ โดยเฉพาะทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจที่เป็นทักษะจำเป็นของผู้ส่งสาร ซึ่งหากผู้ส่งสารมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจที่ดี จะส่งผลให้ผู้รับสารเข้าใจวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะสื่อความหมายอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทงาน อย่างไรก็ตาม สำหรับในแวดวงของการทำงานธุรกิจนั้น การมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่ดียังคงขาดแคลน บริษัทต่างๆ ต้องการผู้ที่สามารถโต้ตอบได้อย่างประสบความสำเร็จ และมีส่วนร่วมในการอภิปราย การนำเสนอ และการสัมมนา (Pandey and Pandey, 2014 : 98) ผู้พูดจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจอย่างมากเพื่อที่จะทำให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของอาชีวศึกษามีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าใจหลักการใช้ภาษาอังกฤษในงานอาชีพทางธุรกิจ สามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในงานอาชีพทางธุรกิจ รวมถึงการมีเจตติและกิจนิสัยที่ดีในการใช้ภาษาอังกฤษในงานอาชีพและการศึกษาต่อ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพทางธุรกิจให้กับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากลยุโรป (CEFR) ยังมีมาตรฐานต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น สภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ผู้เรียนมีโอกาสในการฝึกฝนการพูดน้อย และบรรยากาศภายในห้องเรียนเป็นสถานการณ์ที่เคร่งเครียด ผู้เรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในภาษาอังกฤษ Juhana (2012 : 101-103) กล่าวถึงปัจจัยบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อผู้เรียนในการฝึกฝนการพูดในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ ได้แก่ การกลัวการผิดพลาด การรู้สึกเขินอาย การรู้สึกกังวล การขาดความมั่นใจ และการขาดแรงจูงใจ นอกจากนี้ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้การสอนแบบดั้งเดิม กล่าวคือการสอนแบบบอกความรู้ และเน้นการท่องจำเพื่อไปใช้ในการสอบ ทำให้เด็กไม่ได้เกิดทักษะที่จำเป็น (วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล, 2562 : 56-57) จากปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ โดยเฉพาะการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Apichat and Fatimah (2022 : 22) ที่ได้ศึกษาความยากลำบากของนักเรียนในการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษ พบว่านักเรียนมีปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษเนื่องจากขาดความมั่นใจ มีปัญหาในด้านการออกเสียง ไวยากรณ์ คำศัพท์ ฯลฯ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เชื่อว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการพูดภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ครูอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน เนื่องจากครูผู้สอนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษายังคงใช้การสอนโดยเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับการสอนไวยากรณ์มากกว่าการฝึกฝนการพูด ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการพูด

ภาษาอังกฤษเมื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพทางธุรกิจ เนื่องจากวิธีการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเท่าที่ควร (Putra, 2017 : 3)

จากข้อมูลมาข้างต้น การจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้นในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษา จึงควรออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่ผ่านมาได้มีการนำแนวคิดของเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในห้องเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน สามารถช่วยกระตุ้นความสนใจ และสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนรู้การพูด และช่วยพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษได้ในทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Gonzalez, 2022; Rofida, 2022; Moreno, 2023) นอกจากนี้เกมมิฟิเคชันยังสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ahmed, 2021 : 36)

กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เป็นการนำแนวคิด กลไกของเกมมากระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดความสนุกสนาน และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกม (Game-Based Learning) เนื่องจากเกมมิฟิเคชัน ไม่ได้ใช้ตัวเกมในการจัดการเรียนรู้ แต่นำมาเพียงกลไกของเกมเท่านั้น โดยเกมมิฟิเคชันมีวัตถุประสงค์หลักคือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เน้นให้ความสำคัญกับการสะสมคะแนน หรือการให้รางวัลมาเป็นสิ่งจูงใจ (กฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย, 2560) ดังนั้นการนำเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะอย่างอิสระ ลดความกลัวในการล้มเหลว ทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ เนื่องจากสามารถวัดผลได้ มีเป้าหมายที่ชัดเจน และได้รับข้อเสนอแนะทันที ส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น รู้สึกผูกพัน และอยากที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูง (Best, 2020; Ryan, 2022; Mulkeen, 2018)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด หลักการพื้นฐานและองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น คะแนนสะสม ระดับขั้น ความท้าทาย กระดานผู้นำ ผลสะท้อนกลับ และรางวัล มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นความสนใจ

และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจำลองสถานการณ์การเรียนรู้เสมือนกับการเล่นเกม ซึ่งผู้เรียนจะได้รับมอบหมายให้ทำภารกิจ ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำระบบจัดการเรียนการสอน Classcraft ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยให้ครูสามารถออกแบบและดำเนินการสอนตามแนวคิดของเกมมิฟิเคชัน โดยการเปลี่ยนห้องเรียนเป็นสถานการณ์สมมติ โดยครูผู้สอนจะมีบทบาทในการสร้างเนื้อหา กำหนดภารกิจและเกมการแข่งขันไว้ให้ผู้เรียนปฏิบัติภายในระบบ Classcraft คอยสังเกตพฤติกรรม ให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิเคชันที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการกระตุ้นความสนใจ ขั้นการเรียนรู้ ขั้นการปฏิบัติภารกิจ ขั้นการประเมิน และขั้นการให้รางวัล ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจให้กับผู้เรียน

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบช่องว่างของงานวิจัย เนื่องจากยังไม่พบงานวิจัยการจัดกิจกรรมตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ในบริบทการสอนภาษาอังกฤษธุรกิจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในประเทศไทย และเนื่องจากกิจกรรมตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันมีความน่าสนใจ และสอดรับกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของผู้เรียน ซึ่งสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจสำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจหลังเรียน กับเกณฑ์ร้อยละ 75

2.2 เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ 30000-1207 วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ 30000-1207 วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน 36 คน ซึ่งได้จากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 หมวดวิชาสมรรถนะแกนกลาง กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ 30000-1207 มีเนื้อหาประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) Job Interview 2) Customer Service 3) Business Trip และ 4) Telephoning

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชนิด ดังนี้

3.1 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 4 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง

3.2 แบบประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

3.3 แบบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ซึ่งแบ่งการทดสอบออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการสอบแบบการสัมภาษณ์ (Interview) และตอนที่ 2 เป็นการสอบแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role-play) มีลักษณะการให้คะแนนแบบ Rubric score ตาม

แนวคิดของการประเมินทักษะภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของ Cambridge Assessment English, (n.d.) ประกอบด้วยองค์ประกอบในการให้คะแนน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ไวยากรณ์และคำศัพท์ 2) การจัดการระดับข้อความ 3) การออกเสียง และ 4) การมีปฏิสัมพันธ์

3.4 แบบบันทึกภาคสนาม ในการศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งประเด็นและขอบข่ายพฤติกรรมในการสังเกตเป็นไปตามองค์ประกอบของทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 หาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามเกณฑ์ 75/75 ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากสูตร E_1/E_2 (รัตนะ บัวสนธ์, 2564 : 87-88)

4.3 เปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้สถิติ t-test แบบ one sample

4.4 วิเคราะห์ผลที่ได้จากการบันทึกระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุป อ้างอิงบรรยายข้อมูลที่จำแนกได้ไปสู่ข้อมูลทั้งหมดในเอกสาร

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการสร้างและประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

1.1 ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ทำให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การกระตุ้นความสนใจ 2) การเรียนรู้ 3) การปฏิบัติภารกิจ 4) การประเมิน 5) การให้รางวัล ซึ่งผลการตรวจสอบความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีโดยมีภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.61) และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.48)

1.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพ โดย 1) การประเมินประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1:1) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษา และเวลา กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก จำนวน 3 คน พบว่าคำศัพท์ประโยคและไวยากรณ์มีความยาก นักศึกษาไม่เข้าใจคำสั่งในบางกิจกรรมทำให้ทำงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลาที่กำหนด จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไข 2) การประเมินประสิทธิภาพแบบกลุ่มเล็ก (1:3) โดยทดลองใช้กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก จำนวน 9 คน โดยผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ 79.17/77.50 แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 75/75

ร้อยละของค่าเฉลี่ยระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				**ร้อยละของคะแนนจากการทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ**
ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	77.50
76.11	78.33	80.56	81.67	
ประสิทธิภาพกระบวนการ = 79.17				ประสิทธิภาพผลลัพธ์ = 77.50
E_1/E_2 = 79.17/77.50				

จากตารางที่ 1 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 79.17 และมีประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 77.50 ดังนั้นผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน จึงเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

2.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ กับเกณฑ์ร้อยละ 75 หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ กับเกณฑ์ร้อยละ 75 กับคะแนนสอบหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	Mean	t	p
หลังเรียน	36	40	31.25	3.33	78.13	2.25 *	0.0154

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 31.25 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 78.13 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนประเมินหลังเรียนกับเกณฑ์ พบว่าคะแนนทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2.2 ผลการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาจากการทำกิจกรรมต่างๆ จากองค์ประกอบของทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ โดยใช้บันทึกภาคสนาม ผลปรากฏว่า 1) ไวยากรณ์และคำศัพท์ นักศึกษานำความรู้และทักษะจากขั้นการเรียนรู้มาใช้ในการสร้างบทสนทนาให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับบริบททางธุรกิจ 2) การจัดระดับข้อความ นักศึกษาสามารถพูดโต้ตอบกับครูผู้สอน โดยเชื่อมโยงคำศัพท์ ประโยค พูดได้อย่างตรงประเด็น ไม่ซับซ้อน มีความลังเลและการพูดซ้ำลดลง 3) การออกเสียง นักศึกษาพูดออกเสียงคำศัพท์และประโยคในบทสนทนา การออกเสียงเน้นหนัก - เบา และการออกเสียงสูง - ต่ำ ถูกต้องตามหลักการออกเสียง และ 4) การมีปฏิสัมพันธ์ นักศึกษาใช้น้ำเสียงในการพูดให้เหมาะสม และพูดโต้ตอบบทสนทนาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยการตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ มีภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.61) และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.48) เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การกระตุ้นความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติภารกิจ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการประเมิน และขั้นตอนที่ 5 การให้รางวัล ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยเริ่มจากศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจในระดับอาชีวศึกษา จากนั้นพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ โดยในกระบวนการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้และรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2563 2) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดของการสอนภาษาอังกฤษธุรกิจที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ซึ่งมีเป้าหมายในการกระตุ้นความสนใจ สร้างแรงจูงให้นักศึกษามีส่วนร่วมกับการเรียนรู้และการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาออกแบบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 4) ผู้วิจัยนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษา เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีประสิทธิภาพ 79.17/77.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงกับเกณฑ์ร้อยละ 75 เท่ากับ 78.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่านักศึกษามี

ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจสูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmed (2021) ได้ออกแบบโปรแกรมเกมมิฟิเคชัน เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน EFL ระดับมัธยมศึกษา พบว่าการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันช่วยพัฒนาทักษะการพูด และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน กระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วมกับกิจกรรม และการทำแบบฝึกหัดที่หลากหลายช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะมากพอที่จะนำไปปรับปรุงความรู้ของตนเอง นอกจากนี้การใช้เกมมิฟิเคชันถือเป็นกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจ เนื่องจากมีองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชัน อันประกอบด้วย คะแนนสะสม ความท้าทาย ระดับขั้น กระดานผู้นำ รางวัล และผลสะท้อนกลับ เป็นตัวช่วยในการกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมกับการเรียนรู้ มีโอกาสในการฝึกฝนหลายครั้งทักษะผ่านการทำแบบฝึกหัดและกิจกรรม ทำให้นักศึกษาความรู้ ประสบการณ์และทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจอย่างเต็มที่ ตามคำกล่าวของภาสกร ใหลสกุล (2557) ที่ได้อธิบายถึงหลักการขับเคลื่อนด้วยเกม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ถูกขับเคลื่อนโดยการเล่นเกม ซึ่งก็คือความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการได้รับรางวัลตอบแทน การประสบความสำเร็จ ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจ ความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจของนักศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Moreno (2023) ได้ใช้เกมมิฟิเคชันเป็นกลยุทธ์การสอน เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การใช้เกมมิฟิเคชันเป็นกลยุทธ์ในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการจูงใจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ของเกม เช่น ระบบคะแนนและกระดานผู้นำ ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้สึกถึงความสำเร็จและมองเห็นความก้าวหน้าในการพัฒนาทักษะการพูดของตนเอง นำไปสู่การมีแรงจูงใจและความกระตือรือร้นที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นการใช้เกมฟิเคชันในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการพูด ทำให้การเรียนภาษาสนุกสนาน ให้อิสระแก่นักศึกษา และส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงบวก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจ ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พบว่าหลังจากการสิ้นสุดการจัดกิจกรรมแล้ว นักศึกษามีการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจสูงขึ้นทั้งในด้านคำศัพท์และไวยากรณ์ การจัดการภาษาระดับข้อความ การออกเสียง และการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการพัฒนากิจกรรมต่อไปโดยการที่ให้ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำและผลสะท้อนกลับแก่นักศึกษาตลอดการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้นักศึกษานำไปใช้ใน

การปรับปรุงการเรียนรู้ของในกิจกรรมถัดไป ควรอธิบายเป้าหมาย ภารกิจ เงื่อนไขการผ่านภารกิจ การได้รับคะแนนสะสม รวมถึงการเลื่อนลำดับขั้นของนักศึกษาให้ชัดเจน เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจที่ตรงกัน และเลือกใช้องค์ประกอบของเกมที่มีความหลากหลายมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อทำให้กิจกรรมมีความน่าสนใจ และช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

กฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย. (2560). *เกมิฟิเคชั่น (Gamification) โลกแห่งการเรียนรู้ที่ขับเคลื่อนด้วยเกม.* สืบค้น 10 กันยายน 2565, จาก https://touchpoint.in.th/gamification/

ภาสกร ใหลสกุล. (2557). *Gamification เปลี่ยนโลกให้เป็นเกม*. สืบค้น 10 กันยายน 2565, จาก https://tednet.wordpress.com/2014/05/19/gamification-เปลี่ยนโลกให้เป็นเกม/.

เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน. (2557). การใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพของบัณฑิตไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. *5*(2), 191-204. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/20177

รัตนะ บัวสนธ์. (2564). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล. (2562). *สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุก ยุค4.0+* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วิเชียร วิทยอุดม. (2551). *การสื่อสารทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

Ahmed, S. A. M. (2021). A Gamification Program to Enhance Speaking Skills of EFL Secondary Stage Students and their Motivation towards Learning these Skills A Research. *Journal of The Faculty of Education- Mansoura University, 116*(3), 21-43.

Apichat, B. & Fatimah, N. (2022). Students' difficulties in learning English speaking: A case study in a Muslim high school in the South of Thailand. *Teaching English as a Foreign Language Journal, 1*(1), 13-22.
doi: https://doi.org/10.12928/tefl.v1i1.162

Best, J. (2020). 7 Benefits of Bringing Gamification into Your Classroom. Retrieved 10 September 2022, from https://www.3plearning.com/blog/7-benefits-gamification-classroom/

Durga, M. (2018). The Need of English Language Skills for Employment Opportunities. *Joutnal for Research Scholars and Professionals of English language Teaching, 7*(2). Retrieved from www.jrspelt.com

Gonzalez, G. N. A. (2022). *The influence of gamification on speaking skill*. Guayas. University of Guayaquil. Retrieved from http://repositorio.ug.edu.ec/handle/redug/63624

Juhana. (2023). Psychological Factors in Speaking Skills for EFL: A Case of Senior High School in Indonesia. *Research Highlights in Language, Literature and Education Vol. 5*, 46–65. https://doi.org/10.9734/bpi/rhlle/v5/5317E

Macmeekin, M. (2013). *Please, I need you to participate*. Retrieved 10 September 2022, from https://anethicalisland.wordpress.com/2013/03/28/please-i-need-you-to-participate

Moreno, P. J. V. (2023). *The use of gamification as a teaching strategy to improve speaking skill in a1 English learners at Institute Superior Carlos Cisneros in Riobamba* (Master's thesis). Tungurahua: Technical University of Ambato.

Mulkeen, D. (2018). The Top 5 Benefits of Gamification in Learning. Retrieved 10 September 2022, from https://www.learnlight.com/en/articles/5-benefits-of-gamification-in-learning/

Pandey, M., & Pandey, P. (2014). Better English for better employment opportunities. *International journal of multidisciplinary approach and studies, 1*(4), 93-100. Retrieved from https://www.inspirajournals.com

Ryan, D. (2022). 5 Ways Gamification Can Improve Learning. Retrieved 10 September 2022, from https://www.softwareadvice.com/resources/benefits-of-gamification-in-education/.

Sankar, G., & Kumar, S.P.S. (2016). English for Employability and Empowerment: A Study. *International Journal of English Literature and Culture, 4*(6), 100-103.

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

LEADERSHIP ACTION LEARNING DIGITAL THAT AFFECTS PROACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, PHANG NGA PROVINCE

นพคุณ จันทรภักดี, [1]วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ และ [2]อรรครา ธรรมาธิกุล

[1]Noppacun Juntharapukdee, [2]Werayut Chatakan

and [3]Akara Dhammathikul

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

[1]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

[1]noppacun@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 27, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา 2) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของสถานศึกษา มีประชาการใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 395 คน สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ปีการศึกษา 2566 สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวน 196 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน

[1] รองศาสตราจารย์, ดร. คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างวัฒนธรรมการทำงาน รองลงมาคือ การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์สูงสุด และภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลร่วมกันพยากรณ์ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้ร้อยละ 78.7

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The purposes of this research were 1) To study the Digital leadership Education of the local administration, Phang-Nga. 2) To study the proactive learning management of educational institutions of the local distortive organization 3) To study the Digital leadership that affects the local administrative organization, Phang-Nga. 4) To study for guidelines in developing digital leadership of educational institutions. People are using it in research including: There were 395 teachers in educational institutions under the local administrative organization, Phang Nga Province, academic year 2023. The sample was drawn using multi-stage random sampling, totaling 196 people. The research instrument is a questionnaire. Statistics used in data analysis include percentage, mean, and standard deviation. and Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.The research results were as follows: 1. All digital Leadership of Education intuitions were at a high level, the highest average was work culture, followed by encouraging teachers to use technology and the lowest average was training in technology and re-development. 2. All active learning management is at a high level. The highest average is participatory, learning, Ent of education institution followed by the devouring of problem-solving skills, and, application, and the lowest average is self-

learning management. 3. A Digital Leadership of school administrators has a positive relationship in active learning of educational Institutions management "at highest verse. There was a statistically significant at .01 highest level of developing technology and management and the Digital leadership affected active learning management of the local education institution. admirative at 78.7 percent.

Keywords : Leadership Action Learning Digital; School Administrators; Proactive Learning Management.

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์กลายเป็นมนุษย์ดิจิทัล (digital humanities) และทำให้เกิดสังคมดิจิทัล อันเป็นยุคที่การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อน มนุษย์เรียนรู้ได้ทุกที่โดยผ่านดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตพัฒนาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเคลื่อนที่ไปพร้อมกับมนุษย์ได้ตลอดเวลา สามารถประมวลผลและแสดงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มนุษย์เข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล โดยได้มีการผลักดันนโยบายให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) อีกสาเหตุสำคัญที่ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันก็คือการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ที่เริ่มระบาดในปี 2564 สร้างความเปลี่ยนแปลงและการตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยีให้เข้ามามีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การศึกษา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในโลกนี้ทุกคน ต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงและสร้างสมดุลกับการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และทุกภาคส่วน เทคโนโลยีดิจิทัลได้มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเชิงดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาททั้งในชีวิตประจำวันและระบบเศรษฐกิจโลกเป็นอย่างมาก จนเป็นกระแส Digital Disruption เกิดขึ้นกับภาวะผู้นำถือเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้องค์กรประสบความสำเร็จ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเชิงดิจิทัลส่งผลให้ภาวะผู้นำจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการกำหนดกลยุทธ์ นวัตกรรมหรือกำหนดมาตรการเชิงรุกต่างๆ ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรเชิงดิจิทัล จึงจำเป็นต้องมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างไปจากเดิม (ต้องลักษณ์ บุญธรรม, 2559)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งโดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมี “ภาวะผู้นำดิจิทัล” หมายถึง ทักษะที่ผู้นำเชิงดิจิทัลต้องมีก็คือ ผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารงาน การเป็นภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบไปด้วยมิติในด้านของมิติวิสัยทัศน์ ผู้นำต้องทำการยอมรับและนำเทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมาย สู่การปฏิบัติที่ให้บรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนเชิงดิจิทัลจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะ ทักษะประสบการณ์ทางการบริหาร การศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนให้มีทักษะจำเป็นสำหรับผู้บริหารเชิงดิจิทัล เช่น ทักษะการ คิดเชิงนวัตกรรม มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technology Leadership) ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) และพัฒนาความรู้ประสบการณ์เหล่านี้ เป็นสมรรถนะในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ทั้งประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง (สุกัญญา แช่มช้อย, 2560, 127) ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, 5)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก สืบเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีการปรับลดระยะเวลาเรียนภาควิชาการหรือภาคทฤษฎีลดลง แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาหลักที่ผู้เรียน ควรรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตร และให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเพิ่มเวลาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากขึ้น ภายใต้โครงการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เชื่อมโยง กับการปฏิรูปการเรียนการสอนเชิงประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความเข้าใจให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนต้องเป็นครูแบบ Actively Teach คือ สอนแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ตลอดเวลา เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยผู้สอนสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัด กิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกรายวิชา รวมถึงนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยการจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้จะประสบความสำเร็จได้นั้น องค์ประกอบที่สำคัญนอกจากผู้เรียนแล้ว คือ “ครูผู้สอน” มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และมีทักษะการสอนแบบแอคทีฟเลินนิ่ง (ประภัสรา โคตะขุน, 2554, 24)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา และได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานโดยใช้ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นสถานศึกษาของผู้วิจัยได้สังกัดอยู่เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษา และแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 13 โรงเรียน จำนวน 395 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 196 คน สังกัดสถานศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 13 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 196 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ท่าน ครูผู้สอน จำนวน 2 ท่าน รวมจำนวน 5 ท่าน โดยได้มาวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา สรุปสาระสำคัญดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา โดยรวมและรายด้าน

	ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี	3.94	0.64	มาก
2.	ด้านการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน	4.01	0.75	มาก
3.	ด้านการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี	4.00	0.70	มาก
4.	ด้านการฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี	3.81	0.67	มาก
5.	ด้านผู้บริหารสถานศึกษาทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี	3.95	0.61	มาก
6.	ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี	3.96	0.69	มาก
	รวม (X)	3.94	0.625	มาก

จากตารางที่ 1 พบ ว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้แก่ ด้านรการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.01) ด้านการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.00) ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.96) ด้านผู้บริหารสถานศึกษาทำ

ตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ($\overline{X}$ = 3.95) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 3.94) และด้านการฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 3.81)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา โดยภาพรวมและรายด้าน

	การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.00	0.55	มาก
2.	ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	4.12	0.56	มาก
3.	ด้านการเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ	4.03	0.62	มาก
4.	ด้านการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้	4.10	0.55	มาก
	รวม (Y)	4.08	0.54	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.08) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 4.12) รองลงมา การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ ($\overline{X}$ = 4.10) การเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ ($\overline{X}$ = 4.03) การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.00) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล X	การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา Y				
	การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง(y_1)	การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม(y_2)	การเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ (y_3)	การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้(y_4)	ผลรวม (Y)
	r	r	r	r	r
การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี (x_1)	.703**	.686**	.672**	.753**	.738**
การสร้างวัฒนธรรมการ	.730**	.670**	.693**	.746**	.744**

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล X	การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา Y				
	การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง(y_1)	การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม(y_2)	การเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ (y_3)	การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้(y_4)	ผลรวม (Y)
	r	r	r	r	r
ทำงาน (x_2)					
การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี (x_3)	.762**	.709**	.746**	.784**	.788**
การฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี (x_4)	.780**	.702**	.748**	.791**	.793**
ผู้บริหารสถานศึกษาทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี (x_5)	.761**	.671**	.733**	.815**	.782**
การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (x_6)	.806**	.731**	.753**	.801**	.811**
ผลรวม (X)	.818**	.751**	.782**	.843**	.838**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก (r = .838**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (r = .818**) ด้านการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ (r = .843**) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงมาก และ ด้านการเรียนรู้เน้นลงมือปฏิบัติ (r = .782**) ด้านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (r = .751**) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา โดยแยกเป็นรายด้าน

ชื่อตัวแปร	B	SE_B	β	t	Sig.
Constant	1.213	.147		8.250	.000
การกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี (x_1)	.077	.076	.090	1.008	.315
การสร้างวัฒนธรรมการทำงาน (x_2)	.017	.075	.023	.225	.822
การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี (x_3)	.162	.082	.208*	1.985*	.048
การฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี (x_4)	.139	.076	.171*	1.829*	.049
ผู้บริหารสถานศึกษาทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี (x_5)	.073	.088	.081	.821	.412

ชื่อตัวแปร	B	SE_B	β	t	Sig.
การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (x_6)	.258	.081	.328*	3.202*	.002
R = .844		R^2 = .712		F = 77.893	
SE_{est} = .296		R^2_{adj} = .703		a = 1.213	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน คือ การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (x_6) การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี (x_3) การฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี (x_4) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน โดยสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.213 \text{ (Constant)} + .258(x_6) + .162(x_3) + .139(x_4)$$

สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .328(x_6) + .208(x_3) + .171(x_4)$$

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา

5.1 แนวทางการพัฒนาด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี วิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหารจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์

5.2 แนวทางการพัฒนาด้านการสร้างวัฒนธรรมการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย ออกคำสั่ง กระตุ้นให้ครูได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจนเป็นปกติในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานอื่น สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ (Learning Platform) และระบบการปฏิบัติงานที่มีความกระชับ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำสำนักงานอัจฉริยะ (Smart Office) ระบบการติดต่อสื่อสารและการให้บริการ อิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) การประสานงานระหว่างบุคลากรของสถานศึกษาผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่าง ๆ

5.3 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนด้านการใช้เทคโนโลยีของสถานศึกษาอย่างปลอดภัยร่วมกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ มีภูมิคุ้มกันและทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

5.4 แนวทางการพัฒนาด้านการพัฒนาบุคลากรในด้านระบบเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นหลัก ส่งเสริม สร้างแรงกดดันให้ครูและบุคลากรใช้สื่อ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของผู้เรียน และใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี เพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพ สามารถใช้งานได้อย่างสะดวก รวดเร็ว

5.5 แนวทางการพัฒนาด้านผู้บริหารสถานศึกษาทำตนให้เป็นแบบอย่างด้านเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ด้วยการศึกษาเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยี สร้างความคุ้นเคยจนเกิดทักษะและความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การประชุมบุคลากรผ่านรูปแบบวิดีโอคอล การติดต่อสื่อสารประสานงานผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เฟซบุ๊ก (Facebook) กูเกิลมีท (Google Meet)

6. แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษา ผู้บริหารควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความทันสมัยมีการกระจายอย่างทั่วถึงครอบคลุมพื้นที่ภายในสถานศึกษา และมีเสถียรภาพ มีความมั่นคง ปลอดภัยได้มาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง มีการให้บริการระบบเครือข่ายไร้สายที่ได้มาตรฐานสามารถรองรับการเรียนการสอน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี มีเป้าหมาย ภาระงาน และตัวชี้วัด มีการวางแผนงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา มีการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานการทำงาน ส่งเสริมค่านิยมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้า หรือเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล มีส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการสร้างสื่อ นวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภคพร เลิกนอก

(2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาเชิงดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทินกร คำศิร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัลต่อการบริหารงานของผู้บริหารกลุ่มโป่งไฮ-น้ำจั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬการ ผลการวิจัย พบว่าระดับการปฏิบัติของภาวะผู้นำการใช้เทคโนโลยียุคดิจิทัลต่อการ บริหารงานของผู้บริหาร กลุ่ม โปงไฮ–น้ำจั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึง กาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Umah, Enik Chairul (2023) ทำการวิจัยเรื่องนวัตกรรมความเป็นผู้นำทางดิจิทัลที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้แบบดิจิทัล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทักษะด้านดิจิทัลของผู้อำนวยผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การจัดตั้งทีมดิจิทัลภายใต้การประสานงานของทีม การสร้างสภาพแวดล้อม การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรยากาศการทำงานที่สร้างแรงบันดาลใจ วัฒนธรรมองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับการดำเนินการมากทุกด้าน เพราะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยเทคนิคที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกวรรณ ฉัตร์แก้ว (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐชนิกา ทวีทรัพย์นวกุล (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านเจ้าวัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านเจ้าวัด พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lei, Hong (2024) ทำการวิจัยเรื่องการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการเรียนรู้กับประสิทธิผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจในการเรียนรู้มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ 2) แรงจูงใจในการเรียนรู้มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ 4) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มีผลกระทบต่อการไกล่เกลี่ยบางส่วนต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้และประสิทธิผลการเรียนรู้ 5)

ลักษณะบุคลิกภาพมีผลปานกลางต่อความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการเรียนรู้และประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anna Rosefsky Saavedra (2019) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ได้ศึกษาทักษะที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 พบว่ามีทักษะ 9 ด้าน ได้แก่ 1) การเรียนการที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นการ เรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน 2) การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกสาขาทั้งวิชาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น 3) พัฒนาทักษะความคิด ผู้เรียนควร 4) ส่งเสริมการเรียนรู้การถ่ายโอนความรู้ 5) สอน วิธีการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างไม่มีข้อจำกัด 6) การสร้างทางเลือกที่สามารถอธิบายสิ่งที่มีความเข้าใจที่ผิด 7) การทำงานเป็นทีมสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ 8) การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ 9) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

3. ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ด้านการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยี ด้านการฝึกอบรมพัฒนาระบบเทคโนโลยี โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนดิบ $\widehat{Y}$ = 1.213 (Constant) + .258(x_6) + .162(x_3) + .139(x_4) สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z}$ = .328(x_6) + .208(x_3) + .171(x_4) สอดคล้องกับผลวิจัยของ ธนัฏฐา คุณสุข (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด จันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับ มัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารงานวิชาการกับ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี มีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สามารถอธิบายสมการ พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ $\widehat{Y}$ = 0.98 + 0.76X และ Z_y = 0.89 Z_x และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Munirah Khalid AlAjmi (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบของความเป็นผู้นำทางดิจิทัลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีของครูในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในคูเวต ผลการวิจัยพบว่าความเป็นผู้นำทางดิจิทัลในหมู่ผู้บริหารโรงเรียนส่งผลดีต่อการบูรณาการ

เทคโนโลยีของครูในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Leksansern, Arisara (2023) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืนในการให้ความรู้ด้านดิจิทัล กรณีศึกษาโรงเรียนในตำบลจังหวัดนครปฐม ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าการประเมินความต้องการความรู้ดิจิทัลของครู โดยอิงจากการประยุกต์ใช้กรอบความรู้ดิจิทัลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (OCSC) (2020) อยู่ในระดับสูงสุด .492 ด้านการใช้ซอฟต์แวร์สร้างสื่อดิจิทัล และในระดับต่ำสุดคือ .205 ด้านการใช้อินเทอร์เน็ต

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี วิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหารจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีดิจิทัล อาทิ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยี AI ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงานร่วมกันแบบออนไลน์ การสร้างแพลตฟอร์มด้านการศึกษาสำหรับครูและผู้เรียน เป็นผู้นำเทคโนโลยีรูปแบบใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนางานให้เกิดประสิทธิผลที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษา และผู้นำควรมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบและทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพังงา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ฉัตร์แก้ว และศรีสมร พุ่มสะอาด. (2564). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.* วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7(1), 136-151.

ณัฐชนิกา ทวีทรัพย์นวกุล. (2556). *รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านเจ้าวัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2.* วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์, 2(1), 109-118.

ต้องลักษณ์ บุญธรรม. (2559). *การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา.* วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระเจ้าเกล้าพระนครเหนือ, 6(2), 128-134.

ทินกร คำศิริ. (2563). *ภาวะผู้นำการใชเทคโนโลยียุคดิจิทัลตอการบริหารงานของผูบริหารกลุมโปงไฮ-น้ำจั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.* วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(3), 255-269.

ธนัฏฐา คุณสุข. (2565). *การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร.

ประภัสรา โคตะขุน. (2554). *การจัดทำแผนการเรียนรู้หรือแผนการสอน.* สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2555. https://sites.google.com/site/prapasara/5-4.

ภคพร เลิกนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 7(2), 150-166.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ.2550.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.* หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้นจาก https://www.esdc.name/esdc2022/index.php

สุกัญญา แช่มช้อย. (2560). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.* พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Anna Rosefsky Saavedra (2019). Learning 21st Century Skills Requires 21st Century Teaching. *Sage Journals*. 94(2).

Lei, Hong (2024). The examination of the relationship between learning motivation and learning effectiveness: a mediation model of learning engagement. *Humanities & Social Sciences Communications; London. Palgrave Macmillan*, 11(1), 137.

Leksansern, Arisara (2023). Model of Sustainable Collaborative Network for Educating Digital Literacy: A Case Study of Schools in the Sub-districts of Nakhon Pathom Province, Thailand. *Discourse and Communication for Sustainable Education,* 14(2), 91-112.

Munirah Khalid AlAjmi. (2022). The impact of digital leadership on teachers' technology integration during the COVID-19 pandemic in Kuwait. *International Journal of Educational Research,* (112).

Umah, Enik Chairul (2023). Madrasah principal digital leadership innovation in digital learning transformation. *Environmental & Social Management Journal*, 17(3), 1-16.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

THE ROLE OF 21st CENTURY SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE COLLABORATION OF SCHOOL QUALITY DEVELOPMENT UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISION PHANG NGA PROVINCE

ณรินทร์นันท์ จันทรภักดี, [1]วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ และ [2]รัฐพร กลิ่นมาลี

[1]Narinnan Juntharapukdee, [2]Werayut Chatakan

and [3]Rattaporn Klinmalee

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

[1]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

[1]6555701019@nstru.ac.th

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา 2) เพื่อศึกษาความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา 3) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา 4) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

[1] รองศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 15 คน ครู 181 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา รวมทั้งสิ้น 196 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา รองลงมาคือบทบาทความเป็นผู้นำ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสร้างความถูกต้องชอบธรรม รองลงมาคือการสร้างความไว้ใจ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบริหารจัดการความขัดแย้ง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูงมาก โดยด้านการพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์สูงสุด บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ร่วมกันพยากรณ์ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโดยได้ร้อยละ 78.7

คำสำคัญ : บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21; ผู้บริหารสถานศึกษา; ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

Abstract

The research aims to study 1) to find out the role of the Education Administrator in the 21st Century of Office the Private Education Commission, Phang-Nga, 2) to aimed at cooperation in developing education in OPEC, 3) the Role of education Administrators in the 21st Century tend to cooperate in developing education institution, 4) to explore the development of an Education Administrator. A sample was selected from 15 Education Administrators and 181 teachers in OPEC. Population total 196 people. The research Methodology was survey statistics via data analyzed using percentage, means, standard deviation, and Pearson's Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis. The findings showed the Role of Education administrators in the 21st Century was at high level, the highest average was the setting of educational institution development, followed by the role of Education Administrators and the lowest average was development in quality of Education at high level, the highest was the righteousness,

trust , the lowest level was conflict management of the role of Education Administrators in the 21st century were positive in the development of institutions in the 21st century with statistical .01 at highest level. The highest development of communication of the role of Education in the 21st century cooperate development quality of education was 78.7 per.

Keywords : The Role Of 21st Century School Administrators; Educational Administrators; The Collaboration of School Quality Development.

บทนำ

กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของสมาชิก อย่างทั่วถึง เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทอย่างมาก เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่าง ประเทศจึงทำให้แต่ละประเทศมุ่งเข้าสู่สังคมพหุวัฒนธรรม ภาคการศึกษาจำเป็นต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อสามารถดำรงชีวิตได้ อย่างปกติสุข ทักษะสำคัญ เช่น ทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะการปรับตัว ทักษะทางสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม ทักษะความรับผิดชอบ และทักษะความเป็นตัวแบบและเป็นผู้นำคน อื่น (Guide and lead Others) ทักษะภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะ ที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเทศไทยได้กำหนดให้ภาวะผู้นำเป็นทักษะในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและได้ กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566- 2570) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) วิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) และแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2574) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น มุ่งให้สมาชิกในสังคม เรียนรู้และพัฒนาบทบาทผู้นำ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศให้ความสำคัญกับทักษะภาวะผู้นำเป็นอย่างมาก (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ปัจจุบันการบริหารและความก้าวหน้าของสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ บทบาท ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับตำแหน่งและบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้นในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงส่วนใหญ่มักจะคุ้นเคยกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ขาดทักษะ ด้านการจัดการทางการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไปผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีทักษะในการคิดเชิง วิเคราะห์การจูงใจ การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ การร่วมรับผิดชอบต่อการตัดสินใจกลุ่ม ซึ่งประสบการณ์ เบื้องต้นนี้ อาจจะเพียงพอสำหรับการบริหารงานในตำแหน่ง

บริหารระดับกลางเท่านั้น แต่สำหรับตำแหน่งที่สูงขึ้นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งอาจขาดความพร้อม จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษา พบว่า ผู้นำที่ขาดความพร้อมจะส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ไม่ตระหนักถึงผลกระทบของยุคความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะเป็นอนาคตของสถานศึกษา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต่าง ๆ จะต้องมีการพัฒนา และตื่นตัวให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการสร้าง พัฒนา หรือนำพานวัตกรรมมาใช้กับการศึกษาก็คือ ผู้นำ หรือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถนำความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มาใช้ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เตือนใจ ปิ่นนิกร, 2557, 15) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีบทบาทในการคิดที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อการสร้างความมาร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษามีประสิทธิภาพของการบริหารและมีประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในค้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีบทบาท ความรู้ ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ และความร่วมมือ ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณ์ที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้การกำหนดยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตได้จริง

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา มีทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมีความหลากหลายของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งบุคลากรที่มีวัยวุฒิ คุณวุฒิแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารในสถานศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายคือการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

2. เพื่อศึกษาความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

4. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 15 คน และครู 387 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา รวมทั้งสิ้น 403 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 15 คนและครู 181 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา รวมทั้งสิ้น 196 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ นายกสมาคมคณะกรรมการประสานและส่งเสริมการศึกษาเอกชนและประธาน ปส.กช.จังหวัดพังงา จำนวน 1 ท่าน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ท่าน โดยได้มาวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 5 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 4) การมีภาวะความเป็นผู้นำ 5) การกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา 6) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ประกอบด้วย 6 ด้าน 1) การวางแผน 2) การสร้างภาวะผู้นำ 3) การสร้างข้อตกลงเบื้องต้น 4) การสร้างความถูกต้องชอบธรรม 5) การสร้างความไว้ใจ 6) การบริหารจัดการความขัดแย้ง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา	4.50	0.40	มาก
2. ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ	4.40	0.46	มาก
3. ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี	4.16	0.55	มาก
4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.17	0.67	มาก
5. ด้านการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ	4.10	0.70	มาก
6. ด้านการพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ	4.16	0.67	มาก
รวม	4.25	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.50) ด้านบทบาทความเป็นผู้นำ ($\bar{x}$ = 4.40) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.17) ด้านการพัฒนา

ศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยีและการพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 4.16) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.10)

2. ผลการวิเคราะห์ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยภาพรวม

ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผน	4.11	0.73	มาก
2. ด้านการสร้างภาวะผู้นำ	4.22	0.70	มาก
3. ด้านสร้างข้อตกลงเบื้องต้น	4.10	0.68	มาก
4. ด้านการสร้างความถูกต้องชอบธรรม	4.27	0.67	มาก
5. ด้านการสร้างความไว้ใจ	4.26	0.69	มาก
6. ด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง	3.99	0.76	มาก
รวม	4.16	0.66	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมระดับความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมาคือ ด้านการสร้างความถูกต้องชอบธรรม ($\bar{x}$ = 4.27) ด้านการสร้างความไว้ใจ ($\bar{x}$ = 4.26) ด้านการสร้างภาวะผู้นำ ($\bar{x}$ = 4.22) ด้านการวางแผน ($\bar{x}$ = 4.11) ด้านสร้างข้อตกลงเบื้องต้น ($\bar{x}$ = 4.10) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง ($\bar{x}$ = 3.99)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและผลทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 X	ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา Y						
	การวางแผน (y_1)	การสร้างภาวะผู้นำ (y_2)	การสร้างข้อตกลงเบื้องต้น (y_3)	การสร้างความถูกต้องชอบธรรม (y_4)	การสร้างความไว้ใจ (y_5)	การบริหารจัดการความขัดแย้ง (y_6)	ผลรวม (Y)
	r	r	r	r	r	r	r
การกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา (x_1)	.516**	.593**	.566**	.501**	.504**	.536**	.572**
บทบาทความเป็นผู้นำ (x_2)	.563**	.644**	.666**	.630**	.598**	.575**	.653**
การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี (x_3)	.805**	.751**	.766**	.664**	.685**	.711**	.780**
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (x_4)	.870**	.773**	.844**	.792**	.749**	.716**	.844**
การพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ (x_5)	.863**	.758**	.805**	.754**	.702**	.693**	.814**
การพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ (x_6)	.877**	.802**	.860**	.764**	.742**	.710**	.846**
ผลรวม (X)	.885**	.836**	.878**	.800**	.773**	.763**	.878**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก (r = .878**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ได้แก่ ด้านการวางแผน (r = .885**) ด้านการสร้างข้อตกลงเบื้องต้น (r = .873**) และด้านการสร้างภาวะผู้นำ (r = .836**) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงมาก และด้านการสร้างความถูกต้องชอบธรรม (r =

.800**) ด้านการสร้างความไว้ใจ (r = .773**) ด้านการบริหารจัดการความขัดแย้ง (r = 763**) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยแยกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยแยกเป็นรายด้าน

ชื่อตัวแปร	B	SE_B	ß	t	Sig.
Constant	-.388	.252		-1.538	.126
การกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา (x_1)	.029	.095	.018	.306	.760
บทบาทความเป็นผู้นำ (x_2)	.235	.090	.162	2.628*	.009
การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี (x_3)	.103	.082	.086	1.254	.211
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (x_4)	.285	.097	.287	2.947*	.004
การพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ (x_5)	-.009	.098	-.010	-.092	.927
การพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ (x_6)	.432	.087	.437	4.977*	.000
R = .887		R^2 = .787		F = 116.638	
SE_{est} = .309		R^2_{adj} = .781		a = -.388	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน คือ การพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ (x_6) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (x_4) บทบาทความเป็นผู้นำ (x_2) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

5. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา

5.1. แนวทางการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา โดยวิเคราะห์ความสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของ

รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงความต้องการของแรงงานในอนาคต เพื่อออกแบบนโยบายในการพัฒนาสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อระดมทรัพยากรมาพัฒนาโรงเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ๆ หรือการเปลี่ยนแปลง ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดความคุ้มค่า ประชุม PLC เพื่อแก้ปัญหาอยู่เสมอ ทำให้ผู้บริหารและครูได้มาแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ ระดมความคิด และหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตนเองและขับเคลื่อนความสำเร็จของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน และผลลัพธ์ของนักเรียน

5.2 แนวทางการพัฒนาบทบาทความเป็นผู้นำ ผู้บริหารเข้าร่วมการประชุม อบรมต่างๆเพื่อเพิ่มพูนความรู้และสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดให้บุคลากรได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจเข้าถึงบริบทและสภาพการเปลี่ยนแปลง รู้จักการครองตนที่เหมาะสม มีความกล้าหาญ กล้าคิดกล้าทำ ปรับเปลี่ยนขั้นตอนและระบบบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงานของทุกฝ่าย เพื่อผลักดันยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล คิดนอกกรอบและสามารถสื่อสารทำความเข้าใจให้เกิดการยอมรับได้ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เข้าร่วมงานสัมพันธ์ชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือให้กับชุมชน เป็นตัวอย่าง เป็นแบบอย่างที่ดีมีพฤติกรรมในด้านคุณธรรม มีน้ำใจและใจกว้าง และมีความปรารถนาให้องค์กรดีขึ้น

5.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจ และสร้างทัศนคติที่ดีในการพัฒนาตนเองของบุคลากรให้มีความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานว่ามีข้อดี มีประโยชน์อย่างไร จนเกิดการยอมรับและปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น การให้รางวัลในรูปแบบต่าง ๆ สร้างการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงแสดงถึงความต้องการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีของตนเองและหน่วยงาน การปรับเปลี่ยนหน่วยงาน การใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานและการสร้างเครือข่ายการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการจัดการความรู้ภายในองค์กร เช่นการอบรม สัมมนาเพื่อให้สามารถนำความรู้จากการปฏิบัติจริงจากการฝึกฝนและจากประสบการณ์ที่แอบแฝงอยู่ในตัวบุคคลมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5.4 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมครูให้สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้ โดยการลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกับการเชิญชวนให้นักเรียนร่วมลงมือกับครู อาศัยโอกาสดังกล่าวนี้ในการสังเกตการณ์การทำงานและร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยกัน ช่วยให้ครูผู้สอนก้าวกระโดดจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ เพราะการเรียนการสอนในยุคใหม่ ต้องดูแลและสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน

ใช้จิตวิทยาในการเรียนการสอนรวมทั้งการอยู่ร่วมกัน กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและตรวจสอบจะทำให้หลักสูตรมีความหมายมากขึ้น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อมให้พอเหมาะกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active learning โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นให้ครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะให้ผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้า คิดและตัดสินใจด้วยตนเองขณะเดียวกันผู้บริหารและครูต้องเป็นต้นแบบด้านคุณธรรม และจริยธรรมด้วย ซึ่งต้องปลูกฝังทั้งในชั่วโมงเรียนและกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ

5.5 แนวทางการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ ผู้บริหารจึงต้องเป็นที่ยอมรับ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ผู้เรียนได้รับโอกาสให้เข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค เสริมสร้างศักยภาพของคณะกรรมการบริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนให้เป็นผู้นำทางวิชาการและผู้นำเชิงจริยธรรม พัฒนาศักยภาพครูและนักเรียน โดยจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแข่งขันทางวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพสูงความเป็นเลิศอย่างแท้จริง ผู้บริหารและโรงเรียนอัปเดตข้อมูลอยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย สามารถสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพิ่มศักยภาพระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ปรับปรุงประสิทธิภาพการสื่อสาร โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย

5.6 แนวทางการพัฒนาระบบการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารใช้กลยุทธ์การสื่อสารในองค์กรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้การสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สอดคล้องกับสิ่งที่จะสื่อสารและบุคคลที่จะสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสื่อสารตามที่ต้องการได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมให้บุคลากรมีการสื่อสารกับผู้บริหารมากขึ้นในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดให้มีกล่องรับความคิดเห็น สำรวจทัศนคติของบุคลากรในเรื่องต่างๆ เช่น สำรวจความคิดเห็นด้านการสื่อสาร , ประกาศนโยบายเปิดประตูกว้างให้สามารถเข้าพบผู้บริหารได้สะดวกขึ้น ,การประชุมนัดพิเศษ ,การพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ เป็นช่องทางในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในองค์กรเพราะได้ มีโอกาสรับรู้ข่าวสารข้อมูลระหว่างกันทำให้เห็นโอกาสต่างๆ มากขึ้น ผู้บริหารมีการจัดระบบสื่อสารในองค์กรที่เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ข้อมูลครบ จบในการรายงานครั้งเดียว ไม่ซ้ำซ้อน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ในภาพรวม มีระดับบทบาทการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสมในความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ มีความสามารถในการประสานงานกับทุกคนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และส่งเสริมให้ครูเป็นผู้นำทางด้านวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น มีการปลูกฝังความเป็นผู้นำให้กับครูในสถานศึกษา และ มีทักษะในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุสุมาวดี พลนงค์ (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Soen Tai (2023) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางสร้างเสริมความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยเอกชนในมณฑลกวางสี ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเสริมความเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร มีจิตใจที่โอบอ้อมอารี มีความเมตตากรุณาต่อบุคลากรภายในองค์กร ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์ ในการบริหารจัดการรวมถึงการดำเนินงานในด้าน ต่าง ๆ มีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายในการบริหารงาน วางตนได้อย่างเหมาะสมให้เกียรติกับบุคลากรภายในองค์กรทุกคน

2. ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต้องมีการสร้างความถูกต้องชอบธรรม มีกฎระเบียบเพื่อใช้ในการกำกับการทำงานให้ถูกต้องในองค์กรมีการแนะนำสมาชิกให้ทำตามกฎเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวุธ รักกลิ่น (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างประเทศสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างประเทศสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่ามี 6 ด้านคือด้านนโยบาย ด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้บริหารและด้านผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Susan Kemper (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ความเป็นผู้นำโรงเรียนและการมีส่วนร่วมของครูในการทำงานร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า เวลาในการวางแผนการทำงานร่วมกันสามารถคาดการณ์ความถี่ที่ครูจะทำงานร่วมกันได้อย่างสม่ำเสมอ เมื่อคำนึงถึงความถี่แล้ว ครูจะให้คะแนนการทำงานร่วมกันว่ามีประโยชน์มากกว่าในโรงเรียน โดยมีระดับบรรยากาศและมีความเป็นผู้นำทางวิชาชีพที่สูงกว่า และระดับการควบคุมดูแลด้านการบริหารที่ต่ำกว่าการทำงานร่วมกัน ความสัมพันธ์เหล่านี้แตกต่างกันไปตามบริบท

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ในภาพรวมบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกสูงมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อเป็นการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีการพัฒนาศักยภาพทั้งผู้บริหาร ครู ให้ก้าวตามเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญาณีภรณ์ ศรีชมภู (2567) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกับการบริหารวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกับการบริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในระดับมาก ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ใน ลักษณะคล้อยตามกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกศศิรินทร์ มหรรณพ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบกติ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .936 และกำลังสองของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .876 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมดร่วมกันพยากรณ์ผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 87.6 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .208 มีตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สมการพยากรณ์คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ดังนี้ $\hat{Y}$ = 1.141(Constant) + .222(COS) + .317(CCO) + .240(CRM)-.179 (CI)+ .135 (CP) มีตัวแปลที่ส่งผล จำนวน 5 ตัว คือ การจัดระบบการดำเนินงาน การประสานความร่วมมือ การแบบอย่างที่ดีในการทำงาน และการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ส่งผลทางบวก

4. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพังงา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและทัดเทียมกับมาตรฐานสากล เพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทุกระดับชั้นโดยวัดผลจากการผ่านการทดสอบมาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติ จัดให้มีครูดีเพียงพอในทุกห้องเรียน พัฒนาระบบการศึกษาให้

ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมมุ่งการสร้างจริยธรรม รวมทั้งสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความเสมอภาค สร้างโอกาสทางการศึกษา กระจายโอกาสทางการศึกษา โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ปฏิรูปครูยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง สร้างแรงจูงใจให้เรียนดีและมีคุณธรรมเข้าสู่วิชาชีพ จัดระบบการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงโครงสร้างอัตรากำลัง เพื่อวางแผน สนับสนุนและส่งเสริมให้มี โครงสร้างระบบงาน การบริหารอัตรากำลังให้เหมาะสมกับภารกิจขององค์กรอย่างเพียงพอ มีความคล่องตัวในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในองค์กร พัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบทั่วถึง และต่อเนื่องโดยการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ศักยภาพ และทักษะที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ขององค์กร รวมทั้งส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้บุคลากรในองค์กร พัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน รวดเร็ว ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ปริมาณเอกสาร สามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อการวางแผนตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และใช้บริหารงานด้านบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ สมรรถนะ ให้กับบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้แหล่งเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุนผู้เรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในลักษณะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้และความสามารถทางการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งเรียนรู้ และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์ ผู้บริหารจะต้องใช้การสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สอดคล้องกับสิ่งที่จะสื่อสารและบุคคลที่จะสื่อสาร มีการจัดระบบสื่อสารในองค์กรที่เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เก็บข้อมูลซ้ำซ้อน ข้อมูลครบ สามารถสืบค้นข้อมูลย้อยหลังได้ตลอดเวลา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหารเป็นตัวแปรสำคัญในค้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีบทบาท ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ และความร่วมมือ ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

ของโลก ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณ์ที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้การกำหนดยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตได้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อการสร้างความาร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษามีประสิทธิภาพของการบริหารและมีประสิทธิผลของสถานศึกษา ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้านเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กุสุมาวดี พลนงค. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์พัฒนา คุณภาพการศึกษาที่ 8 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.* วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด 4(1), 96-106.

เกศศิรินทร์ มหรรณพ. (2565*). ภาวะผู้นำแบบร่วมมือรวมพลังของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12.* วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 351-364.

ญาณีภรณ์ ศรีชมพู. (2567). *ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารกับการบริหารวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1.* วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 30(1), 439-459

เตือนใจ ปีนนิกร. (2557). *กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการในศตวรรษที่ 21.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.

ภัทรวุธ รักกลิ่น. (2563). *การพัฒนารูปแบบความร่วมมือกับสถานศึกษาต่างประเทศสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสาธิต สังกัดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย.* วารสารวิชาการ มหมวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. 12(3). 181-192

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษทีู่ 21.* กรุงเทพน : มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์

Soen Tai. (2023). Guidelines for enhancing the leadership of the educational administrators effectively of private universities in guangxi province, people's republic of china . *Journal of MCU Nakhondhat*. 10(3), 48-62.

Susan Kemper. (2022). *Organizing Schools for Collaborative Learning: School Leadership and Teachers' Engagement in Collaboration.* [Online]. https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0013161X221107628.

การศึกษาความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกำแพงเพชร

A STUDY OF TEACHERS'S GRIT IN THE PRIVATE SCHOOLS IN KAMPHAENGPHET

ทรายแก้ว ผลอำนวย และ [1]สุกัญญา แช่มช้อย

[1]Saikaew Phonumnuay and [2]Sukanya Chaemchoy

[1]จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

Chulalongkorn University, Thailand.

[1]6580056627@student.chula.ac.th

Received: May 25, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับของการเป็นครูที่มีความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ทั้งหมด 37 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 242 คน ผลการวิจัยระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามขอบข่ายการพัฒนาครู อยู่ในระดับตอนบน ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านของระดับของการเป็นครูที่มีความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ความยืดหยุ่นทางใจ มีระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความมีเป้าหมายเชิงคุณค่า ความรู้สึกรักและศรัทธา ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรค การจดจ่ออยู่กับเป้าหมายยะระยาว และความแนวคิดเติบโตและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนาครู, ความกล้าหาญอดทน, GRIT, โรงเรียนเอกชน,กริท,ความเพียร

[1] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

The objective of this research article is to investigate the level of teacher grit of private school in Kamphaengphet. The research adopts a descriptive research approach. The research tools include questionnaires and statistical analysis methods such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. The data are gathered from school administrators and teachers from all 37 private schools in Kamphaeng Phet in a total of 242 individuals. The research findings reveal that the level of teacher grit of private school in Kamphaengphet are classified according to the teacher development framework is at the upper level and in general, it is at a moderate level. When considering the aspects of the level of being a teacher with grit of a private school teacher in Kamphaengphet, it is found that the highest level is emotional flexibility, followed by a sense of purpose and value, a feeling of love and devotion, courage to face obstacles, goal orientation, whereas growth mindset and perseverance and motivation are at the lowest level respectively.

Keywords: Development Teacher, GRIT, Private school

บทนำ

คุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนไปสร้างสังคมและสร้างสรรค์สังคมเพื่อสร้างชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ครูเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง เพราะครูเป็นผู้จัดระบบการเรียนการสอนเป็นผู้ให้คุณธรรมที่พึงประสงค์ของคนในสังคม การสร้างการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายไม่ได้ถ้าหากขาดการสร้างครู ครูเป็นหัวใจในการสร้างการศึกษาและสร้างคน World Economic forum (2015) ด้านการศึกษาให้ความสำคัญกับทักษะที่จะต้องเกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนในโลกยุปัจจุบันเพื่อรองรับตลาดแรงงานในอนาคต นั่นคือทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับการทำงานในอนาคตและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนทั้งนี้จะเห็นว่าความกล้าหาญอดทน สอดรับกับการศึกษาที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน พัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21

Angela L Duckworth และคณะ (2007) กล่าวว่า ความกล้าหาญอดทน หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความหลงใหลชื่นชอบพึงพอใจตั้งใจ ใส่ใจงานที่ทำด้วยความมุมานะมี

ความมุ่งมั่นในการทำงานจนงานประสบความสำเร็จ เจอความล้มเหลว อุปสรรค ฝ่าฟันซึ่งอาจจะไม่ใช่แค่วันหรือสองวัน อาจจะเป็นสัปดาห์ เดือน หรือ หลายปี ถึงจะประสบความสำเร็จ และความหลงใหลในเป้าหมายระยะยาวจะเป็นตัวบ่งชี้รายได้และความสุขในอนาคตได้ดีกว่าสติปัญญาหรือพรสวรรค์ในงานวิจัย Duckworth Angela (2017)ความกล้าหาญอดทนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยให้ครูประสบความสำเร็จ ถึงแม้อยู่ในสถานการณ์ที่ท้าทาย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นจะต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความกล้าหาญอดทนในครูต่อผลการปฏิบัติงาน ซึ่งจากการศึกษามีสมมติฐานว่า ครูที่มีระดับความกล้าหาญอดทนที่สูงจะมีผลการปฏิบัติงานที่โดยเด่นและเป็นเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน มากกว่าครูที่มีระดับของความกล้าหาญอดทนในระดับต่ำ

การพัฒนาครูให้เป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูมีความมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองในการทำงาน เพื่อส่งเสริมผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ครูที่มีแรงขับเคลื่อนนั้นจะมุ่งมั่นและกระตือรือร้น เกี่ยวกับแนวคิดที่สามารถส่งเสริมศักยภาพที่สามารถสร้างความแตกต่างให้กับความสำเร็จของผู้เรียนและความมุ่งมั่นในความสามารถทางปัญญาและผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นครูที่มี จะเห็นได้ว่าครูที่มีแรงขับเคลื่อนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งความกระตือรือร้นและพลังของครูในวิชาชีพครู จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นครูที่มีแรงขับเคลื่อนจึงมีทักษะในการคิดมากขึ้นและสามารถคิดใหม่ได้ มีการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งระหว่างความตั้งใจและความมุ่งมั่นของครู Christopher Day (2004)และหากนักเรียนรู้ว่าครูจดจ่อกับวิชาของตนและกำหนดมาตรฐานระดับสูงให้กับนักเรียน พวกเขาจะจริงจังกับการเรียนมากขึ้นและกลายเป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียนมีโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์โดยอาศัยความเคารพและความไว้วางใจระหว่างครูและนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้กับชีวิตของตนเอง

ปัญหาในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนกำแพงเพชรมีอัตราการลาออก เปลี่ยนงานและขาดแคลนบุคลากรครูภายในโรงเรียน รายงานสรุปผลการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมโรงเรียนเอกชนจังวัดกำแพงเพชร (2565) ปัญหาการลาออกของครูโรงเรียนเอกชนกำแพชร เกิดจากการขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความมุ่งมั้นในการทำงาน ทักดนัย เพชรเภรี (2015) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร มีผลสัมฤทธิ์การทดสอบระดับชาติโอเนตต่ำกว่าระดับโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร (2566)จากข้อมูลที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนในครูเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับครูปัจจุบันในสังกัดโรงเรียนเอกชนกำแพงเพชรที่จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการพัฒนาความมุ่งมั่นในการทำงาน ความเพียรพยายามจนสามารถพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะ

ของความกล้าหาญอดทนให้แก่ผู้เรียน และเพิ่มความก้าวหน้าในอาชีพให้ประสบความสำเร็จทั้งต่อครูและเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนานักเรียนให้มีความเพียรพยายามอดทนจนประสบความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งหมด 37 โรงเรียน จำนวน 674 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครู โรงเรียนเอกชน ในจังหวัดกำแพงเพชร ทั้งหมด 37 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 242 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการของ Krejcie and Morgan (1970) โดยระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 จากจำนวนประชากร 687 คน ดังนี้ ประเภทผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 37 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการ จำนวน 37 คน และประเภทครู ทั้งหมด 37 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 205 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists) จำนวน 6 ข้อ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน และโรงเรียนที่ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร มีลักษณะแบบเลือกตอบ 4ตัวเลือก(Multiple choice) จำนวน 21 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists) วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ และวิเคราะห์ข้อมูลระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ด้านความหลงใหลใฝ่ฝัน (Passion)

ข้อ	สถานภาพทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
		242	**100.00**
1.	**เพศ**		
	1) ชาย	36	14.88
	2) หญิง	206	85.12
	รวม	**242**	**100.00**
2.	**อายุ**		
	1) ไม่เกิน 30ปี	113	46.69
	2) 31-40 ปี	90	37.19
	3)41-50 ปี	33	13.64
	4) มากกว่า 50 ปี	6	2.48
	รวม	**242**	**100.00**
3.	**ระดับการศึกษา**		
	1) ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	230	95.04

ข้อ	สถานภาพทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
		242	100.00
	2) ปริญญาโท	8	3.31
	3) ปริญญาเอก	4	1.65
	รวม	**242**	**100.00**
4.	**ประสบการณ์การทำงาน**		
	1)น้อยกว่า 2 ปี	56	23.14
	2) 2-5 ปี	64	26.45
	3) 6-10 ปี	66	27.27
	4) 10-15 ปี	33	13.64
	5) 15-20ปี	15	6.20
	6)20ปีขึ้นๆไป	8	3.31
	รวม	**242**	**100**

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 85.12 และเพศชาย จำนวน 36 คนคิดเป็นร้อยละ 33.39 ตามลำดับ

2. ระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร จากองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ มีเป้าหมายเชิงคุณค่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รู้สึกเชื่อมมั่นรัก และศรัทธา การจดจออยู่กับเป้าหมายระยะยาว แนวคิดเติบโต ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรค ความยืดหยุ่นทางจิตใจ โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ด้านความหลงใหลใฝ่ฝัน

ข้อ	ด้านความหลงใหลใฝ่ฝัน	ระดับ		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.		
1	มีเป้าหมายเชิงคุณค่า	3.327	0.206	ปานกลาง	1
2	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	2.499	0.069	น้อย	4
3	รู้สึกเชื่อมมั่นรัก และศรัทธา	3.158	0.221	ปานกลาง	2
4	การจดจออยู่กับเป้าหมายระยะยาว	2.986	0.106	ปานกลาง	3
เฉลี่ยรวม		**2.992**	**0.074**	**ปานกลาง**	**-**

จากตารางที่ 2 ระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ด้านความหลงใหลใฝ่ฝัน ในภาพรวม มีเป้าหมายเชิงคุณค่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.992, S.D. = 0.074) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีเป้าหมายเชิงคุณค่า มี

ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.327, S.D. = 0.206) รองลงมา คือ รู้สึกเชื่อมมั่นรัก และศรัทธา ($\bar{X}$ = 3.158, S.D. = 0.221) การจดจออยู่กับเป้าหมายระยะยาว ($\bar{X}$ = 2.992, S.D. = 0.106) ตามลำดับ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้ มีระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 2.499, S.D. = 0.069)

ตารางที่ 3 ระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ด้านความพยายาม

ข้อ	ความพยายาม (PERSEVERANCE)	ระดับ		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	แนวคิดเติบโต	2.677	0.296	ปานกลาง	3
2	ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรค	3.047	0.120	ปานกลาง	2
3	ความยืดหยุ่นทางจิตใจ	3.809	0.149	ปานกลาง	1
	รวม	3.246	0.286	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 ระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ด้านความพยายาม ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.246, S.D. = 0.286) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความยืดหยุ่นทางจิตใจ มีระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.809, S.D. = 0.149) รองลงมา คือ ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรค($\bar{X}$ = 3.047, S.D. = 0.120) แนวคิดเติบโตได้ มีระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 2.677, S.D. = 0.296)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ระดับของการเป็นครูที่มีคุณลักษณะความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับปานกลาง และ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความยืดหยุ่นทางใจ มีระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความความมีเป้าหมายเชิงคุณค่า รู้สึกเชื่อมมั่นรักและศรัทธา ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรคการจดจออยู่กับเป้าหมายระยะยาว แนวคิดเติบโต ตามลำดับและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีระดับน้อยที่สุด ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า

1. ความยืดหยุ่นทางใจ มีระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชรให้ความสำคัญและสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ความสามารถของครูในการปรับตัว เผชิญปัญหาหรือวิกฤต และสามารถฟื้นตัวจากสภาพปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆที่เข้ามา

กระทบ สามารถเข้าสู่ภาวะปกติ โดยการวิธีการใหม่เพื่อไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับSimon Gibbs และAndy Miller (2014) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ยากลำบาก การศึกษาเกี่ยวกับทักษะล้มแล้วลุกเร็วของครูช่วยส่งเสริมความเข้าใจถึงวิถีที่สามารถช่วยให้ครูดำรงอยู่ในเส้นทางวิชาชีพได้ท่ามกลางความท้าทาย ความเครียดและภาวะหมดไฟ การพัฒนาความยืดหยุ่นทางใจ ของครูเกี่ยวข้องกับอารมณ์เชิงบวกและคุณภาพชีวิตที่ดีของครู หากครูขาดความยืดหยุ่นทางใจ จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและใจของครูและประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์คุณภาพชีวิต และเกี่ยวเนื่องกันไปเป็นวงจรที่สัมพันธ์กัน ส่วนสถานศึกษาเองก็จะสูญเสียงบประมาณในการพัฒนาครูที่ได้ลงทุนไปโดยเปล่าประโยชน์ และสอดคล้องกับ Luz E Robinson และคณะ (2023) กล่าวว่า ความยืดหยุ่นทางใจของครูจะช่วยทำให้สามารถกลับสู่ภาวะปกติที่พร้อมเดินหน้าต่อและ เมื่อเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานและเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและสถานศึกษาจะทำให้ครูพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับ สติมา โรจนวงศ์ชัย (2023) กล่าวไว้ว่า ครูเป็นอาชีพที่แบกรับความเครียดและความกดดันรอบด้าน ซึ่งทำให้เกิดวิกฤติภาวะหมดไฟและการลาออกของครู คุณภาพชีวิตของครูได้รับความสนใจมากขึ้นในวงการการศึกษา และความหยืดหยุ่นทางใจของครูได้รับความสนใจมากขึ้น เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ครูลดความเครียดและความกดดัน ที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครู และยังสอดคล้องกับ จิราเจต วิเศษดอนหวาย (2565) กล่าวว่า ความยืดหยุ่นทางใจ ถือเป็นหนึ่งในทักษะทางอารมณ์และสังคมที่ครูยุคใหม่ต้องมีในตัวเองและต้องสอนให้แก่นักเรียน เพราะบนเส้นทางชีวิตในโลกแห่งอนาคต เป้าหมายแค่การแสวงหาความสุขอาจไม่เพียงพอ แต่เรายังต้องฝึกให้เด็กสามารถล้มแล้วลุกให้เป็นด้วย สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือความสม่ำเสมอในการส่งเสริมทักษะดังกล่าว รวมถึงกำลังใจจากครูและผู้ปกครองที่เปรียบดั่งลมใต้ปีกที่คอยสนับสนุนให้เด็กนักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีระดับน้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ควรที่จะได้รับการพัฒนาให้มีความคล่องตัวด้านการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ครูสามารถความสามารถของครูทำงานคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนเอง ยอมรับและแก้ไขปัญหาค้นหาสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ไข ฝ่าฟันอุปสรรคด้วยความสามารถของตนเอง ในการสอนเพื่อที่จะนำตนเองไปสู่เป้าหมาย ตามที่ตั้งเอาไว้ สุพันณี เชิดฉัน และคณะ (2023)แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงขับให้ครูพยายามที่จะประกอบพฤติกรรมที่ จะประสบผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานความเป็นเลิศ ที่ตนตั้งไว้ เช่น การมุ่งหาความสำเร็จ การมีความรับผิดชอบในการงานดี มีความอดทนในการทำงาน มีความทะเยอทะยานสูง รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง และเป็นผู้ที่มีการวางแผนในการทำงาน และยังสอดคล้องกับ พีระกรณ์ ทะชิตะสิงห์ และคณะ (2023) กล่าวไว้ว่า ครู และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านความ

กระตือรือร้น ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จความอดทนต่อความยากลำบากในการงาน จิตใจแน่วแน่ในการทำงานไม่ท้อถอยต่อการทำงานที่มีความยากลำบาก พยายามในการทำงานที่มีความยากท้าทายให้สำเร็จ อดทนที่ตั้งหน้าตั้งตาทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นอยู่ที่จุดหมายของงาน ไม่ท้อถอย หนักเอาเบาสู้ไม่หวั่นไหว พยายามในการควบคุมองค์การหรือมีความพยายามที่จะทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน อดทนต่อความเครียดและการใช้อารมณ์ส่วนตัวของตนเอง วิรุฬ ทำทอง และคณะ (2022) กล่าวว่าครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะชอบทำงานที่ท้าทายเพื่อได้มาซึ่งความสำเร็จไม่ได้หวังรางวัลเพื่อการตอบแทน อีกทั้งยังต้องการความสำเร็จในแง่ของการทำงาน เนื่องจากแรงจูงใจในการทำงานเป็นการกระตุ้นให้บุคคลมีกำลังใจมีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความมุ่งมั่นที่จะให้งานออกมาดีที่สุดและบรรลุเป้าหมายซึ่งจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและแรงจูงใจในการทำงานจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ สุภาพร ชูสาย (2023) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและการมีเป้าหมายชีวิต เพื่อจะได้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรและเป็นครูมืออาชีพ และสอดคล้องกับ วลัยพร ศรีรัตน์ และคณะ (2022) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถวัดได้จากความพึงพอใจในการทำงาน ความต้องการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ ความต้องการแข่งขัน ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในการทำงานส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กล่าวคือ ผู้บริหารควรมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่เป็นความต้องการของผู้บริหารที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รู้สึกมีความสุขสบายใจ มีความภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต้องการแข่งขันกันมาตรฐานที่ดีของตัวเอง เพื่อทำให้การปฏิบัติงานของตนเองดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อบรรลุมาตรฐานที่ตนเองตั้งไว้ เมื่อประสบความสำเร็จจะมีความพอใจ สบายใจ หากไม่ประสบความสำเร็จจะเกิดความวิตกกังวล ไม่สบายใจ และบุคคลนั้นก็จะพยายามต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองตั้งความหวังไว้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือ กระบวนการศึกษาองค์ประกอบความกล้าหาญอดทนของครูและการวัดระดับความกล้าหาญอดทนของครู เพื่อจัดลำดับความกล้าหาญอดทนของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาครูให้เป็นครูที่มีความความกล้าหาญอดทน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและพัฒนาศักยภาพของครูในการปฏิบัติงานต่างๆ ในโรงเรียน กล่าวคือ ความกล้าหาญอดทน หมายถึง

คุณลักษณะของครูที่ทำให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยการมีความฝักใฝ่ รักใคร่ทุ่มเท บากบั่น ฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยความหลงใหลใฝ่ฝัน ความเพียรพยายาม จดจ่อ ลงมือทำสิ่งนั้นอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา ไม่ใช่ระยะเวลาสั้น ๆ แต่เป็นระยะเวลาที่ยาวนานจนบรรลุเป้าหมายนั้น โดยมี 2องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ความหลงใหลใฝ่ฝัน (Passion) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบคือ 1.1) มีเป้าหมายเชิงคุณค่า (Purpose) 1.2) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) 1.3) รู้สึกเชื่อมั่นรักและศรัทธา (Love and Believe) 1.4) การจดจ่ออยู่กับเป้าหมายในระยะยาว (Long term Goal) 2) ความเพียรพยายาม (Perseverance) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบคือ แนวคิดเติบโต (Grow mindset) ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรค (Courage) ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience)ซึ่งผลจากการศึกษาระดับความความกล้าหาญของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย ความกล้าหาญอดทนของครู (GRIT)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า ระดับความกล้าหาญอดทนครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดกำแพงเพชร ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 4 ลำดับแรก คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความกล้าที่จะเผชิญอุปสรรค และการจดจออยู่กับเป้าหมายระยะยาว แนวคิดเติบโต ตามลำดับ โดยทั้ง 4 องค์ประกอบดังกล่าว มีความสำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลจากการศึกษาไปดำเนินการพัฒนาครูให้มีความกล้าหาญอดทนใน 4 องค์ประกอบดังกล่าว ให้มีระดับที่สูงขึ้น เพื่อเพิ่มระสิทธิภาพและความกล้าหาญ กล้าเผชิญอุปสรรคในการทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พัฒนาการแก้ไขปัญหาด้วยแนวคิดใหม่อย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำไปเป็น

แนวทางในการพัฒนาความกล้าหาญอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค บรรลุเป้าหมายของตนเองทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่สามารถสร้างประโยชน์และคุณค่าทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สุภาพร ชูสาย. (2023). *แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้าง แรงใจก้าวอย่างมั่นใจสู่ครูมืออาชีพ*. วารสารสันติ ศึกษา ปริทรรศน์ มจร, *11*(2), 453-464.

ทักดนัย เพชรเภรี. (2015). การพัฒนารูปแบบการธำรง รักษาเพื่อลดการลาออก ของ บุคลากรครู ในโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร. วารสาร สังคมศาสตร์ วิชาการ, *8*(1).

สติมา โรจนวงศ์ชัย. (2023). ล้ม แล้ว ลุก เร็ว: ทักษะ สำคัญ ของ ครู อาจารย์ เพื่อ คุณภาพ ชีวิต ที่ ดี*/ Resilience: An Essential Skill for Teacher Well-being,* . วารสารศาสตร์การศึกษา และ การ พัฒนามนุษย์,, *7*(2), 87-106.

พีระกรณ์ ทะชิตะสิงห์ และคณะ. (2023). การศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต *1*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม, *17*(1), 201-216.

วลัยพร ศรีรัตน์ และคณะ. (2022). รูปแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อ ความฉลาด ทาง อารมณ์ ของ ผู้บริหาร สถาน ศึกษา ขั้น พื้นฐาน สังกัด สำนักงาน คณะ กรรมการ ส่งเสริม การ ศึกษา เอกชน. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, *18*(1), 37-54.

วิรุฬ ทำทอง และคณะ. (2022). การบริหารงานตามหลักธรรมา ภิบาลที่ ส่ง ผล ต่อ แรง จูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ของ ครู สังกัด สำนักงาน คณะ กรรมการ การ อาชีวศึกษา เอกชน จังหวัด นนทบุรี. *Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU*, *9*(3), 282-293.

สุพันณี เชิดฉัน และคณะ. (2023). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วน ร่วมในการบริหารงาน วิชาการ ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร. ศึกษาศาสตร์ มมร., *11*(1).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ *10 (*พ.ศ. *2550 – 2554)* ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. *2545 – 2559)* (กรุงเทพมหานคร, Ed.).

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร. (2566). รายงานข้อมูลสารสนเทศการศึกษาเอกชนปีการศึกษา *2566*.

Angela L Duckworth, Christopher Peterson, Michael D Matthews และDennis R Kelly. (2007). Grit: perseverance and passion for long-term goals. *Journal of personality and social psychology*, *92*(6), 1087.

Best, John W. (1977). Research in education. (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall. Best,

John W. and Kahn, James V. (1998). Research in Education

Duckworth Angela. (2017). *Grit: The power of passion and perseverance* (Vol. 234). Scribner New York, NY.

Christopher Day. (2004). *A passion for teaching*. Routledge.

Angela L Duckworth, Christopher Peterson, Michael D Matthews และDennis R Kelly. (2007). Grit: perseverance and passion for long-term goals. *Journal of personality and social psychology*, *92*(6), 1087.

World Economic forum. (2015). World economic forum. *Global Competitiveness Report (2014-2015)*.

Simon Gibbs และAndy Miller. (2014). Teachers' resilience and well-being: A role for educational psychology. *Teachers and Teaching*, *20*(5), 609-621.

Luz E Robinson, Alberto Valido, Anne Drescher, Ashley B Woolweaver, Dorothy L Espelage, Scott LoMurray, Anna CJ Long, Ashlen A Wright และ Megan M Dailey. (2023). Teachers, stress, and the COVID-19 pandemic: A qualitative analysis. *School mental health*, *15*(1), 78-89.

การประเมินความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

ASSESSMENT OF TEACHERS' READINESS FOR TEACHING IN A COMPETENCY-BASED COURSES THE SCHOOL IS UNDER THE JURISDICTION OF THE COMMISSION. PROMOTE PRIVATE EDUCATION PRIVATE SCHOOL NETWORK GROUP 11 BANGKOK

[1]จิรารัตน์ จอมป้อ และ [2]ระติกรณ์ นิยมะจันทร์

[1]Jirarat Jompo and [2]Ratikorn Niyamajan

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ประเทศไทย

Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

[1]Jirajom@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับความพร้อมของครู ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร (2) เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร (3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร จำนวน 255 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI $_{modified}$) ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ในสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสภาพที่คาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุด (2) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มีค่า PNI $_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.05 – 0.10 ด้านที่พบว่ามีค่า PNI $_{Modified}$ สูงสุด มีความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการคิดขั้นสูง (3) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร พบว่าครูต้องได้รับการอบรม ศึกษาข้อมูลเพิ่มพูนความรู้และทำความเข้าใจในสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและผู้เรียน

คำสำคัญ: หลักสูตรฐานสมรรถนะ, ความพร้อมของครู, โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

Abstract

The purposes of this study were to 1) study the level of the readiness of teachers in teach competency-based curriculum under the Office of the Private Education Commission Private School, Bangkok 2) to arrange priorities the readiness of teachers in teach competency-based curriculum under the Office of the Private Education Commission Private School, Bangkok 3) to propose guidelines for developing teaching management in teach competency-based curriculum under the Office of the Private Education Commission Private School, Bangkok. The sample comprised 255 teachers. The research instrument was a questionnaire. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Priority Needs Index (PNI modified) The findings were as follows. 1) The level of the readiness of teachers in teach competency-based curriculum under the Office of the Private Education Commission Private School, Bangkok. In the current condition was high level in all aspects and in the expected condition was high to very high level. 2) The prioritizing of necessity in teach

competency-based curriculum under the Office of the Private Education Commission Private School, Bangkok. The PNI modified was 0.05 – 0.10. The aspects of higher order thinking were found the highest PNI modified (the first rank). 3) The guidelines for developing teaching management in teach competency-based curriculum under the Office of the Private Education Commission Private School, Bangkok were found teachers must be trained and Study information to increase knowledge and understanding with Active Citizen to be used as a guideline for performing one's own duties and for students.

Keywords: Competency-based curriculum, Teacher readiness, Schools under the Office of the Private Education Commission School Network Group 11, Bangkok

บทนำ

โลกปัจจุบันมีความผันผวน เกิดความไม่แน่นอน มีความสลับซับซ้อนและความคลุมเครือ จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี ทำให้เกิดการแข่งขัน ในระดับชาติและระดับนานาชาติเพิ่มมากขึ้น ผู้เรียนจึงต้องรู้เท่าทันและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาเนื่องจากหลักสูตรต้องมีความทันสมัย ทันเหตุการณ์เหมาะกับการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารได้ขยายพื้นที่การเรียนรู้ของนักเรียนออกไปนอกห้องเรียน โดยไม่ยึดติดกับพื้นที่ในห้องเรียนแบบเดิม ช่วยให้การเรียนรู้สามารถบูรณาการเข้ากับประสบการณ์ภายนอกได้มากยิ่งขึ้น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการทำงานและการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น การใช้แรงงานคนค่อยๆ ลดลงและถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์หรือเครื่องจักร การติดต่อสื่อสาร อย่างรวดเร็วไร้พรมแดนในทุกเชื้อชาติ

ขณะที่โลกกำลังตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการใช้ความรู้เป็นฐานในการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงการดำเนินชีวิต การจัดการเรียนการสอนของไทยส่วนใหญ่ ครูยังคงยึดติดกับวิธีการสอนแบบเดิม ผู้เรียนถูกปลูกฝังด้วยการเรียนรู้แบบท่องจำเพื่อนำไปสอบ มากกว่าการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์หรือมุ่งสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ความเข้าใจทักษะและคุณลักษณะต่างๆ ที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและสังคมได้ ส่งผลให้เด็กไทยมีสมรรถนะที่ต่ำเมื่อเทียบกับนานาประเทศ แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560 – 2579 และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 มุ่งพัฒนา “ผลลัพธ์ที่เกิดในตัวผู้เรียน”กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติได้ศึกษาการจัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ที่ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพระดับโลกภายใต้โครงการพัฒนาการศึกษาร่วมกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) และองค์การยูนิเซฟประเทศไทย รวมทั้งผลการศึกษาและวิจัยของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า“การพัฒนาสมรรถนะ”เป็นทิศทางของการพัฒนาหลักสูตรใหม่ในการพัฒนาคนให้รองรับและทันกับการเปลี่ยนแปลง ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของประเทศ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนรู้ จากหลักสูตรที่เน้นเนื้อหา (content-based) คือเน้นเนื้อหาวิชาที่มีมาตรฐานและตัวชี้วัดจำนวนมากไปเป็นหลักสูตรที่เป็นฐานสมรรถนะ (competency-based) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปรับปรุง พุทธศักราช 2551) ไว้ 6 ด้าน เป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1)การจัดการตนเอง 2)การคิดขั้นสูง 3)การสื่อสาร 4)การรวมพลังทำงานเป็นทีม 5)การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและ 6)การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับปรุงหรือพัฒนาขึ้นใหม่ มีลักษณะเป็นหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เหมือนกันต่างกันที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณภาพอย่างน้อยตามที่มาตรฐานกำหนด ส่วนกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่นั้น มีลักษณะเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีสมรรถนะหลักที่สำคัญจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บ่มเพาะพัฒนาและต่อยอดสมรรถนะหลักและสมรรถนะอื่นได้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเมื่อผ่านการเรียนรู้และพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรฐานสมรรถนะ (นรรัชต์ ฝันเชียร เขียนไว้ใน Plook Teacher,2563.) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2549, หน้า 1) ระบุว่าสมรรถนะเป็นมาตรฐานและเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการบริหารงานให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะจะเป็นตัวบ่งบอกว่าถ้าเราต้องการจัดการเรียนการสอน การบริหารหรือการนิเทศการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายจะต้องใช้บุคคลที่มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะด้านใดบ้าง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารและครูในสถานศึกษานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเกี่ยวพันโดยตรงกับการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง กรอบหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะ

ของเด็กไทยในอนาคต (2558-2577) ประกอบด้วยวัตถุประสงค์หลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผล ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ การกำหนดวัตถุประสงค์ต้องกำหนดให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านคือ ทักษะพิสัย พุทธิพิสัยและจิตพิสัย เนื้อหาสาระในกรอบหลักสูตรจะต้องมีความรู้และสาระวิชาที่หลากหลายเหมาะกับการพัฒนาผู้เรียนที่อยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลง ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะของเด็กไทยในอนาคต มีการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทุกด้าน เป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สามารถอยู่ในสังคมในอนาคตได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เน้นการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความถนัด ความสนใจและได้รับการบริการด้านการศึกษาจากรัฐอย่างมีคุณภาพโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุลกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 หน้า 120) อีกทั้งแนวคิดของสังคมฐานความรู้ยังสอดคล้องกับด้านนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 21 ซึ่งมีวิสัยทัศน์คือ ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีกรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาได้แก่ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ยุคใหม่และสุดท้ายคือพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมทักษะ สมรรถนะ การทำงานของบุคคลก่อให้เกิดการเรียนรู้ การดึงศักยภาพในตัวบุคคลและการจัดการความรู้ที่ดีส่งผลต่อคุณภาพบุคลากร นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน มาตรฐานทางสมรรถนะการสอนของครูจากความเห็นขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ SEMO (2010) ได้ให้ความเห็นว่า การเป็นครูที่มีประสิทธิภาพในยุคลของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีองค์ประกอบของสมรรถนะการสอน 5 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ ด้านมาตรฐานจรรยาบรรณและค่านิยม และด้านการจัดการพัฒนาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2553) ที่กำหนดสมรรถนะครูซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้ 1) สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการ

เรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู และการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนเอกชนกรุงเทพมหานคร เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเช่นเดียวกับภาครัฐ แต่การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน มีความเป็นอิสระมากกว่าขณะเดียวกันสภาพการแข่งขันทางด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐก็มีมาก เพราะกรุงเทพมหานครเป็นจุดศูนย์กลางและเป็นเมืองหลวงของประเทศ โรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชนจะได้รับอิทธิพลในเรื่องต่างๆ ค่อนข้างเร็ว เกิดการพัฒนาและแข่งขันกันในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับและเพื่อให้จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น คุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเผชิญปัญหาเช่นเดียวกับผู้เรียนในโรงเรียนของภาครัฐ โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพิจารณาจากผลลัพธ์ของระบบในด้านคุณภาพการศึกษา (คะแนน O-NET) โรงเรียนที่ได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 50 มีจำนวนน้อยมาก มีโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานร้อยละ 17 ในขณะที่การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ยังไม่สอดคล้องตามความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกันของโรงเรียน ขาดระบบและกลไก การกำกับ ติดตาม และประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและอยู่บนหลักความรับผิดชอบการส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนนอกระบบยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีความแตกต่างหลากหลายในด้านหลักสูตรและมีการเปลี่ยนแปลง การดำเนินกิจการอย่างรวดเร็ว (แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ.2560-2564 : จ). รวมถึงผลการประเมิน PISA (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) คะแนนกลุ่มโรงเรียนเอกชนทุกวิชามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 3 รองจากโรงเรียนที่เน้น วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โรงเรียนสาธิต โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมสามัญเดิม) โดยมีคะแนนเฉลี่ยการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ 430 คะแนน ไม่แตกต่างจากกลุ่มโรงเรียนอื่นๆ (ข้อมูลจากเวปไซด์ pisathailand.ipst.ac.th) เนื่องจากการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ผู้เรียนของโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ ยังคงเป็นรูปแบบเดิมที่เน้นการท่องจำ ซึ่งยังไม่สามารถตอบโจทย์ การพัฒนาศักยภาพคนที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังไม่ได้ส่งเสริมเพื่อนำเอาศักยภาพของโรงเรียนเอกชนนอกระบบ ซึ่งมีจุดแข็งในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต มาใช้เป็นประโยชน์ในการเติมเต็มการศึกษาตลอดช่วงชีวิตของคนไทย ดังนั้นจึงต้องเร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชนในระบบให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นทุนมนุษย์ ที่มีศักยภาพและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามเป้าหมายการพัฒนาคนของประเทศ รวมทั้งยกระดับคุณภาพ การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

นอกระบบเพื่อเพิ่มบทบาทในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเติมเต็ม ศักยภาพผู้เรียนรองรับการพัฒนาประเทศ (แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2560–2564 : 28-30)

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง การประเมินความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดประสิทธิภาพด้านผู้เรียนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่พึงประสงค์อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมของครู ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร 18 โรงเรียน จำนวน 756 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่ม เครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร

ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 255 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาขึ้น จำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามชุดที่ 1 จำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนและประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร 6 ด้าน คือ 1)การจัดการตนเอง 2)การคิดขั้นสูง 3)การสื่อสาร 4)การทำงานเป็นทีม 5)การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ 6)การอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมและวิทยาการอย่างยั่งยืน

แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ รองฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน จำนวน 5 โรงเรียน เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความพร้อมของครูต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา การประเมินความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มสาระที่ทำการสอน ประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ แปลความหมายแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับความพร้อมของครูที่เป็นอยู่และความพร้อมที่ควรจะเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) กำหนดช่วงระดับคะแนนเฉลี่ย

4.3 จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินความพร้อมของครูตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยแบบการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (PNI Modified) ซึ่งปรับปรุงโดยนงลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช 2550: 279) เป็นวิธีการหาความแตกต่างของความพร้อมที่เป็นอยู่กับความพร้อมที่ควรจะเป็น

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและเขียนอธิบายในลักษณะการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับความพร้อมของครู ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร 6 ด้าน สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง เกี่ยวกับความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดการตนเอง	4.21	0.63	มาก	4.52	0.57	มากที่สุด
2. ด้านการคิดขั้นสูง	3.99	0.62	มาก	4.41	0.60	มาก
3. ด้านการสื่อสาร	4.23	0.61	มาก	4.52	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.03	0.65	มาก	4.41	0.62	มาก
5. ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.28	0.61	มาก	4.51	0.55	มากที่สุด
6. ด้านการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมและวิทยาการอย่างยั่งยืน	4.08	0.66	มาก	4.38	0.61	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.14**	**0.63**	**มาก**	**4.46**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 สภาพที่คาดหวังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการตนเองและด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่า สภาพที่คาดหวังทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า ความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร ทุกด้านเป็นความต้องการจำเป็นทุกข้อตามลำดับ

2. ลำดับความสำคัญความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 การเรียงลำดับความสำคัญของความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร โดยรวม

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ	**ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D)**	**ค่าเฉลี่ยสภาพที่คาดหวัง (I)**	PNI Modified	**ลำดับ**
1. ด้านการจัดการตนเอง	4.21	4.52	0.07	3
2. ด้านการคิดขั้นสูง	3.99	4.41	0.10	1
3. ด้านการสื่อสาร	4.23	4.52	0.06	4
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.03	4.41	0.09	2
5. ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.28	4.51	0.05	5
6. ด้านการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมและวิทยาการอย่างยั่งยืน	4.08	4.38	0.07	3

จากตารางที่ 2 พบว่า การเรียงลำดับความสำคัญของความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านการคิดขั้นสูง 2)

ด้านการทำงานเป็นทีม 3) ด้านการจัดการตนเองและด้านการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมและวิทยาการอย่างยั่งยืน 4) ด้านการสื่อสาร 5) ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3. ผลข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาความพร้อมของครูต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คือ โรงเรียนนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาปรับในหลักสูตรสถานศึกษาและแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเรื่องความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและเป็นธรรม จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่มโรงเรียน ในสังกัดหรือนอกสังกัด ให้มีโอกาสในวิเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ให้ครูเข้าใจในหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้าง นโยบายและความไม่เท่าเทียมในสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม พัฒนาครูให้มีมุมมองที่กว้างมากขึ้น เปิดกว้างทางความคิดในการตั้งคำถามหรือการวิพากษ์ต่อประเด็นใหม่ๆที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ครูมีความตระหนักรู้และสนใจปัญหาทางสังคมมากขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การประเมินความพร้อมของครูในจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร มีประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความพร้อมของครูต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านแล้วจะพบว่าด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี (2554) ระบุว่า การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้พลเมือง มีความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นพลเมืองด้วยสำนึกพื้นฐานของการเป็นพลเมืองในการเมืองภาคพลเมืองพลเมืองจึงมีความหมาย ที่กว้างขวาง

และลึกซึ้งกว่าความเข้าใจแต่เดิมมาก การเป็นผู้กระทำอย่างแข็งขันหรือพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความรับผิดชอบ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ โดยไม่ปล่อยให้กิจการสาธารณะเป็นเพียงเรื่องของนักการเมืองหรือรัฐบาล

2. สภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ถึง มากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว จะพบว่าด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ ด้านการจัดการตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ระบุว่า ความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในการที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องในขณะที่เผชิญแรงกดดันหรือกระทบกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว ความสามารถนี้ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ เจตคติและทักษะในการจัดการกับปัญหาที่อยู่รอบตัวภายใต้สังคมปัจจุบัน

2.1 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาผู้วิจัยขอนำเสนออภิปรายผลโดยมีประเด็น ดังนี้

1) ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการคิดขั้นสูง สะท้อนให้เห็นว่า ครูเห็นถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน โดยอาศัยการคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ รวมทั้งนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร (2559) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ครูวิทยาศาสตร์มีพื้นที่ ฐานความรู้เดิมอยู่ในระดับน้อยและมีความต้องการเสริมสร้างสมรรถนะ อยู่ในระดับมาก

2) ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 คือ ด้านการทำงานเป็นทีม สะท้อนให้เห็นว่า ครูต้องมีภาวะในการเป็นผู้นำ และการเป็นสมาชิกของทีมที่ดีด้วยการร่วมกันคิด พิจารณา และจัดระบบกระบวนการในการทำงานภายใต้สถานการณ์ที่ยุ่งยากร่วมกันเป็นทีมได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2560) ที่ระบุว่า การทำงานร่วมกัน และส่งเสริมกันไปในทางบวก ผลงานรวมของทีม ที่ได้ออกมาจะได้มากกว่าผลงานของทุกคนรวมกัน และการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญและส่งผลต่อ ความสำเร็จ ความก้าวหน้า และการพัฒนางานจำเป็นอย่างยิ่งในการทำงานเป็นทีม ต้องมีหลักการ ทำงานทั้งในส่วนผู้นำ สมาชิก กระบวนการทำงาน และการส่งเสริมบรรยากาศในการทำงาน

3) ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดการตนเอง และด้านการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมและวิทยาการอย่างยั่งยืน สะท้อนให้เห็นว่า ครูสามารถจัดการกับปัญหาและภาวะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนเองได้ โดยการอาศัยการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อให้มีสุขภาวะที่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน นักเรียน ผู้ปกครอง

4) ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 4 คือ ด้านการสื่อสาร สะท้อนให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญกับการ รับรู้ รับฟังและการตีความเรื่องราวโดยใช้หลักของเหตุและผล มีการเลือกใช้วิธีการสื่อสารในลักษณะต่างๆ อย่างเหมาะสม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

5) ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 5 คือ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เนื่องจากในสภาพปัจจุบันนั้นครูได้ให้ความสำคัญกับด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามคณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี (2554) อยู่แล้ว จึงมีความต้องการจำเป็นเป็นลำดับสุดท้าย

2.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางในการเตรียมความพร้อมของครูในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะตามความต้องการจำเป็น จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกำหนดข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์จากแบบสอบถามประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นน้อยสุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยขอนำเสนออภิปรายผลโดยมีประเด็น ดังนี้

1) โรงเรียนมีแนวทางการพัฒนาความพร้อมของครูต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้และทำความเข้าใจในสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง เคารพผู้อื่นเพื่อนร่วมงาน นักเรียน เพื่อเป็นผู้สร้างเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

2) แนวทางการพัฒนาความพร้อมของครูต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ควรจะเป็นสนับสนุนให้ครูศึกษาข้อมูลในการพัฒนาความพร้อมการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หาแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมบูรณาการเข้าในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องในกลุ่มสาระวิชา และจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับความพร้อมของครูต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการคิดขั้นสูง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สามารถคิดเชื่อมโยงความรู้ และสิ่งต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ และสร้างสรรค์

สภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับความพร้อมของครูกับความต้องการจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรฐานสมรรถนะ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนเอกชน กลุ่มที่ 11 กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมและวิทยาการอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ครูจำเป็นต้องตระหนักถึงการเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ รู้เท่าทัน โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิต สิ่งแวดล้อมและสังคม

เอกสารอ้างอิง

กัมพล เจริญรักษ์ (2565). *การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ทิศนา แขมณี. (2562). *คู่มือแนะนำกรอบสมรรถนะหลักของนักเรียนระดับประถมศึกษามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน.* สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ชบา เด็ดดวง (2549: บทคัดย่อ) *การศึกษาการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริงของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีกรุงเทพมหานคร.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฐิติพัฒน์ พิชญธาดพงศ์. (2549). *ยุทธวิธีการใช้ระบบสมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อผลักดันองค์การสู่ความเป็นเลิศเหนือคู่แข่ง.* วารสารดำรงราชานุภาพ. 6(20), 16-43.

นัฐธยา พิพัฒน์นราธร และนิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ (2561). *การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.*

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2561, 22 สิงหาคม). *ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะอย่างไร.* สืบค้นได้จาก https://www.trueplookpanya.com/education/content/68571/-teaartedu-teaart-teaarttea วันที่สืบค้น 2565, 20 ตุลาคม.

ปฏิญญา โกศลศิริพจน์. (2547). *การวิจัยและพัฒนากิจกรรมและเทคนิคการประเมินความต้องการจำเป็นสำหรับการเรียนการสอนแบบโครงงาน.* บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประมา ศาสตระรุจิ. (2550). *การพัฒนาเกณฑ์สมรรถนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พงษ์ธร ธัญญสิริ. (2559). *การเปิดรับข่าวสารและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.* กระทวงยุติธรรม.กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.

รัตนาภรณ์ ศรีพยัคฆ์. (2548). *ขีดสมรรถนะ:* การบริหารทรัพยากรบุคคล. วารสารดำรงราชานุภาพ.5(15), หน้า 65 - 81.

สุจิตรา ปทุมลังการ์. (2552). *ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ.* (ออนไลน์) สืบค้นจาก: http://www.atsn.ac.th/images/Upload/file/CBCApplications.pdf, 1 สิงหาคม2561.

สุวิมล ว่องวาณิช (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.กรุงเทพฯ.

_____. (2548). *สมรรถนะของข้าราชการพลเรือนไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ พี.เอ.ลิฟวิ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *คู่มือการประเมินสมรรถนะครู* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553). สืบค้นจาก http://gpa.tmk.ac.th/teacher/capasity.pdf.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *สมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2547). *ทุนมนุษย์กับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคล.* กรุงเทพฯ : สำนักงานวิจัยและพัฒนารายงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *กรอบสมรรถนะนักเรียนระดับประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน. หลักสูตรการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน* กรุงเทพฯ: สกศ.

_____. (2562ข). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สกศ.

อรรวินท์ วรประวัติ (2564). *สภาพความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์.* กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อรัญญา เหล่าหวายนอก (2559). *การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อสู่ประชาคมอาเซียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา

อภิวัฒน์ จันทร์สม (2563.) *แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of psychological testing* (3 rd ed.). New York: Harper & Row.

_____. (1990). *Essentials of psychological testing* (5 th ed.). New York: HarperCollins.

Good, C. V. (2013). *Dictionary of Education*. New York: Mc Graw-Hill.

Roger A.Kaufman, (1974). "*Systems Approaches to Education: Discussion and Attempted Integration,*" James M.Lipham & James A. Hoeh eds,. In The Principalship: Foundations and functions. New York, 1974.

Skinner, B. F. (1965).*The technology of teaching.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Scribner, J.P. (1999). *Professional Development: Untangling the Influence of Work Contexton Teacher Learning.* International Journal Research. (5)2 : 245.

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร

THE STRATEGIC MANAGEMENT OF EXCELLENT WORLD CLASS STANDARD SCHOOL: A CASE STUDY OF NONGBUAPITTAYAKARN SCHOOL

[1]มัชญา ด้วงคำจันทร์ และ [2]สุชาดา บุบผา

[1]Matchaya Duangkhamchan and [2]Suchada Boobpha

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

[1]matchaya1994@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและถอดบทเรียนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร (2) เสนอแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร พบว่า 1) บทเรียนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร มี 5 บทเรียนที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาครูผู้สอน 4) การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน 5) การพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยใช้การบริหารด้วยกระบวนการ บริหารเชิงกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 4) การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ จนได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) จาก

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2563 ในระดับดีเยี่ยม 2) แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร ประกอบด้วยบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล 5 ด้าน 60 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 13 แนวทาง 2) ด้านการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 13 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนาครูผู้สอนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 11 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 10 แนวทาง และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 13 แนวทาง

คำสำคัญ : การบริหารเชิงกลยุทธ์, โรงเรียนมาตรฐานสากล, กรณีศึกษา

Abstract

The purpose of this research were: (1)Studying and extracting lessons from strategic management of excellent World Class Standard School: A Case Study of Nongbuapittayakarn School (2) Propose strategic management guidelines of Excellent World Class Standard School: A Case Study of Nongbuapittayakarn School. The research findings were as follows: 1. Strategic management lessons of excellent World Class Standard School: A Case Study of Nongbuapittayakarn School. There are 5 lessons that make operations successful towards excellence at World Class Standard School, consisting of: 1) Curriculum development 2) Learning management 3) Teacher development 4) School administrator development 5) Development of key personnel of World Class Standard School Using strategic management processes in all 4 areas, consisting of: 1) Environmental analysis 2) Strategy formulation 3) Strategy implementation 4) Strategy evaluation and control until receiving the Office of Basic Education Commission Quality Award (OBECQA) from the Office of the Basic Education Commission : OBEC) Academic year 2020. At an excellent level. 2. Guidelines for strategic management of excellent World Class Standard School: A Case Study of Nongbuapittayakarn School Contains lessons on school development according to World

Class Standard School in 5 areas, 60 approaches, including: 1) Curriculum development for school excellence according to World Class Standard School there are 13 guidelines for implementing strategic management principles 2) Learning management for school excellence according to World Class Standard School there are 13 guidelines for implementing strategic management principles 3) Development of teachers towards school excellence with World Class Standard School there are 11 guidelines for implementing strategic management principles. 4) Development of school administrators towards school excellence according to World Class Standard School there are 10 guidelines for implementing strategic management principles and 5) development of key personnel of World Class Standard School Towards the excellence of World Class Standard School international standards have 13 guidelines for implementing strategic management principles.

Keywords: Strategic Management, World-Class Standard School, Case study

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนคนไทยทุกคนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาให้พัฒนาทันตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น คุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกและเทคโนโลยี ด้วยเหตุนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะและความสามารถในการปรับตัวและมีคุณลักษณะสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทัน การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความเป็นพลวัตน์ ก้าวทันกับสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลง ประกอบกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กล่าวถึง หน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาและให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริม และกำกับติดตามให้การจัดการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาโดยยึดหลักการจัดระบบโครงสร้างให้เป็นเอกภาพในด้านนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพและเกิด

ประสิทธิผล ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาที่จะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มีมาตรฐานและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิผล(กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีมาตรฐานเทียบเคียงนานาประเทศ ผู้เรียนมีศักยภาพและความสามารถแข่งขันทัดเทียมกับผู้เรียนของนานาประเทศ มีคุณภาพและมีความเป็นสากล (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2561) ซึ่งโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีมาตรฐานสากลเทียบเคียงกับนักเรียนนานาประเทศ พัฒนายกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานสากล (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2559)

การนำนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นตัวจักรกลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำเอานโยบายและโครงการต่างๆ ไปปฏิบัติ หากการดำเนินตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปด้วยดีย่อมเป็นผลดีต่อคณะครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนและสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีรูปแบบของการบริหารที่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) และใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อก่อให้เกิดองค์กรและสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประเทศให้เป็นสากล และทัดเทียมนานาประเทศได้ (สุปรียา ชินพะวอ, 2562)

จากผลการดำเนินงานในการบริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ที่ประสบความสำเร็จที่เป็นประจักษ์และได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร เลือกกรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร โดยศึกษาเน้นการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อถอดบทเรียนและเสนอแนวทางในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ เพื่อสรุปข้อค้นพบเป็นบทเรียนและองค์ความรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและถอดบทเรียนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบกรณีศึกษา (Case Study) โดยเลือกกรณีศึกษาแบบกำหนดเกณฑ์เพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่เป้าหมายได้เลือกตัวอย่างแบบมีกฎเกณฑ์ (Criterion Sampling) คือเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ในจังหวัดหนองบัวลำภู

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารในโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 5 คน ครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่และมีความรอบรู้เรื่องโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 2 คน นักเรียนที่มีส่วนร่วมในโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย เรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร ได้ศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกระบวนการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากล ดังนี้

2.1 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 4) การประเมินและควบคุมกลยุทธ์

2.2 การพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล มี 5 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาครูผู้สอน 4) การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน 5) การพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือและผ่านการตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว และนำมาเก็บรวมรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

3.1 แบบวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร”

3.2 แบบบันทึกการสังเกตงานวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร”

3.3 แบบบันทึกการสัมภาษณ์งานวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร”

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษาด้วยวิธีการ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงจากกรอบแนวคิดการวิจัย และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น

4.2 การวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Analysis) ใช้การตีความหมายเพื่อสร้างข้อสรุปจากเหตุการณ์ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร พร้อมทั้งใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล

4.3 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ โดยการใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

4.4 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเอาเหตุการณ์ที่ได้จากการจำแนกข้อมูลแล้วนั้นมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎีโดยการใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Constant Comparative Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและถอดบทเรียนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร ผลลัพธ์และภาพความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล คือผู้บริหารมีลักษณะเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ มีการวางแผนกลยุทธ์ที่ชาญฉลาด กำหนดกลยุทธ์ที่แตกต่างแต่เป็นความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้องค์กรปฏิบัติงานได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยได้สังเกตและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...โรงเรียนเรามีการพัฒนาหลักสูตรและจัดทำแผนงานประจำปี จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากร และมีการกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อที่จะพัฒนาให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมาตรฐานสากล ดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาการสอนให้เป็นสากลได้ ...”

(ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองบัวพิทยาคาร, 28 กันยายน 2566)

“...ท่านผู้บริหารเป็นผู้นำที่มีการวางแผนที่ดี ในการปฏิบัติงานของท่าน ท่านจะมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของครู มีการวางแผนการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมถึงมีการมีการติดตาม และขยายผลสู่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ทราบเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างถูกต้อง...”

(ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองบัวพิทยาคาร, 28 กันยายน 2566)

“...ผลสะท้อนความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร คือการได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองของนักเรียนในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาที่โรงเรียนแห่งนี้มากขึ้นทุกปี จนกลายเป็นโรงเรียนอันดับ 1 ในจังหวัดหนองบัวลาภู รวมถึงได้มีคณะครูจากโรงเรียนอื่นๆได้เข้ามาศึกษาดูงาน ซึ่งเกิดการบริหารงานที่ดีของท่านผู้บริหาร ...”

(ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองบัวพิทยาคาร, 29 กันยายน 2566)

จากการวิเคราะห์เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษาประกอบด้วย 5 บทเรียนที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยใช้การบริหารด้วยกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาและถอดบทเรียนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร

1.1 การพัฒนาหลักสูตร โดยสถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ 1) สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของหลักสูตร 2) สถานศึกษามีการวางแผนกลยุทธ์ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากล 3) สถานศึกษามีการนำแผนการพัฒนาหลักสูตรลงสู่แผนการจัดการเรียนรู้ 4) สถานศึกษามีการติดตามนโยบายผ่านโครงการแผนงานของโรงเรียน อีกทั้งผู้บริหารได้ให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานและปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

1.2 การจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 1) ครูผู้สอนมีการศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของนักเรียนก่อนจัดการเรียนรู้

2) ครูผู้สอนกำหนดแผนกลยุทธ์โครงสร้างหลักสูตรและจัดทำสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ 3) ครูผู้สอนมีการบูรณาการลงสู่การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นสากล 4) ครูผู้สอนมีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อที่จะได้รับรู้ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนของนักเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ไปสู่ผลสำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้

1.3 การพัฒนาครูผู้สอน โดยสถานศึกษามีขั้นตอนการพัฒนาครูผู้สอนตามกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ 1) มีการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล 2) วางแผนกำหนดแนวทางส่งเสริมการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นสากล 3) มีการจัดอบรม พาไปศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 4) มีการติดตามขยายผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้รู้ปัญหาและแนวทางการแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

1.4 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้มีแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาตนเอง 5 ด้าน คือ 1) มีการวิเคราะห์ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของตนเอง เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาตนเอง 2) มีการวางแผนการศึกษาดูงาน และกำหนดแนวทางการพัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลอย่างถูกต้อง 3) ดำเนินการพัฒนาตนตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้ 4) มีการติดตาม และขยายผลสู่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ทราบเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างถูกต้องแม่นยำ 5) มีการประเมินผลหลังจากขยายผลสู่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อที่บุคลากรในสถานศึกษาจะสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปพัฒนาตนเอง และนักเรียนให้มีศักยภาพตามหลักความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล

1.5 การพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยสถานศึกษามีการพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ 1) วิเคราะห์ และสำรวจความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล 2) วางแผนจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากลให้สามารถปฏิบัติภาระกิจตามหลักสากล และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) บุคลากรหลักมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ถูกต้อง 4) นำผลการพัฒนาตนเองไปปฏิบัติภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร

แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร ประกอบด้วยบทเรียนการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล 5 ด้าน 60 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 13 แนวทาง 2) ด้านการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 13 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนาครูผู้สอนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 11 แนวทาง 4) ด้านการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 10 แนวทาง และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางดำเนินการตามหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ 13 แนวทาง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งพบประเด็นสำคัญเพื่อนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาและถอดบทเรียนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร พบว่า ลักษณะการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ มี 5 บทเรียน ที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา บริบทของโรงเรียน เพื่อมุ่งเน้นความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมถึงมีการกำกับติดตามให้ บุคลากรมีส่วนร่วมกับครูในการจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานสากล ร่วมกับคณะครูในการกำหนดหลักสูตรและสร้างนวัตกรรมการพัฒนานักเรียนผ่านสื่อ ทางสังคมอย่างเหมาะสม จัดให้มีการวัดและประเมินผล ตลอดจนมีการทบทวนผลการดำเนินงานแต่ละปีการศึกษา เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนอยู่เสมอ และส่งเสริมให้คณะครู บุคลากรของโรงเรียนมีการพัฒนาเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในทุกๆปีการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนที่ได้รับการประเมินว่ามีหลักสูตรและการบริหารจัดการที่ดีนั้นจะประสบความสำเร็จในการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่ง

ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น ต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล และประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ทิพหนองแวง (2560) พบว่า โรงเรียนที่ได้รับการประเมินว่ามีหลักสูตร และการบริหารจัดการที่ดีเยี่ยมนั้นจะประสบความสำเร็จในการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สายสุนีย์ ไชยสุข (2561: 33) ซึ่งได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นการยกระดับโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อมสู่โรงเรียนดีมีมาตรฐานสากลเพื่อให้เป็นโรงเรียนที่มีระบบการพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 การจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษามีปัจจัยสนับสนุนให้ครูมีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ครูได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการสอนโดยใช้กระบวนการของห้องเรียนคุณภาพ สนับสนุนให้มีการใช้การวิจัย สื่อนวัตกรรม ปรับลดเวลาในการสอนของครูในห้องเรียนและเพิ่มเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกห้องเรียนให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูทุกคนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน จุดที่ต้องการปรับปรุง แก้ไข พัฒนานักเรียน และกำหนดแผนกลยุทธ์ โครงสร้างหลักสูตรและจัดทำสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กำหนดเวลาเรียน จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้การบูรณาการลงสู่การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นสากล จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ สถานศึกษาจะมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย บูรณาการใช้ภาษาต่างประเทศมาใช้ในการสื่อสารในชั้นเรียน ครูผู้สอนจึงควรวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของผู้เรียน นอกจากนี้ ในการจัดการเรียนรู้ต้องมีการวัดและประเมินผล เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนาถ ชมภูยันต์ (2563) แนวทางพัฒนาประสิทธิผลบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 กล่าวว่า สิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อโรงเรียนมาตรฐานสากล มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะผู้เรียนผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล

1.3 การพัฒนาครูผู้สอน โดยสถานศึกษามีแผนงาน โครงการ พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้เฉพาะด้าน สามารถใช้ภาษาต่างประเทศและสื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ มีการวางแผน

กำหนดแนวทางส่งเสริมการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นสากล มีการจัดอบรมพาไปศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมาตรฐานสากล รวมถึงมีการติดตามขยายผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้รู้ปัญหาและแนวทางการแก้ไขได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ เพราะความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรมีการจัดอบรมความรู้ด้านต่างๆให้แก่ครูเพื่อความเป็นสากล และผู้บริหารควรบริหารจัดการด้านต่างๆให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดา เมาบุดดา (2563) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล คือ 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรมีการกำหนดทิศทางให้ชัดเจน 2) จัดงบประมาณให้เพียงพอเหมาะสมในการพัฒนาบุคลากร 3) กำกับติดตามประเมินผลเพื่อการปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรมีการจัดอบรมความรู้ด้านต่างๆให้แก่ครูให้เป็นสากล และผู้บริหารควรบริหารจัดการด้านต่างๆให้มีประสิทธิภาพ

1.4 การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนหนองบัวพิทยาคารเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหาร จัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างถูกต้อง โดยได้เข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเพื่อศึกษาหาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ประสบความสำเร็จ มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาตนเอง และบุคลากรในสถานศึกษา มีการกำหนดทิศทางให้ชัดเจนต่อเนื่อง มีการวางแผนกำหนด จัดทำหลักสูตรพัฒนาผู้บริหาร จัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการพัฒนาผู้บริหารสู่มาตรฐานสากล และเข้าร่วมการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกประสบการณ์การบริหารโงเรียนมาตรฐานสากลที่มีคุณภาพ มีการติดตามและขยายผลสู่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้ทราบเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลได้อย่างถูกต้องแม่นยำ กล่าวได้ว่า สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหาร ในการบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จนั้นผู้บริหารต้องพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์ (2566) ให้แนวทางพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปัจจัยที่ส่งผลทางตรง คือ ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยผู้บริหารควรพัฒนาเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของโรงเรียน ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนรวมและมีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกันกับบุคลากรในองค์การให้สูงขึ้น

1.5 การพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล บุคลากรหลักของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลจะเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนนโยบายของสถานศึกษา ตามพันธกิจ

วิสัยทัศน์ แผนกลยุทธ์ ที่มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการเตรียมการจัดการเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล มีการจัดตั้งคณะกรรมการและคณะทำงาน ทำแผนกลยุทธ์ มีการวิเคราะห์วางแผนด้านการพัฒนาบุคลากรหลักของโครงการ กำหนดแนวทางทาง จัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากลให้สามารถปฏิบัติภาระกิจตามหลักสากล และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนมาตรฐานสากลสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองการแข่งขันในเวทีโลก การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง บุคลากรในโรงเรียนจึงจำเป็นในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเคียงสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนาถ ชมภูยันต์ (2563) กล่าวว่า คุณภาพครูบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีแนวทางยกระดับ คือ ครูจะต้องได้รับการพัฒนาผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศ และรู้จักการถ่ายทอดความรู้ที่ถูกวิธี และครูต้องมุ่งมั่นที่จะต้องพัฒนาตนเองด้วยการฝึกฝนตนเองในทุกๆ ด้าน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตนเอง เช่น การศึกษาต่อและอบรมวิชาการ

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่เป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร พบว่า แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ: กรณีศึกษาโรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร ประกอบด้วย บทเรียนการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล 5 ด้าน 60 แนวทาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากล ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้กระบวนการบริหารที่มีคุณภาพเป็นกลไกในการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารคุณภาพ ซึ่งต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพของโรงเรียน กำหนดนโยบายคุณภาพ และวางแผนในการควบคุมคุณภาพ ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกับเครือข่ายร่วมพัฒนา โดยมีคุณภาพของนักเรียนเป็นตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุนีย์ ไชยสุข (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากผู้บริหารมีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ กำหนดตัวชี้วัด กำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับแผนงาน กลยุทธ์ระดับโครงการ ผลการดำเนินงานที่สะท้อนได้ว่าโรงเรียนสามารถดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ความสำเร็จขั้นสุดท้ายของโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ คุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนที่ได้รับการประเมินว่ามีหลักสูตร และการบริหารจัดการที่ดีเยี่ยมนั้นจะประสบความสำเร็จในการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยลักษณะการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ มี 5 บทเรียน ที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาครูผู้สอน 4) ด้านการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรหลักของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยใช้การบริหารด้วยกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การกาหนดกลยุทธ์ 3) การนากลยุทธ์ไปปฏิบัติ 4) การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ จนได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพมหานคร.

ประภัสสร ทิพหนองแวง. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์. (2566). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนมาตรฐานสากลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

มนต์ชัย ปาณธูป. (2557). *การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ มาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่พัฒนาอย่างเข้มข้น (Intensive School) นักบริหารระดับสูง.* สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, นครปฐม.

วรนาถ ชมภูยันต์. (2563). *ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

วิชุดา เมาบุดดา. (2563). *ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

สมาพร ลี้ภัยรัตน์. (2559). *รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.

สายสุนีย์ ไชยสุข. (2561). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

สุปรียา ชินพะวอ. (2562). *การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2559). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน OBECQA ปี 2559-2560.* ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล World-Class Standard School ปรับปรุง พ.ศ.2561.* กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา,.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ

MOTIVATION IN THE PERFORMANCE OF EMPLOYEES OF BAN THAEN SUBDISTRICT MUNICIPALITYBAN THAEN DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE..

[1]สรทัศ สังข์ทอง และ [2]ณัฐดนัย แก้วโพนงาม

[1]Sorathas Sangthong and [2]Natdanai Kaewphonngam

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

[1]A0835628915@gmail.com

Received: June 6, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ และ2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่หัวหน้าส่วนราชการ พนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 56 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้นและการพรรณนา ผลวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการทำงานใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{\chi}$=1.28 S.D.= .46) ความมั่นคงในการทำงานและสวัสดิการใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

[1] นักศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] ผศ.ว่าที่ร้อยเอก ดร. สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

($\tilde{x}$=1.00 S.D.=.00) ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ใช่เท่ากันกับไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{x}$=1.00 S.D.=.00) การได้รับการยอมรับจากสังคมเช่นผู้บังคับบัญชา พ่อแม่ ญาติ เพื่อน เป็นต้น ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน($\tilde{x}$=1.50 S.D.= .50) มีทรัพยากรบุคคลและปริมาณงานที่พอเหมาะ ไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน($\tilde{x}$=1.64 S.D.= .48) ภายในองค์กรมีความร่วมมือในการทำงานใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน($\tilde{x}$=1.46 S.D.= .50) องค์กรมีความเป็นธรรมใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{x}$=1.39 S.D.= .49) สภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม เช่น ที่ทำงานใกล้บ้านใช่และไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{x}$=1.42 S.D.= .50) ตามลำดับ แนวทางสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ พบว่าควรมีการจัดสรรบุคคลากรให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ให้มีการสื่อสารภายในองค์กร พยายามประสานงาน ติดต่อสื่อสารให้เกิดความกระจ่างและเข้าใจกันให้ดีกว่าเดิม มีการวางแผนงานให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, เทศบาลตำบลบ้านแท่น.

Abstract

The objectives of this research are 1) to study factors affecting the work motivation of employees of Ban Taen Subdistrict Municipality. Ban Thaen District Chaiyaphum Province and 2) to study problems, obstacles, and solutions in the work of employees of Ban Thaen Subdistrict Municipality. Ban Thaen District Chaiyaphum Province Use quantitative and qualitative research formats. The sample population used in this study included heads of government agencies. Ban Thaen Subdistrict Municipality Employee Ban Thaen District Chaiyaphum Province, a total of 56 people. Data were collected using questionnaires. and interview form Data analysis using statistics, frequencies, percentages, multiple regression analysis using hierarchical variable selection methods, and description.The research found that**.** Success in work is a motivation for work ($\bar{x}$=1.28 S.D.= .46). Job security and benefits are a motivation for work ($\bar{x}$=1.00 S.D.= .00). Advancement in positions. Duties are equal to non-motivation for performance ($\bar{x}$=1.00 S.D.= .00). Being accepted by society such as supervisors, parents, relatives, friends, etc. is not motivation for performance ($\bar{x}$=1.50 S.D. = .50) Having appropriate human resources and workload is not a motivation for performance ($\bar{x}$=1.64 S.D.= .48)

Within the organization there is cooperation in working, which is a motivation for performance ($\bar{x}$=1.46 S.D. = .50) The organization is fair, which is a motivator for work performance ($\bar{x}$=1.39 S.D.= .49). The environment is appropriate, such as a workplace close to home, which is a motivator for work performance ($\bar{x}$=1.42). S.D.= .50) respectively. Guidelines for creating motivation for work performance of employees of Ban Thaen Subdistrict Municipality Ban Thaen District Chaiyaphum Province It was found that sufficient personnel should be allocated. and effective Have communication within the organization and try to coordinate. Communicate to create clarity and better understanding. Work is planned to be efficient and meet the needs of the people.

Keywords: Motivation, Performance, Ban Thaen Subdistrict Municipality.

บทนำ

เทศบาลเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น ซึ่งการเมืองการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมากในการบริหารงานหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงทักษะความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติงานตำแหน่งต่างๆ แต่การปฏิบัติงานดังกล่าว กลับเป็นงานที่มีปริมาณมากและหลากหลายจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาอัตราการเข้า-ออกของข้าราชการระดับปฏิบัติงาน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ส่วนหนึ่งอาจจะมา จากสาเหตุความก้าวหน้าในตำแหน่งค่อนข้างจำกัดทำให้พนักงานบางคนแสวงหนทางเพื่อความก้าวหน้าของตนเอง เช่น การลาออกไปทำงานกับบริษัทเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือย้ายกลับภูมิลำเนาเป็นต้น ขณะที่พนักงานส่วนหนึ่งเมื่อปฏิบัติงานมานานและไม่สามารถเลื่อนระดับตำแหน่งได้ก็เกิดความไม่พึงพอใจ ขาดความกระตือรือร้น และไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน ก็จะปฏิบัติงานเพียงเฉพาะหน้าที่และความรับผิดชอบไปวันๆ แม้ว่าเทศบาลจะพยายามสร้างแรงจูงใจในการทำงาน อาทิเช่น การปรับเพิ่มอัตราเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการต่างๆ ของพนักงานให้มีความเหมาะสมมาโดยตลอดเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กรที่มุ่งปรับปรุงอัตราเงินเดือนและสวัสดิการต่างๆ ให้กับพนักงานของเทศบาลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่สถิติอัตราตำแหน่งว่างของระดับปฏิบัติงานก็คงยังมีในระดับค่อนข้างสูง จึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ที่ชัดเจน โดยมีข้อควรคำนึงถึง คือ ศักยภาพและความพร้อมในการปฏิบัติงานของพนักงานในหน่วยงาน ต้องร่วมใจกันดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน เพื่อสร้างการยอมรับในการที่นำองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จ

อย่างยั่งยืนของหน่วยงานนั้นอยู่ที่คุณภาพของพนักงานการที่จะจูงใจให้พนักงานปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานจะต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่พนักงาน สร้างเสริมพนักงานให้มีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างเต็มที่ จนเกิดเป็นความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน การที่พนักงานจะมีสิ่งดังกล่าวข้างต้นนี้ได้จำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุน เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจ (Motivator) ผลการศึกษาในอดีตที่ ผ่านมาพบว่า แรงจูงใจในงาน (Work Motivator) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความผูกพันในงานของพนักงาน พนักงานที่มีแรงจูงใจในงานสูง มักมีความผูกพันในงานสูงตามไปด้วย ส่งผลให้พนักงานร่วมมือกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ตั้งขึ้นโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ พุทธศักราช 2479 ซึ่งมีบุคลากร จำนวน 62 คน หน่วยงานภายในประกอบด้วยคณะผู้บริหารทั้งหมด 5 คน, หัวหน้าส่วนราชการทั้งหมด 8 ตำแหน่ง ว่าง 1 ตำแหน่ง,กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเจ้าหน้าที่ทั้งหมด19ตำแหน่ง ว่าง3ตำแหน่ง, กองช่างเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 10 ตำแหน่ง ว่าง 3 ตำแหน่ง, กองการศึกษาเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 10 ตำแหน่ง ว่าง2 ตำแหน่ง, สำนักปลัดฯเจ้าหน้าที่ 15 ตำแหน่ง ว่าง3ตำแหน่ง, กองคลังเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 4 ตำแหน่ง ว่าง 1 ตำแหน่ง , กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ เจ้าหน้าที่ทั้งหมด 4 ตำแหน่ง ว่าง 1 ตำแหน่ง รวมทั้งหมด 70 ตำแหน่ง ซึ่งหากดูจากข้อมูลในจำนวนนี้จะมีตำแหน่งว่าง 14 ตำแหน่ง ซึ่งที่ผ่านมาอัตราตำแหน่งว่างของระดับปฏิบัติงานก็คงยังมีในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานและประสิทธิภาพงานต่างๆไม่เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้

ในการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ นี้ซึ่งเป็นการศึกษาถึงความต้องการ ตลอดจนรับทราบถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับใช้ให้ตรงตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคล และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเทศบาลตำบลบ้านแท่น เพื่อนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านแท่น จำนวน คน หัวหน้าส่วนราชการ ทั้งหมด 7 คน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเจ้าหน้าที่ทั้งหมด16 คน กองช่างเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 7 คน กองการศึกษาเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 8 คน สำนักปลัด ฯเจ้าหน้าที ทั้งหมด 12 คน กองคลังเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 3 คน กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ เจ้าหน้าที่ ทั้งหมด 3 คน เป็นข้าราชการทั้งหมด 16 คน พนักงาน ทั้งหมด 41 คน รวมเป็น 57 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาจำนวน 8 ด้าน คือ ความสำเร็จในการทำงาน ความมั่นคงในการทำงานและสวัสดิการ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การได้รับการยอมรับจากสังคม มีทรัพยากรบุคคลและปริมาณงานที่พอเหมาะ ภายในองค์กรมีความร่วมมือในการทำงาน องค์กรมีความเป็นธรรมและ สภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ (Interview Form) แบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง เงินเดือน จำนวน 5 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) เนื่องจากไม่สามารถนำข้อมูลด้านเพศ อาชีพ การศึกษา มา บวก ลบ คูณ หาร กันได้จึงใช้การวัดข้อมูลแบบ (Nominal Scale) อายุ รายได้เฉลี่ย มีคำตอบให้เลือกแบ่งเป็นหลายช่วงอายุเนื่องจากไม่สามารถนำข้อมูลด้านอายุมา บวก ลบ คูณ หาร กันได้แต่สามารถบอกได้ว่าสิ่งไหนมากกว่าสิ่งไหนจึงใช้การวัดข้อมูลแบบU (Ordinal Scale)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะประเมินค่า มีจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงานความมั่นคงในการทำงานและสวัสดิการ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การได้รับการยอมรับจากสังคมเช่นผู้บังคับบัญชา พ่อแม่ ญาติ เพื่อน มีทรัพยากรบุคคลและปริมาณงานที่พอเหมาะภายในองค์กรมีความร่วมมือในการทำงาน

องค์กรมีความเป็นธรรมและสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม เช่น ที่ทำงานใกล้บ้าน ในแต่ละข้อมี 2 ตัวเลือก คือ ใช่ /ไม่ใช่

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นลักษะคำถามปลายเปิด ให้ตอบได้เสรีแบบสอบถามสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบได้อย่างเสรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สูตร t-test Independent

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถามเทศบาลตำบลบ้านแท่นกลุ่มตัวอย่างคือเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในเทศบาลฯ จำนวน 56คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 64.2 มีอายุเฉลี่ยคือ49.21ปี เมื่อจัดกลุ่มอายุเป็น3กลุ่ม (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.67) พบว่าส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 53.5 โดยมีอายุต่ำสุดคือ 36 ปี และมีอายุสูงสุดคือ 60 ปี มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรี จำนวน 27 , 27 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 48.2 และส่วนใหญ่รับตำแหน่งข้าราชการ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 67.8 และส่วนใหญ่มีรายได้ที่10,000–20,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมินั้น พบว่า ความสำเร็จในการทำงานใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{\chi}$=1.28 S.D.= .46) ความมั่นคงในการทำงานและสวัสดิการใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{\chi}$=1.00 S.D.= .00) ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ใช่เท่ากันกับไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{\chi}$=1.00 S.D.= .00) การได้รับการยอมรับจากสังคมเช่นผู้บังคับบัญชา พ่อแม่ ญาติ เพื่อน เป็นต้นใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน($\tilde{\chi}$=1.50, S.D.= .50) มีทรัพยากรบุคคลและปริมาณงานที่พอเหมาะไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน($\tilde{\chi}$=1.64, S.D.=.48) ภายในองค์กรมีความร่วมมือในการทำงานใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน($\tilde{\chi}$=1.46, S.D.=.50) องค์กรมีความเป็นธรรมใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{\chi}$=1.39 S.D.= .49) สภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม เช่น ที่ทำงานใกล้บ้านใช่และไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ($\tilde{\chi}$=1.42 S.D.= .50) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ คือ การจัดสรรบุคคลากรให้เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการทำงานภายในองค์กร การสร้างความรับผิดชอบในการทำงานให้เกิดความตระหนักต่อส่วนรวม ประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุด เกิดความพอใจและมีความสุขในการทำงาน มีเพื่อนร่วมงานในองค์กร การสื่อสารภายในองค์กรพยายามประสานงาน ติดต่อสื่อสารให้เกิดความกระจ่างและเข้าใจกันให้ดีกว่าเดิม มีการวางแผนงานให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ บุคลากรไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่ส่งเสริมในการทำงานร่วมมือร่วมใจกัน เข้าทำนอง พนักงานประสานงา ไม่ชอบประสานงาน พนักงานไม่พอใจในสถานที่ทำงานและเพื่อนร่วมงาน การสื่อสารภายในองค์กรไม่ดีไม่มีประสิทธิภาพ เช่นพนักงานแต่ละคนมีความเป็นตัวเองสูงไม่ยอมรับฟังความคิดของคนอื่น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ พบว่าปัจจัยที่แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น ประกอบไปด้วย

1. ความสำเร็จในการทำงาน พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านความสำเร็จในการทำงานใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ กุลิสรา บุญมาเครือ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยามซีแลนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทำงานในแผนกขนส่ง การศึกษาระดับ ปวส. และประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานบริษัท สยามซีแลนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านของปัจจัยจูงใจพบว่าลักษณะของงานที่ทำ มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการยอมรับ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในงานที่ทำ และด้านความรับผิดชอบ สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ แผนก ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อแรงจูงใจของพนักงานบริษัท สยามซีแลนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน Diener (2023 : 26-27) (อ้างถึงใน จงจิต เลิศวิบูลย์มงคล, 2566: 26) กล่าวว่า) ความสำเร็จในงาน (Work Achievement) หมายถึง การรับรู้ว่าตนปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยได้รับความความสำเร็จในการทำงาน ได้รับมอบหมายให้ทำงาน

ที่ท้าทายให้สำเร็จ มีอิสระในการทำงาน เกิดผลลัพธ์การทำงานไปในทางบวกทำให้รู้สึกมีคุณค่าในชีวิต เกิดความภาคภูมิใจในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จมีความก้าวหน้าและทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา

2. ความมั่นคงในการทำงานและสวัสดิการ พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านความมั่นคงในการทำงานและสวัสดิการใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับนภดล เตชัย (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรและความสำเร็จในการทำงานของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ฝ่ายกิจการสาขาภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านความมั่นคงในงานและด้านรูปแบบการบริหารงาน มีผลกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์ซเบิร์ก (Dual Factors หรือ Theory Motivators-Hygienes Theory) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg คือ ความมั่นคงในงาน (Job Security) ในทางทฤษฎีแล้ว ปัจจัยเกี่ยวกับเรื่อง ความมั่นคงของพนักงานเช่น ระบบสวัสดิการ องค์กรจำเป็นต้องมี ขาดไม่ได้ แต่ องค์กร ไม่ควร ใช้การเพิ่มปัจจัยนี้เข้าไปในการ โน้มน้าวให้พนักงานมีความตั้งใจในการทำงานที่สูงขึ้น หรือ ภักดีต่อองค์กรมากขึ้น เช่น ระบบเกษียณอายุพนักงาน เป็นต้น โดยปัจจัยสุขอนามัยนั้น ไม่ใช่สิ่งจูงใจที่จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่เป็นข้อกำหนดที่ป้องกันไม่ให้พนักงานเกิดความไม่พึงพอใจในงานที่ทำงานไม่มีปัจจัยเหล่านี้แล้วอาจก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจแก่พนักงานได้

3. ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ กุลิสรา บุญมาเครือ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท สยามซีแลนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ทำงานในแผนกขนส่ง การศึกษาระดับ ปวส. และประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานบริษัท สยามซีแลนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านของปัจจัยจูงใจพบว่าลักษณะของงานที่ทำ มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการยอมรับ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในงานที่ทำและด้านความรับผิดชอบ สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ แผนก ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อแรงจูงใจของพนักงานบริษัท สยามซีแลนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์ซเบิร์ก (Dual Factors หรือ Theory Motivators-Hygienes Theory) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg ความเจริญความก้าวหน้าในการทำงาน (The possibility of growth) การให้โอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าและเจริญเติบโต ก็เป็นการจูงใจให้พนักงานทำงาน ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การให้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในงานที่ตัวเองรับผิดชอบ พนักงานจะรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้น

4. การได้รับการยอมรับจากสังคม พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านการได้รับการยอมรับจากสังคมใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ วิวัฒน์ แสงเพ็ชร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนบุกคล แรงจูงใจในการทำงาน และสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานธุรกิจโรงแรมระดับ 5 ดาว โรงแรมแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ และด้านสวัสดิการและประโยชน์อื่น ๆ ที่ได้รับมีผลกับความผูกพันต่อองค์การ จำกัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน Diener (2023 : 26-27) (อ้างถึงใน จงจิต เลิศวิบูลย์มงคล, 2566: 26) กล่าวว่า) การเป็นที่ยอมรับ (Recognition) หมายถึง การรับรู้ว่าตนเองได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมงานได้รับรู้ถึงความพยายามเกี่ยวกับเรื่องงานที่ได้ปฏิบัติของตนและได้รับการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาในการ ปฏิบัติงาน ได้รับความคาดหวังที่ดีในการปฏิบัติงานและความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ร่วมงานตลอดจนได้ใช้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

5. มีทรัพยากรบุคคลและปริมาณงานที่พอเหมาะ พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้าน มีทรัพยากรบุคคลและปริมาณงานที่พอเหมาะไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องอื่น แต่สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตามโมเคลของ Mody,Noc and Premcaux.(1999 : 3) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ (Human resource planning) เป็นกระบวนการในการสำรวจถึงความต้องการทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนพนักงานที่มีทักษะที่ต้องการและสามารถจัดหาสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่ช่วยให้ได้ทรัพยากรมนุษย์ที่เพียงพอและตรงตามวัตถุประสงค์การในอนาคต ดังนี้ (1) การพยากรณ์ความต้องการพนักงานที่มีคุณสมบัติต่างๆ (2) การเปรียบเทียบความต้องการกับกำลังแรงงานในปัจจุบัน (3) การกำหนดจำนวนและรูปแบบของพนักงานที่จะสรรหาเข้ามาหรือจำนวนที่จะต้องออกจากงานในการวางแผนทรัพยากรมนุษย์นั้นจะต้องมีการออกแบบงานและการวิเคราะห์งานก่อนการออกแบบงานซึ่งเป็นกระบวนการกำหนดโครงสร้างและการออกแบบกิจกรรมในการทำงาน เฉพาะอย่างของแต่ละบุคคลเพื่อให้สามารถบรรจุวัตถุประสงค์ขององค์การ ได้ ส่วนการวิเคราะห์งานเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลที่เกี่ยวกับงาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีระบบที่ช่วยในการกำหนดทักษะหน้าที่ และความรู้ที่ต้องการสำหรับงานใดงานหนึ่งขององค์การ ปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวัง

ของหน่วยงานโดยผลงานที่ปฏิบัติ ได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้และควรมีการวางแผนบริหาร เวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

6. ภายในองค์กรมีความร่วมมือในการทำงาน พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านภายในองค์กรมีความร่วมมือในการทำงานใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องอื่น แต่สอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์ซเบิร์ก (Dual Factors หรือ Theory Motivators-Hygienes Theory) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg คือ ความสัมพันธ์ในหมู่พนักงานด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การ (Interpersonal Relations หากพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ในบริษัทเป็นไปในด้านลบ เช่น เกิดการแข่งขันชิงดีชิงเด่น ต่างคนต่างเอาตัวรอด ทับถมเพื่อนร่วมงาน เอารัดเอาเปรียบ ไม่มีความเป็นมิตรภาพ ทำให้คับข้องใจ เป็นผลให้เกิดความเบื่อหน่ายองค์การ หากในทางตรงกันข้ามในด้าน บวก ต่างคนต่างมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งและกัน ย่อมจะสร้างบรรยากาศในบริษัทได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ แต่หากมีด้านบวกมากเกินไป ก็ไม่ได้ช่วยให้ พนักงานเกิดความพึงพอใจในองค์กร หรือ กระตือรือร้นมากขึ้น

7. องค์กรมีความเป็นธรรม พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านองค์กรมีความเป็นธรรมใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องอื่น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์ซเบิร์ก (Dual Factors หรือ Theory Motivators-Hygienes Theory) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg คือ การควบคุมดูแลของหัวหน้างาน (Supervision)ในทฤษฎีนี้เชื่อว่า ปัจจัยนี้องค์กรควรจัดให้มีแต่พอควร เช่น หัวหน้างานต้องไม่บกพร่องในหน้าที่ หัวหน้าต้องสามารถแนะนำข้อมูล ทางด้านเทคนิคในการทำงานให้พนักงานผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ และต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานและ การปกครองที่มากพอ แต่หากมีมากเกินไป เช่น การล้วงลูกไม่เชื่อมือลูกน้อง ต้องเข้ามาลงรายละเอียดทำหน้าที่แทน ให้การช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดเวลา ไม่เปิด โอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตัดสินใจเอง หรือ คิดวิเคราะห์ หรือ ออกความคิดเห็นต่องานที่รับผิดชอบ ก็ไม่ได้ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจในงานที่ทำ หรือ เกิดความรักต่อองค์กรมากขึ้นได้

8. สภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม พนักงานเทศบาลตำบลมีความเห็นว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมไม่ใช่แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับพระมนัส ธมฺมรโต (มีมณี) (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิธีการสร้างแรงจูงใจจากพุทธวิธีการสอน”ผลการศึกษาพบว่า 1. ทฤษฎีและแนวคิด สรุปว่าแรงจูงใจ หมายถึง สภาวะที่กระตุ้นให้ บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยอาศัยแรงขับทั้งภายนอกและภายในและปัจจัยต่างๆ อีกหลาย ประการ โดยผู้สร้างแรงจูงใจต้องมีความสามารถในการนำทฤษฎีมาปรับใช้อ่านบุคคลและสถานการณ์ ให้ออกพร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 2. การวิจัยเชิงเอกสารค้นคว้าจาก

คัมภีร์ พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องพบว่า ก่อนแสดงทุกครั้ง พระพุทธเจ้าทรงเตรียมความพร้อมของบุคคลชั้น วรรณะที่ทรงโปรดแสดงธรรม โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การสร้างความศรัทธาให้บุคลนั้นๆ หรือคณะนั้นๆ มีต่อพระองค์ คำพูดที่โน้มน้าวใจการแสดง ปาฏิหาริย์ สื่อการสอน การอุปมาเปรียบเทียบ นิทานชาดกต่างๆ และการแสดง อนุปุพพิกถา 3. หลักการประยุกต์ใช้แรงจูงใจจากพุทธวิธีสอน คือ สร้างแรงจูงใจเพื่อให้ทุกคนพึ่งตนเองได้ กระตุ้น ให้ลงมือกระทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ไม่เป็นผู้หลงหรือผู้เสพจนขาดสติ มีความเพียร อดทนที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ด้วยตัวของตัวเองจนเกิดผลประโยชน์กับตนเองละสังคม รอบข้าง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องอื่น แต่สอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์ซเบิร์ก (Dual Factors หรือ Theory Motivators-Hygienes Theory) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Frederick Herzberg คือสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการทำงานสภาพการทำงาน (Working Conditions) ในทางทฤษฎีนี้เชื่อว่า องค์กรจะต้องจัดหาสภาพแวดล้อมต่างๆ เกี่ยวกับการทำงานบรรยากาศ สำนักงานที่ตั้งในการทำงาน การเดินทางมาทำงานของพนักงานให้มีความสะดวกและไม่ก่อให้เกิดปัญหามากนักต่อพนักงานเพื่อให้พนักงานไม่เกิดความไม่พึงพอใจแต่ไม่จำเป็นต้องมีมากเกินไป หรือสะดวกสบายเกิน ไปเพราะ ไม่ได้ทำให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือ รักองค์กรมากขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้บริหารควรเข้าไปแนะนำและรับฟังความคิดเห็นของพนักงาน สร้างบรรยากาศในองค์กรให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน ควรศึกษาวิจัยความพึงพอใจของประชาชนในการทำงานของพนักงานเทศบาลตำบลบ้านแท่น เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานและ ควรศึกษาธรรมาภิบาลของพนักงานในการทำงานเพื่อความโปร่งใสและเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง

กนกพร แสงไกร. (2563). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขต อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ชูยศ ศรีวรขันธ์. (2563). *ปัจจัยแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ณัฐนนท์ แสงเรือง. (2564). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปราม ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์.* บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.

ตรีพร ชุมศรี. (2558). *การศึกษาแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของพยาบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. เทศบาลตำบลบ้านแท่น. *จำนวนบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.* ออนไลน์.

ธีระวุฒิ เอกกุล. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* อุบลราชธานี. สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2563*). จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริม

พระมนัส ธมฺมรโต (มีมณี). (2564). *ศึกษาวิธีการสร้างแรงจูงใจจากพุทธวิธีการสอน*, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน. (2561). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมือง สระแก้ว จังหวัดสระแก้ว.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพรัตน์ เพชรยวน. (2565). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.* วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัย

บูรพา.วิเชียร วิทยอุดม. (2565). *พฤติกรรมองค์การ.* กรุงเทพมหานคร: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

องอาจ นัยพัฒน์. (2559). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* กรุงเทพ : สามลดา.

Greenberg. (1997). J., &, Baron, R. A. *Behavior in Organizations*, 6 thed. Upper saddle River. NJ: Penrice Hall.

มาตรการฟื้นฟูและการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย

DRIVING POLICY FOR SURVEILLANCE OF THE SPREAD OF COVID-19 BUDDHIST IN TEGRATION IN THE MEKONG RIVER BASIN BORDER COMMUNITIES IN LOEI PROVINCE

[1]ศตวรรษ สงกาผัน และ [2]กอปรลาภ อภัยภักดิ์

[1]Satawat Songkapan and [2]Korplarp apaipakdi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]rak2125252499@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย 2) เพื่อพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย และ 3) เพื่อถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย การวิจัยในครั้งนี้จึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพปัญหามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย ประชาชนในจังหวัดเลยมีการตื่นตัวในทางด้านการป้องกันตัวในโควิด

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] อาจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

19 แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตัวจึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและการป้องกันตนเองส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 2. พัฒนามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่พัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการตามมาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย กระบวนการสร้างการถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 จะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

คำสำคัญ : มาตรการฟื้นฟู, การขับเคลื่อนนโยบาย, การเฝ้าระวัง, การแพร่ระบาดโรคโควิด-19, พุทธบูรณาการ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the problems in driving policies to monitor the spread of COVID-19. along the border seam in Loei Province 2) to develop the policy to monitor the spread of COVID-19 Integrated Buddhist practices in border communities of the Mekong River Basin in Loei Province, and 3) to convey integrated Buddhist practices to drive policy for monitoring the spread of COVID-19. in communities along the Mekong River Basin border in Loei Province This research therefore used a qualitative research format (Qualitative research).The research results found that 1. Problems with recovery measures and driving policy for monitoring the spread of COVID-19. Along the border seam in Loei Province People in Loei Province are alert in terms of

self-protection against COVID-19, but lack the knowledge and understanding of self-protection, causing them to not participate in receiving information about surveillance and self-protection, resulting in the people Not interested in following up on the performance of government officials or related officials 2. Develop measures to revive the policy of monitoring the spread of COVID-19. Buddhist integration in communities along the Mekong River Basin in Loei Province Due to the condition of the remote area and far from civilization. Developing the capacity of officials to go to the area and develop policies to monitor the spread of COVID-19. That is quite difficult to do. This is due to the fact that most of the personnel who do not have specific expertise perform duties in remote areas. Far from civilization Sometimes communities make demands based on rules and regulations that result from customs and traditions. Various beliefs of the community based on local wisdom. 3. Transmit integrated Buddhist practices according to measures to revive the policy to monitor the spread of COVID-19. in communities along the Mekong River Basin border in Loei Province The process of creating an integrated transmission of Buddhist practices to drive policy for monitoring the spread of COVID-19. will see the importance of the process of government officials and cooperate with government officials through an influence process from community leaders, including kamnans, village headmen, mayors, and presidents of subdistrict administrative organizations. as well as groups of housewives When community leaders come out to ask for cooperation, people in the village or locality where they live will cooperate very well.

Keywords: recovery measures, policy driving, surveillance, COVID-19outbreak, integrated Buddhism

บทนำ

เป็นเวลากว่าสองปีครึ่งแล้วที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ข้อมูลหลายด้าน ทั้งที่เกี่ยวกับผู้ติดเชื้อ วิธีการรักษา วัคซีน การตรวจหาเชื้อรวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ อย่างไรก็ดี ความเห็นที่ว่าข้อมูลดังกล่าวยังมี ข้อจำกัดหลายประการ ทำให้สภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งมีผลมาจากการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 นั้น แม้จะทำให้เกิดการป้องกันและมีมาตรการต่างๆจากหน่วยงานภาครัฐก็ตาม แต่ก็ส่งผลกระทบต่อ

ประชาชนผู้ที่ติดเชื้อและประชาชนผู้ที่กำลังดำเนินชีวิตในปัจจุบันเกิดความตื่นตระหนกกลัว ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไม่สามารถเดินหน้าได้ รวมไปถึงการพัฒนาสังคมแบบขาดทิศทางซึ่งนำไปสู่การทำลายโครงสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนและสังคมรอบด้าน ซึ่งมีผลทำให้เกิดปัญหาการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาผู้ที่ติดเชื้อรายวันในรูปแบบต่างๆตามมา ทั้งนโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการใช้วิธีการที่หลากหลายปรากฏให้เห็นมากมายจนทำให้นำไปสู่การแพร่กระจายของไวรัสโควิด-19 ได้อย่างรวดเร็ว และจะเห็นได้ว่าหน่วยงานของสาธารณสุขจะมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งบุคลากรทางการแพทย์มีหมอและพยาบาลเป็นด่านหน้าที่ปฏิบัติงานสนองนโยบายของรัฐบาล แต่ก็ปฏิบัติตามนโยบายได้ในระดับหนึ่ง (กวี รักษ์ชน,2541)

ดังนั้นปัญหาสำคัญของประชาชนในพื้นที่ตะเข็บชายแดนจังหวัดเลย ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นอยู่ จึงทำให้รัฐบาลยุคปัจจุบัน มีนโยบายที่จะแก้ปัญหาเรื่องดังกล่าวของบ้านเมืองให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ โดยพยายามมอบหมายภารกิจในการป้องกันและจัดหาวัคซีนให้ได้ตามความต้องการของประชาชนให้ได้เร็วที่สุด แต่ก็ไม่ทันท่วงทีกับการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ซึ่งสภาพการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้กระจายลงสู่ท้องถิ่น แต่เนื่องจากสภาพของสังคมตามแนวตะเข็บชายแดนมีการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนมากขึ้นทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ โรงพยาบาล ประจำอำเภอ โรงพยาบาลสุขภาพประจำตำบล และกลุ่ม อสม.พยายามบริหารจัดการและทำหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ มีการสร้างโรงพยาบาลสนามเพื่อรองรับจากผู้ที่ติดเชื้อไวรัส แต่ปัญหาที่พบเจอยังขาดกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เพราะองค์ความรู้และมาตรการในการบริหารจัดการ ตลอดจนการถ่ายทอดด้านการป้องกันและเตรียมความพร้อมในการดำเนินการไม่มีแผนการรองรับในเบื้องต้น

กล่าวได้ว่า คนไทยหลายคนยังไม่รู้ ว่าต้องเริ่มต้นทำอย่างไรเมื่อตนเองติดโควิด หลายคนเลือกปรึกษาเพื่อนหรือคนรู้จัก หรือหาข้อมูลเองทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งก็มี ข้อจำกัดสำหรับคนที่ไม่ถนัดในการหาข้อมูลออนไลน์ หรือไม่มีอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อ อินเทอร์เน็ต จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าจำนวนครัวเรือนในประเทศไทยที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อยู่ที่ร้อยละ 74.6 ในปี 2562 (ดร.บุญวรา สุมะโนและณัฏฐณิชา เอนกสมบูรณ์ผล, กรุงเทพธุรกิจ เมื่อ 12 สิงหาคม 2564) จึงทำให้งานวิจัยนี้เน้นการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยและชุมชน จึงมีวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดเวทีสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์กลุ่ม การสำรวจ และการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่ การจดบันทึก ถ่ายภาพ การบันทึกวีดีโอ การทำ mind Mappingและการสังเกตการณ์แบบส่วนร่วม เป็นต้น ตลอดจนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัย โดยมีขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 5 ช่วงคือ 1) การพัฒนาโจทย์วิจัยและนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 2) เตรียมทีมคน และสร้างความเข้าใจกับชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) เก็บรวบรวม

ข้อมูลบริบทชุมชนและสภาพปัญหาชุมชน 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 5) สรุปผลและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย

2. เพื่อพัฒนามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย

3. เพื่อถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการมาตรการฟื้นฟูการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แล้วการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่ การศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งได้กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย 2 แห่ง ประกอบด้วย ได้แก่ ชุมชนบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ชุมชนตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ 2 ตำบล ใน 1 อำเภอ ของจังหวัดเลย ตามเขตปกครองของจังหวัดเลยตามการแบ่งเขตการปกครองท้องที่ของกระทรวงมหาดไทย

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐ ภาคประชาสังคม นักวิชาการท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อการพัฒนาและการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโดยนำหลักพุทธบูรณาการเข้ามาส่งเสริมและกำกับดูแลในด้านนโยบาย จากรูปแบบการพัฒนาที่สังเคราะห์ขึ้นจากผลการวิจัย เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ หาลักษณะร่วม และข้อสรุปร่วม

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยใช้เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และในการนำเสนอ

รูปแบบการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายพุทธบูรณาการเกี่ยวกับโควิด-19 จากตัวแทนที่อยู่ในท้องที่ ตัวแทนท้องถิ่น นักวิชาการท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่น โดยจำแนกตามพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย บริบทของชุมชนตามแนวชายแดน ชุมชนบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ชุมชนตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ชุมชนละ 15 รูปหรือคน รวม 30 รูปหรือคน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย ประชาชนในจังหวัดเลยมีการตื่นตัวในทางด้านการป้องกันตัวในโควิด 19 แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตัวจึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและการป้องกันตนเองส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนมีความตื่นตัวในทางด้านการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิค 19 ก็จริง แต่ประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในทางป้องกันตนเองจึงทำให้ประชาชนมองโรคโควิด 19 เป็นเรื่องที่ไกลตัว ส่งผลให้ประชาชนยังขาดการสร้างจิตสำนึกให้เลื่อมใสในนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 โดยแท้จริง

2. พัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่พัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลยนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎกติกา ปัจจุบันการรับความรู้ของประชาชนบางที่บางแห่งยังขาดภาวะผู้ตามที่ดีไม่สามารถจะเป็นแบบอย่างที่ดีได้ จึงควรที่จะสร้างจิตสำนึกให้เกิดภาวะผู้ตามก่อน ต้องเคารพกฎระเบียบวินัย มีกระบวนการด้านกาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

3. ถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย กระบวนการสร้างถ่ายทอด

แนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 จะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเชื่อที่ว่าเมื่อพลังของประชาชนที่ออกมาขับเคลื่อนในการสร้างนโยบายการพัฒนาชุมชนมีคนจำนวนมากจะเป็นการดี ซึ่งการยอมรับในกติกาการแสดงความคิดเห็นจะนำมาซึ่งได้ตัวแทนที่มาจากเสียงประชาชนโดยแท้จริงและนอกจากนั้นคนส่วนมากก็จะให้การเคารพเสียงส่วนน้อย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “มาตรการฟื้นฟูและการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย”

1. อภิปรายผลสภาพปัญหามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อชุมชน เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลความเจริญ บางพื้นที่ต้องส่งกำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญการเฉพาะด้านไปช่วย จึงทำให้การขับเคลื่อนนโยบายศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก และต้องกำหนดด้วยว่าเป็นข้าราชการด้านสาธารณสุขมีความชำนาญงานเกี่ยวกับเครื่องมือทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสิษฐ์พล กูลพรม การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของ เทศบาลตาบลต้นธง อำเภอเมืองจังหวัดลาพูน พบว่า บริบทชุมชนเข้มแข็งของประชาชนเทศบาลตำบลต้นธงด้านสภาพ สังคมมีการจัดระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนมีสถานศึกษาในระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา ด้านการสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ด้านโครงสร้าง พื้นฐานและการคมนาคมมีไฟฟ้าน้ำประปา ถนนสัญจรสะดวก ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีแม่น้าปิง แม่น้ากวง ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมมีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่า คำเมือง และคำยอง และมีแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด การพัฒนาโดยการใช้กระบวนการทางทฤษฎี terms 1. technology ด้านเทคโนโลยีนั้น นำมาใช้ในการพัฒนาเป็นเรื่องสำคัญที่ภาครัฐต้องนามาใช้ เพื่อบริการประชาชนเพื่อความสะดวก รวดเร็ว 2. Economic ด้านเศรษฐกิจ มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เศรษฐกิจดี

ทาให้ชุมชนเข้มแข็ง ทาให้ประชาชนกินดี อยู่ดี ประชาชนไม่มีหนี้สิน ชุมชนก็เข้มแข็ง 3. Resource ด้านทรัพยากรบุคคลถือว่าสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ 4. Mental ด้านจิตใจความเข้มแข็งของชุมชน เริ่มต้นที่จิตใจเป็นสำคัญถ้าประชาชนมีจิตใจที่อ่อนแอไม่เข้มแข็งก็พ่ายแพ้แก่ปัญหาชีวิต ไม่สามารถ แก้ไขปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนได้ 5.Socio-cultural system ด้านระบบสังคมและวัฒนธรรม ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ให้ความสำคัญกับกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาทำให้ประชาชนมีศีลธรรม นอกจากนั้นก็มีการพัฒนากระบวนการสร้างความเข้มแข็งด้วยหลักพุทธธรรมจักร 4 (ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนารถไปสู่ที่หมาย หลักจักร 4 มีการประยุกต์ใช้เพื่อความ เข้มแข็งของชุมชน คือ จักร 4 ได้แก่ 1.ปฏิรูปเทสวาสะ (อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม) ชุมชน ตำบลต้นธงถือว่าตั้งอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมทั้งด้านอาณาเขตที่สะดวกสบายด้านการสัญจร เอื้ออำนวย ต่อหลายๆ ด้าน 2.สัปปุริสูปัสสยะ (สมาคมกับสัตบุรุษ) คือ การส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการเสวนา คบหาบุคคลอื่นที่เป็นคนดีมีกัลญาณมิตร 3.อัตตสัมมาปณิธิ (ตั้งตนไว้ชอบ, ตั้งจิตคิดมุ่งหมาย นำตน ไปถูกทาง) ในตำบลต้นธงดังกล่าวมาแล้วว่ามีโครงการฝึกอบรมธรรมะแก่ประชาชน หลายโครงการ เช่น พระธรรมทูตสัญจร อ.ป.ต.สัญจร พบประชาชน โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า เป็นต้น 4.ปุพเพกต ปุญญตา (ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว, มีพื้นเดิมดี, ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ ต้น) ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างคุณความดีจากการประพฤติปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องนั้น นับได้ว่าเป็น ทุนเดิมของสังคมที่ได้สั่งสมความดีมาก่อน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมในตำบลต้นธงมีความเข้มแข็ง สงบสุข ตามแบบของชุมชน สังคมวิถีพุทธ (วสิษฐ์พล กูลพรม,2560)

2. พัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายบูรณาการเชิงพุทธ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายสำหรับประชาชนโดยให้สำนักพุทธศาสนาและสาธารณสุขจังหวัดเป็นเจ้าของเรื่องในการขับเคลื่อนนโยบายบูรณาการเชิงพุทธ มีการสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นโดยลงพื้นที่อย่างจริงจังภายใต้การนำของหน่วยงานด้านพุทธศาสนา ให้สำนักงานพุทธศาสนาเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมในการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในนโยบายชุมชนวิถีพุทธอย่างแท้จริงที่เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ให้ผู้นำท้องถิ่นทุกส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องลงพื้นที่ตรวจสอบสำรวจประชาชนผู้ที่มีความต้องการอยากจะพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นรวมไปถึงระดับชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จริงจังแล้วนำมาสู่กระบวนการจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นในชุมชนและท้องถิ่นนั้น โดยเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการกำหนดนโยบายสาธารณะนักวิเคราะห์นโยบายและแผนในชุมชน

ท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายท้องถิ่น จารีตประเพณีในท้องถิ่นนั้นๆ มาบรรยายหรือให้ความรู้แก่ประชาชน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุลและคณะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่านนั้น ในภาพรวม ภาคประชาชนและภาคเอกชนยังไม่ค่อยมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดนภาคเหนือของจังหวัดน่านไม่ว่าจะเป็น 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ซึ่งมาจากการที่ประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผนดังกล่าว 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น เนื่องจากภาครัฐยังขาดการกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน ซึ่งรัฐบาลยังขาดนโยบายในการส่งเสริมให้ประชาชน และหน่วยงานอื่นๆ ได้เข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับจัดทำแผน ภาครัฐขาดการสื่อสารให้ประชาชนทราบปัญหา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจของจังหวัดน่าน (ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล,2560)

3. ถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการมาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย กระบวนการถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายตามแนวชายแดนของชุมชนประชาชนมีการปฏิบัติตนให้ความร่วมมือ มีความเชื่อว่ากระบวนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนี่ยวแน่นให้กับประชาชนคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม และประชาชนมีความเชื่อและความศรัทธาในสถาบันศาสนา ยอมรับในกฎกติกาบ้านเมือง ถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อาจจะมีข้อจำกัดบางประการ แต่กระบวนการสร้างวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นก็ยังมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนยังมีความหวังและเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีข้อจำกัด บางประการจะกลับมาคืนอำนาจสูงสุดให้กับประชาชนอีกครั้ง กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธเป็นกิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อตระหนักรู้ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล รวมถึงบทบาทหน้าที่ของราชการพนักงานราชการและลูกจ้างในสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ (2561) การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทชุมชนตำบลหนองตาไก้ เป็นตำบลที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน กว่า 100 ปี มีทุนทางสังคมที่หล่อ

หลอมด้วยพระพุทธศาสนา ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไป ต่างคนต้องออกไปทำมาหากินต่างพื้นที่ทำให้เด็กและคนชราต้องดูแลกันเองความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลงก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนและปัญหาสุขภาพตามมาการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางสังคมเสริมมาตรการทางวิชาการและกฎหมายของภาครัฐโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงใจนำจุดแข็งคือวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวิถีพุทธมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหายกระดับกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะหรือมาตรการทางสังคมในรูปแบบธรรมนูญตำบลที่เรียกว่า “ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้” ด้วยปรัชญาและแนวคิดที่ว่า “ชุมชนเข้มแข็งด้วยจิตอาสาบนพื้นฐานศีล 5 พัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” (พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ, 2561) เมื่อผ่านความเห็นชอบจากประชาชนแล้วประกาศใช้การขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติทำในรูปแบบคณะกรรมการที่เป็นภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐเอกชนประชาชนโดยอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ประสิทธิภาพเชื่อมโยงกับแผนงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆที่เกี่ยวข้องทำให้มีผลงานแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีกลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อธรรมนูญฯ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “มาตรการฟื้นฟูและการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย”

1. สภาพปัญหามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ตามแนวตะเข็บชายแดนในจังหวัดเลย

ประชาชนในจังหวัดเลยมีการตื่นตัวในทางด้านการป้องกันตัวในโควิด 19 แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตัวจึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและการป้องกันตนเองส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ พื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลเชิงลึก ประชาชนมีความตื่นตัวในทางด้านการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิค 19 ก็จริง แต่ประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในทางป้องกันตนเองจึงทำให้ประชาชนมองโรคโควิด 19 เป็นเรื่องที่ไกลตัว ทั้งที่เป็นเรื่องใกล้ตัวที่สังคมประเทศชาติและทั่วโลกให้การติดตามอยู่ตลอดเวลาและเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด เพราะกิจวัตรประจำวันทุกคนต่างพบเจอในทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะฉะนั้น ประชาชนจะคลุกคลีในเรื่องการเฝ้าระวังกับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เนื่องจาก ปัญหาและอุปสรรคที่

ประชาชนจะพบเจอและมีความคุ้นเคยมาก คือ ปัญหาพฤติกรรมและความเชื่อของประชาชนยังขาดการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นโดยวงกว้าง เพราะระบบราชการมีการยึดหลักระบบอุปถัมภ์ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและไม่ศรัทธาในชุมชนตามแนวชายแดน นำมาซึ่งทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการป้องกันตนเอง แต่ขาดความรู้ในระบบประชาธิปไตยที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือขับเคลื่อนนโยบายแบบมีส่วนร่วมในทางนโยบายการพัฒนาสาธารณสุขอย่างแท้จริง

เมื่อประชาชนไม่ได้ผ่านการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้ในทางการพัฒนานโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้ประชาชนขาดทักษะการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ขาดการเคารพการตัดสินใจร่วมกัน เพราะประชาชนยังมองระบบการพัฒนาหรือการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เป็นระบบอุปถัมภ์ข้าราชการถือยศถือศักดิ์ และประชาชนยังมองว่าเป็นเรื่องของหน่วยงานราชการเท่านั้นที่มีอำนาจในการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว ทำให้ประชาชนไม่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความศรัทธาในการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ส่งผลให้ประชาชนไม่มีความสนใจในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายข้าราชการและผู้นำของชุมชน ทำให้กลุ่มข้าราชการบางกลุ่มและกลุ่มผู้นำชุมชนบางกลุ่มทำงานตามอำเภอใจ ไร้การตรวจสอบจากภาคประชาชน ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ถึงแม้ประชาชนจะมีความตื่นตัวในทางนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 แต่ในหลักความเป็นจริงประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางขับเคลื่อนนโยบายอย่างแท้จริง

2. พัฒนามาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย

เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่พัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลยนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรมศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎกติกา เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในป่า ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดการป่าชุมชน การเรียนรู้อยางต่อเนื่อง และการใช้กระบวนการวิจัยช่วยสนับสนุนเชื่อมโยงกิจกรรมของป่าชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ บางพื้นที่ต้องส่งกำลัง

ของเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญการเฉพาะด้านไปช่วย จึงทำให้การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก ประกอบกับผู้ที่มาช่วยปฏิบัติราชการแทนไม่ใช่คนในพื้นที่ด้วย ทำให้ส่วนหนึ่งย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมและอีกส่วนหนึ่งย้ายไปอยู่หน่วยงานอื่นซึ่งไม่ใช่หน่วยงานที่มีความใกล้เคียง เช่น ย้ายไปอยู่ในสังกัดเทศบาลเมือง ฯลฯ เมื่อย้ายออกไปแล้วจากต้นสังกัดเดิมก็ไม่มีกำลังอัตรามาทดแทนให้ ทำให้กำลังพลของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่หลักจะขาดแคลนเป็นจำนวนมาก

3. ถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการมาตรการฟื้นฟูการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย

กระบวนการสร้างถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 จะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเชื่อที่ว่าเมื่อพลังของประชาชนที่ออกมาขับเคลื่อนในการสร้างนโยบายการพัฒนาชุมชนมีคนจำนวนมากจะเป็นการดี ซึ่งการยอมรับในกติกาการแสดงความคิดเห็นจะนำมาซึ่งได้ตัวแทนที่มาจากเสียงประชาชนโดยแท้จริงและนอกจากนั้นคนส่วนมากก็จะให้การเคารพเสียงส่วนน้อย

มาตรการถ่ายทอดแนวปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 การประชุมประชาคม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจและปรับทัศนคติชาวบ้านในชุมชนระดับแกนนำ สรรหาผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติ พัฒนาศักยภาพโดยฝึกอบรม/ศึกษาชาวบ้านในชุมชนกระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการงบประมาณจากทุกแหล่งให้มุ่งไปสู่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกอำนวยการและกลไกปฏิบัติการให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการพัฒนามาตรการสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพและทันเวลากับการปฏิบัติการ เช่น งานวิชาการ งานประเมินผล งานพัฒนาบุคคลากร การเสริมประสิทธิภาพและพัฒนากลไกเฝ้าระวังระดับพื้นที่

แผนภาพที่ 1.1 มาตรการฟื้นฟูและการขับเคลื่อนนโยบายการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดโรคโควิด- 19 เชิงพุทธบูรณาการในชุมชนตะเข็บชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงในจังหวัดเลย

เอกสารอ้างอิง

กวี รักษ์ชน, (2541), การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : ศูนย์เอกสารทางวิชาการคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

คณะอนุกรรมการเศรษฐกิจฐานราก, (2559), *คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก,* สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน : สำนักสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา.

ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุลและคณะ, (2560), *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน,* รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ, (2561), *การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมนูญสุขภาพ*

ชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วสิษฐ์พล กูลพรม, (2541), *การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองจังหวัดลาพูน*, รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.

ธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

GOOD GOVERNANCE FOR ADMINISTRATORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL PARCEL MANAGEMENT UNDER NAKHON SI THAMMARAT SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]ณิชารีย์ แก้วมณี, [2]อรรครา ธรรมาธิกุล และ [3]วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

[1]Nicharee Kaewmanee, [2]Akara Thammathikul and [3]Werayut Chatakan

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

[1]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

[1]pimkznicharee@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย

[1] นักศึกษา, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[3] รองศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สูงสุดคือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมาคือหลักความคุ้มค่า และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วม 2. ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล รองลงมาคือ ด้านความโปร่งใส และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความคุ้มค่า 3. ธรรมาภิบาลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ด้านหลักความโปร่งใสมีความสัมพันธ์สูงสุด และธรรมาภิบาลของผู้บริหารร่วมกันพยากรณ์ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราชได้ร้อยละ 92.8 4. แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานให้เป็นปัจจุบัน ยึดถือ และนำมาปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง ดีงามและเป็นที่ยอมรับ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการข้อมูลที่เป็นจริง ดำเนินงานอย่างตรงไปตรงมา มีความซื่อสัตย์ และเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและระดมความคิด เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการกระทำของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ อีกทั้งในการบริหารสถานศึกษา ควรรู้จักประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการบริหารทรัพยากรอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล; ผู้บริหารสถานศึกษา; ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุ

Abstract

The objectives of this research are 1) to study good governances for educational administrators under Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. 2) To study the effectiveness of school parcel management under Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. 3) to study good governances for educational administrators that affects the effectiveness of school parcel management under Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. 4) To study guidelines of good governances for educational administrators under Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. The findings revealed ad follows; 1 . Overall good governances for educational administrators is at a high level. The highest average is accountability, followed by cost effectiveness. and the lowest average is participation. 2.

The overall effectiveness of school parcel management is at a highest level. The highest average is the efficiency and effectiveness, followed by the transparency. The lowest average is the value for money 3.Good governances for educational administrators has a positive relationship with effectiveness of school parcel management. Overall, it is at a very high level with statistically significant at .01 level. Good governances for educational administrators, transparency is in the highest relationship. Good governances for administrators jointly predicted the impact on effectiveness of school parcel management under Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office with a score of 9 2 . 8 percent.4 . The performance development guideline on good governance for school administrators suggests that administrators should study and up to date about all the statutes relates to school management. School administrators should reveal the true information, manage the school honorably, be honest, and give teachers the opportunities to show their opinions and to brainstorm how to run their workload for achieving the school goals. The school directors should be responsible for duties and their own actions, and perform the responsibilities effectively. The school management should be valuable. All resources should be used beneficially. Moreover, assets should be organized systematically and usefully for the school.

Keywords: Good Governance; Educational Administrators; Effectiveness of School Parcel Management.

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องมีมาตรการรับมือ ซึ่งระบบการศึกษาของประเทศไทยถือเป็นพื้นฐานในการผลิตบุคลากรที่จำเป็นและสำคัญ “ธรรมาภิบาล” ถือเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารงาน เป็นแนวทางหนึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ที่ระบุว่า การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ให้การบริหารจัดการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 13 ได้ระบุ “ธรรมาภิบาล” ในส่วนที่ 1 บทบาท ความสำคัญ และสถานะของแผน ไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดธรรมาภิบาลเป็น

แนวนโยบายแห่งรัฐ เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546

สถานศึกษาถือเป็นหน่วยทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งคุณลักษณะของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสำเร็จของการบริหารงานด้วยมนุษยสัมพันธ์มีคุณธรรม ช่วยส่งเสริมบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือการสร้างศรัทธาตัวเองให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงาน ดังแนวคิดของจูงและแมกกินสัน ที่เสนอว่า คุณลักษณะของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถทำให้การทำงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (Kae H.Chung and Leeon C., 1981: 120)

ในประเทศไทยได้กำหนดมาตรการในการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดหลักธรรมาภิบาลซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ได้แก่ สาระสำคัญในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ความตอนหนึ่งว่าต้องนำวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคำนึงถึง ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (มาตรา 8 (3) ความบางตอนได้ระบุไว้ว่า จะต้องกำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มีกลไกตรวจสอบการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน และรับฟังความคิดเห็น และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง ซึ่งได้กำหนดหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันไปสู่เป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

การบริหารราชการในสถานศึกษาสามารถนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลได้นั้น เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการและร่วมตัดสินใจ สถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาให้เป็นสถานศึกษาภาครัฐ จึงจำเป็นต้องมี “หลักธรรมาภิบาล” ซึ่งมีด้วยกัน 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมทางการศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยต่อไป (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545: 24)

การบริหารงานพัสดุภาครัฐ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติ ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มุ่งเน้นให้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างคำนึงถึงวัตถุประสงค์และความคุ้มค่า มีการวาง

แผนการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ ซึ่งจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนได้ (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2561: 3) และเพื่อให้การบริหารพัสดุภาครัฐ เกิดประสิทธิผลและประโยชน์สูงสุด จึงต้องมีหลักการ 4 ด้าน ที่ควรคำนึง ได้แก่ ด้านความคุ้มค่า ด้านความโปร่งใส ด้านความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และด้านการตรวจสอบ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ อันจะนำมาซึ่งผลดีต่อการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

จากรายงานสรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนการตรวจสอบภายใน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ผลการจัดซื้อจัดจ้าง พบว่า สถานศึกษาร้อยละ 33.33 ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด และผลการบริหารพัสดุ ส่วนการทำบัญชีพัสดุ พบว่า สถานศึกษาร้อยละ 33.33 ดำเนินการจัดทำบัญชีวัสดุถูกต้อง ส่วนทะเบียนคุมทรัพย์สิน พบว่า สถานศึกษาร้อยละ 50 ดำเนินการจัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินถูกต้องตามแบบกรมบัญชีกลาง ส่วนการตรวจสอบพัสดุประจำปี พบว่า สถานศึกษา ร้อยละ 41.67 ได้ดำเนินการตรวจสอบพัสดุประจำปีแล้วเสร็จ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช, 2565)

จากความเป็นมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ พิจารณาเห็นว่าการบริหารงานพัสดุและสินทรัพย์ในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และตระหนักถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผล เพราะการบริหารงานใด ๆ ตามหลักธรรมาภิบาลนั้น จะได้รับการยอมรับ และแสดงให้เห็นถึงคุณภาพเชิงประจักษ์ของหน่วยงาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช เพื่อนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 142 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ จำนวน 104 คน จำนวน 1 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 1 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคุ้มค่า ด้านความโปร่งใส ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล และด้านการตรวจสอบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สรุปสารสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล เกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

ที่	ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	หลักนิติธรรม	4.36	0.41	มาก
2.	หลักคุณธรรม	4.39	0.39	มาก
3.	หลักความโปร่งใส	4.47	0.50	มาก
4.	หลักการมีส่วนร่วม	4.09	0.39	มาก
5.	หลักความรับผิดชอบ	4.61	0.40	มากที่สุด
6.	หลักความคุ้มค่า	4.55	0.10	มากที่สุด
เฉลี่ย		**4.41**	**0.35**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ หลักความรับผิดชอบ ($\overline{X}$= 4.61) และหลักความคุ้มค่า ($\overline{X}$= 4.55) อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ หลักความโปร่งใส ($\overline{X}$= 4.47) หลักคุณธรรม ($\overline{X}$= 4.39) หลักนิติธรรม ($\overline{X}$= 4.36) และหลักการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$= 4.09)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมและรายด้าน

ที่	ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านความคุ้มค่า	4.52	0.48	มากที่สุด
2.	ด้านความโปร่งใส	4.57	0.41	มากที่สุด

ที่	ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3.	ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล	4.60	0.40	มากที่สุด
4.	ด้านการตรวจสอบ	4.54	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ย		**4.56**	**0.41**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล ($\bar{X}$= 4.60) ด้านความโปร่งใส ($\bar{X}$= 4.57) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X}$= 4.54) และด้านความคุ้มค่า ($\bar{X}$= 4.52)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหาร กับประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและผลทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหาร กับประสิทธิผลการบริหารงาน พัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร X	**ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุ Y**				
	ด้านความคุ้มค่า (Y1)	ด้านความโปร่งใส (Y2)	ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Y3)	ด้านการตรวจสอบ (Y4)	Y
	r	r	r	r	r
หลักนิติธรรม (X1)	.863**	.735**	.699**	.776**	.822**
หลักคุณธรรม (X2)	.663**	.553**	.543**	.541**	.614**.
หลักความโปร่งใส (X3)	.894**	.870**	.871**	.869**	.932**
หลักการมีส่วนร่วม (X4)	.543**	.369**	.305**	.477**	.458**
หลักความรับผิดชอบ (X5)	.892**	.767**	.825**	.802**	.876**
หลักความคุ้มค่า (X6)	.891**	.846**	.861**	.820**	.909**
X	.932**	.818**	.811**	.845**	.909**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก (r = .909**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลของ

ผู้บริหาร กับประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ได้แก่ ด้านความคุ้มค่า (r = .932**) ด้านการตรวจสอบ (r = .845**) ด้านความโปร่งใส (r = .818**) และด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล (r = .811**) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหาร กับประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยแยกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างธรรมาภิบาลของผู้บริหาร กับประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยแยกเป็นรายด้าน

ตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการ	B	SE_B	β	t	Sig.
Constant	.214	170		1.258	.212
หลักนิติธรรม (X1)	.234	.062	.235	3.750*	.000
หลักความโปร่งใส (X3)	.283	.061	.345	4.627*	.000
หลักความคุ้มค่า (X6)	.386	.070	.373	5.553*	.000
R = .964		R^2 = .928		F = 209.936	
SE_{est} = .11292		R^2_{adj} = .924		a = .214	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน หลักนิติธรรม (X1) หลักความโปร่งใส (X3) และหลักความคุ้มค่า (X6) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน โดยสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = .214 (Constant) + .386(X6) + .283(X3) + .234(X1)

สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = .373(X6) + .345(X3) + .235(X1)

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

หลักนิติธรรม ผู้บริหารควรศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ อย่างสม่ำเสมอ แจ้งแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาให้

ทราบและปฏิบัติ ส่งเสริมให้บุคลากรรวมทั้งตนเองเข้าร่วมการอบรม หาความรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งนักเรียน ประพฤติตนถูกต้องดีงามทั้งกาย วาจา ใจ ตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และควรจัดให้มีการอบรมด้านคุณธรรม และสนับสนุนให้ผู้บริหารมีคุณธรรมประจำใจ จะส่งผลให้งานบริหารสำเร็จลุล่วงได้ดี

หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีการพูดคุยวางแผนกับผู้ที่รับผิดชอบหน้าที่แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนถึงการดำเนินงานต่าง ๆว่าต้องเป็นไปตามขั้นตอน ถูกต้อง มีที่มาที่ไปที่สามารถอธิบายหรือชี้แจงถึงความเป็นมาได้ ปฏิบัติงานให้สามารถตรวจสอบได้ ก่อให้เกิดความไว้วางใจ

หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู บุคลากร ตลอดจนนักเรียนและผู้ปกครอง ร่วมกันแสดงความคิดเห็น มีการสื่อสารกันระหว่างทีมงาน รวมถึงการร่วมกันตรวจสอบในการทำงานต่าง ๆ ร่วมกันตัดสินใจในการปฏิบัติงาน มีการสร้างเครือข่าย และประสานความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ

หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรมีความตระหนักในหน้าที่ มีความมุ่งมั่นทำงานตามหน้าที่ของตนเอง ไม่เบียดเบียนเวลาราชการ ไม่ผลักภาระให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รับผิดชอบในการตัดสินใจ และการกระทำ

หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรมีการวางแผนที่ดีในการปฏิบัติงานใดใด ทำการวิเคราะห์ทรัพยากรของสถานศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัดตามบริบทในแต่ละสถานศึกษา บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด และคุ้มค่า

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราชโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารจัดการที่ดี อันเกี่ยวข้องกับนโยบายของส่วนราชการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กร เป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงาน และการปกครองในปัจจุบัน ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม ยุติธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เชิงประสิทธิผล เพื่อสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใน

สถานศึกษา สอดคล้องกับ (จันทร์วิภา จำนงค์การ, 2564) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จิรวรรณ มีภูมิ, 2565) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีแนวคิดเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านพัสดุของภาครัฐเกิดความคุ้มค่า ความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ป้องกันปัญหาการทุจริต และการที่มีความพร้อมด้านการบริหารงานพัสดุจะทำให้องค์กรดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับความใน (พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ, 2560) ที่บัญญัติไว้ว่าการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุของหน่วยงานต้องก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงาน โดยพัสดุที่จัดซื้อจัดจ้างต้องมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการใช้งาน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงาน และสอดคล้องกับ (สุภัทร หลีกทุกข์, 2566) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ (อุษารัตน์ ดาวลอย, 2561) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 สระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตสี่สระบุรีมีการใช้หลักธรรมาภิบาลทั้งภาพรวมและด้านอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 สระบุรี มีทิศทางบวกและขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก =.897 และสอดคล้องกับ (ปรียานุช สอนช้าย, 2564) ที่ได้ศึกษา ผลกระทบของการควบคุมภายในการจัดซื้อจัดจ้าง ที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายในการจัดซื้อจัดจ้าง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณ อีกทั้งสอดคล้องกับ (ศิรินธร โพธิพล, 2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุอยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยด้านการวางแผนและปัจจัยด้านหลักธรรมาภิบาล ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในระดับมาก

4. แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

หลักนิติธรรม หมั่นศึกษาหาความรู้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสถานศึกษา เพราะหลักนิติธรรมถือเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรเกี่ยวกับหลักนิติธรรม เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและความรู้ที่ถูกต้อง และปฏิบัติตนเป็นกลางและให้ความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และฝักใฝ่ในการใช้อำนาจของตนเองมากเกินควร มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมแก่บุคลากร และให้เกียรติเพื่อนร่วมวิชาชีพ สอดคล้องกับ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) ระบุว่า หลักนิติธรรม หลักการที่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียน โดยมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นธรรม มีการบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ให้ใช้กฎหมายไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม คำนึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของบุคคลในโรงเรียน

หลักคุณธรรม ผู้นำหรือผู้บริหารควรยึดถือ และปฏิบัติ เพราะเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม และสังคมยอมรับ ผู้บริหารควรตระหนักถึงมาตรฐานด้านศีลธรรมและคุณธรรมในการบริหารสถานศึกษา เช่น การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของข้าราชการ เป็นผู้คิดริเริ่ม ตัดสินใจการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยเหตุผล รับฟังความคิดเห็นและการวิพากย์วิจารณ์ ไม่ปกปิดข้อเท็จจริง เพื่อหวังผลประโยชน์แก่ตนเองโดยมิชอบ ผู้บริหารจะต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง มองการณ์ไกล ควรหมั่นหาความรู้ให้ตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ เพื่อรู้เท่าทันสถานการณ์

และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นที่ยอมรับ มีการวางแผนในการบริหารจัดการที่ดี มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร เป็นที่พึ่งพาให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ พัฒนาบุคลิกภาพตนเองอย่างสม่ำเสมอ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สอดคล้องกับ (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ดีควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ปลอดจากการทำผิดวินัย ปลอดจากการทำผิดกฎหมาย ปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชา พัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรสร้างและให้ความไว้เนื้อเชื่อใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและสถานศึกษาโดยภาพรวม มีการให้ข้อมูลที่เป็นจริง ทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจน ควรมีการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต เปิดช่องทางการร้องเรียนที่เก็บข้อมูลเป็นความลับสำหรับการแจ้งเบาะแสการกระทำที่ทุจริตภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553) ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ เป็นต้น

หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการให้กลุ่มงานมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สามารถสนับสนุน ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้โอกาสฝ่ายงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือในกระบวนการบริหาร เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสร้างทีมงานและเปิดให้มีการระดมความคิด เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สถานศึกษา รวมทั้งให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน และร่วมรับผิดชอบผลของการปฏิบัติงานที่ตนเองเกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ที่กล่าวว่า การกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมทางการศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูปการศึกษา ตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เพราะจะช่วยให้มีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น

หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรมีความตระหนักในสิทธิ หน้าที่ของผู้บริหารรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลจากการกระทำของตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา บุคลากรควรมีความรับผิดชอบต่อภาระงานที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผู้บริหารควรมีการวางแผนการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน ส่งเสริมจุดเด่น แก้ไขจุดด้อย มีการกระจายอำนาจ และมอบหมายให้บุคลากรเป็นเจ้าของโครงการ เพื่อให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ และแสดงศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรเองด้วย สอดคล้องกับ (สถาบันพระปกเกล้า, 2548) ที่กล่าวไว้ว่า ความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะเป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ ในแง่มุมของการปฏิบัติถือว่าสำนึกรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติ หรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในการกิจที่ได้รับมอบหมาย

หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารและบุคลากรควรรู้จักประหยัด และลดการฟุ่มเฟือยในการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด มีแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือการใช้น้ำประปา เป็นต้น รวมทั้งการจัดระเบียบการเบิกจ่ายวัสดุ ครุภัณฑ์ ภายในสถานศึกษาตามความเป็นจริง มีการสืบเสาะหาราคาวัสดุ ครุภัณฑ์ที่สมเหตุสมผล คัดเลือกผู้ประกอบการที่เสนอราคาเป็นธรรม ไม่ควรอาศัยอำนาจเอื้อผลประโยชน์แก่ตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นที่ตั้ง ควรส่งเสริมให้มีการรณรงค์ และปลูกฝังความคิดแก่บุคลากรในสังกัดให้ตระหนักถึงการใช้และการจัดหาทรัพยากรมาอย่างคุ้มค่ามากที่สุด สอดคล้องกับ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) กล่าวถึงหลักความคุ้มค่าไว้ว่าเป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้มีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาอื่นๆ ในองค์การได้โดยการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งถือว่ามีความจำเป็น เพราะจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน รู้สึกรักและมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าขององค์การร่วมกัน ผู้บริหารบริหารงานด้วยความโปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อการบริหาร โดยเฉพาะการบริหารงานพัสดุภาครัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติ ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มุ่งเน้นให้

ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างอย่างคำนึงถึงวัตถุประสงค์และความคุ้มค่า มีการวางแผนการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553). *การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance).* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์วิภา จำนงการ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม.

จิรวรรณ มีภูมิ. (2565). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ปรียานุช สอนช้าย. (2564). *ผลกระทบของการควบคุมภายในการจัดซื้อจัดจ้าง ที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2.* วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(4), 24-37.

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134. ตอนที่ 24 ก. หน้า 13 – 54.

ศิรินธร โพธิพล. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุของหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถาบันพระปกเกล้า. (2548). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2561). *กฎหมายพัสดุ พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐพ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตอักษร.

สุภัทร หลักทุกข์. (2566). *ประสิทธิผลการบริหารงานพัสดุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดลพบุรี.* วารสารศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น, 15(2), 28-39.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553.* กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. (2565). *รายงานสรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนการตรวจสอบภายใน.* นครศรีธรรมราช: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลักโครงการศึกษาข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อรองรับการกำหนดตำแหน่งในส่วนราชการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542.* ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 116, ตอนที่ 63 ง, 2542.

อุษารัตน์ ดาวลอย. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 สระบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Kae H.Chung and Leeon C. Megginson. (1981). *Organization Behavior Development Managerial Skills.* New York: Harper and Row Publisher

สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

TECHNOLOGICAL COMPETENCY OF ADMINISTRATORS AFFECTING THE SCHOOL QUALITY UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ภัสพิชา ฝอยทอง, [1]อรรครา ธรรมาธิกุล และ [2]วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

[1]Phatpicha Foythong, [2]Akara Thammathikul and [3]Werayut Chatakan

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

[1]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

[1]6555701011@nstru.ac.th

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพของสถานศึกษา สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาและศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือด้านวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านการวางกลยุทธ์ 2. คุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2] รองศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ 3. สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก 4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ นำนโยบายภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสำหรับการจัดการการเรียนรู้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมครูและบุคลากรให้มีความรู้และใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เป็นแบบอย่างที่ดี ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเครือข่ายบริหารงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระดมทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภายในและหน่วยงานอื่นภายนอก เพื่อพัฒนาการเรียน การสอนอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้ผู้เรียน สนับสนุนผู้เรียนให้มีทักษะในศึกษาค้นคว้าโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนสร้างผลงาน นวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ; คุณภาพของสถานศึกษา; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study the performance of the school administration's use of information technology, the quality of the educational facilities, the effectiveness of the administration of the educational facility affecting its quality, and the development of the management's performance in using information technology. The findings are as follows; 1. The information technology performance of the school's administrator at Shri Narendra Modi Higher Education District Office, District 3, was overall very high. The highest average was in vision, while the lowest average was in strategic planning. 2. The overall quality of the school was very high, with the highest average in terms of student quality and teaching management. The lowest average was in the administrative sector. 3. The performance of the executive's use of information technology, which affected the quality of the school, was found to have a very high level of interrelationship. 4. The Performance Development Guidelines on Information

Technology Management for Schools suggest that managers should continuously develop themselves, set goals and directions in information technology administration, implement government information technology policies consistent with the school context, encourage teachers and staff to acquire and use technology in teaching management, coordinate with various agencies, build a systematic administrative network using information technology, mobilize information technology resources from internal and external agencies to develop teaching lessons effectively, provide opportunities for teaching and educational staff to fully develop themselves and transfer knowledge to students, support students in developing research skills using communication technology, and strengthen motivation for students to create innovative works through appropriate communication technologies.

Keywords : Technological Competency; The School Quality; School Administrators.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาสู่ยุค Thailand 4.0 ด้วยการใช้เทคโนโลยีและความคิดที่สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ องค์การต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยจะขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 ได้สมบูรณ์แบบนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของของทุกภาคส่วนที่ต้องช่วยกัน โดยเฉพาะทุกระดับในหน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องปฏิรูปตนเอง (คมคาย น้อยสิทธิ์, 2561) ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและความแพร่หลายของการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มากขึ้น จะช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณพ.ศ. 2567 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 นโยบายรัฐบาลที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2565 และนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณพ.ศ. 2567 โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ มาตรการและแนวทาง ประกอบด้วย การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย การยกระดับคุณภาพการศึกษา การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความ เท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินการพัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลตามกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital

Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษารวมทั้งมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565 โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในด้านการจัดการศึกษา มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจในการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาผ่านระบบดิจิทัลมีความสะดวก รวดเร็ว คุ้มค่า เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ “Anywhere, Anytime, Any Device” และเป็นปัจจุบัน (real time) ทำให้สามารถวางแผนและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในยุคดิจิทัลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาในสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้มีคุณภาพสูงสุดนั้น การสนองนโยบายต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลโดยการมีความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient :DQ) (สรานนท์ อินทนนท์, 2563, 3)

คุณภาพของสถานศึกษาจะทำให้ประเทศได้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ ดังเช่นแนวคิดของ (รุ่ง แก้วแดง, 2554, 122) ซึ่งกล่าวว่า คุณภาพของสถานศึกษาประกอบด้วยกระบวนการทั้งหมดที่ผู้เรียนจะได้รับจากการศึกษา โดยต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการใช้เวลา การใช้เงินและบุคลากรและพิจารณาผลผลิตของการศึกษาหรือคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรและความคาดหวังของสังคม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการ คือผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง โดยคุณภาพของสถานศึกษาเน้นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตและอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานหลักในการขับเคลื่อนคนรุ่นใหม่ให้เรียนรู้ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา และถือเป็นกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 (2566) มุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษา ตระหนักถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การบริการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ โดยให้ผู้เรียน ทุกคนมีความรู้ มีทักษะการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เป็นคนดี มีวินัย มี

ความรักในสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง พัฒนาครูให้เป็นครูยุคใหม่ มีนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษามีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารสถานศึกษามีนวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษา ภายใต้วิสัยทัศน์ “องค์กรแห่งความเป็นเลิศ ผู้เรียนมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 บริหารตามหลักธรรมาภิบาล บูรณาการศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ตลอดจนนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยมาพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,515 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 307 คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ใน 6 อำเภอ อำเภอละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้สังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านการวางกลยุทธ์ 3) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง และ 4) ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน และ สังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของตัวบ่งชี้คุณภาพของสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่องสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านวิสัยทัศน์	4.48	0.33	มาก
2.	ด้านการวางกลยุทธ์	4.42	0.33	มาก
3.	ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง	4.45	0.34	มาก
4.	ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน	4.46	0.35	มาก
	รวม	4.46	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ ($\overline{X} = 4.48$) รองลงมา ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน ($\overline{X} = 4.46$) ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง ($\overline{X} = 4.45$) และด้านการวางกลยุทธ์ ($\overline{X} = 4.42$)

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

	คุณภาพของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.47	0.33	มาก
2.	ด้านการบริหารจัดการ	4.44	0.34	มาก
3.	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.47	0.34	มาก
4.	ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	4.46	0.34	มาก
5.	ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา	4.46	0.36	มาก
	รวม	4.46	0.31	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ($\overline{X} = 4.47$) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\overline{X} = 4.47$)

รองลงมา ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($\overline{X} = 4.46$) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\overline{X} = 4.46$) และด้านการบริหารจัดการ ($\overline{X} = 4.44$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ อำนาจในการพยากรณ์ อำนาจในการพยากรณ์ที่ปรับแก้ และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. error of the Estimate	sig
1	.874	.764	.761	.15088	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก (r=.874*) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีประสิทธิ์ภาพในการทำนายเท่ากับ .764 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแก้แล้วเท่ากับ .761 และมีค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ .15088

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน

สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}
X_1	.624**	.689**	.687**	.681**	.664**	.742**
X_2	.697**	.797**	.741**	.748**	.741**	.826**
X_3	.660**	.768**	.733**	.728**	.723**	.801**
X_4	.712**	.811**	.761**	.769**	.766**	.847**
X_{tot}	.882**	.751**	.782**	.843**	.838**	.869**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สันของสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก (r = .869**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (r = .751**) และด้านการจัดการเรียนการสอน (r = .782**) พบว่า ภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง ยกเว้นด้านคุณภาพผู้เรียน (r = .882**) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (r = .843**) และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (r = .838**) ภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการ	b	Std.Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.733	.124		5.927	.000
ด้านการวางกลยุทธ์ (X_2)	.253	.060	.274	4.238	.000
ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน (X_4)	.380	.058	.432	6.571	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่าสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวม คือ ด้านการวางกลยุทธ์ (X_2) และด้านการสอนงานและมอบหมายงาน (X_4) โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ .764 หมายความว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางกลยุทธ์ (X_2) และด้านการสอนงานและมอบหมายงาน (X_4) สามารถทำนายคุณภาพของสถานศึกษา โดยรวมได้ร้อยละ 76.4 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับ แก้แล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .761 หรือร้อยละ 76.1 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .15088 หรือร้อยละ 15.088 แสดงว่าสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางกลยุทธ์ (X_2) และด้านการสอนงานและมอบหมายงาน (X_4) ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สามารถพยากรณ์คุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้ร้อยละ 76.40

4. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าหมาย

และทิศทางในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเอง มีความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน และสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการวางกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจ วิสัยทัศน์และนโยบายภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำนโยบายภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสำหรับการจัดการการเรียนรู้อย่างเหมาะสม กำหนดกลยุทธ์ จัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและแผนประจำปี เปรียบเทียบความคุ้มค่าของการลงทุนและงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถกำหนดระบบควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมครูและบุคลากรให้มีความรู้และใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ติดตาม ประเมินผล และเสริมแรง และส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและจัดเตรียมเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นไว้สำหรับนักเรียนเพื่อดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถกระตุ้น ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแบบอย่างที่ดี สื่อสารให้คณะครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียนและบุคคลอื่น ๆให้เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เข้าถึงง่าย ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเครือข่ายบริหารงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระดมทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภายในและหน่วยงานอื่นภายนอกจากหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถวัดผลประเมินผลสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมอบหมายงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้ครูมีการช่วยเหลือ แนะนำและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ผลิตสื่อ นวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสารเทศ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้ผู้เรียน สนับสนุนผู้เรียนให้มีทักษะในศึกษาค้นคว้าโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริม สร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนสร้างผลงานนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารให้ครอบคลุมงานด้านต่างๆภายในสถานศึกษาและกำหนดให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้นำความรู้มาจัดทำแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรวมไปถึงการผลิตสื่อ นวัตกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ปาริฉัตร ช่อชิต (2561) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่องสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยสมรรถนะผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการวางกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก แต่เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเกิดประสิทธิภาพ ในด้านการวางแผนงาน การสนับสนุนงบประมาณยังไม่เพียงพอ การเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการระดมทรัพยากร จัดหาวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และได้รับบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจากสถานศึกษาอาจยังไม่เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ (ประโยชน์ กีรติปกรณ์, 2561) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่องสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสู่ประชาคมอาเซียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสู่ประชาคมอาเซียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เข้าถึงและรู้เท่าทัน ICT ด้านการพัฒนาขีดความสามารถของสถานศึกษา ด้านการยกระดับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาและด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและและสอดคล้องกับ Komalasari and others (2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะในการบริหารจัดการของผู้บริหารในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะในการบริหารจัดการของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอลายซ์ จังหวัดสุมาตราใต้ ประเทศอินโดนีเซียอยู่ในระดับดี

2. คุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียนและด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านคุณภาพผู้เรียน กระบวนการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยมีการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และประสบการณ์ที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข สามารถดึงศักยภาพออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ พัฒนาคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคม เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับจากการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและสอดคล้องกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 (2566) นโยบายที่ได้ดำเนินการขับเคลื่อน นโยบาย และบริหารจัดการยกระดับคุณภาพการศึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การนำเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอก เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนด้วยศาสตร์พระราชาเป็นหลักคิดและปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ส่งผลในการเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การปรับประยุกต์ใช้ ตลอดถึงการนิเทศ กำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ทุกขั้นตอน เพื่อเป้าหมายปลายทางที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพผู้เรียนรอบด้าน และเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานความเป็นไทย และสอดคล้องกับ รสสุคนธ์ มกรมณี (2565) ที่กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน เป็นเรื่องของครูทุกคน ไม่ใช่เรื่องของครูสอนคอมพิวเตอร์ ครูจึงต้องมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อช่วยในการทำงาน การพัฒนาตนเอง และวางแผนจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้คำแนะนำ ปรึกษากับผู้เรียนในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้บุคลากรได้มีการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข รับฟังความคิดเห็น ใช้หลักการบริหารแบบประชาธิปไตย มีเหตุผลในการบริหารจัดการ การร่วมกันวางแผน การลงมือทำ การประเมินผลรวมไปถึงการตรวจสอบ แก้ไขและปรับปรุง เพื่อเน้นเป้าหมายสูงสุดที่องค์กรได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ จินดา ใจเจ็น (2564) ที่ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาคุณภาพตามมาตรฐานรายข้อ พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การบริหารจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน

3. สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก มี 2 ด้าน คือ ด้านการวางกลยุทธ์ และด้านการสอนงานและมอบหมายงาน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ณรงวิทย์ เกิดรอด (2566) กล่าวว่า การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคความปกติใหม่ด้านเทคโนโลยีเพื่อการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามากกว่าด้านอื่น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความสามารถด้านเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับ ลดาวัลย์ สุวรรโณ (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลาพบว่าในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และผู้นำควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและให้ขวัญกำลังใจและให้เกียรติผู้อื่น และสอดคล้องกับ ธชวรรณ สุทธาธาร (2565) ที่ได้ศึกษา สมรรถนะของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง โดยภาพรวม (r_{xy} =.841) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาสมรรถนะของผู้บริหาร พบว่า มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมี 4 ด้าน ได้แก่ ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนั้น สมรรถนะของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และจะส่งผลให้คุณภาพสถานศึกษาประสบความสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์

4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าหมายและทิศทางในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเอง มีความร่วมมือร่วมใจใน

การปฏิบัติงาน และสร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการวางกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจ วิสัยทัศน์และนโยบายภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำนโยบายภาครัฐด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสำหรับการจัดการการเรียนรู้อย่างเหมาะสม กำหนดกลยุทธ์ จัดทำแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและแผนประจำปี เปรียบเทียบความคุ้มค่าของการลงทุนและงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถกำหนดระบบควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมครูและบุคลากรให้มีความรู้และใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ติดตาม ประเมินผล และเสริมแรง และส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาและจัดเตรียมเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นไว้สำหรับนักเรียนเพื่อดูแลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านศักยภาพเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถกระตุ้น ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแบบอย่างที่ดี สื่อสารให้คณะครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียนและบุคคลอื่น ๆให้เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เข้าถึงง่าย ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเครือข่ายบริหารงานอย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระดมทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศภายในและหน่วยงานอื่นภายนอกจากหน่วยงานอื่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถวัดผลประเมินผลสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

ด้านการสอนงานและมอบหมายงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมอบหมายงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้ครูมีการช่วยเหลือ แนะนำและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ผลิตสื่อ นวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสารเทศ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้ผู้เรียน สนับสนุนผู้เรียนให้มีทักษะในศึกษาค้นคว้าโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริม สร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนสร้างผลงานนวัตกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญในภายในสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจในการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาผ่านระบบดิจิทัลมีความสะดวก รวดเร็ว คุ้มค่า เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และทุกอุปกรณ์ “Anywhere, Anytime, Any Device” และเป็นปัจจุบัน (real time) ทำให้สามารถวางแผนและตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

จินดา ใจเจ็น. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเชียงราย.

ณรงวิทย์ เกิดรอด. (2566) . *การบริหารการเปลี่ยนแปลงในยุคความปกติใหม่ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ธชวรรณ สุทธาธาร. (2565). *สมรรถนะของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2***.** รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปาริฉัตร ช่อชิต. (2561). สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร,* 8(2), 80-93.

รสสุคนธ์ มกรมณี. (2565). *ความเป็นมนุษย์ในศตวรรษที่ 21: ทักษะจำเป็นในยุค Labor Disruption.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

รุ่ง แก้วแดง. (2554). *ปฏิรูปการศึกษาสู่ยุค Thailand 4.0 : การปฏิรูปการศึกษาภาคประชาชน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ลดาวัลย์ สุวรรโณ. (2565). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 1 นวมิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สรานนท์ อินทนนท์. (2563) . *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligent)* . พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วอล์ค ออน คลาวด์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ประจำปี 2566*. นครศรีธรรมราช: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2565). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ.* สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

Komalasari and others. (2020) . Principal's Management Competencies inImproving the Quality of Education, *Journal of Social Work and Science Education*. 1, 181-193.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

THE ROLE OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS ADMINISTRATORS IN THE 21st CENTURY, THAT AFFECTED QUALITY OF SCHOOL SOUTHERN WELFARE EDUCATION AFFILIATION, GROUP7, OFFICE UNDER SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION

[1]ศศินิภา แซ่ลิ่ม, [2]รัฐพร กลิ่นมาลี และ [3]วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

[1]Sasinipa Saelim, [2]Rattaporn Klinmalee and [3]Werayut Chatakan

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

[1]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

[1]6555701012@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2) เพื่อศึกษาคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และ4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของ

[1] นักศึกษา, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[3] รองศาสตราจารย์, ดร., หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. คุณภาพของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ รองลงมา คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน 3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์สูงสุด บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ร่วมกันพยากรณ์ส่งผลคุณภาพของโรงเรียนได้ร้อยละ 68.5 4. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถกำหนดเป้าหมาย สร้างวิสัยทัศน์ และวิเคราะห์สภาพปัญหา ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เป็นผู้นำในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร นักเรียน และสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเสถียรภาพและมั่นคง เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม รู้จักการสร้างเครือข่าย มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้นำทางวิชาการ พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะทางด้านอาชีพ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการโรงเรียน มีศักยภาพในการเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูล มีความสามารถในการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สร้างวัฒนธรรมที่ดีภายในองค์กร

คำสำคัญ : บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21; ผู้บริหารสถานศึกษา; คุณภาพของสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research is to 1) To study the role of educational administrators in the 21st century at the Southern Welfare School Group 7 under the Office of Special Education Administration. 2) To study the quality of the Southern Welfare Education Schools Group 7 under the Office of Special Education Administration. 3) To study the role of educational institution administrators in the 21st century that

affects the quality of the Southern Welfare Schools Group 7 under the Office of Special Education Administration and 4) To study guidelines for developing the role of educational administrators in the 21st century at the Southern Welfare School Group 7 under the Office of Special Education Administration. The research results found that; 1. The role of educational institution administrators in the 21st century. Overall, it is at the highest level, when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was effective communication, second is the development of human and technological potential, and the aspect with the lowest average is the development of academic achievement. 2. School quality, overall it is at a high level, when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the administrative process and management aspect, second is the process of teaching and learning that focuses on students and the aspect with the lowest average is student quality. 3. The role of school administrators in the 21st century is positively related to school quality. Overall, it is at a very high level. Statistically significant at the .01 level, with the role of school administrators in the 21st century, with the aspect of developing academic achievement having the highest relationship. The role of educational institution administrators in the 21st century: together they predict 68.5% of the impact on school quality. 4. Guidelines for developing the role of school administrators in the 21st century reveal that administrators should continually develop themselves, can set goals, create a vision and analyze problem conditions, quickly adapt to change, be a leader in building confidence among personnel, students, and society in having the ability to make decisions with stability and stability. Emphasis on participatory work, know how to create a network, have good human relations, be an academic leader, develop a learning management process that focuses on students, promote measurement and evaluation according to actual conditions using various methods. Promote the development of teachers and personnel to have knowledge and ability to manage effective learning. Promote lifelong learning. Develop professional skills Ability to use technology, promote and support students and personnel to use technology in the learning process and school management, have the potential to understand and analyze data, have the ability to communicate both formally and informally by choosing to use it to suit the situation, create a good culture within the organization.

Keywords : The role of educational institutions administrators In the 21st century; educational institutions administrators; quality School.

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อองค์การและพลเมืองโลกหลายด้าน ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับผลกระทบจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว เช่นเดียวกับเป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ว่าการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณ์ที่สามารถรองรับ เข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา 22 ที่ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต่างๆ ต้องมีการพัฒนาและตื่นตัวให้มากยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตราฐาน โดยปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้สถานศึกษามีคุณภาพ ก็คือ ผู้นำ หรือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญเปรียบเป็นจอมทัพที่จะนำองค์การให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี (อริสรา หลักเป้า, 2559 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งที่จะนำองค์กรสู่ความสำเร็จ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาเพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำและเป็นผู้สร้างขวัญกำลังใจให้ครูทำหน้าที่การบริหารจัดการเรื่องระบบงานด้านต่างๆ และวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดระบบการผลิต การให้บริการ หรือการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทุกด้านเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการศึกษานั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้คุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณ์ที่โดดเด่น มีบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทเป็นผู้พัฒนานโยบายและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีทักษะในลักษณะดังกล่าวสูงกว่าที่เคยเป็นมา

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถเข้าสู่การแข่งขันในเวทีโลกได้จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย การศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 และสอดรับกับนโยบายปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกทุกระดับ ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำนวน 3 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้สถานศึกษาทุกระดับจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เห็นความสำคัญที่จะสร้างคุณภาพของสถานศึกษาสู่อนาคตที่ยั่งยืน ภายใต้เป้าหมายของการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะของแต่ละบุคคล รวมทั้งมุ่งพัฒนาระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสนองและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นสิ่งท้าทายผู้บริหารมาตลอดในการบริหารจัดการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน จะต้องมีการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งรวมอยู่ในกระบวนการบริหารและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อศึกษาคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 636 คน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 240 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดสถานศึกษา แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มอย่างง่าย

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 ท่าน รวมจำนวน 4 ท่าน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมมุ่งเน้นศึกษาเนื้อหาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การมีภาวะความเป็นผู้นำ 3) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 4) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5) การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี และ 6) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพของโรงเรียนตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ 2561 : 3) เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จำนวน 3 มาตรฐาน ซึ่งได้แก่ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้าน

กระบวนการบริหารและการจัดการ และ3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายข้อมูลของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสร้างวิสัยทัศน์	4.52	0.53	มากที่สุด
2. การมีภาวะความเป็นผู้นำ	4.51	0.52	มากที่สุด
3. การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ	4.46	0.50	มาก
4. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.45	0.45	มาก
5. การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี	4.55	0.46	มากที่สุด
6. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	4.60	0.48	มากที่สุด
รวม	4.52	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.60) การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 4.55) การสร้างวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.52) การมีภาวะความเป็นผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.51) การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.46) และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{X}$ = 4.45)

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายข้อมูลของคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

คุณภาพของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.28	0.54	มาก
2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.57	0.48	มากที่สุด
3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.52	0.52	มากที่สุด
รวม	4.46	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมระดับคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ($\bar{X}$ = 4.57) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X}$ = 4.52) และด้านคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.28)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (X)	คุณภาพของโรงเรียน (Y)				แปลผล
	Y_1	Y_2	Y_3	ผลรวม (Y)	
	r	r	r	r	r
X_1	.498**	.685**	.647**	.665**	สูง
X_2	.508**	.709**	.637**	.673**	สูง
X_3	.544**	.585**	.574**	.621**	สูง
X_4	.734**	.675**	.714**	.776**	สูง
X_5	.603**	.675**	.737**	.735**	สูง
X_6	.511**	.649**	.567**	.627**	สูง
ผลรวม (X)	.654**	.771**	.749**	0.791**	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = .791**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ (r = .771**) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (r = .749**) และด้านคุณภาพผู้เรียน (r = .654**) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยแยกเป็นรายด้าน

ชื่อตัวแปร	B	SE_B	β	t	Sig
Constant	.241	.193		1.246	.214
การสร้างวิสัยทัศน์ (X_1)	.139	.058	.157	2.388	.018
การมีภาวะความเป็นผู้นำ (X_2)	.064	.067	.070	.951	.342
การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (X_3)	-.122	.061	-.129	-2.009	.046
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_4)	.523	.068	.497	7.670	.000

การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี (X_5)	.135	.058	.137	2.329	.021
การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_6)	.197	.074	.192	2.646	.009
R = .827		R^2 = .685 F = 84.281			
SE_B = .268		R^2_{adj} = .676 a = .241			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 5 ด้าน คือ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_4) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (X_6) การสร้างวิสัยทัศน์ (X_1) การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี (X_5) และการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (X_3) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน โดยสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์คุณภาพของโรงเรียนในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\widehat{Y} = .241(\text{Constant}) + .523(X_4) + .197(X_6) + .139(X_1) + .135(X_5) - 0.122(X_3)$$

สมการพยากรณ์คุณภาพของโรงเรียน ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .497(X_4) + .192(X_6) + .157(X_1) + .137(X_5) - 0.129(X_3)$$

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

5.1 แนวทางการพัฒนาด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย สร้างวิสัยทัศน์ วิเคราะห์สภาพปัญหา มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน มีความมุ่งมั่นในจัดการศึกษาให้ผู้เรียน รวมถึงคนพิการและเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

5.2 แนวทางการพัฒนาด้านการมีภาวะความเป็นผู้นำ ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ต้องมีศักยภาพในด้านการเป็นผู้นำ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะ สร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ของทุกคนในองค์กร เป็นผู้นำในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร นักเรียน และสังคม กล้าตัดสินใจ บริหารงานด้วยความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ เน้นการมีส่วนร่วม รู้จักการสร้างเครือข่าย มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี

5.3 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ รู้จักการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เชิงกลุ่มและการทำงานร่วมกัน สร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะทางด้านอาชีพ ออกแบบและสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้อื่น ๆ

5.4 แนวทางการพัฒนาด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นผู้นำในการกำหนดเป้าหมายและติดตามความก้าวหน้าของสถานศึกษาในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายโดยการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนางาน มีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาของบุคลากร

5.5 แนวทางการพัฒนาด้านการพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรได้รับการฝึกอบรมภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ เพื่อเสริมสร้างทักษะในการแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์และการตัดสินใจ การสร้างแรงบันดาลใจและการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำที่มีความเข้าใจในเทคโนโลยีใหม่ ๆ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาและการจัดการโรงเรียน มีศักยภาพในการเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

5.6 แนวทางการพัฒนาด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสามารถในการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเหมาะสมกับสถานการณ์ สร้างวัฒนธรรมที่ดีภายในองค์กรสามารถสื่อสาร พูดคุยได้ทุกเรื่องราว เน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเปิดใจในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการคิด มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน ปฏิบัติชัดเจน ช่วยเหลือแก้ปัญหาเมื่อผู้ปฏิบัติประสบกับปัญหาและรู้จักให้กำลังใจครูและบุคลากร สามารถใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายได้เพื่อให้ข้อมูลถึงกับเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีประสบการณ์ในการทำงานที่สูง มีความยืดหยุ่นในการบริหาร รู้จักบูรณาการการทำงาน รู้จักการปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันสมัยก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญที่สุดผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษยุคใหม่สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดความราบรื่นบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาพิเศษ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สามารถปรับตัวและวางแผนการบริหารงานในสถานศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (หม้านฟ้า วงศ์ทองใบใหญ่ , 2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร รองลงมาคือ บทบาทในการทบทวนนโยบาย และบทบาทในการบริหารหลักสูตรและการสอน

2. คุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 47 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบ การบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สิริพร เฉลิมชุติเดช และ ศันสนีย์ จะสุวรรณ์, 2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามลำดับได้ดังนี้ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านคุณภาพของผู้เรียน

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน คือ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างวิสัยทัศน์ การพัฒนาศักยภาพบุคคลและเทคโนโลยี และการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้ได้มาตราฐาน เพื่อเป็นการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีการพัฒนาศักยภาพทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ สภาพแวดล้อม กระบวนการบริหารงาน โดยสามารถพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนได้จากการทบทวน ผลดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาจากรายงานประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยเป็นไปตามกลไกของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ (Coleman, 2008) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการความรู้และกระบวนการปรับปรุงโรงเรียน ความสามารถในการสร้างองค์กรมีความสำคัญต่อผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในความท้าทายของการปรับปรุงโรงเรียน เป้าหมาย ของการปรับปรุง คือ การปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและความรู้ที่ใช้ร่วมกันผ่านการจัดการความรู้และกลายเป็นเครื่องมือในการจัดการประสิทธิภาพการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาวิชาชีพที่เหมาะสม และทั่วถึงในการจัดการความรู้และกลยุทธ์จะตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งมีความสามารถที่ดีที่สุดในการปรับปรุงข้อมูลโรงเรียนการปฏิรูปกระบวนการ และผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้กลยุทธ์การจัดการความรู้ในการตัดสินใจ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับ (ธนวัฒน์ ช่วยพัทลุง, 2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบทบาทผู้อำนวยความสะดวก ด้านบทบาทผู้คาดการณ์ และด้านบทบาทผู้ให้คำปรึกษาส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้ กลุ่ม 7 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าหมาย สร้างวิสัยทัศน์ และวิเคราะห์สภาพปัญหา ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เป็นผู้นำในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร นักเรียน และสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเสถียรภาพและมั่นคง เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม รู้จักการสร้าง

เครือข่าย มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้นำทางวิชาการ พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาทักษะทางด้านอาชีพ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการโรงเรียน มีศักยภาพในการเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูล มีความสามารถในการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สร้างวัฒนธรรมที่ดีภายในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ธนวัฒน์ ช่วยพัทลุง. (2565). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

สิริพร เฉลิมชุติเดช และ ศันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หม้านฟ้า วงศ์ทองใบใหญ่. (2565). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

อริสรา หลักเป้า. (2559). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมวินัยและจรรยาบรรณวิชาชีพครูในโรงเรียนเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเครือข่ายที่ 7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

Coleman, L. A. (2008). *The Role of School Administrator as Knowledge Manager : A Process for School Improvement.* New Jersey : Princeton University Press.

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

EMOTIONAL INTELLIGENCE OF ADMINISTRATORS THAT AFFECTS THE ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ลิสรา แสงระวี, [1]อรรครา ธรรมาธิกุล และ [2]วีระยุทธ ชาตะกาญจน์

[1]Kulissara Saengrawee, [2]Akara Thammathikul and [3]Werayut Chatakan

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ประเทศไทย

[1]Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

[1]kulisara2@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 2) ศึกษาความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 3) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความฉลาด

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[2] รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ทางอารมณ์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านความสุข ด้านความดี และด้านความเก่ง 2. ความผูกพันองค์การของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความผูกพันองค์การของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านการคงอยู่กับองค์การ ด้านบรรทัดฐาน และด้านจิตใจ 3. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารร่วมกันพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษาได้ร้อยละ 93.3 4. แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารต้องมีวิธีจัดการกับอารมณ์ที่เหมาะสม เข้าใจผู้อื่นและแสดงออกอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงต้องเป็นผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความยืดหยุ่น สามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผู้บริหารควรสร้างสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่น เพื่อให้การทำงานดำเนินไปอย่างราบรื่น ผู้บริหารควรมองโลกในแง่บวก มีความมั่นคงและความสุขทางจิตใจ อีกทั้งควรมีกิจกรรมผ่อนคลายอารมณ์ยามว่าง เพื่อเสริมสร้างความสุข

คำสำคัญ : ความฉลาดทางอารมณ์; ความผูกพันองค์การ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the emotional intelligence of administrators under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 2) To study the organizational commitment of educational institutions under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 3) To study the emotional intelligence of administrators that affects the organizational commitment of educational institutions under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 and 4) to study guidelines for developing the emotional intelligence of administrators under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. The finding revealed as follows: 1. The overall emotional intelligence of administrators is at a high level. The highest average is the happiness, followed by the goodness and the lowest average is the talent. 2. The overall organizational commitment of educational institutions is at a high level. The highest average is the remaining with the organization, followed by the

norm and the lowest average is the mentality. 3. Emotional intelligence of administrators is positively related to organizational commitment of educational institutions. Overall, the level is very high, with statistical significance at the .01 level. Emotional intelligence of administrators predicted the effect on organizational commitment of educational institutions with a score of 93.3 percent. 4. Guidelines for developing the emotional intelligence of administrators found that administrators must have appropriate methods of dealing with emotions, understanding others, and expressing themselves appropriately according to the situation. Furthermore, administrators must be people who are committed to the goal, develop themselves regularly, be flexible and able to deal with problems in a step-by-step manner. Administrators should build good relationships with others in order for work to run smoothly. Administrators should be optimistic, have stability and mental happiness. Moreover, administrators should have activities to relax their minds during their free time to enhance happiness.

Keywords: Emotional Intelligence; Organizational Commitment; School Administrators.

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีและการสื่อสารในโลกเป็นไปอย่างก้าวกระโดด โลกได้ก้าวสู่ยุคที่การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกสบาย ผ่านเครือข่ายออนไลน์ อินเตอร์เน็ตไม่ว่าที่ไหนหรือเมื่อไหร่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในโลกศตวรรษที่ 21 นี้ ได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อให้สำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ สถานศึกษาจึงต้องปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างเสรีแบบไร้พรมแดนในยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0 เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สร้างความได้เปรียบให้กับประเทศและยังช่วยพัฒนาคน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกระบบ โดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566) เป็นกรอบในการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกระบบ มีความสอดคล้องกัน และนำไปสู่

การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”และจาก 13 หมุดหมาย 5 เป้าหมายหลัก การพัฒนาทรัพยากรบุคคลก็เป็นหนึ่งในตัวเลือกที่ได้รับการกล่าวถึง ในหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และเป้าหมายที่ 3 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลมีอิทธิพลต่อการบรรลุสู่เป้าหมายของประเทศ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหาร

การทำงานในองค์การนั้นต้องอาศัยการร่วมมือร่วมใจกันของทุกฝ่าย ตามโครงสร้างของงาน และความแตกต่างระหว่างบุคคล สำหรับผู้บริหารความรู้ความสามารถเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอที่จะรับมือกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะในด้านการบริหารเพื่อที่จะนำมาซึ่งผลงานที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองนโยบายและเป้าหมายขององค์การ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่บุคคลควรจะมีหรือพัฒนาให้มากขึ้น เพื่อชีวิตการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เนื่องจากจำนวนคนทำงานถูกจำกัดให้น้อยลง และคนทำงานที่อยู่ในองค์การถูกคาดหวังว่าจะต้องมีคุณภาพมาก ดังนั้นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงตนอยู่ในโลกการทำงานปัจจุบันได้ดีกว่า ความฉลาดทางอารมณ์จึงเข้ามามีบทบาทต่อคนทำงานในปัจจุบัน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2556) ความฉลาดทางอารมณ์นั้นจะมีความสำคัญเป็นสองเท่าของความฉลาดทางสติปัญญา เมื่อรวมกับทักษะทางเทคนิคจะช่วยให้ทำงานสำเร็จได้ นอกจากนี้ บุคคลยิ่งมีตำแหน่งสูงในองค์การ ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ยิ่งทวีตามความสูงของตำแหน่งนั้น ดังนั้นถ้าเราสามารถจัดการปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์ในขณะนั้นได้ จะทำให้เกิดวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างสันติ จึงควรกลับมาเอาใจใส่หรือพิจารณาดูในเรื่องของอารมณ์ และการจัดการกับอารมณ์ให้มากขึ้น ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ย่อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริหาร สามารถสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ สามารถใช้ศิลป์และกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล สามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดศรัทธาเชื่อถือและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน ตลอดทั้งสามารถสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้ร่วมมือกันสร้างประโยชน์ต่อองค์การ (อนุพล สนมศรี, 2565)

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์การมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลให้องค์การต่างๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย รูปแบบการบริหาร โครงสร้างองค์การเพื่อให้สอดคล้องและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน การบริหารองค์การในปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งและท้าทายความสามารถของผู้บริหาร เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ นอกจากนี้แล้วการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังส่งผลต่อ

ความสำเร็จขององค์การอีกด้วย โดยจะเห็นว่าองค์การนั้นมีความต้องการให้บุคคลปฏิบัติงานให้กับองค์การอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องปฏิบัติงานตามกระบวนการ ภารกิจและเป้าหมายที่องค์การได้วางไว้ พร้อมทั้งได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและยุติธรรม เมื่อองค์การและบุคลากรต่างจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้คงอยู่กับองค์การ โดยทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงาน สร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นในหน้าที่ของตน ก่อให้เกิดความทุ่มเทเพื่อเป้าหมายขององค์การ อยู่ร่วมกับองค์การได้อย่างอบอุ่นและมีความสุข หากองค์การสร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรได้สัมฤทธิ์ผลจะทำให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสบสำเร็จโดยที่ไม่มีอุปสรรคในด้านใดมาขวางกั้น (ชยาภรณ์ แสงเฟื่อง, 2560) ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความผูกพันให้เกิดกับบุคลากรต่อองค์การ หากสถานศึกษามีบุคลากรที่มีความผูกพันองค์การสูงจะมีความจงรักภักดีและเต็มใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่คิดจะลาออกก่อนเวลาอันสมควรหรือย้ายไปทำงานในสถานที่แห่งใหม่ ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์การในท้ายที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การจะนำพาองค์การมุ่งไปยังเป้าหมายขององค์การนั้น ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อองค์การ และหัวใจหลักในการพัฒนาบุคลากรและสร้างองค์การที่มีประสิทธิภาพนั้น คือ ผู้บริหาร จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การ โดยจะศึกษาจากครูและผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดการบริหารการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่คุณภาพและศักยภาพที่ดีของบุคลากร พร้อมทั้งสร้างความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อองค์การและตัวผู้บริหาร เพื่อให้องค์การมีความมั่นคงประสบความสำเร็จและความก้าวหน้าในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2. เพื่อศึกษาความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

3. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,120 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 286 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้สังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความดี 2) ด้านความเก่ง และ 3) ด้านความสุข และสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของความผูกพันองค์การของสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านการคงอยู่กับองค์การ และ 3) ด้านบรรทัดฐาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความดี	4.29	0.44	มาก
2. ด้านความเก่ง	4.27	0.37	มาก
3. ด้านความสุข	4.40	0.56	มาก
รวม	4.31	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านความสุข ($\bar{x}$= 4.40) ด้านความดี ($\bar{x}$= 4.29) และด้านความเก่ง ($\bar{x}$= 4.27) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลเกี่ยวกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ความผูกพันองค์การ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านจิตใจ	4.30	0.50	มาก
2. ด้านการคงอยู่กับองค์การ	4.50	0.52	มาก
3. ด้านบรรทัดฐาน	4.36	0.31	มาก
รวม	4.39	0.39	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา คือ ด้านการคงอยู่กับองค์การ ($\bar{X}$= 4.50) ด้านบรรทัดฐาน ($\bar{X}$= 4.36) และด้านจิตใจ ($\bar{X}$= 4.30) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ความฉลาดทางอารมณ์ (X)	ความผูกพันองค์การ (Y)			
	ด้านจิตใจ (Y_1)	ด้านการคงอยู่กับองค์การ (Y_2)	ด้านบรรทัดฐาน (Y_3)	ผลรวม (Y)
	r	r	r	R
ด้านความดี (X_1)	.848**	.775**	.904**	.950**
ด้านความเก่ง (X_2)	.770**	.607**	.886**	.837**
ด้านความสุข (X_3)	.738**	.892**	.887**	.951**
ผลรวม (X)	.819**	.803**	.931**	.957**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก (r=.957**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้แก่ ด้านจิตใจ (r = .819**) ด้านการคงอยู่กับองค์การ (r = .803**) และด้านบรรทัดฐาน (r = .931**) พบว่า ภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยแยกเป็นรายด้าน

ชื่อตัวแปร	B	SE_B	β	t	Sig.
Constant	1.001	.070		14.356	.000
ด้านความดี (X_1)	.324	.067	.372	4.832**	.000
ด้านความเก่ง (X_2)	.080	.045	.076	1.776	.077
ด้านความสุข (X_3)	.377	.035	.543	10.685**	.000
R = .966		R^2 = .933		F = 1314.577	
SE_{est} = .101		R^2_{adj} = .933		a = 1.001	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านความดี (X_1) และด้านความสุข (X_3) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน โดยสร้างสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = 1.001 (Constant) + .324(X_1) + .377(X_3)

สมการพยากรณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = .372(X_1) + .543(X_3)

5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ด้านความดี ผู้บริหารต้องใช้เหตุผลเหนืออารมณ์ รับรู้ถึงภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น จัดการอย่างเหมาะสมและสามารถนำพาอารมณ์กลับมาสู่สภาวะปกติได้ เช่น การกำหนดลมหายใจ การนับเลข การหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบนความสนใจด้วยกิจกรรมอื่น ๆ รวมถึงมีความเห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล่าวให้กำลังใจหรือปลอบใจในเวลาที่ผู้อื่นไม่สบายใจ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้ปฏิบัติตนอย่างที่ควรจะเป็นในการอยู่ร่วมกัน รู้จักชนะได้ แพ้เป็น

ด้านความเก่ง ผู้บริหารต้องเรียนรู้ข้อดีและข้อบกพร่องของตนเองตามความเป็นจริง นำมาพัฒนาตนเอง ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน กำหนดระยะเวลาและมุ่งมั่นที่จะทำตามเป้าหมายที่วางไว้ให้สำเร็จ ผู้บริหารควรมีลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา รวมถึงคำนึงถึงทางเลือกอื่น ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ผู้บริหารจะควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น มีการพูดคุยเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงาน ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นอย่างยินดี ใช้ระดับคำพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ด้านความสุข ผู้บริหารดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข สุขในชีวิตประจำวัน ทุกข์เฉพาะเรื่องที่จำเป็นและไม่ยึดติด เสริมสร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง พัฒนาบุคลิกภาพและภาพลักษณ์ให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และสถานการณ์ โปรแกรมจิตตนเองโดยการท่องบ่นกับตนเองในเรื่องที่ดี ฝึกพูดหน้ากระจก มองโลกในแง่บวก แสดงความยินดีกับผู้อื่นอย่างจริงใจ มองหาข้อดีของทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มองว่าความล้มเหลวที่ได้รับเป็นประสบการณ์ในการเรียนรู้และนำมาพัฒนาตนเอง หากิจกรรมที่ทำให้ผ่อนคลายและมีความสุข เช่น การออกกำลังกาย การปลูกต้นไม้ การดูหนัง การนั่งสมาธิหรือการนอน เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก กล่าวได้ว่า การนั่งในตำแหน่งผู้บริหารได้นั้น การมีความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะหนึ่งที่จำเป็นต่อการทำงานและจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้ผ่านการอบรมพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามาเป็นอย่างดี มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในด้านการเป็นหัวหน้างาน ผู้บริหารสถานศึกษามาเป็นเวลานานพอควร จึงทำให้สามารถจัดการอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์นั้นเป็นความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถรู้เท่าทันในอารมณ์เหล่านั้นและสามารถใช้ประโยชน์จากการตระหนักรู้ทางอารมณ์ ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข เมื่อผู้บริหารมีความฉลาดทางอารมณ์ ผลของการทำงานก็จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ได้กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะทำให้การทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นไปในทางที่ดี และ

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญนิกร คำกองแก้ว (2561) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับกรกนก วงศ์กัลยา (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความผูกพันองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการคงอยู่กับองค์การนั้นได้ประโยชน์ มากกว่าเสียประโยชน์และอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความผูกพันองค์การ คือ บุคลากรเกิดความผูกพันกับค่านิยมและวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคมขององค์การนั้น ซึ่งสอดคล้องกับภูริวิชญ์ โทสุรินทร์ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับความผูกพันองค์การของข้าราชการครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากข้าราชการครูมีความพยายาม กระตือรือร้นในการทำงานและมีความต้องการอยู่กับองค์การ รวมถึงมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ ข้าราชการครูจึงเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก ดังคำกล่าวของอิทธิพงษ์ ร่มโพธิ์ทอง (2564) ที่ว่า บุคคลซึ่งมีความรู้สึกผูกพันองค์การมากจะเห็นว่า งาน คือ หนทางที่จะสร้างประโยชน์แก่องค์การได้ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้จึงมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การอยู่ในระดับสูง เนื่องจากความผูกพันองค์การเป็นทัศนคติที่สำคัญ เพราะเป็นตัวเชื่อมระหว่างจุดมุ่งหมายในองค์การกับจินตนาการของบุคคล ที่จะทำให้บุคลากรมีความพอใจและมีความผูกพันองค์การ ผู้บริหารควรมีวิธีสร้างความผูกพันองค์การ เช่น การสนับสนุนให้โอกาสในการพัฒนาความรู้ พร้อมช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร หรือให้ความอิสระในการทำงาน เป็นต้น

3. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความผูกพันองค์การของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันองค์การของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่เข้าใจและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ อีกทั้งยังมีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่นได้ รู้จักสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับ

ผู้อื่นได้ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และสามารถจัดการการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างราบรื่น เหมาะสมนั้น ส่งผลกับความรู้สึก ทัศนคติที่บุคลากรมีต่อองค์การหรือสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิจิตร ทรงสันติ (2566) ที่ได้ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และระดับความผูกพันองค์กรของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับสุรีย์ฉาย ปัญญายศ (2566) ได้ศึกษาเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมากเช่นกัน

4. แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ด้านความดี ผู้บริหารเป็นผู้มีความสามารถรู้จักวิธีการจัดการทางอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น เป็นความสามารถที่เข้าใจอารมณ์ของตน ความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และยึดหลักคุณธรรม มีกิริยาที่ถูกต้องเหมาะสมเสมอ ผู้บริหารที่ดีจะไม่ปล่อยให้อารมณ์ทำลายการทำงานของตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีอารมณ์มั่นคง เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมที่จะช่วยเหลือและแก้ปัญหา ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น มีความรับผิดชอบต่ออารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การกำหนดลมหายใจ การนับเลขในใจ การหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบนความสนใจด้วยกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saham Salman Alismail (2022) เกี่ยวกับผลของความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันขององค์การ ซึ่งผลการวิจัยบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์เชิงบวกที่แข็งแกร่งระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับความผูกพันขององค์การของพนักงานและความพึงพอใจในงาน

ด้านความเก่ง ผู้บริหารมีความนอบน้อมถ่อมตน ยอมรับในศักยภาพของตน เป็นผู้มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ มีเป้าหมายและสามารถกระตุ้นเตือนตนเองไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และสามารถแสดงออกด้วยความสนใจและตั้งใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างกระตือรือร้น เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญในการเผชิญหน้ากับความท้าทายต่อสิ่งแปลกใหม่ เป็นผู้ที่ริเริ่มโครงการใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความรอบคอบ ระมัดระวัง และกล้าตัดสินใจ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา ขจัดอุปสรรค และใช้กลยุทธ์ใหม่ ๆ ในแต่ละสถานการณ์ สอดคล้องกับธนวรรธ ศรีวะรมย์ (2560) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่ฝึกให้รู้จักการปรับตัว เป็นผู้นำที่มีความยืดหยุ่นในแต่ละสถานการณ์ รับมือกับการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนลำดับความสำคัญได้อย่างรวดเร็ว ตอบสนองต่อนโยบายโดยหากลวิธีที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างลื่นไหล ผู้บริหารควรเป็นมิตรกับบุคคลรอบข้าง เพื่อสร้าง

สัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่น ผู้บริหารควรพัฒนาเครือข่ายทางสังคมให้กว้างขวางและรักษาความสัมพันธ์อันดีไว้ให้ยืนยาว การทำงานเป็นทีมย่อมทำให้การดำเนินงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับคำกล่าวของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่หวังดี รับรู้ รับฟัง ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นมิตรด้วยความจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน จนนำไปสู่การปรับตัวตามบริบทสังคม

ด้านความสุข ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้มีความสงบนิ่ง แม้จะอยู่ภายใต้ภาวะแรงกดดันและภาวะวิกฤต มีความเชื่อว่าตนทำหน้าที่ได้ดี ตามบทบาทที่ได้รับ และภูมิใจในตนเองเมื่องานที่ปฏิบัติประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับกุหลาบ ปุริสาร (2561) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องฝึกเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมที่จะเผชิญกับงานหรือสถานการณ์ที่ยากลำบาก มีความสงบนิ่ง เป็นผู้นำที่มีความสุขุมแม้จะอยู่ภายใต้สถานการณ์ตึงเครียด ผู้บริหารควรมีอารมณ์ขัน มองเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัวด้วยความคิดที่เป็นบวก ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารที่จะช่วยช่วยลดความตึงเครียด ความน่าเบื่อและความขัดแย้งในองค์การได้ สอดคล้องกับวิริยะ ผดาศรี (2560) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีมุมมองเชิงบวก เพื่อผ่อนคลายความเครียดหรือเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม ผู้บริหารควรมีกิจกรรมเสริมสร้างความสุขอย่างสร้างสรรค์ เช่น การปลูกต้นไม้ การออกกำลังกาย การทำอาหาร การร้องเพลง เป็นต้น เพื่อสร้างตนเองให้เป็นผู้มีสุขภาพจิตที่ดี และเมื่อสุขภาพจิตดี ย่อมส่งผลต่อชีวิตส่วนตัว และชีวิตการทำงาน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นทักษะสำคัญที่ผู้บริหารพึงมีในการบริหารงานบุคคลในองค์การหรือสถานศึกษา โดยเฉพาะความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสามารถก่อให้เกิดความผูกพันองค์การ ผู้บริหารจึงต้องพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของตนเอง โดยสามารถเข้าใจ รับรู้และจัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ เรียนรู้ศักยภาพของตน เพื่อต่อยอดไปสู่การพัฒนาตนเองและเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่น รวมถึงการสร้างเป้าหมายให้กับองค์การและมีความมุ่งมั่นตั้งใจไปสู่เป้าหมายอย่างกระตือรือร้น และเพื่อที่จะสร้างวัฒนธรรมที่ดีให้กับองค์การ ผู้บริหารคือหนึ่งในกลไกสำคัญ โดยเริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาในตนเอง การมองโลกในแง่บวก รวมถึงการมีอารมณ์ขันจะทำให้บรรยากาศการทำงานที่ตึงเครียด ผ่อนคลายลงได้ เมื่อผู้บริหารมีความฉลาดทางอารมณ์ จะส่งผลให้บุคลากรเกิดความผูกพัน รวมถึงรู้สึกเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ และพร้อมที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับกับองค์การ นำไปสู่ความสำเร็จขององค์การต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกพร โพธิ์มณี. (2562). *การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

กรกนก วงศ์กัลยา. (2567). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 30(1), 201-220.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *คู่มือการจัดกิจกรรม "ฝึกคิดแก้ปัญหาพัฒนา E.Q." สำหรับอาสาสมัครแกนนำ ศูนย์เพื่อนใจ To be number one ฉบับปรับปรุง ปี 2556*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุหลาบ ปุริสาร. (2561). แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สู่ผู้นำที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 8(1), 1-9.

ชยาภรณ์ แสงเฟื่อง. (2560). *อิทธิพลของผลตอบแทนขององค์การต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การความผูกพันกับองค์การและผลการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารพาณิชย์ไทย*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนวรรธ ศรีวะรมย์. (2560). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: อินทภาษ.

บุญนิกร คำกองแก้ว. (2561). *ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

พรวิจิตร ทรงสันติ. (2566). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 10(2), 244-257.

ภูริวิชญ์ โทสุรินทร์. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิริยะ ผดาศรี. (2560). *การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิต*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เครื่องมือส่งเสริมการขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา).* กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สุรีย์ฉาย ปัญญายศ. (2566*). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงธนเหนือ.* วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 24(2), 398-408.

อนุพล สนมศรี. (2565). *ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อิทธิพงษ์ ร่มโพธิ์ทอง. (2564). *ความผูกพันต่อองค์การของพนักงานฟิตเนสเซ็นเตอร์ในจังหวัดชลบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Saham. (2022). The Effect of Emotional Intelligence on Job Satisfaction and Organizational Commitment in the Case of Educational Sector. *Webology*, 19, 5236-5258.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

PERSONNEL MANAGEMENT BASED ON GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ชมพูนุช ทองสุข, [1]พระมหาสุภวิชญ์ ปภสฺสโร และ [2]ประสงค์ หัสรินทร์

[1]Chomphunuth Thongsuk, [2]Phramaha Supavit Paphatsaro and [3]Prasong Hassrin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Noonachompunuch123@gmail.com

Received: May 23, 2024; **Revised**: June 26, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 และ 3) เพื่อเสนอแนวการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 297 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.932 และแบบสอบ

---

[1]รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]ผู้ช่วยศาสตรจารย์, ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลและการกำหนดตำแหน่ง รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านธำรงรักษาบุคคล และด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง 2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลและการกำหนดตำแหน่ง รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านธำรงรักษาบุคคล และด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้งตามหลักธรรมภิบาล 3. แนวการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แนวทาง ดังนี้ (1) การบริหารงานบุคคลด้านด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่งของสถานศึกษา คือ หลักธรรมที่ส่งเสริมให้มีความตั้งใจมั่น ผู้บริหารต้องมีการวางแผนกำลังคนไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดตำแหน่งที่ชัดเจน และวางแผนเพื่อให้มีกำลังอย่างต่อเนื่องในการดำเนินงาน2) การบริหารงานบุคคลด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารต้องมีการสรรหาบุคคลที่มีความโปร่งใส ไม่มีการทุจริตและมีแนวทางการสรรหาที่เป็นธรรม ถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้ คือการ 3) การธำรงรักษาบุคคล คือการดูแลรักษาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนา และได้รับการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน คือเป็นหลักในการวัดและประเมินผลของงานที่ดำเนินการเพื่อความถูกต้อง และแม่นยำ มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารงานบุคคล, ธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research had the following objectives: 1.to study the state of academic administration of educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1; 2.to study academic administration according to the Four Iddhipada by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1; 3. to propose guidelines for academic administration based on the Four Iddhipada by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1. The research findings indicate that: 1.The overall level of academic administration by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1, was at the highest level.When considering specific aspects, they were also at the highest level, ranked from highest to lowest in means: teaching management in schools, assessment, curriculum development, educational media, innovation and technology development, and educational supervision. 2. Academic administration according to the Four Iddhipada by educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1, was at the highest level overall, with ranking from highest to lowest in means: assessment, educational supervision, curriculum development, teaching management in schools, and educational media, innovation, and technology development. 3. The guidelines for academic administration based on the Four Iddhipada for educational institution administrators under the Office of the Loei Primary Educational Service Area 1, suggest that administrators should develop and implement curriculum effectively, prioritize learner-focused teaching, plan systematic assessment and internal supervision, ensure regular monitoring of supervision, and utilize educational media, innovation, and technology in administration with planned and evaluated use for educational quality improvement.

Keywords: Academic administration, Iddhipada 4, Educational institution administrators

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่ง

เอกราชและความมั่นคงของชาติการชำระบำรุงรักษาทุกจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิรูปราชการไทยอย่างจริงจังและรวดเร็วโดยมีการพัฒนาให้ระบบราชการไทยเป็นราชการยุคใหม่ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนสงคมไทยสู่เวทีการแข่งขันในสงคมโลกและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงนั้นจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจที่สูงขึ้นเรื่อยๆ นั้นส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างและกระบวนการทางสังคมโดยเกิดชนชั้นกลางที่มีการศึกษาและมีอิสระทางเศรษฐกิจจานวนมากพอที่จะเป็นฐานองประชาธิปไตยเกิดการตื่นตัวให้สิทธิและหน้าที่ในขณะเดียวกันการพัฒนาเศรษฐกิจในให้ระบบเปิดได้เกิดถ้าคนนิยมใหม่ ๆ ขึ้นเกิดการหมุนเวียนของข่าวสารและทำให้การบริหารประเทศต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่การประพฤติปฏิบัติตนที่ไม่ถูกต้องดีงามของผู้นำและผู้บริหารจะได้รับความย่นย่อมรับจากการถูกคัดค้านคนส่วนใหญ่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงศาสนาทุกศาสนาให้สถิตสถาพรการเทิดทูนพระมหากษัตริย์ประมุขเป็นมิ่งขวัญของชาติการยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นวิถีทางในการดำเนินการปกครองประเทศการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีบทบาทมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปประธรรมการกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพตาม วิธีการปกครองแบบรัฐสภารวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่น ๆ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรมตามแนวการบริหารแผ่นดินไปสู่หลักธรรมาภิบาล การวางหลักประกันด้านการคุ้มครองความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนการวางแนวทางและหลักการในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นการส่งเสริมความเป็นอิสระการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อให้หน่วยงานของภาครัฐสามารถปรับตัวให้ทนต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกประกอบกับยุคกระแสโลกโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมไปอย่างรวดเร็วรัฐบาลจึงมีนโยบายในการปฏิรูปประบบราชการโดยเร่งรัดดำเนินการเปลี่ยนแปลงการทำงานของราชการอย่างจริงจังอีกครั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของภาคเอกชนและประชาชนที่มีการทำงานของรัฐบาล (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2552)

การบริหารงานบุคคลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษามุ่งให้บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงาน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีกำลังใจนำไปสู่การบริการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยทรัพยากรในการบริหาร โดย

การบริหารงานบุคลากรเพื่อนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ คุณภาพของการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กมีศักยภาพและมาตรฐานสูงขึ้น สอดรับกับหลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวกับการศึกษาการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วม ทางการศึกษา นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาฯ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เพราะจะช่วยให้มีคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา และบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อาทิการสร้างหลักสูตรอันเหมาะสมของท้องถิ่นที่ทันสมัย ทันโลก ผสมผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ทำให้เกิดการประหยัดการใช้ทรัพยากร ในด้านต่างๆ อาทิ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ เพราะทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาโดยเข้ามามีส่วนร่วม ในความรับผิดชอบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ มีผลทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นดีขึ้น สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ไว้ใน ข้อ 4 หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ระบุไว้ในข้อย่อย 4.2 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าคุ้มทุน โดยเฉพาะ หลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่ส่วนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรือ อื่น ๆ และข้อ 6 แนวทางปฏิบัติในข้อย่อย 6.3 เร่งรัดให้เกิดการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงในการบริหารภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีการกิจหลักในการส่งเสริมการจัดการศึกษาภาคบังคับ ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ จุดเน้นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน จำนวน 152 โรงเรียน จากประเด็นนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่เกี่ยวข้องกับงานการบริหารงานบุคคล ได้แก่ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และจากการนิเทศติดตามการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการคือ 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงการต่าง ๆ มากมายที่เร่งรัดในการจัดกิจกรรมในช่วงระยะเวลาสิ้นปีงบประมาณ ที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการสอนของ

ครูผู้สอน ซึ่งบางครั้งเป็นกิจกรรมที่ไม่ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน2) จำนวนบุคลากรลดลง เนื่องจากย้ายไปยังหน่วยงานที่ตั้งใหม่ ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง 3) นโยบายการจัดกิจกรรมประชุม/สัมมนา/อบรมครูผู้สอน จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการกำหนดกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2565)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 และนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวนทั้งหมด 1,261 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 35 คน ครูผู้สอน จำนวน 262 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 297 คน

กลุ่มสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 2 คน และครู จำนวน 2 คน พระสงฆ์ 1 รูป รวมเป็น 5 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่โรงเรียน สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.34 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

1.1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลและกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31

1.2 ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68

1.3 ด้านการธำรงรักษาบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านด้านการธำรงรักษาบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

1.4 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53

1.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านด้านการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31 รองลงมา คือ ด้านหลักความเปิดเผยและโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ด้านด้านการพัฒนาบุคลากรตามหลักทาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และด้านหลักการตอบสนองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 หลักประสิทธิผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 หลักคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 หลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 หลักการกระจายอำนาจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นฉันทาคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

2.1 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านหลักประสิทธิภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31

2.2 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านหลักประสิทธิผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

2.3 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักการตอบสนอง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านหลักการตอบสนอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

2.4 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านหลักภาระรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53

2.5 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักด้านหลักความเปิดเผยและโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการประเมินผลหลักความเปิดเผยและโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2.6 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการประเมินผลหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2.7 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักความเสมอภาค ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการประเมินผลหลักความเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2.8 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักการกระจายอำนาจ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการประเมินผลหลักความเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2.9 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักการมีส่วนร่วมและมุ่งเน้นฉันทาคติ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการประเมินผลหลักความเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

2.10 การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านการประเมินผลหลักคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

3. แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3.1.แนวทางการบริหารงานบุคคลตามธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำแผนบริหารงานบุคคลให้มีความเหมาะสมตามภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาควรให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยสอดคล้อง กับตำแหน่งและหน้าที่ ๆ บุคคลในองค์กร ปฏิบัติตามความรู้ความสามารถของตนเอง สถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของบุคลากรให้ละเอียด ชัดเจนและเหมาะสมกับสถานศึกษาและควรมีแผนงานการวางแผนบริหารงานบุคคลกับสถานศึกษาและตามที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนด

3.2.แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างระบบโรงเรียนมีการประกาศ การสรรหาบุคคลเข้าดำรงตำแหน่ง ในหน้าที่ต่าง ๆ อย่างชัดเจนและมีการ

สอบแข่งขันอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม มีความน่าเชื่อถือ และมีความโปร่งใสในการดำรงตำแหน่งในหน้าที่ต่างๆ ตามความสามารถของบุคลากร เพื่อป้องกันการวิ่งเต้นและข้อครหา ต่าง ๆ3 สถานศึกษามีการจัดทำคู่มือระเบียบการตำแหน่งและจำนวนบุคลากรทางการศึกษาที่ชัดเจนการบรรจุแต่งตั้ง บุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ของตนเอง และตามความสามารถของสายงาน เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.3 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบำรุงรักษาบุคลากร สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกล่าวชี้แจงเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมแสดงความคิดเห็นการบริหาร การตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ โดยสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้ชัดเจนและทั่วถึง เพื่อให้บุคลากรมีความเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่น และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย อีกทั้งยังส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและองค์กร ทำให้รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการต่างๆของบุคลากรในองค์กรที่จะได้รับอย่างเหมาะสม

3.4 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างระบบประเมินผลเครื่องมือ และขั้นตอนการวัดให้ชัดเจน มีมาตรฐานในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมเสนอแนวทางการสร้างเครื่องมือในการวัดที่น่าเชื่อถือ และมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประเมินผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรได้ทราบ เพื่อให้บุคลากรทำงานตามหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลการปฏิบัติงาน และนำแบบบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงานมาร่วมพิจารณา เพื่อนำผลการประเมินและข้อมูลที่บันทึกมาปรับปรุงพัฒนาข้อบกพร่องของบุคลากร ให้บุคลากรมีความเชียวชาญงานที่ทำ เพื่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆขึ้นไป

3.5 แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาบุคลากร สรุปได้ว่า ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ให้กับบุคลากรตามความเหมาะสมแต่ละตำแหน่ง เช่นการฝึกอบรม สัมมนา ให้โอกาสในการแก้ไข หรือปรับปรุงการทำงานที่ผิดพลาดของ บุคลากรอย่างยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ยกย่องชมเชยผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นบุคลากร 5 สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดทำผลงานวิชาการเพื่อให้มีการเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้นและมีการประเมินผลด้วยความเป็นธรรม ส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น และปฏิบัติตนนี้เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติปฏิบัติไม่เป็นผู้มีอคติและความลำเอียงต่อผู้ร่วมงาน

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนกำลังคนและกำหนดตำแหน่งทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการอัตรากำลังบุคคลอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกฎระเบียบ ข้อกำหนดของบุคลากรในองค์กร และมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางสนับสนุน และร่วมกันคาดคะเน ตรวจสอบความต้องการกำลังคน และวิเคราะห์แผนงานในอนาคต เพื่อกำหนดอัตรากำลังคนตามความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฐนิช ศรีลาคำ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกสินทร์ พูลสวัสดิ์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 1–2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนกลุ่ม 1–2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังบุคคลตามหลักอัตถจริยา ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำในการจัดทำแผนอัตรากำลัง และส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ เพื่อกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดกฎระเบียบ ข้อกำหนดของบุคลากรในองค์กร และมีการประสานความสัมพันธ์ระหว่าง

คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางสนับสนุน และร่วมกันคาดคะเน ตรวจสอบความต้องการกำลังคน และวิเคราะห์แผนงานในอนาคต เพื่อกำหนดอัตรากำลังคนตามความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนพร คุณสมฺปนฺโน (อาคะนิช), สุนทร สายคำ, พระฮอนด้า วาทสทฺโท (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัย นิภาพร เหล่าพรมมา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารบุคลากรตามหลักสังวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม 7 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรตามหลักสิงวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 7 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามการบริหารบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ออกเป็น 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสำนักเขตการศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการวิเคราะห์สภาพกำลังคน กำหนดความต้องการกำลังคนในองค์การ วิเคราะห์ข้อมูลคุณสมบัติของงานภาระหน้าที่ความรับผิดชอบงาน และตำแหน่งงานที่ขาด ตรวจสอบความต้องการเพิ่มหรือลดจำนวนบุคลากรให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติภารกิจขององค์กรตลอดจนการจัดคู่มือการกำหนดคุณสมบัติความรู้ ความสามารถอย่างเหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และรายงานข้อมูลครู ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานราชการ วิเคราะห์ปริมาณงานบุคลากรที่มีอยู่ จัดทำแผนอัตรากำลังพร้อมทั้งเสนอแผนอัตรากำลัง โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาติดตามประเมินผลการวางแผนอัตรากำลัง ตรวจสอบและปรับปรุง เพื่อวิเคราะห์แผนงานในปีถัดไป เพื่อให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ตามความต้องการของสถานศึกษา และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนช เพ็งอุบล ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหา การบริหารบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ใน 4 ด้าน คือ การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคล ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุศรินทร์ จันทมาลา ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลในกลุ่มโรงเรียนคาทอลิก สังกัดช สังฆมณฑลจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลในกลุ่มโรงเรียนคาทอลิก สังกัดช สังฆมณฑลจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือด้าน การวางแผนอัตรากำลัง ด้าน

การกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหา ด้านการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการ พัฒนาธำรงรักษาบุคลากร และด้านวินัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นกรอบแนวทางที่ช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล ที่สำคัญมีดังนี้ 1) หลักนิติธรรม: การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน 2) หลักคุณธรรม: การปฏิบัติตามค่านิยมและความซื่อสัตย์ในการจัดการบุคคล 3) หลักความโปร่งใส: การเปิดเผยข้อมูลและการตัดสินใจให้เป็นธรรม 4) หลักการมีส่วนร่วม: การเสนอความเห็นและการร่วมมือในการตัดสินใจ 5) หลักความรับผิดชอบ: การปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผลการทำงาน และ 6) หลักความคุ้มค่า: การให้รางวัลและสวัสดิการให้กับบุคลากรที่มีผลงานดี โดยการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนจะช่วยให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นในการทำงาน และเสริมสร้างความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห งชาติ พุทธศักราช 2542 และ. แก ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่2) พุทธศักราช 2545.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ณัฐนิช ศรีลาคำ. (2558). *การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

พระธนพร คุณสมฺปนฺโน (อาคะนิช), สุนทร สายคำ, พระฮอนด้า วาทสทฺโท. (2565). *การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2. (2565). *รายงานผลการปฏิบัติงาน.* เลย: สำนักงาน.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2552). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

THE ACADEMIC ADMINISTRATION ACCORDING TO THE THREEFOLD TRAINING PRINCIPLES BY THE SCHOOL ADMINISTRATORS OF NONG KAN QUALITY EDUCATION GROUP, THE OFFICE OF LOEI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 2

[1]จตุพล ขยันทำ, [2]พระครูปลัดสมชัย นิสฺสโภ และ [3]พระครูปริยัติคุณรังสี

[1]Chatupol khayantam, [2]Phrakhrupalad Somchai Nissabho and [3]Phrakhru Pariyattikhunrangsi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]chatupolkh@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพ

---

[1]นิสิต, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2]อาจารย์, ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3]ผู้ช่วยศาตราจารย์, ดร, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

การศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประชากร จำนวน 109 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา 2. การบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้าน ด้านศีล 3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรมีการจัดการวัดผลและประเมินผลโดยที่ไม่มีความลำเอียงหรือไม่เอื้ออำนวยให้กับฝ่ายใดๆ โดยเฉพาะ มีความเป็นปกติและยึดหลักยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีจิตมุ่งมั่น และเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้เข้าใจการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับบุคลากรและนักเรียน ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถและเข้าใจถูกต้องในการดำเนินการต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, หลักไตรสิกขา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the current state of academic administration by school administrators in the Nong Kan Quality Education Group, the Office of Loei Primary Education Service Area 2, 2) explore academic administration according to the Threefold Training principles, and 3) propose guidelines for academic administration based on the Threefold Training principles in the same context. This mixed-methods research involved a population of 109 individuals, Research tools include questionnaires and interviews conducted with 5 key informants. Research tools included a questionnaire and content analysis was used for data analysis.

The research results were as follows:

1. The academic administration according to the Threefold Training principles by the school administrators in in the Nong Kan Quality Education Group, the Office of Loei Primary Education Service Area 2 , was generally found to be at a high level, particularly in the highest aspect of educational supervision.

2. Overall and specific aspects of academic administration according to the Threefold Training principles were rated highly, especially in the highest aspect of morality (Sīla).

3. Guidelines for academic administration based on the Threefold Training principles suggest that administrators should manage evaluation and assessment processes impartially and fairly, ensuring non-biased operations. Administrators should be committed and attentive to their responsibilities, prioritizing the promotion and support of teachers to understand and implement effective teaching methods beneficial for learners. An environment conducive to learning and skill development for staff and students should be fostered. Administrators are expected to possess the knowledge and skills to conduct various operations in the school effectively

Keywords: The academic administration, The threefold training principles, The school administrators

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ การกีฬาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากลตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้

ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลสังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย หลักไตรสิกขาคือหลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์ แบบตามแนวพุทธ มีหลักสำคัญ 3 ประการคือ 1.อธิสีลสิกขา คือศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลักจุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทรีย์สังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษเป็นการศึกษาด้าน หรือขั้นตอนที่ฝึกปรือดูให้เกิดมีสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะและสัมมาอาชีวะเจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมด้านความประพฤติวินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี 2.อธิจิตตสิกขา คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิได้แก่ การบำเพ็ญสมถกรรมฐานของผู้บริบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธ์จนได้บรรลุฌาน 4 การศึกษาด้าน หรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ และสัมมาสติสัมมาสมาธิเจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิตสมรรถภาพจิตและสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี 3.อธิปัญญาสิกขา คือศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้บรรลุมรรค 8 คือเป็นพระอรหันติการศึกษาด้าน หรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมิความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่าง ๆเป็นอิสรเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2532)

กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองคัน ตำบลหนองคัน อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 มีการกิจหลักในการส่งเสริมการจัดการศึกษาภาคบังคับ ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) นโยบายกระทรวงศึกษาธิการจุดเน้นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน จำนวน 9 โรงเรียน จากประเด็นนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่เกี่ยวข้องกับงานการบริหารวิชาการ ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโครงการต่างๆ มากมายที่เร่งรัดในการจัดกิจกรรมในช่วงระยะเวลาสิ้นปีงบประมาณ ที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการสอนของครูผู้สอน ซึ่งบางครั้งเป็นกิจกรรมที่ไม่ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 และนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ที่จะนำไปสู่การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 109 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2 รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยการคัดเลือกวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีผลการสังเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา 2.ด้านวัดผลและประเมินผลการศึกษา 3.ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4.ด้านการนิเทศการศึกษา 5.ด้านพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา	n=จำนวนประชากร 109 คน			
	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา				
1. ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจในหลักการและแนวทางการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา สนับสนุนการพัฒนาและการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน	4.41	0.49	มาก	3
2. ผู้บริหารมีการดำเนินงานกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาหลักสูตรอย่างเหมาะสมเพื่อให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน	4.47	0.50	มาก	2
3. ผู้บริหารได้หาแนวทางในการปรับปรุงเครื่องมือหรือวิธีการที่สามารถใช้ในการติดตามและประเมินผลของหลักสูตร เพื่อ	4.53	0.50	มากที่สุด	1

ปรับปรุงและพัฒนาตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและบริบทของพื้นที่				
4. ผู้บริหารได้ดำเนินการประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาตามแผนงานที่กำหนดไว้โดยอาศัยเกณฑ์มาตราฐาน	4.53	0.50	มากที่สุด	1
รวม	**4.49**	**0.50**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญและความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพราะมีผลในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นี่คือเหตุผลที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านศีล (การกระทำการดำเนินการที่เป็นปกตินิสัย)

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา	**n=จำนวนประชากร 109 คน**			
	ความคิดเห็น			
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	**อันดับ**
1) ศีล (การกระทำการดำเนินการที่เป็นปกตินิสัย)				
1. ผู้บริหารมีการจัดการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาสร้างหลักสูตรที่ทันสมัย ยึดหลักมีเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมงาน	4.06	0.86	มาก	4
2. ผู้บริหารมีการจัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนยึดหลักยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง	4.53	0.50	มากที่สุด	1
3. ผู้บริหารมีการจัดการด้านการเรียนการสอนยึดหลักการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต	4.15	0.78	มาก	3
4. ผู้บริหารมีการจัดการนิเทศการศึกษายึดหลักปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสิ่งเสพติดให้โทษ	4.47	0.50	มาก	2

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา	n=จำนวนประชากร 109 คน			
	ความคิดเห็น			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
5. ผู้บริหารมีการจัดการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษายึดหลักความเป็นระเบียบวินัยต่อผู้เรียน	4.03	0.84	มาก	5
รวม	**4.25**	**0.74**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 ด้านศีล (การกระทำการดำเนินการที่เป็นปกตินิสัย) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีการจัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนยึดหลักยุติธรรมปราศจากความลำเอียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการจัดการวัดผลและประเมินผลการเรียนโดยที่ไม่มีความลำเอียงหรือไม่เอื้ออำนวยให้กับฝ่ายใดๆ โดยเฉพาะมีความเป็นปกติและยึดหลักยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไปได้ โดยที่การประเมินไม่ได้มีการมีลำเอียงใด ๆ ของผลการเรียนหรือการดำเนินงานของสถานศึกษาเองต่อผู้รับผลประโยชน์ใด ๆ ในสังคมวิชาการนั้น การรักษาความเป็นธรรมและความเป็นสิ่งแท้จริงมีความสำคัญอย่างมากในการเชื่อถือได้ของผลงานทางวิชาการและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสถาบันการศึกษา

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านสมาธิ (มีจิตมุ่งมั่น เอาใจใส่ ตั้งใจทำหน้าที่)

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา	n=จำนวนประชากร 109 คน			
	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
2) สมาธิ (มีจิตมุ่งมั่น เอาใจใส่ ตั้งใจทำหน้าที่)				
1. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานตามแผนหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นทางการและประชาสัมพันธ์เผยแพร่แผนพัฒนาในช่องทางต่าง ๆ	4.50	0.50	มากที่สุด	2
2. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานด้านวัดผลและประเมินผลให้บรรลุเป้าหมาย และเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคจะพยายามหาวิธีในการแก้ปัญหา	4.20	0.84	มาก	4
3. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นส่งเสริมสนับสนุนให้ครูรู้และเข้าใจการจัดการเรียนการสอน อันเหมาะสม และมีประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.57	0.50	มากที่สุด	1

4. ผู้บริหารมีการจัดการนิเทศการศึกษาทำงานได้อย่างถูกต้องสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้และคำแนะนำแก่บุคลากรยึดหลักทำงานอย่างมีความสุข เรียบง่ายและสงบ	4.10	0.80	มาก	5
5. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นส่งเสริมครูในการจัดการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษายึดหลักให้เด็กนักเรียนมีแหล่งค้นคว้าความรู้อย่างถูกต้องยั่งยืน	4.47	0.50	มาก	3
รวม	**4.37**	**0.67**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 ด้านสมาธิ (มีจิตมุ่งมั่น เอาใจใส่ ตั้งใจทำหน้าที่) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นส่งเสริมสนับสนุนให้ครูรู้และเข้าใจการจัดการเรียนการสอน อันเหมาะสมและมีประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีจิตมุ่งมั่นและเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ของตนอย่างมาก โดยพวกเขาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้เข้าใจและเข้าใจการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ดังนั้น การบริหารจัดการในสถานศึกษามีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับบุคลากรและนักเรียน นอกจากนี้ ความมุ่งมั่นในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมยังเป็นจุดเด่นที่สำคัญของผู้บริหารในสถานศึกษา

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านปัญญา (ความรู้ความสามารถ รอบรู้ มีความเข้าใจถูกต้อง)

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา	**n=จำนวนประชากร 109 คน**			
	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**	**อันดับ**
3) ปัญญา (ความรู้ความสามารถรอบรู้ มีความเข้าใจถูกต้อง)				
1. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถจัดการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษายึดหลักเหตุผลพิจารณาทุกครั้งก่อนลงมือกระทำการ	4.04	0.83	มาก	5
2. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถดำเนินการให้มีกฎระเบียบและคู่มือการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรสถานศึกษา	4.51	0.50	มากที่สุด	1
3. ผู้บริหารการมีความรู้ความสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การ	4.04	0.78	มาก	4

การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา	n=จำนวนประชากร 109 คน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
เรียนรู้ มีเหตุผล มีความสามารถในการทำงานผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์				
4. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ รอบรู้ในการกำหนดนโยบายด้านการนิเทศการเรียนการสอนทำงานอย่างถูกต้อง	4.43	0.50	มาก	2
5. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการจัดสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนพัฒนาทักษะในการเรียนรู้อย่างถูกต้องยั่งยืน	4.06	0.84	มาก	3
รวม	4.21	0.74	มาก	

จากตารางที่ 4 ด้านปัญญา (ความรู้ความสามารถ รอบรู้ มีความเข้าใจถูกต้อง) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถดำเนินการให้มีกฎระเบียบและคู่มือการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและเข้าใจถูกต้องในการดำเนินการต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ ผู้บริหารยังมีความสามารถในการดำเนินกฎระเบียบและคู่มือการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น การบริหารจัดการในสถานศึกษามีการนำความรู้และความสามารถมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการทั้งในด้านการสอนและการบริหารทั่วไปให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่สำคัญมีดังนี้

3.1 ด้านศีล ผู้บริหารมีการจัดการวัดผลและประเมินผลโดยที่ไม่มีความลำเอียงหรือไม่เอื้ออำนวยให้กับฝ่ายใดๆ โดยเฉพาะ มีความเป็นปกติและยึดหลักยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานของสถานศึกษาต่อไปได้

3.2 ด้านสมาธิ ผู้บริหารมีจิตมุ่งมั่นและเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ของตนอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้เข้าใจและเข้าใจการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับบุคลากรและนักเรียน

3.3 ด้านปัญญา ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและเข้าใจถูกต้องในการดำเนินการต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ และความสามารถในการดำเนินตามคู่มือการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีประเด็นที่สำคัญได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา อาจเป็นเพราะกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองคัน ตำบลหนองคัน อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 มีการกิจหลักในการส่งเสริมการจัดการศึกษาภาคบังคับ ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) นโยบายกระทรวงศึกษาธิการจุดเน้นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน จึงส่งผลให้สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พระธนากร วชิรธมฺโม (โพธิ์วัน) (2554) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคลากรการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 65 ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทำให้ได้แนวทางในการบริหารบุคลากรว่า ควรมีการวางแผนบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการสรรหาบุคลากร มีการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมสัมมนาทาง วิชาการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมและการปฏิบัติธรรม และให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละบุคคลอย่างมีความยุติธรรม

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะวิธีการและรูปแบบของการบริหารต่างๆ อีกทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการบริหารงานโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานใน

แนวทางตามหลักไตรสิกขา มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติหรือกี่ระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมง สังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดแจ้งไตรสิกขาจึงเป็น กระบวนการ พัฒนาแบบบูรณาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวีรญาณสุนทร (จรินิทร อาบคำ) (2554) ได้กล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ตามหลัก ไตรสิกขาใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ไว้ว่า ไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้อง พัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีลสมาธิและปัญญา เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมาย สูงสุดในปัจจุบันและอนาคต อนึ่งไตรสิกขาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ คือการจัดตั้งระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขานั้นได้สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่าง ๆ

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มคุณภาพการศึกษาหนองคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่าผู้บริหารควรมีการจัดการวัดผลและประเมินผลโดยที่ไม่มีความลำเอียงหรือไม่เอื้ออำนวยให้กับฝ่ายใดๆ โดยเฉพาะ มีความเป็นปกติและยึดหลักยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีจิตมุ่งมั่น และเอาใจใส่ในการทำหน้าที่ของตนเอง โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้เข้าใจการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับบุคลากรและนักเรียน ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถและเข้าใจถูกต้องในการดำเนินการต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารองค์กรด้วยหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา หลักไตรสิกขาเน้นการจัดสภาพทุกด้านในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนให้คนในองค์กรพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ส่งเสริม

ให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา หลักไตรสิกขานี้ช่วยให้องค์กรและสถานศึกษาเกิดความสุขในการทำงาน และสร้างความสำเร็จในการบริหาร ความสุขที่เกิดจากการทำงานที่มีความสุขจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน และเกิดความรู้สึกที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ การบริหารองค์กรสถานศึกษาที่มีกระบวนการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขายังเป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ในการบริหารองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

พระครูวีรญาณสุนทร (จรินทร์ อาบคำ). (2554). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์*. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). *การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

พระธนากร วชิรธมฺโม (โพธิ์วัน). (2554). *การบริหารงานบุคลากรการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

GUIDELINES FOR PROMOTING TOURISM FOLLOWING THE HISTORY AND CULTURE OF FRENCH COLONIAL EXPLORERS IN THE PHRA THAT PHANOM AREA NAKHON PHANOM PROVINCE

[1]ชูชีพ บัวขาว, [2]ลัดดาวัลย์ อินทรกำแหง และ [3]นิยม วงษ์พงศ์คำ

[1]Choosheep Buakhao, [2]Laddawan Indharagumhaeng and [3]Niyom Wongpongkham

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย

Khon kaen University, Thailand

[1]choosheep.2567@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจชาวฝรั่งเศส

[1] นักศึกษา, หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรม ศิลปกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[2] อาจารย์ ดร., คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

[3] รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จากผลการวิจัย พบว่า 1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสชื่อ เอเจียน แอมอนิเย ได้ออกสำรวจเชิงโบราณคดีหาโบราณสถานวัตถุโบราณ และหลักศิลาจารึกในบริเวณพระธาตุพนม เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2426 และบันทึกเรื่องราวทั่วไปจังหวัดนครพนม ครอบคลุมด้านทรัพยากรธรรมชาติ สภาพภูมิประเทศ ประเพณีและวัฒนธรรม ประชากร การเลี้ยงชีพ และการค้า 2. สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์สัมพันธ์กับคติธรรม ความเชื่อดั้งเดิมท้องถิ่นที่ผสมผสานความเชื่อระหว่างการนับถือผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือนในการปกป้องดูแลชุมชนบ้านเมือง และพุทธศาสนา ส่งผลให้มีรูปแบบของประเพณีศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่มีความหลาก หลายตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทวารวดี ขอม จาม และล้านช้าง ส่วนสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ยังขาดสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ และชุมชนยังขาดองค์ความรู้ด้านรูปแบบศิลปกรรมของโบราณสถานในชุมชน ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก กิจกรรมส่วนใหญ่ปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐ ยังไม่มีโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงกับการเส้นทางเดินทางสำรวจศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นตามบันทึกของนักสำรวจชาวฝรั่งเศส 3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดนครพนม ในการร่วมส่งเสริม สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรม, นักสำรวจชาวฝรั่งเศส, ยุคล่าอาณานิคม

Abstract

This research article has the following objectives : 1) To study historical and cultural tourist attractions following in the footsteps of French colonial explorers in the Phra That Phanom area, That Phanom district, Nakhon Phanom province 2) To study the current condition of historical and cultural tourist attractions following in the footsteps of

French colonial explorers in the Phra That Phanom area, That Phanom district, Nakhon Phanom province 3) To propose guidelines for managing historical and cultural tourism following in the footsteps of French colonial explorers in the Phra That Phanom area, That Phanom district, Nakhon Phanom province. The research results are as follows :1. Historical and cultural tourist attractions following in the footsteps of French explorers during the colonial era in South East Asia area: Phra That Phanom, That Phanom district, Nakhon Phanom province. Etienne Aymonier, French explorer, discovered archeological sites,ancient objects and stone inscriptions in the Phra That Phanom area on January 19, 1883. He recorded general matters of Nakhon Phanom province: natural resources, topography, traditions and culture, population, occupation and trade. 2. Current condition of historical and cultural tourist attractions following in the footsteps of French colonial explorer in Phra That Phanom area, That Phanom district, Nakhon Phanom province, showed art style and unique characteristics in line with moral, traditional and local beliefs; Animism such as ancestral spirits respect and house ghosts worship, these mentioned activities are to protect and to preserve community's calmness and religious values. Thus, art and tradition forms have been variously and contineously created since prehistoric era, Dvaravati era, ancient Khmer era, Khom and Cham, and finally Lan Chang era. Tourist attraction problem has been realized that lack of public relations and advertising via social media lack of artistic knowledge of community historical sites exist. Tourism promotion activities follow government policies. Main responsibilities do not depend on community leaders but rather on government officials. The creative tourism route project has not only been promoted but also the Travel route following in the footsteps of French explorer has not been included in the project: monastery, archaeological sites, ancient objects and traditional wisdom. 3. Guidelines for promoting historical and cultural tourist attractions following in the footsteps of colonial explorer in Phra That Phanom area, That Phanom district, Nakhon Phanom province, the participation of the entire government sector, private sector and stakeholders in Nakhon Phanom province is essential to cooperate, to promote, to support and to participate in integrated tourism management for the propose of developing to be sustainable historical and cultural tourist attractions further in the future.

Keywords : Historical and cultural tourism, French explorer, Colonial era

บทนำ

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งที่มีแหล่งอารยธรรมของโลกกำเนิดขึ้นจำนวนมาก มีต้นกำเนิด หรือต้นน้ำอยู่บนภูเขาฟู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาหิมาลัยบนที่ราบสูงธิเบต ในเขตเมืองหยู่ซ่า มณฑลชิงไห่ ประเทศจีน โดยมีแม่น้ำจาคและแม่น้ำอาคูไหลมารวมกัน มีชื่อเรียกตามภาษาไทลื้อซึ่งอาศัยอยู่หนาแน่นใน ดินแดนสิบสองปันนาว่าแม่น้ำล้านช้าง คนจีนทั่วไปออกเสียงว่า “หลานชาง” มีความหมายว่าแม่น้ำที่ไหล เชี่ยวกราก ไหลผ่านมณฑลยูนนาน ประเทศจีนไปยังประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศพม่า ลาว ไทย กัมพูชาและ เวียดนาม ก่อนไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในประเทศเวียดนาม ซึ่งปลายของแม่น้ำโขงนี้ได้แยกออกเป็น 9 สายก่อนไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ ทำให้ชาวเวียดนามเรียกแม่น้ำโขงว่า แม่น้ำเก้ามังกร แม่น้ำโขงตอนบนจะได้รับน้ำจากการละลายของภูเขาหิมะเป็นส่วนใหญ่ เช่น จากเทือกเขาเหมยลี่ในแชงกรีลา ส่วนตอนล่างได้รับน้ำจากเทือกเขาต่างๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง เช่น ภาคเหนือของประเทศไทย มีแม่น้ำสาขา เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำอิง ในภาคอีสานเช่น แม่น้ำมูล แม่น้ำชี แม่น้ำสงคราม ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง อาทิ แม่น้ำจิ้ม แม่น้ำเทิน แม่น้ำเซกอง ในประเทศกัมพูชามีโตนเลสาป เป็นต้น หลายเมืองที่อยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลก นักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกต้องการค้นหา ความลี้ลับของสายน้ำแห่งนี้สักครั้งในชีวิต ไม่แพ้สายน้ำอื่นๆ ด้วยความยาวจากเทือกเขาหิมาลัย จากที่ราบสูง ธิเบตลงสู่ประเทศเวียดนามมีความยาวทั้งสิ้น 4,880 กิโลเมตร นับว่ามีความยาวเป็นอันดับ10 ของโลก แต่มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลามากเป็นอันดับ 3 ของโลกรองจาก แม่น้ำอเมซอนในอเมริกาใต้และแม่น้ำแซร์ใน ทวีปแอฟริกาเท่านั้น เมืองท่องเที่ยวสำคัญอย่างแชงกรีล่า ลี่เจียง ต้าลี่ คุนหมิง เชียงรุ่ง สิบสองปันนา เชียงตุง หลวงพระบาง เชียงแสน เชียงราย เชียงใหม่ เวียงจันทน์ สุวรรณเขต นครพนม อุบลราชธานี จำปาสัก สตรึงเตรง เสียมเรียบ พนมเปญ และโฮจิมินท์ จะเห็นว่าจำนวนประชากรที่อยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำโขงรวมแล้วไม่น้อยกว่า 100 ล้านคน ถ้ารวมประชากรวงกว้างไม่ไกลจากแม่น้ำนานาชาติแห่งนี้แล้วไม่ต่ำกว่า 200 ล้านคน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

ดินแดนแห่งลุ่มน้ำโขง เริ่มเป็นที่รู้จักของชาวตะวันตกนักล่าอาณานิคม ผู้กระหายการช่วงชิงทรัพยากรธรรมชาติจากโลกตะวันออก โดยนักธรรมชาติวิทยาชาวฝรั่งเศสชื่อ อองรี มูโอต์ ได้เข้ามาเก็บข้อมูลสำรวจแม่น้ำโขงระหว่างปี พ.ศ. 2401 – 2404 ในสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เพื่อจะเข้ามายึดครองประเทศใหญ่ในเขตลุ่มน้ำโขง ลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองประเทศเขมร ในปี พ.ศ. 2410 และบุกยึดครองประเทศเวียดนามอย่างเบ็ดเสร็จ ในปี พ.ศ. 2426

พร้อมกับการขยายอิทธิพลบุกยึดประเทศลาวในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ. 2436 และมีเป้าหมายต่อไปคือประเทศสยาม ซึ่งได้สูญเสียแผ่นดินแคว้นสิบสองจุไท ในปี 2431 และดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในปี พ.ศ. 2436 ในปี พ.ศ. 2446 ทั้งปัญหาการเสียเปรียบเรื่องการปักปันพรมแดนไทย – ลาว ในแนวแม่น้ำโขงที่ไม่ได้ถือร่องน้ำลึกแม่น้ำเป็นแนวเขต แต่ถือร่องน้ำที่ติดฝั่งไทยเป็นเกณฑ์ โดยเริ่มจากคณะสำรวจชาวฝรั่งเศสที่มีเอเจียน แอมอนิเย เป็นหัวหน้าคณะ งานสำรวจครั้งนั้นเริ่มเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1882 โดยจุดประสงค์ในการสำรวจเพื่อค้นหาศิลาจารึกในเขตประเทศลาว ซึ่งตกอยู่ภายใต้การปกครองของเขมรมาก่อน การสำรวจสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1883 จากนั้นในปีค.ศ.1895 จึงได้นำไปแปลและตีพิมพ์หนังสือ 2 เรื่องได้แก่ “VOYAGE DANS LE LAOS, TOME PREMIER 1895” และ“VOYAGE DANS LE LAOS, TOME PREMIER 1897” ถ้าพิจารณาตามชื่อของหนังสือที่ปรากฏ อาจเข้าใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางในแผ่นดินลาว แต่ในตามการเดินทางจริงของนักสำรวจแล้ว ส่วนใหญ่ร้อยละ 85 เป็นการเดินทางอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรม (มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และจอห์น ดอร์, 2550) โดยเฉพาะพระธาตุพนม ซึ่งเป็นศาสนสถานสำคัญที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธาของกลุ่มชนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงที่มีตำนานและประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่มีคุณค่าต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอย่างยิ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม สภาพปัจจุบันและแนวทางส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวตามราอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้รู้ พระสงฆ์และชาวบ้านในชุมชนตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 10 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาและเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตามรอยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคม ในพื้นที่พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยนักสำรวจชาวฝรั่งเศสชื่อ เอเจียน แอมอนิเย ได้ออกสำรวจเชิงโบราณคดีหา โบราณสถานวัตถุโบราณและหลักศิลาจารึกในพื้นที่อีสาน ได้เริ่มออกเดินทางจากกรุงไซง่อนด้วยเรือรบฝรั่งเศสในวันที่ 18 กันยายน ค.ศ.1882 โดยเรือรบได้แล่นทวนน้ำขึ้นไปตามลำน้ำโขง ไปสู่จุดหมายแรกก็คือ เมืองกระแจะในดินแดนเขมร จากกระแจะจึงได้เปลี่ยนมาใช้เรือฝีพายธรรมดา โดยผ่านเมืองสามโบก สามบวก และสตึงเตรง หรือที่ลาวเรียกว่าเชียงแตง จากเชียงแตงคณะสำรวจได้แยกกันออกเป็น 2 สาย คือ สายที่ 1 แยกไปตามลำน้ำเซกอง มุ่งไปสู่แขวงอัตตะปือ แขวงสาละวันจากสาละวันล่องเรือตามลำน้ำเซโดน กลับมาสมทบกันที่เมืองปากเซ จากนั้นจึงเดินทางต่อไปยังอุบล ส่วนสายที่ 2 ออกจากเมืองปากเซ พายเรือทวนน้ำโขง ขึ้นไปจนถึงปากมูล แล้วพายเรือทวนน้ำมูลมุ่งหน้าไปพิมูล (พิบูลมังสาหาร) ต่อไปยังอุบล และจากนั้นได้แยกไปเขมราฐ มุกดาหาร ธาตุพนม นครพนม อุเทน ไชยบุรี โพนวิสัย แล้วไปสุดปลายทางที่หนองคาย โดยเดินเรือขึ้นตามลำน้ำชีผ่านท่านาไซ (มหาชนะชัย) ยโสธร คำเขื่อนแก้ว กุดสิน (กุฉินารายณ์) ธาตุพนม แล้ววกไปสกลนคร หนองหาน ไปบรรจบกันที่หนองคาย โดยเมื่อเดินทางมาถึงจังหวัดนครพนมในวันที่ 19 มกราคม 2426 ได้สำรวจเชิงโบราณคดีหาโบราณสถาน

วัตถุโบราณ และหลักศิลาจารึกในบริเวณพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม รายละเอียดของการสำรวจของคณะสำรวจ ที่ได้บันทึกเรื่องราวไว้ดังนี้ (เอเจียน แอมมอนิเย, 2539)

“...จากฝั่งน้ำไปถึงวิหารเป็นถนนคันดินใหญ่ ซึ่งเต็มไปด้วยต้นตาล ถนนเส้นนี้ยาวประมาณ 400 เมตร กว้าง 4-5 เมตร สูง 2 ศอก ปูด้วยอิฐ ทั้งสองฟากถนนมีอ่างน้ำ ขนาดเล็กกว้าง 30 เมตร ยาว 40 เมตร อยู่ทางทิศใต้ และอ่างขนาดใหญ่ยาว 1,200 เมตร กว้าง 120 เมตร อยู่ทางทิศเหนือ องค์พระธาตุนั้นล้อมด้วยกำแพงอิฐฉาบปูน รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีประตูอันมหึมาซึ่งข้างบนครอบด้วยพุ่มเล็กๆ กำแพงชั้นแรกสูง 4 ศอก หนา 1 ศอก รอบล้านสี่เหลี่ยมนั้น แต่ละด้านวัดได้ประมาณ 80 เมตร กำแพงที่ 2 สูง 3 ศอก แต่ละด้านวัดได้ 60 เมตร กำแพงที่ 3 แต่ละด้านวัดได้ 30 เมตร และกำแพงที่ 4 วัดได้ 14 เมตร เท่ากันทุกด้าน ความสูงนั้นลดลงทีละศอก ที่กลางเจดีย์หรือธาตุ สร้างเป็นรูปปิระมิดทึบหนา ตรงฐานวัดได้ประมาณ 10 เมตรในแต่ละด้าน และองค์พระธาตุยอดแหลมสีทองนั้นสูงถึง 45 เมตร มีฉัตรขนาดใหญ่กั้นบนยอด 5 ชั้นจากใหญ่ไปหาเล็ก มีระฆังเล็กๆ แขวนรอบ องค์พระธาตุดังกล่าวสร้างด้วยอิฐ ด้านนอกหุ้มด้วยคิ้วบนผนังและลวดลายอ่อนช้อยสง่างาม...”

“...ที่พระธาตุพนม คนของผมได้ไปร่วมและเฝ้าดูเขาทำพิธีไหว้พระธาตุ โดยมีคนกลุ่มหนึ่งที่นำโดยพระสงฆ์ 6 รูป มาจากบ้านโป่ง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางฝั่งแม่น้ำด้านโน พวกเขาพากันไหว้พระธาตุรวมกันเป็นขบวนใหญ่ ประกอบด้วยอุบาสกอุบาสิกาชายหญิง มีคนตีฆ้องนำหน้าขบวน วางดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระธาตุทั้ง 4 ด้าน พระภิกษุทำการสวดมนต์ที่มุมองค์พระธาตุทั้ง 4 ด้าน และต่อไปก็รับเอาเครื่องไทยทานทีฆราวาสญาติโยมนำมาประเคนให้ ซึ่งประกอบด้วยมะพร้าว กล้วย อ้อย ผึ้ง ฝ้ายเส้น หมาก และ
พลู...”

จากบันทึกการเดินทางของเอเจียน แอมอนิเย ดังกล่าวมีสถานที่และประเพณีสำคัญที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของพระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ที่คณะสำรวจได้เดินทางไปคัดลอกจารึก มีดังนี้

1.1 พระธาตุพนม ตั้งอยู่ในวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ถนนชยางกูร ตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จากการขุดค้นทางโบราณคดีพบว่า พระธาตุพนมสร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 1200-1400 ตามตำนานกล่าวว่า ผู้สร้างคือ พระมหากัสสปะ พระอรหันต์ 500 องค์ และท้าวพระยาเมืองต่าง ๆ โดยภายในองค์พระธาตุบรรจุพระอุรังคธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และของมีค่าอีกมากมายไว้ ต่อมา พ.ศ. 2485 ได้รับการยกฐานะให้เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดวรมหาวิหาร เปลี่ยนชื่อเป็น "วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร" พระธาตุพนม ในตำนานอุรังคธาตุอธิบายว่า ตั้งอยู่บนดอยภูกำพร้า เป็นที่สูงอยู่ริมแม่น้ำโขง ซึ่งเมื่อก่อนแม่น้ำโขงอยู่ใกล้กับองค์พระ

ธาตุพนมมากกว่าบริเวณนี้ ร่องรอยของทางเดินแม่น้ำเก่ายังเห็นอยู่ ที่เรียกว่าบึงธาตุในปัจจุบัน โบราณวัตถุสถานในเขตวัดรอบพระธาตุพนม เป็นสิ่งที่มีมาแต่สมัยทวารวดีจนถึงสมัยล้านช้างและอยุธยา โดยเฉพาะที่เป็นสมัยทวารวดี ได้แก่ หลักหินและเสมาหิน ที่ปักอยู่ตามทิศต่าง ๆ รอบพระธาตุพนม บางหลักเป็นแท่นหินทรายขนาดใหญ่ไม่มีลายจำหลัก บางหลักมีรอยรูปสถูปและกลีบบัวที่ฐาน เสมาหินเหล่านี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในพุทธศาสนา เพื่อปักแสดงเขตศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุพนมมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ซึ่งจากตำนานอุรังคธาตุ ทำให้เห็นความสำคัญของพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ที่เชื่อมโยงชุมชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง เนื่องจากพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของผู้คนมาตั้งแต่ในอดีตอันยาวนาน ตำนานอุรังคธาตุจึงเป็น ตัวบทสำคัญ ทำให้เห็นบริบทของเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ตำนานได้สร้างขึ้น นำไปสู่การเชื่อมโยงทำความเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ตำนานอุรังคธาตุเป็นทั้งนิทานปรัมปราที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางศาสนา โดยเฉพาะรอยพระพุทธบาทกับตำนานการกำเนิดเมืองต่าง ๆ ในแถบนี้ โดยมีเมืองศรีโคตรบูรเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองต่าง ๆ ในลุ่มแม่น้ำโขงเข้าด้วยกัน ผ่านการเดินทางประทับรอยพระพุทธบาทของพระพุทธองค์ในพื้นที่ต่าง ๆ ของรัฐโบราณในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ตำนานอุรังคธาตุจึงดำรงอยู่ในสถานะตำนานทางภูมิศาสตร์ หรือ ตำนานในเชิงพื้นที่ของลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ด้วยการนำเสนอตำแหน่งและทำเลที่ตั้งของอาณาบริเวณของรัฐโบราณ รวมทั้งภูมิสัณฐานของพื้นที่ทางกายภาพในลุ่มแม่น้ำโขง คือ เมืองศรีโคตรบูร เมืองหนองหานหลวง เมืองหนองหานน้อย เมืองอินทปัฐ เมืองสาเกตหรือร้อยเอ็ด เมืองกุรุนทนครหรืออโยธยา เมืองจุลณี และตำนานการเกิดแม่น้ำสายสำคัญผ่านการกระทำของนาค เช่น แม่น้ำอู แม่น้ำพิง แม่น้ำงึม แม่น้ำโขง แม่น้ำมูลนที และแม่น้ำชีวายนที เป็นต้น

นอกจากนี้คติในการปักเสมาหินรอบสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นคติโบราณของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะ นอกจากเสมาหินแล้ว ยังมีผู้นำรูปสลักหินทราย เป็นรูปสิงห์มาตั้งรวมไว้กับเสมาเหล่านี้เป็นของโบราณเช่นเดียวกัน ไม่ทราบยุคสมัย แต่ในตำนานอุรังคธาตุ เรียกว่า อัจมูขี ที่มีลักษณะเป็นสิงห์ทวารบาล โดยบริเวณรอบ ๆ วัดพระธาตุพนมมีชิ้นส่วนศิลาแลงเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าในสมัยหนึ่งก่อนสมัยล้านช้าง คงมีการก่อสร้างอาคารทางศาสนาในบริเวณใกล้ ๆ กับพระธาตุพนม ซึ่งอาจจัดอยู่ในสมัยลพบุรี หรือสร้างขึ้นในสายวัฒนธรรมแบบเขมร เพราะเคยมีผู้พบไหเคลือบสีน้ำตาลแบบลพบุรี บรรจุกระดูกคนตายที่เผาแล้วฝังไว้ตามเนินดินต่าง ๆ ในย่านใกล้เคียงกับวัด ลักษณะของไหเคลือบนี้ แม้ว่าจะจัดอยู่ในแบบลพบุรีก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ลักษณะไหขอมแบบที่ทำจากเตาบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ อาจเป็นของที่ผู้คนในย่านนี้ทำขึ้น โดยเฉพาะโบราณสถานที่สำคัญที่สุดของวัดพระธาตุพนม คือ เจดีย์พระธาตุพนม จากการศึกษาประวัติพระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุที่ผ่านมา ประกอบกับลักษณะรูปแบบทางศิลปกรรม

ตลอดจนหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้เข้าใจได้ว่า พระธาตุพนมคือสถาปัตยกรรมในทางศาสนาที่มีอายุเก่าที่สุดในอาณาบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ภาพที่ 1 แผนที่ตั้งพระธาตุพนม

1.2 งานประเพณีนมัสการพระธาตุพนม งานบุญประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เป็นงานบุญใหญ่ของชาวอีสาน ที่สืบทอดกันมายาวนานและเอเจียน แอมมอนิเย ได้บันทึกไว้ด้วย โดยงานนมัสการองค์พระธาตุพนมจัดขึ้นเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี หรือในช่วง วันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 จนถึงวัน วันแรม 1 ค่ำเดือน 3 ทางจังหวัดได้ริเริ่มจัดเป็นงานประจำปีตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2519 ยาวนานกว่า 40 ปี โดยจากประวัติความเป็นมา ตามตำนานความเชื่อ พระอุรังคนิทาน ระบุไว้ว่า สมัยหนึ่งในปัจฉิมโพธิกาล พระพุทธเจ้า พร้อมพระอานนท์ ได้เสด็จมาทางอากาศ เพื่อไปบิณฑบาต ที่เมืองศรีโคตรบูร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายหลังได้มาประทับแรมที่ภูกำพร้า คือ จุดที่ก่อสร้างองค์พระธาตุพนมในปัจจุบัน จากนั้นพญาอินทร์ ได้เสด็จมาทูลถาม ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสว่า เป็นประเพณีของพระพุทธเจ้า 3 พระองค์ ในภัททกัลป์ที่นิพพานไปแล้ว บรรดาสาวกจะนำพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ที่ภูกำพร้า เช่นกันกับพระพุทธองค์ เมื่อนิพพานแล้ว พระมหากัสสะปะ ผู้เป็นสาวก จะได้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้เช่นกันภายหลัง พระพุทธเจ้าปรินิพาน พระมหากัสสะปะ ผู้เป็นสาวก ได้ร่วมกันสร้างองค์พระธาตุพนมขึ้น เพื่ออัญเชิญพระอุรังคธาตุ มาประดิษฐาน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 -14 หรือในราวปี พ.ศ.8 สมัยอาณาจักรศรีโคตรบูร กำลังเจริญรุ่งเรือง โดยการนำของพญาเจ้าเมืองทั้ง 5 และพระอรหันต์ 500 องค์ ซึ่งในยุคแรก ได้ก่อสร้างจากดินดิบ เป็นเตาสี่เหลี่ยม ข้างในเป็นโพรงมีประตูทั้ง 4 ด้าน จากนั้นได้มีการบูรณะ ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.500 และทำการบูรณะต่อเนื่องมา รวมถึง 6 ครั้ง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2518 พระธาตุพนมได้พังทลายลง เนื่องจากฐานเก่าแก่ ทำให้เป็นที่ฮือฮา เพราะได้พบเห็นผอบแก้วบรรจุพระอุรังคธาตุ 8 องค์ ไว้ภายใน และมีการลงเข็มรากสร้างพระธาตุพนมองค์ใหม่ เมื่อปี 2519

เป็นเจดีย์ทรงฐาน 4 เหลี่ยม ความสูง จากพื้นถึงยอดฉัตร 57 เมตร ฐานกว้างด้านละ ประมาณ 12 เมตร ยอดฉัตรเป็นทองคำน้ำหนักกว่า 10 กิโลกรัม ภายในได้บรรจุพระอุรังคธาตุ หรือกระดูกส่วนหน้าอก ของ พระพุทธเจ้า จากนั้น จึงได้มีการจัดพิธีเฉลิมฉลอง บูชาองค์พระธาตุพนม จนสืบทอดมาถึงถึงปัจจุบันทุกปี

ภาพที่ 2 งานนมัสการพระธาตุพนม

2. สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

2.1 ด้านลักษณะศิลปกรรมที่ปรากฏตามตำนานอุรังคธาตุ ได้กล่าวถึงการสร้างพระธาตุพนมว่า ถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 8 เพื่อบรรจุพระอุรังคธาตุ (กระดูกส่วนหน้าอกของพระพุทธเจ้า) แต่ตามหลักฐานการขุดค้นโดยกรมศิลปากรเมื่อครั้งบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. 2519 พบว่าเดิมทีที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ราบอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงเก่า มีเกาะดอนอยู่บริเวณหน้าวัด (ปัจจุบันตื้นเขินกลายเป็นถนน ชุมชนไปแล้ว) และมีร่องรอยของการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อมาเมื่ออิทธิพลทางพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ฮินดูเข้ามา ทำให้บริเวณพื้นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำโขงในช่วงเวลานี้ถูกปรับให้กลายเป็นเนินดินสูงด้วยวิธีการขุดดินให้เป็นคูน้ำทางด้านทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศเหนือ แล้วนำดินส่วนที่ขุดถมให้กลายเป็นเนินดินบริเวณตรงกลางของคูน้ำ ในขณะที่ทางฝั่งทิศตะวันออกใช้เส้นทางเดินของแม่น้ำโขงเก่าเป็นคูน้ำ ดังนั้นเนินดินบริเวณธาตุพนมจึงลาดลงไปทางทิศตะวันออก เมื่อถมดินจนเป็นเนินแล้วก็ทำการกระทุ้งดินจนอัดแน่นแล้ววางรากฐานของพระธาตุอยู่บริเวณใจกลางของเนินดินด้วยอิฐ แล้วจึงทำการก่ออิฐขึ้นมาให้เป็นรูปทรงปราสาทอิฐในศาสนาพราหมณ์ฮินดู เมื่อก่ออิฐจนเป็นทรงปราสาทแล้วจึงทำการแกะสลักให้เป็นลวดลายในลำดับต่อมา ซึ่งยุคสมัยของการสร้างพระธาตุพนมนั้น

คณะกรมศิลปากรได้กำหนดอายุว่า สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 12-14 ตรงกับศิลปะขอมก่อนเมืองพระนคร และมีการปรับปรุง เพิ่มเติมต่อเนื่องทั้งศิลปะสมัยเมืองพระนคร ผสมผสานศิลปะทวารวดีอีสานและศิลปะจามหมี่เซิน - ดงเดื่อง

พระธาตุพนมเป็นปราสาทที่ร่วมสมัยกับศิลปะขอมต้นเมืองพระนคร ราวพุทธศตวรรษที่ 14-15 โดยศึกษาจากโครงสร้างทางศิลปกรรม การประดับลวดลาย และเทียบเคียงจากศิลปะรอบข้างอย่างพระธาตุอิงฮัง และพระธาตุโพน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเดิมทีก็เคยเป็นปราสาทขอมมาก่อนเช่นกัน ซึ่งจากการศึกษาจากหลักฐานเหล่านี้พบว่าศิลปะที่พระธาตุพนมในยุคแรกนั้น เป็นศิลปะที่มีการผสมผสานจากหลายสายด้วยกัน ทั้งศิลปะแบบขอมก่อนพระนคร (พุทธศตวรรษที่ 12-14) ต้นพระนคร (พุทธศตวรรษที่ 15) และจามแบบหมี่เซิน (A1 พุทธศตวรรษที่ 15) ผสมผสานกับศิลปะดั้งเดิมคือศิลปะทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12-16) โดยศาสนาพราหมณ์ฮินดูและรูปแบบทางศิลปกรรมนั้นรับมาจากช่างทางฝั่งประเทศลาวที่อยู่อาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำเซบั้งไฟ ซึ่งอาจจะเคลื่อนย้ายมาจากพระธาตุอิงฮังหรือฝั่งตรงข้ามกับพระธาตุพนมก็เป็นได้

จากข้อสังเกตที่พบและจากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรม พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า มีประเพณีความเชื่อดั้งเดิม ศาสนสถานโบราณวัตถุที่มีลักษณะศิลปกรรมเกี่ยวกับคติความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนา จำแนกได้ 5 ยุคสมัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะศิลปกรรมของพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ชื่อสถานที่	ศิลปกรรมและความเชื่อดั้งเดิม	ศิลปกรรมทวารวดี	ศิลปกรรมขอม	ศิลปกรรมล้านช้าง	ศิลปกรรมจาม
วัดพระธาตุพนม	เสาอินทขีล	หลักหินเสมา	ลายประดับด้วยขื่อปลอมลูกกรงและยักษ์แบก	พระธาตุพนม	ภาพจำหลักบุคคลชั้นสูงควบม้าขี่ช้างมีลูกกระพวน ตัวบุคคลเปลือยท่อนบนมวยผมไว้ที่ท้ายทอยและประดับด้วยปิ่นปักผมแหลม
	ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม	อัจฉมุขี	ประดับด้วยเสากลมข้อนอยู่ในเสาเหลี่ยม	ธาตุพระครูโพนสะเม็ก	ลายประดับเสาของผนังทางทิศเหนือ ที่ทำเป็นลายเครือไม้ขดกันไปมาเป็นรูปใบไม้ ดอกไม้
	-	ลายประดับเสา	ประดับลายก้านต่อดอก และลายดอกไม้ใบไม้ที่เสาประดับผนัง	-	การทำเสาประดับผนังเรียงกัน
	-	ซุ้มประตู	สิงห์ประดับซุ้มประตู	-	-
	-	ภาพเทวดาหน้าบัน	-	-	-

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่า เอเจียน แอมมอนิเย ได้สำรวจศาสนสถานพระธาตุพนม ซึ่งมีความสำคัญของศิลปกรรมที่มีความต่อเนื่องผสมผสานกันมาถึง 5 รูปแบบ ได้แก่ ศิลปกรรมตามประเพณีความเชื่อดั้งเดิม ศิลปกรรมทวารวดี ศิลปกรรมล้านช้าง และศิลปกรรมจาม

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม

จากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องจัดการการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ถอดบทเรียนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ดังนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมตั้งแต่ผู้นำท้องถิ่นผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่

2. สร้างวิสัยทัศน์ร่วมพันธกิจแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการโดยบูรณาการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงชุมชนลุ่มน้ำโขง

3. จัดความพร้อมทรัพยากรการท่องเที่ยวตั้งแต่ศูนย์ข้อมูลป้ายแนะนำสถานที่ที่พักริมทางจุดชมวิวการบริการอาหารเครื่องดื่มสาธารณูปโภคการสื่อสารห้องน้ำห้องส้วมการปฐมพยาบาลขั้นต้นวัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมการท่องเที่ยว

4. บุกเบิกปรับปรุงฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน

5. ขยายความคิดและประชาสัมพันธ์แก่คนในพื้นที่บุคคลทั่วไปและก้าวสู่ความเป็นนานาชาติโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊คและไลน์เข้าช่วย

6. มีหน่วยงานราชการที่ดูแลรับผิดชอบและสนับสนุนอย่างชัดเจนและต่อเนื่องทั้งในแง่งบประมาณงานวิชาการการฝึกอบรมการวิจัยและการพัฒนา

7. ความเห็นพ้องของทุกฝ่ายสร้างความร่วมมือการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมชุมชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล

อภิปรายผล

1. แหล่งท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้ศึกษาข้อมูลที่ครอบคลุมด้านทรัพยากรธรรมชาติสภาพภูมิประเทศ ประเพณีและวัฒนธรรม ประชากร การเลี้ยงชีพ การค้า ศาสนสถาน จนถึงเรื่องราวทั่วไปในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ ตำนาน แหล่ง

โบราณคดี โบราณสถาน วิถีชีวิตดั้งเดิม ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งประเพณีและสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้อและเป็นปัจจัยเสริมต่อการท่องเที่ยวชุมชน จะต้องมีข้อมูลความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คุณค่าศิลปกรรมและ สถาปัตยกรรม การเตรียมความพร้อมในกิจกรรมเสริมให้สามารถดึงดูดความสนใจแก่บุคคลภายนอก หรือนักท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวลักษณะเช่นนี้เป็นการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่ผู้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวนั้น มีความสนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ แสวงหาความแปลกใหม่ศึกษาความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และสัมผัสธรรมชาติ รวมถึงการสืบค้นเสาะหาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการได้บันทึกเก็บข้อมูลในการท่องเที่ยวได้กลายเป็นความรู้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structuralism) ของ คล็อด เลวี-สเตราส์ (Levi-Strauss, 1969) ที่มองว่าระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย สมอง ประสาท จิตใจ และต่อมต่างๆ เป็นระบบธรรมชาติให้มา ทำงานได้เองโดยอัตโนมัติ และเป็นไปอย่างมีเหตุผลในรูปของตรรกศาสตร์ (Logic) จะเห็นความคิดของมนุษย์เป็นรูปธรรมได้ โดยทางระบบศิลปะความขลัง และความศักดิ์สิทธิ์ ระบบ ศาสนา ภาษา และระบบสัญลักษณ์ ทุกๆ ระบบศึกษาระบบความคิดของคนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกัน และในแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีเอกลักษณ์ที่เป็นของตนเอง ทำให้ผู้ที่สนใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เข้าใจในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงอย่างแท้จริง ซึ่งนับเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และ เสรี วงษ์มณฑา (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน พบว่า จังหวัดน่านมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าทอลายโบราณและเครื่องเงิน นอกจากนี้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องเข้ามาสนับสนุน ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. สภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์สัมพันธ์กับคติธรรม ความเชื่อดั้งเดิมท้องถิ่นที่ผสมผสานกับการนับถือผี และนับถือศาสนาพุทธส่งผลให้มีรูปแบบของประเพณีศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่มีความหลาก หลายตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทวารวดี ขอม จาม และล้านช้าง ส่วนสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ยังขาดสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ และชุมชนยังขาดองค์ความรู้ด้านรูปแบบศิลปกรรมของโบราณสถานในชุมชน ส่วนด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก กิจกรรมส่วนใหญ่ปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐ ยังไม่มี

โปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ และการเชื่อมโยงกับการเส้นทางเดินทางสำรวจศาสนสถาน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น ดังนั้น จึงควรมีการสร้างความร่วมมือในชุมชนและการสนับสนุนจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่อันเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่าของชุมชนไว้สืบไป สอดคล้องกับแนวคิดการมีพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านของสัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2540) ที่กล่าวว่าสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนา ต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มคิด เริ่มวางแผน ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการโดยคำนึงถึงผลประโยชน์และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลักมากกว่าการพึ่งพาจากภายนอก และการที่คนเข้ามามีส่วนร่วมกันจะต้องมีความสนใจ มีเป้าหมายร่วมกันทั้งในทางเศรษฐศาสตร์ สังคมและการเมือง โดยเริ่มต้นด้วยการปรึกษาหารือร่วมกันคิดตัดสินใจ ชี้ชัดปัญหา จัดลำดับความสำคัญ หาวิธีแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติและประเมินผลการดำเนินงาน สอดคล้องการวิจัยของอนุรักษ์ ประทุมชาติ และคณะ (2562) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ โดยชาวชุมชนต้องให้ความสำคัญและร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนต้องเสียสละและเห็นความสำคัญของทรัพยากร การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องได้รับการบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด และภาครัฐต้องให้การส่งเสริมทางด้านนโยบายและงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวตามรอยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของนักสำรวจชาวฝรั่งเศสยุคล่าอาณานิคมในพื้นที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดนครพนม ในการร่วมส่งเสริม สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการร่วมกันเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ยั่งยืน ควรมีการกำหนดกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยการนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนจัดการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จ มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ศึกษาเรียนรู้ เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism) ของ อัลเฟร็ด โครเบอร์ (Kroeber, 1963) ที่เสนอแนวความคิดว่า วัฒนธรรมจะแพร่กระจายจากจุดศูนย์กลาง ไปตามพื้นที่เท่าที่มันจะเป็นไปได้ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกันและยุคสมัยใกล้เคียงกัน การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางหลักภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม การคมนาคมขนส่งที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดีพาหนะสำหรับการโดยสารและการเดินทางในระยะทางไม่ไกลเกินไปนักล้วนแล้วแต่เป็นอัตราเร่งการแพร่กระจายที่ดีอันนำพาไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่าง

ทั่วถึงด้วย และกิจกรรมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์วัฒนธรรมนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา วิชยประเสริฐกุล (2545) ได้วิจัยแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกราะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกราะเกร็ด ควรมีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นมาใหม่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การดูแลรักษาความสะอาด รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นในอนาคต แนวทางการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งการประชาสัมพันธ์รวมถึงการจัดการด้านมาตรฐานราคาสินค้าและบริการ แนวทางเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว แนวทางการจัดองค์กรบริหารการท่องเที่ยวรวมทั้งการเสนอให้จัดตั้งกลุ่มเพื่อเกาะเกร็ด เพื่อเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดโดยตรง และเสนอออกมาเป็นเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวแบบใหม่ให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยว รวมถึงการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเกราะเกร็ด ตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกณิศา ธนาโชคพิสิษฐ์ และอลงกรณ์ อรรคแสง (2564) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี มีแนวทางวิธีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากข้อมูลองค์ประกอบ (6As) ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) กิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 5) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป 6) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

กนกณิศา ธนาโชคพิสิษฐ์ และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2564). *รายงานการวิจัยแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). *ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงปี พ.ศ.2564 -2573.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และจอห์น ดอร์. (2550). *ความท้าทายทางสังคมในภูมิภาคแม่น้ำโขง.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัย สังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง.

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน.* วารสารสมาคมนักวิจัย. 26(1), 244-256.

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน.* กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุพัตรา วิชยประเสริฐกุล. (2545). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุรักษ์ ประทุมชาติ และคณะ. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบริเวณลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of MCU Peace Studies,* 7(5), 1460-1473.

เอเจียน แอมมอนิเย. (2539). *บันทึกการเดินทางในลาว ภาคหนึ่ง พ.ศ.2438 = Voyage dans le Laos tome premier 1895.* แปลโดย ทองสมุทร โดเร และสมหมาย เปรมจิตต์. เชียงใหม่ :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Kroeber, A. L. (1963). *An Anthropologist Looks at History.* Oakland, CA: University of California Press.

Levi-Strauss, C. (1969). *The Elementary Structures of Kinship.* Boston, MA Beacon Press.

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล

DEVELOPMENT OF APPLIED SCIENCE LESSONS IN DESIGN AND PRODUCT CREATION USING STEM TECHNIQUES FOR GRADE 12 STUDENTS, NAWAMINTHRA CHINUTHIT SATRI WITRIYA PHUTTHAMONTHON SCHOOL

[1]ณัชพล สัมฤทธิ์นรพงศ์, [2]วีระ วงศ์สรรค์ และ [3]ธนาดล สมบูรณ์

[1]Natchapon Samritnorapong, [2]Weera Wongsun and [3]Thanadol Somboon

[1]มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ประเทศไทย

[1]Bangkok Thonburi University, Thailand.

[1]natchapons36@gmail.com

Received: May 25, 2024; **Revised**: July 26, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล (3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 6 ระหว่างการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคสเต็มศึกษา (STEM) กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ (4) เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม ระหว่างการจัดการเรียนการสอน สเต็มศึกษา (STEAM) กับ

---

[1]นักศึกษา, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[2]รองศาสตราจารย์ (พิเศษ), ดร., คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[3]อาจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

การจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า (1) การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล ที่นำไปใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 87.58/86.67 สอดคล้องกับเกณฑ์ 80/80 (2) ดัชนีประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของชุดบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกตเรื่อง ออกแบบชิ้นงาน และผลิตด้วยเทคนิคสเต็ม โดยสูตรการหาดัชนีประสิทธิผลได้เท่ากับ 0.66 (3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 6 ระหว่างการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคสเต็มศึกษา (STEAM) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ มีค่าเฉลี่ย 13.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 ซึ่งสูงมีค่าทางนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4.) เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็มระหว่างการจัดการเรียนการสอน สเต็มศึกษา (STEAM) = 4.79 , SD = 0.41 กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ = 3.16 , SD = 0.73 ซึ่งมีค่าเจตคติที่มากกว่าแบบปกติ โดยรวมนักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด = 4.79 , SD = 0.41

คำสำคัญ : การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์, การออกแบบและผลิตชิ้นงาน, เทคนิคสเต็ม

Abstract

This research aims to: (1) develop effective applied science lessons in design and product creation using STEM techniques for Grade 12 students at Nawaminthra chinuthit Satri Witriya Phutthamonthon School, according to the 80/80 criterion; (2) study the effectiveness of the applied science lessons in design and product creation using STEM techniques for Grade 12 students at Nawaminthra chinuthit Satri Witriya Phutthamonthon School; (3) compare the academic achievement in applied science in design and product creation for Grade 12 students between STEM-based instruction and traditional instruction; and (4) compare the attitudes of Grade 12 students towards applied science in design and product creation using STEM techniques between STEM-based instruction and traditional instruction.The research results were as follows: (1) The development of applied science lessons in design and product creation using STEM techniques for Grade 12 students at Nawaminthra chinuthit Satri Witriya Phutthamonthon School, with a sample group of 60 students, had an efficiency of E1/E2 of 87.58/86.67, meeting the 80/80 criterion. (2) The index of instructional effectiveness of the set of lessons on applied science in design and product creation using STEM techniques was 0.66. (3)

Students had a mean achievement score of 17.23 (S.D. = 0.95) in applied science in design and product creation using STEM-based instruction and a mean achievement score of 13.27 (S.D. = 0.96) using traditional instruction. This difference was statistically significant at the .01 level. (4) Students had a mean attitude score of 4.79 (S.D. = 0.41) towards applied science in design and product creation using STEM-based instruction and a mean attitude score of 3.16 (S.D. = 0.73) using traditional instruction. This difference was statistically significant at the .01 level. Overall, students had the highest level of attitude, which was 4.79 (S.D. = 0.41).

Keywords: Development of applied science lessons, Design and product creation, STEM techniques

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีและการสื่อสารในโลกเป็นไปอย่างก้าวกระโดด โลกได้ก้าวสู่ยุคที่การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกสบาย ผ่านเครือข่ายออนไลน์ อินเตอร์เน็ตไม่ว่าที่ไหนหรือเมื่อไหร่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในโลกศตวรรษที่ 21 นี้ ได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อให้สำเร็จการศึกษาในระดับต่างๆ สถานศึกษาจึงต้องปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างเสรีแบบไร้พรมแดนในยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0 เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สร้างความได้เปรียบให้กับประเทศและยังช่วยพัฒนาคน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกระบบ โดยมีกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2566) เป็นกรอบในการดำเนินการ เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกระบบ มีความสอดคล้องกัน และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”และจาก 13 หมุดหมาย 5 เป้าหมายหลัก การพัฒนาทรัพยากรบุคคลก็เป็นหนึ่งในตัวเลือกที่ได้รับการกล่าวถึง ในหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และเป้าหมายที่ 3 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคลมีอิทธิพลต่อการบรรลุสู่เป้าหมายของประเทศ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหาร

การทำงานในองค์การนั้นต้องอาศัยการร่วมมือร่วมใจกันของทุกฝ่าย ตามโครงสร้างของงาน และความแตกต่างระหว่างบุคคล สำหรับผู้บริหารความรู้ความสามารถเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอที่จะรับมือกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะในด้านการบริหาร เพื่อที่จะนำมาซึ่งผลงานที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองนโยบายและเป้าหมายขององค์การ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่บุคคลควรจะมีหรือพัฒนาให้มากขึ้น เพื่อชีวิตการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เนื่องจากจำนวนคนทำงานถูกจำกัดให้น้อยลง และคนทำงานที่อยู่ในองค์การถูกคาดหวังว่าจะต้องมีคุณภาพมาก ดังนั้นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงเท่านั้นจึงจะสามารถดำรงตนอยู่ในโลกการทำงานปัจจุบันได้ดีกว่า ความฉลาดทางอารมณ์จึงเข้ามามีบทบาทต่อคนทำงานในปัจจุบัน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2556) ความฉลาดทางอารมณ์นั้นจะมีความสำคัญเป็นสองเท่าของความฉลาดทางสติปัญญา เมื่อรวมกับทักษะทางเทคนิคจะช่วยให้ทำงานสำเร็จได้ นอกจากนี้ บุคคลยิ่งมีตำแหน่งสูงในองค์การ ความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ยิ่งทวีตามความสูงของตำแหน่งนั้น ดังนั้นถ้าเราสามารถจัดการปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์ในขณะนั้นได้ จะทำให้เกิดวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างสันติ จึงควรกลับมาเอาใจใส่หรือพิจารณาดูในเรื่องของอารมณ์ และการจัดการกับอารมณ์ให้มากขึ้น ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ย่อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริหาร สามารถสร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ สามารถใช้ศิลป์และกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่ม บุคคล สามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดศรัทธาเชื่อถือและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน ตลอดทั้งสามารถสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้ร่วมมือกันสร้างประโยชน์ต่อองค์การ (อนุพล สนมศรี, 2565)

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์การมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลให้องค์การต่าง ๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย รูปแบบการบริหาร โครงสร้างองค์การเพื่อให้สอดคล้องและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน การบริหารองค์การในปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งและท้าทายความสามารถของผู้บริหาร เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ นอกจากนี้แล้วการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การอีกด้วย โดยจะเห็นว่าองค์การนั้นมีความต้องการให้บุคคลปฏิบัติงานให้กับองค์การอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องปฏิบัติงานตามกระบวนการ ภารกิจและเป้าหมายที่องค์การได้วางไว้ พร้อมทั้งได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าและยุติธรรม เมื่อองค์การและบุคลากรต่างจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้คงอยู่กับองค์การ โดยทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงาน สร้างแรงจูงใจให้เกิดความกระตือรือร้นในหน้าที่ของตน ก่อให้เกิดความทุ่มเทเพื่อเป้าหมายขององค์การ อยู่ร่วมกับองค์การได้อย่างอบอุ่นและมีความสุข หากองค์การสร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรได้สัมฤทธิ์ผลจะทำให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสบสำเร็จโดยที่ไม่มีอุปสรรคในด้านใดมาขวางกั้น (ชยาภรณ์ แสงเฟื่อง, 2560) ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความผูกพันให้เกิดกับบุคลากรต่อองค์การ หากสถานศึกษามีบุคลากรที่มีความผูกพันองค์การสูงจะมีความจงรักภักดีและเต็มใจทำงานอย่างเต็ม

ความสามารถ โดยไม่คิดจะลาออกก่อนเวลาอันสมควรหรือย้ายไปทำงานในสถานที่แห่งใหม่ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์การในท้ายที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การจะนำพาองค์การมุ่งไปยังเป้าหมายขององค์การนั้น ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อองค์การ และหัวใจหลักในการพัฒนาบุคลากรและสร้างองค์การที่มีประสิทธิภาพนั้น คือ ผู้บริหาร จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การ โดยจะศึกษาจากครูและผู้บริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดการบริหารการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่คุณภาพและศักยภาพที่ดีของบุคลากร พร้อมทั้งสร้างความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อองค์การและตัวผู้บริหาร เพื่อให้องค์การมีความมั่นคง ประสบความสำเร็จและความก้าวหน้าในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของบทเรียน วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยา พุทธมณฑล

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 6 ระหว่างการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคสเต็มศึกษา (STEM) กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม ระหว่างการจัดการเรียนการสอน สเต็มศึกษา (STEM) กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล จำนวน 12 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด400 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มแบบ Simple Random Sampling จำนวน 90 คน

2.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นเนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้แก่ 1) การใช้เครื่องมือทางช่าง/วิศวกรรม 2) การออกแบบโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยออกแบบ 3) การใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยผลิตทางวิศวกรรม CNC Machine

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล เทคนิคสเต็ม และ แบบปกติ 2) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม ในห้องปฏิบัติการ Fabrication Laboratory (FAB LAB Workshop) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล เทคนิคสเต็ม และแบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบประเมินเจตคติของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาดัชนีประสิทธิผล ค่าดัชนีความสอดคล้อง การหาประสิทธิภาพ และ การเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ (t-test independent)

ผลการวิจัย

จากการวิจัย การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของชุดบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านออกแบบชิ้นงาน และผลิตด้วยเทคนิคสเต็ม โดยการหาร้อยละ ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้ว เทคนิคสเต็ม ของ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ แบบเดี่ยว (1:1) แบบกลุ่ม (1:10) และภาคสนาม (1:100) พบว่าชุดกิจกรรมการเรียนเพื่อการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล ที่ทำการทดลองแบบภาคสนาม (1:100) กับจำนวนนักเรียน 60 คน มีประสิทธิ์ภาพ 87.58/86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งแสดงว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. การหาดัชนีประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของชุดบทเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบ และผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม โดยการหาดัชนีประสิทธิผล ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ดัชนีประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของชุดบทเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบ และผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม โดยการหาดัชนีประสิทธิผล

ผลรวมคะแนน (ก่อนเรียน)		**ผลรวมคะแนน (หลังเรียน)**		**ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)**	**ความก้าวหน้า**
คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
702	58.50	1040	86.67	0.66	66

จากตารางที่ 1 พบว่าจากผลการทดลองสอนแบบสเต็ม จากคะแนนโดยรวม 1200 คะแนน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนโดยรวมเท่ากับ 702 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.50 คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยรวมเท่ากับ 1040 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.67 ได้ค่าดัชนีประสิทธิภาพเท่ากับ 0.6787

ดังนั้นชุดกิจกรรมการพัฒนาบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. เปรียบเทียบหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม กับ แบบปกติ พบว่าการสอนแบบสเต็ม นักเรียนได้คะแนนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 17.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานเท่ากับ 0.95 สำหรับการสอนแบบปกตินักเรียนได้คะแนนรวมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 13.27 และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานเท่ากับ 0.96 ซึ่งสูงมีค่าทางนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล พบว่าการสอนแบบสเต็ม นักเรียนมีเจตคติโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานเท่ากับ 0.08 สำหรับการสอนแบบปกตินักเรียนได้คะแนนรวมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานเท่ากับ 0.16

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาบทเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล ที่นำไปใช้กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 60 คน มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 87.58/86.67 ทั้งนี้เนื่องจากชุดบทเรียน ชุดกิจกรรมที่สร้างมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง มีการประยุกต์ศาสตร์ในแต่ละวิชา การบูรณาการของเครื่องมือในการออกแบบ นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้จริง จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง สอดคล้องกับเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ทั้งนี้เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาขึ้นจากนำวิธีการและเทคนิคในการเรียนรู้ในรูปแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้เทคนิคสเต็มศึกษา ซึ่งเป็นศาสตร์บูรณาการในการนำวิชาต่างๆมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เหมาะสมกับพลวัตร เหมาะสมกับผู้เรียน ผ่านกระบวนการที่ถูกต้อง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญส่งผลให้ได้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการเทคนิคการสอนที่มีความน่าสนใจ ให้นักเรียนได้ใช้ไอเดียจากการบูรณาการจากวิชาต่างๆมาสร้างสรรค์ชิ้นงาน เพิ่มแรงจูงใจให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น หากมีการพัฒนาชุดกิจกรรมที่ดี สามารถเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ จะช่วยให้การพัฒนาชุดจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วงการการศึกษาให้กว้างขวางมี วิสัยทัศน์ยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปผลการวิจัยดังนี้ 1. ใช้แบบฝึกทักษะในวิชาวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ 2. เมื่อใช้แบบทดสอบของหน่วยการเรียนรู้มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ ตามที่กำหนดเกณฑ์ไว้ นักเรียนมีทักษะในด้านการ คำนวณ ด้านการออกแบบ ด้านการประยุกต์ และการสื่อสารทางวิศวกรรม ได้ดีขึ้นกว่าเดิม นักเรียนมีการพัฒนาทักษะตามลำดับ สามารถพัฒนาในด้านต่างๆร่วมกัน ด้านสังคม จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สอดคล้องกับ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2560) กระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 STEAM Design Process เกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิด ทักษะการเข้าสังคมและอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เด็กจะต้องมีเพื่อสามารถทำางานได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุคใหม่ ซึ่งผลการวิจัยบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์ของดัชนีประสิทธิภาพเป็นไปตามที่กำหนดไว้ และผลของการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกศินี บุญช่วย (2564) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเสต็มศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานโดยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอโณทัย ใจเบอะ (2564) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสเต็มศึกษา เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกศาปีที่ 1 พบว่ามีดัชนีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ด้วยการใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีสเต็มตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ดัชนีประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของชุดบทเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ประยุกตเรื่องออกแบบชิ้นงาน และผลิตด้วยเทคนิคสเต็ม โดยสูตรการหาดัชนีประสิทธิผลได้เท่ากับ 0.66 ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีการบูรณาการศาสตร์ต่างๆใน สเต็ม และ ยังมีผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ทางด้านวิศวกรรมศาสตร์โดยตรง เป็นผู้เชี่ยวชาญในการช่วยตรวจสอบชุดบทเรียนให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาของชุดบทเรียน สามารถถ่ายทอดเนื้อหา ประสบการณ์ที่มีความซับซ้อน และมีลักษณะที่เป็นนามธรรม ให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบรรยายและส่งเสริมการเรียนแบบกลุ่มร่วมกันแชร์ไอเดียการออกแบบที่สร้างสรรค์ในชั้นเรียน จึงช่วยให้สามารถวัดผลผู้เรียนได้ตามเป้าหมายสอดคล้อง

กับ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2564) ทักษะ STEM ซึ่งเป็นการศึกษาที่บูรณาการศาสตร์ความรู้ สะเต็มศึกษานั้นเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่เน้นการท่องจำแต่เน้นการปฏิบัติจริง เช่น การนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาในชีวิต หรือการนำความรู้ไปช่วยในการทำงาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการศาสตร์ทั้ง 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เรียกได้ว่าเปลี่ยนจากการท่องจำเนื้อหาในแต่ละศาสตร์ไปเป็นการเข้าใจความรู้เหล่านั้นให้เห็นเป็นภาพจริง รวมถึงพัฒนาทักษะการคิด การตั้งคำถาม การค้นคว้าข้อมูล และการวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ศาสตร์ที่ดูยากเหล่านี้เป็นเรื่องใกล้ตัวที่นำมาใช้ได้จริง

3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที 6 ระหว่างการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคสเต็มศึกษา (STEAM) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ มีค่าเฉลี่ย 13.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.96 ซึ่งสูงมีค่าทางนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการเรียนแบบปกตินั้นจะไม่มีการได้บูรณาการทางความคิดเทคนิคต่างๆ รวมถึงความท้าทายจากการประยุกต์หลักการทางทฤษฎีต่างๆมาช่วยในการออกแบบสร้างสรรค์ชิ้นงาน เป็นกึ่ง (Passive Learning) เรียนและทำตามผู้สอน ทำเป็นแบบแผนปกติ ซึ่งทำให้เกิดความสนใจน้อยกว่านักเรียนที่เรียนเทคนิคสเต็ม และมองไม่เห็นถึงความสำคัญในแต่ละวิชาที่เรียนว่า ทำไมจึงต้องเรียนวิชานี้ และนักเรียนอาจจะคิดว่าวิชาบางวิชาไม่มีความสำคัญต่อทักษะอื่นๆในอนาคต ขสดความกระตือรือร้น และความท้าทายน้อยกว่าการเรียนแบบ STEAM (Active Learning) สอดคล้องกับสุทธิพร ชุลีธรรม (2563) คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนการสอนระหว่างการใช้การเรียน การสอนแบบ Active Learning กับการเรียนการสอนแบบปกติ (Passive Learning)

นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเท่ากับ 9.25 คะแนน สูงกว่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.31 คะแนน ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนระหว่างการใช้การเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยใช้นวัตกรรมการสอน Google Classroom กับการเรียนการสอนแบบปกติ (Passive Learning) กรณีศึกษา การจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสอดคล้องกับ ดุษฎี โยเหลา และคณะ (2557) ที่ว่า การเรียนการสอนแบบ Active Learning เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning Group) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัณฑิตา อินทรักษา (2562) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วย Active Learningเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ สุธิดา เลขะวัฒนะ (2560) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาด้วยสื่อ ความจริงเสมือนโดยการเรียนรูปแบบ Active Learning ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้การสร้างสื่อความจริงเสมือนโดยการเรียนรู้แบบ ActiveLearning โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ซึ่งการเรียนรู้แบบสเต็มนั้นเป็นการเรียนรู้แบบ Active Learning กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิด เกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป Bonwell (1991) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน 2 ประการคือ 1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์, และ 2) แต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน Meyers and Jones (1993) โดยผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้(receive) ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ co-creators Fedler and Brent (1996)

4. เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ด้านออกแบบและผลิตชิ้นงานด้วยเทคนิคสเต็มระหว่างการจัดการเรียนการสอน สเต็มศึกษา (STEAM) = 4.79 , SD = 0.41 กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ = 3.16 , SD = 0.73 ซึ่งมีค่าเจตคติที่มากกว่าแบบปกติ โดยรวมนักเรียนมีเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด = 4.79 , SD = 0.41 ทั้งนี้เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ด้านการออกแบบและผลิตชิ้นงาน ด้วยเทคนิคสเต็ม สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดำเนินงานสร้างและพัฒนาแบบฝึก เพื่อเป็นสื่อ และเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข เรียนรู้ได้มากขึ้น และสามารถนำมาพัฒนาผู้สอนให้มีกระบวนการทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งนักเรียนที่ได้เรียนชุดกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้ 1. นักเรียนแสดงออกถึงความชอบและสนุกในการเรียนรู้กับชุดกิจกรรม 2. เข้าใจและสามารถสื่อสารกับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ 3. นักเรียนเตรียมอุปกรณ์มาอย่างพร้อมเพียงพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติ 4. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และพัฒนานักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา 5. นักเรียนกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ 6. นักเรียนมีส่วนร่วมในรูปแบบ Active Learning 7. นักเรียนใช้ความสามารถได้อย่างบูรณาการและสร้างสรรค์ 8. นักเรียนได้ร่วมมือในกิจกรรมรูปแบบกลุ่ม 9. นักเรียนเห็นถึงประโยชน์ในการเรียนรู้ในการเรียนการสอนแบบเทคนิคสเต็ม มากกว่าแบบปกติ 10. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนในการทำงานได้ในอนาคต สอดคล้องกับเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ (2564) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด STEAM เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทางเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนพบว่าผลรวมด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนมีความคิดเห็นมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ ธัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ (2566) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลของเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง สารอาหาร เมื่อจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษานักเรียนมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบประเมินก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 72.79 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 88.82 ซึ่งสูงกว่าจึงสรุปได้ว่านักเรียนมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษาสูงขึ้นกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับ พลศักดิ์ แสงพรมศรี และคณะ (2558) ,401

พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อการเรียนรายวิชาเคมี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาการเรียนการสอนด้วยวิธีการบูรณาการด้วยเทคนิคสเต็ม เป็นทักษะที่ผู้สอนในยุคปัจจุบันควรมี โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม กระตุ้นการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้สอนจึงต้องพัฒนาการถ่ายทอดการเรียนรู้ในเทคนิคต่างๆให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ กับโลกโลกาภิวัฒน์ให้ตอบสนองและสัมพันธ์กับผู้เรียน รวมถึงบรรยากาศการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ การศึกษา STEM ยังช่วยให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนที่เรียนรู้ STEM มักจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2560). *กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21. STEAM Design Process*, แหล่งที่มา : https://iamkru.com/wp-content/uploads/2021/04/STEAM-Design-Process-Book.pdf

เกศินี บุญช่วย. (2564). *การพัฒนากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.* วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18(1), 29-36.

ธัญญเรศ ก้อนจันทร์เทศ (2566). *การจัดการเรียนรู้แบบสะตีมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* Journal of Roi Kaensarn Academi. 9(4), 50-69

ปัณฑิตา อินทรักษา (2562). *การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และแนวคิดเมตาคอกนิชัน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ การกำกับตนเองในการเรียน และผมสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พลศักดิ์ แสงพรมศรี และคณะ (2558). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูง และเจตคติต่อการเรียนเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษากับแบบปกติ.* วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9, 401-418.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2564). มารู้จัก *ทักษะ STEM มีติดตัวทำไม? สำคัญแค่ไหนต่อการพัฒนาประเทศ?*, แหล่งที่มา : https://www.nxpo.or.th/th/8880/

สุทธิพร ชุลีธรรม (2563). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนระหว่างการใช้การเรียนการสอนแบบ Active Learning โดยใช้นวัตกรรมการสอน Google Classroom กับการเรียนการสอนแบบปกติ (Passive Learning) กรณีศึกษา การจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.* วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 7(2), 203-220.

สุธิดา เลขะวัฒนะ (2560). *การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาด้วยสื่อความจริงเสมือนโดยการเรียนรู้แบบ Active Learning.* วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อโณทัย ใจเบอะ. (2564). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.* วารสาร เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 4(11), 114-125.

เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ (2564). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด STEAM เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา.* วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 11(1), 118-131.

Bonwell, C.C. and Eison, J.A. (1991). *Active Learning Creating Excitement in The Classroom*, ISBN 9781878380081.

Fedler, R.M. and Brent, R. (1996). *Navigating the Bumpy Road to Student-Centered Instruction*. Journal of College Teaching, 44.

Meyers, C.; & Jones, T. B. (1993). *Promoting Active Learning: Strategies for the College Classroom,* San Francisco: Jossey-Bass.

แนวทางการส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

GUIDELINES FOR PROMOTING OF STRATEGIC MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SAMUT PRAKAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]พรทิพย์ เม่นคง และ [2]ศักดา สถาพรวจนา

[1]Pornthip Menkong and [2]Sakda Sathapornwachana

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, ประเทศไทย

Rajapruk University, Thailand.

E-mail: 65109630052@rpu.ac.th

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพของครู ที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างตามวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) วิจัยเชิงปริมาณ คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 327 คน โดยการเปิดตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie and Morgan, 1970) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา และการสุ่มอย่างง่ายตาม

---

[1]นิสิต, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (นนทบุรี)

[2] อาจารย์, ดร., หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (นนทบุรี)

สัดส่วน 2) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ คือ แบบสอบถามที่มีค่าความตรงอยู่ระหว่าง .80-1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .98 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์ค่าแปรปรวนทางเดียว การทดสอบความแตกต่างรายคู่แบบ LSD และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การกำหนดกลยุทธ์ อยู่ระดับมากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการประเมินผลและควบคุม อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่าด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มี 2 แนวทาง ด้านการกำหนดกลยุทธ์ มี 3 แนวทาง ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ มี 3 แนวทาง และด้านการประเมินผลและควบคุม มี 3 แนวทาง และข้อเสนอแนะ มี 8 ข้อเสนอแนะ

คำสำคัญ : แนวทาง การบริหารเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research are 1) to study the strategic management of school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. 2) to compare the strategic management of school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, classification according to the status of teachers includes gender, age, educational qualifications, academic status, work experience and the size of the educational institution. 3) to study guidelines for promoting strategic management of school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. The sample group according to the research method consists of the quantitative research which were 327 teachers under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office by opening the sample size determination table of Krejcie and Morgan by stratified random sampling according to

the size of the educational institution and simple random sampling according to proportion and the qualitative research which the informants were 5 school administrators through purposive sampling. The instrument implemented in collecting the data was five-point rating scale questionnaire constructed by the researcher. The instruments were assessed with content validity by index of congruency: IOC which were between 0.80-1.00, reliability with -Cronbach's alpha coefficient which were equal to 0.98. Percentage, arithmetic mean, standard deviation, independent t-test, One Way Anova, LSN and content analysis were used as the statistical devices for analyzing the data.

The results of the research found that 1) the strategic management of school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, the overall level was at a high level. The aspect with the highest average was the highest level of strategy execution, next the strategy formulation was at the highest level, while environment analysis and evaluation and control were at a high level. 2) the comparative results of strategic management of school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, classified by gender, age, educational qualifications, academic status, and work experience; there were no difference while classified according to the size of the educational institution; there was significantly different at the .01 level. 3) the strategic management guidelines of school administrators under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, there were 2 approaches to environment scanning, 3 approaches to strategic formulation, 3 approaches to strategy implementation, 3 approaches to evaluation and control, and 8 approaches to recommendations.

Keywords : Guidelines, Strategic Management, School Administrators

บทนำ

โลกาภิวัตน์นวัตกรรมและความยั่งยืน เป็นความท้าทายที่แท้จริงต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ องค์การจะสามารถปรับตัวอย่างไรให้ทันกับแนวโน้มของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทั่วโลก เพื่อทำการปรับเปลี่ยนในสิ่งที่จำเป็น มีการเสนอทฤษฎีต่างๆ เพื่อพิจารณาว่าองค์การมีความเหมาะสมกับเภาพแวดล้อมของตนอย่างไร และมี

การใช้แนวทางเหล่านี้ในระดับต่างๆ กัน การปรับตัวเป็นกระบวนการที่มีพลวัตเหมาะสมด้วย มุมมอง ของทฤษฎีการเรียนรู้ขององค์การ ซึ่งกล่าวว่าองค์การจะมีการปรับตัวเพื่อป้องกัน ผลกระทบตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและใช้ความรู้เชิงรุกเพื่อปรับปรุงความเหมาะสม ระหว่างองค์การของตนกับสภาพแวดล้อม ช่วยให้การเลือกกลยุทธ์มีความหลากหลายครอบคลุม บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ เกี่ยวข้องกับผู้บริหารจากทุกระดับขององค์การ ในการกำหนดและการนาเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้ามาช่วย การวางแผน เชิงกลยุทธ์เป็นการวางแผนที่มีความสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสำหรับอนาคตใน ระยะยาวที่ต้องการและเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งองค์กร โดยรวม ผู้บริหารควรทำความเข้าใจหลัก เบื้องต้นของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเป้าหมาย ระยะยาว การวางแผนเชิงกลยุทธ์ครอบคลุมเรื่องสภาพแวดล้อม ภายนอกขององค์การ การ วางแผนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในอนาคต ความอยู่รอด ค่านิยม และการ เจริญเติบโตขององค์การ ผู้บริหารเชิงกลยุทธ์คือผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนดเป้าหมายที่ต้องการ (ธนาชัย สุขวณิช และพรชัย อรัณยกานนท์, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ (2566) กล่าวว่า โรงเรียน มัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 25 โรงเรียน การบริหารจัดการในสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพและปัญหาแตกต่างกันตามสาเหตุและปัจจัย ต่าง ๆ ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ ได้ศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ แผนสำคัญ นโยบายระดับต่าง ๆ และใช้การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือ ในการประเมินสถานการณ์ เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน สรุปได้ว่า ประเด็นสำคัญที่พบจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้พบจุดอ่อน ดังนี้ 1) ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละกลุ่มงาน นั่นคือขาดบุคลากรที่มีความรู้ในกลุ่มงานงาน นั้น ๆ นั่นคือในเรื่องของกลยุทธ์ ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษามีระบบในการทำงานไม่เป็นไปตามแผนที่ วางไว้ 2) ขาดบุคลากรที่มีทักษะและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งกล่าวไว้ในแผนปฏิบัติการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประจำปี 2566 ซึ่งรวมถึงความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อสถานศึกษา เพราะปัจจุบันผู้บริหาร จะต้องเป็นแรงผลักดัน ส่งเสริม พัฒนา ในเรื่องสื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมให้เข้ามามีบทบาทในการ บริหารงานแต่ละฝ่ายให้มากขึ้น สอดคล้องกับอมร อุณหสุทธิยานนท์ (2566) กล่าวไว้ว่า เพื่อให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน

จากสภาพปัจจุบันและปัญหา ดังกล่าวที่กล่าวมาแล้วข้องต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผน พัฒนาการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในโอกาสต่อไป ที่จะช่วยส่งผลต่อผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพของครู ที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวนครูทั้งสิ้น 2,197 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 327 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) การทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ดังตารางที่ 1

ด้านที่	การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับ
1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	4.44	.42	มาก	3
2	การกำหนดกลยุทธ์	4.51	.50	มากที่สุด	2
3	การปฏิบัติตามกลยุทธ์	4.59	.31	มากที่สุด	1
4	การประเมินผลและควบคุม	4.28	.37	มาก	4
	ภาพรวม	**4.45**	**.30**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45 และ S.D. = .30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การกำหนดกลยุทธ์ อยู่ระดับมากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการประเมินผลและควบคุม อยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ดังตารางที่ 2 ดังนี้

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	สถานภาพส่วนบุคคล					
	เพศ	อายุ	วุฒิการศึกษา	วิทยฐานะ	ประสบการณ์การทำงาน	ขนาดของสถานศึกษา

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	.55	.62	.09	.83	.35	.02*
2. การกำหนดกลยุทธ์	.30	.23	.15	.45	.81	.29
3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์	.43	.52	.84	.74	.68	.26
4. การประเมินผลและควบคุม	.87	.31	.03	.01**	.00**	.00**
ภาพรวม	**.64**	**.66**	**.58**	**.52**	**.48**	**.00****

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า แนวทางการส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มี 2 แนวทาง การกำหนดกลยุทธ์ มี 3 แนวทาง การปฏิบัติตามกลยุทธ์ มี 3 แนวทาง และการประเมินผลและควบคุม มี 3 แนวทาง และข้อเสนอแนะ มี 8 ข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในศาสตร์ด้านการบริหารจัดการที่ดี พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะในปัจจุบันที่สภาพสังคมเต็มไปด้วยการแข่งขัน ไม่เว้นแม้แต่ในภาคของการศึกษา ส่งผลให้ทุกโรงเรียนตื่นตัวกับการสร้างภาพลักษณ์และผลสำเร็จของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และกลยุทธ์ของโรงเรียนเพื่อนำพาไปสู่ผลสำเร็จตามที่โรงเรียนมุ่งหวัง สอดคล้องกับแนวคิดของ Wheelen and Others (2018) ได้กล่าวว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ

ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลประสบความสำเร็จถึงจุดสูงสุดในระดับใดนั้น ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีทั้งความรู้ความสามารถ ที่จะสะท้อนออกมาเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ในการบริหารงานที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิระศักดิ์ ทุบจิ๋ว (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะสถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน โดยมีจุดประสงค์ เพื่อระบุปัจจัยเชิงกลยุทธ์ ที่จะช่วยในการวิเคราะห์การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมิน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุสรรค ซึ่งช่วยให้ มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการบริหารงานในองค์กรสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐาปนา ฉิ่นไพศาล (2560) ที่ได้กล่าวว่า การตรวจสภาวะแวดล้อม เป็นการกำกับประเมินผล และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกแก่ บุคลากรภายในองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบ ทั้ง สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกซึ่งจะช่วยในการวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ขององค์การ วิธีการในการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมที่ง่ายที่สุดคือการวิเคราะห์ SWOT สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิชา ร่มโพธิ์รี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 การกำหนดกลยุทธ์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ในการทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการ แผนงานที่ได้กำหนดไว้ เพื่อช่วยให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ เกียรติชัย กาฬสินธุ์ (2563) ที่ได้กล่าวว่า

การกำหนดกลยุทธ์ ระดับธุรกิจ และการกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร การกำหนดกลยุทธ์ระดับธุรกิจจะมุ่งเน้นไปที่การกำหนดกลยุทธ์ในระดับหน่วยธุรกิจของบริษัท ดังนั้นในส่วนนี้เราจะเรียกว่ากลยุทธ์ระดับธุรกิจ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ผู้นำต้นทุน กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง กลยุทธ์นวัตกรรม และกลยุทธ์นวัตกรรมของแบบจำลองธุรกิจ ส่วนการกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กรจะมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์ระดับบริษัท ซึ่งเป็นกลยุทธ์สำหรับบริษัทที่ต้องการขยายขอบเขตขององค์กรไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ หรือภูมิภาคใหม่ ๆ โดยกลยุทธ์ระดับองค์กรจะประกอบไปด้วย การควบรวมในแนวดิ่ง การกระจายธุรกิจการควบรวมและการเข้าซื้อกิจการ พันธมิตรเชิงกลยุทธ์ และกลยุทธ์ในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวม มากที่สุดคือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Schilling (2017) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเชิงกลยุทธ์ของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี พบว่า ในการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ดีต้องออกแบบให้มีความสอดคล้องกับบริบทขององค์กร รวมทั้ง ช่วงเวลาที่เหมาะสม ทราบถึงผลกระทบเชิงบวกและลบ คำนึงถึงปัจจัยรอบด้านที่มีอิทธิพลต่อองค์กร สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการ โดยการส่งเสริมความคิดเชิงสร้างสรรค์นำนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เข้ามาปรับใช้ ศึกษางานวิจัยเพื่อนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทำให้กลยุทธ์นั้นโดดเด่นในการบริหารจัดการ

1.3 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษา มีกระบวนการนำกลยุทธ์และนโยบายที่กำหนดไว้ไปใช้ในองค์กร โดยผ่านการพัฒนาแผนงาน โครงการ งบประมาณ และวิธีการหรือขั้นตอนปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Wheelen and others (2018) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการที่นำกลยุทธ์ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติผ่านการพัฒนาแผนงาน (Programs) งบประมาณ (Budgets) และวิธีปฏิบัติ (Procedures) และขั้นตอนการปฏิบัติงาน กระบวนการนี้อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรม โครงสร้างภายในองค์การ หรือระบบการจัดการโดยรวมของทั้งองค์การเมื่อจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทั้งองค์การอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามกลยุทธ์ดำเนินการโดยผู้จัดการระดับกลางและระดับล่าง มีการตรวจสอบโดยผู้บริหารระดับสูง บางครั้งเรียกว่าการวางแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติตามกลยุทธ์มักเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในแต่ละวันในการจัดสรรทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของนุชจรินทร์ ปิ่นทอง (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

1.4 การประเมินผลและควบคุม พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีกระบวนการติดตามกิจกรรม และผลการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานทุกๆ แผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการ เพื่อนำจุดอ่อนที่พบไปสู่การพัฒนาและหาวิธีแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยมีการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและควบคุม สอดคล้องกับแนวคิดของ ฐาปนา ฉิ่นไพศาล (2560) ที่ได้กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่องค์การใช้ในการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานทั้งองค์การ โดยการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้จัดการในทุกระดับจะต้องนำผลลัพธ์ที่ได้รับไปใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินงานขององค์การ แม้ว่าการควบคุมและประเมินกลยุทธ์จะเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการจัดการเชิงกลยุทธ์ แต่การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์สามารถชี้ให้เห็นจุดอ่อนของการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติในขั้นตอนก่อนหน้านี้และสามารถกระตุ้นให้กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ต้องเริ่มต้นใหม่ สอคคล้องกับงานวิจัยของ สุปรียา ชินพะวอ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภาพรวมครูในทุกสถานศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน ครูทุกคนมีความรู้ ความสามารถ มีหน้าที่และความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน รวมทั้งบริบทการทำงาน วัฒนธรรมของสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพงานและคุณภาพในการทำงานของครูไม่มีความแตกต่างกัน สอคคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร ละม้ายแข (2566) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่อยู่ภายในสถานศึกษาที่มีอายุ หรือช่วงวัยที่แตกต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษาทุกสถานศึกษาต่างมีวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในความรับผิดชอบของตนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถอย่างรอบด้านเพื่อให้บุคลการของสถานศึกษาถึงพร้อมในการทำงานในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกัน และด้วยนโยบายของรัฐได้ทำการส่งเสริมให้ครูที่มีความรู้

ความสามารถอย่างเชี่ยวชาญ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ที่ดีในด้านต่างๆ ร่วมกันในช่วงเวลาที่ทางสถานศึกษากำหนดไว้ หรือที่เรียกว่า PLC (Professional Learning Community) ส่งผลให้บุคลากรครูมีศักยภาพทัดเทียมกัน สามารถทำงานในแต่ละหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร ละม้ายแข (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โลกในยุคปัจจุบัน มนุษย์สามารถพัฒนาความรู้ ของตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จากการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากการสามารถสืบค้น หรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญในองค์ความรู้อย่างลึกซึ้งโดยตรง จึงส่งผลให้ครูภายในสถานศึกษา สามารถพัฒนาความรู้ได้อย่างรอบด้าน ก่อให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพแห่งตนที่ไม่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อผลของงานที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.4 ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มีตำแหน่งหรือวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีตำแหน่ง หรือวิทยฐานะที่สูงกว่า อาจเป็นผู้ที่มีมุมมองทัศนคติ ความรู้ในประเด็นต่าง ๆ ที่ดีกว่า ซึ่งนำไปสู่การคิด ตัดสินใจ และเลือกใช้วิธีดำเนินงานตลอดจนมีกลยุทธ์ในการทำงานอย่างชาญฉลาด และได้ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่า ครูที่มีวิทยฐานะที่ต่ำกว่าหรือมีความชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกว่า ซึ่งผลการวิจัยจึงไม่สัมพันธ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานที่สูงกว่า มีการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์การทำงานที่ดีที่ส่งผลต่อการทำงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ให้กับบรรดครูรุ่นน้องอย่างไม่ปิดกั้นความรู้ พร้อมถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานที่ดีให้อยู่ตลอดเวลา เพราะมีจุดหมายปลายทางเดียวกัน คือ ให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนา เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสังคมร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ละม้ายแข (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.6 ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่อยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ หรือขนาดใหญ่พิเศษ ได้รับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรที่แตกต่างกันจากสถานศึกษาขนาดกลางหรือขนาดเล็ก ซึ่งเป็นไปตามจำนวนของนักเรียนเป็นสำคัญ และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ดังกล่าวอาจได้รับการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากผู้รับบริการ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากกว่า จึงสามารถนำสิ่งเหล่านั้นไปทำการพัฒนาสถานศึกษาให้พัฒนาอย่างเห็นผลที่เป็นรูปธรรม ชัดเจนได้มากกว่า จึงส่งผลให้มีมุมมอง ในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายในการสร้างแผนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นไปที่ความสำเร็จในระยะยาว การบริหารเชิงกลยุทธ์ช่วยให้สถานศึกษาในการบริหารและพัฒนามีความเสถียรและมีความสามารถในการตอบสนองต่อเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถตรวจสอบผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการที่ดำเนินการอยู่ และปรับปรุงแผนการดำเนินงานตามความต้องการของผู้เรียนและสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน การบริหารเชิงกลยุทธ์ช่วยให้สถานศึกษามีการวางแผนที่มุ่งเน้นไปที่ความสำเร็จในระยะยาว และสามารถปรับปรุงตามสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติชัย กาฬสินธุ์. (2563). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิระศักดิ์ ทุบจิ๋ว. (2558). *การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชลธิชา ร่มโพธิ์รี. (2561). *การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.*รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฐาปนา ฉิ่นไพศาล. (2560). *การจัดการเชิงกลยุทธ์.* นนทบุรี: ธนธัชการพิมพ์.

ณัฐพร ละม้ายแข. (2566). *การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธนาชัย สุขวณิช และพรชัย อรัณยกานนท์. (2557). *การบริหารเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

นุชจรินทร์ ปิ่นทอง. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร. (2558). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา.* (ออนไลน์). http://www.sesaosp.go.th/website/?p=1

สุปรียา ชินพะวอ. (2562). *การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อมร อุณหสุทธิยานนท์. (2566). *สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 13(1), 81-90.

Schilling. (2017). *Strategic Management of Technological Innovation*. Fifth Edition (New York: McGraw-Hill Education, 2017).

Wheelen and others. (2018). *Strategic Management and Business Policy: Globalization, Innovation and Sustainability*, 15th ed. (United States: Pearson Education, 2018).

การพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

DEVELOPMENT OF DIALOGUE OF SCHOOL ADMINISTRATORS INDICATOR UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BUENG KAN

[1]ณัฐภูมิ นะราหนองแวง, [2]วาโร เพ็งสวัสดิ์ และ [3]บุญมี ก่อบุญ

[1]Natthaphum Naranongwang [2]Waro Phengsawat and [3]Boonmee Koboon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ประเทศไทย

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

[1]noomark191@gmail.com

Received: May 26, 2024; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัย พบว่า 1. สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับฟังอย่างลึกซึ้ง 2) การไตร่ตรองความคิด 3) การนำเสนอความคิด และ 4) การเคารพบุคคลอื่น โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อยและ 56 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็นองค์ประกอบหลักการรับฟังอย่างลึกซึ้ง 16 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักการไตร่ตรองความคิด 14 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักการนำเสนอความคิด 13 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบหลักการเคารพบุคคลอื่น

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

13 ตัวบ่งชี้ 3. โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square = 34.24, df = 32, P-value = 0.360, RMSEA = 0.015, RMR = 0.0097, GFI = 0.98, AGFI=0.95) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 56 ตัวบ่งชี้ มีค่าตั้งแต่ 0.82 – 1.01 4. คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้, สุนทรียสนทนา, การรับฟังอย่างลึกซึ้ง, การไตร่ตรองความคิด, การนำเสนอความคิด

Abstract

The purposes of this research were to develop Dialogue indicators of school administrators under the Secondary Education Area Office Bueng Kan. The findings were as follows; 1. The Dialogues of school administrators under the Secondary Education Area Office Bueng Kan. It consists of four elements: 1) deep listening, 2) reflection thinking, 3) voicing, and 4) respecting. All of these Elements were the highest appropriate level. 2. The Dialogue indicators of school administrators under the Secondary Education Area Office Bueng Kan. It consists of 4 main elements, 12 sub-elements and 56 indicators, classified into 16 indicators of deep listening, 14 indicators of refection thinking, 13 indicators of voicing, and 13 indicators of respecting. 3. The Dialogue indicator model developed by school administrators under the Secondary Education Area Office Bueng Kan. is consistent with the empirical data (Chi-Square = 34.24, df = 32, P-value = 0.360, RMSEA = 0.015, RMR = 0.0097, GFI = 0.98, AGFI=0.95) The 56 indicators weights between 0.82 – 1.01. 4. A Manual for the use of Dialogue indicators of school administrators under the Bueng Kan Secondary Education Area Office It is suitable at the highest level.

Keywords: Indicators, Dialogue, Deep listening, Reflection Thinking, Voicing

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมยังมีความขัดแย้งระหว่างบุคคลซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือความไม่พึงพอใจระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกัน โดยต่างเข้าใจว่าทรัพยากรที่ต้องการมีอยู่อย่างจำกัด หรือฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าถูกขัดขวางจากอีกฝ่ายหนึ่งทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเอง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลอาจไม่ใช่เรื่องที่ให้ผลเชิงลบเสมอไป หากมีการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันเชิงบวก เพราะช่วยให้คู่ขัดแย้งเรียนรู้ซึ่งกันและกันและใช้โอกาสจากความขัดแย้งนั้นเพื่อทบทวนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นอีกครั้ง การจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวก ต้องใช้ความเข้าใจ การประนีประนอมและการถ้อยทีถ้อยอาศัยกันเพื่อรักษาสัมพันธภาพให้คงไว้ (บุษบา สุธีธร, 2560).

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมาในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันที่สามารถเกิดขึ้นได้จากหลากหลายสาเหตุ อาทิ ความขัดแย้งภายในบุคคล ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งในองค์การ หรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมี ซึ่งสาเหตุมาจาก 4F คือ1) ความกลัว (fear) เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความขัดแย้ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคต เป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากเพราะเกิดได้อย่างถาวร ความกลัวทำให้คนขาดเหตุผล ทำให้การรับรู้ผิดพลาด ทำให้การสื่อสารบิดเบือน 2) การใช้กำลัง (force) ถ้าไม่มีการใช้กำลังก็อาจมามีความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังทางกาย ทางอาวุธ แต่ยังรวมถึงกำลังทางคุณธรรม (moral force) กำลังทางอารมณ์ (emotion force) การจะให้ความร่วมมือหรือไม่ร่วมมือ 3) ความเป็นธรรม (fair) เมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเลื่อน ลด ปลด ย้าย และมอบหมายงาน การสั่งงาน การพิจารณาความดีความชอบโอกาสที่จะก้าวหน้า ฯลฯ บุคคลนั้นก็จะเกิดความขัดแย้ง เมื่อใดที่บุคคลหรือองค์การรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น และ 4) ทุน (fund) ในที่นี้หมายถึง ทรัพยากรบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และการ จัดการ การบริหาร ในปัจจุบันนั้นทรัพยากรมีไม่เพียงพอ แต่ละคนหรือแต่ละหน่วยงานจำเป็น จะต้องแข่งขันเพื่อจะได้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด พอที่จะช่วยให้ตนหรือหน่วยงานบรรลุเป้าหมายได้ การแข่งขันเพื่อจะได้ทรัพยากรที่จำกัดเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความขัดแย้ง (วนิดา เนาวนิตย์, 2563).

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันเมื่อยุคสมัยเปลี่ยน สรรพสิ่งในโลกย่อมปรับตัวฉะนั้นบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความรู้เชิงทฤษฎีมีความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงโลกยุคใหม่ 4 บทบาทหลัก ดังนี้ 1. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงประกอบด้วย ความรู้ทางวิชาการ นักประกอบการ นักริเริ่มสร้างสรรค์ และประกอบการความสามารถด้านเทคโนโลยี เป็น

นักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวกตัวแบบที่ดีและการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนั้นแล้วยังมีสิ่งสำคัญของผู้บริหารในยุคไร้พรหมแดน คือ 1) ผู้บริหารต้องทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง 2) ผู้บริหารต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง 3) ผู้บริหารต้องเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง 4) ปฏิรูปเป็นนักคิด นักพัฒนา ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก5) ประชาธิปไตย 6) ประสาน 7) ประนีประนอม แก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งภายในภายนอกสถานศึกษา สร้างความรักสมัครสมานสามัคคีให้กับบุคลากรและหมู่คณะ 8) ประชาสัมพันธ์ และ9) ประชาสงเคราะห์ และเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารต้องสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหาร ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหารและคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคม (จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี, 2564).

สุนทรียสนทนาเป็นปรัชญาตามแนวคิด philosophy of dialogue ซึ่งเป็นแนวคิดของนักปรัชญาชาวยิว สัญชาติออสเตรีย ชื่อมาร์ติน บูเบอร์ (Martin Buber) ซึ่งได้เขียนไว้ในหนังสือ I and Thou (1923) โดยมีมโนคติหลักว่า พื้นฐานสารัตถะความเป็นมนุษย์นั้นถูกมองด้วยลัทธิเหตุผลนิยมเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific rationalism) แต่กรอบความคิด เชิงปรัชญาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (man with man) นั้นจะต้องใช้สุนทรียสนทนาเพื่อสร้างให้เกิดพื้นที่ระหว่างมนุษย์ (sphere of between) สุนทรียสนทนาเป็นบทสนทนาซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งเป็นอยู่ (entity) สองคนหรือมากกว่า สุนทรียบทสนทนาเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่มีความหมายแฝงทางวาจาในขณะที่การติดต่อสื่อสารสามารถแลกเปลี่ยนความคิดและข้อมูลโดยสัญญะที่ไม่ใช่คำพูด พฤติกรรม ในฐานะเป็นนิรุกติศาสตร์ สุนทรียบทสนทนายังเป็นการใช้ภาษา แต่ก็ถูกแยกออกจากวิธีการสื่อสารอื่นๆ เช่น การอภิปรายและ การโต้วาที ในขณะที่การอภิปรายถือว่าเป็นการเผชิญหน้า สุนทรียสนทนากลับเน้นการฟังและทำความเข้าใจ เป็นลักษณะธรรมชาติในการสนทนาที่แท้จริงของมนุษย์และเกี่ยวข้องกับสำนึกทางศาสนา ความทันสมัย มโนทรรศน์ จริยธรรม การศึกษา จิตวิญญาณและการตีความ เนื่องจากสุนทรียสนทนาคือรูปแบบพื้นฐานของการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ของข้อความจำนวนมาก (สิริกร อมฤตวาริน, เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560).

การศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะจากการศึกษางานวิจัยพบว่ามีการนำสุนทรียสนทนาไปใช้ในการแก้ปัญหาในด้านความขัดแย้ง การรับฟัง การพูดคุย การหาทางออกร่วมกันและยังมีการทดลองใช้ในศาสตร์ด้านอื่น ๆ อย่างหลากหลาย แต่ยังมีการนำสุนทรียสนทนามาใช้ในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษาที่น้อยมาก ดังนั้นด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ โดยการนำข้อมูลเชิงประจักษ์ จากปรากฏการณ์จริงมาทดสอบกับโมเดลเชิงทฤษฎี ซึ่งได้ศึกษามาอย่างกว้างขวาง มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ เพื่อที่จะได้

นำตัวบ่งชี้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานศึกษาและส่งเสริมให้การบริหารงาน ในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นตามแบบแนวคิดสุนทรียสนทนา และท้ายที่สุดคือสามารถนำไปใช้ในอนาคตได้ เพื่อพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดสุนทรียสนทนาและมีความเหมาะสมในบทบาทของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2566 ซึ่งแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน และเป็นครู จำนวน 1,024 คน รวมทั้งสิ้น 1,094 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาใช้การเลือกแบบเจาะจงผู้บริหารทุกคนจากทุกโรงเรียน ได้ผู้บริหารจำนวน 70 คน และครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 295 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนตัวแปรสังเกตได้ 20: 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ คือ ใช้ความถี่และค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับกลับคืนมา จำนวน 295 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100ของแบบสอบถามจำนวนทั้งหมดที่ส่งไป ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์แสดงสถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลสถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
1. การดำรงตำแหน่งปัจจุบัน		
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	70	23.73
1.2 ครู	225	76.27
รวม	295	100
2. ประสบการณ์ในการทำงาน		
2.1 5-10 ปี	163	55.25
2.2 ตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป	132	44.75
รวม	295	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 76.27 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 23.73 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 55.25 มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้น จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75

2. การพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้

2.1. องค์ประกอบหลักการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.199, S.D. = 0.810) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อยโดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้

องค์ประกอบย่อยสมาธิในการฟัง ($\overline{X}$ = 4.259, S.D. = 0.814) องค์ประกอบย่อยฟังให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ ($\overline{X}$ = 4.129, S.D. = 0.832) และองค์ประกอบย่อยการไม่ตัดสิน ($\overline{X}$ = 4.228, S.D. = 0.851) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความเบ้ (Skewness) พบว่า มีค่าตั้งแต่ -1.782 ถึง -0.728 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย แต่มีค่าไม่มากกว่า 3 และเมื่อพิจารณาความโด่ง (Kurtosis) พบว่า มีค่าระหว่าง -0.025 ถึง 4.161 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะโด่งมากกว่าปกติ แต่มีค่าไม่มากกกว่า 10 แสดงว่าข้อมูลมีแนวโน้มการแจกแจงแบบปกติ

2.2 องค์ประกอบหลักการไตร่ตรองความคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.147, S.D. = 0.831) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อยโดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ องค์ประกอบย่อยการคิดวิเคราะห์ ($\overline{X}$ = 4.163, S.D. = 0.838) องค์ประกอบย่อยการสังเคราะห์ ($\overline{X}$ = 4.153, S.D. = 0.848) และองค์ประกอบย่อpการตัดสินใจแก้ปัญหา ($\overline{X}$ = 4.133, S.D. = 0.852) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเบ้ (Skewness) พบว่า มีค่าตั้งแต่ -1.543 ถึง -0.967 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย แต่มีค่าไม่มากกว่า 3 และเมื่อพิจารณาความโด่ง (Kurtosis) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.683 ถึง 3.019 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะโด่งมากกว่าปกติ แต่มีค่าไม่มากกกว่า 10 แสดงว่าข้อมูลมีแนวโน้มการแจกแจงแบบปกติ

3.3 องค์ประกอบหลักการนำเสนอความคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.126, S.D. = 0.878) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อยโดยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ องค์ประกอบย่อยคิดโดยมีการไตร่ตรองทบทวน ($\overline{X}$ =4.155, S.D.=0.894) องค์ประกอบย่อยการใช้ถ้อยคำที่ดี ($\overline{X}$ =4.126, S.D.=0.878) และองค์ประกอบย่อยการนำเสนอความคิดที่แท้จริงตรงประเด็น ($\overline{X}$ = 4.091, S.D.=0.892) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเบ้ (Skewness) จากตารางพบว่า มีค่าตั้งแต่ -1.337 ถึง -0.757 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย แต่มีค่าไม่มากกว่า 3 และเมื่อพิจารณาความโด่ง (Kurtosis) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.194 ถึง 2.126 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะโด่งมากกว่าปกติ แต่มีค่าไม่มากกกว่า 10 แสดงว่าข้อมูลมีแนวโน้มการแจกแจงแบบปกติ

3.4 องค์ประกอบหลักการเคารพบุคคลอื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.140, S.D. = 0.875) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบย่อยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ องค์ประกอบย่อยการยอมรับความแตกต่าง ($\overline{X}$ = 4.210, S.D. = 0.898) องค์ประกอบย่อยไม่ยึดถือตัวเองเป็นหลัก ($\overline{X}$ = 4.107, S.D. = 0.892) และองค์ประกอบย่อยการรับฟังเรื่องราวทั้งหมด ($\overline{X}$ = 4.086, S.D. = 0.919) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเบ้ (Skewness) จากตารางพบว่า มีค่าตั้งแต่ -1.560 ถึง 1.243 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย แต่มีค่าไม่มากกว่า 3 และเมื่อพิจารณาความโด่ง (Kurtosis) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.194 ถึง 2.126 แสดงว่าข้อมูลมีลักษณะโด่งมากกว่าปกติ แต่มีค่าไม่มากกกว่า 10 แสดงว่าข้อมูลมีแนวโน้มการแจกแจงแบบปกติ

2. การพัฒนาคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อ	รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1	คำชี้แจง มีความชัดเจน ถูกต้อง	4.80	0.44	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของคู่มือสามารถนำไปใช้บรรลุเป้าหมายได้	5.00	0.00	มากที่สุด
3	ประโยชน์ของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง	5.00	0.00	มากที่สุด
4	นิยาม เนื้อหาสาระขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้และแหล่งข้อมูลประกอบการวัดตัวบ่งชี้ถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.60	0.54	มากที่สุด
5	แนวทางการนำตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินไปใช้สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.80	0.44	มากที่สุด
6	แบบประเมินพฤติกรรมสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย	4.40	0.89	มาก
7	แบบสรุปผลการประเมินสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษานำไปวัดได้ถูกต้อง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.80	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า การใช้คู่มือตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.47) เมื่อพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้อ ยกเว้น แบบประเมินพฤติกรรมสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากสุดไปหาน้อยสุด ดังนี้ วัตถุประสงค์ของคู่มือสามารถนำไปใช้บรรลุเป้าหมายได้ ประโยชน์ของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง และแบบสรุปผลการประเมินสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษานำไปวัดได้ถูกต้อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 ($\overline{X}$=5.00, S.D.=0.00) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ($\overline{X}$=4.40, S.D.=0.89)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่าตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทุกตัวบ่งชี้ทุกตัวมีค่าเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ คือค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 เพื่อคัดสรรกำหนดไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ คือการรับฟังอย่างลึกซึ้ง การไตร่ตรองความคิด การนำเสนอความคิด และการเคารพบุคคลอื่น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกรอบแนวคิดการวิจัย รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงผู้วิจัยได้ดำเนินการหลายขั้นตอนเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยได้คำนึงถึงการนำข้อมูลมาร่างตัวบ่งชี้สร้างแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ถึงผู้เชี่ยวชาญ เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาความตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยทุกตัวมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 แล้วผู้วิจัยทำแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูเพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งปรากฏว่าแบบสอบถามโดยภาพรวม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .987 จึงถือว่า ตัวบ่งชี้ใช้ได้ทุกตัวสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภารัตน์ ราชพัฒน์, (2554) ที่พัฒนาตัวบ่งชี้ตามขั้นตอนดังกล่าวจนได้ตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับงานวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการพัฒนาตัวบ่งชี้ตามขั้นตอนของ Nardo, et al. (2005); Blank (1993); Burstein, Oakes, and Guiton. (1992); Johnstone. (1981) อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, (2551) ที่ได้ดำเนินการพัฒนาตัวบ่งชี้ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวบ่งชี้ การนิยามตัวบ่งชี้ การรวบรวมข้อมูลการสร้างตัวบ่งชี้ การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ และการนำเสนอรายงาน

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองเพื่อพัฒนาโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการไตร่ตรองความคิด (REF) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 การนำเสนอความคิด (VOI) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.98 การเคารพบุคคลอื่น (RES) มีน้ำหนัก

องค์ประกอบเท่ากับ 0.97 และการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (DEL) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 ตามลำดับ แสดงว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ได้ให้ความสำคัญกับการไตร่ตรองความคิดเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เรื่องจากปัจจุบันนี้เรารับข้อมูลจากสื่อทางสังคมมากมาย ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงบ้าง ข้อคิดเห็นบ้าง ข่าวลือและข่าวลวงบ้าง ที่สำคัญคือข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่เรานำมาประกอบใช้ในการตัดสินใจ โดยธรรมชาติแล้วเราจะมีการคิดก่อนตัดสินใจทำทุกครั้ง และการกระทำของเราจะสอดคล้องกับการคิดของเราการไตร่ตรองความคิดจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตัวเรา ถ้าเราปล่อยให้เราคิดไปตามธรรมชาติแล้ว เราจะใช้ข้อมูลเฉพาะที่อยู่ในความจำของเราซึ่งมักอยู่ในวงจำกัดที่มาจากเฉพาะประสบการณ์และความรู้สึกของเราเท่านั้นมาใช้คิดตัดสินใจ หากเราใช้ข้อมูลจำกัดไม่ครอบคลุมทุกด้าน การตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราอาจมีความผิดพลาดได้ ซึ่งสอดคลองกับ สิริอร วิชชาวุธ (2556 :78) พบว่า การคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผลไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นทักษะที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ การเรียนรู้และการอบรมสั่งสอนให้รู้จักใช้คำถามตรวจสอบความคิดของตนและของผู้อื่นด้วย ถ้าบุคคลในสังคมส่วนใหญ่เป็นคนที่มีบุคลิกลักษณะคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผลอย่างมีคุณธรรม บุคคลในสังคมย่อมจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขปราศจากการมีอคติและใช้อารมณ์ความรู้สึกทำร้ายกันและกัน ทั้งยังสามารถช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล ไปในทิศทางสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ที่เป็นประโยชน์ให้แก่กลุ่มสังคมของตน

3. ผลการพัฒนาคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำเสนอผลการสร้างคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินคุณภาพคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า คุณภาพการใช้คู่มือตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.47) เมื่อพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ ยกเว้น แบบประเมินพฤติกรรมสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก โดยสามารถเรียงลำดับข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากสุดไปหาน้อยสุด ดังนี้ วัตถุประสงค์ของคู่มือสามารถนำไปใช้บรรลุเป้าหมายได้ ประโยชน์ของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริงและแบบสรุปผลการประเมินสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษานำไปวัดได้ถูกต้อง ($\overline{X}$=5.00, S.D.=0.00) รองลงมา ได้แก่ คำชี้แจง มีความชัดเจน ถูกต้องและแนวทางการนำตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินไปใช้สามารถนำไปปฏิบัติได้ ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.44) ตามด้วย นิยาม เนื้อหาสาระขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้และแหล่งข้อมูลประกอบการวัดตัวบ่งชี้ถูกต้องตาม

หลักวิชาการ ($\overline{X}$=4.60, S.D.=0.54) และลำดับสุดท้าย ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ($\overline{X}$ = 4.40, S.D.=0.89) ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2550, หน้า 170) ที่กล่าวว่า คู่มือที่ดีจะต้องมีรายละเอียดครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ และประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ ภาษาที่ใช้ต้องสามารถสื่อสารให้ผู้ใช้เข้าใจตรงกันกับผู้เขียน ไม่คลุมเครือหรือทำให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจผิด และภาษาที่ใช้จะต้องช่วยให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจได้ง่าย หากสิ่งใดมีความยากและซับซ้อนควรเขียนให้เข้าใจได้ง่าย โดยใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบ เช่น การใช้ภาพประกอบ การใช้ตาราง การใช้การเปรียบเทียบ อุปมา อุปไมยการยกตัวอย่าง เป็นต้น และยังสอดคล้องกับ สาระ ปัทมพงศา (2551 : 50) กล่าวว่า คู่มือที่ดีนั้นควรมีลักษณะในประเด็นหลักๆ ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ต้องถูกต้องและครอบคลุมสาระของคู่มือนั้น 2) การจัดลำดับขอมูลนำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่าย 3) มีคำชี้แจงมีวัตถุประสงค์ชัดเจน 4) ผู้ใดอ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ 5) รูปแบบของคู่มือเหมาะสมและทันต่อการใช้งาน 6) ใชภาษาเหมาะสมกับผู้ใช้เข้าใจง่าย 7) มีตัวอย่างประกอบทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และ 8) มีแหล่งสืบค้นข้อมูลหรือหนังสืออ้างอิง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ทำให้ทราบว่ามีตัวบ่งชี้ 56 ตัวบ่งชี้ และเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง เป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถแสดงถึงสุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬสามารถนำตัวบ่งชี้สุนทรียสนทนาของผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสุนทรียสนทนาของตนเองให้เหมาะสมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จริญญาภรณ์ ศรีจันดารี. (2564). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.* วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3), 865-876.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2551). *การวิจัยและตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

บุษบา สุธีธร. (2560). *ความขัดแย้งและการคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างบุคคล,* วารสารนักบริหาร, 37(1), 54-67.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2550). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริกร อมฤตวาริน, เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). *สุนทรียสนทนา: เครื่องมือของกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง.* กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วนิดา เนาวนิตย์. (2563). *การจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สาระ ปัทมาพงศา. (2551). *การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนวัดกาญจนาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎรธานี เขต 1.* สุราษฎรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎรธานี.

สิริอร วิชชาวุธ. (2556.) *การคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผล.* วารสารสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8(2), 78-85

อาภารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

Bhom. (1996). On dialogue. London: Routledge.

ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

SATISFACTION WITH TEACHING AND LEARNING BY USING ONLINE MEDIA, GOOGLE CLASSROOM, OF STUDENTS IN THE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM. PRIMARY EDUCATION FIELD FACULTY OF EDUCATION AND LIBERAL ARTS HAT YAI UNIVERSITY

ณัฐกา นาเลื่อน, [1]วิชุนา สัตยารักษ์, [2]วิภาวี มณีเนตร, [3]ปิยวรรณ ขอจิตต์เมตต์ และ [4]กฤษฎา มงคลศรี

[1]Nuttaka Naluan, [2]Wichuna Sattayaraksa, [3]Wipawee Maneenetr, [4]Piyawan Khojitmate and [5]Krisada Mongkolsri

[1]มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

[1]Hatyai University,Thailand

[1]Nuttaka@hu.ac.th

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ Google Classroom ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษา

[1] อาจารย์ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] อาจารย์ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[3] อาจารย์ สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[4] อาจารย์ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

ชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 98 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษามีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.38 เรียงลำดับจากมากไปน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านข้อดีของ Google Classroom มีค่าเฉลี่ย 4.61 ด้านการจัดการเรียนการสอนผ่าน Google Classroom มีค่าเฉลี่ย 4.47 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบ มีค่าเฉลี่ย 4.32 และด้านข้อเสียของ Google Classroom มีค่าเฉลี่ย 4.13

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ; การสอนโดยใช้สื่อออนไลน์; กูเกิลคลาสรูม

Abstract

This research aims to study the satisfaction of students with the management of online teaching through Google Classroom of primary school students Faculty of Education and Liberal Arts Hat Yai University The population used in the research is the 1st year students who are studying in the primary academic field. Faculty of Education and Liberal Arts Hat Yai University, semester 2, academic year 2023, total of 98 people. The tool used in the research is a questionnaire of student satisfaction with the management of teaching and learning using online media. Google Classroom is characterized by 5 levels. The statistics used to analyze the data are the average, standard deviation. The research results of student satisfaction with the teaching and learning using online media, Google Classroom of the 1st year of primary school students, Faculty of Education and Liberal Arts, Hat Yai University is at a high level. There is an average of 4.38, has an average of 4.38, sorted from highest to lowest When considering each aspect, it was found that the advantages of Google Classroom had an average of 4.61, the teaching and learning management aspect through Google Classroom

had an average of 4.47, the security aspect of using the system had an average of 4.32, and the disadvantages of Google Classroom had a value. Average 4.13

Keywords : satisfaction; Online media teaching; Google Classroom

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว มี การประยุกต์ ใช้งานอย่างกว้างขวางในหลายด้าน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และระบบสื่อสารโทรคมนาคมสามารถประมวลผลข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว และสื่อสารกันได้สะดวก เทคโนโลยีดังกล่าวถูกเรียกรวมกันว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือเรียกโดยย่อว่าไอซีที (Information and Communication Technology : ICT) ไอซีทีมีบทบาทต่อการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มีการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (Web-based) ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 20 ที่จัดการเรียนรู้ตามหนังสือเรียน (Text-based) (ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2558) และสิ่งที่คาดหวังผลการเรียนรู้ ด้านทักษะที่มีความสำคัญมากในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนจะต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information, Media, Technology Skill) วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กในยุคนี้เก่งกว่าครูและพ่อแม่ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แต่เด็กยังต้องการคำแนะนำจากครูและพ่อแม่ในการใช้เครื่องมือ นี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ และไม่เข้าไปใช้ในทางที่ทำร้ายตนเองหรือทำลายอนาคตของตนเอง (MacArthur, 2009) ทั้งสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็ว ครูเทคโนโลยีให้ทันได้ยากและเป็นการยากที่ครูจะตามเทคโนโลยีให้ทันจึงต้องมีกลไกช่วยเหลือครูอย่างเป็นระบบ และครูก็ต้องมั่นเรียนรู้ออกแบบการเรียนรู้ที่ดีกว่าเหมาะสมกว่าและต้องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของเด็ก บริบทของชุมชนสังคม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นสิ่งที่นักศึกษาทุกสาขาวิชาชีพจะต้องมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปประยุกต์ใช้งาน ในอาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพ

Google Apps for Education (Google Inc, 2014) ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา เพราะมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสำหรับการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลได้เป็นอย่างดี สร้างการเรียนรู้แบบทำงานร่วมกันได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกรูปแบบของเทคโนโลยีที่สามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตได้ภายใต้การจัดเก็บ รวบรวม และบันทึก ข้อมูลบนคลาวด์ด้วย Google Drive มีการติดต่อสื่อสารผ่านทาง Gmail สามารถกำาหนดเวลาเรียน ตารางนัดหมาย

ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มได้ในเวลาเดียวกันบนแฟ้มเอกสารที่ทำงานเดียวกันได้ด้วย Google Docs สร้างเว็บไซต์ อีกทั้ง ครูยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารชั้นเรียนได้ด้วยการใช้งาน Google Classroom

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งสอนในรายวิชา 607-105 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเป็นรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ซึ่งเป็นรายวิชาบรรยาย ทำให้นักศึกษาเบื่อการจด การฟัง ผู้วิจัยเห็นว่า การสอนโดยใช้โปรแกรม Google classroom เป็นโปรแกรมที่มีฟังก์ชั่นในการใช้งานที่ครบถ้วนต่อผู้สอนและผู้เรียน อาทิ การสร้างชั้นเรียนสำหรับแต่ละรายวิชา การรับ–ส่งไฟล์เอกสาร การมอบหมายงานและจัดเก็บอย่างเป็นระบบ การสอบเก็บคะแนนและการแจ้งผลสอบ การตรวจงานพร้อมให้คำแนะนำต่อชิ้นงานนั้นๆ การสอนผ่านวิดีโอคอล เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องทำการศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมในการรายวิชา การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาจากชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ Google Classroom ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 4 กลุ่มเรียน จำนวนนักศึกษา 98 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ใช้เนื้อหาในรายวิชา 607-105 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม, คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการสำหรับนักเรียนประถมศึกษา,เทคนิคในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ Google Classroom ในรายวิชา 607-105 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ Google Classroom คะแนนความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์ Google Classroom ในรายวิชา 607-105 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 1 การจัดการเรียนการสอนผ่าน Google Classroom

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการเรียน	4.70	1.25	มากที่สุด
2. ช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.65	1.10	มากที่สุด
3. ตัวอย่างที่ใช้อธิบายสอดคล้องกับบทเรียน	4.40	1.50	มาก
4. แบบฝึกหัดหลากหลายและสอดคล้องกับบทเรียน	4.40	1.25	มาก
5. ช่วยให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น	4.32	1.13	มาก
6. เนื้อหาเหมาะสมกับการนำเสนอ	4.45	1.45	มาก
7. กิจกรรมการเรียนช่วยให้เข้าใจบทเรียน	4.60	1.15	มากที่สุด
8. มีอิสระในการเข้าเรียน	4.48	1.18	มาก
9. ช่วยให้มีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็น	4.20	1.05	มาก

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการเรียน	4.70	1.25	มากที่สุด
2. ช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.65	1.10	มากที่สุด
3. ตัวอย่างที่ใช้อธิบายสอดคล้องกับบทเรียน	4.40	1.50	มาก
4. แบบฝึกหัดหลากหลายและสอดคล้องกับบทเรียน	4.40	1.25	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.47**	**1.23**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 1 การจัดการเรียนการสอนผ่าน Google Classroom ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.70 ช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย 4.65 และกิจกรรมการเรียนช่วยให้เข้าใจบทเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.60 ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีอิสระในการเข้าเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.48 เนื้อหาเหมาะสมกับการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ย 4.45 ตัวอย่างที่ใช้อธิบายสอดคล้องกับบทเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.40 แบบฝึกหัดหลากหลายและสอดคล้องกับบทเรียนมีค่าเฉลี่ย 4.40 ช่วยให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.32 และช่วยให้มีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ย 4.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 2 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบ

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความปลอดภัยในการเข้าถึง	4.35	1.20	มาก
2. การกำหนดสิทธิ์ในการใช้งาน	4.40	1.15	มาก
3. การกำหนดความเป็นตัวตน	4.20	1.45	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.32**	**1.27**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 2 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบ ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.32 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ การกำหนดสิทธิ์ในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.40 ความปลอดภัยในการเข้าถึงมีค่าเฉลี่ย 4.35 และการกำหนดความเป็นตัวตน มีค่าเฉลี่ย 4.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 3 ข้อดีของ Google Classroom

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้มากขึ้น	4.75	1.43	มากที่สุด
2. เพิ่มขีดความสามารถในด้านการเรียน	4.40	1.65	มาก
3. สะดวกและประหยัดเวลา	4.45	1.70	มาก
4. ประสบความสำเร็จในด้านการเรียน	4.65	1.40	มากที่สุด
5. ติดตามทบทวนเนื้อหาบางส่วนที่ขาดหายไประหว่างเรียน	4.80	1.35	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.61**	**1.51**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 3 ข้อดีของ Google Classroom ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.61 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ ติดตามทบทวนเนื้อหาบางส่วนที่ขาดหายไประหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.80 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้มากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.75 และประสบความสำเร็จในด้านการเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.65 ส่วนข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ สะดวกและประหยัดเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.45 และเพิ่มขีดความสามารถในด้านการเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 4 ข้อเสียของ Google Classroom

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน	4.00	0.92	มาก
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษา	4.15	1.42	มาก
3. ปัญหาในการใช้งานผ่าน Internet Explorer	4.24	1.30	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.13**	**1.21**	**มาก**

จากตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ด้านที่ 3 ข้อดีของ Google Classroom ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ปัญหาในการใช้งานผ่าน Internet Explorer มีค่าเฉลี่ย 4.24 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.15 และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ทั้ง 4 ด้าน

ความพึงพอใจ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านที่ 1 การจัดการเรียนการสอนผ่าน Google Classroom	4.47	1.23	มาก
ด้านที่ 2 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบ	4.32	1.27	มาก
ด้านที่ 3 ข้อดีของ Google Classroom	4.61	1.51	มากที่สุด
ด้านที่ 4 ข้อเสียของ Google Classroom	4.13	1.21	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.38**	**1.31**	**มาก**

จากตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนผ่าน Google Classroom มีค่าเฉลี่ย 4.47 ด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบ มีค่าเฉลี่ย 4.32 ด้านข้อดีของ Google Classroom มีค่าเฉลี่ย 4.61 และด้านข้อเสียของ Google Classroom มีค่าเฉลี่ย 4.13

อภิปรายผล

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.38 หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนผ่าน Google Classroom ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.70 ถือว่ามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านความปลอดภัยในการใช้งานระบบในส่วนของการกำหนดสิทธิ์ในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.40 ถือว่ามีความพึงพอใจระดับมาก ด้านข้อดีของ Google Classroom การติดตามทบทวนเนื้อหาบางส่วนที่ขาดหายไประหว่างเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.80 ถือว่านักศึกษามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด และด้านข้อเสียของ Google Classroom ในส่วนของปัญหาในการใช้งานผ่าน Internet Explorer มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.24 ถือว่ามีความพึงพอใจระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการนำ Google Classroom มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจาก Google Classroom เป็นแอปพลิเคชันที่ง่ายต่อการใช้งาน ฟังก์ชันไม่ซับซ้อน เมนูไม่ยุ่งยาก รองรับได้หลายอุปกรณ์ ช่วยประหยัดเวลาในการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่ในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถใช้เวลาว่างเข้าไปศึกษาทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ Google Classroom ในรายวิชากิจกรรมพลศึกษา สำหรับนิสิต

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนพบว่า ความพึงพอใจของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนที่มีต่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ Google Classroom ในรายวิชากิจกรรมพลศึกษา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.67, S.D. = 0.39) และสอดคล้องกับทรงยุทธ ต้นวันและรัชตาพร บุญกอง (2564) ศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ Google Classroom ในสถานการณ์โควิด-19 สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ Google classroomในสถานการณ์โควิด-19 รายวิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.65 ,S.D.=0.77)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom เป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้สอนสามารถสร้างและจัดการชั้นเรียน งาน แสดงความคิดเห็นและให้คะแนนได้โดยตรงแบบทันที ผู้เรียนสามารถติดตามงานของชั้นเรียนและเนื้อหาประกอบการเรียน รับความคิดเห็นและคะแนน กระบวนการของงานเรียบง่าย ไม่สิ้นเปลืองกระดาษ เข้าถึงได้ทุกเวลา ช่วยจัดระเบียบงานและเนื้อหาโดยอัตโนมัติ ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ จัดการวัดผล และปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคนได้ กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้อิสระ ตอบสนองความต้องการในขณะนั้นและสร้างทักษะสำหรับอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ทรงยุทธ ต้นวันและรัชตาพร บุญกอง. (2564). *การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ Google Classroom ในสถานการณ์โควิด-19 สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร*.วารสารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา, ปีที่21 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564,หน้าที่ 1-9.

ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2558). *ครูอาชีวะแห่งศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ : แมคเอ็ดดูเคชั่น.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์. (2564). *การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ Google Classroom*

ในรายวิชากิจกรรมพลศึกษา สำหรับนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. วารสารสุขศึกษา พลศึกษาและนันทนาการ. ปีที่ 47 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564,หน้าที่ 166-176.

Google Inc. (2014). [Online]. *Google Apps for Education*. [Retrieved November 1, 2014] from http://www.google.com/enterprise/apps/education

MacArthur, C. A. (2009). Reflections on Research on Writing and Technology for Struggling Writers.*Learning Disabilities Research & Practice*, 24 (2), 93-103.

การศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

A STUDY OF THE STATE OF THE USE OF BUDDHIS PRINCIPLES IN PERSONNEL MANAGEMENT PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL GENERAL EDUCATION SECTION IN UBONRATCHATHANI PROVINCE

[1]พระมหาสุพล อระมูล, [2]ไพรวัลย์ โคตรตะ และ [3]พงษ์ธร สิงห์พันธ์

[1]Phramahasupon Oramun, [2]Paiwan Kotta and [3]Pongtorn Singpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ประเทศไทย

Ubonratchathani Rajabhat University, Thailand.

Phra.mahasupol@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การในการทำงาน และวุฒิการศึกษา (3) ศึกษาแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

---

[1] นักศึกษา, หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จำแนกตามตำแหน่ง และวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และส่วนประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ตามขอบข่ายทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง ควรมีแผนงานที่ชัดเจน ใช้บุคคลให้ตรงกับความรู้ความสามารถ 2) ด้านการสรรหา และจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การใช้หลักยุติธรรม 3) ด้านการพัฒนาบุคคล ใช้หลักพัฒนาฉันทะในตัวผู้บริหารและครูผู้สอน 4) ด้านการธำรงรักษาบุคคล ควรใช้หลักพรหมวิหารธรรมอย่างสมดุล และ 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลด้าน กาย ศีล จิตใจ ปัญญา ดูจากการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคลากร

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม, การบริหารงานบุคคล

Abstract

The purpose of this research were 1) to study of state of use of Buddhist principle in personnel management Phrapariyattidhamma School General Education Section in Ubonratchathani Province. 2)to compare the opinions of school administrators and teachers on the use of Buddhist principles in personnel administration of Phrapariyattitdhamma school general education section Ubon ratchathani province classified by position work experience and qualification. 3) to study the approaches for using Buddhist principle in personnel administration Phrapariyattidhamma school general education section in Ubonratchathani province. The research results were as follows :1. The level of the state of using Buddhist principles in personnel management administration Phrapariyattidhamma school general education section in Ubonratchathani province. The overall average in all aspects was at a high level. 2. Comparisom of opinions on the use of Buddhist principles in personnel management administration Phrapariyattidhamma school general education section in Ubonratchathani province was found to classified according to position and educational qualification Overall, they are not different, and the overall work experience section, They are significantly different at the .05 level. 3. Guidelines for using Buddhist principles in personnel management administration Phrapariyattidhamma school general education section in Ubonratchathani province according to the scope of all 5 aspects namely 1) manpower planning there

should be a clear plan use people to match their knowledge and abilities 2) Recruitment and recruiting people to work use justice 3) Person development use the principle of self-development in administrators and teachers. 4) Person retention use the principle of Brahma Vihara should be used in balance. 5) Performance evaluation measure physical, moral,mental, and intellectual and results from the daily life of the personnel.

Keywords : Buddhist principle, Personnel management

บทนำ

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าโลกและสังคมอยู่ในภาวะที่มีแต่ปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาเหล่านี้มีตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศ จนถึงระดับนานาประเทศ แต่ทุกปัญหาเคยมองถึงหรือไม่ว่าปัญหาทั้งหลายนั้น จุดตั้งต้นอยู่ที่ “คน” เพราะคนคือศูนย์กลางของการขับเคลื่อนสังคม วัฒนธรรม จนถึงอารยธรรมต่าง ๆ และคนที่กล่าวถึงนี้เป็นเรื่องของ “ใจ” คนที่สร้างปัญหา และใจคนที่สร้างปัญหา ก็คือใจคนที่ขาดปัญญา ใจคนที่ขาดปัญญามาผนวกกับความเจริญทางเทคโนโลยีก็ยิ่งปลุกเร้า สร้างปัญหาอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ก็ยิ่งเพิ่มปัญหามากยิ่งขึ้น ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวไว้ว่า เรากำลังมาอยู่ภายใต้การครอบงำของโลกาภิวัฒน์ ซึ่งเป็นโลกาภิวัฒน์ที่ฝ่ายทุนนิยมเสรีเอาไอทีเป็นเครื่องมือในการครอบงำโลก ประสานกับระบบการสนองความต้องการเสพบริโภค เพื่อให้การเสพบริโภคของมนุษย์กลายเป็นเครื่องมือของเขา ในการแสวงหาผลประโยชน์ และพร้อมกันนั้นในขณะที่มิได้การพัฒนามนุษย์ ก็มีการยั่วยุ ปลุกปั่น ล่อเร้า สร้างกระแส ให้มนุษย์ยิ่งหลงใหลในการเสพบริโภคมากขึ้นและมนุษย์ที่มิได้พัฒนา ก็ยิ่งมีความสุขที่พึ่งพาสิ่งเสพบริโภคมากขึ้น และก็ยิ่งเบียดเบียนมากขึ้น ทำลายสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ขณะที่ตัวมนุษย์เองไม่ได้มีความสุขมากขึ้นด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ 2548: 92) ที่มาของปัญหาของชีวิตจิตใจของมนุษย์ในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างสภาพปัญหาที่เป็นจริง กับสภาพจิตใจของมนุษย์ในสังคมอุตสาหกรรม จึงมีแต่ทุกข์ และไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุด สังคมสมัยใหม่ผู้คนอยู่กันอย่างคับคั่งแต่คนรู้สึกมีความว้าเหว่มากขึ้น มีความว่างเปล่าภายในจิตใจ เลื่อนลอยไร้จุดหมาย แต่ละคนพยายามแสวงหาการยอมรับและการมีตัวตน (พระพรหมคุณาภรณ์ อ้างถึงใน อรศรี งามวิทยาพงศ์ และคณะ 2559: 24) และ พระไพศาล วิสาโล ก็ได้ชี้ถึงสาเหตุของปัญหาในยุคปัจจุบันไว้ว่า ชีวิตที่สนใจแต่มิติกายภาพ มุ่งตักตวงความสุขทางกายหรือความพรั่งพร้อมทางวัตถุโดยไม่คำนึงถึงมิติด้านจิตใจ เอาแต่ปรนเปรอร่างกาย โดยละเลยการบำรุงเลี้ยงจิตใจ ชีวิตดังกล่าวย่อมเป็นชีวิตที่ยากจะพบความสงบสุข มีแต่ความรุ่มร้อน

เพราะความอยากที่ไม่รู้จักพอ ขณะจิตใจก็แส่ส่ายทุรนทุรายเนื่องจากขาดความสุขที่แท้ จึงต้องดิ้นรนแสวงหาโดยนึกว่าทรัพย์สมบัติจะนำความสุขที่แท้มาให้ แต่สุดท้ายก็ผิดหวัง จึงต้องดิ้นรนแสวงหาต่อไปไม่รู้จบ ชีวิตเช่นนี้เป็นชีวิตที่ติดลบ แม้จะมีสมบัติท่วมหัวก็ตาม (พระไพศาล วิสาโล 2547: 328)

พระพุทธศาสนาก็มองว่ากิเลสเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่เป็นธรรมชาติของคนเป็นสัตว์ที่ฝึกฝน พัฒนาได้ แก้ไขปรับปรุงได้ เมื่อพัฒนาคนขึ้นไป ก็เปลี่ยนจากกิเลสไปเป็นคุณธรรมและปัญญาได้ จริยธรรมจึงไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องจำจิตฝืนใจ แต่จริยธรรมที่แท้ต้องเป็นจริยธรรมแห่งความพอใจและความสุข ถ้าฝึกฝนพัฒนามนุษย์ถูกต้อง มนุษย์จะเอาชนะธรรมชาติภายในตัวเองได้ดีและเป็นจริงยิ่งกว่าการเอาชนะธรรมชาติภายนอกอย่างตะวันตกได้พยายามมาจนเป็นปัญหาแก่ตัวมนุษย์เอง ดังที่เป็นกันอยู่นี้ ถ้าเรายังปรารถนาความเจริญ ในวิถีทางของการพัฒนาอุตสาหกรรม เราก็ควรจะเข้าถึงความเจริญนั้นในสภาพที่ดีกว่า และมีปัญหาน้อยกว่าประเทศที่พัฒนาไปก่อนด้วยการจัดการศึกษา โดยเฉพาะจริยศึกษาที่ป้องกันปัญหาและพัฒนาคนได้ตรงจุดตรงเป้า จึงจะนับว่าเป็นมนุษย์ที่ฉลาดรู้จักใช้บทเรียนของคนข้างหน้าให้เป็นประโยชน์ มิใช่เป็นเพียงผู้เดินที่อหรือเดินเซ่อ ได้แต่ตามเขาเชื่อง ๆ คนที่มีการศึกษาและมีธรรมจึงจะเป็นประโยชน์แท้จริง ดังนั้นการศึกษาที่ดีจึงต้องมีธรรม แต่ถ้าจะพูดให้ถูกต้องแท้จริงแล้ว ความมีธรรมนั่นแหละคือความมีการศึกษาที่ดี ทั้งนี้เพราะคุณค่าพื้นฐานของการศึกษาอยู่ที่แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ ปัญหาทั้งปวงของมนุษย์รวมอยู่ในคำว่า “ทุกข์” เมื่อมีทุกข์เร้ารุมใจ แม้จะได้ล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ไว้เป็นอันมากแต่ถ้าไม่นึกถึงธรรมก็แก้ปัญหาในใจของตนเองไม่ได้ สังคมที่ว่าเจริญแล้ว แต่เมื่อขาดธรรม ก็ปรากฏว่ามีความเดือดร้อนวุ่นวาย เต็มไปด้วยการเบียดเบียนและความทุกข์ ผู้ได้เล่าเรียนศึกษาแล้วแต่ไร้ธรรม แทนที่จะนำเอาศิลปวิทยาและความชำนิชำนาญจัดเจนไปใช้ในทางก่อประโยชน์สุข กลับใช้ศิลปวิทยาและความจัดเจนนั้นก่อความทุกข์ยากเดือดร้อนแก่คนอื่นๆ มากขึ้น เมื่อการศึกษาเป็นเหตุก่อปัญหาเสียแล้ว จะถือว่าเป็นการศึกษาที่แท้จริงไม่ (พระธรรมปิฎก 2541) มนุษย์ทุกคนย่อมปรารถนาความสงบเย็นภายใน ความสงบเย็นแบบนี้หาซื้อไม่ได้ จะได้มาก็จากชีวิตด้านในที่เจริญงอกงามหรือจากจิตใจที่ได้รับการบำรุงเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น ผู้ที่เห็นคุณค่าของชีวิตด้านในย่อมแสวงหาสิ่งดีงามมาบำรุงเลี้ยงจิตใจอยู่เป็นนิจ สิ่งดีงามนั้นได้แก่ความปรารถนาดี (เมตตา) การเผื่อแผ่และเสียสละ (จาคะ) ความตั้งมั่นและความสงบใจ (สมาธิ) ความรู้ตัวและไม่หลงลืม (สติ) ความรู้ความเข้าใจเรื่องชีวิตจิตใจ (ปัญญา) เป็นต้น (พระไพศาล วิสาโล 2547: 328)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบัน นักวิชาการหรือทุกองค์กรจะยอมรับว่า การบริหารงานบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เป็นหัวใจของงานต่าง ๆ ดังที่กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลตามกระบวนการเป็นสิ่งจำเป็นมาก ดังคำกล่าวว่า “มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหาร ถึงแม้ว่าคุณค่าของมนุษย์จะเป็นสิ่งจับต้องไม่ได้ และไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์กำหนดคุณค่าเช่นเดียวกับวัตถุหรือสินค้า

อื่นได้ แต่ถือว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีคุณค่าและเกียรติภูมิ” จะเห็นได้ว่าการที่องค์การสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อองค์กรจะสำเร็จและเติบโตก้าวหน้าและมั่นคง คนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุด เชื่อว่าคนเป็นปัจจัยที่สุดในการทำงานองค์การใดที่ได้มีกำลังคนที่มีคุณภาพองค์การนั้นย่อมประสบความสำเร็จ ซึ่งภาระหน้าที่โดยตรงที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติคือต้องมีการบริหารงานบุคคล เพื่อจะได้ใช้ทรัพยากรที่มีค่า และจะได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร การบริหารตามกระบวนการบริหารงานบุคคลประกอบด้วยองค์ประกอบคือ การวางแผน กำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนาหรือฝึกอบรม การให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการ การประเมินผลงาน การได้รับการยกย่อง การให้ได้รับรางวัล การออกจากราชการ (ภัทรา ผดุงรุ่งเรืองกิจ 2561: 2) เนื่องจากทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงานในองค์การ และเมื่อพิจารณาในระดับประเทศ ทรัพยากรบุคคลก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลจึงได้กำหนดให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมาให้ความสำคัญกับ “คน” ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี 2562: 3) แต่หากไม่มองว่าการบริหารงานบุคคลจะทำงานได้สำเร็จปราศจากปัญหาที่กล่าวมาแล้วนั้น จะต้องพัฒนาจิตใจคนให้มีปัญญาจนพ้นจากกิเลส ก็ยังนับว่าเป็นการบริงานบุคคลไม่ตรงจุด และจะแก้ปัญหาที่ใจบุคคลให้มีปัญญา ก็ต้องมีการใช้หลักพุทธธรรมเป็นหลักหรือเป็นแกนในการพัฒนางานบุคคลในองค์กร และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางพุทธธรรมเป็นหลักหรือเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากจะริเริ่มในการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาบุคคลก็ควรมองไปที่องค์กรนี้เป็นอันดับแรกที่จะเป็นองค์กรต้นแบบในการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาผ่านงานรบริหารงานบุคคลที่จะขยายผลสู่สังคมต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี อันจะเป็นองค์ความรู้ แนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล และเป็นทางออกของปัญหาของบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม ผ่านการพัฒนาบุคคลในสถานศึกษา และครานั้นกระแสโลกาภิวัฒน์ก็จะเป็นกระแสแห่งธรรมนำความร่มเย็นเป็นสุขสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

2.เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การในการทำงาน และวุฒิการศึกษา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 217 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2566 จำนวน 140 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ผู้บริหารการศึกษา 1 รูป ผู้บริหารสถานศึกษา 1 รูป รองผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน และหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานบุคคล 1 คน รวมจำนวน 5 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์มาจากภาระงานตามโครงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนของกลุ่มงานบริหารงานบุคคล อ้างใน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี 2564: 159)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี วิเคราะห์รายข้อ รายด้าน และโดยรวมทุกด้าน พบว่า สภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยค่าเฉลี่ยรวม สภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) การธำรงรักษาบุคคล 2) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) การสรรหา และจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน 4) การพัฒนาบุคคลตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 5) การวางแผนอัตรากำลัง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับสภาพการใช้หลักพุทธธรรม โดยภาพรวมทุกด้าน

สภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี	**ระดับสภาพการใช้หลักพุทธธรรม**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1.การวางแผนอัตรากำลัง	3.95	.52	มาก
2.การสรรหา และจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน	4.14	.56	มาก
3.การพัฒนาบุคคล	4.14	.53	มาก
4.การธำรงรักษาบุคคล	4.18	.52	มาก
5.การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.17	.58	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.12**	**.54**	**มาก**

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน การพัฒนาบุคคล และการ

ประเมินผลการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี สรุปผล ดังนี้

3.1 ด้านวางแผนอัตรากำลัง จะต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะให้บุคลากรมาทำอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดย มองถึงว่าบุคลลากรที่มีคุณลักษณะเหมาะกับยุคสมัย แนวทางการใช้หลักปาปณิกสูตรในการวางแผนอัตรากำลังนั้น คือ การมองการณ์ไกล แก้ปัญหาข้างหน้าเสียแต่วันนี้ ฉลาดจัดระบบ มีเครือข่าย นอกจากจะใช้หลักปาปณิกสูตรแล้ว ก็ควรคัดเลือกบุคลากรที่เป็นแบบอย่างทางความประพฤติ เป็นสุขในเองไม่วิ่งตามกระแสบริโภค ตนเองก็ศรัทธาในคำสอนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และสามารถสอนให้นักเรียนศรัทธาในคำสอนพร้อมเป็นศาสนทายาทที่ดี

3.2 ด้านการสรรหา และจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การสรรหาและจัดบุคคลมาปฏิบัติต้องปราศจากอคติและใช้คนให้เหมาะกับงาน และให้ได้บุคคลที่มีจิตสาธารณะ มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง

3.3 ด้านการพัฒนาบุคคล การพัฒนาบุคคลนอกจากจะใช้หลักฉันทธรรม ก็ควรมีหลักอปริหานิยธรรมเข้ามาเป็นแนวทางด้วย และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาบุคคลด้วย พร้อมทั้งให้บุคคลได้ปฏิบัติจิตภาวนา ปัญญาภาวนาอันเป็นแกนสำคัญที่จะส่งเสริมการเกิดฉันทธรรมในการพัฒนาบุคคล

3.4 ด้านธำรงรักษาบุคคล ผู้บริหารต้องมั่นคงในหลักพรหมวิหารธรรม และหลักสาธาณโภคิตาเป็นวิถีในโรงเรียน และแสดงออกอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง

3.5 ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยใช้หลักภาวนา 4 นั้น ก็เป็นการสำรวจดูด้านกาย วาจา ใจ นั่นเองมิใช่เอาแค่ตัวเลขทางคณิตศาสตร์หรือการประเมินแค่พฤติกรรม

ภายนอกเท่านั้นแต่เป็นการประเมินที่ครอบคลุมทั้งหมด อันเป็นหลักประเมินผลที่เข้าถึงความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง และเมื่อเป็นมนุษย์ที่เจริญทางกาย ศีล จิตและปัญญาอย่างดีพร้อม ก็จะมาขับเคลื่อนงานองค์กรหรือหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคคล การธำรงรักษาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี จึงได้นำหลักธรรมมาใช้อย่างเป็นปกติในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระสมุห์กฤตพิสิฐ กิตติธมฺโม (จ่าพันธ์) และคณะ (2563: 80) ได้ทำวิจัยเรื่อง ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยพบว่าการบริหารบุคคลตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตาม แม้การวางแผนอัตรากำลังโดยใช้หลักปาปณิกธรรม จะอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีจะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดใน 5 ด้านนั้น ชวนให้พิจารณาว่า หลักปาปณิกธรรมยังไม่เป็นที่รู้จักหรือยังไม่ได้ถูกนำไปใช้อย่างปกติวิสัยถ้าเทียบกับหลักธรรมข้ออื่นและอาจจะเข้าใจว่าหลักธรรมนี้เกี่ยวกับพ่อค้าไม่เกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาหลักธรรมจึงถูกมองข้ามไป

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา

2.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องตามสมมติฐาน ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูผู้สอนมีความศรัทธาและซึมซับหลักธรรมโดยวิถีชีวิตโดยปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระณัฐวุฒิ สุชาโต (คลังเงิน) และคณะ (2563: 300) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัด ขอนแก่น พบว่าจำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวม มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะประสบการณ์มากทำให้เข้าใจองค์ความรู้และประสบการณ์จากการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยพระอธิการธีระพล โคตมสิสฺโส (2560: 87) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมา การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมา จำแนก ตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

2.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องตามสมมติฐาน ผลการวิจัยทำให้พบว่า หลักพุทธธรรมคือการปฏิบัติของทุกคนที่ไม่ได้จำกัดว่าคนนั้นจะอยู่ระดับการศึกษาใดก็มองเป็นหลักธรรมที่จะปฏิบัติในชีวิตจริง หรือความเป็นไปในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฐวุฒิ สุชาโต (คลังเงิน) และคณะ (2563: 300) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น **จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน** และอาจจะเป็นไปได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เกี่ยวข้องกับวิถีของการใช้หลักพุทธธรรมทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ด้วยว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานีทุกแห่งได้ตั้งอยู่ในวัด และสถานะผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คงจะเป็นคฤหัสถ์ชายและหญิงมากกว่าบรรพชิต และก็เป็นข้อจำกัดของงานวิจัยที่ไม่ได้ถามถึงเพศ สถานะนักบวชที่เรียนหลักธรรมที่ลึกซึ้งกว่าก็คงมีความเห็นที่แตกต่างกันได้

3. แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานบุคคลบุคคล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ด้านการยอมรับของผู้บริหารสถานศึกษาและสังคม เป็นแบบอย่างของการบริหารจัดการ และมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ด้านวางแผนอัตรากำลัง อัตรากำลัง จะต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะให้บุคลากรมาทำอะไร มีคุณสมบัติอย่างไร ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดย มองถึงว่าบุคลากรที่มีคุณลักษณะเหมาะกับยุคสมัย แนวทางการใช้หลักปาปณิกสูตรในการวางแผนอัตรากำลังนั้น คือ การมองการณ์ไกล แก้ปัญหาข้างหน้าเสียแต่วันนี้ ฉลาดจัดระบบ มีเครือข่าย ดังนั้น นักบริหารจะต้องมีคุณลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทุติยปาปณิสูตร ดังนี้ จักชุมา หมายถึง ต้องมีปัญญามองการณไกล ต้องเป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน วิธูโร หมายถึงต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดธุระต่าง ๆ หรือกิจการทั้งปวงได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นิสสยสัมปันโน หมายถึง เป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น

3.2 ด้านการสรรหาและจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ให้ยึดหลักคุณธรรมและหลักยุติธรรม ไม่มีอคติในการสรรหา อย่าเลือกเพราะรักหรือไม่เลือกเพราะชังแต่ให้ดูว่าบุคคลนั้นมีคุณสมบัติ หรือถนัดในการทำงานหรือไม่

3.3 ด้านพัฒนาบุคคล ให้ยึดหลักฉันทะในการพัฒนาโดยให้บุคลากรได้เห็นถึงแบบอย่างและผลดีในการดำเนินชีวิตตามหลักฉันทะ คือ อยากทำสิ่งนั้นให้มันดี อยากทำสิ่งนั้นให้สมบูรณ์ มองสิ่งทั้งหลายที่คุณสมบัติของสิ่งนั้น ถ้าพัฒนาคนให้เกิดฉันทะได้ ปัญหาการบริหารงานบุคคลก็จะหมดไป สอดคล้องกับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (2560: 3) อธิบายว่า คนมีฉันทะไปนั่งเดินไปดูอยู่ที่ไหน ก็อยากที่นั่นสะอาดเรียบร้อย ถ้าที่นั่นสกปรกรุงรัง ก็จะเก็บกวาดให้สะอาดเรียบร้อย เช่นหาไม้กวาดหาผ้าหาน้ำมาปัดกวาดเช็ดถูจัดการจนสะอาดเรียบร้อย แต่คนที่ไม่มีฉันทะ จะถูกตัณหาถ่วงไว้ดึงไว้ไม่อยากไปทำอะไรให้เหน็ดเหนื่อย (ขี้เกียจ) ได้แต่รอว่าเมื่อไรจะได้กินได้เสพอะไร ๆ ให้อร่อย แล้วก็จะได้นอนให้อุตุสุโข ถ้าจะให้คนที่เป็นลูกน้องตัณหามากวาดบ้านก็ต้องล่อด้วยรางวัลว่าเธอกวาดบ้านตรงนี้นะ เสร็จแล้วจะให้ขนมหรือให้ของนั่นของนี่ เขาจึงจะฉวยไม้กวาดมากวาดบ้าน แต่คนที่กวาดบ้านเพื่อเอารางวัลนี่ เราต้องคุมให้ดี เพราะเขาจะเอารางวัล เขาจะไม่ตั้งใจกวาด จะสะอาดหรือไม่ เขาไม่สนใจ จึงต้องตรวจคอยคุมให้ดี ไม่เหมือนคนที่กวาดด้วยฉันทะ เขาอยากให้สะอาด ถึงไม่มีใครคุม เขาก็กวาดเต็มที่ คนมีฉันทะนั้นไม่ว่าจะไปประสบพบเห็นเกี่ยวข้องกับอะไร ก็อยากให้สิ่งนั้นอยู่ในภาวะที่ดีงามสมบูรณ์หรือดีเต็มที่ของมัน ดังนั้น หากได้พัฒนาบุคคลให้มีฉันทะขึ้นมาได้ ปัญหาการบริหารงานบุคคลจะลดน้อยหมดไปในที่สุด

3.4 ด้านธำรงรักษาบุคคล ผู้บริหารต้องตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมและสาราณียธรรม แล้วแสดงออกด้วยสังคหวัตถุ คือ ทาน พูดไพเราะ สงเคราะห์ช่วยเหลือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ วางตนให้พอดี มีความเที่ยงธรรม ตั้งมั่นในหลักการ ทำให้เพื่อนร่วมงานเกิดความอบอุ่น และกำลังใจ และมีความสุขในการทำงาน เกิดประสิทธิภาพการทำงานที่ดียิ่ง สอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ (2549 : 70) อธิบายว่า นักบริหารจะผู้ใจเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ ถ้ามีสังคหวัตถุ 4 ประการ

3.5 ด้านประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้นำหลักภาวนา 4 มาเป็นหลักวัดผลของบุคลากรว่ามีความเจริญทางกาย ศีล จิต ปัญญาอย่างไร ซึ่งจะเป็นการวัดผลถึงคุณสมบัติในตัวบุคคลากรอันจะส่งผลต่องานในองค์กรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (2560: 10) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนา 4 ด้านนั้น เป็นกระบวนเป็นระบบที่วางเป็นหลักไว้ เหมาะที่จะใช้ตรวจสอบความครบถ้วนพร้อมบริบูรณ์แต่การปฏิบัติที่จะให้ภาวนาหรือการพัฒนานั้นดำเนินไปต้องยักเยื้องไปตามสภาพความเป็นอยู่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ว่ากันอย่างกว้างๆ ในแบบชาวพุทธ ก็มีสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตที่แยกได้เป็นหมู่ชน 2 พวก คือ คฤหัสถ์-ญาติโยมชาวบ้าน กับบรรพชิต-พระสงฆ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารงานบุคคลจะทำงานได้สำเร็จนั้นจะต้องพัฒนาจิตใจคนให้มีปัญญาจนพ้นจากกิเลส ก็ยังนับว่าเป็นการบริงานบุคคลไม่ตรงจุด และจะแก้ปัญหาที่ใจบุคคลให้มีปัญญา ก็ต้องมีการใช้หลักพุทธธรรมเป็นหลักหรือเป็นแกนในการพัฒนางานบุคคลในองค์กร และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก็เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางพุทธธรรมเป็นหลักหรือเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากจะริเริ่มในการนำหลักพุทธธรรมมาพัฒนาบุคคลก็ควรมองไปที่องค์กรนี้เป็นอันดับแรกที่จะเป็นองค์กรต้นแบบในการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาผ่านงานรบริหารงานบุคคลที่จะขยายผลสู่สังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระณัฐวุฒิ สุชาโต (คลังเงิน), เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวโส และประจิตร มหาหิง. (2563). *การบริหารงานบุคคลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น.* บัณฑิตศึกษามหาจุฬา

ขอนแก่น, 7(2), 300.

พระธรรมโกศาจารย์. (2549). *พุทธวิธีบริหาร.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2541). *ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). *ศึกษา ฝึกฝน พัฒนาตนให้สูงสุด.* กรุงเทพฯ :อมรินทร์.

พระไพศาล วิสาโล. (2547). *ส่องสว่างทางไท.* กรุงเทพฯ : กลุ่มเสขิยธรรม.

พระสมุห์กฤติพิสิฐ กิตฺติธมฺโม (จ่าพันธ์), อินถา ศิริวรรณ และพระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ. (2563). *การบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย.* ปัญญาปณิธาน, 5(1), 80.

พระอธิการธีระพล โคตมสิสฺโส (บุญกลาง). (2560). *ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดนครราชสีมา.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภัทรา ผดุงรุ่งเรืองกิจ. (2561). *ปัจจัยความสำเร็จด้านการบริหารงานบุคคล ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี,.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2560). *พบกับแสงเงินแสงทอง.* กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.

อนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี. (2562). *เทคนิคการบริหารงานบุคคล.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง“เมืองสงขลา”โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

THE RESULTS OF LEARNING MANAGEMENT WITH THE LOCAL LEARNING UNIT IN “SONGKHLA CITY” USING THE LEARNING MANAGEMENT METHOD ACCORDING TO THE CONCEPT CONSTRUCTIVISM IN THE SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE

[1]พนัชกร พิทธิยะกุล

[1]Panatchakorn Pittiyakul

[1]มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

[1]Under Songkhla Rajabhat University, Thailand

[1]aporn.pi@skru.ac.th

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) ศึกษาความพึงพอใจที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิเชียรชม อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แผนการจัด การเรียนรู้ตามแนวคิด

[1]อาจารย์ ดร. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Constructivisim จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน เรื่อง “เมืองสงขลา” และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและสถิติอ้างอิง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา”โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.21 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก และ 2) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากสุด คือ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 รองลงมา คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ด้านการวัดผลประเมินผลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ด้านเนื้อหาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ตามลำดับ

คำสำคัญ : เมืองสงขลา ,วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the results of learning management with a local learning unit on the topic “Songkhla City” using learning management methods according to the concept Constructivism in the social studies, religion, and culture learning group. 2) study satisfaction with learning with the local learning unit on "Songkhla City" using the learning management method according to the concept. Constructivism In the learning subject group Social Studies, Religion and Culture, the sample used in the study was Grade 6 students at Wichianchom School. Mueang Songkhla District, Songkhla Province, 30 people using a simple random method. The tools used include: 1) a learning management plan based on the concept Constructivisim, 6 plans, 2) learning achievement test on the topic “Songkhla City” and 3) satisfaction assessment form Analyze data with basic and reference statistics.The results of the research found that 1) the results of learning management with a local learning unit on the topic "Songkhla City" using learning management methods according to the concept Constructivism In the social studies, religion and culture learning subject group, the average score was 80.21 percent, which passed the criteria at a very good level, and 2) the satisfaction of students learning with the local learning unit on “Songkhla City” using

the method organize learning according to concepts Constructivism In the social studies, religion and culture learning subjects, the overall level was at a high level. (The average was equal to 4.40) When considering each aspect, it was found that the students had the highest level of satisfaction, namely the learning outcomes. The average was 4.69, followed by the organizing of learning activities, the average was 4.44, the evaluation measurement was 4.43, the content was 4.31, and the media and learning resources. The average is 4.30 respectively.

Keywords: Songkhla city, methods of organizing learning according to the concept Constructivism

บทนำ

ในหลวงรัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาได้น้อมนำมาเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาเยาวชน 4 ด้าน ดังนี้ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานอาชีพที่มั่นคง 3) มีงานทำ-มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองดี จะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญที่จะใช้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ และปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นต้องปรับเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 27 ระบุว่า การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพื้นฐานด้านความรู้สร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม และการจัดหลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นพลวัตสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกและความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ในหมวด 4 มาตรา 23 ว่าการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย จะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นชุมชน เพื่อสร้างความตระหนัก รัก และภูมิใจในความเป็นรากเหง้าของตนเอง เห็นคุณค่าของงานศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา นำองค์ความรู้มาบูรณาการกับวิถีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนนำสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชนท้องถิ่นมาอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดเพื่อให้คงอยู่ตลอดไป

การจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยนั้นได้ยึดตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางที่มีมาตรฐานและตัวชี้วัดใช้เหมือนกันทั่วประเทศ ดังนั้นแล้วปัญหา

ที่เกิดขึ้นคือผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นของตนเองเท่าที่ควร จึงทำให้ไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ความแปลกแยกทางสังคมขึ้นในระบบการศึกษาและไม่สามารถนำองค์ความรู้เรื่องราวในท้องถิ่นมาบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ และสถานศึกษาไม่ได้โครงสร้างหลักสูตรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นอย่างจริงจังจึงทำให้องค์ความรู้ที่ในท้องถิ่นค่อย ๆ สูญหายไป ดังนั้นแล้วสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างและเชื่อมโยงความรู้จากเรื่องราวใกล้ตัวด้วยตนเองและร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ เพื่อสร้างความตระหนักตลอดจนการนำนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม (วิทวัส ดวงภุมเมศ และวารีรัตน์ แก้วอุไร, 2560)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวใกล้ตัวและสามารถนำมาสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการนำองค์ความรู้ในชุมชนท้องถิ่น เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง อันจะส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ที่มุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้เกิดความตระหนัก รัก ภูมิใจ นำองค์ความรู้มาสังเคราะห์ อันเกิดจากโครงสร้างทางปัญญา และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดให้คงอยู่ จากแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎี Constructivisim ของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา คือ Jean Piaget ชาวสวิส และ Lev Vygotsky แนวคิดสอดคล้องกับองค์ความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่จะนำมาใช้ในการ บูรณาการและออกแบบการเรียนรู้ เพื่อผู้เรียนได้นำเรื่องราวที่เป็นเรื่องใกล้ตัวมาสร้างความรู้ และนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ (Sintapanon, Sukying Weerakiatsuthon & Naparat, 2001: 123)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และกลุ่มสังคม ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน ท้องถิ่น ความเป็นพลวัต การเปลี่ยนแปลงของสังคมตามยุคสมัย การปรับตัวยอมรับความแตกต่างกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข เพื่อสู่เป้าหมายของการพลเมืองดีในสังคมไทย และสังคมโลก (กรมวิชาการ, 2551) ดังนั้นวิธีการออกแบบการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ก่อนที่จะไปเรียนรู้เรื่องไกลตัวที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดจากหลักสูตรแกนกลาง การเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นจะทำให้ผู้เรียนสามารถ

เชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมกับองค์ความรู้ใหม่ได้ดี และผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเพราะเป็นเรื่องราวใกล้ตัว การนำแนวคิด Constructivisim มาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้จึงเป็นแนวคิดที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนถ่ายโอนองค์ความรู้เรื่องและสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ร่วมกัน และทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงสาระความรู้ได้ลุ่มลึกขึ้น (Sanpan,2010,56)

ด้วยเหตุผลและแนวคิดที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา”โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพราะสังคมศึกษาเป็นศาสตร์แห่งการบูรณาการ และทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใกล้ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง สร้างความตระหนัก รัก ภูมิใจ ในความเป็นรากเหง้าของตน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะให้สถานศึกษาได้นำองค์ความรู้ในชุมชนท้องถิ่นมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อนำองค์ความรู้นั้นมาต่อยอดและใช้แก้ปัญหาสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ และเพื่อให้บรรลุสมรรถนะทั้งด้านสาระความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด องค์ความรู้ที่มีคุณค่าในท้องถิ่นให้กับผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิเชียรชม อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิเชียรชม อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 200 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิเชียรชม อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

จากการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ผู้วิจัยได้นำมาสู่การสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิด Constructivisim เพื่อออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ได้ จำนวน 6 แผน และแบ่งเป็นหน่วยย่อย รวม 18 ชั่วโมง ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 3) ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด/ทำความกระจ่างแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน/ขั้นสร้างความคิดใหม่/ประเมินความคิดใหม่ 4) ขั้นนำความคิดไปใช้ และ 5) ขั้นทบทวน โดยทั้ง 5 ขั้นตอนนี้จะเป็นที่มาของผลการวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim จำนวน 6 แผน

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง “เมืองสงขลา”

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการจัดการเรียนรู้ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย 80.21 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาคะแนนรายบุคคล พบว่า ผู้เรียนจำนวน 15 คน อยู่ในระดับที่ดีมาก ผู้เรียนจำนวน 12 คนอยู่ในระดับดี และผู้เรียนจำนวน 3 คน อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องมาจากหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้อยู่ใกล้ตัว และสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี และมีความสุขกับการเรียน จึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับ

งานของ (พรชัย ตุงคนาคร, 2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง อาชีพในชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 79.44 สูงกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือร้อยละ 70.00 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยา เทิดธรรมไพศาล (2546) เรื่อง เชียงใหม่นพบุรีนครพิงค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่เกดน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความรู้ความเข้าในของนักเรียนก่อนและหลังสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความสุขกับการเรียนเพราะเป็นการเรียนเรื่องใกล้ตัวเข้าใจง่าย และสามารถนำเนื้อหามาบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.40) และความพึงพอใจรายด้านหลังการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีต่อ หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา”โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.69 รองลงมาผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44 ด้านการวัดผลประเมินผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ด้านเนื้อหาสาระมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.31 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยการนำความรู้ที่เป็นเรื่องราวใกล้ตัวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น หรือประสบการณ์เดิม/ความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหม่ เพื่อบูรณาการและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานองค์ความรู้ในท้องถิ่นเพื่อนำมาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้วิจัยได้นำหลักการวิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim มาออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

และบูรณาการเนื้อหาองค์ความรู้ในชุมชนท้องถิ่น นำมาสร้างเป็นโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้เพื่อการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim มาบูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทาง การปฏิรูปการศึกษาของชาติและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 22 ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ และเชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามธรรมชาติของช่วงวัย ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Somaburt (2013) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim หรือการสร้างความรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน โดยการนำองค์ความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิมที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส การพบเห็นสิ่งแวดล้อมหรือการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ นำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันระหว่างองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ แล้วนำมาสร้างเป็นความเข้าใจหรือความรู้ของตนเอง โดยผ่านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลมาเรียบร้อยแล้ว และนำมาสร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้ใหม่แล้วนำมาปรับใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามสมรรถนะของการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหา ด้านทักษะ/กระบวนการ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจนประสบความสำเร็จและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วย หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวใกล้ตัวและสามารถนำความรู้เดิมกับความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกันได้ดี สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ทั้ง 5 ขั้นตอนของ ไดเวอร์และเบลล์ (Diver and Bell, 1986 อ้างถึงใน พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และมาฆะ ทิพย์คีรี (2547: 77) คือ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 3) ขั้นปรับเปลี่ยนความคิด -ทำความกระจ่างแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน - ขั้นสร้างความคิดใหม่ - ประเมินความคิดใหม่ 4) ขั้นนำความคิดไปใช้ และ 5) ขั้นทบทวน เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาหรือสิ่งที่เรียนว่ามีความรู้ ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ อันจะส่งผลให้เกิดโครงสร้างทางปัญญาที่คงทนที่เป็นการแสดงถึงการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่างๆ ได้นั่นเอง การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมี

ความสุขจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวแล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ขึ้นมา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชัย ตุงคนาคร, (2549) ได้ศึกษาเรื่อง อาชีพในชุมชน โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 79.44 สูงกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70.00 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยา เทิดธรรมไพศาล (2546) วิจัยเรื่อง เชียงใหม่นพบุรีนครพิงค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแม่เกดน้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความรู้ของนักเรียนก่อนและหลังสอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหามาบูรณาการกับชีวิตประจำวันได้ดี และสอดคล้องกับแนวคิดของ Broman Parchmann (2014) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน มีทักษะในการทำงานกลุ่มและมีแรงจูงใจในการเรียนเนื่องจากเป็นเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและเรื่องราวใกล้ตัว สามารถนำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงและสร้างเป็นความรู้ของตนเองขึ้นมาได้ พบว่า ผู้เรียนที่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim กับวิธีการสอนแบบปกติผ่านขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุปนั้น จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้านคุณภาพ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim นั้นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียนรู้เชิงรุกกระบวนการกลุ่มผู้เรียนได้ลงปฏิบัติจริงภาคสนาม ได้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการเรียนที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนให้เป็นไปตามธรรมชาติของช่วงวัย ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นและผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข สามารถนำองค์ความรู้มาบูรณาการใช้กับชีวิตประจำวันได้

ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในภาพรวมของความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและมีความสุขต่อการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิเดช น้อยไม้, (2545) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง นครปฐมบ้านเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อจังหวัดนครปฐม รักและภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน บุญญานาม (2544) เรื่อง หลักสูตรท้องถิ่นจังหวัดระยอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนได้และ

นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวใกล้ตัวทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้ สร้างความรัก ภูมิใจ หวงแหน ตระหนักในความเป็นรากเหง้าของตนเอง สามารถนำองค์ความรู้มาเชื่อมโยงบูรณาการจัดการความรู้ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนการนำสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชนท้องถิ่นมาอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนท้องถิ่นต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ในการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง “เมืองสงขลา” โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivisim ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยการนำแนวคิด Constructivisim มาออกแบบการเรียนรู้นั้น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดี เนื่องจากให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวใกล้ตัวและเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ผู้เรียนสามารถประเมินความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่ตนเองได้รับเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง และยังเป็นการส่งผลให้ผู้เรียนเกิดโครงสร้างทางปัญญาที่คงทน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปประยุกต์บูรณาการเชื่อมโยงใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2551). *สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.* โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

บุษยา เทิดธรรมไพศาล. (2546). *การพัฒนาหน่วยการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องเชียงใหม่นพบุรีศรีนครพงค์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรชัย ตุงคนาคร. (2549). *อาชีพในชุมชนโดยการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์, และมาฆะ ทิพย์คีรี. (2547). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* โรงพิมพ์เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์.

ยุพิน บุญญานาม. (2544). *หลักสูตรท้องถิ่นจังหวัดระยอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิทวัส ดวงภุมเมศ, และวารีรัตน์ แก้วอุไร. (2560)**.** *การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น.* วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 11(2), 1-4.

อิทธิเดช น้อยไม้, (2545). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง นครปฐมบ้านเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Broman, K., & Parchmann, I. (2014). *Students application of chemical concepts when solving chemistry problems in different contexts*. Chemistry Education Research and Practice.

Sanpan, W. (2010*). Knowledge of science and process of learning design in science.* Ramkhamhaeng University.

Sintapanon, S., Sukying, F., Weerakiat S. & Naparat, P. (2001). *Methods according to the educational reform to improve the quality of youth.* Technic Printing.

Somaburt, A. (2013). *Constructivisim theory*. https://teacherweekly.Wordpress. com/2013/09/ 25/Constructivist-theory/.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสา ของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี

GUIDELINES FOR IMPROVING SHORT-TERM PROFESSIONAL COURSES STUCCO CORNICE WORK, WALL BASE, AND PILLAR CAPITALS OF MAYO DISTRICT VOCATIONAL TRAINING CENTER PATTANI TECHNICAL COLLEGE

[1]อามีเนาะ สะอะ และ [2]ประภาศ ปานเจี้ยง

[1]Ameenoh sa-a and [2]Prapas Panjiang

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand

[1]ameenoh.saa041@hu.ac.th

Received: May 15, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี 2) ศึกษาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากแบบสอบถามของผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ประกอบการและผู้เรียน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพ

[1] นักศึกษาปริญญาโท, สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

อำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ประอบการ และผู้เรียน พบว่า มีความคิดเห็นตรงกัน ดังนี้ 2.1) คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพเพราะผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาจากการศึกษาและการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.2) การบริหารหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของเนื้อหา รายวิชาที่สอน และการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนมีประสิทธิภาพ มีการเตรียมความพร้อม โดยมีการประชุมคณะกรรมการที่รับผิดชอบการวิเคราะห์เนื้อหา มีการวางแผนการสอน 2.3) ทรัพยากรประกอบการจัดการศึกษา พบว่า สื่อ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน และการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพโดยมีการวางแผนและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม 2.4) ความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และชุมชนมีผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานในสาขาอาชีพ และตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ

คำสำคัญ : แนวทางการปรับปรุงหลักสูตร, งานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสา

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) To study the results obtained from the assessment of students in the short-term vocational course on stucco moldings, walls and pillars of the Mayo District Vocational Training Center. Pattani Technical College. 2) Study guidelines for improving the short-term vocational curriculum in stucco moldings, wall and pillar capitals of the Mayo District Vocational Training Center. Pattani Technical College.The research results found that: 1. The results obtained from the assessment of students in the short-term vocational course on stucco moldings, walls and pillars of the Mayo District Vocational Training Center. Pattani Technical College From the questionnaire of administrators, teachers, entrepreneurs and students. Overall, it is appropriate at a high level. 2. The results of the study of guidelines for improving the short-term vocational curriculum for stucco moldings, walls and pillars of the Mayo District Vocational Training Center. Pattani Technical College From interviews with administrators, teachers, operators, and students, it was found that there were similar opinions as follows: 2.1. Quality of graduates: It was found that the graduates have quality because the graduates are able to effectively use the knowledge and skills gained

from education and training in their actual work. 2.2. Curriculum administration found that teachers had knowledge Understanding of the content Courses taught and effective teaching and learning management by teachers There is preparation. There was a meeting of the committee responsible for content analysis. There is a teaching plan. 2.3. Resources for organizing education found that the media, tools, materials and equipment for organizing learning are sufficient for the number of students. and efficient management of resource use by planning and using resources appropriately. 2.4. The needs of the labor market, society, and community affect the improvement of educational curricula. To provide students with skills and knowledge that are useful in working in the professional field. and meets the needs of the establishment.

Keywords : Guidelines for improving the curriculum, stucco cornice work on walls and pillars

บทนำ

ปัจจุบันแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจะเป็นการปรับปรุงหลักสูตรแบบฐานสมรรถนะตามระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นพ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรที่เหมาะสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพโดยเฉพาะหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นเนื่องจากเป็นงานอาชีพเฉพาะทางซึ่งต้องวิเคราะห์งานที่ทำกันจริงๆในแต่ละอาชีพระบุสมรรถนะที่ผู้เรียนจะต้องฝึกปฏิบัติตามมาตรฐานสมรรถนะหรือมาตรฐานอาชีพเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นที่จัดทำโดยสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพเพื่อให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรฐานสมรรถนะให้เป็นไปตามกระทรวงศึกษาธิการ(สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ที่เป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ต้องการทราบแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสา เพื่อให้มีมาตรฐานคุณภาพที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรม และเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยการให้

ผู้เรียนมีความพร้อมในการทำงานในอุตสาหกรรมและมีการพัฒนาทักษะความรู้ทางวิชาชีพในการบริหารงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสา โดยการใช้เทคนิคการทำงานและเครื่องมือต่างๆ เพื่อตรวจสอบคุณภาพและปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนด รวมถึงการเรียนรู้ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในอุตสาหกรรม เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และมีหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างงานและอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน และส่งเสริมการพัฒนาอาชีพผ่านการฝึกอบรมในรายวิชางานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสา ที่มีคุณภาพและเป็นประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความรู้และประสบการณ์จริงจากสถานประกอบการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมและชุมชนในพื้นที่ โดยร่วมมือกับสถานประกอบการและประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างงานและอาชีพที่มีคุณภาพและเป็นประสบการณ์ที่คุ้มค่าสำหรับผู้เรียนในอนาคต

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญแนวทางการปรับปรุงหลักสูตร ในฐานะบุคลากรของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอและเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในงานหลักสูตร ของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น งานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ที่ได้พัฒนาขึ้นตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมอาชีวศึกษา มอบหมายภารกิจให้ศูนย์พัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศพต.) จัดทำขึ้นเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น ฐานสมรรถนะของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพประจำอำเภอ ทั้งนี้จึงมีความสนใจในการจัดทำการศึกษาแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นและความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เพื่อจะได้ทราบว่าหลักสูตรฉบับนี้เป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ ของหลักสูตรและความต้องการของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี

2. ศึกษาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชากร เนื่องจากมีจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยเลือกมาศึกษาทั้งหมดจำนวน 37 คน คือ 1) ผู้บริหาร 3 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 3 คน 3) ผู้เรียนจำนวน 30 คน และ 4)ผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม การประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) แบบสอบถามเพื่อศึกษาผลลัพธ์ของผู้เรียนมี 9 ข้อ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน 20 ข้อ 3) แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) 34 ข้อ

3.2 แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา 2) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร 3) ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับทรัพยากรประกอบการบริหารจัดการ 4) ส่วนที่ 4 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของตลาด แรงงาน สังคมและชุมชน 5) ส่วนที่ 5 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์กับประชากร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี” ผู้วิจัย

สรุปผลแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ดังนี้

1. ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากการประเมินแบบสอบถามของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ประกอบการ และผู้เรียน ทั้ง 3 ด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียน

ที่	รายการประเมิน ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียน	ผลการประเมิน (N=37)		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1	ผลลัพธ์ของผู้เรียน	4.63	0.17	มากที่สุด
2	ความพึงพอใจของผู้เรียน	4.41	0.09	มาก
3	ข้อมูลพื้นฐาน (Input และ Process)	4.36	0.06	มาก
ภาพรวม		4.47	0.05	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากการประเมินแบบสอบถามของผู้บริหาร ครูผู้สอน สถานประกอบการ และผู้เรียน ทั้ง 3 ส่วน โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.47, S.D.= 0.05) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผลงานของผู้เรียน ($\overline{X}$= 4.63, S.D. = 0.17) รองลงมาคือ ความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.41, S.D. = 0.09) และสุดท้ายข้อมูลพื้นฐาน (Input และ Process) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.36, S.D. = 0.06) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากการสัมภาษณ์ของผู้บริหาร ครูผู้สอน สถานประกอบการและผู้เรียน พบว่า มีความคิดเห็นตรงกัน ดังนี้

2.1 คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพเพราะผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาจากการศึกษาและการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังรับรู้ถึงความสำคัญของการฝึกอบรมและเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานในสถานที่จริง การสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานในสาขาอาชีพ และการพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานอยู่เสมอ

2.2 การบริหารหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้และเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนการสอนชัดเจน ใช้วิธีการสอนและประเมินผลเหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนที่มีประสิทธิภาพและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การเตรียมความพร้อมก่อนนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้การสอนและการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ โดยมีการประชุมคณะกรรมการที่รับผิดชอบการวิเคราะห์เนื้อหา การวางแผนการสอน การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์การสอน การเตรียมจิตใจและความพร้อมทางอารมณ์ เพื่อรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคในการสอน พร้อมที่จะปรับปรุงและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด

2.3 ทรัพยากรประกอบการจัดการศึกษา พบว่า การเตรียมความพร้อมล่วงหน้าสำหรับการจัดการเรียนให้กับผู้เรียนต้องใช้สื่อ เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ที่มีอยู่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียนและมีความพร้อมในระดับหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างทักษะ ความรู้ และความชำนาญในการใช้เครื่องมือ โดยการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในการเรียนการสอน การวางแผนและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เครื่องมือและอุปกรณ์ถูกนำมาใช้ให้เหมาะสม และสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของผู้เรียนในการทำงานร่วมกันและการสื่อสารในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและมีผลต่อผู้เรียน

2.4 ความต้องการของตลาด แรงงาน สังคมและชุมชน พบว่า หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาเป็นทางเลือกที่ดีในการแก้ไขปัญหาความขาดแคลนช่างฝีมือทางด้านงานปูน โดยการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรม การฝึกอบรมช่วยเสริมทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ผู้เรียนจะมีความพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน การปรับปรุงต่อความต้องการของตลาดแรงงานจะเพิ่มโอกาสในการทำงานและสร้างคุณค่าให้กับอุตสาหกรรมและสถานประกอบการในอนาคต ความพร้อมในการทำงานขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของทักษะและความรู้กับความต้องการของสถานประกอบการ ในบางกรณีอาจพบว่าผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่เพียงพอแล้วสำหรับการทำงาน แต่บางครั้งอาจจำเป็นต้องพัฒนาความรู้เพิ่มเติม เมื่อหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ผู้เรียนจะมีโอกาสในการทำงานอย่างเหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนและสถานประกอบการ

2.5 ข้อเสนอแนะ พบว่า 1) พัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างความรู้และสมรรถนะให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน และจัดการฝึกอบรมให้กับประชาชนในพื้นที่ที่สนใจ 2) สนับสนุนการต่อยอดและการสร้างอาชีพใหม่ ๆ สำหรับผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา

และสนับสนุนในการทำธุรกิจภาคอุตสาหกรรมในชุมชน 3) เน้นการสอนและฝึกอบรมที่เน้นไปที่การฝึกทักษะทางปฏิบัติ โดยเชิญวิทยากรจากสถานประกอบการมาร่วมสอนควบคู่กับครูผู้สอน 4) เพิ่มระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติจริงในโรงงานหรือให้สถานประกอบการรับผู้สำเร็จการศึกษาเข้าปฏิบัติงานเป็นลูกจ้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาไว้ดังนี้

1. ผลการศึกษาผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผู้เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากการประเมินแบบสอบถามของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวม สรุปผลการวิจัยพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.46, S.D.= 0.13) และเมื่อพิจารณารายด้านสรุปผลการวิจัยพบว่า

1.1. ด้านผลลัพธ์ของผู้เรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้เรียนที่จบหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพมีลักษณะเฉพาะที่เป็นผู้มีความสนใจและมุ่งมั่นในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพที่ดี เช่น มีจิตใจแข็งแรง มีความเชี่ยวชาญในด้านวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรู้ทักษะพื้นฐานที่ดี ที่สำคัญยังมีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ลักษณะผลงานที่ได้มาจากการฝึกอบรมมีความละเอียดความเรียบ และความประณีตที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากความเชี่ยวชาญในการออกแบบและปฏิบัติงานในด้านงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเตรียมความพร้อมเครื่องมือและอุปกรณ์อย่างเหมาะสมในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์และคณะ (2561) จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ผู้เรียน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย และผู้ใช้บัณฑิต พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้ายมีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้ใช้บัณฑิต โดยมีความคิดเห็นว่า ผลลัพธ์ด้านการเป็นผู้ทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถสร้างหรือร่วมสร้างนวัตกรรม และมีคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเป็นคุณลักษณะที่มีมากที่สุด ในขณะที่ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ด้านการเป็นผู้เรียนรู้ที่พึ่งพาตนเองได้

1.2. ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีความพึงพอใจการดำเนินการฝึกอบรมมีครูผู้สอนที่เชี่ยวชาญในการสอน

ระยะเวลาการฝึกอบรมเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและหลักสูตร มีวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมและครบถ้วน การปฐมนิเทศและการอำนวยความสะดวกมีคุณภาพ บรรยากาศในห้องเรียนสะอาด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยเพียงพอต่อผู้เรียน การจัดการฝึกอบรมมีการลงทะเบียนต้อนรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นที่น่าพอใจ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการฝึกอบรมมีความสะดวกและชัดเจนในการรับทราบข่าวสาร และสอดคล้องกับงานวิจัย ชาญณรงค์ วงศ์สุวรรณ (2549 :87) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการฝากอบรมหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานีการอภิปรายผล พบว่า รูปแบบของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการจัดฝากอบรม ด้านหลักสูตรและการฝากอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อหัวข้อเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย สามารถนำไปแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ การฝึกปฏิบัติจริงระหว่างการอบรมในระดับมากที่สุด และหัวข้อการทัศนศึกษาดูงานมีความพึงพอใจในระดับมากผลการค้นพบดังกล่าวอาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาในการประกอบอาชีพของผู้เข้ารับการอบรมและได้นำปัญหาเหล่านั้นมาปรึกษาร่วมกับวิทยากรถึงเนื้อหาสาระที่จะจัดฝากอบรมโดยกำหนดวัตถุประสงค์การฝากอบรมให้ตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมมากที่สุด

1.3. ข้อมูลพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมีความเหมาะสมมากทั้งนี้อาจเนื่องจากด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้บริหารมีประสบการณ์และความรู้ความสามารถที่ยอมรับ มีบุคลิกภาพและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างดี มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและเป็นนักพัฒนาที่ดี ครูผู้สอนมีคุณสมบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูและมีบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้ทักษะพื้นฐานที่เหมาะสม และมีคุณธรรม ความสามารถในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสวยงาม สะอาด และมีความปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ และมีสถานที่พักผ่อนในเวลาว่างที่เพียงพอและด้านกระบวนการ (Process) การวัดและประเมินผลมุ่งเน้นการประกาศผลเพื่อให้คำแนะนำและชี้แจงข้อบกพร่องให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสมมีเกณฑ์การประเมินผลที่ครอบคลุมสมรรถนะของหลักสูตรและใช้ระยะเวลาในการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม การจัดการเรียนรู้เน้นการสนับสนุนผู้เรียนให้มีการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะต่างๆ และส่งเสริมการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะให้กับผู้เรียน ในรายวิชามีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรม และค่านิยมให้กับผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอินทัช อินทกูล (2565, น.91) ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีส่องแสงพณิชยการ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้ CIPPO Model ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนที่สำเร็จ การศึกษานักเรียนที่กำลังศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษามีความ

คิดเห็นต่อหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีส่องแสงพณิชยการ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย คุณลักษะของผู้บริหาร คุณลักษณะของครูผู้สอน คุณลักษณะของนักเรียน อาคารสถานที่สภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์และ สื่อการเรียนการสอน (μ = 4.64, σ = 0.48) มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ด้านกระบวนการ (Process) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียนที่สำเร็จ การศึกษานักเรียนที่กำลังศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีส่องแสงพณิชยการ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การบริหารจัดการ หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผล (μ = 4.55, σ = 0.58) มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. ผลจากการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาของศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพอำเภอมายอ วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ประกอบการ และผู้เรียน สรุปผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นตรงกัน ดังนี้

2.1 คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพ เนื่องจากผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา สามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพได้ และผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา มีทักษะตรงกับสมรรถนะของหลักสูตร แนวทางการปรับปรุงผู้เรียนควรเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงวิชาชีพที่ทันสมัยและเพิ่มทักษะความรู้จรรยาบรรณในการประกอบอาชีพให้กับผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาชีพระยะสั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพร ก๊กเฮง (2564) ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 วิทยาลัยการอาชีพบางปะกง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รองลงมา ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรับผิดชอบ รองลงมา ด้านความรู้ และด้านทักษะ ตามลำดับ2) การเปรียบเทียบคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 วิทยาลัยการอาชีพบางปะกง จำแนกตามประเภทวิชา พบว่า คุณภาพของผู้สำเร็จ การศึกษาตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 วิทยาลัยการอาชีพบางปะกง จำแนกตาม ประเภทวิชา ระหว่างประเภทวิชาอุตสาหกรรม และประเภทวิชาบริหารธุรกิจ โดยแยกเป็นรายด้าน ตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึง ประสงค์

ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรับผิดชอบทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 การบริหารหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของเนื้อหา รายวิชาที่สอน และการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนมีประสิทธิภาพ มีการเตรียมความพร้อม โดยมีการประชุมคณะกรรมการที่รับผิดชอบการวิเคราะห์เนื้อหา การวางแผนการสอน การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์การสอนพร้อมที่จะปรับปรุงและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาควรมีการปรับปรุงหลักสูตรในระยะเวลาทุก 5 ปี และครูผู้สอนควรศึกษารูปแบบ และลวดลายใหม่ๆ ของบัวปูนปั้นที่นิยมใช้หรือที่ต้องการของอุตสาหกรรม นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เหมือนฝัน วงเดช และคณะ (2562) ผลการวิจัยพบว่า 1)การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2)การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล และด้านการสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้น ด้านการปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ไม่แตกต่างกัน

2.3 ทรัพยากรประกอบการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สื่อ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียนมีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าสำหรับการจัดการเรียนให้กับผู้เรียนมี การบริหารจัดการใช้ทรัพยากรประกอบการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพโดยการบริหารจัดการวางแผนและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม พัฒนาทักษะและความสามารถของผู้เรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและมีผลต่อผู้เรียนแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ควรเป็นเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อง่ายต่อ

การใช้งาน และควรมีเครื่องมือที่ช่วยในการออกแบบลวดลายให้กับผู้เรียนเพื่อง่ายต่อการออกแบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนะ คามะเขต (2562) ทำการวิจัยเรื่องการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (งามศิริวิทยาคาร) ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหาร สถานศึกษา มีการสำรวจความต้องการการใช้วัสดุอุปกรณ์ตามความจำเป็นภายในสถานศึกษา มีการดูแลรักษา และซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดูแลรักษาและซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้มีการประชุมและชี้แจงการลงทะเบียนและแจกจ่ายวัสดุอุปกรณ์แก่คณะกรรมการที่รับผิดชอบ ผู้บริหาร สถานศึกษามีการระดมและสรรหาวัสดุอุปกรณ์จากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ทำการวิเคราะห์วัสดุ อุปกรณ์ออกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้มีความสะดวกต่อการใช้งาน มีการปรับปรุงกระบวนการจัดการด้านวัสดุ อุปกรณ์อยู่เสมอ ประเมินผลการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์อย่างเป็นระบบ มีการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดหรือใช้งานไม่ได้ออกจากระบบ และผู้บริหารสถานศึกษามีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์วางแผนและ พัฒนาการบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ครั้งต่อไป

2.4 ความต้องการของตลาด แรงงาน สังคมและชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นงานบัวปูนปั้นเชิงผนังและหัวเสาสามารถแก้ปัญหาความขาดแคลนช่างฝีมือทางด้านงานปูนได้และตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ผู้เรียนมีทักษะความรู้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ แต่การทำงานสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาขึ้นอยู่กับความต้องการของสถานประกอบการ ในบางกรณีอาจพบว่าผู้เรียนมีทักษะและความรู้ที่เพียงพอแล้วสำหรับการทำงาน แนวทางการปรับปรุงผู้เรียนควรศึกษาความรู้เพิ่มเติมเพื่อรองรับความต้องการของสถานประกอบการในอนาคตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ สมบูรณ์ (2565) ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของสถานประกอบการต่อระดับสมรรถนะปัจจุบันของผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้น ของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการโดย รวมอยู่ในระดับมาก สำหรับระดับสมรรถนะที่ต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความ สำคัญของความต้องการจำเป็นจากการวิเคราะห์การศึกษาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยสารพัดช่าง สุราษฎร์ธานีตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการโดยภาพรวมความต้องการ จำเป็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 0.226 และความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคล 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการ ประยุกต์ใช้ ด้านทักษะ และด้านนวัตกรรม ตามลำดับ สำหรับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรระยะ สั้นของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ วิทยาลัยควรกำหนดแนวทางการบริหารโดยใช้กระบวนการ PDCA มาประกอบในการบริหารจัดการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผนพัฒนาหลักสูตรพัฒนาครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีประกอบการ

จัดการศึกษา และควรมีการประเมินสมรรถนะผู้เรียนทุกปีการศึกษาเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์ และคณะฯ. (2561). *การศึกษาผลลัพธ์ผู้เรียนตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561จากการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยคริสเตียน*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรปีที่ 20 ฉบับที่ 2

อินทัช อินทกูล. (2565). *การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีส่องแสงพณิชยการ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้ CIPPO Model.*สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

นพพร ก๊กเฮง. (2564). *การศึกษาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ตามกรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2562 วิทยาลัยการอาชีพบางปะกง.*

เหมือนฝัน วงเดช และคณะฯ. (2562). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี.* บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ทัศนะ คามะเขต. (2562). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (งามศิริวิทยาคาร).* สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพฯ: วารสารบัณฑิตศึกษา มรภ. บ้านสมเด็จเจ้าพระยา 5(2)

สราวุธ สมบูรณ์. (2565). *การศึกษาสมรรถนะผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นของวิทยาลัยสารพัดช่างสุราษฎร์ธานีตามกรอบคุณวุฒิวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ*. วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 ปีที่ 7 ฉบับที่ 1

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

THE DEVELOPMENT LEARNING ACTIVITIES BY POLYA PROCESSES TO MATHEMATICS PROBLEM SOLVING ABILITY ON TOPIC OF FRACTION USING FOR PRATROM 4 STUDENTS

[1]ชนิกานต์ โพนเฉลียว และ [2]ญดา ธาดาณัฐภักดิ์

[1]Chanikan Phonchaliao and [2]Yada Thadanatthaphak

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ประเทศไทย

Mahasarakham University, Thailand

[1]65010588024@msu.ac.th, [2] thanarat.s@msu.ac.th

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพ 70/70 และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกลางหมื่นสงเคราะห์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 8 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน จัดการเรียนรู้ 10 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบ

---

[1] นิสิต หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ค่าเฉลี่ยแบบ One - Shot Case Study ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.00/79.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การแก้ปัญหาของโพลยา; ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were 1) To develop learning management by solving Polya's problems with the ability to solve mathematical problems effectively according to the criteria 70/70, and 2) To study the satisfaction of students toward with the development of learning management. The sample used in this study was students who are studying in Prathomsuksa 4, Semester 2, Academic Year 2023, Klang Muang Songkhro School, Mueang Kalasin District, Kalasin Province, consisting of 8 people, obtained by cluster random sampling. The tools used in the research include 1) 10 Learning management plans for 10 hours, 2) Mathematics problem-solving ability test 10 questions, and 3) the questionnaire on student satisfaction with 10 items. Analyzed data using basic statistics; percentage, mean, and standard deviation, and compare the average by One - Shot Case Study. The results were as follows: 1. Learning management of Polya's problem-solving influences the ability to solve mathematical problems has efficiency according was at 75.00/79.58 which is higher than the specified criteria. 2. The Satisfaction of students toward learning management solving the problem of Polya's influence on the ability to solve mathematical problems regarding fractions was overall at the highest level.

Keywords : Polya’s Solution; Ability to Solve Mathematical Problems

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยความเป็นตรรกะ มีความสำคัญและบทบาทเป็นอย่างมาก ในการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดความคิดอย่างมีเหตุผล อย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างเป็นระบบมีแบบแผน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรอบคอบ ตัดสินใจในการแก้ปัญหา ช่วยในการวางแผน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสาขาด้านอื่นๆ คณิตศาสตร์จึงเป็นสาขาที่มีประโยชน์มากต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 1) ซึ่งเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน จะเห็นว่าการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้เรียนสามารถนำติดตัวไปใช้ในการพัฒนาตนเองในการเรียนรู้นำสิ่งใหม่ ๆ มาเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานและการดำรงชีวิตของมนุษย์เรา การให้เหตุผลซึ่งเป็นทักษะหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีหลักเหตุผล คิดอย่างเป็นระบบ ให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบสามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจและเกิดการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม การคิดอย่างมีเหตุผลจึงเป็นหัวใจสำคัญของเทคนิคการสอนคณิตศาสตร์ การสอนให้นักเรียนเรียนด้วยความเข้าใจอย่างอย่างมีเหตุผล ดีกว่าการสอนแบบให้จดจำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2550: 1–38)

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนโดยภาพรวมนั้นยังจำเป็นที่จะต้องเน้นเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นหลัก เนื่องจากการแก้ปัญหานั้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีการแสดงออกในการให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมาย การนำเสนอข้อมูล รู้จักเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ และเกิดความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วย ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาที่พบมากที่สุด จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นนักเรียนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาในด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มากที่สุด คือ เรื่อง เศษส่วน มีปัญหาเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาที่ขาดกระบวนการแก้ปัญหา ผู้วิจัยจึงนำสาเหตุของปัญหาที่นักเรียนขาดกระบวนการหรือวิธีการแก้โจทย์ปัญหาและไม่สามารถแสดงแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ มาจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีการสอนการแก้โจทย์ปัญหาตามขั้นตอนของ Polya (1989: 16-17; อ้างถึงใน รวีวรรณ ไสบาล, 2560: 19-22) เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบขั้นตอนการแก้ปัญหามีจุดประสงค์ในการช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ปัญหา โพลยาได้เสนอขั้นตอนการแก้ปัญหาได้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่

1 ทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นช่วยเหลือให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์โจทย์ปัญหาที่พบว่า โจทย์กำหนดอะไรให้บ้างและสิ่งที่กำหนดให้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีเงื่อนไขอะไรบ้างที่จะช่วยหาสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการแก้ปัญหา ขั้นนี้นักเรียนต้องรู้จักการวางแผนแก้ปัญหา โดยคิดวิธีวางแผนการแก้ปัญหา โดยคิดวิธีวางแผนแก้ปัญหาเสร็จเรียบร้อยแล้วนักเรียนต้องขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้และขั้นตอนที่ 4 ตรวจคำตอบ จะทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดและหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องใช้ยุทธวิธีใดวิธีหนึ่งเสมอไปเมื่อนักเรียนแก้ปัญหาได้สำเร็จแล้วจะต้องมีการตรวจสอบดูว่าผลที่ได้นั้นถูกต้อง และมีความเป็นไปได้สำหรับปัญหานั้นหรือไม่ วิธีการสอนตามขั้นตอนของโพลยาเป็นขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน รัดกุมมีความเหมาะสมกับลักษณะของวิชาคณิตศาสตร์ ถ้านักเรียนแก้โจทย์ปัญหาโดยอาศัยรูปแบบการแก้ปัญหาโพลยาทั้ง 4 ขั้นตอนนี้แล้ว จะทำให้นักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างสมบูรณ์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนั้นครูผู้สอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การพัฒนาทักษะของนักเรียน และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบศึกษารายกรณีวัดครั้งเดียว (One-Shot Case Study) (พิสณุ ฟองศรี, 2549) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพุทธไสยาสน์ ที่มีผลคะแนน รายวิชาคณิตศาสตร์ใกล้เคียงกัน โรงเรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมคล้ายคลึงกัน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนกลางหมื่นสงเคราะห์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนนักเรียน 8 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นห้องเรียนมีความสามารถใกล้เคียงกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา จำนวน 10 แผน จำนวน 10 ชั่วโมง ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.80)

2.2 แบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.80-1.00 ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.50-0.87 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.33-0.83 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.75

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.80-1.00 ทุกข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมรายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 75.00/79.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังในตาราง 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แผนที่	คะแนนรวม (เต็ม80)	$\overline{X}$	S.D.	ร้อยละ
1	62	7.75	1.58	77.50
2	57	7.12	0.35	71.25
3	63	7.87	0.83	78.75
4	58	7.25	0.88	72.50
5	53	6.62	1.30	62.50
6	50	6.25	1.58	62.50
7	63	7.87	0.83	78.75
8	58	7.25	0.88	72.50
9	64	7.87	0.35	78.75
10	72	9.12	0.35	91.25
รวม	600	60.00	6.21	75.00
ประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้ (E_1) = 75.00				

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 60.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 6.21 สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E_1) คิดเป็นร้อยละ 75.00

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	n	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD.	ร้อยละ
ขั้นทำความเข้าใจปัญหา	8	30	27.12	1.35	90.41
ขั้นวางแผนแก้ปัญหา	8	30	21.87	5.56	72.91
ขั้นดำเนินการตามแผน	8	30	20.87	0.35	69.58
ขั้นตรวจสอบคำตอบ	8	30	25.62	1.76	85.41
รวม		120	23.87	2.26	79.58

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 23.87 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2) คิดเป็นร้อยละ 79.58

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ดังในตาราง 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\overline{X}$	SD.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา			
1. นักเรียนมีความสนใจเรียนคณิตศาสตร์มากขึ้น	4.25	0.70	มากที่สุด
2. นักเรียนคิดว่าโจทย์ปัญหาที่เรียนมีความเหมาะสมเพียงใด	4.50	0.53	มากที่สุด
3. ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.50	0.75	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้			
4. นักเรียนชอบการจัดการเรียนการสอน	4.75	0.46	มากที่สุด
5. การจัดการเรียนการสอนสนุกและน่าสนใจ	4.62	0.51	มากที่สุด
6. การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.37	0.74	มากที่สุด
7. การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.12	0.99	มากที่สุด
8. การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา หาความรู้ด้วยตนเอง	4.50	0.53	มากที่สุด
9. การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.75	0.46	มากที่สุด
10. ใบงาน/ใบกิจกรรม มีความเหมาะสม น่าสนใจ	4.62	0.51	มากที่สุด
รวม	4.50	0.61	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.50)

อภิปรายผล

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้เรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.00/79.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ ทั้งอาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย จากกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนมองว่าการแก้ปัญหาเป็นเรียนสนุก ท้าทาย อยากรู้อยากเรียน ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ปัญหา นักเรียนจะสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ต้องการทราบคืออะไร สิ่งที่โจทย์กำหนดให้คืออะไร แล้วนักเรียนก็จะมีการวางแผนในการแก้ปัญหาว่า ควรจะนำความรู้เรื่องใดเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหานั้น และแสดงวิธีการหาคำตอบตลอดจนสามารถสรุปและตรวจสอบคำตอบได้อย่างถูกต้องเป็นขั้นตอน เป็นวิธีการเรียนการสอนที่สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยครูให้นักเรียนลงมือเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถและส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดแก้ปัญญาอย่างมีเหตุผล มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นักเรียนที่เรียนเก่งจะพยายามช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่เรียนอ่อนก็จะพยายามช่วยตนเอง เพื่อให้คะแนนดีขึ้นเช่นกันต่างคนต่างช่วยเหลือกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน นักเรียนจึงมีการแสดงความคิดเห็นเสนอ แนะแนวทางวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย มีการพูดคุย อภิปรายร่วมกัน ช่วยกันวานแผนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับวรางคณา สำอาง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดของโพลยา พบว่า วิธีสอนตามขั้นตอนการสอนของโพลยาทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจ สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่โจทย์กำหนดให้กับสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบ ทำให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาได้ง่ายขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้แล้วนักเรียนมีความเข้าใจมากขึ้นทำให้เกิดทักษะการคิดมากขึ้นจึงส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ทิตะยา (2561) ได้วิจัยการพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (TAI) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ Team Assisted Individualization (TAI) ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ถือว่า ผ่านเกณฑ์ ซึ่งนักเรียนมีคะแนนตั้งแต่ 17–20 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ 18.62

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาของโพลยาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีแก้ปัญหาตามกระบวนการของโพลยา ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบทำให้นักเรียน เข้าใจปัญหาได้อย่างถูกต้อง เมื่อนักเรียนเข้าใจปัญหาก็จะสามารถทำการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบโพลยา นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น อธิบาย และลงมือทำได้ด้วยตนเองและสามารถปรึกษาครูได้ นักเรียนไม่ต้องกดดันที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของครู เพราะการจัดการเรียนรู้แบบนี้ครูจะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ แต่นักเรียนได้จะร่วมมือกันฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจมากขึ้น สามารถแก้ปัญหาและหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง มีความมั่นใจและสนุกกับการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภสร ยั่งยืน (2563) ได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การบวกและการลบเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การบวกและการลบเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศร พานิช (2563) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณิศร พานิช. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ร้อยละและอัตราส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นภสร ยั่งยืน. (2563). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การบวกและการลบเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พัชรินทร์ ทิตะยา. (2561). *การพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พิสณุ ฟองศรี. (2549). *การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

รวีวรรณ ไสบาล. (2560). *การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Polya*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.

วรางคณา สำอาง. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดของโพลยา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2550). *ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ

THE DEVELOPMENT OF TRAINING COURSES TO DEVELOP INSTRUCTIONAL MEDIA PRODUCTION USING DIGITAL TECHNOLOGY SKILLS FOR THE INSTRUCTOR IN POLICE CADET SCHOOL

[1]ดำรัส อ่อนเฉวียง

[1]Damras Onchawiang

มหาวิทยาลัยบูรพา, ประเทศไทย

Burapha University, Thailand

[1]onchawiank@gmail.com

Received: May 28, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

จากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ 2) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ และ3)เพื่อศึกษาความพึงพอใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจผลการวิจัยพบว่า 1)หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบด้วย 5 องค์ประสำคัญคือ ขั้นนำ ขั้นเชื่อม ขั้นเสนอ ขั้นวัดผล และขั้นถ่ายโยง 2)ผลการทดสอบประสิทธิภาพพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการ

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 90.73/92.08 และ3)ความพึงพอใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรม, พัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

Abstract

The purposes of this research were 1) To develop a training curriculum to develop teaching media production skills using digital technology for instructors at the Police Cadet Academy. 2) To test the effectiveness of the training curriculum to develop teaching media production skills using digital technology for teachers in Police Cadet School and 3) to study the satisfaction of trainees in a training course to develop teaching media production skills using digital technology for instructors at the Police Cadet Academy. The research results found that: 1) Training course to develop teaching media production skills using digital technology for instructors at the Police Cadet Academy, consisting of 5 important elements: introduction, linkage, proposal, evaluation, and transfer. 2) Efficiency test results found that The training course to develop teaching media production skills using digital technology for teachers at the Police Cadet Academy has an efficiency value of 90.73/92.08 and 3) satisfaction of trainees in the training course to develop The skills of producing teaching materials using digital technology for teachers in the Police Cadet Academy are overall at a good level.

Keyword : Training courses, Instructional media production using digital technology skills

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2569) ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์สำคัญคือ 1) สร้างและพัฒนาหน่วยฝึกอบรมให้มีมาตรฐานและมีความพร้อมในทุกด้าน 2) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรด้านการศึกษาอบรม 3)การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรทุกระดับชั้น เพื่อให้เกิดทักษะ ความชำนาญ เชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติหน้าที่ (Training Roading Map) 4)การพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ มีหน้าที่ผลิตตำรวจใหม่ทุกระดับชั้นให้กับหน่วยงานต่างๆ และฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในสาขาวิชาต่างๆ มีพันธกิจสำคัญคือ 1)สรรหาบุคลากรที่มีความเหมาะสมในการเป็นตำรวจมืออาชีพ 2) พัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นตำรวจมืออาชีพ และ3)บริหารจัดการฝึกอบรมเพื่อให้สถาบันการฝึกอบรมตำรวจมีความเป็นเลิศทางวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรมภายในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นการพัฒนาผู้เรียน 2 ส่วนสำคัญคือ ส่วนแรกการพัฒนาด้านรู้วิชาการและทฤษฎี ผู้สอนในส่วนนี้มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ ส่วนที่สองด้านการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นนายสิบตำรวจ ผู้สอนในส่วนนี้มีตำแหน่งเป็นครู อย่างไรก็ตามยังขาดการพัฒนาผู้สอน ให้ทันยุคสมัยทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะได้ผลดีคือการให้การศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรม ศึกษาไว้ด้วยการปรับปรุงหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ เพื่อให้บุคลากร ที่เริ่มเข้ามาปฏิบัติงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือตำรวจชั้นประทวนที่ออกปฏิบัติหน้าที่ให้บริการประชาชนอยู่ทั่วไป ได้รับการศึกษาอบรมความรู้ตรงตามความต้องการที่สังคมคาดหวังและเพื่อการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, 2557)

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดพลเมืองดิจิทัล เกิดสังคมดิจิทัล เกิดการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกแพลตฟอร์มสำหรับทุกคน การจัดการเรียนการสอนในยุคVUCA (VUCA World) เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน กล่าวคือการจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในห้องเรียนประกอบกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นห้องเรียนดิจิทัลพื้นที่ ซึ่งเกิดจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Cyber Space) สำหรับกิจกรรมการเรียน การสอน กล่าวคือเป็นห้องเสมือน การจัดการเรียนการสอนสำหรับ ทุก

คน ทุกที่ ทุกเวลา และทุกแพลตฟอร์ม(platform) เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง การเรียนการสอนแบบออนไลน์มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและการประเมินผล (ดำรัส อ่อนเฉวียง, 2565)

จากปัญหาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ภายใต้บริบทด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และยุคสมัยของเทคโนโลยีดิจิทัล มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ

2. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ E_1/E_2 เกณฑ์ 90/90

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม จำนวน 140 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรม จำนวน 40 คนโดยการการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งได้มาโดยความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลโดยกำหนดขนาดกลุ่มประชากรตามตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ

2.2 แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม

2.3 แบบวัดทักษะการผลิตสื่อโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2.4 แบบวัดความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบด้วย 5 องค์ประสำคัญคือ ขั้นนำ ขั้นเชื่อม ขั้นเสนอ ขั้นวัดผล และขั้นถ่ายโยง

2. ผลทดสอบประสิทธิภาพพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจมีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 90.73/92.08

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ พบว่าด้านโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 แปลความหมายได้ว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด ด้านกิจกรรมในหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 แปลความหมายได้ว่ามีความพึงพอใจมาก ด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 แปลความหมายได้ว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด ด้านผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 แปลความหมายได้ว่ามีความพึงพอใจมากที่สุดและค่าเฉลี่ยรวมมีค่าเท่ากับ 4.52 แปลความหมายได้ว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ผลการวิจัยได้ค้นพบประเด็นพิจารณาดังนี้

ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบด้วย 5 องค์ประสำคัญคือ ขั้นนำ ขั้นเชื่อม ขั้นเสนอ ขั้นวัดผลและขั้นถ่ายโยง มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 90.73/92.08 เป็นผลมาจาก การออกแบบพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ดังนี้ 1)ขั้นนำเป็นเสนอการสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเป็นสิ่งเร้าให้อินทรีย์(บุคคล)แสดงการตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมออกมา กล่าวคือผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้ได้ร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขันโดยใช้โทรศัพท์มือถือของตนเอง เลือกตอบคำถาม สอดคล้องกับ กฎแห่งความพร้อม (Thorndike, 1912) 2)ขั้นเชื่อมเป็นการเสนอสถานการณ์ให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาหรือทำให้โครงสร้างทางสติปัญญาอยู่ในสภาวะไม่สมดุล(disequilibrium)(Piaget, 1932) และแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความใคร่รู้ การสร้างความตั้งใจ (Gaining Attention) ที่จำเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์(Gagne, 1985) 3)ขั้นเสนอ เป็นการนำเสนอมวลความรู้ ประกอบด้วยข้อความ ภาพ แอนนิเมชั่น คลิปวีดิทัศน์ เป็นภาพเคลื่อนไหว ส่งผลต่อการศึกษาเป็นขั้นตอน และกระตุ้นความสนใจขณะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน (ชาติชาย ศรีสม, 2553) ตลอดจนสื่อปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมสู่ผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ(Active Larning)เข้าใจเนื้อหา เกิดความคงทนในการจดจำและเกิดการเรียนรู้ (Morable, 2000 อ้างถึงใน นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559) 4)ขั้นวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการกำหนด ระดับชั้นของลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล คุณภาพ ความสามารถหรือสิ่งต่างๆตามกฎเกณฑ์เป็นตัวเลข โดยการใช้แบบวัดผลหรือข้อสอบเสนอสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความสามารถในการแก้ปัญหา เพื่อทราบถึงระดับคะแนนของผลผลิต (output) พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2545) 5)ขั้นถ่ายโยง เป็นขั้นเสนอสถานการณ์เพื่อให้ผู้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้อีกครั้งหรือเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องที่คล้ายกันในระดับสูงขึ้นไป เกิดพื้นที่สำหรับการนำเสนอองค์ความรู้ของผู้เรียน เกิดความคงทนในเรื่องที่เรียนและการถ่ายโยง (Enhancing Retention and Transfer) ในชีวิตประจำวัน (กานเย่ และบริกส์ (Gagne and Briggs, 1979) และเกิดความภาคภูมิใจในทางวิชาการ เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง (Coopersmith. 1981)

ความพึงพอใจผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด เป็นผลมาจากการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบองค์ประกอบ ขั้นตอน การกำหนดเทคโนโลยีดิจิทัล และกิจกรรมที่เหหมาะสม มีความต่อเนื่องตามลำดับ ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการสอนสำเร็จตามเป้าหมาย และเกิดความรู้สึกมีความสุขเมื่อรับผลสำเร็จตามเป้าหมายสอดคล้องกับทฤษฎีความพึงพอใจของวอลแมน (Wolman, 1973)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบด้วย 5 องค์ประสำคัญคือ ขั้นนำ ขั้นเชื่อม ขั้นเสนอ ขั้นวัดผล และขั้นถ่ายโยง พบว่าเกิดการปรับและยกระดับการจัดการเรียนการสอนและการผลิตสื่อการสอนของผู้สอนในโรงเรียนนายสิบตำรวจให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเกิดเครือข่ายออนไลน์ระหว่างผู้พัฒนาหลักสูตร วิทยากรและผู้สอนในโรงเรียนนักเรียนนายสิบตำรวจ โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เฟสบุค เข้าถึงได้จาก https://web.facebook.com/groups/965987208213267

เอกสารอ้างอิง

กองยุทธศาสตร์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ(2564) *รายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจไปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.* [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : https://strategydivision.police.go.th/webdatas/download/dl_543.pdf

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. (2557). *รายงานประจำปี 2557 คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.* [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://library.nhrc.or.th/ULIB/dublin.php?&f=dublin&ID=8653

ชาติชาย ศรีสม. (2553). *องค์ประกอบของ Multimedia.* [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : http://blog.rmutp.ac.th/chantana.p/2010/06/14/องค์ประกอบของmultimedia/

ดำรัส อ่อนเฉวียง. (2565). *รายวิชาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ (Uses of Digital Technology for Online Instruction)* [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : https://mooc.buu.ac.th/courses/course-v1:BUU+EDU001+2022/about

นายร้อยดอทคอม. *20 เรื่อง กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.* [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :https://nine100.com/subjects-division-of-education/

นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). *การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2552). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.(2554). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.* กรุงเทพฯ : สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ.

Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Gagne, R. M. (1985) *The Conditions of Learning and Theory of Instruction*. New York: CBS College Publishing.

Gagné, R.M. and Briggs, L.J. (1979) *Principles of Instructional Design*. 2nd Edition, Holt. Rinehart, and Winston, New York.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). *"Determining Sample Size for Research Activities".* Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 607 – 610.

Piaget, J. (1932). *The Moral Judgement of the Child.* London : Routledge and Kegan Paul.

Thorndike, E. L. (1912). *Education: A First Book.* New York: Macmillan

Wolman, B. B. (1973). *Dictionary of behavior science.* New Jersey: Englewood Cliffs Prentice - Hill.

บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ORGANIZATIONAL CLIMATE AFFECTING SCHOOLS' EFFECTIVENESS UNDER PHATTHALUNG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

[1]นัฏธิกาญจน์ อินนุรักษ์ และ[2]นวรัตน์ ไวชมภู

[1]Nattikan Ainnurak and [2]Navarat Waichompu

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ประเทศไทย

Hatyai University, Thailand.

[1]nattikan.ning1991@gmail.com

Received: May 27, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบรรยากาศองค์การ 2) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน และ 4) ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) บรรยากาศองค์การ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก 3) บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง (r_{xy} = 0.831) 4) บรรยากาศองค์การ ด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร (X_5) ด้านเป้าหมายองค์การ (X_4) และด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การ (X_1) ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 72.20

คำสำคัญ : บรรยากาศองค์การ; ประสิทธิผลของโรงเรียน

---

[1] นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the organizational climate, 2) to study schools' effectiveness, 3) to study the relationship between organizational climate and schools' effectiveness and 4) to study the organizational climate that affects schools' effectiveness under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2. The research findings revealed that. 1.The level of schools' organizational climate under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2, in overall and each aspect were rated at a high level. 2. The level of schools' effectiveness under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2, in overall and each aspect were rated at a high level. 3. The organizational climate and schools' effectiveness under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 correlated positively and significantly at .05 level, the correlation coefficient was high (r_{xy} = 0.831). 4. The organizational climate has 3 aspects as follows; the communication network (X_5), the goal direction (X_4) and the size and structure of the organization (X_1). They affect schools' effectiveness under Phatthalung Primary Educational Service Area Office 2 in overall with statistically significance difference at .01 level that the predictive factors could explain 72.20 percent.

Keywords: Organizational Climate; School Effectiveness

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้ "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21" โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนและบุคลากร ของโรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ต้องเป็นสภาพของการเรียนรู้และก่อเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้รู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะมาตรา 50 ซึ่งเป็นการกำหนดให้สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจะเน้นประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) ครูจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษาเพราะเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด คุณภาพของครูผู้สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จะต้องร่วมแรงร่วมใจในการยกระดับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนและพึงจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ในการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความสมานสามัคคีในองค์การ ซึ่งผู้บริหารและบุคลากรในองค์การต่างต้องการบรรยากาศที่ดีขององค์การ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) สถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า ด้านการบริการและผลผลิตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ยังมีจุดอ่อนในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2565 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเป้าหมายและไม่ถึงร้อยละ 50 นักเรียนยังขาดทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดขั้นสูง การคิดคำนวณ การสื่อสาร การสร้างนวัตกรรม และการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ขาดการเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ การจัดบรรยากาศภายในภายนอกห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และขาดเทคโนโลยีการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ด้านคุณธรรมของผู้เรียนมีรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนยังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันเท่าที่ควร ส่วนด้านครูบุคลากรและด้านการบริหารจัดการ พบว่า สถานศึกษามีจำนวนครูไม่ครบตามมาตรฐานวิชาเอกที่กำหนดให้มีในสถานศึกษาสังกัดสพฐ. เนื่องจาก ข้าราชการครูได้มีการโยกย้ายเป็นจำนวนมากในแต่ละปี ปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนมาก รวมทั้งครูที่มาบรรจุใหม่ มีสาเหตุ

หลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในองค์การ เช่น เป็นครูบรรจุใหม่ ภาระงานมากและได้รับงานพิเศษไม่ตรงกับความสามารถ ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและสมรรถนะใหม่ๆ อาทิ ทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะด้านภาษาและทักษะการสื่อสาร และสถานศึกษาส่วนใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่สามารถนำและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ (แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ,2565) ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะสังเกตเห็นได้ว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ทั้งการที่ครูและบุคลากรยังขาดความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร แม้กระทั้งเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย รวมไปถึงด้านคุณธรรมของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเกิดจากบรรยากาศในการบริหารงานองค์การส่งผลไปยังประสิทธิผลของโรงเรียนก็เป็นได้

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เพื่อนำผลไปเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและองค์การทางการศึกษา ในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2
4. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 946 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้โปรแกรม G* Power Analysis ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 138 คน และสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การและได้สรุป บรรยากาศองค์การในการวิจัยครั้งนี้ไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ขนาดและโครงสร้างขององค์การ 2) ความเป็นผู้นำ 3) ความซับซ้อนของระบบ 4)เป้าหมายองค์การ และ5) เครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนและได้สรุป ประสิทธิผลของโรงเรียนในการวิจัยครั้งนี้ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 3) ความสามารถในการผสมผสาน และ4) ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำงานและระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ รวมจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านขนาดและโครงสร้าง ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความซับซ้อนของระบบ ด้านเป้าหมายองค์การ ด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการผสมผสาน ด้านความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 27 ข้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Enter Regression

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมรายด้านและผลการวิเคราะห์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยบรรยากาศองค์การ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	SD.	ระดับ
1. ด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การ(X_1)	4.377	.517	มาก
2. ด้านความเป็นผู้นำ(X_2)	4.324	.550	มาก
3. ด้านความซับซ้อนของระบบ(X_3)	4.176	.549	มาก
4. ด้านเป้าหมายองค์การ(X_4)	4.373	.477	มาก
5. ด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร(X_5)	4.320	.536	มาก
รวม	**4.314**	**.447**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ บรรยากาศองค์การด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การ รองลงมา คือ บรรยากาศองค์การด้านเป้าหมายองค์การและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือบรรยากาศองค์การด้านความซับซ้อนของระบบ

2. การวิเคราะห์ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมรายด้านและผลการวิเคราะห์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	SD.	ระดับ
1. ด้านความสามารถในการปรับตัว(Y_1)	4.374	.514	มาก
2. ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง(Y_2)	4.374	.495	มาก
3. ด้านความสามารถในการผสมผสาน(Y_3)	4.362	.493	มาก
4. ด้านความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ(Y_4)	4.416	.476	มาก
รวม	**4.381**	**.444**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ประสิทธิผลของโรงเรียนด้านความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ รองลงมา คือ ประสิทธิผลของโรงเรียนด้านความสามารถในการปรับตัว และประสิทธิผลของโรงเรียนด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\overline{X}$ = 4.374, SD = .495)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ตัวแปร	R	Sig	ระดับ	ทิศทาง
บรรยากาศองค์การ(X) ประสิทธิผลของโรงเรียน(Y)	.831**	.01	สูง	บวก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า บรรยากาศองค์การ(X) กับประสิทธิผลของโรงเรียน(Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง (rXY = 0.831) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก

4. การวิเคราะห์บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 2 โดยวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std.Error	β	t	p-value
ด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การ (X_1)	.174	.061	.202	2.839**	.005
ด้านความเป็นผู้นำ (X_2)	.071	.062	.088	1.152	.251
ด้านความซับซ้อนของระบบ (X_3)	.068	.058	.084	1.173	.243
ด้านเป้าหมายองค์การ (X_4)	.186	.081	.200	2.303**	.023
ด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร (X_5)	.338	.062	.407	5.459**	.001
ค่าคงที่	.756	.202		3.738**	.001
$R = .850$, $R^2 = .722$, Adjusted $R^2 = .711$, $SE._{est} = .2390$, $F = 68.488$, Sig = .01**					

**= $p < .01$

จากตารางที่ 4 พบว่า มี 3 ตัวแปรบรรยากาศองค์การที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ตัวแปรด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร(X_5) ตัวแปรด้านเป้าหมายองค์การ(X_4) และตัวแปรด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การ (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมของตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวแปร สามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 72.20 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ .239 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .756 + .338 (X_5) + .186 (X_4) + .174 (X_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .407 (X_5) + .200 (X_4) + .202 (X_1)$$

อภิปรายผล

1. บรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผู้บริหารและครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การสามารถแบ่งบทบาท

หน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังส่งเสริมศักยภาพการทำงานของบุคลากร มอบหมายงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตรงตามความสามารถและยังมีเครือข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนภายในองค์การได้เป็นอย่างดี จึงมีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงานในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปารวัณ รัตนทองคง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชชานันท์ โภชฌงค์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง บรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมเขต 3 พบว่าบรรยากาศองค์การในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องงานวิจัยของ เกวลี ตระกูลสุขทรัพย์ (2565) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ รองลงมาคือ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการผสมผสาน ตามลำดับ แสดงว่าผู้บริหารและข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เห็นว่าประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสถานศึกษาทั้งในด้านผู้เรียนและการบริหารจัดการของโรงเรียน ผู้บริหารและครูต้องร่วมกันพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนเพื่อตอบสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและให้สถานศึกษาก้าวทันสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของจตุพร สุทธิสอาด(2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชชานันท์ โภชฌงค์ (2562) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 พบว่าประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 โดยภาพรวมรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการผสมผสาน สอดคล้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีค่ามัชฌิมเลขคณิต เป็นอันดับ 1 ทั้งนี้เป็นเพราะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 มีความรักความผูกพันกับโรงเรียนมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาโรงเรียนและสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน อุทิศเวลาและทุ่มเทให้กับนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่โรงเรียนอีกด้วย ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษายังมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูง (rxy = 0.831) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ไม่ว่าองค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ บรรยากาศองค์การหรือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในองค์การ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จต่อประสิทธิผลของงาน หากโรงเรียนมีบรรยากาศองค์การที่ดีก็ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในองค์การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น การจัดบรรยากาศองค์การถือเป็นเรื่องที่สำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนต้องช่วยกันจัดการกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนให้มีความเหมาะสม ซึ่งบรรยากาศองค์การของโรงเรียนในทุกด้านมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้อยตามกันกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะด้านเครือข่ายการติดต่อสื่อสารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลโดยรวมสูงที่สุด จากการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนทุกด้าน ทั้งด้าน ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถในการผสมผสาน ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรียนสูงและความสามารถในการปรับตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ (2562) เมธาพร เชื้อหอม ที่ได้ศึกษา บรรยากาศองค์การในโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า บรรยากาศองค์การในโรงเรียนกับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร สุทธิสะอาด (2562) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยภาพรวมบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงกับประสิทธิผลของโรงเรียน

4. บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ที่ว่าบรรยากาศองค์การส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า บรรยากาศองค์การที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัวแปร คือ ด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสาร ด้านเป้าหมายองค์การ ด้านขนาดและโครงสร้างขององค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .722 สามารถทำนายบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ได้ร้อยละ 72.20 จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 เกิดประสิทธิผลได้นั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบรรยากาศองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ วงศ์สุวรรณ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 6 ด้าน มีจำนวน 2 ด้านที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรศักดิ์ มังคุด (2564) ได้ศึกษาเรื่องบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การของโรงเรียนส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 พบว่า

4.1 บรรยากาศองค์การ ด้านเครือข่ายของการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อาจเป็นเพราะบรรยากาศองค์การ โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคลและระหว่างบุคคลกับองค์การภายนอก เพื่อเข้าใจในภารกิจของโรงเรียน โดยมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายและครอบคลุมทุกกลุ่มงาน มีการติดต่อสื่อสารภายในโรงเรียนอย่างถูกต้องทั่วถึงและทันเวลามีการจัดระเบียบเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และการเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลและกลุ่ม ล้วนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพรและสัญญา เคณาภูมิ

(2559) กล่าวว่าองค์การที่รวมกลุ่มของมนุษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยมีการแบ่งงานกันทำตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน มีการติดต่อสื่อสาร และประสานงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรัญญา แซ่ตั้ง (2559) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การ การรับรู้ความสามารถของตนเองและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การด้านการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 บรรยากาศองค์การ ด้านเป้าหมายองค์การส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อาจเนื่องมาจากองค์การที่มีแบบแผนและการวางแผนการทำงาน ตั้งเป้าหมายองค์การไว้เป็นอย่างดี ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนและมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ดังนั้นการบริหารงานตามเป้าหมายของโรงเรียนเป็นการบริหารงานที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ครูคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน และครูเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและมีการทำงานเป็นที่ร่วมกันเป็นส่วนที่สำคัญ ส่งผลประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชชานันท์ โภชฌงค์ (2562) ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 พบว่าบรรยากาศองค์การ ด้านเป้าหมายองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 มีความความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรศักดิ์ มังคุด (2564) ได้ศึกษาเรื่องบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์การของโรงเรียนด้านการให้ความสำคัญกับเป้าหมาย ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการวางแผนงานวิชาการ อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01

4.3 บรรยากาศองค์การ ด้านขนาดและโครงสร้างองค์การ ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 อาจเป็นเพราะบรรยากาศองค์การที่มีโครงสร้างองค์การที่ดี โรงเรียนมีโครงสร้างการปฏิบัติงานตามบทบาทภาระหน้าที่ ที่ชัดเจน มีกฎระเบียบคู่มือการปฏิบัติงานเป็นแนวทางการทำงาน ส่งผลให้ครูมีความเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานและบรรยากาศการทำงานที่สะดวกสบายและเอื้อต่อการปฏิบัติงานของครู รวมไปถึงการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ชัดเจน ล้วนส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ คงกระพันธ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องบรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

เกวลี ตระกูลสุขทรัพย์. (2564). *บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ราชบุรี.

จตุพร สุทธิสอาด. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

จักรพงษ์ วงศ์สุวรรณ. (2564). *ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่*การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

ณัฐกานต์ คงกระพันธ์. (2565). *บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.

ธีรศักดิ์ มังคุด.(2564). *บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร,

นิรัญญา แซ่ตั้ง. (2559). *บรรยากาศองค์การ การรับรู้ความสามารถของตนเองและคุณภาพชีวิตการทำงาน: กรณีศึกษาพนักงานขององค์การธุรกิจค้าปลีกแห่งหนึ่ง*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปารวัณ รัตนทองคง. (2562). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9*. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

พัทธนันท์ โภชฌงค์. (2562). *การศึกษาบรรยากาศองค์กรกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมธาพร เชื้อหอม. (2563). *บรรยากาศองค์การในโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. (2565). *สารสนเทศทางการศึกษาประจำปี 2565*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566-2570*. พัทลุง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษา ไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุภัสสร ชูประยูร .(2562). *การศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, สุราษฎร์ธานี.

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพรและสัญญา เคณาภูมิ. (2559). *หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ*. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์, 3 (1), น.170-194.

Forehand, Garlie A. (1964). *Assessments of Innovative Behavior. Partial Criteria for theAssrssment of Executive Performance*. Journal of Applied Psychology.

Hoy and Miskel, Hoy, Wayne K. , and Miskel. (2011). *Education Administration*. Theory Research and Practice. New York. McGraw-Hill.

กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

THE PROCESS OF TRANSMITTING THE WISDOM, IDENTITY, AND BELIEFS OF THE COMMUNITY THROUGH MURAL PAINTINGS OF TEMPLES IN SISAKET PROVINCE

[1]พระครูสุธีวรปรีชา, [2]สุทัศน์ ประทุมแก้ว, [3]พระมหาธงชัย ฐิตโสภโณ และ [4]พระอธิการอำพน จารุโภ

[1]Phrakhrusuteevorapreecha, [2]Suthat Pratoomkaew,

[3]Phramaha Thongchai Thitasophano, and [4]Phraathikan Amphon Jarupho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

[1]Suthatpar.b@gmail.com

Received: May 24, 2024; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจ รวบรวม การถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อสร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มพระสงฆ์ ผลการศึกษาพบว่า จิตรกรรมฝาผนังของวัดหนองอิไทยและวัดสร้างเรือง เป็นแหล่งเรียนรู้

---

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

[4] อาจารย์. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา วิถีชุมชนของคนในพื้นที่ รวมทั้งเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของโลก โดยภาพจิตรกรรมของวัดส่วนมากสื่อถึงความละเอียดอ่อนของการเป็นอยู่ของชาวบ้านในสมัยที่ยังไม่เจริญรุ่งเรืองและสามารถเป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังของวัดได้อีกช่องทางหนึ่ง เช่น เกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิถีการเป็นอยู่ของคนในชนบท เป็นต้น การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังของวัดที่กล่าวมาให้รายละเอียดเกี่ยวกับ 1. การถ่ายทอดเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา 2. จิตรกรรมฝาผนังเปรียบดั่งป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ 3. วิถีการเป็นอยู่ของชุมชนผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. สร้างภูมิทัศน์ให้เกิดความสวยงามแก่วัด และ 5. ความโดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านที่ผ่านเข้ามาได้ประโยชน์จากภาพฝาผนังและได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ในพระพุทธศาสนา ที่ตนยังไม่รู้ได้อีกช่องทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: กระบวนการ; การถ่ายทอดภูมิปัญญา; อัตลักษณ์; ความเชื่อ; งานจิตรกรรมฝาผนัง

Abstract

This research article has the objective 1) To explore and collect the transmission of community wisdom, identity and beliefs through mural paintings of temples in Sisaket Province. 2) To analyze the process of transmitting community wisdom, identity, and beliefs through mural paintings of temples in Sisaket Province. 3) To create a process for transmitting the wisdom, identity, and beliefs of the community through mural paintings of temples in Sisaket Province. This is research that involves field interviews and data collection from key informants. There were 20 key informants/people, consisting of a group of local scholars. general public group and group of monks.The results of the study found that: Mural paintings of Wat Nong Ithai and Wat Sang Rueang It is a source of learning stories about Buddhism. Community way of life of people in the area Including telling stories about history and famous tourist attractions in the world. Most of the temple's paintings convey the subtleties of the lives of villagers in the time when they were not prosperous. and can be a model for conveying Buddhist stories through temple murals in another way, such as about the history of the Buddha. Sufficiency Economy Philosophy The way of life of rural people, etc. The transmission of Buddhist wisdom through mural paintings of the aforementioned temples provides details about 1. The transmission of Buddhist stories. 2. Mural paintings are like billboards for public relations.

3. Ways of living of the community through local wisdom 4. Create a beautiful landscape for the temple and 5. Distinctiveness and unique identity of the local people in each area. This allows villagers who pass through to benefit from the murals and learn about various stories in Buddhism. There is another channel that he doesn't know yet.

Keywords: Process; Transmission of Wisdom; Identity; Belief; Mural work

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 25 ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบในชุมชน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543), หน้า 57) จึงกล่าวได้ว่าในยุคปัจจุบันแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญอย่างที่สุดในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สำหรับประเทศไทยเป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนมาช้านาน สังคมไทยจะต้องมีวัดและพระสงฆ์ควบคู่กับการดำเนินชีวิตเสมอ วัดจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นศูนย์กลางของชุมชน และยังเป็นสถานที่รวมพบปะสังสรรค์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน โดยผ่านตัวบุคคล คือ พระสงฆ์ ทำหน้าที่บทบาทในการให้การเรียนรู้ทั้งมิติด้านศีลธรรมจรรยา วัฒนธรรมศิลปะ ประเพณี รวมถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ มีการพัฒนาตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง

ในพระพุทธประวัติแต่เดิมนั้นชาวอินเดียสมัยโบราณไม่นิยมสร้างรูปเคารพแต่จะสร้างอย่างอื่นเป็นสัญลักษณ์ (กรมศิลปากร, 2544), หน้า 15) ซึ่งคตินิยมนี้เองที่ดลใจให้ชาวบ้านเริ่มสร้างสิ่งทั้งหลายขึ้นเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ กลายเป็นภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาที่ถ่ายทอดโดยผ่านด้านศิลปกรรม, จิตกรรม, ประติมากรรม และหลักธรรม มีหลักปฏิบัติมุ่งเน้นให้เข้าใจองค์ความรู้ที่ปรากฏเป็นสื่อออกมาสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง วิถีปฏิบัติขององค์ความรู้นำมาสู่ภาคปฏิบัติ โดยการดำเนินชีวิตตามคติธรรม เข้าถึงคุณค่าแท้ของศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา การเสริมสร้างคุณค่าด้วยวิถีแนวทางของพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมที่สำคัญ มีเมตตา กตัญญูกตเวที สามัคคี และมัชเฌนธรรม เพื่อนำมาสู่ความสงบผาสุข และอยู่รวมกันอย่างมีความสุข ปัจจุบันกระแสยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งความสัมพันธ์กับศิลปะต่าง ๆ ในทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งยังขาดการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางของกระบวนการจัดการ

องค์ความรู้ใหม่ในการสืบทอดภูมิปัญญาอันเป็นมรดกของท้องถิ่นอีสาน งานจิตรกรรมก่อให้เกิดผลอันเป็นคุณค่าทางจิตใจ เกิดความเกษมเบิกบาน ความสุข และร่มเย็น จึงเป็นประจักษพยานแห่งความศรัทธานั้นของพุทธบริษัทต่อ ๆ กันมาทุกยุคทุกสมัย ที่ได้ปรากฏต่อสายตาจนมาถึงปัจจุบัน งานจิตรกรรมถือได้ว่าเป็นศิลปะจะต้องประกอบด้วย 5 อย่าง คือ 1) มนุษย์ 2) ความคิด 3) การกระทำ 4) ความงามที่พึงพอใจ 5) ความนิยมชมชอบ และสามารถแบ่งประเภทได้ 2 ด้าน (อภัย นาคคง, 2526), หน้า 5) ได้แก่ (1) ด้านวิจิตรศิลป์ (Fine Art) คือ ผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วยความรัก แสดงออกถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นแก่ผู้ดู เกิดความรู้สึกทางความงามบริสุทธิ์และให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ (2) ด้านประยุกต์ศิลป์ (Applied Art) เป็นงานศิลปะที่ไม่ได้เน้นแต่ทางด้านสุนทรียภาพเท่านั้น แต่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น งานหัตถกรรม โภคภัณฑ์ อันเกี่ยวกับการแต่งกายของโขน ละคร ลิเก เป็นต้น ศิลปะสาขาประยุกต์ศิลป์ (บุญมี แท่นแก้ว, 2555), หน้า 100-101) ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรม คล้ายกับงานประติมากรรม ถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันมนุษย์จากสิ่งแวดล้อม ส่วนประติมากรรมสร้างขึ้น เพื่อเคารพบูชาสักการะและความสวยงาม 2) ศิลปะอุตสาหกรรม เป็นศิลปะในการค้นคิดกรรมวิธีที่จะให้มีผลผลิตเพื่อประโยชน์ใช้สอยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก งานศิลปะอุตสาหกรรมนี้ ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรม เช่น ทอผ้า ตัดเสื้อผ้า ทำเฟอร์นิเจอร์ งานถ่ายภาพ และอื่น ๆ 3) ศิลปหัตถกรรม เป็นงานศิลป์ที่ทำด้วยมือเป็นส่วนใหญ่ แบบที่ทำมักจะออกแบบตามใจของผู้ทำ เช่น การทำโต๊ะ เก้าอี้ การปั้นหม้อ ปั้นไห และอื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันได้นำเอาเครื่องจักรมาใช้แทนเพื่อเป็นเครื่องทุ่นแรง จึงกลายเป็นกึ่งอุตสาหกรรมไป (Semi Industrial) เห็นได้ว่า งานจิตรกรรมจัดอยู่ในศิลปะสาขาวิจิตรศิลป์ และจัดเข้าในทัศนศิลป์ เพราะเป็นศิลปะที่เราสามารถสัมผัสความงามได้โดยทางประสาทตา จึงจัดเป็นทัศนศิลป์ประเภทจิตรกรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะได้ทำการสืบค้นองค์ความรู้ด้านกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นการจัดการกระบวนการอนุรักษ์เพื่อถ่ายทอดและส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในเชิงประวัติศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ ส่งเสริมการต่อยอดความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และยังสามารถถอดองค์ความรู้ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าด้านการศึกษา และการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีการรวบรวมองค์ความรู้และจัดทำฐานข้อมูลตลอดจนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงานสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และสังคม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมให้เป็นสมบัติของอนุชนรุ่นหลังและประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจ รวบรวม กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อสร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษาด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีเลือกพื้นที่ภาคสนาม คือ แหล่งที่มีวัดและชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงที่จะทำการศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 พื้นที่ โดยกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1) พื้นที่วิจัย

(1) วัดหนองอิไทย อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ

(2) วัดสร้างเรือง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

2) ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน

(2) กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

(3) กลุ่มพระสงฆ์ จำนวน 4 รูป

รวมผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล มุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์

รูปแบบ การจัดการ และกระบวนการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรม ฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา มาเผยแผ่สู่สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ

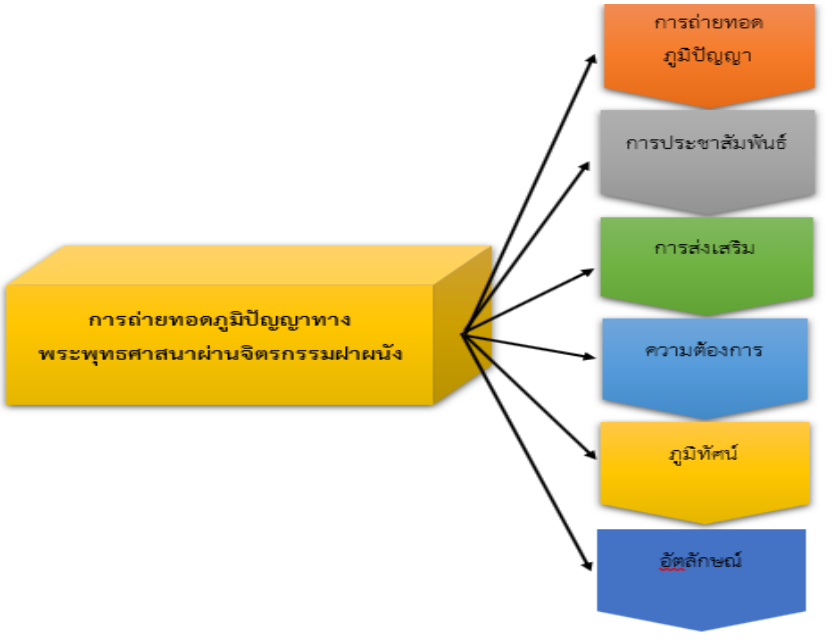
ผลการวิจัย

1. สำรวจ รวบรวมกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิจัยพบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังในกำแพงวัดมีส่วนช่วยในการเผยแผ่ได้บอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมา เรื่องราวต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอันเป็นส่วนสำคัญต่อความเชื่อ และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่นับถือพระพุทธศาสนา นอกจากจะมีการบันทึกในแบบตัวหนังสือในคัมภีร์เป็นเรื่องราว หลักธรรม ประวัติ คำสอน นิทานชาดกแล้ว ภาพจิตรกรรมฝาผนังยังช่วยสื่อหรือแสดงออกถึงเรื่องราวได้อย่างชัดเจนซึ่งยังมีในส่วนของหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แก่สาวก หรือพุทธศาสนิกชนทั่วไป เช่น เรื่องความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องของบาปบุญ นรกสวรรค์ การทำดีย่อมได้ดี การทำชั่วย่อมได้ชั่ว เป็นต้น นอกจากนี้ ภาพจิตรกรรมฝาผนังในส่วนของภาพจิตรกรรมที่เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ สามารถช่วยดึงดูดสิ่งที่น่าสนใจของจิตรกรรมฝาผนังของวัดให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน ถือเป็นการสร้างภูมิทัศน์ให้กับวัดด้านความสวยงามและเป็นประโยชน์ด้านการเผยแผ่อีกช่องทางหนึ่งด้วย

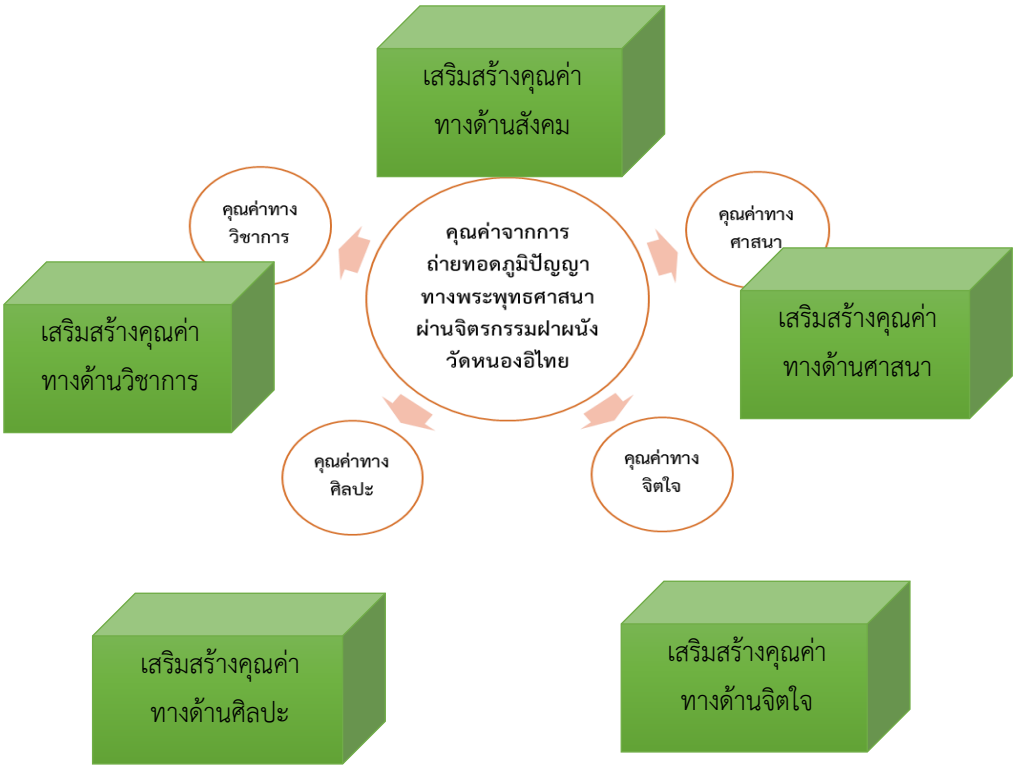
2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังสิ่งที่ได้ค้นพบจากศึกษาเรื่องราวในภาพจิตรกรรมฝาผนัง คือ (1) เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น (2) เป็นการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนังสู่สายตาสาธารณชน (3) เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชน (4) เป็นการสื่อสารเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังภายในวัดออกสู่ภายนอก และ (5) เป็นการสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงามให้กับทางวัด ดังปรากฏในแผนภาพ ดังนี้

3. ผลการสร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังของวัดถือเป็นการสร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เกิดขึ้นกับวัด และก่อให้เกิดคุณค่าในหลายด้าน คือ (1) คุณค่าทางสังคม (2) คุณค่าทางศาสนา (3) คุณค่าทางจิตใจ (4) คุณค่าทางศิลปะ และ (5) คุณค่าทางวิชาการ นอกจากนี้จิตรกรรมฝาผนังยังเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาและเป็นทั้งการอนุรักษ์จิตรกรรม รักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบไป ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปลงไว้ในแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงผลการเสริมสร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์และความเชื่อผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัด

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาทำการการอภิปรายผล ดังนี้

1. สำรวจ รวบรวม กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

จากผลการศึกษากระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า วัดเป็นสถานที่ในการเผยแผ่และถ่ายทอดเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาได้ดีที่สุด และเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ และกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งภาพจิตรกรรมต่างๆ ที่ปรากฏอยู่บนกำแพงวัดก็เป็นการแสดงออกทางภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดเป็นเรื่องราวให้ปรากฏแก่สายตาผู้พบเห็น ซึ่งสอดคล้องกับ โกสุม สายใจ (2561, หน้า 1-10) ได้กล่าวถึงเรื่องของ “พุทธศิลป์กับการจัดการความรู้” ไว้ว่า ภาพจิตรกรรม

ฝาผนังได้เป็นสื่อที่มุ่งสอนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้นำไปประพฤติปฏิบัติ ให้เป็นผู้มีสติ มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการบรรเจิด อภิปญฺโญ,พระศรีสมโพธิ, ศิริโรจน์ นามเสนา (2566, หน้า 32) ได้กล่าวว่า คติธรรมที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนัง เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นสมบัติของคนไทยทุกคน ควรรักษาและอนุรักษ์ไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาให้เห็นคุณค่าของมรดกของไทยทุกคน จิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าได้อย่างเด่นชัด ดังนี้ 1) คุณค่าด้านความเชื่อและศาสนา 2) คุณค่าทางวรรณกรรม 3) คุณค่างานประติมากรรม 4) คุณค่างานทางด้านสถาปัตยกรรม และ 5) คุณค่างานทางด้านจิตรกรรม และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ แผน เอกจิตร (2562, หน้า 181-182) ได้กล่าวว่า จิตรกรรมฝาผนังมีลักษณะสอดคล้องกับแบบอย่างทางประเพณีของจิตรกรรมฝาผนังในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ นิยมนำเรื่องทางพุทธศาสนามาเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีการจัดองค์ประกอบของภาพให้เป็นภาพแบบเล่าเรื่องต่อเนื่องกันเป็นตอน ๆ โดยเลือกเขียนเฉพาะเหตุการณ์ตอนสำคัญในพุทธประวัติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเล่าเรื่องทางศาสนาเป็นสำคัญ ตลอดทั้งสภาวการณ์ในปัจจุบัน

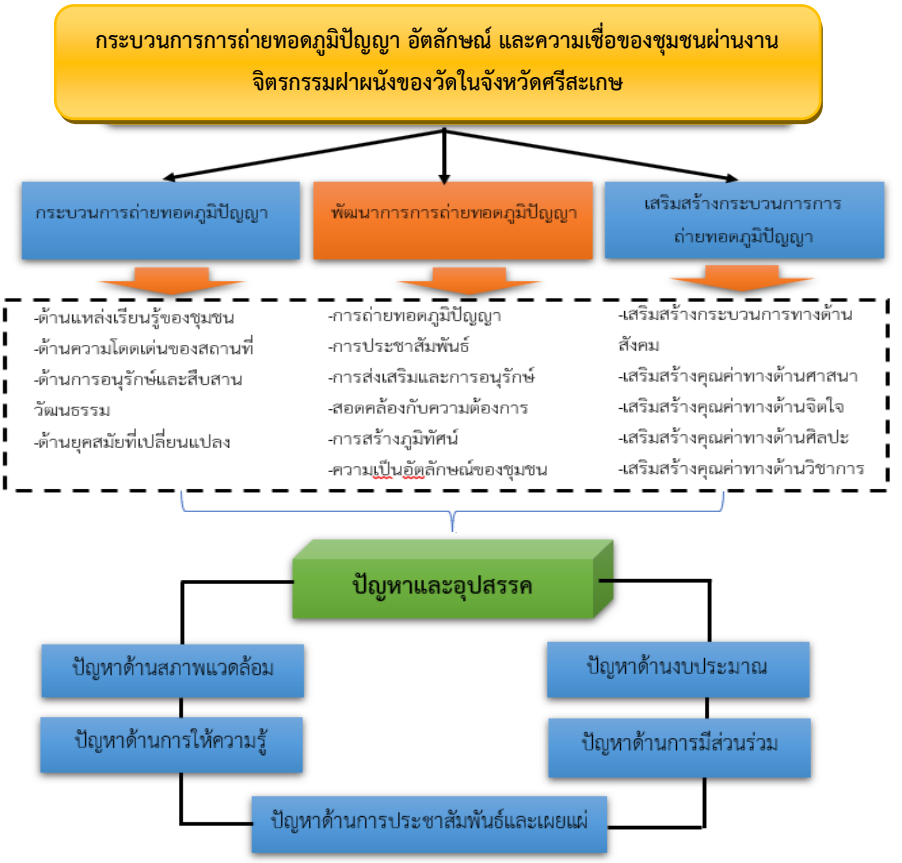
2. วิเคราะห์กระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษากระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญานั้นมีหลายรูปแบบ ในส่วนของการถ่ายทอดภูมิปัญญาในทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังถือว่าเป็นการถ่ายทอดสู่สายตาของประชาชนทั่วไปที่จะสามารถรับรู้และศึกษาได้อย่างมีจิตนาการ อาศัยฝีมือของผู้ที่ต้องการจะถ่ายทอดในเรื่องราวต่าง ๆ ทางด้านจิตรกรรมฝาผนังให้ปรากฏแก่สายตาของผู้พบเห็น ทั้งทางด้านการสื่อสาร และด้านการดึงดูดความน่าสนใจแก่ผู้พบเห็น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กัลยานี ปฏิมาพรเทพ (2548, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถ การเรียนรู้เลือกสรรปรุงแต่งพัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหา และเหมาะสมกับยุคสมัย จิตรกรรมฝาผนัง เป็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งได้นำภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรภพ สวนดง และพระยุทธนา อธิจิตฺโต (สิรภพ สวนดง และพระยุทธนา อธิจิตฺโต, (2563: 3) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภูมิปัญญาและประเพณีเชิงพุทธกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในเขตอีสานใต้” พบว่า ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมีการสั่งสมกันมาจากประสบการณ์ ระยะเวลาของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นการดำรงชีวิตให้เข้ากับธรรมชาติ แล้วสืบต่อกันมาจนเป็นภูมิปัญญาประเพณีท้องถิ่นของประชาชนในอีสานใต้

3. สร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ

การสร้างกระบวนการการถ่ายทอดภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และความเชื่อของชุมชนผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดศรีสะเกษ จากการศึกษาทำให้ทราบว่า วัดเป็นสถานที่เรียนรู้และเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คุณค่าที่ได้จากจิตรกรรมฝาผนัง เป็นเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏเป็นจิตรกรรมฝาผนังล้วนแต่เป็นความตามพระไตรปิฎก นิทานชาดก การทำสังคายนาของพระเถระตั้งแต่สมัยอดีต และสาระสำคัญที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศาล ดวงดึง (2561 : ก-ข) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างชุมชนวิถีพุทธของสถานปฏิบัติธรรมสวนพุทธธรรมจังหวัดลำพูน” พบว่า ในด้านหลักการใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต และสร้างชุมชนวิถีพุทธของสถานปฏิบัติธรรม แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การดำเนินชีวิตตามคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกาที่ดีที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก 2) การดำเนินชีวิตตามแบบอย่างคฤหัสถ์อริยบุคคลในสมัยพุทธกาล 3) การปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมสำคัญในพระไตรปิฎก ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัด บางวัดจะปรากฏอยู่บนกำแพงวัดด้านนอกโดยในส่วนรอบบริเวณเป็นถนนที่ใช้สัญจรไปมาของชาวบ้าน ในชุมชนและชาวบ้านต่าง ๆ ที่สัญจรไปมาอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นเสมือนประกาศและเผยแผ่เรื่องราวที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิชัย พันธเสน (2542 : 326) ได้กล่าวว่า วิถีพุทธ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยที่เกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วิถีพุทธ จึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคมวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประพฤติปฏิบัติ การศึกษาอบรม และการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จิตรกรรมฝาผนังนอกจากจะเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธสาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังแล้ว ยังช่วยสร้างภูมิทัศน์ด้านความสวยงามให้กับผู้พบเห็นด้วย และมีความเป็นอัตลักษณ์ของวัด ซึ่งถือว่ามีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนในด้านของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังของวัดได้เป็นอย่างมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แผนภาพที่ 3 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4 แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังของวัดช่วยในการเผยแผ่ คือ 1. เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านประวัติศาสตร์และเรื่องราวความเป็นมาของพระพุทธศาสนา 2. มีความโดดเด่นทางด้านการถ่ายทอดเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่นำมาแสดงบนกำแพงวัดให้ประชาชนสามารถศึกษา 3. เป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมจิตรกรรม 4. เข้ากับยุคสังคมที่เปลี่ยนแปลงดังนั้นการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเรื่องของจิตรกรรมฝาผนังก็ต้องมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปทางช่องทางการสื่อสารที่ไร้ขอบเขต ดังนั้น การเสริมสร้างคุณค่าจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมฝาผนังของวัดจึงเกิดคุณค่าในหลายด้าน คือ 1. คุณค่าทางสังคม เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านจิตรกรรมออกสู่สังคม 2. คุณค่าทางศาสนา เป็นการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. คุณค่าทางจิตใจ จิตรกรรมฝาผนัง

ทางพระพุทธศาสนาช่วยให้ผู้พบเห็นเกิดความอิ่มเอิบใจและเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ 4. คุณค่าทางศิลปะ จิตรกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสร้างเสริมและเพิ่มคุณค่าให้กับศิลปะ 5. คุณค่าทางวิชาการ เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2544). *คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด.

กัลยานี ปฏิมาพรเทพ. (2548). *รากแก้วแดนใต้ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

โกสุม สายใจ. (2561). *พุทธศิลป์กับการจัดการความรู้*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. 3(1), 1-10.

บุญมี แท่นแก้ว. (2555). *พุทธปรัชญาเถรวาท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

แผน เอกจิตร. (2562). *การพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย*. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 8(1), 181-182.

พระอธิการบรรเจิด อภิปญฺโญ, พระศรีสมโพธิ และ ศิริโรจน์ นามเสนา. (2566). วิเคราะห์คติธรรมที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดนครสวรรค์. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. 11(1), 32.

พิศาล ดวงดึง. (2561). *“การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างชุมชนวิถีพุทธของสถานปฏิบัติธรรมสวนพุทธธรรมจังหวัดลำพูน”*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานสรุปการสัมมนาเรื่องยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.

สิรภพ สวนดง และพระยุทธนา อธิจิตฺโต. (2563). *“รูปแบบการพัฒนาภูมิปัญญาและประเพณีเชิงพุทธกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในเขตอีสานใต้”*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: วิทยาเขตนครราชสีมา.

อภัย นาคคง. (2526). *ความรู้เบื้องต้นวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ*. กรุงเทพฯ: วัฒนาการพิมพ์.

อภิชัย พันธเสน. (2542). *พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการทฤษฎีและการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่าง ๆ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

GUIDELINES FOR BUDDHIST TOURISM DEVELOPMENT OF WAT THAM KHAO PRATUN, KHAO CHA MAO DISTRICT, RAYONG PROVINCE

[1]พระครูปลัดภิรมย์ อภิปฺปสนฺโน, [2]เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และ [3]พระมหาสุพร รกฺขิตธมฺโม

[1]Phrakhrupalad Phirom Abhippasanno, [2]Benjamas Suwannawong,

And [3]Phamaha Suporn Rakkhitadhammo,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavityalaya University, Thailand

[1]cityi3846@gmail.com

Received: June 28, 2024; **Revised**: August 5, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมาจังหวัดระยอง 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ 1) การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นสถานที่ที่ดำรงไว้ซึ่งความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัด จะได้รับคำสอนของพระพุทธศาสนาและสิ่งที่ดีงามต่างๆ จากการมาท่องเที่ยวที่วัด ส่งผลให้เยาวชนและประชาชนในสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมมากยิ่งขึ้นหลักสัปปายะ 7 2) สภาพปัญหาการท่องเที่ยวเชิงพุทธถ้ำเขาประทุน

---

[1] นิสิตหลักสูตรพุทธมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา

อำเภอเขาชะเมาจังหวัดระยอง ในด้านสถานที่ มีที่พักรองรับการปฏิบัติธรรมไม่เพียงพอ ในด้านบุคลากรยังขาดล่าม ในด้านการพัฒนาวัด ภูมิทัศน์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกต่อธรรมชาติ การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ในด้านการอำนวยความสะดวก การคมนาคมสะดวก ขาดด้านบุคคลกรการบริหาร งบประมาณ และอุปกรณ์ ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว 3) แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง การจัดการมรดกทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธและทรัพยากรท้องถิ่นสร้างสรรค์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ทรัพยากรบุคคล บุคลากรที่มีความรู้ และนักแปลหลายภาษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การเผยแพร่ และการสร้างมูลค่าในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

คำสำคัญ : การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ. วัดถ้ำเขาประทุน

Abstract

The objectives of the research entitled “Guidelines for Buddhist Tourism Development of Wat Tham Khao Pratun, Khao Chamao District, Rayong Province” are as follows: 1) to study Buddhist tourism, 2) to study the state of problems in Buddhist tourism of Wat Tham Khao Pratun in Khao Chamao district of Rayong province, and 3) to study guidelines for Buddhist tourism of Wat Tham Khao Pratun in Khao Chamao district of Rayong province. The research is qualitative study. 1) Buddhist tourism is to maintain national and local arts and cultures and is a center of belief and faith of Thai Buddhists. Tourists who come to visit the temple will be cultivated with Buddhist teachings and good atmosphere. Temple visits result in the growth of virtue and morality among the youths and people in society. Temple is a place enriched with good things according to the 7 principles of Sappaya in Buddhism. 2) In the state of problems in Buddhist tourism of Wat Tham Khao Pratun in Khao Chamao district of Rayong province, the accommodations for Dhamma practice are not sufficient, the temple lacks local guides and interpreters, Buddhist tourism landscape, environment conservation, conscious mind to the nature and public relations are in need. In management, there are shortages of facility, transportation, administrative personnel, budget, instrument and collaboration of

people in community, private sector and government sector in participative development and management in Buddhist tourism. 3) The guidelines for Buddhist tourism of Wat Tham Khao Pratun in Khao Chamao district of Rayong province are as follows: The management of Buddhist tourism heritage and local resources should be creative and sustainably beneficial. There should be cooperations of people in community, private sector, government sector, human resources, folk experts, local guides, translators, conservation, renovation, distribution and added value building in promoting the Buddhist tourism of Wat Tham Khao Pratun in Khao Chamao district of Rayong province.

Keywords: Tourism promotion, Buddhist tourism, Wat Tham Khao Pratun

บทนำ

พุทธศาสนิกชนในสังคมไทยถือว่า วัดคือศูนย์กลางของสังคมและวัฒนธรรม เพราะวัดนอกจากจะเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว วัดเป็นแหล่งพิธีกรรมประจำท้องถิ่นอันเป็นวัฒนธรรมคือมรดกของสังคมไทยในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การที่มรดกทางศิลปะและผลงานทางด้านศาสนวัตถุที่พระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสในอดีตที่มีความสามารถในเชิงประติมากรรม วิจิตรศิลป์ ได้สร้างผลงานต่างๆ ไว้ในวัดเป็น ศาสนวัตถุก็ถือเป็นผลงานทางสังคมท้องถิ่นทั้งสิ้น วัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ไปรวมอยู่ที่ศูนย์กลางคือวัด ประกอบกับประเทศไทยมีภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่บรรพบุรุษได้(ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 – 2580,(2561: 23) มอบไว้ให้เป็นมรดกสืบทอดมาจนทุกวันนี้ทำให้ประเทศไทยมีความโดดเด่นในเรื่องวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยได้อย่างเด่นชัด (พจนา บุญคุ้ม, (2556: 12)

ปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญมากก็คือการจัดการท่องเที่ยว ทั้งงบประมาณและการบริหารจัดการ ภายในวัด เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่น่าสนใจน่าประทับใจที่ได้มาเที่ยวชม การสนับสนุนการท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญ เพื่อมุ่งบูรณาการถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัดถ้ำเขาประทุน เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาแห่งใหม่ที่ได้รับความนิยมมากในจังหวัดระยอง ตั้งอยู่ที่ ตำบลเขาน้อย อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่มีภูเขาหินสูง มีหุบผาและถ้ำเล็กๆ เรียกว่าถ้ำหุบผาสวรรค์ที่มีธรรมชาติและภูมิทัศน์ที่แปลกตา ในฤดูฝนทางเข้าถ้ำจะถูกปิดด้วยน้ำ ทำ

ให้นักท่องเที่ยวที่มาต้องโดยสารเรือท้องแบน เพื่อเข้าไปชมด้านในถ้ำ นอกจากนี้ วัดถ้ำเขาประทุน ยังมีเรื่องเล่าที่เป็นตำนานเกี่ยวข้องกับพญานาค และสิ่งลี้ลับที่เป็นตำนานมากมาย ทำให้เป็นที่สนใจของสื่อต่างๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น รายการทีวี ช่อง YouTube ภาพยนตร์ ละคร และสื่อจากต่างประเทศ จนทำให้พักสงฆ์ถ้ำเขาประทุน มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ต่างชาติ มาเยือนไม่ต่ำกว่า 25,000คน ต่อปี ทำให้เกิดการสร้างรายได้และการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีที่พักสงฆ์ถ้ำเขาประทุนเป็นศูนย์กลาง(วัดถ้ำเขาประทุน, (2567: 20) พระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือ ปัจจัยภายใน ส่วนปัจจัยภายนอกเป็นการสร้างที่เกื้อหนุนให้การศึกษาและปฏิบัติเป็นไปโดยสะดวก หลักธรรมนี้เรียกว่าหลักสัปปายะ 7 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2554: 413) อันเป็นแนวทางหนึ่งของหลักการสร้างวัดและการบริหารจัดการ ได้แก่ด้านอาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่ที่พักที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมด้านโคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นเหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาต มีอยู่ในที่ไม่ไกลนัก ไปมาสะดวกด้านภัสสะสัปปายะ (อง.สตฺตก.อ. (ไทย) 3/38/179) คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่างการปฏิบัติการสำรวมวาจา พูดน้อยปฏิบัติมาก ไม่กล่าววาจาไม่เป็นประโยชน์กล่าวแต่วาจาที่เป็นประโยชน์แม้ว่าวาจาที่เป็นประโยชน์ก็ควรพูดพอประมาณ ด้านปุคคลสัปปายะ คือบุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะกำลังปฏิบัติ ตั้งอยู่ในหลักธรรมวินัยมีความรู้ความสามารถ มีอาจาระงดงาม ด้านโภชนสัปปายะ คืออาหารและเครื่องบริโภค เป็นที่สมควรแก่การบริโภค ด้านอุตุสัปปายะ คือ สภาวะดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุน จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติ อีกทั้งเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งสามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป และโดยผ่านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การศึกษานี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของที่พักสงฆ์ถ้ำเขาประทุน จังหวัดระยองและสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเทียวเชิงพุทธ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการท่องเทียวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนที่มาท่องเที่ยวในวัดถ้ำเขาประทุน จังหวัดระยอง ใช้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 10 รูป 2) บุคลากรวัดเขาประทุน จังหวัดระยอง จำนวน 10 คน 3) เจ้าหน้าที่บริการนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน และ 5) ประชาชน 10 คน รวมทั้งสิ้น 37 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ได้ศึกษาหลักแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายโดยศึกษาจาก ศึกษาค้นคว้าและรวมรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง สรุป วิเคราะห์ แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาและอธิบายผลต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ประเทศไทยเมื่อกล่าวถึงในสายตาของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่จะมองว่าเป็นประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม โดยเฉพาะเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนาซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งได้ให้ความสนใจและต้องการที่จะศึกษา ปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาและในปรัชญา วิถีชีวิตแบบชาวตะวันออก โดยการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติในทางศาสนา หรือการเดินเพื่อการแสวงบุญของศาสนิกชนต่างๆนั้น เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของผู้เดินทาง ดังเช่น พุทธศาสนิกชน เดินไปนมัสการสังเวชนียสถาน 4 ตำบล ในประเทศอินเดียและการเดินทางไปทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ตามต่างจังหวัดในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งนักท่องเที่ยว (ชาวต่างประเทศ) กลุ่มหนึ่งได้เลือกกิจกรรมทางศาสนาดังกล่าว เป็นทางเลือกในการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูง ผู้คนยึดติดในวัตถุ ทำให้จิตใจของผู้คนตกต่ำ หลายคนจึงแสวงหาความสงบสุขจากจิตใจภายในและสิ่งที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น กอปรกับการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้มีลักษณะของการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว - สิ่งแวดล้อม และการเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น การกดขี่ในทางเพศ หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ทรัพย์สิน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้น ๆ อันเป็นการครอบงำและลดศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันดังนั้น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาถึงข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ควรจะพิจารณาถึงและปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศก็ให้ความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยในการศึกษาเบื้องต้นของผู้เขียน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ได้สนใจและฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับสมาธิ วิปัสสนา เฉพาะที่กองวิปัสสนาธุระ วัดมหาธาตุ ฯ กรุงเทพมหานครและบ้านแสงธรรม (House of Dhamma) ซึ่งได้จัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาและเป็นศูนย์ข้อมูลทางพระพุทธศาสนาระดับนานาชาติ โดยเฉลี่ยแล้วจะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่สนใจและทดลองปฏิบัติจำนวนเพิ่มขึ้น

2. สภาพปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวบางครั้งตัวนักท่องเที่ยวเองอาจจะยังไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอหรือรู้จักการท่องเที่ยวของสมุทรสงครามเพียงด้านเดียว หรือได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องนัก ทำให้

บ่อยครั้งนักท่องเที่ยวอาจถูกเอาเปรียบจากผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ในส่วนนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการท่องเที่ยวควรนำไปพัฒนาพร้อมๆ กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย

- ในด้านสถานที่ มีที่พักรองรับการปฏิบัติธรรมไม่เพียงพอ
- ในด้านบุคลากรยังขาดล่าม
- ในด้านการพัฒนาวัด ภูมิทัศน์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
- ในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกต่อธรรมชาติ
- ในด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ

แนวโน้มที่จะพัฒนาวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น นับว่ามีแนวโน้มที่จะพัฒนาขึ้นมาก วัดหลายวัดในจังหวัดระยองและต้องเชื่อมโยงกับวัดถ้ำประทุน ที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ ใครรู้จัก แต่พอได้รับการพัฒนาจากเจ้าอาวาส เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรู้จักสร้างจุดขาย จุดเด่นให้น่าสนใจในสายตาประชาชนทั่วไป

- ในด้านการอำนวยความสะดวก การคมนาคมสะดวก สถานที่จอดรถเพิ่มเติม วัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง มีปัญหา 3 ด้าน คือ 1) การจัดการขยะและการกำจัดขยะห้ามแยกขยะ 2) การประชาสัมพันธ์ ควรมีประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ

- ขาดด้านบุคคลกรการบริหาร งบประมาณ และอุปกรณ์ ซ่อมแซมบูรณะวัด เช่น การใช้ไฟไม่เพียงพอเพราะเป็นไฟปลายสาย เป็นต้น

- ทางวัดขาดกิจกรรมในดึงดูดนักท่องเที่ยวในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของวัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

- ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ

- การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์

- การพัฒนาโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เส้นทางการคมนาคมยังไม่สามารถตอบสนองความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวได้

ดังนั้น สรุปสภาพปัญหาการส่งเสริมการท่องเทียวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุน ในด้านสถานที่มีที่พักรองรับการปฏิบัติธรรมไม่เพียงพอ ในด้านบุคลากรยังขาดล่าม ในด้านการพัฒนาวัด ภูมิทัศน์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึกต่อธรรมชาติ การประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ ในด้านการอำนวยความสะดวก การคมนาคมสะดวก ขาดด้านบุคคลกรการบริหาร งบประมาณ และอุปกรณ์ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ ในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการนำเสนอแนวคิดให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อดึงดูด

ความสนใจและให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ มีความสวยงาม พร้อมทั้งชมศิลปะที่สอดแทรกคำสอนในพระพุทธศาสนา

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ การส่งเสริมอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สร้างจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวภายในพุทธสถาน ได้แก่ จุดเด่นด้านศาสนวัตถุ สถานที่ทางศาสนา และธรรมะทางศาสนา เป็นต้น มีกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมวัด สิ่งอัศจรรย์ เช่น มีพระพุทธมนต์ มีหินถ้ำเป็นแก้วสวยงาม มีขวัญกำลังใจ เป็นต้น

วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง มีความพร้อมในการท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นแกนนำในการพัฒนา โดยประชุมเจ้าอาวาสของแต่ละวัดเพื่อสำรวจความพร้อมว่า วัดใดสามารถพัฒนาได้บ้าง วัดทำเป็นโครงการต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาควรสนับสนุนงบประมาณ และ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัด คือ

1) การมีส่วนร่วมของภาครัฐ และเอกชน

2) ในวัดควรมีการพัฒนา เรื่องความสะอาด การบริการ ร่มรื่น สายงาน และปลอดภัย

3) ดึงภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วม

โอกาสในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรม ตอนนี้ทางวัดได้ดำเนินการทำบ้างแล้ว ไม่ว่าเข้าวัดทำบุญ ฟังเทศน์ ฟังธรรม ถือศีล ในโอกาสต่อไป วัดที่ยังไม่ได้ดำเนินการจะต้องเริ่มพัฒนามากขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่วัดถ้ำเขาประทุน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง สภาพปัญหาการท่องเทียวเชิงพุทธวัดถ้ำเขาประทุนอำเภอเขาชะเมาจังหวัดระยอง จากผู้ให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องการให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยวตลอดจนการให้ความรู้ความตระหนักถึง

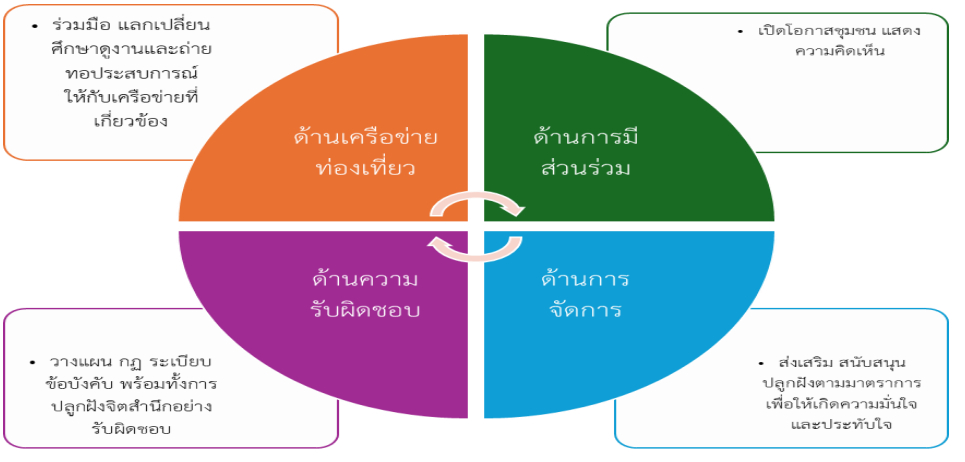
การบริการที่ดีที่ผู้ที่เป็นผู้ดูแลจัดการวัดให้กับนักท่องเที่ยวในสังคมโลกปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นแนวคิดใหม่สำหรับประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวในแง่ของเศรษฐกิจเท่านั้น สำหรับปัจจุบันการพัฒนาการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปเท่าที่เห็นจะมีจุดประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนนั้นให้เกิดความยั่งยืนโดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชนในเชิงการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระครูวิสุทธิสีลาภิวัฒน์ (2558 : 71) ตัวอย่างในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและให้ความรู้ สติปัญญาในด้านวัฒนธรรม และสอดแทรกด้านศาสนาเจ้าไปด้วย อาจเริ่มให้ความรู้ตั้งแต่เด็ก เยาวชน จนถึงผู้ใหญ่ตามลำดับ ทั้งนี้ต้องการรวบรวมความคิดในฝ่ายต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ชุมชนมาช่วยกันคิดและจัดทำแผนนโยบายในการดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทดลองให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ที่เป็นอยู่จริงในชุมชม ประโยชน์ที่ชาวบ้านในแต่ละชุมชนจะได้รับการพัฒนา เอื้อเฟื้อ ประโยชน์ให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ สร้างจิตสำนึก ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม โดยเฉพาะเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนอื่นๆ การชื่นชมในสุนทรียภาพของโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันมีค่า

ดังนั้น วัดเป็นแหล่งข้อมูลในพื้นที่อำเภอเขาชะเมา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมมาก นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้ความสนใจกับวัดกันมากขึ้น มิใช่มาท่องเที่ยวที่วัด เพียงเพื่อชมความสวยงามของพุทธศิลป์ และทำบุญไหว้พระ ขอพร เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดธวัชชัย ขตฺติยเมธี (2561: 6) หลักสัปปายะในพระพุทธศาสนา คือ การสร้างสภาพเอื้อหรือเกื้อกูลต่อการประพฤติและปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการช่วยให้การพัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่จนบรรลุคุณงามความดีหรือเข้าถึงมรรคผลนิพพานตามหลักทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น การสร้างวัดเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาปฏิบัติที่ดี ควรเอื้อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับความสบายอย่างเหมาะสมต่อการปฏิบัติ แต่ยังให้ความสนใจในเรื่องกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในวัด สามารถสอดแทรกให้มีการเรียนรู้หลักพุทธธรรมแบบเป็นธรรมชาติ ไม่ต้องมีพิธีและขั้นตอนที่ยุ่งยาก และเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่ายสำหรับผู้สนใจใหม่ ดังนั้นเมื่อจับประเด็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายุคใหม่ได้วัดจึงต้องมีการจัดการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมไม่ให้กระทบกับทรัพยากรภายในวัด โดยเฉพาะวัดที่มีโบราณสถานโบราณวัตถุที่เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมเป็นมรดกของชุมชมและชาติ ซึ่งปัจจุบันการจัดการภายในวัดส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับระเบียบของแต่ละวัด บางวัดให้ความสำคัญ บางวัดไม่ให้ความสำคัญ ถ้าวัดมีการวางแผนรองรับที่ดีจะมีการจัดระบบสาธารณูปโภคที่ดี เช่น ลานจอดรถ ห้องสุขาสำหรับนักท่องเที่ยว จัดทำแผนที่บอกทาง ป้ายอธิบาย และการบริหารจัดการ ให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องและมีการบริหารบุคลากร ด้านการเงิน การดูแลสถานที่ และมีการพัฒนาเพื่อ

ประโยชน์ของวัด รวมทั้งให้ข้อมูลและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการฝึกพัฒนาทักษะทางภาษาให้หลากหลาย อังกฤษ/จีน ให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถตอบคำถามของผู้เยี่ยมชมได้อย่างแม่นยำและให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสำคัญของการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดอภิวิชญ์ เยี่ยมสวน(2567: 156) การฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ส่งเสริมการฝึกพัฒนาทักษะทางภาษาให้หลากหลาย อังกฤษ/จีน ให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถตอบคำถามของผู้เยี่ยมชมได้อย่างแม่นยำ และให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความสำคัญของการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสม การพัฒนาวัดในทางสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงศาสนาด้วย วัดมีการรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ในวัดให้คงสภาพที่ดี และจัดสร้างใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพทั่วไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะพยายามรักษาภาพลักษณ์ที่ดี ในการดูแลนักท่องเที่ยวให้มีความพึงพอใจกับการที่เข้ามาเยี่ยมเยือน ดังนั้น การท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดถ้ำเขาประทุน จังหวัดจังหวัดระยอง โดยมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวคือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย สะดวก ที่พักใกล้เคียงสถานที่ท่องเที่ยวมีเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีความสวยงามและมีคุณค่า มีกิจกรรมที่สำคัญๆ ของแต่ละวัดโดดเด่นทางประเพณีวัฒนธรรมและสุดท้ายมีจุดอำนวยความสะดวกต่างๆให้บริการนักท่องเที่ยวทุกด้านศาสนาแสดงดังรูปภาพ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539).*พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2565). *อรรถกาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *พุทธธรรม ฉบับประมวลศัพท์,* พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา

พระครูวิสุทธิสีลาภิวัฒน์. (2558). *รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.* วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ 2 (1): 71.

พระปลัดอภิวิชญ์ เยี่ยมสวน และคณะ. (2567). *นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธของวัดธาตุน้อยอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช.* วารสารสังคมศาสตร์และมานุษย์วิทยาเชิงพุทธ 9 (2):156.

พระปลัดธวัชชัย ขตฺติยเมธี. (2561). *การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักสัปปายะในพระพุทธศาสนาของวัดสันก้างปลา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.* วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ 4 (2): 6.

พจนา บุญคุ้ม. (2556) *“บทบาทของชุมชนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดนครปฐม”*. รางานการวิจัย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร

วัดถ้ำเขาประทุน. https://www.lemon8-app.com/khomaepaithiao_mp, (สืบค้น

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561 – 2580”, ราชกิจจานุเบกษา 135 (ตุลาคม 2561): 23.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

ศึกษากระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

STUDY THE PROCESS OF WEAVING SILK USING THE WISDOM OF DESIGNING STONE CASTLE PATTERNS OF COMMUNITIES IN SISAKET PROVINCE

[1]พระพรสวรรค์ ใจตรง, [2]สุทัศน์ ประทุมแก้ว, [3]พระกัญจน์ กนฺตธมฺโม, และ [4]พระเสกสรรค์ ฐานยุตฺโต

[1]Phra Pornsawan Jaitrong, [2] Suthat Pratoomkaew, [3]Phra Kan Kantadhammo, and [4]Phra Saksan Thanayutto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Sisaket Buddhist College, Thailand.

[1]Suthatpar.b@gmail.com

Received: June 12, 2023; **Revised**: November 2, 2023; **Accepted**: December 31,2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสำรวจงานหัตถกรรมการทอผ้าไหมของชุมชนด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ่านปราสาทหิน 2) เพื่อศึกษากระบวนการทอ ผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อการพัฒนาลวดลายผ้าไหมลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นการวิจัย เชิงคุณภาพด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล และปราชญ์ชาวบ้าน ผลการศึกษาพบว่า การสำรวจงานหัตถกรรมการทอผ้าไหมของชุมชนด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ่านปราสาทหิน มีวิธีการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาที่เกิดจากการย้อมดำผลมะเกลือ มี

กระบวนการย้อมโดยการใส่พืชที่ให้กลิ่นหอม เช่น ใบเล็บครุฑ ต้นสาบแร้ง สาบกา และ ว่านหอม เป็นต้น ซึ่งผ้าแต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะที่มีกรรมวิธีการมัด การย้อม การทอ และลวดลาย ที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่ช่างทอผ้ากำหนดขึ้นเพื่อสื่อถึงความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และความเข้าใจของคนท้องถิ่นผ่านการหล่อหลอมจากพระพุทธศาสนาด้วยหลักธรรมที่สร้างความรัก ความสามัคคีต่อชุมชน และให้มีการสืบสานและสืบต่อถึงชนรุ่นหลัง การพัฒนาลวดลายผ้าไหมลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ สิ่งสำคัญของการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชน คือ การสร้างเครือข่าย แต่ละเครือข่ายต่างมีจุดเริ่มต้นหรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน แบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน 2) เครือข่ายจัดตั้ง เครือข่ายจัดตั้งมีความเกี่ยวพันกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ และ 3) เครือข่ายวิวัฒนาการ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ: กระบวนการทอผ้าไหม; ภูมิปัญญา; การออกแบบลวดลาย; ปราสาทหิน

Abstract

This research article has the objective: 1) To study and explore the community's silk weaving craftsmanship using the wisdom of designing patterns through stone castles. 2) To study the process of weaving silk using the wisdom of designing stone castle patterns of communities in Sisaket Province. 3) To develop the Prasat Hin silk pattern of the community in Sisaket Province. This is qualitative research by interviewing and collecting data from key informants. There were 15 key informants including: local leader Community development academic Chairman of the Subdistrict Cultural Council and local philosophers.The results of the study found that: Exploring the community's silk weaving craftsmanship with the wisdom of designing patterns through stone castles. There is a method of weaving silk using the wisdom that comes from dyeing ebony fruit black. There is a dyeing process by adding fragrant plants. such as: Garuda's nail leaves, sap Vulture tree, Sap Ka, and fragrant aloe, etc. Each type of fabric has unique characteristics and a method of tying it. Dyeing, weaving and patterns that is the identity of the community. The patterns that appear on the fabric are symbols that the weavers set to convey their thoughts belief feeling and understanding of local people through the formation of Buddhism with principles that create love Unity towards the community

and to be continued and passed on to future generations. Development of the Silk Prasat Hin pattern of communities in Sisaket Province Important things in the development of community silk handicrafts are networking each network has its starting point or is created in different ways. Network types are divided into 3 types: 1) Natural networks this type of network It often takes a long time to form. 2) Network established established networks are mostly related to government policy or operations, and 3) Network evolution There are many networks of this type found, such as networks for the elderly. Health promotion school network community enterprise network, etc.

Keywords: Silk weaving process; Wisdom; Pattern design; Prasat Hin

บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีการผลิตผ้าทอมือหลายชนิด โดยเฉพาะผ้าไหมย้อมมะเกลือ ถือเป็นผ้าเอกลักษณ์ที่มีความงามไม่แพ้จังหวัดอื่น ลายยอดนิยม คือ ผ้าลายลูกแก้ว ด้วยระยะเวลาที่มีการผลิตมาอย่างยาวนาน ทำให้ผู้ผลิตหลายกลุ่มพยายามคิดค้นลายผ้าไหมหลายลวดลายเพิ่มเติม แต่ยังไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ ในปัจจุบันคนอีสานได้ปรับตัวเข้าสู่การเป็นสังคมสมัยใหม่มากขึ้น แต่วิถีแห่งเกษตรกรรมอันเป็นรากเหง้าที่แท้จริงไม่ได้เปลี่ยนแปลง ในความเรียบง่ายของการดำรงชีวิตอย่างเกษตรกรได้มีผู้คนจำนวนหนึ่งที่สารวนอยู่กับการถักทอเส้นใย มีความสามารถในการถักทอผ้าไหมผืนสวยที่ช่วยสร้างงานเสริมรายได้ให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมจึงเป็นกิจกรรมที่มีความผูกพันกับคนอีสานมาช้านาน และมีพัฒนาการอันเป็นผลมาจากความร่วมมือกันของหลายหน่วยงาน

ในการออกแบบลวดลายผ้าไหมจากแนวคิดลายโบราณอาจเป็นการนำแนวคิดและความเชื่อมาจัดองค์ประกอบใหม่โดยวิธีลดทอนจำนวนลายให้น้อยลง และจัดองค์ประกอบใหม่โดยเฉพาะลวดลายมัดหมี่จากเส้นพุ่งมีการมัดหมี่หลายหัวในผ้าหนึ่งลาย ในงานออกแบบอาจใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยเพื่อทำให้งานออกมาสะดวกรวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้นซึ่งต่างจากยุคก่อนที่ใช้วิธีการสืบทอดลายด้วยการสอนแบบปากต่อปาก หรือการลอกเลียนแบบจากผ้าเก่า อีกทั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จะช่วยให้เกิดสีสันและลวดลายที่เหมาะสม สามารถนำไปพัฒนาได้ต่อเนื่อง ช่วยให้การออกแบบรวดเร็วและง่ายขึ้น ดังนั้น ลายผ้าจากการออกแบบในกระดาษต้องอธิบายรายละเอียดให้ชัดเจน ถึงโครงสร้างของการวางองค์ประกอบศิลป์ใหม่ และในระหว่างทอสิ่งที่ช่างทอผ้าจะต้องระวัง คือ ผ้าทอมีหมี่หลายหัว ช่างทอจึงต้องไม่ให้ลายหมี่ (ลวดลาย) ขาดหรือสับสนกัน นอกจากลวดลายโบราณแล้ว ผู้ออกแบบยังได้นำแนวคิดการพัฒนารูปทรงของศิลปะพื้นบ้านมาเป็นแรง

บันดาลใจจากสีสันและเงา (ศักดิ์ชาย สิกขา, 2554 หน้า 3) เนื่องจากเงามีลายละเอียดไม่เหมาะในการสร้างลวดลายด้วยการมัดหมี่ เมื่อได้ลวดลายที่ต้องการแล้ว ช่างพื้นบ้านจะคำนวณการสร้างลำหมี่ เพื่อทำการมัดหมี่ ซึ่งกระบวนการการมัดหมี่มีปัญหาเนื่องจากเป็นรูปแบบการสร้างลวดลายของรูปทรงอิสระ เพราะเป็นสิ่งที่ช่างทอพื้นบ้านไม่คุ้นเคย นับว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่คนรุ่นใหม่จะรักษามรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย

จากการศึกษากระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญที่จะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีทางการตลาด จึงมีแรงบันดาลใจในการเขียนงานชิ้นนี้ขึ้นมาผ่านหัตถกรรมลายผ้าไหมด้วย อัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ โดยการปรับปรุงคุณภาพลวดลายผ่านขั้นตอนการทำการออกแบบลวดลาย การย้อมสีธรรมชาติ และการสร้างสรรค์ลายผ้าไหมให้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน โดยการออกแบบผ่านลวดลายที่ปรากฏในปราสาทขอมแต่ละแห่งในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่เข้าสู่ตลาด และให้ความสำคัญกับคุณภาพของผ้าไหม ในการนี้จำเป็นต้องมีการทบทวนการพัฒนาที่ผ่านมาจากผ้าย้อมมะเกลือ ผ้าลายลูกแก้ว และผ้าหมัดหมี่ลายต่าง ๆ สู่การพัฒนาตามกระบวนการที่ดีขึ้นกว่าสมัยอดีต ชุมชนมีรายได้และการเป็นอยู่ของชุมชนที่ดีขึ้นด้วยการจัดจำหน่ายผ้าไหมที่ชุมชนในแต่ละหมู่บ้านผลิตและรังสรรค์ขึ้นมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสำรวจงานหัตถกรรมการทอผ้าไหมของชุมชนด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ่านปราสาทหิน

2. เพื่อศึกษากระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

3. เพื่อการพัฒนาลวดลายผ้าไหมลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ ชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านปะอาว ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำแนกได้ ดังนี้

1.1 ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 1 คน

1.2 นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน

1.3 ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล จำนวน 1 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคชุมชนหรือผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำแนกได้ ดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

2.2 ชาวบ้านผู้ทอผ้าไหม/ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน

รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีรายละเอียดสำคัญดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการแสดงความคิดเห็นกับชาวบ้านและความต้องการของชุมชน ไปกับการประเมินความเป็นไปได้ที่มีอยู่ในชุมชนด้วยการสัมภาษณ์ โดยกำหนดวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นปัญหาตามประเด็นที่ศึกษา ที่จะรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับข้อง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมโดยได้กำหนดกรอบกว้าง ๆ ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์โดยการนำมาสรุปเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความนิยม

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ศึกษากระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มุ่งปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ กล่าวคือ

1. เป็นการเสริมสร้างวิธีการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ให้เห็นเป็นรูปธรรม

2. ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำไปต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานและสร้างอาชีพให้กับครอบครัวได้

3. สร้างการรับรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ให้กับคนในสังคมได้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกวิธี

4. สรุปผลที่ได้จากการการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่กล่าวมาทั้ง 3 ข้างต้น

4) การเก็บรวบร่วมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ศึกษากระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่มีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อดังนี้

1. ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ และกระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

2. วิเคราะห์กระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเชื่อมโยงการส่งเสริมสัมมาชีพของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัย

1. ผลการการสำรวจงานหัตถกรรมการทอผ้าไหมของชุมชนด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ่านปราสาทหิน

งานหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชนบ้านปะอาว เป็นการศึกษาถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของการทอผ้าแบบดั้งเดิม อัตลักษณ์ของผ้าแบบประยุกต์ ตลอดทั้งศึกษาถึงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายจากลวดลายผ้า การใช้ผ้าโบราณยังคงมีคุณค่ากับวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน การนำผ้าโบราณมาใช้งานของคนยุคปัจจุบันใช้ตามจุดประสงค์เฉพาะกิจ เช่น นุ่งห่มผ้าโบราณ เพื่อถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก การนุ่งห่มผ้าโบราณในกิจกรรมทางวัฒนธรรม การแต่งกายย้อนยุค ในเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ การแต่งกายด้วยผ้าทอโบราณในงานสำคัญของชีวิต “งานแต่งงาน” ซึ่งได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้มีฐานะในสังคมไทย การสืบสานผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลลวดลายต่าง ๆ ชาวบ้านปะอาวจังหวัดศรีสะเกษ ได้นำผ้าไหมลายต่าง ๆ มาตัดเย็บเป็นเสื้อย้อมดำมะเกลือ ใช้สวมใส่ทำงานมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพอสรุปคุณค่าของผ้า

แพรเหยียบ หรือผ้าลายลูกแก้ว ในแง่มุมต่าง ๆ 4 ประการ ดังนี้ 1) ลวดลายที่สะท้อนความเป็นชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) การเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม 3) สะท้อนภูมิปัญญาทางด้านศิลปหัตถกรรมของชาวบ้าน 4) มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากชาวบ้านจะนิยมสวมเสื้อผ้าแพรเหยียบลายลูกแก้วย้อมมะเกลือแล้ว ยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนในด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านนับถือ ก็มีการนำผ้าไหมไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหลายอย่าง เช่น การทอผ้าไหมตัดเย็บเป็นผ้าสบง จีวร อังสะ สังฆาฏิ ถวายพระภิกษุที่ตนเคารพนับถือ หรือห่มพระพุทธรูป เป็นต้น

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

กระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ สิ่งสำคัญของงานหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชน คือ การสร้างเครือข่าย แต่ละเครือข่ายต่างมีจุดเริ่มต้นหรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน แบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

2.1 เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน

2.2 เครือข่ายจัดตั้ง เครือข่ายจัดตั้งมักจะมีความเกี่ยวพันกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง

2.3 เครือข่ายวิวัฒนาการ เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรกและไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน

3. ผลการพัฒนาลวดลายผ้าไหมลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

การพัฒนางานหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชนบ้านปะอาว เป็นการพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมโดย (1) การสร้างมูลเหตุจูงใจให้สืบทอดการทอผ้าไหม เพื่อให้เกิดรายได้และเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับชาวบ้าน (2) การสืบทอดโดยลูกหลานหรือสมาชิกในครอบครัวได้สัมผัสการทออย่างต่อเนื่องทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ เป็นไปด้วยวิธีการธรรมชาติ เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันของคนในครอบครัว การพัฒนางานหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชนบ้านปะอาวจึงมีแนวทางการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชนบ้านปะอาวด้วยการสร้างเครือข่ายไปยังองค์กรต่าง ๆ ดังนี้ 1) ภาครัฐ 2) ภาคเอกชน สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ประชาชน รวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน กำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น 4) สถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น (1) องค์กรพัฒนาเอกชนมีบทบาทในการจัดการองค์ความรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน (2) สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ ทำวิจัยร่วมกับชุมชนโดยชุมชนเป็นนักวิจัยหลัก (3) สถาบันศาสนา ปลูกฝังทัศนคติและแนวธรรมะปฏิบัติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน (4) สื่อ เป็นแกนกลางในการไหลเวียนข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการปรับตัวของชุมชน กระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่ชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “ศึกษากระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาทำการการอภิปรายผล ดังนี้

1. สำรวจงานหัตถกรรมการทอผ้าไหมของชุมชนด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายผ่านปราสาทหิน

จากผลการศึกษางานหัตถกรรมผ้าไหมของชุมชนบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะวิธีการทอมีลวดลายในตัวและสีผ้าซึ้งย้อมด้วยผลมะเกลือจนสามารถทำให้ทราบว่า กระบวนการทอผ้ามีหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การหาวัตถุดิบ คือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ผ้าไหมจะดีหรือไม่ ขั้นตอนนี้ก็สำคัญเพราะถ้าไหมดีมีคุณภาพก็จะทำให้ผ้ามีคุณภาพไปด้วย การสาวไหมต้องใช้เทคนิคในการสาวให้มีเส้นสม่ำเสมอกัน เพื่อความสวยงามของผืนผ้า จากนั้นก็จะมีการฟอกไหม การย้อมสี และการมัดหมี่ ผ้าไหมแต่ละผืนใช้เวลายาวนาน จากแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับงานวิชาการของ ดวงเด่น บุญปก (2562, หน้า 97) ได้ศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มเขมรถิ่นไทย” พบว่า ผ้าไหมแบบดั้งเดิมของกลุ่ม

เขมรถิ่นไทยที่มีอัตลักษณ์ทางลวดลายและรูปแบบการทอผ้าแบบดั้งเดิม หมายถึง ผ้าพื้นเมืองที่ต้องทอลายตามแบบดั้งเดิมเท่านั้น มีจำนวน 9 ชนิด ได้แก่ 1) ผ้าโฮล 2) ผ้าหางกะรอก 3) ผ้าอ็อมปรม 4) ผ้าอ็อนลูญซีม 5) ผ้าละเบิก 6) ผ้าสมอ 7) ผ้าทอยกดอก 8) ผ้าสาคู 9) ผ้าปะโบร์ ซึ่งผ้าแต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะที่สามารถศึกษาได้ ทุกขั้นตอนต้องได้รับการเรียนรู้มาเป็นอย่างดีจึงจะเกิดทักษะและความชำนาญ ทำให้เกิดผลงานที่ทรงคุณค่ายิ่ง สิ่งเหล่านี้ถ้าขาดการสืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลังก็จะทำให้สูญหายไปได้ แนวคิดนี้ยังมีความสอดคล้องเกี่ยวกับงานวิจัยของ สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี และคณะ (2561, หน้า 91) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการผ้าทอมือพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน” พบว่า หลักการบริหารจัดการผ้าทอมือพื้นเมือง มีการติดต่อรหว่างกลุ่มของผ้าทอที่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่ทำผ้าทอ และมีการบริหารระหว่างกลุ่มผ้าทอกับรัฐบาลโดยการเปิดตลาด OTOP เพื่อรองรับการบริการจัดการผ้าทอพื้นเมืองให้มีความน่าสนใจและมุ่งสู่ความเป็นผ้าทอที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นในอาเซียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างรายได้ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นต้น

2. กระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

กระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เริ่มจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานภาคีเข้ามาให้ความรู้ เนื่องจากชาวบ้านยังขาดความเข้าใจ ขาดการประสานงานเชื่อมโยงแบบบูรณาการ ทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปในทางทิศเดียวกัน ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ทักษะในการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เช่น การจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ความรู้ปัจจัยการผลิต การตลาด การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคี เป็นต้น จึงทำให้การดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไม่เป็นประสิทธิภาพ แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุทัศน์ ประทุมแก้ว, ดร. และคณะ (2562, หน้า 126) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ” พบว่า จุดอ่อนของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนนั้น มีปัญหาและอุปสรรค กล่าวคือ (1) จุดอ่อนที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดแคลนไม่สามารถผลิตให้ทันตามความต้องการของลูกค้าได้ในบางช่วงขณะ (2) ขาดแคลนแรงงานประเภทช่างฝีมือขั้นสูง ที่จะมาสืบทอดผลิตภัณฑ์ให้คงอยู่ต่อไปได้นาน ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ยั่งยืน (3) ขาดองค์ความรู้ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพที่จะพัฒนาต่อยอดไปในอนาคตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนได้ จากแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประภัทรสุตธรรม (วีรศักดิ์ ปภสฺสโร) (2560, หน้า 79) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านดูนาหนองไผ่ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์” พบว่า การอนุรักษ์ภูมิ

ปัญญาการทอผ้า มีการให้ความรู้กับผู้คนในชุมชน ได้แก่ ลูกหลาน หรือผู้ที่มีความสนใจ ตลอดจนการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาการทอผ้าไหมให้เป็นที่ต้องการของคนในชุมชนและตลาด ทำให้สามารถผลิตผ้าไหมเชิงพานิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งนี้ยังเป็นการขยายเครือข่ายทางภูมิปัญญาให้กว้างขวางออกไปด้วย

3. การพัฒนาลวดลายผ้าไหมลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

การพัฒนาลวดลายผ้าไหมลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ สิ่งที่น่าสนใจจากการผลิตลวดลายของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของบ้านปะอาว นอกเหนือจากลายลูกแก้วที่มีการผลิตเกือบทุกพื้นที่ในจังหวัดศรีสะเกษแล้ว ชาวบ้านปะอาวยังมีความชำนาญที่หลากหลาย นอกจากการผลิตผ้าไหมลายลูกแก้วแล้ว ยังได้ผลิตผ้าลายใหม่ ๆ อยู่เสมอ แม้ว่าบางครั้งลายที่คิดค้นขึ้นมาจะยังไม่มีชื่อเรียกขานแต่ก็ถือว่ามีความสวยงาม จากแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ผาแสง, ณัฏฐ์กร เงินวงศ์นัย และราชาวดี สุขภิรมย์ (2560, หน้า 21) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอพื้นเมืองน่าน กรณีศึกษา : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเฮี้ย ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน” พบว่า การพัฒนาแนวคิดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความสร้างสรรค์ และตอบโจทย์กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ ความคิดเชิงสร้างสรรค์ด้านการออกแบบงานและผลิตภัณฑ์ และเพิ่มทักษะการตัดเย็บ การด้นมือ เทคนิควิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะของที่ระลึก และของใช้ภายในบ้าน โดยพัฒนาจากเอกลักษณ์ของผ้าหลบไทลื้อ จังหวัดน่าน คือ การทอตกแต่งเป็นลวดลายด้วยเทคนิคการขิด หรือจก ที่เหลือจากการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สินค้ารูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น พวงกุญแจ, เคสโทรศัพท์มือถือ, หมอนอิง เป็นต้น และยังมีแนวคคิดที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี (หาญพงษ์) (2561, หน้า 161) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความงามผ้าไหมนครชัยบุรินทร์ตามทฤษฎีวัตถุวิสัย” พบว่า วัฒนธรรมเครื่องนุ่งห่มที่ผลิตจากเส้นใยไหมมีมายาวนาน และวัฒนธรรมของชุมชนคนอีสานได้ให้ความสำคัญกับศิลปะการทอผ้าไหมมาตั้งครั้งสมัยโบราณ ลักษณะทั่วไปของผ้าไหมและแนวคิดของการทอลวดลายบนผืนผ้าไหมได้ผ่านกรรมวิธีการผลิตที่ค่อนข้างยุ่งยากและผ้าไหมแต่ละประเภท ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นจากจินตนาการและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์พัฒนาศิลปะลวดลายต่าง ๆ ขึ้นมา วิถีชีวิตของคนในชุมชนอีสานกับการทอผ้าไหมนั้นได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

กระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ นั้นมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม โดยมีการให้ความรู้กับผู้คนในชุมชน

ได้แก่ ลูกหลาน หรือผู้ที่มีความสนใจ ตลอดจนการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาการทอผ้าไหมให้เป็นที่ต้องการของคนในชุมชนและตลาด ทำให้สามารถผลิต ผ้าไหมเชิงพานิชย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการทอผ้าไหมด้วยภูมิปัญญาการออกแบบลวดลายปราสาทหินของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีกระบวนการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ดังนี้

1) ภาครัฐ

(1) การบริหารสังคมโดยการเชื่อมโยงแผนทุกระดับ ตั้งแต่แผนพัฒนาระดับชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด แผนท้องถิ่นและแผนชุมชน อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

(2) การประสานและอำนวยความสะดวกให้ภาคีต่าง ๆ ทั้งระดับชาติ จังหวัด ศตจ. ศตส. อปท. องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มปราชญ์/แกนนำชุมชน มีบทบาทร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณและวิชาการ

(3) ปรับวิธีคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้มีมุมมองในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม

(4) นำแผนชุมชนมาประกอบการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาท้องถิ่นและผลักดันการดำเนินงานภายใต้แผนชุมชนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

(5) จัดบริการทางเศรษฐกิจและสังคมขั้นพื้นฐานให้ชุมชนอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ

(6) ประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ

(7) พัฒนาฐานข้อมูลท้องถิ่น ให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ

(8) พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลของชุมชน และจัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ

2) ภาคเอกชน

(1) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น

(2) สนับสนุนทรัพยากร วิทยากร สร้างอาชีพในชุมชน และร่วมรับผิดชอบต่อชุมชน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงามของชุมชน

(3) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน การสร้างผู้ประกอบการใหม่ร่วมสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากความหลากหลายทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน

3) ชุมชน (ประชาชน/ประชาคม)

(1) รวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน

(2) ริเริ่มและเป็นแกนนำจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เชื่อมโยงบทบาทระหว่างบ้าน สถาบันศาสนา โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) จัดให้มีมาตรการทางสังคมในชุมชน ติดตาม ตรวจสอบบริการด้านต่าง ๆ สร้างธรรมาภิบาลในชุมชน และให้มีมาตรการคุ้มครองผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชน/สังคม

เอกสารอ้างอิง

ดวงเด่น บุญปก. (2562). “อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มเขมรถิ่นไทย”. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 10(1), 97.

พระครูประภัทรสุตธรรม (วีรศักดิ์ ปภสฺสโร). (2560). “การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านดูนาหนองไผ่ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาณัฐพันธ์ สุทสฺสนวิภาณี (หาญพงษ์). (2561). “การวิเคราะห์ความงามผ้าไหมนครชัยบุรินทร์ตามทฤษฎีวัตถุวิสัย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศักดิ์ชาย สิกขา. ผศ. ดร.. (2554). *ลายผ้าเอกลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์อุบลกิจออฟเซ็ท.

สุทัศน์ ประทุมแก้ว. ดร. และคณะ. (2562). “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมสัมมาชีพของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ”. *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี และคณะ. (2561). “การบริหารจัดการผ้าทอมือพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน”. *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

A STUDY OF IDDHIPADA 4 IN ECCLESIASTICAL SECONDARY SCHOOLS IN MUANG DISTRICT, UBON RATCHATHANI PROVINCE

[1]พระปลัดวงศธร ปญฺญาวโร, [2]พระครูธีรธรรมบัณฑิต และ [3]พระครูโกศลวิหารคุณ

[1]Phra Palad Wongsathorn Paṇṇawaro

[2]Phrakru Theerathammabundit and [3]Phrakru Kosolwiharakhon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]s.dhammakosa_@hotmail.com

Received :September 10,2023; **Revised** :November 2, 2023; **Accepted** :December 30,2023

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 3) เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบแบบผสม (Mixed Methodology research) เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระ

[1]นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร, หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

[3] อาจารย์ ดร, หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี

ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ามีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก (= 4.12, S.D.=0.43) ชี้ให้เห็นว่าในการทำงานหรือการเป็นบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมใน 5 แห่งนั้นเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสมัครใจ และพร้อมปฏิบัติอย่างจริงจังด้วยความเต็มใจยินดี (ฉันทะ) (=4.22, S.D.=0.63) ไม่ละทิ้งงานมีความผิดชอบต่องานเป็นอย่างดี (วิริยะ) (=4.35, S.D.=0.52) มุ่งมั่น (จิตตะ) (=4.48, S.D.=0.50) มีการไตร่ตรอง เป็นระบบ (วิมังสา) (=4.04, S.D.=0.68). แนวทางการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในแต่ละด้านที่มีลักษณะความสอดคล้องกันทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ ควรส่งเสริมในการสร้างขวัญกำลังใจ ควรตระหนักรักในโรงเรียน ควรมีกิจกรรมสัมพันธ์ในองค์กร แสวงหาความร่วมมือจากเครือข่ายในการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมการพัฒนาฝึกฝนทักษะฝีมือของผู้ปฏิบัติการสอน และบุคลากรทั่วไป ให้มีความรู้ความสามารถในการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ

คำสำคัญ : การศึกษา, หลักอิทธิบาท 4, การบริหาร, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

Abstract

This thesis included the following objectives: 1) To study concepts and theories related to Iddhipada 4; 2) to study the condition of problems in the Ecclesiastical Secondary Schools in Muang District, Ubon Ratchathani Province; and 3) to analyze the application of Iddhipada 4 in the administration of the Ecclesiastical Secondary Schools in Muang District, Ubon Ratchathani Province. Mixed methodology research was used through the integration of qualitative research and quantitative research. Results of this research were as follows. Regarding the level of operation in the application of Iddhipada 4 in the administration of the Ecclesiastical Secondary Schools in Muang District, Ubon Ratchathani Province, it was found that the overall opinion on the operation in the application of Iddhipada 4 in the administration of the Ecclesiastical Secondary Schools in Muang District, Ubon Ratchathani Province was at a high level (=4.12,

S.D.=0.43). This indicated that working or being personnel in the 5 Ecclesiastical Secondary Schools was arisen from: voluntarily performing duties and being ready to seriously perform with pleasure and willingness (Chanda: Will) (=4.22, S.D.=0.63); scarcely abandoning work but being fully responsible for duties (Viriya: Effort) (4.35, S.D.=0.52); determination (Citta: Dedication) (=4.48, S.D.=0.50) and systematic reasoning (Vimamsa: Investigation) (=4.04, S.D.=0.68). Regarding the guidelines for promoting the application of Iddhipada 4 in the administration of the Ecclesiastical Secondary Schools in Muang District, Ubon Ratchathani Province, from the conditions of problems and obstacles in each aspect, there were common guidelines in all the 5 schools including: promotion of morale building; promotion of awareness and sense of belongingness in schools; promotion of relation activities within the schools; promotion of cooperation from networks in administration and management; promotion of upskill training and development for teachers and all the personnel to be equipped with Dhamma principles in administration and management.

Keywords: A Study, Iddhipada 4, Administration, the Ecclesiastical Secondary Schools

บทนำ

ในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ของไทยที่ผ่านแม้บางเรื่องจะเป็นไปตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้วางไว้ แต่ในบางเรื่องกลับพบว่าประสบปัญหาที่สะท้อนออกมาจากความพยายามส่งเสริมพัฒนาเกิดขึ้นไปพร้อมกับความเจริญและความเสื่อมถอยในบางเรื่องแม้แต่ในการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐในการพัฒนาบุคคลสังคมชุมชนให้ได้รับความรู้อย่างทั่วถึงเพื่อการพัฒนาประเทศจะได้ดำเนินไปพร้อมกับความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งผลการพัฒนาอย่างรวดเร็วนี้มีผลที่ย้อนแย้งกับความเจริญในสังคมการศึกษาซึ่งพบว่าในปัจจุบัน กับก่อเกิดปัญหาของวิกฤตค่านิยม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิตความประพฤติ ความคิด ทัศนคติและคุณธรรมของผู้ศึกษารวมทั้งบุคลากรคนในสังคมการศึกษา สร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นทั้งต่อตนเอง และผู้อื่น ซึ่งเห็นได้ทั่วไปจากข่าวทั่วไป เช่น การทุจริตซื้อขายวุฒิการศึกษา

การทำร้ายที่รุนแรงต่อศิษย์ การเรียกร้องรับผลประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา หรือแม้แต่การศึกษาที่ไม่มีมาตรฐานเน้นปริมาณแต่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งปัญหาเหล่านี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้สรุปเพียงว่าเกิดจากจริยธรรมเป็นสำคัญนั่นเอง

ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาฯ มาตรา 15 การศึกษาไทยยังจัดเป็นระบบการศึกษาออกได้อีก 3 รูปแบบ คือ

1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของ การศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัด การศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่นๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกัน หรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน การสอน และจะส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบได้

เพราะฉะนั้นในการจัดการศึกษาจึงมีรูปแบบการจัดที่หลากหลายตามความต้องการของกลุ่มคนในสังคมนั้นๆ ว่ามีความต้องการระบบการศึกษาในรูปแบบใดเป็นสำคัญ จังหวัดอุบลราชธานีถือเป็นจังหวัดใหญ่มีประชากรจำนวนมาก และมีความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมคติความเชื่อซึ่งนอกเหนือจากบุคคลธรรมดาทั่วไปแล้วก็ยังมีกลุ่มสังคมพิเศษหรือบุคคลฐานะพิเศษคือพระสงฆ์ ภิกษุ สามเณร ซึ่งเป็นหนึ่งในสังคมที่มีอยู่ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาครอบคลุมทั่วถึงกลุ่มบุคคลฐานะพิเศษนี้จึงมีการจัดการศึกษาแบบพิเศษรองรับที่เรียกว่า “โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา” เกิดขึ้นซึ่งในจังหวัดอุบลราชธานีทางคณะสงฆ์ได้มีจัดการศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นในแต่ละอำเภอ รวมทั้งในส่วนของจังหวัดที่อยู่รอบเมืองอุบยลราชธานีซึ่งมีอยู่มากถึง 5 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนกิตติญาณวิทยา 2) โรงเรียน

สาธิตศึกษา มจร. วัดทุ่งศรีเมือง 3) โรงเรียนศรีศาสนวิทยา 4) โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา และ 5) โรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา

โดยมีเป้าหมายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นเรื่องการศึกษาความรู้ ทักษะ ด้านวิชาการและส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ แก่นักเรียน ทั้งในเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักการในทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีความมุ่งหวังส่งเสริมประสิทธิภาพทางคุณธรรมที่มุ่งสร้างให้มีในคุณสมบัติทั้งต่อผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้ง 5 โรงเรียนด้วยหลักพุทธธรรมสำคัญ คือหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบไปด้วยหลักธรรม คือ 1) ฉันทะ คือ ความรัก และความพอใจในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจ ด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (การเต็มใจ) 2) วิริยะ คือ ความเพียรในการกระทำสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายาม และมีมานะอุตสาหะ ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (การแข็งใจ) 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ ไม่วางธุระในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ ตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (การเข้าถึง) 4) วิมังสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ ตรวจตราหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (การเข้าใจ)

ดังนั้นเพื่อเป็นส่งเสริมประสิทธิภาพในการพัฒนาตนเองจากการนำหลักอิทธิบาท 4 นี้มาพัฒนาเพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ในด้านต่างๆ เช่น การทำงานที่มีประสิทธิภาพ คุณภาพ อันนำไปสู่ผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ทั้งการบริหาร และการศึกษา ให้เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในหลักอิทธิบาท 4 นี้เป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาใน 3 ประเด็นสำคัญ คือ 1) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 นี้เป็นอย่างไร? 2) สภาพปัญหาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีอะไรบ้าง? 3) การนำผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีนี้มากำหนดไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ดีงามตามหลักการในทางพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4

2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

3. เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 และสภาพปัญหาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำมาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัย วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology research) เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)กับวิธีการวิจัยวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่โรงเรียนกิตติญาณวิทยา โรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. วัดทุ่งศรีเมือง โรงเรียนศรีศาสนวิทยา โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา และโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ครั้งนี้ ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

(1) ผู้บริหาร 5 ท่าน ซึ่งในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน (Key Informant) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านการบริหารงานในสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากรด้านวิชาการ และการอำนวยการต่าง ๆ แก่บุคลากร และบุคคลผู้ใช้บริการทางการศึกษา ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้สัมภาษณ์ประกอบไปด้วย

ผู้อำนวยการโรงเรียนกิตติญาณวิทยา	จำนวน 1 รูป/คน
ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. วัดทุ่งศรีเมือง	จำนวน 1 รูป/คน

ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีศาสนวิทยา จำนวน 1 รูป/คน

ผู้อำนวยการโรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา จำนวน 1 รูป/คน

ผู้อำนวยการโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา จำนวน 1 รูป/คน

(2) ครูผู้สอน 80 ท่าน โดยเน้นกลุ่มครูสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (Key Informant) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนในโรงเรียนกิตติญาณวิทยา โรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. วัดทุ่งศรีเมือง โรงเรียนศรีศาสนวิทยา โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา และโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เช่น สภาพปัญหาในด้านงบประมาณ สภาพปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์ สภาพปัญหาในด้านบุคลากร การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้สัมภาษณ์ประกอบไปด้วย

ครูสอนวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนกิตติญาณวิทยา จำนวน 20 รูป/คน

ครูสอนวิชาสังคมศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนสาธิตศึกษามจร. จำนวน 20 รูป/คน

ครูสอนวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนศรีศาสนวิทยา จำนวน 20 รูป/คน

ครูสอนวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา จำนวน 10 รูป/คน

ครูสอนวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา จำนวน 10 รูป/คน

(3) บุคลากรที่ปฏิบัติงาน อื่นๆ จำนวน 16 รูป/คน ในโรงเรียนปริยัติธรรม 6 แห่ง คือโรงเรียนกิตติญาณวิทยา โรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. วัดทุ่งศรีเมือง โรงเรียนศรีศาสนวิทยา โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา และโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เช่น สภาพปัญหาในด้านบุคลากรในการเรียนรู้ สภาพปัญหาในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ สภาพปัญหาในด้านงบประมาณในการเรียนรู้ ประกอบด้วย

บุคลากรที่ปฏิบัติงาน โรงเรียนกิตติญาณวิทยา จำนวน 4 รูป/คน

บุคลากรที่ปฏิบัติงาน โรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. จำนวน 4 รูป/คน

บุคลากรที่ปฏิบัติงาน โรงเรียนศรีศาสนวิทยา จำนวน 4 รูป/คน

บุคลากรที่ปฏิบัติงาน โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา จำนวน 2 รูป/คน

บุคลากรที่ปฏิบัติงาน โรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา จำนวน 2 รูป/คน

รวมกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง 3 กลุ่ม ทั้งหมด 101 รูป/คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ของกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคคลเจ้าหน้าที่ทั่วไป ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาเองและได้จากการศึกษาแนวความคิดทางทฤษฎี เอกสาร ทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องที่จะทำการศึกษา เครื่องมีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มี 1 ฉบับแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน ของผู้กรอกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 3 เป็นแนวทางในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

4) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

(1) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา เสนอประธาน และกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์พิจารณาจากนั้นจึงเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ (1) ผศ.ดร. สิปป์มงคล ป้องภา (2) ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญานนท์ (3) พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต รศ. ดร. ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เจาะจงไว้

(2) นำแบบสอบถามไปให้ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

5) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และข้อมูลที่เกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท 4 ในพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เจาะจงไว้ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) ผู้วิจัยขอหนังสือและนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานีถึงผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญจำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนกิตติญาณวิทยา โรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. วัดทุ่งศรีเมือง โรงเรียนศรีศาสน

วิทยา โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา และโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากตัวผู้บริหาร,ผู้ช่วยผู้บริหาร,ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(2) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบ โดยผู้วิจัยไปติดต่อด้วยตัวเองที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญแต่ละแห่งแล้วนัดหมายวันเก็บรวบรวมข้อมูลกลับคืน

(3) ผู้วิจัยนาแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์เป็นแบบสอบถามสมบูรณ์ จำนวน 96 ฉบับ จากจำนวนที่ส่งไป 101 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95 จากนั้นนาไปวิเคราะห์ข้อมูล

6) การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามมาดำเนินการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

(1) นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามตอนที่ 1 ตอน ตอนที่ 2 และคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย

(2) นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนเป็นรายข้อตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
มาก	ให้ 4 คะแนน
ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
น้อย	ให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

(3) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ดังนี้

1. หาค่าความถี่และค่าร้อยละตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในแบบสอบถาม ตอนที่ 1

2. หาค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แล้วแปลความหมายระดับการการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นรายข้อรายด้าน และโดยรวม และใช้เกณฑ์การแปลความหมายเฉลี่ยของ

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

7) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(2) สถิติที่ใช้การหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีสมประสิทธิ์แอลฟา(α – Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

8) การนำเสนอข้อมูล

ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นกลุ่มตามความมุ่งหมายการวิจัย แล้วจะนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เมื่อผู้วิจัยเรียบเรียงเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นรูปแบบไฟล์เวิร์ด (File Word) และรูปแบบไฟล์พีดีเอฟ (File PDF)

- ไฟล์ที่ 1 จัดทำเป็นหน้าปกนอก หน้าปกใน หน้าอิงลิชไตเติ้ล (English Title) และหน้าอนุมัติ

- ไฟล์ที่ 2 จัดทำเป็นหน้าบทคัดย่อ หน้าบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ และหน้ากิตติกรรมประกาศ

- ไฟล์ที่ 3 จัดทำเป็นหน้าสารบัญ หน้าคำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

- ไฟล์ที่ 4 จัดทำเป็นหน้าบทที่ 1 โดยบทที่ 1 มี 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 2 คำถามวิจัย 3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย 4 ขอบเขตของการวิจัย 5 ปัญหาที่ต้องการทราบ 6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการ วิจัย 7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ไฟล์ที่ 5 จัดทำเป็นบทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

- ไฟล์ที่ 6 จัดทำเป็นบทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

- ไฟล์ที่ 7 จัดทำเป็นบทที่ 4 การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

- ไฟล์ที่ 8 จัดทำเป็นบทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปลายผลและข้อเสนอแนะ

- ไฟล์ที่ 9 จัดทำเป็นบรรณานุกรม และกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ หรือแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ภาคผนวก ง ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์ และไฟล์ประวัติผู้วิจัย เมื่อเรียบเรียงครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จึงนำเข้าร้านรับจัดทำหนังสือวิทยานิพนธ์ เพื่อจัดทำเป็นรูปเล่มดำปกแข็ง เพื่อขออนุมัติ

ผลการวิจัย

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก (ตารางที่ 2) อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี โดยรวมและรายด้าน

	รายการ	ระดับความคิดเห็น (N = 96)		
		$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านการประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ)	4.22	0.63	มาก
2	ด้านการประยุกต์ด้านวิริยะ (ความเพียร)	4.11	0.44	มาก
3	ด้านการประยุกต์ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่)	4.19	0.38	มาก
4	ด้านการประยุกต์ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)	3.97	0.59	มาก
รวม		4.12	0.43	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12, S.D.=0.43) และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ($\overline{X}$ = 4.22, S.D.=0.63) ด้านการประยุกต์ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) ($\overline{X}$ = 4.19, S.D.=0.38) ด้านการประยุกต์ด้านวิริยะ (ความเพียร) ($\overline{X}$ = 4.11, S.D.=0.44) และด้านการประยุกต์ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ($\overline{X}$ = 3.97, S.D.=0.59) ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานีในแต่ละด้าน (ตารางที่ 3) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานีด้าน การประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ) โดยจำแนกเป็นรายข้อ

	รายการ	ระดับความคิดเห็น (N = 96)		
		$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
	ด้านการประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ)			
1	ท่านปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ และมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือ สิ่งอื่นใด	4.20	0.73	มาก
2	ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและพร้อมปฏิบัติตาม	4.44	0.75	มาก
3	ท่านรักงาน และจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมาก	4.18	0.77	มาก
4	ท่านมีความเต็มใจยินดีในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน	4.14	0.79	มาก
5	ท่านสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถแม้งานนั้นจะเหนือความสามารถ	4.22	0.73	มาก
6	ท่านพอใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยไม่หวังผลตอบแทน	4.17	0.72	มาก
	รวม	4.22	0.63	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ) อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.22, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ท่านยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและพร้อมปฏิบัติตาม ($\overline{X}$ =4.44, S.D.=0.75) ท่านสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถแม้งานนั้นจะเหนือความสามารถ ($\overline{X}$ = 4.22, S.D.=0.73) และท่านปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ และมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือ สิ่งอื่นใด ($\overline{X}$ = 4.20, S.D.=0.73) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือท่านมีความเต็มใจยินดีในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน ($\overline{X}$ =4.14, S.D.=0.79)

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านวิริยะ (ความเพียร) โดยจำแนกเป็นรายข้อ

	รายการ	ระดับความคิดเห็น (N = 96)		
		$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
	ด้านการประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ)			
1	ท่านเพียรปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย	4.17	0.76	มาก
2	ท่านเพียรปฏิบัติงานได้สม่ำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก	4.17	0.72	มาก
3	ท่านเพียรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงาน	4.35	0.52	มาก
4	ท่านเพียรปฏิบัติงานแม้งานนั้นจะมีอุปสรรค และต้องใช้ระยะเวลายาวนาน	4.05	0.64	มาก
5	ท่านเพียรมานะ บากบั่น ไม่เกียจคร้าน ต่อการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง	3.98	0.77	มาก
6	ท่านเพียร อดทน และตั้งใจฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ	3.96	0.75	มาก
	รวม	4.11	0.44	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านวิริยะ (ความเพียร) อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.11, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ท่านเพียรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงาน ($\overline{X}$ =4.35, S.D.=0.52) ท่านเพียรปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย ($\overline{X}$ =4.17 , S.D.=0.76) และ ท่านเพียรปฏิบัติงานได้สม่ำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก ($\overline{X}$ =4.17, S.D.=0.72) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านเพียรอดทน และตั้งใจฝึกฝน เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้เกิดความชำนาญ ($\overline{X}$ =3.96 , S.D.=0.75)

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่)โดยจำแนกเป็นรายข้อ

	รายการ	ระดับความคิดเห็น (N = 96)		
		$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
	ด้านการประยุกต์ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่)			
1	ท่านเอาใจใส่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน ในขณะที่ ปฏิบัติงาน	3.98	0.77	มาก
2	ท่านใส่ใจ ใฝ่รู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ทั้งในและนอกเวลางาน	4.15	0.50	มาก
3	ท่านจิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องาน หรือภารกิจไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างานจะสำเร็จ	4.03	0.66	มาก
4	ท่านสนใจรับรู้และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค	4.48	0.50	มาก
5	ท่านเอาใจใส่ในงาน และเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหาก็พร้อมที่จะแก้ไข	4.18	0.50	มาก
6	ท่านมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	4.31	0.47	มาก
	รวม	4.19	0.38	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัด อุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.19, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ท่านสนใจรับรู้และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค ($\overline{X}$ =4.48, S.D.=0.50) ท่านมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ($\overline{X}$ =4.31, S.D.=0.47) และท่านเอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหาก็พร้อมที่จะแก้ไข ($\overline{X}$ =4.18, S.D.=0.50) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านเอาใจใส่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน ในขณะที่ ปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ =3.98, S.D.=0.77)

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)โดยจำแนกเป็นรายข้อ

	รายการ	ระดับความคิดเห็น (N = 96)		
		$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
	ด้านการประยุกต์ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)			
1	ท่านไตร่ตรอง หาข้อดีข้อด้อย ในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวทางครั้งต่อไป	4.00	0.68	มาก
2	ท่านไตร่ตรอง และตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา	3.88	0.86	มาก
3	ท่านไตร่ตรองพิจารณาแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน	4.04	0.68	มาก
4	ท่านค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน	3.79	0.79	มาก
5	ท่านไตร่ตรองตรวจสอบ/ทดสอบคุณภาพ และประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับ	4.06	0.63	มาก
6	ท่านไตร่ตรองคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผล	4.02	0.66	มาก
	รวม	3.97	0.59	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการประยุกต์ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.97, S.D.=0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ท่านไตร่ตรองตรวจสอบ/ทดสอบคุณภาพ และประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับ ($\overline{X}$ =4.06, S.D.=0.63) ท่านไตร่ตรองพิจารณาแผนการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบ และขั้นตอนที่ชัดเจน ($\overline{X}$ =4.04, S.D.=0.68) และท่านไตร่ตรองคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุและผล ($\overline{X}$ =4.02, S.D.=0.66) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ =3.79, S.D.=0.79)

ข้อเสนอแนะการเสนอแนวทางในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

1) สภาพปัญหาและอุปสรรค จากผลการตอบในแบบสัมภาษณ์พบว่าสภาพปัญหาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญมีความสอดคล้องกันทั้ง 5 แห่ง อันได้แก่ โรงเรียนกิตติญาณวิทยาโรงเรียนสาธิตศึกษา มจร. โรงเรียนศรีศาสนวิทยา โรงเรียนมงคลธรรมวัฒน์วิทยา และโรงเรียนดงบังอาทรกิจวิทยา โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคนั้นมีผลที่สอดคล้องกับค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่พบที่ร่วมกัน คือ (1) ด้านฉันทะหรือความพอใจ พบว่ามีปัญหาสำคัญในเรื่องของการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานที่ยังน้อยเกินไป ทั้งนี้เพราะความรักการงานที่ไม่เต็มที่ ผลปัจจัยนี้มีความสอดคล้องกับค่าตอบแทนในการทำงาน ด้วยเพราะในโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นมีค่าตอบแทนที่อาจไม่สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบทำให้ผู้ปฏิบัติการสอน หรือบุคลลากรให้ความทุ่มเทไม่เต็มกำลัง (2) ด้านวิริยะ(ความเพียร) พบปัญหายังขาดแรงกระตุ้นผลักดันที่จะพัฒนาฝึกฝนทักษะฝีมือของผู้ปฏิบัติการสอน และบุคลากรทั่วไป ทำให้การทำงานยังไม่สำเร็จในบางเรื่อง บางประการ เช่น นโยบายที่ผู้บริหารให้จัดการหรือทำในแต่ละเรื่องยังมีความช้า หรือไม่บรรลุตามเป้าหมายนั่นเอง (3) ด้านจิตตะ(ความเอาใจใส่) พบว่าปัญหาในเรื่องการไม่รับผิดชอบต่อการทำงานให้สำเร็จส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากการไม่ตั้งไม่ ขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง ซึ่งผลสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยในเรื่องของการเอาใจใส่ การปล่อยใจฟุ้งซ่าน ในขณะปฏิบัติติงานอย่างขัดเจน เป็นปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไข และหาวิธีการต่อไปของผู้บริหาร หรือแม้แต่ผู้ปฏิบัติการสอน และบุคคลในองค์กรเองที่จะต้องตระหนักถึงเรื่องนี้ (4) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) พบปัญหาสำคัญในทักษะความสามารถการวิเคราะห์ข้อมูลในการคาดคะเน หรือการวางที่ดี ซึ่งปัญหาเหล่านี้พบได้จากการจัดกิจกรรมหรือโครงการในโรงเรียนพระปริยัติพบว่าผลที่คาด หรือผลที่เกิดนั้นไม่ตรงตามที่มุ่งหวัง รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในโรงเรียนเองก็มักมีปัญหาเกิดขึ้นทั้งที่เตรียมการเป็นอย่างดี ทั้งนี้พบว่าในการทำงานต่าง ๆ การมองข้อดีข้อเสียในรอบด้าน อาจยังไม่ดีพอนั้นเอง

2) แนวทางแก้ไขปัญหาและส่งเสริม จากแบบสัมภาษณ์พอสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมในการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพบว่า ในการส่งเสริมในด้านฉันทะหรือความพอใจ นั้นมีการเสนอการส่งเสริมด้วยกรสร้างขวัญกำลังใจ การตระหนักรักในโรงเรียน ด้วยการส่งกิจกรรมสัมพันธ์ในองค์กร รวมทั้งการหาความร่วมมือหรือแล่งทุนในการดำเนินกิจการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นให้มากกว่านี้ ส่วนในการแก้ปัญหาด้านวิริยะ(ความเพียร) นั้นได้เสนอแนะให้ส่งเสริมพัฒนาฝึกฝนทักษะฝีมือของผู้ปฏิบัติการสอน และบุคลากรทั่วไปด้วยการหา

โครงการพัฒนาทักษณะในการทำงานที่เพิ่มมากขึ้นจากการส่งเสริมกระตุ้นให้เข้าสู่การอบรมทักษะต่าง ๆ จากผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการในเรื่องนี้เป็นสำคัญ และในการแก้ปัญหาด้านจิตตะ(ความเอาใจใส่) ต้องมีการสร้างกฎระเบียบในการรับผิดชอบ สร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรหรือตัวครูผู้สอน ด้วยการวางบทลงโทษ รวมทั้งการให้รางวัลแก่ผู้ดำเนินการสำเร็จในงานที่รับผิดชอบของตน ส่วนสุดท้ายในการส่งเสริมและแก้ปัญหาด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) นั้นควรร่วมกันในการระดมความคิด และการสร้างระบบการทำงานที่สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ถึงผลทั้งดีและไม่ดี เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แก้ไขในครั้งต่อไปนั้นเอง

การปฏิบัติการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก (= 4.12, S.D.=0.43) ซึ่งจากผลในแต่ละด้านนั้นพบว่าด้านการประยุกต์ด้านฉันทะ (ความพอใจ) (= 4.22, S.D.=0.63) นั้นเป็นอันดับที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าในการทำงานหรือการเป็นบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมใน 5 แห่งนั้นเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสมัครใจ และพร้อมปฏิบัติอย่างจริงจังด้วยความเต็มใจยินดีนั่นเอง ส่วนอันดับที่ 2 คือด้านการประยุกต์ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) (= 4.19, S.D.=0.38) แสดงให้เห็นถึงการเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานความรับผิดชอบเอาใจใส่ในงาน ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ส่วนด้านด้านการประยุกต์ด้านวิริยะ (ความเพียร) (= 4.11, S.D.=0.44) และด้านการประยุกต์ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) (= 3.97, S.D.=0.59) ตามลำดับ แสดงให้เห็นในลำดับความสำคัญที่เรียงตามปรากฏการณ์ของการปฏิบัติติงานที่ชี้ให้เห็นว่า ด้านวิริยะ และวิมังสานั้นมีบางอย่างที่เกิดติดขัดหรือทำให้เกิดค่าที่น้อยกว่าด้านฉันนะและด้านจิตตะ นั่นเอง แม้ว่าค่านั้นจะอยู่ในระดับที่มากก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

พุทธทาสภิกขุ. **ฆราวาสธรรม**. พิมพ์ครั้งที่4, กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2537.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยสาสน์, 2535.

ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ. **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

EDUCATIONAL MANAGEMENT DURING COVID-19 OF SCHOOLS UNDER KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

[1]แสงตะวัน จันแดง และ [2]กรุณา แดงสุวรรณ

[1]Sangtawan Jandang and [2]Karuna Daengsuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ประเทศไทย

Songkhla Rajabhat University, Thailand.

[1]krusangtawan@gmail.com

Received: May 16, 2023; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ (2) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 134 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.857 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างเรื่องเล่า ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

---

[1] นักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

($\overline{X}$ = 4.65, SD = 0.41) (2) ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีดังนี้ (2.1) ปัญหาด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา พบว่ามีปัญหาทางด้านบุคลากร ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่ แก้ปัญหาโดยการขอความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานสาธารณสุข (2.2) ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าครูจัดการเรียนรู้ไม่หลากหลายที่ตอบสนองตามสถานการณ์ ควรจัดทำสื่อ สร้างแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพิ่มช่องทางเข้าถึงการเรียนรู้ (2.3) ปัญหาด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา พบว่าการดำเนินการสนับสนุนนักเรียนด้อยโอกาส ยังไม่มีประสิทธิภาพ ควรมอบหมายให้มีครูผู้ดูแลนักเรียนโดยตรง และมีการประสานงานระหว่าง ครอบครัวและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (2.4) ปัญหาด้านการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน พบว่านักเรียนและคนในครอบครัวที่ติดเชื้อโดนตีตราทางสังคม ควรให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการติดต่อและพฤติกรรมเสี่ยงของโรคโควิด-19 เพื่อลดการตีตราทางสังคมและการเลือกปฏิบัติ (2.5) ปัญหาด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด พบว่า นักเรียนขาดความตระหนักในมาตรการการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การจัดระเบียบบนรถโดยสาร ควรทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการในการจัดการรถรับ-ส่งนักเรียนอย่างเข้มงวด (2.6) ปัญหาด้านการบริหารการเงิน พบประเด็นด้านการวางแผนงบประมาณ ควรนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างการมีส่วนร่วมในระดมทรัพยากร

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The purposes of this research were to (1) investigate the educational management during Covid-19 of schools under Krabi Primary Educational Service Area Office and (2) study problems and solutions on the educational management during COVID-19 of schools under Krabi Primary Educational Service Area Office. The sample group consisted of 134 school administrators of schools under Krabi Primary Educational Service Area Office. They were selected by using stratified random sampling and simple random sampling by lottery method. Instruments used in this research were 5-level rating scale questionnaire with reliability value of 0.857. Statistics used in this research were frequency, percentage, mean, and

standard deviation. Narrative method was used to analyzed open-ended form. The research found that (1) The educational management during COVID-19 of schools under Krabi Primary Educational Service Area Office, in overall, was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.65, SD = 0.41). (2) The problems and solutions on the educational management during COVID-19 of schools under Krabi Primary Educational Service Area Office were; (2.1) Problem of operational aspect on safety in schools, it showed the problems including personnel, tools and equipment, budget, and place. The solution was asking for collaboration from the school, the Educational Service Area Office, and public health authorities. (2.2) teaching and learning problems revealed that the teachers lacked a variety of teaching method and appropriate instructional media. Differentiated instruction and various sources of accessing instructional media should be provided. (2.3) Problem of underprivileged children showed that the operation for underprivileged student supports was still ineffective. The teachers should be assigned directly to take care the students and coordinate with families and other related organizations. (2.4) Problems on student welfare and protection, it found that infected students and family members faced social stigma. Providing knowledge about contact channels and risky behaviors of COVID-19 disease to reduce social stigma and discrimination. (2.5) Problems on operation responding to the Educational Service Area Office 's policy found that the students lacked of awareness of physical distancing including bus organization. The students should make an agreement with the transfer providers about pick-up and drop-off strictly. (2.6) Problems on financial management showed inadequate budget planning. The Sufficiency Economy Philosophy should be used in building immunity and participation in resource mobilization.

Keywords: educational management, COVID-19

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ พบครั้งแรกโดยมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี ค.ศ. 2019 หรือพ.ศ. 2562 หลังจากนั้นได้มีการระบาดไปทั่วโลก องค์การอนามัยโลกจึงตั้งชื่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 1)

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มมาตั้งแต่เดือนธันวาคมปี 2562 ก่อให้เกิดความกังวลกับประชาชนชาวไทย ทั้งความกังวลจากการติดโรคและความกังวลจากผลกระทบด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม (กรมสุขภาพจิต, 2563) ผลกระทบดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ตึงเครียด แรงงานถูกเลิกจ้าง เป็นต้น ทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนประสบปัญหาในด้านรายได้ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สมชัย จิตสุชน, 2563)

ในด้านการจัดการศึกษา การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน เพื่อลดการรวมตัวกันของนักเรียนที่โรงเรียน สำหรับประเทศไทยได้เริ่มมีการประกาศให้นักเรียนหยุดเรียนในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 โดยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เน้นย้ำว่า “โรงเรียนหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) การจัดการเรียนการสอน ต้องดำเนินงานต่อมิให้หยุดชะงัก ครูผู้สอนจึงมีการปรับการเรียนสอนจากการสอนในชั้นปกติ มาเป็นการสอนแบบผสมผสานและในหลายรูปแบบ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ใน 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนแบบปกติที่โรงเรียน (On Site) 2) การเรียนที่บ้านโดยการออกอากาศ (On Air) 3) การเรียนผ่านอินเตอร์เน็ต (On line) 4) การเรียนผ่านแอปพลิเคชั่น (On Demand) และ 5) การจัดใบงานให้กับนักเรียนทำด้วยตัวเองที่บ้าน (On Hand) หากจัดในรูปแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมาไม่ได้ ให้โรงเรียนจัดแบบ On Hand คือจัดใบงานให้กับนักเรียน เป็นลักษณะแบบเรียนสำเร็จรูป ให้นักเรียนรับไปเป็นชุดไปเรียนด้วยตัวเองที่บ้าน โดยมีครูออกไปเยี่ยมเป็นครั้งคราว หรือให้ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นครูคอยช่วยเหลือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนผ่านอินเตอร์เน็ต และการเรียนผ่านแอปพลิเคชั่น นอกจากนี้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เคยได้รับขณะเรียนตามปกติในโรงเรียน จาก

ผลกระทบดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วยมาตรการของรัฐ ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น แก้ไขสถานการณ์ด้วยความรวดเร็ว (เทื้อน ทองแก้ว, 2563: 4)

การจัดการภาวะวิกฤต เป็นแนวคิดวิถีใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้และสามารถนำไปจัดการในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยแนวทางการจัดการภาวะวิกฤตของ อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์ (2552: 8-18) ที่ระบุว่ามีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) การป้องกันการเกิดวิกฤต 2) การกำจัดวิกฤตให้เร็วที่สุด เพื่อจำกัดความเสียหาย และ 3) การสร้างความน่าเชื่อถือให้กลับมา ซึ่งการบริหารจัดการในภาวะวิกฤต (Crisis Management) นั้นจะมีองค์กรเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น ที่มีการเตรียมแผนการในการรองรับปัญหาภาวะวิกฤตไว้ล่วงหน้า หรือบางสถานศึกษาอาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารภาวะวิกฤตขึ้น แต่โดยส่วนใหญ่ก็มักเป็นการดำเนินการตามข้อกำหนดขององค์กรที่กำหนดไว้ในแผนงาน มากกว่าที่จะเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะรับปัญหาอย่างจริงจัง สำหรับสถานศึกษาแล้ว เมื่อเกิดปัญหาภาวะวิกฤตขึ้นมา นอกจากจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการจัดการเรียนการสอนและการบริหารสถานศึกษาแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ภาพลักษณ์ขององค์กรอีกด้วย (Siomkos, 1999)

วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครั้งนี้ เป็นโอกาสสำคัญในการจัดการศึกษาตามชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ที่เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดครั้งใหญ่ที่ต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของเด็ก โดยควรดำเนินการกระชับหลักสูตรปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 รวมถึงการยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนาเพื่อไม่ให้เด็กเสียโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ สิ่งที่สำคัญคือ การเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน ในการรับมือกับ New Normal ของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ของเราทุกคน รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2563: 794)

ในระดับสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้สถานศึกษาต้องรับมืออย่างหนัก ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทบทวนปรับปรุง ซ้อมปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินของสถานศึกษา ให้มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์การป้องกันโรคโควิด-19 เกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ การปฏิบัติตน การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เกี่ยวข้อง และควบคุม กำกับ ติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานตามมาตรการอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 6)

การจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ หลังจากได้รับนโยบายจากรัฐบาลได้ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมโรงเรียนในสังกัด เพื่อติดตามการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคฯ

รวมทั้งได้ลงไปดูบรรยากาศการเรียนทางไกลของนักเรียนที่บ้าน พบว่าร้อยละ 80 โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทางไกลโดยเรียนผ่านระบบ DLTV รวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในส่วนของปัญหาที่พบคือ นักเรียนบางส่วนที่บ้านไม่มีสัญญาณอินเตอร์เน็ตและไม่มีอุปกรณ์ในการรับชม ไม่มีผู้ปกครองคอยแนะนำ เนื่องจากผู้ปกครองต้องทำงาน และผู้ปกครองบางคนขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้แก้ไขปัญหาโดยให้นักเรียนไปร่วมเรียนกับเพื่อน ๆ ที่บ้านคนที่มีอุปกรณ์ ครูสอดแทรกใบความรู้ประกอบการรับชม ครูเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนและผู้ปกครองในกลุ่มไลน์ พร้อมลงพื้นที่ช่วยเหลือนักเรียน (เป็นข่าวกระบี่, 2563)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเรื่องใหม่ที่ท้าทายของการบริหารสถานศึกษาที่สถานศึกษาต้องปรับตัวในการบริหารจัดการ เพื่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการนำไปประยุกต์ใช้ในระยะหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนและแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์วิกฤตอื่น ๆ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้แนวทางนิเทศในการกำกับติดตาม ช่วยเหลือสถานศึกษา และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานต้นสังกัดในการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 205 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 134 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน และสุ่มสถานศึกษาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามสัดส่วนอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา แล้วสุ่มผู้บริหารสถานศึกษาด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากรายชื่อสถานศึกษาแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย อำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามมาตราวัดของลิเคิร์ท (Likert’s Scale)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

3.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ วิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 ข้อมูลปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า (Narrative Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและภาพรวมรายด้าน

การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา	$\overline{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา	4.76	0.29	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.71	0.36	มากที่สุด
ด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา	4.79	0.30	มากที่สุด
ด้านการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน	4.80	0.32	มากที่สุด
ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด	4.82	0.29	มากที่สุด
ด้านการบริหารการเงิน	4.64	0.47	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.75**	**0.23**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวมและภาพรวมรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน ด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา ด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการบริหารการเงิน ตามลำดับ

2. ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา 4) ด้านการจัดสวัสดิภาพ

และการคุ้มครองนักเรียน 5) ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด และ 6) ด้านการบริหารการเงิน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. การจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด ด้านการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน ด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา ด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการบริหารการเงิน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้สถานที่ต่าง ๆ ต้องมีมาตรการป้องกัน หรือควบคุมการแพร่ระบาดอย่างเข้มงวด สถานศึกษาถือเป็นอีกหนึ่งสถานที่สำคัญที่จะต้องวางระบบจัดการและป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยมากที่สุด เนื่องจากเป็นแหล่งรวมตัวของคนหลากหลายกลุ่มโดยเฉพาะเด็ก ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีภูมิต้านทานโรคไม่ดีนัก และเป็นวัยที่มีการเล่นสนุกสนานอาจไม่ระมัดระวังในการป้องกันตนเองเท่าที่ควร นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การรับประทานอาหาร ก็มักจะเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกัน จึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาตามด้านการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย และกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติมาตรการ Sandbox Safety Zone in School เปิดเรียนมั่นใจ ปลอดภัยไร้โควิด-19 ในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับโรงเรียนที่มีความพร้อมปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด สามารถเปิด

เรียนทำการเรียนการสอนที่โรงเรียน มุ่งให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข จึงทำให้สถานศึกษามีการจัดการด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนทั้งในรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความพร้อมและการเรียนผ่าน DLTV เรียนผ่านใบงานเอกสารต่าง ๆ ที่ครูที่ปรึกษามอบหมายให้ทำและการเข้ามาหาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตที่โรงเรียน ในส่วนนักเรียนที่ไม่พร้อมเรียนออนไลน์ ซึ่งเกิดจากนโยบายของนายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ว่าสถานการณ์จะเลวร้ายรุนแรงเพียงใด การเรียนรู้ที่เข้าถึงได้และมีคุณภาพเป็นเป้าหมายสูงสุดภายใต้แนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา” โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้ จากสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จำเป็นต้องทำทุกวิธีเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา เด็กด้อยโอกาสควรมีการจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความเท่าเทียมและเข้าถึงการเรียนในรูปแบบเดียวกัน รวมถึงตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ บนพื้นฐานของการสำรวจความพร้อมและความต้องการของนักเรียน ครู และโรงเรียน ปรับปฏิทินการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กมากยิ่งขึ้น ซึ่งสถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชนภายใต้การกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4 ด้านการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน สถานศึกษามีการจัดเตรียมแนวปฏิบัติด้านการจัดการความเครียด การตรวจสอบประวัติเสี่ยงของนักเรียน ครูและบุคลากรเพื่อติดตามดูแลและช่วยเหลือ และสามารถกักตัวให้ครบ 14 วัน ก่อนมาทำการเรียนการสอนตามปกติ รวมถึงการจัดเตรียมแนวปฏิบัติการสื่อสารเพื่อลดการรังเกียจและการตีตราทางสังคม ทำให้การจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน ครู และบุคลากรจึงอยู่ในระดับมากที่สุด

1.5 ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด สถานศึกษาทุกแห่งมีการปฏิบัติตามนโยบายของต้นสังกัด ทำให้การดำเนินงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นไปด้วยความสำเร็จทุกนโยบาย ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัดจึงอยู่ในระดับมากที่สุด

1.6 ด้านการบริหารการเงิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีแผนงาน โครงการในการจัดสรรงบประมาณในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตามความจำเป็นและเหมาะสมและมีการหาแหล่งทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ จึงทำให้ด้านการบริหารการเงิน อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มี 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาปัญหาในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เกิดจากปัญหา 4 ประการ ดังนี้ 1) ด้านบุคลากรทั้งภายในและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอก 2) ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ดำเนินงานความปลอดภัยภายในสถานศึกษา 3) ด้านงบประมาณในการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา และ 4) ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับได้กล่าวถึงประเด็นปัญหาและข้อจำกัดในการเรียนการสอนออนไลน์ ช่วงสถานการณ์ โควิด-19 ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ทำให้โครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมืออุปกรณ์ รวมถึงทักษะในการสอนและการเรียนรู้ ไม่สามารถเข้าได้อย่างทั่วถึงในทุกโรงเรียน หรือนักเรียนทุกคน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะขาดอุปกรณ์ทางการศึกษา

แนวทางการแก้ปัญหาในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ให้แนวทางในการแก้ปัญหา โดยการจัดการบุคลากรภายในที่ยังขาดความเข้าใจในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา และสถานศึกษามีพื้นที่จำกัดในการบริหารจัดการห้องเรียน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาด้วยสถานศึกษาเอง โดยสถานศึกษาจัดประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรภายในทราบถึงการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา อีกทั้งประสานงานหน่วยงานสาธารณะสุขด้วยการประสานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง ความรู้ความเข้าใจให้ผู้ปกครองและขอความร่วมมือคนในชุมชนปฏิบัติตามข้อตกลงในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา และประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการจัดการหาเครื่องมืออุปกรณ์ ใช้ในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เกิดจากปัญหา การจัดการเรียนการสอนยังไม่หลากหลาย ที่ตอบโจทย์ตามสภาพความพร้อมของนักเรียนที่แตกต่างกัน ปัญหานักเรียนไม่สามารถเข้าถึงการจัดการเรียนการสอนที่ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางเลือกที่จำเป็นในภาวะที่โควิดยังระบาดรุนแรง แต่ก็มีอุปสรรคและข้อจำกัดไม่น้อย ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถตอบโจทย์ตามสภาพความพร้อมของนักเรียนที่แตกต่างกันอีกทั้ง นักเรียนไม่สามารถเข้าถึงการจัดการเรียนการสอนที่บ้าน การเรียนออนไลน์นักเรียนจะต้องมีวินัยในตนเองสูง ซึ่งปัญหาที่ผู้ปกครองพบส่วนใหญ่นักเรียนจะขาดสมาธิในการเรียน เนื่องจากหลายสาเหตุ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่เหมาะกับการเรียนออนไลน์ ความล้าจากการที่ต้องเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตนาน ๆ และเมื่อมีปัญหาระหว่างเรียนไม่สามารถปรึกษาได้ทันทีส่งผลต่อการเรียน รวมถึงข้อจำกัดในการเรียนออนไลน์ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการ

จัดการเรียนการสอนที่บ้าน ประกอบกับขาดการประสานความเข้าใจกับผู้ปกครองในการจัดการเรียนการสอน Online ซึ่งผู้ปกครองเผชิญปัญหาในการจัดสรรเวลาระหว่างการทำงานและการดูแลบุตรหลานระหว่างเรียนออนไลน์ ด้วยการเรียนออนไลน์นักเรียนจะต้องการเวลาจากผู้ปกครองมากกว่าปกติ

แนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ให้แนวทางในการแก้ปัญหา โดยให้สถานศึกษาจัดทำสื่อหาวิธีการที่หลากหลาย เพื่อช่วยเหลือผู้เรียน อีกทั้งให้นักเรียนหาความรู้ตามช่องทางต่าง ๆ พร้อมให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติม โดยนำไปแจกให้กับนักเรียนที่บ้าน และให้ครูตามนักเรียนโดยขอความร่วมมือกับผู้ปกครองให้ช่วยสอนเสริมเพิ่มเติม และสำหรับพ่อแม่ในการจัดการเรียนรู้ดูแลเด็กที่เรียนออนไลน์ โดยสถานศึกษาให้คำแนะนำผู้ปกครอง จัดตารางกิจกรรมในแต่ละวันร่วมกับลูก รวมทั้งการประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่หลากหลาย จะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันสำหรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้

2.3 ด้านการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา ปัญหาในการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เกิดจากปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปัญหาครูมีข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เฉพาะวิธี ปัญหาข้อจำกัดในการเดินทางมาเรียน Onsite และปัญหาด้านสุขภาพ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคือ ความไม่เท่าเทียมกันของ คุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษาที่นักเรียนนักศึกษาได้รับช่วงสถานการณ์ไวรัสโควิด 19 อันมีสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจ ปัจจัยภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน รวมถึงคุณภาพ และมาตรฐานที่แตกต่างกันของสถานศึกษาต่าง ๆ และระดับการศึกษาของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมจึงเป็นผลกระทบโดยตรงต่อผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย และไม่มีโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ดังนั้นจึงเห็นได้เชิงประจักษ์ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจส่งผลต่อการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เป็นอย่างยิ่งเนื่องจากแต่ละครอบครัวมีรายได้ลดลงเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์การเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

แนวทางในการจัดการดูแลนักเรียนด้อยโอกาสที่อยู่ในสถานศึกษา จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยสถานศึกษาสำรวจและรายผลต่อหน่วยงานต้นสังกัด และส่งข้อมูลให้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ดำเนินการแก้ปัญหา และสถานศึกษามอบทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนด้อยโอกาสในเบื้องต้น อีกทั้งการมอบเงินอาหารกลางวัน โดยโอนผ่านบัญชีเงินฝากผู้ปกครอง ให้นักเรียนได้รับอาหาร

ประกอบกับสถานศึกษาให้ครูใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนที่ด้อยโอกาส อีกทั้งด้านการเดินทางมาเรียน Onsite ให้นักเรียนตรวจวัดอุณหภูมิก่อนออกจากบ้าน พร้อมทั้งสวมหน้ากากอนามัย ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ และการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างเคร่งครัด และสถานศึกษาแนะนำให้ผู้ปกครองติดตามข่าวสารจาก ศบค. อย่างใกล้ชิดและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ไม่เดินทางออกจากที่พักอาศัยหรือหากมีความจำเป็นให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันอย่างเคร่งครัด

2.4 ด้านการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน ปัญหาในการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เกิดจากปัญหาด้านนักเรียน นักเรียนถูกตีตรา หรือถูกเลือกปฏิบัติ รวมถึงนักเรียนที่ติดเชื้อหรือมีคนในครอบครัวติดเชื้อ นักเรียนที่เจ็บป่วยด้วยอาการคล้ายกับการเป็นโรคโควิด-19 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ จะโดนเพื่อน ๆ ล้อ และรังเกียจไม่กล้าเล่นด้วย อีกทั้งนักเรียนที่เจ็บป่วยด้วยอาการคล้ายกับการเป็นโรคโควิด-19 รวมถึงนักเรียนที่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ได้ต้องอยู่หน้าจอมากเกินไปมีผลกระทบต่อจิตใจ มีความเครียด ความวิตกกังวล ไปจนถึงสภาวะซึมเศร้าได้ ประกอบกับ ด้านครูและบุคลากรการที่เจ็บป่วยด้วยอาการคล้ายกับการเป็นโรคโควิด-19 ครูที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ จะมีการกักตัวไม่สามารถออกมาทำงานได้ ทำให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล ไปจนถึงสภาวะซึมเศร้าได้เช่นกัน และครูเมื่อติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เป็นห่วงเรื่องการจัดการเรียนการสอนและงานที่โรงเรียน และเกิดความกังวลในเรื่องเวลาในการปฏิบัติงาน

แนวทางในการจัดการการจัดสวัสดิภาพและการคุ้มครองนักเรียน จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยสถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ว่าสามารถติดต่อกันได้ทางใดบ้าง และพฤติกรรมใดไม่เสี่ยงต่อการติดต่อจะสามารถช่วยลดความกลัวลงได้และเมื่อความกลัวลดลงการตีตรา และการเลือกปฏิบัติก็ลดลงไปด้วยประกอบกับความเครียดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สถานศึกษามีแนวปฏิบัติการจัดการความเครียดของนักเรียน มีการตรวจสอบประวัติเสี่ยงและการกักตัวของนักเรียนและบุคลากร ก่อนเปิดภาคเรียนและก่อนเข้าสถานศึกษา และมีแนวปฏิบัติตามระเบียบสำหรับนักเรียนสงสัยติดเชื้อหรือยืนยันติดเชื้อโควิด19 โดยไม่ถือเป็นวันลาหรือวันหยุดเรียน สถานศึกษาควรจัดการอบรมแนวปฏิบัติการจัดการความเครียดให้กับครูและมีการตรวจสอบประวัติเสี่ยงและการกักตัวของนักเรียนและบุคลากร ก่อนเปิดภาคเรียนและก่อนเข้าสถานศึกษาและสถานศึกษามีแนวปฏิบัติตามระเบียบสำหรับนักเรียนที่สงสัยติดเชื้อหรือยืนยันติดเชื้อโควิด-19 โดยไม่ถือเป็นวันลาหรือวันหยุดเรียนและสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน

2.5 ด้านการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด ปัญหาในการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เกิดจากปัญหา ปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอและขาดความรู้ในการดำเนินนโยบายของต้นสังกัด ซึ่งสถานศึกษามีครูและบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงบุคลากรบางคนไม่ผ่านการอบรมก่อนที่จะปฏิบัติงานทำให้ขาดประสิทธิภาพ เช่น บุคลากรขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ประกอบกับปัญหาสถานศึกษามีงบประมาณไม่เพียงพอในการตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อีกทั้งกระบวนการเบิกจ่ายมีความคล่องตัว มีขั้นตอนในการปฏิบัติมากเกินไป ที่สำคัญคือบางครั้งงบประมาณมีความยืดหยุ่นได้และผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการงบประมาณด้วย และปัญหานักเรียนขาดความตระหนักในการจัดการการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การจัดที่นั่งบนรถหรือมีสัญลักษณ์จุดตำแหน่งชัดเจนในการปฏิบัติตามการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด ทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มมากขึ้นในสถานศึกษา

แนวทางการแก้ปัญหาในการดำเนินงานที่ตอบสนองนโยบายของต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ให้แนวทางในการแก้ปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอและขาดความรู้ในการดำเนินนโยบายของต้นสังกัด โดยสถานศึกษาจัดอบรมออนไลน์บุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ก่อนการปฏิบัติงานและ ขอความอนุเคราะห์หน่วยงานท้องถิ่นมาช่วยปฏิบัติงานมีเพียงพอกับงานในหน้าที่ทุกฝ่าย เพื่อตอบสนองนโยบายต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษาควรการปฏิบัติตามแนวนโยบายภาครัฐ รวมถึงการใช่กลไกความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนในการดูแลนักเรียน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดภายใต้สถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้น คำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

2.6 ด้านการบริหารการเงิน ปัญหาในการบริหารการเงิน จากความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เกิดจากปัญหาการวางแผนงบประมาณ เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องใช้งบประมาณในการบริหารจัดการในสถานศึกษา ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตั้งแผนการใช้เงินงบประมาณ เพราะต้องผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้เตรียมแผนการใช้งบประมาณ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคโควิด-19 ทำให้เกิดความล่าช้าในการบริหารจัดการ และการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้เป็นไปตามแผน และระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงบประมาณ ในการใช้จ่ายงบประมาณ การแพร่ระบาดของโรคโคโรนาไวรัส 2019 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและถูกต้อง ทำให้เกิดความล่าช้าในการ

บริหารจัดการ ขาดประสิทธิภาพ อีกทั้งสถานศึกษาส่วนมากไม่ได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด นักเรียนและผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ และผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างความพร้อมในการเรียนให้กับบุตรหลานและมีค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันการติดต่อของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กับบุตรหลานเพิ่มขึ้น

แนวทางในการบริหารการเงินผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ให้แนวทางในการแก้ปัญหา โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้เงินงบประมาณ โดยผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย และควรมีแผนการใช้งบประมาณโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันโรคโควิด-19 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัดและถูกต้องตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2563 และผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีการนิเทศ กำกับติดตามอย่างใกล้ชิดและพร้อมให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่การเงิน บัญชี พัสดุ และบุคลากรในสถานศึกษา อีกทั้งในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนทรัพยากรการจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอเหมาะสมกับบริบท ความต้องการของสถานศึกษา ควรมีการคำนวณค่าใช้จ่ายเพื่อจะสามารถจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สถานศึกษาควรมีการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ โดยสถานศึกษาควรขอความร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อขอเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินงานเพื่อความปลอดภัยในสถานศึกษา และในส่วนด้านบุคลากรสถานศึกษาควรขอความร่วมกับหน่วยงานสาธารณะสุข ประสานงานขอความอนุเคราะห์เพื่อขอเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร มาช่วยเหลือสถานศึกษาในการให้คำแนะนำใช้เครื่องมือทางการแพทย์และช่วยเหลือบุคคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดทำสื่อหรือเนื้อหาในรูปแบบคลิปวีดีโอบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ การส่งเสริมให้ครูจัดตั้งเครือข่ายสังคมออนไลน์ หากสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่สามารถเข้าถึง ให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้การประกาศเสียงตามสาย และให้ครูจัดเดินรณรงค์ให้ความรู้ถึงบ้าน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองและนักเรียนรับทราบถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง การนำเสนอข่าวสารสถานการณ์เด่นในเครือข่ายสังคมออนไลน์ มาร่วมกับ เทคนิคการถ่ายทอดผ่านสื่ออย่างเหมาะสม จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ โดยควรออกแบบการสอนที่น่าสนใจ เพื่อสร้างแรงจูงใจ

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19.* นนทบุรี: บริษัท คิว แอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *กรมสุขภาพจิต ลงนามร่วมมือ ม.มหิดล พัฒนาระบบออนไลน์ในการให้ความรู้และคำปรึกษาด้านสุขภาพจิตแก่ประชาชน ยุค 4.0 ผ่านระบบแช็ตบอต (Chatbot) และเทคโนโลยีเอไอ (AI) ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างทันท่วงที*. สืบค้นจาก https://www.dmh.go.th/covid19/news2/view.asp?id=22

เทื้อน ทองแก้ว. (2563). *การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19.* คุรุสภาวิทยาจารย์ JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT, 1(2), 4-5.

เป็นข่าวกระบี่. (2563). *สพป.กระบี่ ลงพื้นที่ ติดตาม ตรวจเยี่ยม การจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ช่วงระยะการทดลองใช้ระบบ*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/PenKaoKrabi96.50/posts/730022044435597/

พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2563). *การบริหารจัดการศึกษารับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19.* วารสารศิลปการจัดการ, 4(3), 793.

สมชัย จิตสุชน. (2563). *เปิดเมืองอย่างไรให้เศรษฐกิจขยับและคุมการระบาดได้* . สืบค้นจาก https://tdri.or.th/2020/04/covid-19-how-to-lift-a-lockdown/

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *รมว.ศธ. คิกออฟเปิดห้องเรียนออนไลน์ “โรงเรียนหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้*. สืบค้นจาก http://www.innoobec.com/?p=174973

อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์. (2552). *กลยุทธ์การบริหารภาวะวิกฤตสำหรับผู้นำองค์กร.* วารสารบริหารธุรกิจ, 32(122), 2-18.

Coombs, W. T. (2019). Sustainability: A new and complex “challenge” for crisis managers. *International Journal of Sustainable Strategic Management*. 2, 4-16.

Siomkos, G.J. (1999). On achieving exoneration after a product safety industrial crisis, *Journal of Business and Industrial Marketing*. Vol. 14 No. 1, pp.17– 29.

การบริหารทุนมนุษย์เชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

HUMAN CAPITAL MANAGEMENT BASED ON BUDDHISM CONCEPTS APPROACHED TO THE ORGANIZATIONS OF LOCAL GOVERNMENT OF THAILAND

[1]พระครูพิศาลพัฒนานุกิจ, [2]สุภาภรณ์ โสภา, [3]สุขอุษา นุ่นทอง และ [4]สุเทพ สุดเอี่ยม

[1]Phrakru Pisalpattananukit, [2]Suphaphorn Sopha, [3]Sukusar Nuntong and [4]Suthep Sudiam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity, Thailand.

[1]suk.mcu@gmail.com

Received: May 16, 2023; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทคัดย่อ

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ผู้บริหารควรมีการบริหารที่ประกอบด้วยธรรม หรือที่เรียกว่าพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารคือ ต้องบริหารแบบเรือใบพุทธจริยธรรม ได้แก่ ลำเรือ จะต้องมีลักษณะทางกายภาพที่แข็งแรง มีสัดส่วนตามคุณลักษณะของเรือใบที่ดี เช่นเดียวกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่ดี ใบเรือจะต้องอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ พร้อมรับแรงลมได้ทุกทิศทางอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหว ไม่เป็นอันตรายต่อการแล่นเรือ ได้แก่ การกระทำความดี และการละเว้นความชั่ว พฤติกรรมการทำงานอย่างขันแข็งเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรือ เรียกว่า “ศีล” พฤติกรรมเหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง ความเชื่อในอำนาจตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติคุณธรรม และค่านิยม

---

[1] อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

[3] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

[4] อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

ค่านิยม หรือเรียกว่า “สมาธิ”ประสบการทางสังคมและสุขภาพจิตที่ดี หรือเรียกว่า“ปัญญา”ทั้งสามประการเปรียบเสมือนกับใบของเรือ กระโดงเรือ เป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งเสริมพุทธจริยธรรม สำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ได้แก่ ความขัดแย้งในองค์กร การใช้ระบบอุปถัมภ์ จิตสำนึกของบุคคล ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม ระบบบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณ ซึ่งผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการให้อยู่ภายใต้การควบคุม เปรียบเหมือนกระโดงเรือ ผู้บังคับเรือให้แล่นไปสู่เป้าหมายหรือเส้นชัย คือ บรรลุเป้าหมายองค์การประกอบด้วยพุทธจริยธรรม

คำสำคัญ : การบริหารองค์กร, การปกครองท้องถิ่น, จริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, พุทธจริยธรรมกับการบริหารแบบเรือใบ

Abstract

As mentioned to the management of the organizations of the local government of Thailand, the CEOs should adhere to the principals of dhamma or Buddhist ethics for the managements within their organizations. They are expected to approach the sailboat modal of Buddhist ethics to manage their organizations. The boat must have physical strength of a good sailboat structure. As well as the CEOs of the organizations of the local government, they must be characterized by good posture and gesture. Always in accordance with all directions of wind speed, the sailcloth is determined by flexibility and strength suited for sailing with the best safety. In the same way, the CEOs is qualified by kindness and goodness. The strong performance of working is focusing on the whole benefits of organization, which is called “precepts”. The regard of behavior, ethical analyze, future orientation, self-control, self-power, motivation of achievement, attitude, moral and value, especially the value which is called “concentration”, are commonly intense. The social experience and the good mental health, which are called “wisdom”, are regularly concentrated. All three mentioned play the role acting as the sailcloth. Like the mast, it is considered to be the external factors related to the promotion of Buddhist ethics for the CEOs of the organizations of the local government of Thailand. The external factors are in term of organizational conflicts,

foster care system, consciousness, family, environment, management system, resource and budget. The CEOs must manage and control all factors achievably. It is like the mast of a ship.The captain drives and controls the boat to the finish or the goal of achievement.

Keywords : Organizational Management, Local Administrative, Buddhist Ethics for the CEOs of the organizations of the local government, Buddhist Ethics and Sailboat Management

บทนำ

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ใช้การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นเครื่องมือในการบริหารไม่เต็มรูปแบบในการบริหารจัดการองค์กร จะเห็นได้จากมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่น (corruption) และประพฤติมิชอบในหน้าที่ นโยบายเชิงทับซ้อน และงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน การบรรจุแต่งตั้งบุคลากร การจัดซื้อ จัดจ้าง การตกแต่งบัญชี กล่าวคือ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ดังตัวอย่างสถิติตั้งแต่ปี พ.ศ.2543-2548 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ลงนามในคำสั่ง คสช.ที่ 19/2558 เรื่อง แต่งตั้งและให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำรงตำแหน่ง และปฏิบัติหน้าที่อื่น เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2558 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ.2557 สาระสำคัญ คือ การใช้อำนาจพิเศษโยกย้าย หรือ พักงานข้าราชการ หรือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ถูกกล่าวหาว่าพัวพันกับการทุจริตจำนวน 71 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล นายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และข้าราชการ ฯ (คณะรักษาความสงบแห่งชาติ, 2567) จากประเด็นข้างต้น จะเห็นว่า สาเหตุการทุจริตเกิดจากการปล่อยให้จิตใจมีความโลภ กิเลส หลงความเห็นแก่ตัว ค่านิยมทางวัตถุ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต การไม่มีคุณธรรม จริยธรรม การไม่มีศีล ซึ่งขัดกับหลักการพระพุทธศาสนา เพราะในทางพระพุทธศาสนาเราใช้หลักเกณฑ์อะไรวัดความถูกความผิด ซึ่งทางศาสนาสอนว่ามนุษย์เกิดมาเพื่อการดับทุกข์สิ้นเชิงคือ อยู่รอด เราใช้วัตถุเท่าที่จำเป็น เมื่อขาดแคลนวัตถุเราก็ทำมาหากิน เรามีชีวิตอยู่รอดได้ไม่อดตาย ถ้าเราขาดแคลนทางจิตใจ เราก็หาสิ่งที่จำบำบัดความทุกข์ทางจิตใจ บรรพบุรุษค้นพบว่าสิ่งที่จะมาดับทุกข์ภายในจิตใจ คือ ธรรมะ ซึ่งหมายถึงสิ่งหนึ่งที่เป็นไปตามกฎธรรมชาติ จนค้นพบสิ่งนั้นคือ อริยมรรคมีองค์ 8 เรียกว่า

ตัวพรหมจรรย์ หรือ ตัวการกระทำเพื่อดับทุกข์จะเรียกว่าอะไรก็ตาม พระพุทธองค์ท่านทรงเรียกว่าธรรมบ้าง พรหมจรรย์บ้าง สมัยนี้ถ้าต้องการดับทุกข์ หลักธรรมที่ควรใช้คืออริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเรื่องนี้พระพุทธองค์ตรัสกับชาวกาลามะ หลักไม่พึงเชื่อเพราะเหตุ 10 ประการตามหลัก กาลามสูตร (พระวรศักดิ์ วรธมฺโม, 2554 : 77) ประกอบด้วยอย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา, อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบๆกันมา, อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ, อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์, อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ, อย่าปลงใจเชื่อเพราะอนุมาน, อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล, อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว, อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้, อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา, ซึ่งหลังจากท่านพระพุทธองค์ท่านได้ทรงกล่าวถึงหลักพึงเชื่อ เปรียบเทียบว่าใครที่รู้ตนเองว่าธรรมเหล่านี้เป็นอกุศล ธรรมเหล่านี้เป็นโทษ ธรรมเหล่านี้วิญญูชนติเตียน ธรรมเหล่านี้ใครยึดถือปฏิบัติถ้วนถึงแล้ว จะเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์ เมื่อนั้นอย่าได้ปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด หากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ และมีภาวะการเป็นผู้นำ มีความรู้มีความสามารถทักษะ ทัศนคติ บูรณาการกับหลักพุทธจริยธรรมเป็นเครื่องมือนำทางในการบริหาร จะส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความสุข ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลยั่งยืน มีความเจริญก้าวหน้าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จึงควรบริหารโดยใช้หลักพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

การบริหารองค์กร

การบริหาร ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ค่อนข้างจะได้รับความนิยมของนักบริหารเป็นอย่างมาก จนนักวิชาการหลายท่านได้นำมาเขียนในรูปของวิชาการมากมาย ในลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรม หรือ งานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต่างกัน ซึ่ง Fayol ชาวฝรั่งเศส ผู้ที่ได้ชื่อว่า “เป็นบิดาแห่งการบริหารเชิงจัดการ” มีความเห็นว่าการบริหารเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง และเป็นหลักการสากลที่สามารถนำไปใช้กับการบริหารทุกประเภท ที่กล่าวถึงส่วนสำคัญพื้นฐานของการบริหารงาน เรียกว่า (The Elements of Management) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 5 ประการ คือ 1) การวางแผน (To Plan) 2) การจัดองค์การ (To Organize) 3) การบังคับบัญชา (To Command) 4) การ

ประสานงาน (To Coordinate) และ 5) การควบคุมงาน (To Control) (จันทรานี สงวนนาม, 2559 : 34 - 35) ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือ วิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

3. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดขึ้น และนอกจากนี้ยังต้องการประเมินโครงสร้างขององค์การ และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

4. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว (Price, Alan, 2004 : 110)

นอกจากนี้ ทฤษฎีการบริหาร 5 ประการนี้ซึ่ง Fayol ยังได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้นอีก 14 ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโย ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

2. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์และฟาโย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทาง การของแวปเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่

แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรคู่กัน

3. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโย กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับขั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

4. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับขั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดในลำดับขั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าใน การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับขั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับขั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับต้นของสาย การบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

5. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสาย การบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา และคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

6. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบ หรือ กำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มี การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพ และขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่ม หรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมาย และแผนเดียวกัน

7. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้น เป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

8. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่ง และหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

9. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การ และความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุลซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนา และการบริหารงาน

10. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

ภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

11. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงาน และองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรม และตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้าง และลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

12. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

13. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คน หรือ ของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การ และสมาชิกภายในองค์การ

14. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับขั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือ การบริโภค และความร่วมมือกัน ถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จ และมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหาร และคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือ พลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2555 : 68-69)

นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ และการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบันเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิก และสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี และมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร (จันทรานี สงวนนาม, 2559 : 35 – 36)

การบริหารองค์การผู้ที่ได้ร่วมกันนำเอาความคิดของฟาโยล์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ ได้ขยายส่วนสำคัญพื้นฐานที่เรียกว่า The Elements of Management 5 ประการของฟาโยล์ มาใช้ในการจัดองค์การทางราชการ โดยขยายกิจกรรมทางการบริหารออกเป็น 7 ประการ คือ

1) Planning หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าว่าองค์การจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2) Organizing หมายถึง การจัดองค์การ การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงาน การจัดสายการบังคับบัญชา และการกำหนดตำแหน่งหน้าที่

3) Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การประเมินผลงาน การพิจารณาความดีความชอบ การให้สวัสดิการ และการให้พ้นจากงาน

4) Directing หมายถึง การอำนวยการ การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ และการควบคุมบังคับบัญชา

5) Coordinating หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6) Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานขององค์การ เพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

7) Budgeting หมายถึง การงบประมาณ การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่าย และการตรวจสอบด้านการเงิน

นอกจากนี้ทางด้าน ภารดี อนันต์นาวี ได้กล่าวทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ 6 ประการ คือ

1. หลักเรื่องเวลา ถือว่าเป็นการวัดความสามารถในการผลิต โดยการจัดเวลาในการผลิตและการตั้งเวลามาตรฐานสำหรับการผลิตทั้งหมด ซึ่งการวัดผลผลิตของการทำงานนั้น ถ้าจะวัดให้

ถูกต้อง ต้องใช้เวลาเป็นเครื่องตัดสิน และควรมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของเวลาที่ควรใช้ในการทำงานแต่ละอย่างหรือประเภทด้วย

2. หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้าง ค่าจ้างสำหรับบุคลากรนั้นต้องเหมาะสมกับผลงานและอัตราค่าจ้างนั้นควรพิจารณา โดยยึดหลักเกณฑ์ข้อ 1 นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานควรได้ทำงานที่เหมาะกับความสามารถของตนเองมากที่สุด

3. หลักการแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติคือ ฝ่ายบริหารควรทำหน้าที่ด้านการวางแผน และประสานงาน เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติงานทำงานได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ไม่ควรให้ฝ่ายปฏิบัติงานเป็นฝ่ายรับผิดชอบในการคิด และวางแนวทางในการทำงาน ฝ่ายบริหารควรวางแผนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ เวลาและข้อมูลอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์ในข้อ 1 และข้อมูลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการผลิต การปฏิบัติงานนั้นจะต้องสะดวกรวดเร็วขึ้นทันเหตุการณ์นอกจากนั้นการทำงานต้องมีระบบ และวิธีการที่เหมาะสม

4. หลักการทำงานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ถือว่าวิธีการของการทำงานควรจะถูกกำหนดโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารควรจะเป็นผู้รับผิดชอบ (ไม่ใช่ฝ่ายปฏิบัติงาน) ในการจัดวิธีการทำงาน แสวงหาวิธีและเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและดีที่สุดมาใช้ และฝ่ายบริหารต้องฝึกอบรมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมในการทำงานตามเทคนิคนั้น ๆ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด

5. หลักการควบคุมงานโดยฝ่ายบริหาร ถือว่า ฝ่ายบริหารควรได้รับการฝึกอบรมในด้านการบริหารซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของวิทยาศาสตร์ และสามารถประยุกต์หลักวิทยาศาสตร์มาใช้ในการจัดการและการควบคุมให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และฝ่ายบริหารต้องเป็นฝ่ายควบคุมการทำงานของฝ่ายปฏิบัติงานด้วย

6. หลักการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน มีการพิจารณานำหลักการบริหารแบบทหารมาใช้ควรมีการจัดองค์การให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และทำงานอย่างประสานสัมพันธ์กันระหว่างแผนการต่าง ๆ ในองค์การนั้น โดยยึดถือความเคร่งครัดในระเบียบวินัยในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

การศึกษายังพบอีกว่าทฤษฎีการบริหาร สามารถที่จะจัดไปตามลักษณะแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรไว้ 3 ประการ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2555 : 30) คือ

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น คือ สมาชิกในองค์การย่อมมีความปรารถนาที่จะได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานในองค์การ การรับฟังความคิดเห็นก็ทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การแล้ว

2. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย คือ เมื่อมีความร่วมมือเกิดขึ้นภายในองค์การ ก็ทำให้สมาชิกทั้งหมดภายในองค์การมีเป้าหมายเดียวกัน เป็นการยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลทางใจอันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างเต็มที

3. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ คือ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในองค์การ

กล่าวได้ว่า การบริหารองค์กร เป็นระบบการบริหารที่ผนวกกับหลักเกณฑ์ การสังเกตและทดสอบจนเป็นที่แน่ใจ ซึ่งทฤษฎีเป็นส่วนของมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกันได้ข้อสรุปแบบกว้างที่พรรณนาอธิบายถึงพฤติกรรมการบริหารองค์การเป็นระบบ เมื่อทฤษฎีได้รับการพิสูจน์จะกลายเป็นกฎเกณฑ์ แนวความคิดที่มีเหตุผลและนำไปประยุกต์และปฏิบัติได้และมีคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทั่วไป

การปกครองท้องถิ่นของไทย

ประเทศไทยได้ใช้หลักการจัดระเบียบการปกครองทั้ง 3 รูปแบบ ในที่นี้จะขอสรุปลักษณะการกระจายอำนาจให้การปกครองท้องถิ่นของไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงแรก ตั้งแต่การปฏิรูประบบราชการสมัย ร.5 ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ช่วงนี้รัฐยังรวมศูนย์อำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ การแบ่งอำนาจให้ภูมิภาค และกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นยังมีน้อย ในส่วนกลางมีการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ส่วนภูมิภาค มีการจัดตั้งแขวง อำเภอ เมือง ส่วนท้องถิ่นมีการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ กับสุขาภิบาลหัวเมือง โดยได้ตราพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง ร.ศ.127 ขึ้นรองรับการจัดตั้งสุขาภิบาลในพื้นที่ที่พร้อม ซึ่งมีการจัดตั้งน้อยมาก ไม่ได้ขยายไปทั่วราชอาณาจักร

ช่วงที่สอง ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2540 เป็นช่วง 65 ปีที่มีวิวัฒนาการของการปกครองท้องถิ่น หรือ การกระจายอำนาจมาก เริ่มจากการจัดตั้งเทศบาลในปี 2476 สภาจังหวัดในปี 2481 สุขาภิบาลในปี 2495 องค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2499 เป็นการเริ่มให้มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นในเขตเมืองก่อน แม้จะมีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น แต่ผู้บริหารของสุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมาจากข้าราชการ และ ผู้บริหาร อบต. มาจากกำนัน ไม่ใช่มาจากการเลือกตั้งของราษฎร การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นเริ่มมีการจัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานคร เมื่อปี 2518 เมืองพัทยาเมื่อปี 2521 ต่อมาก็ได้มีการปรับรูปแบบขององค์กร ปกครองท้องถิ่นให้

เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น พ.ร.บ. กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

ช่วงที่สาม ปี 2540 - ปัจจุบัน เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงได้กำหนดเรื่องการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นไว้ชัดเจนขึ้น โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารงานของตนเองมากขึ้น ผู้บริหาร และสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง เพิ่มเติมหน้าที่เกี่ยวกับการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีกฎหมายรองรับให้มีเป้าหมายในการกระจายอำนาจที่ชัดเจน เช่น ให้ท้องถิ่นมี รายได้เป็น 20 % ของรายได้รัฐบาลภายในปี 2544 และ 35 % ภายในปี 2549 ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ที่มีความซ้ำซ้อนระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค กับท้องถิ่นให้แล้วเสร็จภายใน 4 ปี ทำให้ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายของ ท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และจัดตั้งองค์กรรองรับเพื่อให้การกระจายอำนาจการปกครองแก่ท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างจริงจัง เป็นรูปธรรมภายใต้กรอบเวลา และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบฉบับต่าง ๆ (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, 2567)

จริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 13 จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 279 มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภท ให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น

มาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง

จะต้องมีกลไก และระบบในการดำเนินงานเพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนในการลงโทษตามความร้ายแรง แห่งการกระทำ การฝ่าฝืน หรือ ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย ในกรณีที่ผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองฝ่าฝืน หรือ ไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินรายงานต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือ สภาท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี และหากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต แห่งชาติพิจารณาดำเนินการโดยให้ถือเป็นเหตุที่จะถูกถอดถอนจากตำแหน่งตามมาตรา 270

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

จึงได้แจ้งให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น (สำนักงาน ก.ถ.) เร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำประมวล

จริยธรรมของฝ่ายข้าราชการประจำ เพื่อให้ข้าราชการ และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลักการ และแนวทางปฏิบัติงาน เพื่อเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของตนในการปฏิบัติงาน อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ ประมวลจริยธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1. มาตรฐานทางจริยธรรม 2. กลไก และระบบในการดำเนินการ เพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ขั้นตอนการลงโทษ โดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำร่างประมวลจริยธรรม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น จำนวน 1 คณะ ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงาน ก.ถ. ผู้แทนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะทำงานจึงได้จัดทำร่างคู่มือประมวลจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยึดเป็นแนวทางในการจัดทำประมวลจริยธรรม ฯ ของหน่วยงานตนเองได้ และสำนักงาน ก.ถ. ได้จัดทำคู่มือแนวทางจัดทำประมวลจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแจกจ่ายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นคู่มือในการศึกษา และจัดทำประมวลจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

การพิจารณา สรรหา กลั่นกรองหรือ แต่งตั้งบุคคลใดเข้าในตำแหน่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษบุคคลนั้น จะต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรม และคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย มาตรา 280 เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามหมวดนี้ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เสนอแนะ หรือ ให้คำแนะนำในการจัดทำ หรือ ปรับปรุงประมวลจริยธรรม ตามมาตรา 279 วรรคหนึ่ง และส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีจิตสำนึกในด้านจริยธรรม รวมทั้งมีหน้าที่ราบงานการกระทำที่มีการฝ่าฝืนประมวล จริยธรรมเพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบในการบังคับการ ให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามประมวล จริยธรรมตามมาตรา 279 วรรคสาม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2567)

ในกรณีที่การฝ่าฝืน หรือ ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมมีลักษณะร้ายแรง หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการดำเนินการของผู้รับผิดชอบจะไม่เป็นไปด้วยความเป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไต่สวน และเปิดเผยผลการไต่สวนต่อสาธารณะก็ได้

บทสรุป

พุทธจริยธรรมกับการบริหารแบบเรือใบสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธจริยธรรมกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเรือใบ ควรประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้ (สุภาภรณ์ โสภา, 2560 : 245-247)

ส่วนที่ 1 ลำเรือ จะต้องมีลักษณะทางกายภาพที่แข็งแรง มีสัดส่วนตามคุณลักษณะของเรือใบที่ดี เช่นเดียวกับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะต้องมีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพที่ดี (Good personality) ซึ่งได้แก่ความน่าเชื่อถือ มีวิสัยทัศน์ ความซื่อสัตย์ เสียสละ ภาวะผู้นำ มีระเบียบวินัย รับผิดชอบ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีบุคลิกภาพที่ดี รอบคอบ มีความกล้าหาญ มีพรหมวิหารธรรม และมีความอดทน บริหารองค์การให้บรรลุเป้าหมายองค์การนั่นคือ ความเป็นเลิศ เปรียบเสมือนเรือที่วิ่งเข้าสู่เส้นชัยนั่นเอง

ส่วนที่ 2 ใบเรือ จะต้องอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ พร้อมรับแรงลมได้ทุกทิศทางอย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหว ไม่เป็นอันตรายต่อการแล่นเรือ ซึ่งคือการส่งเสริมพุทธจริยธรรมด้วยการใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม เพื่อให้เกิดคุณลักษณะด้านจิตใจที่พึงประสงค์ เปรียบเหมือนกับใบเรือของเรือใบแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ส่วนผลไม้บนต้นไม้ที่แสดงถึงพฤติกรรมการกระทำความดี และการละเว้นความชั่ว พฤติกรรมการทำงานอย่างขันแข็งเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรือ เรียกว่า “ศีล” ส่วนลำต้นของต้นไม้คือ พฤติกรรมเหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง ความเชื่อในอำนาจตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทัศนคติคุณธรรม และค่านิยม หรือ เรียกว่า “สมาธิ” และส่วนรากของต้นไม้คือ การมีสติปัญญา ประสบการทางสังคม และสุขภาพจิตที่ดี หรือ เรียกว่า “ปัญญา” ทั้งสามประการเปรียบเสมือนกับใบของเรือ

ส่วนที่ 3 กระโดงเรือ ปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งเสริมพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ ความขัดแย้งในองค์กร ความเป็นธรรม ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์ จิตสำนึกของบุคคล ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม ระบบบริหารจัดการทรัพยากร และงบประมาณ ซึ่งผู้บริหารจะต้องบริหารจัดการให้อยู่ภายใต้การควบคุม เปรียบเหมือนกระโดงเรือ

ส่วนที่ 4 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะต้องมีพุทธจริยธรรมสำหรับการบริหารองค์กร ซึ่งเป็นผู้บังคับเรือให้แล่นไปสู่เป้าหมาย หรือ เส้นชัย คือ บรรลุเป้าหมายองค์การประกอบด้วยพุทธจริยธรรม 10 ประการ คือ 1. การยึดหลักธรรมิการักขา คือการยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. การยึดหลักสัมมาทิฐิ 2 ด้านการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ ความคิด ความเห็นถูกต้อง 3. การยึดหลักสัจจะ ด้านการมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ 4. การยึดหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ด้านการยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน 5. การยึดหลักอัตถจริยา ด้านการยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกระเบียบกฎหมาย 6. การยึดหลักสมานัตตตา ด้านการให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็วมีอัธยาศัยที่ดี 7. การยึดหลักสัมมาทิฏฐิ 2 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนถูกต้อง 8. การยึดหลักอิทธิบาท 4 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐานงาน มีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ 9.

การยึดหลักสุจริต 3 ด้าน การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร 10. การยึดหลักศรัทธา ด้านการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นประพฤติตนเป็นพลเมืองดี

เอกสารอ้างอิง

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.). (2558). แหล่งที่มา http://library2.parliament.go.th/giventake/content_ncpo/ncpo-head-order19-2558.pdfwiki.

จันทรานี สงวนนาม. (2559) *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา,* พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพ : บุ๊คพ้อยท์.

พระวรศักดิ์ วรธมฺโม. (2545). *พุทธจริยธรรมเพื่อนมนุษยชาติ,* จัดพิมพ์โดยธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม เพื่อเป็นธรรมสักการะในมงคล 100 ปี ท่านพุทธทาส.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2567*). จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ.* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.livinginthailand.com/cons-13.html.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2567). *ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับท้องถิ่น,* [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล, https://sites.google.com/site/logocola/concept_and_theories_local_government.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2555). *ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน,* (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.

สุภาภรณ์ โสภา. (2560*). การส่งเสริมพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.

Price, Alan. (2004). *Human Resourec Management,* In a Business Context, 2 edition, London : Thomson Learning.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

หลักพุทธจริยธรรมการครองเรือนในสังคมไทย

AN ANALYSIS OF BUDDHIST ETHICS IN HOUSEHOLDING LIFE

[1]พระครูอุดมธรรมมงคล จันทวัณโณ (ทองดี ทัพธานี), [2]พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ [3]อริย์ธัช เลิศรวมโชค

[1]Phrakhruudomthammongkhon (Thongdee Thuptanee),

[2]Phrakrupisansalabandit and [3]Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

1arithat.loes@mcu.ac.th

Received: May 18, 2023; **Revised**: June 26, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอหลักพุทธจริยธรรมการครองเรือนในสังคมไทย จากการศึกษาพบว่า พุทธจริยธรรมเป็นหลักความประพฤติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมทุกระดับ และฆราวาสธรรมเป็นหลักธรรมที่ได้นำมาใช้ในการครองเรือนอย่างมีความสุข ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ปัญหาการครองเรือนในสังคมไทย ที่ส่งผลต่อความแตกแยกของครอบครัวซึ่งมีสาเหตุมาจาก 1) ปัญหาเศรษฐกิจ 2) ปัญหาด้านความประพฤติและสังคม 3) ปัญหาด้านอารมณ์ และจิตใจ 4) ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หลักพุทธจริยธรรมที่นำมาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาการครองเรือนในสังคมไทย ดังนี้ 1) ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากรายได้ไม่สอดคล้องกับรายจ่ายนำไปสู่การทะเลาะวิวาทในครอบครัวควรนำหลักสัจจะมาใช้เพื่อสร้างสมดุลระหว่างรายรับกับรายจ่าย 2) ปัญหาด้านความประพฤติและสังคมที่เกิดจากการชอบดูหมิ่น การพูดจาก้าวร้าว หยาบคาย ไม่ซื่อตรง นอกใจ ควรใช้ทมะ และขันติในการข่มจิตใจ 3) ปัญหาด้าน

---

[1] นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

อารมณ์ และจิตใจ ที่เกิดจากคู่สมรสที่ไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เช่น เอาแต่ใจตัวเอง ขาดเหตุผล ชอบหึงหวง โกรธง่าย ควรนำจาคะ และทมะ มาใช้เพื่อข่มใจและสละความรู้สึกที่ไม่ดีออกไป 4) ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากภาวะการถูกบีบคั้นทางอารมณ์ที่นำไปสู่การทำร้ายร่างกายและทรัพย์สินจนในครอบครัวและมีการอย่าร้างในที่สุดควรนำหลัก สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ทั้งหมดมาใช้เพื่อสร้างความสุขในการครองเรือน

คำสำคัญ : พุทธจริยธรรม, ฆราวาสธรรม, การครองเรือน

Abstract

This academic article presents To Buddhist Ethics in Householding Life results were as follows: Buddhist ethics is the principle of conduct for a happy coexistence in society at all levels and the Gharāvāsadhamma is a principle that has been applied in holding the house with happiness, consisting of was at the highest level, followed by honesty (Sacca), taming (Dama), patience (Khanti) and generosity (Cāga). The problems of householding in Thai society that affects family divisions are caused by: 1) economic problems; 2) behavioral and social problems; 3) emotional and psychological problems; 4) domestic violence problems. The principles of Buddhist ethics that are used to analyze the problems of householding in Thai society are as follows: 1) Economic problems, arisen from income inconsistent with expenditures leading to family quarrels; Sacca should be applied to balance income and expenditures; 2) behavioral and social problems, resulted from disrespect, abusive speech, rude and unfaithfulness, Khanti should be used to restrain the mind; 3) emotional and psychological problems arisen from a spouse who do not have emotional maturity, such as self-willed, unreasonable, jealous, easily angry, Dama should be used to restrain and give up bad feelings; 4) the problems of domestic violence arisen from emotional pressures that lead to physical and property harm and family violence leading to divorce in the end, all principles should be applied to create happiness in householding.

Keywords : Buddhist Ethics, Gharāvāsadhamma, Householding

บทนำ

พุทธจริยธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์นำไปใช้เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ตรวจสอบความประพฤติให้อยู่ในระบบระเบียบศีลธรรม จริยธรรม รวมถึงการธำรงค์รักษาวัฒนธรรมจารีตประเพณีทั้งหลายโดยยึดตามแนวปฏิบัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติ เป็นปรัชญาทางจริยศาสตร์ ที่มุ่งเน้นไปที่ขัดเกลาอบรม วางแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวัตให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนว่ามีความสามารถ ในการพัฒนาตนเองเท่าเทียมกัน พุทธปรัชญาเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นมาได้ด้วยเหตุด้วยปัจจัย เมื่อมนุษย์ตั้งเป้าหมายของชีวิตไว้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของตัวมนุษย์นั้นแหละที่จะเป็นผู้สร้างเหตุสร้างปัจจัยขึ้นมาเพื่อที่จะไปให้ถึงจุดหมายนั้น แต่ด้วยเหตุที่ว่ามนุษย์ไม่ได้มีคนเดียวในโลกจึงต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนรอบข้างอีกมากมาย จนกลายเป็นสังคมตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ อย่างครอบครัว เป็นชุมชน เป็นตำบล จังหวัดจนถึงสังคมขนาดใหญ่ระดับประเทศหรือระดับโลก มนุษย์คนหนึ่งจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติทั้งต่อตนเองต่อครอบครัวและคนรอบข้างในสังคม จึงเป็นเรื่องยากมากที่มนุษย์จะเดินทางไปถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต คือ การพ้นไปจากความทุกข์ เพราะอุปสรรคสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ไปไม่ถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิตคือกิเลสตัณหานั้นเอง

สภาพสังคมไทยปัจจุบันกับอดีตมีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน หนึ่งในนั้นคือบทบาทหน้าที่ของสามีภรรยา และการเป็นพ่อบ้านแม่บ้านที่ต่างไปจากเดิม ในอดีตผู้หญิงไม่ได้เรียนหนังสือสิ่งที่ต้องเรียนรู้คืองานบ้านงานเรือน ฝ่ายชายเป็นผู้ทำงานเลี้ยงครอบครัว การแต่งงานจึงเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับชีวิตผู้หญิงในอดีต แต่ปัจจุบันสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ผู้หญิงได้เรียนหนังสือและทำงานเลี้ยงตัวเองได้ บางคนเก่งมากได้รับผิดชอบในตำแหน่งและการงานสูง มีรายได้สูง ทำให้ระดับการพึ่งฝ่ายชายน้อยลงเศรษฐกิจปัจจุบันส่งผลให้ต้นทุนการดำรงชีพของแต่ละครอบครัวสูงมาก โดยเฉพาะการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่เป็นเรื่องยากที่จะอยู่ได้ด้วยการทำงานของฝ่ายชายเพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้นในครอบครัวจำนวนมากภรรยาต้องทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวด้วย และบางครอบครัวฝ่ายหญิงมีความสามารถและมีบทบาทในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวสูงและโดดเด่นกว่าฝ่ายชาย ซึ่งโอกาสที่ครอบครัวจะเกิดปัญหาความขัดแย้งและความสัมพันธ์เป็นไปได้สูง หากฝ่ายหญิงไม่เข้าใจถึงความเสี่ยงของการเกิดปัญหา และฝ่ายชายไม่สามารถปรับตัวปรับใจยอมรับบทบาทที่เด่นน้อยลงของตนเองได้ สิ่งที่มักเกิดขึ้นในครอบครัวก็คือ สามีจะรู้สึกเสียหน้าด้อยค่าลง อาจจะนำไปสู่ปัญหาการมีภรรยาน้อย เพื่อที่จะชดเชยความรู้สึกด้อยค่าของตนเอง หรือในบางรายที่ฝ่ายหญิงให้เวลากับงานมากกว่าครอบครัว ฝ่ายชายที่มีความรู้สึกไม่มั่นคงก็อาจระแวงว่าฝ่ายหญิงอาจกำลังไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่นที่มีความสามารถสูงกว่าตน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาทะเลาะเบาะแว้งและหย่าร้างในที่สุด และถ้าเกิดในครอบครัวที่มีลูกแล้วปัญหาก็จะซับซ้อนมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับพ่อแม่และระดับลูกๆ สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมมีบทบาทในการ

เลี้ยงดูสมาชิกที่เกิดมาให้มีชีวิตรอด ครอบครัวหมายถึง กลุ่มบุคคล กลุ่มหนึ่งประกอบด้วยบิดา มารดาและบุตร ซึ่งอาจจะสืบสายโลหิต หรือจากการรับเป็นบุตรบุญธรรมได้ (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2554 : 79)

ตามหลักพระพุทธศาสนาสถาบันครอบครัวจะดำรงเป็นองค์ประกอบหนึ่งแห่งโครงสร้างสังคมอย่างมั่นคงได้ ก็โดยอาศัยสมาชิกอันเป็นส่วนประกอบของครอบครัว แต่ละคนปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม จุดเริ่มต้นของครอบครัว คือ การแต่งงานระหว่างชายและหญิง การที่ชายและหญิง แต่งงานกันเพราะเหตุปัจจัยหลายประการเช่น 1) เกิดจากความรัก และความปรารถนาจะเป็นคู่ครอง ซึ่งกันและกันตลอดชาติ 2) เกิดจากความเห็นอกเห็นใจในชาติปัจจุบัน ซึ่งข้อนี้เกี่ยวเนื่องด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งการทำความดีของฝ่ายหนึ่งจนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นอกเห็นใจยอมรับเป็นคู่ครอง 3) ผู้ใหญ่จัดให้แต่งงานกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่าการแต่งงานแบบคลุมถุงชน 4) การแต่งงานโดยการซื้อหรือจ่ายเงินค่าตัวเจ้าสาวหรือเจ้าบ่าวให้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย (จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, 2548 : 63)

ครอบครัวที่มีความสุขเป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่น เข้าใจ พร้อมต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ ในยุคสังคมปัจจุบัน สังคมที่ไม่คำตอบสำหรับปัญหา แต่ว่าสถาบันครอบครัวมีคำตอบในทุกปัญหาที่เข้ามาระหว่างสมาชิกครอบครัวเพราะนั่นคือความเบาใจ ความโล่งใจ ความไว้เนื้อเชื่อใจ และเป็นบาทฐานในการประเมินรับมือกับปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวจะเผชิญทำให้บริบทของครอบครัวจะเป็นการต่อสู้ปัญหาด้วยกัน รับผิดชอบด้วยกัน และสามารถยอมรับผลที่ตามมาอย่างเข้าใจ ฉะนั้นจึงควรมีหลักธรรมเป็นหลักความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี คือ ฆราวาสธรรม ซึ่งแปลว่าการดำเนินชีวิตประจำวันไปด้วยกัน การปฏิบัติตนต่อกันในชีวิตประจำวันที่ทุกคนควรกระทำต่อกัน "ฆราวาส" แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก, ผู้ครองเรือน และ "ธรรม" แปลว่า ความถูกต้อง, ความดีงาม, นิสัยที่ดีงาม, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ ฆราวาสธรรม แปลว่า คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทางโลก ประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการคือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ แต่ละประการมีความหมายในแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1. สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน หมายถึง การดำรงมั่นในสัจจะ การมีความจริง ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง โดยจะทำอะไรก็ให้เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจกัน กล่าวในเชิงปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อตรงต่อคู่ชีวิตของตน ผู้ครองเรือนที่ดีต้องมีความรับผิดชอบต่อคู่ครองของตัว มีความจริงใจต่อคู่ครอง ไม่ประพฤติตนเป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก หรือประพฤตินอกใจคู่ครอง 2. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน คือฝึกตน หมายถึงการรู้จักฝึกฝนตนเอง บังคับควบคุมตนเองได้ หรือการข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดดัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3. ขันติ อดทน หมายถึง ความอดทน มุ่งหน้าประกอบหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมายไม่ท้อถอย ขันติในที่นี้ มุ่งในแง่วิริยะคือเพียรอดทน ไม่หวั่นไหวย่อท้อต่ออุปสรรคแห่งชีวิต 4. จาคะ รู้จักเสียสละ หมายถึง การมีน้ำใจ

ไม่หวงแหนของกินของใช้ต่างๆ แม้กับคู่ครองของตน ผู้ครองเรือนที่ดีจะต้องใจกว้าง มีความโอบอ้อมอารีวจีไพเราะต่อคู่ครอง ต่อเพื่อน ตลอดจนญาติ ๆ ของคู่ครองเสมอหน้ากัน เหมือนปฏิบัติต่อตัวเอง ต่อเพื่อน และญาติของตัวเอง

ปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ทั่วไป เพราะทุกครอบครัวล้วนมีเหตุที่อาจก่อความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในบ้านได้ ไม่ว่าจะเป็นความคิดเห็นที่แตกต่าง การเลี้ยงลูก ปัญหาสุขภาพ หรือสถานภาพทางการเงิน ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้อาจบานปลายจนกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว อาจทำให้ชีวิตคู่จบลงและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กได้ด้วย ดังนั้น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นภายในครอบครัว คนในบ้านควรร่วมมือกันจัดการปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ชีวิตคู่ราบรื่น และสมาชิกคนอื่น ๆ ก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้สาเหตุส่วนใหญ่ของปัญหาครอบครัว มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น ภาวะเจ็บป่วย หากสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กหรือหัวหน้าครอบครัวมีปัญหาสุขภาพหรือป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ก็อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในครอบครัวและสร้างความกังวลใจไม่น้อย เพราะอาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้ เช่น สถานะทางการเงินของครอบครัว เป็นต้นปัญหาด้านการเงิน ภาวะเศรษฐกิจและการว่างงานอาจทำให้สมาชิกภายในครอบครัวเกิดความเครียด วิตกกังวล และอาจเผชิญภาวะซึมเศร้าได้ ปัญหาทางการเงินอาจเป็นสาเหตุทำให้พ่อหรือแม่ต้องออกไปหางานทำ จนส่งผลให้เด็กต้องอยู่กันตามลำพังและขาดการดูแลหรืออบรมสั่งสอนอย่างที่ควรจะได้รับ นิสัยและความเคยชินส่วนตัว แม้จะตกลงใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาแล้ว แต่นิสัยส่วนตัวที่มีมานานนั้นเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก ซึ่งอาจทำให้คู่สมรสไม่พอใจนิสัยหรือการกระทำของอีกฝ่ายเมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน และอาจนำมาสู่ความขัดแย้งได้ ความบกพร่องในการรับผิดชอบหน้าที่ ในยุคปัจจุบัน ผู้หญิงมีบทบาทในการทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัวเช่นเดียวกับผู้ชาย หากผู้หญิงต้องรับผิดชอบงานบ้านต่าง ๆ หลังเลิกงานก็อาจทำให้รู้สึกเหนื่อย หงุดหงิด และอาจเกิดความขัดแย้งในครอบครัวขึ้นได้ เนื่องจากสามีและภรรยาควรมีความรับผิดชอบในงานบ้านและการดูแลบุตรร่วมกันการนอกใจ การนอกใจเป็นปัญหาที่อาจร้ายแรงจนถึงขั้นทำให้ความสัมพันธ์ของคู่สมรสจบลงและเกิดการหย่าร้างได้ ซึ่งเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันนั้นอาจรู้สึกขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลอบรมที่ดี ขาดที่พึ่งและการชี้แนะให้คำปรึกษาจนอาจทำให้เด็กขาดการควบคุมตนเองและส่งผลให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ เช่น ติดยาเสพติด ติดการพนัน และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เป็นต้น การใช้ความรุนแรง เมื่อขาดการสื่อสารที่ดีและได้รับแรงกดดันจากภายนอกครอบครัว เช่น ภาวะเศรษฐกิจ และความเครียด เป็นต้น ก็อาจทำให้เกิดความขัดแย้งและใช้ความรุนแรงภายในครอบครัวได้ โดยผู้ที่ถูกกระทำมักเป็นเด็กและสตรี ซึ่งเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่มีการใช้ความรุนแรงนั้นมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อโตขึ้น มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ติดยาเสพติด ติดการพนัน และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ การขาดความ

เอาใจใส่และไม่มีเวลาให้กัน ด้วยภาระหน้าที่ของสมาชิกในบ้านแต่ละคน อาจทำให้ไม่มีเวลาพูดคุย สอบถามสารทุกข์สุกดิบ หรือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สาเหตุที่กล่าวมานี้ มักเป็นสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัว

จากปัญหาและเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การครองเรือนในสังคมไทยตามหลักพุทธจริยธรรมอันเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่พึงปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้บุคคลได้รู้และเข้าใจในการกระทำหน้าที่ของตนเอง เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตร่วมในสังคมอย่างสงบสุข

หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองเรือน

1. ความสำคัญของพุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยธรรมซึ่งเมื่อแปลตามตัวอักษรแล้วก็คือ จริยศาสตร์แนวพุทธนั่นเอง อีกนัยหนึ่งคือ จริยศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาพุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดเพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิตหรือความดีอันสูงสุด (Supreme good) เพื่อให้ถึงความดีงามอันสูงสุด (วศิน อินทสระ, 2549 : 34) ด้วยความประพฤติและกริยาอาการที่ควรปฏิบัติของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน โดยใจความรวมคือ ผู้ได้ตรัสรู้อริยสัจ 4 (ธรรมชาติโดยย่อ) ผู้รู้แจ้งโลก (โลกวิทู) ผู้ตื่นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง (อุปกิเลส) ผู้เบิกบาน (พุทโธ) คือได้บำเพ็ญประโยชน์อย่างสมบูรณ์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ในแง่จุดมุ่งหมายของมนุษย์ มนุษย์ได้บัญญัติคำนี้ขึ้นมาใช้ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารระหว่างกัน โดยได้แปลงคำนี้มาจากคุณค่าอาการของธรรมชาติอีกอย่างหนึ่ง เราจะต้องปฏิบัติหรือแก้ไขตนอย่างไรจึงจะบรรลุซึ่งความดีสูงสุด หรือเราควรทำอะไรเพื่อความดีของสังคมหรือเพื่อประโยชน์สุขของมนุษยชาติ หัวใจของพุทธจริยศาสตร์พอสรุปได้ว่า จงเว้นชั่ว ทำความดีและชำระจิตของตนให้ผ่องใส (เคเอ็น ชยติลเลเก, 2537 : 2)

2. ระดับของพุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์ที่มีระดับขั้น 3 ระดับ คือ ระดับพัฒนาคน มีหัวข้อธรรมประกอบด้วย ธรรมอันทำให้งาม 2 บุคคลหาได้ยาก 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 พระรัตนตรัย 3 ไตรลักษณ์ 3 อิทธิบาท 4 อริยทรัพย์ 7 และโลกธรรม 8 ระดับพัฒนาครอบครัวมีหัวข้อธรรมประกอบด้วย ฆราวาสธรรม 4 สมชีวิธรรม 4 และสุขของคฤหัสถ์ 4 และระดับพัฒนาสังคมมีหัวข้อธรรมประกอบด้วย ธรรมคุ้มครองโลก 2 สังฆหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ทิศ 6 และทศพิธราชธรรม 10

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พุทธจริยธรรม(Buddhist Ethics) หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติและกริยาอาการที่ควรปฏิบัติของผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานจริยะ ความประพฤติ กิริยาอาการที่ควรประพฤติศาสตร์เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด

3. แนวคิดหลักฆราวาสธรรม 4

ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นสูตรที่ต้องท่องจำให้ขึ้นใจ เพื่อให้พร้อมนำออกใช้ได้ทุกเมื่อ ท่านเรียกธรรมนี้ว่า ฆราวาสธรรม แปลว่า ธรรมสำหรับใช้ในการครองตน ความหมายและประเภทของฆราวาสธรรม ในพระไตรปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค มีหลักธรรมบทหนึ่ง ท่านเรียกว่า “ฆราวาสธรรม” หมายถึงธรรมสำหรับผู้ครองเรือน มี 4 ประการ คือ 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน 2) ทมะ ความอด กลั้น ข่มใจ 3) ขันติ ความอดทน 4) จาคะ ความเสียสละ ผู้ครองเรือนเมื่อตั้งอยู่ในธรรม 4 ประการนี้ ย่อม ครองเรือนได้อย่างมีความสุข (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 15/246/354) แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ 2 เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักใน การที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จ 1)เป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติสัจจะ หมายถึง ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ซื่อตรงต่อลูกเมีย ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อการงาน ทมะ หมายถึง ข่มใจ อย่าให้เกิดโทสะ อย่าให้เกิดความรัก หรือความเกลียด ขันติ หมายถึง อดทนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อดทนต่อคำด่า จาคะ หมายถึง การให้ทาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน มิตรสหาย 2) เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จ สัจจะ หมายถึงความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้วก็ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความ เพียรเพื่อตรัสรู้ ก็ได้ตั้งสัจอธิษฐานว่าแม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามี สัจจะหรือสัจอธิษฐาน คือทำให้มัน จริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ก็จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึง บังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่มายั่วยุ ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายาม บังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบและความฉลายเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็ จะขัดขืนยิ่งกว่าช้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเอง นั่นก็มี 2 วิธีด้วยกันคือ กรณีแรก คือ การปลอบประโลมจิตใจค่อยปลอบโยน กรณีที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง 2 วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขันติ เมื่อมีทมะแล้ว ยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรือ อื่น ๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตาม

สิ่งยั่วยุหรือกิเลส จาคะ หมายถึง บริจาคออกไป สละ สิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไป ระบายความสับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธี ดังนั้น ฆราวาสธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ นี้เป็น เครื่องมือกำจัดมาร เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของ ฆราวาสเท่านั้น แม้แต่บรรพชิที่ต้องการจะบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วย เช่นกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2523 : 55)

สรุปความได้ว่า หลักฆราวาสธรรมนี้ แนวปฏิบัติ 4 ประการ คือ 1. สัจจะ มีความจริงใจมีความจริงจัง ตลอดจนความซื่อตรง ต่อกันและกัน สรุปรวม คือ “ความรับผิดชอบ” เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไมตรีจิตสนิทต่อกัน 2. ทมะ มีการฝึกตน ฝึกการรู้จักข่มจิตข่มใจตน มีความกระตือรือร้นในการฝึกตน ควบคุม อารมณ์ ข่มใจ ระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน อย่างไม่มีข้อแม้หรือเงื่อนไข เพื่อรักษา ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้ 3. ขันติ มีความอดทนต่อธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวย อดทนต่อทุกขเวทนาเพราะการเจ็บป่วย อดทนต่อการทำงานและอดทนต่อการปฏิบัติธรรม เพื่อรักษาความดีไว้ 4. จาคะ มีความเสียสละสิ่งของ เสียสละความสะดวกสบาย และเสียสละอารมณ์เศร้าหมองไม่ เอามาเก็บฝังใจ โดยความเสียสละนั้น ๆ ต้องตั้งมั่นอยู่ในพื้นฐานของเหตุและผล

ลักษณะการครองเรือนในสังคมไทย

ครอบครัวไทยในปัจจุบันเผชิญกับสภาวการณ์ เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลตาม กระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจะเห็นได้ว่า ครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น และสมาชิกในครอบครัวมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจยังผลให้เกิดความสั่นคลอนของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ที่มีต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติในอนาคต การครองเรือน เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่สมาชิกทุกคนใครอบครัวต้องพยายามใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ก่อปัญหาให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือสายใยแห่งความรัก ที่เป็นตัวสอดประสานสมาชิกของครอบครัวให้เกิดความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น สามีภรรยาซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของครอบครัวจึงมีความสำคัญ ในการดำเนินภารกิจนี้ร่วมกัน พื้นฐานของครอบครัวในระยะแรกก็คือ การอยู่ร่วมกันของสามีภรรยาการเป็นคู่ครองร่วมทุกข์ร่วมสุขของสามีภรรยา เป็นความมั่นคงของสถาบันครอบครัวคู่สามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธ์ภาพที่สำคัญที่สุดใน

ครอบครัว เพราะถ้าหากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยามีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกัน พยายามปรับตัวเข้าหากันมีสันพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันย่อมทำให้ครอบครัวนั้นราบรื่นและมั่นคง (สุมัทนา สินสวัสดิ์, 2557 : 148)

ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวอาจแยกกล่าวได้เป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ของเด็กเองจะมีอิทธิพลต่อจิตใจ ต่อบุคลิกภาพ ต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กเป็นอันมาก เพราะถ้าเด็กได้อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความรักใคร่ปรองดองกัน ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน ปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาหรือมีความทุกข์ ร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ของตน ช่วยกันอบรมเลี้ยงดู พยายามจัดสิ่งแวดล้อมในบ้านให้ดี ไม่ให้สิ่งใดมากระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความสุข มีความอบอุ่น มีที่พึ่ง ไม่รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง เด็กก็จะมีความสุขภาพจิตที่ดี และมีแนวโน้มที่จะประพฤติตัวไปในทางที่ดี ในการทางตรงกันข้ามถ้าเด็กต้องอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีการทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ ครอบครัวไม่มีความสงบ บรรยากาศของบ้านไม่น่าอยู่ เด็กก็จะกลายเป็นคนก้าวร้าว ชอบขัดคำสั่ง พูดจาหยาบคาย ขี้ปด ชอบวิวาท เด็กที่ต้องอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ชองจุกจิก จู้จี้ ขี้บ่น ไม่ยอมให้อภัยกันในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เด็กก็จะกลายเป็นคนขาดความมั่นคงทางอารมณ์ หวั่นไหวง่าย ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในครอบครัวที่พ่อ แม่ชอบเล่นการพนัน ดื่มสุรา จะทำให้เด็กเลียนแบบได้ง่าย เด็กที่พ่อแม่เลิกร้างแยกทางกันอยู่มักจะประพฤติตนเป็นอันธพาลเกเร ก้าวร้าว รวมกันเป็นแก๊งค์เป็นหมู่ ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เพื่อเรียกร้องความสนใจและเพื่อหาทางชดเชยสิ่งที่ตนขาดหายไป

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก บุคคลแรกที่เด็กจะได้พบเห็นในชีวิตก็คือ พ่อแม่ เด็กที่จะต้องพึ่งพา พ่อแม่มากในขณะที่ยังเล็กอยู่ พ่อแม่ จะเป็นผู้สนองความต้องการของเด็กแทบทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นทางด้านความรัก ความอบอุ่น การช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วยไข้ เสื้อผ้า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งสรุปแล้วก็คือ การสนองความต้องการของเด็กทุกอย่างทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อเด็กโตขึ้นอาจจะพึ่งพาพ่อแม่ น้อยลงไปบ้าง เพราะสามารถที่จะช่วยตัวเองได้บ้างแล้ว จากสิ่งเหล่านี้ ก็พอจะแสดงให้เห็นแล้วว่าพ่อแม่มีความผูกพันกับเด็กเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นความผูกพันทางสายโลหิตหรือโดยทางปฏิบัติ ดังนั้นโดยธรรมชาติของเด็ก เด็กต้องการความรักความเอาใจใส่จากพ่อแม่ไม่น้อยหน้าเพื่อนคนอื่น สำหรับเด็กที่ขาดพ่อแม่ หรือมีพ่อแต่แม่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร หรือเด็กที่ถูกเลี้ยงดูแบบวิธีการบังคับให้อยู่ในระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ของพ่อแม่ ก็จะทำให้เด็กเหล่านี้แสดงพฤติกรรมที่ผิดแผกออกไปอีก เพราะสิ่งที่เขาได้รับไม่ตรงกับธรรมชาติและความต้องการของเด็ก เด็กจะแสดงพฤติกรรมออกในทางที่ขัดต่อการยอมรับของสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่เด็กเองและแก่ครอบครัวด้วย เด็กจะกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาชีวิต

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพี่น้อง ความสัมพันธ์นี้มักจะมีผลมาจากการปฏิบัติตนของพ่อแม่ ต่อลูก ถ้าพ่อ แม่เป็นคนไม่ลำเอียงให้ความรักแก่ลูกทุกๆ คนเท่ากัน ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องของเด็กจะเป็นไปโดยราบรื่น การทะเลาะเบาะแว้งระหว่างพี่น้องจากความอิจฉาริษยากันจะไม่มี ในทางตรงกันข้าม ถ้าพ่อ แม่มีความลำเอียงเด็กจะเกิดความน้อยใจต้องการเอาชนะพี่หรือน้องที่พ่อ-แม่ให้ความสนใจมากกว่า จะเกิดจากการอิจฉาริษยาชิงดีชิงเด่นกันระหว่างพี่น้อง ทำให้เป็นผลเสียทาง ด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็กเป็นอันมาก ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายในบ้าน เบื่อที่จะร่วมกับพี่น้องซึ่งอาจเกิดปัญหาตามมาภายหลังได้ นอกจากนั้นในบางบ้านจะพบว่า พี่น้องอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่ในสนใจซึ่งกันและกันเท่าที่ควร ไม่มีความผูกพันรักใคร่กันเหมือนพี่น้องคู่อื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เด็กได้รับอาจเป็นแรงกดดันให้เด็กต้องแสดงออกดังกล่าวมา ซึ่งจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตไม่ดี และแสดงพฤติกรรมที่แปลกๆ ออกมาและความสัมพันธภาพระหว่างพี่น้องที่เป็นแบบเย็นชา จะทำให้เด็กก้าวร้าวและมีปัญหาทางอารมณ์

4. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ภายในครอบครัว สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกันมากระหว่างญาติพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทจะเห็นได้ชัดเจน คนที่อยู่ในหมู่บ้านหรือละแวกบ้านเดียวกันสวนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกันแทบทั้งสิ้น และแม้กระทั่งภายในบ้านมักจะประกอบไปด้วย พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อาอยู่รวมๆ กัน สำหรับครอบครัวที่อยู่ในเมืองลักษณะเช่นนี้จะมีน้อยกว่าในชนบท แต่จะพบบ้างในทางครอบครัวที่เอาปู่ ยา ตา ยายมาช่วยดูแลบุตรหลาน และนอกจากนี้จะมีคนรับใช้หรือคนงานอื่นๆ อีก แล้วแต่ฐานะของครอบครัวซึ่งบุคคลที่กล่าวมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก (โฆษิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, 2533 : 26)

สภาพและปัญหาการครองเรือนในสังคมไทย ครอบครัวไทยในปัจจุบันเผชิญกับสภาวการณ์ เปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยสภาพเศรษฐกิจซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไปจะเห็นได้ว่า ครอบครัวไทยมีลักษณะหลากหลาย การที่สามีและภริยาไม่สามารถทนอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวได้อีก อาจมีสาเหตุหลายประการที่สำคัญอันจะนำไปสู่ปัญหาครอบครัวแตกร้าวและก่อให้เกิดการหย่าร้างได้ตามลำดับ สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่คิดทำมาหากิน เมื่อฐานะทางการเงินไม่มั่นคง คู่สมรสอาจหงุดหงิด ทะเลาะเบาะแว้งกันง่าย ๆ หรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีผิดๆ

2. ปัญหาด้านความประพฤติและสังคม เช่น การชอบดูหมิ่น เยาะเย้ย ประชดประชัน ก้าวร้าว หยาบคาย ไม่ซื่อตรง นอกใจ ขาดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน ขาดความรับผิดชอบ

3. ปัญหาด้านอารมณ์ และจิตใจ หากผู้สมรสไม่บรรลุวุฒิภาวะทางอารมณ์ เช่น เอาแต่ใจตัวเอง ขาดเหตุผล ชอบหึงหวง โมโหฉุนเฉียว โกรธง่าย

4. ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวความรุนแรงในชีวิตคู่มี ความซับซ้อน ด้วยมีความแตกต่างตามบริบทในสังคมร่วมด้วย ซึ่งเป็นการหล่อหลอมจากค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งเรียก รูปแบบนี้ว่า “วงล้อของอำนาจและการควบคุม (Power and control wheel)” ประกอบด้วย การบังคับข่มขู่ การควบคุมโดยใช้สายตา ท่าทาง การทำลายสิ่งต่างๆ การบีบคั้นทางอารมณ์ การควบคุมการดำเนินชีวิตของภรรยา การไม่ยอมรับผิดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การบีบคั้นในประเด็นของลูก การใช้อภิสิทธิ์ และการบีบบังคับ ทางเศรษฐกิจ

สภาพของปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวไทยเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือฆราวาสแล้ว การที่จะอยู่ร่วมกันด้วยความรักใคร่สนิทสนมกันนั้นก็เป็นเรื่องยาก จึงจำเป็นต้องศึกษาหาสาเหตุของปัญหาในครอบครัวหนึ่งๆ อย่างน้อยเป็นการอยู่ร่วมกันของบุคคล 2 คน ขึ้นไป คือ สามี และภรรยาหรือมากกว่านั้น จากการศึกษาถึงหลักพุทธจริยธรรมและสาเหตุของปัญหาการครองเรือนในสังคมไทยมาแล้ว

การนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน

หลักธรรมสำหรับการปฏิบัติของสามี ผู้เป็นหัวหน้าของการครองเรือนนั้น จะต้องมีหลักการปกครองบริหารการครองเรือนเสียก่อนจึงจะสามารถปกครองดูแลสมาชิกของการครองเรือน ได้ ซึ่งได้แก่ หลักธรรมนั้นมีชื่อว่า ฆราวาสธรรม 4 หลักธรรมของคู่ชีวิต อันเป็นหลักธรรมที่จะทำให้คู่สมรสมีความ สมดุลอยู่ด้วยกันได้อย่างเหมาะสมหรือสม่ำเสมอกลมกลืนกัน อยู่ครองเรือนด้วยกันอย่างยืดยาว ประกอบด้วยหลักธรรมที่สำคัญ 4 ข้อ คือ

(1) สัจจะ ความจริงใจ ซื่อตรง ซื่อสัตย์

สัจจะ ความซื่อสัตย์จะทำให้คนรอบข้างไว้วางใจ ไม่เกิด ความระแวงต่อกัน แต่ละคนก็จะตั้งใจทำงานตามหน้าที่ของตนได้เต็มความสามารถ การงานที่ ทำก็จะออกมาดีประสบความสำเร็จ ตามที่ตั้งเอาไว้ไม่เฉพาะความซื่อสัตย์เท่านั้น ที่นำความสำเร็จมาให้ แม้แต่วาจาสัจหรือการพูดความจริงก็นำประโยชน์อันยิ่งใหญ่มาให้ คนที่มี สัจจะ นอกจากจะบริหารงานประสบความสำเร็จแล้วยังสามารถกลับใจศัตรูให้เป็นมิตรได้การ รักษาสัจจะ นอกจากจะมีผลทำให้ผู้รักษา

เป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นแล้ว การทำสัจจะกิริยา หรือการตั้งสัจจะอธิษฐานยังทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายรอดพ้นจากอันตรายได้ด้วย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549 : 3)

(2) ทมะ ระงับอารมณ์ข่มใจ ฝึกนิสัยปรับตัว

ทมะ แปลว่า ฝึกตน คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัวและแก้ไขปรับปรุงตนให้ก้าวหน้าดีงามยิ่งขึ้นอยู่เสมอ สำหรับหลักธรรมข้อนี้จัดเป็นหลักธรรมควบคุมความรู้สึกทางด้านอารมณ์ เป็นความข่มใจ ไม่ให้เป็นคนวู่วาม ดังคำที่ท่านกล่าวไว้ว่าความข่มใจ การรู้จักฝึกตนเองให้ข่ม ใจไม่ให้โกรธ อย่าเป็นคนวู่วาม คิดแล้วจึงทำจึงพูดเสมอ เมื่อได้ข่าวอะไรมาจากใครหรือ จากที่ไหน ก็ ต้องคิดทบทวนให้รอบคอบว่ามีความจริง มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ไร้เหตุผลรู้จัก บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัวและแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นอยู่เสมอ ข่มใจไม่ให้ หลงมัวเมาในสิ่งไม่ดี สิ่งที่จะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบสุขขึ้นในการครองเรือน ผู้ครองเรือนที่ดีต้อง สามารถระงับยับยั้งใจตัวเองได้ในทุกกรณีและทุกเหตุการณ์ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ ถูกใจ ควรให้อภัยแก่กันและกัน ในขณะเดียวกันต้องหาทางแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่ตนทำลงไปได้ยิ่งขึ้นไปอีก ไม่ว่าจะเป็นในด้านความประพฤติหรือด้านการทำมาหากินเลี้ยงชีวิตในการครองเรือน สิ่งใดที่เห็น ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ต้องข่มใจที่จะไม่ทำข่มใจที่จะไม่ให้เกิด ข่มใจในสิ่งที่เป็นอบายมุขอันจะนำมาซึ่งความหายนะสู่การครองเรือน (พระมหาสุชาติ นาถกโร (บวกขุนทด), 2545 : 65)

(3) ขันติ ความอดทน

ขันติ แปลว่า ความอดทน คือ มุ่งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอดทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมายไม่ท้อถอย สำหรับความอดทนข้อนี้จัดเป็นความอดทนอีกลักษณะหนึ่งที่แตกต่างจากหลักธรรมเรื่องความข่มใจ หรือ ทมะ เพราะความอดทนนี้เป็นความอดทน ทางด้านกาย วาจา ที่จะไม่ล่วงกุศลกรรมบถหรือล่วงละเมิดศีลซึ่งจะเป็นเหตุแห่งการทะเลาะเบาะแว้ง ภายในการครองเรือน หรือเป็นความอดทนในเรื่องของการทำมาหากินเพื่อหล่อเลี้ยงสมาชิกภายใน การครองเรือนเพื่อให้ไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตและการครองเรือน ดังคำที่ท่านกล่าวไว้ว่า ความอดทน ต้องมีความอดทนต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกับคนอื่น อดทนต่อทุกสิ่ง ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในการครองเรือน อดทนต่อความยากลำบากในการประกอบอาชีพ การเลี้ยงดูบุตร และญาติพี่น้องที่อยู่ในการครองเรือน อดทนต่อทุกสิ่งทุกอย่างทีสร้างความลำบาก ขัดเคืองให้เกิดขึ้น ทั้งร่างกายและจิตใจ อดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตคู่ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง สามารถกล้าเผชิญกับปัญหาต่างๆ ด้วยจิตใจที่มั่นคง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ไม่อ่อนแอจะทำให้มี ความสุขเกิดขึ้นในการครองเรือนให้ เพราะความสุขย่อมมีแก่บุคคลผู้อดทนเสมอ (พระมหาสุชาติ นาถกโร (บวกขุนทด), 2545 : 66)

(4) จาคะ ความเสียสละความสุขส่วนตน

จาคะ คำว่า จาคะ ในที่นี่หมายถึง ความมีจิตใจเผื่อแผ่คือความเสียสละเผื่อแผ่ ซึ่งก็เป็นอีกหลักธรรมประการหนึ่งของมารดาในฐานะผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของลูก เพราะมารดาที่รู้จักเสียสละทรัพย์ภายนอกไม่ตระหนี่ในความเป็นอยู่ของการครองเรือน โดยความเผื่อแผ่หรือจาคะนี้ มีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ (1) เสียสละทรัพย์ภายนอก (2) เสียสละภายในคืออารมณ์ไม่ดี ได้แก่ อารมณ์คือความโลภ อารมณ์คือความโกรธ และอารมณ์คือความหลง งมงาย ไม่รู้สภาพตามความเป็น จริง โดยรายละเอียดมีดังนี้

1. เสียสละทรัพย์ภายนอก คือ การจาคะทรัพย์สมบัติภายนอกซึ่งเป็นทรัพย์ที่ไม่ สามารถนำไปได้เมื่อตนเองละสังขารไปแล้ว เช่น การช่วยเหลือบุตรธิดา สามี ญาติพี่น้องหรือเสียสละทรัพย์เพื่อทำบุญในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของภรรยา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า จาคะ คือ ความเสียสละ เสียสละทรัพย์สินเงินทอง ไม่หวงแหนของกินของใช้ต่างๆ แม้กับคู่ครองของ ตนเอง เสียสละความสุขส่วนตัวให้กับผู้อื่น ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณผู้ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ ผู้ที่ด้อย โอกาส ผู้ที่มีฐานะยากจนลำบากยิ่งกว่าเรา อย่าทำตนเป็นคนใจแคบ จงสร้างรั้วด้วยความรักจากคน ข้างเคียง ด้วยการแบ่งปันกันกินเสมอ ต้องเป็นคนใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อทุกคนที่ร่วมสุขร่วม ทุกข์ด้วยกันในการครองเรือน มีความโอบอ้อมอารีต่อคู่ครอง ต่อเพื่อนของคู่ครอง ตลอดถึงญาติของ คู่ครองอย่างเสมอหน้ากันเหมือนกับปฏิบัติต่อตนเองต่อเพื่อน และต่อญาติมิตรของตน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 22/165/230)

2. เสียสละอารมณ์หรือจาคะอารมณ์ คือ จาคะความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่ง เป็นอารมณ์หรือมลภาวะเป็นพิษทางอารมณ์ สำหรับเรื่องการจาคะอารมณ์นี้ถือได้เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง สำหรับคุณลักษณะแม่บ้านแม่เรือนที่ดี เพราะนอกจากเป็นการควบคุมอารมณ์ของตนเองให้เป็นคนที่ มีคุณลักษณะอารมณ์เย็นสุขุม ไม่เป็นคนใจร้อนวู่วามแล้ว ยังจะทำให้สามีและลูกรู้สึกสบายใจเมื่อยู่ในบ้านได้อยู่ใกล้ชิดภรรยาและมารดา อย่างเช่น กรณีของนางอุตตราเป็นตัวอย่าง เราจะเห็นได้ว่า นางอุตตรานั้นเป็นคนที่ความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาแต่เมื่อมีความจำเป็นต้องไปจำศีลภาวนาที่ วัด แต่ด้วยความเข้าใจภาวะและอารมณ์ของบุรุษเพศจึงได้จ้างวานให้นางสิริมาทำหน้าที่เป็นภรรยา ชั่วคราว แต่เมื่อนางสิริมาได้มาทำหน้าที่ภรรยาชั่วคราวก็ลืมตัวกลับคิดทำร้ายนางอุตตรา ได้นำน้ำมัน ที่กำลังเดือดร้อนอยู่นั้นตักราดใส่นางอุตตรา แต่ด้วยความที่นางอุตตราเป็นคนที่รู้จักควบคุมอารมณ์ มองเห็นซึ่งความดีของนางสิริมา ที่ให้นางมีโอกาสได้บำเพ็ญในพระพุทธศาสนาจึงได้ตั้งจิตแผ่เมตตา ไปให้ทันทีขณะที่กำลังถูกน้ำมันที่เดือดอยู่นั้นราดตัว ด้วยอานิสงส์ของการเจริญเมตตาด้วยจาคะ อารมณ์ความโกรธนี้เองทำให้น้ำมันที่กำลังราดตัวอยู่นั้นกลายเป็นน้ำธรรมดาไปทันสำหรับเรื่องของ การรู้จักเสียสละอารมณ์ความโกรธแค้น ความอิจฉาริษยา ว่านำมาซึ่งคุณลักษณะของภรรยาที่ดีใน ทัศนะพระพุทธศาสนา

ดังนั้น การครองเรือนไทยล้วนมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมความเจริญเติบโตส่วนบุคคลของบุตรธิดาการให้ความรักความอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย การให้เสรีภาพส่วนบุคคล การแนะนำสั่งสอน การปลูกฝังนิสัยที่เอาใจใส่ในปฏิกิริยาของผู้อื่น การสร้างสันติสุขภายในบ้าน การสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้แก่การครองเรือนและการสร้างจุดหมายชีวิตและแรงจูงใจซึ่งแสดงให้เห็น ถึงลักษณะการครองเรือนไทยได้ว่านิยมยกย่องให้ผู้ชายเป็นหัวหน้าการครองเรือนให้ความสำคัญต่อระบบผู้อาวุโสมีลักษณะเป็นการครองเรือนเดี่ยว โดยมีความผูกพันทางสายโลหิตและเด็กเป็นที่รวม ความสนใจของบุคคลในการครองเรือนเป็นต้น ดังนั้นการครองเรือนจึงเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่ สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทั้งร่างกาย และจิตใจของมนุษย์เพราะเป็นแหล่งให้กำเนิด ให้การเลี้ยงดูอบรม สั่งสอนการครองเรือนไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการครองเรือนในอดีตหลายประการ โดยเฉพาะที่เห็นได้ชัดเจนก็คือขนาดของการครองเรือนลดลงจากที่เคยมีพระพุทธศาสนาถือเป็น ศาสนาประจำชาติเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือแต่เมื่อสังคมเปลี่ยน คนเริ่มหันหลังให้ พระพุทธศาสนาลืมหลักคำสอน ส่งผลกระทบต่อเด็ก ต่อการครองเรือนทำให้การครองเรือนอ่อนแอ ลง เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในการครองเรือนไทยไม่มีหลักคิดหลักธรรมในการดำเนิน ชีวิต

บทสรุป

พระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาชีวิตตนเองได้เป็นธรรมชาติด้านเด่นของมนุษย์เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์เดรัจฉานแล้ว มนุษย์เสียเปรียบ ในเรื่องสัญชาตญาณการเอาตัวรอดในเรื่องการกินอยู่หลับนอนและการเคลื่อนไหว สัตว์เดรัจฉานไม่ได้ ฝึก หรือแทบไม่ต้องฝึกก็อยู่รอดได้ส่วนมนุษย์ต้องฝึกหัดเรียนรู้ทุกอย่างจึงจะเป็นได้ แต่ข้อเสียเปรียบ ของมนุษย์กลับกลายเป็นคุณลักษณะพิเศษของมนุษย์ ซึ่งสัตว์เดรัจฉานไม่มีหรือไม่สามารถเป็นได้ กล่าวคือ มนุษย์มีศักยภาพสูงสามารถที่จะฝึกฝนพัฒนาตนได้จนถึงขั้น อริยบุคคลผู้ประเสริฐ เมื่อ สมาชิกทุกคนในการครองเรือนได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างความสุขโดยมีความเข้าใจและความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน รวมทั้งแต่ละคนได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนในการครองเรือนตาม หลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างดีเต็มความสามารถความเป็นอยู่ และเป็นไปในการ ครองเรือนก็จะมีความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างแน่นอน เพราะได้ยึด หลักประคองการครองเรือนให้ดำรงตั้งมั่นในทางที่ดีทั้ง 2 ทางได้แก่ หลักธรรมในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปผลการวิจัยได้เป็นประเด็นๆ ดังนี้

1) การครองเรือน คือ กลุ่มของบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกันทางสายโลหิตมีความใกล้ชิดกัน และอาศัยในที่เดียวกัน

2) การครองเรือนเป็นสถาบันสังคม หมายถึง สถาบัน สังคมซึ่ง เกี่ยวข้องกับแบบแผนการสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตรและแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่าง เพศซึ่ง เป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องตามสังคมนั้นและการครองเรือนมีอยู่หลายประเภท ได้แก่ (1) การครองเรือนที่จัดตามลำดับการก่อตั้งและขนาดของการครองเรือน ได้แก่การ ครองเรือนเดี่ยว และการครองเรือนขยาย หมายถึง ขยายโดยเน้นชายเป็นหลักและขยายโดยเน้นหญิง เป็นหลัก (2) การครองเรือนที่จัดแบ่งประเภทตามการสืบสายโลหิต แบ่งเป็น 2 ประเภทสืบสาย โลหิตจากทางฝ่ายบิดาและประเภทสืบสายโลหิตจากทางฝ่ายมารดา (3) การครองเรือนที่จัดแบ่งประเภทตามที่อยู่อาศัยของคู่สมรสจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การครองเรือนที่อยู่อาศัยกับฝ่ายหญิงการครองเรือนที่อยู่อาศัยกับฝ่ายชายและการครองเรือนที่ แยกอาศัยอยู่เป็น เอกเทศหรือการครองเรือนอิสระ (4) การครองเรือนที่จัดแบ่งตามอำนาจของผู้เป็นหัวหน้าการครองเรือนได้แก่การครอง เรือนยกให้ สามีเป็นใหญ่และการครองเรือนที่สามีภรรยามีอำนาจเท่าเทียมกัน (5) การครองเรือนที่จัดแบ่งลักษณะของการสมรสเป็นการจัดแบ่งประเภทของการครอง เรือน ตามลักษณะของการร่วมใช้ชีวิตแบบสามีภรรยาแบ่งเป็น 5 คือ การครองเรือนผัวเดียวเมียเดียว การครองเรือนหลายผัวหลายเมีย การครองเรือนหนึ่งชายหลายหญิง การครองเรือนหนึ่งหญิงหลายชาย และการครองเรือนหลายหญิงหลายชาย

เอกสารอ้างอิง

เคเอ็น ชยติลเลเก. (2537). *จริยศาสตร์แนวพุทธ.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2554). *สังคมวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. (2548). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โฆษิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2533). *การพัฒนาประเทศไทย แนวความคิดและทิศทาง.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

พระมหาสุชาติ นาถกโร (บวกขุนทด). (2545). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องการสงเคราะห์บุตรและภรรยาใน พระพุทธศาสนาเถรวาท.* รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พุทธทาสภิกขุ. (2523). *ฆราวาสธรรม.* กรุงเทพฯ: การพิมพ์พระนคร,

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* **กรุงเทพฯ:** โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมดา,

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร.* กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุมัทนา สินสวัสด. (2557). ครอบครัว: การจัดการความขัดแย้งของคู่สมรสเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์.* 40(2), 184-195.

การศึกษาความสัมพันธ์ของอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตร ต่อพัฒนาการของมนุษย์

A STUDY OF THE RELATIONSHIP OF FOURFOLD ĀHāRAS (FOOD) IN SAMMāDIṬṬHI SUTTA FOR HUMAN BEING DEVELOPMENT

[1]พระธงชัย โกวิโท, [2]บุญส่ง สินธุ์นอก, และ[3]อริย์ธัช เลิศรวมโชค

[1]Phra Thongchai Kovito, [2]Boonsong Sinthunok, and [3]Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

1arithat.loes@mcu.ac.th

Received: May 20, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรนั้น ประกอบด้วย 1. กวฬิงการาหาร อาหาร คือ คำข้าวและสิ่งที่มนุษย์ต้องดื่มกินหรือรับประทานเพื่อประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย 2. ผัสสาหาร อาหาร คือ ผัสสะ ได้แก่ การกระทบกันของอายตนะภายนอกและอายตนะภายใน 3. มโนสัญเจตนาหาร อาหาร คือ มโนเจตนา ได้แก่ ความจงใจ และ 4. วิญญาณหาร คือ วิญญาณ ได้แก่ การรับรู้ ทั้ง 3 ข้อหลังที่กล่าวมานี้ เป็นอาหารที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสเรียนรู้ผ่าน ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางสติปัญญาด้านอารมณ์ ด้านพันธุกรรม และด้านสังคม และอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรเมื่อเรียนรู้และเข้าใจในหลักการเหล่านี้ก็จะทำให้มนุษย์เข้าใจหลักการปฏิบัติตัวและเข้าใจในบริบทของตัวเองและสังคมนั่น

---

[1] นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

หมายถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาทางสังคม ในการอยู่ร่วมกันต่อกฎเกณฑ์ วัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย เพื่อให้ชีวิตมีความสุข เกิดความรัก ความสามัคคี และความสงบสุขในสังคมขึ้น ดังนั้น อาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรจึงครอบคลุมชีวิตมนุษย์ทั้งระบบ การศึกษาและทำความเข้าใจต่อการบริโภคจะทำให้มนุษย์รู้จักในการจัดระบบระเบียบในการดำรงชีวิต อาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรจึงมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งโดยเฉพาะต่อพัฒนาการของมนุษย์

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์, สัมมาทิฏฐิสูตร, พัฒนาการ

Abstract

This academic article presents This academic article presents the four food concepts in the Sammaditthi Sutra, which consist of 1. Kowling, food, which is rice, and what humans have to drink or eat for the benefit of the growth of the body. Touch is the interplay of external and internal senses; 3. Manosanna is the rationale for food, which is the intentional intention, and 4. The spirit is the consciousness, which is the perception of the three points mentioned above. It is food that arises from touch and learning through eyes, ears, nose, tongue, body and mind, which is related to the development of intellectual, emotional, genetic and social aspects. Understanding the principles of behavior and understanding in one's own and social contexts means the development of social intelligence. In coexistence with rules, cultures, traditions, laws in order to lead a happy life, create love, unity and peace in society. Therefore, the four foods in the Sammaditthi Sutta cover the whole system of human life. Studying and understanding the consumption will make people know how to organize the system of living. The four foods in the Sammaditthi Sutta are therefore highly related, especially to the development of human beings.

Keywords : Relationship, Sammāditṭhi Sutta, Development

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต อาหาร คือ สิ่งที่รับประทานเข้าสู่ร่างกายแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย ร่างกายจะเจริญเติบโตมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสมบูรณ์ได้เมื่อได้รับอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย สารอาหารเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในอาหารซึ่งมีประโยชน์ นำไปหล่อเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกาย ช่วยควบคุมระบบการทำงานของร่างกายให้เป็นปกติ มีสุขภาพจิตใจดี และยังส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสมอง สติปัญญา และพัฒนาการของมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ต่อปัจจัยสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต เช่น ภูมิประเทศ สภาวะอากาศ ที่อยู่อาศัย การถูกเลี้ยงดู การศึกษา สภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง ตลอดจนระบบสาธารณูปโภค (Frankenburg WK, 1994 ; 93) สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิ่งที่กำหนดศักยภาพของมนุษย์ อาหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านสติปัญญาของมนุษย์

ในหลักพุทธศาสนา อาหาร คือ ปัจจัยสำคัญของมนุษย์สิ่งสำคัญที่เรากินเพื่อดำรงชีวิตโดยทำหน้าที่ค้ำจุนรูปธรรมและนามธรรมให้ดำรงอยู่และเจริญเติบโตทั้งยังเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงร่างกายของคนสัตว์ให้ดำรงอยู่และเจริญสืบต่อไป (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 11/17/287) อาหารตามหลักพุทธศาสนาในสัมมาทิฏฐิสูตร แบ่งออกเป็น 4ชนิด คือ

1. กวฬิงการาหาร อาหาร คือ สิ่งที่บุคคลจะต้องกลืนกินเข้าไปทางปาก เช่น คำข้าว และสิ่งที่ต้องกิน ดื่ม ลิ้มอย่างอื่นๆ เมื่อบุคคลเหล่านี้บริโภคอาหารเข้าไป อาหารย่อมนำผลมา 3 ประการ คือ บรรเทาความหิวเก่าป้องกันความหิวใหม่ ทำให้ร่างกายมีกำลังสามารถประกอบกิจการงานอันเป็นหน้าที่ของตนได้ ทั้งทำให้ร่างกายเจริญเติบโต หากขาดอาหารชนิดนี้ชีวิตของคนและสัตว์จะดำรงอยู่ไม่ได้ เพราะสัตว์ทั้งหลายดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร

2. ผัสสาหาร อาหาร คือ ผัสสะ ได้แก่ การกระทบกันระหว่างอายตนะภายในกับอายตนะภายนอก และวิญญาณ เมื่อมีผัสสะ คือการกระทบกันแล้วจะทำให้เกิดเวทนา คือ การเสวยอารมณ์และสัญญาความจำตลอดจนถึงเจตสิกธรรม คือ ธรรมอันปรุงแต่งจิตใจอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นติดตามมา เมื่อบุคคลกำหนดรู้ผัสสาหารได้แล้ว จะทำให้สามารถกำหนดรู้เวทนา 3 คือ สุขเวทนา ทุกขเวทนา และอทุกขมสุขเวทนา รวมทั้งสัญญา คือความจำได้ด้วย

3. มโนสัญเจตนาหาร อาหาร คือ มโนสัญเจตนา ได้แก่ ความจงใจหรือความตั้งใจทำอะไรก็เป็นมโนสัญเจตนาในการทำนั้น มโนสัญเจตนาหารได้นำผลคือกรรม ที่บุคคลมีความจงใจกระทำทางกาย วาจา ใจ การกระทำพูดคิดจึงเป็นอาหารชนิดหนึ่ง

4. วิญญาณหาร อาหาร คือ วิญญาณ คำว่า วิญญาณ หมายถึง ธาตุรู้จากการสัมผัส (ผัสสะ) และสืบเนื่องไปเป็นเวทนาเป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 17/287/438)

ดังนั้น อาหารโดยความหมายตามหลักพุทธศาสนาในสัมมาทิฏฐิสูตรมีลักษณะ 2 ประการ คือ อาหารที่เป็นรูปธรรม (กาย) และอาหารที่เป็นนามธรรม (ใจ) ซึ่งอาหารกาย คือ สิ่งที่เราต้องรับประทานผ่านเข้าไปทางช่องปาก เพื่อนำไปบำรุงร่างกายให้เจริญเติบโต ส่วนอาหารใจ คือ สิ่งที่เรานั้นต้องรับรู้ เรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ และการปฏิบัติ

อาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตร

ในสัมมาทิฏฐิสูตร เป็นพระสูตรแสดงความหมายต่างๆ แห่งสัมมาทิฏฐิ เป็นภาษิตของพระสารีบุตร สูตรที่ 9 ในมัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ พระสุตตันตฎก ตามหลักการทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับอาหารนั้นได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ กวฬิงการาหาร ผัสสาหาร มโนเจตสัญญาหาร และวิญญาหาร ซึ่งอาหารทั้ง 4 ประเภทนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ อาหารที่เป็นรูปธรรม และอาหารที่เป็นนามธรรม ซึ่งจะได้ทำการศึกษาและวิจัยในบทนี้เกี่ยวกับอาหาร 4 ในพระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะความสัมพันธ์และต่อพัฒนาการทางสติปัญญาต่อไป

1. ความหมายของอาหาร 4

อาหาร 4 หมายถึง อาหาร 4 ชนิด คือ กวฬิงการาหาร ผัสสาหาร มโนสัญเจตนาหาร และวิญญาณาหาร ซึ่งคุณลักษณะย่อมมีเพื่อความดำรงอยู่ของหมู่สัตว์ผู้เกิดแล้ว หรือเพื่ออนุเคราะห์เหล่าสัตว์ผู้แสวงหาที่เกิด (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/90/84) อาหาร แปลว่า สิ่งที่นำผลมาโดยทำหน้าที่ค้ำจุนรูปธรรมและนามธรรมให้ดำรงอยู่และเจริญเติบโต สิ่งที่หล่อเลี้ยงร่างกายของคนสัตว์ให้ดำรงอยู่และเจริญสืบต่อไป อาหาร (Food) หมายถึง สิ่งที่เรากินและดื่มหรือรับเข้าสู่ร่างกายเพื่อช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต ซ่อมแซมเนื้อเยื่อของร่างกายและช่วยให้อวัยวะต่างๆ ของร่างกายทำงานได้ปกติ เป็นสิ่งที่เราบริโภคเข้าไปเพื่อการใช้ประโยชน์ของร่างกาย ได้แก่ ธัญพืช เผือก มันแป้ง น้ำตาล เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และไขมันในอาหารเหล่านั้นมีองค์ประกอบภายในเป็นสารเคมีอินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย (อัจฉรา ดลวิทยาคุณ, 2550 : 1)

2. ประเภทของอาหาร

ในสัมมาทิฏฐิสูตรได้กล่าวถึงประเภทของอาหาร 4 ไว้ดังนี้ ภิกษุเหล่านั้นชื่นชมยินดีภาษิตของท่านพระสารีบุตร ว่า “ดีจริง ขอรับ” แล้วได้ถามปัญหากับท่านพระสารีบุตรต่อไปว่า “อธิบายแม้อย่างอื่นเป็นเหตุชี้บอกว่า พระอริยสาวกชื่อว่ามีสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นตรง มีความ

เลื่อมใสอันแน่วแน่ในธรรม มาสู่พระสัทธรรมนี้ จะพึงมีอยู่หรือ”ท่านพระสารีบุตรตอบว่า “พึงมีอยู่ เมื่อใด พระอริยสาวกรู้ชัดอาหาร เหตุเกิดแห่งอาหาร ความดับแห่งอาหาร 1 และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาหารเมื่อนั้น แม้ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ พระอริยสาวกก็ชื่อว่ามีสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นตรง มีความเลื่อมใสอันแน่วแน่ในธรรม มาสู่พระสัทธรรมนี้ อาหาร เป็นอย่างไร เหตุเกิดแห่งอาหารเป็นอย่างไร ความดับแห่งอาหารเป็นอย่างไร ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาหาร เป็นอย่างไร

คือ อาหาร 4 ชนิดนี้ ย่อมมีเพื่อความดำรงอยู่ของหมู่สัตว์ผู้เกิดแล้ว หรือเพื่ออนุเคราะห์เหล่าสัตว์ผู้แสวงหาที่เกิด อาหาร 4 ชนิด อะไรบ้าง 1. กวฬิงการาหาร (อาหารคือคำข้าว) หยาบบ้าง ละเอียดบ้าง 2. ผัสสาหาร (อาหารคือการสัมผัส) 3. มโนสัญเจตนาหาร (อาหารคือความจงใจ) 4. วิญญาณาหาร (อาหารคือวิญญาณ) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/90/84) ดังนี้

2.1 กวฬิงการาหาร คือ (อาหารคือคำข้าว) หยาบบ้าง ละเอียดบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องกลืนกินเข้าไปทางปาก เช่น คำข้าว และสิ่งที่ต้องกิน ดื่มอย่างอื่นๆ เมื่อบุคคลเหล่านี้บริโภคอาหารเข้าไปอาหารย่อมนำผลมา 3 ประการ คือ บรรเทาความหิวเก่า ป้องกันความหิวใหม่ ทำให้ร่างกายมีกำลังสามารถประกอบกิจการงานอันเป็นหน้าที่ของตนได้ทั้งทำให้ร่างกายเจริญเติบโต หากขาดอาหารชนิดนี้ ชีวิตของคนและสัตว์จะดำรงอยู่ไม่ได้เพราะสัตว์ทั้งหลายดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร ซึ่ง กวฬิงการาหารนี้เป็นโอชะที่มีข้าวสุก และขนมสด (กุมมาส) เป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/90/84.)

2.2 ผัสสาหาร หมายถึง การสัมผัส การรับรู้ การเรียนรู้ และคำว่า อาหาร หมายถึง วัตถุ สิ่งที่มนุษย์และสัตว์ใช้ในการบริโภคเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตและร่างกาย ผัสสาหาร จึงหมายถึง อาหารที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส การรับรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งในสัมมาทิฏฐิสูตรได้กล่าวถึงการสนทนาของพระสารีบุตรไว้ว่า ภิกษุเหล่านั้นชื่นชมยินดีภาษิตของท่านพระสารีบุตรว่า “ดีจริง ขอรับ”แล้วได้ถามปัญหากับท่านพระสารีบุตรต่อไปว่า “ฯลฯ จะพึงมีอยู่หรือ”ท่านพระสารีบุตรตอบว่า “พึงมีอยู่ เมื่อใด พระอริยสาวกรู้ชัดผัสสะ เหตุเกิดแห่งผัสสะ ความดับแห่งผัสสะ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งผัสสะ เมื่อนั้น แม้ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ พระอริสาวกก็ชื่อว่ามีสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นตรง มีความเลื่อมใสอันแน่วแน่ในธรรม มาสู่พระสัทธรรมนี้ ผัสสะ เป็นอย่างไร เหตุเกิดแห่งผัสสะ เป็นอย่างไร ความดับแห่งผัสสะ เป็นอย่างไร ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งผัสสะ เป็นอย่างไร ผัสสะ 6 ประการนี้ คือ 1) จักขุสัมผัส (สัมผัสทางตา) 2) โสตสัมผัส (สัมผัสทางหู) 3) ฆานสัมผัส (สัมผัสทางจมูก) 4) ชิวหาสัมผัส (สัมผัสทางลิ้น) 5) กายสัมผัส (สัมผัสทางกาย) 6) มโนสัมผัส (สัมผัสทางใจ)

จากลักษณะของผัสสาหารซึ่งเมื่อพิจารณาอาหารชนิดนี้เป็นลักษณะการรับรู้ผ่านการกระทบกันทางประสาทสัมผัส อันเกิดขึ้นทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมีใจ เป็นเครื่องรู้เรื่องภายในอีกนัยหนึ่ง อาหาร คือ ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ เกิดจากประสบการณ์ที่มนุษย์เราใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่างๆ จากการเล่าเรียน การทำงาน จากเรียนรู้จากสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น เหตุนี้แสดงให้เห็นว่า ในพุทธศาสนาผัสสาหารนี้เป็นอาหารที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เราตลอดชีวิตเพราะมนุษย์นั้นต้องอยู่ในสังคมเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในบริบทรอบข้างของตัวเองข้อมูล ข่าวสาร ก็มีทั้งส่วนที่ดีและไม่ดี ดังนั้นในการบริโภคจึงต้องสำรวมระวังในการเสพบริโภคเพื่อมิให้เป็นการบริโภคที่ให้โทษ แต่เพื่อเป็นการที่เราจะได้ประโยชน์จากการสัมผัส ดุจดังแม่โคที่ไม่มีหนังหุ้มต้องมีสติ ระมัดระวังภัยที่จะเกิดกับตัวอยู่ตลอดเวลา นั่นคือภัยที่เกิดจากการการรับรู้ สัมผัส จากสิ่งแวดล้อมรอบข้างที่มนุษย์ต้องพึงระวังต่อการกระทบของอารมความรู้สึกของตัวเอง

2.3 มโนสัญเจตนาหาร คือ ความจงใจได้แก่ ความจงใจ หรือ ความตั้งใจ ตั้งใจทำอะไรก็เป็นมโนสัญเจตนาในการทำนั้น คือ ตั้งใจทำ พูด คิดอะไร ก็เป็นมโนสัญเจตนาหารในการทำพูดคิดนั้นๆ มโนสัญเจตนาหารได้นำผล คือ กรรมที่บุคคลมีความจงใจกระทำทางกาย วาจา ใจ การกระทำ พูด คิด จึงเป็นอาหารชนิดหนึ่งซึ่งเป็นผลกรรม เป็นเหตุในการสร้างภพ สร้างชาติให้แก่คนทั้งหลายด้วย เมื่อบุคคลกำหนดรู้มโนสัญเจตนาหารได้แล้วย่อมได้ชื่อว่ากำหนดตัณหา 3 ประการ คือ 1) กามตัณหา คือ ความอยากด้วยอำนาจกิเลสกามในวัตถุกามทั้งหลาย หมายถึง ความอยากในกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ เป็นความชื่นชมยินดี ความติดใจ ความพึงพอใจในการกระทบสัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่มีต่อ รูป เสียง กลิ่น รส และการรับรู้ความรู้สึกต่อการสัมผัสทางกาย ซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ผู้ที่ดำเนินชีวิตตามธรรมชาติที่อาศัยลักษณะสัญชาตญาณของความเป็นเผ่าพันธุ์และลักษณะทางธรรมชาติของตัวเองต่อภาวะพื้นฐานซึ่งพร้อมมูลด้วยกาม คือ ความปรารถนาต่ออารมณ์ที่สัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ 2) ภวตัณหา คือ ความอยากแห่งใจในความมีความเป็นและในภพทั้งหลายคือ ความอยากมี อยากเป็นในสิ่งที่ตนเองปรารถนาและพึงพอใจจะให้เป็นไปตามความต้องการของตัวเอง เป็นภาวะความกำหนัดยินดีในรูปภพ หรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม สัมผัสแตะต้องได้ คือ ความพอใจติดใจ เป็นความยินดีที่อยากให้สิ่งที่ตนพึงพอใจเป็นอย่างที่ใจปรารถนาตลอดไป ภวตัณหา เป็นอารมณ์ที่เกิดการต่อเนื่องจากกามตัณหา เพราะเมื่อเกิดการกระทบสัมผัสก็ทำให้เกิดการปรุงแต่งต่ออารมณ์เหล่านั้น เกิดเป็นปรารถนาต่อสิ่งนั้นไม่อยากให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสิ่งที่ใจคิด 3) วิภวตัณหา คือ ความอยากในการไม่ต้องการมี ไม่ต้องการเป็นจนถึงต้องการขาดสูญไปหมายถึง ความไม่อยากมี ไม่อยากเป็น คืออยากจะพ้นจากภาวะที่ตนไม่ต้องการไม่อยากได้ เช่น อยากพ้นจากความยากจนความเจ็บไข้

หรือไม่อยากเจอหน้าคนที่เราไม่ชอบใจ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/90/84)

ดังนั้น อาหารชนิดนี้จึงหมายถึงความตั้งใจความจงใจที่จะกระทำ จะพูด จะคิด อันทำให้เกิดการทำ การพูด การคิด ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งเรียกว่ากรรมหรือผลของการกระทำอันเป็นเหตุให้อาหารชนิดนี้เป็นเหตุหรือเป็นตัวการในการสร้างภพสร้างชาติ ด้วยภาวะของอาหารแห่งกิเลสอาหารชนิดนี้ จึงต้องมีสติและปัญญาในการที่จะบริโภค เพราะจะเป็นผลทางด้านจิตใจอันหมายถึงลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นสำคัญ

2.4 วิญญาณาหาร อาหาร คือ วิญญาณ วิญญาณเป็นอาหารคือปัจจัยอุดหนุนหล่อเลี้ยงให้เกิดนามรูป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 367) วิญญาณ คือ ธรรมชาติที่รู้แจ้งอารมณ์ หมายถึง สภาพของจิตนั้นเป็นสภาพที่รู้แจ้งอารมณ์ต่างๆ เป็นสภาพที่รู้แจ้งโดยความเป็นรูปารมณ์ คือ สีต่างๆ สัททารมณ์ คือ เสียงต่างๆ เป็นต้นเท่านั้น เรียกว่า รู้แจ้งอารมณ์ หมายถึงรู้โดยไม่มีอาการคลุมเครือในสภาพของอารมณ์นั้นๆ ในหลักปฏิจจสมุปบาท (causality law) ซึ่งเป็นกฎแห่งเหตุและปัจจัยของสิ่งทั้งหลายได้กล่าวไว้ว่า “วิญญาณปจฺจยา นามรูปํ- เพราะวิญญาณเป็นปัจจัยนามรูปจึงมี” หมายความว่า เพราะวิญญาณเป็นปัจจัยนามรูปจึงเกิดวิญญาณกับนามรูปจึงอาศัยซึ่งกันและกันในปฏิจจสมุปบาทจึงแสดงให้เห็นว่าสังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป ในที่นี้อาจแยกภาวะที่วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูปได้ดังนี้ 1) ที่ว่าจิตรับรู้ต่ออารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เห็นสิ่งของสิ่งหนึ่ง ได้ยินเสียงอย่างหนึ่ง เป็นต้น แท้จริงก็คือรับรู้นามรูป (ในที่นี้หมายถึง รูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และสังขารขันธ์) กล่าวคือ เป็นการรับรู้สิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคลในขณะนั้นๆ เป็นการทำหน้าที่ของจิต หรือวิญญาณที่ไปรับรู้นามรูปที่ถูกรับรู้ทางประสาทสัมผัสหรือทางมโนทวารในขณะนั้นๆ เท่านั้น และไม่ได้ผิดแปลกไปจากความรู้เดิมที่เกิดขึ้นจากเวทนา สัญญาและสังขาร ที่มีอยู่ในขณะนั้นๆ เลย 2) นามรูปที่เนื่องอาศัยวิญญาณหมายถึง ความสอดคล้องกันของลักษณะนามธรรม คือ วิญญาณหรือจิตกับลักษณะทางกายภาพหรือรูปนาม ซึ่งเป็นลักษณะของจิตที่คิดปรุงแต่งสังขาร เช่น เมื่อวิญญาณรับรู้อารมณ์ที่ดีงามในขณะที่จิตใจผ่องใสเบิกบาน ก็ทำให้ส่งผลต่ออากัปกิริยา หรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นไปในทิศทางที่ดีไปด้วย แต่หากวิญญาณรับรู้อารมณ์ไม่ดี หรือ ชั่ว ก็พลอยทำให้จิตใจขุ่นมัว อากัปกิริยาหรือพฤติกรรมก็จะแสดงออกมาหรือปรากฏรูปลักษณะที่ก้าวร้าว รุนแรง หม่นหมอง ตามกำลังการปรุงแต่งของจิตทั้งที่เป็นทางฝ่ายกุศลและอกุศล

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า วิญญาณาหาร เป็นธรรมชาติของจิตหรือลักษณะของจิตที่มีหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดนามรูปก็เพราะจิตต้องทำงานคือการรับรู้อารมณ์โดยผ่านทางรูปนาม คือ ผ่านทางประสาทรูป หรือ ทางมโนทวารต่างๆและนอกจากนี้นามรูปยังเนื่องอาศัยวิญญาณ คือ ลักษณะ

พฤติกรรมที่แสดงออกทาง กาย วาจา ใจ นั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการรับรู้ของจิตหรือวิญญาณ และเป็นไปในทิศทางที่เกิดการปรุงแต่งของจิตให้ดีหรือชั่ว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดของกายกับจิต ซึ่งอาหารคือ วิญญาณ นั่นคือข้อมูล ข่าวสาร อารม ความรู้สึก เป็นอาหารจากการรับรู้ที่ผ่านทางอายตนะ 6 นั่นเอง

3. ลักษณะสำคัญของอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตร

ดังที่ได้กล่าวเกี่ยวกับประเภทของอาหารในข้างต้นข้อควรสังเกตในเรื่องอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรตามหลักพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าอาหารนั้น มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ อาหารที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม

3.1 อาหารที่เป็นรูปธรรม ลักษณะของอาหารที่เป็นรูปธรรม คือ กวฬิงการาหาร อาหารคือคำข้าวนั้นทำหน้าที่หล่อเลี้ยงบำรุงสนับสนุนร่างกายคือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า กวฬิงการาหาร หรืออาหารคือคำข้าวในพุทธศาสนานั้นเป็นอาหารที่เป็นรูปธรรมที่มนุษย์หรือสัตว์รับประทานเข้าไปแล้วสามารถนำสารอาหารช่วยในการเจริญเติบโตของร่างกายในลักษณะโครงสร้างทางร่างกาย ซึ่งโดยหลักการในข้อนี้พระพุทธเจ้าได้กล่าวสอดคล้องกันกับหลักโภชนาการในปัจจุบันในหลักโภชนาการ อาหาร หมายถึงสิ่งที่เราดื่มกิน หรือรับประทานเข้าสู่ร่างกายเพื่อช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ และช่วยในการเจริญเติบโตของสมองและสติปัญญา (อัจฉรา ดลวิทยาคุณ, 2550 : 3) ปัจจัยหลักที่ส่งผลทั้งในด้านส่งเสริมและควบคุมพัฒนาการของสมองสามารถแบ่งออกได้ 3 ปัจจัยใหญ่ๆ คือ พันธุกรรม สิ่งแวดล้อมและอาหาร โดย 2 ปัจจัยแรกนั้นเป็นปัจจัยที่เราไม่สามารถควบคุมได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่อาหารเป็นปัจจัยเดียวที่เราสามารถควบคุมได้มากที่สุด ด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ความรู้ทางโภชนาการของเรากว้างขวางขึ้น ทำให้ทราบว่าอาหารมีบทบาท ในการกระตุ้นพัฒนาการของสมองและยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม สติปัญญา และความเฉลียวฉลาดของเด็กเป็นอย่างมากซึ่งเป็นไปในหลักการเดียวกันไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์จะต้องรับประทานอาหารชนิดนี้เพื่อการดำรงอยู่ได้ของชีวิต

3.2 อาหารที่เป็นนามธรรม อาหารที่เป็นนามธรรมคือความรู้สึกที่เกิดจากการรับรู้ภายในได้แก่ ผัสสาหาร มโนเจตสัญญหาร และวิญญาณหาร อาหารทั้ง 3 อย่างนี้ ถือเป็นผลกระบวนการกระทบสัมผัสระหว่างอายตนะภายนอกและอายตนะภายในของแต่ละช่องทาง (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) เช่น เมื่อตาเห็นรูป การกระทบสัมผัสระหว่างตากับรูปเราเรียกว่า “ผัสสะ” หรือผัสสาหาร ซึ่งมนุษย์รู้จักใช้ประสาทสัมผัสบอกตัวเอง และบอกบุคคลอื่นในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านการสัมผัสและความพึงพอใจในระดับต่างๆ ได้ตั้งแต่แรกเกิด และมนุษย์ค่อยๆ พัฒนาการเรียนรู้และการรับรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสของมนุษย์เอง ในการรับรู้ หรือความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการกระทบสัมผัสในหลักการทางพุทธศาสนานั้นเป็นอาหารชนิดหนึ่ง แต่เป็นอาหารที่เป็นนามธรรมเรียกว่า “ผัสสาหาร” และเมื่อเกิดความพึงพอใจ ไม่ชอบใจเฉยๆ หรือเกิดการปรุงแต่งต่อการรับรู้

ทำให้มนุษย์เกิดความจงใจหรือตั้งใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อการรับรู้นั้นนี้เรียกว่า “มโนสัญเจตนาหาร” และเกิดความเข้าใจรู้แจ้งต่ออารมณ์ในการรับรู้ที่เกิดขึ้นพุทธศาสนาเรียกว่า “วิญญาณหาร” อาหาร คือ วิญญาณ (พระโมคคัลลานะเถระ, 2517 : 577) แต่ในการบริโภคอาหารซึ่งหลักสำคัญในพุทธศาสนาที่แสดงไว้ในสัมมาทิฏฐิสูตร อาหารนั้นเป็นปัจจัยให้มนุษย์นั้นเวียนว่าย ตาย เกิดในวัฏฏสงสาร นั่นคือ ความทุกข์ที่เกิดจากอาหารที่ไม่มีวันสิ้นสุด หากการบริโภคนั้นยังคงปนเปื้อนด้วย ตัณหา ราคะ และนันทิ ซึ่งจะเกิดเป็นความยึดติดในรูป และรสแห่งสัมผัส การเรียนรู้และจะไม่สามารถทำให้มนุษย์หลุดพ้นสภาวะแห่งความทุกข์ทั้งปวงได้

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าในทางพุทธศาสนานั้นอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรนั้นเมื่อใด พระอริยสาวกรู้ชัดอาหาร เหตุเกิดแห่งอาหาร ความดับแห่งอาหาร 1 และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาหารเมื่อนั้น แม้ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ พระอริยสาวกก็ชื่อว่ามีสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นตรง มีความเลื่อมใสอันแน่วแน่ในธรรม มาสู่พระสัทธรรมนี้ อาหาร เป็นอย่างไร เหตุเกิดแห่งอาหาร เป็นอย่างไร ความดับแห่งอาหารเป็นอย่างไร ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งอาหาร เป็นอย่างไรเป็นสิ่งที่ช่วยในการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์และสัตว์ แต่พุทธศาสนานั้นไม่ได้มุ่งเน้นที่อาหารที่เป็น**รู**ปธรรมเท่านั้นยังหมายรวมถึงอาหารที่เป็นนามธรรม ซึ่งอาหารทั้งสองลักษณะนี้เป็นสิ่งเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อาหารที่เป็นรูปธรรมช่วยให้มนุษย์มีพัฒนาการทางร่างกายการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์และในส่วนอาหารที่เป็นนามธรรมช่วยให้มนุษย์ได้มีความเจริญทางด้านจิตใจมีความรู้มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิตและสามารถเอาตัวรอดและมีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข

ความสัมพันธ์ของอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรต่อพัฒนาการมนุษย์

จากศึกษาหลักการสำคัญของอาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรแล้วถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์สำคัญคือการหลุดพ้นจากวัฏฏสงสารที่เป็นเป้าหมายหลักในพุทธศาสนา แต่ผู้วิจัยก็ได้นำเสนอประโยชน์ที่จะได้รับจากอาหาร 4 ที่จะเอื้อต่อชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปปฏิบัติที่จะส่งผลต่อร่างกายและจิตใจจากการบริโภคอาหารทั้ง 4 อันเป็นหนทางแก้ไขปัญหาและเพื่อพัฒนา สร้างสรรค์บุคคลในยุคปัจจุบัน

1.อาหาร 4 กับพัฒนาการความสัมพันธ์ด้านร่างกาย

อาหารเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการด้านร่างกายโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารที่เป็นรูปธรรม หรือ กวฬิงการาหาร ในทางพระพุทธศาสนา อาหาร คือ คำข้าว หรือ สิ่งที่เรากิน ดื่ม บริโภคในแต่ละวันที่เรารับประทานเข้าไป แล้วร่างกายนำเอาไปใช้ เพื่อการทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอของอวัยวะเพื่อสร้างความเจริญเติบโตและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย เราสามารถแบ่งความสัมพันธ์ของอาหาร 4 ต่อพัฒนาการด้านร่างกาย คือ อาหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการ

ดำรงชีวิต ร่างกายจะเจริญเติบโตมีสุขภาพที่สมบูรณ์ เมื่อได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน ถูกลักษณะ และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ไม่มีสารพิษหรือสิ่งเจือปนที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายซึ่งมีผลทางร่างกายคือ **1). ขนาดของร่างกาย** ปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อขนาดของร่างกาย มี 2 ปัจจัยคือ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม เด็กแต่ละคนจะเติบโตได้สมบูรณ์ตามขอบเขตของเผ่าพันธุ์ของตนได้มากน้อยเพียงได้ ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดต่อการเจริญเติบโตของเด็กนั้นคือ อาหารและโภชนาการ เพราะโภชนาการเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถกำหนด ดัดแปลงแก้ไขได้ แต่พันธุกรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ **2). การตั้งครรภ์และสุขภาพของทารก** โภชนาการที่ดีจะช่วยลดอัตราการเสี่ยงต่ออันตรายอันเกิดขึ้นในขณะตั้งครรภ์ เช่น ครรภ์เป็นพิษ แท้ง คลอดก่อนกำหนด ทั้งยังช่วยให้มารดามีสุขภาพโดยทั่วไปดีอีกด้วย สำหรับทารกในครรภ์ ถ้าภาวะโภชนาการดีตลอดการตั้งครรภ์ ทารกจะแข็งแรงสมบูรณ์มีอวัยวะครบถ้วน และจะเติบโตได้อย่างปกติ มีสติปัญญาดี และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันได้ **3). ความสามารถในการต้านทานโรค** ร่างกายของผู้ที่มีภาวะโภชนาการดีจะมีความสามารถในการต้านทานโรคได้ดีกว่าผู้ที่มีภาวะทุพโภชนาการ และเมื่อมีการติดโรคจะมีอาการรุนแรงน้อยกว่าและสารมารถหายป่วยได้เร็วมากกว่า **4). ความมีอายุยืน** ผลนี้สามารถเห็นได้ชัดในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เนื่องจากการมีภาวะทางโภชนาการที่ดี รู้จักการเลือกรับประทานสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อร่างกาย อย่างเพียงพอไม่มากหรือน้อยเกินไป **5). การให้พลังงานและความอบอุ่น** คนเราจำเป็นต้องมีพลังงานสะสมเพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวประจำวัน และปฏิบัติงานในการประกอบอาชีพ แม้แต่การเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกร่างกาย ก็ต้องใช้พลังงาน หากร่างกายจะทำงานได้ดีจะต้องมีอุณหภูมิที่เหมาะสม ทั้งหมดนี้ล้วนได้มาจากการเผาผลาญพลังงานซึ่งมาจากการบริโภคอาหาร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กวฬิงการาหาร หรือ อาหาร คือ คำข้าว ในสัมมาทิฏฐิสูตรนั้นสอดคล้องกับหลักการทางด้านโภชนาการศาสตร์ เพราะอาหารชนิดนี้จะมีคุณค่าจากสารอาหารต่างๆ ซึ่งมีส่วนในการเจริญเติบโต และพัฒนาการทางด้านร่างกายของมนุษย์อาหารชนิดนี้จึงเป็นปัจจัยหลักที่มนุษย์จะต้องดื่ม กิน และบริโภคในแต่ละวันเพื่อการดำรงอยู่ได้ของชีวิต และพัฒนาการทางด้านร่างกายในการเจริญเติบโตอย่างเป็นปกติ

2. อาหาร 4 กับความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการด้านอารมณ์

เนื่องจากในพระพุทธศาสนานั้นอาหาร คือ อารมณ์ อารมณ์ คือ อายตนะภายนอก ประกอบด้วย รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ และธรรมมารมณ์ ที่เกิดจากการบริโภคของอายตนะภายใน มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เพราะชีวิตมนุษย์เกิดมาเพื่อแสวงหาอารมณ์ อารมณ์คือเครื่องหล่อเลี้ยง ชีวิต" "อารมณ์" ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อารมฺมณ์จินฺเตตีติ จิตฺต์วิชานาตีติ อตฺโถ ธรรมชาติใด ย่อมรู้อารมณ์ คือ ได้รับอารมณ์ธรรมชาตินั้นชื่อว่า จิต ” หรือ “จินฺตนมตฺถ์จิตฺต์

ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ได้รับอารมณ์ นั่นแหละชื่อว่าจิต” (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2530 : 5) กล่าวคือ จิตนั้นเป็นธรรมชาติฝ่ายรู้ คือ รับรู้โลกที่ปรากฏในลักษณะอาการต่างๆ แก่เรา ทางอายตนะต่างๆ ซึ่งโลกในที่นี้หมายถึงอารมณ์ก็คือสิ่งที่จิตรับรู้ หรือสิ่งที่ถูกรับรู้ โดยอาศัยทวารทั้ง 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สัมผัสต้องกาย) และธรรมารมณ์ (ความนึกคิดต่างๆ) ทุกขณะจิตของเรา เพราะจิตเป็นปรากฏการณ์จากกายซึ่งมีอวัยวะรับสัมผัสทั้ง 6 (สมัคร บุราวาศ, 2552 : 141) เราจะรับรู้สิ่งที่เห็นทางตา ได้ยินเสียงทางหู ได้กลิ่นทางจมูก รับรู้รสทางลิ้น รับรู้สัมผัสทางกาย การนึกคิดทางใจได้ตลอดเวลาที่มีสิ่งต่างๆ เข้ามากระทบ และในขณะเดียวกันอารมณ์ที่ผ่านเข้ามากระทบ สิ่งทั้งหลายนั้นไม่มีอยู่จริงเป็นสิ่งสมมุติเพราะอารมณ์ความจริงก็คือ ปฏิกิริยาที่ถูกกระตุ้นด้วยสัญญาณแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic) ส่งเป็นสัญญาณไฟฟ้าให้เซลล์ต่างๆ ทำงานอารมณ์เกิดได้ทั้งภายนอกและภายในโดยจะรับมาจากภายนอกแล้วนำเข้าไปสู่ภายใน กล่าวคือ เมื่ออายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้รับการกระตุ้นจากอารมณ์ภายนอก ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมผัสก็จะเกิดการเทียบเคียงข้อมูลในสัญญาเดิม (DNA) หรือข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ในการจำได้หมายรู้ต่างๆ จากนั้นคลื่นความถี่ (Frequency) วัตถุภายนอก หรือ อาร์เอ็นเอ (RNA) จะทำการถ่ายแบบ ถอดรหัส ส่งสัญญาณไฟฟ้าไปผลิตฮอร์โมน โปรตีน กลายเป็นการกระทำหรือพฤติกรรม อารมณ์จัดเป็นภาษาสากลที่สามารถรับรู้ได้ แม้ไม่ต้องสัมผัสหรือใช้สัญญาณใดๆ เช่นความเมตตาความรัก ก็สามารถสื่อสารกันได้แม้อยู่คนละซีกโลก โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือสื่อสารใดๆ ดังนั้นอารมณ์จึงจัดเป็นภาษาสากลแห่งจักรวาลที่ทุกสรรพสิ่งย่อมสามารถสื่อสารรับรู้กันได้

เพราะฉะนั้น การรับรู้อารมณ์ในพุทธศาสนา ก็คือการรับรู้ รูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส ที่เกิดทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ ใจ ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมอันเป็นบริบททางสังคม นั้นหมายถึง อาหารที่เกิดขึ้นจากการสัมผัส หรือ ผัสสาหาร มโนเจตสัญญาณาหาร และวิญญาณหาร ซึ่งหลักคำสอนของพุทธศาสนา สิ่งที่รับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ หรืออารมณ์ นั้นล้วนแล้วเป็นสิ่งสมมุติซึ่งไม่มีอยู่จริง ดั้งนั้น การบริโภคอาหาร 3 อย่าง ผู้วิจัยจึงแยกเป็นการบริโภคอาหารตามช่องทางของการเกิดอารมณ์ คือ ทางอายตนะภายใน 6 ตามวิถีที่เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา

3. อาหาร 4 กับความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการด้านพันธุกรรม

ตามหลักพุทธศาสนาในการเกิดมาเป็นมนุษย์นั้นเป็นผลของกรรม คือ ผลของการกระทำอันเป็นวิบากที่ทำให้เกิดมาเป็นมนุษย์ และมาพร้อมกับความรู้ ความสามารถ สติปัญญาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้ทำเอาไว้แล้วในอดีตชาติ และติดตัวมาในภพชาติใหม่ในปัจจุบัน เรียกว่า “กรรมพันธุ” หรือพันธุกรรมในปัจจุบัน

กรรม หรือ วิบากนี้จะแยกเป็นสองส่วนคือกุศลวิบาก (บุญ) จะส่งผลในด้านความเจริญ ความดีงามกับอกุศลวิบาก (บาป) จะส่งผลให้ในทางที่ไม่ดี เลว ต่างกัน"วิบาก" จึงเป็นตัว "รหัสชีวิต" ตามหลักพุทธศาสนาคำว่า “กมฺมุนา วัตตีโลโล สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม" คือ ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้การกำหนดของรหัสกรรมหรือวิบากกรรมที่ทำเอาไว้ ชีวิตก็ต้องเป็นไปตามกรรมไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ผู้ที่ปฏิบัติชอบตามแนวทางในพุทธศาสนาสามารถอยู่เหนือกฎแห่งกรรมเพราะสามารถที่จะเปลี่ยน "วิบาก"อันเป็นรหัสชีวิตได้ ในทางพระพุทธศาสนารหัสพันธุกรรม หรือ ดีเอ็นเอ เกิดจากกรรมในอดีตและปัจจุบันกรรม เรียกว่า "สัญญา" ซึ่งจะไม่มีวันดับสูญ ไม่ว่าจะเกิดตายเวียนว่ายไปกี่ร้อยพันชาติ จนกว่าจะบรรลุนิพพานซึ่งการที่พระโยคาวจรจะเข้าถึงพระนิพพานได้ก็ต้องทำลายรหัส หรือ “สัญญา" ที่เปรียบเสมือนด่านสุดท้ายนี้ด้วยอำนาจพลังแห่ง "ญาณ" เรียกว่า "สัญญานาสัญญายตนญาณ, เนวสัญญานาสัญญายตนญาณซึ่งทั้งนี้จะต้องหยุดยั้งกระบวนการแปลรหัสของอาร์เอ็นเอให้ได้ก่อน ซึ่งก็คือ "สัญญาเวทนิโรธ"

สำหรับวิทยาการพันธุกรรมหรือ “กรรมพันธุ” ในพุทธศาสนาที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านำมาถ่ายทอดแก่พุทธศาสนิกชนซึ่งเป็นเรื่องของลักษณะการถ่ายทอดทางพันธุกรรม ในทางวิทยาศาสตร์จะถูกถ่ายทอดโดยสารพันธุกรรมที่เรียกว่า ดีเอ็นเอ ซึ่งเป็นตัวเก็บข้อมูลทางรหัสพันธุกรรมที่ถาวรดีเอ็นเอ หรือ สัญญา ในอภิธรรมเรียกว่า “วิปาก” คือ ผลของกรรมที่ติดมาตั้งแต่อดีต รหัสทางพันธุกรรมจะถูกคัดลอกออกมาโดยอาร์เอ็นเอแล้วแปลรหัสส่งไปยังเซลล์ประสาทต่อมไร้ท่อให้เกิดพฤติกรรม การแสดงออกต่างๆ นี่เป็นหน้าที่เฉพาะของอาร์เอ็นเอที่จะนำเอนิวคลีโอไทด์เข้าไปจับกับเบส (Base) ของ ดีเอ็นเอเพื่อนำข้อมูลจาก ดีเอ็นเอ แม่แบบออกมา โดยอาศัยเอนไซม์ของอาร์เอ็นเอพอลิเมอเรส (RNA polymerase) การที่อาร์เอ็นเอแปรรหัส หรือนำข้อมูลจากดีเอ็นเอ ออกมาดังกล่าวนั้นจะเกิดขึ้นโดย "ปัจจัยหรือคลื่นที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นเรียกว่า "Electromagnetic" หรือ "กระแสพลังแม่เหล็กไฟฟ้า" ซึ่งจะมี 2 ประเภท คือ 1) คลื่นที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในร่างกายมนุษย์เองเรียกว่า คลื่นสัญญาณไฟฟ้าชีวภาค (Bio-Electromagnetic) เป็นพลังงานที่เกิดจากการปฏิบัติ 2) คลื่นที่เกิดขึ้นจากภายนอกร่างกายมนุษย์ เช่นสนามแม่เหล็กโลก คลื่นวิทยุ รังสีต่างๆ เป็นต้น

การเกิดผลให้อาร์เอ็นเอทำงานส่วนใหญ่จะมาจากปัจจัยภายนอกซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในการส่งผลของสนามแม่เหล็กโลก กับกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละประเทศ หรือซีกโลก จะมีพฤติกรรมแตกต่างหรือเสมือนกัน เช่น คนไทย ก็มีนิสัยพฤติกรรมร่าเริง ให้อภัย เหมือนๆ กันผิวสี หน้าตาคล้ายๆ กันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่เห็นได้ชัดถึงอิทธิพลของสนามแม่เหล็กโลก ที่มีผลต่อการทำงานของอาร์เอ็นเอ ที่เป็นปฏิกิริยาสนามแม่เหล็กกับมนุษย์ จุดสำคัญที่สุด ในการบังคับใช้ ให้อาร์เอ็นเอทำงานนั่นก็คือ "การสร้างแรงกระตุ้นอาร์เอ็นเอด้วย "ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเอง" ซึ่งหมายถึงการกระตุ้นจากภายในร่างกายมนุษย์ไม่ใช่จากอุปกรณ์ หรือ กระแสจากภายนอกกระแสที่เกิดจาก

ภายในนี้เรียกว่า "พลังแม่เหล็กไฟฟ้าชีวภาค" หรือ "Bio-Electromagnetic" หรือ ดังได้กล่าวไปแล้วว่า อาร์เอ็นเอ จะปฏิบัติการถ่ายแบบ-ถอดรหัสจากดีเอ็นเอเมื่อได้รับการสั่นสะเทือน (Vibration) จากคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าชีวภาค (Electro-Magnetic) ซึ่งจะเกิดได้ทั้งจากภายในร่างกายและภายนอกร่างกายอารมณ์และความรู้สึก ไม่ว่าจะเป็นการเห็นรับรู้ สัมผัสเกิดจากการกระบวนการทำงานสังเคราะห์โปรตีน-ฮอร์โมนของอาร์เอ็นเอซึ่งได้รับกระแสจากคลื่นสนามแม่เหล็กโลกที่ก่อให้เกิดความสั่นสะเทือน (Vibration) ที่แตกต่างกันไปตามย่านความถี่ (Frequency) และความต่างศักย์ (Potential) ซึ่งจะมีความเข้มแตกต่างกันไปตามพื้นที่ หรือสถานที่กระแสคลื่นนี้แหละที่เป็นตัวกระตุ้นให้อาร์เอ็นเอเริ่มกระบวนการผลิตโปรตีน-ฮอร์โมนออกมาเรียกว่า "อารมณ์ ความรู้สึก" ดังนั้น จึงเป็นเรื่องปกติทั่วไปของมนุษย์ เมื่อต้องการเปลี่ยนอารมณ์ก็จะเปลี่ยนสถานที่ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ ที่ชายทะเล หรือ สถานบันเทิง การเข้าวัดปฏิบัติธรรม เป็นต้น เพราะอารมณ์ของเราจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมนั้นๆ ได้ เพราะว่าภายในร่างกายมนุษย์ก็มีสนามไฟฟ้าแม่เหล็กเหมือนกันแต่เล็กนิดเดียวเมื่อเทียบกับโลกเมื่อเข้าไปอยู่ในย่านความถี่ของสนามแม่เหล็กโลกที่มีความเข้มกว่าสนามแม่เหล็กชีวภาคในตัวมนุษย์ผู้นั้นจึงเปลี่ยนไปตามเนื่องจากอาร์เอ็นเอได้เข้าสู่กระบวนการ ส่งสัญญาณไฟฟ้า ถอดรหัส ให้เกิดการจัดเรียง "โมเลกุล"ใหม่เป็นหนึ่งเดียวกับย่านความถี่ ของสนามแม่เหล็ก (Electromagnetic Field) นั้น ดังนั้น อารมณ์ในพระพุทธศาสนา คือ คลื่นความถี่สัญญาณไฟฟ้าชีวภาค จาก รูป เสียงกลิ่น รส และการสัมผัส ที่เกิดทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ ใจ ทางวิทยาศาสตร์ภาพหรือเหตุการณ์ที่เรามองเห็นนั้น สิ่งเหล่านั้นล้วนแล้วเป็นเพียงการตกกระทบของแสงต่อวัตถุที่เข้าตาเรา สิ่งที่เรามองเห็นเป็นเพียงแถบสี หรือ เสปคตรัมซึ่งเป็นเพียงคลื่นความถี่ การมองเห็นจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีแสงจากวัตถุที่เรากำลังมองอยู่ตกกระทบกับตัวรับภาพในดวงตา (Photoreceptor) และส่งข้อมูลหรือการนำสัญญาณประสาทเข้าสู่สมอง สมองส่วนรับภาพจะจัดเรียงแปลผลข้อมูล และสร้างเป็นภาพให้รู้สึกมองเห็นได้ (H. Wagner & K.Silber, 2004 : 77)

ดังนั้น สัญญานคลื่นความถี่ คือ อาร์เอ็นเอที่เป็นข้อมูลใหม่ ที่ป้อนเข้าไป ซึ่งอาร์เอ็นเอก็จะรับเอาข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมภายนอกส่งไปยังดีเอ็นเอตัวที่เปลี่ยนไปสู่พฤติกรรมและการกระทำและจะบายพาส (Bypass) ไม่เอาข้อมูล (รหัสพันธุกรรม) จากดีเอ็นเอตัวเดิม และข้อมูลอาร์เอ็นเอที่ถูกป้อนเข้าไปใหม่เมื่อทำบ่อยเข้าก็จะถูกนำไปบันทึกเป็นดีเอนเอถาวรทับของเก่า การบันทึกนี้เรียกทางอภิธรรมว่า "อัปปนาชวนะ (อัปปนา แปลว่า แนบแน่น ชว แปลว่า บันทึก นะ แปลว่า ไม่แปรเปลี่ยน ถาวร) ดังนั้น จึงเรียกว่า "หลุดพ้น" หรือพ้นจากโลก หมายถึงโลกุตร นี่คือการบายพาสดีเอ็นทางหลักพุทธศาสนา เพราะผลของกรรมนั้นเปลี่ยนแปลงได้ด้วยปัจจุบันกรรม ด้วยการปฏิบัติ

พร้อมด้วยข้อมูลที่เป็นบุญกุศลเพื่อที่จะข้ามผ่านรหัสกรรมเดิม และสร้างรหัสกรรมใหม่แทนที่และดีกว่าเดิม

ในทางพันธุกรรมอาร์เอ็นเอ คือ อารมณ์จากภายนอก คือคลื่นความถี่ คือสนามแม่เหล็กไฟฟ้าชีวภาคที่ส่งผลต่อดีเอ็นเอตัวที่มีผลต่อพฤติกรรมและการกระทำมีทั้งส่วนดีและไม่ดีเมื่อเกิดการรับรู้นานๆ เข้าก็จะกลายเป็นสันดานที่แก้ไม่ได้นั่นคือ ดีเอ็นเอตัวถาวร แต่ถ้าอาร์เอ็นเอที่เรารับเข้าไปเป็นเรื่องดี เรื่องของบุญกุศลมันก็จะส่งผลต่อดีเอ็นเอที่ส่งผลทั้งต่อพฤติกรรมและการกระทำ และจะบันทึกเป็นดีเอ็นเอตัวถาวรต่อไป และนี่คือลักษณะอาหารคืออารมณ์ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านพันธุกรรม

4. อาหาร 4 กับความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางสังคม

ในพุทธศาสนาอาหาร คือ การรับรู้การสัมผัส ซึ่งนั่นก็หมายถึงว่าเมื่อมนุษย์เกิดการเรียนรู้รับรู้ความรู้ได้ มนุษย์ก็เริ่มบริโภคอาหารชนิดนี้ตั้งแต่รับรู้ต่ออารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น อาหารชนิดนี้มีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายปัจจัย ดังนี้

1. พัฒนาการการรับรู้ของอายตนะ การรับรู้ทางอายตนะข้อมูลความรู้แสดงให้เห็นทิศทางของความรู้ที่เกิดขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาในการรับรู้ของผู้รับสาร ซึ่งเป็นการฝึกฝนความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการใช้อายตนะในการสื่อสารตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาในหลักภาวนา หรือ การพัฒนาชีวิตไว้ 4 อย่างด้วยกันดังนี้ 1) กายภาวนา แปลว่าการทำกายให้เจริญ หรือการพัฒนากาย 2) ศีลภาวนา แปลว่า การพัฒนาศีล คือการพัฒนาในด้านการมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม 3) จิตภาวนา แปลว่า การพัฒนาจิตใจ หรือการทำจิตใจให้เจริญงอกงาม 4) ปัญญาภาวนา เป็นการทำปัญญาให้เจริญงอกงามหรือพัฒนาปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541 : 7) หลัก 4 ข้อนี้เป็นการพัฒนาชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งถือได้ว่าหลักการนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาชีวิตนั่นคือ หลักการในการรับรู้ซึ่งจะได้แสดงตามหลัก 4 ข้อนี้ได้ดังนี้

2. พัฒนาการทางกาย กายภาวนา หมายถึงสุขภาพ หรือ Health โดยทางพระพุทธศาสนาคือการให้รู้จักบ่มเพาะฝึกอบรมตัวกายของเราที่จะติดต่อเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เป็นไปอย่างปกติเป็นไปด้วยดีไม่เกิดโทษเป็นไปในทางที่เป็นคุณหมายถึงความพยายามสร้างหรือบ่มเพาะให้คนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมกับทางกายภาพได้อย่างราบรื่นเป็นเรื่องของการพัฒนามนุษย์ที่จะมีการดำรงท่าทีต่อสิ่งที่มากระทบการพัฒนาทักษะทางกายเป็นการสร้างสมรรถภาพทางกาย (Physical Fitness) เป็นศักยภาพของร่างกายในการปฏิบัติกิจกรรมหนักๆ และมีความสำคัญต่อคุณภาพของสุขภาพส่วนบุคคลตลอดจนความเป็นอยู่ที่ดีตามปกติ สมรรถภาพจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทักษะกลไก (Motor Skill) ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเฉพาะอย่าง

ส่วนความสามารถทางกลไก (Motor Ability) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน (Job) ที่ทำและบทบาทที่มีต่อชีวิต หรือกิจวัตรประจำวัน

กายภาวนา การพัฒนากาย หรือ การพัฒนาทางกาย คือ การทำให้ ตา หู จมูกลิ้น กาย เจริญงอกงาม เติบโตแข็งแรงมีสุขภาพดี และมีการพัฒนาฝึกฝนการใช้ร่างกาย การใช้มือ ใช้แขน ขา และอวัยวะของร่างกาย ให้มีความคล่องแคล้วชำนาญในการทำหน้าที่ เป็นการพัฒนาอินทรีย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับสัมพันธ์กับโลกภายนอก สภาพแวดล้อมทางวัตถุ และทางธรรมชาติ การฝึกฝนพัฒนาอินทรีย์ในด้านการใช้งาน คือ การทำให้อินทรีย์เหล่านั้นมีความเฉียบคม มีความละเอียดอ่อน มีความไว มีความคล่อง มีความชัดเจน เหล่านี้เป็นการฝึกฝนเพื่อฝึกให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถ ศักยภาพของมนุษย์ในการทำงานและปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและมีความปกติสมบูรณ์มากขึ้น มีการพัฒนาอินทรีย์และมีความเจริญทางกายอย่างถูกต้อง และจะส่งเสริมให้พัฒนาการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอื่นๆได้ผลดีตามไปด้วย

3.พัฒนาการศีล ศีลภาวนา หรือการพัฒนาศีล ศีลเป็นเรื่องของการที่บุคคลนั้นมีระเบียบในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมด้วยดีศีล มาจาก สิระ ซึ่งแปลว่า ศีรษะ แปลว่า ศีรษะ หรือ ยอด คือ ความประเสริฐสุด ศีล มาจาก คำว่า “สีละ” แปลว่า ปกติ คือ ความเป็นคนที่ปกติสมบูรณ์ ศีล มาจากคำว่า “สีตะละ” แปลว่า เย็น เพราะผู้รักษาศีล จะมีความเย็นกาย เย็นใจ ความสงบเยือกเย็น ศีลมาจากคำว่า “สิวะ” แปลว่า ปลอดโปร่ง เพราะผู้บริสุทธิ์ไม่ว่าจะนึกถึงการกระทำตนเรื่องใด ก็ไม่มีสิ่งใดเดือดร้อนกังวลใจ ชีวิตจึงมีความปลอดโปร่ง โล่งใจ และปลอดจากเวรภัยทั้งหลาย ความมุ่งหมายในการรักษาศีลที่แท้จริงก็คือ การเว้นจากการกระทำที่ไม่ดีทั้งหลาย เช่น การฆ่าการทำลาย, การลักขโมย ผิดลูก ผิดผัว ผิดเมียคนอื่น การโกหกหลอกลวง และการดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมา สิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทศีลเป็นเรื่องของระเบียบวินัยการจัดการต่อความคิด การประพฤติปฏิบัติที่มีแบบแผนซึ่งเมื่อเรานั้นปฏิบัติตามได้ก็สามารถสร้างความสุข ความสงบ ความมีระเบียบวินัยต่อตนเองและและสังคมได้ ซึ่งการพัฒนาทางด้านศีลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านศาสนา และด้านสังคม (พระครูภาวนาโพธิคุณ, 2557 : 2)

ด้านศาสนา พระพุทธศาสนาได้แบ่งระดับของศีลหลักๆ ไว้สามระดับ คือ ศีลระดับพื้นฐาน คือศีลที่เป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ เป็นระเบียบวินัยที่อยู่บนพื้นฐานทางศาสนาที่เป็นข้อควรเว้น หรือเมื่อปฏิบัติตามย่อมนำมาซึ่งความสุข ความสงบ ของตนเองและสังคม อันเป็นข้อบัญญัติไว้สำหรับบุคคลที่ดำเนินชีวิตในระดับชาวบ้านทั่วไป คือ ศีล 5 ประกอบด้วย 1. เว้นจากฆ่าสัตว์ 2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม 4. เว้นจากการพูดเท็จ 5. เว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ศีล 5 เป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกาย วาจา ของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร

ซึ่งหากมีใครคนใดคนหนึ่งละเมิดข้อควรเว้น ก็จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสน วุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม และสำหรับผู้ครองเรือนผู้ประกอบด้วยศรัทธา อุตสาหะ ประสงค์จะฝึกฝนตนเองด้านกาย วาจา ให้ยิ่งไปกว่าผู้ครองเรือนทั่วๆ ไป เป็นการรักษาศีลเพิ่มขึ้นมาอีก 3 ข้อ จากศีล 5 เพื่อต้องการขัดเกลาตนเอง เพิ่มพูนความดีงามให้ยิ่งขึ้นไป

4. พัฒนาศีลสังคมวัฒนธรรมและจารีตประเพณี ในระดับของศีลสังคม คือ ข้อซึ่งเป็นระเบียบวินัยของชุมชน ในแต่ละกลุ่มเป็นข้อที่บุคคลในท้องถิ่นนั้นๆ ต้องสร้างทักษะทางข้อควรเข้าใจ เรียนรู้ และปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งมีในด้านของ จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และกฎหมาย **1) จารีตประเพณี** (Mores) คือ ประเพณีที่ต้องประพฤติเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมและจรรยาของสังคมถือกันว่ามีคุณค่าต่อบุคคลในสังคมนั้นๆ ใครฝ่าฝืน หรือ เฉยเมยถือว่าเป็นการละเมิดกฎของสังคม ผิดประเพณีของสังคม ถือเป็นความผิดความชั่วมีโทษ เช่น ประเพณีการแต่งงานเป็นต้น **2) ขนบประเพณี** (Institution) คือ ประเพณีที่วางเป็นระเบียบไว้ จะเป็นโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม โดยตรง เช่น เขียนเป็นกฎหรือระเบียบให้กระทำร่วมกันมีข้ออ้างอิงเป็นตัวบทกฎเกณฑ์ โดยอ้อมหรือโดยปริยาย คือ รู้กันเอง ถือสืบๆ กันมา คนในถิ่นนั้นปฏิบัติกันอย่างนั้นๆ เช่น ประเพณีทำบุญเลี้ยงพระของไทย เป็นต้น **3) ธรรมเนียมประเพณี** (Convention) คือ เรื่องเกี่ยวกับธรรมดาสามัญของสามัญชน ไม่ถือเอาผิดเอาถูก ไม่มีการลงโทษ ปรับไหมเหมือนจารีตประเพณี ไม่มีระเบียบเคร่งครัดเหมือนขนบประเพณี ผู้ทำผิดประเพณีนี้ไม่ถือเป็นเรื่องเสียหายหรือมีโทษมากนัก เพียงแต่ถือว่าผู้ผิดประเพณีเป็นผู้ไร้การศึกษา ขาดคุณสมบัติผู้ดี เช่น การแต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน อันไม่เหมาะสม เป็นต้น **4) กฎหมาย** มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นเหล่า ความเจริญของสังคมมนุษย์นั้นยิ่งทำให้สังคมมีความ สลับซับซ้อน ตามสัญชาตญาณของมนุษย์แล้ว ย่อมชอบที่จะกระทำสิ่งใดๆ ตามใจชอบ ถ้าหากไม่มีการ ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์แล้ว มนุษย์ก็จะกระทำในสิ่งที่เกินขอบเขต ยิ่งสังคมเจริญขึ้นเพียงใด ความจำเป็น ที่จะต้องมีมาตรฐานในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ที่จะต้องถือว่าเป็นมาตรฐานอันเดียวกันนั้นก็ยิ่งมี มากขึ้น เพื่อใช้บังคับเป็นการทั่วไปแก่ทุกคนในลักษณะของกฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ซึ่งจะกำหนด วิถีทางการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนตาย กฎเกณฑ์และข้อบังคับหรือวิธีการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์มีการพัฒนา และมีวิวัฒนาการต่อไป อย่างไม่หยุดยั้ง

ดังนั้น เราจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่ากฎหมายไม่มีความจำเป็น และเกี่ยวข้องกับชีวิตคนเรา ในปัจจุบันนี้ กฎหมายได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตเรามาก ตั้งแต่เราเกิดก็จะต้องแจ้งเกิดเพื่อขอสูติบัตร เมื่ออายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ก็ต้องทำบัตรประจำตัวประชาชน จะสมรสกันก็ต้องจดทะเบียนสมรสจึงจะ สมบูรณ์และในระหว่างเป็นสามี ภรรยากันกฎหมายก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องไปถึงวงศาคณาญาติอีกหรือจน ตายก็ต้องมีใบตาย เรียกว่าใบมรณบัตร และก็ยังมีการจัดการมรดกซึ่ง

กฎหมายก็ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอนอกจากนี้ในชีวิตประจำวันของคนเรายังมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่นไปตลาดก็มีการซื้อขายและต้องมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องการซื้อขายหรือการทำงานเป็นลูกจ้างนายจ้างหรืออาจจะเป็น ข้าราชการก็ต้องมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา และที่เกี่ยวข้องกับชาติบ้านเมืองก็เช่นกัน ประชาชนมีหน้าที่ต่อบ้านเมืองมากมาย เช่น การปฏิบัติตนตามกฎหมาย หน้าที่ในการเสียภาษีอากร หน้าที่รับราชการทหาร สำหรับชาวไทย กฎหมายต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องก็มีมากมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายแรงงาน กฎหมายภาษีอากร กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา "คนไม่รู้ กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว" เป็นหลักที่ว่าบุคคลใดจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้หลุดพ้นจากความผิด ตามกฎหมายมิได้ ทั้งนี้ ถ้าหากต่างคนต่างอ้างว่าตนไม่รู้กฎหมายที่ทำไปนั้น ตนไม่รู้จริงๆ เมื่อกล่าวอ้าง อย่างนี้คนทำผิดก็คงจะรอดตัว ไม่ต้องรับผิด ไม่ต้องรับโทษกันก็จะเป็นการปิดหูปิดตาไม่อยากรู้กฎหมาย และถ้าใครรู้กฎหมายก็จะต้องมีความผิด รู้มากผิดมากรู้น้อยผิดน้อย ต่อจะอ้างเช่นนี้ไม่ได้เพราะถือว่าเป็น หลักเกณฑ์ของสังคมที่ประชาชนจะต้องมีความรู้ เรียนรู้กฎหมาย เพื่อขจัดข้อปัญหาการขัดแย้ง ความ ไม่เข้าใจกันด้วยวิธีการที่เรียกว่า กฎเกณฑ์อันเดียวกันนั้นก็คือ กฎหมาย นั่นเอง

ดังนั้น ประโยชน์ในการพัฒนาศีล ก็คือ การรักษาปกติ รักษากาย วาจา ใจ ให้ปกติ หรือการรักษา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของเราให้มีความปกติ มีความสุข สงบ เรียบร้อยตามสภาวะและสถานะของแต่ละบุคคล เป็นการฝึกวินัยทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม

5. การพัฒนาจิต หรือ **จิตภาวนา** เป็นเรื่องที่กว้างขวางมากเพื่อสะดวกได้แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การพัฒนาคุณภาพจิต จิตใจเราจะมีคุณภาพก็เริ่มแต่มีคุณธรรมต่างๆ ที่ทำให้จิตใจเราประณีตดีงาม เช่นมีความเมตตา มีศรัทธา มีความกตัญญู เป็นต้น ด้านที่ 2. การพัฒนาสมรรถภาพจิตหรือสมรรถภาพของจิตใจ หมายถึง ความสามารถของจิต ซึ่งมีความเข้มแข็งที่จะเอาไปใช้งานที่ดี การที่เราจะใช้ปัญญาและความคิดจิตใจเราก็ต้องมีสมรรถภาพจิตที่ดีด้วย สมรรถภาพจิตนี้เน้นที่สมาธิ สติ มีวิริยะ คือความเพียร พยายาม ความกล้าสู้ ความเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ ความเข้มแข็ง ความอดทน ซึ่งเป็นเรื่องของสมรรถภาพจิต และ ด้านที่ 3. การพัฒนาสุขภาพจิต คือ จิตใจนั้นมีความสุข เป็นจิตใจที่มีความเบิกบาน มีปิติ มีความอิ่มใจ เป็นต้น จิตใจที่มีความสุขเป็นสิ่งสำคัญที่เน้นย้ำมากในพระพุทธศาสนา การขาดสุขภาพจิตเป็นปัญหาที่สำคัญในยุคปัจจุบัน จึงต้องเน้นเรื่องสุขภาพจิต หรือ การพัฒนาจิต

จิตภาวนา หรือ การพัฒนาด้านจิตใจ ในสังคมมนุษย์เรานี้มีปัญหาทางด้านจิตใจมาก วัตถุยิ่งเจริญมาก เทคโนโลยียิ่งเจริญมาก แต่คนกับยิ่งมีปัญหาจิตใจมาก และปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากศีลธรรม ปัญหาที่สำคัญ คือปัญหาทางด้านจิตใจซึ่งคนเรามีความทุกข์มาก มีความเครียดมาก มีความกระวนกระวายมาก เป็นโรคประสาทมาก

จนกระทั่งเป็นโรคจิตมาก เป็นอันว่าในสังคมที่พัฒนามากปรากฏว่าคนมีปัญหาทางจิตใจมากขึ้น หรือแสวงหาคุณค่าทางจิตใจกันมากขึ้น บางครั้งมนุษย์หวนกลับไปหาคำตอบทางจิตใจ เกิดมีความเชื่อถือทางศาสนาแบบต่างๆ แม้กระทั่งความเชื่อแบบงมงายไร้สาระ

6. การพัฒนาทางปัญญา

ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญา ซึ่งการพัฒนาปัญญามีหลายระดับ ถ้ามองง่ายๆ ก็คงนึกถึงเรื่องการเรียนรู้วิชาการต่างๆ หรือสิ่งที่เราได้ไปพบเห็นกับสิ่งต่างๆ แล้วก็มีความเข้าใจในสิ่งนั้น อย่างนี้เรียกว่ามีปัญญา ขั้นตอนแรกคือการรับรู้เข้ามาเป็นประสบการณ์ ไม่ว่าเป็นวิชาการต่างๆและได้มีการฝึกฝน จึงจะทำให้เกิดปัญญาอย่างแท้จริง และการรับรู้นั้นจะต้องรับรู้ตรงตามสภาพของมัน ทางพระเรียกว่ารับรู้ตามความเป็นจริงซึ่งสำคัญมาก คือถ้าเป็นปุถุชนยังไม่ได้เรียนรู้หรือศึกษาสิ่งที่รับรู้เข้ามานั้นอาจชอบใจหรือไม่ชอบใจ ยินดีกับยินร้าย แล้วคิดปรุงแต่งทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ถ้ารับรู้เข้ามาแล้วไม่บิดเบือนภาพจากความเป็นจริง ในขั้นตอนนี้ ถ้าปฏิบัติอย่างถูกต้องก็จะได้ความรู้ที่ถูกต้อง การคิดพิจารณาก็จะดำเนินไปอย่างถูกต้อง ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญา ปัจจุบันการพัฒนาปัญญามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเข้าสู่ข่าวสารข้อมูล ที่พร้อมจะสร้างเสริมสติปัญญา แต่มีการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อข่าวสารข้อมูลนั้น แต่ปัญหามันมีอยู่ว่า เรารับเชื่อมโยงข่าวสารข้อมูลนั้นอย่างไรเพื่อจะทำให้เกิดปัญญา ในทางพุทธศาสนา ท่านเรียกข่าวสารข้อมูลว่า “สุตะ” แปลว่าสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง ในการปฏิบัติต่อสุตะนี้เพื่อให้เกิดทางปัญญา จะต้องมีการแยกเป็นเรื่องให้ชัดเจนและรู้จักแยกแยะเอาขยะของข้อมูลทิ้งออกไป ซึ่งเป็นปัญญาขั้นแรกๆ ซึ่งข้อมูลนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลแท้และข้อมูลเท็จ เมื่อเราไม่รู้จักคัดข้อมูลขยะออกมีข้อมูลมากแต่ไม่มีประโยชน์ ปัญญาก็ไม่เกิดและไม่พัฒนา เราต้องรู้จักคัดเลือกสุตะ รู้จักเลือกข้อมูล แล้วมุ่งทำสุตะให้ชัดเจน คือทำแต่ละเรื่องให้ชัดเจน

บทสรุป

อาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรตามหลักพุทธศาสนานั้นเป้าหมายสำคัญคือการให้รู้จักเหตุของการเกิดขึ้นของอาหารว่าอาหารเกิดจาก ราคะ นันทิ และตัณหาซึ่งเป็นตัวก่อให้เกิดภพชาติใหม่ ซึ่งท่านให้รู้จักกับความทุกข์ที่มาพร้อมกับอาหาร เห็นภัยในอาหาร และรู้จักวิธีการปฏิบัติเพื่อดับอาหาร อันเป็นเหตุของวิบากกรรม ซึ่งเป้าหมายสูงสุดก็เพื่อการหลุดพ้นตามเส้นทางแห่งพุทธองค์ คือ นิพพาน และอาหาร 4 มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของมนุษย์ทุกด้านเช่นเดียวกัน เพราะ อาหาร 4 ในสัมมาทิฏฐิสูตรตามหลักพุทธศาสนานั้น มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อพัฒนาการชีวิตมนุษย์ทุกด้าน เพราะอาหาร 4 ในพระสูตรนั้นเป็นความเชื่อมโยงทุกด้านของชีวิตมนุษย์ ทั้งอาหารชนิดที่ต้องดื่มกินและบริโภคซึ่งส่งผลต่อทางสรีระด้านกายภาพ ความเจริญเติบโตที่ความ

สมบูรณ์ด้วยการรับสารอาหารที่ดีมีประโยชน์ก็ช่วยให้มนุษย์มีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาได้ดี และอาหารที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ยังช่วยให้มนุษย์มีพัฒนาการต่อความเข้าใจทั้งต่อตัวเองและสังคม และการดำรงชีวิตได้อย่างมีปกติสุขและนำความรู้จากประสบการณ์เหล่าไปใช้เพื่อการพัฒนาชีวิตและสังคมให้เกิดความปกติสุขได้

เอกสารอ้างอิง

พระครูภาวนาโพธิคุณ. (2557). *ศีล 5 ที่ท่านยังไม่รู้จัก.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์,* พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, 2551.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต,* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม:

พระโมคคัลลานะเถระ. (2512). *คัมภีร์อภิธานัปปทีปิกา, แปลโดยพระมหาสมปอง มุทิโต.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2530). *ปรมัตถโชติกะ,* พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ: มูลนิธิสัทธมมโชติกะ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมัคร บุราวาศ. (2552). *พุทธปรัชญามองพุทธศาสนาด้วยทรรศนะทางวิทยาศาสตร์,* พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ: ศยาม

อัจฉรา ดลวิทยาคุณ. (2550). *พื้นฐานโภชนาการ.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Frankenburg WK. (1994). *Preventing Development Delay: is developmental screen sufficient?.* Pediatrics.

H. Wagner & K.Silber. (2004). *Instant Notes Physiological Psychology, 2e,* New York: BIOS Scientific Publishers.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

จริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ในชาดกที่ส่งผลต่อการบรรลุธรรม

A STUDY OF BODHISATVA' S CONDUCTS IN JATAKA TOWARDS THE ENLIGHTENMENT

[1]พระครูสุธรรมรัตนาภรณ์, [2]พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ [3]อริย์ธัช เลิศรวมโชค

[1]Phrakhru Sudhamrattanaporn, [2]Phrakrupisansalabandit and [3]Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

1arithat.loes@mcu.ac.th

Received: May 20, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์ชาดก พบว่า การบำเพ็ญจริยาวัตรสร้างบารมีธรรมของพระโพธิสัตว์ เป็นกระบวนการหมั่นฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม ที่จะทำให้เป็นคนดีที่โลกต้องการ เป็นที่ปรารถนาของทุก ๆ คน ด้วยการปฏิบัติที่มีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ ที่เรียกว่าการสร้างบารมี เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการเลื่อนระดับขั้นของการทำความดีจากระดับปกติสามัญ จนถึงระดับสูงสุด ในบารมีทั้ง 10 ประการ มุ่งไปในการเป็นเครื่องช่วยทำให้พระโพธิสัตว์บรรลุพระโพธิญาณ การบรรลุพระโพธิญาณบารมีที่สำคัญ คือ ปัญญาบารมี เป็นเบื้องต้นที่นำไปสู่การตรัสรู้ธรรม ปัญญาบารมีของโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญจริยาวัตรสร้างบารมีธรรม ผ่านกระบวนการสุตมยปัญญา จินตามยปัญญาและภาวนามยปัญญา ซึ่งทำให้เกิดมีแล้วนำไปช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยกามาวจรมหากุศลจิต จนกลายเป็นปัญญาบารมี

---

[1] นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

ของพระโพธิสัตว์ในการตรัสรู้ธรรม เป็นความรู้ระดับญาณขั้นสูงสุด ทำให้หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เป็นความรู้ที่สามารถทำหลายกิเลศ รู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ : จริยาวัตร, พระโพธิสัตว์, การบรรลุธรรม

Abstract

This academic article presents A Study of Bodhisatva's Conducts in Jataka Towards the Enlightenment was found that to fulfill the perfection of manners of Bhodisatva was the process of self practice and training in order to have knowledge and morality for being good enough to the world and all human beings by practicing for the greatest success called the Perfection Creation. This showed the movement to higher step of good deed, from common to highest of ten perfections aimed at being the help of making Bhodisatva enlighten Bhraphodiyana. The important factor to enlighten the perfection of Bhraphodiyana was the perfection of wisdom based on having been brought to enlightenment. Bhodisatva's perfect wisdom with perfect manner was through the process of Sutamaya-paññã (Wisdom from listening), Cintãmaya-paññã (Wisdom from thinking), and Bhãvanãmaya-paññã (Wisdom from meditation), which made up for helping others with Kãmãvacara-Mahãkusala-citta until becoming Bhodisatva's perfect wisdom to Dhamma enlightenment. This was the ultimate level of Yana caused free from all defilements. This knowledge can destroy them and enlighten the happened four noble truths; suffering, causes of suffering, cessation of suffering and path leading to cessation of suffering.

Keywords: **B**odhisatva's conducts , **J**ataka, Enlightenment

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาที่เกิดจากการบรรลุธรรมของพระพุทธเจ้า ธรรมคำสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้า เป็นประมวลความรู้ทางศาสนาระบบหนึ่ง เช่นเดียวกับประมวล

ความรู้ทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่เรียนกันอยู่ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ประมวลความรู้ทางพระพุทธศาสนา ว่าด้วยสิ่งสำคัญคือ ธรรมชาติของชีวิต ธรรมชาติของจักรวาล จุดมุ่งหมายของชีวิต และทางไปสู่จุดมุ่งหมายของชีวิต (แสง จันทร์งาม, 2544 : 1) พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นเรื่องของการพ้นทุกข์ สอนให้รู้จักทุกข์ วิธีดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชาอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวงคือ ความโลภ โกรธ หลง เน้นการทำความเข้าใจ การปฏิบัติด้วยปัญญา การพิสูจน์หาข้อเท็จจริง จนมองเห็นเหตุและผลตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ตลอดทั้งสัตว์โลกที่เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ด้วยความไม่ประมาทในชีวิตให้มีความสุขทั้งในชาตินี้และชาติต่อๆ ไป ด้วยการสั่งสมบุญบารมีจนเข้าถึงการบรรลุธรรมเป็นพระพุทธเจ้า ต้องบำเพ็ญบารมีเป็นเวลายาวนาน ซึ่งไม่มีการกระทำอาไรที่จะยาวนานเท่าการบำเพ็ญบารมีมาเป็นพระพุทธเจ้า ในระหว่างที่บำเพ็ญบารมีนั้น เรียกกว่า พระโพธิสัตว์ คำว่าโพธิสัตว์ มาจากคำสองคำคือ โพธิ และสัตว์ โพธิ หมายถึง การรูปแจ้งเห็นจริงสัมมาสัมโพธิญาณ ส่วนคำว่า สัตว์ หมายถึง สาระสำคัญหรือแก่นแท้ เมื่อรวมคำทั้งสองคำ จึงได้คำว่า โพธิสัตว์ หมายถึง ผู้เกี่ยวข้องอยู่กับความรู้ บุคคลผู้บำเพ็ญมรรค 4 เพื่อการบรรลุโพธิญาณ ซึ่งก็คือการบรรลุธรรมนั้นเอง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/43/94)

หลังจากนั้นเป็นต้นมา พระพุทธองค์ทรงประกาศพระพุทธศาสนาแก่ชาวโลก ตลอดระยะเวลา 45 พรรษา จวบจนกระทั่งเสด็จดับขันธปรินิพพาน และการพิจารณาตามรูปคำนี้ กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นตั้งแต่พระพุทธเจ้าเริ่มบำเพ็ญบารมีในชาติที่พบพระพุทธเจ้าพระนามว่าทีปังกร จนถึงปรินิพพาน ส่วนการพิจารณาเหตุการณ์ในประวัติพระพุทธศาสนา อาจแบ่งช่วงการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนาเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงแห่งการค้นพบ นับเอาตอนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณภายใต้ร่มโพธิพฤกษ์ วันเพ็ญเดือนวิสาขะ (เดือน 6) ก่อน พ.ศ.45 ปี ภายหลังจากการได้บำเพ็ญเพียรอย่างหนักเป็นระยะเวลาถึง 6 ปี เราอาจเรียกช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็นช่วงของการเกิด “พุทธะ” และช่วงแห่งการประกาศ นับเอาตั้งแต่ตอนที่พระพุทธเจ้าทรงตัดสินพระทัยประกาศพระศาสนา โดยการแสดงพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกโปรดปัญจวัคคีย์ อันมีพระอัญญาโกณทัญญะเป็นหัวหน้าที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ตรงกับวันเพ็ญเดือนอาสาฬหะ ก่อน พ.ศ. 45 ปี ภายหลังจากตรัสรู้แล้ว 3 เดือน เราอาจเรียกช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็นช่วงแห่งการเกิด “ศาสนา” (พระมหาบุญเรือง ปญฺญาวชิโร, 2547 : 1)

อย่างไรก็ตาม การกำหนดช่วงเวลาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่า “นิทาน” มี 3 คือ ทูเรนิทาน อวิทูเรนิทาน และสันติเกนิทาน ทูเรนิทานคือเรื่องราวที่กล่าวถึงตั้งแต่พระมหาสัตว์ได้ตั้งปวารณาอย่างจริงจัง ณ เบื้องบาทมูลของพระพุทธเจ้าพระนามว่าทีปังกร จนถึงจุติจากอัตภาพมาเป็นพระเวสสันดรไปเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต อวิทูเรนิทาน คือเรื่องราวตั้งแต่จุติจากสวรรค์ชั้นดุสิต

จนถึงบรรลุพระสัพพัญญุตญาณที่ควงไม้โพธิ์ และสันติเกนิทาน คือเรื่องราวที่มีอยู่ในที่ต่าง ๆ นับตั้งแต่เริ่มตัดสินพระทัยประกาศศาสนาถึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน เฉพาะในทูเรนิทาน กล่าวถึงเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระนามว่าทีปังกร จนถึงชาติที่เกิดเป็นพระเวสสันดร ดังกล่าวไว้ในคัมภีร์ชาดก (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2542 : 4) ชาดกในพระสุตตันตปิฎก เรียกว่านิบาตชาดก มีทั้งหมด 547 เรื่อง อยู่ในขุททกนิกาย เป็นพวกคำสอนปลีกย่อยหรือคำสอนขนาดสั้น ซึ่งมีอยู่ 15 เรื่อง ได้แก่ ขุททกปาฐะ ธรรมบท อุทาน อิติวุตตกะ สุตต-นิบาต เปตวัตถุ วิมานวัตถุ เถรคาถา เถรีคาถา ชาดก นิเทศ ปฏิสัมภิทามรรค อปทาน พุทธวังสะ จริยาปิฎก (สืบพงศ์ ธรรมชาติ, 2542 : 17) ชาดกในพระไตรปิฎกเล่มที่ 27 และ 28 ทุกเรื่องจะมีแต่ตัวคาถา คือบทร้อยกรอง เนื้อความอาจจะมีเฉพาะแก่นของนิทานนั้น ไม่มีเนื้อเรื่อง ไม่มีเหตุการณ์ หรือบางทีอาจจะมีเพียงคำพูดที่ปรากฏในเรื่องนิทานที่อาจเป็นการเตือนให้นึกถึงเนื้อเรื่อง คาถาในแต่ละเรื่องมีจำนวนไม่เท่ากัน มีตั้งแต่ 1 คาถา ไปจนถึง 1,000 คาถา คือเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ด้วยเหตุนี้จึงมีการแบ่งหมวดของชาดกตามจำนวนคาถาในแต่ละเรื่อง ชาดกใดมีจำนวนคาถาเท่ากัน ก็รวมอยู่ในหมวดเดียวกัน แต่ละหมวดเรียกว่า “นิบาต” มีทั้งสิ้น 22 นิบาต ในแต่ละนิบาตนั้นก็จะพูดถึงเรื่องของพระโพธิสัตว์ ซึ่งพระโพธิสัตว์จะเป็นตัวละครหลักในชาดก มีจริยาวัตรที่สะท้อนออกมา เพื่อเป็นเครื่องสอนใจ บางครั้งอาจจะถือกำเนิดในมนุษย์บ้าง เทวดาบ้าง สัตว์เดรัจฉานบ้าง จริยาวัตรพระโพธิสัตว์ที่สะท้อนออกมาผ่านกระบวนการบำเพ็ญบารมี 10 ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจะบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี จริยาวัตรเหล่านี้ตัวละครในชาดกเป็นผู้แสดงบทบาท จุดประสงค์สำคัญคือต้องการที่จะบรรลุธรรมเป็นพระศาสดาเอกของโลก (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2548 : 28)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ว่า พระโพธิสัตว์มีจริยาวัตรอย่างไร แล้วจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ที่ทรงบำเพ็ญบารมีส่งผลต่อการบรรลุธรรมเป็นบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างไร

จริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในคัมภีร์ชาดก

1. ความสำคัญของชาดก

ชาดก มีกำเนิดมาจากนิทานเปรียบเทียบและตำนาน มีมาตั้งแต่สมัยโบราณได้รับการบอกเล่าถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เรื่องราวเป็นส่วนหนึ่งของนิทานพื้นบ้านที่เป็นรู้จักกันดี จึงเป็นไปได้ว่าเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าได้แสดงธรรมเทศนาพระองค์ทรงคุ้นเคยกับนิทานเหล่านี้ดี จึงได้เล่านิทานเหล่านี้เป็นตัวอย่างประกอบพุทธพจน์ เนื้อหากล่าวถึงหลักธรรมคำสอนใน

พระพุทธศาสนา สาระสำคัญคือความดีงามและคติธรรมในนิทาน หลังจากที่พระองค์ปรินิพพานได้ 3 เดือน มีการสังคายนาพระธรรมวินัยขึ้นเป็นครั้งแรก มีการรวบรวมชาดกไว้ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2525 : 11) และราวพุทธศตวรรษที่ 3 นิทานเหล่านี้เป็นที่รู้จักในนามของ “ชาดก” เรื่องราวในอดีตของพระพุทธเจ้า เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 5 – 6 ชาดก ได้รับการบันทึกลงเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรกในลังกา แต่เอกสารเหล่านั้นได้สูญหายไป คัมภีร์ฉบับที่เก่าที่สุดที่บันทึกเกี่ยวกับชาดกที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เป็นคัมภีร์ที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในแทบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เอลิซาเบธ เรย์, 2515 : 4) ซึ่งถือว่าชาดกเป็นเรื่องราวการบำเพ็ญจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ที่ก่อนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามสืบพงศ์ธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้ **1) ชาดกในนิบาต หรือ นิบาตชาดก** หมายถึง ชาดกทั้ง 547 เรื่องที่มีอยู่ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย นิบาตชาดก ๆ แต่งเป็นคาถาคือคำฉันท์ล้วน ๆ โดยจะมีการแต่งขยายความเป็นร้อยแก้ว เป็นอรรถกถาชาดก เหตุที่เรียกนิบาตชาดกก็เพราะว่าชาดกในพระไตรปิฎกนี้จะถูกจัดหมวดหมู่ตามจำนวนคาถา มีทั้งหมด 22 หมวด หรือ 22 นิบาต นิบาตสุดท้าย คือ นิบาตที่ 22 ประกอบด้วยชาดก 10 เรื่องหรือที่เรียกว่า “ทศชาติชาดก” แต่ในตัวพระไตรปิฎกไม่มีเล่าเรื่องเอาไว้ ซึ่งมีแต่คำสุภาษิตเท่านั้นรวมถึงคำโต้ตอบในนิทาน เรื่องละเอียดมีเล่าไว้ในอรรถกถา คือ หนังสือที่แต่งขึ้นอธิบายพระไตรปิฎกอีกต่อหนึ่งและเป็นที่ทราบกันว่าชาดกทั้งหมดมี 550 เรื่อง แต่ปรากฏว่าในพระไตรปิฎกเล่ม ที่ 27 มี 525 เรื่อง ในเล่มที่ 28 มี 22 เรื่อง เพราะเป็นเรื่องยาวๆ รวมทั้งหมดจึงเป็น 547 เรื่อง ขาดไป 3 เรื่อง แต่การขาดไปนั้นน่าจะเป็นด้วยในบางเรื่องมีนิทานซ้อนนิทาน ไม่ได้นับเรื่องซ้อนแยกออกไปก็เป็นได้ **2) ชาดกนอกนิบาต** หมายถึง ชาดกที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นชาดกที่ภิกษุเชียงใหม่ได้รวบรวมเรื่องราวมาจากนิทานพื้นบ้านไทยมาแต่งเป็นชาดกขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2000- 2200 ชาดกนี้เรียกอีกชื่อว่า “ปัญญาสชาดก” แปลว่าชาดก 50 เรื่องและรวมกับเรื่องในปัจฉิมภาคอีก 11 เรื่อง รวมเป็น 61 เรื่อง **3) ชาดกมาลา** เป็นชาดกของฝ่ายมหายาน แปลว่า ดอกไม้แห่งชาดก อาจให้ความหมายได้ 2 ประการคือ (1) ผู้แต่งแต่งเรื่องชาดกเพื่อเป็นเหมือนดอกไม้บูชาพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ (2) วิธีการและลีลาการประพันธ์ชาดกนี้มีระเบียบทางภาษางดงามประณีตประหนึ่งพวงดอกไม้ที่เขาร้อยไว้ดีแล้ว ชาดกมาลาเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนานิกายมหายาน แต่งเป็นภาษาสันสฤตร้อยกรอง (กาพย์) เขียนด้วยอักษรเทวนาครี ไม่มีคาถา เพราะเป็นเรื่องที่รวบรวมขึ้นจากนิทานพื้นบ้านในภาคพื้นชมพูทวีปแล้วนำมาปรับปรุงโดยเพิ่มคติธรรมเข้าไว้เป็นแก่นดำเนินเรื่อง การเริ่มต้นเรื่องได้ยกคติธรรมขึ้นมากกกล่าวนำ ตอนจบจะสรุปคติธรรมอีกครั้งหนึ่ง (ทรัพย์ ประกอบสุข, 2527 : 52)

2. แนวคิดเรื่องพระโพธิสัตว์

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ เบื้องต้นควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ โดยผู้วิจัยได้วางกรอบไว้ 2 ประเด็นได้แก่ ความหมายของพระโพธิสัตว์ และประเภทของพระโพธิสัตว์ ตามอรรถาธิบายต่อไปนี้

ในพระพุทธศาสนา คำว่า“พระโพธิสัตว์” ตามรูปศัพท์ในภาษาบาลี คือ โพธิสตฺต มาจากคำ 2 คำ คือ “โพธิ”และ “สตฺต” ซึ่งคำว่า โพธิ ประกอบรูปมาจากคำว่า “พุธฺ” ธาตุ ลง “อิ” ปัจจัย ลงโย วิภัติ ลบ อิเสีย แปลง ธฺย เป็น ชฺฌ ได้ รูปเป็น “โพชฺโฌ” แปลว่า ปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ (พันตรีประยุทธ์ หลงสมบุญ, 2546 : 531) ตำราไวยากรณ์โบราณให้ความหมายของ “พุธฺ”ธาตุ ไว้ต่างกัน 2 นัย คือ นัยที่หนึ่ง แปลว่า รู้ เข้าใจ และนัยที่สองแปลว่า เบิกบาน และตื่น นักปราชญ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ธาตุ “พุธฺ” ควรมีความหมายว่า รู้หรือตรัสรู้ ส่วนความหมายว่า บาน,ตื่น เกิดจากการตีความและนิยมใช้กันต่อมาภายหลัง (ประพจน์ อัศวิรุฬหการ, 2527 : 3)

ในคัมภีร์ ธาตุปปทีปิกาแสดงความหมายของคำว่า “โพธิ” ไว้ 5 นัยคือ (1) ต้นโพธิที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ดังบาลีว่า โพธิรุกฺขมูเล ปฐมาภิสมฺพุทฺโธ (2) มรรค ซึ่งคู่กับผล ดังบาลีที่ว่า โพธิ วุจฺจติ จตูสุ มคฺเคสุญาณํ (3) สัพพัญญุตญาณ ดังบาลีที่ว่า ปปฺโปติ โพธึ วรภูริเมธโส (4) พระนิพพาน ดังบาลีที่ว่า ปตฺ วาน โพธึ อมตํ อสงฺขตํ (5) ชื่อ นาม ดังบาลี ว่า โพธิ ภนฺเต ราชกุมาโร (หลวงเทพดรุณานุศิษฏ์, 2540 : 36)

ในอรรถกถาวิปัสสีสูตร บทว่า โพธิสตฺตสฺเสว สตฺโต นี้ ได้แก่ ผู้ตรัสรู้ชื่อว่า พระโพธิสัตว์ ผู้มีญาณ คือ ผู้มีปัญญา เป็นบัณฑิต จำเดิมแต่ทรงมีอภินิหารแทบบาทมูลแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายฉะนั้นจึงชื่อว่าพระโพธิสัตว์ อนึ่ง ชื่อว่าโพธิสัตว์ เป็นสัตว์ผู้จะเบิกบานบำเพ็ญบารมีจักเบิกบานโดยหาอันตรายมิได้อย่างแน่นอน เปรียบเหมือนดอกปทุมที่โผล่ขึ้นจากน้ำตั้งอยู่แล้วจักบานโดยสัมผัสแสงอาทิตย์อย่างแน่นอนฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า ดอกปทุมบาน อนึ่ง สัตว์ผู้ปรารถนา โพธิ กล่าวคือ ญาณ ในมรรค 4 ปฏิบัติอยู่ ผู้ที่ยังติดอยู่ใน โพธิ จึงชื่อว่าพระโพธิสัตว์ ดังนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 26/30/42-43)

ในอรรถกถา มหาปทานสูตร บทว่า โพธิสตฺโต คือสัตว์ผู้ฉลาด สัตว์ผู้ตรัสรู้ อีกอย่างหนึ่ง สัตว์ผู้ฝักใฝ่คือมีใจจดจ่ออยู่ในมรรค 4 กล่าวคือ โพธิ ชื่อว่า โพธิสัตว์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/56/94.) จริงอยู่ พระโพธิสัตว์ทุกพระองค์ทรงบำเพ็ญบารมี 30 ทัศ ทรงบริจาคมหาบริจาค 5 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553 : 140) ทรงบรรลุที่สุดแห่ง ญาตัตถจริยา โลกัตถจริยา พุทธจริยา ทรงดำรงอยู่ ในอัตภาพที่ 3 เช่น พระเวสสันดร ทรงให้มหาทาน 7 ครั้งทรงยังแผ่นดินให้หวั่นไหว 7 ครั้ง ทรงกระทำกาละแล้ว ทรงอุบัติในภพดุสิต (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/57/95)

เห็นได้ว่า ความหมายของคำว่า พระโพธิสัตว์ ในคัมภีร์เถรวาทมี 2 ประการคือ โพธิสัตว์ หมายถึง บุคคลหรือสัตว์ ผู้ข้อง ผู้ติดอยู่ในความรู้ (โพธิ) พระโพธิสัตว์ หมายถึง ผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าซึ่งความหมายทั้ง 2 อย่างนั้นเมื่อพิจารณาแล้วก็คือระดับการพัฒนาของผู้ข้องในความรู้(โพธิ) ไปสู่ระดับผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าโดยการบำเพ็ญบารมี 10

3. การสร้างบารมีของพระโพธิสัตว์ที่ปรากฏในคัมภีร์ชาดก

พระโพธิสัตว์นั้นเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างมีความพิเศษกว่าคนและสัตว์ธรรมดาทางด้านสติปัญญาและความสามารถ สิ่งที่ทำให้พระโพธิสัตว์ แตกต่างจากสัตว์อื่นคือ บารมี ก่อนจะได้มาเป็นพระพุทธเจ้า ต้องผ่านการบำเพ็ญจริยาวัตรสร้างบารมีมามากมายมหาศาล โดยเฉพาะเรื่องราวที่ปรากฏในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกขุททกนิกายชาดก ซึ่งเกี่ยวกับจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ จริยาวัตร จริยา + วัตร จึงได้คำว่า จริยา หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 291) ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทาวรรค จริยกถา กล่าวว่า ความประพฤติหรือจริยา ความประพฤติ 8 อย่าง คือ 1) ความประพฤติในอิริยาบถ 4 (2) ความประพฤติในอายตนภายในภายนอก (3) ความประพฤติในสติปัฏฐาน 4 (4) ความประพฤติในสมาธิคือฌาน 4 (5) ความประพฤติในฌานคืออริยสัจ 4 (6) ความประพฤติในอริยมรรค 4 (7) ความประพฤติในสามัญผล 4 (8) ความประพฤติเพื่อประโยชน์แก่โลกที่เรียกว่าโลกัตถจิยา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13/28/585)

ในขบวนการพัฒนาสู่ความเป็น พระโพธิสัตว์ ส่วนมากกล่าวถึงบารมีที่ควรบำเพ็ญและอธิบายถึงคุณลักษณะพิเศษของผู้ที่บำเพ็ญพระโพธิสัตว์ธรรม เมื่อพระโพธิสัตว์ปฏิบัติตนจนกระทั่งความสมบูรณ์ปรากฏในระดับต่างๆ ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์จะได้รับคุณสมบัติพิเศษ อันเกิดจากการสั่งสมในแต่ละภพชาติโดยเฉพาะชาติสุดท้ายที่จะตรัสรู้ คุณสมบัติของพระโพธิสัตว์ จะเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ บุคคลที่มีใจข้องเกี่ยวกับโพธิหรือผู้เห็นทุกข์ในการเวียนว่ายตายเกิดเพื่อจะยังตนและสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากวัฏฏะสงสารจึงเพียรพยายามสะสมคุณสมบัติเพื่อการบรรลุธรรมชาติแล้วชาติเล่า ผู้นั้นจึงเรียกว่าพระโพธิสัตว์ หรือ ผู้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เพราะพระโพธิสัตว์ ก็คือพระพุทธเจ้าเมื่อก่อนตรัสรู้ ซึ่งพระพุทธเจ้ามีจิตใจแน่วแน่เพื่อให้เกิดอุดมการณ์พระโพธิสัตว์ต้องการยังตนและสรรพสัตว์ให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากสังสารวัฏจึงทรงปฏิบัติและอบรมตนจนบารมีเต็มเปี่ยมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง จากนั้นช่วยเหลือสั่งสอนให้สรรพสัตว์หลุดพ้นตาม เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้พบเห็นจนสามารถรู้แนวทางไปสู่ภาวะความเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตได้ พุทธบุคคล บุคคลผู้บรรลุธรรม หรือบุคคลผู้เข้าสู่ความเป็นพุทธะ บุคคลผู้มีจิตหลุดพ้นจากอาสวะกิเลส หรือพุทธบุคคล เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ พระสัมมาสัมพุทธะหรือพระสัพพัญญูพุทธะ พระ

ปัจเจกพุทธะ และพระอนุพุทธะหรือพระสาวกพุทธะ พระสัมมาสัมพุทธะ หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตามด้วย พระปัจเจกพุทธะ หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เฉพาะเองแต่ไม่อาจสอนธรรมที่ตนรู้นั้นแก่ผู้อื่นได้ ส่วนพระอนุพุทธะหรือสาวกพุทธ หมายถึง ท่านผู้ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์โดยการรับฟังคำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ที่ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้านั้นจะต้องทำอย่างไร

4. จริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์ชาดก

จริยาวัตรหรือบารมีนั้นเป็นชื่อเรียกหัวข้อธรรมที่พระโพธิสัตว์ปฏิบัติเพื่อที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าหรือเป็นหลักธรรมที่สั่งสมอบรมมาเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นความเป็นเลิศในสิ่งนั้น ๆ หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงพุทธภาวะหรือกลายเป็นพระพุทธเจ้าเมื่อบารมีครบสมบูรณ์ ดังเช่นพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันพระองค์ได้ทรงบำเพ็ญจริยาวัตรบารมี 10 ประการ อันปรากฏในคัมภีร์นิบาตชาดก ดังผู้วิจัยจะได้ยกขึ้นมากล่าวเพียง 10 ชาดก ได้แก่ 1) เวสสันดรชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านทานบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/1677-2440/447-560) 2) ภูริทัตตชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านศีลบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/784-981/305-334) 3) จูฬสุตโสมชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านเนกขัมมบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 27/195-245/627-635) 4) มโหสถชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านปัญญาบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/590-296/783-304) 5) มหาชนกชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านวิริยะบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/123-296/202-228) 6) ขันติวาทีชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านขันติบารม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 27/49-52/166-162) 7) วิธุรบัณฑิตชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านสัจจะบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/1346-1654/391-446) 7) 8) มาตังคชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านอธิษฐานบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 27/1-23/469-473) 9) สุวรรณสามชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านเมตตาบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/296-420/229-245) 10) มหานารทกัสสปชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรด้านอุเบกขาบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/273 / 274)

วิเคราะห์จริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ที่ส่งผลต่อการบรรลุธรรม

พระโพธิสัตว์นั้นเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ ที่แตกต่าง มีความพิเศษกว่าคนและสัตว์ธรรมดาทางด้านสติปัญญา ความสามารถและจุดหมายสูงสุด สิ่งที่ทำให้พระโพธิสัตว์แตกต่างจากสัตว์อื่นก็คือบารมี ก่อนจะได้มาเป็นพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ทรงสร้างบารมีด้วยการเดินตามโพธิสัตว์จริยานับแต่การตั้งปณิธานปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต โดยการสร้างบารมีให้ครบถ้วน

บริบูรณ์แล้ว พระโพธิสัตว์ยังจะต้องมีคุณสมบัติอื่นอีก เพราะฉะนั้นธรรมเหล่าใดมีประเภทไม่น้อยเป็นร้อยเป็นพัน เป็นโพธิสมภาร เป็นคุณของพระโพธิสัตว์ มีอาทิอย่างนี้คือ ธรรมเป็นปฏิญญา มีอาทิ คือมหากรุณาอันให้สำเร็จในที่ทั้งปวง บุญสมภารและญาณสมภารแม้ทั้งสอง สุจริตของพระโพธิสัตว์ มีกายสุจริตเป็นต้น อธิฏฐาน มีสัจจาธิษฐานเป็นต้น พุทธภูมิ มีอุตสาหะเป็นต้น ธรรมเป็นเครื่องบ่มโพธิญาณ มีศรัทธาเป็นต้น อัธยาศัยของพระโพธิสัตว์ มีอัธยาศัยไม่โลภเป็นต้น เราข้ามได้แล้วจักข้ามต่อไป มหาปุริสวิตกมีอาทิว่า ธรรมนี้ของผู้มีความมักน้อย ธรรมนี้มิใช่ของผู้มีความมักใหญ่ ธรรมมีโยนิโสมนสิการเป็นมูล บุญมีทานบารมี 10 เป็นต้นตามอรรถาธิบายต่อไปนี้

1. จริยาวัตรด้านทานบารมี ทาน คือ เจตนาที่จะบริจาคตนเองและอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยมีความกรุณา และอุบายโกศล กำกับอยู่มีลักษณะคือ การบริจาค มีรส คือการขจัดโลภะในไทยธรรม มีความปรากฏ คือ ความไม่ยึดติด มีพื้นฐานคือ วัตถุที่ควรบริจาค (พระพรหมคุณาภณร์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553: 43) การให้ทานนั้นสิ่งที่ให้มี 2 อย่าง คือ วัตถุทานและธรรมทาน และการให้ทานชนิดใดจะให้ผลมากกว่ากัน เมื่อพิจารณาวัตถุทาน เช่น เงินทอง ข้าวปลาอาหาร หรือสิ่งที่จำเป็นทางกายอื่น ๆ เมื่อให้แล้วไม่คงทน คงอยู่ได้ไม่นาน แต่ธรรมทานคือการให้ความรู้ความเข้าใจในระดับที่ทำให้จิตใจเป็นอิสระปราศจากสิ่งเศร้าหมองทั้งปวง ทำให้เกิดทานบารมีเพื่อลดความโลภ ความโกรธและความหลง ทำให้ผู้รับมีความสุขที่ยั่งยืน และยังไม่สูญหายไปจะติดตัวไปตลอด ดังเช่นเมื่อครั้งที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรเสวยพระชาติเป็นพระเวสันดร บำเพ็ญทานบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/1677-2440/447-560) การบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์เวสสันดรเป็นการสร้างบารมีด้วยวิธีการต่าง ๆ การบริจาคทานก็เป็นวิธีการหนึ่งที่พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญและมีเป้าหมาย 2 ประการ คือ (1) เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ต้องการอาหารโดยมิได้จำกัดเพศวัยฐานะหรืออะไรทั้งสิ้น (2) เพื่อเป็นทางก้าวไปสู่สิ่งที่เรียกว่า สัมมาสัมพุทธะ หรือ สัมมาสัมโพธิญาณ (บุณย์ นิลเกษ, 2534 : 29) การบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดร ก็มีเป้าหมายการสร้างบารมีให้เต็มบริบูรณ์ เพื่อให้บรรลุถึงสัมมาสัมพุทธะ หรือ สัมมาสัมโพธิญาณได้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อพระองค์ได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระนามว่า ทีปังกรว่าในอนาคตพระองค์จักได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงทรงเฝ้าสร้างสมพระบารมีเพื่อพระโพธิญาณมาโดยตลอด แม้พระชาติสุท้าย ทรงเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรบำเพ็ญทานบารมี

2. จริยาวัตรด้านศีลบารมี ศีล หมายถึง เย็น ดีเลิศ การกระทำ ปกติและสภาพปกติตามธรรมชาติของทุกข์และสุข อนึ่งศีลหมายถึงศีรษะ ความเย็นและสันติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/9/ 2531) ศีลเป็นสรณะสูงสุด เป็นอริยทรัพย์ ศีลเป็นภูมิของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นการอาบน้ำโดยไม่ต้องมีน้ำเป็นการอบด้วยน้ำหอม เป็นเงาที่ติดตามตนเป็นเครื่องประดับศีรษะที่คนต้องสวน เป็นวรรณะที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นการฝึกอันยอดเยี่ยม เป็นวิถีแห่ง

พรหมจรรย์ ถ้าบุคคลรักษาศีล เพราะเหตุที่มีศีลนั้นเขาจะเป็นผู้องอาจ นำเกียรติมาสู่มิตรสหายและเป็นที่รักของคนดีทั้งหลาย ศีลเป็นอาภรณ์อันประเสริฐ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 26/614/358.) เป็นกฎคุมความประพฤติทั้งปวง เป็นที่ตั้งแห่งบุญ เป็นเนื้อนาบุญของทานบริจาค เป็นพื้นที่เพาะปลูกความเป็นสหายของพระอริยะ เป็นความประพฤติทางกายวาจา ที่มีความกรุณาและอุบายโกศลกำกับอยู่ด้วยการงดเว้นสิ่งที่ไม่ควรกระทำและมีความตั้งใจกระทำสิ่งที่ควรกระทำ มีลักษณะคือการสมาทาน มีรสคือการทำลายความทุศีล มีสภาพที่ปรากฏคือความเป็นของสะอาด มีพื้นฐานคือหิริโอตตัปปะ ดังเช่นพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระภูริทัตตโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรศีลบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/784-981/305-334.)

จะเห็นได้ว่ากระบวนการบำเพ็ญศีลของพระภูริทัต เกิดจากการที่ได้ไปเห็นทวยเทพบนเทวโลกเสวยความสุขจึงปรารถนาอยากจะไปบ้าง จึงได้สมาทานศีลอุโบสถขึ้นก่อนเป็นอันดับแรกต่อมาได้สมาทานบำเพ็ญศีลอุปบารมีโดยยอมสละ เลือด เนื้อ เอ็น กระดูก ให้ผู้ที่ต้องการ เพื่อรักษาศีล จัดว่าเป็นศีลอุปบารมีอีกขั้นหนึ่งของพระโพธิสัตว์

3. จริยาวัตรด้านเนกขัมมบารมี เนกขัมมะ คือ การมีจิตคิดออกจากกามและภพ อันมีการเห็นโทษของกามและภพทั้งหลายก่อน โดยมีความกรุณาและอุบายโกศลกำกับ มีลักษณะคือการออกจากกามและภพ มีรสคือ การอบรมประกอบด้วย อนิจจตา ทุกขตา และอนัตตา ดังเช่นพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นจูฬสุตโสมโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรเนกขัมมบารมี ในครั้งนั้นพระเจ้าจูฬสุตโสม ตรัสว่า “ผมหงอกบนเศียรของฉัน ฉันเป็นคนแก่แล้ว ขอลาชาวเมืองมิตรสหายและบริวารออกบวช เพราะชีวิตที่ถูกชราจับไปเป็นของยังน้อย ดุจน้ำย้อยเทลงในโคลน เมื่อชีวิตเป็นของน้อยเช่นนี้ จะประมาณเหมือนจะไม่แก่ตายจนอยู่ในโคลนคือกามคุณ ดุจสุกรจมอยู่ในโคลนคือมูตรคูถ เมื่อประมาณแล้วจะบังเกิดในนรกกำเนิดดิรัจฉานหรือเปรตวิสัย เป็นผู้เนื่องด้วยเครื่องผูกคือตัณหา จะบังเกิดในกำเนินอสุรกาย ฉันจึงสละราชสมบัติออกบวช ทรงกาสาวพัสตร์ไปแต่ผู้เดียว ฉะนั้นพระโพธิสัตว์ไม่ว่า จะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดีมีจน ย่อมมีใจยินดีในการบรรพชาอุปสมบทเพื่อบำเพ็ญพรตพรหมจรรย์อยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อออกจากฆราวาสวิสัยการอยู่ครองเรือน แม้ในโอกาสบางครั้งจะไม่มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระโพธิสัตว์เจ้าเมื่อได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วก็จะออกบวชเป็นฤษีชีไพร เมื่อโอกาสดีได้พบพระพุทธศาสนาก็จะมีใจเลื่อมใสในพระรัตนตรัยออกบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระธรรมวินัยแห่งองค์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถพระองค์นั้น ด้วยมีจิตยินดีในภาวะที่จะออกจากทุกข์ให้พ้นวัฏสงสาร จะถือมั่นในการออกบวชอยู่เนือง ๆ ไม่ยอมให้ตนเป็นนักโทษแห่งวัฏสงสารอยู่ตลอดการ

4. จริยาวัตรด้านปัญญาบารมี ปัญญา คือ ความรู้สึกลักษณะทั่วไปและลักษณะวิเศษของธรรมทั้งหลาย โดยมีความกรุณาและอุบายโกศลกำกับ มีลักษณะคือ ความเห็นแจ้งแทงตลอดสภาวะตามความเป็นจริงหรือการเห็นแจ้งแทงตลอดอย่างไม่ผิดพลาด มีรสคือ ความโอภาสในวิสัย

เพียงดังประทีปสภาพ ที่ปรากฏ คือ ความไม่หลง มีพื้นฐาน คือ สมาธิหรืออริยสัจ 4 ดังเช่นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นมโหสถบัณฑิตโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรปัญญาบารมีส่งผลให้พระโพธิสัตว์มีปัญญาบารมีแก่กล้าขึ้นตามลำดับและแก่กล้าถึงที่สุดในพระชาติสุดท้าย ทำให้ทรงบรรลุโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าได้ด้วยการบำเพ็ญจริยาวัตรปัญญาบารมี 3 ประการ คือ สุตมยปัญญา จิตตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา ดังเช่นพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระมโหสถบัณฑิตบำเพ็ญปัญญาบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/590-296/783-304) พระมโหสถโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญปัญญาบารมีด้วยการสร้างสุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา ทั้ง 3 ประการ แล้วนำปัญญานั้นไปช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกามาวจรกุศลจิตหรือรูปาวจรกุศลจิตที่เป็นญาณสัมปยุต จัดเป็นกรรมและเป็นกุศลกรรมประเภทติเหตุกกรรม คือเป็นกรรมที่มีความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงเป็นเหตุ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/232/199) และเป็นปุญญาภิสังขารกุศลกรรมประเภทติเหตุกกรรม ปุญญาภิสังขารนี้ถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิตหรือภวังควิญญาณ เมื่อถึงเวลาให้ผล ติเหตุกกรรมฝ่ายกามาวจรกุศลจิตหรือกามาวจรกุศลเจตนาก็ทำหน้าที่เป็นชนกกรรม ชักนำให้พระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในครรภ์ของพระมารดา ซึ่งในชาติสุดท้ายที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าติเหตุ กปฏิสนธิ คือการถือปฏิสนธิด้วยวิบากวิญญาณที่มีความไม่โลภ ไม่โกรธ และไม่หลง วิบากวิญญาณดวงนี้เป็นกามาวจรวิบากจิตดวงที่ 1 เป็นจิตที่ประกอบด้วยปัญญาที่เรียกว่า สชาติปัญญา คือ ปัญญาที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด หรือปัญญาที่มีมาพร้อมกับการถือปฏิสนธิที่เป็นไตรเหตุเกิดจากกรรมเป็นปัญญาที่สำเร็จด้วยอานุภาพของกรรมดีที่กระทำในชาติก่อน ๆ ดังกล่าวแล้ว สชาติปัญญานี้เป็นปัญญาที่ไม่ต้องพัฒนาส่งเสริม เป็นปัญญาที่ไม่ใช่ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ หรือสิ่งที่ถูกรู้แต่เป็นตัวผู้รู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องรู้ด้วยปัญญา ดังนั้นพระโพธิสัตว์มีสชาติปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดจึงเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีปัญญาในระดับสูงสุดเท่าที่มนุษย์จะมีได้ สามารถที่จะเรียนรู้และคิดอ่านเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายถูกต้องรวดเร็วแม่นยำและมากมายกว้างขวางด้วยอานุภาพของสชาติปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดนี้ อนึ่งแม้สชาติปัญญาของพระโพธิสัตว์ก็เป็นผลกรรมดีที่กระทำไว้ในอดีตชาติ

สชาติปัญญานี่เองเป็นปัญญาบารมีที่เป็นผลของการบำเพ็ญบารมีในอดีต ดังที่ท่านอธิบายไว้ในอรรถกถาอกิตติจริยา จริยาปิฎกว่า “ปัญญาบารมี ได้แก่ ปัญญาอันเป็น อุปายโกศลซึ่งเป็นสชาติปัญญา และปัญญาให้สำเร็จความประพฤติขัดเกลาอย่างยิ่ง เพราะรู้ธรรมเป็นอุปการะและไม่เป็นอุปการะแก่บารมีเหล่านั้น ละธรรมไม่เป็นอุปการะเสียมุ่งประพฤติเป็นอุปการะ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13 /10/32) การมีสชาติปัญญาในระดับสูงสุดก็คือความเต็มเปี่ยมของปัญญาบารมี ปัญญาบารมีหรือกุศลกรรมฝ่ายกามาวจรที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญมาส่วนหนึ่งให้ผลในปฏิสนธิกาลดังกล่าวแล้ว ส่วนกุศลกรรมฝ่ายรูปาวจรและกุศลกรรมฝ่ายกามาวจรอีกส่วนหนึ่งส่งผล

ในปวัตติกาล คือ ปัญญาบารมีหรืออกุศลกรรมในส่วนที่เป็นภาวนามยปัญญา ที่เกิดจากการที่พระโพธิสัตว์ได้ออกบวชแล้วเจริญสมถกัมมัฏฐานจนบรรลุฌานสมาบัติ 8 แล้วได้อภิญญา 5 และเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานจนถึงอนุโลมญาณหรือปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิเป็นกรรมปัจจัย และอุปนิสสยปัจจัยให้พระโพธิสัตว์บรรลุฌานสมาบัติ 8 ได้โดยง่าย ในคราวที่ทรงไปศึกษาในสำนักอาฬารดาบสและอุทกดาบสและทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณในปฐมยามและมัชฌิมยามแห่งคืนตรัสรู้ ทรงเจริญวิปัสสนาบรรลุโพธิญาณในปัจฉิมยามแห่งคืนตรัสรู้ (พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์, 2547 : 85)

ดังนั้น พระโพธิสัตว์ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดีมีจนมีจิตมั่นที่จะเพิ่มพูนปัญญาอยู่เสมอ ๆ แสวงหาความรู้อันเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญาขวนขวายพยายามอบรมสั่งสมหมั่นสมาคมกับท่านผู้รู้ผู้เป็นปราชญ์ มีน้ำใจที่ไม่รู้จักคำว่าอิ่มในวิทยาการต่าง ๆ ไม่เลือกชนชั้นวรรณะของผู้มีความรู้ไม่ว่าท่านจะเป็นใครก็ตาม ขอให้ได้มีโอกาสไต่ถามซึ่งอรรถธรรมและเหตุการณ์ทั้งปวง ทั้งนี้ก็เพราะปัญญาเป็นธรรมอันสูงสุดผู้ปรารถนาพระพุทธภูมิพึงขวนขวายอยู่เสมอเพื่อสั่งสมปัญญาบารมีในการตรัสรู้ธรรมเป็นพระพุทธเจ้า

5. จริยาวัตรด้านวิริยบารมี วิริยะบารมี คือ ความอุตสาหะพากเพียรละกิเลสของพระโพธิสัตว์ด้วยการบำเพ็ญทุกกรกิริยาอย่างแสนสาหัสจนแทบสิ้นพระชนม์ ซึ่งความเพียรแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การละบาป และการบำเพ็ญบุญ ผู้ที่ปฏิบัติความเพียรได้จะเป็นผู้ที่เจริญ เป็นการชำระใจให้หมดจนปราศจากความชั่ว เต็มไปด้วยกุศลมีจิตใจที่ผ่องใสอยู่เสมอ ความเพียรในด้านของจิตวิญญาณเรียกว่า วิริยะ เป็นความเพียรที่กล้าแกร่งหรือความเพียรที่จะประกอบสิ่งนั้น เป็นความเพียรที่ไม่ท้อถอยถึงแม้จะมีอุปสรรคนานัปการเป็นการขวนขวายที่จะกระทำประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยกายและใจโดยมีความกรุณาและอุบายโกศลกำกับ มีลักษณะคือความพยายาม มีรสคือความอุปถัมภ์ มีสภาพที่ปรากฏคือการไม่ย่อหย่อน มีพื้นฐานคือเรื่องที่เริ่มทำให้มีวิริยะหรือความสังเวชอาศัยความอุตสาหะพยามอย่างมากไม่ว่าจะเทวดาฟ้าดินที่จะกำหนดให้ได้การเฝ้าวิงวอนผีสานเทวดานั้นเปล่าประโยชน์เพราะถ้าหากเป็นเช่นนั้นจริงทำไมเทวดาจึงไม่สร้างทุกสิ่งทุกอย่างให้กับมนุษย์ มนุษย์ต้องเหนื่อยอยากดิ้นรนแสวงหาเองทำไม เพราะฉะนั้นหากคนใดต้องการอะไรในชีวิตก็ควรจะเพียรพยายามหาสิ่งเหล่านั้นด้วยความวิริยะต่อสู้กับอุปสรรคด้วยตัวเองแล้วเราก็จะได้สิ่งนั้น ด้วยประโยคที่ว่าไม่มีอะไรในโลกนี้หรือโลกหน้าที่มนุษย์จะทำไม่ได้และการกระทำของมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นหรือการได้สิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นควรได้มาด้วยกระบวนการสร้างสมวิริยะบารมีตามหลักศาสนาจึงจะถือได้ว่าสิ่งนั้นมีคุณค่า ดังเช่นพระมหาชนกโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรวิริยะบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/123-296/202-228.)

ดังนั้น พระโพธิสัตว์ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้ง ผู้ดีมีจน จะต้องหมั่นเพิ่มพูนวิริยะความเพียรสร้างเสมออย่างไม่ย่อท้อ ไม่ผัดวันประกันพรุ่งเมื่อนั้น วันนี้ให้สูญไปเปล่าประโยชน์

กล่าวคือ เป็นผู้มีจิตใจกล้าหาญในการประกอบกุศลกรรมคุณงามความดีเพื่อแลกกับพระโพธิญาณ อันเป็นสิ่งประเสริสุดยอดที่ตั้งความหวังเอาไว้ ถึงแม้นบางครั้งจะต้องถึงซึ่งความตายก็ตามที ก็จะไม่ลดละความเพียรไม่ขยาดต่ออุปสรรคปัญหาใด ๆ ทั้งสิ้น

6. จริยาวัตรด้านขันติบารมี คัมภีร์พระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าตรัสพุทธจริยธรรมเรื่องขันติเอาไว้ในมหาปทานสูตรว่า ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา...เอตํ พุทฺธานสาสนนฺติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/90/43-44) “ขันติความอดทน คือความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง...นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 10/90/60) ในสัพพาสวสูตรว่าด้วยขันติมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การทำลายหรือแผดเผากิเลสให้มอดมลายไปดังข้อความว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาโดยแยบคายแล้ว เป็นผู้อดทนต่อความหนาว ความร้อน ความหิว กระหาย เหลือบ ยุง ลม แดด และการรบกวนแห่งสัตว์เลื้อยคลาน เป็นผู้อดกลั้นต่อคำหยาบ คำส่อเสียด เป็นผู้อดกลั้นต่อเวทนาทั้งหลาย อาทิ ความทุกข์อันกล้า แข็ง เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ พรากชีวิตได้ ซึ่งเมื่อเธอไม่อดกลั้นอยู่ อาสาวะและความเร่าร้อนบีบคั้นก็จะพึงเกิดขึ้น เมื่ออดกลั้นอยู่ อาสาวะความเร่าร้อนความบีบคั้นย่อมไม่มีแก่เธอนี้คืออาสาวะที่ต้องละด้วยการอดกลั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 12/24/24)

พระโพธิสัตว์ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดี มีจน จะต้องหมั่นเพิ่มพูนขันติบารมีในการสั่งสมความดีอันเป็นกุศลกรรมต่าง ๆ บางครั้งถูกมองในแง่ร้าย ถูกกลั่นแกล้งซ้ำเติมต่าง ๆ นานา จะต้องมีขันติกำกับไว้ในจิตอยู่ตลอดเวลา แม้จะต้องสู้อดทนจนถึงความสิ้นชีพก็ตามที จะต้องพลีกายเพื่อเข้าแลกต่อพระโพธิญาณ พุทธภูมิที่ตนปรารถนาให้สำเร็จลงจงได้ พระโพธิสัตว์ผู้มีจิตมุ่งหมายต่อพระโพธิญาณ พยายามสั่งสมขันติธรรมไม่มีอาการพิโรธจิตคิดมุ่งร้ายเดือดดาลใจไม่มีอาการหวั่นไหวในเหตุการณ์ทั้งปวง ทั้งนี้เพื่อความถึงซึ่งพระโพธิญาณในอนาคตกาล

7. จริยาวัตรด้านสัจจบารมี สัจจบารมี คือ การไม่กล่าวคลาดเคลื่อนจากความจริง มีการเว้นกล่าวบางอย่าง เป็นต้นโดยมีความกรุณาและอุบายโกศล กำกับ มีลักษณะคือ การกล่าวไม่ผิดจากความจริงมีรส คือ การกระทำภาวะตามเป็นจริงให้แจ่มแจ้ง สภาพที่ปรากฏคือ ความดีความถูกต้อง มีพื้นฐาน คือ ความเป็นผู้ยินดีในธรรมอันงาม การบำเพ็ญสัจจะบารมีของพระโพธิสัตว์มีความสำคัญมากทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเป็นเครื่องหมายของคนดี ถ้าเราอยู่ร่วมกับคนอื่นโดยที่ไม่มีความซื่อสัตว์ต่อกันต่างคนก็ต่างหลอกลวงซึ่งกันและกัน เราก็จะพบแต่ความไม่แท้เป็นของเล่นไปหมดเกือบทุกอย่าง จะหาประโยชน์ใช้สอยอย่างจริงจังและหาคุณค่าไม่ได้ พบเจอแต่คนคดโกงอยู่ทุกวันชีวิตจะหาความสุขได้ที่ไหน คนเรานั้นย่อมต้องการที่จะทราบความจริงอยู่วันยังค่ำ ดังเช่นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นวิธุรบัณฑิตโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรสัจจะบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/1346-1654/391-446) ในวิธุรชาดก พระโพธิสัตว์เสวยชาติเป็นวิธุร

บัณฑิต พระองค์ทรงบำเพ็ญสัจจะบารมี มีพระราชาทรงพระนามว่า ธนัญชัยโกรพยราช ได้เล่นสกากับปุณณยักษ์ ได้ท้าพนันกันไว้ว่า ถ้าปุณณยักษ์แพ้จะให้แก้วมณีแก่พระราชา ถ้าพระราชาแพ้นอกจากพระราชา พระมเหสีและเศวตฉัตรนอกจากสามอย่างนี้ปุณณยักษ์จะเอาอะไรก็ได้ทั้งหมดในเมืองของพระองค์ที่มี ผลปรากฏพระราชาแพ้ปุณณยักษ์จึงเลือกเอาวิธุรบัณฑิต ซึ่งวิธุรบัณฑิตได้ทราบข่าว ก็พร้อมปฏิบัติตาม เพราะสำนึกในสัจจะที่ตนเองให้ไว้กับพระราชา เมื่อเข้ามาทำงาน ได้ตั้งสัจจะไว้ว่าได้มอบชีวิตให้กับพระราชา ฝ่ายพระราชาเมื่อรู้ว่าปุณณยักษ์ เมื่อชนะการเล่นสกาแล้วเลือกเอาวิธุรบัณฑิต จึงเกิดเป็นปัญหาเพราะพระราชาไม่ต้องการให้วิธุรบัณฑิตไป ถือว่าเป็นปัญหาสังคมที่ยิ่งใหญ่ พระราชาไม่รู้ความจริงว่า ปุณณยักษ์คือใคร เพราะปุณณยักปลอมตัวเป็นคนหนุ่มเข้ามาเล่นสกา พระราชาจึงคิดไม่ซื่อ คือจะไม่ปฏิบัติตามสัจจะ พระโพธิสัตว์วิธุรบัณฑิต เป็นผู้แก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการรับผิดชอบต่อสัจจะของตนเองที่ตั้งไว้ ก่อนเข้าทำหน้าที่กับพระราชาและยอมปฏิบัติตามสัจจะ ที่พระราชาตั้งไว้กับปุณณยักษ์ ถือว่าเป็นการรักษาสัจจะของตัวเอง และรักษาสัจจะของพระราชา ท่านได้ลาทุก ๆ คนจากไป พร้อมกับความโศกเศร้าของคนทั้งหลาย ที่เป็นห่วงใยในตัวพระโพธิสัตว์ ถือว่าเป็นการบำเพ็ญจัจจะบารมี ด้วยอานิสงค์ในครั้งนั้นส่งผลมาถึงเมื่อครั้งเป็นเจ้าชายสิทธัตถะออกบวชแสวงหาโมขธรรมความหลุดพ้นจากกองทุกข์ถึงแม้ว่าจะไม่รู้ว่าการปฏิบัตินั้นจะเห็นผลหรือไม่เห็นผลพระองค์ก็ยังทรงกระทำด้วยการตั้งสัจจะบารมีในคืนก่อนวันตรัสรู้ พระองค์ประทับที่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกและได้ทรงตั้งจิตอธิษฐานว่า แม้เลือดในกายของเราจะเหือดแห้งไปเหลือแต่หนังเอ็ดกระดูกก็ตามถ้ายังไม่พบธรรมวิเศษแล้วจะไม่ยอมหยุดความเพียรเป็นอันขาด เมื่อตั้งจิตอธิษฐานแล้ว พระองค์ก็ทรงสำรวจจิตให้สงบแน่วแน่ในที่สุดพระองค์ก็ทรงบรรลุธรรม (พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์, 2547 : 76)

พระโพธิสัตว์เจ้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดีมีจน จะต้องพยายามหมั่นเพิ่มพูนสัจธรรม กล่าวคือ มีจิตใจที่ ประกอบด้วยความสัตย์ซื่อตรง ไม่ล่วงละเมิดเกิดเป็นเท็จเมื่อปฏิญาณรับว่าจะทำสิ่งใดก็ต้องทำสิ่งนั้นไม่กลับกลอกหลอกลวง อันเป็นกิริยาที่โกหกทั้งตนและผู้อื่น มีความเที่ยงธรรมประจำจิตเสมอดังตราคันชั่ง มีความตั้งใจจริงที่จะสร้างความดีให้เต็มที่ไม่โลเล แม้บางครั้งจะต้องเดิมพันด้วยชีวิต มีผู้มาขู่ฆ่าก็ยอมตายไม่ยอมให้ผิดไปจากความที่ได้ตั้งใจทำความดีนั้น ๆ เอาไว้ แม้จะถึงแก่ชีพเพื่อแลกพระโพธิญาณก็ย่อมไม่แปรผันสัจจะ

8. จริยาวัตรด้านอธิษฐานบารมี อธิษฐานบารมี คือ การตั้งมั่นสมาทานอย่างไม่หวั่นไหว ความตั้งมั่นที่เป็นไปในอาการต่าง ๆ อันกำกับด้วยความกรุณาและอุบายโกศลกำกับมีลักษณะคือการตั้งมั่นในโพธิญาณ พระโพธิสัตว์ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดีมีจน จะต้องมีใจที่ประกอบด้วยอธิษฐานธรรม มีความมั่นคงเด็ดขาด ตั้งความปรารถนาเพื่อให้บรรลุผล เมื่อตั้งเป้าหมายสิ่งใดไว้ต้องหมั่นตั้งความปรารถนาอยู่เสมอพยายามตั้งความมั่นคงแห่งดวงจิต เพียร

เพิ่มเติมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปให้สำเร็จตามความประสงค์ให้จงได้ เมื่อได้ตั้งสัจจะอธิษฐานแล้วก็มีใจที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวโยกคลอน ถึงใครจะคอยขู่ฆ่าให้สิ้นชีวิตก็ตามที ดังก้อนหินแห่งภูเขาแท่งใหญ่มหึมาอันตั้งอยู่ดีแล้ว แม้จะถูกพายุขนาดใหญ่สักเพียงไหนที่พัดมาจากทิศต่าง ๆ ก็ไม่อาจทำให้ภูเขานั้นสั่นสะเทือนหวั่นไหวได้แม้แต่น้อยนิด ดังเช่นพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นมาตังคโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรอธิษฐานบารมี

ฉะนั้นการบำเพ็ญอธิษฐานบารมีของพระโพธิสัตว์นั้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นส่วนที่สนับสนุนส่งเสริมการบำเพ็ญบารมีข้ออื่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อธิษฐานบารมีจะเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจของพระโพธิสัตว์ในการทำคุณงามความดีทุกอย่าง เป็นการอธิษฐานเพื่อที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีจิตมุ่งตรงต่อพระโพธิญาณอันประเสริฐโดยการตั้งความปรารถนาอันมั่นคงถาวรแล้ว จะไม่มีอะไรมาทำจิตให้เปลี่ยนแปลงได้จนกว่าจะได้ บรรลุพระโพธิญาณ

9. จริยาวัตรด้านเมตตาบารมี เมตตาบารมี คือ มีจิตใจไม่ประทุษร้าย มีความปรารถนาที่จะนำประโยชน์สุขมาให้แก่ โลกอันมีความกรุณาและอุบายโกศล กำกับ มีลักษณะคือ ความเป็นไปเพื่อประโยชน์ มีรส คือการนำมาซึ่งประโยชน์เกื้อกูล มีรส คือ การนำออกซึ่งความอาฆาตเบียดเบียน สภาพที่ปรากฏ คือ ความน่ารัก มีพื้นฐาน คือการเห็นความพอใจของสัตว์ทั้งหลาย ดังเช่นพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นสุวรรณสามชาดกโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรเมตตาบารมี (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/296-420/229-245) ฉะนั้นพระโพธิสัตว์ ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดีมีจน จะต้องมีน้ำใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตา มีความปรารถนาดีต่อสรรพชีวิตทุกถ้วนหน้า ไม่ว่ามิตรหรือศัตรูด้วยคิดว่าทุกชีวิตเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกัน เมื่อเห็นเขาประมาทก็ให้มีเมตตาจิตคิดช่วยเขาให้ความรู้สึกที่ดี ๆ แก่เขา มีความปรารถนาที่ดี ๆ ต่อผู้หลงมัวเมาอยู่ในโลกนี้ พยายามสั่งสมเมตตาธรรมให้เพิ่มพูนตั้งความปรารถนาดี ไม่มีราคีเคืองรุมเร้าในดวงจิต ถึงแม้ว่าบางครั้งบางคราวจะเอาชีวิตเข้าแลกเพื่อให้ปวงชนสัตว์อื่นได้รับความสุขก็ต้องยอม เพื่อแลกกับพระโพธิญาณอันเป็นสิ่งล้ำค่า พระโพธิสัตว์เจ้าผู้มีจิตมุ่งหมายต่อพระโพธิญาณจะต้องพยายามเสริมสร้างเมตตาธรรมให้มีขึ้นในดวงจิต เพื่อแผ่ความเย็นใจไปทั่วทุกสาระทิศ มีน้ำใจเป็นมิตรไมตรีไม่มีขีดจำกัด ผู้คบหาสมาคมด้วยย่อมได้รับความเย็นใจไม่เดือดร้อน บำเพ็ญเมตตาบารมีธรรมอยู่อย่างนี้จนกว่าจะได้บรรลุถึงพระญาณ

10. จริยาวัตรด้านอุเบกขาบารมี อุเบกขาบารมี คือ การดำเนินไปสม่ำเสมอในความปรุงแต่งของสัตว์ทั้งที่ น่าพอใจและไม่น่าพอใจอันขจัดอนุนยะ (คล้อยตาม) และปกิฆะ(ความกระทบ ,ติดขัด) โดยมีความกรุณาและอุบายโกศล กำกับ มีลักษณะ คือ การวางเฉยเป็นกลาง มีรสคือ การเห็นความเสมอ มีสิ่งปรากฏ คือ การสงบระงับจากความตึงเครียด พื้นฐานคือ การประจักษ์ชัดว่ากรรมเป็นของตน พระโพธิสัตว์เจ้าผู้มีจิตมุ่งหมายต่อพระโพธิญาณ ก็พยายามเสริมสร้างพระ

อุเบกขาธรรมให้เกิดขึ้นประจำจิต ไม่รักไม่ชังในสรรพสัตว์ไม่ว่าผู้นั้นจะคิดดีหรือร้าย ปฏิบัติอยู่อย่างนี้ไปจนกว่าจะบรรลุถึงพระโพธิญาณ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ได้ตั้งความปรารถนาไว้แล้วนั้น ดังเช่นพระโพธิสัตว์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นมหานารทกัสสปโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรอุเบกขาบารมี (พระมหาสุขพัฒน์ อนนท์จารย์, 2547 : 149)

พระโพธิสัตว์พรหมนารท พระองค์ทรงบำเพ็ญอุเบกขาบารมี พระองค์ทรงมีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อุเบกขาคือความวางเฉยอย่างมีปัญญาอยู่บนทางสายกลางด้วยปัญญาในขณะเดียวกัน พระเจ้าอังคติราชได้มีความเห็นสุดโต่งไปสู่ขอบสุดข้างหนึ่ง คือ ความเห็นว่าทำบุญไปก็ไม่ได้บุญ ทำบาปไปก็ไม่ได้บาป นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี คุณของบิดามารดาไม่มี เมื่อได้ฟังธรรมจากคุณาชีวก ซึ่งเป็นนักบวชผู้หลงผิดอย่างงมงายเป็นนักบวชผู้มืดบอด เพราะความเข้าใจผิดแต่เป็นคนฉลาดผิด ๆ คือฉลาดสอนให้คนเข้าใจผิด เมื่อพระเจ้าอังคติราชได้ฟังธรรมที่ผิดจากคุณาชีวกแล้ว เมื่อกลับมาสู่พระราชวังก็สั่งให้คนรื้อโรงทานไม่มีการบริจาคทาน โดยถือว่าเป็นการสูญเปล่าไม่เกิดประโยชน์ ไม่บริหารประเทศชาติบ้านเมืองเพราะทำไปแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์ จนในที่สุดพระพรหมนารทได้มาสอนธรรม โดยพระองค์ใช้อุเบกขาบารมีในการสอนพระเจ้าอังคติราชให้มีความเห็นที่ถูกต้องว่า นรกมี สวรรค์มี โลกนี้มี โลกหน้ามี บิดามารดามี บุญบาปมี ฯลฯ เพราะพระองค์เคยประสบมาแล้ว เมื่อพระเจ้าอังคติทรงสดับแล้วพอพระทัยในคำสอน แสดงโทษแห่งความเห็นผิดให้พระเจ้าอังคติสดับ ทำให้พระองค์ทรงคลายจากมิจฉาทิฏฐิ แล้วทรงบำเพ็ญกุศลมีการให้ทานเป็นต้น เมื่อสวรรคตแล้วจึงไปเกิดในสวรรค์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 28/1153-1345/360-390)

ดังนั้น พระโพธิสัตว์ไม่ว่าจะไปเกิดในภพใดชาติใดทั้งผู้ดีมีจน จะต้องมีน้ำใจที่ประกอบไปด้วยอุเบกขา มีจิตใจที่รักความยุติธรรมอันเต็มกำลังในสรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้าไม่ลำเอียงเข้าข้างโน้นข้างนี้ ไม่ชอบไม่ชังในสิ่งใด ๆ ไม่ยินดียินร้ายในสิ่งต่าง ๆ ก็โดยอาศัยปัญญาเป็นพื้นฐาน เพราะรู้ว่าสัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม พยายามบำเพ็ญอุเบกขาธรรมให้เพิ่มพูน ยังจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในอุเบกขา มีความวางเฉยอยู่ในทุกสถานที่และในกาลทุกเมื่อ บางครั้งคราวถึงจะต้องเอาชีวิตของตนเข้าแลก มุ่งหมายเพื่อให้มั่นอยู่ในอุเบกขาธรรมก็ต้องยอม เพื่อผลใหญ่คือ พระโพธิญาณ พระโพธิสัตว์เจ้าผู้มีจิตมุ่งหมายต่อพระโพธิญาณ ก็พยายามเสริมสร้างพระอุเบกขาธรรมให้เกิดขึ้นประจำจิต ไม่รักไม่ชังในสรรพสัตว์ไม่ว่าผู้นั้นจะคิดดีหรือร้าย ปฏิบัติอยู่อย่างนี้ไปจนกว่าจะบรรลุถึงพระโพธิญาณ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ได้ตั้งความปรารถนาไว้แล้วนั้น

บทสรุป

พระโพธิสัตว์ที่จะเป็นพระพุทธเจ้าได้ต้องมีคุณสมบัติคือบำเพ็ญจริยาวัตรครบ 10 ประการ ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมะบารมี ปัญญาบารมี วิริยะบารมี ขันติบารมี สัจจะบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี บารมี 10 ประการนี้ เป็นกระบวนการหมั่นฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม ที่จะทำให้เป็นคนดีที่โลกต้องการ เป็นที่ปรารถนาของทุกคน ด้วยการปฏิบัติที่มีความมุ่งมั่นเพื่อความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่า การสร้างบารมี เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการเลื่อนระดับขั้นของการทำความดีจากระดับปกติสามัญ จนถึงระดับสูงสุด ในบารมีทั้ง 10 ประการ มุ่งไปในการเป็นเครื่องช่วยทำให้พระโพธิสัตว์มีปัญญาแก่กล้าขึ้นตามลำดับ และแก่กล้าถึงที่สุดในพระชาติสุดท้ายทำให้ทรงบรรลุพระโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าได้ด้วยกระบวนการสุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา ที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญจริยาวัตรในอดีตชาติมากมายนับไม่ถ้วนรวมเป็นระยะเวลาสื่อสงไขยกับอีกหนึ่งแสนมหากัปนับจากได้รับพยากรณ์จากพระทีปังกรพุทธเจ้า ส่งผลถึงภพชาติต่อ ๆ มา ทำให้พระโพธิสัตว์เป็นผู้มีปัญญามากและมากที่สุดในพระชาติสุดท้าย ตามหลักกรรมนิยามหรือกฎแห่งกรรม กรรมดีหรือกรรมชั่วที่คนเรากระทำจะถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิต คือ จิตที่เป็นองค์แห่งภพหรือจิตใต้สำนึก ถ้าเป็นกรรมชั่วก็จะสั่งสมเป็นอาสวกิเลส รอเวลาที่จะให้วิบากหรือผลของกรรม ซึ่งอาจจะให้ผลในชาติปัจจุบันเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรมให้ผลในชาติหน้าเป็นอุปปัชชเวทนียกรรม ถ้าเป็นกรรมดีก็จะสั่งสมเป็นบุญบารมี ที่ท่านเรียกว่า สชาติปัญญา คือ ปัญญาที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด หรือปัญญาที่มีมาพร้อมกับการถือปฏิสนธิที่เป็นไตรเหตุเกิดจากกรรมเป็นปัญญาที่สำเร็จด้วยอานุภาพของกรรมดีที่กระทำในชาติก่อน ๆ แล้วนำปัญญานั้นไปช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยกามาวจรกุศลจิตหรือรูปาวจรกุศลจิตที่เป็นญาณสัมปยุตคือประกอบด้วยญาณ จัดเป็นกรรมและเป็นกุศลกรรมประเภทติเหตุกกรรม คือเป็นกรรมที่มีความไม่โลภ ความไม่โกรธ และความไม่หลงเป็นเหตุและเป็นปุญญาภิสังขารกุศลกรรมประเภทติเหตุกกรรมหรือปุญญาภิสังขารนี้ถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิตหรือภวังควิญญาณ เมื่อถึงเวลาให้ผล ติเหตุกกรรมฝ่ายกามาวจรกุศลจิตหรือกามาวจรกุศลเจตนาก็ทำหน้าที่เป็นชนกกรรมชักนำให้พระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในครรภ์ของพระพุทธมารดา ในพระชาติสุดท้ายที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าของเรา ด้วยติเหตุกปฏิสนธิคือการถือปฏิสนธิด้วยวิบากวิญญาณที่มีความไม่โลภ ความไม่โกรธ และความไม่หลง วิบากวิญญาณดวงนี้เป็นกามาวจรวิบากจิตดวงที่ 1 เป็นจิตที่ประกอบด้วยปัญญาที่เรียกว่า สชาติปัญญา คือ ปัญญาที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด หรือปัญญาที่มีมาพร้อมกับการถือปฏิสนธิที่เป็นไตรเหตุเกิดจากกรรม เป็นปัญญาที่สำเร็จด้วยอานุภาพของกรรมดีที่กระทำในชาติก่อน ๆ สชาติปัญญานี้เป็นปัญญาที่ไม่ต้องพัฒนาส่งเสริมเป็นปัญญาที่ไม่ใช่ความรู้ในเรื่องนั้น

เอกสารอ้างอิง

ทรัพย์ ประกอบสุข, (2527). *วรรณคดีชาดก,* พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์,

บุณย์ นิลเกษ. (2534). *อุดมการณ์ชีวิตแบบโพธิสัตว์ เล่มที่ 3 ตอนการบำเพ็ญทานบารมี.* เชียงใหม่ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

ประพจน์ อัศวิรุฬหการ. (2527). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์เถรวาทและคัมภีร์มหายาน.* รายงานการวิจัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประยุทธ์ หลงสมบุญ. (2546). *พจนานุกรมมคธ-ไทย.* กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร.

พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์. (2547). *พุทธประวัติตามแนวปฐมสมโพธิกถา.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)., (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์,* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญเรือง ปณฺญาวชิโร. (2547). *พระพุทธศาสนากับปรัชญา.* บุรีรัมย์ : ฝ่ายผลิตเอกสารและตำรา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสุขพัฒน์ อนนท์จารย์. (2547). *กว่าจะเป็น พระพุทธเจ้า 5 พระองค์.* กรุงเทพฯ : ลูก ส. ธรรมภักดี.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2542). *พระสูตรและอรรถกถาแปล เล่ม 55-64.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2548). *นิทานชาดกฉบับเปรียบเทียบในคัมภีร์มหาวัสดุและอรรถกถาชาดก.* กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2515). *พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน เล่ม 1.* พระนคร : เกษรมบรรณกิจ.

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุคส์.

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2542). *วรรณคดีชาดก,* พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

หลวงเทพดรุณานุศิษฏ์ (ทวี ธรมธัช), (2540). *ธาตุปุปทีปิกา.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

เอลิซาเบธ เรย์. แคลร์ โรเซนฟิลด์และโดโรธี เบลี่ย์. (2524). *ทศชาติ (แปลโดย) สนทธิวรรณอินทรลิบ.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปกร.

ภาวะพลัดตกหกล้ม: สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในผู้สูงอายุ

FALLS: SOMETHING THAT SHOULD NOT BE IGNORED AMONG THE ELDERLY

[1]จิรัชญา เหล่าคมพฤฒาจารย์, [2]ปาริชาต ญาตินิยม และ [3]ธิติรัตน์ เหล่าคมพฤฒาจารย์

[1]Jiratchaya Laokhompruttajarn, [2]Parichat Yatniyom

and [3]Thitirat Laokhompruttajarn

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

[1]jungera2520@gmail.com, [2]pyatniyom@yahoo.com, [3]thitirat1115@gmail.com

Received: May 20, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทคัดย่อ

การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญทางสาธารณสุขและเป็นสาเหตุของการบาดเจ็บ ความพิการหรือเสียชีวิตได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จะมีแนวโน้มพลัดตกหกล้ม ร้อยละ 28-35 และเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 32-42 เมื่ออายุ 70 ปีขึ้นไป สาเหตุของการพลัดตกหกล้ม ส่วนใหญ่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอายุที่เพิ่มขึ้น ร่วมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบ้านที่มีความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม จนเกิดผลกระทบต่อร่างกาย การดำรงชีวิตประจำวันและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพลัดตกหกล้ม ผลกระทบต่อการพลัดตกหกล้ม การป้องกันการพลัดตกหกล้มและการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ย่อมนำไปสู่การป้องกันภาวะพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะพลัดตกหกล้ม, ผู้สูงอายุ

---

[1] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2] อาจารย์ ดร.สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Abstract

Falls in the elderly are a significant public health problem and are a cause of injury, disability, or death. Especially, elderly aged 65 years and over were 28-35 percent more likely to fall and this rate increased to 32-42 percent when they were 70 years and over. Falls were mostly caused by physical changes and increasing age along with environments both inside and outside the home that are at risk for falls until they affect the body, daily living, and quality of life of the elderly Therefore, it is necessary to give attention to factors related to falls, effects on falls, fall prevention, and an appropriate environment. This would lead to effective fall prevention among the elderly and promote a better quality of life for the elderly.

Keywords: Falls, the Elderly

บทนำ

การพลัดตกหกล้มเป็นปัญหาที่มีความสำคัญทางด้านสาธารณสุขและมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ 70-79 ปี และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป เสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม 1.75 และ 3.41 เท่า ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุ 60-69 ปี (เพ็ญพักตร์ หนูผุดและคณะฯ, 2563: 125–37) และผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป มีการพลัดตกหกล้ม ร้อยละ 28 -35 และผู้สูงอายุ 70 ปีขึ้นไป มีการพลัดตกหกล้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 32-42 สาเหตุของการพลัดตกหกล้มเกิดจากความเสื่อมถอยของร่างกายและอายุที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่เคยมีประวัติการพลัดตกหกล้มมาก่อน มีโอกาสที่จะเกิดการพลัดตกหกล้มซ้ำถึงร้อยละ 40 (WHO, 2008) นำมาซึ่งการบาดเจ็บเล็กน้อยจนถึงรุนแรง โดยประมาณ 1 ใน 10 คน มีการบาดเจ็บรุนแรง อาทิ บาดเจ็บที่สะโพก ศีรษะและกระดูกหัก ส่งผลให้สูญเสียความสามารถในการดูแลตนเอง ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือบางรายเกิดภาวะทุพลภาพ พิการ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ลดลง (ปริศนา รถสีดา, 2561: 15–25)

จากการศึกษาสถานการณ์ด้านการพลัดตกหกล้มในต่างประเทศ พบว่าในแต่ละปี 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุมักประสบกับการพลัดตกหกล้มและครึ่งหนึ่งเกิดมากกว่า 1 ครั้ง ร้อยละ 10 ของการพลัดตกหกล้ม ทำให้กระดูกสะโพกหัก ร้อยละ 25 ของการบาดเจ็บกระดูกสะโพกเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิต การพลัดตกหกล้ม มักเกิดขึ้นในที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะในห้องน้ำและบันได (Choi NG,

et.al., 2019: 303) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุที่เคยพลัดตกหกล้มในครั้งแรกแล้ว มีแนวโน้มที่เกิดซ้ำเพิ่มขึ้น 2 – 3 เท่า นอกจากนี้ผู้สูงอายุ ที่กระดูกหักจากการพลัดตกหกล้มที่บ้านเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ มีโรคประจำตัว ได้แก่ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเส้นเลือดสูง โรคหัวใจและบางรายมีไตวายเรื้อรัง (วสุวัฒน์ กิติสมประยูรกุล, 2561: 115-116) สำหรับประเทศไทย พบว่ามีการบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มทุกปีหรือปีละมากกว่า 3 ล้านรายโดยเพศหญิง มีอุบัติการณ์การพลัดตกหกล้มและบาดเจ็บรุนแรงสูงกว่าเพศชาย 1.6 เท่า และร้อยละ 20 ได้รับบาดเจ็บบริเวณต้นขา เข่าและข้อสะโพก (วณิชา พึ่งชมภู, 2563: 22) ซึ่งปัญหาระยะยาวจากการพลัดตกหกล้มที่รุนแรง จะส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตลดลง จากปัญหาทุพลภาพ ความพิการและภาวะแทรกซ้อนต่างๆ รวมถึงการพึ่งพาบุคคลรอบข้างในการดูแลนำมาซึ่งการเกิดปัญหาสุขภาพจิตและภาวะซึมเศร้าได้ (วราลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ, 2560: 32-34)

ดังนั้น การตระหนักและให้ความสำคัญกับภาวะพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาดังกล่าวและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยบทความฉบับนี้ ได้มีการศึกษาและนำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพลัดตกหกล้ม ผลกระทบต่อการพลัดตกหกล้มการป้องกันการพลัดตกหกล้มและการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพื่อป้องกันการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ

การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ หมายถึง เหตุการณ์ที่ทำให้ร่างกายเกิดการสูญเสียการทรงตัว ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจและไม่สามารถควบคุมได้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุหรือร่างกายลงไปสู่พื้นหรือพื้นผิวอื่นที่อยู่ ต่ำกว่าร่างกาย อาจส่งผลให้ร่างกายได้รับการบาดเจ็บหรือไม่ได้รับบาดเจ็บก็ได้ (จิตติมา บุญเกิด, 2561: 45) รวมถึงการพลัดตกหกล้มที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย อาทิ การพลัดตกหกล้มบนพื้นที่ราบ บนพื้นที่ต่างระดับ รวมถึงการพลัดตกหกล้มในที่อื่นๆ ที่ไม่สามารถระบุสาเหตุได้ (ภัณฑิลา ผ่องอำไพ, 2560: 12)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ

1.ปัจจัยภายในบุคคล (Intrinsic Factor) ซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านบุคคล ดังนี้

1.1 อายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพลัดตกหกล้ม โดยอายุที่เพิ่มขึ้น เช่น อายุ 80 ปีขึ้นไป พบอัตราการพลัดตกหกล้มที่สูงขึ้น และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมีโอกาสเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม เพิ่มขึ้น 2.9 เท่า ของผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60-69 ปี (วีรศักดิ์ เมืองไพศาล, 2560: 22)

1.2 เพศ เป็นปัจจัยเสี่ยงและมีความสัมพันธ์กับการพลัดหกล้มในผู้สูงอายุ พบว่า สูงอายุเพศหญิงมีการพลัดตกหกล้มสูงกว่าเพศชาย 1.5 เท่า โดยเพศหญิง ร้อยละ 55 หกล้มในบ้านและบริเวณบ้าน ขณะที่ เพศชายส่วนใหญ่ ร้อยละ 60 หกล้มบริเวณนอกบ้าน (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 1-13)

1.3 ปัจจัยภายในร่างกาย เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาเนื่องจากกระบวนการสูงวัย (Aging Process) เป็นการเปลี่ยนแปลง ตามกระบวนการสูงอายุและการทำงานต่างๆ ของร่างกายที่เสื่อมถอยลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (ศิริรัตน์ ปานอุทัยและคณะฯ, 2560: 21-23) ดังนี้

1.3.1 ระบบสมองและประสาท เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ระบบประสาทและสมองจะทำงานช้าลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมองกับกล้ามเนื้อและข้อเริ่มสูญเสีย ทำให้การทรงตัวไม่ดี เกิดจากเซลล์ประสาทตายแล้วไม่มีการเกิดขึ้นใหม่อีก ทำให้ความจำแย่ลง ความสามารถการเรียนรู้ลดลง ปฏิกิริยาการตอบสนอง ต่อสิ่งต่าง ๆ ลดลง ความรู้สึกและการเคลื่อนไหวช้าไปด้วย (ศิริรัตน์ ปานอุทัยและคณะฯ, 2560: 21-23)

1.3.2 ระบบการมองเห็น เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการเสื่อมของสายตา หรือมีปัญหาทางโรคตา เช่น ต้อกระจก ต้อหิน ต้อเนื้อ จึงทำให้การมองเห็นลดลง จึงส่งผลให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ถ้าหากไม่ระมัดระวังอาจทำให้สะดุดและเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มได้ง่าย (วีรศักดิ์ เมืองไพศาล, 2560: 22)

1.3.3 ระบบโครงสร้างและกล้ามเนื้อ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านความแข็งแรงและการประสานงานของกล้ามเนื้อลดลงร่วมกับมีความเสื่อมของข้อต่อและเอ็นรอบๆ ข้อ จึงทำให้การเคลื่อนไหวของข้อและความเร็วในการตอบสนองลดลง จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุมีการสะดุด เมื่อเดินบนพื้นที่ขรุขระหรือต่างระดับและทำให้เกิดการพลัดตกหกล้มได้ง่าย (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 1-13)

1.3.4 ระบบไหลเวียนของเลือดและระบบหัวใจ ในวัยสูงอายุจะมีผนังหลอดเลือดที่มีความแข็งเพิ่มขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจโตและการสูบฉีดเลือดได้ไม่ดี จึงทำให้การตอบสนองต่อความสามารถในการปรับระดับความดันโลหิต เมื่อมีการเปลี่ยนอิริยาบถลดลง ทำให้เกิดภาวะความดันโลหิตต่ำจากการเปลี่ยนท่า (Postural Hypotension) ได้ง่าย ผู้สูงอายุจึงมีอาการหน้ามืดคล้ายจะเป็นลม เนื่องจากเลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอเมื่อมีการเปลี่ยนท่าอย่างทันทีทันใด จึงอาจเกิดการพลัดตกหกล้มได้ง่าย (วสุวัฒน์ กิติสมประยูรกุล, 2561: 115-116)

1.3.5 ระบบทางเดินปัสสาวะ เมื่ออยู่ในวัยผู้สูงอายุพบว่ากล้ามเนื้อเรียบของกระเพาะปัสสาวะมีอาการอ่อนแรงลง การหดรัดตัวของหูรูดมีสมรรถภาพลดลง ในบางรายไม่สามารถกลั้นปัสสาวะได้ เป็นสาเหตุให้ต้องเข้าห้องน้ำบ่อยขึ้นหรือมีความเร่งรีบในเข้าห้องน้ำ รวม

กับสภาพทางเดินไปห้องน้ำที่ไม่เป็นระเบียบหรือห้องน้ำมีความลื่น จึงทำให้เสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มได้ง่าย (วณิชา พึ่งชมภู, 2563: 24)

1.3.6 ระบบการทรงตัว เมื่อมีอายุมากขึ้นโครงสร้างของร่างกายเปลี่ยนแปลง มีรูปแบบการเดินเปลี่ยนไป ความเร็วในการเดินลดลง มีจังหวะที่ลงน้ำหนักเท้าทั้ง 2 ข้างนานขึ้น ก้าวเดินได้สั้นลง ก้าวย่างช้า ๆ ก้าวแบบสั้น ๆ ยกเท้าต่ำ หากผู้สูงอายุมีปัญหาการทรงตัวไม่มั่นคงผลที่ตามมาก็คือ การพลัดตกหกล้มและเกิดการบาดเจ็บได้ (จิตติมา บุญเกิด, 2561: 44)

2. ปัจจัยภายนอก (Extrinsic Factor) หมายถึง ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม สถานการณ์ภายนอกที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งส่งผลต่อการทรงตัวและเป็นสาเหตุของการพลัดตกหกล้ม ดังนี้

2.1 สภาพแวดล้อมภายในบ้าน หมายถึง ลักษณะของพื้นบ้านที่ไม่ปลอดภัยต่าง ๆ และเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561:1-14) ดังนี้

2.1.1 พื้นบ้านไม่เรียบ พื้นเป็นมันลื่น เช่น การปูพื้นด้วยกระเบื้องเคลือบ หินขัด หินแกรนิต พื้นไม้ขัดเงา พื้นบ้านแตกเป็นร่อง มีเศษตะปู เศษไม้ ทำให้เสี่ยงต่อการลื่นหกล้มได้ง่าย

2.1.2 พื้นบ้านต่างระดับที่สังเกตได้ยาก จึงทำให้การกะระยะก้าวเท้าผิดพลาดเกิดการหกล้มได้

2.1.3 ประตูบ้านที่มีขอบธรณีประตู รวมถึงประตูบ้านที่มีลักษณะการเปิดปิดที่ลำบากต้องให้ผู้สูงอายุใช้แรงในการดึง จึงทำให้เสี่ยงต่อการเดินสะดุดและเกิดการหกล้มได้

2.1.4 แสงสว่างภายในบ้านไม่เพียงพอ ทำให้ผู้สูงอายุอาจสะดุดและเสี่ยงต่อการหกล้มได้ง่าย

2.1.5 บันไดบ้านที่ไม่มีราวจับยึด หรือมีเศษผ้าหรือพรมเช็ดเท้าวางอยู่บริเวณบันได

2.1.6 ห้องน้ำ ห้องส้วมไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น พื้นลื่น พื้นห้องน้ำมีขี้ตะไคร่น้ำเกาะ มีคราบสบู่ หรือไม่มีราวยึดจับ

2.1.7 การวางตำแหน่งสิ่งของหรือเฟอร์นิเจอร์ภายในบ้านมีการเปลี่ยนที่วางบ่อยๆ ทำให้ผู้สูงอายุ จดจำตำแหน่งเดิมไม่ได้ จึงทำให้เสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มได้ง่าย

2.1.8 พรมเช็ดเท้าหรือผ้าเช็ดเท้าที่ขาดมาวางบนพื้น โดยไม่มีแผ่นยางยึดเกาะ

2.1.9 ภายในบ้านวางสิ่งของเป็นระเบียบ ขวางทางเดิน ก็เป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุเกิดการสะดุดหกล้มได้

2.1.10 การเลี้ยงสัตว์ภายในบ้าน เช่น สุนัข แมว ที่มักมาคลอเคลียผู้สูงอายุขณะก้าวเดิน ก็ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการพลัดตกหกล้มได้

2.1.11 ความประมาท ความเร่งรีบในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การหิ้วถือของพะรุงพะรัง ความมั่นใจในตัวเองที่มีมากเกินไป ซึ่งจะทำให้การใช้ชีวิตประจำวันในแต่ละวันเกิดความเสี่ยงได้ อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุหกล้มได้

2.1.12 การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีขนาดใหญ่หลวมหรือยาวเกินไป รวมถึงการสวมรองเท้าที่ไม่พอดีกับเท้า ส้นรองเท้าที่สูงมากเกินไป พบว่าความสูงของรองเท้าที่มีขนาด เท่ากับ 2.5 เซนติเมตรหรือมากกว่า และพื้นรองเท้าที่มีความหนา 0.75 เซนติเมตร มีความเสี่ยงต่อการเกิดพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ

2.2 สิ่งแวดล้อมภายนอกบ้าน ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุไปเป็นประจำในชุมชน (ฐิติมา ทาสุวรรณอินทร์และกรรณิการ์ เทพกิจม 2563: 175-183) ดังนี้

2.2.1 ถนนในชุมชน พื้นผิวมีเศษก้อนหิน ทางเดินเป็นดินลูกรังและชำรุด

2.2.2 บริเวณวัด โบสถ์และทางเดิน ปูด้วยพื้นกระเบื้องที่มันหรือหินอ่อน รวมถึงราวบันไดไม่มีที่จับ

2.2.3 ตลาดหรือแผงลอยวางไม่เป็นระเบียบ รถเข็นผัก ผลไม้และอาหารต่างๆ ที่อาจจะมาชนปะทะผู้สูงอายุ

2.2.4 ทุ่งนา มีคันนาที่ลื่นหรือมีเถาวัลย์หญ้า รวมถึงทางเดินที่ไม่สม่ำเสมอ

3. ปัจจัยด้านอื่น ๆ

3.1 การใช้ยาพบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับยามากกว่า 4 ชนิด อาทิ Opioids, Antipsychotics, Anxiolytics, Hypnotics and sedatives และ Antidepressants (American Geriatrics Society, 2019) ซึ่งผลข้างเคียงของยา อาจมีผลต่อระบบการทรงตัวหรือการรับรู้ลดลง ทำให้เกิดการพลัดตกหกล้มได้ง่าย (จิตติมา บุญเกิด, 2561: 16)

3.2 ประวัติการหกล้ม พบว่าผู้สูงอายุที่มีประวัติการพลัดตกหกล้มอย่างน้อยหนึ่งครั้งขึ้นไปในหนึ่งปีที่ผ่านมา จะมีโอกาสเกิดการพลัดตกหกล้มซ้ำได้มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่เคยเกิดการหกล้มมาก่อนและโอกาสที่จะเกิดการหกล้มซ้ำจะเพิ่มขึ้น ตามจำนวนครั้งของการหกล้มในอดีตที่ผ่านมา (ศิริรัตน์ ปานอุทัยและคณะฯ, 2560: 1-5)

3.3 ดัชนีมวลกาย พบว่าผู้สูงอายุที่มีดัชนีมวลกายที่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน อาจทำให้ความสมดุลในร่างกายลดลง การทรงตัวและการเคลื่อนไหวไม่มั่นคง จึงมีโอกาสเสี่ยงเกิดการพลัดตกหกล้มได้ (จิตติมา บุญเกิด, 2561: 1-6)

3.4 สภาวะด้านจิตใจและอารมณ์ พบว่าผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์หรืออยู่ในภาวะซึมเศร้า จะเพิ่มความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มได้ ทั้งจากตัวผู้สูงอายุเองหรือจากอาการข้างเคียงของยาที่ใช้ในการรักษา (วณิชา พึ่งชมภู, 2563: 11-14)

3.5 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าผู้สูงอายุที่มีการดื่มแอลกอฮอล์และมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด 150 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ (12 หน่วยดื่มมาตรฐาน) จะมีอาการเมา เดินไม่ตรงทาง พูดไม่ค่อยชัด เดินเซ สับสน ไม่รู้เวลาสถานที่-บุคคล (disorientation) จึงเพิ่มความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มได้ (วีรศักดิ์ เมืองไพศา, 2560: 16-17)

จากการศึกษา สรุปได้ว่าการหกล้มของผู้สูงอายุมีสาเหตุสำคัญหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงตามวัยของผู้สูงอายุ อวัยวะต่างๆ ในร่างกายผู้สูงอายุเสื่อมโทรมลงกระบวนการต่าง ๆ ทำหน้าที่ลดลง ทำให้มีโรคประจำตัว ทำให้ผู้สูงอายุต้องรับการรักษาด้วยยาหลายชนิด พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลสามารถเป็นสาเหตุชักนำหรือปัจจัยเสี่ยงในการพลัดตกหกล้มได้

ผลกระทบของการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ

การพลัดตกหกล้มที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ซึ่งผลกระทบของการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. ผลกระทบด้านร่างกาย ผู้สูงอายุที่พลัดตกหกล้มมีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บและเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลสูงขึ้น 10 เท่า และเสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูงขึ้น 8 เท่า โดยร้อยละ 75 ของผู้สูงอายุที่หกล้มจะเกิดการบาดเจ็บตั้งแต่มีรอยถลอก ฟกช้ำเล็กน้อยจนถึงขั้นรุนแรง อาทิ บาดเจ็บที่บริเวณสมอง กระดูกหัก พิการทุพลภาพและเสียชีวิตได้ (Vu, H. M., et al., 2020: 1-10) ซึ่งร้อยละ 74.8 เป็นการบาดเจ็บถึงกระดูกหัก โดยเฉพาะกระดูกสะโพกหัก พบได้ถึง ร้อยละ 90 ช่วงอายุที่พบอุบัติการณ์ของกระดูกหักบ่อยที่สุด คือ อายุระหว่าง 65-75 ปี และต้องเข้ารับการรักษาด้วยการผ่าตัด และอาจจะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนตามมาได้ เช่น การติดเชื้อทางเดินหายใจการติดเชื้อทางเดินปัสสาวะและมีแผลกดทับ ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันลดลงและต้องพึงพาผู้อื่น (Teixeira, D. K., et al., 2019: 1-10)

2. ผลกระทบทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุที่พลัดตกหกล้ม ส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านจิตใจ โดยร้อยละ 46 มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน รองลงมาคือรู้สึกเสียใจจากการพลัดตกหกล้มจนทำให้เกิดผลกระทบต่อร่างกาย ร้อยละ 29.7 นอกจากนี้ยังเป็นสาเหตุให้ผู้สูงอายุรู้สึกอายและซึมเศร้าจากปัญหาสุขภาพและภาวะทุพลภาพที่ตามมาได้ (Akande-Sholabi W, et al., 2020: 236-245) ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งภายหลังจากการพลัดตกหกล้มจะมีปัญหาด้านการเดินต้องมีคนดูแลคอยช่วยเหลือตลอด ทั้งที่ตรวจไม่พบความผิดปกติใด ๆ ซึ่งเรียกกลุ่มอาการนี้ว่า กลุ่มอาการภายหลังจากการหกล้ม (Post Fall Syndrome) เกิดจากการที่ผู้สูงอายุกลัวการหกล้มซ้ำทำให้ไม่กล้าเดินเพียงลำพัง ต้องการความช่วยเหลือและดูแลจากผู้อื่น ซึ่งภาวะกลัวการหกล้ม

ดังกล่าวมีผลต่อความสามารถในการทรงตัว ระดับการทรงตัวและการทำงานของกล้ามเนื้อขาในการทรงตัวของผู้สูงอายุที่ผิดปกติได้ (อรษา ภูเจริญ,และคณะฯ, 2561: 46-54)

3. ผลกระทบทางด้านสังคม ผู้สูงอายุที่เคยพลัดตกหกล้มส่วนใหญ่มักจะกลัวการพลัดตกหกล้มซ้ำจนไม่กล้าเดินออกนอกบ้านเพียงลำพัง ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นลดลง แยกตัวเอง ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม บางรายไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เกิดภาวะพึ่งพาตามมา ทำให้สูญเสียความภาคภูมิใจและความมีคุณค่าในตนเองลดลง (อภิฤดี พาผลและอุไร ขลุ่ยนาค, 2564: 11-20)

4. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาผู้สูงอายุที่มีการพลัดตดหกล้ม พบว่ามีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยคนละ 1,200 บาทต่อปี และผู้สูงอายุที่พลัดตกหกล้มแล้วต้องผ่าตัดรักษากระดูกหักมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยคนละ 60,000 บาทหรือประมาณ 957,660,000 บาทต่อปี (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

สรุปได้ว่าผลกระทบที่เกิดจากการพลัดตกหกล้มนั้นทำให้ผู้สูงอายุได้รับการบาดเจ็บทางร่างกาย ความสามารถในการดูแลตนเองลดลง เกิดการแตกหักของกระดูก โดยเฉพาะบริเวณข้อสะโพก ซึ่งอาจต้องได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัด ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหรือเกิดภาวะทุพพลภาพหรืออาจทำให้เสียชีวิตได้ นอกจากจะ ส่งผลด้านร่างกายแล้วนั้นการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุยังส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุสูญเสียความมั่นใจในการทำกิจวัตรประจำวัน เนื่องจากกลัวการหกล้มซ้ำ ทำให้เก็บตัวอยู่กับบ้านไม่ออกไปพบปะผู้คนนอกบ้านและสูญเสียค่าใช้จ่ายด้านการรักษาที่เพิ่มมากขึ้น การใช้ทรัพยากรทางการแพทย์ที่เป็นจำนวนมากในการดูแลผู้สูงอายุ

การป้องกันการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ

การป้องกันการพลัดตกหกล้มมีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การประเมินผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม 2) การให้คำแนะนำผู้สูงอายุด้านป้องกันการพลัดตกหกล้ม และ 3) การดูแลผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงสูงต่อการพลัดตกหกล้ม ดังนี้

1. การประเมินผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม อาทิ อายุมากกว่า 75 ปี การเจ็บป่วย ภาวะกระดูกพรุน ภาวะสมองเสื่อม ระดับความรู้สึกตัว ความบกพร่องด้านการเคลื่อนไหว การใช้ยา ประวัติการพลัดตกหกล้มและสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย เป็นต้น โดยมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันปัญหาด้านการพลัดตกหกล้มได้ (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

2. การให้คำแนะนำผู้สูงอายุด้านป้องกันการพลัดตกหกล้ม โดยการให้คำแนะนำและสนับสนุนด้านข้อมูลการป้องกันความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ รวมทั้งให้การช่วยเหลือ

เมื่อเกิดการพลัดตกหกล้ม ให้ความรู้แก่ผู้ดูแลเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงและการป้องกันการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ (กนกวรรณ เมืองศิริ, 2560: 23-33)

3. การดูแลผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงสูงต่อการพลัดตกหกล้ม

3.1 ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม โดยประสานงานในการดำเนินงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพในการ ปรับปรุงที่พักอาศัย เช่น การจัดวางสิ่งของให้เป็นระเบียบ หลีกเลี่ยงการทำให้เกิดแสงเงาบริเวณทางเดินการติดตั้งราวจับ สำหรับช่วยในการยึดจับ การตั้งฝักบัวสำหรับอาบน้ำการใช้แผ่นยางกันลื่น ในห้องน้ำการติดตั้งโถส้วมแบบชักโครกหรือที่อุจจาระที่มีความสูงในระดับที่สามารถลุกยืนหรือนั่งได้ สะดวก การติดเทปสีสะท้อนแสงบริเวณที่เป็นขอบประตูหรือทางต่างระดับเพื่อให้สังเกตง่าย การติด หลอดไฟฟ้าชนิดส่องสว่างเวลากลางคืนบริเวณเพดานให้แสงสว่างทั่วถึง การจัดเตรียมอุปกรณ์ ช่วยเหลือในการมองเห็นและการได้ยิน การสวมใส่เสื้อผ้าและรองเท้าที่เหมาะสม รวมถึงโทรศัพท์ใน รายที่ต้องการติดต่อหรือสนทนากับเพื่อนหรือญาติ เป็นต้น (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 1-10)

3.2 ประเมินและพัฒนาความสามารถในการก้าวเดินและการทรงตัว โดยประเมินความ แข็งแรงของกล้ามเนื้อและความสามารถในการทรงตัว รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกาย เพื่อสามารถทรงตัวได้ดีและกล้ามเนื้อต่างๆ ทำงานประสานกันตามความชอบและศักยภาพของ ผู้สูงอายุแต่ละราย การออกกำลังกายของแขนขาหรือการยกน้ำหนักเพื่อให้กล้ามเนื้อแข็งแรง ในรายที่ นอนอยู่กับเตียงควรแนะนำให้ตะแคงตัวและลุกนั่งอย่างถูกต้อง (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

3.3 ทบทวนการรักษาโดยแพทย์ หลักการทบทวนในเรื่องการรักษา คือ การลดจำนวนชนิดของยาที่ใช้ บางรายนอกจากยาแผนปัจจุบันแล้วยังรับประทานสมุนไพรร่วมด้วย การรับประทานยา หลายชนิดร่วมกันอาจมีผลต่อความสามารถในการทำงานของอวัยวะในร่างกายและเป็นสาเหตุของ การพลัดตกหกล้ม ควรแนะนำผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลแจ้งให้แพทย์ทราบเกี่ยวกับอาการผิดปกติที่เกิดขึ้น หลังได้รับยา โดยเฉพาะอาการเป็นลมหน้ามืดเนื่องจากความดันโลหิตต่ำ (กนกวรรณ เมืองศิริ, 2560: 23-33)

3.4 ปรับปรุงแผนการป้องกันการพลัดตกหกล้ม ผู้สูงอายุบางรายมีความพิการมากขึ้น แต่แผนการดูแลไม่เปลี่ยนแปลง ผู้สูงอายุยังคงได้รับการดูแลในลักษณะเดิม ทำให้มีโอกาสพลัดตกหกล้มได้ง่ายขึ้น (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

3.5 หลีกเลี่ยงการผูกยึด การจำกัดการเคลื่อนไหว คือ การผูกยึดด้วยอุปกรณ์หรือวัตถุสำหรับใช้ในการผูกยึดและการใช้สารเคมีหรือยาซึ่งออกฤทธิ์ในการควบคุมการเคลื่อนไหวของผู้สูงอายุ ซึ่งการผูกยึดอาจเป็นสาเหตุของการบาดเจ็บ โดยเฉพาะบริเวณที่ผูกยึด ความเสี่ยงต่อการ

พลัดตกหกล้มสูงขึ้น บางรายพบว่าความรุนแรงของการบาดเจ็บจากการผูกยึดเพิ่มมากขึ้น (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563: 1-10)

3.6 สนทนาและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานที่และบุคคลแก่ผู้สูงอายุ รวมทั้ง ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการทำกิจวัตรประจำวัน โดยให้ความช่วยเหลือก่อนที่ผู้สูงอายุร้องขอ จัดให้มี อุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุกดเรียกผู้ดูแลไว้บริเวณที่ผู้สูงอายุใช้ได้ง่าย และแนะนำผู้สูงอายุให้ขอความ ช่วยเหลือจากผู้ดูแลเมื่อต้องการ หากพบว่าไม่มีการร้องขอความช่วยเหลือ ผู้ดูแลควรเข้าดูแลและ ตรวจสอบสภาพทั่วไป (กนกวรรณ เมืองศิริ, 2560: 23-33)

3.7 การส่งเสริมการรับประทานอาหารประเภทวิตามินดีเพื่อส่งเสริมความแข็งแรงของกระดูก ซึ่งจะช่วยป้องกันความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มได้ (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

การจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

การจัดสิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและช่วยป้องกันความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุได้ โดยมีหลักการ ดังนี้

1. ห้องนอน

1.1) ห้องนอนสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีช่องเปิดบานใหญ่เพื่อรับแสงธรรมชาติ ให้อากาศถ่ายเท และมีพื้นที่ อย่างน้อย 16-20 ตารางเมตร สำหรับทำกิจกรรม งานอดิเรกตามความชอบ นอกจากนั้นยังควรเผื่อพื้นที่สำหรับวีลแชร์ โดยต้องมีระยะหมุน 1.5 เมตร (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563:1-10)

1.2) เตียงนอน ควรมีขนาดไม่น้อยกว่า 180 เซนติเมตร สูง 40 เซนติเมตร (ประมานหัวเข่า) และ มีพื้นที่รอบ ๆ เตียง บริเวณหัวเตียงควรติดตั้งปุ่มฉุกเฉินหรือโทรศัพท์เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุด้วย ที่สำคัญที่สุดควรจัดห้องนอนไว้ที่ชั้นล่างของบ้าน พร้อมมีห้องน้ำในตัวหรืออยู่ใกล้ห้องนอนผู้สูงอายุมากที่สุด เพื่อการใช้งานที่สะดวกสบาย (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561: 1-11)

2. ห้องน้ำ

ในการจัดห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ข้อสำคัญอย่างแรกคือต้องเป็นวัสดุกันลื่น พื้นผิวหยาบและทำความสะอาดง่าย ควรติดราวจับไว้ตามจุดที่ต้องระมัดระวัง สุขภัณฑ์ควรติดที่มีส่วนโค้งเว้าด้านหน้า ใต้อ่างล้างหน้า ควรปล่อยโล่งให้รถเข็นเข้าได้ ก๊อกน้ำควรเลือกแบบก้านโยกปัดข้างจะได้ไม่ต้องออกแรงมากและใช้ตะแกรงกั้นพื้นที่ส่วนเปียก ส่วนแห้งหรือใช้ลายกระเบื้องต่างกันแทนการใช้สเต็ป (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563:1-10) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1) ห้องน้ำ ควรกว้างอย่างน้อย 1.5 x 2 เมตร เพื่อมีพื้นที่กว้างพอให้รถเข็นหมุนกลับตัวได้สะดวกหรือจะกว้างกว่านี้ยังได้ แต่ก็ไม่ควรกว้างมากเกินไปไม่งั้นผู้สูงอายุจะกลับตัวลำบากนะคะ อีกทั้งภายในห้องน้ำควรมีระยะหมุนตัวสำหรับรถเข็นไม่น้อยกว่า 150 เซนติเมตร (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

2.2) ประตูห้องน้ำกว้างอย่างน้อย 90 ซม. เพื่อความสะดวกของผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นให้สามารถเข็นรถเข้าห้องน้ำได้ง่ายๆ และไม่เบียดช่วงตัวมากเกินไป รู้สึกถึงความปลอดภัยในการเข้าห้องน้ำแต่ละครั้ง(กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563:1-10)

2.3) ประตูห้องน้ำเป็นแบบบานเลื่อนหรือบานเปิดออก ควรเลือกใช้บานเลื่อนหรือบานเปิดออก เพราะหากเกิดอุบัติเหตุ คนภายนอกจะได้เข้ามาช่วยได้ทันการ แถมยังป้องกันเวลาผู้สูงอายุล้มหน้าห้องน้ำหรือล้มขวางห้องน้ำไว้ การเปิดประตูก็ง่ายไม่โดนตัวผู้สูงอายุให้เจ็บเพิ่ม โดยประตูบานเลื่อนควรกว้าง 1.15 เมตร สามารถใช้มือจับประตูแบบก้านโยกได้ เพื่อความสะดวกในการเปิดปิดโดยไม่ต้องใช้แรงข้อมือในการบิดหมุนแบบประตูลูกบิดทั่วไป และควรมีน้ำหนักเบา ไม่ต้องใช้แรงเยอะมากเกินไป (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561: 1-11)

2.4) ระดับพื้นควรเท่ากับห้องนอน เพื่อป้องกันการสะดุดล้มจาก Step ที่ไม่เท่ากัน โดยอาจใช้ตะแกรงกันน้ำ (Floor Drain) บริเวณหน้าประตูและกั้นระหว่างส่วนเปียกส่วนแห้ง แทนการเปลี่ยนระดับหรือใช้ขอบกันน้ำ รวมถึงปรับพื้นที่ที่มีความต่างระดับกันในห้องให้เรียบเสมอกันทั้งหมด บวกกับเลือกวัสดุพื้นห้องน้ำแบบไม่ลื่นและปลอดภัยจากการพลัดตกหกล้มได้ (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561: 1-11)

2.5) ทำฟังก์ชันเสริม เช่น ทำราวจับกันลื่น มีราวช่วยพยุงตัวทั้งในห้องนอนและในห้องน้ำ นับเป็นการเพิ่มความปลอดภัยให้มากขึ้น ด้วยการติดตั้งอุปกรณ์เสริมภายในห้องให้เหมาะสม เช่น ราวจับกันลื่นตามจุดต่างๆ อย่างทางเดินในห้องน้ำ จุดที่มีการลุกนั่งยืนเป็นประจำ รวมถึงจุดที่ต้องก้าวขึ้นลงบริเวณข้างโถสุขภัณฑ์และข้างที่นั่งอาบน้ำ เพื่อช่วยพยุงตัวในการลุกขึ้นยืน โดยดูระยะห่างร่างกายและราวจับของผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม ไม่ห่างและไม่แคบจนเกินไป ที่สำคัญการรับน้ำหนักต้องมั่นคงแข็งแรง และไม่เป็นอันตราย หรือจะเพิ่มแผ่นกันลื่นด้วยก็ยิ่งดีป้องกันการลื่นระหว่างใช้งาน (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563:1-10)

2.6) ควรเลือกอุปกรณ์ในห้องน้ำที่ใช้งานง่ายและเห็นชัด มีที่นั่งอาบน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ก๊อกน้ำ อ่างล้างหน้าและวาล์วเปิดปิดน้ำควรใช้แบบก้านปัด เพื่อความสะดวกในการเปิดปิด เคาน์เตอร์อ่างล้างหน้าควรใช้แบบลบมุมมน ป้องกันอันตรายจากการชนหรือล้มกระแทก อ่างล้างหน้าควรเป็นแบบขอบโค้งเว้า ให้รถเข็นใช้งานได้สะดวก มีพนักแขนช่วยพยุงตัว ฝักบัวและสายฉีดชำระแบบปรับแรงดันได้ ที่ใส่กระดาษทิชชูที่สามารถเปลี่ยนกระดาษ ทิชชูได้ง่าย ติดตั้งสายฉีด

ชำระไว้ด้านข้าง เพื่อผู้สูงอายุไม่ต้องเอี้ยวตัวไปด้านหลังและหลีกเลี่ยงสุขภัณฑ์ทุกชนิด ที่มีสีเข้ม เพราะสายตาที่ฝ้าฟางของผู้สูงอายุอาจมองเห็นไม่ชัด (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

2.7) ตรวจสอบระดับความสูงของอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความสะดวกในการใช้งานของผู้สูงอายุ เช่น ระดับฝักบัวมีก้านปรับระดับ ความสูงของราวแขวนผ้าอยู่ในจุดที่หยิบสะดวก ทั้งตอนยืนและตอนนั่งบนรถเข็น รวมถึงโถสุขภัณฑ์ควรสูงจากพื้นประมาณ 43 - 45 เซนติเมตร เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถลุกนั่งได้สะดวก และที่กดน้ำควรเป็นแบบคันโยก (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561: 1-11)

2.8) มีการติดตั้งอุปกรณ์ส่งสัญญาณฉุกเฉิน หากผู้สูงอายุต้องการความช่วยเหลือหรือเกิดอุบัติเหตุใด ๆ ก็สามารถกดปุ่มนี้เรียกผู้อยู่ข้างนอกได้ และควรติดตั้งในจุดที่เข้าถึงง่าย ใช้งานก็ต้องง่ายด้วย เช่น บริเวณข้างสุขภัณฑ์ บริเวณที่อาบน้ำ บริเวณข้างอ่างล้างหน้า เป็นต้น (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563:1-10)

2.9) ทำตะแกรงกันน้ำกั้นส่วนห้องนอนและห้องน้ำ เพื่อผู้สูงอายุจะได้ใช้ห้องน้ำได้อย่างสะดวก ลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการสะดุดขอบกั้นหรือพื้นต่างระดับ แล้วยังช่วยในการมองเห็นว่ากำลังจะเข้าสู่ส่วนของห้องน้ำและห้องนอน นอกจากนี้ในรายที่ใช้รถเข็นวีลแชร์ ก็ยังสามารถเข็นรถเข้าห้องน้ำได้ง่าย (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

2.10) พื้นห้องน้ำต้องไม่ลื่น ใช้วัสดุประเภทผิวฝืดดีสุด โดยกระเบื้องควรมีค่าความฝืดที่เหมาะกับพื้นที่ส่วนเปียกและส่วนแห้ง หรืออาจเปลี่ยนสีหรือลายที่แตกต่างสำหรับโซนเปียกโซนแห้ง เพื่อให้เห็นได้ชัด ป้องกันการลื่นล้มหรือสะดุดล้ม (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561: 1-11)

2.11) มีแสงสว่างที่เพียงพอ มองเห็นอุปกรณ์ต่าง ๆ ชัดเจน โดยควรเลือกใช้แสงสีขาวจะทำให้การมองเห็นชัดเจนกว่าแสงชนิดอื่น (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563:1-10)

3) ห้องนั่งเล่น ควรสร้างบรรยากาศให้มีความผ่อนคลาย สบาย ๆ มีพื้นที่โล่ง กว้างและไม่อึดอัด สำหรับเฟอร์นิเจอร์ควรจัดให้เป็นระเบียบ ใช้เฟอร์นิเจอร์ลบมุม ไม่ควรปูพรมเพราะจะทำให้สะดุดล้มได้ง่าย ควรใช้หน้าต่างบานใหญ่ สูงจากพื้นประมาณ 50 เซนติเมตร เพื่อให้สามารถเห็นทิวทัศน์ด้านนอกได้ (วนิดา ราชมี, 2565: 1-10)

4) ห้องพระ ควรอยู่ในตำแหน่งที่มีการถ่ายเทอากาศที่ดี เพราะในบางครั้งหากต้องจุดธูปเทียน ก็จะลดอันตรายจากควันไฟและเปลวเทียนไม่ให้ไหม้บ้านได้ (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561: 1-11)

สรุปหลักการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดห้องให้สะอดา ไม่มีสิ่งกีดขวาง บันไดมีราวจับที่มั่นคง ใช้วัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่น และอาจทำสีที่จมูกบันได มีแสงสว่างภายใน

บ้านอย่างเพียงพอเพื่อการมองเห็นที่ชัดเจน สวิตซ์ไฟอยู่ในตำแหน่งที่ผู้สูงอายุใช้งานสะดวก เปิด-ปิดง่าย ไม่ควรมีธรณีประตูเพราะจะทำให้สะดุดล้ม ใช้ประตูแบบบานเลื่อนหรือเปิดออกเพื่อความสะดวกและควรมีความกว้างอย่างน้อย 90 เซนติเมตร เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน หลอดไฟ สายไฟและการเดินสายไฟต้องเก็บให้เรียบร้อย ไม่ควรอยู่ตามทางเดิน มีห้องนั่งเล่นและห้องพระที่ผ่อนคลายและอากาศถ่ายเทสะดวก

บทสรุป

การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เริ่มตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอาทิ การทำหน้าที่ของอวัยวะที่สำคัญต่าง ๆ ของร่างกายลดลง ร่างกายเริ่มไม่แข็งแรง กล้ามเนื้ออ่อนแรงและการทรงตัวไม่มั่นคง ร่วมกับอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุได้ซึ่งภายหลังจากผู้สูงอายุเกิดการพลัดตกหกล้มแล้ว ยังมีผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ รวมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อครอบครัว ซึ่งการรักษาและฟื้นฟูสภาพร่างกายให้กลับสู่สภาวะปกตินั้น ทำให้เสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ดังนั้น การดูแลและป้องกันการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง ประกอบด้วย 1) การประเมินผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้ม 2) การให้คำแนะนำผู้สูงอายุด้านป้องกันการพลัดตกหกล้ม และ 3) การดูแลผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงสูงต่อการพลัดตกหกล้ม รวมถึงการให้คำแนะนำในการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการพลัดตกหกล้ม ในผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ เมืองศิริ, นิภา มหารัชพงศ์และยุวดี รอดจากภัย, (2560), *“ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุ จังหวัดชลบุรี”,* วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร, 25(4):23-33.

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, (2563), *“แนวทางเวชปฏิบัติการป้องกันและประเมินภาวะหกล้มในผู้สูงอายุ”.* นนทบุรี: สถาบันเวชศาสตร์สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวรเพื่อผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

จิตติมา บุญเกิด, (2561), *“การหกล้มในผู้สูงอายุ”,* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัท สหมิตรพัฒนาการพิมพ์ (1992) จำกัด.

ฐิติมา ทาสุวรรณอินทร์และกรรณิการ์ เทพกิจ, (2560), *“ผลของโปรแกรมการป้องกันการพลัดตกหกล้มต่ออัตราการพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ”,* วารสารกาสะลองคำ สำนักวิชาการวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 11(3): 175-183.

ปริศนา รถสีดา, (2561), *“การป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุในชุมชน: บทบาทพยาบาลกับการดูแลสุขภาพที่บ้าน”,* วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย, 11(2):15–25.

เพ็ญพักตร์ หนูผุด, ดุสิต พรหมอ่อน, สมเกียรติยศ วรเดชและปุญญพัฒน์ ไชยเมล, (2563), *“ความชุกของภาวะเสี่ยงล้มและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะเสี่ยงล้มในกลุ่มผู้สูงอายุ”.* วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, 21(1): 125–37.

ภัณฑิลา ผ่องอำไพ, (2560), *“ผลของโปรแกรมการเสริมพลังครอบครัวต่อความสามารถในการป้องกัน การหกล้มในผู้สูงอายุ”,* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

วีรศักดิ์ เมืองไพศาล, (2560), *“การดูแลผู้สูงอายุขั้นต้น: สมาคมพฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย”,*กรุงเทพ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

วณิชา พึ่งชมภู, (2563), *“การพยาบาลผู้สูงอายุ: ประเด็นทางสุขภาพที่น่าสนใจ”,* เชียงใหม่: โครงการตำราคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วนิดา ราชมี, (2565), *“ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ เขตสุขภาพที่ 6”,* ชลบุรี: ศูนย์อนามัยที่ 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

วราลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ, (2560), *“การดูแลผู้สูงอายุขั้นต้น: สมาคมพฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย”,* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

วสุวัฒน์ กิติสมประยูรกุล, (2561), *“การล้มในผู้สูงอายุ: ตำราเวชศาสตร์ผู้สูงวัยโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย”,* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.

ศิริรัตน์ ปานอุทัย, ทศพร คำผลศิริและณัฐธยาน์ สุวรรณคฤหาสน์, (2560), *“การพยาบาลผู้สูงอาย”,* เชียงใหม่: โครงการตำราคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, (2561), *“การพลัดตกหกล้มในผู้สูงอายุ: ปัญหา ที่ ไม่ควรมองข้าม”,* นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

อรษา ภูเจริญ, อรรถพล รอดแก้ว, จิตศิริน ก้อนคง และรัตนวดี ทองบัวบาน, (2561), *“ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการหกล้มในผู้สูงอายุ ตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”,* PSRU Journal of Science and Technology, 3(2): 46-54.

อภิฤดี พาผลและอุไร ขลุ่ยนาค, (2564), *"เครื่องมือประเมินความเสี่ยงต่อการหกล้มในผู้สูงอายุ"* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 15(1): 11-20.

American Geriatrics Society, (2019), *"Updated AGS Beers",* [internet], [Cited 2023 January 17], Available from: https://geriatricscareonline.org/ProductAbstract/beers-criteria-pocketcard/PC001.

Akande-Sholabi W, Ogundipe FS, Adebusoye LA, (2020), *"Medications and the risk of falls among older people in geriatric centre in Nigeria: a cross-sectional study",* Int J Clin Pharm, 43(1): 236-45.

Choi NG, Choi BY, DiNitto DM, Marti CN, Kunik ME, (2019), *"Fall-related emergency department visits and hospitalizations among community-dwelling older adults: examination of health problems and injury characteristics",* BMC Geriatr, 19(1): 303.

Teixeira, D. K., Andrade, L. M., Santos, J. L. P., & Caires, E. S., (2019), *"Falls among the elderly: Environmentallimitations and functional losses",* Revista Brasileira de Geriatria e Gerontologia, 22(3): 1-10.

Vu, H. M., Nguyen, L. H., Nguyen, H., Vu, G. T., Nguyen, C. T., Hoang, T. N., Tran, T. H., Pham, K., A Latkin, C., Xuan Tran, B., S H Ho, C., & Ho, R., (2020), *"Individual and environmental factors associated with recurrent falls in elderly patients hospitalized after falls",* International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(7):1-10.

World Health Organization, (2008), *"WHO global report on falls prevention in older age",* [internet], [Cited 2023 January 17]. Available from: https://apps.who.int/iris /handle /10665 /4381

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนสามัญศึกษา สู่ความเป็นเลิศ ในศตวรรษที่ 21

THE ADMINISTRATIVE STRATEGY OF THE GENERAL EDUCATION IN PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOLS TO THE EXCELLENCE IN THE 21ST CENTURY

[1]อำนวย มีราคา และ [2]ชาญวิทย์ หมุนอุดม

[1]Amnuai Meerakar and [2]Chanwit Munudom

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต, ประเทศไทย

Pitchayabundit College, Thailand.

Meerakar1973@gmail.com

Received: May 28, 2023; **Revised**: June 30, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การบริหารงานเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของทุกองค์กร ทั้งนี้เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นว่าองค์กรนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารขององค์กรต่าง ๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการวางแผน ให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด กลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนสามัญศึกษา จำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของครู เพราะพฤติกรรมบางอย่าง ย่อมส่งผลดีต่อความผูกพัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อสู่ความเป็นเลิศ ในยุคใหม่ยุค

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยพิชญบัณฑิต หนองบัวลำภู

[2] ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองกลางประชานุกูล ยโสธร

ศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถการพัฒนาทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและก้าวทันในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : กลยุทธ์การบริหาร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม, สู่ความเป็นเลิศ ในศตวรรษที่ 21

Abstract

The administrative strategy was the most importance towards the operation of every organization so as to the administration could denote how good the organizations were on progress. The good administration for several organizations should be on the capable administrators for planning on efficiency and the highest effectiveness. The strategy on administration of Phrapariyattidhamma Schools in General Education section should be on concerning and relation with the working behavior of the teachers so as to the something behavior enhanced the good results towards the commitment so as to the administrators should be on important mechanism and variance on the performances for efficient education to the excellence in the 21st century on increasing knowledge, ability and skill developing and creating the experiences on educational administration for developing the academy on modernity and appropriating for the world change and keeping up in the 21st century.

Key words : Administrative Strategy, Phrapariyattidhamma Schools, to the Excellence in The 21st Century.

บทนำ

คำว่า การบริหาร เป็นศัพท์ที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและมีความหมายที่แตกต่างกันไป เช่น การบริหารเวลา การบริหารชีวิต หรือการบริหารความขัดแย้ง เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษา ถือว่าเป็นผู้นำทางการศึกษา ที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งสิ้น โดยสิ่งสำคัญคือผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่ส่งเสริมความพร้อมด้านปัจจัยทางการบริหาร ตามยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว และพร้อมที่จะปรับการบริหารให้ทันสมัยตามช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง อันจะส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

รวมไปถึงการจัดการศึกษา ที่ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษา และสิ่งสำคัญโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อสู่ความเป็นเลิศ ในศตวรรษที่ 21 อันเป็นการสร้างชาติให้มีความเจริญและยั่งยืน

ความสำคัญของกลยุทธ์

กลยุทธ์ คือ แนวทางหรือวิธีการทำงานที่ดีที่สุด เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าประสงค์ พันธกิจและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารงานทุกการดำเนินการที่มีกลยุทธ์ด้านต่างๆ จะถูกจัดสรรเพื่อให้มีการใช้ในการในกรอบที่มีทิศทางที่แน่นอน มีการผลักดันองค์การไปสู่ทิศทางที่มีการวางกรอบไว้ การกำหนดเชิงกลยุทธ์ที่จะเกี่ยวกับพันกับการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งจากสภาพแวดล้อมภายใน การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงกลยุทธ์ไว้ เช่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้กล่าวถึงความหมายของกลยุทธ์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมืองเศรษฐกิจจิตวิทยาและกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม

กลยุทธ์การบริหารเป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานของผู้บริหาร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การ จำเป็นจะต้องวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ เพื่อกำหนดวิธีการทำงานเพิ่มจากเดิม หรือที่เรียกว่า กลยุทธ์ ส่วนการการบริหารการศึกษา เป็นการบริหารกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคนให้มีมีคุณภาพ ให้เป็นคนเก่งคนดีมีความสุข คือให้มีทั้งความรู้ ความสามารถ ความคิดและการเป็นคนดี ไม่ได้หวังผลกำไรเป็นเงินเช่นเดียวกับการบริหารรัฐประศาสนศาสตร์ มีการเรียนการสอนกันในคณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ เป็นต้น (ชาญชัย อาจิณสมาจาร, 2547) เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Sergiovanni. 1992)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2543) ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง การบริหารองค์การสู่ความเป็นเลิศ เป็นการบริหารที่กำหนดแนวทางที่ดีสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและความสำคัญ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) ได้ให้ความหมายว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีหรือแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งสันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดผลดีที่เป็นข้อได้เปรียบ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์พร้อมกัน โดยมีความเสี่ยงน้อยที่สุด ณ ระดับที่ยอมรับได้

สุพานี สฤษฎ์วานิช (2546 : 42) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลยุทธ์ว่ามีขอบเขตที่แคบและกว้าง คือในระดับแคบเน้นที่วิธีการ (means) ที่สำคัญที่จะใช้เพื่อให้องค์การบรรลุถึงเป้าประสงค์

หลัก ในระดับกว้างจะให้ความหมายของคำว่า กลยุทธ์ โดยพิจารณาครอบคลุมทั้งเป้าประสงค์ (ends) และวิธีการ (means) ที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง ข้อกำหนดที่องค์การปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดภายใต้ข้อจำกัดของสภาพแวดล้อม เป็นการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ กระบวนการทำงาน ความต้องการขององค์การ และการเลือกระบบที่นำมาพัฒนา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์การ มีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ เพื่อกำหนดวิธีการทำงานเพิ่มจากเดิม ให้เป็นไปตามกระบวนการบริหารการศึกษาที่วางเป้าเอาไว้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุก ๆ องค์กร ทั้งนี้เพราะการบริหารสามารถบ่งชี้ให้เห็นว่าองค์กรนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดเพราะการบริหารงานที่ดี ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ผู้บริหารต้องวางแผนให้บุคลากรทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดศักยภาพต่อองค์กร โดยได้มีนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานไว้ เช่น

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2539) (ประยูร ธมมจิตโต) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนวยการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง 5 ประการ จะถูกกำหนดโดยนักวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็บริหารบ้านเมืองนี้มานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (2550) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร

ธีระ รุญเจริญ (2546 : 42) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารการศึกษาว่า การบริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) อาชีพหนึ่งเพราะการบริหารการศึกษาดำเนินการตาม

เกณฑ์วิชาชีพชั้นสูงอื่น กล่าวคือ มีลักษณะการบริหารเฉพาะของตนแตกต่างจากวิชาชีพอื่น มีความอิสระในการบริหาร ใช้วิถีแห่งปัญญาศึกษาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง มีการศึกษามากพอคือระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีองค์กรวิชาชีพครูควบคุม ดูแลและตรวจสอบ มีจรรยาบรรณวิชาชีพเฉาะ นอกจากนี้ยังมีการเลือกสรรและกลั่นกรองคุณสมบัติและเกณฑ์มาตรฐานอื่นเป็นอย่างดี ผู้ที่จะเข้าสู่อาชีพบริหารการศึกษาจึงเหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารการศึกษามืออาชีพอย่างแท้จริง

ติน ปรัชญพฤทธิ์ (2535) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการนำเอาการตัดสินใจและนำนโยบายไปปฏิบัติส่วนการบริหารรัฐกิจนั้นหมายถึงเกี่ยวข้องกับกานำเอานโยบายสาธารณะปฏิบัติ

เด่น ชะเนติยัง (2533) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่าการบริหารมีลักษณะเป็นทั้ง ศาสตร์และศิลปะกล่าวคือการบริหารจัดเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งทั้งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมี องค์ประกอบของความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎีที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกันกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและ รัฐศาสตร์ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละ คนที่จะนำความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และ สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องศิลปะดังนั้นนักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหาร หมายถึง ภารกิจของบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และปัจจัยที่สำคัญในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ คน เครื่องจักร เงินทุน และวัตถุดิบ

เนตร์พัณณา ยาวิราช (2546 : 42) เขียนในหนังสือเรื่องการจัดการสมัยใหม่ว่าแนวคิดทางการ บริหารของเฮนรี่ฟาโยล ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางทางก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่เชื่อว่าการบริหารนั้นเป็นเรื่อง ของทักษะและสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่ง ประกอบด้วยกิจกรรมห้าอย่างคือการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับ บัญชา (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) การควบคุม (Controlling) หรือ POCC พบว่าพนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันการตระหนักในมิตรภาพ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นวิถีทางที่ทาให้ประสบความสำเร็จในองค์การ

Luther H. Gulick and LyndallUrwick (1937) นำเสนอกระบวนการบริหารงาน 7 ประการ เรียกโดยย่อว่า “Posdcorb” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. 2479 โดยมีกระบวนการบริหารงานดังนี้ 1) การวางแผน หมายถึง การวางแนวทางในการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่ มี

ประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ 2) การจัดหน่วยงาน หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงาน ให้เหมาะสมและลงตัว 3) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคลหมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทางานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร 4) การอำนวยการ หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วน ต่างๆ ให้ดาเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน 5) การประสานงาน หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน 6) การรายงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและ สมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายใน หน่วยงาน 7) งบประมาณ หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุมรวมถึงการจัดสรร งบประมาณและการจัดทำบัญชี

สรุปได้ว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้ผู้บริหารได้วางแผน ควบคุมจัดการให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยจะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร เป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อองค์กร ถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ และสร้างความเข้าใจต่อการบริหารงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารการศึกษา

กลยุทธ์การเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ทุกประเทศต่างพยายามสร้างกระบวนทัศน์ การพัฒนา ภายใต้ของการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ มิติของสังคม สิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเด่นชัด คือ จะทำอย่างไร หรือมีวิธีการใดที่จะทำให้สภาพการณ์ของประเทศตนเอง “มีความเป็นเลิศ” ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย เพราะการจัดการศึกษาในยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายความสลับซับซ้อนของสังคมมีมากขึ้นตามลำดับองค์ความรู้ข้อความรู้ต่างถูก “ผลิต” ขึ้นมาใหม่ หรือบางครั้งก็นำความรู้เดิมมา ผลิตซ้ำบนฐานของการเปลี่ยนแปลง ถือได้ว่ามีการต่อยอดในความความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาในองค์หรือข้อความรู้นั้นๆ ให้ดียิ่งขึ้น ลักษณะของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ไร้ขีดจำกัดของ

ข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนผ่านและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มคน อิทธิพลของการสื่อสารที่ก้าวไกลทั้งระบบดาวเทียม ระบบดิจิดัลและระบบอื่นๆ อีก ทำให้โลกมีสภาพที่แคบลง การไหลบ่าและการผสมผสานของวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วและ
การผสมผสานของวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วและกลมกลืน (ธงชัย สมบูรณ์, 2549 : 45) สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ. 2001 2100) มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์การ และพลเมืองโลกหลายด้าน ได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรงมากขึ้นและผลกระทบอื่นๆ อีกมากมาย
(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558 : 52)

ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอดและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองและการเปลี่ยนแปลงองค์การครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ นอกจากนี้ การบริหารจัดการเวลาก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งเช่นเดียวกันสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำในยุค ปัจจุบันนี้ เพราะยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังเช่นยุคศตวรรษที่ 21 นี้ คนทำงานที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายๆ อย่าง คงต้องเคยทำงานผิดพลาด ทำงานไม่ครบ หรือทำงานไม่ทันเวลา (ภูษิต ปุลันรัมย์ และคณะ, 2561 : 295-304)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะบริหารปัจจัย ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแพรดาว สนองผัน (2557 : 4) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องประกอบด้วยทักษะ 11 ทักษะ คือ

1) ทักษะด้านเทคนิค คือ ผู้บริหารจะต้องศึกษาหาความรู้ เรียนรู้เทคนิควิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆอยู่ตลอดเวลา

2) ทักษะด้านมนุษย์ คือ ผู้บริหารควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสเข้ากับคนได้ง่าย

3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด คือ ผู้บริหารควรศึกษาคือข้อมูลรอบด้านวิเคราะห์ ประมวลผลและนำไปกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน คือผู้บริหารจะต้องพัฒนาตนเองและเป็นผู้นำด้านวิชาการ

5) ทักษะด้านความรู้ความคิด คือ ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความรู้ประสบการณ์ หลักและทฤษฎีต่างๆ มาช่วยในการวิเคราะห์จะทำให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

6) ทักษะด้านการบริหาร คือ ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร เรียนรู้จากประสบการณ์นำมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงการทำงาน

7) ทักษะด้านการวางแผน คือผู้บริหารควรมีเทคนิคในการวางแผน จัดทำแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน

8) ทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือผู้บริหารควรรู้เทคนิคการสื่อสาร การพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน

9) ทักษะด้านการประเมินคือ ผู้บริหารควรพัฒนา ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินในรูปแบบต่างๆทั้งในรูปแบบที่เป็นระบบและไม่เป็นระบบ

10)ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารจะต้องเปิดใจกว้าง ก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงรวมถึงเป็นผู้นำในด้านเทคโนโลยี

11) ทักษะด้านการสร้างทีมงาน คือ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์ที่ดีและประสานให้เป็นทีม เดียวกัน

ความเป็นมาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของ (พระราชวรมุนี 2521 : 355) ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดกล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยและสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2432 และ พ.ศ. 2489 ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า **“โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา”**กำหนดให้การเรียนบาลี นักธรรมและความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยัง

ต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า **“โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด”** โดยมติคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาธรรม และบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาธรรมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถระ) จึงได้ตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา ได้ประกาศเมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณ์ปรากฏต่อมาว่าการตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (กรมการศาสนา 2521 : 7 - 9)

ในขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่าควรจะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตรไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ”ในที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2525 (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ 2546) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะสามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา (คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วิชัย ธรรมเจริญ, 2541 : 3 - 4) เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี,ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ลงนามโดย นายอดิศัย โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2548

บทสรุป

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สู่ความเป็นเลิศ ในศตวรรษที่ 21 นั้น ถือว่าเป็นการดำเนินด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นยังไม่มีทิศทางการพัฒนาที่มีความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อีกทั้งการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีแต่เพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ แต่โรงเรียนในสังกัดไม่สามารถสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรมได้ การมีแผนกลยุทธ์การบริหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนสามัญศึกษา ที่จะปฏิรูประบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลอย่างกว้างขวาง เพราะการจัดการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ของท้องถิ่น และทันต่อความเจริญก้าวหน้า เป็นยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ มีทักษะทางปัญญา ทักษะทางความคิด ทักษะด้านการพัฒนาในทุกๆด้าน เป็นนักบริหารมืออาชีพ มีจิตเชิงสร้างสรรค์ เป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความคาดหวังสูงที่มุ่งสร้างความสำเร็จของโรงเรียน ตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สร้างนวัตกรรมยุคใหม่ ยึดหลักการมีส่วนร่วมเสริมสร้างทางความรู้ต่อยอดเพื่อการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญเท่าเทียมนานาประเทศทางด้านการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2521). *เอกสารสำหรับใช้ประกอบการพิจารณาเรื่องการศึกษาคณะสงฆ์ไทย.* กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.

ธีระ รุญเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา.* กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

ธงชัย สมบูรณ์. (2549). *การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร.* กรุงเทพฯ : ปราชญ์สยาม.

_____. (2537). *องค์การและการบริหาร.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2543). *พฤติกรรมบุคคลในองค์การบริษัท.* กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

เด่น ชะเนยัง. (2533). *การบริหารงานบุคคล.* กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ติน ปรัชญพฤทธิ์, (2535). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.* กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

เนตร์พันนา ยาวิราช. (2546). *การจัดการสมัยใหม่.* กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.

แพรดาว สนองผัน. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระราชวรมุนี. (2521). *การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภูษิต ปุลันรัมย์ และคณะ. (2561). การบริหารเวลา การบริหารชีวิต ตามวิถีพุทธในศตวรรษที่ *21.* วารสารวิชาการธรรมทัศน์.

พระเมธีธรรมาภรณ์, (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, (ว.วชิรเมธี). (2550). *คนสำราญงานสำเร็จ.* กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พลับลิชชิ่ง.

วิชัย ตันศิริ. (2542). *คำอธิบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564.)* รายงายสรุปผลการประชุมประจำปี 2558. นนทบุรี : ศูนย์แสดงการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2543). *ประโยชน์และการบริหาร. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคล.* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุพานีสฤษฎ์วานิช. (2543). *การบริหารเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Sergiovanni, T. (1992). *Educational Governance and Administration.* Massachusetts: Allyn & Bacon.

Luther Gulick and Lyndallurwick, (1937). *Papers on the Science of Administration.* (New York : Lnstitute of Public Administration 37 - 38.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

PROMOTING CLIL-BASED LEARNING MANAGEMENT FOR STUDENTS IN THE MATHEMATICS AND ENGLISH PROGRAMS AT ROI ET RAJABHAT UNIVERSITY

[1]ปิยะธิดา ชนะพันธ์, [2]พิสิฐ พินิจสกุล, [3]อัจจนา น้อยบุดดี, [4]ทแกล้ว แกล้วกล้า และ [5]ศุภชัย ราชอาจ

[1]Piyatida Chanapun, [2]Pisit Pinitsakul, [3]Atjana Noibuddee, [4]Taklaew Klaewkla and [5]Supachai Ratcha-art

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Roi Et Rajabhat University, Thailand

[1]parada2527@gmail.com

Received: May 21, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 21, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (Content and Language Integrated Learning: CLIL) สำหรับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการพัฒนาบัณฑิตครูในศตวรรษที่ 21 บทความได้วิเคราะห์บริบทของหลักสูตรและทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยเน้นการประยุกต์ใช้ กรอบแนวคิด 4Cs (Content, Cognition, Communication, Culture) เป็นโครงสร้างหลัก ประเด็นสำคัญที่บทความนี้นำเสนอคือ การจัดการเรียนการสอนร่วม (Co-teaching)

[1-4] อาจารย์สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

[5] อาจารย์สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ระหว่างอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงในการแก้ไขความท้าทายด้านความเชี่ยวชาญของอาจารย์ผู้สอนในวิชาที่ซับซ้อน บทความได้อธิบายบทบาทของอาจารย์แต่ละฝ่ายในกระบวนการสอนร่วม พร้อมทั้งนำเสนอโมเดลการสอนร่วมที่หลากหลายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ เช่น One Teach, One Assist, Parallel Teaching, Station Teaching และ Team Teaching นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ประโยชน์ที่นักศึกษาจะได้รับจากการสอนร่วม ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ (EAP) ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ โดยสรุปแล้ว การนำแนวทาง CLIL และการสอนร่วมมาปรับใช้ในหลักสูตรนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่บูรณาการทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งจะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาครูมีศักยภาพที่จำเป็นต่อการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถสอนแบบบูรณาการได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

คำสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบ CLIL, การสอนร่วม, หลักสูตรคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ

Abstract

This study presents a pragmatic framework to enhance Content and Language Integrated Learning (CLIL) for students in the Bachelor of Education program for Mathematics and English at Roi Et Rajabhat University. This initiative aligns with national strategies and policies for developing 21st-century teachers. The article analyzes the curriculum context and relevant learning theories to develop an appropriate instructional approach, with a strong emphasis on applying the 4Cs framework (Content, Cognition, Communication, Culture) as the primary structure. A key focus of this article is co-teaching between subject-matter experts in mathematics and English, presented as a highly effective strategy for overcoming the challenges of instructor expertise in complex subjects. The article outlines the specific roles of each instructor in the co-teaching process. It introduces a variety of co-teaching models that instructors can apply in practice, such as One Teach, One Assist, Parallel Teaching, Station Teaching, and Team Teaching. Additionally, it examines the benefits that students can derive from co-teaching, including the development of academic English proficiency (EAP), enhanced understanding of subject content, and more natural classroom engagement. In conclusion, integrating CLIL and co-teaching into

the curriculum not only strengthens students' language abilities but also fosters a dynamic learning environment that cultivates critical thinking and communication. This innovative approach plays a vital role in preparing future teachers to become competent, adaptable, and sustainable educators in the 21st century.

Keywords Content and Language Integrated Learning (CLIL), Co-teaching, Mathematics and English Curriculum

บทนำ

ในยุคที่โลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างเต็มตัว การศึกษาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน มหาวิทยาลัยจึงต้องปรับปรุงหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีทักษะจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ นั่นคือความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และที่สำคัญคือทักษะการสื่อสารในระดับสากล หนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับความสนใจและถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบโจทย์ดังกล่าวคือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (Content and Language Integrated Learning CLIL) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชาการและทักษะทางภาษาควบคู่กันไปอย่างสมดุล (Coyle et al., 2010)

แนวคิดของ CLIL มีรากฐานมาจากบริบทการศึกษาในทวีปยุโรป โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมทักษะพหุภาษา (Multilingualism) ของพลเมือง CLIL ไม่ใช่เพียงการสอนภาษาอังกฤษในวิชาที่ไม่ใช่ภาษาศาสตร์ แต่เป็นการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือหลักในการเรียนรู้ (Language as a tool for learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น และพัฒนาทักษะการคิดในระดับที่สูงขึ้น กรอบแนวคิดสำคัญของ CLIL คือ 4Cs Framework ซึ่งประกอบด้วย (อาทิตย์ ศรีจันทร์ดร, 2560)

1. เนื้อหาสาระ (Content) หมายถึง เนื้อหาสาระ (Content Matters) ที่จะนำมาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนไม่ใช่เป็นเพียงแค่ผู้เรียนจะได้ความรู้และทักษะจากเนื้อหาที่เรียนเท่านั้น แต่ผู้เรียนจะสร้างความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในแบบของตนเอง ซึ่งเนื้อหาที่ผู้สอนนำมานั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับความรู้และการกระบวนการคิดเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและตีความของเนื้อหาซึ่งต้องเป็นการวิเคราะห์

2. ทักษะการคิด (Cognition) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้และทักษะคิด (Learning and Thinking Process) ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ทางด้านภาษาจากภาษาที่สองมาสู่ภาษาในรูปแบบของตัวเอง

3. การสื่อสารด้านภาษา (Communication) หมายถึง การเรียนรู้และการใช้ภาษา (Language Learning and Using) ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบทและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับภาษา และบริบททางวัฒนธรรมในสังคมนั้น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาต่างประเทศในบริบทนั้น ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และทักษะการใช้ภาษาของผู้เรียน

4. วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลายและกับผู้อื่น (Developing intercultural understanding and Global Citizenship) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความหลากหลายของวัฒนธรรมและภาษา

การนำ CLIL มาประยุกต์ใช้ในบริบทอุดมศึกษาของประเทศไทยได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมบัณฑิตให้มีทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงานและการศึกษาต่อในระดับสากล งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันประสิทธิภาพของ CLIL ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ (English for Academic Purposes EAP) ซึ่งแตกต่างจากภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (English for General Purposes EGP) ตัวอย่าง เช่น สุจินตา คำเงิน (2562) ได้ทำการสังเคราะห์ความรู้และพบว่า CLIL สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้จริง อย่างไรก็ตามการนำ CLIL ไปปฏิบัติก็มีความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความพร้อมของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งอาจมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาการแต่ขาดทักษะด้านภาษา หรือในทางกลับกัน (Charunsri, 2019) ดังนั้นบทความนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของนักศึกษาที่เรียนเอกคู่ สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

การเชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL กับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

เพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูงและเป็นนวัตกร คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จึงได้ดำเนินการปรับปรุง หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ (4 ปี) พ.ศ. 2568 โดยมีเป้าหมายหลักในการผลิตบัณฑิตครูที่ "เป็นนักจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ" หลักสูตรปรับปรุงฉบับนี้เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ CLIL ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและใช้ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Program Learning Outcomes PLO) ของหลักสูตรยังระบุไว้อย่างชัดเจนว่า

บัณฑิตต้องสามารถ "ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสร้างสรรค์" และ "มีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ" ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการบัณฑิตที่มีความสามารถในการบูรณาการเนื้อหาและภาษาเข้าด้วยกันได้อย่างเป็นรูปธรรม วิธีการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษายังเป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆเพื่อให้ เกิดความรู้ใหม่ เจตคติและการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนอย่าง แท้จริง ตอบสนองต่อคุณค่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียนแต่ละคน (พัทธ์ธนันต์ แสงพลอย, 2565)

จากการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พบว่ามีความจำเป็นต้องพัฒนา "กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย" และ "การบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21" เข้าไปในเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน นี่จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ซึ่งเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ความต้องการของหลักสูตรและสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยในการผลิตครูยุคใหม่ที่มีคุณภาพ

ดังนั้น การนำ CLIL มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ จึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มทักษะภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทั้งความรู้ทางวิชาการ ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสารในบริบทที่แท้จริง เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นครูที่มีประสิทธิภาพในอนาคต การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

การจัดการเรียนการสอนร่วมแบบ CLIL แนวทางปฏิบัติ การสอนร่วม (Co-teaching) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่อาจารย์ผู้สอนเนื้อหา (Content Teacher) และอาจารย์ผู้สอนภาษา (Language Teacher) มีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน (Charunsri, 2019) การสอนร่วมหมายถึงการที่อาจารย์ผู้สอนสองคนขึ้นไปทำงานร่วมกันในห้องเรียนเดียวกันเพื่อวางแผน จัดการเรียนรู้ และประเมินผลนักศึกษา โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาทั้งความรู้ในเนื้อหาและทักษะภาษาอังกฤษไปพร้อมกัน (Coyle et al., 2010)

1. บทบาทของอาจารย์ผู้สอนในการสอนร่วม ในบริบทของการสอนร่วมแบบ CLIL สำหรับนักศึกษาครูคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ บทบาทของอาจารย์ผู้สอนทั้งสองฝ่ายมีความสำคัญและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

อาจารย์ผู้สอนคณิตศาสตร์ มีบทบาทหลักในการนำเสนอและจัดการเรียนรู้เนื้อหาทางคณิตศาสตร์ให้ถูกต้องตามหลักการทางวิชาการ โดยรับผิดชอบในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านเนื้อหา นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึง “ภาษาเพื่อการเรียนรู้” (Language of learning) ซึ่ง

เป็นคำศัพท์ สำนวน และโครงสร้างประโยคเฉพาะทางที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจเนื้อหาวิชา เช่น คำว่า “การแปลงทางเรขาคณิต” (geometric transformation) หรือ “ความน่าจะเป็น” (probability) (Cambridge English, n.d.)

อาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษา โดยเฉพาะด้าน “ภาษาเพื่อการสื่อสาร” (Language for learning) และ “ภาษาในเนื้อหา” (Language of content) อาจารย์ภาษาอังกฤษจะช่วยออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เช่น การอภิปรายโจทย์ปัญหา การนำเสนอแนวคิด หรือการเขียนรายงานการทดลอง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านภาษา (Linguistic Scaffolding) เพื่อช่วยให้นักศึกษาที่มีระดับความสามารถทางภาษาแตกต่างกันสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ (Sanako, 2024)

2. โมเดลการสอนร่วมที่ประยุกต์ใช้กับ CLIL โมเดลการสอนร่วมสามารถปรับใช้ได้หลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบริบทของบทเรียน (State Education Resource Center, n.d.)

One Teach, One Assist (หนึ่งสอน หนึ่งช่วย) ในโมเดลนี้ อาจารย์คณิตศาสตร์ทำหน้าที่สอนเนื้อหาหลัก ขณะที่อาจารย์ภาษาอังกฤษทำหน้าที่เดินสังเกตการณ์และให้ความช่วยเหลือรายบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ โมเดลนี้เหมาะสำหรับช่วงเริ่มต้นของการนำ CLIL มาใช้ และช่วยให้นักศึกษาได้รับความช่วยเหลือด้านภาษาอย่างทันท่วงที การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษถือเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความคุ้นเคยในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษและเพื่อเป็นการสนับสนุนการยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของครูผู้สอนให้จัดกิจกรรมการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ (พรรณวลัย เกวะระ, 2557)

Parallel Teaching (สอนคู่ขนาน) อาจารย์ทั้งสองคนจะแบ่งนักศึกษาออกเป็นสองกลุ่มเท่ากันและสอนเนื้อหาเดียวกันพร้อมกัน วิธีนี้ช่วยลดขนาดชั้นเรียน ทำให้อาจารย์สามารถเข้าถึงนักศึกษาได้ทั่วถึงมากขึ้น และนักศึกษาจะมีโอกาสในการฝึกใช้ภาษาและโต้ตอบกับอาจารย์ได้มากขึ้น

Station Teaching (สอนเป็นสถานี) เนื้อหาถูกแบ่งออกเป็นส่วนย่อย ๆ และจัดเป็นสถานีการเรียนรู้ โดยมีอาจารย์ประจำแต่ละสถานี นักศึกษาจะหมุนเวียนไปตามสถานีเพื่อเรียนรู้เนื้อหาให้ครบถ้วน สถานีหนึ่งอาจเน้นการเรียนรู้เนื้อหาทางคณิตศาสตร์ ขณะที่อีกสถานีหนึ่งเน้นการฝึกทักษะภาษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์

Team Teaching (สอนเป็นทีม) โมเดลนี้มีความซับซ้อนที่สุดและต้องอาศัยการวางแผนอย่างใกล้ชิด อาจารย์ทั้งสองคนจะร่วมกันสอนในทุกขั้นตอนของบทเรียน โดยอาจมีการสลับบทบาทกันไปมา เช่น อาจารย์คณิตศาสตร์นำเสนอแนวคิด จากนั้นอาจารย์ภาษาอังกฤษเสริมด้วย

กิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกใช้คำศัพท์หรือประโยคที่เกี่ยวข้อง โมเดลนี้ช่วยให้นักศึกษาได้รับประโยชน์จากความเชี่ยวชาญของอาจารย์ทั้งสองท่านอย่างเต็มที่

3. ประโยชน์และความท้าทายของการสอนร่วมแบบ CLIL

3.1 ประโยชน์

สำหรับนักศึกษา การสอนร่วมช่วยให้นักศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญทั้งสองด้าน ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาคณิตศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้งพร้อมกับพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยลดความวิตกกังวลในการใช้ภาษาและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Sanako, 2024)

สำหรับอาจารย์ผู้สอน การสอนร่วมเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพ (Frontiers, 2021) อาจารย์คณิตศาสตร์จะได้เรียนรู้กลวิธีในการจัดการเรียนรู้ภาษาจากอาจารย์ภาษาอังกฤษ ขณะที่อาจารย์ภาษาอังกฤษจะได้รับความเข้าใจในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น ทำให้การวางแผนการสอนมีคุณภาพและบูรณาการได้อย่างแท้จริง

3.2 ความท้าทายและแนวทางแก้ไข

การขาดเวลาในการวางแผน การสอนร่วมต้องอาศัยเวลาในการวางแผนอย่างมาก แนวทางแก้ไขคือการจัดสรรเวลาสำหรับการประชุมวางแผนอย่างเป็นทางการ หรือใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยในการทำงานร่วมกัน

ความแตกต่างในแนวทางการสอน อาจารย์แต่ละคนอาจมีสไตล์การสอนที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง แนวทางแก้ไขคือการสื่อสารที่เปิดกว้าง การทำความเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละฝ่าย และการหาข้อสรุปร่วมกันที่เน้นประโยชน์สูงสุดของนักศึกษาเป็นสำคัญ ความไม่สมดุลของบทบาท บางครั้งอาจารย์คนหนึ่งอาจมีบทบาทเด่นกว่าอีกคนหนึ่ง แนวทางแก้ไขคือการสลับบทบาทกันในแต่ละบทเรียนหรือแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ทั้งสองคนมีโอกาสแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ (IATED Digital Library, 2023) การจัดการเรียนการสอนร่วมจึงเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ความท้าทายของการนำ CLIL มาใช้ในการสอนคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครูรุ่นใหม่ ซึ่งจะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL

การจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ไม่ได้เกิดขึ้นโดยไม่มีรากฐาน แต่เป็นการผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีการได้มาซึ่งภาษาที่สองที่สำคัญเข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว การทำความเข้าใจแนวคิดเหล่านี้อย่างลึกซึ้งจะช่วยให้อาจารย์ผู้สอนสามารถนำ CLIL ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. กรอบแนวคิด 4Cs Framework โครงสร้างเชิงปฏิบัติ

กรอบแนวคิด 4Cs ของ Coyle, Hood, และ Marsh (2010) เป็นพิมพ์เขียวที่ใช้ในการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CLIL โดยแต่ละองค์ประกอบล้วนมีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน

Content (เนื้อหาสาระ) CLIL เริ่มต้นด้วยการกำหนดเป้าหมายด้านเนื้อหาสาระที่ชัดเจนตามหลักสูตร เนื้อหาในที่นี้ไม่ใช่การท่องจำข้อเท็จจริง แต่คือการทำความเข้าใจแนวคิดหลัก การพัฒนาทักษะเฉพาะทาง และการสร้างองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งในเนื้อหาวิชานั้น ๆ การบูรณาการความรู้เข้ากับภาษาที่ใช้ในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ โดยอาจารย์ต้องวิเคราะห์และเตรียมพร้อมคำศัพท์ สำนวน และโครงสร้างประโยคเฉพาะทางที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เนื้อหา

Communication (การสื่อสาร) ในบริบทของ CLIL ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อเรียนรู้ (Language as a tool for learning) การสื่อสารจึงเป็นแกนกลางที่ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด การสื่อสารในชั้นเรียน CLIL แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ ภาษาเพื่อการเรียนรู้ (Language for learning) ที่นักศึกษาใช้เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ การเรียนรู้ภาษา (Learning the language) ที่อาจารย์ให้ความสนใจกับการพัฒนาภาษาโดยตรง และ ภาษาผ่านการเรียนรู้ (Language through learning) ที่นักศึกษาพัฒนาภาษาโดยธรรมชาติจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Coyle et al., 2010)

Cognition (การคิด) CLIL มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับสูง โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงกระบวนการคิดเหล่านั้น อาจารย์สามารถนำแนวคิดการจำแนกประเภทการเรียนรู้ของ Bloom's Taxonomy มาปรับใช้ในการออกแบบคำถามหรือกิจกรรมเพื่อให้ครอบคลุมทักษะการคิดในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การจำ (Remembering) ไปจนถึงการสร้างสรรค์ (Creating)

Culture (วัฒนธรรม) การเรียนรู้ภาษาและเนื้อหาไม่สามารถแยกออกจากบริบททางวัฒนธรรมได้ การเรียนรู้ผ่านภาษาที่สองจึงเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนา ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Intercultural awareness) และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็น พลเมืองโลก (Global citizen) ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้คนจากหลากหลายภูมิหลังได้

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นรากฐานของ CLIL การจัดการเรียนรู้แบบ CLIL ได้รับการสนับสนุนจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญหลายทฤษฎี

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) CLIL สอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget และ Vygotsky ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Vygotsky, 1978) กิจกรรมในชั้นเรียน CLIL จึงมุ่งเน้นการให้นักศึกษาได้สำรวจ ทดลอง และอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาด้วยตนเอง

ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของ Vygotsky (Sociocultural Theory) Vygotsky เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการคิดและการสื่อสารแนวคิด เขตพัฒนาการตามธรรมชาติ (Zone of Proximal Development ZPD) และ การจัดทำนั่งร้าน (Scaffolding) เป็นเทคนิคสำคัญที่ถูกนำมาใช้ใน CLIL เพื่อช่วยลดความซับซ้อนของงานและนำทางให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้

ทฤษฎีการได้มาซึ่งภาษาที่สอง (Second Language Acquisition SLA) CLIL นำหลักการจากทฤษฎี SLA มาใช้อย่างเต็มที่เพื่อให้การเรียนรู้ภาษามีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น สมมติฐานการรับเข้าที่เข้าใจได้ (Comprehensible Input Hypothesis) ของ Krashen (1985) ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะพัฒนาภาษาได้ดีเมื่อได้รับข้อมูลนำเข้าที่เข้าใจได้ในระดับที่สูงกว่าความสามารถปัจจุบันเล็กน้อย และสมมติฐานการแสดงออก (Output Hypothesis) ของ Swain (1985) ที่เน้นว่าการที่ผู้เรียนได้ผลิตภาษา (output) ทั้งการพูดและการเขียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้พวกเขาสามารถทดสอบสมมติฐานทางภาษาของตนเองได้

3. ประเภทและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ CLIL การจัดการเรียนรู้ CLIL สามารถแบ่งออกเป็นสองรูปแบบหลักขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และบริบทของแต่ละสถาบัน (Europass Teacher Academy, n.d.)

Hard CLIL (CLIL แบบเข้มข้น) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาที่สองเป็นสื่อกลางในการสอนเกือบทุกวิชาและตลอดทั้งวัน เหมาะสำหรับผู้เรียนที่มีพื้นฐานภาษาในระดับกลางขึ้นไป

Soft CLIL (CLIL แบบผ่อนปรน) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาที่สองในสัดส่วนที่น้อยกว่า เช่น การสอนบางส่วนของวิชาด้วยภาษาที่สอง เหมาะสำหรับผู้เรียนที่เริ่มต้นเรียนภาษาและต้องการสร้างความคุ้นเคยโดยไม่รู้สึกกดดัน

การทำความเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้อย่างถ่องแท้จะช่วยให้อาจารย์สามารถนำ CLIL ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลได้อย่างยั่งยืน

ตัวอย่างการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL

ตัวอย่างที่ 1 รายวิชาแคลคูลัส (Calculus) รายวิชาพื้นฐานสำหรับนักศึกษาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยภาษาอังกฤษ

เป้าหมายการเรียนรู้แบบ CLIL

ด้านเนื้อหา (Content) นักศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดหลักของอนุพันธ์ (Derivative) และการหาปริพันธ์ (Integral) และนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาโจทย์ในชีวิตจริงได้

ด้านภาษา (Communication) นักศึกษาสามารถใช้คำศัพท์และสำนวนทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง เช่น “limit,” “function,” “derivative,” “integral,” “rate of change” และสามารถอธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหาด้วยภาษาอังกฤษได้

ด้านการคิด (Cognition) นักศึกษาสามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอนุพันธ์และการหาปริพันธ์ และสามารถสร้างข้อสรุปจากผลลัพธ์ที่ได้

ด้านวัฒนธรรม (Culture) นักศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของวิชาแคลคูลัสและนักคณิตศาสตร์คนสำคัญจากทั่วโลก เช่น Isaac Newton และ Gottfried Leibniz

ตัวอย่างวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL (ใช้โมเดล Team Teaching)

อาจารย์คณิตศาสตร์และอาจารย์ภาษาอังกฤษทำงานร่วมกันตลอดบทเรียน โดยแบ่งบทบาทดังนี้

ช่วงที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียน (Introduction)

อาจารย์คณิตศาสตร์ ใช้รูปภาพหรือวิดีโอสั้น ๆ ที่แสดงการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ (เช่น การเติบโตของต้นไม้) เพื่ออธิบายแนวคิดเรื่อง "อัตราการเปลี่ยนแปลง" (rate of change) ซึ่งเป็นพื้นฐานของอนุพันธ์

อาจารย์ภาษาอังกฤษ ช่วยสรุปแนวคิดสำคัญเป็นคำศัพท์และประโยคภาษาอังกฤษที่เรียบง่าย โดยใช้เทคนิคการจัดทำนั่งร้าน (Scaffolding) เช่น การเขียนคำศัพท์บนกระดาน และให้นักศึกษาออกเสียงตาม

ช่วงที่ 2 การเรียนรู้เนื้อหา (Content Learning)

อาจารย์คณิตศาสตร์ อธิบายสูตรและวิธีการหาอนุพันธ์ โดยใช้การนำเสนอที่กระชับและมีภาพประกอบ (Visual aids) ที่ชัดเจน

อาจารย์ภาษาอังกฤษ เข้ามาช่วยเสริมด้วยการออกแบบกิจกรรมคู่ขนาน (Parallel activity) ให้นักศึกษาได้ฝึกใช้ประโยคในการอธิบายสูตรและการแก้โจทย์สั้น ๆ โดยอาจารย์ทั้งสองเดินดูและให้คำแนะนำในแต่ละกลุ่ม

ช่วงที่ 3 การประยุกต์ใช้และการสื่อสาร (Application and Communication)

อาจารย์คณิตศาสตร์ ตั้งโจทย์ปัญหาในชีวิตจริง เช่น การคำนวณอัตราการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ หรือการคำนวณกำไรสูงสุดจากการขายสินค้า

อาจารย์ภาษาอังกฤษ ช่วยให้นักศึกษาจัดกลุ่มและอภิปรายวิธีการแก้โจทย์ โดยมีโครงสร้างประโยค (Sentence frames) ให้ใช้ เช่น “First, we need to find the derivative of...,” “The rate of change is...,” หรือ “We can conclude that...”

อาจารย์ทั้งสอง สลับกันเดินให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อผิดพลาดทั้งด้านเนื้อหาและภาษา และให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอคำตอบ

ตัวอย่างที่ 2 รายวิชาการสื่อสารสำหรับครู (Communication for Teachers) รายวิชาที่เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาครู เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในอนาคต

เป้าหมายการเรียนรู้แบบ CLIL

ด้านเนื้อหา (Content) นักศึกษาสามารถออกแบบกิจกรรมการสื่อสารในห้องเรียนคณิตศาสตร์ได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับผู้เรียน

ด้านภาษา (Communication) นักศึกษาสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการออกคำสั่ง (Instructions), การถามคำถามปลายเปิด (Open-ended questions), และการให้ข้อเสนอแนะ (Feedback) ได้อย่างคล่องแคล่ว

ด้านการคิด (Cognition) นักศึกษาสามารถประเมินประสิทธิภาพของกลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ด้านวัฒนธรรม (Culture) นักศึกษาเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการสื่อสารในห้องเรียน และพัฒนาความตระหนักรู้ในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม

ตัวอย่างวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ CLIL (ใช้โมเดล Station Teaching)

บทเรียนถูกแบ่งออกเป็น 3 สถานี โดยอาจารย์คณิตศาสตร์และอาจารย์ภาษาอังกฤษประจำแต่ละสถานี

สถานีที่ 1 การออกคำสั่ง (Giving Instructions)

อาจารย์ภาษาอังกฤษ นำเสนอเทคนิคการออกคำสั่งที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เช่น การใช้กริยาคำสั่ง (Imperatives) และการเรียงลำดับขั้นตอน

อาจารย์คณิตศาสตร์ ช่วยให้นักศึกษาฝึกสร้างประโยคคำสั่งที่ใช้จริงในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น “Please draw a coordinate plane,” หรือ “Now, let’s find the value of x.”

สถานีที่ 2 การตั้งคำถาม (Asking Questions)

อาจารย์คณิตศาสตร์ อธิบายความสำคัญของการใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา

อาจารย์ภาษาอังกฤษ ช่วยให้นักศึกษาฝึกสร้างและออกเสียงคำถามเหล่านั้น เช่น “What if we change the variable?”, “Can you explain your solution in a different way?” และให้นักศึกษาฝึกซ้อมบทบาทสมมติ (Role-playing)

สถานีที่ 3 การให้ข้อเสนอแนะ (Giving Feedback)

อาจารย์ทั้งสอง ร่วมกันนำเสนอกลวิธีในการให้ข้อเสนอแนะเชิงบวกและสร้างสรรค์ในห้องเรียน โดยใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย จากนั้นให้นักศึกษาฝึกเขียนและพูดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานทางคณิตศาสตร์ของเพื่อนร่วมชั้น

จากงานวิจัยของปภัทรนันท์ คุณพูนทรัพย์ (2565) พบว่าผู้เรียนในชั้นเรียนที่ออกแบบตามแนวทางแบบ CLIL มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนระดับทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนในชั้นเรียนที่ออกแบบตามแนวทางแบบ CLIL นั้นเพิ่มขึ้นแต่ไม่ได้มีนัยยะสำคัญ เนื่องจากส่วนที่เพิ่มขึ้นคือระดับความคล่อง (Fluency) ไม่ใช่ความแม่นยำ (Accuracy) อย่างไรก็ตามยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าผลการเรียนรู้เนื้อหาจะใกล้เคียงกันระหว่างกลุ่มที่เรียนแนวทาง CLIL และกลุ่มที่เรียนด้วยภาษาแม่ ดังนั้นแนวทางแบบ CLIL น่าจะเป็นแนวทางที่สามารถใช้กับผู้เรียนวิชาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและการออกแบบได้ แต่หากคาดหวังให้ผู้เรียนในหลักสูตรสองภาษามีระดับทักษะภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

บทสรุป

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) สำหรับนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาบัณฑิตครูยุคใหม่ให้มีศักยภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของโลกในศตวรรษที่ 21 บทความนี้ได้นำเสนอแนวคิด CLIL โดยใช้ กรอบแนวคิด 4Cs (Content, Cognition, Communication, Culture) เป็นโครงสร้างหลักในการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้เพื่อตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2568 ซึ่งมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตครูที่สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หัวใจสำคัญของการนำ CLIL มาใช้ในบริบทนี้คือ การจัดการเรียนการสอนร่วม (Co-teaching) ซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ความท้าทายด้านความเชี่ยวชาญของอาจารย์ผู้สอนในวิชาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Team Teaching และ Station Teaching ช่วยให้นักศึกษาได้รับประโยชน์สูงสุดจากความเชี่ยวชาญของอาจารย์ทั้งสองฝ่าย ทั้งในด้านเนื้อหาเชิงลึกทางคณิตศาสตร์และทักษะภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ (EAP) ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการสื่อสารในบริบทจริง นอกจากนี้ ยังช่วยลดความวิตกกังวลในการใช้ภาษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างเป็นธรรมชาติ

การประยุกต์ใช้แนวทาง CLIL และการสอนร่วมในหลักสูตรนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่บูรณาการทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และความเข้าใจในความหลากหลายทาง

วัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้และทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจึงเป็นกุญแจสำคัญในการผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพและเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสำหรับบทบาทนักจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ปภัทรนันท์ คุณพูนทรัพย์. (2565). ผลการใช้แนวทางบูรณาการเนื้อหาและภาษาเพื่อจัดการเรียนรู้ในวิชาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและการออกแบบของนิสิตหลักสูตรสองภาษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33*(3), 67–85.

พัทธ์ธนันต์ แสงพลอย. (2565). *ผลของการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5* [การค้นคว้าอิสระระดับปริญญามหาบัณฑิต]. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พรรณวลัย เกวะระ. (2557). *การพัฒนาคู่มือการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้ภาษาอังกฤษเรื่องเวลาสำหรับครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1–4* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุจินตา คำเงิน, ลำไย สีหามาตย์, และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2562). การสังเคราะห์ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL). *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14*(1), 249–260.

อาทิตย์ ศรีจันทร์ดร, อัญชลี จันทร์เสม, และเสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. (2560). ผลของการสอนตามแนวทฤษฎีบูรณาการเนื้อหาและภาษา (CLIL) ที่มีต่อความสามารถในการฟัง–พูดและความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 1*(2), 174–186.

Charunsri, K. (2019). The challenges of implementing Content and Language Integrated Learning in tertiary education in Thailand: A review and implication of materials. *Advances in Language and Literary Studies, 10*(4), 125–129.

Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and language integrated learning.* Cambridge University Press.

Europass Teacher Academy. (n.d.). *Hard CLIL vs. soft CLIL: What's the difference?* https://www.teacheracademy.eu/blog/hard-clil-soft-clil-difference/

Frontiers. (2021). *Co-teaching in CLIL: Benefits and challenges for teachers.* https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2021.657833/full

IATED Digital Library. (2023). *Challenges and strategies in implementing CLIL co-teaching models.* https://library.iated.org/view/2023FPL

Krashen, S. D. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications.* Longman.

Sanako. (2024). *The role of scaffolding in CLIL-based teaching.* https://www.sanako.com/blog/the-role-of-scaffolding-in-clil-based-teaching

State Education Resource Center. (n.d.). *Co-teaching models: An overview.* https://www.ctserc.org/about/co-teaching-models

Swain, M. (1985). Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development. In S. M. Gass & C. G. Madden (Eds.), *Input in second language acquisition* (pp. 235–253). Newbury House.

บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

เรื่อง : แก่นพุทธศาสน์

ผู้เขียน : พุทธทาส อินทปัญโญ
ปีที่พิมพ์ : 2548
สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์เพชรประกาย

[1]พระครูสุธรรมรัตนาภรณ์ และ [2]พระครูพิศาลสารบัณฑิต
[1]Phrakhru Sudhamrattanaporn and [2]Phrakrupisansalabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

1arithat.loes@mcu.ac.th

Received: May 20, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทนำ

หนังสือเรื่อง “แก่นพุทธศาสน์” เป็นหนังสือที่รวบรวมปาฐกถาของท่านพุทธทาสภิกขุที่แสดง ณ โรงพยาบาลศิริราช รวม 3 ครั้ง ระหว่าง พ.ศ.2504 – 2505 ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นหนังสือดีเด่นประจำปีจากองค์การยูเนสโกแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ.2508

[1] นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

ในการบรรยายธรรม 3 ครั้ง 3 เรื่องของท่านพุทธทาส ณ ชุมนุมศึกษาพุทธธรรม (ศิริราช) ในอุปการะของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ตามการนิมนต์ของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร ในเดือนธันวาคม 2504 และเดือนมกราคม 2505 ได้มีการถอดเทปคำบรรยายและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ แก่นพุทธศาสน์ ในปี 2505 หลังจากนั้นก็มีการพิมพ์อีกหลายครั้ง รวมทั้งมีการแปลเป็นภาษาอังกฤษและพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี 2527 คำบรรยายทั้ง 3 ครั้ง มีเรื่องดังต่อไปนี้

1. ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา
2. ความว่าง
3. วิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่าง

เนื้อหาโดยย่อ

เนื้อหาในหนังสือแก่นพุทธศาสน์กล่าวถึงหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ ความว่าง และวิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่าง ในทั้ง 3 บท ซึ่งมาจากคำที่พระพุทธเจ้าทรงตอบคำถามแก่ผู้ทูลถามพระองค์ว่า หากจะสรุปพระพุทธวจนะทั้งหมดที่ตรัสไว้ เป็นประโยคสั้นเพียงประโยคเดียวได้หรือไม่ พระพุทธองค์ตรัสว่าได้ "สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย" ซึ่งหมายความว่า "สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น" เป็นสภาพที่สรรพสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เกิดขึ้นตั้งอยู่เพียงชั่วขณะแล้วก็ดับไป จึงไม่ควรไปยึดถือยึดมั่นอันเป็นที่ตั้งของเหตุแห่งความทุกข์

ทัศนะวิจารณ์

ผู้วิจารณ์จะเริ่มวิจารณ์จากการออกแบบปกหนังสือก่อนที่จะกล่าวถึงเนื้อหาในหนังสือ ภาพจากด้านหน้าปกหนังสือมีการออกแบบสีเหลืองสาวงานชื่อเรื่องเป็นอักษรขนาดใหญ่มองเห็นเด่นชัด มีลายมือชื่อ มีรูปภาพขาวดำผู้บรรยายธรรมชัดเจน ซึ่งน่าจะพิมพ์เป็นรูปภาพสี เพื่อเป็นจุดดึงดูดความสนใจผู้อ่าน พร้อมยังมีข้อความที่มุมขวาบนเขียนไว้ว่า “หนังสือดี 100 ปี พุทธทาส” แต่ตัวอักษรเล็กไปและด้านมุมซ้ายล่างพิมพ์ด้วยลายมือพุทธทาสภิกขุท่านว่า “ฝากไว้ เพียง เท่านี้” เป็นยิ่งทำให้เกิดความสนใจและดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านมากขึ้น ทั้งภาพและข้อความ มีความสัมพันธ์กับชื่อเรื่องเนื้อหาดียิ่ง ส่วนปกหลังมีภาพสีท่านพุทธทาสภิกขุ ในภาพด้านหลังฉากมีชั้นหนังสืองดงามมาก ตรงกลางปกด้านหลัง มีตัวหนังสือพิมพ์ด้วยลายมือพุทธทาสภิกขุท่านว่า “เรื่องโลกหน้ารอไว้ก่อน ขีดเส้นใต้ ทำดีลูกเดียว โลกหน้ามีหรือไม่มีดีทั้งนั้น พุทธทาส อินทปัญโญ” ซึ่งเหมาะสมและสวยงามมาก

ในเนื้อหาในหนังสือแก่นพุทธศาสน์ มี 3 เรื่อง ผู้วิจารณ์ขอวิจารณ์เนื้อหาในหนังสือแก่นพุทธศาสน์ ดังนี้

1. ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา

วิจารณ์เนื้อหาสาระสำคัญในหัวข้อที่ 1 “ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา” ท่านพุทธทาสภิกขุได้บรรยายเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2504 และท่านได้เตรียมการบรรยายมาอย่างดี มีการเรียงลำดับขั้นตอน เหตุผลสนับสนุน และเนื้อหาสาระ ยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบันทุกประเด็น บทวิจารณ์หนังสือ มีดังต่อไปนี้

ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา (พระพุทธทาส อินฺทปญฺโญ, แก่นพุทธศาสน์, 2548). หมายความว่า ความรู้ทางพระพุทธศาสนามีอยู่มากมาย แต่ที่ไม่ใช่หลักขั้นมูลฐานก็มีอยู่ไม่น้อย และมีแนวทางที่ค่อยๆแปลไปจากเดิมทีละน้อยๆ จนกลายเป็นพุทธศาสนาใหม่ หรือกลายเป็นพุทธศาสนาเนื้องอกที่งอกออกไปเรื่อยๆ จะเห็นว่าความรู้ทางพุทธศาสนามีมากมายจนไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้หมด แต่จริงๆแล้วความรู้ที่เป็นหลักสำหรับจะเข้าใจธรรมะได้อย่างถูกต้องนั้นมีไม่มาก จุดมุ่งหมายของพุทธศาสนา คือ มุ่งเฉพาะไปยังความดับทุกข์เท่านั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ พระพุทธเจ้าท่านทรงปฏิเสธไม่เกี่ยวข้องด้วย เช่น เรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่ อะไรไปเกิด ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้มุ่งไปสู่การดับทุกข์ หลักพุทธศาสนาขั้นมูลฐานนั้น มีส่วนที่เป็นหลักอยู่ไม่มาก โดยพระพุทธเจ้าได้เปรียบเทียบระหว่างใบไม้ทั้งป่ากับใบไม้ในกำมือของพระองค์ว่า สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้นั้นมีมาก เปรียบได้กับใบไม้ทั้งป่า แต่เรื่องที่จำเป็นที่ควรรู้ ควรนำมาสอน และนำมาปฏิบัติเพื่อดับทุกข์นั้นมีไม่มาก เปรียบได้เท่ากับใบไม้กำมือเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ คำสอนในพุทธศาสนาเพื่อมุ่งไปสู่การดับทุกข์ นั้น ล้วนมีเหตุผลอยู่ในตัวเอง ซึ่งทุกคนสามารถเห็นและเข้าใจได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเชื่อตามใคร

ท่านพุทธทาสภิกขุใช้คำที่เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บในปัจจุบันกับในสมัยพุทธกาล เนื่องจากเป็นการบรรยายในโรงพยาบาล ท่านพุทธทาสภิกขุ จึงชื่อที่ใช้เรียกพระพุทธเจ้ามาแต่โบราณ คือ แพทย์ในทางฝ่ายวิญญาณ เพราะ ในสมัยพุทธกาล แยกโรคภัยไข้เจ็บเป็น 2 ประเภทเท่านั้น คือ โรคทางกายกับ โรคทางจิต โรคทางจิตสมัยนั้นหมายถึง โรคทางความคิด หรือ ทางกิเลสตัณหา แต่ปัจจุบัน ความหมายของคำว่า โรคทางจิต หมายถึง โรคทางจิตที่เกี่ยวเนื่องกับร่างกาย จึงต่างไปจากสมัยพุทธกาล คำว่า โรคทางกาย กับ โรคทางจิตนั้น เป็นกับคนบางคน และเป็นบางเวลา เมื่อเป็นโรคทางกาย (physical disease) เราควรไปโรงพยาบาลทั่วไป แต่ถ้าเป็นโรคทางจิต (mental disease) เราควรไปโรงพยาบาลที่รักษาโรคจิตโดยตรง เช่น โรงพยาบาลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นต้น ซึ่งทั้งสองโรคนี้ไม่เกี่ยวกับโรคทางจิต ตามความหมายในสมัยพุทธกาล

ดังนั้น ในการอ่านหนังสือเรื่องแก่นพุทธศาสน์เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ท่านได้บัญญัติคำใหม่ที่ใช้เฉพาะสำหรับศาสนาพุทธ จากคำ โรคทางจิต เป็น โรคทางวิญญาณ เพื่อแบ่งแยกคำให้แตกต่างกัน และตรงกับความหมายที่แท้จริง โดยขอใช้คำภาษาอังกฤษกำกับแยกไว้ให้ชัดเจนด้วยว่า spiritual disease ทั้งนี้ ท่านได้ให้ความหมายของคำที่ท่านบัญญัติใหม่ ว่า โรคทางวิญญาณ ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึง วิญญาณภูตผีปีศาจ หรือ การถูกผีสิง แต่หมายถึง วิญญาณหรือจิตในส่วนลึก ที่ถือได้ว่าเป็นโรคด้วยอำนาจของกิเลส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ อวิชชา (ความไม่รู้) และมิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิด) ท่านเน้นถึงความแตกต่างสำคัญ ระหว่าง 3 โรค นี้ ว่า โรคทางวิญญาณ เป็นกันทุกคน ไม่มีการยกเว้น ส่วน โรคทางกาย กับ โรคทางจิต เป็นกับคนบางคนและบางเวลา โรคทางวิญญาณ ยังหมายรวมถึง โรคทางความคิด หรือ ทางกิเลสตัณหา และ ทุกคนต่างก็มีกิเลส ตัณหา จึงกล่าวได้ว่า ทุกคนในโลกนี้ เป็นโรคทางวิญญาณ ดังนั้น การรักษาโรคนี้ จึงต้องไปหาแพทย์ทางวิญญาณ ซึ่งในสมัยพุทธกาลถือกันว่า พระพุทธเจ้า คือ แพทย์ในทางฝ่ายวิญญาณ พระองค์ได้ใช้ธรรมะ ในการเยียวยารักษาโรค แต่ในขณะเดียวกัน ผู้เป็นโรคก็ต้องนำธรรมะมาใช้กับตัวเอง ด้วยจึงจะหายจากโรคทางวิญญาณ

คนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตัวเองเป็นโรคทางวิญญาณ ผลเสียคือ ธรรมะจึงยังไม่เป็นที่พึ่งให้แก่โลกได้เต็มตามความมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น เรื่องสันติภาพ จึงไม่ได้นำยา คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้าไปใช้ในการรักษาโรคของตัวเอง และการขยายตัวของเชื้อโรคทางวิญญาณนับวันจะมากขึ้น ท่านอธิบายเพิ่มเติมว่า “โรคทางวิญญาณ” คือ โรคที่มีเชื้ออยู่ที่ความรู้สึกว่าตัวเราว่าของเรา หรือ ตัวกู ของกู นั่นเอง ความรู้สึกนี้มีอยู่ในใจ แล้วก็ทำไปตามอำนาจความเห็นแก่ตัวและต่อเนื่องเป็นความโลภ ความโกรธ และความหลง ทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อตัวเองและผู้อื่นท่านเรียก โรคทางวิญญาณ สั้นๆง่ายๆว่า โรคตัวกู-ของกู และเน้นอีกครั้งว่า เราเป็นโรคตัวกู-ของกูกันทุกคน แล้วเราก็ได้รับเชื้อ นี้เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ได้ เห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส สัมผัสทางผิวหนัง และ คิดในใจไปตามประสาคนที่ไม่รู้ หรือถ้าเรียกตามภาษาทางธรรมะก็คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและ ธรรมารมณ์ โดยผ่านทางสื่อในร่างกายที่คู่กัน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ “เชื้อ” ที่ว่านี้ภาษาบาลี เรียกว่า “อุปาทาน” หมายถึง ความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งมี 2 อย่าง คือ ยึดมั่นว่าเรา และยึดมั่นว่าของเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นพิษร้ายกาจที่สุด เรียกว่า โรคทางวิญญาณ ยารักษาโรคทางวิญญาณ คือ การว่างจากการยึดถือใน เรา และ ของเรา และมุ่งไปสู่ “ความว่างที่สุด” (นิพพาน) ท่านเห็นว่า อำนาจต้านทานโรค (Immunity) อย่างสูงสุด หรือ หัวใจของพุทธศาสนา ที่จะทำลายโรคตัวกู-ของกู และ นำจิตเราไปสู่ความว่างที่สุด หรือ นิพพาน นั้น คือประโยคสั้นๆของพระพุทธเจ้าที่ว่า “สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” (สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย) ท่านให้เหตุผลว่าแม้คำสอนทางพุทธ จะมีเรื่องสำคัญๆหลายเรื่อง เช่น เรื่อง อริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 517) เรื่อง ไตรลักษณ์ (อนิจจ์ ทุกขฺ อนตฺตา)

เรื่องการไม่ทำความชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์ ฯลฯ และทุกเรื่องก็ล้วนถูกต้อง แต่ไม่ครอบคลุมทุกเรื่อง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551 : 119)

อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลในพระบาลี มัชฌิมนิกายเรื่องหนึ่ง ที่มีผู้ถามพระพุทธเจ้าว่า พุทธวจนะทั้งหมดของพระองค์ ถ้าจะสรุปให้สั้นๆ เพียงประโยคเดียวได้หรือไม่ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตอบเป็นภาษาบาลี ว่า สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย (แปลว่า สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น) โดยได้ย้ำว่า ถ้าใครได้ฟังข้อความข้อนี้ ก็คือได้ฟังทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ถ้าได้ปฏิบัติตามข้อนี้ ก็คือได้ปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ถ้าได้รับผลจากการปฏิบัติตามข้อนี้ ก็คือได้รับผลทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ท่านพุทธทาสเห็นว่าคำตอบของพระพุทธเจ้า ได้รวมทั้งเรื่องวิชา (ปริยัติ) ปฏิบัติ และ ผลของการปฏิบัติ (ปฏิเวธ) ไว้อย่างครบถ้วนแล้ว จึงถือได้ว่า เป็นหัวใจของพุทธศาสนา ท่านเห็นว่า เมื่อเข้าใจ คำว่า โรคทางวิญญาณ หรือแพทย์ผู้รักษาโรค ว่าหมายความอย่างไร ใครเป็นผู้ได้รับผลดี เมื่อใดที่เห็นว่าเราเป็นผู้ได้รับผลดี เมื่อนั้นเราก็จะกระตือรือร้นกันอย่างยิ่ง และ จะรักษาโรคของเราอย่างถูกต้อง ต่อจากนั้น ท่านได้อธิบายรายละเอียด ของ ความยึดมั่นถือมั่น ว่าเป็นทั้ง ตัวโรคและเชื้อโรคได้อย่างไร ท่านให้ข้อสังเกต หากสังเกตสักนิด ก็จะเห็นได้ด้วยกันทุกคนว่า ความรู้สึกยึดมั่นถือมั่น ในตัวกู ของกูนี่แหล่ะ คือ แม่บทของกิเลส

เมื่อบรรยายถึงตอนนี้ ท่านได้แนะนำว่า วิธีปฏิบัติในภาพรวมว่า ขอให้ทุกคนเพียรพยายามปรับให้จิตใจว่างจากตัวกู-ของกู อยู่เรื่อยๆ จะได้มีพุทธะ ธัมมะ และ สังฆะ ในระดับหนึ่งเป็นประจำ และ ค่อยเพิ่มขึ้นจนกว่าจะว่างอย่างเต็มที่สมบูรณ์ หากทำได้ดังที่ท่านแนะนำ ก็ถือได้ว่าเราได้รับธรรมะที่เป็นยาแก้โรค และ เป็น เชื้อต้านทานโรค เข้าไปไว้ในจิตวิญญาณแล้ว และจะไม่มีทางเกิดโรคทางวิญญาณ (Spiritual Disease) ขึ้นมาได้ จากนั้น ท่านได้แนะนำวิธีปฏิบัติเพื่อให้จิตว่าง โดยให้อธิบายว่า พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ว่างจากตัวกู ของกูไว้มากมาย เพื่อให้เหมาะสมแก่บุคคล เวลา และ สถานที่ ตามที่เคยได้ยินกันว่ามีถึง 84,000 เรื่อง ซึ่งหากพิจารณาตามตัวเลขแล้วจะทำให้ท้อถอย แต่จริงๆแล้ว หลักสำคัญ มีเพียงสั้นๆ ตามที่พระพุทธเจ้าได้สรุปไว้ให้แล้ว คือ “สิ่งทั้งปวงไม่ควรเข้าไปยึดมั่นถือมั่น” และ ทุกวิธีจะสามารถขจัดความรู้สึกยึดมั่นถือมั่นในตัวกูของกูได้เหมือนกันทั้งหมด แล้วแต่ว่าใครจะเลือกปฏิบัติตามวิธีใด ท่าน ได้ยกตัวอย่างวิธีการรักษาโรคทางวิญญาณไว้เพียง 3 วิธี พอให้เข้าใจได้ชัดขึ้นและเหมาะสมกับเวลาในการบรรยาย คือ วิธีการตามหลักปฏิจจสมุปบาท วิธีการตามหลักไตรลักษณ์ และ วิธีการตามหลักขันธ์ 5

วิธีปฏิบัติตามหลักปฏิจจสมุปบาท (ความหมาย คือ การที่สิ่งต่างๆอาศัยสิ่งหนึ่งปรุงอีกสิ่งหนึ่งเป็นวงจรต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เช่น เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ทุกข์ เป็นต้น) ท่าน

อธิบายว่า การขจัดความรู้สึกตัวกูของกู ตามหลักการนี้ คือ พิจารณาเสมอว่าตัวกูของกูเป็นเพียงมายา เป็นภาพลวงตา แล้วหมั่นปฏิบัติในการตัดตอนการปรุงแต่งเสียแต่แรกๆ เช่น ตัดตอนไม่ให้เกิดความรู้สึกพอใจ/ไม่พอใจ ตัดตอนไม่ให้เกิดความรู้สึกอยากมี อยากได้ เป็นต้น

วิธีปฏิบัติตามหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) คือ การหมั่นพิจารณาให้เห็นว่า รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสเป็นเพียงมายา เป็นภาพลวงตา และ อย่าตกเป็นทาสของอารมณ์รัก หรือ เกลียด หากปฏิบัติได้เช่นนี้ เราก็จะมีชีวิตอยู่อย่างเกษม คือ อิสระและสงบเย็น

วิธีปฏิบัติตามหลักขันธ์ 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ) ท่านกล่าวถึงเฉพาะ สุขเวทนา คือ ความรู้สึกสุข สนุกสนาน ความอร่อย ฯลฯ โดยแนะให้หมั่นพิจารณาว่าความรู้สึกสุขเป็นเหมือนลูกคลื่นที่เกิดขึ้นเป็นคราวๆ ไม่ใช่ตัวจริง ท่านอธิบายให้เห็นว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกมีค่าอยู่ตรงที่ก่อให้เกิด ความรู้สึกเป็นสุข เช่น การเรียน การทำงาน การสะสมสมบัติ ฯลฯ ดังนั้น หากเราจัดการกับเรื่องสุขเวทนาให้ถูกต้องเพียงเรื่องเดียว ทุกเรื่องก็ถูกหมด การจัดการที่ถูกต้อง

เช่นเดียวกับวิธีอื่นๆ คือ ควรหมั่นพิจารณาว่า สุขเวทนาเป็นมายา ไม่ใช่ตัวตนจริงๆ หมายความว่า เมื่อเกิดความรู้สึกเป็นสุข ก็มองให้เห็นว่า เดี๋ยวมันก็จะแตกกระจายไปเช่นเดียวกันลูกคลื่น เมื่อเห็นเช่นนี้ เราก็จะไม่ตกเป็นทาสของสุขเวทนา ซึ่งรวมถึงการไม่เป็นทาสของทุกขเวทนา เช่นกัน ท่านย้ำเตือนว่า ในการปฏิบัติตามแนวทางต่างๆนั้น ต้องระมัดระวังให้ดี มีสติสัมปชัญญะให้มาก ขณะที่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดกระทบตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ซึ่งประเด็นนี้พระพุทธเจ้าได้กำชับพระพาหิยะ พระสงฆ์รูปหนึ่งว่าให้เห็นสักว่าเห็น ได้ยินสักว่าได้ยิน อย่าให้ปรุงเวทนา หรือ ถ้าปรุงเป็นเวทนาแล้ว ก็อย่าให้ปรุงเป็นตัณหาก็ได้ ยังได้อีกทีหนึ่ง แล้วก็ไปสนใจเรื่องว่างเรื่องวุ่นให้มากที่สุด

ท่านได้กล่าวถึงนิพพาน ว่า เมื่อเราพอเข้าใจเรื่อง ว่าง และ วุ่น และหมั่นสังเกต ก็จะจับได้ว่า แท้จริงแล้ว เราก็มี ช่วงเวลา ‘ว่าง’ หรือ ‘มีสติปัญญา’ อยู่มาก ในขณะที่ ช่วงเวลา ‘วุ่น’ หรือ ‘ความรู้สึกที่เป็นตัวกูของกู’ นั้น ก็มาเป็นพักๆ เกิดขึ้นทีไรก็เป็นทุกข์ ทุกที แต่ในขณะที่ไม่เกิดก็ไม่เป็นทุกข์ และเราก็มีช่วงเวลานั้นอยู่มาก แต่เรามักมองข้าม คือ มองข้ามนิพพานที่มีอยู่เองไปเสีย จึงมองไม่เห็นว่ามี ‘นิพพาน’ ท่าน เห็นว่า ความว่าง ที่มีอยู่เอง นั้น เป็น นิพพานน้อยๆ หรือนิพพานชิมลอง ซึ่งเป็นอย่างเดียวกับนิพพานถาวร เพียงแต่ว่ามันไม่ได้เกิดขึ้นอย่างถาวร เพราะเรายังไม่สามารถป้องกันโรคหรือทำลายโรค ซึ่งจะแทรกเข้ามาเป็นพักๆได้ ท่านอธิบายให้เห็นว่าคนที่ฉลาด หรือมีบุญจะรู้ว่า จิตโดยพื้นฐานแล้ว ‘ว่าง’ หรือ ‘นิพพาน’ อยู่เอง แล้ว ดังนั้น เราจึงควรระวังอย่าให้มีของใหม่เข้ามาแทรกแซง เพียงแค่นี้เราก็ ‘ว่าง’ ได้แล้ว แต่ต้องมีความรู้สึกตัวอยู่เสมอ อย่าประมาท คอยจับให้พบความว่าง และ วุ่น ที่เกิดอยู่เป็นประจำวัน

สรุป ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ท่านขอให้ทุกคนรู้จักโรค ทั้งทางกาย ทางจิต และ ทางวิญญาณ ให้ครบถ้วน แล้วแก้ไขเยียวยาทุกโรค ให้เป็นผู้ไม่มีโรค และได้ชื่อว่า อโรคยาปรมา ลาภา ที่แท้จริง

2. ความว่าง

วิจารณ์สาระสำคัญ เรื่อง ความว่าง ดังต่อไปนี้ ท่านแจ้งให้ผู้ฟังทราบว่า ในการบรรยายครั้งแรก ท่านได้กล่าวถึงความว่างในฐานะที่เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของพุทธศาสนา แต่โอกาสไม่อำนวยให้กล่าวถึงเรื่องนั้นโดยเฉพาะเพียงเรื่องเดียว เรื่องนี้จึงยังคลุมเครืออยู่ ในวันนี้ท่านจึงมีการจัดบรรยายเฉพาะเรื่อง ความว่างเพียงเรื่องเดียว ท่านได้เกริ่นนำก่อนบรรยายรายละเอียดว่า ความว่าง นั้น เป็นเรื่องที่เข้าใจยากที่สุดในบรรดาเรื่องของพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะเป็นเรื่องหัวใจอย่างยิ่งของพุทธศาสนา สิ่งที่เรียกว่า หัวใจ นั้น หมายถึง สิ่งที่ลึก ละเอียด สุขุม ประณีต ดังนั้น เรื่องความว่างซึ่งเป็นหัวใจอย่างยิ่งของพุทธศาสนา จึงไม่ใช่เรื่องที่จะเข้าใจได้ด้วยการเดา หรือ คาดคะเนตามความเคยชิน หรือ ตามกริยาอาการของคนธรรมดา

วิธีทำความเข้าใจ “ความว่าง” ท่านพุทธทาสได้ปลอบใจผู้ฟังไม่ให้ท้อถอยตั้งแต่แรก โดยแนะนำวิธีปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่จะทำความเข้าใจเรื่องความว่าง ได้ง่ายขึ้นว่า ต้องตั้งใจศึกษาอย่างสม่ำเสมอ นั่นคือ หมั่นสังเกตสนใจและ หมั่นสังเกตพิจารณา เมื่อมีความทุกข์หรือความสุขเกิดขึ้นในใจ เพราะ ตั้งแต่เกิดจนตาย ใจของเราทุกคนย่อมได้สัมผัสทั้งความรู้สึกเป็นทุกข์เป็นสุข และ ความเข้มแข็งขึ้นจนเป็นปกติ ดังนั้น หากเราคอยสังเกตว่า ความคิดที่เดินไปในทางใดแล้วทำให้เราว่างจากความทุกข์ อย่างนี้แล้ว จะมีความรู้ดีที่สุดและมีความเคยชินในการที่จะรู้สึกหรือ เข้าใจ หรือ เข้าถึงความว่างจากความทุกข์ได้มากขึ้น ท่านย้ำว่า ผู้ที่คุ้นเคยกับการสังเกตในเรื่องทางจิตใจเท่านั้นที่จะเข้าใจธรรมะได้ดี ผู้ที่เพียงแต่อ่านๆ ไม่สามารถจะเข้าใจธรรมะได้ บางทียิ่งไปกว่านั้น คือ จะฟั่นเฟือนไปด้วย แต่ถ้าเป็นผู้ที่พยายามสังเกตเกี่ยวกับจิตใจของตัวเอง โดยเอาเรื่องจริงในใจตัวเองเป็นเกณฑ์อยู่เสมอแล้ว ย่อมไม่มีทางจะฟั่นเฟือนจะเข้าใจในสิ่งที่เรียกว่าความทุกข์ และความดับทุกข์ได้ดี และในที่สุดก็จะเข้าใจธรรมะ คือ แม้จะไม่อ่านหนังสือ ก็จะรู้เรื่องดี ซึ่งท่านใช้คำภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับโรคต่างๆ ตามที่ท่านจะอธิบายต่อไปว่า มี Spiritual experience มาก

ท่านพุทธทาส ค่อยๆ ขยายความเกี่ยวกับการรักษาโรคต่างๆ โดย ย้อนกล่าวไปถึงคำบรรยายครั้งที่แล้ว ซึ่งท่านได้อธิบายความหมายและทำความเข้าใจกับผู้ฟังเกี่ยวกับโรคต่างๆ ว่า โรคทางกาย (Physical Disease) และ โรคทางจิต (Mental Disease) ซึ่งสืบเนื่องมาจากร่างกายนั้น ผู้รักษาคือ แพทย์ทางกายและทางจิต แต่หากเป็นโรคทางวิญญาณ ซึ่งท่านขอใช้คำภาษาอังกฤษว่า Spiritual Disease และอธิบายว่า คือ โรคที่เกิดขึ้นกับใจทั้งที่เป็นความทุกข์หรือ

ความสุข ซึ่งมาจาก ความหลงหรือ อวิชชา นั้น ผู้รักษาโรคนี้ คือ แพทย์ในทางวิญญาณ ซึ่งพระอาจารย์ในสมัยโบราณกาล หมายถึง พระพุทธเจ้า การรักษาโรคทางวิญญาณ ท่านได้แนะนำว่าต้องรักษาด้วยธรรมะซึ่งความหมายรวมของธรรมะในที่นี้ ก็คือ ความว่าง ซึ่ง ภาษาบาลี เรียกว่า สุญตา นั่นเอง ท่านขยายความหมายของ ความว่าง ในเบื้องต้นเพิ่มเติมว่า ความว่างนั้น เป็นทั้ง ยาแก้โรค และ เป็นทั้ง การหายจากโรค หมายความว่า ความรู้และการปฏิบัติจนทำให้เกิดความว่างนั้น คือ ยาแก้โรค ส่วนความว่างจากความทุกข์หรือจากกิเลสที่ทำให้เกิดโรค ก็คือ การหายจากโรคนั่นเอง

ท่านได้เล่าถึงที่มาของเรื่อง ความว่าง (สุญตา) ว่า มาจากการที่ ครั้งหนึ่งฆราวาส และคหบดี พวกหนึ่งไปเฝ้าพระพุทธเจ้า และทูลขอร้องที่จะได้รับธรรมะที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลตลอดกาลนาน พระพุทธเจ้า จึงกล่าวว่า **“สุญญตัปปฏิสังยุตตา โลกุตตรา ธัมมา”** แปลว่า ธรรมทั้งหลายอยู่เหนือวิสัยโลก ที่เนื่องเฉพาะอยู่ด้วยสุญตา (หมายความว่า ธรรมะที่จะเป็นประโยชน์เกื้อกูลตลอดกาลนาน คือ ธรรมะที่อยู่เหนือวิสัยโลก ได้แก่ ธรรมะที่เกี่ยวกับ ความว่างจากการยึดมั่นถือมั่นว่าตัวเราของเรา) ท่านพุทธทาสได้กล่าวว่าว่า พระพุทธเจ้าท่านทรงยืนยันว่า คำที่พระองค์กล่าว (ตถาคตคติ) นั้น ต้องหมายถึงเรื่อง ความว่าง จะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องอื่นเลย เป็นคำสั้นๆและระบุตรงไปยังเรื่องของ ความว่าง ว่างจากทุกข์ และว่างจากกิเลส ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ เป็นส่วนสำคัญ

เนื่องจากคำ ความว่าง หรือ สุญตา มีความหมายมากมาย หากไม่จำกัดขอบเขตให้ชัดเจนไว้แต่แรก อาจจะเกิดความเข้าใจไม่ตรงกันได้ ดังนั้น ในการบรรยายครั้งนี้ ท่านพุทธทาส จึงแจ้งว่า จะมุ่งหมายวินิจฉัยเฉพาะ ความว่างจากความทุกข์ ความว่างจากกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ และความว่างจากความรู้สึกว่า มีตัวเรา หรือ มีของเรา เท่านั้น ท่านได้อธิบายเพิ่มเติม ถึงความหมายที่แตกต่างกันระหว่างคำ ความว่าง ความว่างอย่างยิ่ง นิพพาน และ ความสุขอย่างยิ่งด้วย เช่น **สุญญโต โลกัง อเวกขัสสุ โมฆะราชะ สะทา สะโต** หมายความว่า เธอจงมองดูโลกด้วยความเป็นของว่าง มีสติอย่างนี้ทุกเมื่อ (และเมื่อเธอมองเห็นโลกอยู่ในลักษณะอย่างนี้ ความตายก็จะค้นหาตัวเธอไม่พบ) หรือ ความหมายอีกนัยหนึ่ง คือ ถ้าใครเห็นโลกเป็นของว่างอยู่แล้ว ผู้นั้นจะอยู่เหนืออำนาจของความทุกข์ ซึ่งมีความตายเป็นประธาน ท่านพุทธทาส เห็นว่า การที่พระพุทธเจ้ากำชับให้ดูโลก เห็นโลก ว่าเป็นของว่างนั้น เป็นสิ่งสูงสุดอยู่แล้ว ถ้าใครอยากจะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความทุกข์ หรือ ความตาย ก็ให้ดูโลก หรือ สิ่งทั้งปวงให้ถูกต้อง ตรงตามที่เป็นจริง คือ ว่างจากความมีตัวเราหรือของเรา

- อานิสงส์ (ประโยชน์) ของความว่าง คือ พระพุทธสุภาษิตที่ว่า **นิพพานัง ปรมัง สุญญัง** ซึ่งแปลว่า ความว่างอย่างยิ่ง (นั่นแหล่ะ) คือ นิพพาน ท่านขยายความว่า หมายถึง การว่างที่เป็นการดับหมดของ สิ่งที่ลุกโพลงๆอยู่ หรือ ของสิ่งที่ไหลเวียนเปลี่ยนแปลงเป็นกระแส เป็น

สาย เป็นวงกลม ฯลฯ อยู่ จึงจะเรียกว่า ดับอย่างยิ่ง ดังนั้น ว่างอย่างยิ่ง กับ ดับอย่างยิ่ง จึงเป็นสิ่งเดียวกัน อานิสงส์ของความว่างอีกข้อหนึ่ง คือ **นิพพานัง ปรมัง สุขัง** ซึ่งท่านแปลความหมายให้ชัดเจนปราศจากข้อสงสัยและต่อเนื่องกับพระพุทธสุภาษิตข้อก่อนหน้านี้ว่า นิพพาน (ความว่างอย่างยิ่ง) คือ เครื่องนำมาซึ่งความสุขอย่างยิ่ง

ท่านได้เน้นว่า ความว่างที่ไม่ใช่อย่างยิ่ง นั้นมีอยู่ เช่น ความรู้เรื่องความว่าง การเข้าถึงความว่างที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือ ไม่ถูกต้องเต็มที่ ฯลฯ กรณีดังกล่าว ไม่ถือว่า เป็นความว่างอย่างยิ่ง (นิพพาน) การเข้าถึง ความว่างอย่างยิ่ง (นิพพาน) หรือ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับนิพพาน นั้น จะต้องเข้าถึงด้วยสติปัญญาอย่างยิ่งเต็มที่จนไม่มีความรู้สึกว่าตัวตน หรือ ของตนโดยประการทั้งปวงจริงๆ จึงจะเรียกว่า ความว่างอย่างยิ่ง (ปรมัง สุญญัง) สำหรับประเด็นที่ว่า นิพพานเป็นเครื่องนำมาซึ่งความสุขอย่างยิ่งนั้น ท่านทำความเข้าใจให้ตรงกันว่า เป็นการพูดโดยสมมติ เพื่อให้คนทั่วไปเข้าใจ เพราะคนทั่วไปหลงใหลในความสุข จึงใช้คำว่าเป็นสุขอย่างยิ่ง แต่แท้ที่จริงแล้ว นิพพาน เป็นยิ่งกว่าความสุข เป็นสิ่งที่อยู่เหนือความสุขหรือทุกข์ที่คนทั่วไปรู้จักและเข้าใจกันอยู่ ดังนั้น ความสุขอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และ ธรรมารมณ์ ตามความเข้าใจของคนทั่วไป จึงไม่ใช่ความสุขอย่างยิ่งที่เป็นนิพพาน หรือ ความว่างอย่างยิ่ง

พระพุทธสุภาษิตที่แสดงถึงหลักปฏิบัติเกี่ยวกับความว่าง และคำอธิบายในรายละเอียด ท่านอธิบายให้เห็นว่า เรื่องนี้เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในการบรรยายตอนที่ 1 (ใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา) คือ **สัพเพ ธัมมา นาลัง อภินิเวสายะ** แปลว่า ธรรมะทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น หรือ อธิบายขยายความได้ว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงอันใครๆ ไม่ควรเข้าไปยึดมั่นถือมั่นว่าตัวเราหรือของเรา ในครั้งนี้ ท่านได้อธิบายโดยเพิ่มรายละเอียดว่า ไม่ควรยึดมั่นว่าเป็นตัวเรา หรือของเรา ในสิ่งใดๆทุกอย่าง นับตั้งแต่สิ่งที่ไม่มีราคาจนถึงวัตถุที่มีค่า เช่น เพชร นิล จินดา กระทั่งกามารมณ์ กระทั่งสิ่งที่สูงไปกว่า นั้น คือ ธรรมะ ปริยัติ (พุทธพจน์อันควรจะเล่าเรียน) มรรค (ข้อปฏิบัติถึงการดับทุกข์) ปฏิเวธ (ผลของการปฏิบัติ) นิพพาน ฯลฯ ไม่ว่าอะไรก็ตาม ไม่ควรถูกยึดมั่นว่าเป็นตัวเรา หรือ ของเรา นี่คือ หัวใจของพระพุทธศาสนา

สภาวะจิตของผู้ที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น ท่านได้ยกตัวอย่างถึงความแตกต่างระหว่าง การปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น กับพิธีการว่า ในขณะใด ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีจิตใจปราศจากความยึดมั่นถือมั่น อยู่นั้น ในขณะนั้นเขาเป็นผู้ที่เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีทาน มีศีล สมาธิ ปัญญา มรรค ผล นิพพาน ตามลำดับ คือ มีหัวใจว่างจากกิเลสและความทุกข์ จิตใจกำลังว่าง กำลังเข้าถึงความสะอาด สว่าง สงบ โดยไม่จำเป็นต้อง กล่าวคำ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ฯลฯ ซึ่งเป็นเรื่องของพิธีกรรม เป็นเรื่องภายนอก เลย (ช่วงนี้ ท่านได้อธิบายขยายความในรายละเอียดของสภาวะจิตของผู้ที่เข้าถึงธรรมะแต่ละระดับจนถึงนิพพานด้วย) ซึ่งสรุปความได้ว่า

ในขณะที่มีจิตว่างจากความยึดมั่นถือมั่นในเรื่องตัวตนอย่างแท้จริง (ปรมัง สุญญัง) ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเข้าถึงทุกเรื่องอย่างถึงที่สุดแล้ว

ความหมายโดยละเอียดของ "สิ่งทั้งปวง" ท่านอธิบายช่วงนี้ ค่อนข้างละเอียด เข้าใจได้ไม่ง่ายนัก แต่สรุปได้ง่ายๆว่า เราไม่ควรยึดมั่นในสิ่งใดๆเลย ท่านให้ข้อมูลว่าคำ "สิ่งทั้งปวง" มาจากบาลีที่ว่า สัพเพ ธรรมา หมายถึงทุกสิ่งไม่มียกเว้น ทั้งเรื่องโลก เรื่องธรรม ทั้งวัตถุและจิตใจ รวมทั้งนิพพานและความว่างด้วย (เป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น) คำว่า ธรรม หมายถึง ธรรมชาติ ที่ว่าธรรมะล้วนๆไม่มีอะไรเจือนี้ หมายถึง ธรรมชาติ ถือหลักให้ตรงตัวพยัญชนะว่า ธรรมะ ได้เลย คำ ธรรมะ แปลว่า สิ่งที่ทรงตัวอยู่ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) สิ่งที่ไหลเวียนเปลี่ยนแปลงมีการปรุงแต่งได้ (หมายถึง ทุกอย่าง ยกเว้น นิพพาน) 2) สิ่งที่ไม่ไหลเวียนเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึง พระนิพพาน หรือ ความว่าง อย่างเดียวเท่านั้น ธรรมะทั้งสองประเภทนี้ ก็สักแต่ว่า ธรรม คือ สิ่งที่ทรงตัวมันเองอยู่โดยภาวะอย่างหนึ่ง ฉะนั้นจึงไม่มีอะไรมากไปกว่าธรรมชาติ ท่านกล่าวว่า มีแต่ธรรมชาติเท่านั้น ไม่มีอะไร มีแต่ธรรมเท่านั้น ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น และเมื่อเป็นธรรมะเท่านั้นแล้ว จะไปยึดว่าเรา ว่าของเราได้อย่างไร หมายความว่า มันเป็นอย่างนั้นเอง เป็นอย่างอื่นไม่ได้ ท่านยกตัวอย่างว่า แม้แต่ อวิชชา หรือ ความหลงผิด ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกยึดมั่นถือมั่น ก็ถือว่าเป็นธรรมะเช่นกัน เพราะเนื้อแท้ของสิ่งทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีก็คือ ความว่าง (หมายถึงการไม่มีตัวตนที่แท้จริง หรือ คำอนัตตา ที่เราคุ้นเคยกันอยู่แล้วนั่นเอง)

สรุปว่า ธรรมะแท้ ต้องว่างจากตัวตนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นส่วนไหน ข้อไหน ชั้นไหน ประเภทไหน ธรรมะจะต้องเป็นอันเดียวกับความว่าง คือ ว่างจากตัวตนนั่นเอง เราต้องหาให้พบความว่างในสิ่งทั้งปวง ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นเลยว่าเราหรือของเรา

ส่วนการเปรียบเทียบเรื่องการยึดมั่นถือมั่นและความว่างกับศาสนาอื่น ท่านเชื่อมโยงเรื่องการยึดมั่นว่าตัวเราของเรา (บาลี คือ อัตตวาทุปาทาน) กับศาสนาอื่น เพื่อให้เห็นความจริงในเรื่องนี้ได้ชัดเจนขึ้นว่าในศาสนาอื่น เขามีตัวตนสำหรับให้ยึดมั่นถือมั่น ดังนั้น เรื่องการยึดมั่นถือมั่นในตัวเราของเรา จึงเป็นเรื่องถูกต้อง มีการสอนให้ เข้าถึงสภาพความเป็นตัวเราให้ได้ แต่พุทธศาสนาสอนต่างไปจากศาสนาอื่นๆ คือ สอนให้ละความยึดมั่นถือมั่นในตัวเราของเรา พุทธศาสนา สอนว่าการยึดมั่นว่าตัวเราของเราเป็นกิเลส (สิ่งที่ทำให้ใจเศร้าหมอง) เป็นความโง่ เป็นความหลง หลักปฏิบัติในทางพุทธศาสนา จึงสอนให้ละ ให้ทำลายความรู้สึกในการยึดมั่นถือมั่น เสียให้หมด ให้เห็นสภาพเป็นอนัตตาคือ ความว่างจากตัวตนของสิ่งทั้งปวงเพราะฉะนั้น คำสอน เรื่อง **อนัตตา** จึงมีแต่ในพุทธศาสนาเท่านั้นไม่มีในศาสนาอื่น อาการของความว่างจากความรู้สึกว่าตัวเราของเรา ท่านอธิบายเรื่องนี้โดยอ้างอิงถึงพระพุทธภาษิตในพระสูตร ซึ่งแปลสรุปเป็นไทยได้ 2 คู่ คือ

1. รู้สึกว่าไม่มีอะไรที่เป็นตัวเราและความกังวลต่อสิ่งใดหรือในอะไร ก็ไม่มีว่าเป็นตัวเรา

2. รู้สึกว่าไม่มีอะไรที่เป็นของเราและความกังวลต่อสิ่งใดหรือในอะไร ก็ไม่มีว่าเป็นของเรา

ทั้งสองข้อนี้ มีคำสรุปง่ายๆของอาจารย์ตั้งแต่สมัยโบราณเป็นภาษาบาลี ซึ่งท่านพุทธทาส แปลเป็นไทยว่า ไม่เห็นว่าเป็นตัวตน และไม่เห็นว่าเป็นของตน

จิตกับความว่าง ท่านย้ำว่าแท้จริงแล้วจิตกับความว่างเป็นสิ่งเดียวกันคือ ตามธรรมชาติจิตว่างจากตัวตนและของตนอยู่แล้ว แต่เพราะความโง่ที่เข้ามา ทำให้ไม่เห็นว่าจิตของเราว่าง ดังนั้นเมื่อความโง่ออกไป จิตกับความว่างก็เป็นสิ่งเดียวกันเช่นเดิม นอกจากนี้ ในพระสูตร ยังมีข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดว่า สุญตา คือ นิพพาน นิพพาน คือ สุญตา อีกด้วย ซึ่งท่านพุทธทาสได้ขยายความให้ชัดเจนขึ้นว่า ในขณะใดที่เรามีจิตว่างจากจากตัวตนของตนอยู่บ้าง เช่น ในขณะที่ทุกคนมีใจจรดจ่ออยู่กับคำบรรยายเรื่องจิตว่างของท่านและขณะนั้นใจไม่วอกแวก ไม่เกิดความรู้สึกถึงตัวตนและของตน ก็ถือได้ว่าทุกคนอยู่ในขอบวงของนิพพาน แม้จะยังไม่เด็ดขาดสมบูรณ์ก็ถือว่าในขณะนั้นเป็นนิพพานแล้ว

ธาตุต่างๆในพุทธศาสนากับความว่าง ช่วงท้ายของการบรรยายท่านพุทธทาส ได้กล่าวถึงการศึกษาเรื่องความว่างในระดับที่สูงกว่าที่กล่าวมาแล้ว โดยกล่าวถึงเรื่องธาตุ ซึ่งมาจากรากศัพท์เดียวกับธรรมะ คือ มาจาก ธร ซึ่งแปลว่า สิ่งที่ทรงตัวอยู่ได้เช่นกัน ท่านสรุปว่า ธาตุทางวิทยาศาสตร์แม้จะมีมากมายแต่ก็เป็นเพียงเรื่องของวัตถุหรือรูปธาตุเท่านั้น แต่ทางพุทธศาสนา มีธาตุ 3 ประเภท คือ รูปธาตุ อรูปธาตุ (หรือ นามธาตุ) และ นิโรธธาตุ (หรือ นิพพานธาตุ หรือ อมตธาตุ หรือ สุญตธาตุ) ซึ่งหมายความว่า นอกจากรูปธาตุ ที่เราคุ้นเคยกัน 4 ธาตุ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ แล้ว ยังมีธาตุที่ควรทราบเพิ่มไปจากนั้นอีกคือ ธาตุที่ไม่ปรากฏเป็นรูป คือ วิญญาณธาตุ (เกี่ยวกับจิตใจ) อากาศธาตุ (เกี่ยวกับช่องว่างในร่างกาย เช่น ช่องหู ช่องปาก ฯลฯ) และ นิโรธธาตุ (หรือ นิพพานธาตุ หรือ อมตธาตุ หรือ สุญตธาตุ) ท่านเชื่อมโยงระหว่างเรื่องธาตุ 3 ประเภท กับ ความว่าง ว่า ความยึดมั่นถือมั่น เป็นรูปธาตุและอรูปธาตุ ส่วนความว่างจากความยึดมั่นถือมั่นนั้น เป็น นิโรธธาตุ

อารมณ์กับความว่าง นอกจากนี้ ท่านยังเปรียบเทียบให้เข้าใจ เรื่องความว่าง ได้ชัดขึ้น โดยเปรียบเทียบกับอารมณ์ว่า คนเราจะมี 2 อารมณ์หลัก คือ พอใจ กับ ไม่พอใจ ทั้ง 2 อารมณ์นี้ถือว่า ทำให้เกิดความวุ่น ตลอดเวลา ไม่มีความว่าง หากจะให้ว่าง ก็ต้องทำตัวให้อยู่เหนือความวุ่น หรือ ถ้าเปรียบกับธาตุ ก็คือ มาอยู่กับธาตุว่าง หรือ นิโรธธาตุ นั่นเอง

สรุป ความว่าง คือเรื่องทั้งหมดของพุทธศาสนา เป็นความรู้ เป็นการปฏิบัติ และเป็นผลของการปฏิบัติเมื่อเข้าถึงความว่างได้ก็หมดปัญหา ประเด็นสำคัญ คือ ต้องจับความหมายทุกอย่างให้ถูกต้อง ตามที่ท่านได้ยกตัวอย่างและอธิบายไว้แล้วไม่ใช่ตีความหมายตามความเคยชิน ใน

ส่วนตัวของท่านเองนั้น ท่านมีหน้าที่อธิบายไปตามข้อมูลที่มีอยู่ แต่การทำความเข้าใจเรื่องความว่างและการปฏิบัติ เป็นหน้าที่ของผู้ฟังแต่ละคน

3. วิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่าง

วิจารณ์สาระสำคัญเรื่อง วิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่าง ดังต่อไปนี้ ท่านได้แจ้งไว้แต่แรกว่า “คราวนี้จึงเหลืออยู่แต่ วิธีปฏิบัติอย่างไรจึงจะสำเร็จประโยชน์แก่ทุกคนทั่วๆไปทุกคน แม้ที่มีการศึกษาน้อย แม้ที่ไม่ได้เล่าเรียนปริยัติโดยตรง”

ท่านเริ่มบรรยาย โดยเน้นให้สังเกตและทำความเข้าใจ ว่า คำธรรมดาๆหลายคำ เมื่อนำไปใช้ในทางธรรมะมักจะมีความหมายกว้างและลึกยิ่งไปกว่าความหมายทั่วๆไป (เข้าใจว่าเหตุผลประการหนึ่ง คือ คำเดิมของพุทธศาสนาเป็นภาษาบาลี เมื่อแปลเป็นภาษาไทย บางคำอาจจะไม่มีคำที่มีความหมายตรงกันและครอบคลุมครบถ้วน มีแต่คำที่ความหมายใกล้เคียงกัน บางครั้งจึงจำเป็นต้องมีการอธิบายขยายความเพิ่มให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อมิให้เข้าใจผิดเพี้ยนไป) เช่น คำว่า รู้ความว่าง หรือ เข้าใจความว่าง นั้น ความหมายที่ถูกต้องทางธรรมะ ไม่ได้หมายถึง การอ่าน หรือ ฟัง หรือ คิด นึกไปตามเหตุผล เช่นเดียวกับความหมายทั่วๆไป แต่หมายถึง ความรู้สึกต่อความว่างที่จิตกำลังว่างอยู่จริงๆ เราต้องรู้ต่อสิ่งที่กำลังมีอยู่ในจิตใจจริงๆ ดังนั้น ถ้ากล่าวว่าเรารู้ความว่าง ก็ต้องมีความว่างปรากฏอยู่ในขณะนั้น แล้วเรารู้สึกว่ามันเป็นอย่างไร คำว่า รู้ธรรมะ ก็ หมายความว่ากำลังมีธรรมะอยู่ทีเดียวและรู้สึกต่อธรรมะนั้นอยู่ คำ เห็นแจ้งความว่าง ก็เช่นกัน หมายความว่าเมื่อเรารู้สึกว่าว่างอย่างไรแล้ว และทำความรู้สึกให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงจะได้ชื่อว่า ความเห็นแจ้ง หรือเห็นแจ้งแทงตลอด คือ รู้อย่างทั่วถึง ส่วนความหมายของชื่อเรื่อง วิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่าง ท่านอธิบายถึงความหมายว่า เป็นอยู่ด้วยความว่าง นั้น มาจากภาษาบาลีว่า สุญตาวิหาร ซึ่งความหมายทางธรรมะ คือ การเป็นอยู่ มีลมหายใจอยู่ด้วยความรู้สึกต่อความว่างนั้นตลอดเวลา ส่วนคำ ความว่าง หมายความว่า ไม่มีความรู้สึกว่า ตัวตน ว่าของตัวหรือของตนและหากมีคำถามต่อไปว่า อะไรว่าง ท่านได้อธิบายให้เข้าใจความหมายครบถ้วน ว่า หมายถึง จิต นั่นเอง คือ จิตว่างจากความรู้สึกว่าตัวตน หรือว่าของตน หรืออีกนัยหนึ่งสรุปความหมายเพียงสั้นๆได้ว่า คือ วิธีปฏิบัติอย่าให้เกิดความรู้สึกว่ามีตัวตนในร่างกายนี้

สิ่งทั้งปวงหรือทุกสิ่งคือความว่าง ท่านอธิบายว่าหมายถึง ทุกสิ่งทั้งที่เป็น รูปธรรม และนามธรรม ตั้งแต่สิ่งที่มีอนุภาคเล็กสุด เช่น ฝุ่น เพชรพลอย จิตใจ จนถึงที่สุด คือ นิพพาน ล้วนแต่ว่างจากความมีตัวตน ทั้งนั้น หรือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่า “ที่สิ่งทุกสิ่ง มีความว่าง คือ มีลักษณะแห่งความว่างแสดงอยู่” ทั้งนั้น

จิตที่กำลังไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรคือความว่าง ท่านอธิบายว่า จิตเดิมนั้นว่างจากความมีตัวตน แต่เนื่องจากจิตถูกห่อหุ้มจากสิ่งปรุงแต่งที่ได้รับทางกาย คือ เห็นรูป ได้ยินเสียง ได้กลิ่น ลิ้ม

รส และ สัมผัสทางผิวหนัง ฯลฯ จิตจึงไม่ว่าง เมื่อใดที่จิตปลดเปลื้องความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวงได้ทั้งหมด จิตก็จะ ว่าง ได้ดังเดิม

ผลของการไม่ยึดมั่นถือมั่น ท่านขยายความว่า สิ่งทั้งปวงและจิตที่กำลังไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดๆ นั้นต่อเนื่องกัน หากมีความรู้ที่ถูกต้องเกิดขึ้น จนถึงขั้นมองเห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริงแล้ว (ความหมาย คือ รู้สึกอย่างชัดเจน หรือ รู้อย่างทั่วถึง หรือ รู้แจ้ง) จิตก็จะเห็นของจริงว่า ความว่างนั่นแหล่ะ คือ ความดับไม่เหลือแห่งตัวตน

ความดับแบบเหลือ (แห่งตัวตน) กับความดับแบบไม่เหลือ (แห่งตัวตน) ท่านอธิบายว่า ความดับแบบเหลือ (แห่งตัวตน) หมายถึง การมีสติปัญญาหรือมีความรู้ธรรมะพอที่จะดับความยึดมั่นถือมั่นได้เพียงระดับหนึ่งแต่ยังไม่ถึงที่สุด ท่านอธิบายว่า เป็นการดับแบบยังมีเชื้อเหลืออยู่ เช่น เห็นว่าฝุ่นไม่ใช่ตัวตนแต่นกมีตัวตน เห็นว่าร่างกายไม่ใช่ตัวตนแต่จิตใจมีตัวตน หรือ เห็นว่าจิตใจไม่มีตัวตนแต่นิพพานมีตัวตน เป็นต้น ความดับแบบไม่เหลือ (แห่งตัวตน) หมายถึง การปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นไปอย่างสมบูรณ์ถึงที่สุดชนิดที่ว่าตัวกู หรือความรู้สึกว่าตัวกูนี้ไม่มีทางจะเกิดอีกต่อไป โอกาสในการปฏิบัติที่จะไม่ให้เกิดความรู้สึกว่ามีตัวตนในร่างกายนี้ ท่านแนะนำว่า ควรปฏิบัติใน 3 โอกาส คือ 1) ในโอกาสปกติ 2) ในโอกาสที่มีสิ่งมากระทบ ตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือผิวหนัง 3) ในโอกาสที่กำลังจะตาย

วิธีปฏิบัติที่จะไม่ให้เกิดความรู้สึก ว่ามีตัวตนในร่างกายนี้ในโอกาสปกติ ท่านได้ขยายความว่า เป็นการปฏิบัติในขณะที่ทำงานประจำวัน หรือ อ่านหนังสือ หรือปฏิบัติธรรม ฯลฯ ตามปกติ ไม่มีสิ่งใดมากระทบกายเป็นพิเศษ เป็นการปฏิบัติในลักษณะที่เป็นการศึกษา นั่นคือ ปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่องไปเรื่อยๆ โดยจะศึกษาเอง หรือถาม หรือปรึกษาหารือผู้อื่นก็ได้ เพื่อให้เห็นแจ้งในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับความว่างยิ่งๆขึ้นไป เช่น สิ่งทั้งปวงว่างอยู่อย่างไร แล้วจิตนี้จะว่างได้อย่างไร จิตจะไม่หลงผิดในสิ่งทั้งปวงได้อย่างไร เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านวิชาการของธรรมะมาก่อน หรือแม้กระทั่ง ผู้ที่อ่านและเขียนหนังสือไม่เป็นนั้น ท่านแนะนำวิธีปฏิบัติทางลัดให้ คือ ให้หมั่นพิจารณา สิ่งต่างๆ ว่ามีอะไรที่น่าเอา น่าได้ หรือ น่าเป็นบ้าง (หากใช้เป็นภาษาทางธรรมะตามที่ท่านบรรยาย ก็คือ มีอะไรที่น่ายึดมั่น ถือมั่นบ้าง)

ตัวอย่างของการยึดมั่นถือมั่นกับไม่ยึดมั่นถือมั่นในทรัพย์สิน นอกจากอธิบายขยายความแล้ว ท่านยังยกตัวอย่างให้เข้าใจความหมาย ของคำว่า น่าเอา น่าได้ น่าเป็น ได้ชัดเจนขึ้น เช่น ถ้าเราเอาเพชร พลอย มากองไว้เต็มห้อง แต่ไม่มีความยึดถือว่า เราได้มา หรือ เราเอามาได้ หรือ เราเป็นเจ้าของ เช่นนี้ก็เท่ากับ ไม่มีการเอา ไม่มีการได้ เพชรพลอยก็กองอยู่เช่นนั้น ไม่มีความหมายอะไร แต่ถ้ามีความยึดถือว่า เราได้มา เราเอามาได้ หรือเราเป็นเจ้าของ เช่นนี้ ก็คือความหมายของคำว่า น่าเอา น่าได้ น่าเป็น ตามที่ท่านแนะนำให้พิจารณา

ผลของการยึดมั่นถือมั่นกับไม่ยึดมั่นถือมั่นในทรัพย์สิน ท่านชี้แนะว่า เมื่อมีความรู้สึกว่าน่าเอา น่าได้ น่าเป็น หรือ ยึดมั่นถือมั่น แล้ว ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด ใจก็จะเป็นทุกข์ได้เสมอ แต่หากหมั่นพิจารณาอยู่เสมอ จนพบความจริงว่า ไม่มีอะไรที่น่าไปรู้สึกเอา หรือเป็น ใจก็จะวางเฉยกับทุกสิ่งแต่ในทางปฏิบัติ จะจัด จะทำ จะมี จะเก็บรักษา จะบริโภคใช้สอย ก็ทำไปตามเรื่อง จิตใจอย่าไปเอาไปเป็น อย่าไปรู้สึกว่าเป็นตัวเราเอา ตัวเราเป็น ตัวเรามีขึ้นมา ทั้งนี้ ท่านแนะให้นึกถึงหลักธรรมะที่ว่า ทำโดยไม่ต้องมีผู้ทำ การกระทำได้เสร็จสิ้นไปแล้ว แต่ตัวผู้ทำหามีไม่ การเดินทางได้เดินถึงที่สุดแล้ว แต่ตัวผู้เดินหามีไม่ หลักธรรมะนี้ หมายความถึง พระอรหันต์ ท่านปฏิบัติธรรมะถึงที่สุดแล้ว หรือเดินไปตามทางของอริยมรรคถึงที่สุดแล้ว บรรลุถึงนิพพานแล้ว แต่ตัวผู้เดินหามีไม่

วิธีนำหลักการไม่ยึดมั่นถือมั่นมาใช้ในชีวิตประจำวัน ท่านได้แนะนำว่า จะกิน อยู่ นั่ง นอน เดิน บริโภค ฯลฯ ต้องมีสติปัญญาเพียงพอ ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่า เรามีอยู่ เราเป็นผู้ทำ ผู้กิน ผู้เดิน ฯลฯ เช่นนี้จึงจะเรียกว่า ทำให้ว่างจากตัวเราเสมอ จนเป็นปกติ เป็นอยู่ด้วยความรู้สึกว่า ไม่มีอะไรที่น่าเอาน่าเป็น วิธีนี้คือการปฏิบัติธรรมควบคู่ไปกับการทำงาน หรือ การเคลื่อนไหวในการทำงานประจำวันนั่นเอง เป็นการปฏิบัติธรรมะอย่างสูงยิ่งไปเลยโดยไม่ต้องแยกจากกัน งานก็ก้าวหน้า ธรรมะก็ก้าวหน้า ตัวอย่างการยึดมั่นถือมั่นกับการไม่ยึดมั่นถือมั่นในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สิน และผล นอกจากยกตัวอย่าง การเอา การได้ และการเป็น เกี่ยวกับ ทรัพย์สินแล้ว ท่านยังยกตัวอย่างเกี่ยวกับการเป็นในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สิน อีกด้วยโดยเริ่มจากเรื่องธรรมดาๆ ไปจนถึงเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในระดับสูง เช่น เป็นแม่ เป็นพ่อ เป็นเด็ก เป็นผู้ใหญ่ เป็นเทวดา เป็นคนดี เป็นคนชั่ว เป็นคนมีความสุข เป็นคนมีความทุกข์ เป็นคนมีบุญ เป็นผู้มีความสุขที่เกิดจากสมาธิ เป็นผู้มีความสุขที่เกิดจากฌาน ฯลฯ ท่านได้อธิบายเพิ่มว่า แม้ทุกคนจะต้องการเป็นในสถานะที่ดูเหมือนดี เช่น เป็นเทวดา เป็นคนมีความสุข เป็นต้น แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ผู้ที่ได้เป็นอยู่ในสถานะนั้นๆแล้ว ต่างก็มีความทุกข์ ทั้งสิ้น เช่น เป็นคนดี ก็ยังมีความทุกข์ตามแบบของคนดี เป็นคนมีความสุข ก็ยังมีความทุกข์ไปอีกแบบตามแบบของคนมีความสุข เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะเมื่อมีความยึดมั่นถือมั่นไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด แม้แต่เรื่องความสุข ความดี ฯลฯก็ตาม ย่อมเกิดความทุกข์ตามมาทุกคนไม่มีเว้น

ผู้ที่ระบุว่าเขาถึงนิพพานแล้วเป็นเรื่องจริงหรือไม่ หลังจากนั้น ท่านได้อธิบายเชื่อมโยงไปถึงประเด็นที่น่าสนใจมาก คือ แม้แต่ กรณีผู้ที่มีความสุขจากธรรมะ ก็ตาม หากยึดพระนิพพานว่าเป็นตัวตน หรือเป็นความสุขของเรานั้น ย่อมเป็นไปไม่ได้ ท่านให้ความรู้ว่า ถ้าเพียงแต่พูดนั้นพูดได้ แต่ตามความเป็นจริงแล้วมีไม่ได้ เพราะว่าผู้ที่มีความยึดถืออย่างนั้น จะบรรลุถึงนิพพานไม่ได้เป็นอันขาด เพราะฉะนั้นถ้าผู้ใดสำคัญว่าเขาได้รับ เขาเป็นผู้มีความสุขที่เกิดแต่นิพพานอย่างนี้มันเป็นนิพพานจอมปลอมทั้งนั้น นิพพานจริงไม่มีทางที่จะมาอยู่ในฐานะที่ถูกยึดถืออย่างนี้ได้ หากไม่ต้องการเกิดอีกควรทำอย่างไร นอกจากนี้ ท่านพุทธทาส ยังยกตัวอย่างเทียบเคียงไปถึงการศึกษา

และพิจารณาในเรื่องการเกิด การตายและชี้แนะ ด้วยว่า หากมีความรู้เพียงพอและไม่ต้องการเกิดอีก ในทางปฏิบัติก็จะต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น เรื่องการเกิดหรือไม่เกิดไปเรื่อยๆ จึงจะเป็นความว่าง และเป็นความไม่เกิด

การปฏิบัติสมาธิภาวนาและวิปัสสนาอย่างยิ่ง เพื่อให้รู้โทษของความยึดมั่นถือมั่น ต้องทำอย่างไร ท่านกล่าวถึงเรื่องนี้เพียงสั้นๆว่า ก็ต้องเป็นเรื่องว่างจากความยึดมั่นถือมั่น เช่นกัน โดยต้องทำตามที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างมาก เพราะไม่ใช่เรื่องที่คนธรรมดาไม่รู้หนังสือจะทำได้ทั้งหมดนี้ รวมกันเรียกว่า ข้อปฏิบัติในขณะปกติ

วิธีปฏิบัติเพื่อเป็นอยู่ด้วยความว่างในโอกาสที่มี รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสมากระทบ ตา หู จมูก ลิ้น กายหรือผิวหนัง วิธีนี้ท่านแนะนำเพียงสั้นๆตามที่เคยแนะนำในที่ต่างๆ หลายครั้งแล้วว่า วิธีปฏิบัติคือ เมื่อมีผัสสะ (การกระทบ) เกิดขึ้น ก็ให้จิตหยุดอยู่แค่นั้นอย่าคิดปรุงแต่งจนเกิดความยึดมั่นเป็น “ตัวกู ของกู” ขึ้นมา ถ้าทำได้เช่นนี้ถือว่า ปฏิบัติได้ชั้นดีเลิศแต่ ถ้าจิตยังไม่สามารถหยุดปรุงแต่งได้ทันทีที่มีการกระทบเกิดขึ้น ก็ปล่อยให้ปรุงต่อไปแล้วไปหยุดที่เวทนา (หมายถึง ความรู้สึกเช่น พอใจ ไม่พอใจ ฯลฯ) อย่าปล่อยให้คิดปรุงแต่งจนเกิดความยึดมั่นถือมั่นเป็น“ตัวกู ของกู” ขึ้นมา ถ้าทำได้เช่นนี้ ก็ถือได้ว่าปฏิบัติได้ในชั้นธรรมดา ท่านขยายความต่อไปว่าการแนะนำเช่นนี้ ตรงตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสว่า เมื่อเห็นรูปก็เพียงแค่เห็น ดมกลิ่นก็เพียงแค่ดม ลิ้มรสก็เพียงแค่ลิ้มรส สัมผัสก็เพียงแค่สัมผัส ฯลฯ ถ้าทำได้เช่นนี้ตัวเธอก็ไม่มีคือ กูไม่เกิดแล้วก็เป็นที่สุดทุกข์คือว่างอยู่เรื่อย

ท่านยกตัวอย่างของจริงเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนขึ้นว่า เหมือนกับการที่ทหารนอนข้างปืนใหญ่ เมื่อปืนใหญ่ลั่นตึงออกไป ก็เพียงแค่ได้ยินเสียงเท่านั้น แค่เป็นเสียงปืนใหญ่กระทบหูเท่านั้น ไม่เกิดเวทนาใดๆ (ความรู้สึก พอใจ ไม่พอใจ ฯลฯ) ยังนอนหลับสบายต่อไปได้ การปฏิบัติเช่นนี้ได้ ต้องนับว่าเก่งมาก แต่ถ้าสู้ไม่ไหวยอมแพ้ ก็ไปหยุดที่เวทนาก็ได้ พอรู้สึกสบาย ไม่สบาย พอใจ ไม่พอใจฯลฯ แล้วให้หยุดอยู่แค่นั้น อย่าเกิดความอยากอย่างนั้นอย่างนี้ต่อไปตามเรื่องของความอยาก ของกิเลสตัณหา อุปาทาน อย่างนี้ก็ได้ นี้เรียกว่าวิธีปฏิบัติในโอกาสที่สิ่งภายนอกมากระทบตา หู จมูก ลิ้น และ กายของเรา

วิธีปฏิบัติที่จะไม่ให้เกิดความรู้สึกว่ามีตัวตนในร่างกายนี้ (รู้สึกว่าง) ในโอกาสที่กำลังจะตาย ท่านแนะนำว่า จะต้องอาศัยหลักที่ว่า ดับไม่เหลือ-ดับไม่เหลือ มาเป็นหลัก และทุกคนควรซ้อมความเข้าใจที่ถูกต้องเช่นนี้ไว้เป็นประจำ

ตัวอย่างวิธีปฏิบัติก่อนตาย ท่านยกตัวอย่างการตายในหลายลักษณะ คือ

1. การตายตามอายุไข ในกรณีที่ผู้สูงอายไม่มีความรู้ทางธรรมะอย่างลึกซึ้ง และไม่พร้อมที่จะเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ กรณีนี้ท่านแนะอุบายง่ายๆให้ปฏิบัติ คือ ในเวลาปกติ ให้ฝึกพิจารณา

บ่อยๆ จนรู้สึกว่าไม่มีการเป็นอะไรที่น่าสนุกเลย เช่น การเป็นคน การเป็นพ่อแม่ การเป็นสามี การเป็นภรรยา การเป็นเทวดา เป็นต้น เมื่อฝึกได้จนถึงขั้นนี้แล้ว จิตของเขาย่อมจะน้อมไปในทางที่ไม่มีอะไรที่น่าหวัง ดังนั้น จิตของเขาจึงเป็นไปเพื่อสลายตัวมันเอง ไม่มีความอยากเอา อยากเป็นที่ไหนอีกต่อไป จิตจะว่างไปในตัวมันเอง สลายไปในตัวมันเอง เมื่อถึงช่วงที่ใกล้จะดับจิต ก็ให้ฟื้นความรู้สึกที่ว่าไม่มีอะไรน่าเอา ไม่มีอะไรที่น่าเป็น ที่ไหนหมดทุกแห่ง ให้มาอยู่ที่จิตใจในเวลาจะดับจิต ท่านมั่นใจว่า หากสามารถทำเช่นนี้ได้ คือ ดับจิตไปด้วยความรู้สึกที่แท้จริงว่า ไม่มีอะไรที่น่าเอา น่าเป็นที่ไหน ดับไม่เหลือ-ดับไม่เหลือ อย่างนี้ก็เป็นการสลายตัวชนิดที่สลายไปกับนิพพานธาตุ ไปเป็นนิพพานธาตุได้ในตัวเอง แม้ผู้ตายจะไม่รู้หนังสือ พูดอะไรก็ไม่ได้ แต่มีความรู้สึกอย่างนี้ได้ก็พอแล้ว

2. การตายเพราะอุบัติเหตุ เช่น ถูกรถยนต์ทับ ถูกตึกทับ ถูกควายขวิด ฯลฯ ถ้ามีความรู้สึกเหลืออยู่นิดเดียวก่อนดับจิต แล้วรู้สึกว่าดับไม่เหลือ-ดับไม่เหลือ ไม่มีอะไรที่น่าเอา-น่าเป็นหรือ แม้จะประสบอุบัติเหตุแล้ววูบเดียวดับ แต่หากว่าผู้นั้นได้ฝึกตัวเองให้มีความรู้สึกว่าทุกอย่างดับไม่เหลือ อยู่เป็นประจำแล้ว อย่างนี้ก็เป็นการสลายตัวชนิดที่สลายไปกับนิพพานธาตุ ไปเป็นนิพพานธาตุได้ในตัวเอง เช่นเดียวกับข้อ 1)

3. การตายของผู้ที่มีความรู้และสติปัญญาสมบูรณ์แตกฉานในปริยัติและปฏิบัติอยู่แล้ว คนกลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องน้อมจิตใจเหมือนผู้ตายตามข้อ 1) และ 2) เพราะเขาเป็นผู้ไม่ตายแล้วตั้งแต่แรก คือ บรรลุคุณธรรมชั้นสูงแล้ว ฉะนั้นจึงไม่มีการตาย เขาจะรู้จักตั้งสติสัมปชัญญะอย่างที่ว่าไม่มีการตาย

4. การเตรียมตัวตายของผู้เจ็บป่วย ท่านแนะนำว่า สำหรับผู้มีความเจ็บป่วยที่เห็นกันอยู่ชัดๆว่าจะต้องตายแน่ ควรทำดีที่สุดด้วยสติสัมปชัญญะ ไม่ต้องขลาดต้องกลัว ทั้งนี้ท่านได้เล่าถึงวิธีเตรียมตัวตายของคนสมัยพุทธกาลว่า สำหรับผู้ที่ถือศีลอุโบสถกันเป็นประจำ ซึ่งจะมีการอดข้าวเย็นในวันอุโบสถเป็นประจำอยู่แล้ว เมื่อใกล้ถึงวันตายซึ่งเชื่อว่าไม่เกินสิบวัน เขาจะเตรียมไม่กินอาหาร เพื่อให้จิตใจเป็นปกติ กินแต่น้ำและยาเท่าที่จำเป็น และเมื่อใกล้ถึงวันตายเข้าไปอีก แม้แต่น้ำหรือยาก็ไม่อยากกิน ผู้ที่ยังยึดมั่นในบุญกุศลก็เตรียมยึดมั่นถือมั่นในบุญกุศล แต่ผู้ที่ฉลาดขั้นสูงจะเตรียมจะปล่อยวางดับไม่เหลือ ไม่มีการฉีดยาประวิงเวลาให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า “ปลงสังขาร” เขาเตรียมที่จะแตกตายทำลายร่างกายให้ดีที่สุด ในทางจิตก็น้อมไปเพื่อดับไม่มีเหลือ ซึ่งต่างจากพวกเราในปัจจุบันที่พยายามถ่วงชีวิตไว้ให้ได้นานที่สุด ท่านเห็นว่า ถ้าทำถูกทางต้องกล้าด้วยธรรมะ และตายอย่างมีชัยชนะเหนือความตาย ดังตัวอย่างที่ท่านนำมาเล่าให้ฟัง จึงจะเรียกว่าเข้าถึงความว่างได้ในวินาทีสุดท้าย

สรุปวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับความว่างแบ่งเป็น 3 ขณะ ปฏิบัติใน 3 โอกาส คือ ขณะปกติ ทำการงานตามปกติ อย่างหนึ่ง ขณะที่มีสิ่งมากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น และกาย อีกอย่างหนึ่ง และ

ขณะที่กำลังจะดับจิต อีกอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ท่านได้ชี้แนะแถมท้ายด้วยว่า วิธีปฏิบัติใน 3 โอกาสนี้ควรจะมีการ พูด คิด และ ปรึกษากันหารือกันอยู่เป็นประจำ เช่นเดียวกับการคุยกันในเรื่องบ้านเมือง เรื่องโลก เรื่องกีฬา ฯลฯ เพราะ เรื่องนี้เป็นเรื่องต่อสู้กับความตาย เอาชนะความตายเพื่อให้ได้ว่างจากความเกิด จากความตาย เมื่อมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันบ่อยๆ และปฏิบัติอย่างถูกวิธีแล้ว สิ่งเหล่านี้จะเป็นของง่ายๆ ง่ายไปจนถึงการบรรลุนิพพานด้วยอุบายแบบง่ายๆตามที่ท่านได้ชี้แนะไว้แล้ว

บทสรุป

สรุปใจความทั้งหมดของพระพุทธศาสนา ท่านพุทธทาสสอนให้ทุกคนรู้จักโรค ทั้งทางกาย ทางจิต และ ทางวิญญาณ ให้ครบถ้วน แล้วแก้ไขเยียวยาทุกโรค ให้เป็นผู้ไม่มีโรค และได้ชื่อว่าอโรคยา ปรมา ลาภา ที่แท้จริง ความว่างคือเรื่องทั้งหมดของพุทธศาสนา เป็นความรู้ เป็นการปฏิบัติ และเป็นผลของการปฏิบัติเมื่อเข้าถึงความว่างได้ก็หมดปัญหา ประเด็นสำคัญ คือ ต้องจับความหมายทุกอย่างให้ถูกต้อง ตามที่ท่านได้ยกตัวอย่างและอธิบายไว้แล้วไม่ใช่ตีความหมายตามความเคยชิน ในส่วนตัวของท่านเองนั้น ท่านมีหน้าที่อธิบายไปตามข้อมูลที่มีอยู่ แต่การทำความเข้าใจเรื่องความว่าง และการปฏิบัติ เป็นหน้าที่ของผู้ฟังแต่ละคน วิธีปฏิบัติเรื่องความว่างซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่งของพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง ว่าเราจะต้องเข้าใจให้ถูกต้องในเรื่องความว่าง เข้าถึงความว่างเป็นอยู่ด้วยความว่าง ว่างอยู่เป็นปรกติ แล้วเป็นความว่างเสียเอง ความว่างมีอยู่ที่สิ่งทั้งปวง เป็นลักษณะของสิ่งทั้งปวง ทำจิตใจให้ว่างจากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง แล้วจิตก็จะเป็นความว่างเสียเอง เป็นความดับไม่เหลือแห่งตัวกู-ของกู ไม่มีการเกิดมาอีก ไม่มีความรู้สึกเป็นความเกิด เป็นตัวเราของเราขึ้นมาอีก นี่คือวิธีปฏิบัติเพื่อความว่าง ซึ่งในหนังสือ แก่นพุทธศาสน์ ทั้ง 3 เรื่องผู้วิจารณ์จึงขอสรุปตามพุทธวจนะ ดังนี้ “สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” (สพฺเพ ธมฺมา นาลํ อภินิเวสาย)

จุดมุ่งหมายของพุทธศาสนา คือ มุ่งเฉพาะไปยังความดับทุกข์เท่านั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ ไม่ยึดมั่น ถือมั่น ปฏิบัติตามอริยสัจ 4 คือ ทุกข์-ควรกำหนดรู้ สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์)-ควรกำหนดละ นิโรธ (ความดับทุกข์) ควรทำให้แจ้ง มรรค (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์) ควรทำให้เกิดขึ้น ให้อยู่กับปัจจุบัน ให้จิตอยู่กับปัจจุบัน ให้เรามีสติ จิตไม่วอกแวกไปอดีต หรืออนาคต จิตไม่คิดปรุงแต่ง ทำจิตให้ว่าง และทำปัจจุบันให้ดีที่สุด

ส่วนการจะดับทุกข์ในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้น เรียกว่า การดับความเกิด คิดว่าจะต้องเข้าใจและดับ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ให้ได้เสียก่อน การเจริญสติให้ถึงขั้นวิปัสสนากรรมฐาน เพราะหลักธรรมนี้คือ ปฏิจสมุปบาท ก็ถึงจะไปนิพพานได้

เอกสารอ้างอิง

พระพุทธทาส อินฺทปญฺโญ, (2548). *แก่นพุทธศาสน์.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพชรประกาย,

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) . (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม,* พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์,* พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW
พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย

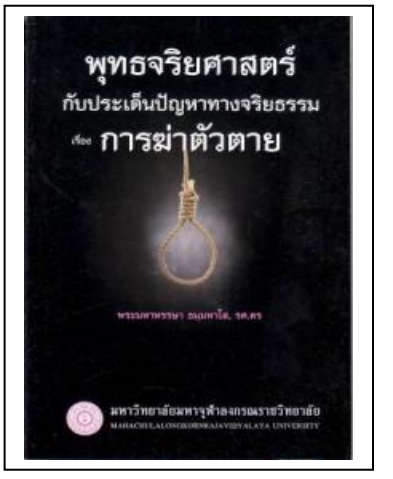
ผู้เขียน : พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร), รศ.ดร.

ปีที่พิมพ์ : 2556

สำนักพิมพ์ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จำนวนหน้า : 134 หน้า

ISBN : 978-616-300-077-4

[1]พระครูสุวรรณรัตนสุนทร (ญาณวโร) และ [2]พระครูพิศาลสารบัณฑิต

[1]Phrakhru Suwanrattanasunthon (Yanawaro) and [2]Prakru Phisalsarabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

1arithat.loes@mcu.ac.th

Received: May 21, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

[1] นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

บทนำ

หนังสือ “พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย” เขียนโดย รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร) วุฒิการศึกษา ปธ. 6 พธ.บ. (ปรัชญา) ศศ.ม.(พุทธศาสนศึกษา) พธ.ด.(พระพุทธศาสนา) ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง เลขานุการอธิการบดี (2561) และเป็นอาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 1 โดย โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร, ปีที่พิมพ์ กรกฎาคม 2556 จำนวน 2,200 เล่ม ISBN : 978-616-300-077-4 ราคา 80 บาท มีทั้งหมด 134 หน้า ผู้วิจารณ์ได้เลือกหนังสือเล่มนี้มาวิจารณ์เพราะเป็นหนังสือที่ตอบปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นปัญหาการฆ่าตัวตายในโลกของพระพุทธศาสนา ด้วยมีวิธีการอธิบาย ให้ความหมายและมีการแยกแยะ และมีการยกตัวอย่าง ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ และให้คุณค่าต่อสังคมในปัจจุบัน เพราะการฆ่าตัวตายเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุหลักมาจากสภาพจิตใจของคนที่ต้องการที่พึ่งทางใจจนเกิดอาการซึมเศร้า ซึ่งคนในปัจจุบันมุ่งที่จะแสวงหาแต่วัตถุเครื่องอำนวยความสะดวกต่อร่างกายโดยละเลยเรื่องการพัฒนาด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดสภาวะจิตใจขาดเครื่องป้องกันจิตใจจนทำให้กลายเป็นคนจิตใจบกพร่อง เมื่อเจอกับปัญหาหนักๆ ในชีวิตจึงคิดจะฆ่าตัวตายเพื่อให้พ้นจากปัญหาที่ตนเผชิญอยู่ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนั้นไม่ใช่ทางออกที่ดีในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอสาเหตุที่ทำให้คนฆ่าตัวตายว่ามาจากอะไร และนำเสนอทางออกที่ดีที่จะลดปัญหาการฆ่าตัวตายไว้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่ามีประโยชน์จึงเลือกหนังสือเล่มนี้มาทำการวิจารณ์

โครงสร้างเนื้อหา

หนังสือพุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย ผู้แต่งได้วางโครงสร้างเนื้อหาโดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 5 บท คือ

บทที่ 1 เป็นบทนำ ที่การกล่าวถึงสภาพปัญหาการฆ่าตัวตายในสังคมไทยที่ปัจจุบันทวีความรุนแรงขึ้น ปัญหาการฆ่าตัวตายกับองค์กรศาสนา ถือว่าเป็นปัญหาที่ท้าทาย เพราะการฆ่าตัวตายศาสนาต่าง ๆ มองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญกับชีวิตและชี้ให้เห็นว่าการได้อัตภาพเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ยากมนุษย์จึงควรรักษาชีวิตที่ได้มาโดยลำบากให้ดีที่สุด จากการฆ่าตัวตายของมนุษย์นั้นได้ทำให้เกิดปัญหาต่อหลักศีลธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในแง่ของพุทธจริยศาสตร์การฆ่าตัวตาย ผิดศีลธรรมหรือไม่ ควรหรือไม่ ที่เขาจะตัดสินใจหาทางออกโดยวิธีฆ่าตัวตาย และถ้ามีผู้โต้แย้งว่าเขาย่อมมีเสรีภาพในชีวิตของเขาเองด้วยการหยิบยื่นความตายให้กับตัวเอง จะเป็นข้ออ้างที่สมเหตุผลหรือไม่ หรือควรจะวางท่าที่อย่างไรกับปัญหานี้

บทที่ 2 ได้พูดถึงความหมายและผลกระทบอันเกิดจากการฆ่าตัวตาย ซึ่งผู้แต่งได้วางกรอบหัวข้อไว้ 6 ข้อ ดังนี้

1) ความหมายของการฆ่าตัวตาย ความหมายของการฆ่าตัวตายนี้ผู้แต่งได้นำเสนอความหมายจากนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน เช่น นักคิดตะวันตก เช่น ทอม แอล โบแชมป์ (Tom L. Beauchamp) ปิเตอร์ วินท์ (Peter Windt) ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดให้ความหมายที่สอดรับกันอยู่ประการหนึ่ง คือ การกระทำ หรือการทำร้ายตัวเองด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การทำให้ตัวเองตาย โดยเจตนา

2) ประเภทของการฆ่าตัวตาย จำแนกประเภทของการฆ่าตัวตายนั้น มี 3 ประเภท คือ

(1) การฆ่าตัวตายแบบอีโกอิสติก (Egoistic Suicide) คือ การฆ่าตัวตายที่เป็นผลมาจากการไม่สามารถอยู่ร่วมในสังคมต่อไปได้ เป็นภาวะที่บุคคลขาดการยึดเหนี่ยวกับกลุ่ม รู้สึกอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว มีการรวมตัวกับกลุ่มต่ำ ทำให้บุคคลยึดตัวเองเป็นหลัก ไม่มีความผูกพันหรือต้องคิดถึงใครเวลาเกิดอะไรขึ้นโทษตัวเอง โดยมากมักมีสาเหตุจากปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

(2) การฆ่าตัวตายแบบอัลทรูอิสติก (Altruistic Suicide) คือ การฆ่าตัวตายที่ทำเพื่อกลุ่มที่ตนสังกัดเพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่วางไว้ เกิดขึ้นเนื่องจากมีอุดมการณ์มีการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือคำนึงถึงความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม ไม่ได้คำนึงถึงตนเองแบบประเภทแรก เช่น ทหารหน่วยกามิกกาเซ่ของญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ยอมตายเพื่อองค์จักรพรรดิและความรุ่งเรืองของญี่ปุ่น เป็นต้น

(3) การฆ่าตัวตายแบบอโนมิก (Anomic Suicide) การฆ่าตัวตายประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สภาพปกติของสังคมถูกกระทบกระเทือน ขาดบรรทัดฐานทางสังคม มีช่องว่างเกิดขึ้นระหว่าง เป้าหมายกับความเป็นจริง เช่น กรณีชนกลุ่มน้อยชาวจีนชาวญี่ปุ่นที่เข้าไปอยู่ในสหรัฐอเมริกากลุ่มนี้จะมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงกว่าคนผิวขาว การฆ่าตัวตายแบบนี้เห็นได้จากสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่คนปรับตัวไม่ทันเกิดปลง และรู้สึกว่าชีวิตไม่แน่นอน ในแง่สังคมวิทยาการฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขาที่บีบคั้นจนเขายอมตายเพื่อเป็นการหนีปัญหาที่เขากำลังเผชิญ จะเห็นได้ว่าการฆ่าตัวตายมีสาเหตุมาจากความรู้สึกภายในและจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้นั้น

3) วิธีการฆ่าตัวตาย วิธีการฆ่าตัวตายโดยสรุปแล้วจำแนกได้ 2 กลุ่ม หลัก ๆ คือ

(1) การฆ่าตัวตายด้วยวิธีการที่รุนแรง เช่น การยิงตัวตาย การผูกคอตาย กระโดดตึกตาย กระโดดน้ำตาย และเผาตัวตาย เป็นต้น กรณีศึกษาในเรื่องนี้ก็คือ พิธีฮินดูสัตตี (Hindu Suttee) อันเป็นการฆ่าตัวตายตามสามี โดยการกระโดดเข้าไปในกองเพลิงที่เผาศพสามีของสตรีอินเดียโบราณ

(2) การฆ่าตัวตายด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรง เช่น การกินยาพิษ การกินยาเกินขนาด กินยานอนหลับ ซึ่งในกลุ่มผู้ใช้ยาเกินขนาดนี้มักจะเป็นกลุ่มวัยรุ่น

4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฆ่าตัวตาย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฆ่าตัวตายสรุปได้ 3 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ

(1) ปัจจัยทางสังคม นั้น คือ “ลักษณะและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และส่งผลกระทบให้บุคคลใด บุคคลหนึ่ง ตัดสินใจที่จะฆ่าตัวตาย” และเมื่อกล่าวถึงปัจจัยทางสังคม เราสามารถที่จำแนกได้ดังนี้ 1) ปัญหาทางครอบครัว 2) ปัญหาทางด้านหน้าที่การงาน 3) ปัญหาเศรษฐกิจ 4) ปัญหาการพนัน 5) ปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน 6) ปัญหาความรัก 7) ปัญหาเกี่ยวกับลัทธิและความเชื่อ

(2) ปัจจัยทางด้านจิตใจ คือ “ความรู้สึก นึกคิด สุขภาพจิต อารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการตัดสินใจฆ่าตัวตาย” ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการทางด้านจิตใจก็คือ 1) ปัญหาความเครียด 2) โรคซึมเศร้า 3) น้อยใจ

(3) ปัจจัยทางด้านร่างกาย คือ “ลักษณะทางกายภาพของบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจฆ่าตัวตาย” ซึ่งผู้มีปัญหาทางด้านร่างกายมักจะปรากฏในแง่ของความพิการ การเป็นโรคที่ร้ายแรง หรือเป็นโรคเรื้อรังมานานรักษาอย่างไรก็ไม่หาย เป็นต้น

5) ผลกระทบอันเกิดจากการฆ่าตัวตาย ผลกระทบอันเกิดจากฆ่าตัวตาย มี 4 ด้าน คือ

(1) ด้านเศรษฐศาสตร์ เมื่อมองในเชิงเศรษฐกิจแล้ว การตัดสินใจที่จะฆ่าตัวตายของแต่ละบุคคลนั้น ถือว่าทำให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจอย่างมากมายมหาศาล เพราะหากย้อนกลับไปประเมินถึงรายจ่ายที่จะต้องเอาใจใส่ด้วยปัจจัย 4 แก่มนุษย์แต่ละคนตั้งแต่เกิดขึ้นมาแล้ว จะพบว่าสูญเสียทรัพยากรไปอย่างมาก นอกจากนั้นแล้ว ในกรณีบุคคลที่เป็นนักศึกษาและเป็นแพทย์ เป็นต้น

(2) ด้านกฎหมาย สิ่งที่ได้กลายเป็นข้อถกเถียงและโต้แย้งที่ชัดเจนที่สุดในยุคนี้อีกประการหนึ่ง คือ การฆ่าตัวตายยังส่งผลกระทบไปสู่หลักการของกฎหมายด้วย กฎหมายสวิสเอื้อให้ทำได้ แต่ในประเทศอังกฤษการสนับสนุนให้คนอื่นฆ่าตัวตายมีโทษจำคุกถึง 14 ปี ในขณะเดียวกันสมาคมที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันเรื่องนี้ก็พยายามที่จะบอกว่าประเทศอังกฤษควรจะพิจารณาผ่อนปรนกฎหมายลักษณะนี้ ในขณะที่ประเทศสหรัฐนั้นมีรัฐโอเรกอนแห่งเดียวอนุญาตให้แพทย์ช่วยเหลือให้คนที่ปรารถนาจะฆ่าตัวตายได้จบชีวิตลงอย่างสงบได้ ซึ่งกฎหมายนี้ ก็ได้รับการโต้แย้งอย่างหนักเช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ ประเด็นข้อถกเถียงเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายก็ยังขยายวงกว้างไปถึงประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้มีการออกกฎหมายให้คนสามารถฆ่าตัวตายหนีโรคได้ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ได้รับการโต้แย้งอย่างหนักจากบรรดาทนาย จิตแพทย์ และนักปรัชญาหลายคนว่า

การยินยอมให้มีการกระทำการฆ่าตัวตายเพื่อหนีโรคได้นั้น อาจจะเป็นการกระทำที่เกินเลย และเร็วเกินกว่าที่พวกเราจะรับได้ในยุคปัจจุบันนี้

(3) ด้านครอบครัว ในกรณีที่ครอบครัวของมนุษย์บางคนมีความพร้อมในแง่ของปัจจัย 4 และในขณะเดียวกัน ครอบครัวของเขาก็พร้อมต่อการให้ตัดสินใจฆ่าตัวตายได้ ดังจะเห็นได้จากกรณีของนายเรจินาลด์ ครูว์ แต่สำหรับกรณีอื่น ๆ ที่ครอบครัวของเขายังไม่พร้อมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัย 4 และด้านจิตใจของพ่อแม่ และญาติ ๆ การฆ่าตัวตายของเขาย่อมส่งผลเสียมาสู่ทุก ๆ คนในครอบครัว นอกจากนี้การฆ่าตัวตายในวัยนี้ยังมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตของครอบครัวอย่างสูง จากการขาดหัวหน้าครอบครัว และแม้ในผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายแต่ยังไม่ถึงแก่ชีวิต ก็ยังมีความสูญเสียจากการที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล การเกิดภาวะแทรกซ้อนหรือพิการทุพพลภาพ ตลอดจนปัญหาสุขภาพจิตของครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ในระดับสังคมจัดว่าเป็นการสูญเสียทั้งแรงงานการผลิตและค่าใช้จ่ายในการรักษา ในสังคมที่พยายามจะหนีปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย แทนที่จะฆ่ากิเลสที่มีอยู่ภายในใจของตัวเอง

(4) ด้านศาสนา การฆ่าตัวตายนั้น นอกจากจะเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่ประสงค์จะหาทางออกให้กับตัวเองเพื่อหลีกหนีวิกฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว การเลือกของเขากลับกลายเป็นข้อขัดแย้ง และส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อศีลธรรมที่ปรากฏในศาสนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาคริสต์หรือศาสนาอิสลาม ที่มองว่าการตัดสินใจฆ่าตัวตายของแต่ละคนนั้นถือได้ว่าเป็นความผิดต่อศาสนาอย่างรุนแรง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเลือกตัดสินใจฆ่าตัวตายนั้น ถือได้ว่าเป็นการท้าทายต่อหลักการทางศีลธรรมตามที่ปรากฏอยู่ในศาสนาเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง

6) สรุป ความหมายและผลกระทบอันเกิดจากการฆ่าตัวตาย ความหมายโดยสรุปของการฆ่าตัวตาย คือ การกระทำหรือการทำร้ายตัวเองด้วยวิธีการอย่างใด อย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายทำให้ตัวเองตายโดยเจตนา ประเภทของการฆ่าตัวตายมี 3 ประเภท กล่าวคือ 1) การฆ่าตัวตายแบบอิโกอิสติก 2) การฆ่าตัวตายแบบอัลทรูอิสติก 3) การฆ่าตัวตายแบบอโนมิก วิธีการฆ่าตัวตายมี 2 ประเภท กล่าวคือ 1) การฆ่าตัวตายด้วยวิธีการที่รุนแรง 2) การฆ่าตัวตายด้วยวิธีที่ไม่รุนแรง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฆ่าตัวตาย มี 3 ปัจจัยหลัก กล่าวคือ 1) ปัจจัยทางสังคม 2) ปัจจัยด้านจิตใจ 3) ปัจจัยด้านร่างกาย และผลกระทบต่อการฆ่าตัวตาย มี 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านกฎหมาย 3) ด้านครอบครัว 4) ด้านศาสนา

บทที่ 3 ได้พูดถึงท่าที มุมมองและข้อโต้เถียง เกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตายในมิติต่างๆ ในบทนี้ผู้แต่งได้นำเสนอแนวคิดของประชาชนที่มีความคิดเห็นหรือมุมมองเกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตายโดยแต่ละกลุ่มได้ยกเหตุผลมาโต้แย้งกัน โดยผู้แต่งได้แบ่งกลุ่มประชาชนออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ กล่าวคือ

1) กลุ่มที่เห็นว่าการฆ่าตัวตายผิดทุกกรณี ประเด็นสำคัญที่ทำให้กลุ่มนี้นำมา เป็นข้ออ้างเพื่อชี้ให้เห็นว่าการฆ่าตัวตายผิดทุกกรณีนั้น คือ การพิจารณาในแง่มุมที่มนุษย์มีสัมพันธภาพต่อสิ่งต่าง ๆ 3 ลักษณะ คือ (1) ความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อเทพ และพระเจ้า อันเป็นพื้นฐานทางศาสนา (2) ความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อสังคม พิจารณาในแง่ที่มนุษย์มีพันธะต่อสังคม (3) ความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อตัวของเขาเอง ประชาชน กลุ่มนี้ประกอบด้วย (1) ศาสนาคริสต์ (2) ศาสนาอิสลาม (3) โสเครตีส (4) นักบุญออกัสติน (5) นักบุญโทมัส อไควนัส (6) เอมมานูเอล ค้านท์ (7) จอห์น ล็อก

2) กลุ่มสนับสนุนการฆ่าตัวตายว่า ถูกทุกกรณี กลุ่มนี้มีความโต้แย้งว่าการฆ่าตัวตายนั้นสามารถที่จะทำได้ และขณะเดียวกันการฆ่าตัวตายก็ไม่ถือว่าผิดต่อพระเจ้า สังคมและตัวเอง ประชาชนกลุ่มนี้มี (1) นักปรัชญากลุ่มอิพิคคิวเรียน (2) นักปรัชญากลุ่มสโตอิก (3) เดวิด ฮูม

3) กลุ่มที่เห็นว่าสามารถยอมรับได้ในบางกรณี ประชาชนกลุ่มนี้มีความเห็นว่าการฆ่าตัวตายเป็นสิ่งที่สามารถยอมรับได้ ในบางกรณี เช่น ความเจ็บปวดที่ไม่สามารถทนได้ หรือความเสื่อมเกียรติเป็นต้น นักคิดกลุ่มนี้มี (1) มีเพลโต้ (2) อลัน โดนาแกน (3) โทมัส อี ฮิลล์

บทที่ 4 ได้แสดงท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นปัญหาการฆ่าตัวตาย ในบทนี้ เป็นการนำเสนอในท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ที่มีต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย ผู้แต่งได้กำหนดกรอบในการนำเสนอโดยการตั้งคำถามเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายในมุมมองของพุทธจริยศาสตร์ โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งในประเด็นแรกผู้แต่งได้นำเสนอให้เห็นว่าตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ชีวิตคืออะไร คุณค่าของชีวิตอยู่ที่ไหน และเป้าหมาย และวิธีเข้าถึงเป้าหมายของชีวิตคืออะไร

2. การฆ่าตัวตายผิดศีลธรรมหรือไม่ ในประเด็นที่ 2 นี้ ได้มีการแยกอธิบายออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ การฆ่าตัวตายผิดศีลหรือไม่ และการฆ่าตัวตายผิดธรรมหรือไม่ ทั้ง 2 ประเด็นนี้ ผู้แต่งได้ยกตัวอย่างการฆ่าตัวตายทั้งของพระภิกษุและคฤหัสถ์ในครั้งพุทธกาลมาประกอบการอธิบายและนำเสนอเกณฑ์ตัดสินเป็นกรณีไป

3. การฆ่าตัวตายเป็นบาปหรือไม่ ประเด็นการฆ่าตัวตายเป็นบาปหรือไม่นี้ผู้แต่งได้นำเสนอในมุมมองของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งพุทธจริยศาสตร์ไม่ได้ยืนยันว่าการฆ่าตัวตายในทุกกรณีเป็นบาป ขึ้นอยู่กับวาระของจิตดับลงของแต่ละบุคคล หมายความว่าก่อนตายถ้าจิตผู้ใดหดหู่ เศร้าหมอง ก็เป็นบาป โดยมีการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้นด้วย

4. กรรมในฐานะที่เนื่องอยู่ในปฏิจจสมุปบาทกับประเด็นปัญหาการฆ่าตัวตาย ในประเด็นนี้เป็นประเด็นต่อเนื่องจากการฆ่าตัวตายบาปหรือไม่ ปฏิจจสมุปบาทในที่นี้คือกฎแห่งวัฏฏะ 3 ของผู้ที่ฆ่าตัวตายเป็นการอธิบายแยกแยะให้เห็นของการฆ่าตัวตายคือกิเลส และทำให้เกิดกรรม

และวิบากกรรมคือบาปที่ผู้กระทำต้องได้รับ แต่ก็มีบางกรณีที่ไม่ต้องเสวยวิบากกรรมดังที่กล่าวแล้วในข้อ 3

5. ชีวิตเป็นของเรา เรามีเสรีภาพในการฆ่าตัวตายได้หรือไม่ ในหัวข้อที่ว่าชีวิตเป็นของเรา เรามีเสรีภาพในการฆ่าตัวตายได้หรือไม่ ผู้แต่งได้นำเสนอในเรื่องของพุทธจริยศาสตร์ว่าเรามีเสรีภาพในการที่จะตัดสินใจฆ่าตัวตายได้จริงหรือ การตัดสินใจของเราส่งผลเสียต่อสังคม เช่น ครอบครัว พ่อ แม่ พี่ น้องของเราหรือไม่ และส่งผลเสียต่อเราหรือไม่

6. ทางออกที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ หัวข้อที่ 6 เป็นหัวข้อสุดท้ายในบทนี้ที่ผู้แต่งได้นำเสนอทางออกที่พึงประสงค์เกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตายตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ทางออกหรือทางป้องกันนั้นคือการฝึกจิตให้เข้มแข็งให้รู้ทันสภาวะที่เกิดขึ้นกับจิต และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการป้องกันไม่ให้จิตตกต่ำคือความรัก ความอบอุ่น กำลังใจจากบุคคลรอบข้างจะช่วยให้จิตใจของผู้ท้อแท้อยู่ต่อไปได้ ทางออกที่พึงประสงค์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์คือการป้องกันจิตใจไม่ให้อ่อนแอหรือการฝึกจิตให้เข้มแข็งไม่ตกเป็นทาสของกิเลสตัณหานั่นเอง

บทที่ 5 เป็นบทวิพากษ์และบทสรุป ซึ่งเป็นบทที่ผู้แต่งได้สรุปเนื้อหาและวิพากษ์ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 5 บท ซึ่งผู้แต่งได้สรุปเนื้อหาของแต่ละบทให้กะทัดรัดอ่านง่าย ซึ่งนอกจากการแสดงเนื้อหาแล้วผู้แต่งยังได้ทำการวิพากษ์ เพื่อแสดงทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ที่มีท่าทีต่อการฆ่าตัวตาย โดยผู้แต่ได้กล่าวถึงการฆ่าตัวตายตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ว่า พุทธจริยศาสตร์เห็นว่าการฆ่าตัวตายไม่ควรทำเป็นบาป และการฆ่าตัวตายในบางกรณีทำได้ไม่เป็นบาปขึ้นอยู่กับสภาวะของจิต ถ้าจิตอยู่ในองค์ฌานและใช้ร่างกายเป็นองค์ธรรมในการพิจารณาทุกขเวทนาเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลส โดยการฆ่าตัวตายแล้วพิจารณาจนบรรลุธรรม จิตสงบสะอาด ไม่มีบาปกรรมแก่จิตใจ กรณีนี้ทำได้โดยยกตัวอย่างพระโคธิกเถระ แต่ในกรณีของคฤหัสถ์ที่เป็นปุถุชนที่มีจิตใจหนาเต็มไปด้วยกิเลส เมื่อฆ่าตัวตายจิตใจย่อมเศร้าหมอง กรณีนี้เป็นบาปไม่ควรทำ วิธีแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตาย คือ การฝึกจิตให้เข้มแข็ง นอกจากนั้นเหตุปัจจัยที่ทำให้จิตเข้มแข็งมีภูมิป้องกันจิตใจ คือ ความรัก ความอบอุ่นจากคนรอบข้าง

ทัศนะวิจารณ์

หนังสือ พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย ผู้วิจารณ์ได้แยกประเด็นในการวิจารณ์ ดังนี้

1. โครงสร้าง

โครงสร้างของหนังสือพุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย ผู้แต่งได้วางโครงสร้างหรือกรอบของการเขียนไว้ 5 บท โดยในบทที่ 1 เป็นบทนำ บทที่ 2 และ 3 เป็นการกล่าวถึงความหมาย ผลกระทบ ท่าที มุมมอง และข้อโต้แย้งของนักคิดกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีความคิดเห็นต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย ซึ่งในบทที่ 2 และ 3 นี้ เป็นการกล่าวถึงบริบทของการฆ่าตัวตายทั่ว ๆ ไป ทั้ง ประเภท วิธี เหตุปัจจัย และผลกระทบจากการฆ่าตัวตาย ส่วนในบทที่ 4 เป็นบทที่สำคัญที่สุดของหนังสือเล่มนี้ เพราะเป็นการกล่าวถึงท่าที่ของพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย ซึ่งในบทนี้ผู้แต่งได้กล่าวถึงท่าที่ของพุทธจริยศาสตร์ต่อการฆ่าตัวตายไว้หลายประเด็น เริ่มตั้งแต่มุมมองเกี่ยวกับชีวิต เช่น คุณค่าของชีวิตคืออะไร เป้าหมายของชีวิตอยู่ที่ไหน การฆ่าหรือการทำลายชีวิตผิดศีลธรรมไหม สุดท้ายได้เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ และในบทที่ 5 ผู้แต่งได้ทำการวิพากษ์เพื่อแสดงทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย และสรุป การวางโครงสร้างในการเขียนหนังสือเล่มนี้ผู้วิจารณ์เห็นว่าเป็นการวางโครงสร้างได้อย่างเหมาะสมทำให้ผู้อ่าน อ่านแล้วเข้าใจในเจตนารมณ์ที่ผู้แต่งได้นำเสนอ

2. เนื้อหา

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ มีทั้งหมด 5 บท ดังที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อโครงสร้างของหนังสือ จากโครงสร้างของหนังสือเล่มนี้ จะเห็นได้ว่ามีเนื้อหาอยู่ 4 ส่วน คือ 1 บทนำ เนื้อหาในส่วนนี้ คือ ในบทที่ 1 เป็นการกล่าวนำถึงสภาพปัญหาการฆ่าตัวตายในสังคมไทยปัจจุบันว่ามีความรุนแรงขนาดไหน มีผลกระทบต่ออะไรบ้าง ในมุมมองของศาสนามองว่าการฆ่าตัวตายผิดต่อหลักศีลธรรมอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะในมุมมองของพุทธจริยศาสตร์มีทัศนะต่อประเด็นการฆ่าตัวตายอย่างไร เนื้อหาในส่วนนี้ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นประเด็นที่สำคัญ ๆ เป็นการเกริ่นนำเพื่อให้ผู้อ่านสนใจที่จะติดตามในรายละเอียดในบทต่อไป

เนื้อหาในบทที่ 2 และ 3 เป็นการกล่าวถึงบริบทของการฆ่าตัวตายในภาพรวมทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ในแง่มุมทั่วไป และในแง่มุมของพุทธจริยศาสตร์ เริ่มจากบทที่ 2 ความหมายของการฆ่าตัวตาย ผู้แต่งได้นำเสนอความหมายของการฆ่าตัวตายจากแนวคิดของนักคิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนักคิดตะวันตก เช่น ทอม แอล โบแชมป์, ปีเตอร์ วินท์ และจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดได้ให้ความหมายตรงกันอยู่อย่างหนึ่งว่า การฆ่าตัวตาย คือ การกระทำ หรือการทำร้ายร่างกายตัวเองโดยมีเป้าหมายเพื่อการทำให้ตัวเองตายโดยเจตนา ซึ่งการฆ่าตัวตายนั้นแยกประเภทได้ 3 ประเภท คือ 1) การฆ่าตัวตายแบบอีโกอิสติก 2) การฆ่าตัวตายแบบอัลทรูอิสติก และ 3) การฆ่าตัวตายแบบอโนมิก จากรูปแบบของการฆ่าตัวตายทั้ง 3 อย่างนั้น ต่อมาเป็นการกล่าวถึงวิธีการการฆ่าตัวตาย ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การยิงตัวตาย การผูกคอตาย หรือการกินยาพิษ ซึ่งโดยสรุปแล้วมี 2 วิธี คือ วิธีการที่มีความรุนแรง และไม่มีความรุนแรง

โดยมีเหตุปัจจัยของการฆ่าตัวตายมาจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ (1) เหตุปัจจัยทางสังคมซึ่งเกิดจากปัญหาครอบครัว การงาน การศึกษาเล่าเรียน และความต้องการในความรัก (2) ปัจจัยด้านจิตใจ โดยมีสาเหตุมาจาก ความเครียด ความน้อยใจ เป็นต้น (3) เหตุปัจจัยด้านร่างกายที่เกิดจากการเป็นโรคร้ายแรง เป็นต้น หัวข้อสุดท้ายในบทที่ 2 นี้ เป็นการกล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการฆ่าตัวตายว่ามีอยู่ 4 ด้านประกอบ ด้วย 1) ด้านเศรษฐศาสตร์ 2) ด้านกฎหมาย 3) ด้านครอบครัว และ 4) ด้านศาสนา

บทที่ 3 ในบทนี้ผู้แต่งได้นำเสนอท่าที มุมมอง และข้อโต้แย้งของนักคิดทั้งฝ่ายศาสนาและปรัชญา ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรในประเด็นการฆ่าตัวตาย ซึ่งผู้แต่งได้สรุปออกมาเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มที่คัดค้านการฆ่าตัวตายว่า “ผิดทุกกรณี”กลุ่มนี้ได้แก่ ศาสนาคริสต์, ศาสนาอิสลาม, โสเครตีส, นักบุญออกัสติน, นักบุญโทมัส อไควนัส, เอมมานูเอล ค้านท์, และจอห์น ล็อค โดยให้เหตุผลว่า การฆ่าตัวตายนั้นผิดทุกกรณีไม่ว่าจะมองในแง่ผิดต่อพระเจ้า สังคม และตัวเอง

(2) กลุ่มที่สนับสนุนการฆ่าตัวตายว่า “ถูกทุกกรณี” กลุ่มนี้ประกอบด้วย นักปรัชญากลุ่มอิพิคคิวเรียน, นักปรัชญากลุ่มสโตอิก, และเดวิส ฮูม โดยกลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า มนุษย์มีสิทธิอย่างเต็มเปี่ยมในการที่จะตัดสินใจในการมีชีวิตอยู่ หรือฆ่าตัวตาย เพราะมนุษย์เป็นเจ้าของชีวิตของตัวเขาเองจึงสามารถที่จะทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อร่างกายตัวเอง

(3) กลุ่มที่เห็นว่าการฆ่าตัวตาย สามารถยอมรับได้บางกรณี นักคิดกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย เพลโต้, อลัน โดนาแกน, โทมัส อี ฮิลล์ โดยกลุ่มนี้ให้เหตุผลว่า ถึงแม้มนุษย์จะเป็นเจ้าของร่างกาย แต่การตัดสินใจฆ่าตัวตายนั้น จำเป็นต้องพิจารณาเฉพาะกรณี จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในส่วนที่ 2 ที่ผู้แต่งได้นำเสนอทุกแง่มุมของบริบทการฆ่าตัวตายในแง่มุมของนักคิดทางศาสนาและนักคิดทางปรัชญา เพื่อนำไปเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการหาทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ที่มีต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย

เนื้อหาในส่วนที่ 3 นี้ คือ บทที่ 4 เป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญที่สุดของหนังสือเล่มนี้ คือ ท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นปัญหา การฆ่าตัวตาย เป็นการนำเสนอในท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ที่มีต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย โดยผู้แต่งได้กำหนดกรอบในการนำเสนอเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายในแง่มุมของพุทธจริยศาสตร์ โดยแบ่งเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1. การฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งในประเด็นแรกผู้แต่งได้นำเสนอให้เห็นว่าตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ชีวิตคืออะไร คุณค่าของชีวิตอยู่ที่ไหน และเป้าหมาย และวิธีเข้าถึงเป้าหมายของชีวิตคืออะไร

2. การฆ่าตัวตายผิดศีลธรรมหรือไม่ ในประเด็นที่ 2 นี้ ได้มีการแยกอธิบายออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ ๆ คือ การฆ่าตัวตายผิดศีลหรือไม่ และ การฆ่าตัวตายผิดธรรมหรือไม่ ทั้ง 2 ประเด็นนี้ผู้แต่งได้ยกตัวอย่างการฆ่าตัวตายทั้งของพระภิกษุและคฤหัสถ์ในครั้งพุทธกาลมาประกอบการอธิบายและนำเสนอเกณฑ์ตัดสินเป็นเฉพาะกรณี

3. การฆ่าตัวตายเป็นบาปหรือไม่ ประเด็นการฆ่าตัวตายเป็นบาปหรือไม่นี้ผู้แต่งได้นำเสนอในมุมมองของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งพุทธจริยศาสตร์ไม่ได้ยืนยันว่าการฆ่าตัวตายในทุกกรณีเป็นบาป ขึ้นอยู่กับวาระของจิตดับลงของแต่ละบุคคล ถ้าก่อนตายจิตหดหู่ เศร้าหมอง ก็เป็นบาป โดยมีการยกตัวอย่างประกอบเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น

4. กรรมในฐานะที่เกี่ยวเนื่องในปฏิจจสมุปบาทกับประเด็นปัญหาการฆ่าตัวตาย ในประเด็นนี้เป็นประเด็นต่อเนื่องจากการฆ่าตัวตายว่าบาปหรือไม่ ปฏิจจสมุปบาทในที่นี้หมายถึงกฎแห่งวัฏฏะ 3 (กิเลสวัฏฏะ กัมมวัฏฏะ และวิปากวัฏฏะ) ของผู้ที่ฆ่าตัวตายเป็นการอธิบายเพื่อชี้ให้เห็นว่าในการฆ่าตัวตายคือกิเลส และทำให้เกิดกรรม และวิบากกรรมคือบาปที่ผู้กระทำต้องได้รับ แต่ก็มีบางกรณีที่ไม่ต้องเสวยวิบากกรรม

5. ชีวิตเป็นของเรา เรามีเสรีภาพในการฆ่าตัวตายได้หรือไม่ ในหัวข้อที่ว่าชีวิตเป็นของเรา เรามีเสรีภาพในการฆ่าตัวตายได้หรือไม่ ผู้แต่งได้นำเสนอในหลักของพุทธจริยศาสตร์ว่าเรามีเสรีภาพในการที่จะตัดสินใจฆ่าตัวตายได้จริงหรือไม่ การตัดสินใจของเราส่งผลเสียต่อสังคม และตัวเราหรือไม่

6. ทางออกที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ในบทนี้ที่ผู้แต่งได้แสดงถึงทางออกที่พึงประสงค์เกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตายตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ด้วยวิธีการฝึกจิตให้เข้มแข็งให้รู้ทันสภาวะที่เกิดขึ้นกับจิต และปัจจัยที่สำคัญในการป้องกันไม่ให้จิตตกต่ำคือความรัก ความอบอุ่น กำลังใจจากบุคคลอื่นที่จะช่วยทำให้จิตใจของผู้ท้อแท้อยู่ต่อไปได้ อาจกล่าวได้ว่าทางออกที่พึงประสงค์ตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์คือการป้องกันจิตใจไม่ให้อ่อนแอหรือการฝึกจิตให้เข้มแข็งไม่ตกเป็นทาสของกิเลส

เนื้อหาในส่วนที่เป็นท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ต่อปัญหาการฆ่าตัวตายทั้ง 6 ประเด็น ที่ผู้แต่งได้วางกรอบเนื้อหาเพื่อเขียน ผู้วิจารณ์เห็นว่าเหมาะสมเช่นกัน ด้วยเนื้อหาครอบคลุม ทั้งในการเขียนที่มีการยกตัวอย่างจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ มาอ้างในแต่ละประเด็นได้อย่างลงตัว ส่วนประเด็นสุดท้ายได้นำเสนอทางออกที่เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์

เนื้อหาในส่วนที่ 4 ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้แต่งได้ทำการวิพากย์เนื้อหาในส่วนของท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ต่อปัญหาการฆ่าตัวตายเพื่อแยกแยะอธิบายเนื้อหาแต่ละประเด็นให้ชัดเจนขึ้น และก็สรุปเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ทั้งหมดเป็นหัวข้อสุดท้าย

3. ภาษา

หนังสือพุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย เป็นหนังสือที่รองศาสตราจารย์ ดร. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้รวบรวมและเรียบเรียงหนังสือทางวิชาการ ในด้านภาษาใช้สำนวนภาษาที่อ่านและเข้าใจง่าย เนื่องมาจากการวางโครงสร้างของเรื่องที่กระทัดรัด ทำให้ภาษาที่ใช้ในการดำเนินเรื่องมีความกระชับโดยเลือกใช้คำที่มีความหมายครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องได้มากจึงทำให้ไม่ต้องอธิบายเนื้อหาให้ยืดยาวเกินไป การใช้ภาษาในหนังสือเรื่องนี้เป็นการใช้คำที่มีความหมายครอบคลุมเนื้อหาในบทนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านมีความสนใจและติดตามอ่านเนื้อหาสาระของหนังสือพุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย

4. วิธีการนำเสนอ

ในหนังสือเล่มนี้ เป็นการนำเสนอในรูปแบบความเรียงวิชาการ ที่มีการค้นคว้าหาความรู้จากหลักฐานในพระไตรปิฎก หนังสือวิชาการ บทความ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ อินเตอร์เน็ต เอกสารต่างประเทศมาอ้างอิงประกอบ พร้อมกับมีวิธีการนำเสนอที่ถือว่า เป็นจุดเด่นคือ การนำเอาสถิติเกี่ยวกับวิธีการในการฆ่าตัวตายในประเทศไทย ท่าที มุมมอง และข้อโต้เถียงเกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตายในมิติต่าง ๆ มาประกอบให้คนอ่านเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น และสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายได้แจ่มแจ้ง ตามความตั้งใจของผู้เขียนในระดับที่ดีเยี่ยม

5. การวางเค้าโครงเรื่อง

เค้าโครงเรื่องที่เขียนในหนังสือเล่มนี้ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนมีการลำดับความสำคัญและเนื้อหาสาระอย่างมีระเบียบ โดยมีการเรียงลำดับเนื้อหาออกเป็นบทซึ่งมีส่วนช่วยให้ง่ายต่อความเข้าใจของผู้อ่าน ดังจะเห็นได้จาก การสรุปเนื้อหาในแต่ละบท จึงทำให้ความสำคัญของเนื้อหาสาระมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงต่อเนื่องกันได้เป็นอย่างดี

6. ส่วนประกอบของหนังสือ

ในหนังสือเล่มนี้จะเห็นได้ว่าส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ ได้แก่ คำปรารภ คำนำ สารบัญ การอ้างอิงข้อมูลที่ค้นคว้า บรรณานุกรม ประวัติผู้เขียน สามารถอำนวยความสะดวกและง่ายต่อการศึกษา และยังช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงความสำคัญของหนังสือได้รวดเร็ว

7. วุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้จากประวัติย่อ วุฒิ ประสบการณ์และผลงานของผู้เขียนที่บอกไว้ด้านหลังของหนังสือ ช่วยทำให้เรื่องราวเนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ทรงคุณค่าและมีคุณค่าน่าเชื่อถือได้ในทางวิชาการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาสังคมร่วมสมัย ได้เป็นอย่างดี

8. คุณภาพการพิมพ์และการออกแบบรูปเล่ม

ด้วยการออกแบบรูปเล่มที่สวยงามกะทัดรัด ง่ายต่อการพกพา และการพิมพ์ที่มีมาตรฐาน การจัดหัวเรื่องทำให้สื่อความหมายได้ชัดเจน มีการพิสูจน์อักษรถูกต้อง และการออกแบบรูปเล่มเหมาะสมน่าอ่านจึงทำให้หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณภาพ

9. คุณค่า

พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย เล่มนี้เป็นหนังสือที่ดีที่มีคุณค่าต่อคนในยุคปัจจุบันมาก ผู้วิจารณ์จึงได้แบ่งคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

9.1 คุณค่าทางสังคม หนังสือพุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในการฆ่าตัวตาย เป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งความเจริญรุ่งในด้านวัตถุที่มีการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อนำมาผลิตเครื่องอำนวยความสะดวกเพื่อสนองความต้องการแก่คนในสังคม ทำให้คนในสังคมต้องดิ้นรนแข่งขันกันมากขึ้น จึงแสวงหาสิ่งเหล่านั้นมาเพื่อปรนเปรอความต้องการของตนเอง ถ้าไม่ได้มาก็เกิดความทุกข์ทรมานจิตใจ กลายเป็นโรคซึมเศร้า โรคเครียด ในที่สุดเมื่อหาทางออกให้กับปัญหาไม่ได้ก็เลือกจบชีวิตด้วยวิธีการฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหา แต่การฆ่าตัวตายของคน ๆ หนึ่ง กลับกลายเป็นปัญหาส่งผลกระทบต่อสังคม ทำให้ครอบครัวขาดผู้นำ ลูกขาดพ่อ ภรรยาขาดสามี กลายเป็นสมาชิกที่ก่อปัญหาให้กับสังคมเพิ่มขึ้น ในปัญหาการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นที่มีสาเหตุมาจากการขาดสมดุลในการพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวัตถุ ชีวิตมนุษย์จึงขาดความสมดุล ส่งผลให้มนุษย์ไม่รู้ทันสภาวะที่เกิดขึ้นในจิตใจตนเอง เมื่อเกิดปัญหาขึ้น จึงแก้ปัญหาแบบผิดโดยการฆ่าตัวตาย

ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงปัญหาการฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ ของมนุษย์ว่าเกิดจากอะไร รวมถึงผลกรรมที่จะได้รับจากการฆ่าตัวตาย และเสนอทางออกที่เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องตามทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ จึงเป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มีคุณค่าต่อคนในสังคมปัจจุบัน

9.2 คุณค่าทางวิชาการ หนังสือพุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย (ผู้แต่งคือ รองศาสตราจารย์ ดร. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร)) เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการต่อวงการศาสนาและปรัชญา เพราะหนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอทัศนะของนักคิดกลุ่มต่างๆ ทั้งทางศาสนาและปรัชญารวมทั้งพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นการฆ่าตัวตาย โดยผู้แต่งได้นำเสนอ ท่าที มุมมอง และข้อโต้เถียงเกี่ยวกับปัญหาการฆ่าตัวตายของนักคิดทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาสังคมร่วมสมัย ได้เป็นอย่างดีและได้นำเสนอทางออกของปัญหาการฆ่าตัวตายในทัศนะของพุทธจริยศาสตร์ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการต่อวงการศาสนาและปรัชญา

สรุป

หนังสือ “พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย” เล่มนี้ จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้อธิบายความหมาย แยกแยะองค์ประกอบและเสนอเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ ประกอบด้วย 1. พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรม 2. ความหมายผลกระทบอันเกิดจากการฆ่าตัวตาย 3. ท่าที มุมมอง และข้อโต้เถียง 4. ท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ต่อประเด็นปัญหาการฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายอาจจะเป็นทางเลือกที่ไม่พึงประสงค์สำหรับบางคน แต่สำหรับบางคนแล้วการตัดสินใจฆ่าตัวตายได้กลายเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในวินาทีที่กำลังเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรค การตัดสินใจฆ่าตัวตายเกิดขึ้นเพราะคนเหล่านั้นรักและห่วงใยชีวิตของตัวเองมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ประสงค์ที่จะให้ชีวิตที่ตัวเองรักเผชิญหน้ากับความเจ็บปวด และความอับอายที่เข้ามากระทบทั้งทางกายและจิตใจ แต่ถึงกระนั้น พุทธจริยศาสตร์ก็มองว่า หากมนุษย์มีตัวแปรบางอย่างที่ทำให้ไม่สามารถที่จะรักษา หรือประคับประคองชีวิตของตนเอง เพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายสูงสุดในชาตินี้ได้ ซึ่งตัวแปรบางอย่างนั้นอาจจะทำให้มนุษย์ต้องตัดสินใจ “ฆ่าตัวตาย” ประเด็นปัญหาทางศีลธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์จึงเกิดขึ้นว่า การที่มนุษย์บางคนเลือกที่จะหนีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตนเองโดยการฆ่าตัวตาย เป็นสิ่งที่ผิดหรือไม่ ควรหรือไม่อย่างไร คำตอบในเบื้องต้นนั้นก็คือพุทธจริยศาสตร์มองว่า เมื่อกล่าวถึง “การฆ่า” ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าตัวตาย หรือฆ่าคนอื่นตายก็ตาม พุทธจริยศาสตร์มิได้มีท่าทีสนับสนุน หรือส่งเสริมให้มนุษย์หาทางออกด้วยการฆ่าตัวตายแต่อย่างใด แต่สิ่งที่พุทธจริยศาสตร์พยายามที่จะมุ่งเน้นให้มนุษย์ฆ่านั้น ไม่ใช่ร่างกายของตนเองหรือคนอื่น หากแต่เป็นการ “ฆ่ากิเลส” ที่มีอยู่ในตัวเอง

เอกสารอ้างอิง

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร). (2556). *พุทธจริยศาสตร์กับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องการฆ่าตัวตาย.* พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

เรื่อง : สมองแห่งพุทธะ (Buddha'Brain)

ผู้เขียน : ดร.ริค แฮนสัน และ นพ.ริชาร์ด เมนดิอัส

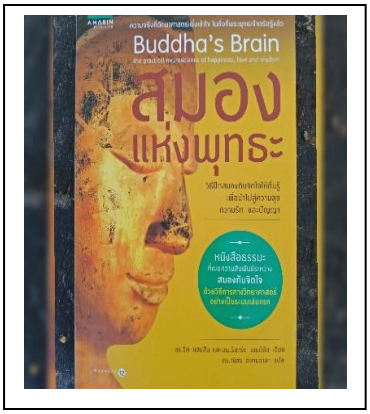
ผู้แปล : ดร.ณัชร สยามวาลา

ปีที่พิมพ์ : 2561

สำนักพิมพ์ : บ.อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์

จำนวนหน้า : 279 หน้า

ISBN: 9786161800277

[1]พระครูอุดมธรรมมงคล จันทวัณโณ (ทองดี ทัพธานี) และ [2]พระครูพิศาลสารบัณฑิต

[1]Phrakhruudomthammongkhon (Thongdee Thuptanee)

and [2]Phrakrupisansalabandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]arithat.loes@mcu.ac.th

Received: May 21, 2023; **Revised**: June 29, 2024; **Accepted**: August 20, 2024

บทนำ

หนังสือเรื่อง "สมองแห่งพุทธะ (Buddaha's Brain)" เล่มนี้ เป็นหนังสือธรรมะวิทยาศาสตร์ลำดับที่ 6 ที่เผยความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตใจด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบเล่มแรก เป็นวิธีการที่ฝึกสมองกับจิตใจให้ตื่นรู้ เพื่อนำไปสู่ความสุข ความรัก และปัญญา

[1] นิสิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง จัดจำหน่ายโดยอัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ ขนาดครึ่งกระดาษเอ 4 จำนวน 279 หน้า ในราคา 265 บาท เลข ISBN: =9786161800277 (ปกอ่อน) ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 ตีพิมพ์ซ้ำถึง 12 ครั้ง โดยฉบับที่ผู้วิจารณ์นำมานี้เป็นการตีพิมพ์ครั้งที่ 12 เมื่อเดือน เมษายน 2561 ปกหน้าเป็นภาพพระพักตร์ด้านข้างของพระพุทธรูปที่คงทิ้งร่องรอยของการติดทอง เปลว ทั่วพระพักตร์ ปกด้านในเป็นภาพวาดจำลองรูปหน้าคนด้านข้างที่เห็นส่วนของสมองอย่างคร่าวๆ

มีคำนิยมจากผู้ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น ศจ.พิเศษจำนง ทองประเสริฐ ที่กล่าวถึงความสามารถของผู้แปลที่มีผลงานความเก่งและทักษะของการปฏิบัติฝึกสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมฏฐานที่สามารถแปลและถ่ายทอดได้อย่างดีเยี่ยม ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เผยความจริงในสากลโลกสามารถพิสูจน์ได้ ไม่สอนให้งมงายแต่สอนให้พิจาณาทุกสิ่งด้วยปัญญา นอกนั้นยังมีคำนิยมของ ดร.วรภัทธ ภู่เจริญ, ทันตแพทย์สม สุจีรา ที่กล่าวถึงหนังสือเล่มนี้ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์การแพทย์และวิทยาศาสตร์ตะวันตก โดยเฉพาะสมองที่สามารถเปลี่ยนได้โดยการเปลี่ยนที่ใจก่อน การเปลี่ยนใจต้องอาศัยการเจริญสติและพัฒนาปัญญา ถือว่าเป็นการพัฒนาสมองขนานควบคู่กับหลักการทางพุทธ เป็นการเชื่อมโยงที่ดีมาก เป็นต้น

เกี่ยวกับผู้แต่ง

หนังสือเล่มนี้มีผู้แต่ง 2 ท่านคือ ดร.ริค แฮนสัน ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาด้านประสาทวิทยาและผู้สอนการเจริญภาวนา เป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Wellspring Institute for Neuroscience and Contemplative Wisdom และเป็นบรรณาธิการของ”wise Brin Bulletin”และนายแพทย์ ริชาร์ด เมนดิอัส เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางประสาทวิทยาและเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Wellspring Institute for Neuroscience and Contemplative Wisdomและเป็นอาจารย์สอนคณะแพทย์ศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียแห่งลอสแอนเจลิสและมหาวิยาลัยสแตนฟอร์ดที่เมืองพาโลอัลโต รัฐแคลิฟอร์เนีย ส่วนผู้แปลคือ ดร.ณัชร สยามวาลา เป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยหลายแห่ง เป็นนักเขียนและนักแปล โดยมีผลงานเขียน คือวิถีดาบ วิถีเซน เป็นต้น

เป้าประสงค์ของการเขียนหนังสือเล่มนี้ เพื่อให้เข้าใจวิธีการฝึกทางจิตตามหลักทางพุทธศาสนาด้วยวิธีการเจริญภาวนา และการทำอุเบกขาที่ทำให้สมองเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับเซลและสามารถบรรยายในส่วนต่างๆ ของการทำงานของสมองที่เชื่อมโยงกับจิต ซึ่งผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

เนื้อหาโดยสรุป

หนังสือเล่มนี้ได้นำศาสตร์การแพทย์และวิทยาศาสตร์ตะวันตก โดยเฉพาะศาสตร์เกี่ยวกับสมองเข้ามาอธิบายถึงกลไกและกระบวนการในการพัฒนาของสมองและใจ โดยขนานไปกับแนวพุทธ ด้วยการยึดหลักว่า “เมื่อสมองเปลี่ยน ชีวิตเปลี่ยน” แต่ในการที่จะทำให้สมองเปลี่ยนได้ต้องทำให้ใจเปลี่ยนก่อน และใช้หลักวิทยาศาสตร์มาอธิบายควบคู่กันไป ไม่ว่าจะในเรื่องของการมีเมตตาต่อตนเอง วิธีสร้างสุข วิธีผ่อนคลาย และวิธีเจริญภาวนา ที่ยิ่งไปกว่านั้นคือผู้แปลได้ใช้ความเชี่ยวชาญในการอธิบายเสริมในเชิงพุทธและยกตัวอย่างที่ให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจง่าย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 13 บท และรวมภาคผนวกอีกหนึ่ง ดังมีเนื้อหาโดยสรุปในแต่ละบทดังนี้

บทที่ 1 สมองเปลี่ยนตัวเองได้

สมองและจิตทำงานร่วมกันเข้าเป็นระบบ ความรู้สึกนึกคิด สิ่งที่เกิดขึ้นกับจิตใจจะเชื่อมโยงต่อไปไปที่สมองได้ สามารถใช้จิตเปลี่ยนแปลงสมองได้ สมองที่ตื่นรู้ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้มีความเชื่อว่ามีบางอย่างที่มีในอยู่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับจิต ความตระหนักรู้และเส้นทางสู่ความตื่นรู้ ในขณะที่สมองมีการพัฒนาจิตก็พัฒนาไปด้วย ถ้าสมองได้มีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบกับใจด้วย หรือแม้แต่เปลี่ยนสารเคมีในสมองก็มีผลกระทบต่ออารมณ์ สมาธิและความจำ ทั้งจิตและสมองมีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นใจที่ตื่นรู้ ย่อมหมายถึงสมองที่ตื่นรู้ด้วย เหตุแห่งความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากสมองก็สามารถดับทุกข์ได้ด้วยสมอง ความดีงาม การพัฒนาจิต และปัญญาเป็นหลักในการพัฒนาตนเองตามหลักพุทธศาสนา การที่กระทำสิ่งดีๆ ที่เป็นแง่บวกเล็กๆ น้อยสะสมทุกวันจะรวมกันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงระบบประสาทได้

บทที่ 2 วิวัฒนาการของความทุกข์

การที่สมองมีวิวัฒนาการมาเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวได้เช่นกัน ทำให้มนุษย์มีกลยุทธ์การเอาตัวรอดได้ 4 ประการคือ การสร้างความแยกตัวออกมา การรักษาให้มั่นคง การเข้าหาโอกาส และการหลีกเลี่ยงภัยที่คุกคาม ซึ่งถือว่าเป็นวิวัฒนาการที่ส่งต่อรุ่นหลังในการทำให้คนเอาตัวรอดที่เกิดจากความทุกข์ได้ กระบวนการเหล่านี้เชื่อมโยงกับการทำงานของสมองแต่ละส่วนที่ทำหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น ประสบการณ์ที่เป็นความรู้สึกที่เรียกว่า เวทนาถูกสร้างจากสมอง เมื่อสร้างแล้วจะแผ่กระจายไปทั่ว ทำให้เกิดความพึงพอใจ หรือเป็นอันตรายได้ คนส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงส่วนที่ไม่พึงพอใจหรือเป็นอันตรายมากกว่าที่จะเข้าหาสิ่งที่พึงพอใจหรือรางวัล ทำให้อยู่รอดมากกว่าการวิ่งเข้าหารางวัลหรือสิ่งพึงพอใจ สมองจะจดจำประสบการณ์ทุกอย่าง ซึ่งบางครั้งจะจดจำและสามารถสร้างแบบจำลองเสมือนจริงทำให้มีอคติไปทางลบ เกิดความทุกข์ได้ การที่มีความเมตตากรุณาต่อตนเองจะทำให้ทุกข์ลดลงได้

บทที่ 3 ลูกดอกลูกแรกและลูกที่สอง

ดอกลูกแรกเป็นความไม่สบายทางกายและใจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากเมื่อเจอ แต่คนส่วนใหญ่จะเพิ่มดอกลูกที่สองเป็นปฏิกิริยาเข้าไปอีก ได้แก่ตัวโลภ โกรธ และหลง ซึ่งเป็นเรื่องที่คนๆ นั้นเพิ่มเข้าไปจะทำให้ร่างกายเกิดปัญหาสุขภาพแน่นอน ก่อให้เกิดทุกข์ ถ้าไม่มีปฏิกิริยามากไปกว่านั้นสามารถตัดห่วงโซ่ความทุกข์ได้ ต้องใช้การฝึกฝนและเปลี่ยนแปลงใจและสมองจะทำให้เพิ่มในสิ่งที่เป็นบวก ลดแง่ลบ ทำให้มีความสงบสุขมากขึ้น กระบวนการฝึกฝนสู่การตื่นรู้ เป็นการสอดคล้องในการพัฒนาจิต ความดีงาม (ศีล) และปัญญา กับหน้าที่พื้นฐานของระบบประสาททั้งสาม คือการเรียนรู้ การควบคุม และการเลือก โดยใช้กระบวนการทั้งสามอย่างคือ การอยู่กับสิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้น การฝึกพัฒนาแนวโน้มของใจเพื่อเปลี่ยนแปลงมัน และการหาที่พึ่งของการมีชีวิตอยู่

บทที่ 4 รับสิ่งดีๆ เข้ามา

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เข้ามาในชีวิตเป็นประสบการณ์ที่สะสม มีผลต่อจิตและสมองที่เก็บไว้ภายใต้จิตสำนึก มีทั้งในด้านดีที่เป็นประโยชน์ และด้านที่เกิดอันตราย สมองมักจะจดจำเรื่องต่างๆ ในด้านลบมากกว่าในด้านบวก ในด้านลบก็มีประโยชน์เช่นกัน ทำให้ต้องระมัดระวังมากขึ้น ในการปรับสมองในทางที่ดีคือเสริมประสบการณ์ด้านบวกให้มากขึ้นเป็นการสร้างโครงเครือข่ายระบบประสาทในสมองเมื่อเข้ามาเรื่อยๆ จะสามารถเปลี่ยนจุดประสานประสาทในสมองได้

บทที่ 5 ดับไฟในใจให้เย็นลง

ในร่างกายระบบประสาทอัตโนมัติ ด้วยการกระตุ้นพาราซิมพาเทติก ด้วยวิธีการผ่อนคลาย การหายใจด้วยกระบังลมการผ่อนคลายทีละขั้น การหายใจออกยาวๆ การแตะริมฝีปาก การมีสติรู้อยู่กับตัว การจินตนาการภาพสวยงามที่ทำให้มีความสุข ที่สำคัญการเจริญภาวนา เป็นผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สมองส่วนสีเทา ทำให้เกิดความใส่ใจ ความตั้งใจและมีเมตตา เพิ่มเนื้อเยื่อทำให้การทำงานเกี่ยวกับจิตและสมองดีขึ้น สร้างภูมิต้านทาน ลดความเครียด เกิดความผ่อนคลาย เกิดความรู้สึกปลอดภัย อยู่บนความเป็นจริงและการหาที่คุ้มภัยที่ทำให้รู้สึกปลอดภัยมากขึ้น

บทที่ 6 เจตนาที่มั่นคง

ในบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงหน้าที่ของสมองส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่มีการทำงานร่วมกันเพื่อรักษาสภาวะต่างๆ การที่จะดับทุกข์หรือทำให้มีความสุขได้เกิดจากเจตนา ความปรารถนาเป็นเจตนาที่ทำให้เกิดความต้องการแต่ถ้ามีความทะยานอยากหรือตัณหาในทางที่ผิดย่อมก่อให้เกิดทุกข์ได้ สิ่งที่สำคัญคือ จะต้องมีเจตนาในสิ่งที่ดีงามโดยปราศจากการยึดติดในผลที่ตามมาย่อมไม่ก่อทุกข์ การสร้างความเข้มแข็งภายในจะมีหลากหลายรูปแบบรวมทั้งความวิริยะพากเพียรในการกระทำต่างๆ ให้เรียนรู้ความรู้สึกของการเข้มแข็งในร่างกายของตนเองเมื่อต้องการความเข้มแข็งเมื่อไรก็สามารถ

ที่จะสร้างขึ้นมาใหม่ได้ทันที ให้กระตุ้นความรู้สึกเข้มแข็งด้วยความตั้งใจเพื่อให้ระบบการสื่อสารประสาทมีความแข็งแกร่งมากขึ้น

บทที่ 7 อุเบกขา

อุเบกขาเป็นภาวะจิตที่สมดุล ไม่หวั่นไหว เมื่อมีสิ่งต่างๆ มากระทบ มองเห็นทุกอย่างเกิดขึ้นตามธรรมชาติของมัน คงสภาพของจิตไม่เสียใจหรือหวั่นไหวมีความตระหนักรู้กับสิ่งที่ผ่านมาในใจ อาการเหล่านี้เชื่อมโนยงกับที่สมองส่วนแอนทีเรียชิงกูล่าคอเท็กทำงานลดลง การฝึกให้มีอุเบกขาส่งผลต่อระบบที่ตอบสนองต่อความเครียดอ่อนแรงลง อุเบกขามีประโยชน์ทำให้จิตใจมั่นคงอย่างมาก สามารถฝึกพัฒนาการมีอุเบกขาได้ด้วยการตระหนักรู้และเข้าใจกับความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นเรื่องธรรมชาติ สิ่งสำคัญอีกประเด็นคือ ฝึกการตั้งเจตนาที่จะมีสติระลึกรู้ความรู้สึกของตน

บทที่ 8 สุนัขจิ้งจอกสองตัวในหัวใจ

ในบทนี้ผู้เขียนได้เล่าเรื่องวิวัฒนาการของสัตว์จนกระทั่งมนุษย์ ว่ามีหลายหลายแสนล้านปีมีทั้งในด้านความสัมพันธ์ที่เป็นความรักความผูกพัน จนกระทั่งในด้านความก้าวร้าวเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ในตัวมนุษย์จะมีสองด้านในตัวคนๆเดียวกัน เจ้าจิ้งจอกตัวไหนจะแสดงเด่นชัดออกมาขึ้นอยู่กับเราที่จะส่งเสริมให้เด่นชัดขึ้น

บทที่ 9 ความเมตตากรุณาและการยืนยันความตั้งใจ

การที่มีความรู้สึกร่วมเข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นพื้นฐานของความเมตตากรุณาอย่างแท้จริงเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ไปในทิศทางที่ดี ความเมตตากรุณาสามารถฝึกฝนได้โดยการระลึกถึงความรู้สึกของใครสักคนที่รัก ระลึกถึงความรู้สึกที่ซาบซึ้ง เปิดรับฟังปัญหาความทุกข์ของผู้อื่นแล้วส่งความปรารถนาดีไปให้คน 5 จำพวกคือ ผู้มีพระคุณ เพื่อนฝูง คนที่รู้สึกเฉยๆ คนที่มีปัญหาหรือไม่ชอบเรา และตัวเราเอง จากนั้นยืนยันความตั้งใจและสื่อสารที่มีประสิทธิภาพความดีงาม รักษาสมดุลตั้งเป้าหมายในความสัมพันธ์อย่างชัดเจนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพเป็นการกระตุ้นพฤติกรรมที่ดีจากฝ่ายตรงข้ามด้วย การสื่อสารที่ดีหมายถึงการมุ่งประเด็นไปที่ข้อเท็จจริงไม่ไปเปลี่ยนแปลงผู้อื่น มีสติระลึกรู้อยู่กับสิ่งที่เผชิญ ให้ความใส่ใจกับสิ่งที่มีเหตุผลหรือมีความชอบธรรม ทำในสิ่งที่สามารถทำได้ จะทำให้ความสัมพันธ์อยู่ในลักษณะที่สมดุลและคงสภาพความเมตตากรุณาไว้

บทที่ 10 ความรักความเมตตาที่ไม่มีประมาณ

ในบทนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความรักความเมตตาที่หาประมาณไม่ได้ โดยการให้ผู้ศึกษาปฏิบัติได้ฝึกแผ่ความรักความเมตตาไปสู่ทุกๆคน ปรารถนาให้เขาเหล่านั่นมีความสุขจะเป็นการหล่อเลี้ยงจิ้งจอกแห่งความรักและปราบเจ้าจิ้งจอกแห่งความเกลียดชังไปพร้อมๆกัน ใช้วิธีการฝึกทุกๆวัน

พยายามรักษาระดับความเมตตากรุณาไว้ในระดับที่คงเดิมถึงแม้จะถูกคนๆนั้นประสงค์ร้ายก็ตาม พยายามแผ่ความรักความเมตตากลับคืน ระวังความคิดของตนเองที่จะไปประสงค์ร้ายผู้อื่น ให้ขยายความเป็นมิตรต่อผู้อื่น โดยคิดว่าคนอื่นเป็นพรรคพวกของเรา เป็นคนที่อยู่ในกลุ่มเรา ความคิดความเมตตากรุณาจะมีมากขึ้น

บทที่ 11 ฐานที่ตั้งแห่งสติ

ในบทนี้ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายของคำว่าสติหมายถึง การที่สามารถเอาใจไปจดจ่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะส่งผลต่อสมองและใจได้ สมองที่มีสติและสมาธิ จะรักษาสมดุลทั้งสามอย่างคือ การเก็บรักษาข้อมูล การปรับเนื้อหาและการหาสิ่งกระตุ้น ในการรักษาสมดุลแบบนี้สมองหลายบริเวณทำหน้าที่ช่วยกัน เช่น เบซัลแกงเกลีย ทำหน้าที่คอยวัดสิ่งกระตุ้นที่มาจากภายในใจ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมรอบตัวไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประสบการณ์ชีวิต แรงจูงใจ ปัจจัยภายในร่างกายเป็นต้น มีผลต่อความสามารถในสมาธิจดจ่อเป็นอันมาก การฝึกปฏิบัติทางจิตผู้เขียนแนะนำให้ปรับเข้ากับแต่ละคนเพราะมีความหลากหลายทางด้านประสาทวิทยาโดยเฉพาะทางโลกตะวันตกต้องการรูปแบบการฝึกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกันระหว่างการฝึกจะต้องใช้ความเมตตากรุณาและความคิดบวกเพิ่มเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกฝน นอกนั้นจะตั้งมีมีเจตนา สมองต้องมีการตื่นตัว การสงบจิตใจ การระลึกรู้ตัว การที่ส่งคำสั่งของสมองไปที่ส่วนการพูดให้สงบ และผู้เขียนสอนวิธีการอยู่กับตัวรู้ของร่างกาย โดยการทำร่างกายให้สงบ จดจ่อและรู้กับลมหายใจเข้าและออก ดังนั้นการพัฒนาความมีสมาธิมีหลายวิธี มีทั้งการตั้งเจตนาการตื่นตัว การสงบจิตและการอยู่กับการรู้ตัว

บทที่ 12 สมาธิอันเปี่ยมสุข

ผู้เขียนต้องการสื่อผลดีของการเจริญภาวนาช่วยทำให้มีสติมากขึ้นเพราะสตินำมาซึ่งการหยั่งรู้และปัญญา เป็นการทดสอบสมาธิ หมายถึงการจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ปัจจัยทั้ง 5 ที่จะช่วยให้มีสมาธิคือ วิตก วิจาร ปิติ สุขและเอกัคคตา ผู้เขียนได้สอนถึงวิธีการทำสมาธิและกล่าวถึงส่วนของสมองที่ทำงานคือการทำสมาธิโดยการจินตนาการว่ามีนางฟ้าคือสมองส่วน แอนทีเรียซิงกูเลตครอ์เท็คส์ ว่าตามดูการทำสมาธิ โดยการตามรู้ลมหายใจ เมื่อมีสิ่งรบกวนให้แค่รู้ แล้วกลับมาตั้งสมาธิใหม่ เมื่อตัดสิ่งรบกวนไม่ได้ก็เปลี่ยนการจดจ่อกับ สิ่งรบกวนนั้นแทน การจัดการกับสิ่งกระตุ้นโดยการจดจ่อตระหนักรู้กับร่างกาย การแบ่งช่วงการหายใจ การเดินจงกรม การรับรู้ความรู้สึกความพอเพียงความพอใจ เป็นการช่วยเพิ่มการกระตุ้นและส่งข้อความออกไปว่าต้องการสงบนิ่ง กำหนดรู้แบบกลางๆ แล้วเฝ้าดูปฏิกิริยาของใจ ปัจจัยทั้งสองประการของฌานนี้จะช่วยทำให้เกิดสมาธิสูงมากขึ้นคือ ปิติและสุข ความรู้สึกในแง่บวกจะส่งผลต่อการเพิ่มสมาธิ โดยส่งกระแสไปที่สมองเพิ่มสารโดพามีนจำนวนมากเป็นรากฐานทำให้เกิดความจำระยะสั้น การเพิ่มความรู้สึกทั้งสองนี้โดยวิธีสังเกตดูอาการเหล่านี้ กำหนดในการทำสมาธิ มีสติในการแยกแยะระหว่างปิติ ความสุข ความพึงพอใจ และความสงบ หาจุดพอดีไม่บังคับร่างกายมากเกินไปไม่ยึดติดกับผลใดๆ เอกัคคตา ได้แก่

การที่ความตระหนักรู้รวมเป็นหนึ่งเดียวโดยวิธีการหยั่งรากลึกลงไปในสมาธิ ใจจดจ่อ และนิ่ง ใจจะสงบและมีความเป็นอุเบกขา ปกติเอกัคคตามักเกิดตามธรรมชาติแต่สามารถกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้หลายวิธี เช่น การรู้สึกทั่วตัว การมีจิตอยู่กับปัจจุบัน และการปล่อยวางจากตัวตนของตนเอง การฝึกสมาธิควรฝึกบ่อยๆจะทำให้เกิดสมาธิง่ายขึ้น

บทที่ 13 ผ่อนคลายความมีตัวตน

ในบทนี้ผู้เขียนสื่อต้องการให้ผ่อนคลายความเป็นตัวตน วางลงไม่ยึดติดจะทำให้ความทุกข์เบาบางลง มีกิจกรรมที่ฝึกในการผ่อนคลาย โดยการตระหนักรู้และตั้งเจตนาปล่อยวางไปเรื่อยๆกับตัวตน ทุกลมหายใจ ลักษณะของตัวตนมีหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นนักวิเคราะห์ เจ้าอารมณ์ เป็นต้น เป็นส่วนหนึ่งของบุคคลเท่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตัวตนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข การผ่อนคลายความมีตัวตนโดยการไม่เทียบเคียงกับสิ่งใดๆมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อตนเองผู้อื่น อ่อนน้อมถ่อมตน การทำดีกับตัวเองทุกวัน ไม่จริงจังกับสิ่งที่ผู้อื่นคิดพยายามทำในสิ่งที่ดีที่สุดตระหนักถึงคุณธรรม ความดีงามและปัญญาไม่จำเป็นต้องเป็นคนพิเศษแต่เป็นคนเป็นที่รักและพิเศษโดยไม่จำเป็นต้องมีอะไรพิเศษ ผสานเป็นหนึ่งเดียวจากโลก

ภาคผนวก ประสาทเคมีในโภชนาการ

ในบทนี้ได้เขียนโดย แจน แฮนสัน ที่เป็นนักฝังเข็มที่ได้ศึกษาโภชนาการคลินิกได้กล่าวถึงสารอาหารที่ช่วยพัฒนาสมอง แนะนำในเรื่องโภชนาการว่า เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยการลดน้ำตาลและรับประทานอาหารที่มีประโยชน์เข้าไป โดยเฉพาะโปรตีนและผักให้อยู่ในปริมาณที่เพียงพอ หลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้เกิดภูมิแพ้ กล่าวถึงอาหารเสริมที่เป็นพื้นฐานสำหรับร่างกายสมอง โดยเฉพาะวิตามินบี 6 บี 12 และกรอโฟลิก ทำให้ร่างกายผลิตสารสื่อประสาท ถ้าขาดเสี่ยงต่อการบกพร่องการรับรู้และโรคสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โอเมก้า 3 ที่พบในน้ำมันปลา ส่งเสริมสมองทำให้อารมณ์ดีและชะลอการเสื่อมของสมอง วิตามินอี ทำให้อัตราเสี่ยงต่อโรคอัลไซเมอร์และบกพร่องต่อการรับรู้ มีอัตราลดลง เซโรโตนิน ช่วยส่งเสริมอารมณ์ ระบบย่อยและการนอนหลับ อาจรับประทานร่วมกับธาตุเหล็ก วิตามินบี 6 และ 5- ไฮด๊อคซี่ทริปโตเฟนและทริปโตเฟน นอร์เอปิเนฟรินและพามิน เป็นสารสื่อประสาทที่สร้างความตื่นตัวช่วยเสริมพลัง อารมณ์และการมีสติ และอซิติลโคลีนที่ช่วยส่งเสริมความจำและมีสมาธิ โดยการรับประทานร่วมกับฟอสฟาทิดิลเซรีน (ช่วยความจำ) อะซิทิล แอล คาร์นิทีน(ช่วยความจำและป้องกันอัลไซเมอร์) และซุปเปอร์ซีนเอ ส่งเสริมความจำและสมาธิ สารอาหารเสริมดังกล่าวจะต้องรับประทานในปริมาณที่เพียงพอและพอเหมาะถึงจะช่วยส่งเสริมสมอง การเปลี่ยนแปลงของสมองที่ประกอบด้วยนับล้านล้านโมเลกุลก็ย่อมเกิดจากสิ่งที่รับประทานเข้าไปด้วยวันละน้อย ย่อมทำให้สภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้นประกอบกับการฝึกทางจิตและวิญญาณประกอบเข้าไปด้วย

ทัศนะวิจารณ์

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจารณ์ได้แสดงให้เห็นมุมมองในเชิงวิจารณ์เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ โดยจะแสดงให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของเนื้อหาหนังสือ พร้อมแสดงเหตุผลประกอบในประเด็นที่เห็นด้วยและประเด็นที่เห็นต่าง ดังต่อไปนี้

1. จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นที่น่าสนใจหลาย โดยเริ่มจากการออกแบบหน้าปกนั้นได้สื่อให้เห็นเด่นชัดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา นั่นคือเป็นรูปเหมือนของพระพุทธะเจ้าหรืออาจจะมองอีกแบบคล้ายพุทธรูป ส่วนรูปแบบการนำเสนอ ผู้เขียนได้เกริ่นนำให้ทราบถึงว่าการที่มนุษย์เปลี่ยนใจ มีผลเชื่อมโยงที่สมองทำให้ค่อยๆ เปลี่ยนไปได้ แสดงให้เห็นว่าทั้งใจและสมองมีการสื่อซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นี้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสามารถอธิบายส่วนต่างๆ ของสมองรวมทั้งการรับข้อมูลทั้งจากภายนอกและการประสานต่อกันภายในสมองได้อย่างคร่าวๆ ไม่มากเกินไป คนอ่านถึงแม้จะไม่ได้เรียนรู้ทางระบบประสาทก็สามารถเข้าใจได้ไม่มากก็น้อย แต่ถ้าอ่านไม่เข้าใจหรือไม่สนใจก็มีการแนะนำการใช้หนังสือเล่มนี้ว่า ใช้วิธีการอ่านข้ามไปได้ในเนื้อหาส่วนที่สนใจโดยเฉพาะส่วนวิทยาศาสตร์หรือส่วนการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะของส่วนต่างๆ ของสมองรวมทั้งการทำงานร่วมกันทั้งระบบประสาทที่เกิดจากกระบวนกระตุ้นแล้วทำให้สมองเกิดการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจะแบ่งการเขียนรูปแบบเนื้อหาเป็นภาคจากหนึ่งถึงภาคสี่ มีการสื่ออย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากเหตุแห่งทุกข์ ความสุข ความรัก สุดท้ายเรื่องปัญญา จนปิดท้ายเล่มด้วยประสาทเคมีในโภชนาการ หมายความว่า นอกจากการปฏิบัติทางใจที่จะเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงสมองอาหารที่รับประสาทเข้าไปในคุณภาพและปริมาณที่พอดี จะช่วยส่งเสริม ชะลอความเสื่อมของสมอง ส่งเสริม ความจำ ป้องกันโรคอัลไซเมอร์ได้ ในส่วนของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสมองและจิตใจ ผู้เขียนได้อธิบายได้ให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจหลักการทำงานของสมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องและสำคัญก่อนแล้วถึงกล่าวถึงการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมอง หรือทำให้สมองเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบประสาทได้ รูปแบบการนำเสนอจะนำเสนอเชื่อมโยง ส่วนของสมองกับจิตใจได้อย่างง่ายๆ เป็นที่น่าสนใจอย่างมากในการอ่าน

ในด้านการนำเสนอเนื้อหา ผู้เขียนได้แบ่งการเขียนรูปแบบเนื้อหาเป็นภาค เริ่มจากหนึ่งถึงภาคสี่ มีการสื่ออย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากเหตุแห่งทุกข์ ความสุข ความรัก ปัญญา จนปิดท้ายเล่ม ภาคผนวกด้วยประสาทเคมีในโภชนาการ เนื้อหาโดยรวมหลักๆแบ่งเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์คือ ส่วนของระบบประสาทและสมองพร้อมกับการทำหน้าที่ต่างๆ ของแต่ละส่วนในสมองและจิตวิทยา เนื้อหาส่วนประสาทวิทยาหรือ ส่วนและหน้าที่การทำงานของสมอง เนื้อหาส่วน

นี้ถ้าคนทั่วๆ ไปอ่านอาจจะเข้าใจยากเพราะการจินตนาการส่วนต่างๆของสมองว่าอยู่ตรงไหนหรือทำหน้าที่อย่างไรเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของใจ ความคิดรวมทั้งการปฏิบัติที่นำความเชื่อมโยงสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทค่อนข้างยาก แต่ ก็สามารถอ่านข้ามตามคำแนะนำของผู้เขียนได้ในจุดที่สนใจ ผู้เขียนสามารถเขียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการสื่อได้ดี ว่าสมองส่วนไหนทำหน้าที่อย่างไร และความเชื่อมโยงของการฝึกปฏิบัติทางกายและใจว่ามีความเกี่ยวเนื่องไปเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร จุดนี้ เป็นความเด่นของหนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งสามศาสตร์คือ ประสาทวิทยา จิตวิทยา และ ศาสตร์ในการเปลี่ยนแปลงจิตวิญญาณด้วยวิธีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างดี ผู้เขียนมีความเป็นอัจฉริยะ ในการประสานเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆเข้าด้วยกันและเป็นนักปฏิบัติลงมือฝึกฝนจนเกิดการตกผลึกเข้าใจอย่างลึกซึ้งยากยิ่งนักที่ใครจะสามารถทำได้

หนังสือเล่มนี้สามารถตอบโจทย์ในกลุ่มคนยุคปัจจุบันที่ต้องการตอบคำตอบที่เข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป สามารถอธิบายได้อย่างเป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับหลักการทางพุทธศาสนา นับได้ว่าพุทธศาสนาเป็นหลักเหตุและผลที่สามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะหลักการทางระบบประสาทและสมอง ถ้าตีคุณค่านับว่าเป็นคุณค่าทางอภิปรัชญาที่ว่าด้วยความเป็นจริงของชีวิตและโลก ที่สมัยก่อนนับย้อนไปหลายพันปีอาจจะเป็นเรื่องลี้ลับว่ากระบวนการนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร จนมาถึงยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนากระบวนการทางวิทยาศาสตร์จนสามารถมีเครื่องมือทันสมัยที่ช่วยไขข้อสงสัยที่ลี้ลับมาเป็นเวลานาน นับได้ว่ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถที่จะตอบปัญหาที่ยังคลุมเครือได้ดี จนทำให้ผู้คนทางตะวันตก เริ่มเห็นคุณค่าของพุทธศาสนาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายมากขึ้น หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในการอ่านสำหรับคนยุคใหม่ที่ต้องหาแสวงหาความสงบสุข พ้นความทุกข์เกิดปัญญาได้เป็นอย่างดี เพราะมีการอธิบายให้เข้าสู่จนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงและผู้เขียนเป็นนักปฏิบัติการเจริญภาวนามาหลายปี จึงสามารถถ่ายทอดได้ดี ในทางตรงกันข้ามหนังสือเล่มนี้อาจจะอ่านยากสำหรับคนทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐานการเรียนระบบประสาทหรือสมองหรือไม่ได้เรียนสายทางการแพทย์ เวลาอ่านจะค่อนข้างลำบากในการทำความเข้าใจประเด็นเกี่ยวกับบริเวณของสมองต่างๆ การทำหน้าที่ของสมองในประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อ จนบางทีอาจจะทำให้วางหนังสือเล่มนี้ไปเลยถ้าไม่ทำความเข้าใจหรือมีเจตนามุ่งมั่นในความใฝ่รู้หรือสนใจเรื่องจริงๆ

ในด้านภาษานั้น ผู้เขียนใช้ภาษาที่อ่านง่ายๆ สามารถเข้าใจได้ แม้แต่การปฏิบัติเจริญภาวนาผู้เขียนสามารถสื่อแบบใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนในระดับคนทั่วไปเข้าใจได้ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับทางประสาทวิทยา จะใช้ภาษาและคำเป็นแบบคำศัพท์เฉพาะทางวิชาการ เช่น ชื่อของส่วนสมอง

ต่างๆ รวมทั้งสารสื่อประสาทที่ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแต่ก็อธิยายเพิ่มเติมว่าส่วนนี้ทำหน้าที่อะไรที่สำคัญในการทำงานที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาในหนังสือที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ

ในด้านความเป็นวิชาการ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อ่านทั่วไปที่กล่าวถึงการทำงานของสมองที่เชื่อมโยงกับจิตใจ และสมองสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากการฝึกฝนปฏิบัติอย่างมุ่งมั่น ในเนื้อหา ผสมผสานในด้านวิชาการคือทางประสาทวิทยาแฝงด้วยด้านจิตวิทยา แต่ที่เด่นคือส่วนของสมอง ระบบประสาท การทำงานของสมอง เนื่องจากผู้เขียนเป็นผู้ที่สอนการปฏิบัติภาวนาและปฏิบัติด้วยตนเองมาเป็นเวลานานและเป็นนักจิตวิทยาด้านประสาทวิทยาจึงสามารถเชื่อมโยงในเนื้อหาวิชาการได้ดี

ในด้านการเรียบเรียงและการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ผู้เขียนได้จัดลำดับของการเขียนบรรยายและเกรินนำได้ดี แบ่งเนื้อหาเป็น 13 บท ทั้งหมด 4 ภาค เริ่มจากบทที่ 1 เกริ่นนำในเรื่องสมองที่เปลี่ยนตนเองได้ แล้วขึ้น ภาคหนึ่ง - เหตุแห่งทุกข์ แบ่งเป็น บทที่ 2-3 เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของความทุกข์ ภาคที่สอง-ความสุข แบ่งเป็น บทที่ 4-7 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่จะทำให้สมองเปลี่ยนจากการรับความสุขเข้ามาในชีวิตแล้วหาวิธีการดับความทุกข์ ภาคสาม-ความรักแบ่งเป็น บทที่ 8-10 เป็นการสร้างความรักความเมตตา และสุดท้าย ภาคที่ 4- ปัญญา แบ่งเป็น บทที่ 11-13 เกี่ยวกับการสร้างพัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นมีวิธีการปฏิบัติเจริญภาวนาที่สามารถทำได้ และมีภาคผนวกที่ผู้เขียนต้องการสื่อในด้านร่างกายว่า สารอาหารที่รับประทานเข้าไปอย่างมีคุณภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทและส่งผลต่อการปฏิบัติภาวนาพัฒนาจิตวิญญาณด้วยเช่นกัน

2. จุดด้อยของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ แม้จะมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของหนังสือนั้น แต่เมื่อศึกษาถึงเนื้อหาในภาพรวมทั้งหมดแล้ว ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ถึงจะมีการอธิบายโดยแทรกเนื้อที่เป็นวิทยาศาสตร์และพุทธศาสตร์ก็ตาม แต่เนื้อหาก็ยังมีลักษณะการอธิบายที่เป็นคำสอนชวนให้เชื่อและปฏิบัติตามเสียเป็นส่วนมาก จึงไม่เหมาะกับผู้ที่ต้องการใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ หรือการสังเคราะห์เนื้อหาในมิติทางปรัชญา ผู้วิจารณ์เห็นว่า ควรจะเพิ่มเติมหรือแทรกเนื้อหาในส่วนที่เป็นการวิเคราะห์เชิงปรัชญาเข้าด้วย โดยเฉพาะแนวคิดทางอภิปรัชญา และจริยศาสตร์ ซึ่งจะทำให้เนื้อหาของหนังสือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้มีส่วนที่เป็นอภิปรัชญาอยู่ นั่นคือส่วนที่ว่าด้วยเรื่องชีวิต รูป และนาม ซึ่งก็คือสมอง ระบบประสาท กับ จิตใจ ที่มีทั้งเวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ มีเรื่องวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต การดำรงอยู่ การกำเนิดสิ่งต่างๆ หน้าที่การทำงานของสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการกระทำ ความรู้สึกนึกคิด การตั้งสมาธิจดจ่อ เป็นต้น เพราะว่าสรรพสิ่งในโลกนี้เกิดจากเหตุและปัจจัย ธรรมชาติกับมนุษย์มี

ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โลกที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมเป็นส่วนที่เรามองเห็นได้ ขณะที่โลกแห่งธรรมชาติก็มีส่วนที่เป็นนามธรรม แม้เป็นส่วนที่เรามองไม่เห็นด้วยตาแต่สัมผัสได้ด้วยใจ การที่จะฝึกจิตและสมองให้มีการพัฒนาเชื่อมโยงก่อเกิดการพัฒนาจิตวิญญาณเหล่านี้ต้องมีความเข้าใจความเป็นไปตามความเป็นจริงว่าสามารถปรับเปลี่ยนฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ชีวิต จิตวิญญาณในสิ่งที่ดีได้ ส่วนทางด้านจริยศาสตร์นั้นก็คือเนื้อหาที่ว่าด้วยการฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนาแล้วนำมาใช้เพื่อให้มีการบรรลุความดีงามทางจิตใจสู่การเปลี่ยนแปลงของสมอง การมองโลกในแง่ดี การนำพลังบวกเข้ามาในจิตใจ ความมีเมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น อุเบกขาต่อสิ่งต่างๆ ให้ความรักต่อบุคลอื่น การมีสติ การตื่นรู้ แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมสามารถเหนี่ยวนำโครงสร้างของสมองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การที่สมองจะเปลี่ยนจะต้องเปลี่ยนใจก่อนโดยการเจริญสติและพัฒนาปัญญาและวิธีกาต่างๆ ทางพุทธศาสนา

คุณค่าที่เกิดจากการวิจารณ์หนังสือ

จากศึกษาวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ทำให้ผู้วิจารณ์ได้เห็นคุณค่าที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเด็น คือ

1. คุณค่าด้านสังคม หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนต้องการให้เกิดการปฏิบัติตามหลักคำสอนในทางพุทธศาสนาอย่างเข้าใจที่เป็นเหตุและผลทางวิทยาศาสตร์มีหลักการปฏิบัติเจริญภาวนา ฝึกจิตใจให้มีความเมตตากรุณา สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข ไม่เบียดเบียนคนอื่น

2. คุณค่าด้านบุคคล ผู้อ่านจะได้แนวคิดแนวปฏิบัติในการหลุดพ้นจากความทุกข์ วิธีการสร้างความสุขตามหลักทางพุทธศาสนา สร้างความรักให้เผื่อแผ่ส่งผ่านไปให้คนอื่น การฝึกปฏิบัติระลึกตระหนักรู้ มีเจตนามุ่งมั่น เจริญภาวนาส่งเสริมสมาธิเกิดปัญญาเป็นการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณได้อย่างมั่นคง ผู้อ่านได้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการกับความเครียด อาการจิตตก อาการไม่มีสมาธิ ปัญญา ความสัมพันธ์ ความกังวลใจ ความเสีย ความโกธร เสริมพลังบวก ด้านสุขภาวะหรือสภาวะความอยู่เย็นเป็นสุข การพัฒนาเติบโตทางจิตวิทยาและการฝึกปฏิบัติทางด้านจิตวิญญาณ

3. คุณค่าเจตนารมณ์ของผู้เขียนหนังสือ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าผู้เขียนต้องการให้หนังสือเล่มนี้เป็นคู่มือในการฝึกปฏิบัติสำหรับสมอง โดยการฝึกปฏิบัติอย่างมุ่งมั่น จึงสื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่สมองโดยการสร้างความสุข ความรักและปัญญาให้มีมากขึ้นโดยนำสามศาสตร์คือ จิตวิทยา ประสาทวิทยาและฝึกฝนจิตปัญญาหรือการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณเพื่อเป็นการทำ

ให้สมองมีสภาวะที่เป็นรากฐานของสภาวะจิตที่มีความสุข ความรักและปัญญาและวิธีการใช้ใจกระตุ้นและเสริมสร้างความแข็งแกร่งของสมองในด้านบวก

บทสรุป

หนังสือเล่มนี้จัดอยู่ในหมวดหนังสือธรรมะ เป็นหนังสือที่เผยความสัมพันธ์ระหว่างสมองกับจิตใจด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการผสมผสานหลายศาสตร์เข้าหากัน อาทิ ประสาทวิทยา จิตวิทยา พุทธศาสนาที่เป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากผู้ที่เขียนด้วยกัน คือ ดร.ริค แฮนสัน เป็นนักจิตวิทยาด้านประสาทวิทยา และเป็นผู้สอนเจริญภาวนากับ นพ.ริชาร์ด เมนดิอัส เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประสาทวิทยาที่สอนการเจริญภาวนา โดยเนื้อหาส่วนรวมจะเกี่ยวเนื่องทั้ง สามศาสตร์ คือ ประสาทวิทยา จิตวิทยาและการพัฒนาจิตวิญญาณ สิ่งน่าสนใจสำหรับหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งและสามารถตอบโจทย์กระบวนการทำงานหรือความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างสมองกับจิตใจ เหมาะอย่างยิ่งกับผู้ที่สนใจการพัฒนาจิตวิญญาณ ด้วยการพัฒนาใจสามารถทำให้สมองเปลี่ยนแปลงเป็นจุดประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานสายวิทยาศาสตร์หรือสายทางการแพทย์ที่สนใจหลักการทางพุทธศาสนา สามารถนำหลักการที่ผู้เขียนนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเข้าใจเป็นอย่างดี เมื่อเข้าใจกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่อธิบายเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติอย่างเข้าใจย่อมทำให้เกิดผลเร็วมากขึ้น ความรู้ทางระบบประสาทที่มีการทำงานร่วมทั้งระบบสำหรับผู้ที่เรียนสายวิทยาศาสตร์สามารถทบทวนความรู้ที่เคยเรียนมาได้อย่างง่ายๆ มีวิธีปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสมองและจิตใจ ความเชื่อมโยงของสิ่งมหัศจรรย์ที่เมื่อก่อนคิดว่าเซลสมองไม่สามารถปรับตัวได้ แต่ตอนนี้มีการเรียนรู้ว่า มนุษย์สามารถปรับแต่ง เปลี่ยนแปลงชีวิต สมอง จิตใจ ที่ทางพุทธศาสนาเรียกว่ารูปและนาม ให้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยสร้างใส่ข้อมูลดีๆ เข้าไปทำให้สมองค่อยๆเปลี่ยนไปอย่างถาวร ดังนั้นหนังสือเล่มนี้ จึงสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ง่าย เพราะผู้เขียนต้องการถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้เข้าใจความเชื่อมโยงของความมหัศจรรย์ที่เราสามารถนำหลักการทางพุทธศาสนามาปรับเปลี่ยนแปลงเซลสมอง ระบบประสาท เปลี่ยนแปลงชีวิตเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณไปในทางที่ดีได้

เอกสารอ้างอิง

แฮนสันและ ริชาร์ด เมนดิอัส.ผู้แปล ณัช สยามวา. (2561). *สมองแห่งพุทธะ*, พิมพ์ครั้งที่ 12. นนทบุรี:บ.อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์,

A COMPREHENSIVE REVIEW OF BUDGET PERFORMANCE EVALUATION RESEARCH IN CHINESE PUBLIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

[1]Sihai Zhang

Panyapiwat Institute of Management, Thailand

55477029@qq.com

Received: May 14, 2023; **Revised**: June 23, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

Abstract

This article provides a comprehensive review of the current state of research on the budget performance evaluation of public higher education institutions in China, delving into the theoretical foundations and practical progress. It analyzes the market characteristics of government behavior, the importance of cost-benefit analysis, and the impact of public choice theory and bureaucratic system theory on budget performance management from the perspective of public economics. Based on new institutional economics, the article discusses the core role of institutions in budget performance management, including institutional design, patterns of change, and the role of the state. The article also covers the application of principal-agent theory and stakeholder theory in the budget systems of colleges and universities, as well as the theoretical background and international experience of performance budget reform. It focuses on the research status of budget performance evaluation in local public higher education institutions, discusses innovative methods for constructing evaluation models and indicator systems, and emphasizes the role of budget performance evaluation in optimizing resource allocation. The article proposes future research directions, including strengthening basic theoretical research, developing and improving evaluation techniques, enhancing the integration of performance information with the budget management process, and expanding the depth and breadth of research.

Keywords : public higher education institutions, budget management, performance evaluation

Theoretical Research Based on Public Economics

The Public Choice Theory utilizes economic tools to delve into the analysis of political decision-making, treating both the government and individuals as "economic men"

[1]Chinese Graduate School, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

who seek to maximize personal interests. This theory views government behavior as akin to market transactions, where self-interest is pursued with limited systemic constraints, thereby shifting public perception of the government's role. Political parties and bureaucratic institutions, in their pursuit of their own interests over the public's during budget allocation, can lead to inefficiency and waste of resources. Niskanen's bureaucratic theory suggests that officials might influence the assessment of public goods to increase fiscal spending, necessitating the establishment of effective supervision and coordination mechanisms. This ensures a combination of autonomous decision-making by officials and accountability, enhancing administrative efficiency.

Public expenditure should adhere to principles including Pareto optimality, Samuelson's rule, and the Kaldor-Hicks criterion, with cost-benefit analysis being particularly important. This analysis aims to quantify the benefits of public goods, ensuring they exceed the costs. Since the 1940s, the United States has adopted cost-benefit analysis, drawing on methods from the private sector to achieve the greatest benefit at the lowest cost. Wang, Xiaojuan, et al. (2010) noted that in China, where government investment is growing, cost-benefit analysis is becoming increasingly important for evaluating the economic and social benefits of public expenditure projects. Although theoretically, if the social benefits of public spending outweigh the costs, the project is deemed viable, accurately assessing social benefits and costs in practice is full of challenges.

Research advocates understanding changes in regulations as assessments of benefits and costs based on uncertainty, rather than as a single calculation. Government spending covers the costs of goods and services provided within the fiscal budget. Wagner's Law suggests that as the economy and national income grow, the demand for public goods rises, increasing the proportion of the public sector. Since its inception, public economics has focused on cost-benefit analysis, and despite the challenges in assessment, the principle that "benefits should exceed costs" has become a universal standard in international performance management. Public economic behavior encompasses fiscal and regulatory activities. Li, Xiaohong, et al. (2017) proposed that public regulation achieves government objectives through legal and administrative means, including the regulation of private enterprises and local governments. Wang, Shaoguang, et al. (2016) emphasized the extensive nature of government regulation. Fan, Liping, et al. (2022) proposed new ideas for the implementation of public policy and suggested innovations in fiscal policy. Zhang, Weiying (1996) proposed the theory of incentive regulation, emphasizing the need to consider incentives and restrictions for the regulated when legislating, taking into account asymmetrical impacts and the motives of the regulator. Public regulation should go through stages of legislation, implementation, and adjustment, with legislation providing general guidance and implementation allowing flexibility for public sector departments to accommodate the needs of different interest groups.

The Importance of Budget Performance Expenditure Evaluation in Local Public Colleges and Universities

Theoretical Research Based on New Institutional Economics

Government budget performance management is a systematic project that requires effective institutions to constrain behavior and reduce transaction costs. Institutional design should aim for simplicity and precision while maintaining a balance between openness and stability. The understanding of institutions in economics has a long history, with Adam Smith proposing in "The Theory of Moral Sentiments" that in a free market economy, universal laws are necessary to maintain social order. Despite this, influenced by economic liberalism, "institutions" did not become a mainstream focus of study. Post-war, the rise of Keynesianism challenged traditional economic order, and the public expressed dissatisfaction with the expansion of government institutions. As the importance of institutions was recognized, people began to explore the interaction between people, institutions, and the economy, re-evaluating

the role of institutions. New institutional economics views institutions as scarce elements, emphasizing the optimal allocation of resources, especially when resources are scarce, necessitating institutions to ensure fair competition and reflect systemic functions.

North (1990) defined "institutions" as man-made designs that limit people's interactions, while Cowgill and Shmueli (2000) considered institutions to be rules with punitive power. Institutions are regularities that coordinate behavior, including formal institutions, informal institutions, and enforcement mechanisms. Informal institutions such as social ideas and moral norms are the starting point for institutions, which then develop into formal laws, forming social customs and ideologies that guide behavioral norms.

In new institutional economics, the "institutional variation" model is divided into induced and coercive changes, as well as radical and gradual paths. North believed that universal institutional changes are gradual, with the regularities of everyday life based on a continuous process of feedback and correction.

Formal institutions are mostly established by the state and form traditions through enforcement. Institutional change should be implemented gradually according to national conditions, through pilot programs and the accumulation of experience. The fundamental function of the state is to maintain security and property rights. New institutional economics views the state as an endogenous variable, affecting economic performance and institutional change. Coase's property rights theory emphasizes the impact of clear property rights on business efficiency, and North linked the state with the property structure, arguing that the economic performance of a country depends on its institutional arrangements.

The state is rational but limited in the allocation of public resources, promoting economic development while also potentially harming public interests due to issues such as rent-seeking. North proposed the paradox that "the state is the key to economic development and also the cause of decline," emphasizing the "trial and error" process of government policy and the possibility of government mistakes. The solution lies in whether the government can provide effective property rights incentives. Institutions, as public goods, are influenced by various factors in their supply and demand.

Economic development is closely related to changes in social and ideological concepts, and institutional innovation needs to guide a common ideological system to reduce externalities. North emphasized that the government needs to guide social thought, with ideology as an informal institution having a significant impact on formal institutions. Neoclassical economics achieves resource optimization through market mechanisms, while new institutional economics incorporates transaction costs into the analysis, with Coase's theorem pointing out the decisive role of transaction costs in resource allocation. North extended the concept of transaction costs to the political market, emphasizing that a reasonable political system design can reduce transaction costs and guide fair competition. Although transaction costs are difficult to measure, the study of them aims to understand and reduce costs, rather than to quantify them precisely.

Research Based on Principal-Agent Theory

Principal-Agent theory proposes the separation of ownership and management rights, where the owner retains the right to residual claims, and the manager is granted corresponding rights. As the foundation of modern organizational governance, this theory relies on game theory concerning asymmetric information, which involves pre-contract and post-contract information asymmetry, namely adverse selection and moral hazard. In a principal-agent relationship, conflicts of interest arise due to differences in information and utility functions. Traditionally, incentive and regulatory mechanisms are used together to address these issues, but the cost of regulation can be high. By aligning the interests of both parties, a "compatible incentive" mechanism can be formed. The budget system of colleges and universities presents a complex principal-agent relationship, which is crucial for the development of higher

education. Issues such as internal information asymmetry, inconsistent utilities, and mismatched power lead to moral hazard and adverse selection in budget management. When designing a performance budget system, colleges and universities need to consider principal-agent issues, prevent the abuse of information advantages, ensure the rational allocation of resources, establish a performance budget system, improve transparency, reduce information asymmetry, construct incentive-compatible mechanisms, and improve the regulatory mechanism.

Research Based on Stakeholder Theory

Stakeholder theory, proposed by Freeman in 1984, suggests that enterprises should pursue the interests of all employees, relying on their active participation. Stakeholders include shareholders, creditors, employees, government, community, and media, among others, and enterprises need to compensate each stakeholder's claims reasonably. The relationship between colleges and universities and stakeholders is mutually influential, where the development of higher education institutions drives the growth of stakeholders and vice versa. Colleges and universities should use a performance budget system to balance resource allocation and ensure impartiality. Applying stakeholder theory to performance management in colleges and universities helps to clarify objectives, streamline financial management relationships, implement long-term strategies and short-term goals, and enhance the effectiveness of performance management.

Research Based on Performance Budget Reform Theory

The concept of performance budgeting was proposed by the New York City Bureau of Municipal Research in 1907, aiming at management and control. The U.S. government budget reform is divided into two stages: the performance budgeting of the 1940s, which focused on budget allocation based on outputs; and the "results-based budgeting" of the 1990s, which emphasized performance and outcomes. Cothran defined three characteristics of entrepreneurial budgeting: task-based, performance assessment, and quantified goals and performance indicators. Kate advocated for a diversified reform of the government's performance budget system, including budget control, program evaluation, and expenditure transfer, proposing a resource allocation mechanism based on strategy and performance.

Martin summarized four characteristics of the new performance budget: centralized control of objectives and scale, decentralized methods, accountability for outcomes, and improved transparency and communication. Williams emphasized the importance of performance assessment in budget management. Christine and others, from the perspective of the Government Accountability Office (GAO), suggested that performance budgeting promotes project review and public information transparency.

Niu Meili (2003), based on Hick's theory, believed that the main line of U.S. budget reform is control, management, and planning functions. Ma Hai (2004) analyzed the characteristics of performance budget systems in Europe and America, proposing a performance contract core budget system. Zhan Guobin (2005) evaluated the performance budget system of new public sectors. Chen Gong (2006) and Fu Daozhong et al. (2006) introduced the performance budget systems of the UK, the USA, Australia, and the OECD, respectively. Li Hui and Zhang Zhichao (2007) studied the background and challenges of U.S. performance budgeting, providing insights for China. Deng Yi (2008) emphasized the complexity of reform and the promotion of a performance culture. Wu Xun and Zhang Xiaolan (2008) reviewed the international experience of government performance budgeting.

Empirical Research on the Effectiveness of Performance Budget Reform

Melkers and Willoughby pointed out that performance-based budget reforms were widely implemented in the 1990s across U.S. states. They studied the performance budget practices of 47 U.S. states and found that 31 states enforced them through legislation, while the rest used administrative orders or budget guidelines. A questionnaire survey showed that budget officials generally believe that performance information can enhance planning effectiveness and decision-making quality. Jordan and Hackbart conducted a similar survey, finding that 46 states used performance budgets, 42 states used performance indicators, but only 13 states allocated funds based on them.

Wang Xiaohu's research showed that performance assessment is widely used in the budget process of local governments in the United States, with 77.7% of agencies initiating assessments when applying for budgets to clarify expected project outcomes. Hubner and Rau introduced performance budgets in higher education through case studies, and the U.S. Government Accountability Office (GAO) examined the use of project rating tools. Hong Cheng used event history analysis to understand the adoption of performance budget reforms, finding that state governments with decentralized management and a small number of financial staff were more likely to adopt them. Mark and Brian used panel data to test the impact of performance budgets on expenditures, finding that at least 2% of capital expenditures could be saved. Brauer suggested that the trend of budget reform in China is to adopt a formalized version of the U.S. performance budget model.

Nispen and Posseth reviewed the international performance budget reforms of the 1990s and the implementation in the Netherlands, believing that despite the challenges, performance budgeting is still worth promoting. McCormack, Hawke, Kim, and Park summarized the implementation experience of performance budgets in Canada, Australia, and South Korea. Shea, Noman, and others examined the current state and challenges of reforms in the United States, the United Kingdom, and Sweden. Han Kun (2006) believed that the government's reform ability and power configuration mechanism are key to implementing performance budgets. Wang Yanjie and Zheng Sihai (2006) proposed a framework for establishing a performance budget system, including evaluation entities, indicators, processes, and methods. Xing Tiantian (2006) suggested incorporating political, economic, and systemic factors into the reform to gradually achieve budget transformation. Zhao Heyun (2007) pointed out the challenges faced by performance budgets in China, and Cai Hongying (2007) summarized the predicaments and conditions of performance budget management in China. Wang Qiyang (2007) believed that it is currently difficult for China to implement performance budgets, due to constraints in concepts, systems, technology, and management factors.

Research on the Implementation Framework of Performance Budgeting

Joyce pointed out that governments need to respond to the demands of various stakeholders, who often find it difficult to reach a consensus on performance targets. Gilmmir and Lewis suggested that the challenge of performance budgeting lies in the adjustment of budgets when project performance is poor. Smith emphasized the weak links in the execution of performance budgeting, including the complexity of linking finances with performance, over-reliance on performance, and the lack of authenticity and timeliness of information, which stem from multiple factors at the systemic, technical, and political levels. Pitsvada and LoStmcco highlighted the difficulty of outcome assessment due to its long-term and uncertain nature. Tate believed that ensuring the authenticity of performance data is key to improving the reliability of assessment information. Lu Yi analyzed the performance budget system of local governments, emphasizing the importance of enhancing the ability to utilize performance information and improving the quality of assessments. Broom and McGuire pointed out the challenges of assessing the outcomes of public sector actions, emphasizing the consideration of the duration of output effects during assessment.

Zhang Xin and Yuan Xinghou (2005) believed that China's fiscal system reform should be performance-oriented, requiring a transformation of the government's fiscal system to alleviate fiscal pressure. Chen Xudong (2005) proposed that performance budgeting is an effective method for optimizing resource allocation and overcoming government failure. Wang Guijuan (2007) analyzed the particularity of public goods supply, noting that its supply and demand relationship is a variation of the principal-agent relationship. Mao Ying'e (2007) emphasized that the foundation of building a local government performance evaluation system is "public goods." Xing Tiantian (2007) proposed that "New Public Management" provides a theoretical basis for government performance budget reform. Cai Zili (2005) suggested establishing performance budgeting objectives and a scientific performance evaluation system.

Li Xiaodi (2007) recommended that implementing performance budgeting requires a change in concept, the establishment of a performance management committee and assessment organization, the construction of a concise performance budget indicator system, and the strengthening of budgetary legal systems. Hao Shuchen and Wang Jinjie (2007) believed that performance budget management should comprehensively consider macro performance and resource utilization efficiency, focusing on the performance and benefits at the departmental level during the implementation phase.

Theoretical Model Research on the Integration of Performance Evaluation and Budget Resource Allocation in Public Colleges and Universities

Gilmour and Lewis believe that the key to government adoption of performance evaluation and budgeting is to determine the outcomes of projects and the corresponding increases or decreases in the budget, making performance evaluation results a part of the budget process. Unlike in China, performance evaluations under the performance budget framework internationally focus more on the achievements of the institution's development. OECD member countries have reached a consensus on promoting reform by increasing the use of performance information in the budget.

Accountability actions have given rise to performance projects such as performance reports, funds, and budgets. Performance reports are based on the assumption that performance improvement is unrelated to the allocation of funds. The performance elements in the college budget include both funds and budgets, covering project objectives, external responsibilities, performance enhancement, and the achievement of indicators. Burke and others published several studies between 1997 and 2003, exploring the current state, prospects, prevalence, effectiveness, and integration with financial grants of performance funding in American public universities.

From the assessment reports of the 1980s to the performance funds of the 1990s, accountability actions have undergone a transformation. Shefos's 1994 study showed that 9 states had adopted performance fund policies, with 10 states considering them. A 1996 study showed that 14 states had included "quality outcome factors" in their budgets. By the mid-1990s, 40% of state university boards believed that funding should be linked to performance. Burke and Modarresi's annual report showed that 30 states used performance funds and budget assessments, while 9 states used one of them, with legislative bodies agreeing that performance should affect funding allocations. Performance funds or budgets combine school performance with factors such as cost, enrollment, and inflation, neglecting the number and quality of students and public services. Integrating performance evaluation into the budget process and linking it to allocation decisions helps to combine planning with budgeting.

Hoyt views performance funding as the process of investing funds in performance indicators, including the selection of assessments and the evaluation of results. Gaither and others believe that evaluation, performance indicators, and funding together aim to demonstrate the responsibility of colleges and universities, to achieve their missions and goals.

Layzell essentially defines performance funding as an accountability system, a direct link between performance and funding levels based on a set of performance indicators. Serban and others propose that implementing performance fund projects requires considering elements such as objectives and performance measurement standards, emphasizing the importance of indicator weighting and funding methods. Burke believes that the performance evaluation mechanism is both an opportunity and a challenge, requiring a balance of internal and external concerns and the interests of various levels of government, considering the selection and weighting of indicators.

Incentive grants in the performance budget system are based on the performance evaluation of colleges and universities and are not directly linked to the base budget. Carter's research shows that the characteristics of performance budgeting include the establishment of assessment criteria, cost classification comparison, focus on performance reporting, and management flexibility. The performance assessment method proposed for the government accountability mechanism can be used to assess government accountability and achieve state performance standards. Performance funding links funding allocation with the results of indicator assessments, forming an automatic and clear relationship. Performance budgeting allows the government and legislative bodies to consider the performance of schools, and performance distribution as an incentive measure, with a flexible relationship.

Shen Chunli, based on the role of performance information in the budget, divides it into four types: report form, cognitive foundation, decision-making basis, and theoretical performance budgeting. She points out that the performance funds and budgets in college budgets are consistent with the other three, with the difference lying in the use of performance information.

Burke and others' research in 1997 and 1998 aimed to distinguish the differences between performance funding and budgeting, defining performance funds as state funds directly related to colleges, based on performance standards, with an automatic procedural link to school performance. Performance budgeting, on the other hand, is an overall budget based on performance that is not directly reported. They point out that performance funds are related to operating budgets, while performance budgets are more stable, and using a diversified target assessment can avoid issues of efficiency and reliability.

Davis summarizes the differences between performance funds and budgets as the allocation of basic budgets and performance-related funds, and flexible budget execution and distribution processes. In the performance funding system, the relationship between performance results and resources is clear, providing an incentive mechanism. In performance budgeting, incentive funds are allocated according to performance assessments, with a flexible and random relationship. Jiang Bo (2011) constructed a "three-dimensional" performance budget management model for colleges and universities, emphasizing the integration of strategic planning, indicator systems, and three-dimensional integration. Wang Dan and Dai Feng (2012) proposed a performance-oriented performance budget management model, constructing a performance analysis framework and a reward system.

Research on the Budget Performance Evaluation of Local Public Higher Education Institutions in China

The performance fund model in South Carolina, USA, is based on 9 performance levels and 37 indicators, covering aspects such as educational quality, teacher quality, and management effectiveness. Burke and Serban studied the performance fund plans of 11 states in the United States and found that there was a lack of unified standards in the allocation of funds among the states, with indicator types including input, process, output, and outcome methods. Their research also pointed out that the selection of internal control indicators in colleges and universities is unrelated to external decision-makers, and the current trend is to reduce attention to inputs and increase the assessment of outputs, outcomes, and processes.

Jongbloed and Vossensteyn's empirical research on the performance funds of 11 OECD countries' colleges and universities showed that performance orientation is gradually strengthening in colleges and universities that aim for output. Commonly used performance evaluation indicators internationally include accumulated credits, the number of graduates, research results published, and the number of doctoral degrees awarded. The Project Performance Assessment Tool (PART) developed by the U.S. Office of Management and Budget (OMB) has been widely referenced, using survey responses for scoring to assess the implementation of projects. Florida's "Draft Higher Education Performance Fund System" proposed a scoring system from 0 to 100 and a "7-dimension" performance measurement method, allowing colleges and universities to adjust the weight of indicators according to their own circumstances.

The integration of performance evaluation information with the budget management process has attracted attention. Burke and others believe that the combination of budget and performance is a hot topic, and a survey by Rockefeller showed that 30 states are considering incorporating performance into the budget process. Wang Xiaohu pointed out that the government can use performance evaluation in the stages of budget formulation, deliberation, execution, and evaluation and audit. Joyce and Sieg explored the framework for using performance information in the budget process, emphasizing its application at each stage.

Joyce and other scholars believe that performance information is crucial for management decisions. Although research based on performance budgeting helps to understand the role of performance information in the budget process, there are limitations. These limitations include a narrow definition of performance-based budgeting, over-reliance on individual surveys and questionnaire feedback, and a small sample size, leading to the incredibility and subjectivity of the conclusions. In the budget process, performance information is applied to strategic formulation, performance assessment, and cost accounting, with a special emphasis on benefit and performance assessment.

Wu Jianan and Li Guoning (2004) constructed a performance evaluation index system for educational financial expenditures with fairness and efficiency as the core, covering multiple aspects of educational expenditure. Li Shuning and others (2004) proposed a financial expenditure management model based on "project type" and "department type." Xu Rongdi and Wu Jijun (2005) believed that budget management should serve as a means of connecting college strategy and performance, rather than an ultimate goal. Wang Mingxiu and Sun Haibo (2005) analyzed the performance of college budgets from multiple perspectives. Chen Ruyuan (2006) discussed effective measures for colleges to implement budget performance evaluation. Xu Rongdi (2006) emphasized the necessity of effectively integrating budget management and performance management. Zhang Keyou (2007) emphasized the importance of comprehensive supervision and evaluation of budget performance assessment. Zhang Xiaolan and Wu Xun (2007) believed that the establishment and improvement of a budget performance evaluation system are key to college budget management.

Wang Tongxiao, Li Aiguo, and others (2008) emphasized the key role of budget performance evaluation in budget management. Meng Xiangxia (2009) pointed out that as the reform of the budget management system deepens, the requirements for college budget management increase, and the traditional model needs to shift towards a more "output or result" oriented assessment. Zhang Wenli (2009) used the AHP method to construct a college budget performance evaluation system. Cai Chenyan (2009) emphasized the urgency of building and improving a government budget performance evaluation system. Xu Zhensheng (2009) proved the effectiveness of the Balanced Scorecard (BSC) in college budgeting and performance assessment.

Zhang Zeming, Wang Liping, and Zhou Yin (2009) emphasized the importance of implementing a performance-oriented budget management system in Chinese colleges and universities, and discussed the principles and strategies for building a college budget performance evaluation system from the perspective of systems and institutional theory.

Zhang Fuxiang and Zhang Jian (2010) studied the evaluation index system for the performance deviation of college budgets in China, proposing 22 operational evaluation indicators. Lu Ping, Wu Jing, and Zhang Fuxiang (2010) discussed the role of budget performance evaluation in improving budget management and the efficiency of fund use, and proposed principles and implementation precautions for college budget performance evaluation. Wu Xun and Zhang Xiaolan (2010) analyzed the current state of China's higher education system and budget management, and made suggestions for building a government budget performance evaluation system. Chu Shan and Li Hong (2010) emphasized the core position of budget management in college financial management, and proposed that strengthening budget management is key to improving the quality of internal control and sustainable development of colleges. Wang Jianhua (2010) proposed that building a scientific and practical performance evaluation method is key to financial management reform, and put forward principles for improving the budget performance indicator system.

Li Yanli and Li Genwang (2012) believed that establishing a performance-oriented budget management system is crucial for improving the management quality of colleges and universities. Tian Jingren and Li Sicheng (2012) pointed out that the effectiveness of college performance management is valued by the government and society, emphasizing the role of performance in competition. Qiao Chunhua (2012) discussed the contradictions between the practice of college performance management and the characteristics of educational economics, advocating for a gradual performance assessment. Chang Jianjun and Wang Linchang (2012) proposed that implementing budget performance evaluation can improve the efficiency of educational fund use and promote the rational allocation of resources, emphasizing the importance of establishing scientific evaluation indicators. Tian Jingren (2012) emphasized the importance of implementing comprehensive budget performance management and the necessity of establishing a performance target evaluation index system. Wu Jing, Lu Ping, and Zhang Fuxiang (2012) proposed that the goal of college budget performance evaluation is to fully reflect the implementation of the budget and optimize resource allocation. Liu Congbing (2012) emphasized the importance of establishing a scientific and systematic performance evaluation index system, and constructed a college budget performance evaluation index system. Zhang Xuexin (2012) believed that the Balanced Scorecard is an advanced tool for performance and strategic management, suitable for the performance evaluation of colleges' internal schools, and designed a corresponding evaluation system.

Zhang Fuxiang (2012) explored the practical path of self-evaluation for colleges under the jurisdiction of Jiangsu Province, proposing an operable evaluation system as a means for financial and education departments to evaluate college budget management. Chen Mengtao (2012), in response to the funding issues of newly established undergraduate colleges, proposed the importance of budget expenditure performance evaluation and elaborated on the assessment methods. Li Bin (2014) analyzed the theory and problems of budget performance evaluation in Chinese colleges and universities, and proposed suggestions for improving the level of evaluation, accelerating fund use, and improving the evaluation system. Xiang Huahua (2015) proposed a multi-governance college asset budget performance evaluation model, including evaluation of decision-making, execution process, and results, and put forward suggestions for improvement. Ling Yun (2015) pointed out the impact of budget management quality on the financial situation of colleges and universities, analyzed the budget performance model, and proposed improvement measures through a questionnaire survey. Liu Guobin and Ji Jingyan (2015) emphasized the deficiencies of the college performance budget evaluation system in a changing environment, and advocated the use of the Balanced Scorecard (BSC) and Key Performance Indicators (KPI) to improve the evaluation system.

Zhang Yifei, Zhu Yingying, and Yang Mingna (2016) emphasized the importance of performance evaluation of fiscal expenditure in local applied colleges and universities, and designed an evaluation index system for CD colleges. Xia Xue (2016) discussed the importance of performance budget evaluation and system implementation in the process of

massification of higher education. Peng Qiulian and Yang Yundong (2016) explored the path to building a college budget performance evaluation mechanism, proposing a method that combines the Balanced Scorecard with Key Performance Indicators. Gu Shuiping and Li Xun (2016) pointed out that college budget management has not been given enough attention, leading to low efficiency in the use of funds, and proposed suggestions to improve evaluation efficiency. Wei Yaqi and Chen Pingze (2016) used the concept of the Balanced Scorecard to construct an evaluation system, and proposed an effective way to advance the refinement and scientification of budget management through the Analytic Hierarchy Process.

Zhang Li (2017) emphasized the importance of college budget management and proposed that to improve management performance, it is necessary to clarify the multi-dimensional goals of colleges and establish a scientific budget performance evaluation system. She applied the Fuzzy Comprehensive Evaluation method to evaluate various aspects of college financial budgets to improve budget management efficiency. Zhang Jie, Ni Huiqun, and others (2019) discussed the role of colleges in the execution of fiscal scientific and technological expenditures, emphasized the importance of performance management in improving the efficiency of fund use, and proposed the idea of integrating the concept of performance throughout the entire process of fund management. Shi Shuxia (2019) pointed out the limitations of the traditional budget management model and introduced the Balanced Scorecard and Strategy Map theory to construct a college budget management performance evaluation system, exploring effective performance evaluation methods through empirical analysis of T University's data.

Yang Yanyan and He Zhiqin (2019) used the "input-output" model to evaluate the effectiveness of performance budget implementation in Yunnan colleges and universities, and proposed improvement measures to enhance the level of scientific research management and the efficiency of fund use. Xia Dan and Du Guoliang (2019) constructed a multi-level budget performance evaluation model based on the functions of colleges and universities, aiming to optimize resource allocation and improve the quality of education. Wang Hainan (2019) introduced the Balanced Scorecard into budget performance evaluation, proposed an evaluation method, and conducted empirical research to improve the refinement and standardization of financial budget work. Sun He and Chen Gang (2020) discussed the impact of the government accounting system on budget management and proposed the construction of a budget performance evaluation system based on academic disciplines. Gong Jingyu (2020) designed a budget performance evaluation system based on the Balanced Scorecard, providing a reference for budget performance management in Chinese colleges and universities through comparative analysis. Wang Xue Dong (2020) constructed a budget performance evaluation index system for applied undergraduate colleges, and improved the measurability and accuracy of the evaluation through the Delphi method and the Analytic Hierarchy Process (AHP). Xia Dan (2020) used KPI and AHP methods to evaluate the budget performance of colleges and universities and proposed a new evaluation method to improve the scientific and effective management of the budget.

Shi Yongxia and Yin Junming (2022) proposed that the concept of the Balanced Scorecard can optimize the budget performance evaluation system of colleges and universities, and improve management through strategic map design to promote sustainable development. Cheng Limin (2022) emphasized the importance of financial project funds for colleges and universities, and believed that budget performance evaluation is crucial for the development of the cause. Peng Manru and Tan Yuanyi (2022) advocated for the construction of a comprehensive budget performance management system to address the challenges of performance management in colleges and universities, and strengthen the design and feedback of performance evaluation indicators through the Balanced Scorecard, building a four-level management system to improve governance efficiency.

Zhang Huili, Pan Haoqiang, and Xu Yu (2022) pointed out the lag in setting budget performance targets for "Double First-Class" colleges and universities, which fails to reflect the school's mission and construction goals. Qiao Chunhua (2022) advocated that college

budget performance evaluation should shift from "outcome evaluation" to "process evaluation" to improve the quality of the evaluation and achieve value-added. Li Suying and Xie Mingming (2022) emphasized the importance of budget management performance evaluation, and evaluated the budget management performance of S University through the Analytic Hierarchy Process and the grey relational analysis, proposing development suggestions and improvement measures.

Zhou Qijie, Tang Wanhong, and Gao Zheng (2022) explored a fiscal higher education fund performance evaluation model to achieve comprehensive budget performance management. Jintian and Chen Xiaoyu (2022) discussed the application of "zero-based budgeting" in Chinese colleges and universities, proposing new ideas to improve the efficiency of budget use. Wang Chunhui, Yao Guanxin, and Liu Mu (2022) constructed a framework for financial governance of colleges and universities based on the Balanced Scorecard, providing a reference for the assessment of financial management level. Liu Chao, Cui Long, and Dong Liuli (2022) emphasized the necessity of implementing college budget performance management, constructing a whole-process tracking evaluation index system, and optimizing resource allocation. Zhang Chuan and Zhang Jingke (2022) proposed combining the budget with performance evaluation to build a dynamic cyclic linkage mechanism, promoting the integration of performance into budget management. Liu Yingzi (2022) proposed measures to construct a budget performance evaluation index system to improve the level of budget management. Yi Hua (2022) constructed budget performance evaluation indicators and models for central special funds of colleges and universities, enhancing the efficiency and benefit of resource allocation and use. Dong Hui, Xu Chaoyang, and Tian Huiyu (2023) proposed the construction of a scientific local college budget performance index system, strengthening the awareness of budget performance management, improving governance capacity, and increasing the efficiency and benefit of fund use.

Concluding Remarks

This article summarizes the current state of research on the budget performance evaluation of public higher education institutions in China, covering a wide range of theoretical foundations and empirical research results. Through multidimensional analysis of public economics, new institutional economics, principal-agent theory, stakeholder theory, and performance budget reform theory, it reveals the importance and complexity of budget performance evaluation in higher education management. It also points out the deficiencies in current research, including weak theoretical support, the singularity of evaluation techniques, and the limited integration of performance information with the budget process.

With the rapid development of China's economy and society, budget performance management in colleges and universities is also facing new opportunities and challenges. Therefore, researchers and practitioners need to closely monitor changes in national policies and new trends in higher education reform, continuously updating and improving the methods and tools for budget performance evaluation. Through continuous research and practice, it is expected that a more scientific, rational, and efficient budget performance evaluation system will be established, providing strong support for the sustainable development of higher education in China.

Future research needs to delve into the following areas: first, strengthen basic theoretical research and construct a more systematic and comprehensive theoretical framework to support the scientific and effective nature of budget performance evaluation; second, develop and improve evaluation techniques, especially the comprehensive use of financial and non-financial indicators to fully reflect the performance of colleges and universities; third, strengthen the integration of performance information with the budget management process to ensure that performance evaluation can truly guide and optimize budget allocation; and finally, enhance the depth and breadth of research, using a variety of research methods to explore the

establishment of a performance evaluation system suitable for the characteristics of Chinese colleges and universities.

In summary, this article provides a comprehensive perspective on the research of budget performance evaluation in public higher education institutions in China and offers suggestions on how to further promote research in this field. Through systematic theoretical research and practical exploration, it can promote the continuous improvement and optimization of budget performance management in Chinese colleges and universities, contributing to the enhancement of the quality and efficiency of higher education.

References

Aaron Wildavsky. Translated by Gou Yanan. Budgeting and Governance [M]. Shanghai: Shanghai University of Finance and Economics Press, 2010.

Beijing Guoyu Accounting Firm Co., Ltd. Practice of Budget Performance Management [M]. Beijing: China Financial and Economic Publishing House, 2021.

International Department of the Ministry of Finance. The Enlightenment of Italy's Performance Budget Reform on China's Budget Performance Management Work [J]. Economic Research Reference, 2013(1): 43.

Chen Juan. Current Status, Issues, and Development Trend of Performance Management Research in Chinese Colleges and Universities. Journal of Xidian University (Social Sciences Edition), 2010(6): 120-124.

Chen Tong, Ren Ming, Gong Lixin. The Governance Model of French Universities and Its Enlightenment to China [J]. Journal of Xidian University, 2006(7): 81-85.

Cheng Zhuolei, Hu Zhenhua, Liu Wenbin. Research on the Application of Stakeholder Theory in University Performance Management [J]. Journal of Hunan University (Social Sciences Edition), 2011(2): 63-67.

Deng Deqiang, Liu Haotian, Xie Hua, et al. The Role of External Control and Self-Control in Suppressing Budget Slack: An Experimental Study Based on Differential Survey and Moral Cognition [J]. Accounting Research, 2014(4): 49-57.

Feng Xuejun. Research on the Unbalanced Financial Input of Compulsory Education in China [D]. Liaoning University, 2013.

Gong Qiaoli, Fang Xueyan. An Empirical Analysis of the Impact of University Budget Preparation on Budget Slack [J]. Journal of Xinjiang University (Philosophy, Humanities, and Social Sciences Edition), 2011, (9): 13-15.

Hu Rui. A Literature Analysis of Research on Performance Management in Chinese Colleges and Universities [J]. Theory and Practice of Education, 2011, 28: 61-64.

Zheng Fanghui, Fei Rui. Performance Evaluation of Fiscal Revenue: A Value Tool for Fulfilling the Goals of Tax Cuts and Fee Reductions [J]. Chinese Social Sciences, 2019(6): 85-105.

Zheng Fanghui, Fei Rui. Performance Evaluation of Special Fiscal Funds at the Provincial Level in Guangdong Province [J]. Journal of South China University of Technology (Social Science Edition), 2017(03).

Qiao Chunhua. 70 Years of Financial History in New China's Colleges and Universities [M]. Nanjing: Southeast University Press, 2019.

Wang Shengjiao. Research on Budget Performance Management of Applied Undergraduate Colleges under the New Government Accounting System [M]. Beijing: China Financial and Economic Publishing House, 2022.

Yang Yundong, Dong Shaoxian, Liu Weimin. Research on the Path to Achieving Performance Budgets in Colleges and Universities Based on SWOT—Taking S University in Guangdong Province as an Example [J]. Friends of Accounting, 2014(28): 37-39.

China Development Foundation. A Reader on Comprehensive Budget Performance Management [M]. Beijing: China Development Press, 2020.

Behn, R. D. (2014). The performance stat revolution: Understanding and managing the leap from measurement to management. Brookings Institution Press.

Behn, R. D. (2017). Performance leadership. Public Administration Review, 77(1), 24-34.

Bouckaert, G., & Halligan, J. (Eds.). (2017). Performance management in the public sector. Routledge.

Boyne, G. A., & Walker, R. M. (2018). Performance management and evaluation: An appraisal of the literature. Public Administration, 96(1), 158-173.

Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Bloomberg, L. (2019). Creating public value in practice: Advancing the common good in a multi-sector, shared-power, no-one-wholly-in-charge world. Routledge.

Christensen, T., Lægreid, P., & Rykkja, L. H. (2019). The Oxford handbook of governance. Oxford University Press.

Jann, W., & Wegrich, K. (2019). Theories of the policy process: State of the research and emerging trends. Policy Sciences, 52(4), 635-642.

Kickert, W. J. (2017). Public governance in the twenty-first century: A democratic perspective. Oxford Research Encyclopedia of Communication.

Radin, B. A. (2018). Beyond Machiavelli: Policy analysis reaches midlife. Journal of Policy Analysis and Management, 37(1), 50-58.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี

A STUDY ON THE AESTHETICS OF HAN FOLK SONGS IN HIGH MOUNTAINS OF LINGYUN COUNTY,GUANGXI

[1]Wu Yanfang and [2]Rungkiat Siriwongsuwan

Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

[2]rungkiat.si@ssru.ac.th

Received: May 15, 2023; **Revised**: June 24, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

Abstract

The purposes of this study were: A study on the aesthetics of Han folk songs in the High mountains of Lingyun County, Guangxi. It is qualitative research. Research Methodology. Study information from documents and literature review Analyze data including going into the field to collect data. The tool used in this research is an interview that experts have already verified. Purposive Sampling is Cao Hongfu, deputy director of Lingyun County Culture and Sports Bureau, Jiang Shui, a high school music teacher in Lingyun County, Fu Qiuyue, Zhou Xiaoying, Wu Keying, and 20 performers of Xiyuan Art Troupe in Lingyun County.

The study found that:

The aesthetic characteristics of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi all reflect its unique artistic charm, whether from its unique natural conditions, social customs full of national characteristics, or its melody and singing, the song section is like a shining pearl in the folk songs of Guangxi Province. Han folk songs in Lingyun County, Guangxi are a great accumulation of local people in production and life for a long time, reflecting their emotions and value orientation, and guiding local people to pursue truth, kindness, and beauty in life.

Keywords: Lingyun County, Han nationality, Folk songs, Aesthetic features

Introduction

Research background.

Lingyun County is located in the northwest of Guangxi and is an important fulcrum on the Baiyue Ancient Road, the combination of Yunnan, Guangxi, and Guizhou provinces, the county area of 2053 square kilometers, has jurisdiction over 4 towns and 4 townships (including 4 Yao townships) 110 village (community) committees, 1552 villagers groups, 2622 natural villages, living Han, Zhuang and Yao three main ethnic groups, the total population of the county 229,000 people, The Han, Zhuang and Yao ethnic groups account for 45%, 33% and 22% of the total population, respectively. It is known as "ancient house Lingyun", "Tea village Lingyun", "landscape Lingyun","longevity Lingyun", "vitality Lingyun" and "ambition Lingyun". "High Mountain Han" is the name of some Han people living in the border area of Guangxi, Yunnan, and Guizhou provinces in some places of Baise, Hechi, and Leye in Guangxi. Because the Han people mostly live in high mountain forests, the word "high

[1]Student in Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

[2]Assistant Professor Dr. in Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

mountain" is used in front of the Han people. (Cong Ye and Lu Hui, No. 1, 1994, p. 92) The emergence of Alpine Han as an ethnic group lasted about 300 years from the Qing Dynasty to the Republic of China. According to the research, "Alpine Han" was an ethnic group with a unique life and cultural style that migrated to Guangxi from the late Ming Dynasty to the early Qing Dynasty due to war and historical and political reasons. (Wu Hepei, 1999, 1 page).

The Han folk song culture in Lingyun County of Guangxi has a long history, which is formed based on the traditional culture of the Chinese nation and is the treasure of national culture. Han people in Guangxi have created folk song culture in the process of production and life for many years. The folk songs of the Han nationality in Lingyun County, Guangxi are popular in the Lingyun area, with strong local characteristics. These folk songs come from the lives of local people and play an irreplaceable role in promoting production development and enriching people's lives and entertainment. In the past, most of the Lingyun people were good at singing, in the middle, green, the elderly will sing folk songs, therefore, in addition to singing regularly gathering to sing, in the countryside, is a group of occasions, such as marriage, black and white wedding, busy season, building on the beam and other occasions, people will sing folk songs, they sing content, are impromptu songs, exports into chant. The intonation and singing of the folk songs in the Lingyun area are as graceful and pleasant as the corridor of nine songs, making the audience feel as if they are in the mountain clouds and mists. (Yang Feiying 2018, page 1)

Lingyun's folk songs are not only the spiritual pillar and wisdom crystallization of the local Han people but also a unique treasure in the history of Han music culture. The inheritance of local national culture is carried out by singing folk songs. However, at present, many reasons make Lingyun Han folk songs decline and weaken, and the situation is not optimistic. The aging of singers is becoming more and more serious, and those who can improvise and export songs are even less. Therefore, it is urgent to protect traditional national culture.

Significance and purpose of the topic

Chinese national culture is extensive and profound, and the Han folk song culture of Lingyun County, Guangxi, as a branch of it, has added a glorious page to the treasure house of Chinese national culture. Lingyun has a long history, unique geographical location, and ecological environment, forming simple folk customs, and the wisdom of countless folk artists has condensed into folk song culture with strong local ethnic characteristics. Making Lingyun's folk songs even more mysterious. The traditional culture of a nation never stopped, so the inheritance of folk song culture is very important. Only through continuous propaganda and singing, attracting more people to participate, can the traditional culture of this nation be carried forward. At present, the study of Han folk songs in Lingyun County of Guangxi is very weak, so far, it has not been widely concerned by the academic circle. Under this background, this paper makes a thorough study of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi from the aspects of music aesthetic features by analyzing the folk songs of Lingyun County and conducting further research and analysis, the folk songs of Lingyun County in Guangxi can be inherited and carried forward, integrated into the content of the construction of a harmonious society, and passed down from generation to generation.

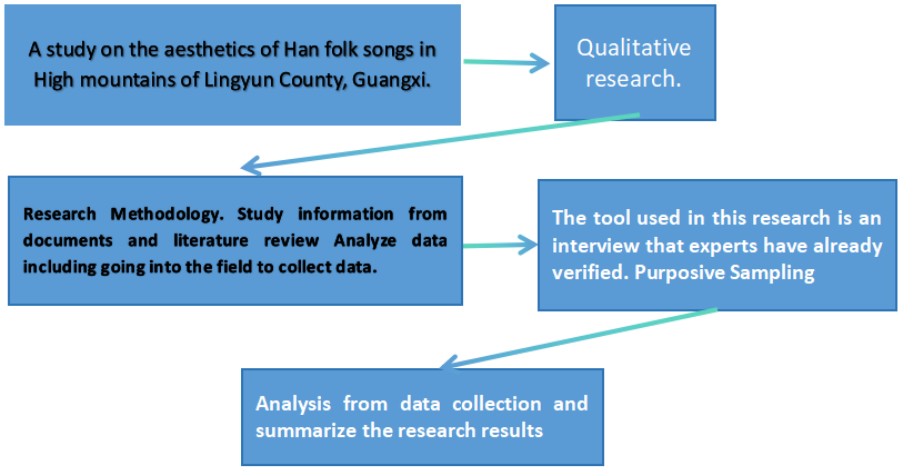
① The information comes from the Lingyun County People's Government Office of Baise, Guangxi, "Lingyun County Introduction" 2023-09-01 18:39.

The main reason why normal students have the above-mentioned problems in the "Application of Modern Educational Technology" course is that the traditional teaching model places too much emphasis on the systematic teaching of knowledge and ignores the cultivation of students' individual needs and creativity. In traditional teaching model, teachers usually act as imparters of knowledge, while students are passive recipients. In the classroom, the focus is often on the memorization and repetition of knowledge, rather than on the cultivation of comprehensive abilities such as innovation, collaboration, and problem solving. This results in students' lack of enthusiasm for active participation and poor learning results. To address this challenge, the researcher is exploring a more flexible and student-centered teaching model,

namely the Case-Based and Task-Based Learning Instructional Model.

The study of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi can promote the development of aesthetic theory construction to a certain extent. Traditional music aesthetics and minority music aesthetics promote each other, and only by combining the two can we enrich the existing aesthetic theory. As the rationale shown above, the author realizes the importance of studying "Development of Case-Based and Task-Based Learning Instructional Model to Improve Digital Literacy of Undergraduate Normal Students". A study on the aesthetics of Han folk songs in the High Mountains of Lingyun County, Guangxi.

Conceptual Framework

Methodology

A variety of research methods are used to assist the writing of the paper.

1. Fieldwork method. The author has been to Lingyun many times to carry out field research, and to Lingyun County Culture and Sports Bureau deputy director Cao Hongfu, Lingyun County High School music teacher Jiang Shui, Lingyun County High Mountain Han folk singers Fu Qiuyue, Zhou Xiaoying, Wu Keying, Lingyun County Xiyuan Art Troupe 20 performers singing video and interview. In the field investigation, the methods of symbol description, sound image description, and word description are used to sort out the music. The relevant literature has reference value to mark; This paper analyzes musical examples, and deeply studies the connotation and aesthetic characteristics of Lingyun folk songs.

2. Data collection method. The author mainly collects, collates, and classifies book resources and network resources, collects local historical records of county records and folk song collections of local folk songs, and makes a planned, thorough, and systematic understanding of the ethnic and cultural characteristics of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi, and makes a detailed analysis, synthesis, comparison, and summary of the collected materials. So, it can bring a scientific discussion on the aesthetic form, protection, and inheritance of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi.

3. Logical analysis. The obtained data and information are identified separately, and comprehensive processing is carried out to avoid one-sided understanding, and to get a correct conclusion.

4. Relevant expertise. It mainly refers to reading "Course of Music Aesthetics" by Zhang Qian published by Shanghai Music Publishing House, "Introduction to Ethnomusicology" by Wu Guodong published by People's Music Publishing House, and

"Human Performance Department" by Yu Jiancun published by Shanghai People's Publishing House: Social Performance Science, Lingyun County Annals published by Guangxi People's Publishing House, Lingyun County Ethnic Affairs Bureau edited by Guangxi People's Publishing House, Lingyun County Ethnic Affairs Bureau edited by Guangxi People's Publishing House, Lingyun Ethnic Islands: Exploration of Langping Gaoshan Han by Wu Hepei and other professional books related to this major. Strengthening professional theoretical knowledge, improving music aesthetic ability, and strengthening aesthetic function theory provide theoretical support for the thesis.

Results

Analysis of the origin and flow of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi

Overview of Lingyun County

Lingyun County, known in ancient times as Sicheng and Die City, belongs to Baise City,

Guangxi Zhuang Autonomous Region of the People's Republic of China. There are four rivers crisscrossing the city, which is a culturally ancient city with a history of nearly 1,000 years of state, government, and county governance. Lingyun County is 210 to 2062 meters above sea level. Lingyun County is in the northwest of Guangxi, the southeastern edge of the Yunnan-Guizhou Plateau, 360 kilometers away from the capital Nanning. Fengshan County, Bama County in the east, Tianlin County in the west, Youjiang District in the south, north, and Leye County. It is located at 24°06 '-25 °37' north latitude and 106°23 '-106 °55' east longitude. The area of Stone Mountain accounts for 40%, and the area of Earth Mountain accounts for 60%. Lingyun County Zhuang, Han, and Yao three main ethnic groups, as well as Buyi, Yi, Tujia, Miao, Mulao, Hani, and other very small number of ethnic minorities, these very few ethnic groups are mainly distributed to Lingyun to work, or business, or marriage to move in, the total number of these minorities to move in about four thousand of the county's total population. Lingyun Han is a special ethnic group in Guangxi. According to historical records, since the end of the Ming Dynasty and the beginning of the Qing Dynasty, due to war, history, politics, and many other reasons, the Han people from Sichuan, Hunan, and Hubei migrated to the minority areas in Guangxi. In the long history, they were gradually assimilated under the influence of local minorities. It has formed the folk culture of the Han nationality in the high mountains with a unique life and cultural style. The Han ethnic group is not a minority and mainly lives in the mountainous areas of western Guangxi. From the historical records, the Gaoshan Han in Guangxi were originally the Han nationality of Sichuan, Hunan, and Hubei. From the late Ming and early Qing dynasties, especially in the Qianlong, Jiaqing, and Daoguang dynasties of the Qing Dynasty, they migrated to Guangxi due to war, history, and politics. In the Xianfeng and Tongzhi dynasties, they gradually became a special ethnic group among the Han nationals in Guangxi. With a unique way of life, they live in seclusion in the bitter and cold mountains and live in near isolation for a long time, becoming a "minority" in minority areas. (National Affairs Bureau of Lingyun County, Guangxi, 2010, 1st edition)

Lingyun has a rich historical culture and folk song music culture, whether the native minority folk songs or the mountain Han folk song culture moved to Lingyun for various reasons are colorful, to further study the local mountain Han folk song culture, we should further study. Lingyun is a border town where ethnic minorities live, which has formed rich and strong folk customs and customs of the Han nationality. The locals are generally honest and hospitable. When I went to Lingyun, I observed that whenever a guest came to visit, the host would enthusiastically take out a stool to give up a seat, the smoker would hand over a pipe, and the winemaker would hand over a pot of good wine to quench the guest's thirst. "Wine instead of tea" is a local custom, with primitive straightforwardness and enthusiasm, which can also be seen that Lingyun people have their unique way of treating people and ancient and rich national customs.

Aesthetic characteristics and expression of Han folk songs in the high mountains of Lingyun County, Guangxi

The formation of a local folk song style has a complex relationship with the local politics, economy, culture, folk customs, geography, climate, and other natural conditions. Lingyun County of Guangxi has a long history of Han folk song culture, with its unique artistic style and distinctive local characteristics, which are the result of local environment and customs.
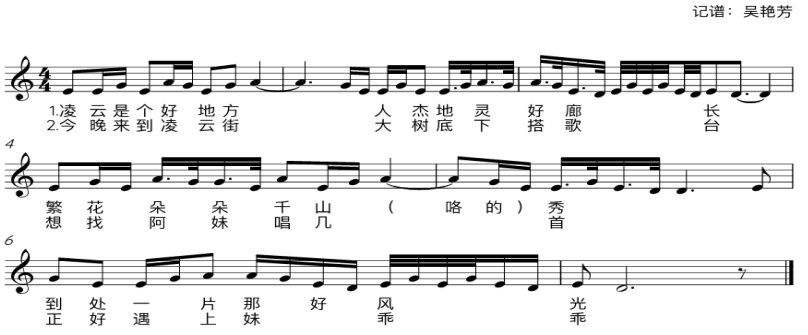
The natural beauty of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi

Music involves all aspects of people's lives and can describe everything in nature. For example, music describes the natural wind of mountains and rivers, and the mountains and rivers in nature are unimpeded by music; Describes the war, the fierce battle scene floating in front of the eyes with the music, and even predicts victory and defeat of the war according to the music; Describe farming, pray for good weather through music, pray for the people to live a comfortable life. There is a harmonious relationship between music and nature, both of which integrate and promote each other. It makes the beautiful things more beautiful by combining the beautiful things in nature with the simple folk customs, subtle mentality, the beauty of nature against the beauty of customs, the beauty of the soul, and the beauty of human feelings. (Gan Tianlong, December 2000, Vol. 13, No. 4, p. 39) According to the relationship between music and nature, the author analyzed the local climatic conditions and geographical environmental factors. Lingyun spread several graceful and beautiful folk songs, the author In The Wind will include a song Lingyun Mountain song about the Lingyun landscape beautiful songs, The song will sing about the Lingyun County landscape beautiful, is a rare good place, Lingyun mountains everywhere full of flowers, and a beautiful scene, Also sang the Han people in the good mountains and good water Lingyun county singing picture, the author included this Lingyun mountain song to sing:

Lingyun Mountain song

(1) Lingyun is a good place.
A good gallery with excellent people,
A thousand mountains of flowers blossoming,
There was such a beautiful view everywhere.
(2)
Come to Lingyun Street tonight,
Set up a singing platform under the big tree,
I want to sing some songs with my sister,
I just met my sister.

凌云山歌调

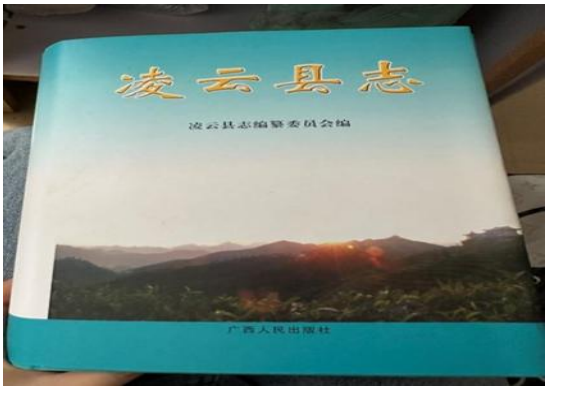

"Lingyun Folk Song Tune" example, including score: Wu Yanfang

The Lingyunshan song tune is beautiful and graceful, the author included the Lingyunshan song tune in a two-sentence class, repeated material, non-square integration, and folding. The melody of the Lingyun Mountain song is beautiful, graceful, and simple, the tune is handed down from ancient times, but the word is not fixed lyrics, the singer can write lyrics according to their situation if it is the expression of rhyme. Lingyun folk song has a unique natural beauty that is rare, in addition to the melody of the natural beauty of singing, but also because Lingyun has a landscape butterfly city, green water fairyland natural beauty, so produces the praise of nature, emotion, family, the motherland Lingyun folk song tune, the relationship between music and nature is harmonious, the two integrate and promote each other.

Lingyun County Library, photo taken by Wu Yanfang on April 7, 2024,
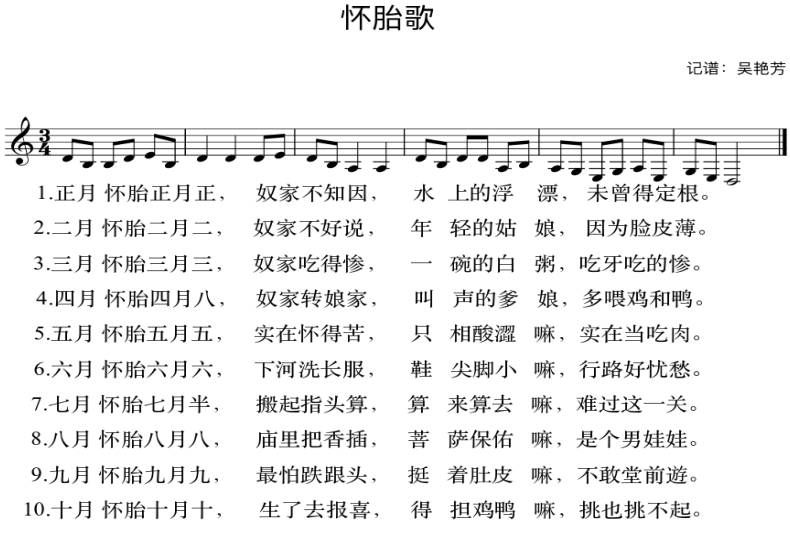

Annals of Lingyun County Photo taken on April 7, 2024 by Wu Yanfang

Unique narrative beauty

Many beautiful folk songs circulating in Lingyun County, are recorded in 13 tunes, such as the Tune of Yang Sparrow, The Two Girls of the Wang Family, the Bitter Bamboo Niang, the Song of Pregnancy, the Song of Spring, the Tune of Wine Glass, the Tune of Seven Sisters: Zhu Yingtai. (Edited by Lingyun County Cultural Bureau, December 1989, page 105) Narrative songs in Lingyun County are the majority and the most wonderful, singing a complete story with a rich plot and full emotions through two or four simple symmetrical tunes.

"Pregnant Song" is a narrative song with a woman's pregnancy as the theme. In terms of musical form, this two-sentence, square, and folding song in C major has a very appealing
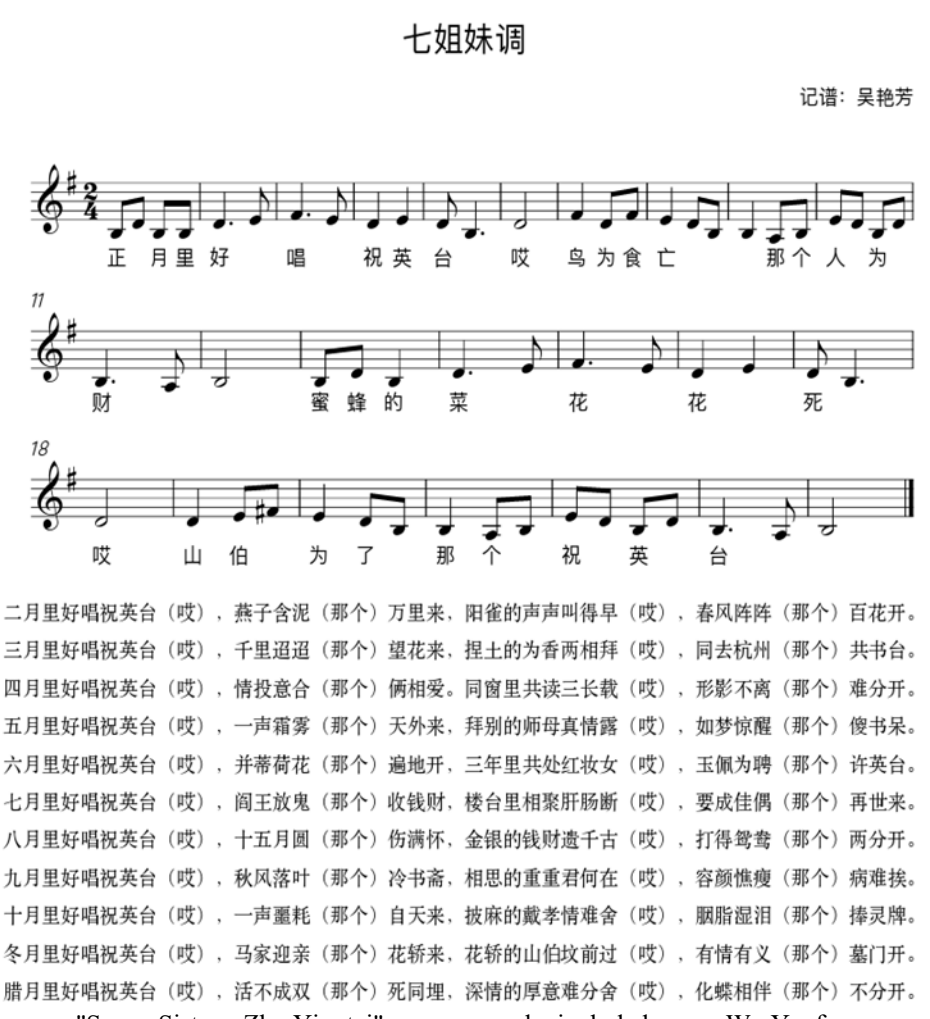
melody and lively melody. There are many three-step jumps and step progressions that make the whole song very lively and lively. However, the content of the song "Pregnant Song" is not happy, the song mainly sings about the process and encounter of women's pregnancy and childbirth. In the ancient feudal times, most women were unlucky, the fate was also miserable, and the production was naturally hard. In the song "Pregnant Song", there is a detailed description of the protagonist's hard process and unfortunate encounters during the whole pregnancy. Most of Lingyun's narrative songs follow a timeline.

"Pregnant Song" score example, included score: Wu Yanfang

"Pregnant Song" is described in accordance with the month, from January, the woman did not know that she was pregnant, to February, she was aware of the pregnancy but was too shy to say it, March describes that the female master because of the low status of life and bitter things to eat are white porridge, April, she can return to her mother's home, only love their parents have chicken, duck and fish can eat, In May, because the pregnancy is really hard to eat meat and only want to eat sour things, in June, because the feet are small and difficult to walk, July is spent in waiting and looking forward to and afraid, Lingyun ancient rural production technology is backward, production is very dangerous, so afraid that they cannot get through the difficulties of production, in August, the woman put her hope on burning incense and worshiping Buddha, Go to the temple to burn incense hope to bless you can smoothly give birth to a boy, in September is already big, the most afraid of wrestling and because Lingyun has a pregnancy cannot have a "incense" lobby custom, so the woman pregnant need to detour, October has arrived melon ripe land fall time, the song in the woman also gave birth to a child to the home, the home also gave chicken and duck as a reward.

This song is narrated by the timeline, and the timeline and plot of the whole story are very full and vivid, which is the unique narrative beauty of Lingyun Mountain Han folk songs. In addition to "Pregnant Song" and "Seven Sisters: Zhu Yingtai" is also a graceful narrative song. "Seven Sisters: Zhu Yingtai" tells the popular folk story of Zhu Yingtai through two simple melodies. This song mainly tells the ancient love legend story of Zhu Yingtai, who dressed up as a man and studied in the academy, met Liang Shanbo, fell in love with him, and was finally separated by the worldly oppression, class gap, and worldly wisdom, and died a tragic death. In addition to the beautiful narrative songs such as "Pregnant Song", "Seven Sisters: Zhu Yingtai" and so on, there are also narrative songs such as "Yang Bird Tune", "Two Girls of the Wang Family", "Bitchu Niang", "Pregnant Song", "Spring Song", "Wine Glass Tune". These songs reflect the unique narrative beauty of Lingyun High Mountain Han.

"Seven Sisters: Zhu Yingtai" score example, included score: Wu Yanfang
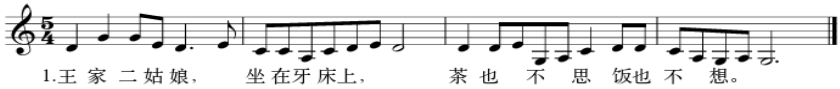
The beauty of rich and interesting subject matter

Lingyun's folk songs of Han nationality are very rich in subject matter, which can be roughly divided into the following labor songs, farm songs, love songs, guess songs, narrative songs, welcome songs, toast songs, tea songs, children's songs, etc.

Love songs are among the folk songs of Lingyun Han nationality with the longest circulation and the largest number of folk songs. They have rich lyrics, profound themes, direct expression, and strong expression, including the contents of exploring, teasing, connecting, and romance, as well as the contents of suffering, sadness, praise, longing, admonitions, and making friends. Each kind of topic content expresses a deep meaning that is different. Such as the expression of probing: "Sing a folk song to tease the younger sister, see the younger sister does not look up; Have a heart to look up to sing, not to look up to the song." My sister couldn't say no after the opening. Performance of emotion: "A piece of five feet long, hit a pimple shake over the beam, thousands of years mo to pimple broken, ten thousand years mo to sister lang." Love singing to this point, the relationship between men and women only needs to sign a "contract". The performance of funny: two male singers sing with three female singers, and male singers improvise and make "singing came to chaos rock ke three beautiful girls two brothers, altar more than the cover, cover to cover the cover is not".

王家二姑娘

记谱：吴艳芳

1.王家二姑娘，坐在牙床上，茶也不思饭也不想。
2.天气热不过，睡也睡不着，混身的汗水往下落。
3.刚刚一睡着，梦见我情哥，梦见我情哥又来摸。
4.右手把我摸，不见我情哥，心里头好像冰水泼。
5.睡起也无意，起来打主意，写封信儿来寄回去。
6.钥匙叮当响，打开书房箱，红色的纸儿拿两张。
7.纸儿拿两张，字要写成行，眼泪的汪汪往下趟。
8.叹上一口气，提笔就写起，写我的哥哥无情义。
9.一写半阳春，不是我不愿，哥哥丢下我在一边。
10.二写我哥哥，妹妹哪里错，年纪的经轻丢下我。
11.三写我的情，水儿没得灯，水儿点灯也照不明。
12.四写我表嫂，灯草搭得桥，灯草搭桥桥也不牢。
13.五写我朋友，朋友不长久，好心的江水往下流。
14.六写六月六，放下笔来哭，哭我的王家无出路。
15.七写小心肝，妹妹想不完，铁打的眼泪也流干。
16.八写鞋做起，哥哥又不穿，妹妹是哪里得罪你。
17.九写力月九，眼泪往下流，妹妹是一心挂两头。
18.十写我的郎，一人喜洋洋，一对的鸟儿飞成双。
19.冬写大寒冬，哥哥听我说，再缝鞋子来送情哥。
20.腊月要过年，哥哥不回转，铁打的跟睛也望穿。

"Two girls of the Wang Family" score example, including score: Wu Yanfang

the nature of the mountains, straightforward praise, how cannot win each other smile? The love song of the Lingyun Han nationality is about the working people's yearning for a better and happier life, reflecting the working people's longing for love and a stable marriage life. This kind of song content is subtle, lets people ponder, aftertaste, sustenance a strong affection, let people for a long time. Lingyun Han folk song "Two Girls of the King" is one of the most widely spread love songs, lyrics, and melody of the deep combination of the perfect expression of the unmarried girl longing for love and because of the shackles of the secular family cannot get their desire for perfect love, can only through singing to express the heart of the depressed feelings. The lyrics evoke emotion, contain innuendo, and let a person's imagination. "See sister long white, like steamed stuffed bun just out of the cage, if back to brother bite, and garlic rice and chives" Duck mouth did not get chicken mouth tip, brother's mouth did not get sister mouth sweet, Which day sweet mouth sister, cook vegetables do not need to put oil and salt ",

Lingyun Han singers accompany folk songs at leisure to express their feelings and convey their affection. When they go up the mountain to cut wood, herd animals or work in the fields, they use folk songs to relieve their sorrows; Communication between men and women, with folk songs of love, and expression; Whenever guests from other countries arrive, they welcome and send them with songs. For example: "It has been a long time since I came to my sister's house, and my sister's rock slab grows moss." Brother, you came to sister's home, not to blame you." Sister while singing while handing wine, brother a drink, heart head only a "cool" word. Brother is going back, sister at the door to see him off, "four days four days to drive a street, brother you go back to childhood." Let no grass grow on the road, no moss grows on the footprints.". Looking back at every step, the guest can hardly give up the love in his heart. Lingyun County High Mountain Han people are simple and naive, warm, and

hospitable, so they have also created a lot of tea songs and toast songs, of which "wine glass tune" is the most famous, Lingyun County High Mountain Han "wine glass tune" is almost to the point where everyone can sing, "wine glass tune" lively enthusiasm is mainly used to greet guests, men and women love to sing.

Wineglass
A glass of wine to the sister to pour, sister two people close root.
Brother is thirty nights of the twelfth moon, sister is fifteen lanterns.
Two glasses of wine to pour slowly, the wine glass to see the mood.
Swallow with a cup of wine, wine in the stomach drunk in the heart.
Three cups of wine to drunken high, sister two people into the temple.
Lang has a square heart knife to die, sister has the heart to produce clouds.
Four glasses of wine in pairs, from father to mother.
Full of brothers and sister-in-law, one person to do one thing.
Five cups of wine are Duanyang, Duanyang made wine with realgar.
Advise Lang to eat a cup of realgar wine, lest the mosquitoes bite Xiao Lang.
Six glasses of wine to green, sister with a hand towel to wipe brother's body.
Sister takes hand towel brother's body wipe, lest sweat wet brother's body.
Seven glasses of wine are half of the month, sister wants to stay for breakfast,
Brother is not eating, and sister is seeing more slowly.
Eight cups of wine to the Mid-Autumn Festival, brother to send moon cakes sister does not accept,
Do not accept moon cake brother know, dislike poor love rich brother lost.
Nine cups of wine to Chongyang, brother to send mooncakes in which hall.
Brother buy moon cake where, ever get a half taste.
Ten cups of wine in the afterlife are unparalleled, muddled, and painted under the Yangtze River,
It's not long before you get married.
Eleven cups of wine sweet as honey, brothers and sisters love each other,
Love love unchanged, willing to be a good couple.
Twelve cups of wine, a wife to her husband to his wife,
Share the joys and sorrows for a long time, this life will never leave.

The song "Wine Glass Melody" is a song in which young men and women in love express their feelings to each other through the form of toasting songs. This song "Wine Glass Melody" can not only be used to toast and convey affection, but also can be used to sing tea, toast, or express blessings to distant guests. The flexible use of "Wine glass melody" also reflects the rich beauty of Lingyun Han folk songs.

Lingyun County high mountain Han children's ballads are also very rich, these two children's ballads are widely circulated in the Han nationality songs:

one.
Light of the moon,
Sisters burn incense.
Burned Sister Wang,
Pissed off the girl.
Two.
My wife,
Back honeydew.
The nectar rang,
Itchy butt,
I'm gonna slap my ass.

These two ballads have no specific meaning but to add some fun for the vast majority of Han working people in the mountains, there are many children's ballads like this handed down in the long river of history is also the beauty of Lingyun Han folk songs' unique theme. (Lu Fushuang, Vol. 11, No. 13, 1998, p. 14)

Conclusion

This research article the objective is to study the aesthetics of Han folk songs in the High mountains of Lingyun County, Guangxi. The study found that.

The folk song of the Han nationality in Lingyun County of Guangxi is a shining pearl in Guangxi folk song. Folk songs in Lingyun this piece of land, suck the essence of heaven and earth, allowing the rain of natural mountains and rivers, more and more loud singing, more and more lingering sound around the beam, can be heard. From the perspective of aesthetics, this paper takes music ethics, music sociology, ethnomusicology, ecological environment, and other perspectives as the perspectives of the study of alpine Han folk songs in Lingyun County, Guangxi, respectively, from five aspects of the origin and flow of folk songs, aesthetic characteristics and aesthetic performance of folk songs, aesthetic function and value of folk songs, and the inheritance and development of folk songs. The goal of the study is to make more people listen to, learn, and sing beautiful folk songs, feel the unique art form and artistic charm of the Han folk songs in Lingyun County, Guangxi, and get the influence and inspiration of beauty from them. Let the precious cultural heritage left by our ethnic minority ancestors be effectively passed on and developed; Let more people know that Guangxi Han folk songs have always built the spiritual home of Guangxi Han people with their unique ways and values. The main content of this paper is summarized in the following aspects:

First, through the historical vertical and horizontal investigation of the artistic origin of the alpine Han folk songs in Lingyun County, Guangxi, and from multiple angles to understand the expression of the alpine Han folk songs in Lingyun County, Guangxi, and the current situation analysis. In their long history, they have formed many fine national traditions and created a rich and colorful local ethnic culture, and folk songs are rich and colorful, diverse in form and content, forming unique local characteristics. Secondly, based on the aesthetic point of view, this paper analyzes the aesthetic characteristics of the Han folk songs in Lingyun County, Guangxi from the aspects of natural beauty, social beauty, and music beauty. No matter its unique natural conditions, social customs full of national characteristics, or its melody and singing, it all reflects its unique artistic charm. After that, the author takes the singer, song custom, and song art as the research point, analyzes the aesthetic expression of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi, and further explores their profound meaning. Third, the folk songs of the Han nationality in Lingyun County, Guangxi are the great accumulation of the local people in production and life for a long time, reflecting their emotions and value orientation, and guiding the local people to pursue truth, kindness, and beauty in life. It can be seen that folk song culture not only has unique aesthetic characteristics but also has a profound impact on the local people.

Finally, the outlook of Han folk songs in Lingyun County, Guangxi is put forward. Nowadays, with the rapid development of science and technology, information is updated all the time, and the so-called original ecological music is suffering a strong impact. As a witness to the history of Chinese civilization, the folk songs of Han nationality in Lingyun County, Guangxi must be inherited and developed in this new era. Folk songs should not only continue the original way but also keep pace with The Times and constantly innovate so that they can be effectively inherited and developed.

Discussions

From the study of the aesthetics of Han folk songs in the Hai period Lingyun Mountains, Guangxi Province, can be said that the Folk song culture of the Han people in Lingyun District Guangxi Province has a long history. According to Zhu Guangqian, 2018, The results of the research found that This is because ZHANG YUHUA (2023, p. 17) “It is the

feeling or perspective of the abstract and existing knowledge of another person or thing. It is a relationship status with no benefits. take shape and the emotions that arise between people and society or nature" around a circle The results of this research are consistent with the research of Wu Hebei (1999, p. 1) which was found that has been said to be a unique cultural style that migrated to Guangxi from the late Ming Dynasty to the early Qing Dynasty due to war. historical and political causes from the aspect of natural beauty, social beauty, and the beauty of music, whether it be its unique natural conditions, social traditions full of national identity, or melodies and singing. All of this reflects the uniqueness of artistic charm.

knowledge gained from research

The outstanding knowledge findings of this research are that the aesthetic characteristics of the folk songs of the Han people in Lingyun County, Guangxi, all reflect their unique artistic charm. Whether from its unique natural conditions, social traditions filled with national characteristics, or melody and singing for the songs, they are like shining pearls in folk songs. Songs of Guangxi Province

Suggestions

1.There should be creative research. Composing music from knowledge Culture, history, various traditions

2.A Study of the prominent structure of folk music scores. High mountains of Lingyun County, Guangxi

References

Cong Ye, Lu Hui. . (1994). "High Mountain Han" — Ethnic minorities in multi-ethnic settlement area [J]. Journal of Guangxi Ethnic Studies,, (01):92-95.

[Wu Hepei. (1999). Nationality Islands: Langping Gao Shan Han's Exploration [M]. Guangxi Nationalities Publishing House,

Gan Tianlong. (2000). " The Natural Beauty of Han Love Songs in the high mountains of Western Guangxi." Journal of Guangxi Youjiang Teachers College for Nationalities 04 : 38-39.

Yang Feiying. (2018). A Study on Aesthetics of XijiaNanzhuang folk songs in Jingxi, Guangxi [D]. Guangxi University

Lingyun County Cultural Bureau. (1989). Lingyun Cultural and Artistic records [M]. Lingyun County Cultural Bureau

Lu Fushuang. (1998). Materials on customs of "Gaoshan Han" [J]. Journal of Guangxi Youjiang Teachers College for Nationalities,1998, (03):14-15.

Lingyun County Annals Compilation Committee. (2007). Records of Lingyun County [M]. Guangxi People's Publishing House

Lingyun Ethnic Affairs Bureau, Guangxi. (2010). A snapshot of Lingyun Ethnic Culture in Ancient Guangxi [M]. Guangxi Ethnic Publishing House,2010.

ANALYZE THE CAUSES AND CHARACTERISTICS THAT OCCUR IN MUSIC IN THE STYLE OF HENAN ZHENG MUSIC

[1]Cui Luyue and [2]Rungkiat Siriwongsuwan

Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

[2]rungkiat.si@ssru.ac.th

Received: May 16, 2023; **Revised**: June 26, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

Abstract

The purpose of this study was: 1. The origin of Henan Zheng's music style 2. Explore the style characteristics of Henan Zheng's music.Methodology. This article is a collection of data and analysis. Qualitative research and descriptive. The researcher has Studied relevant documents, research, and review literature. Interview method. In the process of this research, the author has consulted several guzheng players to make their research reasonable. The population that provides data for this research is a purposive sampling. Du Yuanyuan (guzheng teacher at Music College of Henan Normal University), and Zhang Lizhu (music teacher at Luohe Experimental High School in Henan Province)

The research results found that:

1. The origin of Henan Zheng's music style. Henan Zheng has a bold and bold style of tune, a varied playing style, and an enthusiastic music style. Henan Zheng School is a part of the traditional zheng music, its biggest characteristic is loud and bold. It has profound simplicity and deep and impassioned features.

2. The geographical location of Henan province, the special left-hand playing skills of Henan Zheng music, and the dialect of Henan province are all factors that form the style characteristics of Henan Zheng music

Keywords: Analysis, Style characteristics, Henan Zheng Music

Introduction

Guzheng is a traditional instrument of the Chinese nation. It can be divided into north and south according to schools. The southern school includes Hakka Zheng, Chaozhou Zheng, and Zhejiang Zheng. The northern school includes Henan Zheng, Shaanxi Zheng, and Shandong Zheng. Guzi song accompaniment instruments for three strings, Zheng, pipa, and octagonal drum. With the increasing development of accompanying instruments, Henan Zither not only plays traditional Qupai music but also produces Henan Zither music with its style. However, even the newly created zither music retains the original style characteristics of Henan Zither, which are highly like traditional music in terms of musical form, technique, rhythm, and other features. Therefore, the newly created Henan Zither music retains its original style and appearance to a large extent. This paper expounds on the style of Henan

[1]Student in Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

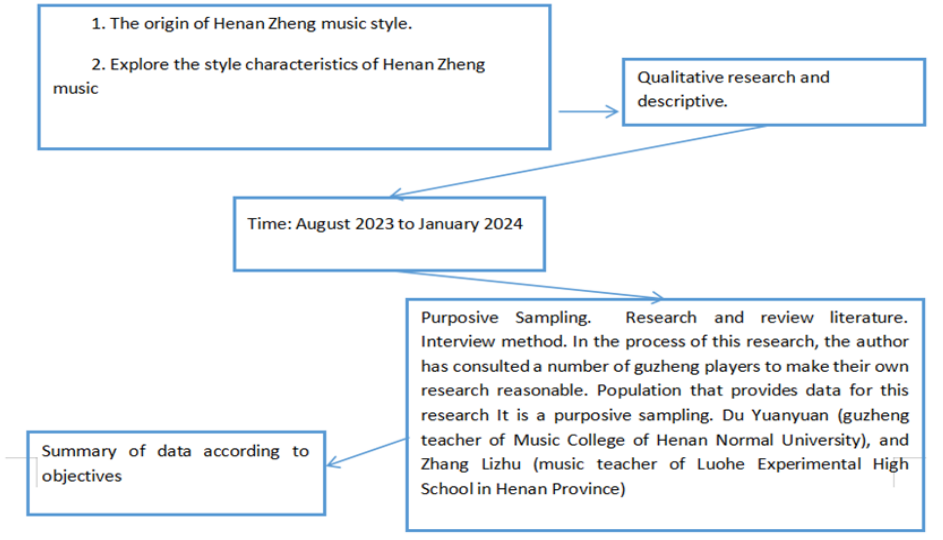
[2]Assistant Professor Dr. in Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Zheng music from the aspects of its historical development, representative figures, and playing skills, which will be of certain significance to further explore the artistic style of Henan Zheng music and better inherit and protect Henan Zheng music. Henan Zheng's melody is an important part of Henan Bantou's melody. It was originally used to accompany major tunes spread in the Nanyang area of Henan Province. Later, with its development, it independently developed into an art form of solo instrument, with great artistic charm. It is widely spread in Nanyang, Henan Province, and even the whole country. Meanwhile, Henan Zheng song is also the compulsory music day for students of Guzheng performances in the folk music department of major music colleges and universities in China. This paper attempts to explore the stylistic characteristics of Henan Zheng music to achieve the transformation of the style of Henan Zheng music from perceptual understanding to rational understanding.（Wang Yaohua,1999,P5）

Objective

1. The origin of Henan Zheng's music style
2. Explore the style characteristics of Henan Zheng's musicmists. (Yang Feiying 2018, page 1)

Conceptual framework.

Methodology

1. This article is a collection of data and analysis. Qualitative research and descriptive.
2. The researcher has Studied relevant documents, research, and review literature.
3. Interview method. In the process of this research, the author has consulted several guzheng players to make their research reasonable. The population that provides data for this research is a purposive sampling. Du Yuanyuan (guzheng teacher at Music College of Henan Normal University), and Zhang Lizhu (music teacher at Luohe Experimental High School in Henan Province)
4. Time: August 2023 to January 2024

Result

The results of the study analyzed both aspects of the study of documents and interviews divided into the following issues:

1.overview of Henan Zheng School.

Zheng, one of the most representative traditional Chinese Musical Instruments, has developed for more than two thousand years in the long history of Chinese music. It is a national musical instrument with unique charm, beautiful melody and deeply loved by the masses of the people. During the Spring and Autumn Period and the Warring States Period, it was popular in Shanxi and Gansu. In 237 BC, Li Si wrote in his book to the First Emperor of Qin that "it is the authentic music of the state of Qin that can make people happy by striking earthenware, playing zheng and singing." As early as the Warring States Period, Zheng music was already popular in Qin, so later it was also called "Qin Zheng". "In 1979, two Musical Instruments were found in the cliff tomb of Xianyan in Guixi, Jiangxi Province. The excavation report says, "thirteen stringed xylophones". One of them is well preserved. The shape, string, and string number of the instrument are similar to those of later zither, so we can see that they are the early real objects of the zither." According to the above archaeological history, Zheng has a history of at least 2500 years, so it is also called "Guzheng". (Zhou Qingqing,2003, p.5) Zheng later spread to all parts of China, under the long-term influence of the local geographical environment, folk customs, dialect culture, and other factors, gradually formed different styles and characteristics, and developed into different schools in modern times. From the 1920s to the 1930s, the style of Henan Zheng school almost dominated most of China. In the 1960s, at the first National Conference on Guzheng teaching materials, Mr. Cao Zheng first put forward the idea of "the boundless nine schools flowing into China". The nine schools referred to here are Henan School, Shandong School, Zhejiang School, Shaanxi School, Hakka School, Chaozhou School, Fujian School, Mongolian School, and Yanbian School.

Henan, located in the middle of our country, is a vast territory, with a large population of a big province, and has a long history. Its geographical environment linking east to west and north to south has a huge impact on the development of politics, economy, culture, and other aspects of Henan. Of course, all these have created advantaged conditions for the development of traditional folk music in Henan Province. The formation of Henan Zheng school was in the early 20th century. Henan Zheng music, also known as "Central Plains Ancient Tune", is a combination of zheng and a popular folk music form in Kaifeng, Henan Province. Its formation is closely related to the Henan major tune and Henan Qu Opera. (Wang Dan,2007, p.8) the source of the tracks. Bantou and Pai Zi in major tunes are important sources of the traditional repertoire of the Henan Zheng School. The Bantou tune is purely instrumental music, derived from the prelude to the opening of a major tune, mainly used to adjust and render the atmosphere. Its structure is relatively rigorous, and the structure of the song has a close relationship with the popular folk instrumental music "Ba Ban" (one ban for one plate). The theme melody is very regular, which basically follows the structure of the eight bars, namely: eight bars into a phrase, eight bars in total 64 bars constitute a complete eight-plate music. Usually add four bars between the fifth and sixth sentences, using the link between the music top and the bottom, so the complete form structure of the old eight plates should be 68 plates, so it is also called "six eight plates". Bantou music is accompanied by a pipe, zither, three strings, and other Musical Instruments. It is pure instrumental music independent of the major intonation. It is used as the prelude to the opening instrumental music before the singing of major intonation, which plays a quiet role in the scene. It has two forms, solo and ensemble. In the process of long-term spread and development, the Bantou tune gradually separated from the major tune and became an independent instrumental music

type. Representative songs include: 《Chen Xingyuan's Make Peace with Rulers of minority nationalities in the Border Areas by Marriage 》, 《Playing Wild Geese》, 《Sigh Yan Back》, 《High Mountains and Flowing Water》, 《Crying Zhou Yu》, 《Su Wu Homesick 》, etc. Pai Zi Qu, also known as ditty, has lyrics. Its structure is exquisite and short, the mood is brisk and lively, and the local style is rich. Pai Zi music is also an important part of the traditional zheng music of Henan Zheng school. Most of the melodies and spins of one kind are developed based on major tunes. (Liu Ying,2006, p.3) The other is adapted according to the prelude or interlude before the singing. This kind of music has a relatively short structure and a fresh and clear style. Representative songs include: "Hillside Sheep", "Cutting a Dark Flower", "Silver Wire" and so on. In addition, some of the traditional zheng songs of the Henan Zheng School gradually evolved from minor tunes, and most of them absorbed the opera elements of Henan Qu opera. For example, there are many such songs in the works of Ren Qingzhi, the representative figure of Henan School, with cheerful melodies and bright personality colors.

2. Representative figures of Henan Zheng School

Wei Ziyou (born in Suiping, Henan Province), the first central Plains music spread out an important figure. He has been fond of folk music since childhood. "He is proficient in playing instruments such as qin, Zheng, and pipa, especially at playing. Simple and unsophisticated is his main playing style. In the 1920s, Wei Ziyou taught the methods and skills of folk Musical Instruments in the Beijing Morality Society, and he spread Henan music outside Henan province for the first time. Wei Ziyou is an epoch-making figure in the history of modern Chinese music. His disciples all made great contributions to the development of Chinese zheng music. Typical representatives include Liang Zaiping, Lou Shuhua, and Zhou Xiwen. The "Atlas of Chinese Musical Instruments" edited by Wei Ziyou has been treasured by Cao Zheng. Lou Shuhua, a disciple of Wei Ziyou, described Wei Ziyou's teaching methods in the "Preface to Guzheng Music": "First read the zither music score, then play the zither according to the music score, and so on, step by step. This method seems simple, but in fact, it is real. It will never cause the problem of being broad but not precise, which is the best teaching method for traditional Chinese music teaching. The reading of Guzheng's score here refers to the reading of Gongchi's score. From the above, we can see that his disciples learned a lot of useful things from reading Gongchi before learning to play and believed that this seemingly simple practice was the key to inheriting Chinese traditional music. (Huang Juan,2010, p.9) So some people say that he is not an ordinary Zheng artist, but a music educator.

Wang Shengwu (1904-1968), a native of Biyang, Henan Province, was born into a family of folk musicians. At the age of eight, he began to study art and was very popular with his grandfather. At the age of seven, I learned to sing major, and at the age of twelve, I learned to sing ancient brush. Since it was inherited from my family and a boy's skill, Lao Gongchi Pu is remembered the most. There were as many as 37 Bantou songs passed down by him orally, among which was the long-lost Guzi song "Splitting Jade". He is also a generation of all-rounder on the string field, and once had the title of "Wang Erhu Qin". As a leading figure in Henan clues, in the guzheng, three strings, pipa, Huqin, and other plucked instruments have attainments. The playing style is honest and simple and has made a great contribution to the inheritance of strings. In 1953, Wang Shengwu was selected to participate in the folk music and dance performance of five provinces in Central and South China and gained a high reputation. Later, at the invitation of the Tianjin Conservatory of Music, he specialized in teaching Henan folk music. After 1955, Wang Shengwu taught at Zhengzhou Art College, Zhengzhou Folk Art Troupe, Xi 'a Music Academy, and Henan Normal Academy. He also published "The Henan Tune Bantou Music Collection" and "The Guzheng Solo Music Collection". It has made valuable contributions to the formation and development of Henan Zheng School. （Qian Yuanyuan,2016,p.11）

Cao Dongfu (1898-1970), a native of Dengzhou, Henan Province, joined the Quyi performance with his father in the 13th year of his life. After 1956, he taught at Kaifeng Teachers College, Zhengzhou Teachers College, Central Conservatory of Music, and Sichuan Conservatory of Music. Many Zheng artists were cultivated, such as Cao Guifang, Cao Guifen, Li Wanfen, He Baoquan, Cao Yongan, Li Bian, and so on. These artists became the pillars of the Zheng Circle. Cao Dongfu's performance is euphemistic, delicate, full of decoration and change. He attaches particular importance to the left-hand techniques and uses more vibrato and minor second glissando, which greatly enriches the left-hand kneading, pressing, and flutter skills, leaving us with endless aftertastes. Among the Bantou songs included in the Henan Volume of Chinese National Instrumental Music Collection, 21 were composed by Cao Dongfu, including Su Wu's Homesickness, Sigh Yan Hui, Chen Xingyuan He Pan, and China's Resentment.

Ren Qingzhi, Henan Pingdingshan Ye County, born in 1924, childhood love opera, early learning dulcqin, good at Henan major tune, often since playing and singing, 14 years old Baigu and other famous Zhao Junan as a teacher to learn music, intelligent, study hard, just a year. There is a couplet of "playing to shock all the people, singing music to all the people" to praise his exquisite skills. His playing style is unrestrained, warm, high, and mellow, which is the embodiment of the Henan people's local customs and personalities in the Qiqu. Mr. Ran Yifu, an expert in Ji Zheng research, gave a high evaluation of Ren Qingzhi's zheng skill: "Ren Qingzhi has a thorough understanding of Henan folk music, persistent pursuit of art and strong desire for creation. Yan Lian's persistence is the portrayal of Ren Qingzhi's career in art. No matter traditional music or newly composed music, he can play it bravely and boldly, with a strong local flavor and strong personality ". The rich flavor of the villagers is an important sign to identify Mr. Ren's ancient art. His representative work, Charm on the Han River, is a Guzheng song, which he refined and reprocessed in 1958 based on the Henan opera Charm on the Book by using modern composing techniques and is one of the most representative Zheng songs in Henan.

3 The style characteristics of Henan Zheng school

The music of Henan Zheng School is bold and enthusiastic. Its melody is often performed with some typical techniques of the Henan school. For example, the playing of the right hand mainly uses the swimming swing, big supporting split, even supporting and picking, etc., while in the left hand, it is more about the up and down glissando, point press, size flutter, double flutter, slip flutter, press and knead, etc. The perfect combination of these series of fingerings can form a unique, rich, and individual musical style characteristic. When playing Henan Zheng songs, we should first grasp the unique music style, to express our emotions more appropriately and appropriately. Henan Zheng's songs are deeply influenced by local dialects and operas. For example, the Henan dialect is not as gentle as the South, but rather blunt and neat. There are four tones in Putonghua, while in the Henan dialect, there are generally more ascending tones. For example, in《Hanjiang Rhyme》

the beginning note do and grace note la are pronounced, and the head of la slides to do immediately after a sound, which is exactly similar to the flavor of the Henan dialect. Therefore, the performance characteristics of the Henan Zheng song are also closely related to the Henan dialect. The heavy tone, big melody fluctuation, including the feelings expressed by

the trembling and sliding, whether it is bold and passionate by the sliding, sad and euphemistic by the trembling, all combine into the distinctive characteristics of Henan Zheng school, which is very appealing to the aftertaste.

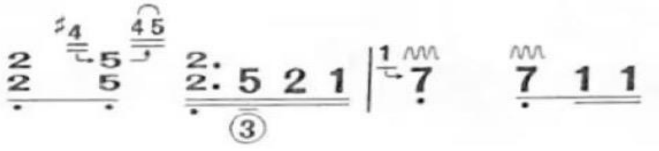
4 The influence of special performance skills on the local style of Henan Zheng

The melody characteristics of Henan Zheng are: It has a very local style, many of which are transplanted from the Qupai of Henan major tunes, so it has a very solid mass base in Henan. The playing style is simple and lively. The characteristic playing techniques of Henan zither are also inseparable from the local characteristics of Henan zither, and each technique has a deep local origin. The so-called characteristic technique is the same technique, which is very different when Henan music is played. After the founding of the People's Republic of China, the music treasure house of Henan Zheng School was greatly enriched, and the composers of Henan Zheng School created a series of music with the local style of Henan province. Although they no longer transplanted the existing melody of major tunes and Banshou tunes, they fundamentally continued the characteristics of Henan Zheng, retaining the characteristics of Henan Zheng tunes in rhythm, plate style, and melody. In terms of performance style, no matter whether it is adagio or allegro, or whether it is happy or sad, it does not deliberately pursue a clear, beautiful, and elegant style, but rather is characterized by a thick and simple style and characterized by a deep and inner passion. The formation and spread of the above styles are closely related to the development of Bantouqu. In Fu Xuan's Preface to Zither, the evaluation of Henan zither music is that "the music is high and few, and the excellent skill is difficult to work on". Henan Zheng School has different playing techniques from other local zheng schools, among which the biggest characteristic is that finger playing is very powerful, which is in line with the habit of the Henan dialect. In the Henan dialect, the first note is stressed, so it follows the phonetic characteristics of the Henan dialect, which is also used in Henan local opera singing. The performance of Henan zither is that when playing every sound is strong, touching the string is very powerful, every sound is required to be full and solid, and the sound has penetration, straight to the bottom of my heart. The notes are often subtly manipulated according to the music. The use of unique performance techniques to blend, resulting in a very strong performance of Henan Zheng can be expressed in a very wide range of music, lyric, and narrative music can be a vivid performance. (Du Xinhua,2018, p.5)

The application of the big finger in Henan Zheng music, Among the nine Zheng schools, the use of the big finger in Henan Zheng music is very special, which is different from other schools and has become an important feature to distinguish the style of Henan zither music. The characteristics of the force point and the touch point in the performance of a single note fundamentally form the special timbral color in the performance. Compared with other schools, the right-hand big finger is the most frequently used in Henan zither music. Strength point: In the popular guzheng teaching, the playing of the big finger has always been a difficult point, because the direction of force of the big finger and other fingers is quite different, coupled with the need to wear a prosthetic jacket when playing, which further increases the inconvenience and difficulty of playing. In popular education, the criteria for judging the right and wrong of the big finger performance are whether the small joints can be used flexibly, whether the front of the prosthetic nail can touch the string, and whether the strength and timbres are consistent with other fingers, neither too strong nor too weak. That is to say, the strength of the four fingers should be even, and the strength should not be weakened because of the inconvenience of the big finger performance. However, in the performance of Guzheng Song with strong traditional local characteristics in Henan, the big finger can no longer touch the string and play with small joints, and the force point of the big finger is changed into a big joint. (Li Wenhua,2018, p.3) The performance is also quite natural and natural. Compared with the performance with small joints, the movements of the big finger are more obvious, and the playing style is more vigorous.

Rich performance skills of the left hand, the so-called "complement with rhyme" is to use a series of techniques of the left hand to polish the performance of the right hand of the

zither. For example, in the song "Chen Xingyuan", a quarter note and an eighth note of the bass 7, both use the left-hand big flutter skills, enhancing the sense of crying, more and touching the heartstrings.

Complement with rhyme is not only a characteristic of Henan zither music but also a major characteristic of Henan traditional music. The left hand of traditional zither music does not have too much to play, but more is a kind of charm rendering, and a variety of string techniques are used to supplement the performance of the right hand. Guzheng is a kind of plucked string instrument, the characteristics of granularity in this kind of instrument, but also the weakness of this kind of instrument, that is, the sound produced by the plucking of each string cannot continue for a long time, the left hand needs to do the movement according to the tone change, the tone can continue for a longer time, and produce a unique charm, thus forming the unique characteristics of the guzheng performance. At the same time, the chord of Henan Zheng's song has its unique local characteristics. The left hand mainly uses the techniques of tone pressing and vibrato in the performance. The vibrato can be divided into the size and size of vibrato according to the different music and the emotional color of the phrase.

5. The influence of the Henan dialect on the local style of Henan Zheng music

The relationship between language and music of the Han Nationality: Mr. Yang Yinliu said: "From the historical point of view, the development of vocal music was both the forerunner and the foundation of the development of instrumental music. Countless instrumental music works in history are adapted from previous vocal music works. Many kinds of instrumental music have gone through a long process of serving vocal music and then gradually separated from vocal music and formed their own independent instrumental music system." "The musical vocabulary of our instrumental music cannot be completely separated from the musical vocabulary of vocal music. Although the lack of lyrics makes it difficult to see their relationship directly and explicitly to language; from the point of view of the accumulation of their musical vocabulary, from the point of view of the processing of specific works, the relationship between them and language is sometimes still a reason that cannot be ignored."(Sun Yan,2019, p.6)

Language has the gender of the human voice, and music also has the character of the human voice. At the same time, both language and music are timely arts, and both language and music are expressive, so it can be said that language and music have unity in some respects, which is beyond doubt. Therefore, when we express a vocal work, we will pay special attention to the pronunciation of each word. To better express the feelings that the composer wants to express, as well as some emotions or artistic conception that the work wants to convey to us. Thus, it can be seen that language and music are closely related to each other. Due to the syllable characteristics and pronunciation characteristics of Chinese, Chinese is more closely related to music than other languages in some countries. This paper discusses the relationship between the Henan iso and the Henan dialect, adopting the method of vocal music as a bridge. The characteristics of Chinese syllabic composition are as follows: Chinese usually takes a "word" composed of a single syllable as the basic semantic unit, and each syllable (that is, each word) we express or read has a fixed tone that plays an important role in meaning. Even if it is the same syllable, its components are the same, if the tone is not the same, the meaning is different, such as "buy" and "sell" and so on. Therefore, Chinese is called a tonal language. In the Indo-European languages, although there is also a difference in tone, it

does not have a discerning meaning but is only an additional component of tone and emotion. Each character has its tendency to rise and fall, which makes Chinese itself contain musical melody factors; At the same time, because of the importance of tone in the sense of discrimination, it often restricts the direction of the melody line and directly affects the progress of melody. If the melody is not handled properly in the disposition of intonation, the melody line contradicts the tone direction, which may affect people's understanding of the meaning of words. In ancient China, the national vocal artists, especially the writers and singers of folk art and opera, had always paid great attention to the relationship between language and music. Wei Liangfu once wrote in "Qu Lv"; "The five tons of music are mainly the four tones of the language tone. If the four tones are not adapted, the music will be obsolete."; At that time, the standard of people's evaluation of singing level was also since although the music changed, the Chinese tone did not become good. Up to now, "correct pronunciation" is often used as a standard in the opera circle to measure the level of creation and singing. For a long time, the traditional vocal music art of the Han nationality has accumulated rich experience in dealing with the relationship between words and tunes. Xu Dachon once in the "Yuefu sound" book, with a lot of space one by one to discuss the specific singing method of four tones, Chinese opera circle, has also been popular with the "cavity with the word, language leading cavity line" formula, and "change the cavity on the word", "change the language on the cavity" and so on a set of remedies.

"Five miles of different sounds, ten miles of different sounds" is an old Chinese saying, which says that Chinese folk songs have different tones even if they are ten miles away from each other. In fact, it is not only folk songs, but also other genres of Chinese music, including instrumental music, which almost every place has its own tone characteristics. In addition to other factors, the most closely related to Chinese music is probably the tone of the language, the Chinese tone itself has a four-tone zigzagging tone, to strengthen the tone or emotion, it becomes a monophonic melody of intonation or singing, and these gradually develop into a variety of musical genres (including instrumental works) melody. Like other local instrumental music, the tone of Henan Zheng music is based on the Henan dialect, so it sounds with a special local color, forming its own unique local style. But how does the Henan dialect affect the tone of Henan Zheng's music? Why does the tone and melody of Henan Zheng's music always give people a downward feeling, whether it expresses joy, anger, sorrow, or music? The author will discuss the relationship between the local style of Henan Zheng music and the Henan dialect.

The tones of the Henan dialect and Putonghua characters are different. The tones of Yin flat (-), Yang flat (/), up tone (\/), and out tone (\) in Henan dialect can be named as half high flat tone, half high falling tone, high falling tone, and down tone, in which Yang flat tone and up tone are mainly falling tone, and out tone is mainly falling tone. As the main instrument of major tunes, Henan Guzheng is mostly played with the singing, so it has largely inherited the tone of the Henan dialect. On the other hand, the major tunes that were originally rap music are also developing in the direction of opera music, thus forming the Nanyang Opera of Henan Quopera. As an important principle instrument, the Guzheng is mostly played with the tune, so, naturally, it is also influenced by the dialect Yinso in opera. The tone pattern formed by the singing cavity is called "cavity", which can be divided into several main categories, such as upward trend, downward trend, flat, and straight, the upper trend can be divided into two kinds of rising and falling, and the lower trend can be divided into two kinds of falling and rising cavity. Because the tuning value of the Yin Ping character in the Henan dialect is like that of Putonghua. It cannot clearly show the characteristics of the Henan dialect, so it is not analyzed emphatically. This paper focuses on the relationship between Yangping, rising, and eliminating tone and singing. The melody and tone of most singing ensembles are consonant. The tone of the Yangping character and the cavity are compatible, and the production is declining. The tone of the upper voice character and the cavity pattern is also basically compatible. Since the tone of the voice is falling, it is possible to use either an upward or downward pattern. It should be pointed out here that Yin, Yang, up, and the four

tones can be used in the flat cavity, so whether it is Yang ping, up, or out of the sound word flat cavity more is not the opposite. By summarizing, we can form a basic law: the first sound of Henan dialect (Yin Ping) is similar to the second sound of Putonghua (Yang Ping); The second tone of Henan dialect (Yangping) is similar to the fourth tone of Putonghua (caxing); The third sound (upper tone) of Henan dialect is similar to the first sound (Yin Ping) of Mandarin; The fourth tone (to go) in Henan is similar to the third tone (to go up) in Mandarin. Us with tones of the language symbol "—" and "/" "V" "\" to represent "level tone" "rising tone" "rising" and "falling tone", we may discover the "one" in Mandarin approximation of the Henan dialect "/", "/" approximation of the Henan dialect of mandarin "\", "V" approximation of the Henan dialect of mandarin "a", The "\" in Mandarin is similar to the "V" in Henan dialect.(Wang Ying,2015,p.13) It can be seen that in the Henan dialect, Yin, Yang, and Shang, four four-character tones as a whole are a downward trend, and the singing style and character tone are more compatible. These four kinds of characters and tones are organically combined to form the whole sentence, forming the characteristic dialect intonation, which also affects the singing melody of Henan Nanyang Quopera, and inevitably leads to the direction of the melody of Zheng music, which is an important reason for the frequent decline of Henan other music melodies.

The school of Henan Zither music, which we now recognize and spread, developed based on the tunes of Henan's major melody. The composition of Henan Zheng music is also divided into the traditional major melody transplanted from the Qupai and the newly created Henan Zheng music. But even the newly created Henan Zheng music has the obvious melodic basis of Henan major music, so we regard Henan major music as the parent of Henan Zheng music. In a sense, she gave birth to and developed the Henan Zither music school and performance school. From the above discussion, the Guzheng, as the main accompaniment instrument for the major melody of rap music, should be played according to the melody of rap music in terms of melody and scale, and the major melody is sung in dialects, so the dialect has an obvious influence on the formation of its melody. The so-called "according to the line and style", after the above discussion, we can infer that the apparent influence of dialects on the melody trend of Henan Zheng music is reasonable.

Conclusion

Research results: The researcher has summarized the following. In recent decades, the development of Chinese zither has entered a rapid period, and many newly created zither songs have appeared, making the traditional culture of Henan zither school neglected. Modern songwriters have a systematic and solid technical foundation and professional composition knowledge and have made many innovative and experimental attempts, which is a good performance. But at the same time, we need to be clear that technology is also a means of musical expression and must be rooted in music, and without good musical content, technology will lose its direction. At present, Henan Zheng School is facing the dual challenge of tradition and innovation. Under the new social and cultural background, we should be more soberly aware that inheriting tradition and carrying forward innovation are indispensable, the two complement each other, leaving any point that cannot sustain development. If the development of Henan Zheng School does not inherit the tradition, its unique local characteristics and artistic style will not continue. Similarly, if it does not learn from and innovate, it will also affect the enrichment and development of the whole Zheng school.

This paper expounds and analyzes the history, music style, and performance characteristics of Henan Zheng's music, and finds the artistic value of Henan Zheng's music by analyzing the specific repertoire of Henan Zheng's music. It is hoped that Henan zither music can spread and develop better and contribute to the inheritance of Chinese zither.

Discussions

From the study, Analyze the reasons for the formation of the style of Henan Zheng's music. The research results found that Henan Zheng Henan Zheng's musical style has a bold melody. Various playing styles and an energetic musical style, including traditional Zheng music. Its biggest characteristic is that it is loud and punchy. It has profound simplicity and a profound and passionate quality. geographic location Left-handed playing skills and dialects of Henan Province These are all factors that create the characteristics of Henan Zheng's music. This is because of Hu Xiaoqian. (2021, p.1) studied Henan Zheng's music has its own unique style and performance techniques. We should have a deep understanding. Integrate theoretical knowledge in the process of practicing, preserving, transmitting, and developing Henan Zheng music. The results of this research are consistent with the research of Wang Peirong (2022, p.319) which was found to be one of the unique musical instruments of ancient China. Performance effects help create moods and artistic ideas that other instruments can't achieve. They cannot be compared and replaced. Sometimes it's thick and powerful. Sometimes it's thin water, sometimes it's simple and mysterious. It shows the rich and colorful rhythms of national music.

knowledge gained from research

1.Traditional Zheng music Its biggest characteristic is that it is loud and punchy. It has profound simplicity and profound and passionate qualities.

2.Special left-hand playing skills of Henan Zheng music and dialects of Henan Province These are all factors that create the characteristics of Henan Zheng's music.

Suggestions

1.Next research There should be a study of the composition of songs. Analysis of songs

2.There should be quantitative and qualitative research. In people who are important in music or musicians, artists, etc.

References

Du Xinhua. (2018). Analyze the artistic characteristics of Henan Zheng School.

Huang Juan. (2010).Study on the musical form and playing style of Forty Han Zheng Songs.

Hu Xiaoqian, Khomkrich Karin and Sayam Chuangprakhon.(2021).The Guzheng Music in Henan Province, China. Vol. 11 No. 5 (2021): Vol. 11 No. 5

Li Wenhua. (2018).The origin and development of Guzheng.

Liu Ying. (2006). The Art Research of Henan Zheng School, Wuhan Conservatory of Music.

Qian Yuanyuan. (2016). Study on the local style of Zheng Song and its Causes in Henan Province.

Sun Yan.(2019). Finger movement characteristics in Guzheng performance

Wang Dan. (2007).A Study on the Artistic Style and Cultural Background of Henan Zheng Music, Xi 'a Conservatory of Music.

Wang Peirong,Chutasiri Yodwised and Parinya Panyanan.(2023). Development of Guzheng School and Chinese Guzheng Education in China Journal of Modern Learning DevelopmentVol. 8No. 6June 2023

Wang Yaohua. (1999). Introduction to Traditional Chinese Music, Fujian Education Press.

Wang Ying.(2015). The inheritance and development of Henan Zheng School.

Zhou Qingqing.(2003)Introduction to Chinese Folk Music, People's Music Publishing House.

THE STUDY ON THE APPLICATION STYLE OF HUNAN HUAGU ELEMENTS IN PIANO WORKS – TAKE THE MEMORIES OF TAN DUN'S EIGHT WATER COLOR PAINTINGS AS AN EXAMPLE

[1]Zhu Weicheng and [2]Rungkiat Siriwongsuwan

Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

[2]rungkiat.si@ssru.ac.th

Received: May 19, 2023; **Revised**: June 28, 2024; **Accepted**: July 30, 2024

Abstract

This research article the objective is to study the application of Hunan huagu Opera elements in piano works. -Take the memories of Tan Dun's eight watercolor paintings as an example. The Hunan huge Opera elements and traditional music contained in the piano works are analyzed. Huagu piano works are based on traditional music. Traditional music has a special status and role in traditional culture. Therefore, studying traditional folk music has an important social impact and value.

Research methods using documentary research methods the researcher has carried out the study process according to research methods by using the process of studying and analyzing data from documents and document research by reviewing concepts, theories, and literature that the researcher has determined through the document research process in this work. This study reviews the development history of Hunan huagu Opera music in China, explores the integration of Hauge national elements and Western piano instruments, and proposes the protection and inheritance of national elements.

This research study found that: Chinese traditional folk music elements are the inspiration and foundation for contemporary Chinese composers to develop and innovate national traditional music works.

Keywords: Hunan huagu Opera/Tan Dun; "Memories of Eight Watercolor Paintings"/Traditional Music

Introduction

The proportion and status of Chinese traditional music are of vital importance. As a music scholar, we should interpret music from many aspects such as concepts, behaviors, and methods, so that the protection, inheritance, and development of local folk music will be more scientific and modern (Wangwenzhang,2013, p.1) Chinese traditional music culture is profound and has a long history, which highlights the profoundness of Chinese culture. Today, traditional music culture can continue its artistic life, which is not only reflected in its solid cultural foundation but also gives meaning to the new era. As an important part of traditional culture, traditional music is the artistic wisdom accumulated and precipitated by people for thousands of years. The beautiful notes record the thoughts and feelings of people from

[1]Student in Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

[2]Assistant Professor Dr. in Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

different regions and different nationalities and integrate various and varied musical forms. (Bi Yueyi, 2022, p.1)

It is deeply rooted in the soil of traditional culture and has been continued and developed. Therefore, exploring the multiple functions of music education in the inheritance and development of traditional culture will strengthen and improve the protection of intangible cultural heritage and further deepen the application and practice of traditional culture in school music education. From the perspective of music education reform and traditional cultural inheritance, it has far-reaching practical significance and research value.

Each region has its own unique way of musical expression. Folk music includes not only genres with national characteristics but also folk music and creative art of different styles.

Huagu Opera is part of Hunan folk music. The essence of folk music lies in its unique characteristics of the times, profound national culture, and strong local characteristics. Folk music is the cultural carrier of national culture, reflecting the economic, natural, and cultural conditions, historical features, aesthetics, etc. of the society at that time. This paper uses Tan Dun's piano work "Memories of Eight Watercolor Paintings" as the analysis text to study how the elements of Hunan's traditional folk music, huagu, and opera, are reflected in the work, and how Chinese and Western music cultures collide and communicate.

Objective

To Study the application of Hunan huagu elements in piano works -Take the memories of Tan Dun’s eight watercolor paintings as an example.

Methodology

This document is a literature study, On the application style of Hunan huagu elements in piano works.

-Take the memories of Tan Dun’s eight watercolor paintings as an example.

The researcher will use this data to conduct an analysis, which will be discussed in detail below

Sourinformation.

Documentary research is library research, and documentary research is the study of information from secondary data sources (secondary data) from various sources. It is the study of information in various documents that have been published. A researcher is a person who studies and collects information that has been used as research information. In addition, the information of documentary research is not only in the form of documents or things written in letters. But it also refers to information in the form of books (texts) and various documents (documents).

Criteria for selecting documents for use in research

The criteria for selecting literature for research include authenticity, accuracy, reliability, and representativeness.

The article refers to 10 relevant documents in total, studies and organizes areas that other scholars have not studied, and tries to explore the use of Hunan Flower Drum elements in piano works through examples.

For example, in Li Mi's research and analysis of piano works adapted from Hunan folk music, there is no detailed analysis based on specific score passages to describe the specific adaptations and imitations of folk music in the works. (Li mi,2021, p.1) The author has analyzed and sorted out the details in the article with five-line score examples and then analyzed and explained them to give readers a more intuitive understanding.

Data Collection

Data collection from literature research Data collection is secondary (secondary data) and includes various types of data, whether it is from academic literature, research reports

various types of research results, or other data, etc. It is used as a component in the process of analyzing and processing the data in the next stage of research. The descriptive content analysis method is used.

Result

Through the harmonic form and syntactic analysis in the research method, it is found that although each piece in the whole suite is short, it contains different basic piano techniques, such as rich and colorful timbre, a variety of changing touch techniques, multi-level superposition of parts, pentatonic polyphonic melody, etc. (Chen Xianwei,2009, p.4)

In the early days of Huagu Opera, there was no professional troupe. Instead, only semi-professional troupes performed seasonal performances in rural areas, usually during slack periods. Judging from the singing style and repertoire, the original "Three Small" repertoires were all small life plays, sung with folk tunes and brand tunes, and danced while singing. At that time, Huagu Opera was often discriminated against, and sometimes even banned by the authorities in some places. （Bi Yueyi，2022，p.2）From my country's first piano piece with a distinctive and mature Chinese style, "Shepherd Boy Piccolo" to today, countless piano composers and performers have continued to innovate in the creation techniques, melodic colors and technical innovations of my country's piano music works. After exploration and experimentation, Western composition techniques have been organically integrated with our country’s traditional folk music materials, and a large number of excellent adapted piano works have emerged that reflect our country’s national characteristics. Piano works adapted from Hunan folk music are one of its important components, with numerous repertoires and genres. Depending on the source of creative materials, they can be divided into the following two categories:

1. Piano work adapted from Hunan huagu Opera
2. Piano works adapted from Hunan folk songs

Although both are piano works adapted from folk music, their stylistic characteristics are completely different. (Liu Ziwei,2022, p.3) The piano suite "Memories of Eight Watercolor Paintings" contains piano works adapted from Hunan huagu Opera and piano works adapted from Hunan folk songs, which makes it easier for readers to understand more clearly.

Tan Dun, the author of the piano suite "Memories of Eight Watercolor Paintings", is an internationally renowned composer and conductor. Tan Dun was born in Hunan, and his creative style was deeply influenced by Hunan's traditional music. He continued to devote himself to the research of national music, and later went to the United States to study, and his creative techniques became increasingly mature. In the process of creation, Tan Dun's musical vision gradually broadened. Therefore, he slowly began to create music that blended Western culture with Hunan traditional culture.
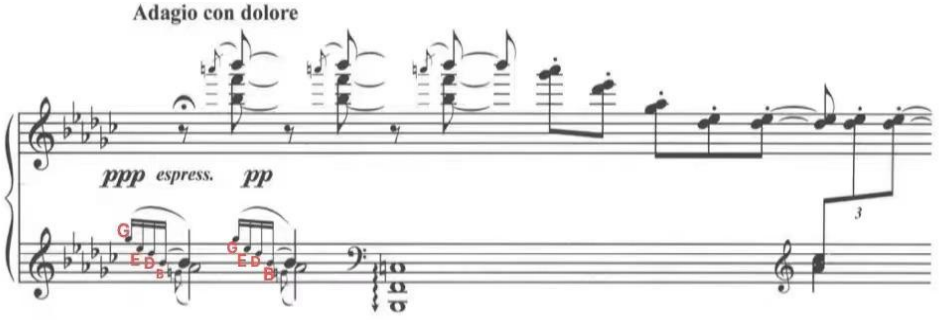
Huagu Opera is a local Chinese opera, generally referring to Hunan huagu Opera. Hubei, Jiangxi, Anhui, Henan, Shaanxi, and other places also have a kind of local opera called huagu Opera. Hunan huagu Opera was developed based on southern Hunan folk songs. It was originally a kind of ground huagu formed during the Jiaqing period of the Qing Dynasty. It gradually developed into a performance form "Three Small" Operas with a certain scale. The "three minors" here refer to Xiaodan, clown, and niche. The huagu Opera, which is popular throughout Hunan, has many traditional repertoires, with a total of more than 400 pieces and more than 300 pieces of music.

The piano suite "Memories of Eight Watercolor Paintings" consists of eight short works. The first one is "Missing Moon", which is a complex musical form. The melody mostly appears in the left-hand part and uses typical national tonal patterns as the melody direction. The accompaniment pattern of the right hand also has the characteristics of pentatonic mode. The characteristics of the traditional folk instrument guzheng are used in the work. The

playing technique simulates the timbre of guzheng playing. The combination of the left and right hands creates a mysterious sound effect.

The piano tone in "Missing Moon" seems to depict the sounds made by insects, birds, and beasts in the night, playing their own magical music one after another.

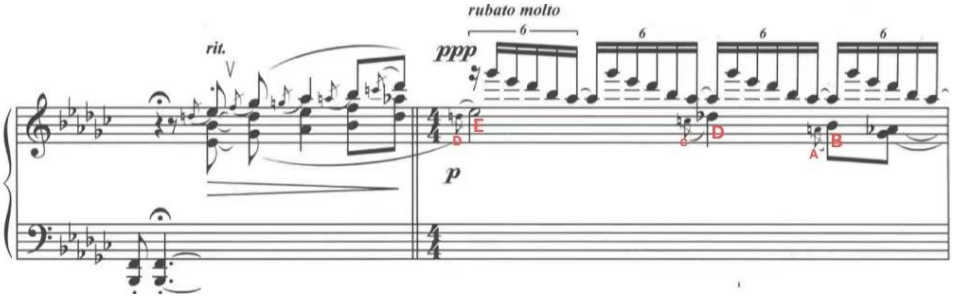
The beginning of the first piece of music imitates the timbre of the guzheng, a Chinese national instrument. The lower part uses four sixteenth-note decorative tones bG, bE, bD, and bB in descending order to imitate the strumming of the guzheng

INTRO "MISSING MOON"

The OrnamentsbG, bE, bD, bB Go Down in a Descending Sequence to Imitate The Plucking Of The Guzheng.

In the "Missing Moon" section, the high voice is accompanied by ostinato eighths and sextuplets as the melody, and the low voice dominates the melody. The decorative sounds here also simulate the technique of "pushing" the strings of the left hand of the guzheng. The decorative tones D, C, and A imitate the bending of the guzheng, highlighting the three main tones bE, bD, and bB.

INTRO "MISSING MOON"

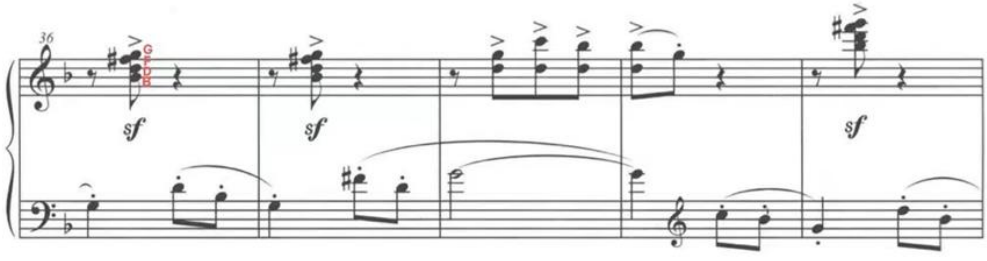
The ornamental notes D, C, and A imitate the bending of the guzheng, highlighting the three main notes bE, bD, and bB.

The second piece of music in "Memories of Eight Watercolor Paintings", "Staccato Beans", uses the two neutral fourths commonly used in Hunan huagu Opera +Re and +Sol (+ is the internationally recognized quarter tone symbol)

The emergence of neutral intervals can be traced back to ancient Greece. The Greeks sometimes changed the natural four-note series in the accompaniment of singing to form an "altered four-tone series"; later Achytas proposed to reduce the semitones in the four-note series to approximately 1/3, and then further narrowed it. , insert another tone between the two tones that are a semitone apart. It is about 1/4 tone away from the left and right tones and is in a neutral position, forming a "quarter tone four-tone sequence".

The neutral tone of Hunan huagu Opera is due to the requirements of the tonality of

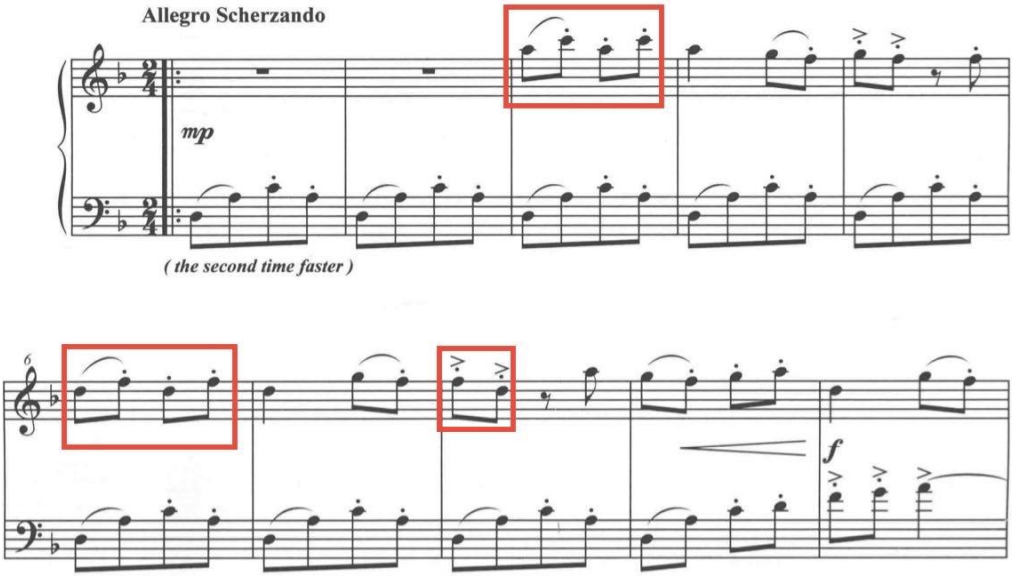
the melody and the particularity of the accompanying music. The piano is made according to the twelve equal temperaments, so it is impossible to play accurate quarter tones. To pursue the auditory effect of music, the composer Tan Dun used the semitone relationship to simulate the phenomenon of neutral tones. In the piano work "Staccato Beans", bars 34 to 41 are the author's fusion of Hunan huagu elements. The high voice uses a chord composed of four tones: bB, D, #F, and G, among which #F is sharp. After a semitone higher, the corresponding imitation is the +Sol neutral phenomenon in Hunan huagu Opera.

INTRO "STACCATO BEANS"

The chord is composed of four notes: bB, D, #F, and G. When #F is raised by a semitone, it imitates the +Sol neutral tone phenomenon in Hunan huagu Opera. The "third degree" interval relationship in the tones of Hunan huagu Opera. Hunan huagu Opera is widely spread among the people because of its characteristics of being easy to understand and easy to pronounce (strong language). In singing, it is required to follow the words the words are correct, and the tune is round. Therefore, the characteristics of local languages have a certain influence on the musical style of Huagu Opera. The tonal intervals in Hunan Huagu Opera are mainly reflected in the third-degree relationship. The tone category refers to the classification of tones. Zidiao refers to the pitch of the characters and includes the interval relationship of the tones. （Zhang Yuyi，2021，p1）

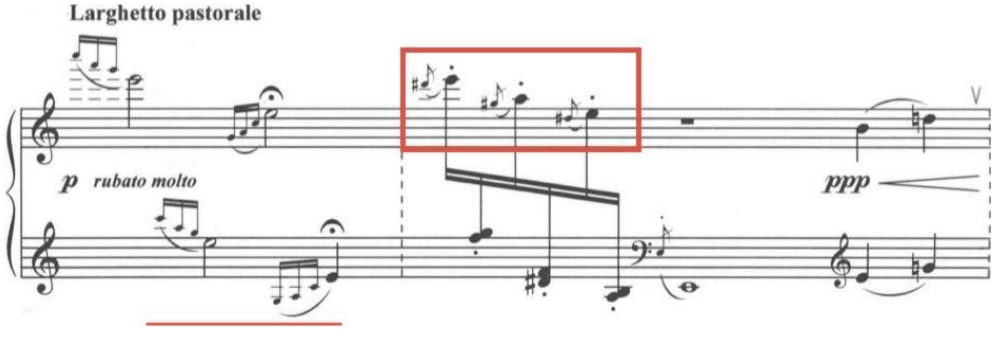
The flowing notes in "Staccato Beans" vaguely reveal the musical style of Hunan folk songs. The accents that appear from time to time will make people feel the vitality of life. As the music rises and falls, the listener will unconsciously have memories of his childhood in his mind. Scenes of playful play and chasing. In the excerpts of Tan Dun's work "Staccato Beans", the "third-degree" interval relationship in the tone of Hunan huagu appears, and the interval relationships are all thirds.

INTRO "STACCATO BEANS"

The "third" interval relationship in the Hunan huagu Tune is always third.
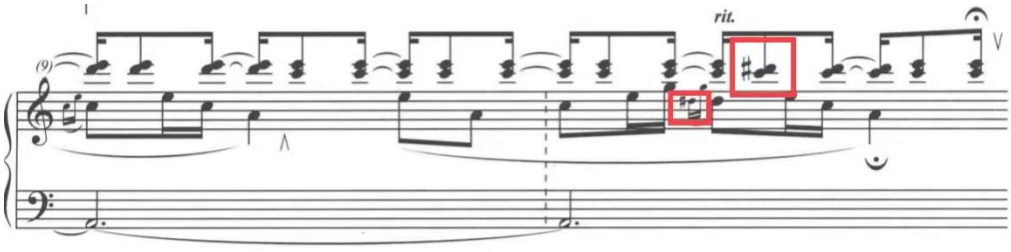
The "Herdboy is song" in "Memories of Eight Watercolor Paintings" uses the relationship between two semitones to refer to the phenomenon of +Sol and +Re neutral tones in Hunan huagu Opera. The neutral tones of +Sol and +Re are raised by a semitone, and their importance in the mode cannot be established only by means of decorative tones. The following uses the #Sol and #Re sounds to clarify their important roles in this movement.

INTRO "MEMORIES OF EIGHT WATERCOLOR PAINTINGS"

The relationship between two semitones is used to illustrate the neutral tone phenomenon of +Sol and +Re in the Hunan huagu Opera.

In "Herdboy is the song", the Re tone is raised by a semitone, which is used to refer to the neutral tone + Re, which is characteristic of Hunan huagu Opera. In the example, the #Re sound and the Re sound appear alternately during the lateral movement of the melody. This alternation phenomenon is a common technique in the tunes of Hunan huagu Opera.

INTRO "HERDBOY IS SONG"

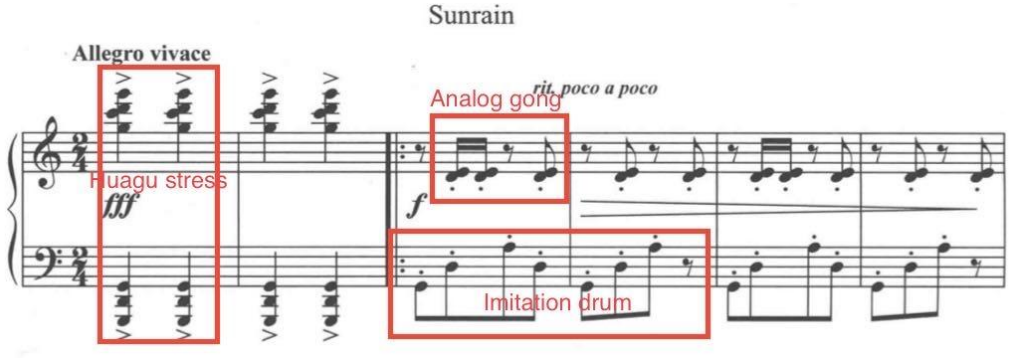
The #Re sound and the Re sound appear alternately in the horizontal movement of the melody. This alternation is a common technique in the tunes of Hunan huagu Opera.

Bronze drums are percussion instruments owned by many ethnic minorities in southern China. They are widely used in Miao music. Hunan has a minority Miao ethnic group. Bronze drums are very sacred in the minds of the Miao people. They are not played on weekdays but only played for fun during festive occasions, weddings, and funerals. (Li Haixia, 2023, p.2)

The performance characteristics are: one person holds a drumstick and hits the drum surface, while another person cooperates with the drummer with instruments such as gongs or cymbals, constantly changing the position of the drum beat to make it more pleasant to the ears.

At the beginning of the eighth piece of the piano suite "Sunrain", in the first one or two bars of the upper voice level, the author uses the unique accent of Hunan huagu Opera to play the atmosphere of people's jubilation, and the continuous skipping rhythm is very dynamic, light, and cheerful. The second chords stacked within the octave framework are usually called "pipa chords".

The lower voice layer is the fourth and fifth stacked chords, which simulate the gong and drum playing together, creating a cheerful and warm scene. In bars 3-6, the gong and drum cooperate with each other, and the upper voice layer is a major second stacked interval. This kind of dissonant sound is often used in music creation, which is a common method of imitating gongs. The pitch changes in the lower voice layer are achieved by simulating the different drum beat positions.

INTRO "SUNRAIN"

In the first two bars, the author uses the unique accents of Hunan huagu Opera to create a jubilant atmosphere.

Conclusion

This research article the objective is to study the application of Hunan huagu Opera

elements in piano works. -Take the memories of Tan Dun's eight watercolor paintings as an example. This research study found that:

The piano suite "Memories of Eight Watercolor Paintings" was created by Hunan composer Tan Dun in the late 1970s. In this work, the composer used Western postmodern creative techniques such as "non-traditional" harmony, organically combining local Hunan music materials such as melody, instrument timbre, gong and drum rhythm, and other elements, combining the unique charm of national tunes with the form of "music and painting", outlining the scene of watching Hunan huagu Opera, and showing a folk culture picture with a strong local flavor.

Chinese traditional folk music pays great attention to the expressiveness of linear melody. This linear melody focuses on the ups and downs of the melody, the priority of speed, and the change of timbre, and has a strong national music characteristic. "Rongdiao is an important means of modifying linear melodies in Chinese traditional music vocal and instrumental works and is also an important factor reflecting the national characteristics of Chinese music. (Ding Feifei,2011, p.1) In order to highlight the beauty of linear melodies in adapted piano works, the composer creatively applied the humming skills of Hunan national vocal and instrumental music to the adapted piano works in terms of techniques and sound effects based on the singing characteristics of Hunan folk music, making the melody of the work full of Hunan local national style characteristics. (Wang Funan,2021, p.2)

Piano works adapted from folk music are secondary creations that integrate my country's unique national folk music culture into piano art. Most of them choose melodies with unique national music styles that are widely circulated in society or generally loved by the public as creative materials and adapt them in a way suitable for piano performance, which not only retains the style of the original work but also has its unique artistic characteristics and aesthetic value. When adopting, the composer selected excellent and representative Hunan local folk music as materials and integrated the typical characteristics of Chinese traditional music such as the tonality of sound, the pentatonic tone, and the monotonicity of texture, (Liu Na,2007, p.2) forming a creative style with unique Hunan national music charm on the development path of my country's piano adaptation works.

Discussions

From the study, the study on the application style of Hunan Hauge elements in piano works -Take the memories of Tan Dun's eight watercolor paintings as an example. The research results found that the inheritance and development of traditional culture will strengthen and improve the protection of intangible cultural heritage. and deepen the application and practice of traditional culture in school music education. This is because of Xiao Liu. (2023, p.23) who stated that China is deeply rooted in its profound Chinese culture. The art of Chinese opera has developed over the centuries, and the essence of opera continues to precipitate. making opera a priceless treasure of China Moreover, the results of this research are consistent with the research of Kongxuan Xu (2021, p.1) that found while still maintaining Traditional opera culture and national characteristics Hunan Huagu opera will be developed and innovated to have new vitality and be able to withstand the test of time, wind, and rain.

knowledge gained from research

Elements of Chinese folk music that were studied in this research. You can see the knowledge and understand the elements of Chinese folk music. song structure It provides a foundation for contemporary Chinese composers to develop and create national traditional music.

Suggestions

1. You should study more about the structure of the songs that are prominent.
2. You should study the techniques of playing music. or singing distinctive folk songs

References

Bi yueyi.(2022).The Artistic Characteristics and Cultural Inheritance of Hunan Huagu Opera.Central South University Journal.

Chen Xianwei.(2009).Analysis and Performance of Tan Dun's Piano Suite "Memories of Eight Watercolors".Journal of Shenyang Conservatory of Music.

Ding feifei.(2011). Applying the past to the present——On the embellishment component reflected in Wang Jianzhong's piano works (Education Science Press). Philosophy and Humanities.

Liu na.(2007). A brief discussion on the nationalization of Chinese piano art creation (Education Science Press).Philosophy and Humanities.

Liu ziwei.(2022).Analysis of the Artistic Characteristics of Hunan Huagu Opera.Journal of Hunan University of Technology.

Liu haixia.(2023).The Style Characteristics of Hunan Huagu Opera.Hunan Provincial Hauge Opera Protection and Inheritance Center.

Li mi.(2021).Research and Analysis of Piano Works Adapted from Hunan Folk Music.Journal of Hunan Vocational College of Arts.

Wang wenzhang.(2013).Introduction to Intangible Cultural Heritage(Education Science Press).Philosophy and Humanities.

Wang funa.(2021).Analysis of Hunan Style Piano Works.Journal of Hunan University of Arts and Sciences.

Xiao Liu. (2023). A Study on the Application of Opera Elements in Chinese Opera. Highlights in Art and DesignISSN: 2957-8787 | Vol. 2, No. 2, 2023

Zhang yuyi.(2021).A Study on the Cultural Connotation of Hunan Huagu Opera.Journal of the School of Literature, Shenyang Normal University.

Resources for researching documents in this document research.

Bi yueyi.(2022). The Artistic Characteristics and Cultural Inheritance of Hunan Huagu Opera.Polity Press: Central South University Journal.

Chen Xianwei.(2009). Analysis and Performance of Tan Dun's Piano Suite "Memories of Eight Watercolors".Polity Press: journal of Shenyang Conservatory of Music.

Ding feifei.(2011). Applying the past to the present——On the embellishment component reflected in Wang Jianzhong's piano works. Polity Press: (Education Science Press). Philosophy and Humanities.

Liu na.(2007). A brief discussion on the nationalization of Chinese piano art creation.Polity Press: (Education Science Press).Philosophy and Humanities.

Liu ziwei.(2022). Analysis of the Artistic Characteristics of Hunan Huagu Opera.Polity Press: Journal of Hunan University of Technology.

Liu haixia.(2023). The Style Characteristics of Hunan Huagu Opera.Polity Press: Hunan Provincial Huagu Opera Protection and Inheritance Center.

Li mi.(2021). Research and Analysis of Piano Works Adapted from Hunan Folk Music.Polity Press: Journal of Hunan Vocational College of Arts.

Wang wenzhang.(2013). Introduction to Intangible Cultural Heritage.Polity Press: (Education Science Press).Philosophy and Humanities.

Wang funa.(2021). Analysis of Hunan Style Piano Works.Polity Press: Journal of Hunan University of Arts and Sciences.

Zhang yuyi.(2021). A Study on the Cultural Connotation of Hunan Huagu Opera.Polity Press: Journal of the School of Literature, Shenyang Normal University

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี